IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS

I·V·D·

PROTONOT. APOST.

THESAVRVS FORI ECCLESIASTICI

Episcopis, ac eorum Vicarijs, omnibusq; ecclesiasticis, etiam in foro pœnitentiali, iudicibus, perutilis, & maximè necessarius.

Ab ipso auctore accuratissimè recognitus, & in priori parte iam edita pluribus in locis auctus.

Addito Vberrimo Rerum, & Verborum Indice.

BONONIAE.

Apud Io. Baptistam Bellagambam. MDCIV.

SVPERIORVM PERMISSV.

Domus S. M. Magdalenæ de Urbe

SERENISSIMO PRINCIPI MAVRITIO A SABAVDIA CAROLI EMANVELIS SABAVDIAE DVCIS,

& Pedemontium Principis &c.

FILIO.

IO. FRANCISCVS LEO IPPOREGIENSIS I.V.D. Protonotarius Apostolicus. S. D.

RRIPVI tandem optatam diù occasionem testificandi tibi, SERENISSIME PRINCEPS, quis fuerit semper meus erga te amor, quæ obseruantia, quod studium: quæ omnia si fortè hactenus latuerunt, nunc certè quoquomodo sese in conspectum dabunt. Hunc igitur Ecclesiasticum Thesaurum (qualiscunq; sit) quasi firmissimum, atq; certissimum fidelißimi, & amantissimi mei erga te animi argumentum do, dono, dico. Neq; verò mihi caligan-

¶ 2 tes,

tes, cæcutientesq; adeò sunt oculi, quin huius operis imbecillitas, atq; tenuitas ante ipsos obuersetur. Verùm quidnam è tenuitate depromere possum mea, nisi tenue quid, rude, ac impolitum? An quòd tua dignum amplitudine nihil habeam, idcircò mea saltem paupertate digno munere testem egregiæ voluntatis in te meæ nullum proferam? quinimò rude quiduis, impolitum, ac tenue à me profectum, vbi tuum esse cœperit, absolutissimũ, ornatissimum, amplissimum euadat necesse est. Sed quid plura? Velim, nolim, iste tibi dicandus est Thesaurus; Si enim communi, ac sanctissimo legum iure, atq; decreto inuentus Thesaurus ad Principẽ deferendus, eidemq; tradendus est; cuinam, nisi naturali meo, legitimoq; Principi nouus iste debetur Thesaurus, quem nõ sine labore in tot Ecclesiasticæ Vercellensis administrationis occupationibus, clàm (vt sic dicam) furtimq; fodiendo effodi, & inueni? Quòd si quis eius conditionem, nomenq; respiciat, & Ecclesiasticum esse, ac dici nouerit; nonne statim vni tibi, MAVRITI Princeps Serenissime, dicandum esse fatebitur? Tuum ergo est opus istud; tuum est, vt thesaurus, quia Princeps es; tuum est, vt Ecclesiasticus Thesaurus, quia is Princeps es, qui in tenella ista, puerilią; adhuc ætate non secùs, ac si pietatis, & religionis amorem cum lacte suxisses, tantùm ad Ecclesiasticorum rituum cultum, studiumq; exarsisti; vt consilio, sensu, ac prudentia præcurrens ætatem, spreta secularis Principatus cuiusq;, quæ nullo modo defuisset, amplissima administratione, posthabita singulari, quam facile reportaturus esses, militiæ, armorumq; gloria, ipsis tandem contemptui habitis puerilibus lusibus, serium, cunctisque admirabilem in puerili corpore senilem animum ad pietatis, Religionis, studiorum, rerumque Ecclesiasticarum cultum applicuisti. Non est, non est MAVRITI, quisquam, qui te puerum quidem annis, moribus

moribus tamen senem, sacro, ecclesiasticoq; ornatum, ac decoratum habitu, siue potius sacrum, Ecclesiasticumq; ornatum, ac decorantem habitum intueatur; qui maximos quos in virtute quotidie habes progressus, nouerit; qui concitatissimo te cursu ad ea, quæ Ecclesiasticum sanè virum decent, animi ornamenta properantem, & anhelantem contempletur; qui te Catholicæ Ecclesiæ firmissimum columen, & splendidissimum lumen manifestissimis hisce, apertissimisq; signis, & argumentis futurum non præsentiat, atq; præsagiat. Qualemcunq; igitur in hoc opere conscribendo adhibui, eam tibi desudasse industriam cupio, & in spem venio fore, vt illustre tuum, excellens, præstansq; ingenium non sine animi iucunditate hîc, tanquàm in patentissimo campo sit excursurum, imò eò maiori cum voluptate, quò ex huius libri lectione augustissimus, ornatissimusq; animus tuus ad eorum, quæ in Ecclesia Catholicæ tutelam, conseruationem, & amplificationem à Serenissimis Sabaudiæ Principibus, non antiquis modò, & vita functis auis, abauis, & proauis tuis; sed à viuis etiam, & spirantibus gesta sunt, clarissimam, iucundissimamq; memoriam reuocabitur; & eorum inprimis, quæ SERENISSIMVS, & INVICTISSIMVS genitor tuus, suo ipsius capite, fidelissimoq; Principatu in discrimen adducto, ad immortalem, ac sempiternam pij, & religiosi animi sui commendationem toti terrarum orbi clarissima præstitit. Hos ergo labores meos, qui nulla re magis, quàm tui nominis auctoritate nixi in publicum prodeunt, hilari à te vultu accipi vehementer exopto; neque tàm, quid amplitudini tuæ par sit, quàm quid à me præstari possit, expendas. Maluissem certè hæc, quæ illustrissimum Serenitatis tuæ sibi nomen præscribunt, sibiq; offeruntur, meliora esse, ac digniora tuo admirabili ingenio; sed hæc sunt, quæ à tenuitate mea in præ-

sens

ſens exiſtere potuerunt; & ſumma tui nominis magnitudo mihi omninò perſuadet futurum, vt muneris exilitas, tanti Principis tàm benignè illud ſuſcipientis virtute, maximè creſcat. Rude etenim ſit licèt opus, imbecillum, obſcurum, ignobile, tenue, impolitum; vbi tamen humaniter à te ſuſceptum, & in tuis numeratum fuerit rebus, tuo ſtatim nomine inſignitum, tuo præfultum patrocinio, tuis illuſtratum ſplendoribus, tuo quaſi lumine accenſum, tua cohoneſtatum nobilitate, tuis locupletatum opibus, tuis clarum, ac nitens ornamentis, non mediocrem apud omnes, ad quos emanabit, dignitatem, exiſtimationem, gloriam conſequetur. Ac ne multa; hæc eſto clauſula. Non hos modò labores meos voluntatis in te meæ ſempiternum eſſe monumentum volo; ſed me totum, quantuluncunque humillimum, & obſequentiſſimum famulum (qualem me hactenus eſſe profeſſus ſum, vtpotè ex ea ortum familia, quæ Sereniſſimorum Sabaudiæ Principum, & fuerit, & ſit famulatui mancipata) me, inquam, totum tuis obſequijs paratiſſimum famulum dico, ac deuoueo. Eam tibi Deus Opt. Max. quam boni omnes ſummis tibi expetunt votis, fœlicitatem, ſua (vt ſperare iuuat) benignitate largiatur.

AD

Ad Lectorem.

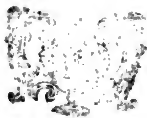

VOD superioribus annis, dùm apud Vercellensem Ecclesiam Præsulis vicem agerem, id operis è meis manibus imperfectum prodierit; non culpandum, sed ferendum potius beneuolus Lector autumet; si in eo edendo, non quidem mihi, qui id temporis ad extremos antes properarem, sed amicis quibusdam, quorum rogatu id planè inuitus concesseram, satis me fecisse intellexerit. Huic igitùr malo vt medicinam facerem, in illud totus duntaxat incubui, vt quòd necessitatis impulsu admissum fuerat, aliquo diligentiæ redimeretur impendio. Illud quoque me impellebat, quòd intelligerem, quæ iam vtcunque consarcinata parum fęliciter diuulgata fuerant, à grauissimis viris non paucis efflagitari. Idcirco omnem, quod aiunt, lapidem moui, vt quæ in ipsius Opusculi calce promiseram, pensumq; in commune commodum susceptum, omni celeritate persoluerem. Dum me ad rem tantam pararem, Bononiam ad Dominum meum Alphonsum Palæotum admirandæ pietatis, ac virtutis Antistitem, Vicarij munus denuò subiturus accersor. Hac retardatus remora, tanta mihi iam effętæ ætatis negociorum moles impendebat, vt de hoc cognoscendo, spes nulla relicta videretur; tantùm abest, vt de eius vltima manu addenda cogitarem; Anxium tamen, maximèque solicitum me reddebat immaturi iam promulgata partus editio, & non accelerati promissi violata religio. Vnde mecum reputans, non fortis esse, in honesto proposito tàm facilè labori succumbere; nec etiam ingenui, tot amicorum, tot primatum, quorum literis assiduè impeterer, adhortationibus locum nullum tribuere, animum ad intermissam operam reuocandum duxi. Ac in tot rerum angustijs, duplici tamen vsus fui commodo; tùm, quòd in difficili, ac laborioso hoc munere multa sese obtulerint, quæ dignam, minimèque pęnitendam operi accessionem facerent; tum quòd in Vrbe tàm celeberrima, calcographorum præstò mihi futura esset

oppor-

opportunitas; quod mihi sanè non infeliciter admodum successit. Totum igitur opus in manus sumptum, si quando à negotiorum tumultu respirarem, cognoui; ac tumultuaria censura, successiuis horis, vel ipso genio plerunq; defraudato pro uiribus correxi. Primæ operis huius parti iam in lucem editæ addidimus, quæ visa fuerant opportuna, multipliciq; auctario locupletauimus. Quid vero, candidè Lector, in toto hoc nostro, qualiscunque sit, fœtu conati fuimus, quidquè vtilitatis ac emolumenti allaturus sit, tuum esto iudicium. De me nihil dicam, nisi causam semper fuisse consilij mei rationem, ad eumq; scopum semper collimauerim, vt non mihi solùm intus (quod aiunt) canerem; sed & alijs, ex cælesti præcepto, aliquo modo prodessem. Nec quemquam mihi vitio id versurum existimo, quòd ea, quæ mihi solùm longo vsu, dum Romæ agerem, ac in hoc munere cōparauerim, alijs modò, nō ostentationis gratia, sed christianę caritatis studio impertiar. Non reluctor, quin ex his quàmplurima aliundè habere possint; non omnibus tamen librorum copia, non omnes Præceptorum docet eruditio, non vsus exercet. Huc ex generalib. concilijs, eruditissimisq; Ecclesiasticæ disciplinæ coryphęis, varia ad Ecclesiasticos iudices pertinentia, quæ in horas, ne dum in dies in præsentem praxim contingunt, in vnum fidelissimè congessi: Non deerunt, quæ in rem suam confessarijs quibusq; decerpere liceat. Indè Thesauri nomen indidimus, non quò gloriolæ aliquid titulus sibi venaretur, aut commendatior fieret; sed quòd ex preciosissimis Ecclesię sacrarijs excerpta, quibus totus opusculi huius doctrina continetur, id nominis sibi meritò vendicarent. Multa consultò prætermisimus, ne actum, quod aiunt ageremus, cùm ea ex sacrorum librorum fonte facilè peterentur: communiora tantùm, ac meliora sumus complexi. Ità prodit qualecunq; est opus, vt cuiq; scilicet de eo censere liceat, quid velit. Nec vereor (Lector optimè) qui omnia ęqui boniq; consulere noueris, quin pro munere, persona, ac tempore, iustum sis laturus iudicium. Te tamen magis, magisq; rogo, ne graueris, quidquid muneris sincerè offertur, eodem candore suscipere. Huius vero lectione si quid tibi vsui futurum offenderis, maxima superis.

tis, quibus omnia accepta fero, gratia debeatur; sin inconditum quid, aut perperam (cum facilis cuiuis hominum sit lapsus) dictum fuerit; ea, qua alios in rebus tuis velles vti modestia, ibi castigandum permittimus. Christus te, omnesque actus tuos benignè fortunet. Vale Bononiæ. Pridie Calend. Nouembris. MDCIV.

)(AD SE-

AD SERENISSIMVM Principem MAVRITIVM

Hexastlcon.

MAgna DVCIS soboles, terris Augusta, SABAVDVM,
Sydus in AVSTRIACO sanguine clarà micans.
Accipe, quæ tanto, fulges, genitore, serena
Fronte, tuo quæ sunt Vtua futura sono.
Digna dabunt alij: Leo, cor, Thesaurus, ad Vnum
MAVRITIVM properant hæc sociata suum.

In Thesaurum Io. Francisci Leonis Ipporegiensis I.V.D.

Protonot. Apost. Bononiensis Curiæ Archiepisc. Vicarij Generalis.

B. P. B.

DECASTICON.

VIX poterat gemina quisquam trieteride sanctis
Tingere sacrati fontibus ora fori.
Haud tulit ingenita ductus pietate verendus
Hæc LEO, qui miræ protulit artis opus.
Enthea nam referens animantis signa perenni
Nomine, mellifluos promit ab ore cibos.
Dat cumulata nouas legum munuscula gemmas
Perpetuis vigili lecta labore notis.
Per quæ tanta boni consurget copia, nullo
Vt precio sacrum sal paraturus emat.

Francisci

Francisci Agatiæ Vercellen.

NON lectum Medorum aurum, FRANCISCE, parasti,
Vnde tibi gazæ copia tanta foret.
Vna tibi supplex sapientum munera præstat
Pallas, Thesauri queis tibi partus honor.
Nunc age, quid cessas? Mundi quid vota moraris?
O quàm auidis prædæ huic faucibus Orbis hiat?
Exere thesaurum: miserum sese arguet vnum
In tantis opibus si quis, egenus erit.

Eiusdem

AD LECTOREM.

HVC alacer, quicunque cupit ditescere, nullo
Hic Thesaurus opes effodiente dabit.

Balthasaris Gotij.

DISTHICON.

MORTALES dum sceptra doces tractare superna
Crediderim hæc superis te didicisse plagis.

Eiusdem

AD LECTOREM.

QVO magis hic haustus fuerit Thesaurus, honoris
Hoc magis augebit gloria diuitias.

IN-

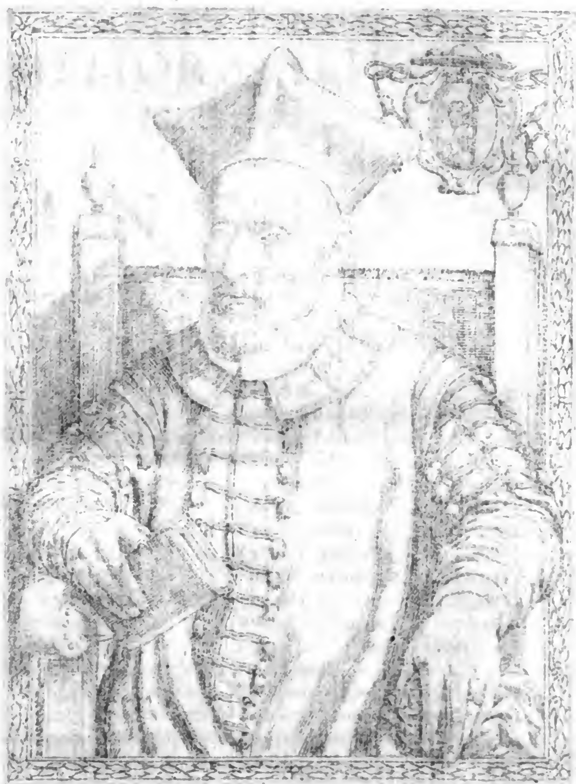
INCERTI AVCTORIS
Ad Lectorem.

ALLICIT innumeros Cereris gener, vrget in omne
AEris amor cupidos vanus in omne nefas.
Sacra fames alios in magna pericula Ponti
Sæuaq; Barbaricæ littora gentis agit.
At decus hæc animos verum mentita fatigant,
Cordaq; decipiunt nomine capta boni.
Non ità, quæ sanctis veniunt effossa latebris
Mirificis pleno codice texta modis.
HVC tua syncero ducatur amore voluptas,
Nam, quod aues, lector, charta referta dabit:
Non Arabum cernes fœlicia dona, nec Indis
Finibus ingenti pondera vecta rate.
Sed preciosa magis, magis & generosa LEONIS
Ingenij peperit fertilitate fauor.
QVAS Vigil ingenui veteres seruabat in antro
Pectoris, Ecce tibi sponte recludit opes.
Thesauros adytis aperit, retinacula rumpit,
Pignora largitur diuite lecta manu.
AVREA damna Midæ, fallax & copia rerum,
Ac stygeis Plutus sepeliatur aquis,
Ista valent Cræsum, Pelopem superare superbum,
Hæc Ciniræ loculos, Pigmalionis opes.
Hic Sileat Durius, nitidis Pactolus arenis,
Nullaq; fulgenti fama relicta Tago.

His

His rutilans totus chartis assurgat Hydaspe;
Has recolant fuluis cuncta fluenta vadis.
Gloria quæ Cadmo? primus, qui semina saxis
Aurea Pangæis legerat arte solers.
En meliora. Suas LEO *merces vexit Olympo,*
Prædaq; sacratis venit opima locis.

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM,

QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR,

INDEX LOCVPLETISSIMVS

Ordine Alphabetico digestus.

A.

Abbas nullius dioecesis quando concursum indicere possit. pag. 27. nu. 9.

Abbates exempti, & habentes iura episcopalia tenentur episcopo reuerentiam exhibere. pag. 33. nu. 9.

Abbates praeferuntur omnibus dignitatibus ecclesiasticis secularibus. pag. ead. nu. 31.

Abbates capita ordinū qui. pag. ead. nu. 32.

Abbates, abbatissae, & virgines quomodo benedicantur, & consecrentur. pag. 531. nu. 45.

Abbates titulares, quos in concilio prouinciali praecedere debeant. pag. 98. nu. 4.

Abbates generales capita ordinum quam iurisdictionem habeant pag 237. nu. 59

Abbates capita ordinum caeteris abbatibus praeferuntur. pag. ea. n. 60.

Abbates, capita ordinum, quae benedicere possint. pag. ead. nu. 60.

Abbatum procuratores in concilio prouinciali quam vocem habeant. pag. 99. nu. 7

Abbatissa qua aetate, & qualis eligenda. pag. 50. nu. 32. & pag. 53. nu. 45.

Abesse non possunt episcopi singulis annis ultra trimestre. pag. 529. n. 7.

Abesse quando possint episcopi a residentia. pag 530. n. 8

Abesse nō possunt canonici a residētia ultra tres mēses. pag. ea. n. 11

Abesse non debent parochi tempore epidimiae. pag. 535. n. 32.

Abiuratio, & pœnitentia Henrici Borbonij pag 23. nu.70
Abiuratio est solemnis hæresum detestatio cum assertione catholicæ veritatis. pag 610. n.42
Abiuratio est quadruplex de leui, de vehementi, de violenta & de formali. pag 611. n.44
Abiurationis vsus, quare fuit institutus. pag. ead n.43
Absens clericus pro vrgenti necessitate, vel euidenti ecclesiæ vtilitate, distributiones quotidianas non amittit. pag 360. n.23
Absens ex causa quomodo beneficio debeat prouidere. pa.530. n.15
Absens elapso termino licentiæ sibi concessæ, quomodo beneficio priuari possit. pag. 531. n.14
Absentes sine legitima causa distributiones percipere non possunt. pag. nu.20.
Absentes in Apostolicæ sedis, aut episcopi seruitio fructus præbēdarū integrè percipere possūt. p. 534. n.29
Absentes vltra tres mēses quomodo sint monendi. pag. 535. n.33
Absentia à residentia propter pestem non excusat. pag.360. n.24
Absoluendi à casibus bull. cæ. Dom. papa pluribus modis facultatem tribuit. pag.668. n.164
Absoluens à casibus papæ, & ordinarijs locorum reseruatis excommunicationis sententiam incurrit. pag.669. n.170
Absoluentes à casibus reseruatis sine speciali facultate, quas pœnas incurrant. pag.3 19. n.
Absoluere potest quilibet sacerdos in articulo mortis, à quibuscunq; casibus reseruatis. pag.184. n 27 pag 281 n 76. & pag 319 n 52
Absoluere prohibentur sacerdotes seculares, & regulares à casibus reseruatis pag 318. n.50
Absolui nemo potest à censuris in bulla cœn. Dom contentis, nisi à papa, præterquam in articulo mortis & quomodo pag 183. n.26
Absolutio à censuris contentis in bull. cœ Dom in mortis articulo quomodo concedenda. pag 668. n.163
Absolutio non præsumitur, nisi probetur. pag. 669. n.166
Absolutionē à sententia excommunicationis, vi aut metu extorquentes nouam excommunicationem incurrunt. pag.646 n 87
Absolutiones à casibus reseruatis sine auctoritate sūt nullæ. p. 672. n 174
Absolutus à casibus reseruatis, quæ habent annexam excommunicationem, quando superiorem adire teneatur. pag. ead. n. 175
Abstrahens quem de ecclesia, vel atrio ecclesiæ, vel de porticibus ipsius, quam pœnam incurrat. pag. 158. n. 1. & p. 159. n 13
Acceptio personarum non est apud Deum. pag. 152 n 29
Accessiones per viam vnionis factæ de beneficijs liberis ad ecclesias iurispatronatus etiam subiectas abfieri possint. pag. 206. n. 17
Accessorium sequitur naturam sui principalis. pag. 51. n. 70
Actor regulariter forum rei sequi debet. pag 463. n.38. & pag 470

Actore

Actore non probante reus absolvitur. pag.651. n.168
Actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes. pag.548. n.48.
Acta, quę cõtra leges fiunt, sunt nulla. p.422. n.42. & p.693. n.101.
Actus pręiudicialis fieri non potest, nisi vocata parte, de cuius præiudicio agitur. pag.247. n.14
Actus quilibet per procuratorem potest explicari, nisi fuerit à iure prohibitus. pag.387. n.64
Adhærens ecclesiæ, vel eius porticibus gaudet priuilegio immunitatis. pag.159. n.12
Administratores fabricæ confraternitatum singulis annis ordinario rationem reddere tenentur. pag.471. nu.24
Adrianus papa, quam potestatem Carolo Magno concesserit. pag.6. nu.8.
Adrianus papa à Lothario Rege purgationem suscepit. p.605. n.24
Adulterium quomodo matrimonium impediat. pag.391. n.76.
Adulter clericus, qua pœna sit mulctandus. pag.564. n.31
Aduentus, & ieiuniorum tempore, an sit quotidie prædicandum. pag.91. nu.8.
Aduocati, vel procuratoris officium, an, & quando clerici exercere possint. pag.559. n.19.
Aduocati dicuntur defendere rempublicam, sicut milites armatæ militiæ. pag.560. nu.21
AEtas requisita, vt quis ad cardinalatum possit promoueri. p.27. n.13.
AEtas 30 annorum completorum in episcopo requiritur. pag.36. n.7
AEtas monialibus præscripta. pag.228. nu.31
AEtas ad obtinenda beneficia quæ requiratur. pag.278. nu.14.
AEtas in coadiutore quæ requiratur. pag.307. n.73
Abarõ ob sacerdotij dignitatem lepra à Deo minimè percussus fuit. pag.577. nu.101
Affinitas ex fornicatione primum, & secundum gradum non excedit. pag.390. nu.75
Affinitas nulla fit ex matrimonio per verba de præsenti contracto, & nõ consummato. pag.394. n.92
Affinitas ex qua causa proueniat. pag.ead. nu.94.
Affinitas quid sit. pag.396. n.101
Affirmãs episcopos sibi casus reseruare non posse anathematis pœnam incurrit. pag.318. n.49
Aldobrandinus, S.R.E. cardinalis, in recuperatione ducatus Ferrariæ laudatur. pag.204. n.31
Alexander Magnus reuerentiam sacerdoti exhibuit. pag.136. n.31.
Alleganti onus probandi incumbit. pag.423. nu.45
Alienabilis res semel effecta semper durat alienabilis. pag.194. n.2
Alienari possunt ecclesiastica bona intuitu pietatis. pag.196. n.9
Alienatio de rebus ecclesiæ fieri non potest. pag.193. n.1
Alienatio rei ecclesiasticę facta forma nõ seruata infringitur. p.297. n.24
Alienatio rerũ immobiliũ minoris quãdo rescindatur. pag.ead. nu.25.

Alienationis titulo bona ecclesiastica alienantes, & recipientes pœnam excommunicationis, & alias pœnas incurrunt. pag. 211. n. 67

Alienationem bonorum ecclesiasticorum, Paul. papa ij sub grauibus pœnis prohibuit. pag. 208. n. 58

Alienans aliquid de iure ecclesiæ est honore priuandus. pag. 95. n. 5

Alienantes res, & bona ecclesiastica inferiores prælati pœnam priuationis incurrunt. p. 212. n. 65 & seq.

Alienatis ecclesiarum bonis, ecclesiæ, & ipsa beneficia, vti vacantia, ab ordinarijs locorum, nisi sint papæ reseruata, conferri possunt. pag. ead. nu. 66

Alienatione prohibita, censetur etiam prohibita qualibet eius species. pag. 210. nu. 52

Alienationes, quæ auctoritate Apostolica ex causa admittuntur, quibus verbis ordinarijs locorum committantur. pag. 207. n. 47.

Alienationes bonorum ecclesiasticorum sine consensu papæ sunt nullæ. pag. 210. n. 57

Alimenta, & sumptus litis vtrum vxori extra domum viri habitanti sint præstanda. pag. 399. n. 120

Alimenta ante sententiam debentur. pag. 400. n. 127

Alimenta parocho minime sunt minuenda. pag. 512. n. 63

Alphonsus Estensis dux Ferrariæ petijt inuestituram pro ducatu Ferrariæ, in aliam personam prorogari. pag. 199. nu. 13

Alphonsus Paleotus archiepiscopus Bononiensis, de sacra Sindone opinionē scripsit. pag. 226. n. 24

Altare nisi ab episcopo, aut episcopi mandato execrari, vel destrui nō debet. pag. 60. n. 12

Altari priuilegiato missa dicta pro tali anima, an illam liberet. pag. 85. num. 31

Altari seruiens, de altari viuere debet. pag. 512. n. 63

Alternatiua episcopi non residentes gaudere non possunt. p. 260. n. 4

Alternatiua est episcopis, cum dictione taxatiua, vere, & personaliter duntaxat, concessa. p. ea. n. 5

Ambrosius nondum baptizatus fuit electus Mediolani episcopus. pag. 235. nu. 25

Andreas & Ioannes ad pontificatum quare non fuerint electi. pag. 4. n. 8

Angeli sacerdotes appellantur. pag. 130. nu. 10

Angliæ rex defensoris fidei titulo à papa fuit decoratus, post ex causa regno priuatus, & excommunicatus fuit. pag. 21. n. 66

Angliæ regina excommunicata & regno priuata. pag. 22. n. 67

Angliæ regis Henrici scelera, & supplicia. pag. 140. n. 45

Anathema, an differat à maiori excommunicatione. pag. 624. n. 5

Animari solet masculus intra quadragesimum, fœmina verò intra octogesimum diem. p. 700. n. 28

Animæ quibus suffragijs iuuentur. pag. 693. n. 9

Animas debitis suffragijs defraudantes ad restitutionem tenentur. pag. ead. nu. 100

Appellantes à grauamine, vel futura execu-

tra executione literarum Apostolicarum ad iudices seculares quam penam incurrant. pag. 637. n. 51

Appellari quando liceat à mala electione in concursu facta. pag. 275. nu. 37.

Appellatio est admittenda à pronunciatione super incompetentia iudicis, vel suspicione. pag. 238. n. 66

Appellatio a non admissione, ad iuris arbitriorum electionem ad papam est interponenda. pag. 239. n. 67

Appellatio, an admittatur in crimine simoniæ. pag. 205. n. 49.

Appellatio non datur à reprobatione examinatorum, sed tantum à mala ordinariorum electione. p. 279. n. 56.

Appellatio à diffinitiua sententia, an suspendat solutionem pensionis. pag. 442. num. 34.

Appellatio à sententia lata super solutione pensionis non suspendit iudicatum. pag. 442. nu. 43

Appellatio, quando suspendat iudicatum in causa decimarum. pag. ead. num. 44.

Appellatio in causa decimarum admittitur, vt in alijs causis. pag. 443. nu. 47

Appellatio à sententia lata super decima leguminum, & minutorum, an sit admittenda. pag. ead. n. 48

Appellatio à sententia lata super solutione decimarum personalium suspendit iudicatum. pag. ea. n. 49

Appellatio in causis visitationis non admittitur, ab interlocutoria, & quomodo à diffinitiua.

Appellatio à grauamine in concursu illato quomodo admittatur. pag. 424. nu. 31.

Appellatio est prouocatio à minori, ad iudicem maiorem. p. 632. n. 35

Appellationes à tribunali imperiale interponendæ ad tribunal ducis Sabaudiæ interponi debent. pag. 124. nu. 27.

Apostatarum extra claustra degentium, bona sunt cameræ Apostolicæ applicata. pag. 548. nu. 51.

Apostatæ ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt. p. 231. n. 43

Apostolicæ sedi specialiter sunt reseruata beneficia in curia Romana vacantia. pag. 282. n. 78

Apostolicæ sedi vacantia beneficia quæ sint reseruata, vide in litera R.

Apostolorum locum tenenit cardinales. pag. 25 nu. 2

Apprẽduntur ad parochiales in concursu qui præferendi. pag. 274. nu. 35.

Aqua benedicta, quæ, & lustralis dicitur, per septem inuocationes conficitur. pag. 67. nu. 14.

Aqua benedicta peccata venialia remittuntur. pag. ead. nu. 15

Aqua benedicta fugat dæmones, & alia operatur. pag. 68. nu. 16

Aquæ benedictæ aspersio, quæ fiat. pag. ead. nu. 18.

Aquæ benedictæ quænam fuerit figura in testamento veteri. pag. ead. num. 19

Aquæ benedictæ effectus est duplex, spiritualis, & temporalis. pag. ead. num. 20

Aqua benedicenda forma in duobus versatur. pag. 69. n. 24

Arbitrium episcopi in concursu prorogando vltra alios decem dies,

extendi

extendi non potest. p.273.n.19
Arcadius grauiter ab Honorio papa reprehensus. pag.137.n.34
Arcadius imperator supplex se peniterte in epistola fatetur veniam petendo. pag.138.nu.38
Arcadius supplex ad sacramenta restitutus. pag.ead.nu.39
Arcadij imperatoris iusto Dei iudicio intempestiua mors. p.139.n.41
Arcadio imperatori, & Eudoxiæ uxori, Innocentius papa sacramentorum perceptionem interdixit. pag.138.nu.37
Archidiaconi quando sint vicarij episcopi. pag.113.nu.2
Archidiaconi, & alij inferiores quibus conditionibus possint visitare. pag.504.num.29
Archiepiscopus, & episcopus synodum non conuocantes suspensione puniendi. pag.100.n.1
Archiepiscopus Bononiensis est princeps. pag.463. nu.40.
Archiepiscopi quas indulgentias concedere possint. pag.77.nu.18
Archipresbyteri, plebani, & curam animarum habentes per se, vel per alios prædicationis munus exequi debent. pag.88 n.2
Argenterij Montis Regalis episcopi commendatio. pag.460. n.30
Argumentum ab exemptis ethnicorum desumi potest. p.136.n.32
Arma, & alia vsui bellico ad infideles deferentes excommunicationis sententiam incurrunt. p.634.n.42
Assassini qui dicatur. p.164.n.27
Astrologorum causæ ad forum ecclesiasticum spectant. p.594.n.29
Attestatio Nauarri de impetratis absolutionibus, à censuris, restitutione facta. p.672.n.178
Attingere annum legitimũ sufficit in ordinum susceptione p.502.n.3
Auditor cameræ Apostolicæ quando interdictum promulgare non possit. p.694.nu.102
Auctoritatis propria lumine fulgentes præferuntur ijs, qui vices aliorum gerunt. p.303.n.58
Auctoritate ordinaria episcopi suas sententias executioni possunt demandare. p.224.n.18
Austriacæ Catharinæ matrimonium cũ Henrico Anglorũ rege. p.395.num.96.
Auxilium legis frustra implorat qui in legem committit. p.129.nu.3

B

BAbyloniæ rex Nabuchodonosor ob templi deprædationem, quæ flagella sit passus. pag.168.n.36
Balthasar rex ob prophanationẽ vasorum templi fuit miserrimè occisus. pag.ead.n.37
Baptismus est fundamentum, & ianua omnium sacramentorum. pag.47.num.12
Belli tempore regulariter non tenentur clerici ad custodiã. p.181.n.21
Benedicere virtute ordinis qui possint. pag.65.nu.6
Benedicere potest episcopus. pag.ead.num.eod.
Benedicere non licet presbyteris eodem modo, quo solet episcopus. pag.ead.num.8.

Benedicere

Benedicere quæ sacerdotes possint. pag. 66 num. 10.
Benedicere calices non potest vicarius generalis episcopi. p. 118. n. 12
Benedicere quæ possint abbates ordinum capitati. pag. 237 n. 60
Benedictio Henrici Borbonij Francorum, & Nauarrorum regis. pag. 22. num. 69. & p. 23. nu. 70
Benedictio multipliciter accipitur. pag. 63 num. 1.
Benedictio est duplex. pag. 64 n. 3
Benedictio papæ venialia peccata remittit, & est res sacramentalis. pag. 65 num. 6.
Benedictio paramentorum ab episcopo facienda. pag. ead. nu. 8
Benedictio sacrarum vestium quibus ex priuilegio sit cõcessa. p. ea. n. eo.
Benedictio nuptiarum à mundi primordio duxit originem p. 66 n. 11
Benedictio est duplex, altera constitutiua sacri, altera inuocatiua. pag. 567 num. 51.
Benedictionis definitio. pag. 64. n. 2
Benedictionis vsus antiquus. pag. ead. num. 4.
Benedictionis nomine quæ veniant. pag. ead. num. 5.
Benedictionis aquæ quis fuerit institutor. pag. 66 nu. 13
Beneficium vacans per permutationem quando conferri possit. pag. 254 num. 48.
Beneficium habenti quãdo episcopus aliud conferre possit. p. 270. n. 10
Beneficium datur propter officium. pag. 289 nu. 109.
Beneficium amittit, qui ob fornicationẽ dimittit officium. p. ea. n. eo.
Beneficium pensione grauatum transit cum eodem onere ad quoscunque successores. pag. 346 n. 45
Beneficium vnitum perdit nomẽ beneficij. pag. 501 n. 20
Beneficium simoniacè obtẽtum possidens ad omnium fructuum restitutionem tenetur. pag. 510 n. 13
Beneficium vnum vni est conferendũ, & quando plura. p. 523. n. 22
Beneficij impetratio quomodo facienda. pag. 247 n. 11
Beneficij collatio facta clerico hæretico est ipso iure nulla. p. 612 n. 50
Beneficio spoliatus quando non sit restituendus. pag. 316. n. 41
Beneficia conferre possunt legati de latere. pag. 29. n. 18 & pag. 343. num. 37.
Beneficia conferre non potest vicarius generalis à capitulo deputatus. pag. 115 nu. 8
Beneficia per resignationem vacantia conferentes consanguineis, affinibus, & familiaribus resignantium tàm collatores, quàm prouisi suspensionis pœnam incurrunt. pag. 207. num 45.
Beneficia vacantia ob suorum bonorum alienationem quando ab ordinarijs possint conferri. p. 212 n. 66
Beneficia duo an possint sub eodem tecto per dispensationem ab episcopo conferri. pag. 270. n. 12
Beneficia quibus auctoritate ordinaria episcopi conferre possint. pag. 271 num. 17.
Beneficia per resignationem vacantia quibus conferẽda. p. 280 n. 67
Beneficia per resignationem vacantia prohi-

prohibitis personis conferētes quas pœnas incurrant. pag. ead. n. 68
Beneficia in curia Romana vacantia quibus sint reseruata. pag. 282 num. 78.
Beneficia ordinis Hierosolymitani non cadunt sub reseruationibus Apostolicis. pag. 282 n. 80
Beneficia vacantia per obitum officialium, & familiarium magni Magistri eidem sunt reseruata. pag. 284 num. 90.
Beneficia auctoritate ordinaria, & baiuliui conferre possunt. pag. 285 num. 94.
Beneficia ad quem finem conferantur. pag. 290 n. 11.
Beneficia resignata ob non publicationē vacāt ipso iure. p. 297 n. 27
Beneficia vacantia ob non publicationem resignationis sedi Apostolicæ sunt reseruata. pag. ea. n. 28
Beneficia regularium commendata constitutioni de publicandis resignationibus etiam subiacent. pag. 300. num. 40.
Beneficia de iure communi episcopi conferre possunt. pag. 312 n. 2
Beneficia vacantia Apostolicæ sedi reseruata, quæ sint vide in lit. R.
Beneficia libera an possint in seruitutem iurispatronatus redigi. pag. 327 num. 10.
Beneficia, & pensiones ex Papæ priuilegio laicus obtinere potest. pag. 340 num. 24.
Beneficia, & pensiones milites regulares possunt obtinere. p. ead. n. 25
Beneficia plura, & incompatibilia papa conferre potest. p. 357 n. 6
Beneficia, & sacros ordines an illegitimus obtinere possit. p. 358 n. 8
Beneficia, & ordines an simoniacus obtinere possit. pag. ead. n. 9
Beneficia ecclesiastica sine canonica institutione licitè obtineri non possunt. pag. 419. n. 1
Beneficia omni pacto, & conuentione cessante debent obtineri. pag. 420 num. 7.
Beneficia in confidentiam retinentes plures pœnas incurrunt. p. 512 n. 17
Beneficia per resignationem vacantia consanguineis conferentes, & illi impetrantes, quam pœnam incurrant. pag. ead. n. 19
Beneficia duo quando auctoritate ordinaria cōferri possint. p. 523 n. 25
Beneficia plura quam duo auctoritate ordinaria obtinens quas pœnas incurrat. pag. ead. n. 26
Beneficia viuentium non sunt impetranda. pag. 525 n. 38
Beneficia hæreticorum ipso iure vacant. pag. 612. n. 52
Beneficia in confidentiam obtinentes sunt ipso iure suspensi p. 685 n. 51
Beneficiorum omnium papa est dominus. pag. 149 n. 16
Beneficiorum collatio de iure communi episcopis cōpetit. p. 268. n. 1
Beneficiorum collatio episcopis hodie in quatuor duntaxat mēsibus spectat. pag. ead. n. 2
Beneficiorum pluralitas semper fuit odiosa. pag. 270 n. 10
Beneficiorum permutatione pro parte non completa, vtrum pars læsa veniat restituenda. pag. 280 n. 65
Beneficiorum resignationes quibus ex

causis

causis ordinarij admittere possint. pag.ead.num 66.

Beneficiorum religionis Hierosolymitanæ collatio ad quem spectet. pag.282.num.79.

Beneficiorum permutationes sunt publicandæ. pag.294.n.10

Beneficiorum resignationes quorumcunq; sunt publicandę p.295.n.11

Beneficiorum resignationes quæ non sint publicandæ. p.ead.n.12

Beneficiorum resignationes quibus casibus sint nullæ. p.ead nu.14

Beneficiorũ ruraliũ resignationes quomodo debeãt publicari.p.296.n.17

Beneficiorum ob non publicationem vacantium impetrationes quomodo fieri debeant. pag 299 n.34

Beneficiorum collatio regulariter ad quem spectet. pag 311.n.1

Beneficiorum collatores nihil pro collatione accipere possunt p.519.n.2

Beneficiorum possessionem tradentes quando simoniæ pœnam incurrãt. pag.ead.num.3.

Beneficialis pensio quid sit p.336 n.1

Beneficiales causæ quando in Romana curia cognoscantur. pag.240 num 74. & pag 241.num 76.

Beneficiarius malè impendens beneficij redditus, an peccet, & an ad restitutionẽ teneatur. p.151.n.22

Benefitiarij ecclesiastici lege naturali debent operibus pijs erogare superflua. p.148.n.13. & p.150 n.19

Beneficiatus quando agitur ad priuationem ante sententiam renunciare potest. pag.565 n.39

Beneficiatus spoliatus beneficio propter crimen hæresis non restituitur. pag.612 nu.51

Beneficiatus hæreticus post commissum delictum renunciare non potest. pag.ead.n.53

Beneficiati deductis impensis necessarijs reliqua quomodo impẽdere teneantur. pag.154 n.34

Beneficiatis artem chirurgiæ exercere est prohibitum. p.703.n.49

Berengarius in imperatorem a papa fuit inunctus. pag.15.n.44

Berengarius à suis fuit occisus. pag. ead num.45.

Bigamia est triplex vera, interpretatiua, & similitudinaria p.52 n.36

Bigamia vera quæ sit. pag.ead.n 37

Bigamia interpretatiua quot modis contrahatur. pag ead n 38

Bigamia similitudinaria quæ sit pag. ead num.39.

Bigamia pręstat impedimentum quatuor ex causis. p 696 nu.6

Bigamia ante baptismum contracta per baptismũ nõ tollitur.p.704.n.51

Bigamus ordines sine dispensatione suscipiens est ipso iure suspensus. p.684.n 41.

Bigamus ad ordines promoueri non potest. pag.51 n 35

Bigamus quare ab ordinibus arceatur. pag.52 n 40

Blasphemiæ crimen ex mixti fori. pag 227 num 30.

Blasphemię hæreticales iudicio ecclesiastico tm̃ subduntur. p ead n.eo.

Bonus quisq; præsumitur nisi probetur malus. pag.253 n.39

Bona ecclesiastica non sunt nostra, sed sunt patrimonium Iesu Christi. pag.111.n 36 & p.149.n.18.

Bona, prædia, possessiones à quo tempore cœperit ecclesia possidere. pag. 144. num. 1.
Bona ecclesiæ donata quæ. p. 146. n. 8
Bona quàmplurima Pipinus, & Carolus imperator ecclesiæ Romanæ dederunt. pag. ead nu 9
Bona an ecclesia habuerit tempore Apostolorum. p. 148. n. 13
Bona ecclesiastica in quot partes diuidenda. pag. ead nu 14
Bona ecclesiastica sunt pauperum, quorum procurationem clerici gerunt. pag. 149 nu 15
Bona superflua beneficiorum quomodo iudicentur. p. 151. nu 23
Bona ecclesiæ oblata in primitiua ecclesia quomodo impendebantur. pag. 153. num. 31.
Bona ecclesiæ oblata quare nunc matricibus ecclesiis conseruentur. pag. ead num 32
Bona ecclesiastica tàm diuino, quàm humano iure gaudent immunitate pag. 173 num. 1
Bona ecclesiæ, ac sacerdotes ab ipso Pharaone fuerunt immunitate donati. p. 173. nu. 2
Bona ecclesiastica, & clerici iure cæsareo immunitate gaudẽt. p. 174. n. 3
Bona ecclesiastica oneribus grauantes graues pœnas incurrunt. pag. 175 num 5. & pag. 190. n. 50
Bona ecclesiæ alienari non possunt. pag 193. num. 1
Bona ecclesiæ feudalia, & emphiteutica, an comprehendantur in extrauag. ambitiosæ. pag. 194. nu. 2. & pag. 203. num. 29
Bona ecclesiæ immobilia exigui valoris an alienari possint. p. 195 n. 6
Bona ecclesiæ intuitu pietatis alienari possunt. pag. 196. nu. 9
Bona ecclesiastica solita infeudari, an hodie reinfeudari possint. pag. 203 nu 29.
Bona ecclesiæ donata sunt dei. pag. 207 num. 51.
Bona ecclesiæ malè alienata ad ecclesias nullo precio restituto reuertuntur. p. 209. n 56. & p. 212. n 64
Bona ecclesiæ immobilia, & etiam preciosa mobilia alienans graues pœnas incurrit. pag. 210. n. 61
Bona ecclesiastica contra formam extrauag. ambitiosæ, alienantes excommunicationis pœnam incurrunt. pag 212 nu. 67
Bona ecclesiastica pluribus causis permutari, & in emphiteusim cõcedi possunt. pag 214. nu. 75
Bona mobilia, & immobilia viri, ac mulieres professæ sibi propria nulla habere possunt. pag. 230. n. 41
Bona matrimonij sunt tria, fides, proles, & sacramentum. p. 374. n. 12
Bona acquisita ratione clericalis ordinis, vel officij sunt quasi patrimonialia, & non faciunt spolium. pag 541. num. 14.
Bona acquisita ratione ordinis clericalis à quæsitis ex redditibus differunt. pag. ead. n. 15
Bona acquisita de ijs, quæ beneficiarius parciùs viuendo seruauit, non cadunt in spolio. pag. ead. n. 16
Bona acquisita alios literas docendo non cadunt in spolium. pag. ead. num. 17.
Bona donata per clericum inter viuos

regula-

regulariter non cadunt in spolium. pag.542 num.18
Bona acquisita à beneficiario, quę sint spolio obnoxia. pag.ead.n. 20
Bona per clericum acquisita quando de redditibus ecclesiasticis acquisita præsumantur. pag.543 n.22
Bona ex redditibus ecclesiæ à beneficiario empta, & alicui ecclesiæ aut pio loco tradita non cadunt sub spolio. pag.ead.n.26
Bona Romanam curiam sequentium, quæ non faciant spolium. pag. 544.num 28
Bona clericorum, qui perditam, ac damnatam vitam vixerint, an veniant in spolium. pag.547.nu.47
Bona, & iurisdictionem ecclesiæ Romanæ occupantes in bullam cęnæ Domini incidunt. pag.665.n.153
Bonorum tria genera habent clerici pag. 147. num. 11.
Bonorum ecclesiasticorū administratio ad papam spectat pag 539 n.7
Bonorum ecclesiasticorum quatuor sunt species. pag ead.n. 8
Bonorum ecclesiasticorum dominium est Dei. pag.544.nu.32
Bonis ecclesiasticis clerici sustentari debent, & quare. pag.148 n 12
Bonis nouitiæ, excepto victu, & vestitu, monasterium vti, & frui non potest. pag.230.n.40
Bonifacius dux exercitus, qui ab ecclesia delinquentem extrahi iusserat, grauiter fuit reprehensus. pag.169 num 40
Bonifacius in ecclesia captum libertate donauit, & ipsum valdè pęnituit. pag.170.nu.41
Bononiensis archiepiscopus est princeps. pag.463.n 40
Bononienses clerici in causis ciuilibus trahunt, & non trahuntur. pag.ead. num.41.
Bononiensium mulierculárum impudentia. pag.401.n.129
Bononiensium mulierculárum nequitia. p.ead.nu.130
Bononiensium matronarum laus. pag.ead num.133.
Bulla cęn. Dom. præscriptionem quomodo impediat. pag 664.n.151
Bulla cęn. Dom an vbique sit vsu recepta. pag.665.n.154
Bullæ, collationes, sententiæ, & literæ magni Magistri liberam executionem habent. p.287.n.100
Bullæ cęn. Dom. radix, & fundamentum quod sit. p.653.n.115
Bullæ cęn. Dom publicatio facta Romæ sufficit, & ligat vbique. pag. 666.nu.155. & p.667.nu.157

C

CAlicem non nisi de auro, vel argento, licet consecrare. pag.60. num 14
Campanas pulsare in sabbatho sancto regularibus non priùs licet, quàm cathedralis campana, vel maioris ecclesię sonuerit. pag.95.nu.21
Campanæ ordinis episcopalis potestate benedicuntur, & quomodo. pag 53.n 46
Canonicatus ecclesiarum collegiatarum quibus conferendi. pag. 272. num. 20.
Canonicatus ecclesiarum collegiatarum

rum conferri poßunt iuxta iuris communis dispositionẽ. p.ea. n 21
Canonica portio quæ sit, & quibus debeatur. pag 465. nu.2
Canonica portio de quibus debeatur pag 466.nu.6.
Canonica purgatio, etiam ab ignobilibus est recipienda. p.604. n.16
Canonica purgatio quid sit p.ea.n.17
Canonicæ portionis nomine quarta intelligitur. pag.463. nu.19
Canonico iure, & cæsareo, episcopi omnium piarum dispositionum sunt executores. p.470. nu.19
Canonicus, an pro titulo cuius causa obtinuit præbendam teneatur ad solutionem pensionis antea reseruatæ. pag.346.n.47.
Canonicus qui consentit reseruationi pensionis super sua præbenda, de iure pinguiorem, & liberam optare non potest. pag.347. n.48
Canonicus pœnitentiarius quando nō amittat distributiones quotidianas. pag.359. n.18
Canonicus cum præbenda theologali, si absit, quando præsens esse censeatur. pag.ead.nu.19
Canonici cathedralium collegialiter sedentes, vel incedentes cathedralem ecclesiam repræsentant. pag. 33 num 33.
Canonici cathedralium ecclesiarum quomodo sint corrigendi. pag.41. num.32.
Canonici cathedralis, quos, & quādo præcedant. pag.98.nu.4.
Canonici veri fictis sunt præferendi. pag 304.nu 61
Canonici coadiutor quos præcedere possit. pag.ead.nn.62.& 63
Canonici non residentes qua pœna puniendi. pag.531. nu.19
Canonici, quomodo per tres menses abeße poßint. pag.532. n 21
Canonici gaudentes priuilegio absentiæ distributiones quotidianas non amittunt. pag.ead.nu.22
Canonici quando distributiones quotidianas non amittant. p.ea.n.23.
Canonicorum tres sunt gradus. pag. 303.num.56.
Capax quandoq; est fœmina feudi, & fidelitatis iuramentum præstat. pag.409 nu.19.
Capellæ existentes intra muros castellorum, parochiales, aliaue ecclesiæ, qua gaudeant immunitate. pag.157. nu.6
Capita ordinum abbates, qui. p.33. num.32.
Capitulum literas dimißorias concedens pœnam interdicti incurrit. pag.685. nu.48
Capitula cathedralium sede episcopali vacante, vices gerunt episcopi. pag. 113.num.2.
Capitulum mortuo episcopo in spirituali, & temporali iurisdictione succedit, sed non absolutè. p.115. nu.7. & nu.8
Capitulum, mortuo episcopo, debet constituere vicarium generalem, vel constitutum confirmare. pag. ead. num. eod.
Carcerātes iudices ecclesiasticos quā pœnam incurrant. p.639. n.58.
Cardinalis Guisij mors violenta. pag. 142.nu.45.
Cardinalis Aldobrandinus legatus de latere

de latere. pag.204.n.35
Cardinali soli non creditur, vbi agitur de alterius praiudicio. p.30. num.23.
Cardinales personas Apostolorum repræsentant, & sunt pars corporis, & membra papæ. p.25. n.2.
Cradinales episcopi sunt sex. pag.26 num.4.
Cardinales in eorum episcopatibus habent ordinariam iurisdictionem. pag.ead.nu.6.
Cardinales presbyteri 50. & diaconi 14. esse possunt. pag.ead. num.7.
Cardinales sub regulis cancellariæ non comprehenduntur. pag.26. num.8.
Cardinales ex omnibus nationibus sunt promouendi. pag.27.n.12
Cardinales, vt promoueantur quæ ætas requiratur. pag.ea.n.13
Cardinales sub constitutione de publicandis resignationibus comprehenduntur. pag.296.n.20
Cardinales habent indultum in omnibus mensibus beneficia conferendi. pag.313.n.4
Cardinalium gradus est tripartibus, in episcopos, presbyteros, & diaconos, & vltra septuaginta esse non possunt. pag.25. num.3.
Cardinalibus singulis, singulæ ecclesiæ pro titulo cardinalatus conferuntur. pag.26. nu.8
Cardinalibus presbyteris ecclesiæ titulares quæ. pag.27 n. 10.
Cardinalibus diaconis ecclesiæ titulares quæ. pag.ea.nu.11
Cardinalibus aliæ dignitates conferuntur. pag.28.nu.16
Cardinalatus dignitatem assumere qui non possint. pag 18. n.14
Carnale matrimonium est triplex. pag.379.nu.34.
Carnaliter se cognoscentes post datam supplicationem, & ante dispensationis executionum incæstum committunt. pag.364. num. 48
Carolus Magnus testamento Ludouicum filium, in imperio successorem nominauit, & papa testamentum confirmauit. pag.12. num.31
Carolus Crassus à papa imperator fuit coronatus. pag.14.nu.35.
Caroli Magni descendentia in lineæ regum Germanorum finem habuit. pag.15.nu.39.
Caroli Magni linea penitus extincta. pag. 16.nu.48
Caroli Emmanuelis, & Catharinæ Austriacæ coniugum deuotio commendatur. pag.460.n.30
Caroli Argenterij episcopi solertia commendatur. pag. 461. numero eodem.
Casus, quibus immunitas ecclesiastica delinquentibus non prodest. pag. 160.nu.16.
Casus reseruati qui, & decreti moderatio. pag.670. nu 171
Catharinæ Austriacæ matrimonium cum Henrico Anglorum rege. pag 395.nu.96.
Cathedraticum in honorem cathedræ episcopalis vltra procurationem persolui debet. pag.466.n.5.

Causa

Causa concessionis quando adhuc durare videatur. pag.194.nu.3
Causa primæ concessionis qualiter cessans duret. pag.196.num.11.
Causa intra biennium non terminata quando locum habeat appellatio. pag.240.nu.72
Causa probabilis à muliere pro diuortio est alleganda. pag.399.n.121
Causa legitima allegata licet dubia quid operetur. pag.ea.n.123
Causa legitima tantum præsumpta obligat maritum ad alimenta & sumptus litis. pag.400.nu.126
Causæ sanguinis in ecclesia, vel in cemeterijs agitari non debent. pag.158.num.9
Causæ necessitatis, vel vtilitatis quomodo concurrere debeant. pag.214.num.76
Causę episcoporum quę à papa cognoscendæ. pag.122.nu.11.
Causæ omnes in prima instantia ordinarijs locorum sunt regulariter reseruatæ. pag.240.n.70
Causæ in prima instantia, quę apud sedem Apostolicam sint tractandæ. pag.ead.nu.73
Causę beneficiales, quando in Romana curia cognoscantur. pag.ead.num.74 & pag.241.nu.76.
Causæ in prima instantia coram ordinarijs locorum, quæ non cognoscantur. pag.ead.nu.75
Causas decimarum quis cognoscere possit. pag.436.nu.39
Causas ciuiles, episcopus Parisiensis cognoscit, & quare. pag.463.num.39
Causas ciuiles contra laicos reos archiepiscopus Bononiensis cognoscit, & quare. pag.ead.num.40.
Cautio præstita à marito de non offendenda vxore, quomodo intelligenda. pag.401.nu.128
Cedula consistorialis quid sit. pagin.36.num.6.
Cedula consistorialis quomodo expediatur. pag.38.nu.19
Cedulæ pro episcopis promouendis dandæ, quid continere debeant. pag.ead.nu.18
Celebratio festorum dierum cadit sub tertio præcepto. pag.227.num.31.
Celebrans dimittens missam imperfectam fit suspensus. pag.688.num.64
Censuali pereunte perit, & census. pag.481.nu.22
Censualis contractus ab emphiteutico in pluribus differt. pag.483 num.31.
Censuræ ecclesiasticæ sunt tres. pag.677.nu.1.
Censurarum relaxatio, quo casu sit prohibita, & quando valeat. pag.105.nu.24
Census antiquus quomodo creabatur 476.nu.1.
Census antiquus quomodo ab alio censu differat. pag ead. nu.2
Census antiquus quomodo constituebatur. pag.477.num.3
Census quomodo constitui debeat. pag.ead.num.5
Census super re alienari prohibita imponi non potest. pag.478.num.9.

Census

Census debitor quomodo liberetur. pag.ead.num.10
Census constituendus emi debet iusto pretio. pag.ead.nu.12
Census ad septem pro centenario legitime constitui possunt. pag.479. num.14.
Census ad certum tempus constitui non potest. pag.480.nu.19
Census venditor inuitus ad redimendum cogi non potest. pag.ea. num.20.
Census venditor quando ad redimendum cogi possit. pag.ead. nu.21.
Census quando sit legitimus. pag. 481.nu.24
Census venditus, an pro parte redimi possit. p.482.nu.26
Census ex conuentione partium pro parte redimi potest. pag.482. num.28
Census emptor in alienatione prædij censualis omnibus alijs est præferendus. pag.483.n.33
Census, & pensio in temporalitate consistunt. pag.486.nu.44
Census ad formam constitutionis Pij V. quis sit. pag.ea.nu.47
Census emptor, an pro rata ad onerum solutionem teneatur. pag. 487.num.49.
Census emptor plura patitur incommoda considerabilia. pag.488. nu.55
Census fructum rei, super qua imponitur, excedere non debet. pag. 489.nu.59.
Census nouus quando imponi non possit. pag.ead.nu.60.
Censum perpetuum annuum minimè soluens non cadit à iure suo, secus in emphiteuta. pag. 403.nu.32.
Censu nouo dominium vtile, & directum non transfertur. pag 477. num.4.
Censuum contractus quando fœneratitij iudicentur. pag.489.nu.61
Ceremonialia præcepta quando cessarunt. pag.431.nu.4
Ceremoniæ in ordinibus conferendis quæ. pag.48.nu.18
Cessante causa, cessat effectus. pag. 194.num.3.
Cessio bonorum non liberat debitorē, & quid operetur. pag.131.nu.14
Chrisma conficere est solius episcopi. pag.45.nu.4.
Chrisma duobus cōficitur, scilicet oleo oliuarum, & balsamo. p.45.n.6
Chrismatis vnctio tripliciter fit in tribus sacramentis. pag.46.n.9
Christus dicēs Petro pasce oues meas, omnes eius successores est alloquutus. pag.5.nu.5
Christus, quatenus homo fuit monarcha totius orbis, etiam in temporalibus. pag.19.nu.19
Christus rerum ecclesiasticarum proprietatem, & possessionem habet. pag.177.nu.10
Christi vicarius, Petriq́ verus succesor est papa. pag.20.nu.60
Christophori Columbi Indiarum inuentoris relatio. pag.19.nu.57
Chyrurgus clericus quando irregularitatem non incurrat. pag.ea.n.47
Chyrurgi officium in sacris constitutis est prohibitum. pag.703.nu.45

Cingari an gaudeant immunitate ecclesiastica. pag.166 n.34
Ciuitas, locusuè episcopum offendentes, seu offendi mandantes interdicti pœna puniuntur. p. 689.n.81
Ciuitas, & locus vbi Romani pontificis electio est facienda, quando interdicti pœnam incurrant. pag.690.num.82.
Ciuitates, quæ episcopos necare præsumunt, quam pęnam incurrant. pag.573.num.79.
Citatio realis præponderat verbali. pag. 104.nu.21.
Citatio per edictum ob non tutum accessum quando sit relaxanda. pag.251.num.29.
Citatus per edictum quomodo possit excommunicari. pag.252.n.30
Clandestina matrimonia sunt rata, & non legitima. pag.379.n.35
Clausula in breuibus aut bullis, quorum tenores, &c. quid operetur. pag.162.nu.21.& p.672. n.173
Clausula, sublata, &c. quid operetur. pag.165.n.18. p.180.n.17.& pag.452.num.84.
Clausula, vocatis vocandis, facit executorem mixtum. pag.207.n.48 & pag.499 num.13.
Clausula, cõtradicente episcopo, quomodo intelligatur. pag.91.n.9
Clausula, conscientiam vestram onerantes, quid operetur. p 207.n.49
Clausula motu proprio quid operetur. pag.671.num 172.
Clausula in mandatis papæ apposita, dummodò ipsum adhoc idoneum esse repereris, quid operetur. pag. 147.num.13.
Clausula, dummodò non sit alteri ius quæsitũ, quid operetur. p.248.n.17
Clausula, appellatione remota quid operetur. pag. 253.n.35
Clausula, tu istbic attente circumspicias, &c. quid operetur. p.ea.n.37
Clausula, & non aliàs aliter nec alio modo, quàm vim habeat. pag. 254.num.42.& p.294.num.7.
Clausula, sublata, &c. remouet facultatem aliter interpretandi pag. 269.num.6.
Clausula, siuè alio quouis modò vacet capit, quemcũque modum vacandi. pag.283.n.85
Clausula in dispensationibus, dummodò rapta non fuerit, quid operetur. pag.392.num 84.
Clausula in reseruationibus pensionũ solet apponi, quòd ducati pro recto re sint liberi. pag.511.nu.55
Clausura monialium ab episcopis maximè conseruanda. p.232.n.47
Clausura monialium si violata fuerit diligentissimè ad episcopis restituenda. pag ead n eod.
Clausuram monasteriorum superiores ingredi non possunt p ea.n.46
Clausuram monasteriorum episcopi visitare possunt. pag.263.n 81
Clemens viij septuagenariũ cardinaliũ numerum expleuit. p.26.nu.7
Clemens papa viij. habentes filios ad episcopatus nõ admittit p 43.n.39
Clemens papa viij constit Sixti V. ad terminos iuris reduxit. p 680.n.19
Clerici etiam cum iuramento iudicio laicorum se submittere nõ possunt. pag 7 num 12.
Clericus laicum conueniens regulariter.

riter forum rei sequi debet. pag. 129. num. 32

Clericus est maior quocunque laico. pag. 130. num. 9

Clericus quomodo cogatur satisfacere creditoribus. p. 131. n. 14

Clericus quando teneatur praestare cautionem iuratoriam. p. 132. n. 15

Clericus absens quando distributiones quotidianas non amittat. pag. 366. num. 23

Clericus iniuste carceratus distributiones quotidianas non amittit. pag. ead. num. 25

Clericus iuste carceratus distributiones quotidianas amittit. pag. ead. num. 26.

Clericus si efficiatur tabellio, non perdit priuilegium clericatus. pag. 556. num. 6.

Clericus quibus casibus officiũ tabellionatus exercere possit. p. ea. n. 7.

Clericus non potest esse fideiussor, tamen fideiubendo tenet obligatio. pag. 557. num. 8.

Clericus auctoritatem, vel consilium praestans in casu vltimi suplicij efficitur irregularis. pag. 558. nu. 14

Clericus histrionicam artem exercens qua poena sit puniendus. pag. 559. num. 17.

Clericus, cui ecclesia non sufficit, ex artificio, & opere rurali sibi victum quaerere potest. p. 560. n. 20

Clericus cum muliere in peccato perseuerans qua poena sit plectendus. pag. 561. num. 25.

Clericus ministrans in ordine, quem non habet, an sit deponendus. pag. 568. num. 56

Clericus an coram iudice laico possit reconueniri. pag. 644. n. 77

Clericus, qui priuilegium clericale amisit, coram iudice seculari conueniri, & puniri potest. pag. ead. num. 78

Clericus degradatus de foro secula ri efficitur. pag. 645. nu. 79

Clericus succedens laico an coram iudice laico causam pendentem defendere teneatur. p. ead. nu. 80

Clericus homicida sacerdotis munus exercere non potest. p. 688. n. 62

Clericus ludis, & ebrietati inseruiens suspensionis poena est puniendus. pag. 688. num. 69

Clericus infamatus, quod mulierem in ecclesia cognouerit, suspensione est puniendus. pag. 689. n. 73

Clerici etiam cum iuramento iudicio laicorum se submittere non possunt. pag. 7. n. 12

Clerici comam nutrire prohibentur, & clericaturam deferre tenentur. pag. 49. num. 19

Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari etiam tempore belli, pestis, & penuriae. pag. 110. n. 33

Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari priuilegio diuino. pag. ead. num. 34.

Clerici non tenentur subuenire necessitatibus, vel vtilitatibus ciuitatum, nisi Romano pontifice consulto, & in vrgentibus necessitatibus. p. ead. n. 35

Clerici dum litigant in foro seculari, causa eorum quomodo agitetur. pag. 129 num. 5. & pag. 130. num. 6.

Clerici obligantes se in forma cameræ Apostolicæ renunciant quibuscunque legibus. p. 132 n. 16
Clerici vel monachi tutelæ, & curæ, habent immunitatem. pagin. 133 num. 17
Clerici sunt immunes à pœnitentia publica. pag. ead. n. 18
Clerici bonorum ecclesiasticorũ procurationem gerunt. pa. 147 n. 10 & pag. 149 num. 15.
Clerici habentes patrimoniũ olim nõ poterãt quicquam ab ecclesia percipere. pag. 153 n. 33
Clerici, & bona ecclesiastica tam iure diuino, quàm humano gaudent immunitate. pag. 173. num. 1. pagin. 174. num. 3. & pagin. 175. num. 5.
Clerici, & eorum bona etiam iure cæsarco gaudent immunitate. pag. 174. num. 3.
Clerici laicis collectas absq; sedis Apostolicæ auctoritate persoluentes an pœnam incurrant. pagin. ead. num. 4
Clerici spirituales res sunt, & ex toto in seruitium, & sortem Christi dicati. pag. 176. n. 7
Clerici exemplo gentilium ab oneribus exempti dicuntur. pagin. ead. num. 8.
Clerici, & ecclesia an teneantur contribuere ad refectionem pontium, & viarum. pag. 180. num. 18 & pag. 181. num. 19. & 20
Clerici sunt exempti à custodia ciuitatis tempore belli, & à varijs oneribus. pag. 181. num. 21. & pag. 184. num. 29.
Clerici pluribus casibus non gaudent immunitate. pag. 181. n. 22
Clerici tenentur ad omnia onera, quæ conuertuntur in vtilitatem communem clericorum, & laicorum. pag. 182. num. 24.
Clerici bonorum ecclesiasticorum vsurpationi consentientes grauibus pœnis plectuntur. pag. 208. n. 53
Clerici, iudæi, & sarraceni decimas soluere tenentur. pag. 443. nu. 52
Clerici quando teneantur parocho facere oblationes. 444. nu. 53
Clerici collegialiter viuentes decimas prædiales persoluere tenentur. pag. ead. num. 54
Clerici decimas prædiales de prædijs dotalibus ecclesiarum persoluere tenentur. pag. ead. n. 55
Clerici quando ad decimas non teneantur. pag. 445. nu. 57
Clericis Bononienses in causis ciuilibus trahunt laicos ad forum ecclesiasticum. pag. 463. n. 41
Clerici viuere debent de patrimonio Iesu Christi. pag. 510. n. 52
Clerici causas criminales, & ciuiles secularium suscipere non possunt. pag. 545. num. 38
Clerici pluribus modis bona minus legitimè acquirunt. pag. ead. n. 40
Clerici vel prælati possunt esse consiliarij principũ secularium. p. 557. n. 11
Clerici histriones an à iudicibus secularibus puniri possint. p. 559. n. 17
Clerici publicè macellariorum, & tabernariorum officiũ exercẽtes qua pœna puniantur. pag. ead. n. 18
Clerici à quibus rebus se abstinere debeant. pag. 563. n. 22

Clerici

Clerici regulariter torqueri possunt? pag.576.num.93
Clerici omnibus laicis sunt digniores. pag.ead.num.95.
Clerici ad solemnem pœnitentiam non obligantur. pag.ead.n.97
Clerici regim in duo habēt. p.ead.n.98
Clerici à laicis maximè differunt pag.ead.num.100.
Clerici an torqueri possint. pag. 577.num.103.
Clerici laicis priuilegiatis inferiores esse non possunt. pag.ead.n.105
Clerici quando torqueri possint. pag. 578.num.106.
Clerici priuilegium fori habent à Deo pag.645 nu.82.
Clerici quando coram indice seculari possint reconueniri. p.646.n.88
Clerici habent priuilegium fori de iure diuino, canonico, & cæsareo. pag.ead.nu.89.
Clerici quare à solutione tibutorū sint exempti. pag.653.nu.117
Clerici quando ad reparationem fluminū, pontiū, & viarum cōcurrere teneantur. pag.655.n.126
Clerici à laicis ad soluenda onera cogi non possunt. pag.656.n.129
Clerici, anteq̄ Petrus esset, nō erāt subiecti potesti laicali. p.662 n.142
Clerici in duobus casibus per executores laicos capi possunt, & carcerari. pag.664.nu.152
Clerici minus idonei sine examine promoti sunt suspēdendi. p.682.n.27
Clerici, & alij, cum suspectis mulieribus habitantes, qua pœna sint plectendi. pag.688. n.70
Clerici regulares interdicti tēpore possunt sepeliri pag.691.nu.91.
Clericis sine superioris licentia coram iudice laico quid facere non liceat. pag.131.nu.11
Clericis decima quare dentur. pag. 150 nu.20
Clericis quando venatio sit permissa. pag.153.nu.30
Clericis ab intestato decedētibus quibus eorū bona acquirant. p.541.n.13
Clericis officium procuratoris exercere non licet. pag.545. nu.39
Clericis negotiari est prohibitum, & quare. pag.556 nu.1
Clericis venatio est prohibita. pag. 558.num.15.
Clericorum immunitas naturalem habet equitatem. pag.177.n.9
Clericorum, & pauperum vsibus bona ecclesiastica sunt deputata. pag.ead. nu.10.
Clericorum immunitas est personalis, & non transit ad emptorem. pag. 179 nu.14
Clericorum causas papa iudicibus secularibus delegare potest. pag. 170 nu.8.
Clericorum spolia habebant olim ecclesiæ cui beneficiati inseruiebant. pag.538 nu.2
Clericorum appellatione qui veniant. pag.567.nu.46
Clericos cogentes ad onerum solutionē, quā pœnā incurrāt. p.657. n.130
Clericos nō ligant leges imperiales damnosæ ecclesiæ. pag.181. n.10.
Clerus quando ad onera concurrere teneatur. pag.656 n.127
Cœmeteria, & ecclesiæ eadem gaudēt immunitate. pag.157 nu.2

Cogere an possit episcopus renuentem ex sponsis, ad oseruantiam sponsaliorum. pag.375.nu.19
Cognatio est triplex. pag.386.n.61
Cognatio spiritualis in baptismo quomodo contrahatur. pag.389.n.68
Cognatio spiritualis in priuato baptismo contrahitur. pag.ead.n.69
Cognatio spiritualis ex ceremonijs post baptismum domi collatum, an contrahatur. pag.390.n.70
Cognatio legalis quæ sit. pag ead. num.73.
Cognitio validitatis iuramenti spectat ad forum ecclesiasticum. pag. 412.nu.28.
Collatio beneficiorum de iure communi ad quos spectat. p.268.n.1
Collatio beneficiorum hodie episcopis in quatuor mensibus duntaxat est concessa. pag.ead.nu.2
Collatio beneficiorum vigore alternatiuæ sex mensibus est episcopis reseruata pag.ead.n.3
Collatio ecclesiæ parochialis quando sit nulla. pag.273.nu.26
Collatio auctoritate ordinaria facta est priuilegiata. pag.281.n.72
Collatio ordinaria auctoritate facta quomodo differat à collatione priuilegiata. pag.ead.nu.73
Collatio beneficiorum regulariter, ad papam spectat. p.311.n.1
Collatio papæ, quando aliorum collationibus præferatur. p.ead. n.3
Collatio facta à papa consanguineo resignãtis est valida. p.322.nu.20
Collatio beneficij facta clerico hæretico, est ipso iure nulla. pag.612 num. 50
Collationem camerarum magistralium Magnus Magister habet. pag.282.nu.76.
Collationes parochialium quando sint nulla. pag.275.nu.38
Collationes parochialium intra quod tempus fieri debeant. pag. 278. num.58
Collationes parochialium, quibus casibus sine examine fieri possint. pag.ead.nu.63
Collationes, & aliæ expeditiones magni Magistri liberè exequi possunt. pag.287.n.100
Collationes beneficiorum personis prohibitis factæ, sunt nullæ. pag. 527.num.42
Collatores in conferendis beneficijs facultatis fines seruare debent.pag. 269. num 7
Collatoribus beneficiorum non currit tempus, nisi à die scientiæ. pag. 524.nu.29
Collectandarius, an habeat executionem paratam. pag.185 nu.30
Collectas publicas clericorum coloni soluere non tenentur. pag.185 num.31.
Collectæ non ad personarum numerum, sed ad solidum, & libram persolui debent. pag.515.nu.75
Collegij societatis Iesu, priuilegia super exemptione decimarum. pag. 447.nu.70.
Collegium militum Lauretanorum, à Sixto V. fuit erectum. pag.340. num.23
Collegium societatis Iesu, an à decimis papalibus sit exemptum pag. 452.nu.83.

Coloni.

Coloni, & seruitores clericorum, an gaudeant immunitate ecclesiastica. pag. 175. nu. 6
Coloni bonorum ecclesiasticorum habent tantùm detentionem. pag. 655. num. 121
Coloni bonorum ecclesiasticorum pro quibus bonis onera persoluere teneantur. pag. ead. nu 122
Colonos clericorũ pro trafico grauãtes an pœnas incurrant. pag. 186 num. 35
Commatrem cognoscens est deponẽdus. pag. 564. n. 34
Commemoratio defunctorum in reductione missarum semper facienda. pag. 429. nn. 31
Commemorationibus pro animis defunctorum fiendis, quomodo satisfieri possit. pag. 421. n. 38
Commendarum resignatio sub constitutione de publicãdis resignationibus non cadit. pag. 300. n. 41.
Commendatio patrum societatis Iesu. pag. 10. nu. 61.
Commendatarij qualem vocem in concilio prouinciali habere possint. pag. 99. nu. 7.
Commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt. pag. 285. num. 94.
Commendata beneficia regularium constitutioni de publicandis resignationibus, etiam sunt obnoxia. pag. 300. num. 40
Commendarum resignatio sub constitutione de publicandis resignationibus non cadit. pag ead. n. 40
Cõmendæ camera Magistralis per assumptionem ad episcopatum vacant. pag. 282. nu. 77
Commendæ religionis Hierosolymitanæ quibus oneribus sint grauatæ. pag. 301. nu. 45
Commendis religionis Hierosolymitanæ vacantibus, qui fructus ærario debeantur. pag ead. n. 44
Committentes, consulentes, & exequentes quando excommunicationem in bull. cœn. Domini incidant. pag. 667. nu. 156.
Commodum sentire debet, qui sentit incommodum. pag 62. n. 20
Communio rerum frequenter discordias parere solet. pa. 148. nu. 14
Communitates pro debito pecuniario interdici non possunt. p 440 n 39
Commutare quando possit episcopus legatum ecclesiæ factum. pag. 422. nu. 49
Commutare quando possit episcopus legatum pecuniæ factum pro construendo monasterio. p. 424. n. 50
Commutare quando possit episcopus legatum factum pro fundanda ecclesia. pag. ead. nu. 51.
Commutari quando possit per episcopum legatum, ad certum vsum pium factum. pag. ead. n. 52
Commutatio voti in æquale bonum cum superioris auctoritate fieri debet. pag. 419. nu 25.
Commutatio voti, quomodo fieri debeat. pag ead. nu. 26.
Commutatio voti fieri debet cum expensarum itineris ratione. pag. ead. nu 27.
Commutatio voluntatis defuncti super relictis ad vsus pios, à quo fieri possit. pag. 421. nu. 34.

Conatus

Conatus quando sufficiat ad hoc, vt in pœnam incurratur. pag.201. num.24.

Concessionis causa quando adhuc durare videatur. pag.194. num.3.

Concilij prouincialis celebrandi loci ad archiepiscopum spectat electio. pa. 97.nu.2.

Concilij prouincialis decretis qui obligentur. pag.99.n.6

Concilijs ecclesiasticis quando laici interesse possint. pag.108. num.28.

Concilio prouinciali qui conuenire debeant. pag.98. nu.3

Concilio prouinciali astantes, quo ordine sedere debeant. pag. ead. num.5

Concilio prouinciali laici vocati interesse possunt. pag.99. nu.8

Concilio prouinciali episcopi negligentes interesse pęnam incurrunt. pag.100. nu.10

Conciliorum quatuor sunt genera. pag.97 nu.1.

Concilium generale indulgentias plenarias concedere potest. pag.77. num.17

Concilium prouinciale cur, a quibus & quando celebrandum pag.97. num.1

Concilium generale solus papa indicere, & dirigere potest. pag.107 num.27

Concessionis causa, quando adhuc durare videatur. pag.194.nu.3

Concessum illegitime, pro non concesso habetur. pag.330.n.28

Concordia inter Leonem papa x. & Francorum regem, quos pepererit exitus. pag.189.nu.47

Concubinarijs, quæ pęnę sint inflictæ. pag.561.nu.24

Concubinæ cum clericis cohabitare prohibentur. pag.ead.n.23

Concursum facere abbas non potest, pag.277.nu.53

Concursum facere abbas, nullius diœcesis quando possit. pag.278.n.54

Concursus edictum, quomodo publicandum. pag.273. n.28

Concursus prorogatio vltra decem dies extendi non potest. pag. ead. num. 29

Concursus tempore elapso, si alius veniat, non est admittendus. pag.ea. num 30.

Concursus coram quibus fieri debeat. pag ead.num.31.

Condemnari non potest, nisi prius datis defensionibus. pag.579.n.110

Conditio mutatur mutatione personę. p.179 nu.14.

Conditio in bullis apposita, à quo sit verificanda. pag.338.n.9

Conditio suspendit executionem. pag ead nu.11

Conditione non purificata antea gesta non valent. pag.ea. n 12

Conditiones turpes, quando pro non adiectis habeātur. pag.497.n.108

Conditiones, quæ tacitè insunt nihil operantur. pag.ead nu.109

Conferre possunt episcopi beneficia vacantia per permutationem. pag. 279.nu.61

Conferre possunt episcopi beneficia, de iure communi. pag.311. n.2

Conferri, quando possint parochiales minus

minus idoneis. pag. 279. n. 64
Confessio actualis, quando requiratur ad consequendam indulgentiam. pag. 80. n. 26
Confessione partis nulla maior probatio haberi potest. pag. 652. n. 109
Confessarij quomodo eorum conscientiæ consulere debeant. pag. 672. nu. 176.
Cōfidentia pluribus modis committitur. pag. 521. n. 16
Confidentia octo coniecturis probatur. pag. 522. nu. 18
Confinium expressio fit ad rei demonstrationem. pag. 477. nu 6
Confirmati maiorem gratiam consequuntur, quam non confirmati. pag 47 nu. 13.
Confirmationis sacramentum quomodo à baptismo differat. p. 46. n. 7
Confirmationis sacramentum an à simplici presbytero conferri possit. pag. 47 num 14.
Confirmationis sacramentum inducit impedimentum cognationis spiritualis. pag. ead. n. 15
Confirmatio quid sit. p. 46. n. 8
Confirmatio bullæ Pij V. de non alienandis bonis ecclesiasticis. pag. 201. num. 25
Confitenti an, & quando pœna minuatur. pag. 564. nu. 33
Confiteri an teneatur, qui nullum habet mortale peccatum. pag. 81. num. 27.
Confraternitates an ad publicas processiones compelli possint. pag. 93 num. 18
Confraternitates laicorum ab episcopis possunt visitari. pag. 471. n. 22
Confraternitates quartam legatorum episcopis debent, & quare. pag. 472. nu. 25
Confraternitatibus laicorum excipientibus de priuilegijs quid agendum. pag 471. num. 23
Coniecturis non est opus, quando sumus in claris. p. 641. n. 63
Connexorum idem est iudicium. pag 643. num. 71
Consecrans ecclesiam indotatam quid præstare teneatur. pag 57. nu. 5
Consecratur ecclesia ab episcopis pluribus de causis. pag 56. nu. 4
Consecrari debent episcopi intra tres menses. pag. 39 n. 22
Consecrata benedictione constitutiua sacri, nullus prælatus prophanare potest, antequam desinant esse talia. pag. 568. n. 53
Consecratas ecclesias frequentare & in illis orare debemus. pag. 55. num. 2
Consecratio episcoporum quomodo fiat. pag. 53 n. 44
Consecratio, & benedictio abbatum, & aliorum quomodo fiat. pag. ead. num. 45
Consecratio ecclesiarum pluribus ex causis fuit instituta. pag. 55. n. 1
Consecratio ecclesiarum tam ex veteris, quàm noui testamenti præceptis fieri debet. pag. 56 n. 3
Consecratio, & reconciliatio regulariter non nisi ab episcopis fieri potest. pag. 59. num. 9.
Consecratio altaris in quibus consistat, & ex quibus causis fiat. pag. 60. num. 11
Consensus episcopi capituli, & electi in ordi-

in ordinum impositione quando re- quiratur. pag.656.n.127
Consequenti concesso conceditur, & antecedens. pag 103.nu.20
Conseruatores à religione Hierosolymitana qui eligi possint. pag. 287.num.101.
Conseruatores quid possint. pagin. 288. num. 102.
Conseruatores quomodo à regularibus eligi possint. pag.288.n.104
Conseruatores sedis Apostolicæ quandoque pœnam suspensionis incurrunt. pag.687.n.57
Conseruatoriæ pluribus nõ fuerũt sublatę, nec imminutæ. p.288.n.103
Conseruatoriæ quæ non sint sublatæ. pag.687.num.58.
Consilium, & aßensum præstantes quando excommunicationis sententiam incurrant. pag.640.n.62
Constantinus, & Valentinianus imperatores quantùm sacerdotibus tribuerint. p.134.n.22.
Constantinus imperator plura ecclesiæ largitus fuit. pag 144.n.2
Constantinus pluribus possessionibus ecclesiam ditauit. pag.433.n.9
Constantinus primus fabricam templi diui Petri instituit. p.511.n.59
Constantinus cunctis ius ecclesias ædificandi concessit. p.ead.nu.60
Constantini donatio ecclesiæ facta, est valida. pag.144.n.3
Constantini donatio reuocari non potest. p.ead.num.4
Constantini donatio à Deo, toto orbe, ac spiritu Dei peracta, & approbata fuit. p.ead n.5
Constitutio laicorum iura ecclesiastica dissoluere non potest. pag. 130.num.7.
Constitutio de publicandis resignationibus quare edita fuerit. pag. 302.num.50
Constitutiones in synodo diœcesana episcopus facere potest sine alicuius consensu. pag.101.n.15
Constitutiones laicorum contradicentes canonibus non sunt seruandæ pag. 131.num. 12.
Constitutionis cessante causa cessat constitutio. pag.301.num.43. & pag.302.num.52.
Consuetudo, cum sit facti, debet probari. pag.89.num 5.
Consuetudo maximè est obseruanda. pag.105.num.22.
Consuetudo vigens in vna regione nõ extenditur ad alias.p 186.n.13
Consuetudo, lex, & princeps iurisdictionem ordinariam tribuere possunt. pag.221. nu.4
Consuetudo contra ius naturale, & diuinum non præscribitur. pag. 433.num.7.
Consuetudo, quòd de bonis ecclesiasticis decima non soluatur, valet. pag.434.num.11.
Consuetudo, quòd de minutis decima non soluatur, valet. pag. ead. n.12
Consuetudo, quòd de personalibus decima non soluatur, valet. pag. ead. num.13
Consuetudo legitimè præscripta, quòd decima non soluatur, est seruanda. pag.436.num.19.
Consuetudo quadraginta annorum spatio præscribitur in quota decimarum. pag.442.nu.46

Consuetudo

Cõsuetudo spatio decem annorum inducitur in oblationum præstatione. pag.456.nu.15.
Consuetudo prouinciæ est seruanda. pag. 482. num. 25.
Consuetudo constitutionem interpretatur. pag.487.nu.51
Consuetudo in onerum solutione habet vim legis. pag.ead nu.52.
Consuetudo habet vim legis. pagin. 510. num.45.
Consuetudo pia à laicis est seruanda. pag.512.nu 66
Consuetudo est legum interpres. pag.577.num 104.
Consuetudo contra immunitatẽ ecclesiasticam est improbata. pag. 649 num.98.
Consuetudo antiqua contra priuilegium quid operetur. pag.659. nu 136
Consuetudine præscribi non potest, quòd clericus sacramentum confirmationis conferre possit. pagin. 45 num 5.
Consuetudine, decimæ personales præscribi poßunt. pag.434 n.14
Consuetudine, primitiarum solutio præscribi potest. pag.455 nu.9
Consuetudine aut legitima præscriptione, iurisdictio acquiritur. pag. 692.num.96.
Consuetudinem allegans ad illam probandam admitti debet. pagin. 443.num.50
Contracta matrimonia inter puberem & impuberem quam vim habeãt. pag.480.num.37.
Contractum matrimonium inter impuberes non valet. p.381.n.41
Contrahenda quando sint matrimonia. pag ead.nu.38
Contrahentes matrimonium sine parocho grauiter sunt puniendi. pag. 381.nu.40.
Contractus vsurarius quomodo probetur. pag 490.n.66
Contradicente episcopo nullus secularis, siuè regularis prædicare potest. pag.91 n.9
Contradicente episcopo, quomodo intelligatur. pag.ead nu eod.
Cõtrauenientes dispositioni bullæ Gregorij xiiij super immunitate ecclesiarum quam pœnam incurrant. pag. 161.num.20.
Coadiutor quomodo inter alios canonicos sedere debeat. p.303.n.57
Coadiutor canonici vocatur canonicus fictus. pag.304.nu.60
Coadiutor canonici quomõ alios præcedere possit. p.304 n.62.& 63
Coadiutor infirmus, vel aliàs legitimè impeditus distributiones non amittit. pag.305 nu 65
Coadiutor canonici an vocẽ in capitulo habere possit. pag 306 n 69
Coadiutor quis dicatur. p.307.n.72
Coadiutor episcopi quæ exercere possit. pag.ead.nu 76
Coadiutoris ætas quæ requiratur pag. ead.num.72.
Coadiutori episcopi quæ ætas sit necessaria. pag 307.nu.74
Coadiutores pluribꝰ dãtur p 307.n.71
Coadiutores cũ futura successione plurib.de causis dari poßũt.p.307.n.75
Coadiutores dignitatibꝰ in cathedralibus dari poßunt p.308.nu 77
Coadiutores parochialibus quando dari

dari possunt. pag. ead. nu. 78
Coadiutores abbatibus, & abbatissis dari possunt. pag. ead. nu. 79
Coadiutores regibus, & principibus dari possunt. pag. ead. nu. 80
Coadiutoriæ an sint publicandæ. pag. 302. num. 48.
Coadiutoria celari non possunt. pag. 303. num. 54
Coadiutoriæ forma semper est consideranda. pag. 305. n. 64
Coadiuto excõmunicato an distributiones amittantur. pagin. 305. num. 66.
Controuersia de præcedentia quomodo, & à quibus terminanda. pag. 93 num. 18
Copia indiciorum an ante torturam reo sit danda. pag. 578 n. 107
Copula carnalis sequuta ante præsentationem dispensationis quid operetur. pag. 364. n. 50
Corona quam in vertice sacerdotes gestant quid designet. p. 136. n. 30 & pag. 576 num. 98
Corporales effectus aquæ benedictæ sunt plures. pag. 69. nu. 23
Corporum, & animarũ episcopi sunt iudices. pag. 109. nu. 31
Credentes qui dicantur. pagin. 631. num. 32.
Creditor non tenetur inuitus partem sui crediti recipere. pagin. 481. num. 27.
Creditur pœnitenti in foro conscientiæ, secus in foro contentioso. pagin. 669. num. 167
Crimen hæresis in loco exempto commissum ab ordinario cognosci potest. pag. 41. nu. 33
Crimen punitum in foro seculari an possit puniri in foro ecclesiastico, si crimen sit mixti fori. pagin. 163. num. 24.
Crimen blasphemiæ est mixti fori, si non sunt hæreticales. p. 227. n. 30.
Crimen matrimonium dirimens quale. pag. 390 nu. 74.
Crimen hæresis est merè ecclesiasticum. pag. 600. nu. 2
Crux Christi quatuor virtutes habet. pag. 70. nu. 27
Crux erigi debet, vbi ecclesiæ dirutæ prophanantur. pag. 500. n. 17
Crucis signi plures virtutes, & miracula coruscarunt. pag. 70. nu. 28
Crucis signo Trinitatis fides exprimitur. pag. ead. num. 26
Crucis signum fieri debet in figura quadrangulari. pag. ead. nu. 29
Culpa, & pœna in peccato consistũt. pag. 73. num. 6.
Culpa licèt à Deo remittatur per cõtritionem, tamen requiritur confessio. pag. ead. nu. 7
Cultus disparitas quid sit. pagin. 391. num. 77.
Cura monialium episcopis præcipuè est commissa. pag. 228. nu. 33
Curiales dicuntur qui ratione curiæ pontificiæ Romæ commorantur. pag. 536. num. 45.
Cursu quadraginta annorum oblationum quarta præscribitur. pag. 472. num. 29.
Cyrinus episcopus acerbè excruciatus, & afflictus fuit. pagin. 140. num. 43.

Damna-

D

Damnatorum auctorum opera nullo modo recipi debent. pag. 614. num. 61
Decima pluribus annis soluta exigi potest ab emptore vel venditore prędij. pag. 348. nu. 52
Decima quid sit. pag. 430. n. 1
Decima de minutis quando non soluatur. pag. 434. n. 12
Decima quando de personalibus non soluatur. p. ead. nu. 13
Decima prædialis de iure diuino debetur. pag 435. num. 17. & 448. num. 72.
Decima quando ex consuetudine non soluatur. pag. 436. nu. 19
Decima mixta quæ sit. pagin. ead. num. 20.
Decima solui debet de omnibus fructibus absque deductione impensę. pag. 445. num 60
Decima debetur etiam mutata facie agri, aut alterius fundi. pagin. ead num. 61.
Decimam persoluere tenentur clerici iudęi, & sarraceni. p. 443. nu 52
Decimam an dominus agri conductor vel colonus soluere teneatur. pag. 445. num. 59.
Decimę quare dentur clericis. pag. 150. num. 26.
Decimę papalis impositio ad hospitalia non extenditur. p. 283 nu. 82
Decimę quo iure debeantur. pagin. 430. num. 2.
Decimę an iure diuino, vel positiuo debeantur. pag. 432. num. 6
Decimæ pluribus in locis non persoluuntur, & quare. pagin. 434. num. 10.
Decimæ personales consuetudine prescribi possunt, & quare. pag. 434. num. 14
Decimę prędiales de omnibus terræ fructibus, & prouentibus debentur. pag. 435. num. 16
Decimæ iure positiuo persolui mandantur. pag. 436 num. 18
Decimæ personales de quibus persoluantur. pag. 436. nu. 21
Decimæ ab vna ecclesia contra aliam præscribuntur. pag. 444. nu. 56
Decimę priuilegio, & exemptione papę præscribi possunt. pagin. 445. num. 58
Decimarum causas quis cognoscere possit. pag. 436. num. 22
Decimarum causę quibus remedijs possint agitari. p 477 nu. 24
Decimarum processus summariè fieri debet. pag. 438. nu. 30
Decimarum successor in feudo antiquo ante concilium Lateranen. quomodo agere debeat. pagin. ead num 31.
Decimarum causa à pręcepto inchoari potest. pag ead nu. 32
Decimarum causa, processus quomodo fieri debeant. pagin. 441. num. 40.
Decimarum solutio regulariter fieri debet appellatione remota. pag. ead. num 42.
Decimarum quota non est de iure diuino. pag. 442. num. 45
Decimarum quota quo temporis spatio presribatur. pagin. ead. num. 46.

Decimarum causa appellatio quando admittatur. pag.443.n.47
Decimarum immunitas ex reali privilegio iudicatur. pag.446.n.62
Decimas quando ecclesiastica prędia soluere teneantur. pag.434.n.11
Decimas soluere recusantes, quibus pœnis sint plectendi. p.439.n.33.
Decimas prędiales clerici collegialiter viuentes, persoluere tenentur. pag.444.nu.54.
Decimas prædiales de prædijs dotalibus clerici persoluere tenentur. pag.ead.nu.55.
Decimas, an parochiali suæ, clerici soluere tenentur. p.445.num.57
Decimas collegia societatis Iesu soluere non tenentur. pag.447.nu.70
Declaratoriæ sententia quomodo ferri debeat. pag.651.nu.105
Decretum papæ irritans quid operetur. p.246.nu.7.& p.390.nu.72
Decretum irritans omnia in contrarium gesta annullat ipso iure. pag.525.nu.33.& p.547.n.44.
Decreta, ordinationes, & alia contra libertatem ecclesiasticam edentes excommunicationis pœnam incurrunt. pag.646.n.84.
Decreta concilij Tridentini commentari non possunt, nec glosari. pag.701.nu.33.
Decreta sacri concilij recipiunt interpretationem à stylo Romanę curię. pag.ead.nu.36
Defectus causæ in alienatione, reddit nullam interpositionem decreti. pag.215.nu.79
Defectus formæ maior est defectu materiæ. pag.297.nu.22
Defectus iurisdictionis quando opponi possit. pag.349.n.56.57.& 58
Defectus clericatus exceptio quando executionem literarum impediat. pag.353.nu.80
Defendere scipsum, vim vi repellendo cuique licet. pag.204.nu.33
Deflorans virginem ad maiorem dotem obligatur. pag.403.n.143
Deformitas, & defectus corporis, an inducat irregularitatem, arbitrium episcopi iudicare debet. p.697.n.10
Degradatio fit potestate ordinis episcopalis. pag.53.nu.47
Degradatio est duplex, verbalis, & realis. pag.613.n.57
Delegante mortuo, an expiret iurisdictio. p.250.n.53.& p.256.n.52
Delegata iurisdictio est restringenda. pag.221.num.1
Delegata iurisdictio est duplex à iure vel ab homine. pag.245.n.1
Delegata iurisdictio quotuplex sit. ibidem.
Delegatam iurisdictionem habent episcopi à lege in pluribus casibus. pag.251.nu.60.& pag.257.n.59
Delegatus pro examine fiendo, an subdelegare possit. pag.248.nu.16
Delegatus in citatione fienda, quid facere debeat. pag.250.nu.55
Delegatus papę, vel alterius principis subdelegare potest. p.256.nu.57
Delegatus est maior quocunq; ordinario. pag.ead.nu.58
Delegati iurisdictio quando perpetuetur. pag.255.n.52.
Delegati plures, an subdelegare possint. pag.207.n.49
Delegatio, an, & quando in successorem tran-

rem transeat. pag.250.num.57. pag.256.n.66.& p.299.n.37
Delegatio in vnam personam facta, sine subdelegatione in alteram trāsferri non potest. p.350. n.62
Delegationis papæ vigore in forma dignum, quomodo episcopi beneficia sedi Apostolicæ reseruata conferant. pag.245.nu.2
Delegationis literæ gratiæ, vel iustitiæ concessæ, quando conualidentur. pag.250. nu 54
Delegationis literæ, à papa, ante obitus ipsius diem, à successore validantur. pag.256.n.54
Delinquentes in ecclesijs, vel cæmeterijs, sub spe immunitatis, immunitate non gaudent. pag.162.n.22
Denunciationes ante matrimonij celebrationem, an semper fieri debeant. pag.383 nu.50
Denunciationes matrimoniales, an semper fieri debeant. p.384.n.53
Denunciationes matrimoniales quando omitti possint. pag.ead.nu.54.
Denunciationes matrimoniales qui remittere non possint. p.385.n.55
Denunciationum matrimonialium dispensationes quando concedendæ, pag.383 num.52
Deuoluenda feuda ad ecclesiam non possunt amplius reinfeudari. pag. 200.nu.19
Dicata res semel Deo, non est ad vsus humanos transferenda. pag.568. nu.52.& pag.472.nu.26
Dictio, tunc, extremitatem temporis significat. p.199.nu.3. & p. 206. num.43.
Dictio, quorumlibet, est generalis, & omnia comprehendit. p.210.n.60
Dictio, vt supra, respectiua præcedentium, quam vim habeat. pag.225 num.19.
Dictio taxatiua excludit omnes alios casus præter expressos. pag.252. num.33.
Dictio pro tempore, tempus futurum denotat. pag.449. nu.77
Dictio, semper, quid importet. pag. 579.nu.109.
Dictiones, eo ipso, & ipso iure, sunt latæ sententiæ. pag.203.nu.31
Diœcesana synodus quotannis celebrare debet. pag.100.nu.12
Diœcesanæ synodo, quinam interesse teneantur. pag.ead.nu.13
Diœcesis nullius ecclesia, à vicinior episcopo visitari possunt. ibidem.
Difficultas impossibilitati cōparatur. pag.130.num.10
Dignitatem, vel electionem, de manu laici suscipiens suspensionis pœnam incidit. pag.689.nu.77
Discolatus ab ostrocismo nomen accepit. pag.659.n.135
Dispensandi facultas legatis à latere, nuncijs, & alijs concessa, vltrà delegationis fines non extenditur. pag.366.nu 61.
Dispensandi à voto causæ quæ sint. pag.427.nu.68.
Dispensare an possit episcopus ad duo beneficia sub eodem tecto pag.270 num.12
Dispensare non potest episcopus super ætatis defectu. pag.271. num.15.
Dispensare potest papa in omni casu, & impedimento iure humano, aut positiuo

positiuo inducto. pag.357.nu.3
Dispensare potest solus papa, in pluribus casibus. pag.357.nu.5
Dispensare potest solus papa, in pluralitate beneficiorum incompatibilium. pag.ead. nu.6
Dispensare potest ordinarius in occultis, & quomodo. p.358.nu.12
Dispensare potest solus papa à concilij decretis. pag.ead.nu.14.
Dispensare potest episcopus cum bigamo; ad minores ordines tantùm. pag.361.nu.36.
Dispensare episcopus quandoq; potest in gradibus prohibitis, & quomodo. pag.362.nu.43
Dispensare non possunt episcopi, nec legati contra concilium generale. pag.ead. nu.44.
Dispensare potest solus papa à quinque votis solemnibus. pag.364 num.51
Dispensare potest solus papa à voto solemni. pag ead. num.52
Dispensare potest episcopus super irregularitate; & quando. pag. 365.nu.53.
Dispensare quomodo possit episcopus cum illegitimis. pag ead. num.54
Dispensare potest episcopus auctoritate ordinaria ad duo beneficia. pag. ead. nu.55
Dispensare potest episcopus super denunciationibus matrimonialibus. pag.ead.nu.56.
Dispensare possunt episcopi ab omnibus votis papæ specialiter non reseruatis. pag.ead.nu.57.
Dispensare quis potest in eisdem casibus in quibus statuere, & punire potest. pag.ea.nu.58
Dispensare possunt episcopi in omnibus casibus à papa minimè prohibitis. pag.366.nu.59
Dispensare possunt prælati inferiores in pluribus casibus. pag.ead. num.60
Dispensare an possint episcopi contra constitutionem beneficij citra patroni consensum. pagin. 421 num.35.
Dispensare potest episcopus ab omnibus votis, in quibus non est ei facultas prohibita. pag.424 nu.53
Dispensare non possunt episcopi super quinque votis. pag.ead. n.54
Dispensare non potest episcopus super voto solemniter emisso. p.ea. n.55
Dispensare potest papa, vt de monacho, non monachum faciat. pag. ead.nu.56.
Dispensare possunt episcopi à pluribus irregularitatibus. p.625. n.8
Dispensari possunt SS. Mauritij, & Lazari milites, ad secundas nuptias. pag 361.nu.35
Dispensatio super decretis concilij Tridentini, est soli papæ reseruata. pag.271.nu 16.
Dispensatio quid sit. pag.357. num. 1.
Dispensatio ab irregularitate ex homicidio proueniente, vt quis ordinari possit, est soli papæ reseruata. pag.360.nu.27.
Dispensatio ab irregularitate proueniente, ex delicto occulto ad forum contentiosum deducto, est papæ reseruata. p.ea.n.28

Dispensa-

Dispensatio matrimonialis quando non sit valida. pag. 362. num. 45
Dispensatio, quibus, & quando non suffragetur pag. 363. num 46.
Dispensatio voti, vt legitima sit, quæ requirantur. pag. 426. num 66.
Dispensatio de irregularitate, & absolutio ab excommunicatione quomodo detur. pag. 525. num 37.
Dispensatio ab irregularitate in foro conscientiæ, sub qua forma fieri debeat. pag. 704. num. 58.
Dispensationis quot sint species. pag. 357 nu. 2
Dispensationis vim habet mandatum de dispensando. pag. 364. num. 47.
Dispensationem quando episcopus executioni demandare non potest. pag. 364. nu. 50
Dispensatione papæ omnis irregularitas tolli potest. pagin. 704. num 54.
Dispensationes quibus committantur. pag. 255. nu. 49.
Dispensationes episcopus reualidare non potest. pagin. 384. num. 50
Dispensationes denunciationum matrimonialium quando sint concedendæ. p. 383. n. 52
Dispensationes, & absolutiones, ab homicidio ordinariis locorum sunt committenda. pag. 700 num. 31
Dispensationes ab irregularitate ex quouis homicidio à papa impetrantur. pag. 701, nu. 35
Dispensationum executio, quibus committatur. pag. 255. nu. 49
Dispensabat olim solus papa, cum eo, qui post excommunicationem celebrauit. pag. 258. nu. 11
Dispensat papa ad plura beneficia vltra duo simplicia. pag. 358. nu. 7.
Dispensat solus papa illegitimos ad plura beneficia. pag. ead. num. 8
Dispensat solus papa cum simoniaco siue in ordine, siue in beneficio. pag. ead. nu. 9
Dispensat solus papa super ætatis defectu. pag. 358. nu. 13
Dispensat solus papa, cum parocho diacono, vt non teneatur intra annum, ad sacerdotium promoueri. p. 358. nu. 15
Dispensat solus papa, vt absens distributiones quotidianas percipere possit. pag. ead. nu. 16
Dispensat solus papa cum irregulari, propter alicuius membri mutilationem. pag. 360. n. 29.
Dispensat solus papa cũ irregulari ob oculi carentiam. pag. ead. nu. 30
Dispensat solus papa cũ irregulari ex defectu, perfectæ lenitatis. p. ea. n. 31
Dispensat papa cum leproso, energumeno, furioso, & lymphatico. pag. ead. nu. 32
Dispensat papa cum irregulari, ob bigamiam. pag 361. nu. 34
Dispensat solus papa, vt in ecclesia paterna filius succedat. p. 361. n. 37

Dispensat

Dispensat papa cum illegitimis, criminosis, & aere alieno grauatis. pag. ead. num. 28.

Dispensat papa solus in gradibus consanguinitatis prohibitis vsque ad quartum gradum. pag. ead n. 39

Dispensat papa in impedimento publicae honestatis. quod primum gradum non excedit. pag. ead. nu. 40

Dispensat papa in impedimento affinitatis ex fornicatione. p. ead. n. 41

Dispensat solus papa in impedimento cognationis spiritualis p. 362. n. 42

Dispensatus nunquam praesumitur, nisi dispensatio probetur. p. 249. n. 22

Dispensatum fuit Apostolica auctoritate cum equite Hierosolymitano ad matrimonium. p. 426. n. 63

Dispositio externa, ad obtinendam indulgentiam, quae sit. pag. 82 n. 28

Dispositio qualibet recipit interpretationem à consuetudine. p. 104 n. 22

Dispositio quantumlibet generalis quo modo interpretanda. p. 301. n. 46

Dispositio licet generalis interpretari debet, & restringi. p. 301. n. 46

Dispositiua ex procemio declaratur. pag. 450. num. 79.

Distributiones quotidianae non computantur in fructibus praebendarum. pag. 342. nu. 30

Distributiones quotidianae non computantur in valore beneficij. pag. 497 num. 7.

Distributiones quando canonici non amittant. pag. 532. n. 24

Distributiones quotidianae pluribus casibus non amittuntur. p. ea n 25

Distributiones quotidianas non amittunt absentes pro vtilitate ecclesiae. pag. ead. num. 26

Distributiones quotidianas non amittunt infirmi, & senio confecti. pag. 533. num. 27

Distributiones non amittunt inseruientes episcopis in visitatione. pag. ead. num. 28.

Distributiones quotidianae non faciunt spolium. p. 543. n. 27

Diuinum ius papa potest ex causa interpretari vel limitare. p. 357. n. 4

Diuinatio est prima species sortilegij. pag. 595. num. 24

Diuinationum species sunt quatuor. pag. ead. num. 25.

Diuites multis commodis, & honoribus fruuntur. pag. 515. n. 78

Diuortia quot modis intententur. pag. 399. num. 119.

Diuortium quibus ex causis fieri possit. pag. 398. n. 111.

Diuortium non ex leuibus sed legitimis de causis admitti debet. pag. ead num. 112

Diuortium alterius coiugum fornicatione permittitur. pag ead. n. 113

Diuortium quando ex alterius coniugum infidelitate admittatur. pag. ead. num. 114.

Diuortium conceditur ex nimia viri sauitia. pag ead. nu. 115

Doctorandi fidei professionem emittere tenentur. pag. 409 n. 21

Doctores sunt multum honorandi, & de eorum laudibus. pag 152. n. 27

Doctores, aduocati, & milites an torqueri possint. pag 577. n. 101

Dolus in dubio non praesumitur. pag. 251 num 39.

Domini temporales quando ipso facto

excom-

excommunicationem incurrant. pag.187 num.38.

Dominium *vtile, & directum in censu non transfertur. p.477.n.4*

Donatio *pro hæredibus, & successoribus in perpetuum facta. pagin. 18. num.56.*

Donationes ecclesiæ Rom. factę per principes imperij fuerunt confirmatæ. pag.147.nu.10

Dos *sine matrimonio esse non potest. pag.402.num.136*

Dos *debetur in pœnam stupri. pag. 402.num.139*

Dos *quare marito detur. pagin.ead. num.140*

Dos *secunda est virginitas. pagin. 403.num.144.*

Dotis *cessante causa, dos & cessare debet. pag.402.nu.137*

Duo *sacri ordines eodem die conferri non possunt. pag.50.num.29*

Ducatus *Ferrarię sedi Apostolicæ restituitur. pag.204.n.36*

Dux *Sabaudię est vicarius perpetuus imperatoris. pag.107.n.26*

Dux *Sabaudiæ, & successores in ducatu sunt vicarij imperatoris. pag. 129.num.28.*

Dux *Sabaudiæ in suis dominijs omnia potest, quæ potest imperator in vniuerso. pag.ead. num.29. & pag.693.num.39.*

Ducis *Gioiosæ mors in prælio. pagin. 426.num 61*

Ducis *Sabaudiæ* CAROLI *Emmanuelis, &* CATHARINÆ *Austriacæ coniugum deuotio. pag.460.num.30.*

E

Ebrius *non præmissa digestione celebrans est beneficio priuandus. pag.570.num.60.*

Ecclesia non propter papam, sed papa est propter ecclesiam. pag 5 nu.3

Ecclesia polluta etiam cœmeterium contiguum est pollutum, & non econtrà. pag 58.num.7

Ecclesia regularis polluta cuius sumptibus sit reconcilianda. p.61 n.19

Ecclesia quo tempore cœperit bona possidere. pag.114 nu 1

Ecclesia an tempore Apostolorum bona teneret. pag.148.num.13

Ecclesia etiam non consecrata quando gaudeat immunitate ecclesiastica. pag. 158 num.7.

Ecclesia, vel ecclesiæ atrio violenter extractus restitui debet. pag 159. num.13.

Ecclesia siuè clericus, in quem peruenit res allibrata, an teneatur ad collectas. pag 148 nu.28 & 29.

Ecclesia minori æquiparatur. pagin. 215.num. 82.

Ecclesia parochiali vacante, quomodo interim prouidendum. pagin. 273.num.27.

Ecclesia quando prædia habere cœperit. pag.433.num.8.

Ecclesia contra ecclesiam decimarum solutionem præscribit. p.444.n.56

Ecclesia diuæ Mariæ in Montibus Vrbis quando ædificari cœperit. pag.458. num.28.

Ecclesia D. Mariæ in agro Montis regalis quando fundari cœperit. pag.459.num 29.

Ecclesia non consecrata gaudet eodem priuilegio, quo & consecrata. pag. 472. num. 27

Ecclesia contra ecclesiā spacio 40. annorum praescribit. pagin. 473. num. 34.

Ecclesia contra ecclesiam à quibus praescriptione liberetur. pag. ead. num. 35

Ecclesia acquirens rem feudalem obligatur ad onera vasalli. p. 486. num. 43.

Ecclesia parochialis iurispatronatus, an possit vniri ecclesiae non parochiali. pag. 500. nu. 17

Ecclesia an succedat in poenam, qua plectitur presbyterum interficiens. pag. 538 num. 3

Ecclesia potest semel à se concessa quandoque commutare. pag. 701. num. 34.

Ecclesiam, & imperium principes imperij confouere tenentur. pag. 9. num. 21.

Ecclesiam consecrans indotatam quādo de suo illam dotare teneatur. pag. 57. num. 5.

Ecclesiae Romanae auctoritate principes imperij fulciuntur. pagin. 9. num. 20.

Ecclesiae Romanae quid imperatores, & reges praestare debeant. pag. ead. num 22

Ecclesiae Romanae iura, & possessiones. pag. ead. nu. 23

Ecclesiae Romanae priuilegia, & donationes facta ratificantur. pag. 10 num. 24.

Ecclesiae vniuersalis curam quis habeat. pag. 25. nu. 1

Ecclesię singulę singulis cardinalibus conferuntur. pag. 26. nu. 8

Ecclesiae parochiales dos ad sustentationem duorum esse debet. pag. 57. num 5.

Ecclesiae titulares pro 50. presbyteris cardinalibus quae sint. pag. 27. num. 10.

Ecclesia titulares pro 14. diaconis. pag. ead. num. 11.

Ecclesiae consecrantur ab episcopo pluribus de causis. pagin. 56. num. 4.

Ecclesiae sine episcopi licentia ędificari non possunt. ibidem.

Ecclesiae pluribus casibus reconciliantur. pag ead. nu. 6

Ecclesia reconciliatio quomodo fiat. pag. 58. num. 8

Ecclesiae consecratio, & reconciliatio ab episcopo fieri debet. pag. 59. num. 9.

Ecclesiae non consecratae, & coemeterij reconciliatio quomodo fieri debeat. pag. ead. nu. 10

Ecclesiae Romanę plura, & diuersa bona fuerunt donata. pagin. 146. num. 8.

Ecclesię Romanae donationes à quibus factę fuerint. pagin. 147. num. 10.

Ecclesię bona oblata in primitiua ecclesia quomodo distribuebantur. pag 159 num. 31.

Ecclesię bona oblata, quare nunc conseruentur ecclesiis. pagin. ead. num. 32.

Ecclesię sunt domus orationis, & in illis à quibus abstinendum. pag. 156. num. 1

Ecclesię,

Ecclesię, cœmeteria, & annexa gaudent immunitate ecclesiastica. pag. 157. nu. 2. & 3

Ecclesiæ immunitas quibus casibus non prosit delinquentibus. pag. 160. nu. 16.

Ecclesiæ bona, quibus vsibus sint deputata. pag. 177. num. 10

Ecclesiæ bona oneribus grauantes pœnas non euadunt. pag. 190. num 50

Ecclesiæ fundus sterilis in emphiteusim dari potest. pagin 196. num. 8.

Ecclesiæ bona quando possint alienari pag. ead. nu. 9.

Ecclesiæ donata bona sunt Dei. pag. 207. nu. 51.

Ecclesiæ non placent illiterati. pag. 260. num. 72.

Ecclesiæ parochialis collatio, quando sit nulla. pag. 273. nu. 26

Ecclesiæ præsumuntur regulariter liberæ, nisi contrarium probetur. pag. 329. nu. 26

Ecclesiæ in episcopi potestate consistunt, in cuius territorio sunt positæ. ibidem.

Ecclesiæ Dei, ministrorum sustentatio debetur. pag. 435. nu. 15

Ecclesiæ offeruntur oblationes. pag. 456. nu. 12

Ecclesiæ parochiali quando oblationes imagini factæ cedant. pagin. 458. nu 26

Ecclesiæ habent in bonis quartam sicut hæreditas falcidiam. p 469. nu 17.

Ecclesię, quę per aliquem erigitur, dos est constituenda. pag. 512. n. 62

Ecclesiæ, eiusque canonibus obedire recusantes, sunt suspendendi. pag. 688. num. 67

Ecclesię bona occupantes intuitu potentię secularis suspensionis sententiam incurrunt. pagin. 689. num 75.

Ecclesias consecratas frequentare, & in illis orare debemus. pagin. 55. num. 2.

Ecclesias absque consensu sedis Apostolicę cum earum bonis possidere laico nemini licet. pagin. 327. num 21.

Ecclesiarum cathedralium canonici quomodo corrigendi. pagin. 41. num. 32.

Ecclesiarum substantia per filios periclitari solet. pagin. 42. num. 37.

Ecclesiarum consecratio pluribus causis fuit instituta. pagin. 55. num. 1.

Ecclesiarum consecratio quibus iuribus fieri debeat. pagin. 56. num. 3.

Ecclesiarum numerus ab imperatoribus, & principibus fuit auctus. pag. 511. num 61.

Ecclesiis, quot passuum immunitas circum sit concessa. pagin. 157. num. 4.

Ecclesiasticus index est maior, & secularis indicis negligentiam supplere potest. pagin. 642. nume. 67. & pag. 647. num. 93.

Ecclesiasticus iudex pluribus casibus de criminibus laicorum cognoscere potest. pag. 642. nu 69

Ecclesiasticus iudex est potesta-

temporior seculari pag. 647. n. 92.
Ecclesiastici redditus quando malos euentus pariant. p. 188 n. 42
Ecclesiastica paramenta à quibus benedici possint. pag 65 nu 8
Ecclesiastica vestimenta, an presbyteri benedicere possint. ibidem.
Ecclesiastica bona in quot partes sint diuidenda. pag. 148. nu 14
Ecclesiastica bona, quorum sint. pag. 149 nu 15.
Ecclesiastica bona sunt patrimonium Iesu Christi, prælatorum, & pauperum. pag. ead. nu 18
Ecclesiastica bona vsurpantes propria amittunt. pag. 190. n. 49
Ecclesiastica res alienanda, an sit parui valoris, quid attendendum. pag 196. nu 7.
Ecclesiastica bona vsurpantes, graues pœnas incurrunt. pag. 208. nu. 52. & pag. 212. nu. 67
Ecclesiastica pensio beneficialis quid sit. pag. 336. nu 1
Ecclesiastica spolia qua dicantur. pag. 539 nu. 6.
Ecclesiastica potestas, & secularis sunt potestates supremæ. pag. 641 num 66.
Ecclesiastica libertas quæ dicatur. pag 645 nu 81.
Ecclesiastica immunitas est iuri naturali, & diuino conformis. pag. 653. nu. 116.
Ecclesiasticæ potestatis definitio qua sit. pag. 45. nu. 2
Ecclesiasticæ personæ in choro cum secularibus colloquia trahere non debent. pag. 689. n. 78
Ecclesiasticorum bonorum omnium administratio spectat ad papam. pag. 539. nu. 7
Ecclesiasticorum bonorum quatuor sunt species. pag. ead. nu 8
Ecclesiasticorum bonorum coloni habent tantùm detentionem. pag. 655. nu. 121
Ecclesiasticis bonis clerici ali debent. pag. 148. nu. 12.
Ecclesiasticis iniuriam violenter inferens de iure ciuili capitaliter punitur. pag. 567 nu 48.
Ecclesiasticum statutum quomodo interpretetur. pag. 701. n. 37
Edicto concursus publicato, si vnus se tantùm se præsentauerit, quid agendum. pag. 278. n. 55
Edictum pro concursu parochialium, quomodo publicandum. pag. 273 num. 28.
Edictum pro concursu habendo, bis proponi non debet. pag 278. num 56.
Effectus sacramenti confirmationis quis sit. pag 46. nu. 10
Effectus cessat, cessante causa. pag. 194 nu. 3
Electio, & nominatio idem sunt. pag. 35 nu. 3.
Electio magis idonei ad episcopum spectat. pag. 274. nu. 34. & p. 276. nu. 43.
Electores imperij septem à papa fuerunt constituti. pag 8. nu. 17
Electus in episcopum potest exercere quæ sunt iurisdictionis. pag. 119. num. 12
Eleemosinæ altaris in valore beneficiorum, an sint computandæ pag. 497. num. 6

Eligendi

Eligendi non sunt ad episcopatum qui ecclesiastica disciplina, & probitate vitæ, non commendantur. pag.135.nu.27.
Eligentes bonum, qui meliorem eligere possunt, peccant. p.274.nu 32
Emphiteutica bona alienas, quando cadat à iure suo. pag.483.nu.30
Emphiteuticus contractus in pluribus à censuali differt. pag.ead nu.31
Emptor census plura patitur incommoda considerabilia. p.488 n.55
Energumeni, leprosi, & lymphatici sunt irregulares. pag.361.nu 33
Epilepsia laborans à solo papa dispensari potest. pag.360 nu.32
Episcopus promouendus qualis esse debeat. pag.36.nu.9
Episcopus non eligendus, qui filios habeat. pag.42 nu.38
Episcopus cuius expensis debeat ecclesiam pollutam reconciliare. pag 61 num.18.
Episcopus regulariter tenetur prædicatori ecclesiæ expensas subministrare. pag.91.nu.7
Episcopus proximior visitare potest ecclesias nullius diœcesis. pagin. 100 num.13.
Episcopus in synodo diœcesana quid per se possit. pag.101 nu.15
Episcopus potest in carcerem mittere, & verberibus castigare. pagin. 103.num.19
Episcopus habet territorium. pag. 109.num 30
Episcopus qualis eligi debeat. pag. 123. num. 23. & pagin. 135. num. 27.
Episcopus ante consecrationem quæ exercere possit. pag.221.nu.3
Episcopus, & quandoque parochus ab obseruatione festorum dispensare potest. pag.228.nu.32
Episcopus, quando vnum beneficium alterum habenti conferre possit. pag.270.nu.11
Episcopus, an possit ad duo beneficia sub eodem tecto dispensare. pag. ead. nu.12
Episcopus dispensare non potest super ætatis defectu. pag.271. num.15
Episcopus concursum vltrà alios decem dies prorogare non potest. pag.273 nu.29
Episcopus potest repellere præsentatos à patronis, si non sunt idonei. pag.324 nu.9.
Episcopus, an, & quando inuitis patronis possit beneficio de rectore prouidere. pag. 329.num.27.
Episcopus reseruare potest pensionem, ad extinguendam litem. pag.ead. num.28.
Episcopus reseruare potest pensionem in collatione beneficiorum. pag. ead nu.29.
Episcopus in gradibus prohibitis, an dispensare possit. pag.362 num 43
Episcopus absoluere potest ab incestu, sed non reualidare dispensationem. pag.364.nu.49.
Episcopus dispensationem, quomodo executioni demandare possit. pag. ead. num.50.
Episcopus quibus casibus super irregularitatibus dispẽsare potest. pag. 365. nu.53

Episcopus

Episcopus dispensare potest cum illegitimo ad minores, & vnum simplex beneficium. pag. ead. nu.54

Episcopus dispensare potest ad duo beneficia. pag.ead.num.55.

Episcopus dispensare potest super denunciationibus matrimonialibus. pag.ead.nu.56

Episcopus an possit cogere renuentem ad obseruãtiam sponsaliorum. pag. 375.num.19.

Episcopus, an possit dispensare super reductione numeri missarum. pag.421.nu.36

Episcopus quando testatoris voluntatem commutare possit. pag.423. num.48

Episcopus quando possit commutare speciale legatum ecclesiæ factum. pag ead.nu.49

Episcopus quando possit commutare legatum pecuniæ factum pro construendo monasterio. pag. 424.nu.50

Episcopus quando possit commutare legatum factum pro fundanda ecclesia, vel oratorio. pag.ead. num.51.

Episcopus quando commutare possit legatum ad pium vsum factum. pag.ead.nu.52

Episcopus dispensare potest in omnibus votis eidem non prohibitis. pag.ead.nu.53

Episcopus dispensare non potest super voto solemniter emisso. pag.424. num.55.

Episcopus quando in laicos habeat iurisdictionem. pag.462 num.37

Episcopus Parisiensis est comes, & causas etiam laicorum cognoscit. pag.463.nu.39.

Episcopus potest beneficia transferre, & nimia egestate laborantia, prophanare. pag 499.nu.15

Episcopus diù absens à residentia potest iure priuari.pag. 529.nu.6

Episcopus, & inquisitor pari modo causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere possunt.pag. 602.num.11

Episcopus, & vicarius vnum, & idem tribunal representant. pag. 628.nu.18.

Episcopus infantem, & illiteratũ,ad primam tonsuram promouere non potest. pag.678.nu.4

Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans, est suspensus. pag.ead.nu.7

Episcopus solemniter pęnitentem,aut bigamum ordinans est suspensus. pag ead.num.8

Episcopus ordinans religiosos,seculares ue in communi viuentes non professos sine beneficij, aut patrimonij titulo, suspensionis pœnam incurrit. pag ead.nu.9

Episcopus non denuncians intrà sex menses, quæ in concilio prouinciali facta fuerint per duos mẽses ab officio est suspensus. pag.679.n 10

Episcopus conferens duos sacros ordines, quando pœnam suspensionis incurrat. pag.ead.nu.11

Episcopus ordinans in aliena diœcesi sine licentia, suspensionis pœnam incurrit. pag.ead.nu.12

Episcopus

Episcopus in aliena diœcesi alienos ordinans sine dimissorijs suspensionis pœna innodatur. pag.ead.nu.13
Episcopus non habenti patrimonium, an ordines conferre possit. pag. 680.nu.22
Episcopi cardinales sex. pag.26.n 4
Episcopi quomodo eligantur.p.35.n.1
Episcopi quomodo confirmētur. pag. 36.num 5
Episcopi ætas 30. annorum requiritur. pag.ead.nu.7
Episcopi sunt parochi parochorum. pag.ead.nu.12
Episcopi fidei professionem emittere debent. pag.38.nu.16
Episcopi quomodo ordinentur. pag. ead. num 20
Episcopi quando ordinariam iurisdictionem acquirant. p.ead.n.21.
Episcopi consecrari debent intra tres menses. pag.39.nu.22
Episcopi officium quomodo facile, & difficile. pag.ead.nu.27
Episcopi munus in quibus consistat pag.40.nu.29.
Episcopi quales esse debeant.pag. ead.num.30
Episcopi quomodo subditis præesse debeant. pag.41.nu.31.
Episcopi quando missam celebrare teneantur. pag.42.nu.35.
Episcopi suarum diœcesum, & etiam externorum animarum curam habere debent. pagin. ead.nu.36.
Episcopi duplicem habent potestatem, ordinis, & iurisdictionis.pag. 45 nu 1
Episcopi titulares nō possunt aliquem sine licentia ordinare. pag.50. num.24
Episcopi quomodo consecrentur. pag. 53.num.44
Episcopi, quæ sunt ordinis episcopalis alijs demandare non possunt. pag. ead.nu.48
Episcopi quam iurisdictionem habeāt in ecclesijs regularium. pag. 94. num.20.
Episcopi exempti debent eligere metropolitanum. pag.100.nu 9
Episcopi negligentes interesse concilio prouinciali pœnam incurrunt. pag.ead nu.10.
Episcopi, an habere possint familiam armatam. pag 102. nu.16
Episcopi quòd armatam habeant familiam, principibus molestum esse non debet. pag.108.n.29
Episcopi sunt iudices corporum, & animarum. pag.109.n.31
Episcopi tempore belli, pestis, & penuriæ, quam potestatem habeant. pag.110.nu.33
Episcopi familia gaudet priuilegio fori. pag.133.num.19.
Episcopi familia armata, eodem gaudet priuilegio. pag ead. nu.20
Episcopi locum Apostolorum tenent. pag.144.nu.2
Episcopi vocantur in partem sollicitudinis papæ. pag.149.nu.17.
Episcopi palatium, ecclesiæ immunitate gaudet. pag 159 nu.14.
Episcopi gloria est pauperibus suis redditibus prouidere, & sacerdotis maxima ignominia est, proprijs studere diuitijs. pag.196 num.9

Episcopi

Episcopi, & alij prælati an feuda ad eorum ecclesias deuoluta possint alijs reinfeudare. pag.205.n.37

Episcopi habent ordinariam iurisdictionem in eorum diœcesi. pagin. 223.num.13.

Episcopi ordinaria auctoritate possunt synodum conuocare. pag. ead.num.14.

Episcopi poßunt habere familiam armatam. p.ead.nu.16

Episcopi poßunt seculare brachium inuocare. ibidem.

Episcopi procuratorem fiscalem habere possunt. pag 224.nu.17.

Episcopi auctoritate ordinaria suas sententias exequi poßunt. pagin. ead.num.18.

Episcopi quæ curare debeant. pag. 225.num.20.

Episcopi super quib.cognoscere possint. pag.255.num.50. & 51. & pag. 258.n.65.66.& 67.

Episcopi habent iurisdictionem delegatam à lege in pluribus. pagin. 257.num.59.

Episcopi, quam in abbates, & monasteriorum superiores habeant potestatem. pag.ead num.60

Episcopi quando in prędicatores animaduertere possint. p. ead.nu.61

Episcopi quando possint in regulares animaduertere. pag.ea n.63

Episcopi quando possint contra regulares cognoscere. pag.258.n.65

Episcopi cognoscere poßunt de subreptione literarum. pag.ead.num.66

Episcopi in collegiatis distributiones quotidianas si nullæ fuerint, constituere potest. pag ead.nu.67

Episcopi nouas parochias erigere possunt. pag.ead nu.68

Episcopi beneficiorum vniones facere possunt. pag.259.n.70

Episcopi quibus coadiutores dare possint. pag.ead.nu.71

Episcopis in beneficijs simplicibus quid possint. pag.260.n.73

Episcopi quæ visitare, & corrigere possint. pag ead.nu.74

Episcopi possunt prohibere, quæ in missis celebrandis scandalosè fiunt. pag.261.num.75

Episcopi in notarios officium suum perperàm exercentes animaduertere poßunt. pag.ead.nu.76

Episcopi quantam in mores, & subditos potestatem habeant. pagin. ead.num.77

Episcopi poßunt procedere contra protonotarios, & priuilegiatos. pag 262.num.78.

Episcopi quæ possint circa beneficia cognoscere. pag ea n 79

Episcopi clausuram monialium exemptarum visitare poßunt. pagin. ead.num.80.

Episcopi possunt officiales sanctæ inquisitionis ad solutionem legatorum piorum compellere. pagin. 263 num.81.

Episcopi non residentes alternatiua gaudere non possunt. pag.269. num.40.

Episcopi quando abesse non dicantur. pag.ead.num.9

Episcopi ordinaria auctoritate quibus beneficia conferre possint. pag 271.num.17

Episcopi intra sex menses parochialium

rium collationes facere tenentur. pag.278 num.58.
Episcopi conferre possunt beneficia vacantia per permutationem. pag.279.num.61.
Episcopi possunt visitare parochiales ordinis Hierosolymitani. pag. 289 num.105
Episcopi in quas personas ordinis Hierosolymitani iurisdictionem exercere possint. pag.289.n.106
Episcopi, & alij habent de iure communi facultatem beneficia conferendi. pag.311.nu.2
Episcopi poßunt sibi casus reseruare. pag.317.num.48.
Episcopi, & legati contra generale concilium dispensare non possunt. pag.362.n.44.
Episcopi dispensare possunt ab omnibus votis papæ non reseruatis. pag. 365.num.57.
Episcopi dispensare possunt in omnibus casibus à papa non vetitis. pag.366.num.59
Episcopi à iuramentis absoluere possunt. pag.407 nu.11
Episcopi papæ obedientiam, & iuramentum præstant. pag.408.n.15
Episcopi Apostolorum limina singulis triennijs visitare tenentur. pag. ead.num.16.
Episcopi possessiones ecclesiarum denuò infeudare non possunt. pag. 409 num.17.
Episcopi fidei professionem à quibus recipere teneantur. p.410.n.22
Episcopi missarum celebrandarum numerum reducere possunt. pag. 420.num.32.
Episcopi an possint dispensare contra constitutionem beneficij. pagin. 421.num.25.
Episcopi dispensare non possunt super quinque votis. pag.424.n.54
Episcopi an portionem oblationum habere debeant. pag.466.nu.4
Episcopi omnium piarum dispositionum sunt executores. pagin.470 num.19
Episcopi ius habent visitandi confraternitates laicorum. p.471.nu.22
Episcopi residere negligentes, quando papæ sint renunciandi. pagin. 529.num 5
Episcopi vltrà trimestre annis singulis abesse non possunt. pag. ead. num.7.
Episcopi vltrà duos menses parochos à residentia dispensare non possunt. pag.530.num.10
Episcopi quæ bona propria testamento relinquere possint. pag.538.n.1
Episcopi principibus secularibus inseruire non debent. pag.557.nu.10
Episcopi dignitatem suam seruare tenentur. ibidem.
Episcopi pro quolibet delicto non debent statim fulminare. pag.563. num.30.
Episcopi de sortilegijs liberè cognoscere possunt. pag.595.nu.23
Episcopi suspecti quomodo canonicè purgentur. pag.604.nu.19
Episcopi à pluribus irregularitatibus possunt dispensare. pag.625.n.8
Episcopi propalationum vigore monitorialium factarum, causas aliorum iudicum cognoscere non possunt. pag.628.nu.20

f Episcopi

Episcopi contra excommunicatos, & interdictos quomodo procedere teneantur. pag. 672. n 177
Episcopi, qui titulares vocantur, ordinantes sine ordinarij licētia, pęnam incurrunt. p. 679 nu. 16
Episcopi aliquē promouētes ad sacros ordines sine titulo, quid praestare teneantur. pag. 680. nu 21
Episcopi titulares, quando, & quibus ordines conferre possint. pag. 681 num. 26
Episcopi beneficia curata indignis cōferentes quas pęnas incurrant. pag 685 num. 52
Episcopi, & alij superiores res, & bona ecclesiarum sibi uendicantes suspensionis pœnam incurrunt. pag. ead. num 53
Episcopi limina Apostolorum non visitantes quando sint suspensi. pag. 686. num. 56.
Episcopi à quibus irregularitatibus possint dispensare. pag 704. n. 57
Episcopo promouendo, quae qualitates requirantur. pag. 37. nu. 13
Episcopo soli spectat in sua ecclesia deputare praedicatorem. p. 90. n. 7
Episcopo contradicente, nullus etiam regularis potest praedicare. pag. 91 num. 9.
Episcoporum promouendorum processus quomodo subscribatur. pagin. 38. num. 17.
Episcoporum iurisdictio quousq; extēdatur. pag 39. nu. 24
Episcoporum appellatione qui veniāt. pag ead. num. 25.
Episcoporum ordo est quadripartitus. pag. 45 num. 26.
Episcoporum causae à papa cognosci debent. pag. 222 n. 11
Episcoporum causae aliquando inferioribus committuntur. ibidem.
Episcoporum omnium ordinarij sunt archiepiscopi. pag. ead. n. 12
Episcoporum quale officium circa parochiales. pag. 277. n. 62
Episcopos sibi casus non reseruare posse affirmans, anathematis pœnam incurrit. p. 318. nu. 49
Episcopis praesse non debent reges, & principes. pag. 135 n. 28
Episcopis monialium cura praecipuè est commissa. pag 228. n. 33
Episcopis competit beneficiorum collatio de iure communi. pagin. 268. num. 1.
Episcopis hodie in beneficiorum collatione quatuor menses spectant. pag. ead num. 2.
Episcopi vigore alternatiuae, sex mensibus facultatem habent conferendi. pag. ead num. 3
Episcopis alternatiua quomodo sit concessa. pag. ead num. 5
Episcopis quando oblationes sint tribuendae. pag. 497 nu. 20
Episcopis quarta de pluribus debetur pag. 470. num. 20.
Episcopis debetur quarta de legatis factis cōfraternitatibus p eam. 22
Episcopis tenentur administratores fabricae rationem reddere. pag. 471. num. 24.
Episcopis quare quarta legatorum à confraternitatibus debeatur. pag. 472. num. 25.
Episcopis debetur quarta pars oblationum. pag 478 nu. 28

Episcopis

Episcopis an quarta decimarum debeatur. pag.473.num.33
Episcopis seruitus principum secularium est interdicta. p.546.n.41. & pag.557.num.10
Episcopali sede vacante, beneficia vacantia sunt sedi Apostolicæ reseruata. pag.312.num.10
Episcopales ecclesiæ sedi Apostolicæ sunt reseruatæ. pag.ead.nu.9
Episcopatus Cardinalium sex inter præsentes optantur. pag.26.nu.5
Episcopatus Foßanensis est iurispatronatus. pag.35.nu.2
Episcopatus est onus angelicis humeris formidandum. p.37.n.14
Episcopatus an sit ordo. pag.47.n.17
Episcopatus, & presbyteratus officiũ quàm sit graue. pag.558.nu.13
Equites Hierosolymitani gaudent priuilegio immunitatis. pagin.180. num.16.
Equitũ ordinis Hierosolymitani professio qualiter fiat. ibidem.
Eudoxiæ imperatricis genus mortis. pag.136.num.40.
Examen promouendorum ad episcopatus fieri debet. pag.36.nu.11
Examinati, & approbati in concursu ad parochiales qui præferendi. pag.274.num.33.
Examinatores synodales quomodo sint eligendi. p.372.n.24.&.25
Examinatorum vota quomodo sint explananda. pag.274.n.35
Examini se pro alijs supponens quas pœnas incurrat. pagin. 526. num.41.
xceptio excommunicationis quam vim habeat. pag.252.nu.31
Exceptio firmat regulam in non exceptuatis. pag.283.nu.83
Exceptio grandinis, & aliorum contra pensionarium quando opponi possit. pag 350.nu.63
Exceptio compensationis habet vim solutionis. pag.351.nu.66
Exceptio non purificatæ conditionis opponi potest. pag.ead.n.69
Exceptio solutionis pensionis impedit executionem. pag 352.n.72
Exceptio pacti de vlterius non petendo equipollet exceptioni solutionis. pag 353.num.76.
Exceptio excommunicationis in quacunque parte litis opponi potest. pag.ead.num.77
Exceptio excommunicationis etiam coram iudice seculari opponi potest. pag.ead.nu.78
Exceptio iuramenti litis decisiui, transactionis iuratæ, & legitimè præscriptionis contra literas monitoriales est legitima. pag.630.n.25. 26.& 27.
Exceptio defectus clericatus impedit executionem literarum. pagin. 353.num.80.
Exceptio, tua non interest, contra literas monitoriales est legitima. pag.630.num.28
Exceptioni casus fortuiti an renunciari possit. pag 483.nu 29
Exceptiones nullitatis & alię an possint executionem retardare. pag.339.num.15
Excommunicari quis non potest, nisi personaliter citetur. pagin. 251. num.27.
Excõmunicari non poßũt capitula, & commu-

communitates. pag.440.nu.38
Excommunicari nominatim nemo potest, nisi seruata forma conc. Trid. pag.629 num.22.
Excommunicari nemo potest, pro alieno delicto.. pag 690.nu.83
Excõmunicatio quando magis contẽnatur, quã formidetur p440.n.36
Excommunicatio non fertur nisi ob culpam mortalem. pag 566. nu.45
Excommunicatio pluribus nominibus nuncupatur. pag.624.nu.2
Excommunicatio est duplex maior, et minor. pag.ead.nu.4
Excommunicatio est etiam triplex iusta nulla, & iniusta. pag ead.n.5
Excommunicatio quibus casibus sit nulla. pag 625.n.eod.
Excommunicatio quot modis fieri possit iniusta. ibidem.
Excommunicatio, vt iusta sit quatuor concurrere debent. pag.ead n 6
Excommunicatio minor quomodo incurratur. pag 626.nu.9
Excommunicatio octo casibus à iure infertur. p ead.nu.10
Excommunicatio in causis iudicialibus quomodo sit promulganda. pag.ead.num.12
Excommunicatio contra non sumentes tempore pascali sanctiss. Eucharistie Sacramentum, quando promulgari possit. pag.627.n.16
Excommunicatio, an sit legitimè promulgata ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat. p 643.n.72
Excommunicatio incursa propter absolutionem concessam sine facultate absoluendi ab excommunicatione hodie est papę reseruata. pag. 669.num.169.
Excommunicatio in ciuitates, & capitula non infligitur. p.690.n.86
Excommunicationis sententiam iniustè proferens multipliciter punitur. pag.615.num 7.
Excommunicationis gladius est valdè salutaris. p.626.n.11
Excommunicationis sententiam in bulla cœn. Dom contentam plura personarum genera incidunt. pag. 631.num 31
Excommunicationis sententiam qui imponentes noua pedagia, & gabellas incurrant. pag.633.n.39
Excommunicationis pœnam incurrunt vexantes in curia Romana commorantes, accedentesuè ad eã, seu ab ea recedentes. p.635.n.44.
Excõmunicationis, aliasq; graues pœnas incurrunt offendentes S.R.E. Cardinales, & alios prelatos. pag. 636.num.48
Excommunicationis sententiam incurrunt absoluentes ab excommunicatione in bulla cœn. dom. sine facultate. pag 669.nu.168.
Excommunicationis pœnã incurrunt percutientes ad Romanam curiam pro eorum negocijs recurrẽtes; aduocatosque, procuratores, & iudices. pag.637.nu.49
Excommunicationis sententiam incurrunt indices seculares pluribus de causis. pag 638 n.52
Excommunicationis pœnam incurrũt iudices seculares, qui faciunt reuocare inhibitiones ecclesiasticas. pag.ead.num.53.

Excom-

Excommunicationis pęnam incidũt, qui laicali potestate, in odiũ clericorum, eorum consanguineos lædunt. pag.689.nu.59

Excommunicationis sententiam incurrunt facientes contra libertatem ecclesiasticam. p.643.nu.74

Excommunicationis sententiam incurrunt impedientes iudices ecclesiasticos ordinarios in eorum iurisdictione. pag.646.nu.85

Excommunicationis sententiam incurrunt præstantes auxilium, fauorẽ, & consilium contra iurisdictionem ecclesiasticam. pag.ea.nu.86

Excommunicationis sententiam incurrunt vsurpantes iura ecclesiastica. pag.650.nu.103

Excommunicationis sententiam incurrunt præstantes auxilium imponentibus onera bonis ecclesiasticis. pag.653.n.114.& p.658.n.132

Excommunicationis pęnã incurrunt, qui directè, vel indirectè à clericis onera exigere præsumunt. pag. 654.nu.118.

xcommunicationis pęnam incurrũt onerantes colonos ecclesiasticorum bonorum. pag.ead.n.119.

Excommunicationis sentẽtiam in atrocioribus incurritur, etiam effectu non secuto. pag.663.nu.148

Excommunicationi monitio canonica quomodo præmitti debeat. pag. 651.nu.106.& 107.

Excommunicationes ad finem reuelationis auctoritate ordinaria, à quibus possint promulgari. pag. 627.nu.17

Excommunicationes ad finem reuelationis, quando à sede Apostolica sint impetrandæ. pag.628.n.19

Excommunicationes grauiores in bulla cœnæ Domini continentur. pag. 631.num.30.

Excommunicationes in bull.cę.Dom. contentæ, sunt papæ reseruatæ. pag.668 num.162

Excommunicationes à iure, vel ab homine latæ, inter se differunt. pag. 667.nu.159

Excommunicationes bullæ cœn.Dom. sunt à iure latæ. pag.668. num 160

Excommunicationes à iure latas incurrentes in notorijs, nulla monitione præmissa, illas incurrisse declarari possunt. pag. ead. n.161

Excommunicatione nulla maior pęna in ecclesia Dei reperitur. pag. 106.nu.25.pag.440.nu.35.& pag.623.nu.1

Excommunicatus spoliatus, non restituitur. pag.250.nu.29

Excommunicatus rescriptum impetrare non potest. pag.252.nu.32

Excommunicatus absolutus ad iura perdita restituitur. pag ead.n.34.

Excommunicatus non lucratur fructus beneficiorum. pag.306.n.67

Excommunicatus, qui non potest per se, nec per alium, ad sui vtilitatem agere potest. pag.ead.nu 68

Excommunicatus, & publicè declaratus, est à iudice à limine iudicij repellendus. pag.353.nu.79

Excommunicatus maiori excommunicatione suspensus, vel interdictus celebrans depositionis pænam incurrit. pag 570.nu.61

excommu-

Excommunicatus in bull. cœn. Dom. & processatus, quando absolui possit. pag.668. nu.165

Excommunicatus ordines suscipiens est deponendus. pag.684. n.45

Excommunicatus est incapax beneficiorum. p.648.n.96

Excommunicati gaudent immunitate ecclesiastica. pag.165. nu.29

Excommunicati sunt, qui res ecclesiæ alienant. pag.206. nu.44

Excommunicati ad beneficia sunt inhabiles. pag.250. nu.23

Excommunicati non admittuntur ad agendum. pag. ead. nu.25

Excommunicati, quando sint euitandi. pag.641. nu.64

Excommunicati sunt, qui in causis capitalibus contra clericos se interponunt. pag.658. nu.133

Excommunicato clerico prouentus sunt subtrahendi. pag.290. n.111

Excommunicatis, seu iudæis literæ monitoriales concedi non possunt. pag 631. nu.29

Exemplum delationis corporis stryngum de loco ad locum pag.590.n. 13. pag.591. num. 14. pag. 592. num.15.& 16.& pag.593. num. 17.& 18.

Exempti, etiam regulares, quando ab ordinarijs locorum corrigi, & puniri possint. p.42.nu.34

Exempti à quibus clerici dicantur. pag.176.nu.8

Exempti an sint fructus monialibus pro alimētis assignati. p.452.n.87

Exempti ad quartam episcopo persoluendā non tenentur. p.472.n.30

Exemptæ à decimis papalibus moniales quæ sint. pag.452. nu.85

Exemptæ pro quibus redditibus moniales existant. pag.ea. n.86

Exemptio societati Iesu concessa, an fuerit reuocata. pag.440.nu.78

Exemptio competen. bonis ecclesiasticis est realis. pag.654.n.120

Exemptionis natura qualis sit. pag. 447.nu.68.

Exemptionis priuilegium societati Iesu concessū, quos comprahendat. pag.448.nu.73

Exemptionis priuilegium societati Iesu cocessum, etiam extenditur ad bona acquirenda. pag.ead. nu.74

Exequutio qualiter fieri debeat in captura illius, qui ad ecclesiam confugit, pag.166.nu.33

Exequutio in beneficialibus duobus casibus retardari potest. pag. 249.nu.21

Exequutio literarum reseruationis pensionum quibus committatur. pag.349.nu.60

Exequutio in causis iudicialibus quomodo fieri debeat. pag.439.nu.34

Exequutio contra duos, in forma cameræ Apostolicæ obligatos, si alter non sit soluendo, quomodo fieri possit. pag.627.nu.15

Exequutionem paratam, quę pensiones non habeant. pagin.342.nu.34

Exequutionem paratam, quæ pensiones habent. pag 343.nu.35

Exequutor nunquam in beneficialibus intelligitur merè deputatus. pag.249 nu.20

Exequutor literarum in forma breuis quomodo procedere debeat. pag. 250.nu.26

Exequutor

Exequutor deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, quid seruare teneatur. pag. 627.nu.14.
Expressam professionem dæmonibus efficientes, quem cultum illis exhibeant. pag.587.nu.6
Extensio in legibus correctorijs licita non est. pag.272.nu.22
Extrahi ab ecclesia exempta nullus delinquens debet in casibus permissis, nisi de licentia episcopi, vel alterius officialis. pag.160.nu.7
Extracti ab ecclesia in casibus permissis detineri debent in carceribus ecclesiæ, donec episcopus de delinquentis delicto cognouerit. pag. 161.nu.18.
Extrauagans ambitiosæ, quid contineat, & ad quæ extendatur. pagin. 194.num.2 & pagin.195.num.4. & 5.
Extraordinaria onera, quæ ordinarijs, & merè realibus æquiparentur. pag.515.nu.74.

F

FAcultas beneficia conferendi sub generalitate verborum non comprehenditur. pag.119.n.14
Facultas vicario generali, quæ, & qualis esse, & ad quæ extendi debeat. pag.ead.nu.15.& seqq.
Facultates nunciorum, non extenduntur ad collationem beneficiorum in cathedralibus existentium.pag.31. num.24
Falsariorum nomine qui comprehendantur. pag.ead.nu.41
Falsificantes literas Apostolicas quam pœnā incurrant pag.634.nu.40
Familia episcopi gaudet priuilegio fori. pag.233.nu.19
Familia armata episcopi gaudet etiam priuilegio fori. pag.ead.n.20
Familia episcopi in visitatione, nihil accipere potest. pag.506.n.33
Familiæ appellatione, qui veniant. pag.233.nu.20
Familiam armatam episcopi habere possunt. pag.223.n.16.
Ferrariæ dux Alphonsus petijt, inuestituram ducatus in aliam personam prorogari. pag.199.n.13
Ferrariæ ducatus, dux Mutinę possessionem accepit. pag.202.nu.26
Ferijs in honorem Dei indictis, an renunciari possit. pag.227.nu.27.
Feriatis diebus, an iuramēta admitti, & sentētię ferri possint. p.ea.n.28.
Festorū dierū celebratio omni veneratione obseruari debet. p.227.n.26
Festorum dierum violatio est mixti fori. pag.ead.nu.29.
Festorum dierum celebratio cadit sub tertio præcepto decalogi. p.ea.n.31
Festorum dierum obseruatio ex causa poterit dispensari, & à quibus. pag.228.nu.32
Festos dies non colentes sunt puniendi. pag.227.nu.26
Festos dies obseruandi præceptum partim morale, & partim ceremoniale. pag.ead.nu.30
Feudum regulariter ad descendentes transit. pag.284.n.86.
Feudum regulariter non venit in restitutionem fideicommissi vniuersalis. pag.ead.n.87

Feudum quando ad hæredes transeat. pag.ead.nu.88.
Feudi caducitas quando declaretur. pag.206.nu.40
Feudi alienatio probibita quid declaret. pag.201.nu.21
Feudo non succedit, qui in inuestituris non est comprehensus pag.203. num.28
Feuda, quæ, & quando reinfeudari non possint. pag.203.nu.38
Feudalia prædia, vel emphiteutica ecclesiastica, quando deuoluuntur, quid obseruandum. p.206.n.42
Fictus canonicus quis dicatur. pag.304.nu.60
Fideiussio præstita à marito quomodo intelligenda. pag.401.n.132
Fidei professio ab episcopis promouẽdis est emittenda. pag.38.nu.16
Fidei professionem doctorandi emittere tenentur. pag.409.nu.21
Fidei professionis forma quæ sit. pag.410.nu.23
Fidei professionem ad cathedrales assumendi emittere tenentur. pag.412.nu.24
Fidei professio, à quibus intrà duos menses præstari debeat. pag.ead. num.25
Fidelitatis iuramentum prælati papæ præstare tenentur. pag.644. num.76
Fieri possunt per procuratorem, quæ quis per seipsum facere potest.pag. 389.nu.67
Filius est argumentum ambulans super terram de incontinentia patris. pag.43.nu.40
Filij in ecclesijs parentum beneficia obtinere non possunt. pag.ead. num.41
Filij presbyterorum ex fornicatione ad beneficia non admittuntur pag. 526.nu.40
Filios, vel nepotes ex filio habens nõ est episcopus eligendus. pag.42. num.38.
Finis parochialium, vbi sunt indiuisi, diuidi debent. pag.32.n.19
Finalem causam proœmium indicat. pag.302.nu.50.
Fiscalem procuratorem episcopi habere possunt. pag.224.nu.17
Fiscus nunquam moritur. pag.333. num.77
Fœmina quandoq; est capax feudi. pag.409.nu.19
Forma iuramenti præstandi per prælatos quæ. pag.211.n.63
Forma à lege data non seruata, corruit actus. pag 296 nu 21
Forma certa data, à iure, vel ab homine, paria sunt agere directè contrà, vel citrà. pag.297 n.23
Forma non seruata in alienatione rei ecclesiasticæ omnia rescinduntur. pag.ead.nu.24
Forma iuris non seruata, quando reddat matris testamentum nullum. pag.ead.nu.26
Forma coadiutoriæ est semper consideranda. pag.305.nu.63
Formæ defectus maior est, quàm defectus materiæ. pag.297.nu.22
Fornicarij regnum Dei non possidebunt. pag.563.nu.28
Fornicatores publici ab officio sunt suspendendi. pag.688.nu.66
Fornicatione alterius coniugum diuortium

nortium permittitur. pag. 398. num. 113
Fornicatione simplici, an clericus sit deponendus. pag. 563. n 28
Fossanensis episcopatus est iurispatronatus ducis Sabaudiæ. pag. 35. num. 1
Forus secularis à foro pœnitentiali quomodo differat. pag. 673. nu. 179
Franciæ regnum, ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem translatum fuit. pagin. 188. nu. 43. & 45
Francorum proceres, imperio vacãte, regem elegerunt. pag. 15. nu. 40
Francorum rex non recognoscit superiorem. pag. 17 nu 52
Francorum rex subest papæ, à quo, & coronatus, & depositus fuit. pag. 13. nu. 34
Francorum proceres regno vacante regem elegerunt. pag. 15. nu. 46.
Francorum rex non recognoscit imperatorem in superiorem. p. 17. n. 52
Francorum rex Ludouicus ij. priuilegia ecclesiastica innouauit. pag. 189. nu. 44
Francorum rege Henrico violenta morte extincto, regnum fuit translatum. pag. ead. nu. 48
Frater ordinis Capucinorũ dux exercitus effectus. pag. 426. n. 64
Fratres humiliatorum extincti, an comprahendantur sub constitutionibus de apostatis. pag. 549. nu. 55
Fratres ordinis humiliatorum, an de bonis acquisitis disponere possint. pag. 556 n. 57.
Fratrum humiliatorum bona quando ad cameram spectent. p. ead. nu. 56
Fratribus religionis Hierosolymitanę magnus Magister, & conuentus regulariter commendas conferunt. pag. 284. nu 90
Fratribus humiliatorum, quæ alimenta fuerint reseruata. pag. 549 num. 53
Fratribus extincti ordinis humiliatorum, an comprahendantur sub constitutionibus de apostatis. pag. ead. num. 55.
Fructus, aut emolumenta beneficiorum vsurpans est excommunicatus. pag. 306. nu 67
Fructus assignati monialibus pro alimentis, an sint à decimis exempti. pag 452. nu. 87.
Fructus canonicatuum pro traditione possessionis, quando dimidia fabricæ, vel sacristiæ debeatur. pag. 519 nu. 4
Fructus canonicatuum pro possessione tradenda indebitè percipientes, quam pœnam incurrant. pag. ead. nu. 5
Fructus canonicatuum ex consuetudine hæredibus spectare possunt. pag. ead. nu 6
Fructus beneficiorum indebitè percipiens pœnam inhabilitatis incurrit. pag. 525. nu. 35
Fructus qui fabricæ ecclesiæ sint applicandi. pag. 531. nu. 16
Fructus beneficiorum qui sub spolium cadant. pag 546 n 42
Fructus beneficiorum non reseruatorum, an cadant in spolium. pag. ead. num. 43

Fructus beneficiorum iurispatronatus non cadunt in spolium. pag. 547. num. 45.
Fructus beneficiorum ad collationem ordinariorum, an cadant sub spolio. pag. ead. nu. 46
Fructum prędij census non debet excedere. pag. 489 nu 59
Fugiens ad ecclesiam, si inde fuerit violenter extractus, restitui debet. pag 159. nu. 13
Fũdus sterilis ecclesiæ, quando in emphiteusim dari possit. pag. 196. nu 8
Fundum, cum pupillo indiuisum possidens, priuilegio pupilli gaudet. pag. 276 nu 47
Funeralis quarta, de quibus debeatur. pag. 468. nu 12
Funeralium quarta, quãdo parochiali ecclesiæ debeatur. pag. 465. nu. 1.
Furiosus matrimonium contrahere non potest. pag. 395. n. 99
Furiosi matrimonia, & contractus quando valeant. pagin. 196. num. 100
Fures, & latrones pro furtis non incidunt in bull. cœn. Dom. pag. 651. nu. 104

G

GEntiles omnes de iure subsunt papæ iurisdictioni. pag. 19. num. 58
Gentiles ob templorum violationem grauia flagella passi sunt. pag. 167. num. 35.
Gesta ante purificatam conditionem nibil valent. pag. 338 nu. 12
Gioiosæ ducis mors in prælio pagin. 426. nu. 61
Gloria episcopi, est pauperibus prouidere, & ignominia sacerdotis, est proprijs studere diuitijs. pag. 196 nu. 10
Gratia per subreptionem obtenta, ipso facto est nulla. pag. 241 nu. 9
Gratia, à sede Apostolica obtenta pluribus causis redditur nulla. pag. ead. nu. 10
Gratiæ nouæ infusio, quando non requiratur. pag. 68. nu. 16
Grauatus in vno, in alio debet releuari. pag. 488. nu. 57
Gregorius papa xiiij. indulta super abducendis ab ecclesia delinquentibus moderatus fuit. pag. 159. nu. 15
Gregorius papa vij. sacramento Eucharistiæ se purgauit. pag. 605. num. 25.

H

HAbilitas superueniens nihil operatur. pag. 339. n. 18
Hæres beneficiarij non est possessione priuandus. pag. 543. num. 25
Hæresis quid sit. pag. 599. num. 1
Hæresis crimen, est merè ecclesiasticum. pag. 600. nu. 2
Hæresis vera est inuocatio dæmonum ad sciendum futura. pag. ead. num. 5
Hæresis criminis grauitas, quomodo consi

do consideretur. pagin.603. nu.13
Hæresis suspicio est triplex, leuis, vehemens, & maxima. pag. ead.num 14.
Hæresis exceptio obstat clerico beneficiato spoliato, ne restituatur. pag. 612.nu.51
Hæreses prædicanti concio est prohibenda. pag.23.nu.12
Hæreticus quis dicatur. pag.600. nu.3
Hæreticus an efficiatur imagines baptizans, & alia similia committens. pag.ead.nu.4
Hæreticus, vt quis sit, quæ requirantur. pag.ea.nu.6
Hæreticus pluribus de causis quis efficitur. pag.601.nu.8
Hæreticus ab episcopo, vel inquisitore, sine speciali facultate absolui non potest. pag.611.nu.46
Hæreticus sacerdos, qua pęna plectatur. pag.612.num.49
Hæreticus beneficiatus post commissum delictum beneficio renunciare non potest. pag ea.n.53
Hæreticus, vltrà pœnam mortis, alias pœnas incurrit pagin.614. num.60
Hęretici non relapsi resipiscentes ad misericordiam, & abiurationem, sunt admittendi. p.611.n.45
Hæretici recusantes redire ad agendam pænitentiam, qua pęna sint plectendi. pag.612. nu.48
Hęretici ad ecclesiam redeuntes bona recuperant. pag.613.n.54
Hęretici relapsi, qua pœna puniantur. pag.614.nu.58
Hæretici, & schismatici cum diabolo, & angelis eius æterni ignis incendio participabunt. pag.614 num.59
Hæreticorum fautrix, fuit Isabella regina Anglię. pagin.22.num.67
Hæreticorum beneficia ipso iure vacant. pag.612.nu.52
Hęreticorum clericorum bona, quomodo distribuantur. p.613 n.55
Hęreticorum mos, est bona multa docere, vt falsa faciliùs persuadeant. pag.615.nu.62
Hæreticorum libros legentes, habentesue quam pęnam incurrant pag. ead.nu 63
Hæreticorum memoria damnatur, eorumq; filij plura patiuntur. pag. ead.num 64
Hæreticos scienter receptans, visitans, aut associans in uiolentam suspicionem incidit. pag 608.n.34
Heliodorus temeritatis suæ pœnam sustinuit. pag.168.nu.38.
Henricus Borbonius regno priuatus fuit. pag.22.nu 68.
Henrici Borbonij abiuratio, & ad regnum restitutio. pag.23.nu.70
Henrici Angliæ regis scelera, & supplicia. pag.140.nu 44
Henrici tertij Francorum regis mors violenta. pag.142. nu.45
Hierosolymitani equites gaudent priuilegio immunitatis. pag.180. num.16
Hierosolymitani milites tacitè professionem emittunt. p.229.nu.37
Hierosolymitani milites in habitus susceptione, ex tenore statutorum profitentur. ibidem.

Hierosolymitani milites in causis iudicialibus trahunt, & non trahuntur. pag.463.nu.42

Hierosolymitanę religionis beneficia presbyteri seculares obtinere non possunt. pag.287.nu.99

Hierosolymitanę religionis parochiales ab ordinarijs possunt visitari. pag.496.nu.3

Hierosolimitanę religionis beneficia in ijs, quæ sacramentorum administrationem concernunt, possunt visitari. pag.503.n 27

Histriones sunt infames. p.559 n.16

Homicidium committens cum moderamine inculpatæ tutelæ, an incurrat irregularitatē. p.700.n.29

Homicidium ad defensionem commissum penitùs occultum non facit hominem irregularē. pag.702.nu.40

Homicidium, quo irregularitas contrahitur, est duplex, voluntarium, & casuale. pag.ead.nu 42

Honestatis publicæ impedimentum oritur ex matrimonio rato. pag.394 nu.95

Honestatis impedimentum primum gradum excedit. p.ead. nu 95

Honorius imperator nequis ab ecclesia extraheretur lege singulari probibuit. p.170. nu 42

Horæ sunt septem, sicut septem dona spiritus sancti. pag.575.n.89

Horas recitare omittens, ex obliuione non peccat mortaliter. pag.571. n 69

Horas canonicas non recitans, pro rata omissionis, fructuum partem amittit. pag.574.n.84

Horas canonicas officij beatæ Mariæ pensionarij recitare tenentur. pag.575.nu.89

Hospitalia gaudent immunitate ecclesiarum. pag.158.nu.8

Hospitalia non comprehenduntur sub reseruationibus. pag.283. nu.81

Hyberniæ rex non recognoscit imperatorem in superiorem. pag.21 num.65.

Hyspaniarum rex regnum Portugalliæ acquisiuit. pagin.426 nn.60.

I

IDolatriam, & heresim manifestam, quæ sortilegia sapiant. pag.588.nu.10

Idoneitas prouisi de beneficio, quando sit probanda. pag.338. num. 10

IESV CHRISTI patrimonium sunt bona ecclesiastica. pag.111.nu.36

Iesuitarum patrum commendatio. pag.20. nu.61.

Illegitimus ordinibus sacris initiatus, suspensionis pœna innodatur. pag.684.nu.40

Illegitimi, etiam legitimati ad cardinalatum sunt inhabiles. pag.28 nu.14.

Illegitimi ad episcopatum sunt inhabiles nisi à papa speciali priuilegio dispensentur. pag.36.nu 8

Illegitimi, criminosi, & multo hære alieno grauati, à solo papa dispensari possunt, vt in religionem recipiantur.

recipiantur. pag.361.nu.38
Illegitimi ad minores ordines ab episcopo dispensari possunt. pagin. 365.num 54.
Illegitimi de quibus bonis sunt incapaces. pag.544.num.29
Illegitimi, vt plurimùm paternæ incontinentiæ sunt imitatores. pag. 698.num.13.
Illegitimi per subsequens matrimoniũ habilitantur. pag.ead.nu.14
Illegitimè concessum pro non concesso habetur. pag.330.n.38
Illiteratus ad ordines promotus est suspensus. pag 684.nu 42
Illiteratus est incapax dignitatis. pag.ead. num 43.
Illiterati in ecclesia Dei non placent. pag.260.num.72.
Illiteratis, & imperitis ab episcopo dantur coadiutores. pagin.259. num 71.
Imagines baptizare, & similia facere, an faciant hominem hæreticum. pag.600.num.4.
Immemorabilis possessio quando expressè probanda. p.324.nu.8
Immemorabile tempus quod dicatur. pag.322.num.5
Immunitas clericorum naturalem habet æquitatem. pag.177.nu.9
Immunitas alicui concessa quòusq; extendatur. pag.184.nu.29
Immunitas ecclesiastica est iuri naturali, & diuino conformis. pagin. 663.num.116.
Immunitas ecclesiastica, an sit de iure diuino vel canonico. pagin. 660.num.138
Immunitas ecclesiastica communi opinione est de iure diuino. pag. 661.num 140.
Immunitatis priuilegio clerici, & eorum bona gaudent, iure diuino, & humano. pag.173.& 174.nu.4
Immunitate donauit Pharao sacerdotes, & eorum bona. p.173.nu.2
Immunitate gaudent clericorum coloni. pag.175.num.6
Immunitate gaudent equites Hierosolymitani. pag.180.nu.16
Impediens auxilio potestatis secularis, quo minus quis citetur, habetur pro citato. pag.650.n.102
Impedimentum habentibus quando dispensatio non suffragetur. pagi. 363.num.46.
Impedimentum publicæ honestatis cum mente capta an contrahatur. pag.393.num.90.
Impedimentum affinitatis non inducitur ex matrimonio rato, & non consummato. pag.394.n.92
Impedimentum publicæ honestatis oritur ex matrimonio rato, & non consummato. pag.ead.nu.93
Impedimentum honestatis, quod primum gradum non excedit, quale. pag.ead.num.95.
Impedimentum ex solùm rato matrimonio proueniens, publicæ honestatis appellatur. pag.395.nu.97
Impedimẽto publicæ honestatis, quod primum gradum non excedit, papa solus dispensare potest. pag.361 num.40.
Impedimẽto affinitatis ex fornicatione inducto, quod vsque ad secundũ gradum impedit, solus papa dispensare potest. pag.361.n.41

Impedimento cognationis spiritualis papa solus dispensationem cócedere potest. pag.362.nu.42
Impensæ ad ædificationem vel ornatū ecclesiarum ad quos spectent. pag. 510.num.46.
Imperator papam iudicare non potest pag.7 num.11.
Imperator Constantinus ab Irene matre oculis, & vita priuatus. pag. 11 num.28.
Imperator Ludouicus à papa coronatur. pag.13.nu.32
Imperator Ludouicus ij. à papa coronatur. pag.ead.nu.34
Imperator creatus fuit Carolus Crassus. pag.14.nu.35
Imperator Guido coronatur. pagin. ead.num.36.
Imperator Lambertus fuit coronatus. pagin.ead.num.37.
Imperator Ludouicus quartus inungitur. pag.15.n.40
Imperator Lambertus inungitur. pag.ead.num.42.
Imperator Lambertus proditoriè occisus. pag.ead.n.43
Imperator Berengarius inungitur. pag.ead.num.44.
Imperator Berengarius à suis occiditur. p.ead.nu.45
Imperator qui verè dicatur. pagin. 17.num.10.
Imperator electioni episcoporum interesse non debet. pagin. 134. num.24.
Imperator Honorius Arcadium fratrem grauiter reprahendit. pag. 137.num.34.
Imperator Arcadius supplex venitentiæ suæ fidem pontifici fecit pag.138.num.38.
Imperatoris consensus in electione papæ minimè expectandus. pag. 13.num.33
Imperatoris Guidonis, & Arnulphi regis mors. pag.14.nu.38
Imperatoris Arcadij intempestiua mors. pag.139.nu.41
Imperatoris Theodosij humilitas in ecclesia. pag.516.nu.80
Imperatorem in superiorem qui non recognoscant. pag. 21.num.64. & 65.
Imperatores, & reges priuilegijs suis renunciarunt. pag.7.nu.15
Imperatores, & reges quæ Romano pontifici præstare teneantur. pag. 9.num.22.
Imperatores Constantinus, & Valentinianus quantùm sacerdotibus tribuerint. pag 134.n.22
Imperatores, & alij principes ecclesiarum, & clericorum immunitatem grauantes graues pœnas incurrunt. pag 175.num 5
Imperatorum, & regum leges an cóprahendant clericos. pagin.180. num.19.
Imperatoribus quæ priuilegia à pontificibus concessa. pag 6.num.9
Imperatricis Eudoxiæ mortis genus. pag.139.num.40.
Imperium est origo potentiæ omnium regum. pag.6.num.10
Imperium à Græcis translatum fuit ad Germanos. pagin.8.nu.18. & pag.11.num.26.
Imperium papa transferre potest. pag.10.num.25.

Imperium

Imperium ad Francos transfertur. pag.11 num.27.
Imperium à Græcis ad Francos translatum. p.12.num 29
Imperium stat, & ruit sacerdotum precibus. p.137.nu.35
Imperium quibus fulcitur, ac muniatur. p.177.nu.9
Imperij electores septem papa constituit. pagin.8.nu 17
Imperij principes Romanã ecclesiam superiorem recognoscunt. pagin. 9.num 19.
Imperij principes sunt Romanę ecclesiæ auctoritate suffulti. pag.ead. num.20.
Imperij principes tàm ecclesiã, quam imperium confouere tenentur. pag.ead.num.21
Imperio, & oculis à Berengario Ludouicus iiij. priuatus fuit. pagin. 15.num.41.
Imperio vacante, Frãcorum proceres regem elegerunt. pagin. ead. num.46.
Imperio ac regnis Federicus secundus à Papa priuatus fuit. pag. 17.num.51.
Imperiales leges quando clericos ligent. p.181.n.19
Imperiales leges ecclesiasticæ iurisdictioni repugnantes non ligant clericos. pag.ead.n.20
Impetratis beneficijs litigiosis quomodo sit procedendum. p.299.n.35
Impetrationes beneficiorũ vacantium ob non publicationem quomodo fieri debeant. pag.ead.n.34
Impossibiles, turpesq; conditiones, quo re matrimonij, pro non adiectis habentur. pag.397.nu.108
Impossibilitati difficultas æquiparatur. p.130.nu.10
Impotentia naturales quæ sit. pag. 396.num.102.
Impotentia accidentalis quæ dicatur. pag.ead.num.103.
Impotentia propter maleficium quando matrimonium dirimat. pagin. ead.num.104.
Impotentia, & frigiditas ad effectum dissolutionis matrimonij quomodo probetur. pag.397.n.106
Impotentiam vtriq; coniugi confitenti minimè est credẽdũ. p.397.n.107
Impuberes plures filios procrearunt. pag.379.num.32.
Impuberes quando validè vouere possint. pag.417.n.13
Impudentia mulierculärum Bononiẽsium qualis sit. p.401.n.129
Incæstus crimen ab episcopo absolui potest. p.364.n.49
Indefinita dispositio æquipollet vniuersali. pag.107.n.26
Indiarum insulas, & territoria à papa Hispaniarũ regi donata. p.18.n.55.
Indiarum inuentor Christophorus Columbus, & eiusdem relatio. pag. 19.num.57.
Indiuidua res est, & simplex matrimonium. p.382.n.47
Indiuisum quis retinet per sociũ, quod per se retinere nõ potest. p.328.n 24
Indulgentia quid sit. p.72.n.2
Indulgentia duplex. p.73.n.3
Indulgentia propriè culpam non remittit. pag.73.n.5.
Indulgentia plenaria an differat à pleniori, & plenissima. pag.74.n.10

Indulgentia plenaria, an differat ab ea quæ in anno sancto, vel aliàs ex iubileo conceditur. pag. 75. nu. 11
Indulgentia plenaria quando, & à quibus sit suspensa. p. 76. nu. 14
Indulgentia ex iusta, & pia causa concedi solet. pag. 78. nu. 19
Indulgentia, vt valeat, quid requiratur. pag. ead. nu. 20
Indulgentia plenaria pluribus de causis conceditur. pag. ead. nu. 21
Indulgẽtia, ut obtineatur, quid sit adhibendum. p. 79. nu. 22
Indulgentia quid principaliter respiciat. pag. ead. nu. 23
Indulgentia, vt obtineatur, requiritur vt quis sit in statu gratiæ. pag. ead. num. 24.
Indulgentia ad mortuos quomodo extendatur. pag. 83. nu. 29
Indulgentiæ forma quadruplex. pag. 73. num. 4.
Indulgentiæ quomodo sint publicandæ. pag. 85. nu. 30.
Indulgentiam consequi cupienti duplex requiritur dispositio. pag 80 num. 25
Indulgentiam consequi volenti an requiratur actualis confessio. pagin. ead. num. 26. & pag. 81. & 82. num. 27.
Indulgentiæ suspensæ quomodo reuiuiscant. pag. 77. n. 15
Indulgentiæ, vt valeant, quæ requirantur. pagin. ead. nu. 16
Indulgentiæ plenariæ à conc. generali legitimè congregato concedi possunt. pag. ead. nu 17
Indulgentiæ quomodo defunctis prosint. pag. 86. nu. 33
Indulgentias concedendi facultas vnde ortum habeat. pag. 72. nu. 1
Indulgentias plenarias qui concedere non possint. pag. 77. n. 18
Indulta super extrahendis ab ecclesia reis quomodo seruanda. pagin. 159. num. 15
Industria personæ electa, subdelegari non potest. pag. 204. n. 50
Infamatus publicè de simonia, est suspendendus. pag. 688. n. 72
Infans septennij non expleti ad ordines initiari non potest. p. 50. n. 30
Infans quis dicatur. pag. 678 nu. 5
Inferior superiorem iudicare non potest. pag. 130. n 10
Inferiores prælati bona ecclesiæ alienantes quam pœnam incurrant. pag. 209. num. 15. & pag. 212. num 65.
Inferioribus quandoque causæ episcoporum committuntur. pag. 122. num. 11
Infideles ad ecclesiã confugientes an gaudeant immunitate. pagin. 166. num. 31.
Infidelitate alterius coniugum diuortium permittitur. pag. 398. n. 14
Infirmi quando pro præsentibus habeantur. pag. 359. num. 21
Inhabiles ad obtinendum beneficia excommunicati, existunt. pagin. 250. num. 23.
Inhibitiones à iudicibus secularibus contra iudices ecclesiasticos concedi non possunt. pag. 649. nu. 99
Iniuriam nemini facit, qui iure suo vtitur. pag. 481. num 75
Iniustum est, vt laicus clericum iudicet. pag. 663. n. 144

Inno-

Innocentius papa ægrè tulit mortem S.Io.Chrisostomi. p.137.n.36

Innocentius papa Arcadiũ,& Eudoxiã à sacramẽtis eiecit.p.138.n.37

Innocentius Arcadium supplicem ad Sacramenta restituit.p.138.n.39

Innocentius ix. Pij V. constitutionẽ de bonis ecclesiæ non alienandis cõfirmauit,& ampliauit. p.203.n.30

Iohannes Apostolus quare ad Pontificatum non fuit electus. pag.4.n.1

Iohannes Papa duodecimus Othonem in imperatorem inunxit.p.16.n.49

Iohãnes Stephanus Agatia episcopus Astẽsis pietate laudatur .p.62.n.21

Ioãnes Stephanus Ferrerius episcopus Vercellensis laudatur. p.100.n.14

Iohannes Chrisostomus in exilium expulsus. pag.136.nu.33

Iohãnis Chrisostomi persecutores,quæ mala fuerint perpessi. p.139 n.42

Iohãnis Antonij Castrucij episcopi Mõtisregalis cõmendatio .p 460.n.30

Inquisitoris officium scienter impediens in vehementem hæresis suspicionem incidit. p.608.n.31

Inquisitoris officium impedientibus præstantes auxilium sunt vehemẽter suspecti. pag.ead.n 32

Inquisitores de sortilegijs,et superstitionibus cognoscere poßũt.p.595.n.22

Inqsitorũ ætas quæ legitima p.51.n.33

Inquisitionis officium, ministros, aut testes offendentes,vel scripturas rapientes sunt vehementer suspecti. pag.609.num.37.

Institutio præsentatorum ad parochiales quando ad superiorem deuoluatur. pag.278.n.60

Institutione parochialis ad episcopum spectante,debet episcopus digniorẽ eligere. pag.276.n.45

Instruentes citatos in causa hæresis de celanda veritate sunt vehementer suspecti. p.608.nu.32

Instrumẽtũ publicũ dicitur,cui soli creditũ sine alio adminiculo p.322.n.2

Instrumenta ecclesiæ subtrahentes suspensionis pęna sunt innodandi. pag 689.num.74

Integritas præsidentium est salus subditorum. pag. 135.n.26

Interdictum suspensionis impedit matrimonium contrahendum,& non dirimit contractum. p 597.n.110

Interdictum papæ violans est ipso iure suspensus. pag.688.n.63

Interdictum quid sit. pag.689 n.79

Interdictum pro pecuniario debito relaxari non potest. pag.691.n.92

Interdictum in Rom. curia pro pecuniario debito quandoq; solet relaxari. p.692.nu 94

Interdictum pro pecuniario debito regulariter est prohibitum. pag.ead. nu 98. & pag.693.num.99.

Interdicti tempore quæ fieri possint. pag.690.num.87

Interdicti tempore quando benedictio fieri possit. pag.691.n.88

Interdicti tẽpore solẽnnis missarũ celebratio quando fieri possit.p ea.n.89

Interdicti tpe defunctorũ cadauera in cæmeterijs sepelientes pœnam incurrunt. pagin.ead. num 90

Interdicto punitur patria ob principis delictum. p.690.n.54

Interdictis ecclesijs,capellæ, oratoria, & cæmeteria interdicta censentur. pag 690.num.85.

Intereſſe qui debeant concilio prouinciali. pag.98 nu 3
Intereſſe quã do poſſint laici in cõcilijs prouincialibus. pag.107.nu.28
Intereſſe lucri ceſſantis quando debeatur. p.484 nu.38
Interpretatio qualibet fit in odium eorum, qui contra perſonas eccleſiaſticas recurrunt ad iudices ſeculares. p.650.n.101
Interpretatio in pœnalibus ſtrictior eſt facienda. pag.699.n.25
Interualla in ſingulis ordinibus, quæ ſeruanda. pag.50 n.29
Intrudens ſe in beneficio viuentis plures pœnas incurrit. pag.526 n.39
Inueſtituris non comprælenſus in feudo non ſuccedit. p.203.n.28
Inutile eſſe, & non eſſe, paria videntur. pag.699.n.21
Irene imperatrix à Nicephoro tyranno ab imperio depoſita fuit. pag.12.num.30.
Irregularis ob alicuius membri mutilationem à ſolo papa poteſt diſpenſari. pag.360.n.29
Irregularis ex defectu perfectæ lenitatis à ſolo papa diſpenſari poteſt. pag. ead.num.31.
Irregularis ob bigamiam ad beneficia & ordines ſacros a papa eſt diſpenſandus. pag.361.nu.34
Irregularis pluribus modis quis efficitur. pag.697.nu.7
Irregularis eſt penitus illiteratus. pag.698.num.16.
Irregularem ob oculi carentiam ſolus papa diſpenſare poteſt p.360.n.30
Irregularem ſolum ſcandalum hominem facit. pag.702.n.38
Irregulares ſunt lepreſi, lymphatici, energumeni, lunatici, furioſi & alij ſimiles, & a ſolo Papa poſſunt diſpenſari. pag.361.n.33
Irregulares ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda. pag 250.n.24
Irregulares ſunt bigami ex defectu ſacramenti. pag 696 n.5
Irregularitas non eſt cenſura. pag. ead num.1
Irregularitas quid ſit. pag.ead nu.2
Irregularitas in quinque ſpecies diuiditur. pag.ead num.3
Irregularitas non incurritur, niſi in caſibus in iure expreſſis. p.eã n.4
Irregularitas incurritur ex defectu perfectæ lenitatis. pag.698.nu.17
Irregularitas incurritur tam ob membri inciſionem, quàm ob homicidium. pag.699.nu.20
Irregularitas contrahitur per quodcunque homicidium, & per cuiuſcunque perſonæ membri mutilationem. pag.700.n 26
Irregularitas contrahitur per fœtus animati occiſionem pag.ead.n.27
Irregularitas quando propter homicidium non incurratur. p.702.n.43
Irregularitas tollitur baptiſmo ingreſſu religionis, & diſpenſatione. pag.704.num.50.
Irregularitas ex defectu natalium per baptiſmum non tollitur. pag.ead. num.52.
Irregularitas, quæ ex religionis ingreſſu non tollatur. pag.ead.n.53
Irregularitas ſolo iure humano eſt introducta. pag.ead.nu.55
Irregularitatẽ inducit quilibet corporis defectus notabilis. p.697 n.8

Irregu-

Irregularitatem non inducit modica deformitas. pag.ead.nu.9
Irregularitatem an inducant deformitas, & defectus corporis, arbitrium episcopi debet iudicare. p.ea.n.10
Irregularitatem inducit natalium defectus, etiam occultus. p.ead.n.11
Irregularitatem inducit animæ defectus. pag.698.n.15
Irregularitatem debilitas membri an inducat. pag.699.n.24
Irregularitatem incurrit homicida, & mutilans etiam vim vi repellendo. pag.701.nu.32
Irregularitatem inducit homicidium iniustum etiam in personam infidelis. pag.702.n.41
Irregularitatem an incurrant clerici medicæ arti operam dantes. pag. 703.num.44
Irregularitatem an incurrat clericus chirurgus in minoribus cõstitutus. pag.ead nu.47
Irritare vouẽtium votum qui possint. pag.418.num.21
Irritum est omninò matrimonium inter impuberes contractum. pag. 381.num.41
Iubilei annus quolibet centesimo anno olim fiebat. pag.75.n.12
Iubilei annus quãdo, & a quo ad 50. annos fuit reductus. pag.ead.n.13
Iudæus ad ecclesiam confugiens an immunitate gaudeat. pag.165. num.30.
Iudæi ad fidem non sunt cogendi. pag.66 num 32
Iudæi ad quid cogi possint. ibidem.
Iudæi pœnis ecclesiasticis subijciuntur. pag.580.num.112.
Iudæi nutrices, aut alios Christianos illis seruientes habere non possunt. pag.ead num.113.
Iudæi festis diebus de præcepto in publico laborare, seu laborari facere non possunt. pag.ead n.114
Iudæi cum Christianis ludere, aut comedere non possunt. p ea.n.115
Iudæi mercaturam frumenti, aut aliarum rerum vsui humano necessariarum facere non possunt. pag. ead.num.117.
Iudæi, & alij infideles medici christianos ægrotos curare non possunt. pag.ead.num.118.
Iudæi signum patens glauci coloris deferre tenentur. pag 581.n.120
Iudæi an dispensari possint a delatione signi glauci coloris. pagin.ead. num.121.
Iudæi statuta locorum, in quibus habitant, obseruare tenẽtur. p.ea.n.122
Iudæi puniuntur iuxta formam iuris, & locorum constitutionum. pag. ead.num.123.
Iudæi Thalmud scripta semper amplexi fuerunt, & quare. p.ea.n.124
Iudæi in Vrbe Roma Auinionen. & Anconitan. habitare possunt. pag. 584.num.132.
Iudæi edicta, & constitutiones præcipuè Pontificum seruare tenentur. pag ead.n.133
Iudæi filijs effectis Christianis alimenta præstare tenentur. p.ea.n.135
Iudæi filijs ad Christi fidem conuersis legitimã dare tenẽtur.p.586.n.136
Iudæorum libri rationum quando cõtra Christianos fidem faciant. pag.580.num.116

Iudæorum voracitas in vsuris extorquendis qualis sit. p.583.n.129
Iudæorum scelera, & flagitia quamplura. pag.ead.num.130
Iudæorum expulsio è statu ecclesiastico, aliquibus ciuitatibus exceptis. pag.584.num.131.
Iudæis licentiæ contra constitutiones Apostolicas non sunt concedendæ. pag.584.num 134
Iudæis seu excommunicatis literæ monitoriales concedi non debent. pag.631 num.29.
Index est Papa omnium superiorem minimè recognoscentium. pag.7.num.13.
Iudex laicus est incapax cognitionis causæ iurispatronatus. p.332.n 35
Iudex ecclesiasticus potest iudicis secularis negligentiam supplere. p 642.nu 67 & p.647 n.93
Iudex ecclesiasticus in pluribus casibus potest cognoscere de crimine laicorum. p.642.n 69
Iudex ecclesiasticus potestate est maior iudice seculari. pag.647.n 92
Iudex Laicus adiri non potest ad impediendа mandata iudicis ecclesiastici. pag.ead num.94
Iudex laicus est incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas. pag. 648.num.95
Iudex secularis defectum iudicis ecclesiastici supplere non potest. pag. 658 num.131.
Iudicis præceptum super cautione à marito vxori præstanda quomodo declarandum. pagin. 401. num.132.
Iudices sunt episcopi corporum, & animarum. pag.109.n.31
Iudices seculares tenentur brachium præstare iudicibus ecclesiasticis. pag.113.num.16.
Iudices ordinarij episcoporum sunt archiepiscopi. p.221.n.12
Iudices seculares libertatem ecclesiasticam deprimentes in excommunicationem incidunt. p.643.n.73
Iudices laici possūt cognoscere causas feudales, de quibus clerici à domino temporali fuerunt inuestiti. pag 644 num.75
Iudices seculares sunt penitus incapaces iurisdictionis in clericos. pag. 649.num.100
Iudices ecclesiastici excommunicationis sententiam non præmissa iuris monitione ferentes, an sint suspensi. pag.687.nu 59
Indicium an pro veritate habeatur. pag 383.num 51
Iurare tenentur omnes beneficiarij de bonis ecclesiæ non alienandis. pag. 111.num.62
Iuramentum à loquela apud Deum an differat. pag.376 n.25
Iuramentum, vt sit licitum quos comites habere debeat. pag.405.n.1. & p.662.num.143.
Iuramentum quid sit. pag.ead n 2
Iuramentum quotuplex sit. p ea n 3
Iuramentum quomodo diuidatur. pag.ead num 4.
Iuramentum quibus de causis efficiatur licitum. pag ead n 5
Iuramentum quibus ex causis fiat illicitum. pag 406.n 6
Iuramentum licitum à solo papa dissolui potest. p 407.nu.7

Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. pag ead nu. 11
Iuramentum vassalli sub qua forma præstari debeat. pagin.409 nu.18.
Iuramentum fidelitatis quando à fœmina præstari possit. pag.ead. nu.19
Iuramentum professionis fidei, qui doctores præstare teneantur. pag. ead.nu.20
Iuramentum litis decisiuum habet vim rei iudicatæ. pag.650.nu.25.
Iuramenti forma, sub qua imperator papæ iurare tenetur. p.407.n.13
Iuramenti forma, quod reges papæ præstare tenentur. pag.408. nu.15.
Iuramenti cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. pag.412. nu.28
Iuramento astrictus clericus, an laicali iudicio se subijcere possit. pag. 7.nu.12
Iuramenta illicita papæ auctoritate possunt irritari. pag.350.n.65
Iuramenta quando à papa irritari possunt. pag.406.nu.7
Iuramenta seruorum à dominis possunt irritari. pag.407.nu.8
Iuramenta vxoris à marito possunt inualidari. pag.ead. nu.9.
Iuramenta monachorum abbates, alijq; illorum superiores possunt irritare pag.ead.nu.10
Iuramenta ante periurij incursum episcopi possunt irritare. pag. 407.nu.11
Iuramenta sub pluribus, & diuersis formis præstantur. pag.ead.n.12
Ius idem viget, vbi eadem ratio militat. pag.301.nu.49. & pag. 511.num. 76.
Iuspatronatus parochialis, de quo dubitatur, quomodo sit conferenda. pag.275.n.40
Iuspatronatus mixtum sortitur naturam iurispatronatus ecclesiastici pag.276.num.46.
Iuspatronatus pluribus modis probatur, & acquiritur. pag.321 num.1.
Iuspatronatus, probatur authentico documento fundationis, vel dotationis. pag.322. nu.2
Iuspatronatus quomodo probari debeat. pag.ead. nu.3
Iuspatronatus probatur per scripturam sculptam in marmore, & lapide in loco publico, quando tempus antiquum præcessit. pag. ead.num.4
Iuspatronatus, si probandum sit, per tempus immemorabile, quæ probatio requiratur. pagin.323. num.5
Iuspatronatus, quando præsumitur ex vsurpatione, maior requiritur probatio. pag.ead.num.6
Iuspatronatus ecclesiasticū, & laicale, quomodo inter se differant. pag. 325.nu.14.& 15
Iuspatronatus quomodo acquiratur. pag.329.nu.25
Iuspatronatus laicorum, si in ecclesiam translatum fuerit, an retineat qualitatem iurispatronatus laicorū vel mutet naturam. p.330. n.29
Iuspatronatus fraternitatum, an sit merè laicale. pag.331.nu 30

Iuspatronatus, quibus, & quot modis amittatur. pag. ead. nu. 31
Iuspatronatus non transit ad fiscum cum vniuersitate bonorum, sed liberatur beneficium. pag. 332. num. 32. & 33
Iuspatronatus est merè spirituale. pag. ead. nu. 34
Iuspatronatus quando, & quomodo amittatur. pagin. ead. nu. 36
Iuspatronatus, per exercitium vnius ex compatronis, alijs praeseruatur. pag. 444. nu. 67
Iuspatronatus, si ecclesia fuerit diruta, cuius impensis sit restauranda. pag. 513. nu. 68
Iurispatronatus beneficia simplicia à quibus, & quando transferri possint in alias ecclesias. pag. 260. nu. 73
Iurispatronatus laicorū parochiales, per concursum conferri non debēt. pag. 275. nu. 39
Iurispatronatus ecclesiastici parochiali vacanti, quomodo sit prouidendum. pag. 276. n. 42
Iurispatronatus parochiales, quando à papa conferantur. pag. 316 nu. 29
Iurispatronatus validitatis, vel inualiditatis cognitio ad episcopum spectat. pag. 328. n. 22
Iuripatronatus, siue laicali, siue ecclesiastico, an papa derogare possit. pag. 325. nu 15
Iurisdictio ordinaria, est fauorabilis. pag. 221. nu. 1
Iurisdictio delegata, est duplex, à iure, vel ab homine. pag. 245 nu. 1
Iurisdictio delegata, vbi causae cognitio requiritur, per solam citationem perpetuatur. pag. 255. nu. 52
Iurisdictio an expiret, mortuo delegante. pag. 256. nu. 53
Iurisdictio spiritualis, per laicum prescriptione acquiri non potest. pag. 437. nu. 23
Iurisdictio papae est distincta à iurisdictione imperatoris. pag. 557 n. 11
Iurisdictionis ordinariae potestas in pluribus consistit. pag. 221. nu. 2
Iurisdictionis defectus contra agentem ad solutionem pensionis opponi potest. pag. 349 n. 56
Iurisdictionis defectus, quando possit opponi contra tres sententias conformes. pag. ea. nu. 57. & 59
Iurisdictionis defectus, opponi potest, etiàm si partes ante sententiam iudicis expressè consensissent, vt incompetens iudex sententiaret. pag. ead. nu. 58
Iurisdictionem habet papa supra imperatorem. pag. 7. nu. 16
Iurisdictionē directā nō habet papa in defunctos. pag. 86 nu. 29. & 32
Iurisdictionem ordinariam, episcopus ante consecrationem in pluribus potest exercere. pag. 221. nu. 3
Iurisdictionem ordinariam, princeps lex, & consuetudo tribuere potest. pag. ead nu. 4.
Iurisdictionem ordinariam in quibus locis habeant legati de latere. pag. 222. nu. 8
Iurisdictionē ordinariā habent episcopi in eorum dioecesibus p. 223 n. 13
Iurisdictionem ordinariā abbates generales capita ordinum habent in suis monasterijs. pag. 237. nu 59

Iurisdictionem ordinariam cum mero & mixto imperio, habet magnus Magister ordinis Hierosolymitani. pag 237. nu 61.
Iurisdictionem ordinariam habent vicarij generales episcoporum, & quamplures alij. pag ea.n.62
Iurisdictionem delegatam à lege in pluribus habent episcopi pagin. 257.nu. 59
Iuris spiritualis laicus est incapax. pag.339 nu.20.
Iuri suo quilibet renunciare potest. 348 nu 49
Iure diuino, papa diuo Petro succedit. pag.4.nu. 2
Iure communi collatio beneficiorum ad episcopos spectat. p.268. nu.1
Iure positiuo decimę persolui mandantur. pag.436 nu.18
Iure canonico episcopi sunt omnium piarum dispositionum exequutores pag 470 nu.19.
Iura & possessiones Romanę ecclesię quæ sint. pag.9. nu.23
Iura secundum tempora variè processerunt. pagin. 538. num.4
Iussio papæ obligat ex præcepto. pag. 178.nu 11
Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum, quando oriatur. pag. 393 nu 89
Iustum bellum qualē sit. pagin. 204.nu. 34.

L.

LAicus non potest esse vicarius episcopalis. pag.128.nu.1
Laicus in ecclesia delinquens, an per iudicem laicū puniri debeat. pag. 163.nu 23
Laicus patronus quadrimestre tempus habet ad præsentandum episcopo, qui ecclesiæ vacanti inseruiat. pag.328.nu 23
Laicus ecclesiasticus patronus simul gaudent ad præsentandum priuilegio semestri. pag.ead. nu.24
Laicus iudex, est incapax cognitionis causæ iurispatronatus. p.332.n.35
Laicus est incapax iuris spiritualis pag.339 nu 20
Laicus infeudatus de decimis debitores decimarum, per censuras ecclesiasticas compellere non potest. pag.441.nu 41.
Laicus monialē carnaliter cognoscēs est excōmunicādus, & de iure ciuili, est capitè plectēdus p.567.n.49
Laicus missām celebrās, aut in aliquo ex ordinibus sacris ministrans falsi pœna punitur. pag.568.n.57
Laicus, vel non presbyter missam cebrans, vel pœnitentiæ sacramētum ministrans curiæ seculari est tradendus: pag.569. num. 58
Laici vocati, concilio prouinciali interesse possunt. pag.99. nu.8
Laici quando possint interesse concilijs ecclesiasticis. pag.107 nu.18
Laici exigentes onera, à clericis, & dantes cōsilium, excōmunicationis sententiā incurrunt. p.182. n.25
Laici pensionarij ad horas canonicas recitandas, an teneantur. p.575. nu.92
Laici solemniter pœnitentes quid pręstare teneantur. pag.576 nu. 96

Laici ius nullum habere possunt in clericos. pag.664 n.149
Laico non licet ecclesias, cum earum bonis, absq; consensu sedis Apostolicæ possidere. pag.327 num.21
Laico se episcopum falsò profitenti mors fuit inflicta. pag.569. n.58
Laicum ad beneficia, ac pensiones papa priuilegiare potest. pag.340 nu.24
Laicorum confraternitates, episcopi visitare possunt. pag.471. n.22
Laicis, nullum ius est sacram scripturam interpretandi pag.662. n.141
Laicis contra clericos multæ actiones sunt prohibitæ. pag.663. nu.145
Laicale iuspatronatus ab ecclesiastico quomodo differat p.325. nu.14
Laicale fraternitatum iuspatronatus, an sit ecclesiasticum. pag. 331. nu.30
Laicali iuripatronatus, & ecclesiastico, an, & quomodo papa derogare possit. pag.325. nu.15
Lambertus à papa in imperatatorem fuit coronatus. pag.14. n.37 & pag.15. num.42.
Lambertus imperator fuit proditoriè occisus. pag.15. nu.43
Lauretanorum militum collegium, à Sixto V. fuit erectum. pagin. 340. nu.23
Latriæ cultus syndoni euangelicæ sanguinis Christi conspersæ debetur. pag 226. nu.25
Latriæ honorem dæmonibus exhibētes quando tanquàm haretici sint habendi. pag.587. nu 8
Lectiones habentes in scholis publicè theologiam docentes quo priuilegio gaudeant. pag.359 n.20
Legati de latere beneficia conferre possunt. pag.29. nu.18
Legati missi qui sint. pag. ead nu.19
Legati de latere causas in prima instantia cognoscere non possunt. ppg ead nu.20
Legati nati qui sint. pag.31. nu.25
Legati de latere quibus in locis habeant ordinariam iurisdictionem pag.222. nu 8
Legati de latere, quomodo pensiones possint reseruare. pag.343. num.37
Legati de latere de iure communi beneficia conferre possunt. pag. ead. num.38
Legati, & nuncij Apostolici in prima instantia nullam habent iurisdictionem. pag.349 nu.61
Legati à latere, nuncij, & alij, quando non possint fines delegationis excedere. pag.366. nu 61.
Legati fabricæ ecclesiæ facti, quando quarta debeatur. pagin.466. nu.8.
Legati ad pias causas facti, quando quarta debeatur pag.467 num 9
Legatum ad vnum vsum factum regulariter episcopus commutare non potest. p.419 nu 29
Legatum speciale ecclesiæ factum quando episcopus commutare possit. pag.423. num.49
Legatum pecuniæ factum pro construendo monasterio, quando episcopus commutare possit. pagin. 424 nu 50

Legatum

Legatum factum pro fundanda ecclesia in certo loco, quando per episcopum commutari possit. pagi. ead. nu. 51.
Legatum, ad pium vsum factum, an episcopus commutare possit. pag. ead. nu. 52.
Legata pecunia ad certum vsum piũ, quando episcopus possit tale legatum commutare. pag. 423. nu. 48
Legatorum, tria sunt genera. pag. 28. nu. 17
Legatorum quarta parocho debetur, vltra legatum particulare sibi factum. pag 467. nu. 11
Legatorum quarta regulariter à confraternitatibus debetur. pag. 472 nu. 25
Lex posterior priori derogat. pagin. 107. nu. 28
Lex dat episcopis iurisdictionem delegatam in pluribus. p. 257. nu. 59. & 60.
Lex etiam si sit perquàm dura, à verbis legis non est recedendum. pag. 303. nu. 53
Lex, ad quid stupratorẽ obliget. pag. 402. nu. 135
Legis auxilium frustrà implorat, qui in legem committit. p. 269. nu. 8
Lege euangelica lata præcepta iudicialia, & ceremonialia cessarunt. pag. 431. nu 4
Leges imperatoris in adiutorium ecclesiæ assumere licet. p. 130. nu. 6
Leges imperatorũ, an comprehendant clericos. pag. 180. n. 19
Leges imperiales, damnosæ ecclesiasticæ iurisdictioni, non ligant clericos. pag. 181. nu. 20.
Legibus correctorijs extensio non est permissa. pag 272. nu. 22.
Legalis cognitio quæ sit. p. 390. n. 73
Leo papa, Carolum Magnum coronauit, & imperium ad Francos transtulit. pag. 11. nu. 27
Leo papa se purgauit, licet pontifex se purgare non teneatur. p. 604 n. 21
Leo imperator, & Anthiocus rex, ob templorum violationem miserrimè moriuntur. pag. 169. nu. 39
Leonis papæ, & Frãcisci Francorum regis concordia. p. 189. n. 47
Leprosus, epilepsia laborans, & à dæmone obsessus, à solo papa dispẽsari potest. pag. 360. n. 32
Leprosi, energumeni, lymphatici, furiosi, & huiusmodi genus hominũ, sunt irregulares. pag. 361. nu. 33
Libera beneficia non possunt in seruitutem iurispatronatus redigi, absq; euidenti ecclesiæ vtilitate pag. 327 num. 20
Liberæ præsumuntur ecclesiæ, nisi contrarium probetur. pag. 329 n. 26
Liberi, verbum, quid operetur. pag. 511. nu. 56
Libertas ecclesiastica quæ dicatur. pag 645. nu 81
Libertas ecclesiastica in quibus lædatur. pag 654 nu. 113
Libertati ecclesiæ, vt statutum sit cõtrariũ, quæ requirãtur. p. 645. n. 83
Libri à Sixto papa V. prohibiti, qui sint. pag. 594. nu 21
Libros hæreticorum habentes, legentesuè quam pœnam incurrant. pag. 615. nu. 63
Licitum iuramentum, vt sit, quot comites habere debeat. p 405 n 1

Licitum sit iuramentum necnè cognitio ad forum ecclesiasticum spectat. pag.412. nu.28
Ligamen, vinculis, consistit in contractu prioris matrimonij. pag. 393. nu.87.
Limina Apostolorum singulis triennijs episcopi visitare tenentur pag. 408. nu.16
Limitata causa, limitatum producit effectum. pag 655. nu.125
Linea stirpis de Valois extincta, in personam Henrici Borbonij regnum translatum fuit. pag.189. nu.48
Literæ vicariatus sine testium præsentia non probant. pag.123. n.24
Literæ, si in euidentem, quibus committantur. pag.210. nu.59
Literæ Apostolicæ in forma, si in euidentem, ab episcopo cognoscuntur. pag.255. nu.51
Literæ monitoriales Apostolicæ ab episcopo cognosci debēt. ibidem.
Literæ delegationis, gratiæ, vel iustitiæ concessæ ante diem obitus prædecessoris, à papa successore conualidantur. pag.256. nu.54
Literas falsò scribens sub nomine capituli est suspendendus. pag. 688. nu.71
Literatura conueniens in episcopo sufficit. pag.37. nu.13
Literatura est de iure diuino. pagin. 684 nu 44
Lites pendentes in foro ecclesiastico, sunt decidendæ secundum canones. pag.181. nu.20
Litigiosi malis artibus vtuntur pag. 484. nu.34
Litigiosa beneficia sunt papæ reseruata. pag.315 nu.34
Locus præuentioni est in violatione festorum. pag.226. nu.25
Loca Romanæ ecclesiæ ad cameram Apostolicā deuoluuntur. p.197. nu.12
Lotharius, Ludouicum filium haeredem in regno reliquit. p.16. n.48
Lotharius rex se purgauit, per venerabilis sacramenti sumptionem. pag 605. nu.24
Ludouicus filius Caroli Magni, in imperio successit. pag.12. nu.31
Ludouicus imperator à papa fuit coronatus. pag.13. nu.32
Ludouicus secundus fuit à papa imperator coronatus. pag ead. nu. 34.
Ludouicus Arnulpho successit. pag. 15. nu 39
Ludouicus iiij. fuit imperator à papa coronatus. pag. ead. nu. 40
Ludouicus iiij. à Berengario victus, imperio, & oculis priuatus fuit. pag ead nu.41.
Ludouicus in regem Francorum fuit coronatus pag ead. nu.47
Ludouicus ij. Francorum rex priuilegia ecclesiastica innouauit. p.189 num.44
Lunaticus, & furiosus à solo papa possunt dispensari. p.360 nu.32

M

Magistralis cameræ cōmendæ per assumptionem ad episcopatum vacant. pag. 282. nu. 77
Magistratus seculares prohibere nō possūt, ne quis excōicetur. p.627. n.16
Magnates, quia cæteris præeminēt largiores

giores in operibus pijs esse debent. pag.515.nu.79
Magnus Magister ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, habet ordinariã iurisdictionem, cum mero, & mixto imperio. pag.237.nu.61
Magnus Magister, & alij ordinis S. Ioan. Hieros. sunt veri ordinarij in eorum dignitatibus, p.281.n.71
Magnus Magister ord. Hierosol. & ord. SS. Mauritij, & Lazari, in eorum dignitatibus sunt veri ordinarij. p.ead.n.72
Magnus Magister ord. S Ioa. Hieros. quolibet quinquennio vnã cõmendam cuiuslibet prioratus conferre potest. pag.ead.nu.74
Magnus Magister habet collationẽ camerarum magistraliũ. p.282.n.76
Magnus Magister ord. S.Io. Hierosol. beneficia eiusdem ordinis in curia vacãtia conferre potest. p.ea.n.79
Magnus Magister, & conuentus ord. S.Io. Hieros. habent merũ, & mixtum imperium, in personas, & bona eiusdẽ ordinis. p.287.n.98.et 99
Magnus Magister, & conuentus ord. S.Io. Hieros. quomodo de beneficijs eiusdem ordinis prouidere possit. pag.299.nu 38.
Magnus Magister ord. Hierosol. pensiones annuas reseruare, & reseruationes fructuum facere potest. pag.ead.n.39
Magni Magistri collationes, bullę, sententiæ, & literæ, vbiq; liberè exequi possunt. pag.287.n.100
Maior censetur, qui præest melioribus pag.151.nu.24
Maior est delegatus, quocunq; ordinario in causa delegata. p.256.n.58
Maiores ordines à postremi sumptione tãtùm cõferri possũt. p.49 n.12
Malus in eodem genere mali, semper quis præsumitur. pag.491.nu.69
Mala non sunt facienda, vt eueniant bona. pag 597.nu32
Maleficia, à quibus destrui debeant. pag.596.nu.29
Maleficia, maleficijs curare non licet. pag.597.nu.31
Maleficia, licitis orationibus sunt curanda. pag.ead. nu.34
Maleficiorum curatio, à Deo, qui omnia potest est petenda. p.ead.n.33
Maleficiati, quomodo sint hortandi. pag.396.nu.105
Maleficiati difficiliùs curantur, quàm energumeni. pag.596.n.30
Mandatum de prouidendo, quam vim habeat. pag.246.nu.3
Mandatũ ad resignandũ, vel ad consentiẽdũ reseruationi pẽsionis quãdo reuocari possit. pag.294.nu.8
Mandatum de dispensando non habet vim dispensationis. p.364.nu.47
Mandata de prouidẽdo, quomodo olim concederentur. pag. 245.nu.1
Mãdata Apostol cum clausula, dũmodo nõ sit alteri ius quæsitum, quid operentur. pag.248. nu.17
Maritus potest mulierem verberibus modestè castigare. p.399 nu.122
Maritus, quando teneatur præstare alimenta, & sumptus litis vxori secum litiganti. pag.400.n.124
Maritus ex causa legitima tãtùm prę sumpta, quando vxori alimenta pręstare teneatur. pag.ead nu.126
Maritus quando cautionis vxori præstitæ

præstitæ pœnam incurrat. pagin. 401.n.131
Masculus animatur intra 40. & fœmina intrà 80. diem. pag.700. num.28
Materia, & forma ad essentiã matrimonij sunt necessaria. p.382.n.46
Matri adulteræ, filius in sui præiudicium credere non tenetur. pagin. 697.nu.12
Matrimonium est duplex, spirituale, & carnale. pag.371.nu.1
Matrimoniũ in paradiso à Deo fuit institutum. pag.ead.num.2
Matrimonium, duabus ex causis principaliter contrahitur. pag.ea. num.3
Matrimonium vnde dicatur. pag. 372.nu.5
Matrimonium, qui legitimè contrahere possint. pag.378.nu.31
Matrimoniũ inter beatam Mariam, & Ioseph sanctum fuit. pag.379. num.33
Matrimonium carnale, est triplex. pag.ead.nu.34
Matrimonium contrahentes sine parocho grauiter puniendi. pag 381 num.40
Matrimonium ab impuberibus contractũ non valet. pag.381.nu 41
Matrimonium sine proprio parocho contractum, est omninò irritum. pag ead.num.42
Matrimonium coram clerico à parocho deputato non tenet. pag.ead. num.43
Matrimonium contractum, coram presbytero, qui se parochum putabat, valet. pag.ead.nu.44
Matrimonium contractum, omissis denunciationibus, cæteris solemnitatibus seruatis, valet. p.382.n.45
Matrimonium est res simplex, & indiuidua. pag.382.nu.47
Matrimonium contrahere volentes, ad quid sint hortandi. pag. 383. num.49.
Matrimonium, an semper denunciationes in ecclesia præcedere debeant. pag.ead. num.50
Matrimonium inter absentes per procuratorem contrahi potest. pag. 385.nu.58
Matrimonium pluribus ex causis impeditur. pag.ead.nu.59
Matrimoniũ in gradu prohibito contractũ non tenet. p.386.nu.62
Matrimoniũ crimen dirimens, quale sit. pag.290.num.74
Matrimoniũ, quando ob adulterium impediri possit. pag.391.nu.76
Matrimonium uis, & metus quando dirimant. pag.ead.nu.78
Matrimonium inter raptorẽ, & raptam, quando sit nullum. pag. ead.nu.79.
Matrimonium in orientali ecclesia contrahendum ordo sacer impedit, & contractum non dirimit. pag. 393.nu.86
Matrimonium inter puberes, regulariter semper valet. pag.394. nu 91
Matrimonium, quando non inducat impedimentum affinitatis. pag. ead.num.92
Matrimonium Catharinæ Austriacæ, cum Henrico Anglorum rege. pag.393.nu.96

Matrimo-

Matrimonium ratum, & consummatum, & ratum tantùm, inter se differunt. pag.ead.num.98
Matrimonium furiosus contrahere non potest. pag.ead.n.99
Matrimonium furiosi, & contractus quando valeant. pag.396.n.100
Matrimoniũ quando dirimatur propter impotentiam ex maleficio causatam. pag.ead.n.104
Matrimonium contrahendum superioris interdictum impedit, sed cõtractum non dirimit. p.397.n.110
Matrimonium metu factum non tenet. pag.417.nu.18
Matrimonij bona sunt tria, fides, proles, & sacramentum. p.374.n.12
Matrimonij prioris vinculum est ligamen impediens. p.393.n.87
Matrimonij fauore conditiones turpes, & impossibiles euanescunt. pag.397.num.108
Matrimonio carnali copula consumato triplex sacramẽtum designatur. pag.372.num.4.
Matrimonio per vim, & metum celebrato, an solemnitates sint iterandæ. p.393.n.83
Matrimonia libera esse debent. pag.375.num.13.
Matrimonia decentiùs cum parentũ consensu contrahuntur. ibidem.
Matrimonia, consensu deficiente, sunt nulla. pag.376.n.23
Matrimonia clãdestina rata sunt, sed non legitima. pag.379.n.35
Matrimonia inter puberem, & impuberem contracta, quam vim habeant. pag.380.n.37
Matrimonia quomodo sint contrahẽda. pag.ead.nu.38
Matrimonia solemnizare potest parochus nondum sacerdos. pagin. ead.num.39
Matrimonia præsente parocho in priuatis domibus possunt celebrari. pag.382.num.48.
Matrimonia quocunque tempore cõtrahi possunt. pag.385.n.57
Matrimonialis dispensatio non est valida, si tantùm remotior gradus exprimatur. p.362.n.45
Matrimonialis dispensatio ex aliquo impedimento post expeditam supplicationem, si carnaliter se cognouerint, an suffragetur. p.363.n.46
Matrimonialis status virginitatis, & cœlibatus statui minimè præferri potest. pag.373.nu.11
Matrimoniales causæ à quibus sint decidendæ, & terminandæ. pag.372.num.6.
Matrimoniales causæ sunt priuilegiatæ. p.373.nu.7
Matrimoniales denunciationes an semper fieri debeant. p.384.n.53
Matrimoniales denunciationes quando omitti possint. p.ead.n.54
Matrimoniales denunciationes abbates etiam iura episcopalia habentes remittere non possunt. pagin.385.num.55
Matrimonialium denunciationum, & dispensationes quando concedendæ. pag.383.num.52
Matronarum, & aliarum mulierum Bononiensium laus. p.401.n.133
Medicati à medicis hebræis, vel infidelibus, si decedant, carere debent sacramentis, & ecclesiastica sepultura.

tura. p.580.nu 118

Medici officium exercere in sacris constitutis quando liceat. pagin. 703.num.48.

Medico, vt non teneatur de morte infirmi, tria requiruntur. p.ea.nu.46

Mediatores illicitorum contractuum clerici esse non possunt. pag.556. num.2.

Mediatores contractuum vsurariorũ vsuras reddere tenentur. pag.ead. num.3.

Mendicare non decet sacris ordinibus initiatum, neque sordidum alium quæstum exercere. pag.50.nu.25

Mendicantium ordo pluribus gaudet priuilegijs. pag.62.num.22

Mere deputatus executor in benefitialibus nunquam præsumitur. pag.149.num.20

Metus à iudice an inferri possit. pag. 376.num.21

Metus illatus consanguineis clerici pro illato ipso clerico habetur. pag.640.num 60.

Militari non est delictum. pag. 204. num.34.

Milites S. Iohannis Hierosolymitani tacitè professionem emittunt. pag. 229.num.37

Milites SS. Mauritij, & Lazari ad secundas nuptias à solo Papa dispensari possunt. p.361.num.35

Milites S. Iohannis Hierosolymitani tria vota substantialia emittunt. pag 426.num.65.

Milites Hierosolymitani trahunt, & non trahuntur. pagin 467. num.42.

Militum Lauretanorum collegium à Sixto V. cum facultate pensiones transferendi fuit erectum. pag. 340.num.23.

Ministris ecclesiæ dei substentatio debetur, de iure naturali, & diuino. pag.435.num.15.

Minor ordinatus ordines sacros recipit, sed est suspensa executio. pag. 52.num 41.

Minor ætatis requisitæ in beneficio impetrato est omninò inhabilis. pag.339.num.19.

Minor promotus ad sacros ordines, si est doli capax, ad continentiæ votum obligatur. pag.681 n.24

Minorem legitima ætate, vel extra tempora ordinans, quando suspensionis pœnam incurrat. pag.680 num.20.

Missa celebrata altari priuilegiato pro tali anima, an illam liberet. pag.85 nu 31.

Missa super altari consecrato celebrari debet. p.571.n.65

Missa in locis priuatis celebrari non debet. pag.572.nu 72

Missa omne aliud opus superat in sanctitate. pagin.ead.nu.75

Missa cum omni munditia debet celebrari, & cum immũditia celebrãs peccat. pag.573.n.81

Missã non ieiunus celebrans pœnã excomunicationis incurrit.p.569.n.59

Missam vnam tãtùm regulariter vna die sacerdos debet celebrare. pag.570 num.62.

Missam super altare non consecrato celebrans, arbitrio ordinarij est puniendus. pag.571.nu.66

Missam celebrans sine aqua, & igne. aut in

aut in pane fermentato est deponendus. pag ead n.67
Missam celebrans sine paramentis sacerdotalibus qua pœna sit plectendus. pag.ead.num 68
Missam latenter celebrans sine paramentis solitis ob metum hæreticorum non peccat. pag.572.n.70
Missam matutinis non persolutis celebrans, quando mortaliter peccet. pag.574 num.81
Missæ quando reducuntur, quid præstandum. pag.420.num.31
Missæ ob tenuitatem fructuum beneficiorum an sint reducendæ. pag.425.num 46
Missa plures vna die in quibus casibus possint ab vno sacerdote celebrari. pag.570.nu.60
Missæ tres, quæ in die Natiuitatis Domini celebrantur, quid significent. pag.ead.num.64.
Missarum celebrandarum numerus quando, & quomodo reduci possit. pag.420.num.30
Missarum dicẽdarum numerus à quibus reduci possit. p.ead.nu.32
Missarum reductio de quibus fieri possit. p.ead n.33
Missarum reductio difficile permittitur. p.421.n.36
Missarũ numerus ex tenui legato adhoc relicto reducitur. p.ead.n.37
Missarum reductiones indebitè obtinentes furtum committunt. pagin.422 num.29
Missarũ iniustè reductarũ restitutio, quomodo fieri debeat. p.ead n.40
Missarum onera beneficijs imposita, quomodo probari possint. p.ea n.43
Modicitas precij cum pacto de retrouendendo arguunt pactum vsurarium. pag.490.nu.66
Monachus vouere non potest sine cõsensu sui abbatis. pag.416.n 10
Monachus ex dispensatione Apostolica vxorem duxit. pag.425.nume.57.
Monachus causa maioris, & melioris boni à Papa eximi potest à voto religionis. pag.426 nu.65
Monachorum appellatione, qui veniant. p.567.n.47
Monachis priuilegium super immunitate tutelæ concessum quando illis non suffragetur. pagin.289.nume.108.
Monarca totius orbis fuit Christus. pag.19.nu.59.
Monasterium ingredi puellis educationis causa quis licentiã concedere debeat. pag.235.nu.53
Monasteria monialium quando episcopis, alijsuè superioribus ingredi liceat. pag.234.n.50
Monasteria, quæ sub immediata sedis Apostolicæ protectione reguntur, quomodo episcopis subdi possint. pag.263.num.81.
Monasteriorum clausuram superiores quando ingredi non debeant. pag.232.num.46.
Monasteriorum septa ingredi quis licentiam concedere possit. pagin.235.num.52.
Monasteriorum clausuram organi cõcinnatoribus ingredi permittitur. pag.236.num.55.
Monialem stuprans est deponendus. pag.565.num.36.

Monialem corrumpens triplex peccatum committit. pag.ead.nu.57
Monialem carnaliter cognoscens sacrilegium committit. p.567.n.49
Moniales omnes sub perpetua clausura viuere tenentur. p.233.n.48
Moniales quibus ex causis à monasterijs exire possint. pag.ead.n.49
Moniales alloqui, seu cum illis cibum sumere, aut se refocillare regulares non possunt sub grauibus pœnis. pag.236.num.57.
Moniales S. Claræ an ad decimarum solutionem teneantur. p.447 n.69
Moniales quæ à decimis papalibus sint exemptæ. pag 452 n.85
Moniales pro quibus redditibus à decimis papalibus sint exemptæ. pag.ead.num.86.
Monialium curam episcopis præcipuè est commissa, super qua maximè debent inuigilare. pag.228 n.33
Monialium clausura ab episcopis summa cura est conseruanda. pagin. 232.num.47.
Monialium clausura, si violata fuerit, diligenter ab episcopis est restituenda. ibidem.
Monialiū monasteria regulares absque episcopi licētia adeuntes quomodo puniendi. pag ea n.56
Monialium confessiones audire non possunt regulares à quibus aliàs cura monialium fuit sublata. pag.ead.num.58
Monialium clausuram in omnibus monasterijs episcopi visitare possunt. pag 262.nu.80
Monialibus ad habitum suscipiēdum, quæ ætas requiratur. p.228.n.35
Monitio canonica quomodo fieri debeat. p.551.n.106
Monitio generalis quando pro canonica habeatur. pag.ead.n.107
Monitoriales literæ pro quibus concedi possint. pag.629.nu.21
Monitoriales literæ tam ante, quàm post litem motam concedi possunt. pag 630.num.24
Monitoriales excommunicatis concedi non possunt. pag.631.n.29
Monitorialiū literarum cursus an possit impediri. pag.629.n.23
Montisregalis agro apud Vicum Beatissimæ Virgini templum quando fundari cœpit. pag 459.n.29
Moralia præcepta veteris legis vim habent, & perpetuò habebunt. pag.431.num.5
Moralia præcepta per ecclesiam immutantur. pag 456.nu.10
Mors mariti quomodo sit probanda. pag.393.num.88.
Mortui suis orationibus viuentibus prodesse possunt. pag.86 nu.34
Mulieres infantes necantes an gaudeant immunitate ecclesiastica. pag.164.num.25.
Mulieres, quæ fuerunt inhonestæ, & in congregatione viuunt, an teneātur clausuram seruare, & professionem emittere. pag.234.n.51
Mulieres, & concubinæ cum clericis habitare prohibentur. p.561.n.23
Mulierum professio ante decimumsextum annum expletum fieri non potest. pag 229 n.36
Mulierculorum Bononiensium impudentia qualis sit. pagin. 401. num. 129.

Mulierculárum Bononiensium maxima nequitia. p.ea.n.130
Mulieribus professis nullo prætextu licet bona tanquam propria habere. p.230.nu 41
Mutilatione membri effectus irregularis a solo Papa dispensari potest. pag.360.num.29.

N

NAbuchodonosor ob templi deprædationem grauia flagella passus fuit. pag.168.n.36
Nauigantes sunt quasi miserabiles personæ. pag.633.nu.37
Necessitas vrgens quæ dicatur. pag. 655.num.124
Negociatio est duplex licita,& illicita. p.545.nu.33
Negociatio ecclesiasticis est prohibita. p.ead n.34
Negociatio necessitatis causa clericis est permissa. pag.ead.n.37
Negociantur illicitè ecclesiastici possessiones conducendo. pagin.ead. num.35.
Nemo potest dicere papę, cur ita facis? pag.199.num.15.
Nicephorus tyrannus Irenem imperatricem deposuit. pag.12.n.30
Nobilitas, & potentia,ac scientia in beneficiorum collatione consideran tur. p.151 n.26
Notarij pro dimissorialibus,& instrumentis ordinum, quam mercedem accipere possint. p.50.nu 27
Notoria quæ dicantur. pag. 179. num. 13.
Nouarum frugum benedictio ex ritu antiquo fuit introducta. pag.66.num.12
Nouitiatus tempore in bonis nouitię, quid monasterio tribui possit. pag. 230.num.40.
Nulla à principio plura sunt, quæ ex post non conualidantur. pag.340. num.21.
Numerus equorum, & personarum visitantibus quotus esse debeat. pag.508 num.39.& 40
Nuncio Apostolico non creditur,nisi ostensis literis facultatis. pagin. 29.num.21.
Nuncio Apostolico in quibus credatur sine ostensione facultatis. pag.30.num.22
Nuncij & legati Apostolici in prima instantia nullam habent iurisdictionem. pag.349.n.61
Nunciorum facultates non extenduntur ad collationem beneficiorum in cathedralibus ecclesiis. pagin. 31.num 24.
Nuptiæ secundæ non sunt benedicendæ. pag.66.n.10
Nuptiæ coactæ infęlices exitus parere solent. p.376.n.22
Nuptiarum benedictio à mundi creatione originem duxit. pag.66. num.11.
Nuptiarum solemnitates certis anni temporibus sunt prohibita. pag. 386.num.56.

O

OBlata ecclesiæ quare nunc matricibus ecclesiis conseruentur. pagin. 153 num.32.

Oblationes, quæ sacerdotibus debentur, qualiter distribui debeant. pag. 150. num. 21.
Oblationes sunt, quæ de licitis ecclesiæ offeruntur. pag. 456. n. 12
Oblationes quando præcepto naturali & diuino debeantur. pag. ead. n. 13
Oblationes debentur, vbi viget consuetudo illas offerendi. p. ead. n. 14
Oblationes parocho indigenti debentur. pag. ea. n. 16
Oblationes in missis solemnioribus fieri debent. p. 457. n. 17
Oblationes testamento relictę omninò fieri debent. pag. ead. nu. 18
Oblationes sacerdotibus curam animarum exercentibus sunt tribuendæ. pag. ead. nu. 19
Oblationes quando episcopis sint tribuendæ. pag. ead. n. 20
Oblationes quando originem habuerint. pag. ead. n. 21
Oblationes quando monachi, & alij regulares recipere possint. pagin. 458. num. 22
Oblationes, & decimæ æquiparantur. pag. ead. num. 23.
Oblationes Laici recipere non possunt. pag. ead. num. 24.
Oblationes ex qua causa laicis dari possint. pag. ead. nu. 25
Oblationes factæ imagini in muro priuato depictæ, quando ecclesiæ parochiali cedant. pag. ead. n. 26
Oblationes copiosæ factæ in locis, quibus miracula aperiuntur, fabricæ cedunt. p. ead. n. 27
Oblationes, quæ in aliena ecclesia celebranti fiunt, rectori ecclesiæ fiūt. pag. 461. num. 31
Oblationes causa mortis relictas facere recusantes sacrilegi dicuntur. pag. 463. num. 33
Oblationum tres sunt species. pag. 462. num. 32
Obligatio semel extincta nunquam reuiuiscit. pag. 418. n. 22
Obligatio de subeundis oneribus, quæ alias ex natura contractus minimè debentur, non tenet. pag. 485. num. 40.
Obligatio antidoralis, quando locum habeat. pag. 542. n. 19
Obligantes se in forma cameræ omnibus censuris se submittunt. pag. 692. num. 95.
Odiosa est extraordinaria iurisdictio pag. 221. num. 1
Odiosa aliquando latè interpretantur pag. 448. num. 75
Officium episcopi, quomodo facilè sit & difficile. pag. 39. n. 27
Officium diuinum recitare tenentur omnes sacris initiati. pag. 574 num. 85.
Officium diuinum lege naturali, & diuina debet recitari. p. ea. n. 86.
Officium Romanum recitare non tenentur milites regulares. pagin. ead. num. 87.
Officiales sanctæ inquisitionis possunt etiam ad legatorum solutionem ab episcopis compelli. pag. 631 num. 83.
Onus rei impositum rem sequitur quocunque vadat. p. 485. nu. 41
Onus reale à percipiēte fructus quando solui debeat. p. 487. n. 50
Onera subire non tenetur emptor census. pag. 485. nu. 42.

Onera

Onera seruitutis, & hypotheca pro suo fundo quilibet apponere potest. pag.ead.num.58.

Onera, quæ vtilitatem publicam respiciunt, an à clericis persolui debeãt. pag. 655.n.113

Opinio, quæ fauet ecclesię, est tenenda. pag.188 nu.40

Optantur sex episcopatus cardinaliũ inter præsentes. p.26.num.5

Opus, quod pro obtinenda indulgentia imponitur, quale esse debeat. pag.79.num.22.

Opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent. pag.614.n 61

Orare debemus in ecclesiis consecratis. p.55.nu.2

Orationem dominicam, & salutationem Angelicam milites regulares loco horarum recitare tenentur. pag.575.num.88

Orationibus suis mortui viuentibus prodesse possunt. pag.86.nu.34

Orationibus licitis maleficia curantur. pag.597.n.33

Ordo episcoporum est quadripartitus. pag.31 nu.26

Ordo sacerdotalis post Christum à Petro cœpit. pag.39.nu.26

Ordo mendicantium pluribus gaudet priuilegijs. pag 62.n.22

Ordo est vnum ex septem sacramentis. pag.47.nu.16

Ordo sacer in Orientali ecclesia impedit contrahendum. pag.393. num.86.

Ordinis potestas per consecrationem acquiritur. p.39.nu.23

Ordinis S.Iohannis Hierosolymitani milites tacitè professionem emittunt. pag.229 nu 37

Ordinis S. Iohannis Hierosolymitani presbyteri seculares beneficia obtinere non possunt. p.285.nu.95

Ordinis S. Iohannis *Hierosolymitani parochiales ecclesię vacantes quomodo conferendæ.* p.286.n.97

Ordinis S. Iohannis Hierosolymitani *personæ, & bona sunt à quorumcunque iurisdictione exempta.* pag.287.num.98

Ordinis S. Iohannis *Hierosolymitani parochiales episcopi visitare possunt.* p.289.n.105

Ordinis S. Iohannis *Hierosolymitani priuilegia quibus non suffragentur* pag.ead num.107

Ordinis fratrum humiliatorum extinctio. pag.549.n.52

Ordines quibus ceremonijs conferantur. pag.48.nu.18

Ordines minores quibus diebus conferri possint. pag.49 nu.21

Ordines sacri duo eodem die conferri non possunt. pag.50.n.28

Ordines matrimonium cõtrahendum impedientes qui. p 392.n.85

Ordines furtiuè suscipiens excommunicationis pœnam incurrit. pag. 682.num.29

Ordines omnes ad Eucharistiæ *Sacramentum referuntur.* pag.698. num.18.

Ordinum capita, abbates qui sint. pag.33 num.32

Ordinum collationum causa nihil accipi potest. pagin.50.nume.27.

Ordinum impedimenta, quæ, & qualia sint. pag.51.nu.34

Ordinibus sacris initiari nemo potest sine titulo. pagin. 50. num. 26. & pag. 683. num. 35.
Ordinari nemo potest à non suo prælato sine dimissorijs. pag. 49. n. 23
Ordinari non potest bigamus sine dispensatione. pag. 51. nu. 35
Ordinari prohibentur cupidi. pag. 545. num. 36.
Ordinatus in minori ætate recipit ordines, sed est suspensa executio. pag. 52. num. 41
Ordinatus extra tempora est ab ordinum executione suspensus. pag. ead. num. 42
Ordinatus præposterè est suspendendus. p. 682. n 31
Ordinatus à simoniaco non recipit ordinum executionem. p ead n 32
Ordinatus sub ficto patrimonio est suspensus. pag ead nu. 33
Ordinatus non potest titulo renunciare. p. 683. n. 34
Ordinatus ab interdicto vel excommunicato est suspensus. p. ea. n. 37.
Ordinatus à non habente potestatem a solo Papa dispensari potest. pag. 684 num. 38
Ordinatus ab eo qui episcopatum renunciauit, est suspensus. pag. ea. num 39.
Ordinatus extra tempora, est ipso iure suspensus. pagin. eadem num 46.
Ordinati cum dimissorijs capituli suspendi debent. pagin. 685. num 47.
Ordinationum tempus quando sit. pag. 49. num. 20.
Ordinarius ordinariorum, & totius orbis est Papa. p. 221. nu. 6
Ordinarius est Patriarcha omnium Archiepiscoporum sua prouinciæ. pag. 222. num. 10.
Ordinarius edicta super libris prohibitis publicare potest. pag. 602. num. 11.
Ordinarius libros suspectos collectos, vt inquisitori consignentur, curare debet. ibidem.
Ordinario suspecto allegato, causaque suspicionis probata, datur adiunctus. pag. 239. n. 68
Ordinarij quomodo punire possint regulares. pag. 93. num 15
Ordinarij locorum, ad quos spectant causæ in prima instantia, qui dicantur. pag. 240. num. 71
Ordinarij locorum in principio sui regiminis edictum contra concubinarios publicare debent. pagin. 562. num. 26
Ordinarij possunt edicta publicare, & poponere. pagin. ead. nume. 27.
Ordinariorum plura sunt genera. pag. 221 num 5
Ordinariorum primum locum tenent cardinales. p ead nu 7
Ordinariorum secundum locum, qui teneant. pag. 222. n. 9
Ordinariorum tertium gradum, qui teneant. pag. ead. n 12.
Ordinariorum appellatione, qui veniant. pag. 237 nu. 63
Ordinarijs locorum causæ in prima instantia sunt regulariter reseruatæ. pag 240. n. 70
Ordinaria iurisdictio est fauorabilis. pag. 221. num. 1

Ordinaria iurisdictionis potestas in pluribus consistit. pag.ead.nu.2
Oordinariam iurisdictionem, episcopus ante consecrationem in pluribus potest exercere. pag.ead.nu.3
Ordinariam iurisdictionem, princeps, lex, & consuetudo tribuere potest. pag.ead.nu.4
Ordinariam iurisdictionem, legati in pluribus locis habent. pag.222.nu 8.
Ordinariam iurisdictonem habent episcopi in eorum diœcesibus. pag.223.nu 13
Ordinariam iurisdictionem, abbates capita ordinum, habent in suis monasterijs. pag.237.nu.59
Ordinariam iurisdictionem, cum mero, & mixto imperio habet Magnus Magister ordinis S. Ioannis Hierosolymitani. pag ead.nu.61.
Ordinariam iurisdictionem, ordinarij generales habent, & alij quamplures. pag.ead.nu.62.
Ordinaria auctoritate, possunt episcopi synodum conuocare. pag.223.nu:14
Ordinaria auctoritate, episcopi possunt sententias suas exequutioni demandare. pag.224.nu.18
Ordinaria auctoritate, episcopus, quibus beneficia conferre possit. pag.271.nu.17
Ordinaria auctoritate priores religionis Hierosolymitanæ beneficia conferunt. pag.285.n.94
Organi concinnatores intrà monasterij septa ingredi permittuntur. pag.236.nu.55.
Ostracismus est genus relegationis. pag.659.nu.134.
Otho Saxoniæ rex coronatur. pagin.16.nu.49
Otho Imperator plura ecclesiæ Romanæ donauit, & confirmauit. pag.145.nu.6

P

Pactum, quòd si res emphiteuticа in totum pereat, emphiteuta ad pensiones teneatur, an valeat. pag.478.nu.11
Pactum de retouendendo rem minoris valoris efficit. pag.489.n.56
Pacta nuda de iure canonico sunt seruanda. pag.484.n.39
Pacta contra substantiam contractus sunt nulla. pag.488.nu.53
Palatium episcopi gaudet immunitate ecclesiastica, etiamsi sit extrà circuitum ecclesiæ. pag.159.nu.14
Papa de iure diuino Petro succedit. pag.4.nu.2
Papa propter ecclesiam est, & non ecclesia propter papam. pag.5.num.3
Papa Adrianus, quam potestatem Carolo Magno *concesserit.* pagin.6.num.8
Papa ab imperatore iudicari non potest. pag.7.num.11
Papa est iudex omnium superiorem non recognoscentium. pag.ead nu.13
Papa iurisdictionem habet suprà imperatorem. pag.ead.n.16
Papa electores imperij septem constituit. pag.8.num.17

Papa im-

Papa imperium à Græcis, in Germanos transtulit. pag. 8. nu. 18 & pag. 11. nu. 26

Papa ex causa imperium trasferre, imperatoresq;, & reges deponere potest. pag. 10. nu. 25

Papa Leo, Carolum Magnum coronauit, & imperium ad Francos transtulit. pag. 11. nu. 27

Papa Caroli Magni testamentum confirmauit. pag. 12. n. 31

Papa Ludouicum imperatorem coronauit. pag. 13. nu. 32

Papa nullo imperatoris expectato consensu eligi potest. pag. ea. n. 33

Papa Carolo Crasso imperij coronam imposuit. pag. 14. nu. 35

Papa Lambertum in imperatorem elegit, illiq; coronam imperialem tradidit pag. ead. num. 37

Papa Ludouicum iiij. imperatorem constituit. pag. 15. nu. 40

Papa Berengarium in imperatorem inunxit. pag. ead. num. 44

Papa imperium à Francis in Germanos transtulit. pag. 16. nu. 49

Papa Iohannes xij. Othonem Saxoniæ regem inunxit. ibidem

Papa Fedricum secundum imperio, & regnis priuauit. pag. 17. n. 51

Papa regem Francorum deposuit. pag. ead. nu. 53

Papa ex causa insulas, & territorium Indiarum, Hispaniarum, regi donauit. pag. 18. nu. 55

Papa qualem in vniuersum orbem iurisdictionem habeat. pag. 19. num. 59

Papa est Petri successor, & Christi vicarius. pag. 20. num. 60

Papa regem Angliæ defensoris fidei titulo decorauit, & post ex causa eundem regno priuauit, & excommunicauit. pag. 21. nu. 66

Papa Angliæ reginam excommunicauit, & regno priuauit. pag. 22. nu. 67

Papa Henricum Borbonium regem priuauit, & inhabilem ad succedēdū declarauit. pag. ead. n. 68

Papa habet curam, & regimen vniuersalis ecclesiæ. pag. 25. n. 1

Papa Clemens viij. cardinalium numerum expleuit. pag. 26. nu. 7.

Papa contra prædecessoris constitutionem dispensare, illamq; reuocare potest. pag. 28. n. 15

Papa Clemens viij. habentes filios ad episcopatum minimè admittit. pag. 43. nu. 39.

Papa delegare potest simplicem presbyterum ad conferendū confirmationis sacramentum. p. 47. nu. 14

Papa benedicere potest pa. 65. nu. 6

Papa per modum suffragij indulgentiam ad mortuos extendere potest. pag. 83. nu. 29

Papa non habet iudiciariā auctoritatem, neq; iurisdictionem directam in defunctos p. ead. num. 29. & pag. 86. num. 32

Papa habet gladium spiritualem. pag. 102. num. 17

Papa clericorum causas iudicibus secularibus delegare potest. pag. 130. num. 8

Papa est omnium beneficiorum dominus. pag. 149. num. 16

Papa subijcitur vinculo iuramenti, à quo seipsum absoluere minimè potest.

potest. pag 199.n.16.
Papa est solutus legibus. p.ea nu.17
Papa supra ius positiuum dispensare potest. ibidem.
Papa an sine causa à iuramento absoluere possit. pag.200.nu 18
Papa est dispensator mysteriorum Dei, ac caput, & custos ecclesiæ. pag.201 num 27.
Papa habet vtrunque gladium spiritualem, & temporalem. p.204.n.32
Papa omnia potest, & nulla indiget adiectione. pag.207.nu.46
Papa est ordinariorum omnium ordinarius, & totius orbis. p.221.n.6
Papa est dominus omnium beneficiorum, & ad ipsum regulariter eorũ spectat collatio. pag.311.n.1
Papa an iuripatronatus derogare possit. pag.325.num.15
Papa laicum, vt pensionem, & etiam beneficia valeat obtinere, priuilegiare potest. pag.340 nu 24
Papa dispensare potest in omni casu & impedimento iure humano vel positiuo inducto. pag.357.n.3
Papa potest ex causa ius diuinum interpretari, vel limitare. pagin. ead. num.4.
Papa in quibus possit dispensare. pag ead num.5
Papa solus in pluralitate beneficiorum incompatibilium dispensare potest. pag.ead.num.6
Papa solus dispensat ad plura beneficia vltra duo. pag.358.n.7
Papa solus dispensat illegitimos ad plura beneficia, & sacros ordines. pag.ead.num 8
Papa solus dispensat cum simoniaco in ordine vel beneficio. pagin. ead.num.9.
Papa solus dispensat super ætatis defectu. pag.ead n 13
Papa solus est supra concilium, & solus super illius decretis dispensare potest. pag ead.n.14
Papa solus cum parocho dispensat, vt intra annum non teneatur ad presbyteratum promoueri. pag.ea n.15
Papa solus dispensat, vt quis in absentia distributiones quotidianas percipere possit. pag.ead.nu.16
Papa solus dispensat, cum irregulari ob membri mutilationem. pag. 360.num.29.
Papa solus dispensat cum irregulari propter oculi carentiam. pagin. ead.num.30.
Papa solus dispensat cum irregulari ex defectu perfectæ lenitatis. pag. ead num.31.
Papa solus cum leproso, & alio morbo oppressis dispensat. pag.ea.n.32
Papa solus dispensat cum irregulari propter bigamiam. pag.361.n.34
Papa solus dispensat, vt filius in paterna ecclesia succedere possit. pag.ead.num.37
Papa solus dispensat cum illegitimis, & alijs patientibus defectum, vt ad religionem recipi valeant. pag. ead num.38
Papa solus in gradibus consanguinitatis, matrimonij gratia, vsque ad quartum gradum dispensat. pag ead.num.39.
Papa solus dispensat in impedimento publicæ honestatis. pagin. ead. num.40.

Papa

Papa solus dispensat in impedimento inducto per affinitatem ex fornicatione. pag.ead. nu.41

Papa solus dispensat in impedimento cognationis spiritualis. pag.362 num.42.

Papa solus dispensat à quinque votis principalibus. pag.364.n.51

Papa solus dispensare potest à voto, per sacri ordinis susceptionem emisso. pag.ead num.52

Papa ex causa monacum eximere potest à voto religionis. pag. 426.num.65

Papa est summus ecclesiæ bonorum administrator. pag.486.nu.46.

Papa Leo se canonicè purgauit licèt pontifex se purgare non teneatur. pag.604.nu.21

Papa Adrianus à rege Lothario purgationem canonicam per venerab. sacramenti sumptionem recepit. pag.605.nu.24

Papa Gregorius vij. sacramento Eucharistiæ, se canonicè purgauit. pag.ead. nu.25.

Papa ius humanum declarare, immutare, eiq; derogare potest. pagin. 704.nu.56

Papæ totus mundus est territorium. pag.5.num.6

Papæ omnes parere, & ipsum in primatum recognoscere debent. pag. ea.nu.7

Papæ priuilegia imperatoribus concessa declarantur, & quæ fuerint reuocata. pag 6.num.9

[illegible] rex Francorum subest, licèt [illegible] superiorem minimè recogno[illegible] pag.17.num.53

Papæ, & cleri processio pro benedictione Henrici Regis. pag. 22.nu 69

Papæ pars, ac membrum sunt cardinales. pag.25.nu.2

Papæ benedictio, venialia peccata remittit, & est sacramentalis. pag.61.nu.6

Papæ qualis sit potestas. p.113.nu.2

Papæ iussio obligat ex præcepto. pag.178.nu.11

Papæ nemo potest dicere, cur ita facis? pag.199 nu.15

Papæ scientia, in collatione beneficiorum, pro dispensatione habetur. pag.271.nu.15

Papæ collatio, aliorum collationibus præfertur. pag.311.nu.3

Papæ mens, in impositione pensionis, quæ regulariter sit. pag.342. num.31

Papæ auctoritate iuramenta illicita possunt irritari. pag 350.nu.65

Papæ, iuramentum sub qua forma imperator prestare teneatur. pag. 407.nu.13

Papæ, iuramentum sub qua forma reges prestare teneantur. p.ea. n.14

Papæ obedientiam, sub qua forma episcopi præstare tencantur. pag. 408 nu 15

Papæ interpretatio, in concernentibus ius diuinum, est attendenda. pag. 662.nu 141

Papæ scientia, & tolerantia, an inducat dispensationem. pag.667. num.158

Papalis decimæ impositio non extenditur ad hospitalia. pag.283. num.82

Paramenta

Paramenta ecclesiastica qui benedicere possint. pag. 65. nu. 8.
Paramenta, & vasa sacra vetustate consumpta non sunt, ad humanos vsus conuertenda. pag. 60. nu. 13.
Paramenta, ornamenta, & vasa sacra non cadunt sub spolio. pag. 540. num. 10
Paria sunt ecclesiam prælatum, vxorē virum, & patrem filium non habere, & illum habere inutilem. pag. 699. num. 23.
Parisiensis episcopus est comes, & laicorum causas cognoscit. pag. 463. num. 39
Parochus ministerium spirituale parochianis non offerentibus negare non potest. pag. 462. nu. 35
Parochus quando ad impensas, pro sua ecclesia concurrere teneatur. pag. 111. num. 53.
Parochus quando ad reparationem ecclesiæ teneatur. pag. ead. nu. 57
Parochus aliam parochialem impetrans prima ipso iure priuatur, pag. 523 num. 23.
Parocho indigenti oblationes debentur. pag. 456. num. 16
Parocho quarta legatorum debetur, vltra legatum particulare sibi factum. pag. 467. nu. 11
Parocho alimenta minimè sunt minuenda. pag. 512. nu. 63
Parochi parochorum sunt episcopi. p. 36. n. 12
Parochi ad ecclesiarum reparationem quandoque cogi possunt. pag. 510. num. 51
Parochi residere tenentur, sub pœna priuationis. pag. 528. nu. 1
Parochi vltrà bimestre etiam cum licentia abesse non possunt p. 530. num. 9
Parochi sine causa, & licentia non residentes pœnam incurrunt. p. 531 num. 15.
Parochi ad residentiam in domo parochiali sunt cogendi. pag. eadem num. 18
Parochi epidimiæ tempore ad residentiam, & sacramenta administranda tenentur. pag. 535. nu. 32
Parochorum indigentiæ quomodo sit prouisum. pag. 513. nu. 67
Parochis certa pecuniæ summa à concilio Trid. pro corū victu, est cōstituta. pag. 510 num. 49
Parochiani ad solutionem primitiarū quando sint cogendi. p. 456. n. 11
Parochiani quando ad oblationes faciendas cogi possint. pagina 462. num. 34
Parochiani iuspatronatus ecclesiæ habentes, ad quid teneantur. pag. 513 num. 69.
Parochialis, de cuius iurepatronatus dubitatur, quomodo sit conferenda. pag. 275. num. 40
Parochialis collatio ab inferiore collatore facta, quando sit nulla. pag 277. num 50
Parochialis ecclesiæ redditus, ab episcopo in visitatione sunt examinandi. pag. 510. nu. 47
Parochialis ecclesiæ redditus ad duorum victum sustentationem esse debent. pag. ead. nu. 50
Parochialis redditus tenues, eximunt parochum ab impensis pag. 512. num. 65.

Parochialis ecclesia sine concursu cõferri non potest. pagin. 525. num 32.

Parochiali ecclesia vacante, quomodo interim sit prouidendum. pag. 273 num.27

Parochiali iurispatronatus ecclesiastici vacanti, quomodo sit prouidendum. p.276.nu.42

Parochiali ad institutionem capituli vacan. quomodo prouidendum. pag.ead.nu.44

Parochiali ecclesiæ, cuius collatio ad inferiorem spectat, quomodo prouidendum. pag.277.n.49

Parochiali ecclesia vacante, cuius inferior habet præuentionem, quomodo sit prouidendum. pagin. ead.num.51.

Parochiali ad inferiorem collatorem spectante electio vicecurati ad quem spectet. pagin. eadem num.51.

Parochiali per simplicem resignationem vacante, quibus ea conferri non possit. pagin. 280. nume.69

Parochiali ecclesiæ, quando quarta debeatur. pag.465.nu.1

Parochiali ecclesiæ iurispatronatus collabenti, quomodo prouidendum. pag.500.num.17

Parochialem obtines sine concursu dicitur intrusus. pag.525.n.34

Parochiales per obitum vacãtes præuio concursu sunt conferendæ. pag. 272.num.25.

Parochiales quibus de causis sine cõcursu conferri possint. pag.278. num.57.

Parochiales, quibus casibus sine examine conferri possint. pag.279. num 63.

Parochiales ecclesiæ ordinis Hierosolymitani præuio examine coram episcopis sunt conferendæ. pagin. 286.num.97

Parochiales ordinis Hierosolymitani in quibus ab episcopis visitari possint. pag.289.n.105

Parochiales adquem effectum conferantur. pag.290.nu.110

Parochiales vacantes ob cõcilij Trid. formam non seruatam Papæ sunt reseruatæ. pag.314.n.26

Parochiales ad ordinarij collationem spectantes, quando sint sedi Apostolicæ reseruatæ. p.ead.n.27

Parochiales quando sine concursu cõferri possint. pag.ea.n.28

Parochiales iurispatronatus, quando à Papa conferantur. pagin. ead. num.29.

Parochiales ecclesiæ, quando ob non promotionem sint sedi Apostolicæ reseruatæ. pag.315.n.31

Parochiales ecclesiæ, quæ pensionem sustinere possint. pagin. 510. nume.48.

Parochiales ecclesiæ regulariter impensis vniuersitatum fabricari solent. pag.511.n.58

Parochiales iurispatronatus, quorum impensis sint reficiendæ. pagin. 513.num.71.

Parochiales duas retinẽs graues pœnas incurrit. pagin. 523. nume.24.

Parochiales ecclesiæ vacantes per cõcursum sunt conferendæ. p.ea.n.27

Paro-

Parochiales per obitum aut aliàs vacantes à Papa sine consensu conferri possunt. pagin. 525. nume. 32.
Parochialium fines circa animarum curam, vbi indiuisi sunt, sunt diuidendi. pag. 32. nu. 19
Parochialium collationes episcopi intra sex menses facere tenentur. pag. 278. num. 58.
Parochialium vicarijs perpetuis quanta portio assignari debeat. pag. 497. num. 8.
Parochialium vniones, & aliorum beneficiorum, quomodo fieri debeant. pag. 502. nu. 22
Parochialium ædificationes per solidū, & libram fieri debent. pag. 514. num. 73.
Parochialibus vacantibus in mensibus Papæ reseruatis, quomodo prouidendum. pagin. 278. num. 59.
Parochialibus vacantibus, causa permutationis, an examen requiratur. pag. 279 nu 62
Parochiæ nouæ, quando erigi possint. pag. 259. num. 69
Pars, & totum eodem debet iure censeri. p. 284. nu. 89
Passus triginta circum matrices ecclesias earum immunitas extenditur. pag. 157. nu 4
Passus, & pedis mensura, quomodo intelligatur. ibidem.
Pastoris officium est ordinarium, & perpetuum. pagin. 5. nume. 4.
Patrum Societatis Iesu commendatio. pag. 20. num 61.
Patriarchæ principales sunt quatuor. pag. 31. num. 27.
Patriarchæ quomodo inter ipsos præcedant. pag. 32. nu. 28
Patrimonium habentes clerici in primitiua ecclesia, nihil ab ecclesia percipere poterant. pagin. 153. num. 33.
Patrimonium an à clerico alienari possit. pag. 683. num. 36
Patrimonialia, & causa donationis, vel successionis quæsita non cadunt sub spolio. pagin. 540. nume. 12.
Patronus quot præsentare possit. pag. 325. num. 12.
Patronus in fructibus beneficij sui iurispatronatus se ingerere non potest. pag. 326 n. 16
Patronus laicus quadrimestre habet ad præsentandum. pagin. 276. nume. 41. & pagin. 328. nume. 23.
Patronus ecclesiasticus semestre habet tempus ad præsentandum: ibidem.
Patronus in fundatione beneficij pensionem reseruare potest. pagin. 345. num. 40.
Patronus in fundatione beneficij de consensu ordinarij, potest statuere, vt ecclesiæ suæ fructuus, consumauerit, suos faciat. pag. ead. num 41.
Patronus parochianus multis gaudet præeminentijs. pag 514. n. 72
Patroni vnius parochialis compelli possunt ad congruam parocho sustentationem. pagin. 501. nume. 19.

Patronis inuitis, an possit episcopus beneficio de rectore prouidere. pagin. 329 num. 27
Patronatus quomodo probari possit. pag. 322. num. 5
Patronatus omnes acquisiti ab ordinarijs examinari, & cognosci possunt. pag. 327 num. 19
Paulus papa ij. alienationem bonorum ecclesiasticorum prohibuit p. 208. num. 54.
Pauper primo seipsum, & familiam sustentare tenetur. pagin. 484. num. 35
Pauperum est quicquid habet ecclesia. pag. 213 num 71
Pauperum & clericorum vsibus bona ecclesiastica sunt deputata. pag. 177 num 10
Pauperum, ne grauentur, maxima est habenda ratio. p. 515 n. 77
Pauperibus prouidere est episcopi gloria. pag. 196. nu 9
Paupertas quandoque prodest. pag. 373 num. 8.
Paupertatis priuilegia plura sunt, & quæ. pag. ead num. 10
Paupertatem deus esse voluit, & quare. pag. ead. num. 9
Pecunia debita in impositione annui census, quando pro numerata haberi possit. pag. 480 num. 18
Pecuniæ appellatione, quid veniat. pag. 691 num. 93
Pecuniarij debiti causa an interdictũ possit relaxari. p. 692. nu. 97
Pedagium quid sit, & an à vectigali differat. pag. 179. nu. 13
Pedagij ratione orta quæstio inter executorem ipsius, & delatorem quomodo terminanda. pagina ead. num. 15.
Pedagia, & alia onera à clericis exigentes quas pœnas incurrant. pag. 178 num. 11
Pedemontanus senatus dat brachium exequutorib. archiepiscopalib. Taurinensibus. pag. 110. nu. 32
Pensio ecclesiastica beneficialis, quid sit. pag. 336. num. 1
Pensio vnde dicatur. pagin. eadem num. 2
Pensio in fauorem tertiæ personæ quomodo reseruetur. pagin. 337. nume. 5.
Pensio super cathedralibus ecclesiis quomodo reseruetur. pagin. ead. num 6
Pensio super fructibus parochialium quomodo reseruetur. pagin. ead. num. eod.
Pensio auctoritate ordinaria reseruata an ad successorem transeat. pag. 342 num 32.
Pensio à papa reseruata habet executionem paratam. pagin. 343. num. 35
Pensio sine consensu pensionarij auctoritate ordinaria reseruari non potest. pag. ead. num. 36
Pensio nudo partium consensu imponi non potest. pagin. 345. nume. 42
Pensio onus est reale, & transit ad quemcunque successorem. pagin. 346. num. 46
Pensio de beneficio ad beneficium transferri non potest. pagin. 348. num 50
Pensio super distributionibus quotidia-

tidianis nunquam reseruata præsumitur. pag.349.n.54
Pensio imposita super beneficio alia pensione onerato, quando sit nulla pag 351 num 68.
Pensio pluribus modis extinguitur. pag.352.num.73
Pensio an sine consensu papæ extingui possit. pag.ead nu.74
Pensio in temporalitate consistit. pag. 353.num 75 & pag. 486.nu 44.
Pensionis solutionis exceptio impedit executionem. pag 352.n.72
Pensionem ex causa episcopus reseruare potest. pag 341 nu.25
Pensionem in fundatione beneficij patronus reseruare potest. p. 345. num 40.
Pensione vnica super pluribus beneficijs reseruata, an habeat pensionarius executionem paratam. pag. ead num.43
Pensione super distributionibus quotidianis reseruata an successor pro rata distributionum teneatur. pag. 349 num.55.
Pensiones annuas Magnus magister religionis Hierosol. reseruare potest pag.299.num.39
Pensiones quomodo super beneficijs reseruentur. pag.336.nu.3
Pensiones per beneficiorum resignationes, & iurium cessiones licitè reseruantur. pag.337.num.4
Pensiones quibus personis carentibus priuilegio clericali possint reseruari. pag.340.nu.22
Pensiones, & beneficia milites regulares possunt obtinere. pagin. 340.num.25.
Pensiones reseruare possunt episcopi, ad extinguendam litem inter litigantes. pag.341.n.28
Pensiones quomodo reseruare possit episcopus in collatione beneficiorũ. pag.ead.num.29
Pensiones ab inferioribus collatoribus cum facultate transferendi reseruari non possunt. pagin. 342. num.33.
Pensiones ab episcopis reseruatæ non habent executionem paratam. pag.342.num.34
Pensiones à legatis reseruatæ, an paratam executionem habeant. pag. 344.num.39
Pensionarius agens ad pensionem, quid probare teneatur. pagin.337 num.7.
Pensionarius agens ad pensionem, quid verificare teneatur. pagin. 339.num.17.
Pensionarius ad solutionem pensionis, an contra hæredem, vel successorẽ agere possit. pag.348.nu.51
Pensionarius regulariter ad decimas & alia onera concurrere tenetur. pag.486.num.45.
Pensionarij ad officij Romani recitationem obligati, non tenentur etiam recitare officium beatæ Mariæ. pag.575.num.91
Pereunte re censuali, perit & census. pag.481.num.22
Periurus clericus est deponendus. pag.566.num.40.
Percutiens clericum est excommunicatus, & à Papa solo absoluendus. pag.566.n.44
Permutare ecclesiæ bona an inter sese

possint

possint ecclesiarum rectores. pag. 212.nu.68
Permutatio bonorum ecclesiasticorũ inter ecclesiarum rectores, est permissa. p.213.n.70
Permutationes bonorum ecclesiasticorum cum secularibus factæ ab ijs, quæ inter ecclesiarum rectores fiũt, quomodo differant. p.ead.n.72
Permutatione beneficiorum pro parte non completa, an pars læsa veniat restituenda. pag.280.nu.65
Perpetuus annuus redditus, pro re immobili habetur. pag.477.nu.7
Perpetui spirituales vicarij qui. pagin. 113.num.5
Perpetuæ vicariæ, ex qua causa fieri soleant. pag.498 num.10
Perpetuæ vniones, quæ examinari, & quæ dissolui possint. p.ead.n.11
Perpetuis vicarijs congrua portio quæ sit. pag 497.nu.8.
Personæ industria electa nulla fieri potest subdelegatio. p.207.n.50
Personæ & bona ordinis Hierosolym. à quorumcunq; iurisdictione sunt exempta. pag.287.nu.98
Pertinax hæreticus, quis dicatur. pag. 601.nu.7.
Petrus primatũ habuit, & inter duodecim vnus fuit electus, & cur nõ Andreas nec Iohannes p.4. nu.1
Petrus Aldobrandinus S.R.E. cardinalis laudatur. pag.204.nu.35.
Petri de iure diuino papa verus est successor. pag.4.num.2
Petro cum dixit Christus pasce oues meas eius successores omnes est alloquutus. pag.5.nu.5
Pharao quantum honorũ sacerdotibus, & eorum bonis detulerit. pag. 173.nu.2.
Philippus secundus Hispaniarum rex possessionem regni Portugalliæ nactus fuit. pag.426.nu.60
Pia consuetudo fauore ecclesiæ maximè est seruanda. pagin. 512. num.66
Pij V. bulla de non alienandis bonis ecclesiasticis, ab Innocentio IX. & Clem.VIII. cũfirmata. p.201.n.25
Pipinus, & Carolus imperatores plura ecclesiæ Romanæ donarunt. pag. 146.num.9
Plebani, & archipresbyteri, & curam animarum habentes per se, vel alios prædicationis munus exequi debent. pag.88.nu.2
Plenaria indulgentia an differat à pleniori, & plenissima. pag.74.n.10
Plenaria indulgentia non differt, ab ea quæ anno sancto conceditur, vel alijs temporibus vigore iubilei. pag. 75.num.11.
Plenaria indulgentia quãdo sit suspensa. p.76.nu.14
Plenaria indulgentia pluribus de causis conceditur. pag.78.nu.21
Plenariæ indulgentiæ suspensæ quomodo reuiuiscant. pag 77.nu.15
Plenariæ indulgentiæ a quibus minimè concedantur. p.ead.n.18
Plenarias indulgentias concedere potest concilium legitimè congregatum. pag.ead.nu.17
Pœna & culpa in peccato consistunt. pag.73.num.6
Pœna est duplex damni, & sensus. pag. 74.num.9
Pœna sunt plectẽdi, qui prædicationis officium

officiũ præstare cõtemnũt. p.89 n.3
Pœna nulla maior in ecclesia dei excommunicatione. p.106 nu.25. & pag.623 num.1.
Pœna conuentionalis, ob non solutionẽ an debeatur. p.484.nu.37.
Pœnitentia, & abiuratio Henrici regis. pag.23.num.70
Pœnitentia potest commutari, & misericordia rigori est præferenda. pag.24.num.71
Pontifex solus concilium generale indicere, & dirigere potest. p.107. num.27
Pontificibus Romanis imperatores, et reges honorem, & obedientiam præstare tenentur. pag.9.nu.22
Pontificalis dignitas maior est regia maiestate. pag.135.nu.29
Porticus & ecclesiarum atria eadem, qua ecclesiæ, gaudent immunitate. pag.157.num.3
Portio canonica quæ sit, & quibus debeatur. pag.465.nu.2
Portio canonica de quibus non debeatur. pag.466 nu.6
Portio congrua ab ordinarijs peti debet. pag.498.nu.9
Portionis canonicæ nomine quarta intelligitur. pag.467.num.10
Portionem oblationum an episcopi habere debeant. pag.466. num.4
Possessio quid sit. pag.298.n.33
Possessio beneficij, & suorum prædiorum quomodo acquiratur. pagin. 437.num.26.
Possessionis adipiscendæ remedium, quomodo debeat intentari. pagin. 438.num.28
Possessione sua nemo est amouendus, nisi præuia citatione. p.247.nu.8
Possessione sua nemo priuari potest sine causæ cognitione. pag.286.n.96
Possessione beneficij vigore supplicationis acquirens graues pœnas incurrit. pag 522.num.21
Possessor vt amoneatur sine causa cognitione, non est de principis intentione. p.249.nu.19
Possessores prædiorũ tenentur ad onerum solutionem. pag.488.nu.54
Possessorium retinendæ remedium, est summarijssimum. pag 438.nu.29
Possidẽs fundũ indiuisũ cũ pupillo, pupilli gaudet priuilegio. p.276.n.47
Possidens tempore litis motæ est manutenendus. pag.437.nu.25
Potentes sunt difficilis conuentionis. pag.484.nu.36
Potestas an sit in omnibus penes papam. pag.20.nu.62
Potestas ordinis in quibus consistat. pag.45.nu.3
Potestas ecclesiastica, et secularis sunt duæ potestates quodammodo inpendentes. pag.641.n.66
Potestatis ecclesiasticæ definitio p.45. nu.2
Potestatem duplicem habent episcopi ordinis, & iurisdictionis p.45.nu.1
Potestatem habens à lege, vel ab homine quando teneatur consilium alterius sequi. pag 503.nu.25
Potestates omnium regum ab imperio fluxerunt. pag 6.nu.10
Præbenda subrogata sapit naturam præbendæ in cuius locum subrogatur. pag.346.nu.44
Præcedere debet canonicus coadiutorem canonici eiusdẽ ordinis primò rece-

receptum. pag.304.n.62
Præcedentiæ controuersia quomodo, & à quibus terminanda. p.93.n.18
Præcepta iudicialia, & ceremonialia lege euangelica lata cessarunt. pag. 431.num.4.
Præcepta moralia veteris legis vim habent, & perpetuò habebunt. pag.ead.num 5.
Præcepta moralia per ecclesiam immutantur. pag.456.nu.10
Præcepto naturali, & diuino quando oblationes debeantur. p.ea.n.13
Prædia feudalia, vel emphiteutica, quando deuoluantur, quid faciendum. pag.206.nu.41
Prædiales decimæ de iure diuino debentur. p.448.n.72
Prædicatoris, vel concionatoris electio ad quem spectet. p.89.nu.4
Prædicatori victum, quis præstare debeat. pag 90.n.6
Prædicatori errores disseminanti episcopus potest concionem interdicere, si verò hæreses sparserit, contra eum procedere potest. p.92.n.12
Prædicatorem in ecclesia sua Episcopus eligere debet, & nisi contraria vigeat consuetudo, illi victum subministrare tenetur. p.90.nu.7
Prædicatores regulares concionaturi personaliter, & non per nuncium se episcopo præsentare debent. pagin.91.num.10.
Prædicationis munus cui potissimum competat. pag.88.n.1
Prædicationis officium contradicente episcopo nullus exercere potest. pag.91.num.9.
Prædicandum sit, necne singulis quadragesimæ, aduentus, & aliis ieiuniorum diebus. pag.ead.nu.8
Prædo non est sua possessione spoliandus. pag.339.num.16
Præesse subditis quomodo debeant episcopi. pag.41.nu.32
Prælatus quando fundi caducitatem declarare debeat. pag.206.n.40
Prælatus nemini non diœcesano sine sui ordinarij dimissorijs literis ordines conferre potest. p.49.n.23
Prælatus inferior dimissorias concedere non potest. pag.679.n.14
Prælati beneficiorũ resignationes, quomodo admittere possint. p.686.n.54
Prælati bona ecclesiarum indebitè alienãtes pœnas incurrũt. p.ea.n.55
Præscriptione legitima tutus non tenetur denunciare. p.630.n.27
Præscriptione immemorabili laici cõtra clericos non acquirunt iurisdictionem. pag 664 n.150
Præsentatus ab eo, qui fauorabilem reportauit sententiam, an lite finita debeat institui. pag.330.n.28
Præsentati à patronis debent examinari, & ab episcopo, si minus idonei reperti fuerint, possunt repelli. pag.324 num.9
Præsentatorum examen coram quo fieri debeat. pag.324.n.11
Præsentatorum, si æquè idonei fuerint, quis sit eligendus. pag.325.n.13
Præsentatio ad beneficiũ iurispatronatus episcopo fieri debet. p.325.n.11
Præsentatio spectãs ad ecclesiasticum, & laicum simul intra sex menses fieri debet. pag.328.nu.24
Præsidentium integritas salus est subditorum. p.135.n.26

Præsumi-

Præsumitur in meliorem partem, quando factum potest sapere delictum, & non delictum. pag. 543 n. 21
Præsumitur in dubio contra occisorem pag. 700. nu. 30
Præsumuntur ecclesiæ liberæ, nisi contrarium probetur. pag. 329 nu. 26.
Præsumptio magis in iure fundata contrariam præsumptionem elidit. pag. 543 nu. 23
Præuentioni locus est in causis mixti fori, & qualis sit consideratio in præuentione. pagin 104 nu 21
Pragmatica sanctio circa beneficia in regno Franciæ edita fomes fuit plurimũ malorum. pag. 489 n. 46
Precium iustum rerum in puncto indiuisibili non consistit. pag. 479 num 15
Precium cuiusque rei est triplex. pag. ead. num. 16
Precium annui census in pecunia numerata solui debet. pag. 480 nu 17
Precio iusto census constituendus emi debet. pag. 478 n. 12
Presbyteri cardinales 50 & quæ illis ecclesiæ titulares. pag. 27. nu. 10
Presbyteri, in quorum locum successerunt. pag. 113 nu 2
Presbyteri paramenta ecclesiastica an benedicere possint. pag. 65 num. 8
Presbyteri seculares beneficia ordinis Hierosolymitani obtinere possunt. pag. 285 nu 95
Presbyteris non licet benedicere eo modo, quo benedicit episcopus. pag. 65. nu. 9
Primatum ecclesiæ quis primò habuerit. pag. 4. num. 1
Primates, & patriarchæ nomine differunt, sed idem est officium. pag. 32 nu. 19
Primitiæ sicut decimæ debentur. pag. 454. nu. 1
Primitiæ animalium, sunt vnum de ducentis. pag. ead num. 2
Primitiæ dicuntur primi fructus quos sibi Deus reseruauit. pag. ea. num. 3
Primitiæ ter in anno domino offerebantur. pag. 455. num. 4
Primitiæ quare fuerint introductæ. pag ead. nu. 5
Primitiæ de iure diuino debentur. pag. ead nu 6
Primitiæ, qua de causa olim offerebantur. pag. ead. nu. 7
Primitiæ debentur præcepto iudiciali, & figurali. pagin ead. num. 8
Primitiarum solutio consuetudine præscribi potest. pag 455. nu. 9
Princeps est archiepiscopus Bononiensis. pag 463. nu. 40
Princeps prohibens synodi celebrationem à communione est suspendendus. pag 688 nu. 68
Principis secularis statutum super forma iuramenti, an liget clericos. pag. 129 nu. 4
Principes imperij Romanam ecclesiam in superiorem recognoscunt. pag. 9. num. 19
Principes imperij sunt Romanæ ecclesiæ auctoritate suffulti. pag. ead. num. 20
Principes imperij, tàm ecclesiam, quàm imperium confouere tenentur. pag. ead nu. 21
Principes episcopis non præesse, sed

subesse debent. pag.135. n.28
Principes ecclesiarum numerum auxerunt. pag.512 num.63
Principes seculares adhibentes sibi cōsiliarios ecclesiasticos optimè faciunt. pag 557. nu. 12
Priores, & castellanus emposta, quādo commendas conferre possint. pag.284.nu.92
Priores, & baiuliui, singuliq; commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt. pag.285. num.94
Priores, baiuliui, & commedatarij religionis Hierosolymitanę sunt veri ordinarij. pagin. 301. num.47
Prioratus quilibet ord. Hierosolymitani, quot commendas habeat. pag. 285.nu.93
Priuato cuiq; seipsum defendere, & vim vi repellere licet. p.204.n.33
Priuilegium doctoratus non facit doctorem. pag.36.nu.10
Priuilegium principis, quomodo sit intelligendum. pag.131.n.13
Priuilegiū ecclesiæ in indiuiduis transit in laicum. pag.276.nu.48
Priuilegium monachis concessum super immunitate tutelæ, quando illis non suffragetur. pag.289. num.108
Priuilegium super immunitate decimarum, quando reale dicatur. pag.446.nu.62
Priuilegium, vt infirmetur, spacium 40. annorum requiritur. pag.447.
...n habens decretum irri... non vsum nō amittitur.
pag.ead. num.66.
Priuilegium exemptionis societati Iesu concessum, quos comprahendat. pag.448.nu.73
Priuilegium societatis Iesu, super exemptione decimarum, ad quæ extendatur. pagin.ead. num. 74
Priuilegium in dubio præsumi non debet reuocatum. pag.450. n.80
Priuilegiū datum ad eundum intelligitur etiam ad morandum, & redeundum. pag.636. nu.47
Priuilegio fori gaudent, quàmplures clerici non initiati. pag.128.n.2
Priuilegio præsentes renunciare non possunt in præiudicium successorum. pag.447.nu.64
Priuilegia imperatorum à papa concessa declarantur. pag.6. num.9
Priuilegia ord. Hierosolym. quibus non suffragentur. pag.289.n.107
Priuilegia monialibus ordin. S. Claræ concessa, quid contineant pag.446. num.63
Priuilegia societatis Iesu super exemptione decimarum. pag.447 n.70
Priuilegiorum, & donationum Romanæ ecclesiæ factarum ratificatio. pag.10.nu.24
Priuilegijs à pontificibus concessis super electione papæ imperatores renunciarunt. pag.7.nu.15
Priuilegijs pluribus gaudet ordo mendicantium. pag.62.nu.22
Probatur contractus vsurarius ex duobus. pag 490.nu.66
Probatur quis vsurarius tribus concurrentibus. pag.491.nu.67
Probans se per 40. annos præsentasse, an debeat.

an debeat ad præsentandum admitti. pag.324. num.9
Probatio de non iure rei non prodest agenti in causis beneficialibus. pag.248.nu.15
Probatio de iure patronatus, quando exactissima requiratur. pag. 323.nu.6
Probatio exacta requiritur ad probandam reuocationem priuilegij. pag.451.nu.81
Probabili vita, & ecclesiastica disciplina commendati solùm ad episcopatus sunt eligendi. pagin. 135. nu.27
Probandi onus quando cameræ Apostolicæ incumbat. pag.548.n.49
Processionibus publicis regulares interesse dicuntur. pag.93. nu.17
Processionibus publicis, vt confraternitates adsint, an compelli possint. pag.ead.nu.18
Proceßus factus per iudicem secularem in ecclesia, vel cœmeterio, est ipso iure nullus. pag.158.nu.10
Proceßus super concernentibus cathedralem, & diœcesim, quomodo sit formandus. pag.37.nu.15
Processus promouendorum ad episcopatus, quomodo subscribantur. pag.38.nu.17
Proceßus decimarum summariè fieri debet. pag.438.nu.30
Processus contra hæreticos quomodo sit formandus. pag.602.nu.12
Processus sine scriptis fieri potest pag. 663.nu.147
Procurator ad suscipiendum puerum de baptismo, cui cognationem acquirat. pag.387.nu.63
Procurator quemlibet actum non prohibitum potest explicare. pag. ead num.64
Procuratores episcoporum, abbatum, & commendatariorum in concilio prouinciali quid possint. pag. 99.num 7
Procuratio an debeatur pro consecratione. pao 60. nu.16
Procuratio præstatur in signum superioritatis. pag.61.n.17
Proditor, quis dicatur. p.164 n.26
Professio fidei ab episcopis promouendis est emittenda. pag.38.nu.16
Professio ante 16.annum expletũ fieri non potest. pag.229.nu.36
Professio fidei, à quibus intrà duos mẽses præstari debeat. p.412.nu.25
Professio sortilegorum est duplex, tacita, & expressa. pag.586.n.2
Professio tacita sortilegorum quę sit. pag ead. nu.3
Professio expressa sortilegorum quæ sit. ibidem.
Professio expressa est duplex solemnis siue publica, & priuata. pag. 587 nu.4
Professio publica, & solemnis sortilegorum quæ sit. pag ead nu.5
Profeßio priuata dęmoni fit etiam priuatè absque congregatione. pag.587 nu.7
Professionis fidei forma, qualis sit. pag 410 nu 23.
Professionem emittendi tempus, an prorogari possit. pag.280.nu.39
Professionem emittere, nec ad clausuram seruandam tenentur mulieres, quæ inhonestæ fuerunt. pag. 234.nu 51.

subesse debent. pag.155. n.28
Principes ecclesiarum numerum auxerunt. pag.512.num.63
Principes seculares adhibentes sibi cõsiliarios ecclesiasticos optimè faciunt. pag 557. nu. 12
Priores,& castellanus emposta,quãdo commendas conferre possint. pag.284.nu.92
Priores,& baiuliui,singuliq; commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt. pag.285. num.94
Priores,baiuliui,& commedatarij religionis Hierosolymitanę sunt veri ordinarij. pagin. 301. num.47
Prioratus quilibet ord. Hierosolymitani,quot commendas habeat.pag. 285.nu.93
Priuato cuiq; seipsum defendere,& vim vi repellere licet. p.204.n.33
Priuilegium doctoratus non facit doctorem. pag.36.nu.10
Priuilegium principis, quomodo sit intelligendum. pag.131.n.13
Priuilegiũ ecclesiæ in indiuiduis transit in laicum. pag.276.nu.48
Priuilegium monachis concessum super immunitate tutelæ,quando illis non suffragetur. pag.289. num 108
Priuilegium super immunitate decimarum, quando reale dicatur. pag.446.nu.62
Priuilegium,vt infirmetur, spacium 40. annorum requiritur.pag.447. nu.65
Priuilegium habens decretum irritans per non vsum nõ amittitur. pag.ead. num.66.
Priuilegium exemptionis societati Iesu concessum, quos comprahendat. pag.448.nu.73
Priuilegium societatis Iesu, super exemptione decimarum, ad quæ extendatur. pagin.ead. num. 74
Priuilegium in dubio præsumi non debet reuocatum. pag.450. n.80
Priuilegium datum ad eundum intelligitur etiam ad morandum, & redeundum. pag.636. nu.47
Priuilegio fori gaudent, quàmplures clerici non initiati. pag.128.n.2
Priuilegio præsentes renunciare non possunt in præiudicium successorum. pag.447.nu 64
Priuilegia imperatorum à papa concessa declarantur. pag.6 num.9
Priuilegia ord. Hierosolym. quibus non suffragentur. pag.289.n.107
Priuilegia monialibus ordin. S. Claræ concessa,quid contineant pag.446 num.63
Priuilegia societatis Iesu super exemptione decimarum. pag.447.n.70
Priuilegiorum,& donationum Romanæ ecclesiæ factarum ratificatio. pag. 10. nu.24
Priuilegijs à pontificibus concessis super electione papæ imperatores renunciarunt. pag.7.nu.15
Priuilegijs pluribus gaudet ordo mendicantium. pag.62. nu.22.
Probatur contractus vsurarius ex duobus. pag 490.nu.66
Probatur quis vsurarius tribus concurrentibus. pag.491.nu.67
Probans se per 40.annos præsentasse an debeat.

an debeat ad præsentandum admitti. pag.324. num.9
Probatio de non iure rei non prodest agenti in causis beneficialibus. pag.248.nu.15
Probatio de iure patronatus, quando exactissima requiratur. pag. 323.nu.6
Probatio exacta requiritur ad probandam reuocationem priuilegij. pag.451.nu.81
Probabili vita, & ecclesiastica disciplina commendati solùm ad episcopatus sunt eligendi. pagin. 135. nu.27
Probandi onus quando cameræ Apostolicæ incumbat. pag.548.n.49
Processionibus publicis regulares interesse dicuntur. pag.93. nu.17
Processionibus publicis, vt confraternitates adsint, an compelli possint. pag.ead.nu.18
Processus factus per iudicem secularem in ecclesia, vel cęmeterio, est ipso iure nullus. pag.158.nu.10
Processus super concernentibus cathedralem, & diœcesim, quomodo sit formandus. pag.37.nu.15
Processus promouendorum ad episcopatus, quomodo subscribantur. pag.38.nu.17
Processus decimarum summariè fieri debet. pag.438.nu.30
Processus contra hæreticos quomodo sit formandus. pag.602. nu.12
Processus sine scriptis fieri potest pag. 663.nu.147
Procurator ad suscipiendum puerum de baptismo, cui cognationem acquirat. pag.387.nu.63
Procurator quemlibet actum non prohibitum potest explicare. pag. ead num.64
Procuratores episcoporum, abbatum, & commendatariorum in concilio prouinciali quid possint. pag. 99.num 7
Procuratio an debeatur pro consecratione. pag 60. nu.16
Procuratio præstatur in signum superioritatis. pag.61.n.17
Proditor, quis dicatur. p.164 n.26
Professio fidei ab episcopis promouendis est emittenda. pag.38.nu.16
Professio ante 16. annum expletū fieri non potest. pag.229. nu. 36
Professio fidei, à quibus intrà duos mēses præstari debeat. p.412. nu.25
Professio sortilegorum est duplex, tacita, & expressa. pag.586.n.2
Professio tacita sortilegorum quę sit. pag ead. nu.3
Professio expressa sortilegorum quæ sit. ibidem.
Professio expressa est duplex solemnis siue publica, & priuata. pag. 587 nu.4
Professio publica, & solemnis sortilegorum quæ sit. pag ead. nu.5
Professio priuata dęmoni fit etiam priuatè absque congregatione. pag. 587 nu 7
Professionis fidei forma, qualis sit. pag 410 nu 23.
Professionem emittendi tempus, an prorogari possit. pag.280.nu.39
Professionem emittere, nec ad clausuram seruandam tenentur mulieres, quæ inhonestæ fuerunt. pag. 234.nu 51.

Professionem fidei doctorandi emittere tenentur. pag. 409 nu 21
Professionem fidei ad cathedrales assumendi emittere tenentur. pag. 412. nu. 24
Professionem fidei canonici non emittentes, non faciunt fructus suos. pag. ead. nu. 26
Professionem expressam dæmonibus facientes, quem cultum illis exhibeant. pag 587. nu. 6
Professis, an mobilia, vel immobilia tanquam propria habere liceat. pag. 180. num 41
Prohibita aliqua re, censetur etiam prohibitum omne illud, per quod ad illam peruenitur. pag. 201. nu. 20
Prohibita alienatione feudi, intelligitur etiam prohibita locatio ad longum tempus. pag. ead. nu 21
Prohibita alienatione, censetur etiam prohibita qualibet eius species. pag. ead nu. 22
Prohibitio alienandi, quando est geminata omnis alienatio dicitur reiecta. pag 201. n. 23
Prohibitio retinendi Thalmud, & alios libros prohibitos sub grauibus pœnis. pagin. 582. num. 127
Promissione nuda in foro contentioso, quis cogi non potest. pag. 376. n. 26
Promouendi ad episcopatum examinari debent. pag. 36. n. 11
Promotus ab excommunicato, schismatico, & hæretico recipit sacramenta, sed non executionem. pag. 683. nu. 36
Proœmium causam finalem dispositionis indicat. pag. 213. nu. 69 pag. 300. nu 42. & pag 302. nu. 51
Proœmium dispositiuam declarat. pag. 460 nu. 79
Propriæ auctoritatis lumine fulgentes præferuntur illis, qui vices aliorum gerunt pag. 303 num. 58
Protonotarij alij ordinarij, & alij extraordinarij. pag. 33. nu. 34
Protonotariatus est dignitas, & quomodo dignitates præcedat. pag. ead. nu. 35
Prouentus beneficij excommunicato sunt subtrahendi. pag. 290. n. 111
Prouinciæ consuetudo, in iusta census æstimatione est seruanda. p. 482, nu. 25.
Prouinciale concilium, quando sit celebrandum. pag. 97. nu. 1
Prouinciale concilium vbi habeatur, loci electio ad archiepiscopum spectat. pag. ead nu. 2
Prouincialis concilij decretis, qui obligentur. pag 99. nu. 6. & 8
Prouinciali concilio, qui interesse teneantur, & qui excusentur. pag. 98. nu. 3
Prouinciali concilio, quis ordo, tàm in sedendo, quàm procedendo inter dignitates sit habendus. pag. ead. num. 4. & 5.
Prouinciali concilio, Laici vocati interesse possunt, & vocem consultiuam habere. pag. 107. num. 8 & 28.
Prouinciali concilio, episcopi interesse negligentes, quam pœnam incurrant. pag 100. n. 10
Prouincialem synodum vicinioris metropolitani, cui interesse possint, episcopi exempti sibi eligere debent. pag ead num. 9

prouisio

Prouisio Papæ habet tacitam conditionem, si non est alteri ius quæsitum. pag.246 n.6

Prouisionum in forma dignum, qualis sit natura. p.246.n.5

Puella quo casu sit sequestranda. pag.392 num.82.

Puella, virginitate amißa plurimum amittit. pag 403.n 145

Puella meticulosè monasterium ingressa, quando exire, & habitum dimittere poßit. pag.418.n.19

Puellę, educationis causa, de cuius licentia monasterium ingredi poßint. pag.235.n.53

Puellæ, educationis tempore absoluto, quomodo episcopus prouidere poßit. pag.ead.n.54

Puellæ, quomodo sibi cauere debeant. pag 375.num.19.

Pueros de sacro fonte suscipientes fiut illorum fideiußores. p.388.n.66

Pulsare campanas in die Sabbati sancti ante cathedralis, vel maioris ecclesiæ campanæ pulsationem regulares prohibentur. pag.95.n.21

Purgatio canonica etiam ab ignobilibus est recipienda. p.604.n.16

Purgatio canonica, quid sit. p.ea.n.17

Purgatio suspicionis hæresis, quomodo fieri debeat. pag.ead n.18

Purgatio quando fiat, per vener. Sacramenti Eucharistię sumptionem. pag.605 num 23.

Purgatio canonica episcopis, & presbyteris, an per missarum celebrationem sit permissa. p 607.nu.26

Purgatio vulgaris est prohibita. pagin.ead num.27.

Purgatio à suspicione hæresis, quomodo fieri debeat. pag.ead.n.28

Purgatione canonica episcopi quomodo purgentur. pag 604.n.19

Purgatorij pœna maior est omni pęna, quam quis in pręsenti vita pati poßit. pag.74.nu.8

Pyratæ, & latrunculi marini in bulla cęnæ Domini excommunicantur. pag.633.num.36.

Q

Quæstus pro consequendis indulgentijs abolentur. pag.84. num.30.

Quadragesimali, & ieiuniorum tempore, an sit quotidie prædicandum. pag 91 num.8

Quarta funeralium quando debeatur. pag.465.num.1

Quarta ex legato ecclesiæ facto, quando debeatur. pag.466.nu.8

Quarta ex legato ad pias causas facto, quando debeatur. p.467.n.9.

Quarta nominę canonicę portionis intelligitur. pag.ead.num.10

Quarta legatorum parocho debetur, etiam vltra legatum particulare sibi factum. pag.ead.n.11

Quarta funeralis, de quibus debeatur. pag.468.nu.12

Quarta debetur de legato, per testatorem viuentem persoluto. pagin. 469.num.13.

Quarta debetur, etiam quòd testator se mandet sepeliri cum habitu fratrum. pag.ead n.14

Quarta debetur de ijs, quæ testatores dant in infirmitate, de qua decedunt. pag.ead.nu.15.

Quarta

Quarta non debetur de legatis regularibus factis per eos, qui apud illos non sepeliuntur. pag.ead.n.16
Quarta est in bonis ecclesiarum parochialium, sicut falcidia in bonis hæredis. pag.ea.nu.17
Quarta debetur de episcopis de legatis factis confraternitatibus laicorum. pag.470.num.21
Quarta legatorum, quare episcopis à confraternitatibus debeatur. pag.472.num.25.
Quarta pars oblationum, an episcopis debeatur. pag.ead n.28
Quarta oblationum debita 40.annorum cursu præscribitur. p.ea.n.29
Quarta exemptorum Papæ debetur. pag.473.num.31.
Quarta decimarum, an episcopis debeatur. pag.473.n.33
Quartæ duæ quando deducantur. pag.ead.n.32
Qui possint virtute ordinis benedicere. pag.65.nu.6
Quomodolibet, dictio est vniuersalis. pag.663.num.146

R

RApientes bona Christianorum naufragantium excommunicationem incidunt. pag.633.n.38
Ratio est anima legis.pag.401.n.138
Realis simonia, quæ sit. pag.520.n.14
Reconciliantur ecclesiæ pluribus casibus. pag.57.num.6
Reconciliatio ecclesiæ, quomodo fiat. pag.58.num 8.
Reconciliatio, & consecratio ab episcopis solùm fieri potest. p.59.n.9
Reconciliatio ecclesię consecratæ à reconciliatione ecclesiæ non consecratæ differt. ibidem.
Reconciliatio ecclesiæ non consecratę, & cęmeterij, quomodo fieri debeat. p.ead.nu.10
Reconciliatio ecclesiæ pollutæ cuius expensis fieri debeat. pag.61.n.18
Reconciliatio ecclesiæ regularis cuius sumptibus fieri debeat. p.ea nu.19
Rectores ecclesiarum possunt cogi ab episcopo ad adiungendos sibi alios sacerdotes cum opus fuerit. pagin. 259.num.69.
Rectoribus imperitis dantur coadiutores. pag.260.n.72
Recursus in causis ecclesiasticis ad laicos est prohibitus. p.647.nu.91
Recursus ad iudices seculares est cōtra imunitatē ecclesiasticā.p 648.n.97
Redditus ecclesiastici, qui in subuctione principū bellorū causa recipiūtur malos euentus pariūt p.188.n.42
Redditus annuus perpetuus pro re immobili habetur. p.477.nu.7
Redditus parochialis ecclesiæ in visitatione sunt examinādi p.510 n.47
Redditus parochialis ecclesiæ ad duorum victum esse debent.p.ea.n.50
Redditus ratione loci, vel personę maiores interdū esse debent.p.511.n.54
Regimen, & curam totius ecclesię habet Papa. pag.25 n.1
Regionum mos varietatem inducit. pag.478.num.13.
Regnum Franciæ ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem in domum Caroli Magni fuit translatum. pag.188 num.43
Regnū Frāciæ ob malā rerum ecclesię admi-

administrationem in Vgonis Capeti stirpē fuit translatum. p.189.n.45
Regnum ciuitas, & loca, vbi legati officium impeditur interdicto subijciuntur. p.689.nu.80
Regno Portugalliæ vacante prætendētes plures. pag.425.n 52
Regularis nullus episcopo contradicente etiam in ecclesijs sui ordinis prędicare potest. p.91.nu.9
Regulares antequam concionentur personaliter coram episcopo se prę- sentare debent. pag ead.n.10
Regulares, si deliquerint, quomodo ab ordinarijs puniri possint. p.92 n.13
Regulares delinquentes in loco delicti sunt puniendi. pag.ead n.14
Regulares delinquentes non sunt ad alia loca transmittendi. ibidem.
Regulares, vt possint à suis conuentibus recedere, quæ requirantur. pag.93.num.15
Regulares alicuius obsequijs se subijcere non possunt. pag.ead.n.16
Regulares delinquentes ab ordinario puniri possunt, si eorum superiores fuerint in animaduersione negligentes. ibidem.
Regulares ad publicas processiones accedere tenentur. pag.ead.n.17
Regulares in quibus sint episcopis subiecti. pag.94.nu.19
Regulares in Sabbato maioris hebdomadæ priusquam ecclesiæ maioris campana pulsetur, suas pulsare non possunt. pag 95 nu.21
Regulares quomō de ordine ad ordinē transferri possint. pag.231 n.44
Regulares adeuntes monasteria monialium sine episcopi licentia, quo modo puniendi. p.236.n.56
Regulares quouis prætextu, moniales alloqui, seu cū illis cibum sumere, aut se refocillare non possunt, sub grauibus pœnis. pag.ead.num.57
Regulares, quibus cura monialium sublata fuit, illas in confessionibus audire non possunt pag.ead.n.58
Regulares à casibus reseruatis absoluere prohibentur, nisi sit illis specia le mandatum. pag.318.n.50
Regulares milites pensiones, & beneficia possunt obtinere. p.340 n.25
Regularia beneficia regularibus, secularia secularibus sunt conferenda. pag.271.num.19.
Regulariter actor forum rei sequi debet. pag.463.n.38
Regularium beneficia commendata, an cadant sub constitutione de publicandis resignationibus. pag. 300.num.40.
Regula de triennali possessore, qui se tueri non possint. pag.298.n.30
Regulam firmat exceptio in non exceptuatis. pag.283.n.83
Religio S. Iohannis Hierosolym. quos veros habeat ordinarios. p.281. n.71.& p.301.n.47
Religio S. Iohannis Hierosolym. est ab ab omni iurisdictione exempta. pag.284.num.91.
Religionis Hierosolymitanæ magnus Magister, & conuentus regulariter fratribus commendas conferunt. pag.284.n.91.
Religionis Hierosolymitanæ comendæ, quibus oneribus sint grauatæ. pag.301.num.45
Religionis Hierolimitanæ, priores

baiulini, & singuli commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt. pag. 284. nu. 92
Religionis ingressu, quomodo simonia committi possit. pag. 520. n. 9
Religionem per vim, & metum ingressum pratendens, quomodo sit audiendus. pag. 231. n. 42
Remedia in tempore quarenda. pag. 176 num. 6.
Renunciare quilibet potest iuri suo. pag. 348. num. 49.
Renunciatio ante professionis emissionem, vt valeat, quæ requirantur. pag 229. num. 38
Reprobato in examine concursus, an liceat appellare. pag. 274. n. 36
Rescriptum, quando sit nullum. pag. 214. num. 77.
Rescripti tenorem inserere debet delegatus in citatione fienda. pag. 256. num 56.
Reseruare sibi possunt casus episcopi. pag 317. num. 48.
Reseruare potest episcopus pensionem ex causa. pag. 341. n. 6
Reseruare potest episcopus pensionem permutationis causa. pag. ead. num. 27.
Reseruare potest episcopus pensionem ad extinguendam litem inter litigantes. p. ead. n. 28
Reseruare potest episcopus pensionem in eius collatione beneficiorum, per obitum vacantium. pag. ead. num. 29.
Reseruare possunt pensiones legati de latere. pag. 343. n. 37
Reseruare potest patronus pensionem, in fundatione beneficij p. 345. n. 40
Reseruari quomodo soleant pensiones super beneficijs per obitum vacantibus. pag. 336. num. 3
Reseruari licitè possunt pensiones in resignationibus beneficiorum, & iurium cessionibus. pag. 337. n. 4
Reseruari quomodo possit pensio fauore tertiæ personæ. pag. ead nu. 5.
Reseruari quomodo possit pensio super fructibus cathedralium ecclesiarum. pag. ead. nu. 6
Reseruari quomodo possit pensio super fructibus parochialium ecclesiarum. ibidem.
Reseruari quibus possint pensiones carentibus priuilegio clericali. pag. 340. num. 22
Reseruari quomodo non possint pensiones ab inferioribus collatoribus. pag. 342. num 33.
Reseruari non potest pensio auctoritate ordinaria sine pensionarij consensu. pag. 343. nu. 36
Reseruata est soli papæ dispensatio super sacri concilij decretis. pag. 271. nu. 16
Reseruata sunt sedi Apostolicæ specialiter beneficia in curia Romana vacantia. pag 282. n 78
Reseruata non sunt sedi Apostolicæ hospitalia. pag. 283. n. 81
Reseruata magno Magistro ord. Hierosolymitani beneficia, quæ sint. pag. 284 num. 90
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia, ob non publicationem resignationis. pag. 297. n. 28. & pag. 314. num. 25.
Reseruata sunt sedi Apostolicæ, beneficia vacantia per resignationem in curia

in curia admissam. pag. 311 nu. 7
Reseruata sunt Papæ beneficia vacante sede episcopali, vel abbatiali vacantia. pag. 312 num. 10
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia per obitum cardinalium, & sedis Apostolicæ officialium vacantia. pag. ead. nu. 11
Reseruata Papæ quando sint beneficia vacantia per obitum accedētium, vel recedentium à curia Romana. pag. ead num. 12
Reseruata Romanæ sedi quando sint beneficia curialium extra Vrbem decedentium. pag. ead. nu. 13
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia, per promotionem ad cathedrales vacantia. pag ead nu 14
Reseruata sunt Papæ beneficia, per assecutionem aliorum beneficiorum incompatibilium auctoritate Apostolica collatorum vacantia. pag. ead. num. 15.
Reseruata quando sint sedi Apostolicæ beneficia curata, & dignitates ob pluralitatem. pag. 313. nu. 16
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia per obitum familiarium Papæ, & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium vacantia. p. ead. nu. 18
Reseruata sunt sedi Apostolicæ vacantia beneficia per obitum collectorum, & subcollectorum fructuũ cameræ Apostolicæ vacan. pagin. ead. num. 19.
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia omnia ecclesiarum Patriarchalium Vrbis. p ead n. 20
Reseruata sunt sedi Apostolicæ omnia beneficia propter crimen hæresis vacantia. pag ead nu. 22
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia per confidentiam. pag. 314 num. 24
Reseruata sunt eidem sedi beneficia schismaticorum. p 315 n. 33
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia per violationem sequestri. pag ead n. 34
Reseruata sunt eidem sedi beneficia litigiosa. pag. ead. n. 35
Reseruata eidem sedi sunt beneficia per simoniam vacantia. pag. ead. num 36.
Reseruata sunt eidem sedi Apostolicæ beneficia per adeptionem possessionis, literis non expeditis, vacantia. ibidem.
Reseruata sunt Papæ beneficia, quę ex speciali decreto eidem reseruari contingit. p ead. nu 37
Reseruata sunt eidem sedi beneficia, per rebellionem contra sedem Apostolicam factam vacantia. pag. 316 num. 38.
Reseruata sunt eidem sedi Apostolicæ beneficia per appositionem manus Papæ affecta vacantia. pag. ead. num. 39.
Reseruata sunt cameræ Apostolicæ bona, quæ regulares extra claustra degentes acquisiuerunt. pag. 317. nu. 45.
Reseruata pensio à Papa habet executionem paratam. pag. 343. num 35.
Reseruata pensio vnica super pluribus beneficijs, quam executionem habeat. pagin 345. nume. 43.

n Reser-

baiulini, & singuli commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt. pag.284.nu.92
Religionis ingressu, quomodo simonia committi possit. pag.520.n.9
Religionem per vim, & metum ingressum prætendens, quomodo sit audiendus. pag.231.n.42
Remedia in tempore quærenda. pag. 176 num.6.
Renunciare quilibet potest iuri suo. pag.348.num.49.
Renunciatio ante professionis emissionem, vt valeat, quæ requirantur. pag 229.num.38
Reprobato in examine concursus, an liceat appellare. pag.274.n.36
Rescriptum, quando sit nullum. pag. 214.num 77.
Rescripti tenorem inserere debet delegatus in citatione fienda. pag. 256.num 56.
Reseruare sibi possunt casus episcopi. pag 317 num.48.
Reseruare potest episcopus pensionem ex causa. pag.341.n.6
Reseruare potest episcopus pensionem permutationis causa. pag. ead. num.27.
Reseruare potest episcopus pensionem ad extinguendam litem inter litigantes. p.ead.n.28
Reseruare potest episcopus pensionem in eius collatione beneficiorum, per obitum vacantium. pag.ead. num.29.
Reseruare possunt pensiones legati de latere. pag.343.n.37
Reseruare potest patronus pensionem, in fundatione beneficij p.345.n.40
Reseruari quomodo soleant pensiones super beneficijs per obitum vacantibus. pag.336.num 3
Reseruari licitè possunt pensiones in resignationibus beneficiorum, & iurium cessionibus. pag.337.n.4
Reseruari quomodo possit pensio fauore tertiæ personæ. pag.ead nu.5.
Reseruari quomodo possit pensio super fructibus cathedralium ecclesiarum. pag ead.nu.6
Reseruari quomodo possit pensio super fructibus parochialium ecclesiarum. ibidem.
Reseruari quibus possint pensiones carentibus priuilegio clericali. pag. 340.num 22
Reseruari quomodo non possint pensiones ab inferioribus collatoribus. pag. 342 num 33.
Reseruari non potest pensio auctoritate ordinaria sine pensionarij consensu. pag.343.nu.36
Reseruata est soli papæ dispensatio super sacri concilij decretis. pag. 271.nu.16
Reseruata sunt sedi Apostolicæ specialiter beneficia in curia Romana vacantia. pag 282.n 78
Reseruata non sunt sedi Apostolicæ hospitalia. pag.283 n.81
Reseruata magno Magistro ord. Hierosolymitani beneficia, quæ sint, pag.284 num.90
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia, ob non publicationem resignationis pag.297.n.28. & pag.314.num.25.
Reseruata sunt sedi Apostolicæ, beneficia vacantia per resignationem in curia

in curia admissam. pag. 311 nu. 7
Reseruata sunt Papæ beneficia vacante sede episcopali, vel abbatiali vacantia. pag. 312 num. 10
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia per obitum cardinalium, & sedis Apostolicæ officialium vacantia. pag. ead. nu. 11
Reseruata Papæ quando sint beneficia vacantia per obitum accedentium, vel recedentium à curia Romana. pag. ead num. 12
Reseruata Romanæ sedi quando sint beneficia curialium extra Vrbem decedentium. pag. ead. nu. 13
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia, per promotionem ad cathedrales vacantia. pag. ead nu. 14
Reseruata sunt Papæ beneficia, per assecutionem aliorum beneficiorum incompatibilium auctoritate Apostolica collatorum vacantia. pag. ead. num. 15.
Reseruata quando sint sedi Apostolicæ beneficia curata, & dignitates ob pluralitatem. pag. 313. nu. 16
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia per obitum familiarium Papæ, & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium vacantia. p. ead. nu. 18
Reseruata sunt sedi Apostolicæ vacantia beneficia per obitum collectorum, & subcollectorum fructuũ cameræ Apostolicæ vacan. pagin. ead. num. 19.
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia omnia ecclesiarum Patriarchalium Urbis. p. ead. n. 20
Reseruata sunt sedi Apostolicæ omnia beneficia propter crimen hæresis vacantia. pag. ead nu. 22
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia per confidentiam. pag. 314 num. 24
Reseruata sunt eidem sedi beneficia schismaticorum. p. 315 n. 33
Reseruata sunt sedi Apostolicæ beneficia vacantia per violationem sequestri. pag. ead n. 34
Reseruata sunt eidem sedi beneficia litigiosa. pag. ead. n. 35
Reseruata eidem sedi sunt beneficia per simoniam vacantia. pag. ead. num. 36.
Reseruata sunt eidem sedi Apostolicæ beneficia per adeptionem possessionis, literis non expeditis, vacantia. ibidem.
Reseruata sunt Papæ beneficia, quæ ex speciali decreto eidem reseruari contingit. p. ead. nu. 37
Reseruata sunt eidem sedi beneficia, per rebellionem contra sedem Apostolicam factam vacantia. pag. 316 num. 38.
Reseruata sunt eidem sedi Apostolicæ beneficia per appositionem manus Papæ affecta vacantia. pag. ead. num. 39.
Reseruata sunt cameræ Apostolicæ bona, quæ regulares extra claustra degentes acquisiuerunt. pag. 317. nu. 45.
Reseruata pensio à Papa habet executionem paratam. pag. 343. num 35.
Reseruata pensio vnica super pluribus beneficijs, quam executionem habeat. pagin 345. nume. 43.

Reseruata quando præsumatur pensio super distributionibus quotidianis pag. 349 num. 54.
Reseruata sunt omnia beneficia extincti ordinis humiliatorum. pagin. 349 num. 54.
Reseruatæ sunt sedi Apostolicæ omnes cathedrales, ac omnia beneficia, apud sedem Apostolicam vacantia. pag. 311 n. 6
Reseruatæ sunt omnes ecclesiæ patriarchales, primitiales, archiepiscopales, & episcopales, ac monasteriorum virorum regularium. pagin. 312 num. 9.
Reseruatæ sunt Romanæ curiæ dignitates maiores post pontificales, dũmodò valorem decem florenorum auri excedant. p. 313 nu. 17
Reseruatæ Apostolicæ sedi sunt parochiales ob conc. Trid. formam non seruatam vacantes. p. 314 n. 26 & pag. 315 num. 32.
Reseruatę sunt eidem sedi parochiales vacantes, de quibus intra sex menses auctoritate ordinaria non prouidetur. p. ea. n. 27 & 30
Reseruatæ quando sunt parochiales ecclesię ob non promotionem. pag. 315 num. 31
Reseruatę pensiones ab episcopis non habent executionem paratam. pag. 342 num. 34
Reseruatæ pensiones à legatis, an habeant executionem paratam. pag. 343 num. 38.
Reseruati casus omnes, in articulo mortis à quouis sacerdote possunt remitti. pag. 281 n. 70
Reseruati sunt sedi Apostolicę casus in bulla cœnę Domini, contenti, & alij. pag. 317 n. 46
Reseruatio inficit titulum, ac possessionem, & operatur etiam reseruationem causarum. pag. 241 n. 77
Reseruatio beneficiorum in curia Romana vacantium, est maior, quacunque alia reseruatione. pagin. 312 num. 8.
Reseruatio quotuplex sit. p. 316 n. 42
Reseruatio fructuum fauore cameræ Apostolicæ, quæ sit. p. 317 n. 43
Reseruatio fructuum quando incipiat. pag. ead. num. 44.
Reseruationem casuum habent episcopi. pag. 318 nu. 49
Reseruationes cur inuentæ fuerint. pag. 311 num. 5
Reseruationes sunt odiosæ, & strictè intelligendæ. pag. 206 n. 41
Reseruationum effectus, qui sint. pag. 316 nu. 40
Reseruationibus Apostolicis non subduntur beneficia ordinis Hierosolymitani. p. 282 n. 80
Residere tenentur parochi sub pœna priuationis. p. 528 nu. 1.
Residere tenentur episcopi alioquin pœnam incurrunt. pag. 529 nu 4
Residere negligentes, quas pœnas incurrant. pag. 534 n. 30
Residere recusantes, & extra residentiam decedentes, quas pœnas incurrant. pag. ead. nu. 31
Residentia debita, quando debeat publicari. p. 530 n. 12
Residentia præcipuè debetur in parochiali. pag. 531 num. 17
Resignata beneficia in manibus ordinarij, quibus conferri non possint.

sint. pag.280.n.67

Resignata beneficia ob non publicationem vacant ipso iure. pagin. 297.num.27.

Resignatio simoniaca, quomodo sit valida in odium resignantis. pagin. 253.num.41.

Resignatio facta cum clausula, in fauorem N. & non aliter, nec alio modo, an admittatur. pagin.293. num.3.

Resignatio ex causa permutationis nõ tenet, nisi resignanti de alio beneficio prouideatur. p.ead nu.4

Resignatio quomodo fieri possit. pag. ead.num.5.

Resignatio quando non valeat. pag. 294.num.6.

Resignatio commendarum religionis Hierosolymitanæ regulariter non cadit sub constitutione de publicandis resignationib⁹. p.300.n.41

Resignatione simplici parochiali vacante, qui ad concursum non sit admittendus. pag.280.n.69

Resignatione vacantia beneficia consanguineis, vel familiaribus conferentes, quam pœnam incurrant. pag.207.num.45

Resignationes, aliæ simplices, aliæ cõditionatæ. pag.293.nu.1

Resignationes conditionatæ, quomodo fiant. pag.ead nu.2

Resignationes beneficiorum in Romana curia, intra quod tempus sint publicandæ. p.294.num.9

Resignationes beneficiorum quorumcunque sunt publicandæ. pagin. 295 num.11

Resignationes, quæ consistorialiter fiunt, non sunt publicandæ. pagin. ead.num.12.

Resignationes, & iurium cessiones auctoritate ordinaria intra mensem, admitti, aut reijci debent. pagin. ead num.13.

Resignationes quibus casibus sint nullæ. pag.ead.n.14

Resignationes beneficiorum auctoritate ordinaria collatorum, intra tres menses sunt publicandæ. pag.ead.num.15.

Resignationes beneficiorum ruralium, quomodo sint publicandæ. pagin. 296.num.17.

Resignationes ob belli, vel pestis impedimentum, quibus in locis fieri debeant. pag.ead.nu.18

Resignationes, vel cessiones iurium beneficiorum litigiosorum, quomodo sint faciendæ. pagin.ead.nume.19.

Resignationum publicatio in quibus, & quomodo fieri debeat. pagin. 296.num.16.

Resignationum publicãdarum constitutio an cardinales comprehendat. pag.296.num.20

Respublica Venetorum, non recognoscit imperatorem in superiorem. pag.21 num.64

Restituenda sit, vel ne pars læsa in permutatione beneficiorum. pag 280 num.65

Restitutio gloriæ, & famæ à quo sit facienda. pagin. 403.nume.141.

Restitutio missarum iniustè reductarum, quomodo fieri debeat. pag. 421.num.40

Restitutio est in pristinum statum repositio. p ead n. 41
Restitutio aduersus præscriptionem quadragenariam ecclesię datur. pag. 423. num 44.
Res ratione oneris illis iniuncti minoris æstimantur. pagin. 186. nume. 32.
Res semel facta alienabilis, semper durat alienabilis. p. 194 n. 2
Res sequitur possidentem, & onera rem sequuntur. pag. 488 nu. 54
Rei substantia est maximæ æstimationis. pag 489 nu 58
Rem perire, & infrugiferam fieri paria sunt. pag. 481. n. 23
Re integra potest reuocari mādatum datum ad resignandū. p. 294 n 8
Retentio beneficiorum, quando hære tico detur. pag 314 n. 23
Retinentes beneficia in confidentiam plures pœnas incurrūt p. 522 n. 17
Reuocatio, de qua in breui Pij V cōprabendit tantum priuilegia commutatiua. p. 451 n 82
Reuocatio facultatum legendi libros Thalmud, & alios prohibitos. pag. 582. num 126
Reus in excipiendo quando eius exceptionem probare teneatur. pagin. 543 num. 54.
Rex Francorum non recognoscit superiorem. pag. 17 nu 52
Rex Francorum subest Papę, a quo, & depositus fuit. pag. ead. nu. 53
Rex Hispaniarū pro aliquibus regnis non recognoscit Imper. p. ead n. 54
Rex Angliæ pro dominio Hiberniæ non recognoscit Imper. p. 21. n. 65
Rex Nabuchodonosor ob templi deprædationem grauia passus fuit. pag. 168. num. 36.
Rex Balthasar ob templi vasorum prophanationem fuit miserrimè occisus. pag. ead. nu. 37
Rex Francorum Ludouicus xij. priuilegia ecclesiastica innouauit. pag. 189. num. 44
Regis Henrici Borbonij abiuratio, & pęnitentia. pag 23. num. 70
Regis Angliæ Henrici scelera, & cruciatus. pag 140. nu. 44.
Regis Francorum Henrici tertij, & cardinalis Guisij mors violenta. pag. 142. num 45
Reges, & principes omnes ecclesiæ, & pontificibus, quid præstare teneantur. pag 9. nu. 22
Reges, & principes non debent præesse episcopis. p. 155. nu. 28
Regum omnium potentia ab imperio fluxerunt, tanquam riuuli à flumine. pag 6 nu. 10
Regibus, ac principibus coadiutores dari possunt. p. 308 n. 80
Regina Sophia se de stupro purgauit. pag 605. num 22
Roborantur fideles signo crucis. pag. 70. num 26
Romanæ ecclesiæ auctoritate suffulti sunt principes imperij. p 9 n. 20
Romanæ ecclesię iura, & possessiones quæ. pag ead nu 23
Romanæ ecclesiæ imperatores plura donarunt. p. 145 n. 8 & p. 146 n 9
Romanæ ecclesiæ donationes factæ, fuerunt per principes imperij confirmatæ. p. 147. nu. 10
Romanę ecclesię loca ad cameram Apostolicam deuoluuntur. p. 197. n. 12

Romanam ecclesiam principes imperij in superiorem recognoscunt. pag.9.nu.19
Romipetas, seu peregrinos vexantes excommunicationis pœnam incurrunt. pag.636 n.46

S

Sabaudiæ dux, est vicarius perpetuus imperatoris. pag.124.n.26
Sabaudiæ dux, & successores in ducatu sunt vicarij imperatoris. pag. 125.nu.28
Sabaudiæ dux, in suis dominijs omnia potest, quæ potest imperator in vniuerso. pag.ead num.29
Sabaudiæ ducis, & Catharinæ Austriacæ coniugum, deuotio commendatur. pag.460.n.30
Sacerdos quando in vna die iterum celebrare possit. pag.570.nu.63
Sacerdos maxima cum attentione, & diligentia missam celebrare debet. pag.572.nu 73
Sacerdos, qui per negligentiam aliquid de sacro sanguine in terram demittit, quid præstare teneatur. pag.ead nu.74
Sacerdos super rebus aptis ad sortilegia celebrans, quam pœnam incurrat. pag.573.nu.76
Sacerdos superstitiosus est deponendus. pag.ead.num.77
Sacerdos celebrans, non sumēs corpus & sanguinem Domini, est à communione suspensus. pag.ead. n.78
Sacerdos homicida repræsentat interfectores Christi. pag 699 nu.19
Sacerdotes, quæ benedicere, possint. pag.66.nu.10
Sacerdotes, & dij, & angeli appellantur. pag.130.num.10
Sacerdotes sunt regum, & principum; patres, & magistri. pagin.136. num.30. & pag.576.nu.99
Sacerdotes habent priuilegium fori à Deo. pag.577.nu.102
Sacerdotes, & diaconi, quomodo purgentur. pag.604.nu.20
Sacerdotes in hæresim incidentes, qua pœna plectantur. pag 612.nu.49
Sacerdotes malè custodientes Eucharistiam ab officio sunt suspendendi. pag.689 nu.76
Sacerdotum precibus imperium, & ruere, & stare ostenditur. pagin. 137 nu 35
Sacerdotibus apud gentiles, quantus honos tribueretur. pag.133. num.21
Sacerdotibus, quando manibus victum quærere liceat. pag 462. num.36
Sacer ordo in Orientali ecclesia, quomodo matrimonium impediat. pag. 393.nu.86
Sacramentum confirmationis quomodo à baptismo differat. pag.46. num.7
Sacramentum confirmationis reiterari non potest. pag.ead. nu.11
Sacramentum baptismi, est fundamentum, & ianua omnium sacramentorum. pag.47.nu.12
Sacramentum confirmationis ex papæ delegatione à simplici presbytero conferri potest. pag.ead. num.14
Sacramentum confirmationis ducit in impedimen-

impedimentum cognationis spiritualis. pag.ead.nu.15
Sacramentum triplex in matrimonio designatur. pag.372.nu.4
Sacramenti confirmationis effectus quis sit. pag.46.nu.10
Sacramento confessionis abutens vehementem haeresis suspicionem incurrit. pag.608.nu.35
Sacrilegus, est deponēdus. p.566.n.41
Sacrilegium, quid sit, & vnde dicatur pag.ead.nu.42
Sacrilegium, quot modis committatur pag.ead.nu.43
Sacrilegium committitur pluribus modis. pag.567.nu.50
Sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, siue sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro. pag.568.nu.55
Sanctorum reliquiae in maxima veneratione sunt habendae. pagin. 226.num.23
Sanguinis iudicium, clericus exercere non potest. pag.557.nu.9
Scamna, mensae, dolia, & is similia in spolio non includuntur. pagin. 540.nu.11
Schisma ab haeresi, quomodo distingua tur. pag.632 nu.33
Schismatici, qui dicantur. ibidem.
Sebastiani Portugalliae regis mors. pag.425.nu.58
Seminario episcopi, vniones facere possunt. pag.502.n.23
Seminario vniones, quomodo fieri debeant. pag ead. nu.24
Sententia declaratoria excommunicationis, an per appellationem suspendi possit. pag.252.nu.35
Septem electores imperij papa constituit. pag.8.num.17
Serui clericorum eodem gaudent priuilegio, quo ipso clerici. pag.186 num.33
Seruitorum multitudo reddit maiorem domini dignitatem. pag.151 num.25
Similium idem est iudicium. pagin. 699.nu.22
Simonia manu, lingua, & obsequio cōmitti potest. pag.520. nu.8
Simonia per ingressum religionis quomodo committatur. pag.ead.nu.9
Simonia est triplex, realis, conuentionalis, & mentalis. pagin.520. num.14
Simonia est crimen grauissimum. pag.ead num 15
Simoniae crimen in beneficio committens, est excommunicatus. pagin. 254.nu.43
Simoniacus celebrans irregularitatis poenam incurrit. pag.520.nu.11
Simoniacorum beneficia, ipso iure va cant, & possunt impetrari. pagin. 254.nu.45
Simoniacè beneficium impetrans, est illo, ipso iure, priuatus, & inhabilis ad alia obtinenda. pagin.520. num.12.
Simoniacè beneficium possidens ad restitutionem fructuum tenetur. pag.ead.num 13.
Simplex, & solemne est votum. 386.num.60
Sindon euangelica, qua Christus ad sepulturae mysterium inuolui dignatus est, à Carolo Emmanuele Sabaudiae duce magno studio asserua tur pag.

tur. pag 226 nu.24
Sindoni Euangelicæ Christi sanguine conspersæ latriæ cultus debetur. pag ead. nu.25
Societas Iesu à solutione decimarum est exempta. pag.447.nu 71
Societas Iesu est exempta à decimis papalibus, & aliis oneribus. pag. 452.nu 83
Societatis Iesu, priuilegia super exemptione decimarum pag. 447 nu.70
Sodomitæ clerici, quibus pœnis puniri debeant. pag.563.n.29
Sodomitico vitio, diuortium fieri potest. pag. 398. nu.116
Solemnitas, tàm in alienatione, quàm in transactione in rebus ecclesiasticis semper requiritur. pag. 215. num. 81
Solemnitatum defectus quando per papam suppleatur. p.214.nu.78
Sophia regina se de stupro purgauit. pag.605.num.22.
Sortilegi qui dicantur. p.586.nu.1
Sortilegorum professio est duplex, pag. ead.nu.2
Sortilegia, quæ hæresim manifestè sapiant, quomodo cognoscantur. pag.587.nu 9.
Sortilegia per personas tacita dæmonis professionis pluribus modis fiunt. pag.595.nu.26
Sortilegia ad amorem, fiunt in corpore, & extra corpus. p.596.nu.27
Sortilegia extra corpus, quomodo fiant. pag ead. nu.28
Sortilegorum causæ ad forum ecclesiasticum spectant. pag.593.n 19
Specialis, & mentalis esse potest reseruatio. pag 313.nu.42
Spiritualis cognatio in baptismo quando contrahatur. pag.389.nu.68
Spiritualis cognatio in priuato baptismo contrahitur. pag ead. nu.69
Spiritualis cognatio inter quos cõtrahatur. pag 390.nu.71
Spiritualem filiam cognoscens est deponendus, si per testes fuerit conuictus. pag.564. n.32
Spirituale cum spirituali quando possit permutari. pag.113. n.73
Spirituales causæ plures sunt. pag. 642 nu 68.
Spiritualibus causa annexa quæ sint. pag ead.nu 70
Spolians, est vsurpator, & quomodo restituere teneatur. pagin. 652. num.111
Spoliatus beneficio, si non habet titulum coloratum, non est restituendus. pag.316. num.41
Spoliatus in primis, & ante omnia, est restituendus. pag.438. n.27
Spoliandus prædo non est sua possessione. pag 339.nu. 16
Spolium committitur ob non residentiam in pœnam non residentis pag. 548.nu.50
Spolium cõmittens in bonis ecclesiasticis, in excommunicationem incidit. pag.652.nu.112
Spolia clericorum ad camerã Apostolicam spectant. pag.548. n.5
Spolia ecclesiastica quæ dicantur. pag.539.nu 6.
Spoliorum ecclesiasticorum nomine sacramenta venire non possunt. pag.ead.num.9
Sponsalia largo modo, quid comprehendant. pag.374. nu.14

Sponsalia, quid propriè significent. pag.ead.nu.15.
Sponsalia, quomodo rectè cōtrahantur pag.375.nu.17
Sponsalia per verba de futuro, an per carnis copulam transeant in matrimonium. pag.ead.nu.18
Sponsalia sub conditione contracta, an sint nulla. pag.376.num.24
Sponsalia contrahens per verba de futuro, ad quid teneatur. pagin. 377.num.28
Sponsalia pluribus modis soluuntur. pag.ead.num.29.
Sponsalia de futuro à conc. Trid. fuerunt intacta. pag.380.nu.36
Sponsaliorum duæ sunt species. pag. 374.num 16
Sponsaliorum iuratorum vi promittens, cogi potest. pag.377.nu.27
Statuere prohibitus in aliqua materia quid facere possit. pagi.223. num.15.
Statuentes contra ecclesię libertatem, an sint excommunicati. pag. 187 nu 36
Statutum principis secularis, an liget clericos. pag.129.nu 4
Statutum laicorum prohibēs alienationem in ecclesias non valet pag. 188.num.39
Statutum contra libertatem ecclesiæ factum, est abolendum. pag. ead.num 41
Statutum Vrbis, extra Vrbem non extenditur. pag 578.nu.108
Statutum, vt sit contra libertatem ecclesiæ, quæ requirantur. pag. 645.num.83
Statutum ecclesiasticum, quomodo interpretetur. pag.701.n.57
Statuti propria virtus, est iuri communi derogare. pag.105.nu.23
Statuta, & consuetudines laicorum contra libertatem ecclesiasticam sunt nulla. pag.186 nu.34
Statuta, quæ dicantur contra libertatem ecclesiasticam. pag.187 num 37
Statuta laicorum, quibus clerici compelluntur, sunt nulla. pag.638. num 54
Statuta contra ecclesiasticam libertatem seruare facientes, sunt excommunicati. pag 638. n.55
Statuta contra ecclesiæ libertatem, quomodo sint abolenda. pag ea. num.56
Statuta contra ecclesiæ libertatem sunt irrita. pag.646.num 90
Stryges, à S E. Dei sunt expellenda. pag.588.nu.11
Stryges effectualiter, de loco ad locum corporaliter deferri possunt. pag.589 nu.12
Stryges corporaliter, motu locali, de loco ad locum deferri comprobatur. pag.590 nu.13.& seqq.
Stylus Romanæ curiæ, vbiq; seruandus. pag.251. nu.28
Stylus Romanæ curiæ facit ius. pag 661 num.139
Substantia rei, est maximę æstimationis pag.489 nu.58
Subreptio, & obreptio, quomodo differant. pag.498 nu.12
Subrogatus frui debet, prærogatiuis eius, in cuius locum subrogatur. pag.303.nu 55
Successores, facta prædecessorum

quando

quando debent immutare. pag.7. num.14

Suffraganeus pontificalia exercere non potest, nisi in ecclesia, cui est adscriptus. pag.680.n.18

Suffraganei, quibus ecclesijs sint dandi. pag.679.nu.17

Suffragiorum tria sunt genera. pag. 83.num.29

Suscipiens puerum de baptismo alterius nomine, cui cognationem acquirat. pag.387.nu.63

Suscipientes pueros de sacro fonte pro illi apud Deum fideiussores. pag. 388 nu.66.

Suspectus vehementer de haeresi in pluribus casibus, quis haberi potest. pag.608.nu.30

Suspectus violenter est citatus ad respondendum de fide, qui non comparuit, & excommunicationem per annum sustinuit. p.610.nu.39

Suspecti violenter sunt, qui relabuntur in haeresim quam in specie, vel in genere abiurauerant. p.ea n.40

Suspecti violenter sunt, qui post abiuratam haeresim, cum hereticis communicant. pag.ead.nu. 41

Suspectos de haeresi episcopus, & eius vicarius generalis, quando absoluere possint. pag.611.nu 47.

Suspicio haeresis est triplex, leuis vehemens, & maxima, seu violenta. pag.603 nu.14

Suspicio leuis iuxta qualitatem personarum est attendenda. p.ea nu.15

Suspicio vehemens, vel maxima de haeresi qua dicatur. p.608. nu.29

Suspicio violenta, seu maxima pluribus modis oritur. pag.609.nu.38

Suspicionis causae, quibus iudices possunt allegari suspecti, quae sint. pag 238.num.64

Suspicionis causae, coram eodem iudice sunt allegandae. pag ead.n.65

Suspicionis causa contra ordinarium probata, datur adiunctus. pag.239 num.68

Suspicionis causa admissa ad sedem Apostolicam spectat delegatum in causa decernere. pag.239 nu.69

Suspicionis haeresis purgatio, quomodo fieri debeat. pag.604 nu 18

Suspensio quis sit. pag 678 nu.2

Suspensionis, & interdicti poenam, quando episcopi incurrant. pagin. 677 num 1

Suspensionis poenam incurrit episcopus extraneos ordinans sine dimissorijs. pag.678 nu.3

Suspensionis poenam incurrit episcopus in aliena dioecesi ministrans sine ordinarij licentia. p.679.nu 15

Suspensionis poenam incurrit suscipiens sacros ordines ante legitimam aetatem. pag.680.nu.23

Suspensionis poenam incurrit suscipiens ordines sine sui ordinarij licentia. pag.ead. nu.25

Suspensus, quando irregularis efficiatur. pag.681.nu 28

Synodus dioecesana, quotannis celebrari debet. pag.400.nu.12

Synodo prouinciali interesse debent episcopi etiam exempti pag.ead. num.9

Synodo dioecesanae, quinam interesse teneantur. pag ead. nu 13

Synodum non conuocans est suspendendus. pag ead.nu 11

T

Tabellionatus officium clerici nequeunt exercere pag.556. num.4
Tabellionatus officium est vile. pag. ead nu 5.
Taciti, & expressi eadem est virtus. pag 604.nu.61
Tempus ad promouendum statutum est vnius anni. pagin.271. num.18
Tempus immemorabile dicitur tempus centum annorum. pagin. 322.num.5
Territorium differt à diœcesi. pag. 102.num 18
Testamenti veteris praecepta, quae sint. pag.431. nu.3
Testandi facultas non condito testamento regulariter minimè prodest. pag.544.nu 30
Testandi facultatem solus papa tribuere potest. pag.ead. nu.31
Testator relinquens aliquid suo creditori, videtur in dubio reliquisse animo compensandi. pag.46.nu.11
Testes singulares non probant consuetudinem. pag.89. nu.5
Thalmud, & alij hebraeorum libri pluries fuerunt probibiti. pagin. 581,num.125
Thalmud, & alij libri prohibiti hebraeorum sunt diligentissimè perquirendi. pag.583.n.128
Theodosius imperator ecclesiam maxima cum reuerentia ingrediebatur. pag.170. nu.43
Theodosij imperatoris humilitas in ecclesia. pag.516.nu. 80
Titulares ecclesiae cardinalium, quae sint. pag.27. nu 10
Titulares ecclesiae pro diaconis cardinalibusque. pag.ead. nu.11
Titulares episcopi, non possunt aliquē ordinare sine ordinarij licentia. pag.50 nu.24
Titulum coloratum, quis habere dicatur. pag.298.nu.31.
Titulo alienationis bona ecclesiastica alienantes, & recipientes quando excommunicationis sententiam incurrant. pag.212.num.67.
Torqueri quando possit reus etiam denegatis defensionibus petitis. pag.579. num.111.
Tortura in clericis mitior esse debet, quàm in laicis. pag.576.nu 94.
Totum, & pars eodem debet iure censeri. pag.284.nu.89
Transactionis exceptio impedit cursum monitorialium. pag.630. num 26.
Tria sunt genera legatorum. pagin. 28.nu.17.
Trinitatis fides in signo crucis exprimitur. pag.70.nu.26
Tripartitus est cardinalium gradus in episcopos, presbyteros, & diaconos. pag.25. nu.3

V

Vacanti parochiali, cuius prauentionem inferior habet, quomodo prouidendum. pag.277.nu.51
Vacante episcopali sede, capitula cathedralium episcopi vices gerunt. pag.113.nu.2
Vacante parochiali ecclesia, quomodo interim

do interim de vicario sit prouidendendum. pag.273.nu.27

Vacante per simplicem resignationem parochiali, familiaris episcopi ad concursum non est admittendus. pag.280.nu.69

Vacãtes parochiales sine concursu conferri non possunt. pag.525.nu.32

Vacantia beneficia episcopi conferre possunt per simplicem permutationem. pag.279.nu.61

Vacantia beneficia per resignationes in manibus ordinariorum factas, quibus personis conferri possint. pag.280.nu.67

Vacantia beneficia per resignationem personis prohibitis conferentes graues penas incurrunt. p.280.n.68

Vacantia beneficia in curia Romana sunt specialiter sedi Apostolicæ reseruata. pag.282.num.78

Vacantia beneficia per obitum officilium magni Magistri sunt eidem reseruata. pag.284.nu.90

Vacantibus parochialibus in mensibus papæ reseruatis, quomodo prouidendum. pag.278.n.59

Vacantibus parochialibus causa permutationis, an examen requiratur. pag.279 num.62

Vagabundi beneficijs simplicibus possunt iure priuari. pag.528 num.3

Valentiniani imperatoris pietas qualis fuerit. pag.134.nu.13

Valor beneficiorum computatur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absentia. pagin. 338.num.14

Valor beneficij quomodo probari debeat. pag.352.num.71

Vaßalli iuramentum sub qua forma præstetur. pag.409.num.18

Venatio ecclesiasticis viris, cuiuscunq; gradus, aut nobilitatis sint, regulariter est prohibita. pagin.152. num.28.& pag.558.nu.15

Venatio, quomodo, & quando clericis sit permißa. pag.153.nu.30

Venalia peccata triplici ratione remittuntur. pag.86.nu.17

Verbum, omni modo, quid comprehendat. pag.21.nu.63

Verbum, liberè, importat meram, & absolutam auctoritatem. pagin. 103.nu.20.& pag.378.nu.30

Verbum, liberi, in resignationibus pensionum, quid operetur. pag.511. nu.16

Verbum, in præmissis, quando sit relatiuum ad suprà narrata. pag. 639.num.57

Verba generalia, generaliter sunt intelligenda. pag.306.n.70

Verba, quòd ducati sint liberi, fauore titularis quid importent pag. 338.nu.13

Vercellensis episcopus commendatur. pag.100.nu.14

Vicarius Christi ab imperatore iudicari non potest. pag.7.nu.11

Vicarius Vrbis qualis, & quod eius officium. pag.114.n.5

Vicarius generalis à capitulo, mortuo episcopo constitui, vel constitutus confirmari debet. pag.115.nu.7

Vicarius generalis à capitulo deputatus, quam iurisdictionem habeat. pag.ead.nu 8

Vicarius generalis à capitulo constitutus

tutus, in quibus à vicario generali episcopi differat. ibidem.
Vicarius generalis primum locum obtinet post episcopum. pag. 117. nu. 11.
Vicarius generalis episcopi, an exercere possit omnia, quę episcopus potest. pag. 118. nu. 12
Vicarius episcopalis creari debet generalis. pag. 119 n. 13
Vicarius perpetus imperatoris, est dux Sabaudiæ. pag. 124. num 26
Vicarius episcopi omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem episcopi, cuius vicem gerit. pag. 499. num. 16
Vicarius, & capitulum, quando dimissorias concedere possint. pag. 685 nu 49
Vicarij generalis literæ quibus verbis sint extendendæ. pagin. 120 num. 15.
Vicarij episcopi, archidiaconi quando sint. pag. 113. nu. 2
Vicarij nati, qui dicantur. ibidem.
Vicarij facto hominis, alij spirituales, alij temporales. pag. 114. num. 3
Vicarij spirituales alij perpetui, & alij ad tempus. pag. ead. num. 4
Vicarij perpetui qui. pag. ead. nu. 5
Vicarij temporales qui. pag ead. nu. 6
Vicarij foranei, quam potestatem habeant. ibidem.
Vicarij generales episcoporum vnum, & idem sunt cum episcopo. pag. 117. num. 10
Vicarij temporales plures sunt. pag. 124. nu. 25.
Vicarij imperatoris sunt dux Sabaudiæ, & eius successores. pagin. 125. num. 28
Vicariorũ diuersa sunt alij gnr̃a à lege, alij ab homine. pag. 113. num. 1
Vicariorum à lege species quot, & quales. pag. ead nu. 1
Vicarios in beneficijs curatis regularibus subiectis, quando ordinarij deputare possint. pag 497 nu 4
Vicarijs perpetuis, quæ portio assignãda. pag. 114 num. 5.
Vicarijs perpetuis parochialium, quanta portio assignari debeat. pag. 497. nu. 5
Vicarijs perpetuis, quæ portio assignãda, & quæ congrua dicatur. pag. ead. nu 8
Vicariæ perpetuæ, qua de causa fieri soleant. pag 498 num 10
Vices Apostolorum gerunt episcopi. pag. 113 num. 2
Victualia in visitatione, à quibus prestari debeant. pag. 506. n. 34
Victualia, & alia nè ad Rom. curiam adducantur prohibentes excommunicationem incurrunt. pagi. 635 nu. 43.
Victualium appellatione cibi frugales veniunt, non sumptuosi. pag. 509. num. 41.
Vinculum coniugij inter fideles nunquam rescinditur. pag 399 n 118
Virginem seducens ad quæ teneatur. pag. 401. nu. 134
Virginem stuprans clericus est deponendus. pag. 565. n. 35
Virgines per episcopum, & non per inferiorem possunt consecrari. pag. 60. nu. 15

Virginitas

Virginitas est secunda dos. pagin. 403.num.134.
Virtute ordinis qui benedicere possint. pag.65.num.6
Vir, & vxor non ad imparia iudicantur. pag.398.n.117
Vir, & vxor, quæ vouere non possint. pag.417.nu.12
Viris literatis mundus illustratur. pag.311.num.4.
Visitare potest episcopus proximior eas ecclesias, quæ nullius sunt diœcesis. pag.100.nu.13
Visitare possunt episcopi parochiales ordinis Hierosolymitani in pluribus. pag.289.n.105
Visitare possunt ordinarij omnes parochiales subiectas ordini S. Iohannis Hierosolymitani. p.496.n.3
Visitare possunt episcopi capitula, & illorum personas. pag.505.n.30
Visitare iterum potest episcopus ecclesias ab inferioribus visitatas. pag 507.num 35.
Visitare potest episcopus beneficia abbati subdita cumulatiuè. pagin. ead num.36
Visitari possunt ab episcopis hospitalia, & alia pia loca. p.503.n.26
Visitari an possint ab episcopis, eremitoria, & confraternitates religionis Hierosolymitanæ. pag.ead.n.27
Visitari possunt ecclesię nullius diœcesis, ab ordinarijs vicinioribus. pag.504.num 28.
Visitari debent virorum monasteria, & eorum personæ à visitatoribus regularibus. p.505.n.31
Visitator nihil potest accipere prçter victualia. pag.506.n.33
Visitator in actu visitationis summarias informationes sumere debet. pag.512.n.64
Visitatores quanto comitatu olim procederent. p.507.n.38
Visitatores munera accipientes suspensionis pœnam incurrunt. pagin. 687.num.61
Visitatoribus secundum locorum mediocritatem honesta mensa paranda. pag.507.nu.37
Visitantibus, qui equorum numerus, & personarum comitatus requiratur. pag.508. num.39. & pag. ead. num.40
Visitantibus episcopis egenis necessaria illis sunt subministranda. pag. 509 num.39
Visitantibus episcopis diuitibus, quibus debeăt esse contenti. p.ea.n.44
Visitatio celerrimè fieri debet. pag. 505 num.32
Visitationi quæ loca sint ordinarijs subiecta. pag.494.nu.2
Visitationum scopus quis sit. pag. ead.num.1.
Vis, & metus quando matrimonium dirimant. pag.391.n.78
Vis, & metus, si fuerit dubius in puella, ea est separanda. pag.ead.n.81
Vniri an possit ecclesia libera ecclesiæ iuripatronatus. pag.499.n.14
Uniones à 40. annis citra factæ, ab ordinarijs locorum examinari possunt. pag.327.n.18
Vniones perpetuæ, quæ examinari debeant, & dissolui possint. pag. 498.num.11
Vniones debent fieri vocatis ijs, quorum interest. pag.499.n.13

Vniones

Vniones parochialium, & aliorum beneficiorum, quomodo ab episcopis fieri possint. pag.502.nu.22
Vniuersalis ecclesiæ regimen subest Papæ. pag.25.nu.1
Vniuersalia, & geminata verba, quid operentur. p.449.n.76
Vnus inter duodecim, Petrus fuit electus. pag.4.n.1
Vnum beneficium vni conferendum. pag.523.num.22
Votum est duplex, simplex, & solēne. pag.386.num.60.
Votum, quid sit. pag.415.nu.1
Votum necessitatis in baptismo emittitur. pag.415.num.3
Votum voluntatis est illud, quod quis voluntariè emittit. pag.ead.nu.4
Votum voluntarium est duplex. pag.416.nu.5
Votum simplex est duplex; tacitum, & expressum. pag.ead.nu.6
Votum, iuramentum, pactum, consuetudo, & lex, quando seruari non debeant. pagin.ead.nu.7
Votum, vt validum sit, quæ requirantur. pag.ead.nu.8
tum vouere episcopus non potest in suæ ecclesiæ præiudicium. pag.ead.num.9.
Votum peregrinationis clericus secularis sine consensu sui episcopi emittere non potest. pag.ead.nu.11
Votum metu factum, quando non obliget. pag.417.nu.17
Votum in minori ætate factum non obligat. pag.418.nu.20
Votum irritare possunt ij, in quorum potestate viuentes existunt. pag.ead.num.21
Votum propria auctoritate in melius commutari potest. p.ead.nu.24
Votum factum intuitu certæ personæ, vel loci commutari potest. pagin.419.num.28.
Voti commutatio in æquale opus cum superioris auctoritate fieri debet. pag.419.num.25.
Voti commutatio fieri debet, de pluribus habita ratione. pag.ea n.26
Voti commutatio, quando expensarum itineris ratio est habenda, expensæ tantùm in eundo sunt considerandæ. pag.ead.num.27.
Voti dispensatio, vt legitima sit, quæ requirantur. pag.426.n.66
Voti vinculum à vinculo iuramenti, non differt. pag.427.nu.67
Voto nemo potest obligari in ijs, in quibus alteri subijcitur. pag.417.num.15.
Vota sub pęna peccati mortalis quàmprimùm sunt adimplenda. pag.ead.num.16.
Vota necessitatis irritari, aut commutari non possunt. pag.418.n.23
Votorum plures sunt species. pagin.415.num.2.
Vouere non potest monachus sine abbatis sui consensu. pag.416.n.10
Vouere non potest seruus quicquam, quo seruitium domini minuatur. pag.417.num.14
Vsura tam iure naturali, quam diuino est prohibita. pag.489.nu.62
Vsuræ crimen in quibus committatur. pag.490.num.63
Vsuræ crimen est difficilis probationis. pag.ead.nu.64
Vsurarum crimen, an sit merè ecclesiasti-

siasti-

siasticum. pag 491.nu.70
Usurarius cõtractus, vt probetur, quæ requirantur. pag.490.nu.65
Usurarius cõtractus probatur ex modicitate precij, & pacti de retrouendendo. pag ead.nu.66
Usurarius quis probatur tribus concurrentibus. pag.491.nu.67
Usurarius quomodo quis probari possit. pag.ead num.68
Usurpantes bona ecclesiastica propria amittunt. p 190.n.49
Usurpationi bonorum ecclesiasticorum consentientes graues pœnas incurrunt. pag.208.n.53
Utens iure suo nemini iniuriam facit. pag.281 n.75
Utilitatis causa in rerum ecclesiasticarum alienatione leuis esse non debet. pag.215.n.80
Uxor propria auctoritate à viro sine causa discedens minimè est viri sumptibus alenda. p.400.n.125
Uxori extra domum viri habitanti, an sint à marito alimenta præstanda. pag.399 nu.120
Uxorem secundam, prima viuente, scienter ducens est de hæresi vehementer suspectus. pagin. 609. num.36.

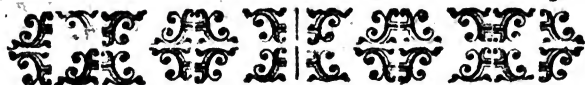
ELENCHI FINIS.

INDEX

INDEX CAPITUM, QUÆ IN HOC OPERE CONTINENTUR.

DE POTESTATE Papæ.	Cap.	I.
De gradibus Dignitatum.	Cap.	II.
De Electione Episcoporum, & qualitatibus in eis requisitis.	Cap.	III.
De Potestate Episcopi.	Cap.	IIII.
De Consecratione Ecclesiæ.	Cap.	V.
De Benedictione.	Cap.	VI.
De Indulgentijs.	Cap.	VII.
De Verbi Dei prædicatione.	Cap.	VIII.
De Synodo.	Cap.	IX.
De Vicarijs.	Cap.	X.
De Priuilegio Clericorum.	Cap.	XI.
De Bonis Clericorum.	Cap.	XII.
De Immunitate Ecclesiarum.	Cap.	XIII.
De Immunitate bonorum Ecclesiasticorum.	Cap.	XIV.
De Bonis Ecclesiæ non alienandis.	Cap.	XV.
De Iurisdictione ordinaria.	Cap.	XVI.
De Potestate Iurisdictionis delegatæ.	Cap.	XVII.
De Collatione beneficiorum.	Cap.	XVIII.
De Resignationibus, & eorum publicationibus.	Cap.	XIX.
De Reseruationibus.	Cap.	XX.
De Iurepatronatus.	Cap.	XXI.
De Pensionibus.	Cap.	XXII.
De Dispensationibus.	Cap.	XXIII.
De Sponsalibus, & matrimonijs.	Cap.	XXIV.
De Iuramentis.	Cap.	XXV.
De Voto, & voti dispensatione.	Cap.	XXVI.
De Decimis.	Cap.	XXVII.
De Primitijs, & oblationibus.	Cap.	XXVIII.
De Quarta funeralium.	Cap.	XXIX.
De Censibus.	Cap.	XXX.
De Visitatione.	Cap.	XXXI.
De Mala beneficiorum collatione.	Cap.	XXXII.
De Pœna non residentium.	Cap.	XXXIII.
De Spolijs Clericorum.	Cap.	XXXIV.
De Prohibitionibus, & Pœnis.	Cap.	XXXV.
De Sortilegijs.	Cap.	XXXVI.
De Crimine hæresis.	Cap.	XXXVII.
De Excommunicatione.	Cap.	XXXVIII
De Suspensione, & Interdicto.	Cap.	XXXIX.
De Irregularitate.	Cap.	XL.

Finis Capitum.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D. PROTHONOT. APOST.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Prima.

DE POTESTATE PAPÆ. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *PETRVS Primatum habuit, & inter duodecim vnus fuit electus; & cur non Andreas, aut Ioannes.*

2 *Papa de iure diuino Petro succedit.*

3 *Papa propter Ecclesiam est, & nō Ecclesia propter Papam.*

4 *Pastoris officium est ordinariū, & perpetuum.*

5 *Christus dicens Petro, pasce omnes meas, omnes successores suos est alloquutus.*

6 *Papæ totus mundus est territorium.*

7 *Papæ omnes parere, & ipsum in primatum recognoscere debēt.*

8 *Papa Adrianus quam potesta-*

tem Carolo Magno concessit.

9 Papæ priuilegia Imperatoribus concessa declarantur, & fuerunt reuocata.

10 Regum omnium potentiæ ab Imperio fluxerũt tamquam riuuli à flumine.

11 Papa Imperatorem sibi Iudicem constituere non potest, quia irrogaretur iniuria Deo si Vicarius suus iudicaretur à laico.

12 Clerici etiam cum iuramẽto iudicio laicorum se submittere non possunt.

13 Papa est Iudex omnium non recognoscentium superiorem.

14 Successores facta prædecessorum quandoq; debent immutare.

15 Imperatores, & Reges priuilegijs sibi à Pontificibus concessis renuntiarunt.

16 Papa iurisdictionem habet supra Imperatorem.

17 Papa septem Electores Imperij constituit.

18 26. Papa Imperium à Græcis transtulit in Germanos.

19 Principes Imperij Romanã Ecclesiam recognoscũt superiorẽ.

20 Principes Imperij sunt Romanæ Ecclesiæ auctoritate suffulti.

21 Principes Imperij tàm Ecclesiã, quàm Imperium confouere tenentur.

22 Imperatores, & Reges Romanis Pontificibus, & Ecclesię fidelitatem, obedientiam, honorificentiam, & reuerentiam præstare tenentur.

23 Eccl. Rom. iura, & possessiones

24 Priuilegiorum, & donationum Romanæ Ecclesiæ factarum ratificatio.

25 Papa ex causa Imperium transferre, & Imperatores, ac Reges deponere potest.

27 Papa Leo Carolum Magnum coronauit, & Imperium transtulit ad Francos.

28 Irene Constantinum Imperatorem filium, oculis, & vita priuauit.

29 Papa Imperium à Græcis, trãstulit ad Francos.

30 Nicephorus Tirannus Irenem deposuit.

31 Carolus Magnus testamento Ludouicum filium in Imperio successorem nominauit & Papa testamentum confirmauit.

32 Papa Ludouicum Imperatorem coronauit.

33 Papa nullo Imperatoris expectato consensu eligi potest.

34 Ludouicus II. à Papa fuit coronatus.

35 Carolus Crassus, à Papa Imperator fuit coronatus.

36 Guido Imperator Coronatus.

37 Lambertus à Papa in Imperatorem fuit coronatus.

38 Guidonis Imperatoris, & Arnulphi mors.

39 Caroli Magni descẽdentia Germanorum finem habuit.

40 Ludouicus IIII. Imperator, à Papa coronatus.

41 Ludouicus IIII. à Berengario victus, Imperio, et oculis priuatus fuit.

42 Lamber-

42 *Lambertus à Papa fuit coronatus.*
43 *Lambertus Imperator, proditoriè occisus.*
44 *Berengarius in Imperatorem à Papa inunctus.*
45 *Berengarius à suis fuit occisus.*
46 *Frãcorum proceres Imperio vacante Regem elegerunt.*
47 *Ludouicus in Regem Francorũ fuit coronatus.*
48 *Caroli Magni linea penitus extincta.*
49 *Otho Saxoniæ Rex à Papa Ioanne XII. coronatus, & à Francis Imperium transtulit in Germanos.*
50 *Imperator iure dici non potest, qui à Papa non est coronatus.*
51 *Papa Fridericum II. imperio, & Regnis priuauit.*
52 *Rex Francorum, non recognognoscit superiorem.*
53 *Rex Francorum subest Papæ, à quo depositus fuit.*
54 *Rex Hispaniarum pro aliquibus Regnis non recognoscit superiorem.*
55 *Papa ex causa insulas, & territorium Indiarum donauit.*
56 *Donatio pro hæredibus, & successoribus in perpetuum facta.*
57 *Christophori Columbi Indiarum inuentoris relatio.*
58 *Papa super omnes per totum orbem et Gẽtiles habet de iure iurisdictionem, licet non de facto.*
59 *Christus quatenus homo fuit Monarcha totius orbis etiam in temporalibus.*
60 *Papa successor Petri, & Christi Vicarius*
61 *Patrum societatis Iesu commendatio.*
62 *Potestas an sit in omnibus penes Papam.*
63 *Verbum, omnimoda, quid comprehendat.*
64 *Respublica Venetorum non recognoscit Imperatorem in superiorem.*
65 *Rex Angliæ pro Dominio Hyberniæ non recognoscit Imperatorem.*
66 *Papa Regem Angliæ titulo defensoris fidei decorauit, ac postea ex causa Regno priuauit, & excommunicauit.*
67 *Papa Reginam Angliæ vti Hæreticorum fautricem excõmunicatam declarauit, & Regno priuauit.*
68 *Papa Hẽricum Borbonium Regem priuauit, & inhabilem ad succedendum declarauit.*
69 *Papæ, & Clerici processio pro benedictione Henrici Regis.*
70 *Henrici Regis abiuratio, & pœnitentia.*
71 *Pœnitentia potest commutari, & misericordia rigori est præferenda.*

ERBA breuiter facturus de potestate Papæ priusquam attingā alia, quæ sum tractaturus, Omnipotentis Dei auxilio implorato, vt det mihi sapiētiam de sede magnitudinis suæ, mecumque sit, & mecum laboret; aperiat os meum, & impleat illud spiritu sapientiæ, & intellectus; ut qđ scripsero, coram ipso acceptum sit omni tempore, aliqua de Primatu Petri præmittere decreui.

1 Primatus Petri † probatur auctoritate sacræ Script. Matth. cap. 16. ubi, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Luc. cap. 22. ubi Dominus Petro, Ego autem rogaui pro te, ut nō deficiat fides tua, & tu aliquandò conuersus confirma fratres tuos. Ioan ca. vlt. Pasce oues meas, ca quāuis, 21. dist. & Beat. August. ca. 1. de Baptis. libro 2. ubi ait, Nam nec Petrus, quem primū Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiam suam, cum secū Paulus de circuncisione disceptaret, postmodum uindicauit sibi aliquid insolēter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere, & obtemperari à nouellis, & posteris sibi poti⁹ deberi, &c. Et paulò post, ecce (inquit) vbi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in scripturis sāctis didicimus Petrum, in quo Primatus Apostolorum tàm excellenti gratia præeminet, eo. c. 1. Origen. c. 6. ad Rom. Petro cum summa rerum de pascēdis ouibus traderetur, & super ipsum velut super terram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi charitatis exigitur, S. Ambrosius c. 12. Epis. 2. ad Corinth. inquit, Primatum non accepit Andreas, sed Petrus inter duodecim vnus eligitur, ut capite cōstituto, schismatis tolleretur occasio; sed cur nō Ioannes electus est virgo? ætati delatum est, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescēs, & penè puer progressæ ætatis hominibus præferretur; & Bea. Hier. lib 1. in Iouinianum, & sequuntur moderni, ut per Iansen. in cōcord. Euang. c. 66. col. 9. & 10. parte 3. diffusè Casan. in Cath. glor. mun. parte 3. considera. 30. & Bellarm. qui plures adducit auctoritates, tom. 1. de Roma. Pont. c. 25. lib. 1.

2 Papa eidem Petro de iure diuino succedit, quia Sacerdotiū Testamēti veteris figura Sacerdotij Testamēti noui fuit, Paulus ad Corinth. hæc autem omnia in figura contingebant illis cap. 10. & Bellarm. d. tom. 1. de Rom. Pont. c. 9. uer. tertia ratio, lib. 1. Et cum Aaroni successerit Eleazarus num. 20. & Eleazaro Phinees, Iudic. 20. & sic de cæ-

teris;

teris; ita successionem in sede
Petri esse oportet, cùm certum
3 sit † Pontificē propter Ecclesiā,
non Ecclesia propter Pontifi-
cem esse, ut ait August. in libro
de Pasto.c.1.vbi quòd Christia-
ni sumus propter nos est, quòd
Præpositi sum⁹ propter uos est,
& probatur verbis Io. c.ult. pa-
4 sce oues meas, quia † officium
Pastoris est officium ordinariū,
& perpetuum,& ex natura rei
tamdiù durare debet,quamdiù
manet Ouile,quod manebit vs-
que ad cōsummationem sæcu-
5 li. Et cum Dominus Petro,† qui
semper in carne non erat uictu-
rus,dicat,pasce oues meas,in ip
so omnes successores suos est al
loquutus, ex sent. Chrysostomi
libro 2.de Sacerdot. circa prin-
cipium,vbi,Quanam,inquit,de
causa ille sanguinē effudit suū?
certè ut pecudes eas acqreret,
quarum curam, tum Petro,tùm
Petri successoribus committe-
bat,& S.Leo sermo.2. de anni-
uersario Assumptionis suæ ad
Pontificatum, manet,ait,dispo-
sitio ueritatis, & Beatus Petrus
in accepta fortitudine petræ
perseuerans suscepta Ecclesiæ
gubernacula nō reliquit, perse-
uerat uidelicet Petrus,& uiuit
in successoribus suis. Nullus.n.
est,nec fuit unquam, qui se Pe-
tri successorem asseruerit, uel
pro tali sit habitus præter Ro-
manum Pontificem,& cū Chri-
stus instituerit in Petro pontifi-
catum duraturum vsque ad fi-
nem mūdi, pro pecudibus per-
petuò pascendis,constat Papam
Petri successorem esse, c.manet,
& c.quodcunque, 24.q.1.

Romanum Pōtificem Petro
succedere in Ecclesiastica mo-
narchia,tàm ex diuino iure,quā
ratione successionis Conciliorū
auctoritate summorum Pōtifi-
cum Græcorum, & Latinorum
patrum, aliorumq; testimonijs,
& auctoritatibus, probat Bel-
larm. de Rom. Pont. eod. Tom.
lib.2.c.12.13 & vsque ad c.22.
& quamuis in c.ego Ludouicus
63.distin.ab eod. Ludouic. Ro-
manorum Imperatore appelle-
tur Vicarius Petri, ea appella-
tio est impropria, vel ita intelli-
genda, quòd exercet eādem Vi-
cariam,quàm Petrus, vt per gl.
in clem.vnic. in ver. Vicarium,
de iureiur.& Nauar.in com. de
Iobel.& indulg.29. not. num. 1.
6 Tom.3. & † est ordinari⁹ ordi-
nariorum, & totius orbis, cùm
totus Mundus Papæ sit territo-
rium, c.cuncta per mundum, c.
per principalem, 9.q.3. & Abb.
in c.fin.num.45.de for.comp.&
7 omnes eidem parere,† ipsumq;
in Primatum recognoscere de-
bent,c.omnes,c.sacrosancta, &
c. de Constantinopolitana, 22.
dis. licet.n.Carolo Magno, qui
ad defendēdas res Ecclesię po-
stulatus Desiderium Regē, Se-
dis Apostolicæ hostem captiuū
fecit, illiusq; exercitum debel-

tutus, in quibus à vicario generali episcopi differat. ibidem.
Vicarius generalis primum locum obtinet post episcopum. pag. 117. nu. 11.
Vicarius generalis episcopi, an exercere possit omnia, quę episcopus potest. pag. 118. nu. 12
Vicarius episcopalis creari debet generalis. pag. 119 n. 13
Vicarius perpetus imperatoris, est dux Sabaudiæ. pag. 124. num. 26
Vicarius episcopi omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem episcopi, cuius vicem gerit. pag. 499. num. 16
Vicarius, & capitulum, quando dimissorias concedere possint. pag. 685 nu 49
Vicarij generalis literæ quibus verbis sint extendendæ. pagin. 120 num. 15.
Vicarij episcopi, archidiaconi quando sint. pag. 113. nu. 2
Vicarij nati, qui dicantur. ibidem
Vicarij facto hominis, alij spirituales, alij temporales. pag. 114. num. 3
Vicarij spirituales alij perpetui, & alij ad tempus. pag. ead. num. 4
Vicarij perpetui qui. pag. ead. nu. 5
Vicarij temporales qui. pag ead. nu. 6
Vicarij foranei, quam potestatem habeant. ibidem.
Vicarij generales episcoporum unum, & idem sunt cum episcopo. pag. 117. num. 10
Vicarij temporales plures sunt. pag. 124. nu. 25.
Vicarij imperatoris sunt dux Sabaudiæ, & eius successores. pagin. 125. num. 28
Vicariorũ diuersa sunt alij gnr̃a à lege, alij ab homine. pag. 113. num. 1
Vicariorum à lege species quot, & quales. pag. ead nu. 2
Vicarios in beneficijs curatis regularibus subiectis, quando ordinarij deputare possint. pag 497 nu 4
Vicarijs perpetuis, quæ portio assignãda. pag. 114 num. 5.
Vicarijs perpetuis parochialium, quanta portio assignari debeat. pag. 497. nu. 5
Vicarijs perpetuis, quæ portio assignãda, & quæ congrua dicatur. pag. ead. nu 8
Vicariæ perpetuæ, qua de causa fieri soleant. pag 498 num 10
Vices Apostolorum gerunt episcopi. pag. 113 num. 2
Victualia in visitatione, à quibus præstari debeant. pag. 506. n. 34
Victualia, & alia nè ad Rom. curiam adducantur prohibentes excommunicationem incurrunt. pag. 635 nu. 43.
Victualium appellatione cibi frugales veniunt, non sumptuosi. pag. 509. num. 41.
Vinculum coniugij inter fideles nunquam rescinditur. pag 399 n 118
Virginem seducens ad quæ teneatur. pag. 401. nu. 134
Virginem stuprans clericus est deponendus. pag. 565. n. 35
Virgines per episcopum, & non per inferiorem possunt consecrari. pag. 60. nu. 15

Virginitas

Virginitas est secunda dos. pagin. 403.num.134.
Virtute ordinis qui benedicere possint. pag.65.num.6
Vir, & vxor non ad imparia iudicantur. pag.398.n.117
Vir, & vxor, quæ vouere non possint. pag.417.nu.12
Viris literatis mundus illustratur. pag.311.num.4.
Visitare potest episcopus proximior eas ecclesias, quæ nullius sunt diœcesis. pag.100.nu.13
Visitare possunt episcopi parochiales ordinis Hierosolymitani in pluribus. pag.289.n.105
Visitare possunt ordinarij omnes parochiales subiectas ordini S. Iohannis Hierosolymitani. p.496.n.3
Visitare possunt episcopi capitula, & illorum personas. pag.505.n.30
Visitare iterum potest episcopus ecclesias ab inferioribus visitatas. pag 507.num 35.
Visitare potest episcopus beneficia abbati subdita cumulatiuè. pagin. ead num.36
Visitari possunt ab episcopis hospitalia, & alia pia loca. p.503.n.26
Visitari an possint ab episcopis eremitoria, & confraternitates religionis Hierosolymitanæ. pag.ead.n.27
Visitari possunt ecclesiæ nullius diœcesis, ab ordinarijs vicinioribus. pag.504.num 28.
Visitari debent virorum monasteria, & eorum personæ à visitatoribus regularibus. p.505.n.31
Visitator nihil potest accipere præter victualia. pag.506.n.33
Visitator in actu visitationis summarias informationes sumere debet. pag.512.n.64
Visitatores quanto comitatu olim procederent. p.507.n.38
Visitatores munera accipientes suspensionis pœnam incurrunt. pagin. 687 num.61
Visitatoribus secundum locorum mediocritatem honesta mensa paranda. pag.507.nu.37
Visitantibus, qui equorum numerus, & personarum comitatus requiratur. pag.508. num.39. & pag. ead. num.40
Visitantibus episcopis egenis necessaria illis sunt subministranda. pag. 509 num.39
Visitantibus episcopis diuitibus, quibus debeāt esse contenti. p.ea.n.44
Visitatio celerrimè fieri debet. pag. 505 num.32
Visitationi quæ loca sint ordinarijs subiecta. pag.494.nu.2
Visitationum scopus quis sit. pag. ead.num.1.
Vis, & metus quando matrimonium dirimant. pag.391.n.78
Vis, & metus, si fuerit dubius in puella, ea est separanda. pag.ead.n.81
Vniri an possit ecclesia libera ecclesiæ iuripatronatus. pag.499.n.14
Vniones à 40. annis citra factæ, ab ordinarijs locorum examinari possunt. pag.327.n.18
Vniones perpetuæ, quæ examinari debeant, & dissolui possint. pag. 498.num.11
Vniones debent fieri vocatis ijs, quorum interest. pag.499.n.13

Vniones parochialium, & aliorum beneficiorum, quomodo ab episcopis fieri possint. pag.502.nu.22
Vniuersalis ecclesiæ regimen subest Papæ. pag.25.nu.1
Vniuersalia, & geminata verba, quid operentur. p.449.n.76
Vnus inter duodecim, Petrus fuit electus. pag.4.n.1
Vnum beneficium vni conferendum. pag.523.num.22
Votum est duplex, simplex, & solẽne. pag.386.num.60.
Votum, quid sit. pag.415.nu.1
Votum necessitatis in baptismo emittitur. pag.415.num.3
Votum voluntatis est illud, quod quis voluntariè emittit. pag.ead.nu.4
Votum voluntarium est duplex. pag.416.nu.5
Votum simplex est duplex, tacitum, & expressum. pag.ead.nu.6
Votum, iuramentum, pactum, consuetudo, & lex, quando seruari non debeant. pagin.ead.nu.7
Votum, vt validum sit, quæ requirantur. pag.ead.nu.8
tum vouere episcopus non potest in suæ ecclesiæ præiudicium. pag.ead.num.9.
Votum peregrinationis clericus secularis sine consensu sui episcopi emittere non potest. pag.ead.nu.11
Votum metu factum, quando non obliget. pag.417.nu.17
Votum in minori ætate factum non obligat. pag.418.nu.20
Votum irritare possunt ij, in quorum potestate viuentes existunt. pag.ead num.21
Votum propria auctoritate in melius commutari potest. p.ead.nu.24
Votum factum intuitu certæ personæ, vel loci commutari potest. pagin.419.num.28.
Voti commutatio in æquale opus cum superioris auctoritate fieri debet. pag.419.num.25.
Voti commutatio fieri debet, de pluribus habita ratione. pag.ea n.26
Voti commutatio, quando expensarum itineris ratio est habenda, expensæ tantùm in eundo sunt considerandæ. pag.ead.num.27.
Voti dispensatio, vt legitima sit, quæ requirantur. pag 426.n 66
Voti vinculum à vinculo iuramenti, non differt. pag.417.nu.67
Voto nemo potest obligari in ijs, in quibus alteri subijcitur. pag.417.num.15.
Vota sub pęna peccati mortalis quàm primùm sunt adimplenda. pag.ead.num.16.
Vota necessitatis irritari aut commutari non possunt. pag.418.n.23
Votorum plures sunt species. pagin.415.num.2.
Vouere non potest monachus sine abbatis sui consensu. pag.416.n.10
Vouere non potest seruus quicquam, quo seruitium domini minuatur. pag.417.num.14.
Vsura tam iure naturali, quam diuino est prohibita. pag.489 nu.62
Vsuræ crimen in quibus committatur. pag.490.num 63
Vsuræ crimen est difficilis probationis. pag.ead.nu.64
Vsurarum crimen, an sit merè ecclesiasti-

siasticum. pag 491.nu.70
Vsurarius cōtractus, vt probetur, quæ requirantur. pag.490.nu.65
Vsurarius cōtractus probatur ex modicitate precij, & pacti de retrouendendo: pag ead.nu.66
Vsurarius quis probatur tribus concurrentibus. pag.491.nu.67
Vsurarius quomodo quis probari possit. pag.ead num.68
Vsurpantes bona ecclesiastica propria amittunt. p 190.n.49
Vsurpationi bonorum ecclesiasticorum consentientes graues pœnas incurrunt. pag.208.n.53
Vtens iure suo nemini iniuriam facit. pag.281 n.75
Vtilitatis causa in rerum ecclesiasticarum alienatione leuis esse non debet. pag.215.n.80
Vxor propria auctoritate à viro sine causa discedens minimè est viri sumptibus alenda. p.400.n.125
Vxori extra domum viri habitanti, an sint à marito alimenta præstanda. pag.399 nu.120
Vxorem secundam, prima viuente, scienter ducens est de hæresi vehementer suspectus. pagin.609. num.36.

ELENCHI FINIS.

INDEX CAPITVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

DE POTESTATE Papæ.	Cap.	I.
De gradibus Dignitatum.	Cap.	II.
De Electione Episcoporum, & qualitatibus in eis requisitis.	Cap.	III.
De Potestate Episcopi.	Cap.	IIII.
De Consecratione Ecclesiæ.	Cap.	V.
De Benedictione.	Cap.	VI.
De Indulgentijs.	Cap.	VII.
De Verbi Dei prædicatione.	Cap.	VIII.
De Synodo.	Cap.	IX.
De Vicarijs.	Cap.	X.
De Priuilegio Clericorum.	Cap.	XI.
De Bonis Clericorum.	Cap.	XII.
De Immunitate Ecclesiarum.	Cap.	XIII.
De Immunitate bonorum Ecclesiasticorum.	Cap.	XIV.
De Bonis Ecclesiæ non alienandis.	Cap.	XV.
De Iurisdictione ordinaria.	Cap.	XVI.
De Potestate Iurisdictionis delegatæ.	Cap.	XVII.
De Collatione beneficiorum.	Cap.	XVIII.
De Resignationibus, & eorum publicationibus.	Cap.	XIX.
De Reseruationibus.	Cap.	XX.
De Iurepatronatus.	Cap.	XXI.
De Pensionibus.	Cap.	XXII.
De Dispensationibus.	Cap.	XXIII.
De Sponsalibus, & matrimonijs.	Cap.	XXIV.
De Iuramentis.	Cap.	XXV.
De Voto, & voti dispensatione.	Cap.	XXVI.
De Decimis.	Cap.	XXVII.
De Primitijs, & oblationibus.	Cap.	XXVIII.
De Quarta funeralium.	Cap.	XXIX.
De Censibus.	Cap.	XXX.
De Visitatione.	Cap.	XXXI.
De Mala beneficiorum collatione.	Cap.	XXXII.
De Pœna non residentium.	Cap.	XXXIII.
De Spolijs Clericorum.	Cap.	XXXIV.
De Prohibitionibus, & Pœnis.	Cap.	XXXV.
De Sortilegijs.	Cap.	XXXVI.
De Crimine hæresis.	Cap.	XXXVII.
De Excommunicatione.	Cap.	XXXVIII
De Suspensione, & Interdicto.	Cap.	XXXIX.
De Irregularitate.	Cap.	XL.

Finis Capitum.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D. PROTHONOT. APOST.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Prima.

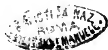

DE POTESTATE PAPÆ. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *PETRVS Primatum habuit, & inter duodecim vnus fuit electus; & cur non Andreas, aut Ioannes.*
2 *Papa de iure diuino Petro succedit.*
3 *Papa propter Ecclesiam est, & nõ Ecclesia propter Papam.*
4 *Pastoris officium est ordinariũ, & perpetuum.*
5 *Christus dicens Petro, pasce oues meas, omnes successores suos est alloquutus.*
6 *Papæ totus mundus est territorium.*
7 *Papæ omnes parere, & ipsum in primatum recognoscere debẽt.*
8 *Papa Adrianus quam potesta-*

A tem

rem Carolo Magno concessit.
9 *Papa priuilegia Imperatoribus concessa declarantur, & fuerunt reuocata.*
10 *Regum omnium potentiæ ab Imperio fluxerũt tamquam riuuli à flumine.*
11 *Papa Imperatorem sibi Iudicem constituere non potest, quia irrogaretur iniuria Deo si Vicarius suus iudicaretur à laico.*
12 *Clerici etiam cum iuramẽto iudicio laicorum se submittere non possunt.*
13 *Papa est Iudex omnium non recognoscentium superiorem.*
14 *Successores facta prædecessorum quandoq; debent immutare.*
15 *Imperatores, & Reges priuilegijs sibi à Pontificibus concessis renuntiarunt.*
16 *Papa iurisdictionem habet supra Imperatorem.*
17 *Papa septem Electores Imperij constituit.*
18 26. *Papa Imperium à Græcis transtulit in Germanos.*
19 *Principes Imperij Romanã Ecclesiam recognoscũt superiorẽ.*
20 *Principes Imperij sunt Romanæ Ecclesiæ auctoritate suffulti.*
21 *Principes Imperij tam Ecclesiã, quàm Imperium confouere tenentur.*
22 *Imperatores, & Reges Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ fidelitatem, obedientiam, honorificentiam, & reuerentiam præstare tenentur.*
23 *Eccl. Rom. iura, & possessiones.*
24 *Priuilegiorum, & donationum Romanæ Ecclesiæ factarum ratificatio.*
25 *Papa ex causa Imperium transferre, & Imperatores, ac Reges deponere potest.*
27 *Papa Leo Carolum Magnum coronauit, & Imperium transtulit ad Francos.*
28 *Irene Constantinum Imperatorem filium, oculis, & vita priuauit.*
29 *Papa Imperium à Græcis, trãstulit ad Francos.*
30 *Nicephorus Tirannus Irenem deposuit.*
31 *Carolus Magnus testamento Ludouicum filium in Imperio successorem nominauit & Papa testamentum confirmauit.*
32 *Papa Ludouicum Imperatorem coronauit.*
33 *Papa nullo Imperatoris expectato consensu eligi potest.*
34 *Ludouicus II. à Papa fuit coronatus.*
35 *Carolus Crassus, à Papa Imperator fuit coronatus.*
36 *Guido Imperator Coronatus.*
37 *Lambertus à Papa in Imperatorem fuit coronatus.*
38 *Guidonis Imperatoris, & Arnulphi mors.*
39 *Caroli Magni descẽdentia Germanorum finem habuit.*
40 *Ludouicus IIII. Imperator, à Papa coronatus.*
41 *Ludouicus IIII. à Berengario victus, Imperio, et oculis priuatus fuit.*

42 *Lamber-*

42 Libertus à Papa fuit coronatus.
43 Lambertus Imperator, proditoriè occisus.
44 Berengarius in Imperatorem à Papa inunctus.
45 Berengarius à suis fuit occisus.
46 Frãcorum proceres Imperio vacante Regem elegerunt.
47 Ludouicus in Regem Francorũ fuit coronatus.
48 Caroli Magni linea penitus extincta.
49 Otho Saxoniæ Rex à Papa Ioanne XII. coronatus, & à Francis Imperium transtulit in Germanos.
50 Imperator iure dici non potest, qui à Papa non est coronatus.
51 Papa Federicum II. Imperio, & Regnis priuauit.
52 Rex Francorum, non recognognoscit superiorem.
53 Rex Francorum subest Papæ, à quo depositus fuit.
54 Rex Hispaniarum pro aliquibus Regnis non recognoscit superiorem.
55 Papa ex causa insulas, & territorium Indiarum donauit.
56 Donatio pro hæredibus, & successoribus in perpetuum facta.
57 Christophori Columbi Indiarum inuentoris relatio.
58 Papa super omnes per totum orbem et Gẽtiles habet de iure iurisdictionem, licet non de facto.
59 Christus quatenus homo fuit Monarcha totius orbis etiam in temporalibus.
60 Papa successor Petri, & Christi Vicarius.
61 Patrum societatis Iesu commendatio.
62 Potestas an sit in omnibus penes Papam.
63 Verbum, omnimoda, quid comprehendat.
64 Respublica Venetorum non recognoscit Imperatorem in superiorem.
65 Rex Angliæ pro Dominio Hyberniæ non recognoscit Imperatorem.
66 Papa Regem Angliæ titulo defensoris fidei decorauit, ac postea ex causa Regno priuauit, & excommunicauit.
67 Papa Reginam Angliæ vti Hæreticorum fautricem excõmunicatam declarauit, & Regno priuauit.
68 Papa Hẽricum Borbonium Regem priuauit, & inhabilem ad succedendum declarauit.
69 Papæ, & Clerici processio pro benedictione Henrici Regis.
70 Henrici Regis abiuratio, & pœnitentia.
71 Pœnitentia potest commutari, & misericordia rigori est præferenda.

teris; ita successionem in sede Petri esse oportet, cùm certum
3 sit † Pontificē propter Ecclesiā, non Ecclesia propter Pontificem esse, ut ait August. in libro de Pasto.c.1.vbi quòd Christiani sumus propter nos est, quòd Præpositi sum' propter nos est, & probatur verbis Io. c.ult. pa-
4 sce oues meas, quia † officium Pastoris est officium ordinariū, & perpetuum, & ex natura rei tamdiù durare debet, quamdiù manet Ouile, quod manebit vsque ad cōsummationem sæcu-
5 li. Et cum Dominus Petro, † qui semper in carne non erat uicturus, dicat, pasce oues meas, in ipso omnes successores suos est alloquutus, ex sent. Chrysostomi, libro 2. de Sacerdot. circa principium, vbi, Quanam, inquit, de causa ille sanguinē effudit suū? certè ut pecudes eas acqreret, quarum curam, tum Petro, tùm Petri successoribus committebat, & S. Leo sermo. 2. de anniuersario Assumptionis suæ ad Pontificatum, manet, ait, dispositio ueritatis, & Beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans suscepta Ecclesiæ gubernacula nō reliquit, perseuerat uidelicet Petrus, & uiuit in successoribus suis. Nullus. n. est, nec fuit unquam, qui se Petri successorem asseruerit, uel pro tali sit habitus præter Romanum Pontificem, & cū Christus instituerit in Petro pontificatum duraturum vsque ad finem mūdi, pro pecudibus perpetuò pascendis, constat Papam Petri successorem esse, c. manet, & c. quodcunque, 24. q. 1.

Romanum Pōtificem Petro succedere in Ecclesiastica monarchia, tàm ex diuino iure, quā ratione successionis Conciliorū auctoritate summorum Pōtificum Græcorum, & Latinorum patrum, aliorumq; testimonijs, & auctoritatibus, probat Bellarm de Rom. Pont. eod. Tom. lib. 2. c. 12. 13 & vsque ad c. 22. & quamuis in c. ego Ludouicus 63. distin. ab eod. Ludouic. Romanorum Imperatore appelletur Vicarius Petri, ea appellatio est impropria, vel ita intelligenda, quòd exercet eādem Vicariam, quàm Petrus, vt per gl. in clem. vnic. in ver. Vicarium, de iureiur. & Nauar. in com. de Iobel. & indulg. 29. not. num. 1.
6 Tom. 3. & † est ordinari' ordinariorum, & totius orbis, cùm totus Mundus Papæ sit territorium, c. cuncta per mundum, c. per principalem, 9. q. 3. & Abb. in c. fin. num. 45. de for. comp. &
7 omnes eidem parere, † ipsumq; in Primatum recognoscere debent, c. omnes, c. sacrosancta, & c. de Constantinopolitana, 22. dis. licet. n. Carolo Magno, qui ad defendēdas res Ecclesię postulatus Desiderium Regē, Sedis Apostolicæ hostem captiuū fecit, illiusq; exercitum debel-

11 Non enim Papa Imperatorē sibi Iudicem facere potest, quia irrogaretur iniuria Deo, si Vicarius suus iudicaretur à laico, Abbas in c. Ecclesia S. Mariæ, nu.7.& Felyn.nu.5.de const.

Papa verò à solo Deo iudicatur, c. Anastasius 19.dist.cùm in Terris non habeat Superiorem, nec prætereà possit fieri Vassallus Imperatoris, aut alicuius Regis, (quicquid scripserit dictus Bod. & malè) d.c. cūcta per mundum, c. licet, in fine de elect. Clem. ne Romani, eod. ti. Paris. cons. 5.nu.77.& 78.vol. 4. Dec. in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu.62.& 63.de constit. Las. in d.l. est receptū, nu.3.de iurisd. om. iud. & Nau. in c. nouit 3.not.nu.75.de iudicum.tom.3.

12 Prætereà non solū Papa, sed nec clericus etiā cum iuramento iudicio laici se submittere potest, c. at si clerici, de iud. ca. si diligenti, & c. significasti, de fo. comp. quia clerici priuilegium fori habent à Deo, c. si Imperator vbi, gl. in uerb. & discuti, 96. dist. glos. in ca. quamquàm, in uerb. diuino, de cens. in 6. Inno. in c.2.nu.1. de maior. & obed. Abb. in d.c. at si clerici, num.25. de iud.& Oldrad. cons.83.nu.7. & cùm dictum priuilegium ius publicum tribuat, consensu priuatorum iuri publico derogari non potest, d.c. si diligēti, & ibi Abb.nu.2.& Fel. in d.c. Ecclesia Sanctę Mariæ, nu.6.

13 Papa est iudex omnium non recognoscentium Superiorem, ca. nouit, vbi etiam Abb. nu.15. & Felin. num.4. de iud. Et quòd dicta potestas per Adrianum, & Leonem Regibus concessa, fuerit postea reuocata, probat tex. in c. quia, §. uerum d. ct. 63. dist. & Abb. in c. venerabilē, nu. 18 in fin. de elect. cum alijs su-

14 pra deductis Successores † verò debēt facta, & instituta prædecessorum etiam bona mutare, si ita uiderint expedire, cap. quia sancta, §. uerum quia, uer. vt si nonnulli, & ibi gl. in verb. destruantur, 63. dist. Quinimò

15 & ipsimet Reges, † & Imperatores non solū Federicus II. Imperator, vt scripsit idem Bod. sed etiam Carolus, & Ludouicus Imperatores, & Gallorum Reges, ac etiam Henricus primus, & Otho pariter primus, illi postea renunciarunt, cap. cum Adrianus, c. Ego Ludouicus, ca. constitutio, c. tibi Domino, c. Sacrorum, §. ex his, & glos. in c. in Synodo, in uerb. affici, eadē 63. dist. & Nauar. in com. rubr. de iud. num.70. tom. 2. & qui iuri suo renunciat, illud repetere nō potest, c. quam periculosum, & ibi gl.7.q.1. & Crau. consil.24. num.4.

16 Papa habet iurisdictionem supra Imperatorē, c. venerabilem, circa med. versi. quòd autē, & ibi Innoc. num.4. & Abb. nu. 18. de elect. c. nouit, §. non igitur,

tur, de iud. c. Constantinus, 96. dist. Clem. Romani, de iure iur. & Abb. in consl. 82. num. 3. & 4. uol. 1. quia licet Imperator habeat Imperium à solo Deo, l. 1. in princ. C. de uet. iu. enucl. ca. si Imperator, & ibi gl. in verb. diuinitùs, 96. dist. tamẽ subest Pa-
17 pæ Vicario Christi, † qui septẽ Electores Imperij instituit, videlicet Archiepiscopos Magũtin. Treuerensem, & Colonien. Ecclesiasticos; Laicos uerò, Palatinum Comitem Rheni, Ducẽ Saxoniæ, Marchionem Brãdeburghensem, & Regem Boemiæ, qui infrascriptis uersibus compræhendũtur, Magna Maguntia, Crassa Colonia, Treueris alma: Atq; Palatinus Dapifex, Dux portitor ensis, Marchio Præpositus Cameræ, Pincerna Boemus: Romanum Regẽ statuendi dant sibi legem, ut per glos. pen. in c. ad Apostolicæ, de sent. & re iud. in 6. & Baro. anna. 996 §. & licet, tom 10. Anteà uerò non pęnes septem tantum electores erat ius eligendi, sed pęnes omnes tam Ecclesiasticos, quàm laicos feudatarios Imperatoris, utriusque Germaniæ Principes, ut pluribus probat Baro. eo. anna. 996. §. sanè quidem, & seqq. Et quòd à Romano Põtifice fuerint dicti Electores instituti, probat tex. in c. uenerabilem, §. Verum, ibi, ius, & potestas huiusmodi ab Apostolica Sede peruenerit, de elec. Clem. 5. in Concil Gener. Viennen. ut in Clement. Romani, ibi seque illi, & eidẽ Ecclesiæ, quæ
18 à Græcis † Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes, ius, & potestas eligẽdi Regem, & Imperatorem postmodùm promouẽdum peruenit de iur. Otho Imperium tenuit usque ad tertiam suam generationem, quorum quilibet uocatus est Otho, & extunc per Gregorium V. genere simili, & Theutonicum prouisa fuit electio, ut uidelicet per septem Principes Alemaniæ fieret, quæ usque ad hæc tempora perseuerat, ut testatur S. Thom. in lib. 3. de regimine Principũ, c. 19. S. Aug. in sum. de pot. Eccles. q. 35. art. 2. Philip. Bergom. lib. 12. Supplem. Chronic. Blõd. Flau. lib. 3. decad. 2. Plat. in uit. Greg. V. Rapha. Volater. lib. 22. Anthropolog. Io. And. in cap. ad Apostolicæ, de sent. & re iud. in 6. & in d. c. uenerabilẽ, de elect. Card. Flor. eod. c. uenerabilem, §. 1. col. 3. in 6. q. num. 7. Alberic. in l. benè à Zenone, nume. 5. de quadrien. præscript. S. Antonin. par. 3. tit. 22. c. 5. §. 13. Andr. Alciat. in coment. l. bona Ciuitatis, ff. de uerb. signif. & Robert. Bellarm. qui alios adducit de transla. Imper. Rom. lib. 3. ca. 1. §. habemus igitur, & ca. 3. § primus igitur, quẽ reprobata opinione tenẽtium, quòd à Gregorio X. Electores fuerint instituti,

ei, sequitur Baro. anna. 996. §. hæc igitur, tom. 10. & comprobatur confessione eorundem Principũ Imperij de ann. 1279. facta, ut per Autographum Romæ in Arce San. Angeli asseruatum tenoris infrascripti.

19 Nos Principes Imperij uniuersis presentem paginam inspecturis complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia, quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomẽ temporaliter tantum præsidentium, super terram plantans in ea Principes tamquàm arbores prçelectas, & rigans illas gratia singulari illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ; vt ipsius Ecclesiæ auctoritate suf-
20 fulti, velut germen † electũ per ipsorum electionem, illum qui frena Romani tenerent Imperij germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamẽto militantis Ecclesiæ per luminare maius Christi Vicariũ illustratum; Hic est qui materialẽ gladium ad ipsius nutum excutit, & conuertit; vt eius præsidio pastorum pastor adiutus oues sibi creditas spirituali gladio protegẽdo communiat, temporali refrçnet, & corrigat ad vindictam malefactorum, laudem verò credentium, & bonorum. Vt igitur omnis materia dissensionis, & scãdali, seu etiam rancoris occasio, inter ipsam Ecclesiam, & Imperium auferantur, & ij duo gladij in domo Domini cõstituti debito fçdere copulati se ipsos exerceant in vtilem reformationem regiminis vniuersi, & nos in actu volũtatis, & operis iueniamur filij deuotionis, & pacis, qui tàm Ec-
21 clesiã, † quam Imperium confouere tenemur, quicquid p Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum Regẽ semper Augustum Sãctiss. Patri, & Domino N.D. Nicolao Papæ III. eiusque successorib. & ipsi Romanæ Ecclesiç recognitum, confirmatum, ratificatum, innouatũ, de nouo donatum, declaratum, siue cõcessum, iuratum, & actũ, seu factum est, per priuilegia, vel quæcunq; alia scripta quorumcunque tenorum super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innouationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, & factis, seu gestis, tàm aliorum Imperatorum, & Regum Romanorum prædecessorum Regis eiusdem,
22 quàm ipsius Regis, † & specialiter super fidelitate, obediẽtia, honorificentia, & reuerentia, per Romanos Imperatores, & Reges, Romanis Pontificibus, & ipsi Ecclesiæ impendendis, ac possessionibus, honoribus, & iuribus eiusdem Ecclesiç, & no-
23 minatim sup tota Terra, † quæ est à Radicofano vsq; ad Ceperanum,

ranũ, Marchia Anconitana, Ducatu Spoletano, Terra Comitissæ Matildis, Ciuitate Rauennæ, & Emilia, Bobio, Cæsena, Foropopuli, Forliuio, Fauentia, Imola, Bonon. Ferraria, Comaclo, Adrianis, atq; Gabello, Arimino, Vrbino, Mõteferetri, Territorio Balne, Comitatu Bertenorij, Exarcatu Rauennæ, Pentapoli, Massa Trebaria cũ adiacẽtibus Terris, & omnibus alijs ad prædictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, Territorijs, atq; Insulis, in Terra, marique ad prouincias, ciuitates, territoria, & loca prædicta quoquomodo spectantibus. Necnòn super Ciuitate Romana, & Regno Siciliæ, cum omnibus ad ipsam spectantibus, tã citra Farum, quàm ultrà, Corsica quoque, atque Sardinia, & cæteris Terris, ac iuribus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus. Nos nostri nomine principatus

24 in omnibus, † & per omnia apꝓbamus, & ratificamus, ac ijsdem omnibus, & singulis, & quibuscunque alijs, super eisdẽ per eũdem Regem quoquomodo factis, & in posterum faciẽdis, volũtatem nostram, assensum, atque cõsensum vnanimiter, & concorditer exhibemus: Et promittimus, quòd contra premissa, vel aliquod premissorũ nullo vnquam tempore veniemus; sed ea omnia, & singula pro posse nostro procurabimus inuiolabiliter obseruari. Et vt hęc nostra volũtas, approbatio, ratificatio, assensus, cõsensus, atque promissio, à nobis eisdem Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ in perpetuũ obseruentur. Hoc præsens scriptum inde fieri fecimus, nostrorumq; sigillorum munimine roboratum. Actum, & datum anno Domini M.CCLXXIX. Indict. septima, regnante Do. Nostro prædicto D. R. Romanorũ Rege glorioso, Regni eius anno Sexto. Quo scripto, & comprobatur Donationes ab Imperatorib. Romanis Põtificibus, & Sedi Apostolicæ fuisse factas, quæ etiam ratificãtur, & Imperatores, ac Reges ad fidelitatem, obedientiã, & honorificentiã Romanis Põtificibus præstandam obnoxios esse, non autem Pontifices Romanos Feudatarios, & Imperatores, ac Reges Francorũ nulla Pontificum obligatione teneri, ut sine fundamento scripsit dictus Bod. eod c. 9.

25 Papa est supra Imperatores, & Reges, qa ex cã, & imperium trãsferre, et Imperatores, ac Reges deponere põt, c alius, & ibi gl. 15. q. 6. gl. fin. in c. si Papa, 40. dist. Abb. in c. 2. nu 4. circa finẽ, de cleric. non resid. S. Anton. in summa parte 3. titu. 3. capitu. 1. columna prima, & melius titulo 22. ca. 7. colum. 5. eadem par. vbi testatur de depositione Ludouici Frãcorum Regis, Othonis

uis,& Federici Imperatorum,& Purpur. in rub. de iurisdict. omnium iud. nu. 5. Et cum Ecclesia Romana opprimeretur ab Astulpho Rege Longobardorũ, Papa petijt auxilium à Constãtino,& Leone ei⁹ filio Imperatoribus Constantinopolitanis, qui cũ recusassent Ecclesiæ Romanæ auxiliũ prębere, Stephanus Papa II. Romanus de anno Dñi 776. Imperium Romanũ in personá Caroli Magni filij Pi-
26 pini, auxiliũ præbenti, † à Græcis trãstulit in Germanos, c. venerabilem, §. uerum; & ibi glos. prima in uer. trãstulit, de elect. & etiam Abb. num. 1. quam dicit singularem, & receptá, Nauar. relect. c. nouit, not. 3. num. 3. tom. 2. de iud. licèt similis, quæ tamẽ discordat in tempore habeatur in clement. Rom. in ver. transtulit, de iureiur. & fuit po-
27 steà à Leone Papa III. † in Basilica S. Petri de anno 801. coronatus, ut trad. Plat. in vita eiusd. Leonis III. ca. 97. & facit dicta glos. in c. uenerabilem, & etiam d. glos. in c. si Imperator, in uer. diuinitùs, sed decipiũtur glosatores, & Nauar. supracitat. in eundemque errorem, quòd Stephanus Papa Secundus imperium à Græcis ad Germanos transtulerit, incidit Cels. Manc. in tract. de iure Principat. lib. 3. c. 3. dum tenẽt, ꝙ de anno 776. dictus Stephanus Papa II. transtulerit imperium à Græcis ad Germanos, quia eodem anno Leo IV. filius Cõstantini V. Imperatoris post annos 35. imperij paterni imperium regere cępit; in cuius regimine annis quinq; & dieb. sex uixit, ut post Theopha. testatur Baro. tom. 9. quem post primam huius primæ partis impressionem uidi anna. Eccles. 780. in princ. & de anno ab eadem Natiuitate 781. decessit, eidemque Constantinus filius impubes ętatis annorum decem successit, qui sextó Idus Septembris vnà cum Irene Matre pijssima Imperium diuinitùs accepit, ut per Baro loco proximè citato. Cõstantino interim ętate legitima completá, Imperium ab administratione materna in se suscepit: & quia nihilò melior fuit Constantino Quinto auo, & Leone III. pauo Iesu Christi saluat. nostri, Sanctę Romanæ Ecclesię, Sanctorum, & eorum reliquiarum, ac Imaginum cõtemptoribus, inimicis, & hostib. ut per Casan. in Cat. glo. mũd. par. 12. cõsid. 17. §. & primo, uer. Leo Tertius, ab eodem omnium pessimo, ut legitur apud Tarcag. de Histor. mun. lib. 9. par. 2. qui quamplu-ribus suis nefandis sceleribus & delictis causantibus erat à Papa deponendus, arg. tex. in c. ad Apostolicæ, ubi etiam glo. in uer. priuamus, de sent. & re iud.
28 in 6. à Matre Irene † Religionis causa, & amore iustitię paratis

tis insidijs, orbatus oculis, ac simul vita priuatus fuit, ut p eũdem Bar. eo.to.9.an.796.§.hoc si quidem & Genebrar. Cron. anna.798.lib.4.& rursùm Imperium in matrem Irenem fuit deuolutum, ut per Baro. anna. 797.in princ. quæ regnauit vsque ad annum 802. quo tempore vindex Dei, & veritatis propugnatrix nominata fuit, & de eius laudibus plura scripsit Theod. Studita, qué refert Baro.dicto tom 9.anna.801.circa finem, & pro tutiori Romanæ
29 Ecclesiæ defensione † Leo III. Romæ in Basilica Diui Petri in die Natiuitatis Domini N. Iesu Christi tũc incipiẽte anno 801. omni populo acclamãte, Carolo Augusto à Deo coronato Magno, & pacifico Imperatori vita, & uictoria, infra missarum solemnia Carolum Magnum coronauit, & à Gręcis, ac persona eiusdem Constantini VI. in personam eiusdem Caroli Magni Imperium ad Francos transtulit, ut in c. Ego Ludouicus in fine, & ibi gl. fi 63. dist. S. Antonin. in sum. par. 3. ti. 3. c. 1. col. 3. qui erroneè scripsit, Adrianum transtulisse Imperium in Carolum, cũ à Leone fuerit coronatus, & in coronatione translatũ Imperium, ut etiam attestantur Otho Episcopus Frisingensis libro 5. Histo. ab Vrb. cond. c. 31. Gotif. Viterb. chronic. uniuers. aliàs Pant. Cõrad. Abb. Visperg. in chronic. Lupold. Bambet. in proœmio libro de iuribus Imper. Blon. Flau. decad. 2. libro 1. Io. Tritthem. in Catal. scripto. Philip. Berg. lib. 11. supplem. Albert. Krãt. lib. 2. Saxo. c. 18. Plat. in uit. Leo. 3. c. 97. Bellar. eód. libro de transla. Imper. Rom. ad Franc. lib. 1. c. 4. per tot & Baro. dict. tom 9. anna. 800. § qui autem. & tom. 10. anna. 870. § at quam, & occidẽtale imperium, quod aliàs translatum fuerat in Orientem. Bellarm. de translat. Imper. Rom. lib. 1. c. 4. §. Ioãnes Zonaras, denuò in Occidentẽ fuit reuocatum, idq; nõ nisi diuino consilio factum esse, vel fieri potuisse testatur Baro. eo. tomo 9. anna. 800. §. hæc iccircò.
30 posteà autẽ, † quia benè operãtes Deus ad maiorem probationẽ sępè affligi, terrenisq; bonis nudari permittit, vt maioribus reddantur digni muneribus, de anno 802. dũ Carolus Magnus per Legatos Constantinopolim missos expetijsset coniugium Irenis, Nicephor⁹ tyrãnus fraudulentèr inuasit Imperium, & Irenem deposuit, ut post alios testatur Bellarm. eo. lib. 1. c. 11. §. quod verò, & seq & Baro. anna. 802. §. 1. & seqq.
31 Et Carolus ipse Frãcorũ Rex primus Imperator suo testamento Ludouicũ eius filiũ in Imperio successorẽ nominauit, Plat. de vita Põt. eo. c. 97. Quę nominatio ab eodẽ Papa Leone Ter-

tio vnà cum illius Teſtamento fuit confirmata, ut per Aym. de rebus geſt. Fran.lib.4.c.94. vbi, inquit, teſtamẽtum Caroli Leoni Papæ miſsũ eſt, ut approbaretur, quod factum eſt; hoc idẽ teſtatur Ado. Viennen. in chronic.6.ętate, ubi Imperator inq̃t, inter filios ſuos Regna diuidit, ut ſciret quiſque, ſi ſuperſtes eſſet, quam partem tueri, & regere debuiſſet, teſtamentum indè factum, & iureiurãdo ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Leoni Papæ miſſum, ut ſua manu ſubſcriberet. & denique corroborantur p̃miſſa vetuſtiſſimis Annalibus Frãcorũ, in quibus habetur, hæc omnia litteris mandata ſunt, & Leoni Papæ, ut ipſe ſua manu ſubſcriberet, per Eginarthum miſſa, quibus Pontifex lectis, & aſſenſum prębuit, & propria manu ſubſcripſit, ut tradit Bellarm. ibi, de tranſlat. Impe. Roma. ad Franc. cap.5. verſ. principio Carolus, lib.1. & Baro eo. tomo 9. anna.806 §. Hæc autem.

32 Leone mortuo, Stephanus Papa huius nominis Quartus ſucceſſor in Franciam ſe contulit, & ab eodem Ludouico honorificè receptus fuit, ut per Plat. in uita eiuſdem Stephani c.98. & Baro. dicto tom.9. anna. 816. § auctor incertus, & ipſe Remis in eodem Franciæ Regno de anno 815. eundem Ludouicum in Imperatorem coronauit, vt teſtatur idẽ Otho Fringenſis d. lib.5. cap.33. & Baro. loco proximè citato, § poſtea Pontifex. Deinde cùm Romam rediiſſet, & Menſe ſeptimo ſui pontificatus vitam egiſſet, ad ſummi Apoſtolatus apicem Paſquali aſſumpto, Ludouicus ipſe Imperator eidem Paſquali Summo Pontifici, & ſucceſſoribus in perpetuum, vt nullo

33 Imperatoris, † aut aliorum expectato conſenſu, Papa eligi poſſet, & reliqua ſicut à prædeceſſorib. ſuis hactenus in eorum poteſtate, & ditione tenuerant, & diſpoſuerãt, cuncta cõfirmauit, vt d. cap Ego Ludouicus 63. diſt. & Baro. anna. 817. §. & quando eo. tom. 9. cui Lotharius primogenitus Imperator ab eo nominatus in Imperiũ ſucceſſit, quem idem Paſqualis Romæ coronauit, vt teſtatur idem Otho d. lib.5. c.34. & Baro. anna. 823. in princ. qui poſt annos quatuordecim, quib' rexit Imperium, Ludouicũ II. eius primogenitũ ad Imperium nominauit, & ipſe ad vitã monaſticam ſe contulit, Ludouicus à

34 Sergio Papa † hui' nominis Secundo, annno 844. fuit coronatus, vt teſtatur Ado. Vienn. in chron. 6. ętat. Bellarm. de tranſlat. Impe. Rom. lib.2. c.1. & Baro. anna. 844. § Dominico verò, tom. 10. quo vita functo Carolus Caluus Francorum Rex dicti Ludouici patruus, & Lotha-

rij

rij frater in Imperium successit, & à Ioanne Papa VIII. de anno 874. Romæ coronatus fuit, vt per Rheginon. lib. 2. chronic. & Baro. eo tom. anna. 875. § quo inde qui biennio tantùm rexit Imperiũ, & eidẽ successit Ludouicus filius cognominatus Balbus, quia loquendo balbutiebat primogenit⁹ dicti Ludouici Secũdi, & nepos Caroli, qui posteà ab eodem Io. Papa Octauo, in Franciam de anno 878. Imperator coronatus fuit, vt post Aimo. & Onuf. in addit. ad Plat. in vita eiusdem Pontificis testatur Baro. eo to. 10. anna. 878. §. qui summatim, & decessit anno sequenti eidem superstitibus Ludouico, & Carolomano filijs, ac Carolo simplici posthumo, vt per eund. m Baro. anna 879. in prin. qui Ludouico Secũdo Imperatori patri in Regno Franciæ successerunt, ex quibus Carolus simplex à Fulcone Rhemensi Archiepiscopo in Regẽ Francorũ de anno 892. inũctus fuit, reiecto Othone Comite Parisiensi, qui Regis titulum tyrannicè sibi vsurpârat, vt per eundem Baro. anna. 892. §. eodem anno.

35 Quia verò Io. Papæ Octaui animus erga Carolũ Crassum, Ludouici Germaniæ Regis filium propẽsior erat, post Ludouicum Secundũ, eundem Carolum Romæ anno 881 in Imperatorem coronauit, idem Baro. anna. 879 § cum Ludouici hmcto anna. 881 § hoc pariter, & Aimoi. de reb. gest. Franc. lib. 5. c. 60 prope fin.

36 Carolo de medio sublato, Arnulphus Carolomani Regis filius eidẽ Carolo Crasso, repudiato a suis, in Regno nõ Imperio successit, vt post Reginon. & alios, Baro. anna. 888. in princ. & §. eodẽ anno, & Vuido, aliàs Guido Ducis Spoleti filius Imperiũ occupauit, vt per Regin. quem sequitur Baro. eod. anna. 888. §. qui autem, qui posteà à Papa Formoso fuit coronatus, vt reprobata opinione scribẽtiũ, quòd eidem Carolo in Imperio successerit Arnulphus probat, Frodoard. in Histor. Rhemen. lib. 4 c. 2. & Baro. in dicto. § qui autem, iũcto anna 892. in prin.

37 & demum Lambertus † eiusdẽ Guidonis Imperatoris filius ab eodem Formoso Papa in Imperatorem inunctus fuit Baro. anna. 893. §. ad postremũ, & quòd Arnulphus non fuerit legitimus Imperator, sed nulliter coronã Imperialẽ adhùc Guidone Imperatore in humanis agente sur ripuerit pluribus probat idem Baro. anna. 896. & hac de causa

38 cum Guido Imperator † Arnulphum insequeretur, iuxta fluuiũ Tarum defunctus fuit, quo anno Arnulphus etiàm, morbo pediculari decessit, vt post Luitprãd. lib. 1. c 9. & 10. tradit Baro. anna. 899. tom. 10.

39 Arnul-

39 Arnulpho successit Ludouicus
filius, & Ludouico Chunradus
Arnulphi ex alio Chunrado ne-
pos, in qu b. finē habuit proge-
nies Caroli Magni in linea Re-
gum Germanorum, vt post Ab-
ba Vespergen. tenet Bellarm. de
translat. Imp. Rom. lib. 2. c. 1. &
post alios antiquos chronogra-
phos Baro. anna. 912. circa fin.
eo. tom. 10.

40 Eodem tēpore de Imperio in
Italia inter Berengarium Ducē
Foroliuiensem, & Ludouicum
Bosonis Comitis filium acerri-
mè certato, post plures congres-
sus; Ludouicus Berēgarium fu-
gauit, & Romā ingressus à Ste-
phano Papa Quarto coronatus,
Imperator, Ludouicus Quartus,
fuit appellatus qui vsque ad an-
num. 904. Imperauit, vt per Ba-
ro. anna. 900. in fin quo tempo-
re ab eodem Berengario in præ
41 lio victus, & captus, † Imperio,
& oculis priuatus fuit, & Beren
gario Romam armato exercitu
accedente coronam imperij à
Ioanne Papa IX violēter extor-
sit, sicque tyrānicè Imperatoris
nomen sibi vendicauit, quo re-
cedente, Lamberto Guidonis
Imperatoris filio Romā voca-
to, qui aliàs in imperatorē fue-
rat inunctus, imperatoria coro-
42 na solēnibus ritibus † ab eodē
Pontifice fuit coronatus, & Sy-
nodo Episcoporū Romæ colle-
cta, in eodem Conuentu Patrū
vtriusque Regis causa proposi-
ta, & vtriusque iuribus exam-
natis, in eam sententiam ab om-
nibus itum est, ut Berēgarij co-
ronatio, tan quam vi extorta pe-
nitus abrogaretur, Lamberti ve-
rò, in qua liberа vota Roma-
ni Pontificis cōspirassent, legi-
timi esse iudicaretur, ut per Ba-
ro. anna. 904. in princ. qui an-
no 7. imperij pluribus laudi-
43 bus exornatus, ab Vgone † Co-
mite Mediolanensi in venatio-
ne occultè necatus fuit, ut per
Luitprand. lib. 1. c. 10. quem se-
quitur Baro. anna. 910. in princ.

44 Lamberto mortuo, Berenga-
rius summa rerum potitus est,
& anno 915. à Io. Papa X. Ro-
mæ in Imperatorem inunctus
fuit, ut post Sigo. de Reg. Ital. li-
bro 6. Baro. anna. 915. § quod
ad Ioann. & Imperauit vsq; ad
45 annū 924. quo à suis † fuit oc-
cisus, ut post Luitpran. & Fro-
doard. eiusdem temporis accu-
ratū chronographum, ut testa-
tur Barō. tenet idem Baro. an-
na. 924. in princ. & deinde plu-
ribus annis uacauit Imperium
donec auctoritate Pontificia in
Othonem Regem Saxorum ad
Germanos fuit translatum, ut
per Bellarm. de translat. Imper.
Rom. lib. 2. c. j. in fin. & ca. 2. §.
accedant, etiam in fin.

46 Interim in Gallis proceres
Francorum Carolo simplici Re
ge relicto elegerunt Robertum
Comitē, Regem, quem solemni
ritu Archiepiscopus Rhemensis

vnxit,

vnxit, ut post Frodoard. Baro. anna.923.§.hoc pariter,& sequẽti anno Carolus cum exercitu contra Robertum imparatum irruens,conflato prælio illũ necauit,& Hugone filio ad patris uindictã cum exercitu parato,Carolus fuga sibi cõsuluit, & demum dolo Eriberti Comitis captus, in carcerẽ detrusus fuit. Quapropter proceres Regni Rodulfum Richardi filium è Burgundia vocatum, in Regem elegerunt, ut post Frodoard.idem Baro.anna.923.eo. §.hoc pariter.Deinde Carolus de carcere eductus,& depositus, iterumq; in carcerẽ coniectus,ut per eundem Baro.anna. 927.in princ. infra biennium in carcerẽ decessit relicto Ludouico filio,qui educabatur ĩ Anglia, & interim Rodulfus Regnare cœpit, ut post Frodoard. in chron.eiusdem anni, Baro. anna.929.in princ.

47 Rodulfo de anno 936. defuncto dictus Ludouicus Caroli Simplicis filius ab Anglia reuocatus ad coronam Regni suscipiendam ab Artaldo Archiepiscopo Rhemen. in Regẽ Francorum coronatus fuit, ut tradit Baro. anna. 936. §. quo pariter; eoque mortuo Lotharius eius filius puer ab eodem Rhemense Archiepiscopo fuit coronatus,ut per Frodoard. relatum à Baro.anna. 954 §. quo pariter.

48 Decessit Lotharius, cum regnasset annos triginta, relinquens Regni hæredem Ludouicum filium vnicum, qui etiã anno sequẽti sine liberis decessit, & contẽpto Carolo patruo, Lotharij fratre,Regnum Francorum ad Hugonem Capetum Ducem Parisiensem delatum fuit, ut post alios Baro. anna. 986.& 987. in princ.

Carolus autem Lotharij frater, & Ludouici patruus, Ciuitatem Rhemensem proditoriè accepit qua potitus fuit, Baro.anna.990.§.eodem anno, & sequẽti anno eodem Carolo ab Hugone Capeto Rege capto,præcisum fuit ab eo Regnũ Frãcorum, & Caroli Magni familia finem habuit, ut per eundem Baro.eo.anna. 990. in fin.

49 Regrediendo nũc ad Imperium occidẽtale,euius translationis occasione hæc pauca de Regum, & Imperatorum descendentia mihi attigisse sufficiat, mortuo Berengario, Francorum Reges coronã imperialem nõ fuerunt assecuti,sed primus eadem imperiali corona post Berengarium, Otho Saxoniæ Rex, Henrici Regis filius fuit decoratus, qui Romam pacificè adiẽs amicabiliter exceptus,à Papa Ioanne X II. Imperator, & Augustus vocatus fuit, & ordinatus, ut per Frodoard quem refert, & sequitur Baro.anna.962. in princip. &

post

post plures alios per ipsum citatos Bellarm. de translat. Imper. Rom. lib. 2 capit. 3 per tot. & ex persona ipsius Othonis, non autem Hẽrici Regis patris, ut aliqui scripserunt; qui Imperialem coronam non fuit assecutus, ut per Bellarm. dicto lib. 2. ca. 2. in princip. imperium Occidentale auctoritate pontificia fuit translatum ad Germanos, Bellarm. eo. c. 3. & Baro. dicto anna. 962.

50 in prin. Non enim † iure Imperator dici potest, qui à Papa nõ est coronatus, clem. vnic. in princip. de iur iur & Baro. anna. 871. §. dicis autem, & §. illud autem, & anna. 888. §. eodem anno, tom. 10. & ideò quia Henricus, nec Chonradus, minusque Ludouicus Arnulphi filius, Reges coronam Imperialem habuerunt, in aliorum Imperatorum numero minimè fuerunt ascripti, ut post plures per ipsum citatos testatur Bellarm. dicto ca. 2. §. accedant postremo.

51 Et Innocentius Quartus, quã plurib. nefandis excessibus commissis causantibus, sacro præsente Concilio Lugdun. Federicum Secundum, Imperio, & Regnis omnique honore, & dignitate priuatum Domino ostẽdit, denuntiauit, & sententiando priuauit; atq; omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenebantur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuò absoluit, auctoritate Apostolica firmiter inhibendo; ne quisquam de cætero illi tãquàm Imperatori, vel Regi pareret, decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori, vel Regi consilium, vel auxilium præstarent, seu fauorem, ipso facto excommunicationis sentẽtiæ subiacere, & eisdem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectabat electio, vt eligerent liberè successorem permisit, ac licere declarauit. c. ad Apostolicæ, de sent. & re iud. in 6.

52 Rex Frãcorum licet in tẽporalibus non recognoscat superiorem cap. per venerabilem, post med. ver. insuper qui fil. sin. leg. & ibi Abb. nu. 37. Felin. in cap. cùm non liceat nu. 12. circa prin. de præscript. Bart. in l. hostes nu. 6. ff. de cap. & postl. reuer. Dec. in rub. de const. 1. lect. num. 11. & 12. Bart. in l. exemplo num. 7. de probat. Ias. qui hanc dicit esse communem opiniõnẽ, in l. 1. num. 10. C. de sum. Trin. & fide cath. idẽ Bal. cõs. 117. nu. 5. vol. 3. & Paris. consil. 31. nu. 15. & 16 uol. 1. tamen subest Papæ,

53 † à quo fuit depositus, qui oẽs subditos à iuramento fidelitatis absoluit, quia erat inutilis, & nimis effœminatus, d. c. alius, cum glos. in uer. inutilis, 15. q. 6. Abb. in d. c. venerabilem, numero 7. de elect.

54 Neque Rex Hispaniarum, pro quibusdam Regnis recognoscit superiorem, quia Reges

illa Regna ab hostium faucibus eripuerunt, gl. penul. in c. Adrianus 2. in fin. 63. dist. Abb. in cap. venerabilem, num. 19. de elect. Iasin l. 1. nu. 11. C. de sum. Trin. & fid. cath. & cum Ferdinãdus Rex, & Helysabeth Regina cõiuges Christophorum Columbum ad Maris Oceani nauigationem eorum sumptibus misissent, in qua Insulas, & Terras firmas incognitas reperijsset, easdem ac illarum Incolas, & habitatores eorum ditioni subijcere, & ad fidem Catholicam reducere proposuissent, vt illud ad debitum finem perduceretur, & nomẽ Saluatoris nostri in partibus illis induceretur, Alexãder VI. Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine

55 † omnes Insulas, & Terras firmas inuentas, & inueniendas, detectas, & detegendas versus Occidẽtem, & Meridiem fabricando, & construendo vnam lineam à Polo Arctico ex parte Septemtrionis ad Polũ Antarcticum versus Meridiem, siue Terræ firmę inuentæ, & inueniendę essent, Indiam, aut aliam quamcunque partem versus, quæ linea distaret à qualibet Insularum, quæ vulgariter nuncupantur de los Azores y Cabo verde, centum leucis versus Occidentem, & Meridiem; ita quod omnes Insulæ, & Terræ firmæ repertæ, & reperiendæ, detectæ, & detegẽdæ, à prædicta linea versus Occidentem, & meridiem per alium Regẽ, aut Principem Christianum nõ actualiter possessæ vsque ad diem Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, tũc proximè præteriti anni 1493. quando fuerunt per nuncios, & Capitaneos eorundem inuentæ aliquæ prędictarum Insularum, cum omnibus illarũ Dominijs, Ciuitatibus, Castris, locis, & Villis, iuribusque, & iurisdictionibus, & pertinentijs vniuersis,

56 eisdem Regi, & Reginæ, † hæredibusque, & successoribus suis Castellæ, & Legionis Regibus in perpetuum donauit, concessit & assignauit, ipsosque, & hæredes, ac successores prædictos illarum Dominos cum plena, libera, & omnimoda potestate, auctoritate, & iurisdictione fecit, constituit, & deputauit; decernens tamen per huiusmodi donationem, consignationem, & assignationem nulli Christiano Principi, qui actualiter prædictas Insulas, & Terras firmas possedisset vsque ad dictã diem Natiuitatis Domini, ius quæsitum sublatum intelligi posse, aut auferri deberi, eisdem mandãdo in virtute sanctę obedientiæ, vt pro eorum maxima deuotione, & Regia magnanimitate, sicut polliciti fuerant se esse facturos, ad Terras, & Insulas prædictas viros probos, & Deum timentes, doctos, peritos,

& ex-

& expertos ad instruendos Incolas, & habitatores prædictos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendos destinare deberēt, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes. Ac quibuscunq; sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam eo ipso cōtrafacientes incurrere voluit, inhibuit, ne ad Insulas, & Terras firmas inuentas, & inueniendas in locis supra designatis, & nūcupatis pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa accedere præsumerent absque ipsorum, ac hæredum, & successorum suorum prædictorum licentia speciali, vt in literis donationis eiusdem Alex. VI. sub dat. Romæ anno prædicto 1493. quarto Non. Maij, in Bull. c. 1. Quæ donatio
57 † fuit à Papa facta ex causa, quia prædictus Christophorus Columbus in dictis Insulis, & Terris quamplures gentes pacificè viuentes, & nudos incedentes, carnibus non vescentes, aurúque, aromata, & alias quamplurimas res præciosas diuersi generis, & diuersę qualitatis reperijt, magna spe allata, quòd si gentes prædictæ erudirentur, nomen, & fidem Saluatoris Domini Nostri Iesu Christi in Terris, & Insulis prædictis suscepissent, vt in eadem donatione in princ. & cùm gentes illæ Deum ignorarent, qui illis præminebant, potius Tyranni, quàm Reges existebant. Bellarm. in d. tom. 1. sec. controuer gener. de Rom. Pontif. c. 10. vers. dico secundò lib. 5.

58 Papa per totum Orbem, & supra omnes etiam Gentiles de iure habet iurisdictionem, licèt non de facto, Innoc. in cap. quod super num. 4. de vot. & vot. redemp. Abb. in c. 1. num. 2. Felin. num. 5 6. 7. 8. 9. & 10. de constit. & S. Antonin. in summ. 3. par. tit. 3. c. 2. col. 2. quapropter inuenta, & inuenienda eidem Regi, & successoribus legitimè concessit, quia cùm possit laicorum bona publicare d. c. Adrianus in fin. & ibi glos. fin. 63. dist. potuit & dictas Insulas, & Terras donare. Quia Christus qua-
59 tenus homo † fuit Monarcha totius Orbis, & potestatem excellētiæ etiam in temporalibus, non solùm in ordine ad finem supernaturalem, sed etiam absolutè habuit, & quamuis hanc Summo Pontifici non reliquerit, ei tamen reliquit potestatem illam, quā ipse Christus habuit super temporalia in ordine ad finem supernaturalē, Lud. Mol. de iust. & iur. tom. 1. tract. 2. disp. 29. ferè per tot. & post Aquin. de regim. Princ. lib. 3. c. 12. Host. in d. c. quod super col. 4. de vot. & vot. redemp. S. Antonin. d. 3. par. tit. 3. c. 2. col. 5. Iacob. Almay. de pot. Papæ c. 8. col. 6. & alios, quos refert, tenet Nauar. in relect. c. nouit. not. 3. num.

9. 10. & 11. de iud. tom. 2. Papa

60 autem successor est Petri, & Christi Vicarius, c. licet. de tranflat. Prælat. & Nauar. d. c. nouit. not. 3. num. 12. & omnia potest, quæ potest Christus claue non errante, c. manet ergo 24. q. 1. & Abb. in c. venerabilem num. 17. 18. de elect. & post dictam donationẽ plura Regna in dictis Insulis, & Terris remotissimis aliàs incognitis, sumptibus tàm eorundem Ferdinandi, & Helisabeth, quàm Caroli V. & Philippi II. Hisp. Regum, ab Infidelium faucibus erepta, & eisdem Regnis Castellæ, & Legionis acquisita fuerũt, pro quibus

61 propterea Hispaniarum Rex Imperatorem non recognoscit in superiorem, gl. in d. c. Adrianus, cum alijs supracitatis, vbi labore, & doctrina Patrum societatis Iesu, qui pro Christi nomine proprium sanguinem fundere non timuerunt, nec timent, in illis partibus officiũ Apostolicum exercẽdo, verbum Dei prędicando quàmplures Populi Iesu Christi Saluatoris nostri nomen, & fidem susceperunt.

62 Et licet potestas suprema laica omniũ directè nõ sit pœnes Papã, vt per Nau. relect. d. c. nou. num. 41. vers. per prædicta de iud. & Bellarm. sec. cont. gener. de Rom. Pont. c. 4. lib. 5. & dicti Infideles, qui nunquàm Romano Imperio subditi fuerant, nec de iure, nec de facto subijcerentur Principib. Christianis, quapropter eorum dominio non erant priuati, cùm Infidelitas sit de iure diuino, & Dominium de iure positiuo; vt post Caiet. 2. 2. q. 66. art. 8. tenet Benzo. in spec. Episc. lib. 3. q. 3. dub. 7. vers. quidam antẽ, & potestas Ecclesiastica principaliter, & directè sola supernaturalia respiciat, temporalia verò non nisi secundariò, siue per consequentiam, & accessoriè; tamen Papa toties, & tantum dictam potestatem ad tẽporalia extendere potest, quoties & quantùm Euangelij, & aliorum supernaturalium, & spiritualium conseruandorum, vel consequendorũ ratio id exigit, vt per eundẽ Nauar. eodem c. nouit. num. 41. vers. secundò quòd, & num. 96 & post Henric. quodlib. 6. q. 23. Io. Drie. lib. 2. de libert. Christ. cap. 2. Io. de Turrecrem. lib. 2. sum. c. 113. & seq. & alios, quos citat, tenet idẽ Bellarm. d. lib. 5. c. 1. vers. tertia sententia, & post Victor. de Ind. Insulanis num. 12. & 13. Benzo. d. dub. 7. in fin. & omnes Infideles, qui vel prędicationi resistunt, vel aliquos qui conuerti vellent, impediunt, indigni omni Regno, Principatu, Iurisdictione Dominio sunt, iudicandi. S. Antonin. in d. tit. 3. c. 2. col. 6. & Grego. de Valent. tom. 3. in 2. 2. disp. 1. q. 10. de Infidelit. punct. 7. Vnde pro consecutione spiritualiũ, vt Gentiles pro ani-

marum salute fidem, & nomen Christi susciperēt; ac illi, qui suscipere volentibus impedimento erant, expugnarentur, donatio Alexandri Papæ fuit legitimè facta, cum verbis, donamus, concedimus, cum omnibus illarum Dominijs, ac plena, libera, & omnimoda potestate auctoritate, & iurisdictione, pro eis, hæredibusque, & successoribus eorum, Castellę, & Legionis Regibus in perpetuum; & verbū,
63 † omnimoda, assumitur, vt genus comprehendens etiam merum & mixtum Imperium, glos. in clem. 1. in verb. omnimodam de for. comp. Abb. in c. conquęstus. nu. 4. vers. nam per verbum, eod. tit. Felin. in c. quòd sedem. num. 4. de off. ord. Ias. in l. Imperium num. 12. Purpur. num. 61. de iurisd. omn. Iud. & Oldrad. cons. 252. num. 9. Ponderata autem natura, & virtute verbi, liberè, Dominium Regum Infidelium deficere oportebat, & Hispaniarū Regibus acquiri, quia merum & mixtum Imperium liberè non valuissent exercere, si impedimētum aliquod à Regibus infidelibus pati potuissent, c. irrefragabili. vers. vt autem. de off. ord. Ruin. cons. 219. num. 3. vol. 1. & Corn. cons. 106. num. 17. vol. 2.
64 † Neque Respublica Venetorum recognoscit superiorem, quia habet priuilegium exemptionis ab Imperatore, Bart. in l. hostes nu. 4. C. de capt. & postlim. reuer. Bald. in c. sicut vlt. de iureiur. imò quia ædificata in mari iure cōmuni sunt eorum, qui ædificant, l. in tātùm. in principio. ff. de rer. diuis. & cū Veneti sint fundati in mari, & non in solo iurisdictionis alicuius, neminē recognoscunt superiorem, Bald. in rub. de rer. diuis. num. 8. Aluar. in cap. 1. quis dic. Dux, Com. March. in vs. feud. & Ias. in l. 1. nu. 11. de sum. Trinit. & fid.
65 Cath. Minùsque † Rex Angliæ ꝓ Dominio Hiberniæ recognoscit Imperatorē, quia ab Adriano Papa fuit illi concessum, & cùm postmodum in Regno successores contra formam concessionis populum grauaret, à Io. Papa XXII. Eduardus tūc Rex monitus fuit, vt grauamina corrigere curaret. vt in bull. Rom. eiusdem Io XXII. const. 5.

Leo autē Papa X. Henricum
66 † Angliæ Regem, qui contra Martinum Lutherum, & alios Hæreticos scripserat, titulo defensoris fidei decorauit, vt in eiusdem Leo. X. constit. 45. in eod. Bul. quem postea à fide deuiatum, quia dimissa Catherina Austriaca eius legitima coniuge, & de facto cum Anna Bolana matrimonio contracto, legibusque hæreticalibus conditis, ac Ioanne Cardinale Rosen. eius mandato decollato Paulus Papa III. cum omnibus suis fautoribus Regno, Domi-

nijs, & bonis priuauit, subditos à iuramento fidelitatis absoluit, & ipsum excõmunicauit, vt in eiusd. Pauli litteris in Bul. c.20.

67 Eadem ex causa Pius Quintus Helisabeth eiusd. Regni Reginam hæreticorum fautricẽ, omnes'que ei adhærentes in prædicti anathematis sententiam incurrisse, esseq; à Christi Corporis vnitate præcisos declarauit, ac ipsã Regno, omniq; Regni iure prætenso, necnõ & omni,& quocunq; dominio, dignitate, ac priuilegio, de Apostolicę potestatis plenitudine omninò priuauit. Proceres verò, subditos & populos dicti Regni, ac cęteros oẽs, qui illi quomodocũq; iurauerant fidelitatem, à iuramẽto huiusmodi ac omni prorsus Dominij, fidelitatis, & obsequij debito, perpetuò absolutos declarauit, prout absoluit. vt in declaratione de anno 1569. V. Kal. Martij emanata. in eodem Bull c.102.

68 Hẽricus Borbonius pluribus ex causis, à Sixto V. de S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu, Nauarræ Regno, & quibuscunque alijs Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Ciuitatibus, & Locis, Feudisque & bonis etiam emphiteuticis, & successionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & iurisdictionibus, ac iuribus, quæ de facto detinebat, & ad quæ ius quomodolibet habebat, seu prætendebat, & ad alia in posterũ obtinenda priuatus, incapax, & inhabilis ad succedendum in quibuscunque Ducatibus, Principatibus, Dominijs, & Regnis, ac specialiter in Regno Francię & Regno ipsi annexis Dominijs, iurisdictionibus, & locis declaratus fuit, ipsiusque posteri in perpetuum priuati, Vassallique, & subditi omnes à iuramẽto fidelitatis, & obsequij debito fuerunt absoluti; vt in literis declaratorijs eiusdem Sixti sub Dat. Romę anno 1585. V. Idus Septemb. expeditis, in eodem Bull. c.10. At demum post quàmplura bella, & ingentes cędes, factis quamplurimis processionibus, & supplicationib. multisque habitis congregationibus tàm in Cõsistorio secreto de more, quàm priuatim coram Clemente Papa VIII. qui ut vigilantem, & pium pastorem decet, deperditam ouem ad sanctum Ouile reducere, & pacem à Deo impetrare totis uiribus curauit, eodem Henrico ad cor reuerso, & Oratore cum speciali mandato procuratorio eidem Papæ ad Vrbem misso, qui eiusdem Henrici nomine cum eodẽ Pontifice egit, quia Sancta Romana Ecclesia nulli claudit gremium redeunti, c. super eo, de hęret. in 6. sub die 17. Septembris 1595 post Missę celebrationem

69 † Papa põtificaliter indutus assistentibus eiusdem S. R oma. Ecclesiæ

eclesię Cardinalibus, alijsq; Romanę Curię prælatis, & Clero, Oratorib⁹, Principibus, Baronis, & maxima populi multitudine ante fores Basilicę S Petri, & loco destinato, ac põtificaliter parato processionaliter accessit, vbi dictus orator non sine lacrimis errores hæreticales ab eodẽ Rege creditos, & tentos, ac per ipsũ oratorẽ ore ꝓprio ꝓnũciatos, eiusdemque Regis nomine
70 detestatos publicè abiurauit, † & imposita eidem Regi dicto Oratore eius nomine acceptanti pœnitẽtia salutari, quòd s per se ipsum eandem absolutionem à Legato Apostolico ad hunc effectum ad se in Galliam mittẽdo, humiliter postulando impetraret, Missę sacro quotidie interesset, quater in anno peccata sua confiteretur, & sacram Eucharistiã publicè sumeret, Beatissimam Dei Genetricẽ in eius aduocatam assumeret, in omnibus sextis ferijs septem psalmos pœnitentiales, & singulis sabbatis Rosarium eiusdem Dei Genetricis recitaret, ijs in locis, in quibus Ecclesię fuerant destructæ, & Religiosi eiecti, Ecclesias ipsas reficeret, atque dotaret, & in eis Ecclesiasticos viros sæculares, aut alicuius ordinis regulares sibi benè visos collocaret; Infra annum prox. tunc Principem Conden. pijs viris catholicis educandum traderet; Concilium Triden. acceptaret, & tueri curaret, Angliæ Reginę inimicũ se declararet, & per totum Galliæ Regnum Catholicam fidem prędicari faceret, treuguã cum Turcis à suis prædecessorib. initam frangeret, Ecclesias Prælatis Catholicis cõferret, & si quæ ab ijs, qui catholici non essent, possiderentur, earum possessores priuaret, & illas Catholicis traderet, omnes Catholicos principes de sua conuersione, & absolutione certiores faceret, Hæreticos à Ciuitatibus, & locis sibi subiectis totis viribus fugaret, Collationes Ecclesiarum nulli prodessent, qui confirmationem à Sancta Sede Apost. non obtineret, Põtifex eũdem Regẽ benedixit, & à quibuscũq; censuris, ac pęnis per eum incursis absoluit, ipsumq; ad Regna, Dominia, iura quæcũque, honores, & famam, atque eũdem, in quo ante pm illa quomodolibet erat, statum restituit, & plenariè reintegrauit. Qua benedictione, absolutione, & restitutione mediãte, Regnum Franciæ præcipuè, ac alia Dominia ab eo depẽdentia pacificè, & quietè assecutus fuit, & inde media ipsius Papæ auctoritate pacem cum Philippo II. Hispaniarum Rege, pluribus Ciuitatibus, & locis ad Regnum Franciæ spectantibus sibi restitutis, iniuit, quam Deus perpetuis futuris temporibus stabilem seruet. Nunc autem Henricus ipse Rex Deo cooperante,

vt Christianissimum Regē decet, Religionem Catholicā maximè fouet,& vbique in suis dominijs pro posse tutatur. Nec curiosiùs aliquis quærat,cur in aliquibus pœnitentia non fuerit
71 peracta,†quoniam ex Indulgētia,& legitimis de causis potuit commutari, minui, vel remitti, glos.in c.accedens,in ver.in tua, 50.dist. & c. latorem, in fi.& ibi glos.fin. 33.q.2. & misericordia rigori est preferenda, c. ponderet,in fine,vbi etiam glos.in ver. misericordia,50. dist. & c, alligant,26.q.7.

DE GRADIBVS DIGNITATVM Ecclesiasticarum. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *PAPA habet curam, & regimen Vniuersalis Ecclesiæ.*
2 *Cardinales personas Apostolorum repræsentant, & sunt pars corporis, ac membra Papæ.*
3 *Cardinalium gradus est tripartitus,in Episcopos,Presbyteros,et Diaconos. Et vltra septuaginta esse non possunt.*
4 *Cardinales, Episcopi sex.*
5 *Optatur sex Episcopatus Cardinalium inter præsentes.*
6 *Cardinales in eorum Episcopatibus habent ordinariam iurisdictionem.*
7 *Cardinales Presbyteri 50. & Diaconi 14.esse possunt,& numerus 70. à Papa Clemente Octauo fuit expletus.*
8 *Cardinalibus singulis singulę Ecclesiæ pro titulo Cardinalatus conferuntur.*
9 *Cardinales sub regulis Cancellariæ non comprehenduntur.*
10 *Ecclesiæ Titulares pro 50. Presbyteris Cardinalibus quæ.*
11 *Ecclesiæ Titulares pro 14. Diaconis.*
12 *Cardinales ex omnibus nationibus sunt promouendi.*
13 *Aetas requisita,vt quis ad Cardinalatum possit promoueri.*
14 *Illegitimi etiam per subsequens matrimonium legitimati corpore vitiati, ac consanguinei, & affines in aliquibus gradib. ad Cardinalatus celsitudinem sunt inhabiles.*
15 *Papa contra constitutionem prædecessoris dispensare,& illam reuocare potest.*
16 *Cardinalibus aliæ Dignitates conferuntur.*
17 *Legatorum tria sunt genera.*
18 *Legati de latere primum locum obtinent, & beneficia conferre possunt.*
19 *Legati missi qui.*

20 Le-

10 Legati etiam de latere, & Nuntij causas in prima instantia cognoscere non possunt.
21 Nuntio Apostolico non creditur, nisi ostensis literis facultatis.
22 Nuntio Apostolico in quibus credatur sine ostensione literarum.
23 Cardinali soli non creditur, vbi agitur de alterius praeiudicio.
24 Facultates Nuntiorum non extenduntur ad collationem beneficiorum in Cathedralibus existentium.
25 Legati nati qui sint.
26 Episcoporũ ordo est quadripartitus.
27 Patriarchę principales sunt quatuor.
28 Patriarchæ quomodo inter ipsos praecedant.
29 Primates, & Patriarchæ nomine differunt, sed idem est officium.
30 Abbates etiam exempti, & habentes in Diœcesi intra Episcopalia tenentur Episcopo reuerentiam exhibere.
31 Abbates praeferuntur omnibus Dignitatibus Ecclesiasticis secularibus post Pontificalẽ, quando Dignitates collegialiter non procedunt.
32 Abbates Ordinum capita qui.
33 Canonici Cathedraliũ collegialiter sedentes, vel incedentes Cathedralem Ecclesiam repraesentant.
34 Prothonotarij alij ordinarij, & alij extraordinarij.
35 Prothonotariatus est dignitas, et quomodo alias Dignitates praecedat.

1 PAPA † vti Petri successor habet curã, & regimen vniuersalis Ecclesiæ tàm in concernentibus Papę electionem, ac S. R. E. Cardinalium promotionẽ, quã Patriarcharũ, Primatuum, Archiepiscoporum, & Episcoporũ sanctiones, c. in nouo, 21. dist. ca. sacrosancta, 22. dist. & c. in illis, 80. dist. Eug. IV. in Bul. constit. 1. Paul. IV. const. 8. Pius IV. constitutio. 81. & Sixtus V. in cõst. 50. incip. postquam verus, in Bulla,
2 par. vlt. post Papam † primum locum obtinẽt S. R. E. Cardinales, qui personas sanctorũ Apostolorum repraesentant, & sunt Papæ consiliarij, ac coadiutores, c. per venerabilem, ante fin. uer. sunt autem sacerdotes. ex. qui. fil. sin. leg. c. fundamẽta, de elec. in 6. & pars corporis, ac membra ipsius Papę, vt trad. Paul. IV. in Bul. Rom. ca. 8. in prin. et Purpur. in rubr. de iurisd. omn. iudi. num. 15. & Cardinalatus celsitudo, ac splendor dignitati Regię comparatur, Sixt. V. in const. 5. om princ. & §. pręterea.
3 Cardinalium gradus † est tripartitus in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, & numerus p̃finitus ne vllo vnquam tempore vltra septuaginta esse possint, vt statuit idem Sixtus in d. cõst.

§. de

§. de prędictorum fratrum, imitans figuram septuaginta Senū, quibus Deus auferens de Spiritu, qui erat in Moyse dedit, vt sibi essent in regimine coadiutores, vt in lib. Nume. capit. 11.

4 † Quorum septuaginta Cardinalium sex sunt Episcopi, licèt olim essēt septē, videlicet Ostiēsis vnitus cum Velletrensi, qui primus est in ordine, & dignitate, prçcedens omnes, & immediatè sequitur Papam; quod habuit ex priuilegio Ecclesiæ Ostien. quia consecrat Papam; & vngit Imperatorem, Abbas in c. antiqua, nu. 6. de priuil. Cassan. in Cath. glo. mun. par. 4. consid. 12. vers. & aduerte, cap. cùm venerabilis, de consuet. Portuēsis, & S. Ruffinæ ob martyrium, quod Ruffina in eodem loco passa fuit, secundum locum obtinet, vnusque tantummodo est Episcopatus, licet Cassan. duos distinctos errore ductus cōnumerauerit, in eod. vers. & aduerte. Tusculanensis, tertius, Sabinensis, quartus, Prænestinensis, quintus, & Albanensis, sextus, de quibus in constitut. Six. V. in Bul. c. 56. §. ex Diaconijs. par. vlt. qui sunt sub Romano Pōtifice, & non in alterius Prouincia, vt ibi verb. Ostiensis, & primum gradum constituunt, ac secundū anterioritatis creationis prærogatiuam, & ordinis Sacerdotalis susceptionem optantur †

5 inter præsentes in Curia, quia in optione absentes pro mortuis habentur, nisi ex causa publica absentes, & extra Romanā Curiam per Romanum Pōtificem fuerint destinati, vt in Constitutione Pauli Papæ IV. in Bul. Rom. c. 8. & Ostiensi, qui Decanus existit, præcipuus honor tri-

6 buitur, † habentque in eorum Episcopatibus ordinariam iurisdictionem cum beneficiorū col-

7 latione. Secundus gradus † est Presbyterorum, quorum numerus ad summum quinquaginta fuit stabilitus, vt in ead. cōst. 50. Tertius est Diaconorum, qui vltra quatuordecim esse non possunt, vt in d. const. 50. Nunquam autem perfectus fuit numerus septuaginta Cardinalium, nisi quando Clemēs Papa VIII. sub die 3. Martij 1599. illum exple-

8 uit. Singulis † autem singulæ Ecclesiæ pro titulo Cardinalatus à Papa conferuntur, & si Ecclesiæ sunt collegiatæ, vel aliàs habent beneficia ad eorum collationem, quocunque tempore, & quouis modo vacent, ab ipsis Cardinalibus titularibus personis sibi benè uisis conferri possunt, quacūque reseruatione nō

9 obstante, quia in beneficijs † ab Ecclesijs Cardinalium dependentibus nulla cadit reseruatio, cū Cardinales sub regulis Cancellariæ non comprehendātur, vt per Felin. in c. in eos, nu. 2. de Hęret. Gomes. in procem. regu. Cancell. q. 6. num 9. & 10. versi. & sub

& sub ista generalitate, & i reg. de idem.q 3 nu 6.& Anca. cō-sil.295.nu.6.

10 † Quinquaginta Presbyteris Cardinalibus, qui secūdum ordinem constituunt pluribus antiquis titulis reformatis, fuerunt pro titulis assignatæ Ecclesiæ S.Crucis in Hierusalē, SS. Marcellini, & Petri, SS. Quatuor Coronatorum,& SS.Ioannis, & Pauli, S.Anastasiæ, S.Sabinę, Sā-cti Stephani in Cœlio Monte, S.Clemētis, SS.Nerei,& Archillei, S.Susannę, San.Pudentianæ, S.Sixti, S.Petri ad Vincula, Sancti Martini in Montibus, Sancti Eusebij, S.Priscę, S.Vitalis, Sancti Marci, S.Marcelli, S.Laurentij in Lucina, Basilicę duodecim Apostolorum, S. Laurentij in Damaso, quæ S.R.E. Vicecācellario pro tempore existenti perpetuò concessa, & assignata est, S.Balbinę, S.Cæciliæ, Sancti Chrysogoni, S.Praxedis, S.Mariæ Transtyberim, SS. Quirici, & Iulitæ, S.Ioannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S.Laurentij in Palisperna, Sancti Thomæ in Parione, S.Syluestri in Campo Martio, S.Pācratij, S.Bartholomęi in Insula, Sā-cti Matthęi ī Merulana, S.Mariæ de Aracœli, S.Mariæ in Via, S.Mariæ supra Mineruam, Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis, S.Hieronymi Illyricorum, S. Honuphri in Ianiculo, S. Augustini, S.Mariæ de Populo, Sā-cti Alexij in Auentino, S. Blasij de Annulo, S.Mariæ de Pace, S. Saluatoris de Lauro, Sā.Petri in Monte Aureo, Sancti Trinitatis in Monte Pincio,& Sanctæ Mariæ Transpontinę.

11 Quatuordecim † Diaconis Cardinalibus, qui tertium Cardinalium ordinem tenent, fuerunt pro titulis applicatę Ecclesiæ S.Mariæ in Aquiro, Sanctę Marię in Cosmedin, Sācto-rum Cosmę,& Damiani, S.Marię Nouę, S. Hadriani, S.Mariæ in Via lata, S.Marię in Porticu, S.Angeli in Foro piscario, S.Nicolai in Carcere Tulliano, Sāctę Marię ī Dominica, S.Eustachij, S.Viti in Macello, S.Agathæ,& S. Georgij ad velabrū, vt in litteris eiusdem Sixti, in eod. Bull. c.56.par.vlt. In dictis autem titulis, alijsq́, Ecclesijs sibi subiectis, Cardinales habent iurisdictionem Episcopalem, capit.his quę, de maio.& obed. & ibi Felin.post alios, quos citat, nu.1.

12 In Cardinalium promotione † omnium Christianitatis Nationum ratio debet haberi, Conc. Trid.in c.1, §.ea uerò omnia, de reform.sess.24.& Sixtus V.in ead.const. 50. §. primùm igitur, & §. vt autem ipsi, in Bull.par. vlt. Sed nullus in Diaconū Car-

13 dinalem assumi potest, † nisi saltem in vigesimosecundo suæ ætatis anno fuerit constitutus, ita vt omninò intra annum ad sacrū Diaconatus ordinem valeat

leat, & debeat promoueri, vt in
14 ea. const. 50. §. neque post. † Illegitimi etiam per subsequens matrimoniũ legitimati, aut super defectu natalium auctoritate Apostolica dispensationem consecuti, ad Cardinalatus celsitudinem sunt inhabiles, vt in d. const. 50. §. preterea.

Qui verò ob defectus, vitia, aut impedimenta, ad sacros ordines iuxta Canonicas sanctiones promoueri nequeunt, etiam si dispensationem auctoritate Apostolica obtinuerint, & qui alicuius criminis, aut infamiæ nota respersi fuerint, pariter in Cardinales, vllo vnquam tempore assumi possunt, vt ibi, §. sed & insuper.

Prohibẽtur ẽt ad Cardinalatus honorẽ assumi filios vtriusq; sexus, etiam ex legitimo matrimonio procreatos, vel ex eis nepotes habentes, quia nequeunt suę testimoniumm continentiæ exhibere, & pater erga filios naturali affectu nimium quadã propensione alligatur, vt verẽdum sit, ne propterea varijs ꝓprię domus negotijs, ac multiplici liberorum cura distractus, Ecclesiæ negotia sibi credita, aut negligenter tractet, aut minus solicitè, & fideliter, quàm par sit, eiusdem Ecclesiæ iura tueatur, vt in eadem const. 50. §. cùm autem, capit. priusquam, in fin. 28. dist. & c. sicut ver. habentes, 47. dist.

Et pater, etiam ex vno parente germanus, vel patruelis consobrinus, aut amitinus, patruus, aut auunculus nepotis ex fratre, vel sorore Cardinalis viuentis, eo viuente, & è conuerso talis nepos patrui, aut auunculi, Cardinales esse prohibentur, vt ibidem, § Insuper vt, & §. sed
15 & pari, ead. 50. cõst. Salua † tamen Papę auctoritate, q̃ in omnibus supra exp̃ssis, in suis Cardinalium promotionibus dispẽsare potest, tàm sup ętate, quàm numero, & alijs impedimentis, vt habetur infrà in capit. de Dispensat. ferè per tot. cùm possit constitutiones prędecessorum reuocare, Clem. vn. & ibi glo. in ver. pro infectis, de immu. Eccles. & Nauar. in cons. 3. num. 9. par. 2. de spõsal. Preterea in Ecclesijs S. Ioannis Lateran. S. Petri, & Sã. Marię Maioris de Vrbe, & earum singulis est Digni-
16 tas Archipresbyteralis, † quæ Cardinalibus per Papam confertur cũ ordinaria iurisdictione cõferendi, visitandi, & corrigendi, qui post Põtificalẽ primam habent dignitatem, & in eisdem Ecclesijs solum Papam habent superiorem, & tenentur per se ipsos, vel substitutos, animarum curam gerere, vt c. perlectis, §. Archipresbyter, 25. dist. & c. officium, de off. Archipresb.
17 Secũdum locum † obtinẽt Legati, quorum tria sunt genera; de Latere, Missi, & Nati, Guid.

Pap.

Pap. in rub. de offi. leg. Stapbil. eod. titu. num. 1. & Specul. de leg. §. superest videre, in princ. lib. 1. parte 1.

18 Legati † de latere sunt Cardinales, qui primum locum obtinent, & eisdem legatione durante, idem honor sicut Papę est exhibendus, glos. 2. in ca. qua de causa, 2. q. 4. Felin. in c. mandata, num. 1. de præsumpt. & Spec. d. §. sequitur videre, num. 2. & ipsi videtur habere iurisdictionem ordinariam, Abb. in c. nouit, num. 2. & in c. fin. num. 3. de off. leg. glos. in capit. Legatos, in verb proconsulum, in fine, & in ver. reputantes, eod. tit. in 6. & Specul. de leg. §. nunc ostendendum, nume. 54. lib. 1. par. 1. possuntque conferre beneficia, quæ cōferre non possunt Legati missi sine speciali Sedis Apostolicę facultate, c. 1. de off. leg. in 6. & Compostell. in c. dilectus, num. 5. eod. titu.

19 Legati missi † ad certas Prouincias non Cardinales, sunt quibus committitur legationis officium, Specul. d. §. sequitur videre, num. 3. & regulariter vocantur Nuntij, qui omissa disputatione, an de iure cōmuni antiquo in prouincia eis commissa, haberent ordinariā iurisdictionem, de qua per Specul. eod. tit. §. superest videre, nu. 2. & 3. Hodie nec Legati de latere in cognitione causarum habent ordinariam iurisdictionem, quæ illis tribuitur, vt legitur in facultatibus Clemētis Papæ VIII. dū Cardinalatus fūgeretur officio, ad Regnum Polloniæ Legati, vbi ad causas Ecclesiasticas, prophanas, ciuiles, criminales, & mixtas ad forum Ecclesiasticū quomodolibet pertinentes, sine præiudicio Ordinariorum quo ad causas huiusmodi, in prima instantia coram eis iuxta eiusdē Concilij Triden. decretum, vbi illud receptum, & in vsu est, cognoscendas, &c. habuit facultatem, vt in litteris sub dat. Romę anno 1588. 10. cal. Iunij, de quibus in 2. par. Bull. Sixti Papę V. c. 35. §. Necnon horum, & sacri Concilij decretis ita cauetur.

20 Legati † quoq; etiam de latere, Nuntij, Gubernatores Ecclesiastici, aut alij quarumcunque facultatum vigore, nō solū Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorū iurisdictionem ijs præripere, aut turbare non præsumant, sed nec etiā contra clericos, aliasuè personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eoque negligente, procedant, aliàs eorū processus, ordinationesuè nullius momenti sint, atq; ad damni satisfactionem partibus illati teneātur, vt in c. 20. § Legati quoque, sess. 24. de reformat. Et non

21 creditur † Nuncio Apostolico, nisi ostensis litteris suæ facultatis, vt est tex. in c. 2. §. sanè in Extrauag. com. de elect. Bartol. in l. vnic.

vnic.num.2.C.de mand. princ. & ibi Dec.numer.15.& Fed.de Sen.cons. 251.num.1. cùm enim agatur de interesse Episcoporũ, in quorum Diœcesanos iurisdictionẽ exercere dẽt, illis quorum interest, facultas est edenda, quia cum Nuntijs Apostolicis plures facultates ad volũtariam iurisdictionem spectantes concedantur, vt beneficia conferendi, dummodò secundũ cõmunem ęstimationem ualorem annuum 24. ducat. nõ excedãt, & non tamen in Cathedralibus Ecclesijs, ac ut plurimum nec in Collegiatis, minusque beneficia regularia, monitorialesque litteras in forma significauit, dispensationes extra tempora pro arctatis, & in aliquibus casibus absoluendi, illa clausula, quòd inserere non teneatur, respicit similes prouisiones in quib. facultas non est inserenda, & non sequitur non est inserenda, ergo nec edenda, quia aliud est inserere, & aliud edere, & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli, ff.de minor. Quãdo enim agitur de præiuditio tertij, tunc nec Cardinali asserenti se legatum creditur, nisi ostensis litteris suæ legationis, vt post plures per ipsum citatos tenet Farinac.in tract.de test.q.63.c.2.numero 64.& quando absq; illius editione in Regno, seu Prouincia ei commissa, habetur, & reputatur pro Nuncio, postquam

22 à Rege,† vel Principe, ad quem fuit missus dignoscitur admissus, & receptus, tunc absq; ostẽsione litterarum habebitur ab omnibus pro Nuntio, in his, quæ ad Nunciaturę officiũ, & iure legationis spectant, secus quo ad alia quę speciale mãdatum requirũt, vt distinguit Staphil. qual.deb. esse leg.num.10. & in cõcernentibus iurisdictionem, in quibus nõ creditur Nũtio, nisi ostensis litteris ex supra allegatis, c.nobilissimus, iũct.gl. 97.dist. Abbas in c.quod super his, nu.5 & Felin.num.9.de fide instrum.& licet Staphil. vbi sup. num.12 teneat, quod si Legatus habeat in facultatibus, quòd nõ teneatur inserere, vel ostendere facultates, stabitur assertioni suę, argumento statuti disponẽtis, quòd statur iuramento, officialis, ibi loquitur de Legato de latere, & sic de Cardinali, & nõ de Nuntio, & argumentum, q stetur iuramento officialis, non procedit in assertione Nũtij sine iuramento, cui non est credẽdum, quia in causa propria nemo idoneus testis, ca.si testes, §. item omnibus 4. q.3.ca.insuper, in fin.& ibi Abb.num.6.de testi. tãtò minus, qa vnicus, & vnus testis non probat, c.veniẽs, & c. licèt 1.eod.tit. etiam si prę sidialis curię honore prę fulgeat, d.c. si testes, § iusiurandi, & etiam q

23 sit Cardinalis, † quando agitur de alterius prę iudicio, ei soli nõ creditur,

creditur, Abb. in ca. quòd super his, num. 5. uers. si tamẽ aliquid, & Felin. num. 12. uers. tertia cõclusio, de fide instru. & in his, in quibus creditur Legatis de latere, non creditur Nuntijs, quia sunt inferiores in absentia Papę, ut ibi per Abb. uersi. inferiori uerò, & Felin. num. 8. uers. quod autem, & nume. 12. in princ. & mihi contigit in facto, quòd p̃tendens Nũtius Apostolicus cõferre beneficium in Metropolitana Ecclesia prouinciæ suę legationis in mense reseruato, tũc vacãs, opponente Capitulo eiusdem Ecclesiæ de defectu facultatis, quam nunquam edere uoluit, asserens nõ teneri, affirmãs in Cathedralibus etiam Metropolitanis cõferendi facultatem habere, illamque edere non teneri, quam mihi tãdem ad partem legẽdam exhibuit, ea lecta,
24 reperi facultatem conferendi † cum expressa limitatione, non tamen in Cathedralibus, quapropter abstinuit à collatione, & uidi facultates Nuntiorum quandoque impressas, & omnibus apud Bibliopolas venales, & aliquando apud alios ita custoditas, & occultas teneri, quòd eorum dicto, quod in illis facultatibus contineretur standũ uidebatur, & nihilominus casu, quo de eorum prouisionibus, & concessionibus in Rota disputari contingat, omninò facultas est exhibenda, cum præsertim Nũtij beneficia sine speciali facultate conferre non possint, d. c. 1. de off. leg. in 6. & tunc non sufficit, quòd in litteris collationis legatur fuisse factam uigore facultatis eidem Apostolica auctoritate attributę, quia nõ creditur referenti, nisi cõstet de relato, auth. si quis in aliquo, C. de eden. & in causis pendentib. in Rota producuntur.

25 Legati nati sunt, qui habent legationis officiũ uigore dignitatum ex priuilegio Apostolico indultũ, ut Archiepiscopus Cãtuarien. & Eboracen. in Anglia, Remen. in Francia, & in Italia Pisarum, c. 1. de off. leg. & ibi Abb. num. 1. & 2. vbi Seb. Sap. in add. glo. in c. 1. uer. Ecclesiarum, eod. tit. in 6. & Compost. in rub. de off. leg. & de Legatorum facultate habetur per Doct. tot. titu. de off. leg. Felyn. in d. c. quod super his, nu. 8. 9. 10. 11. & 12. & plenè per Spec. in d. 1. par. lib. 1.
26 de leg. Tertius † est ordo Episcoporum quadripartitus in Patriarch. Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, cap. Cleros, §. ordo verò, 21. dist. c. vn. §. fin. de stat. reg. in 6. Conç. Trid. in c. 1. §. ne uerò, de reform. sess. 23. & Pius IV. in Bull. Rom. c. 115. circa princ. Patriarchæ principa-
27 les † sunt quattuor, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hyerosolimitanus, c. cleros, & ibi glos. in uer. in Patriarchis, 21. dist. & c. fin. 22. dist.

dist. preter Romanum Pótificé, qui Basilicę Lateranẽsis est Patriarcha, capit. in nomine Domini, in principio, 23. distinctio. & est Patriarcha Patriarcharum, quorum Constantino-
28 politanus † post Papam primũ locum obtinet, d.c. Sacrosancta, in fine, & c. Constantinopolitanę, 22. distin. Secundò, Alexandrinus, tertiò, Antiochenus, quartò, Hyerosolimitanus, & quòd post Romanam Ecclesiã, quę mater vniuersorum Christi fidelium est, & magistra, Cõstantinopolitana primùm, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, & Hyerosolimitana quartum locum obtineant, fuit diffinitum in Conc. Lateranen. c.5. de ord. sed. Patriarch. ca. renouantes, & c. fin. ead. distin. 22. Alij Patriarchę sunt Aquilegię. Gradensis in Istria, Venetiarũ, & Lugdunen. qui apud Lugdunen. Primas nuncupatur, & licèt Primates à Patriarchis no-
29 mine differant, † tamen idẽ est officium; quia Episcopi ab Archiepiscopis ad Primates appellant, c.1. 99. dist. glos. in ca. unic. §. fin. in uer. Patriarchis, de stat. reg. in 6. & Rebuff. in sua pract. benef. de deuol. num. 24. sed nõ habent locum cum cœteris Patriarchis, Archiepiscopi quãdoque & patriarchæ nuncupãtur, l. iubemus nulli, & ibi, glo. 2. C. de sacrosanct. Eccle. & auth. de Eccl. tit. in princ. Vrbes uerò, ac loca, in quibus Primates pręsidere debent, nõ à modernis, sed multis ante aduentum Christi statutę sunt temporibus, quarũ primates gentiles etiã pro maioribus negotijs appellabant. In ipsis uerò Vrbibus post aduẽtũ Christi Apostoli, & eorum successores, Patriarchas, & Primates posuerunt, & Beatus Petrus in illis Ciuitatib⁹ in quib. olim apud Ethnicos primi flamines eorum, atq; primi legis Doctores erãt. Episcopos, Patriarchas, vel Primates poni pręcepit, qui reliquorum causas Episcoporũ, & maiora negotia in fide agitarent; in illis autem, in quib. dudum apud prędictos Ethnicos erant eorum Archiflamines, Archiepiscopos institui mandauit, In singulis uerò reliquis Ciuitatibus singulos, & nõ plures Episcopos cõstitui præcepit, q̃ Episcoporum tãtum uocabula sortirentur, ut c.2. & 3. 80. dist. & gl. in c. 2. 13. q. 1. & parochialiũ fines, ac terminos Dionisius Papa distinxit, & diuisit, ut dicto c.2. ubi etiam gl. 13. q. 1. c. pastoralis, de his, quæ fi. à prælat. & Bertran. in cõs. 350. nu. 1. par. 2. atque modernis temporibus indiuisæ reperiebantur, Conciliũ Trid. diuidi mandauit, ut c. 13. de reform. sess. 24. Et Archiepiscopis sollicitudo totius prouincię est commissa; d.c. Cleros, §. ordo uerò, 21. dist. & causas appellationum ab Episcopis suis

suffraganeis interpositas cognoscere possunt, sed in ꝓpria diœcesi tantum, c. 1. & c. vt litigantes, de off. ord. in 6. & ca. nullus Primas, 9. q. 2.

30 Aliæ sũt dignitates,† vt Abbatiales, quarum Abbates etiã exempti, & habentes iura Episcopalia, & Diœcesi, tenentur Episcopo reuerentiam exhibere, Felin. in c. conquerente, nu. 5. de off. iud. ord. & Cassan. in cathal. glo. mun. 4. par 27. consid. in princ. & 31. consid. circa medium. & ipsi Abbates regula-

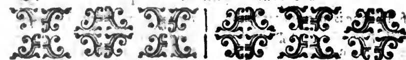
31 res † præferuntur cæteris clericis, & alijs Episcopo inferiorib⁹ in dignitatib. Ecclesiasticis sæcularibus constitutis, Abb. in c. decernimus, nu. 2. & ibi Zach. in appostil. de iud. & post Dec. ibi Gemin. & Bal. quos citat, tenet Cassan. eadem par. 4. cōsid. 32. in princip. & inter Abbates quatuor generales ordinum ca-

32 pita, † videlicet Sã. Benedicti, Cluniacen. Cistercien. & Præmostraten. omnibus alijs Abbatibus præferuntur, vt per eund. Cassan. d. par. 4. 31. consid. & Abbates veniunt appellatione Prȩlatorum, vt per Abb. eodem nu. 2. Quòd autem præcedant alijs dignitatibus Ecclesiasticis sæcularibus post Episcopalem, procedit quando dignitates, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis Collegialiter non incedunt,

33 † quia collegialiter Cathedralem Ecclesiam reprȩsentant, & tunc præ cæteris sunt honorandi, & præcedũt Abbates in processionibus, Felin. in c. postulasti, nu. 4. vers. fallit 3. de rescrip. & Cassan. eadem par. 4. considerat. 32.

34 Dignitatem † habent etiam Prothonotarij, quorum alij ordinarij, & alij supranumerarij, Prothonotarij, ordinarij sũt participãtes, qui habent officiũ Prothonotariatus cum fructib. qui ex eo in Romana Curia percipiuntur, extraordinarij verò ad honores, & dignitatem Prælaturæ sũt creati, ꝗ rochetũ portare posſũt, Prothonotaria-

35 tus autem est dignitas, † cum Prothonotarij sint notarij Papȩ, vt c. 2. & ca. cum redemptor, 12. q. 2. glo. 1. in ca. scriptum de elect. & isti etiam quibuscunque Canonicis, & dignitatib. nõ tñ Capitulariter incedentib. prȩferuntur, vt per Cassan. loco supracitato, consid. 29. vbi de dignitatibus Romanæ Curiȩ, & alijs copiosè scripsit in prȩdicta partȩ 4. per totã, quòd puto distinguendum, quia aut Prothonotar. extraordinarius est in habitu prælaturæ, & quod tunc extra Ecclesiam præcedat alias dignitates sine prælatura, secus si est in simplici habitu Sacerdotali, in quo præsumitur simplex persona ecclesiastica, nisi aliàs sit persona grauis, & nota, quo casu habitus non attenditur.

DE ELECT. EPISCOPORVM, ET QVAlitatibus in eis requisitis. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 EPISCOPI quomodo eligantur.
2 Episcopatus Foßanen. est Iuris patronatus Serenissimi Ducis Sabaudiæ.
3 Electio, & nominatio idem sunt.
4 Præconizatio quid sit.
5 Episcopi quomodo confirmētur.
6 Cedula Consistorialis quid sit.
7 Aetas triginta annorum cōpletorum in Episcopo requiritur.
8 Illegitimus est inhabilis ad Episcopatum.
9 Episcopus promouendus per sex menses ante, debet in sacris esse constitutus, & doctor, aut licentiatus.
10 Priuilegium doctoratus non facit doctorem.
11 Examen promouendorum ad Episcopatus, fieri debet.
12 Episcopi sunt Parochi Parochorum.
13 Litteratura conueniens sufficit, & quæ aliæ qualitates in Episcopo requirantur.
14 Episcopatus est onus Angelicis humeris formidandum.
15 Proceßus super concernentibus Cathedralem Ciuitatem, & Diœcesim quomodo formandus.
16 Fidei professio ab Episcopis promouendis emittenda.
17 Processus promouendorum ad Episcopatus, quomodo subscribantur.
18 Cedulæ pro Episcopis promouēdis Cardinalibus dandæ, quid continere debeant.
19 Cedula Consistorialis quomodo expediatur.
20 Episcopi quomodo ordinantur.
21 Episcopi quando acquirant ordinariam iurisdictionem.
22 Consecrari debent Episcopi infra tres menses.
23 Ordinis potestas per consecrationēm acquiritur.
24 Episcopi per totam Diœcesim habēt ordinariam iurisdictionē.
25 Episcoporum appellatione qui veniant.
26 Ordo sacerdotalis post Christum à Petro cœpit.
27 Episcopi officium quomodo facile, & difficile.
28 Episcopum qualem esse oporteat.
29 Episcopi munus in quibus consistat.

30 Epi-

30 *Episcopi quales esse debeant.*
31 *Episcopi quomodo subditis pręesse debeant.*
32 *Canonici Cathedralium Ecclesiarũ, quomodo sint corrigẽdi.*
33 *Crimen hæresis etiam in loco exempto commissum ab ordinario cognosci potest.*
34 *Exempti etiam regulares extra claustra degentes, ab ordinarijs locorum corrigi, & puniri possunt.*
35 *Episcopi Dominicis, & solemnibus diebus missam celebrare tenentur.*
36 *Episcopi suarum Diœcesum, & etiam externorum, animarum curam debent habere.*
37 *Ecclesiarum substantia per filios solet periclitari.*
38 *Filios, vel nepotes ex filio habẽs, non est Episcopus eligendus.*
39 *Clemens Papa VIII. habentes filios ad Episcopatus non admittit.*
40 *Filius est argumentum ambulãs super terram, de incontinentia patris.*
41 *Filij in Ecclesijs parentum, vel vacantia per mortem parẽtum beneficia obtinere non possunt.*

1 EPISCOPI † eligũtur, confirmantur, & consecrantur; Eliguntur ad Episcopatus à patronis Ius patronatus habentibus, vt ad Episcopatum Vigleuanen. à Rege Hispaniarum, & ad Episcopatum Fossanen à Duce Sabaudię titulo fundationis, & donationis modernis temporibus vltra alios aliàs fundatos, & dotatos per ipsos legitimè
2 acquisito, † cùm dotatio, & fundatio sint duo ex tribus modis acquirendi iuspatronatus, cap. decernimus. c. monasterium, c. rationis ordo, 16. q. 7. & Concil. Trid. c. 9. de refor. sess. 25. & licèt à patronis ad beneficia iuris
3 patronatus nominẽtur, † nominatio, & electio idem sunt, c. cũ terra, & ca. cùm in iure, de electio. & l. nominationum forma, vbi glosa. C. de decur. libro decimo.

4 Ad ep̄atus, † q̄ ad liberã Papę dispositionẽ spectãt, eligũtur, cũ in cõsistorio p̄conizãtur, & pręconizatio hẽt vim electionis, cũ fiat tm̃ ad effectũ nominandi p̄sonã ad Episcopatum assumendam; vt si quis sciret aliquod impedimentum quominus taliter pręconizatus assumi debberet, illud manifestare posset, & ista pręconizatio nullum tribuit ius, aut iurisdictionem, nec potest quis illius vigore fructus percipere, cùm Episcopus nominatus, donec à Papa fuerit prouisus, se in iurisdictione, & fructuũ perceptione immiscendo sit intrusus, c. quòd sicut, in princ. de elect. Rebuff. forma di miss. lit. par. 1. nu. 3. & Oldrad. consil. 246. nume. 1. Confirmatur

5 postea,† quando alia die in eodem consistorio, fabricato prius processu super vita, & moribus
6 promouendi,† expeditur cedula, quam in Vrbe uocant, consistorialem, quę habet vim supplicationis in Dataria expeditæ, & illa est matrix, super qua literę Apostolicę sub plumbo expediuntur, & antequam literę expediantur, illa cedula dicitur gratia informis, vt informis gratia, dicitur supplicatiō, Gomes, de infir. resign. q. 18. num. 1.
7 Processus primò fabricatur super ætate, cum Epus dēat trigesimum annum suę ętatis compleuisse, c. cùm in cunctis. §. præsenti decreto, & ibi etiam glo. de elect. Host. in sum. de elect. §. quis eligendus, num. 9. Secūdò super legitimis natalib. quia
8 illegitimus † sine Papę speciali dispensatione, quę vix ad Episcopatus obtinendos conceditur, est inhabilis, vt ad Episcopatum assumatur, c. cùm Vintonen. Ecclesia, ex. de elect. glo. in capit. grandi, in ver. legitimo. de supl. negl. Prælat. in 6. c. 1. de fil. presb. Conc. Trid. ca. 1. sess. 7. & c. 1. §. omnes verò, de refor. sess.
9 24. Tertiò an saltem † sex mensibus ante promotionem, sit in sacro ordine constitutus, Conc. Trident. c. 2. de reform. sess. 22. Quartò si antea in vniuersitate studioū magister, siue doctor, aut licentiatus in sacra Theologia, vel iure Canonico, aut publico alicuius Academię testimonio, idoneus ad alios docendos ostendatur, d. ca. 2. de refor.
10 sess. 22. quę nec sufficiunt, † quia cùm priuilegium doctoratus nō faciat doctorem, sed requiratur doctrina, Clemens Papa VIII. vt non solum habentes priuilegium, sed docti Viri ad Cathedrales assumentur, statuit, quòd ad Episcopatus in Italia assumendi, in Vrbe coram ipso, & sacra Congregatione Cardinalium, aliorumque grauium, & peritorum Prælatorum, & virorum, in Gallia verò, & Hispa-
11 nia † coram S. R. E. Cardinalibus Legatis ibi existen. & Legatis deficientibus, coram Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuntijs, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, de speciali Papæ mandato, assistentibus alijs prelatis, ac peritis viris, vt huiusmodi negotij grauitas requirit, se examini subijciant, qui approbati, & non alias ad Ecclesiarum regimina admittuntur, Conc. Trid. c. 1. de refor. sess. 24. cùm absurdum uideretur, quòd prouidendi de parochialibus, rigoroso examini se subijcere tenerentur, Conc. Trident in c. 1. sess. 24. de reform. Ad Cathedrales autē assumen-
12 di,† qui in eorum Diœcesi sūt Parochi Parochoū, cùm vniuersalem illius curā gerere teneantur, c. rationis in fine, 100. dist. & c. suggestum, 7. q. 1. absq; exa-

examine admitterentur, & licèt quis non ſit eminentis,
13 † ſufficit quòd ſit conuenientis litteraturę, c.cum nobis, §. his igitur, de elect.ca.niſi, §.pro defectu, & ibi Abb.nume. 10. de renunc. Quintò, an ſit bonę vocis, conditionis, & famæ, non rixoſus, nó criminoſus, ex ſuprà deductis.
14 † Sextò an in rebus gerendis pro Epiſcopatus adminiſtratione ſit aptus, cùm ſit onus angelicis humeris formidandū, Conc.Trid c.1 paulò poſt princip.de refor.ſeſſ.6.& hęc quoad perſonā, & qualitates aſſumendi. Vlterius formatur proceſſus
15 † ſuper redditibus Cathedralis, ad quam quis eſt aſſumendus, ac illius ſtatu, tàm in capitibus, quàm in mēbris, ſub cuius temporali Dominio, & Prouincia ſit poſita, ſi Eccleſia eſt ſuffraganea, ſub quo Metropolitano, ſi uerò eſt Metropolis, quot ſub ſe ſuffraganeos hēat, in qua parte Ciuitatis, & Vicinia Cathedralis ſit conſtructa, & an circumcirca habeat domos canonicales, quot in ea ſint Dignitates, & quæ, quot canonicatus, quot ſint beneficiati ad reſidentiam obligati, quę, & qualis ſit fabrica Eccleſiæ. Cathedralis, ſi contiguum habeat campanile, & campanas, ſi ſacriſtia ſit paramentis uaſis argēteis, alijſque neceſſarijs decenter munita, an unam, vel plures habeat ſacriſtias, et aptas. An habeat Palatium Epiſcopale pro Epiſcopi, & eius familia cōgrua habitatione. In Ciuitate, & Dięceſi quot ſint Eccleſię collegiatæ, quot, & quę Monaſteria regularia, tàm virorum, quàm mulierum, an inſtitutū fuerit Collegium Seminarij puerorum, vnum, aut plura, iuxta ſacri Cōcilij Trid. diſpoſitionem, ca. 18. ſeſſ. 23. de reform. quot pueri in eiſdem reperiantur, & an uiuāt ex redditibus beneficiorū eiſdē Collegijs Seminariorum unitorum, uel ex portione fructuū ab alijs beneficijs detractorum, ad formā dicti c. 18. §. & quòd, ſi in eadem Ciuitate, & Dięceſi reperiantur erecti plures Montes pietatis, Hoſpitalia, Confraternitates, aut alia pia loca, quot ſint Parochiales in Ciuitate, & Diœceſi, ſub cuius titulo ſit Cathedralis, & an in eadem adſint corpora Sanctorū, alięq; Reliquię, & decenter aſſeruentur. Si Ciuitas, & Diœceſis eſt ab hæretica prauitate munda, uel aliqua in parte ſuſpecta, aut infecta, an Ciuitas ſit populata & quot animas habeat, quot in tota Diœceſi conſiſtant, ſi non in número certo, qui uix haberi poteſt, ſaltem in circumcirca, ſuper quibus omnibus teſtes quā grauiores haberi poſſunt, in cōpetenti numero, qui præmiſſa legitimè probent coram Notario, ſeu Secretario, ad hoc à Cardinali proponente deputato.

Peracto

16 Peracto autē examine, † assumēd⁹ genib flexis, fidei ꝓfessionē corā eodem Cardinali proponente emittit, iuxta formam à Pio IIII. traditā in Bullario constit. 114. Iniunctum nobis, & si in Regnis Franciæ, vel Hispaniarum, aut in Germania, in manib⁹ Cardinalis Legati, vel Nūtij, aut alterius dicto examini præsidentis, & in publico instrumento omnia rediguntur, quo à Notario, vel Secretario subscripto, & authenticato, Cardinalis proponens illud subscribit, attestando processum vidisse, & ꝓponendum requisitas habere qualitates, & à Cardinali proponente, ad Cardinales capita ordinum, videlicet seniorem ex ordine Episcoporum, seniorem ex ordine presbyterorum, & seniorem Diaconum defertur, qui omnes eundem processum perfectum, quo per assumendum
17 fuerint requisita probata, † primò Episcopus, secundò Presbyter, & tertio loco Diaconus Cardinales subscribunt, affirmādo se adhibita accurata diligentia inuenisse promouendum qualitatibus à iure, & sancta Synodo requisitis præditū, ac certò existimare ipsum idoneum esse, vt in c.1. de reform. sess. 24. quo facto ad Cardinalem proponen-
18 tem reportatur, † & facta cedula summarium totius processus continente, tot copię eiusdē fiunt, quot in Consistorio Cardinales esse debent, & vna quæ Papæ defertur, pridie quàm dicta cedula in consistorio proponatur, facta huiusmodi propositione, illaque à Papa admissa,
19 supradicta cedula, † quæ consistorialis vocatur, manu Cardinalis proponentis subscripta, & eius sigillo munita expeditur, qua cōfirmatur electio; & dein-
20 de Episcopus ordinatur, † in qua ordinatione duo Episcopi manus imponere, & Euangeliorum librum super caput, & verticem eius, & vno super eū fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangere, & tenere debent, ca. Episcopus, 23. dist. & super eadem cedula,
21 literis Apostolicis expeditis, † illarum vigore possessione subsecuta, acquirit ordinariam iurisdictionem, cap. transmissam, de elect. quæ Episcopis tribuitur à Papa, qui vices suas ita alijs impartitur Ecclesijs, vt Episcopi in partem vocantur sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, c. decreto. c. qui se scit, 2. q. 6. & c. loquitur, §. Episcopatus, 24. q. 1. & ex tribus iurisdictio ordinario competit, ex lege, consuetudine, & priuilegio Principis, c. cum contingat, iuncta glo. in ver. consuetudine, vbi etiā Abb. nu. 5. & Felin. nu. 2. de for. cōpe. c. conquestus, & ibi glos. eodem ver. consuetudo. 9. q. 3. & Abbas in c. duo simul, num. 2. de offic. ord.

ord. Poſtmodum verò conſecrationis munus, infra tres menſes
22 ſuſcipere tenentur, † ſub pœna amiſſionis fructuum, & negligentes per alios tres menſes, Eccleſijs ſunt ipſo iure priuati, ca. qui quidam, 75. diſt. c. quoniam quidam, 100. diſt. Cõc. Trid. c. 9. de reform. ſeſſ. 7. & c. 2. de reform. ſeſſ. 23. Nauar. in c. 25. nu. 118. Tom 2. & Graff. dec. aur. ca. 97. num 52. par. 1. lib. 2. Per conſe-
23 crationem enim † acquirunt ordinis poteſtatem, vt in d. cap. tranſmiſſam, vbi etiam glo. fin. ante med. de electio. & in tota Diœceſi habent iuriſdictionem
24 ordinariam, † quam per ſe ipſos, vel alios, in quolibet loco non exempto, pro Tribunali ſedentes cauſas audiendo, & quę ad eorum iuriſdictionem pertinent, expediendo, liberè poſsũt exercere. c. cùm Epiſcopus, eod. tit. de off. ord. in 6. Et Epiſcopo-
25 rum appellatione † veniunt ẽt Patriarchę, Primates, & Archiepiſcopi, cap. cleros, § ordo verò, verſ. omnes autem, 21. diſtin. & Archid. in c. 1. de ſtat. reg. in 6. qui omnes habent iuriſdictionem, intra limites ſuarum Diœceſum, d. c. cum Epiſcopus, iũcta gloſ. de off. ord. in 6.

26 Poſt Chriſtum Dominũ, † à Petro Sacerdotalis cœpit ordo; quia ipſi primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, Domino ei dicente, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebũt aduerſus eã, & dabo tibi claues Regni cœlorum, vbi ligandi, ſoluendique poteſtatem, primus accepit à Domino, primusq́ue ad fidem populum ſuę prædicationis virtute adduxit, verboq́; inſtituit, cęteri verò Apoſtoli, cum eodẽ pari conſortio honorem, & poteſtatem acceperunt, ipſumq́ue Principem eorũ eſſe voluerunt, qui etiam iubente Domino, in toto orbe terrarũ diſperſi, Euangeliũ prædicauerunt; ipſis quoque decedentibus, in loco eorũ ſurrexerunt Epiſcopi, c. in nouo, 21. diſt. c. ſacroſancta, 22. diſt. c. quorum vices, 68. diſt. c. in illis, 80. diſt. & Cõc. Trid. c. 4. ſeſſ. 23.

27 In hac autem vita † nihil facilius, & leuius, & hominib⁹ acceptabilius Epiſcopi officio, ſi negligenter, & adulatoriè adminiſtretur, ſed nihil apud Deum miſerabilius, triſtius, & damnabilius, nihilque difficilius, ac laborioſius, & periculoſius Epiſcopi officio, ſed apud Deũ nihil beati⁹, ſi eo modo militetur, quo militari præcipitur, vt ait S. Aug. relat. in c. ante omnia, 40. diſt. & ſcire debent Epiſcopi, alijque Prælati, quòd ſi per uerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt, vnde neceſſe eſt, vt tantò ſe cautius à culpa cuſtodiant, quantò per praua, quæ

quæ faciunt, non soli moriũtur, beat. Greg. relatus in cap. præcipuè, §. scire prælati, 11. q. 3 & c. nulli fas, 25. q. 1.

28 Episcopum † oportet irreprę hensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, Doctorem, non vinolentũ, nõ percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed suæ domui benè præpositum, non neophitum, ne in superbiã elatus in iudicium incidat Diaboli, oportet autem illum testimonium habere bonum, etiam ab his, qui foris sunt. Paul. ad Thimot epi. 1. ca. 1. c. qui Episcopus, 23. dist. c. vnum orarium, 25. distinct. c. Episcopum, 61. dist. & Conc. Trid. ca. 1. vers. & quoniã oportet, sess. 2. eius autem mu-

29 nus est, † oues suas agnoscere, pro illis sacrificium offerre, verbique Diuini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, ad omnia munia pastoralia incumbere, & subditorum omnium vitia, nec criminosã, neuè inhonestam vitam ipso conniuente ducant, redarguere, cap. qualiter, & quando. il 2. de accus. Conc. Trid. c. 1. sess. 6. & c. 1. in princ. sess. 23. vbique de re-

30 form. † Irrepræhensibilem esse oportet, c. ult. 25. dis. c. vlt. 2. q. 7. c. si quis, §. item Episcopum, 1. q. 7. & c. quidem, 11. q. 1. sobriũ non vinolentum, ca. Episcopus, 35. dist. prudentem, ornatum, & pudicum, d. c. qui Episcopus, 23. dist. hospitalem, ne sit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, hospes fui, & non me suscepistis, Matth. c. 25. in fine, & dist. 42. in princ. cùm sine liberalitate necessitatem patientibus succurrendo, nomen Episcopi non mereatur, c. fratrem nostrum, 86. dist. Doctorem, quia alios docere tenetur, ca. qui Ecclesiasticis, cum seq. 36. dist. & dist. 86. in princ. & non sufficit innocens vita, nisi adsit etiam doctrina, 43. dist. in princ. & ca. seq. sine crimine esse debet, vt alios liberius arguere possit, c. vlt. 25. dist. cùm criminosus magis dicendus sit canis impudicus, quàm Episcopus, c. qui nec, 2. q. 7. & proprijs manibus neminem cędere, vel flagellare licet, c. non liceat, 86. dist. non litigiosum, cùm debeat occupationes sęculares abijcere, ne pręfocatus, curijs negociorum Dei verbo vacare non possit, cap. te quidem, 11. q. 1. non cupidũ turpis lucri gratia; nec aliquo inhonesto negotio victum sibi necessarium quęrere debet, d. ca. non liceat, §. prohibetur, 86. dist. non venatorem, cap. Episcopum, 34. dist. non neophitum, quia neophiti prohibentur in Episcopos ordinari, ne elati in superbiam

tanquam

tanquam Religio Christiana plurimum eis egeat, in iudiciũ incidant,& in laqueum Diaboli, Paul.ad Timoth.d.epist.1.ca. 3.& c.1.& 2.48.dist.& qualitates requisitę in Episcopo, sequẽtibus versibus comprehenduntur. Primùm præcipitur, quòd sit sine crimine Præsul, Monogamus, sobrius, prudens, ornatus, & hospes, casta docens, nõ percussor, non litigiosus, non cupidus, benè dispositus, nõ neophitus, vt talis, Apostolica quòd presit regula iussit, vt per Host. in sum.de temp.ord.§.& à quo, nu.7.in fin.Pluresq; alias qualitates,& virtutes in Episcopo requisitas ad benè munus suum explendum copiosè, & optimè scripsit Card.Paleot. in Archiepiscopali Bonon.c.6. cum plutibus seq.1.par.1. Pastores quidẽ,

31 † non autem percussores Episcopi esse debent,& ita subditis præesse oportet, vt non in eis dominentur, sed illos tamquam filios,& fratres diligant, monendo, rogando, arguẽdo, obsecrando,& increpando, Pet. 1. Ep.in c.5.circa princ.c.vlt. dist.94. ca. esto subiectus, 95.dist.& Conc. Trid.c.1.de reform. sess.13. Post correctionem verbalem contra incorrigibiles ad acriora,& grauiora remedia descendere, & procedere debent, c.corripiantur, cum seq.24. q.3. & vbi ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium,& cum lenitate seueritas est adhiben.Conc.Trid. d.ca.1. de reform. sess. 13. omnesque subditorum suorũ excessus corrigere, & ipsos visitare, ac de eorum excessibus, criminibus, & delictis etiam extra visitationem, tamquam Sedis Apostolicę delegati cognoscere, & castigare possunt, quibuscunq; exemptionibus, consuetudinib. concordijs, consanguinitate, familiaritate,& alijs non obstantibus, c.irrefragabili, de off.ord. & Conc.Trid.c.3.& 4. de refor. sess. 14. † exceptis Canonicis Cathedralium Ecclesiarũ, qui per capitula corrigi consueuerunt, in Ecclesijs, quæ talẽ hactenus consuetudinem habuerunt,& tunc à Capitulo ad iussionem Episcopi, infra terminũ competentem, ab eo pręfigendũ sunt corrigendi, alioquin Episcopus corrigere potest, d.c. irrefragabili, §.excessus tñ, de off. ord. & ibi Inn.in prin.& Cõc. Trid. capitulo sexto, de reformatione sess.25.

32

33 Corrigi ẽt,† cognosci, & puniri ab Epĩs pñt, exẽpti, rõne delicti, cõtractus, & rei; si delictũ fuerit commissum, & cõtractus celebratus in loco non exẽpto, & res, de qua agitur in loco etiã non exempto situata existat, de crimine hæresis etiam in loco exempto commissi, superfluarũ commessationum, illicitarũ fa-

bulationum, & diuinorum offi- ciorum celebratione, & in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum, c. dolentes, de celeb. miss. c. ad abolendam ext. de heret. c. 1. de proba. in 6. c. vnico, § fin. & c. 1. de priuil. eod. lib. 6. & Cōc. Trid. c. 14. de reform. quòd etiam dictum c. 1. innouat sess. 7. ratione personæ, si exempti etiam regula-
34 res claustrales, † extra claustra degentes delicta committunt, ab Ordinarijs locorum, in quorum iurisdictione sunt commissa delicta, tamquam super hoc à Sede Apostolica delegatis, visitari, puniri, & corrigi possunt, Conc. Trid. c. 3. sess. 6. & ca. 4. de reform. sess. 14.

35 Tenentur Episcopi † diebus Dominicis, & festis solemnibus legitimo cessante impedimēto missam celebrare, pro quo facit Conc. Trid. c. 2. sess. 2. quia habent curam animarum totius Diœcesis, arg. tex. in c. 14. de reform. sess. 23. debentque non modo pauperum suarum Diœ-
36 cesum, † sed externorum etiam curam habere; Nā Beatus Petrus profecturus ad prędicandum Iudęis dispersis per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, Bytiniā, & Paulus profecturus ad gentes ab Hierosolymis per circuitum vsque ad Illyricum, cùm scirent hoc esse proprium Pastoris, non solùm spiritualia gregi ministrare id, quod potissimum est, sed egentibus ea etiam, quę ad vitæ vsus necessaria sunt, prouidere, curā pauperum habere uoluerunt, vt discant Episcopi animarum, & corporum pastores, si fortè pauperes in Diœcesi sua non hēnt, aut superest eorum necessitati, alienis etiam pauperibus opitulari, aut etiam si ex Diœcesi sua ad usus suorum pauperum, quātum satis sit, colligere non possunt, vt aliundè quęrant, quia cura pauperibus subueniendi cōmunis esse debet, sicut Paulus ex Ecclesijs Galatię ad pauperes Ecclesiæ, quæ erant Hierosolymis mittebat, ut 1. Corint. c. 16. & Nauar. in tracta. de red.
37 Eccl. q. 3. num. 10. † & quia per filios solet Ecclesiarum substantia periclitari, c. de Syracusanę, 28. distin. & Episcopi solent esse cæci circa nepotes, secundum glo. in c. peruenit, 1. q. 3. & Concil. Trid. c. 1. sess. 25. de reforma. habens filios, uel nepotes etiam
38 legitimos, † in Episcopum nō est eligendus, authen. quom. op. Epi. §. 1. col. 1. & hoc loco nepotum nomine filij filiorum, non autē fratrum, aut sororum filij vocantur, l. Iurisconsultus, ff. de grad. cogn. & Abb. in capit. 1. de test. num. 2. facit ca. Catinensis, 61. dist. & c. priusquam, 28. dist. & non posse de iure communi habens filios, uel nepotes eligi in Episcopum, nisi dispensatiuè, tenet Innoc. in d. c. 1. de test. quē

sequitur

sequitur Abb. ibi num. 2. & Nauar. in com. de spol. cleric. §. 19. num. 2. vbi dicit hanc opinionẽ iuri scripto esse magis consonã,
39 & seruatur hodie † ex sancta mente Clem. Papæ VIII. qui habentes filios ad Episcopatus nõ admittit, licèt contrarium dispo nat, c. Episcopus, qui filios, 12. q. 2. & tempore prædecessorum ipsius Clemẽ. VIII. contraria viguerit consuetudo, quapropter multi Episcopi habentes filios, à Sede Apostolica ad Episcopatus fuerunt promoti, ex opin. Host. quæ communiter est recepta, vt testatur Nauar. d. num. 2. & secundum antiqua tempora, quãdo Ecclesiæ erant pauperes, hoc licebat, c. sicut, §. necesse, 47. dis. & Innoc. in d. c. 1. in fi. de test. & puto maximè decere, si nec ad parochiales Ecclesias obtinen. qui filios habent, admittentur,
40 † quia filius est argumentũ ambulans super terram de incontinentia patris, c. priusquam, in fi & c. proposuisti, circa princ. & ibi glos. in ver. filij, 28. distinct.
41 Patres enim † frõtem habere non possunt, alios de incontinentia redarguendi, d. ca. sicut, ver. habentes, 47. dist. nec propterea filij in Ecclesijs, in quib. patres eorum sunt instituti, vel quæ morte parẽtum immediatè vacarunt, beneficia obtinere pñt, c. pręsẽtiũ, c. ad pręsentiãm, c. qm̃, c. cum decorem, & cap. ad abolendam, de fil. presbyt.

DE POTESTATE EPISCOPI, Cap. IIII.

SVMMARIVM.

1 *EPISCOPI duplicem habent potestatem ordinis, & iurisdictionis.*

2 *Potestatis Ecclesiasticæ definitio quæ.*

3 *Potestas ordinis, in quibus consistat.*

4 *Chrisma conficere, & confirmare est solius Episcopi.*

5 *Consuetudine præscribi non potest, quòd clericus non Episcopus possit sacramentum confirmationis conferre.*

6 *Chrisma duobus conficitur, scilicet oleo oliuarum, & balsamo.*

7 *Confirmationis sacramentum quomodo differt à baptismo.*

8 *Confirmatio quid sit.*

9 *Chrismatis vnctio tripliciter fit in tribus sacramentis.*

10 *Effectus Sacramenti confirmationis est impressio characteris plenitudinis Spiritus Sancti cõformans nos diuinę bonitati.*

11 *Sacramentum cõfirmationis reiterari non potest.*
12 *Baptismus est fundamentum, & ianua omnium sacramentorum.*
13 *Confirmati maiorem gratiã consequuntur, quàm non confirmati.*
14 *Confirmationis sacramentum ex Papæ delegatione à simplici presbytero conferri potest.*
15 *Confirmationis sacramentum inducit impedimentum cognationis spiritualis.*
16 *Ordo est vnum ex septem sacramentis, & distribuuntur ordines in maiores, & minores, & sunt septem qui imprimũt characterem.*
17 *Episcopatus an sit ordo.*
18 *Ordines quibus cerimonijs conferantur.*
19 *Clerici comam nutrire prohibẽtur, & clericaturam deferre tenentur.*
20 *Ordinationum tempus quando sit.*
21 *Ordines minores Dominicis, & alijs festiuis diebus simul omnes conferri possunt, secus de maioribus.*
22 *Maiores ordines possunt conferri tantum post annum à susceptione postremi, nisi aliud Episcopo videatur.*
23 *Ordinari nemo potest à non suo Prælato sine literis dimissorijs sui Ordinarij.*
24 *Episcopi titulares non possunt aliquem ordinare absque Ordinarij licentia.*
25 *Mendicare non decet sacris ordinibus initiatos, neq; aliquem sordidum quæstum exercere.*
26 *Ordinibus sacris initiari nemo potest sine titulo.*
27 *Ordinum pro collatione nihil accipi potest, & quid de Notarijs pro dimissorialibus.*
28 *Duo sacri ordines eodem die conferri non possunt.*
29 *Interualla temporis in singulis ordinibus quæ sint seruanda.*
30 *Infans ad ordines promoueri non potest, & dicitur infans, qui nõdum septennium excessit.*
31 *Attingere annum legitimum sufficit in ordinum susceptione.*
32 *Abbatissa non minor 40. annis, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit, eligi potest.*
33 *Inquisitorum legitima ætas est 40. annorum.*
34 *Ordinum impedimenta quæ, & qualia sint.*
35 *Bigamus ad ordines promoueri non potest.*
36 *Bigamia est triplex, vera, interpretatiua, & similitudinaria.*
37 *Bigamia vera quæ sit.*
38 *Bigamia interpretatiua quot modis contrahitur.*
39 *Bigamia similitudinaria quę sit*
40 *Bigamus quare ab ordinibus arceatur, quatuor rationibus probatur.*
41 *Minor ordinatus ordines sacros recipit, sed executio vsque ad legitimam ætatem est suspensa.*
42 *Ordinatus extra tempora est suspensus,*

spensus, donec à Sede Apostolica fuerit dispensatus.

43 *Reges, et Reginæ quomodo inungantur, & coronentur.*

44 *Episcopi quomodo consecrentur.*

45 *Abbates, Abbatissæ, & Virgines quomodo benedicantur, & consecrentur.*

46 *Campanæ ordinis Episcopalis potestate benedicuntur, & quomodo.*

47 *Degradatio fit etiam potestate ordinis Episcopalis.*

48 *Episcopi, quæ sunt ordinis Episcopalis, alijs demandare non possunt.*

1 EPISCOPI † duplicē habent potestatem, ordinis, & iurisdictionis, Nauar. relect. c. nouit, not. 3. nu. 83. versic. quibus addo, de iud. tom. 2. & Bursat. cons. 125. nu. 23. lib. 1. quæ generaliter sū-
2 pta † est potestas à Christo instituta immediatè, & supernaturaliter ad gubernandum fideles secundum legem Euangelicam in supernaturalibus, & quatenus ad illa est opus etiam in naturalibus, Nauar. in d. relect. c. nouit, not. 3. num. 81. vers. decimo septimo.

3 Potestas ordinis, † quę vti dignior est præmittenda, consistit in chrismatis, & olei infirmorū confectione, frontis chrismatione, ordinum collatione, & Ecclesiarum, altarium, vasorum diuino cultui dicatorum, Abbatum, Abbatissarum, & Virginum cōsecratione, vestium, mapparum, aliorumque paramentorum, & campanarum benedictione, eorundemque Ecclesiarum, ac cęmeteriorum pollutorum reconciliatione, c. quamuis, 68. distin. glos. fin. in c. trāsmissa, de elect. glos. penult. in c. aqua, & ibi Abbas num. 2. & 8. de consec. Eccl. vel alta. glos. 1. in c. quia periculosum, de sent. excom. in 6. Abb. in c. quanto, num. 3. de consuet. & Concil. Trid. c. 4. & can. 7. de sacr. ord. sess. 23.

4 Solius autē Episcopi est † chrisma conficere, c. illud, 95. distin. c. si iubet, 26. q. 6. & in Cęna Domini quolibet anno est cōficiendum, & vetus intra Ecclesiā est exurendum, c. literis, de consec. dist. 3. & cum chrismate in fronte signare est tantùm Episcoporum, quibus spectat baptizatos confirmare, cap. presbyteris primo, de consecr. 4. dist. Ita quòd
5 nec præscriptione, † possūt presbyteri non Episcopi acquirere ius sacramentum confirmationis ministrandi, vt c. quanto, de consuet. & Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 10. num. 14. & sicut aqua est materia Baptismi, ita chrisma est materia cōfirmationis, sine quo conferri nō potest, vt in c. 1. §. penul. de sacr. vnct. & c. nouissimè, de cōsecr. dist. 5.
6 † & duo sunt in chrismate, scilicet oleum oliuarum, & balsamum,

mum, Graff. decis.aur.par. 2.libro 1.c.5.num.10.si verò per errorem quis non chrismate, sed oleo tantùm deliniretur, non esset sacramentum iterandum, sed tantùm cautè chrismate supplendũ, Innoc.in c.1.de sacram. non iter. quem sequitur Couar. eo.c.10.num.4.

7 Cõfirmationis † autem sacramentum differt à Baptismo, qui est necessarius ad salutem, non autem confirmationis sacramẽtum, quod tutius sine peccato potest omitti, quàm ab ijs, quib. id conferre non licet, ex temeritate assumatur, vt inquit text.

8 in eod.c.quanto, de consue. † Est enim confirmatio consignatio facta cum chrismate in fronte baptizati ab Episcopo cum certa forma verborũ ad audacter confitẽdũ nomen Christi. Graff. decis.aur.par.2.lib.1.c.5.num.1. forma autem verborum est, Signo te signo Crucis, & cõfirmo te chrismate salutis; ita definitur à S.Tho.art.3.S. Bonau.ar.3. q.1.& Rich.q 2.art.4.

9 Chrismatis verò vnctio tripliciter fit, † in tribus sacramentis, quorum diuersitas ex fine accipitur, quia in baptismo fit in vertice, ad significandum fidei susceptionem, quia vertex est locus cellulæ rationalis, ac per modum crucis, vt per crucem Redemptoris, bona accepta in baptismate obtinere cognoscamus. In cõfirmatione; fit in fronte ad significandum audaciam confessionis, cuius impedimentum, scilicet timor, & verecundia magis manifestatur in pallore, & rubore frontis, ex propinquitate cellulæ imaginariæ, fitque in modum crucis, vt in crucifixo, & per crucifixum sit tota spes, & fiducia confirmato, ut in tentationibus suis recogitet eũ, qui talem sustinuit passionem, cap.11.ad Hebr. In ordine verò fit in manibus, ad significandũ potestatem consecrandi corpus Christi, vt post Petr.4.distinc.7. q.3.art.3. tenet Graff. d.c.5.nu-

10 mero mihi 13. † Effectus autẽ sacramenti confirmationis est, quòd per illius collationem ita imprimitur character, quemadmodum in baptismo imprimitur character fidei, conformans nos diuinæ sapientiæ, & in ordine character potestatis, conformans nos diuinæ potentiæ, ita in cõfirmatione imprimitur character plenitudinis spiritus Sancti, conformans nos diuinæ bonitati, daturque per confirmationem plenitudo copiæ gratię, ad fortiter resistendum contra præssuras mũdi, & quod in hoc sacramento Spiritus sancti gratia augeatur, ut cõfirmemur ad pugnandum, Probat tex.in c.2. & c.nouissimè, de consec. dist. 5.

11 & Graffr.eod.c.5. num.15. † & quia hoc sacramento imprimitur character, reiterari non potest, c. dictum, cum seq. de cõsec. ead. dist.

ead. diſtinct. 5. & vt quis illud recipere poſſit requiritur, ut ſit baptizatus, quia niſi baptiſmus præcedat, nihil reciperet, cùm
12 Baptiſmus ſit fundamẽtũ, † & ianua omnium ſacramẽtorum, vt c. 1. & cap. veniens, de presb. bapt. & gloſ. fin. in eod. c. quãto, de conſuet. & licet ſacramentũ cõfirmationis ſine peccato omitti poſſit, d. c. quanto, de conſuet.
13 † tamen pueri confirmati maiorem gloriam conſequuntur, q̃ non confirmati, quemadmodũ in præſenti maiorem obtinent augumentũ gratiæ, c. 2. de conconſecr. diſt. 5. & gloſ. fin. in c. vt ieiuni in ead. diſt. & quãuis Epiſcopis, & nõ inferioribus liceat ſacrametum confirmationis miniſtrare, nec facultatẽ illud miniſtrandi poſſint ſolis presbyte-
14 ris delegare, † tamen ex delegatione Papæ ſimplex ſacerdos baptizatis cõfirmationis ſacramẽtum poteſt miniſtrare, gloſ. 1. in eod. c. quanto, in fine, de conſue. & ex adminiſtratione ſacramẽ-
15 ti cõfirmationis † oritur impedimẽtum cognationis ſpiritualis, impediens matrimonium cõtrahendum, & dirimens contractum, Conc. Trident. capit. 2. de reformatio. ſeſſ. 24.
16 Ordo vero † eſt propriè vnũ ex ſeptem Eccleſię Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, Conc. Trid. c. 3. & can. 3. de ſac. ord. ſeſſ. 23. fuerunt diſtributi ordines in maiores, & minores, vt dignius, & maiori cum reuerentia ſancti Sacerdotij miniſterio poſſet deſeruiri c. 2. & can. 2. ea. ſeſſ. q̃ ĩ Eccl. militãti sũt ſeptem, videlicet Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolytatus, & hi dicũtur minores, Subdiaconatus, Diaconatus, & Pręsbyteratus, qui ſunt maiores, & ſacri, à quibus retrocedere non licet, cap. erubeſcant, 32. diſt. & Dec. in c. cùm in cunctis num. 2. de elect. & ordinis imprimunt characterem, atque in eorũ collatione accipitur Spiritus Sanctus, ca. conſultationi de temp. ord. & can. 4. de Sacr. ord. ſeſ. 23.
17 Sed quoniam † quæritur inter Theologos, & Canoniſtas, an ſcilicet Epiſcopatus ſit ordo, & nonnulli ſecundum eorum receptiorem ſententiam, tenent opinionem affirmatiuam. Illa procedit, quatenus ordo dicitur officium quoddam, & poteſtas, reſpectu quarundam ſacrarum actionum, quæ Sacerdoti non competunt, non autem quòd cenſeatur verus ordo diſtinctus ab alijs, quatenus eſt Sacramentum, & characterem imprimit, cùm non habeat Epiſcopus maiorem, aut diſtinctã poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum, quàm Sacerdos ſimplex, quapropter Epiſcopatus propriè ordo non eſt diſtinctus à Sacerdotio; & ita poſt S. Tho. in 4. ſent. diſt. 24. q. 3. art. 2. & Ricard. Palud. q. 7. Sylueſtr. Caiet.

iet.& Abb.in c.ex litteris,de excess.Prælat.ac alios, quos citat, distinguit,& tenet Couar.d.c. 10. num.15.

18 Præsbyter ordinandus † stola vtroque humero ambitur, & Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente,etiam omnes præsbyteri presentes manus suas super caput illius ponere debent, c.presbyter cum seq.23.dist. & dum ipse consecrat,cunctis Sacerdotibus sigillatim dicit, Consecrare, & sanctificare digneris man⁹ istas, per istam vnctionem, & nostrá benedictionem, vt quæcunque benedixerint benedicantnr, & quæcunque consecrauerint,cósecrentur,& sanctificétur in nomine D. N. Iesu Christi, vt in Pont.Rom.iussu Clem. VIII. nuper edito,folio 66. & cap.generaliter §.vtrisque enim 16. q. 1. Diacono dum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manus super caput ponit, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur,ca.Diaconus 23. dist. Subdiaconus manus impositionem non accipit, sed calicem vacuum cum patena vacua superposita ab Episcopo porrectū, dextera manu tangit, & de manu Archidia. tágit vrceolos cum vino, & aqua, ac bacile cum manutergio, c.Subdiaconus ead.dist.& antiquitus Subdiaconatus non erat ordo sacer. c.nullus in Episcopatum, 60.dist.sed inter eos fuit postea connumeratus, cap.erubescant, 32.dist.& ca.à multis de æta. & qualit. Acolytus dum ordinatur, ab Episcopo est docendus qualiter in officio suo se gerere debet, & tangit candelabrum cum candela extincta ab Episcopo porrectum, vt sciat se ad accendenda Ecclesię luminaria mancipari,& vrceolum vacuū ad suggerendum vinum in Calicem, c.acolytus 23. dist.Exorcista accipit de manu Episcopi libellū, in quo scripti sunt exorcismi,dicente sibi Episcopo,Accipe, & comenda memoriæ, & habe potestatem imponēdi manus super energumenos siue baptizatos,siue cathecumenos,ca. exorcista ead.dist.lector cum ordinatur, Episcopus facit de eo verbum ad plebem, postea tradit ei codicem, in quo lecturus est dicens, Accipe, & esto relator verbi Dei,habiturus si fideliter, & vtiliter impleueris officium tuum,partem cum ijs,qui verbum Dei benè administrauerunt ab initio,c.lector ead. dist. Ostiarius cùm ordinatur, postquàm ab Archidiacono instructus fuerit qualiter ī domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem Archidiaconi,tradit ei Episcopus claues Ecclesiæ de altari dicens, Sic ages quasi redditurus Deo rationem pro his rebus quæ his clauibus recluduntur. ca. Ostiarius ead.dist. & in eod.

Pont.

Pont. vbi de omnibus ordinibus habetur.

19 Clerici † comã nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſpheræ raſum eſſe debet, c. pſalmiſta cum duobus ſeq. ead. 23. diſt. c. 1. qui de omnibus ordinibus tradit. 25. diſt. & ordinum miniſteria niſi per conſtitutos in eiſdem ordinibus exerceri non poſſunt, vt c. Acolytus ca. Exorciſta, ca. lector, ca. Oſtiarius, c. Pſalmiſta, 23. diſt. c. illud, c. in ſingulis, c. quicunque 77. diſt. & Conc. Trid. c. 17. de reform. ſeſſ. 23. & clerici coniugati non bigami in miniſterijs quatuor minorum ordinum ſe poſſunt exercere, eod. ca. 17. de reform. ſeſſ. 23. & ſine examine ordinati ſunt deponendi, ca. vlt. 24. diſt.

20 Tempus ordinationum † regulariter eſt quodlibet ſabbathum quatuor temporum, ſabbathum præcedens Dominicã Paſſionis, & ſabbathum ſanctũ c. ſani, & ca. de eo de temp. ord. & ibi Abb. num. 1. & Conc. Triden. ca. 8. de reform. ead. ſeſſ. 23. Quatuor temporum ieiunia celebrantur, primũ in initio Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium in Septembri, & quartum in Decembri, c. ſtatuimus 76. diſt. & ordinantes ac ordinandi ieiuni eſſe debent, capit. quòd à patri-

21 bus, & c. ſequenti 75. diſt. † Minores ordines Dominicis, & alijs feſtiuis diebus, ſimul omnes Epiſcopus conferre poteſt, c. de eo iunct. glo. 2. & ibi Abb. num. 1. de temp. ord. non tamen omnibus, ſed ſi ita Epiſcopo viſum fuerit expedire, & ijs qui ſaltẽ latinam linguam intelligant, c.

22 11. de reform. ſeſſ. 23. † Maiores verò tantummodo temporibus ſupradictis, & poſt annum à ſuſceptione poſtremi, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas, iudicio Epiſcopi aliud expoſcat, ita quòd iudicio Epiſcopi, qui ab interſtitijs ex cauſa poteſt diſpenſare, eſt relictum. d. c. de eo. cum ibi notatis ex eod. c. 11. de reform. ſeſſ. 23.

23 Ordinari † nemo poteſt à nõ ſuo Prælato, ſine literis dimiſſorijs ſui Ordinarij præuio examine conceſſis, alioquin ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum exequutione quãdiù proprio ordinario videbitur expedire, eſt ſuſpenſus. c. 1. & 2. 9 q. 2. c. 1. & 2. 21. q. 2. c. 1. 2. & 3. de temp. ord in 6. & Conc. Trid. c. 3. & 8. de reform. ſeſſ. 23. minuſque familiarem non ſubditum, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, poteſt Epiſcopus ſine ſui ordinarij dimiſſorijs ordinare, & tunc illi ſtatim beneficium conferre tenetur, Conc. Trid. c. 9. de reform. d. ſeſſ. 23. & ex cauſa occulta poteſt ordinarius aſcenſum ad ordines ſuperiores ordinatis interdicere

dicere, c. ad aures. de temp. ord. & Conc. Trid. cap. 1. de reform. sess. 14.

24 Episcopi † Ecclesiarum, quæ in partibus Infideliũ consistunt, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diœcesis etiam exempto, aut in aliquo Monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij, etiã prætextu familiaritatis, & continuę commensalitatis suæ, absq; proprij Prælati expresso consensu, aut litteris dimissorijs, sub eisdẽ pœnis aliquos ordinare non possunt, Conc. Trid. c. 2. de reform. eadem sess. 14.

25 Sacris ordinibus initiatos nõ decet mendicare, nec aliquem sordidum quæstum exercere, c. Diaconi sunt. §. mendicat infœlix 93. dist. & ideo eisdem ordinibus sacris promoueri nemo

26 debet, † nisi beneficium Ecclesiasticum, aut patrimonium vel pensionem habeat, quibus se commodè possit sustentari, cap. neminem, c. Sanctorum 70. dist. & Conc. Trid. in c. 2. de reform.

27 sess. 21. † & ordinum collatores, eorumque ministri nihil pro collatione ordinum capere possunt, c. sicut Episcopum, 1. q. 2. c. 1. de Simo. nec etiam à sponte offerentibus. Conc. Trid. c. 1. de reform. sess. 21. Notarij tamen in locis, in quibus non viget consuetudo nihil accipiẽdi, pro singulis litteris dimissorijs, aut testimonialibus decimam partẽ vnius aurei accipere possunt vt eod. c. 1. sess. 21.

29 Duo sacri ordines, † eodem die conferri non possunt, quibusuis priuilegijs, & indultis cõcessis non obstantibus, ca. literas, & c. dilectus. de temp. ord. & Conc. Trid. ca. 13. de reform. sess. 23. Temporis interuallo, & ætate singulis ordinum gradib. antiquitùs præscripta, vt c. in singulis cum omnibus seq. 77. dist. penitùs sublatis, ætas impedit

30 promotionẽ. Infans enim † promoueri non potest ad primam tonsuram, c. vl. & ibi glos. in ver. infanti. de temp. ord. in 6. & infans dicitur, qui septimum annum non expleuit, glo. in ca. de his in verbo infantiæ. 28. dist. & Alex. in l. si infanti. num. 1. C. de iur. delib. Ad Subdiaconatus ordinem ante 22. ad Diaconatus ante 23. & ad Presbyteratus an

31 te 25. † suæ ætatis annum nemo potest ordinari, Conc. Trid. c. 12. de reform. sess. 22. & sufficit per diem annum attigisse. cùm, completo, & elapso 24. ante 25. dici non possit, & sic de reliquis, glo. in c. cùm in cunctis. in ver. exegerit, vbi est speciale in Episcopo, quòd annus sit completus, & in alijs inferiorib. sufficit attigisse, & ibi Abb. nu. 6. de elect. & glo. in clem. generali in ver. in decimo octauo de æta.

32 & qualit. † Abbatissa non minor 40. annis, & quæ octo annis

nis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, eligi debet, & ſi his qualitatibus non reperiatur, ex his quæ annum trigeſimum exceſſerint, & quinque annis poſt profeſſionem rectè vixerint, eligi poteſt. cap. indemnitatibus, de elect. in 6. & Conc. Trid. cap. 7.
33 de reform. ſeſſ. 25. † Inquiſitor hæreticæ prauitatis minor annis 40. regulariter creari non poteſt, clem. nolentes, in princ. de hæret.

34 Natiuitas impedit etiã promotionem, quia illegitimæ procreati abſq; diſpenſatione Apoſtolica ordinari non poſſunt, ca. 1 & c. litteras de fil. præsb. & ibi Abb. num. 3. ca. ſi is eod. tit. in 6. & c. 1. & 2. 56. diſt. Corporis vitium, ſuper quo Epiſcopus diſpẽſare non poteſt, Innoc. in c. 1. in fine de corp. vit. & habetur in c. 1. 49. diſt. non ordinantur vitiati corpore, dum vitium ſcandalum generat in populo, vt ꝓpter maximum gibbum, qui eſt valde claudus, habens in oculo maculam, mutilatus manu, qui virilia non ægritudinis cauſa ſibi fecit abſcindi, qui partem digiti volens ſibi ipſi abſcidit, cui medietas palmæ cũ duobus digitis eſt abſciſſa, qui morbo incurabili laborat, & qui digiti partem in duello amiſit, c. maritum 33. diſt. c. ſi quis abſciderit, c. qui partem, c. ſi quis pro ęgritudine 55. diſt. c. 2. c. ſignificauit, c. expoſuiſti, de corp. vit. ca. præsbyterum, c de rectoribus, c. tua nos, & ca ex parte de cler. ægrot. & debil. An autem vitiũ inducat deformitatem, quę ſcãdalum pariat, relinquitur arbitrio ordinarij, d. ca. 2. & ibi gloſ. penul. & vlt. de corp. vit.

Crimina, vt qui vſuras accepiſſe conuincuntur, in ſcena luſiſſe noſcuntur, qui publica pœnitentia crimina defleuit, qui aliquando in furiam verſus inſaniuit, & ſimoniacus, d. c. maritũ, 33. diſt. qui homicidij facto, aut præcepto, aut conſilio conſcius extitit, & Apoſtata, ca. ſi quis viduam, c. ſtudeant, c. pœnitentes, c. ex pœnitentibus, c illud quoque, & c. hi qui. 50. diſt.

Adminiſtratio aliorum bonorum impedit promotionem, cùm quis ad ratiocinia eſt obligatus, c. vnico de obligat. ad ratio. ord. vel, non, præſertim falſi decoctores, qui vltimi ſupplicij, & ea pęna, qua fures ipſi de iure, vel cõſuetudine, aut particulari, vel municipali ſtatuto plecti ſolent, puniri debẽt, Pius V. conſt. 116. quæ incipit poſtquã,
35 Bigamia † cùm quis duas duxit vxores, aut cum vidua contraxit matrimonium, c. curandũ cum ſeq. 34. diſt. c. 1. & cap. bigamis de big. conditio. bigamia impedit ne quis poſſit ordinari, & eſt impedimentum ordinis, quia bis coniugatus non poteſt aptè ſignificare vnionem Ieſu

Christi cùm Ecclesia vnica,& sancta sua sponsa, quàm excellentia sacramenti ordinis meretur, c.acutius, et c.vna, 26.dist. glos.in c.debitum, in ver.sacramentum, de big.& Nauar. in c. 27.de pr.spec.irreg.nume. 195. tom.3.

36 Triplex est bigamia, † scilicet vera, interpretatiua, & similitudinaria, glos.in c.2. de biga. Rota decis.vn.num.7.8.& 9.eo. tit.in no.Nauar.d.numero 195. ver.secundo,& Graff.decis.aur.

37 c.27.nu.38.par.1.lib.4. † Vera bigamia est eius, qui successiuè duxit duas vxores virgines, vnã post mortem alterius, etiam si antequam fuisset christianus ipsas ambas, vel alteram tantum

38 habuisset. † Interpretatiua quatuor modis contrahitur per violationem castitatis promissę contrahẽdo cum vidua, vel corrupta, contrahens diuersis temporibus cũ vna de iure, & cum alia de facto,& qui scienter cognouit vxorem adulteram, glo. in d.c.2.in verb.in bigamis,&

39 similitudinaria est, † quam incurrit ordine sacro insignitus, vel voto solenni adstrictus cum aliqua etiam vnica virgine contrahens, & consumans. Nauar. d.c.27.num 195.Graff. d.c. 27. num.38. & Rot. dicta decis. 1. nu.9. licet enim bigamus ad ordines promoueri nõ debeat, tamen promotus recipit characterem, c.quicunque, 50.dist. gl.in d.c.2.in ver.dispensare, in fine, de big.& Graff. decis.aur. c.11. num.24.par.2.lib.1.sed non habet ordinis exequutionẽ, vt ibi.

40 Quatuor assignantur rationes, † quare bigamus ab ordinibus arceatur, prima propter defectum sacramenti vnitatis, cum carnem suam in plures diuiserit; secunda propter prærogatiuam ordinum; tertia propter signum incontinentię cum vxore mortua, si aliam duxerit; & quarta qa frequentator coniugiorum non habet frontem alios hortandi ad viduitatem, in c.vna, dist.26. & Graff. d.c.11. num.23. si quis seruilis est conditionis, c.nullus, c.nulli, c.quicunque, c.seruorum, c.si quis, & c.vlt.54.dist. nec Monachus sine consensu Abbatis, c. nullus,

41 & c.si quis, 58. dist. † Minores si ordinantur, ordines sacros recipiunt, sed exequutio vsque ad legitimam ætatem est suspensa, c.pueri, cum glo.2.q.1.c.vel nõ. cum gl.de temp.ord.c.2. de ęta. & qual.& gl.2.in fine, in clem.

42 fin. eod. tit. † Ordinatus extra tempora est suspensus, donec à Sede Apostolica fuerit dispensatus, c.cum quidam,& ca. literas, de temp.ord. quæ suspensio est inducta ipso iure, & qui suspensione huiusmodi durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, irregularitatem incurrunt, & beneficijs Ecclesiasticis possunt iure priuari,

Pius

Pius II. conſt. 6. Cum ex ſacrorum, in Bull. Rom.

43 Ordinis Epiſcopalis † poteſtate etiã Reges, & Reginę oleo cathecumenorum inunguntur, & coronãtur die Dominico, triduano ieiunio deuotè peracto per hebdomadam præcedentem, videlicet quarta, & ſexta feria, & ſabbatho præcedenti, ipſis præparatis pro ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento ſumendo, in metropolitana, ſiue alia cathedrali Eccleſia, vbi ſolemnitas celebratur, aſtantibus pluribus Epiſcopis Regni, emiſſa prius à Rege flexis genibus coram eodẽ Metropolitano profeſſione, iuxta formam, de qua in Põt. Rom. Clem. VIII. iuſſu edito. fol. 228. & pro conſecratione Metropolitanus intingit pollicem dexteræ manus in oleo cathecumenorũ, & inungit in modum crucis Regis brachiũ dexterum, inter iuncturam manus, & iũcturam cubiti, atque inter ſcapulas, in eodẽ Pont. fol. 231. & deinde eidem enſem præbet, coronam capiti illius imponit, & ſceptrũ Regale dat, ut ibidem fol. 234. & 236. eodemque modo cum inũctione brachij dexteri benedicitur Regina, cui etiã corona capiti imponitur, vt in eod. Pont. fol. 250. & 251.

44 Eadem ordinis poteſtate † à metropolitano aſtantibus ſaltẽ duobus Epiſcopis conſecrantur Epiſcopi, præſtito prius per eos iuramento in manibus eiuſdem Metropolitani ad præſcriptam in eodem Pont. formam, fol. 79. & adhibitis ſolemnitatibus, & cęremonijs, quæ ibi ſequuntur.

45 Abbates verò † eadem forma benedicuntur, & conſecrantur, de quaſin eodẽ Pont. fol. 122. & ſeqq. Et quia de benedictione, & conſecratione Abbatiſſæ, & Virginum dãtur formæ, in eod. Pont. fol. 170. vſque ad fol. 223. de his hæc obiter mihi dixiſſe ſufficiat.

46 Campanæ etiam † ordinis Epiſcopalis poteſtate benedicuntur, in qua requiritur oleum ſanctum infirmorum, ſanctum chriſma, thymiama, thus, myrrha, & turribulum cum igne, adhibitis quamplurimis exorciſmis, & ſolemnitatibus, de quib. in d. Pont. Rom fol. 515. cũ pluribus ſeqq.

47 † Degradatio fit ẽt poteſtate ordinis Epiſcopalis, & Epiſcopus non autem inferior poteſt ab ordinibus degradare, cap. degradatio, de pęn. in 6. & Conc. Trid. c. 4. de refor. ſeſſ. 13. nec hanc poteſtatem poteſt Epiſcopus inferioribus demãdare,

48 † quia licet Epiſcopus committere valeat, quæ iuriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis Epiſcopalis ſunt, nõ poteſt inferioris gradus clericis demandare, c. aqua de conſecr. Eccl. vel alta.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE, Vel Altaris. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *CONSECRATIO Ecclesiarum pluribus ex causis fuit instituta.*

2 *Consecratas Ecclesias frequentare, & in illis orare debemus vt orationes sint magis gratæ.*

3 *Consecratio Ecclesiarum tàm ex veteris, quàm noui testamenti præceptis fieri debet.*

4 *Consecrantur Ecclesiæ ab Episcopis pluribus de causis, & sine Episcoporum licentia ædificari non possunt.*

5 *Consecrans Ecclesiam indotatā de suo proprio in defectum fundatoris dotare tenetur.*

6 *Ecclesiæ pluribus casibus reconciliantur.*

7 *Ecclesia polluta etiam cœmiterium contiguum est pollutum, & non è contra.*

8 *Ecclesiæ reconciliatio quomodo fiat.*

9 *Consecratio, & reconciliatio non nisi ab Episcopis fieri potest.*

10 *Reconciliatio Ecclesiæ non consecratæ, & cœmeterij quomodo fieri debeat.*

11 *Consecratio altaris in quibus cōsistat, & quibus ex causis consecretur*

12 *Altare nisi ab Episcopo, aut Episcopi mādato execrari, vel destrui non debet.*

13 *Paramenta, & vasa sacra vetustate consumpta non sunt ad vsus profanos conuertenda.*

14 *Calicem non nisi de auro, vel argento licet consecrare.*

15 *Virgines per Episcopum, & non per inferiorem possunt consecrari.*

16 *Procuratio an debeatur pro consecratione.*

17 *Procuratio præstatur in signum superioritatis.*

18 *Episcopus cuius expensis debeat Ecclesiam pollutam reconciliare.*

19 *Ecclesia regularis polluta cuius sumptibus sit reconcilianda.*

20 *Commodum sentire debet, qui sentit incommodum.*

21 *Ioannes Stephanus Agatia Episcopus Astensis laudatur.*

22 *Ordo Mendicantium pluribus priuilegijs gaudet.*

ECCLE-

ECCLESIARUM,& Altarium consecratio Episcopis competit ordinis potestate, vt supra, c. proximo, in princip. & consecratio est simul sacratio, cap. pudenda, 24. q. 1. & glo. in cap. Episcopus, 23. dist. pluribusque ex causis fuit institutum, quòd Ecclesiæ con-
1 secrentur,† quarum prima, vt Diabolus, & potestas eius penitus expellatur, & cum quædam Ecclesia Arianorum fidelibus reddita consecraretur, & reliquiæ Sãcti Sebastiani, & Beatę Agathę illuc delatæ fuissent, c. Arianorum, de consecr. dist. 1. populus ibidẽ cõgregatus porcum repente inter pedes huc, illucque discurrentem senserunt, qui fores Ecclesiæ repetens in exitu à nullo videri potuit, omnesque in admirationem commouit, quòd iccircò Dominus ostendit, vt cunctis patefaceret, quòd de loco eodem immundus habitator exiret, vt refert Greg. in dialog. libro 3. relatus à Graff. decis. aur. par. 2. libro 2. capitulo 15. nu. mihi 5. Secunda, vt in eis decentius laudes Deo soluantur, & preces effundantur, quia Iudæi loca, in quibus sacrificabant Domino, diuinis habebant supplicationibus consecrata, nec in alijs, quàm dedicatis locis Deo munera offerebãt; si enim Iudæi, qui vmbræ legis deseruiebant, hoc faciebãt, multò magis nos, quibus veritas patefacta, & gratia per Iesũ Chri-
2 stum data est, † templa Domino ędificare, & put melius possumus ornare, ea quæ Diuinis precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque, & reliquis ad diuinum cultum explendum, vtẽsilibus deuotẽ, & solemniter sacrare, & non in alijs, quàm in Domino sacratis ab Episcopis missas celebrare, frequentare, & in illis orare debemus, c. 2. §. qualiter ergo, de consecr. dist. 1.

Ecclesia est decentior locus orandi, iuxta illud Psal. Vnã petij à Domino hanc requiram, vt inhabitẽ in domo Domini omnibus diebus vitę meę: ibi enim animus ad deuotionem magis excitatur propter solitudinem, & quietẽ, nec mediocriter aduersatur exteriorum tumultus ad pacem mentis, & animi, & ad obtinendam tranquillitatẽ, quæ orãti animo necessaria est, vbique tamen orare licet, Paulus ad Thimot. c. 2. qui ait, Volo vos orare in omni loco, & Graff. decis. aur. par. 1. li. 2. c. 53. num. 2. Tertia vt ibidem dignè Missæ celebrentur, & alia Ecclesiastica sacramenta ministrentur. d. c. 2. post med. de consecr. dist. 1. c. hic ergo, & c. nullus ea. dist. Quarta vt orationes sint magis gratæ, quia piè est credendum, quòd ex hoc cęteris paribus diuina virtus ibi adsistat ad gratiam libentiùs infundendam,

dam, cũ propterea in missa dedicationis, quæ singulis annis celebratur, pferatur oratio, Deus, qui, &c. exaudi preces populi tui, & præsta, vt quisquis hoc tẽplum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur, & simili oratione Deum precamur in ipso die Dedicationis Ecclesiæ.

3 Consecratio enim † Ecclesiarum fieri debet tàm ex veteris quàm noui testamenti præceptis, quia Dominus locutus est ad Moysen dicens, &c. vt faciát cuncta, quæ præcepi tibi, tabernaculum Fœderis, & arcam testimonij, & propitiatorium, quod super eam est, & cuncta vasa tabernaculi, mensamque, & vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altare thymiamatis, & holocausti, & omnia uasa eorum, labium cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aarõ Sacerdoti, & filijs eius, vt fungantur officio suo, in sacris oleum vnctionis, & thymiama aromatum in sanctuario, omnia quæ præcepi tibi faciant, Exod. c. 31. & Leuit. c. 8. vers. tulit, & unctionis, & d. c. 2. de consecrat. dist. 1. & quæ in consecratione Ecclesiarum ab Ecclesia ordinata sunt, ac si à Christo sint ordinata, accipi debent, Turrecre. in c. omnes basilicæ, num. 4. de consecr. dist. 1. cum ea, quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinẽtur, Matth. c. 18. vbicunque fuerint duo, vel tres in nomine meo, in medio eorũ sum, & Graff. decis. aur. d. c. 15. num. 6. par. 2. lib. 2. Licet olim consecratio fieri non posset sine mandato Papæ, c. de locorum, c. præcepta, c. Basilicas, & c. Ecclesia, de consecr. ead. dist. 1. fuit

4 ius antiquum reformatum. † Et hodie ab Episcopis possunt Ecclesię consecrari, c. 2. & ibi glo. fin. & Abb. de consecr. eccl. vel alta. nec sine Episcopi licentia potest Ecclesia ædificari, c. nemo, ead. dist. 1. & c. quidam, 18. quæstione secunda.

Consecrantur Ecclesiæ quolibet die tam feriato, quàm festiuo, d. c. 2. & ibi glos. de conse. eccl. uel alt. quæ singulis annis solemniter sunt celebrandæ, ca. solemnitates dedicationum, & cap. solemnitates Ecclesiarum, ead. dist. 1. Secundò quando dubitatur, an fuerit consecrata, q̃a non apparet aliqua scriptura, uel libro Ecclesiæ, aut columna uel tabula marmorea, d. c. solẽnitates dedicationum, & ca. ecclesię, ead. dist. 1. & Innoc. in rubrica de consecr. eccl. uel alt. numero 1. & ad probandam consecrationẽ sufficeret unicus testis de uisu, cùm nullũ alijs prę-iudicium inferatur, ut ibi Inno. d. num. 1. Tertiò, si Ecclesia sit exusta, ita quod sit decrustata in totum, uel pro maiori parte, c. Ecclesijs, & ibi glos. in uersi. exustæ, ead. dist. 1. & Innoc. eod. num. 1.

num. 1 vers. secundus si sit exusta; Quartò si funditùs sit diruta, & ex toto reparata de eisdem, siue de alijs lapidibus, ca. de fabrica: eadem dist. 1. & est ratio; quia consecratio ecclesiæ maximè consistit in vnctione exteriori, & côiunctione, & dispositione lapidum ca. ecclesias ead. dist. & Innoc. eod. n. 1. vers. tertius est, licèt videatur vltimo casu sufficere reconciliationem c. si motum ea. dist. & Innoc. vbi supra ante num. 2. Quintò quãdo cõstat de solemnitatibus requisitis in consecratione, sed probabiliter, dubitari potest, an Episcopus fuerit consecratus, c. presbyteri 68. dist. & Graff. decis. aur. d. c. 15. nu. 14. in fine.

5 Ecclesia † non est consecranda, nisi prius competens dos fuerit ei assignata, cap. placuit 1. q. 2. cap. piæ mentis. 16. q. 7. cap. cum sicut, & ibi glo. de consecr. eccl. vel alt. & si Episcopus consecrat ecclesiam indotatam, illam sine læsione suę ecclesiæ, si hoc facere potest, aliàs de suo proprio in defectum fundatoris dotare tenetur, glo. in d. ca. cùm sicut, vers. sed quid si Episcopus, & ibi Abb. num. 2. & 3. & glo. in c. nemo 1. in ver. domum de cõsecr. dist. 1. Dos verò competens iuxta qualitatem ecclesiæ esse debet, quia pro monasterio tanta esse debet, quòd Præsbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Cantores, & Lectores ibi esse possint, authentica vt deter. sit num. cler. §. inuestigantes, col. 1. si verò ecclesia sit collegiata, dos ad minus debet esse pro duobus, & quod possint recipi hospites, & Episcopalia iura persolui, cap. 2. de supl. negl. præl. c. de Monachis, de preb. & glo. in eod. c. cùm sicut, & si parochialis, pro parochi sustentatione debet regulariter dos esse centum ducatorũ, ex disposit. sacri Conc. Trid. ca. 13. §. ad hæc sess. 24. de reform. puto tamen qualitatem locorũ esse attendendam, & vbi communitatum vires non suppetũt, sufficere dotem scutorum quinquaginta Vicarijs perpetuis assignatá, vt in extrauag. Pij V. Ad exequendum in Bull. c. 46.

6 Ecclesiæ † pluribus etiam casibus reconciliantur. Primo si alicui mors violenta in ecclesia inferatur, aut iniuriosè humanus sanguis effundatur, c. ecclesijs 68. dist. c. proposuisti de consecr. eccl. vel alt. & non sufficit aliquarum guttarum sanguinis emissio, quia iura requirunt effusionem, quæ largitatem denotat, c. reuertimini, 16 q 1. glo. in c. cum illorum in verb. effusionem, & ibi Felin. nu. 13. de sent. excom. Abb. in c. proposuisti nu. 3. de consecr. eccl. vel alt. & Nauar. c. 27. num. 256. tom. 3. & si quis extra ecclesiam fuisset vulneratus, & in illa sanguinem effudisset, non esset ecclesia recõciliãda, arg. tex. in l. huic scripturæ, ff.

ræ, ff. ad leg. aquil. ubi dicitur q; si quis vulnerat seruū alterius, & ille postea pereat ruina, uel alio casu nō imputatur ei mors, sed vulnus tantùm, ita non imputatur, quod extra ecclesiam contingit, quia hic non est facta ecclesiæ iniuria, uel irreuerentia, Abb antiq. in c. si ecclesia n. 4 de consecr. eccl. & Nauar. d. num. 256 vers. dixi aut datur: & vulnere in Ecclesia illato licèt percussus antè egrediatur, quā sanguis in illam effundatur, etiā quòd reciperetur in aliquo uase ne in eam decideret, ecclesia diceretur polluta, & requireretur reconciliatio, vt per Nauar. eod. vers. dixi. Secundò si semen humanum uoluntariè in ecclesia effundatur, c. unico, & ibi glos. in uer. humanum de consecr. Eccle. in 6. quòd procedit etiam si uir cognoscat uxorē, quicquid aliqui contrarium teneant, quia multa licita ex loco fiunt illicita, ca. accusatio 2 q. 7. cap. 1. de immunit. Eccles. & glo. in d. uer. seminis, & Io. de Sel. in tract. de benef. in 5. q. ubi dicit ita tenendum col. 49. & Nauar. d. ca. 27. num. 257.

Tertiò, si in Ecclesia aliquis excommunicatus sepelitur, cap. consuluisti, & ibi Abb. antiq. de consecr. eccl. vel alt. quod intellige de excommunicatis impœnitentibus, secus de excommunicatis, qui morte præuenti absolui non potuerunt, arg. à contrario sensu, c. is cui, §. talis quoque, de sent. excō. in 6. & Graff. decis aur. d. c. 15. num. 19. Quartò si cadauera mortuorum infidelium in Ecclesia sepeliantur, & tunc illis euulsis, & etiam parietibus dealbatis, est reconcilianda, c. Ecclesiam, in qua mortuorum, de consecr. ead. dist. 1. & Nauar. eod. num. 257. versic. quartus est. Quintò, si Ecclesia per Episcopum excommunicatum publicum consecretur, vel benedicatur, quia si corpus excōmunicati mortui execrat ecclesiam, uel cœmiterium, d. c. cōsuluisti, & cap. Ecclesiam, multò magis ubi ipsa consecratio transit per manus, & os excommunicati, arg. l. Domitius, de test. & Graff. eod. c. 15. numero 19.

7 † At polluta Ecclesia etiam cœmiterium contiguum est pollutum, & non econtrà, quia cœmeterio polluto quāuis Ecclesiæ contiguo, nō est polluta Ecclesia, ne minus dignum, maius aut accessorium principale ad se trahere uideatur, d. c. unico, de consecr. eccl. vel alt. in 6.

8 Ecclesię reconciliatio † fit per aquam cum vino, & cinere benedictam, & per aquam significatur populus, c. cum Marthæ, § quæsiuisti, circa finem, de celebrat. miss. per cinerem, memoria passionis Christi, Zabarel. in c. proposuisti, de consec. eccl. uel alt. & uinum aqua permixtum significat unionem diuinitatis, & hu-

& humanitatis, & ponũtur ista, ut populus, qui per cinerem designatur, mundetur, & uniatur Deo, qđ significat p uinũ aqua mixtum, Abb. antiq. in d.c. proposuisti, num. 2. eod. tit. de consecr. & Graff. eod. c. 15. num. 17.

6 Consecratio autem, † seu reconciliatio Ecclesiarum, & altarium adeò solis Episcopis cõpetit, vt nec Vicarius consecrationem, aut reconciliationẽ exequi possit, nisi sit Episcopus, ex supra in superiori cap. deductis, & Ecclesia non consecrata, si iniuriosa sanguinis effusione polluatur, est etiam reconcilianda, c. fin. eod. tit. de consecr. eccl. uel alt. q a Ecclesię, in quibus diuina mysteria celebrãtur, licèt adhuc non extiterint consecratæ, nullo iure priuilegium immunitatis amittunt, cùm obsequijs Diuinis dicata nullius sint temerarijs ausibus prophananda, c. penult. de immunitat. eccl. & ibi glo. in ver. adimitur, & gaudent eodem priuilegio, quo & consecratæ, glos. in d. ca. fin. in ver. non cõsecrata, & Abbas num. 2. tamen in recõciliationis actu seruari nõ debet forma, quæ requiritur in reconciliatione Ecclesiæ cõsecratę, sed sufficit, quòd aqua exorcizata protinus lauetur, ne diuinæ laudis organa suspendantur, d. ca. fin. & ibi Abb. quòd interim organa clericorum suspenduntur, num. 4. de consect. & minor solemnitas in reconciliatione Ecclesię non cõsecratæ requiritur, quàm in cõsecrata, q a cũ magis delinquatur in loco cõsacrato, expedit, ut in actu recõciliationis maior demonstratio fiat, argum. tex. in c. cùm illorum, § primò si fuerint, de sent. excom. & Abb. in d. c. fin. in fine, & licèt videatur, quòd per Episcopum Ecclesia sit reconcilianda, per tex.

10 in c. aqua, eod. tit. † ecclesia tamen non consecrata si polluatur, per simplicem sacerdotem aqua per Episcopum exorcizata pro recõciliatione lauari potest, gl. fin. in d. c. fi. quam sequitur Abb. & dicit, cum eadẽ opinione doctores cõmuniter transire, nu. 6. & eadem ratione cęmiteria polluta, quæ non sunt annexa Ecclesijs, eadem aqua exorcizata per simplicem sacerdotem possunt recõciliari, quia illa cęmiteria non consecrãtur, sed benedicuntur, cætera verò cęmiteria Ecclesijs contigua, & quæ vnà cùm Ecclesijs consecrantur, nõ nisi ab Episcopo possunt reconciliari, quia de connexis vti de similibus idem est iudicium, c. inter cęteras, de rescript. c. 2. de translat. prælat. & cap. in causis, de re iudic. Episcopi tamẽ priuilegio Papæ suffulti aquam per ipsos exorcizatam personis in dignitate Ecclesiastica constitutis transmittere, & facultatem reconciliandi illis delegare possunt, quod priuile-

gium ex causa concedi solet.

11 Altaria sine reliquijs † consecrari non possunt, c. placuit, de consecr. dist. 1. & consecratio altaris praecipuè consistit in coniunctione mensae, scilicet lapidis superioris, & structurae inferioris, Innoc. in rubr. de consec. num. 2. & pluribus ex causis reconsecrantur, si altare motũ fuerit, aut lapis ille solummodò superpositus, qui sigillum cõtinet, cõfractus, aut et diminutus, c. 1. & c. 3. de consecr. eccl. vel altar. sunt etiam reconsecranda, si augeantur, vel minuantur, aut mutentur, ita quòd amittant priorẽ formam, qa forma dat esse rei, Abb. in c. ligneis, num. 2. eod. tit. & pari modo altare viaticum si amittat formam, vel frangatur, illius sigillum, est reconsecrãdũ, vt per Abb. vbi supra.

12 Sicut enim † altare cõsecrari nõ debet, nisi ab Episcopo, sic non debet quis illud execrari, vel destruere, nisi Episcopus, vel alius de eius mãdato. Turrecre. in c. placuit, de consecr. distin. 1.

13 † Vasa sacra, planetę, pallę, vestes sacerdotum, & ministrorũ, & similia non sunt ad usus prophanos conuertenda, quia Deo dicata ad usus prophanos reuerti non debent, c. nulli, 12. q. 2. & c. semel, de reg. iur. in 6. sed paramenta, si qua uetustate sunt consumpta, comburi debent, & cineres in Ecclesia sub pauimẽto, vel alio loco tuto, & honestõ, ne pedibus intrantium conculcentur, sunt reponendae, c. alta-

14 ris. de consecr. dist. 1. † & calicẽ nisi de auro, argento, vel stanno consecrare non licet; non autem ex aere, aut aurichalco, quia ob vini uirtutem aeruginem facit, pariterque vomitum prouocat, minusque ligneum, aut vitreum, cum quo missa prohibetur celebrari, c. ut calix, ead. dist. & quicquid in contrariũ supra disponatur de calice ex stanno; qui non est prohibitus, hodie minimè admittitur eadem ratione, qa de facili aeruginatur, & nauseam parit celebranti, eod. c. vt calix, & vbi est eadem ratio, eadem debet esse iuris dispositio, l. illud, ff. ad leg. Aquil.

15 Virgines quoque † non nisi per Episcopum possunt consecrari, ca. quamuis corepiscopis, 68. dist. & c. si iubet, 26. q. 6. & debent consecrari in ueste professionis, quam semper ferre tenentur, c. sanctimonialis, 25. distinct. & sunt consecrandę solẽnibus diebus tantùm, ut in Epiphania, per hebdomadam Paschae, & in festis Apostolorum, nisi in cõtrarium immineat necessitas, c. deuotionis, 20. q. 1.

16 Quaeri potest, † an procuratio pro uisitatione debita, ut suo loco dicetur, recipi etiam possit pro consecratione, & est distinguendum, quòd aut loquimur de consecratione calicum, ordinandorum, & virginum, quę fit

in

dia propria Ciuitate, & pro ordinandorũ consecratione, & tunc res caret difficultate, ꝗ nihil accipi potest in quocunq; loco ordinationes habeantur, sed gratis operam suam præstare omninò tenentur, Conc. Trid. ca. 1. de reform. sess. 21. & eadem ratio militat in uirginibus consecrandis, uel uelandis, ac calicibus consecrandis, campanisque benedicẽdis, & ita se habet cõmunis vsus, & consuetudo, quæ est seruanda, Conc. Trid. ca. 3. §. in ijs verò, de reformat. sess. 24. aut est consecrãda Ecclesia extra Ciuitatem, & cùm nõ breui tempore consecratio fieri possit, ita quòd nec commodè ad palatium Episcopale pro sumendo prandio Episcopus redire valeat, tunc prandium, aliaque uictualia eundo, & redeũdo ab ijs, qui eius ministerium requisiuerunt, sumere potest, etiã quantumcunque Ecclesia consecranda sit uicina Episcopatui, quia ista procuratio est annexa uisi-
17 tationi, & consecrationi, † quæ præstatur in signum superioritatis, & ut facilius Prelati inducantur ad uisitandum, & consecrandum, glos. in c. cùm sit Romana, ubi etiam Abb. nu. 2. de simo. Innoc. in cap. Romana, de cens. & Graff. decis. 15. nu. mihi 10. par. 2. lib. 2. dummodò nõ obsit paupertas, quia casu, quo propter paupertatem procuratio subministrari non possit, tũc Episcopus proprijs sumptibus ecclesiam consecrare tenetur, ut tenet glos. & Abb. in d. capit. cùm sit Romana.
18 Frequenter etiam quæritur, † cuius expensis debeat Episcopus accedere ad Ecclesiam pollutam reconciliandam, & omissis disputationibus, aut scitur, quis uiolauit ecclesiam, & est soluendo, & tunc expẽsis illius, qui eam uiolauit, recõciliari debet, arg. tex. in l. 1. ubi etiã Bart. ff. de eo, per qu. fac. erit, aut nescitur, uel non est soluendo, & tunc si Ecclesia est Curata, Curatus solus, si iuxta redditus id commodè facere potest, nisi in contrarium sit statutum, aut uigeat consuetudo, uel Parochus est pauper, & tunc sumptib. parochianorum, & in defectũ omnium debet Episcopus suis expensis Ecclesiam reconciliare, ut post Io. Andr. & alios distinguit, & tenet Abb. in cap. proposuisti, num. 11. de consecr. eccles. uel altar.
19 Si uerò Ecclesia † est regularis sine cura animarum, & ignoratur, quis Ecclesiam polluerit, uel is non sit soluendo, tunc nec Episcopus, nec populus tenetur, cùm regulares sint exempti à iurisdictione Episcoporum, neque ex obligatione sacramenta populo ministrare teneantur, & populus minimè ad illa ab eis recipienda cogi possit, quia uti exemptos ab onere sacramen-

ta

ea ministrandi, & ab ordinaria iurisdictione contra ipsos pro-
20 cedit regula, † quòd qui sentit commodū, sentire debet incommodum, & ecōtrà, c. qui sentit, de reg. iur. in 6. Valdè tamē decebit, si tali casu Episcopi eorū officium exerceant in reconciliandis Ecclesijs regulariū quātumuis exemptorum, & Io. Stephanus ex illustri familia Aga-
21 tiorum Vercellen. † Episcopus Astensis in Ordinarij loci legitima à Ciuitate, & Diœcesi absētia requisitus pro reconciliatione Ecclesiæ Monasterij S. Pauli Ordinis Prędicatorū Vercellen. humani sanguinis effusione pollutę, ab eadem Ciuitate Asten. Vercellas pro eiusdem Ecclesiæ reconciliatione se transtulit, illamque præsente D. Vespasiano Agatia Abbate Abbatię Beatæ Mariæ de Abundantia Taurinen. Diœcesis, eius consanguineo, & me, vnà cum maxima Cleri, et Populi multitudine, sub die 18. Mensis Nouembris anni 1601. reconciliauit, gratis sine aliqua procuratione, aut viatici, nec tàm eundo, quàm stando sumptuum etiam cibariorū subministratione, peragēdo functionem, quæ bonum, & pium decet pastorem, in beneficiū Ec-
22 clesiæ † dicti ordinis Mendicātium, qui titulo paupertatis meritò plurib. gaudet priuilegijs, de quib. plenè scripsit Alphons. de casa Rub. in compend. priuileg. fratr. mino. & mendic. per totum.

DE BENEDICTIONE. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *BENEDICTIO multipliciter accipitur.*
2 *Benedictionis definitio.*
3 *Benedictio est duplex.*
4 *Benedictionis vsus est antiquus.*
5 *Benedictionis nomine quæ veniant.*
6 *Benedictio Papæ venialia peccata remittit, & est res sacramentalis.*
Qui possint virtute ordinis benedicere, ibidem.
Papa benedicere potest, ibidem.
7 *Benedicere potest Episcopus, & num. seq.*
8 *Ecclesiastica paramenta à quib. benedici possint.*
Presbyteri vestimenta ecclesiastica benedicere non possunt. ibidem.
9 *Presbyteris non licet benedicere modo, quo benedicit Episc.*

10 Sa-

10 *Sacerdotes qui benedicere possint, & num. 11. cum pluribus sequentibus.*
Nuptiæ secundæ non sunt benedicendæ, ibidem.
11 *Nuptiarum benedictio à mundi creatione originem duxit.*
12 *Benedictio nouarum frugum ex ritu antiquo fuit.*
13 *Benedictionis aquæ quis fuit institutor.*
14 *Aqua benedicta conficitur per septem inuocationes.*
15 *Aqua benedicta peccata venialia remittuntur.*
16 *Gratiæ nouæ infusio non requiritur ad remissionem peccati venialis, sed quid requiratur?*
17 *Venialium peccatorum remissio triplici ratione causari potest.*
18 *Aquæ benedictæ aspersio cur fiat?*
19 *Aquæ benedictæ quænam fuerit figura in testamento veteri?*
20 *Aquæ benedictæ effectus est duplex, spiritualis, & temporalis.*
21 *Spirituales effectus aquæ benedictæ sunt septem, & num seq.*
22 *Aqua benedicta fugat Dæmones, & alia operatur.*
23 *Corporales effectus aquæ benedictæ sunt plures.*
24 *Aquæ benedicendæ forma in duobus versatur.*
25 *Septennarius numerus est perfectus.*
26 *Trinitatis fides in signo Crucis exprimitur, eoque roborantur fideles.*
27 *Crux Christi quatuor virtutes habet.*
28 *Crucis signi plures virtutes, & miracula.*
29 *Crucis signum fieri debet in figura quadrangulari.*

QVIA supra egimus de consecratione, quæ sit potestate ordinis Episcopalis, cõgruo loco nũc ad prædedentia continuando tractandũ uidetur de benedictione, quæ eiusdem ordinis potestati competit, Turrecrem. in c. denique. num. 12. 21. dist. de qua ut plenè cognitio haberi possit, sciendum est benedictionis nomen non semper idem significare,
1 quandoque enim significat adulationem ad Rom. ca. 16. qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, aliquando maledictionem per antiphrasim, Iob ca. 1. Ne benedixerint filij mei, hoc est maledixerint, uel ingrati fuerint, & ca. 2. benedic Deo, & morere; Aliquando eleemosinam spiritualem prouer. c. 11. anima, quæ benedicit, impinguabitur, & ad Corint. qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, nonnunquàm laudem ps. 102. Benedic anima mea Domino, & omnia quę intra me sunt &c. sępius beneficiorum collatione, uel pre-

cationem

cationem; psal. 20. Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis &c. & Genes. 12. Benedicam benedicentibus te &c. deniq; ferè semper benedictio significat optatiuam, uel imperatiuam collationem bonorum, vel enunciatiuam laudem uirtutum, ac beneficiorũ; quà ratione sũpto benedictionis nomine ea definitur rectè,
2 † q; sit sãctificationis, & gratiarũ uotiua collatio S. Ambr. lib. de benedict. Patriar. c. 2.

3 Benedictio † principaliter est duplex secundùm S. Tom. in 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 2. vna enim fit in virtute sanctitatis ab hominibus, in quibus per gratiam Christi inhabitat, & hoc solet expeti à sanctis hominibus tantùm, quibus à Deo virtus sanctificandi tribuitur; altera qua virtute ordinis sacri homo benedicit, nec ministri sanctitatẽ requirit, quæ procedit, & effectum obtinet ex meritis Christi Marsil. Archiep. Salernitanus hidragiolog. sec. 2. c. 1. num. 51. & 52.

4 Benedictionis autem vsus est antiquus, quia fuit in veteri testamento benedictus Abraham Deo excelso, & det tibi Deus de rore Cœli, & de pinguedine terræ abundantiam; qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur, Gen. c. 14. & c. 27. Benedicentur in te, & in semine tuo cunctæ Tribus terræ, benedixitq; Iacob filijs Ioseph. eod. c. 28. & 48. quæ postquã Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis. ca. 39. eod. lib. vt benedicam panibus tuis, & aquis. Exod. c. 23. & cùm ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias vestras ad Sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coràm Domino, vt acceptabile sit pro vobis altero die sabbathi, & sãctificabit illum, Leuit. c. 23. primitiua ciborum vestrorum dabitis Sacerdoti, vt reponat benedictionem domibus vestris, Ezech. c. 44. & Marsil. d. Hidragiolog. sec. 3. c. 7. nu. 29. Benedi-
5 ctionis verò nomine † omnia fęlicia, & bona à Deo nobis concessa veniunt, vt super populum tuum benedictio tua psal. 3.

De benedictione, qua homo homini benedicit siue paterna, siue sacerdotali, aut quacunque potestate fiat, pluribus in sacrarum litterarum locis habetur, vt benediximus vobis de domo Domini, psal. 117. Aaron eleuãs coram Domino sicut præceperat Moyses, & extendens manum ad populum benedixit, Leuit. c. 9. qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus, Num. 24. Ioachim autem summus Sacerdos de Hierusalem venit in Betuliã cum vniuersis presbyteris suis, vt videret Iudith, quæ dũ exijsset ad illum, benedixerunt eam

omnes

omnes vna voce dicentes, Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu beneficentia populi nostri Iudith, ca. 15.

Benedictio patris firmat domos filiorum, Eccles. c. 3. benedictio Domini diuites facit, Salo. c. 10. honora ergo patrem, vt benedicat te, honorat patrem pius propter gratiam, ingratus pro timore, & si pauper est, pater non habens diuitiarum copias, quas relinquat filijs, habet tamen vltimæ benedictionis hæreditatẽ, qua sanctificationis opes successoribus relinquat, & multò plus est beatum quàm diuitem fieri, S. Ambros. in lib. de benedict. Patriar. c. 1. & plura alia sacræ scripturæ loca deducit, & citat Marsil. Archiep. Saler. in d. sec. 2. ca. 1. num. 39. & Christus Dominus noster Apostolis panẽ daturus benedixit, Matth. c. 22. similiter & calicem, & cum cœnasset, hymnum dixit, Luc. ca. 22. & 24.

6 Benedictio, † quam impartiuntur Pontifices, venialia peccata remittit, & est sacramẽtale, non Sacramentum, Marsil. dict. Hidragiolog. sec. 3. ca. 2. nu. 7. benedicunt etiam agnos ex cera, de quorum origine, & uirtutibus diserte tradidit Fr. Vincentius Bonardus ordinis Prædicatorum, in suo peculiari tractatu Romæ edito. Ordinis uir-

7 tute † benedicit Episcopus uestimenta ecclesiastica, quæ benedictio de iure communi ad Episcopos pertinet, & ex priuilegio Papæ, Ministri, & Prouin-

8 ciales † Fratrum Minorum, & Guardiani, pro eorum ordinibus, & pro Monialibus S. Claræ, totiusque ordinis, benedicere possunt, Nauar. c. 25. nu. 84. tom. 3. eodemque priuilegio sũt muniti superiores Societatis Iesu, & cõgregationis S. Pauli decollati Barnabitæ nuncupati.

Aquam benedicunt Episcopi, qua Ecclesia polluta reconciliatur, nempe naturali aqua uinum cum cinere miscendo, ca. proposuisti, ex. de consecr. Eccl. uel alt. & in ueteri testamento sanguine aspergebatur, Leuit. c. 4. & aquæ pro reconciliatione benedicuntur, & Ecclesiæ recõciliantur ad formam præscriptã in Pont. Rom. de Eccles. dedic. par 2.

9 Benedicunt † etiam Episcopi populum post missam solemni benedictione, ut ca. Abbates, & ibi glo. in uer. solemnem, de priuil. in 6. & c. denique, 21. dist. Presbyteris autem modo, quo Episcopus benedicit, benedicere non licet, glos. in c. ad celebrãdas, de consecr. dist 1. & Graff. decis. aur. c. 26. num. 4. par. 2. lib. 3. & omnia quæ consecrantur, benedicuntur, ut Ecclesiæ, cœmiteria, altaria, calices, ac paramenta, & alia quæ sunt ordinis Pontificalis, de quibus supra in c. ca. 5. de consecr. per totum,

ator aquarum, & olei largitor, miserator, & amator hominum; qui dedisti aquam ad bibendū, & abluendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ, ipse etiam nunc sanctifica per Christum hanc aquam, & oleum, ex nomine eius qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbum, fugandi Dæmones, & expellēdi insidias, per Christū spem nostram, cum quo tibi gloria honor, & cultus, ac sancto Spiritu in sæcula amē. Marsil. sec. 2. cap. 2. num. 49. 50. 51. & 54. & fuit postea constitutio Matthæi innouata, vt constat Epistola S. Alexandri Rom. Pont. martyris, eius nominis primi, & à beato Petro quinti, qui ita scripsit, aquam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur; quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, atque mundabat, multò magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata. Et si sale asperso per Eliseum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quantò magis diuinis precibus sacratum sal sterilitatem rerum auferet humanarum? Coinquinatos enim sanctificat, mundat, purgat, cætera bona multiplicat, insidiasque Diaboli auertit, & à phantasmatū versutijs homines defendit. vt in epist. 1. quam scripsit omnib. orthodoxis, vt in tom. 1. conc. c. 15. & c. aquam sale, de consecra. dist. 3.

14 Conficitur † aqua benedicta per septem inuocationes mysticas diuini nominis. Prima, Adiutorium nostrum, secunda, Exorcizo te creatura salis, tertia, Inuocamus te Dñe, quarta, Exorcizo te creatura aquæ. quinta, dum dicitur, qui ad salutem humani generis. sexta, cùm sal in aquam immittitur. & septima, dum dicitur, Deus inuictæ virtutis, vt in sacerdotali Romano, & septem inuocationes potissimùm in huiusmodi benedictione cōcurrere creditur, quia sanctificatur aqua in virtute septem donorum Spiritus sancti, vt per eundem Marsil. d. sec. 2. c. 7. nu. 34 & 35.

15 Effectus aquę benedictę † pcipuus est, vt per eam ante conspectum Domini peccata venialia remittantur, ex communi Theologorum sententia. S. Thom. in 3. par. q. 65. artic. 1. ad 6. & 8. q 83. art. 3. ad 3. q. 87. art. 3. Sot. in 4. sent. dist. 15. q. 2. art. 3. & glo. in proœm. sex. in ver. benedictionem, vbi Docto. omnes. & remittuntur per aquam benedictam peccata, ex opere operantis, scilicèt quòd actus ille deuotionis, & reuerentię, qua homo ad sacra recipienda mouetur, peccatorum remissionem

clamare, eia eia fac, quod facis, quia Diaboli fugientes contendunt, alter post alterum summa celeritate discedere, & Marsil. ead. sec. 3. c. 6. num. 29. & 30. & de alijs miraculis testatur Ant. Possevinus, in literis ad pijssimam Mantuæ Ducissam, Datū anno 1585. quas refert idē Marsil. eod. c. 6. num. 64. vsq; ad nu. 69. Secundus quo remittuntur peccata venialia ex supra deductis. Tertius quo excluduntur phātasmata diabolica, pravęq; cogitationes, ac mentis distractiones, in oratione, alijsq; temporibus. Quartus quo elevatur mens à terrenis rebus. Quintus quo disponitur animus ad orationem, & devotionem. Sextus quo gratia, favor, & assistentia Spiritus sancti impetratur. Septimus, quo præparat mentem hominis, ut rectiùs Divina mysteria peragat, sacramentaque suscipiat.

23 Corporales effectus, † etiam plures ex aqua benedicta prodeunt. Primus, quo hominū, iumentorum, aliarumque humanarum rerum sterilitas curatur. Secundus, quo multiplicatio, & vbertas bonorum impetratur. Tertius quo sanitas mentis, & corporis conceditur, tùm curando infirmitates, tùm illas præcavendo. Quartus, quo aer noxius purgatur, omnisque pestiferi, ac contagiosi morbi vis propellitur. Aqua benedicta Deo cooperāte, plures sancti homines quāplures à spiritibus immūdis vexatos, incantationibus ligatos, leprosos, claudos, paralyticos, ac alijs diversis languoribus, & infirmitatibus oppressos liberarunt, cęcos illuminarunt, tempestates maris, & terræ sedarunt, locustas profligarunt, & pestilentem morbum sanarunt, vt per eundem Marsil. dict. sect. 3. c. 2. num 45. & c. 5. & 6. per tot. ead. sec. videre licet, ad quē remisisse sufficiat, vbi plura etiam paucis abhinc annis à Religiosis societatis Iesu mirabilia fuerunt facta apud Iapones, & Indos, apud quos aquæ benedictę virtus multis experimentis est comprobata.

24 Aquæ benedicendæ forma † in duobus versatur, verbis scilicet, ac figuris, & quia supra de verbis actum fuit, nunc de figuris aliqua attingam. Huiuscemodi benedictionis figura quatuordecim perficitur crucibus, ea devotione expressis, quę gravem, & religiosum virū decet, & tunc faciendæ sunt, cùm septem illæ invocationes, de quibus supra, nu. 14. dicuntur. In prima quidē invocatione crux vna fieri debet, in secunda tres, in tertia duæ, in quarta tres, in quinta vna, cùm sacerdos dicit, Infunde benedictionē tuā, &c. in sexta similiter vna, cùm sal in aquam inijcitur, & postremò in septima tres. Quæ quidem evidenter,

denter, ac explicitè fieri debēt, quemadmodum & verba ipsa clarè, & explicitè sunt pronūciāda, vt per eūdem Marsil. in Hidrog. sec. 2. num. 35. 36. & 37. capitulo vltimo.

25 Septenario † numero inuocationum fit dicta benedictio, qa dictus numerus apud sacrā Scripturam, & sacros Doctores est perfectus, ut tradit Magister Cyprianus Vbertus hæreticæ prauitatis Inquisitor in suo peculiari ope. de Cru. lib. 1. c. 7. & d. numero septenario 249. figuræ describuntur, in eodem libro 1. capitulo 36.

26 In Crucis verò signo † exprimitur fides Trinitatis, in eoque roboramur, & quemadmodum incarnationi fuit concursus totius Trinitatis, ita ministerio crucis astitit pater, filius, & Spiritus sanctus, cùm opera exteriora Trinitatis sint inseparabilia, & indiuisa, ut trad. idē Magister Cyprianus eod. lib. 1. c. 7.

27 Habet. n. crux Christi † quatuor virtutes, propter quas religiosa, & venerabilis est apud fideles consuetudo, ut signent se signaculo sanctæ Crucis. Prima quidem, quòd est signum distinctum seruorum Dei Iesu Christi. Secunda, quia est armatura fortis ad profugandum Dęmones, qui vbi crux Christi est, stare non possūt. Tertia virtus eius est contra uitiorum tētamenta, quæ si mēte fideli habeatur, nulla libido, nulla peccati præualere potest inuidia; sed cōtinuò ad eius memorationem totus peccati, & mortis fugit exercitus. Quarta virtus est, quòd operatur, ut diuinæ benedictionis dexteram homo consequatur; vt post Damasc. Beatus Chrysost. August. Origen. & Beatus Hiero. tradit Turrecrem. in ca.

28 Ecclesiarum, nu. 5. dist. 11 † & quamplura miracula, aliasque virtutes, quæ ministerio, ac signo sanctæ Crucis fuerunt habita, & operantur, copiosè scribit præfatus Mag. Cypria. in eodem ope. de Cru. in quinque libros distincto per tot.

29 Fieri enim non debet † Crux per modum circuli, quia hoc signum Dęmonis est, sed dextra sursum porrecta, inde quasi recta ducatur linea deorsum, & transuersalis, altera extendatur à sinistro ad dextrum latus, & maximè referri hæc signa adamussim fieri, quādoque autem Dæmones nequaquam timuisse aquam sanctam, quia nō fuerat ritè benedicta, scribit Marsil. ea. Hydrag. sec. 2. c. 7. nu. 39. 40. & 41. Quodque signum crucis fieri debeat in figura quadrāgulari, tenet idem Turrecr. eo. c. Ecclesiarum, num. 5. quem sequitur Mag. Cypr. eod. lib. 1. capitulo 7.

DE INDVLGENTIIS. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *INDVLGENTIAS cōferendi potestas fuit à Christo Ecclesiæ concessa.*
2 *Indulgentia quid sit.*
3 *Indulgentia duplex, plena, & nō plena quid harum vna quelibet.*
4 *Indulgentiæ forma est quadruplex.*
5 *Indulgentia propriè nō remittit culpam.*
6 *Culpa, & pœna in peccato consistunt.*
7 *Culpa licèt remittatur à Deo per contritionem, tamen requiritur confessio.*
8 *Purgatorij pœna maior est omni pœna, quàm vnquam aliquis patiatur in præsenti vita.*
9 *Pœna est duplex, damni, & sensus, illa æterna, & cur? hæc verò temporalis.*
10 *Indulgentia plenaria an differat à pleniori, & à plenissima.*
11 *Indulgentia plenaria non differt ab ea, quæ conceditur in anno sancto, vel alijs temporibus vigore Iubilæi.*
12 *Iubilæi annus quolibet centesimo anno fuit antiquissimus.*
13 *Iubilæi annus fuit reductus ad annum quinquagesimum à Clemente Sexto, & ad vigesimūquintum à Paulo Secundo.*
14 *Indulgentia plenaria tempore anni Iubilæi suspensa à Gregorio XIII. idem à Clemente VIII. nunc Pontifice Maximo fuit innouatum vsque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ.*
15 *Indulgentiæ plenariæ ad hoc, vt reuiuiscant anno Iubilæi elapso quid requiratur.*
16 *Indulgentiæ ut valeant tria requiruntur ex cōmuni opinione.*
17 *Concilium generale legitimè congregatum habet potestatē concedendi Indulgētias plenarias.*
18 *Indulgentias non plenarias concedunt Legati, Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi.*
19 *Indulgentia non debet concedi, nisi ex causa cōueniēti, & iusta.*
20 *Indulgentia vt valeat, requiritur pietas.*
21 *Indulgentia plenaria conceditur pluribus de causis.*
22 *Opus, quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debet esse ordinabile, & conducibile ad honorem Dei, & fidei exaltationem.*
23 *Indulgentia respicit principaliter* gra-

gratiam, non meritum hominũ, respicit tamen meritum Christi, Beatæ Virginis, & Sanctorum.

24 *Indulgentia ad hoc vt obtineatur, requiritur vt homo sit in statu gratiæ.*

25 *Indulgentiæ vt consequatur, requiritur duplex dispositio, interna, & externa.*

26 *Confessio actualis quando requiratur ad consequendam Indulgentiam, & quando non.*

27 *Confiteri an teneatur ad consequendam indulgẽtiam, qui nullum habet peccatum mortale.*

28 *Dispositio externa ad obtinẽdam Indulgentiam est adimplere omnia, quæ in literis Indulgentiarum exprimuntur.*

29 *Indulgentia non extenditur ad mortuos, nisi à Papa expressè fuerit extensa, & tunc per modum suffragij.*

Suffragiorum tria sunt genera.

30 *Quæstus pro consequendis Indulgentijs, abolentur.*

31 *Missa dicta Altari priuilegiato pro tali anima, an illã liberet.*

32 *Papa non habet iudiciariam auctoritatem, neque iurisdictionẽ directam in defunctos, & supra num. 29.*

33 *Indulgentiæ prosunt defunctis per modum satisfactionis, & consolationis.*

34 *Mortui suis orationibus viuentibus prodesse possunt.*

QVONIAM Indulgẽtiarum cõcessio, genus quoddam benedictionis præstantissimũ est, cùm per talem concessionem fidelibus gratiosè indulgeatur, vnde pro pœna temporaria suis peccatis debita satisfacere possint, hoc loco post dicta de benedictione in vniuersali, aliqua de Indulgentijs breuiter attingere decreui.
1 † Potestas enim illas conferendi à Christo Ecclesiæ concessa extitit, quæ huiusmodi potestate diuinitùs sibi tradita, antiquissimis etiam tẽporibus vsa fuit, Matth. cap. 16. Io. c. 20. c. audiuimus, c. quodcũque, 24. q. 1 & c. vt constituere tur, 50. dist. ideo Sacr. Conc. Tridentin. Indulgentiarum vsũ Christiano Populo maximè salutarẽ, & sacrorum Cõciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse, docet, & præcipit, eosque anathemate dãnat, qui aut inutiles esse asserũt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant, vt in decr. de indulg. in princ. sess. 25.
2 In primis autem videndum est, quid sit indulgentia? quæ omissis alijs diffinitionibus à diuersis scriptoribus ecclesiasticis traditis, est remissio pœnæ temporariç in foro pçnitentiali Deo debitæ, extra sacramentum facta, per applicationem earum satisfactionum, quæ in communi Ecclesiæ thesauro continentur,

tur, Nauar. in comēt. de Indulg. & Iobel. not. 20. nu. 1. & seq. vbi rationes diffinitionis assignat, & ad contraria respondet, tom. 3. & Cordub. de Indulgen. q. 3. & Bellarm. in 6. contro. gen. tom. 1 lib. 2. c. 16. §. ad hæc iuuā-
3 tur. Quæ quidem est plena, † & nō plena, plena est, quæ sub hoc nomine plenaria datur, vel sub his, aut similibus uerbis ei, qui fecerit hoc aut illud, remissio omnium peccatorum conceditur; non plena, quæ limitata solūmodò datur, vel ratione peccatorum, vel ratione pœnę debitæ: prior respicit totam pœnā temporalem peccatis debitam, posterior nō totam, sed illius solummodò partem, Nauar. eodē comment. not. 9. num. 1. 2. & 3.
4 Indulgētię enim forma † quātum ad eam, quæ significat remissionem pœnę in foro pœnitētiali, de qua verba facere decreui, alijs omissis, de quib. per eundē Nauar. eod. com. not. 20. num. 2. est quadruplex. Aliquando enim dantur Indulgentię respiciendo ad certum tempus secundum numerum dierum, aut annorum; Quandoque respiciēdo ad certam partem peccatorum, vt cum datur remissio mediæ, vel tertiæ partis; Interdùm respiciendo totum id, quod pro peccato debetur, vt cum datur Indulgentia plenaria, vel remissio omnium peccatorum, Turrecrem. in c. quis aliquando, de pęnit. dist. 1. §. item in Leuitico
5 q. 1. art. 2. † Et quandoque conceditur de culpa, & pœna; quod propriè non est verum, cùm solus Deus auctoritatiuè culpas remittat, iuxta illud Isaię, Ego solus deleo iniquitates tuas per memetipsum; sed ideò sic dicitur, quia ibi remittitur culpa à Deo per contritionem, quę prę-exigitur, & pœna à Papa per indulgentiā, quæ subsequitur, Syluest. in verbo, Indul. q. 10. vers. 1. in fine, & Graff. c. 15. secū. dū impressionem Taurinen. num. 53. 55. 59. & 64. par. 1. lib. 4. vbi de his quatuor modis indulgētias concedendi copiosè tractat.
6 In peccato, † ad quod delendum indulgentię conceduntur, duo sunt, culpa, qua offenditur Deus, & pœna, quæ debetur pro culpa; remittitur autem culpa in contritione, quæ est cum proposito confitendi, & satisfaciendi, vt in Psal. 31. Confitebor aduersum me iniustitiam meā Domino, & tu remisisti impietatē peccati mei. sed quamuis Deus remittat culpam per contritio-
7 nem, † tamen requiritur confessio, vt ipse confessarius absoluat pœnitentem sacramentaliter à peccatis, cuius absolutionis virtute illa pœna ęterna peccato debita, quæ per contritionem cōmutata erat in temporalem aliqua ex parte tollitur, & ideò si decederet sine confessione, nō tamen contempta, sed pręuenta

amphoræ enim aquæ plenę non maius datur vacuum, quàm plenissime tribuatur. Nec differt
11 † plenaria indulgentia ab ea, quæ conceditur in anno sancto, uel alijs temporibus uigore Iubilæi, sed in Iubilæo præter plenam remissionem pœnæ, multa solent concedi priuilegia, quæ per indulgentias cõmuniter nõ conceduntur, vt facultas eligendi confessarium, potestas absoluendi à reseruatis, & commutãdi uota, vt per Sot. d. q. 2. ar. 1. distinct. 21. & tenet etiam Graff. ea. decis. 15. nu. 29. quapropter annus Iubilæi fuit semper in ecclesia celeberrimus, & antiquissimus.

Nã Bonif. VIII. anno 1300. antiquorum fida relatione motus, quòd accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de Vrbe, concessę erant magnæ remissiones, & indulgentiæ peccatorum, dictas remissiones, & indulgentias omnes, & singulas ratas, & gratas habens, ipsas auctoritate Apostolica cõfirmauit, approbauit, & etiam innouauit, & ut Beatissimi Petrus, & Paulus Apostoli eò amplius honorarentur, quo ipsorum Basilicæ de Vrbe maiori deuotione essent a fidelib. frequẽtatæ, de fratrũ consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus eodem anno 1300. à festo Natiuitatis Iesu Christi, & in quolibet anno centesimo sequuturo ad Basilicas ipsas accedentibus reuerenter uerè pęnitentibus, & cõfessis, vel qui verè pœnitentes confitebuntur,
12 † in eodem, & quolibet centesimo sequuturo annis, nõ solum plenam, & largiorem, imò plenissimam omnium suorum concessit ueniã peccatorum, ut habetur in dicta extrauag. 1. de pænit. & remiss. & ante illam Honorius III. de illis statuit, ut in c. nostro, ex. eod. tit. & longè ante Gregorius, qui stationes ad indulgentias quærendas, Romę statuit circa annum 619. secundum S. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. articulo 3.

Illa verò Iubilæi Indulgẽtia centesimo quoq; anno ante Bonif. VIII. semper concedi solita fuerat, ut post alios, quos refert, testatur Nauar. d. com. not. 7. num. 3. & 4. Clemens verò VI. idem Iubilęum, quod cẽtesimo quolibet anno concedebatur,
13 † ad annum quinquagesimũ, qui primò fuit annus 1350. reduxit, ut in extrauag. vnigenitus, eod. tit. de pœnit. & remiss. & tandem à Paulo II. reductum est, ut quolibet uigesimo quinto anno celebraretur, ut in extrauag. quemadmodum, eodẽ tit. Qui insuper omnes, & singulas plenarias indulgentias, etiã ad instar Iubilęi cum quibuscũque facultatibus, & potestatib. à prædecessoribus datas ad suũ, & Sedis Apostolicæ beneplaci-

desint, scribentes stylum curiæ habere, vt elapso anno Iubilæi, cæteræ omnes indulgentiæ reuiuiscant, consuetudine, quam Papa scit, & tolerat, ita interpretãte; tamen anno Iubilæi elapso
15 † requiritur expressa suspensionis reuocatio, vt tradit Nauar. in d.com.de indulg. not.33. nu. 7.ex relatu Datarij de mente Gregorij XIII. & ita Clemens Octauus anno Iubilæi expleto interrogatus, suspensionem durare donec aliter, respondit. Cessat tamen suspensio cum verbo, vel scripto Papa declarat ipsã suspensionem fore sublatam, & communis vsus ita testatur.

Ad indulgentiarum validitatem quinque requiruntur, auctoritas in concedente, habilitas in recipiente, pietas in fine, utilitas in opere, & congruitas in tempore, secundùm glos. in d.extrauag.1. & septem secundùm Innoc.in c quòd autem, de pœnit.& remiss. & quatuor secundum Graff qui sequitur d. gl.eod.c.15. num. 51. sed com-
16 muuis sententia est, † quòd tria tantum requirantur, scilicet ex parte dantis auctoritas, ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas, quæ comprehẽdit honorem Dei, & proximi vtilitatem, S.Thom. in 4.dist. 20. q.1.art.3.q.2. & Nauar. qui testatur hanc opinionẽ cõiter receptam, d. com.not. 32. nu. 28.

Primum requisitum est auctoritas ex parte dantis, quę sũma est penes Papam, summum, vniuersalem, & vnicum Christi Vicarium, à quo alij inferiores ordinariam, vel delegatam recipiunt auctoritatem, c. cùm ex eo, in fine, de pœnit.& remissio. glos.mag.in c.1 extrauag. commun.eod.tit.Palud.in 4.dist.20. q.4.col.6.Nauar. eod.com. not. 31.num.1.2.& 3.& not. 32.numero 11.& Graff.dicto c.15.numero 51.par.1. lib. 4. Secundò
17 apud † Concilium generale legitimè congregatum, cuius, vt magna est in vniuersam ecclesiam iurisdictio, sic etiam habet potestatem concedendi indulgentias plenarias, Abb in Clem. abusionibus, num.2. de pœnitẽ. & remiss.& Felin. ĩ serm.de indulg.circa fin. qua potestate vsũ est Concilium Constant. sessione 17.ad fin. & Cõcilium Basilien.sess.24.vbi plenariam indulgentiam concessit ijs, q certam pecuniæ summam tribuissent ad faciendas expẽsas ꝑ aduentũ Græcorũ ad Conc. ut per Nauar.eod.com.not.31.num.2.
18 Alias indulgentias † non plenarias concedunt Legati intra fines suarum legationum, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi intra fines suarũ Diœcesum, etiam nondum consecrati, dummodò sint electi, & confirmati, & hi omnes facultatem habent limitatam, nam regulariter habent facultatẽ con-

cedendi tantùm 40. dies indulgentiæ, & annum in dedicatione Ecclesiæ, c. ex eo, de pœnit. & remiss. & Nauar. d. not. 31. nu. 3. vbi trad. Archiepiscopum intra suum Archiepiscopatum tantũ indulgentias concedere posse, contra tex. in c. nostro, de pœnit. & remiss. vbi Papa Archiepiscopo respondet, quòd per Prouinciam suam liberè potest indulgentiarum literas cõcedere, dũmodò statutum generalis Cõc. non excedat. Nam licèt Archiepiscopus non sit iudex ordinarius omnium de Prouincia, vt c. pastoralis, ex. de off. ord. nec extra suam diœcesim habeat contentiosam iurisdictionem; cùm tamen indulgentias concedere sit uoluntariæ iurisdictionis illas concedere potest, ut per gloss. d. c. nostro.

Abbates verò, & alij Episcopis inferiores indulgẽtias concedere non possunt, c. accedentibus, ext. de excess. præl. & Nauar. eod. com. de indulg. not. 7. num 2. & concedi non debent,
19 † nisi ex conuenienti, & iusta causa, secundùm communẽ Doctorum sententiam, S. Thom. 3. par. in addit. q. 25. ar. 2. S. Bonauent. in 4. dist. 20. in secundã partem, dist. 4. & q. vlt. Gers. in tractatu de indulg. Syluest. uerbo, indulgẽtia, q. 6. Caiet. in opusc. de causa indulg. q. 1. & in opusc. de indulg. c. 8. Sot. d. extrauag. 1. §. vt autẽ beatissimi, & Nauar. d. com. not. 15. num 1. & hoc quia Summus Pontifex non est Dominus ecclesiastici thesauri, sed tantùm dispensator, 1. ad Corint. c. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, & sine causa concessa fortè non valet, prout nec sine iusta causa valet relaxatio voti, aut iuramẽti, gl. in c. non est, in uer. adimplere, de vot. in c. quantò, in uer. absolui, de iureiur. & Nauar. eo. com. not. 15. nu. 1. & 2.

Secundum requisitum ex parte causę, requiritur, vt sit aliquid ad pietatem ordinatum, qualis est honor Dei, & exaltatio fidei: nam frequenter earum concedendarũ finis principalis † est
20 pax, & concordia Principum; frequenter decus, honor, & gloria Dei, vel Sanctorũ eius qualis videtur esse finis indulgentiæ anni Iubilæi, vt per Nauar. d. com. de indulg. not. 19. nu. 14. vt in omni concessione indulgẽtię videre licet, veluti cùm dicitur, ac pro totius populi Christiani salute preces effuderint, qualia verba in Iubilæis adhiberi solent, & in plerisque alijs indulgentijs, vt pro Principum Christianorum concordia, & fidei exaltatione: quia finaliter debet attendi, vt per hoc fides catholica honoretur, & exaltetur. & causæ quibus indulgentia plenaria conceditur plures sunt.

21 Conceditur enim † pro expeditione

ditione Terræ sanctæ, pro Iubilęo, pro celebrando œcumenico Concilio, defensione, & consequutione Status ecclesiastici, & recuperatione bonorum, vel rerum ecclesiasticarum, pro placatione iræ diuinæ in pęstilentia, fame, & bello, præsertim contra Turcas, vel alios infideles, pro singulis remotorum locorum peregrinis petentibus visitationē Terræ Sanctæ, liminum Apostolorum, & S. Iacobi de Compostellia, in gratijs agendis pro magno Dei beneficio, vt pro pace facta inter Principes Christianos, pro conuersione ad fidem aliculus Prouinciæ, vel Ciuitatis, pro victoria contra hostes ecclesiæ, pro hęreticis repellendis, sedando schismate, & pro notabili numero captiuorum redimendo, congreg. sacr. Conc. super decr. de indulg. sess. 25. decis. mihi 395.

22 Hinc fit, vt opus, † quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debeat esse ordinabile, & conducibile, ad honorem Dei, & fidei exaltationem. quarè si hoc habuerit, sufficiens videtur ad dandam indulgentiam: & ita in eo non tàm attendenda erit quantitas, quàm illius qualitas, tùm quia indulgentia respicit principaliter gratiam,

23 † non meritum hominum, quia alìàs non diceretur indulgētia, per citatam glos. mag. in extrauag. com. c. 1. de pęnit. & remis. & Graff. decis. aur. d. c. 15. nu. 51. in fi. par. 1. lib. 4. tum ēt quia respicit meritū Christi, super quo fundatur, & ex quo sumitur, quia passio Christi fuit excessiua, & excessus vocatur, Luc. ca. 9. vbi habetur, quòd in transfiguratione Christi, apparuerunt Moyses, & Helias, & loquebātur de excessu, quem completurus erat in Hierusalē: quoniam vnica gutta tàm prætiosi sanguinis suffecisset pro redemptione totius mundi; quia propter vnionem humanitatis cum persona diuina verbi factam, quantulaquęq; passio ab eo tolerata pro redemptione nostra habēbat prætium infinitum, & ne tàm magnus excessus inanis, & frustratorius remaneret, voluit Christus, vt tamquam inexhaustus thesaurus in ecclesia esset per Romanum Pontificem Vicarium suum fidelibus, loco, & tempore dispensandus, vt in d. glo. mag. quàm sequitur Felin. in d. serm de Indulg. nu. 3. vers. & in hoc. S. Thom. 3. par. q. 46. art. 5. ad 3. & Nauar. in eod. com. de Indulg. not. 12. num. 2. & 3. Passio enim Christi est infiniti valoris, & meriti, vnde sum

24 mus Pontifiex, † & illi quibus ipse committit, possunt huiusmodi merita Christi, Beatæ Mariæ, ac Sanctorum, vbi necesse est, dispensare, Graff. eod. ca. 15. num. 52.

Tertium verò requisitum ex

patte

parte eius, qui vult consequi Indulgentias, sicut ipsa etiam natura nos docet, non posse subiectum formam aliquam in se recipere, nisi ad illam fuerit per præcedentes dispositiones prius benè præparatum, sic idem censendum est venire etiā suo modo in spiritualibus, & in specie quoad indulgentias obtinēdas, & ideo debet, qui vult indulgētias consequi, sed ad illas suscipiendas ritè disponere, cū agens non agat nisi in patiente bene disposito, & debet esse in statu charitatis, nempe verè pœnitēs, & confessus, ad hoc, vt sit idoneus ad indulgentias consequēdas, facit tex. in ca. pastoralis. in fine. de appel. & Graff. eo. c. 15. num 51. vers. secundò requiritur.

25 Duplex autem † requiritur dispositio, & præparatio ad indulgentias consequendas, vna interior, & altera exterior. Interior est, qua homo per cōtritionem repellit à se peccatum mortale, tàmquam impedimentum ad fructum indulgentiæ percipiendum, & hæc quidem dispositio, si loquamur de tempore, quo percipienda est indulgentia, est omninò necessaria, tum quia non potest remitti pœna, nisi prius remissa sit culpa, cùm Deus non tollat reatum pœnæ, sine decoro iustitię; si autem manente culpa, remitteretur pęna, esset sublatus reatus pœnæ, sine decoro iustitiæ; quia adhuc remaneret dedecus culpæ, & sic esset aliquid inordinatum in vniuerso, quod diuina sapientia non permittit, argum. in auth. de hæred. & falcid. §. inordinatum, col. 1.

Oportet igitur, ut qs esse possit capax indulgentiæ, quòd sit purgatus à culpa media contritione; tum quia membrum mortuum nō potest suscipere influētiam ab alijs uiuis, S. Thom. 3. par. in addit. q. 27. art. 1. in arg. sed contra; tùm demum, quia id in literis indulgentiarum exprimi solet, in quibus dicitur uerè pęnitētibus, & confessis. ut idē S. Thom probat in corpore eiusdem articuli.

26 An autem † sit semper necessaria actualis confessio ad indulgentiam consequendam, omissis varijs Doctorum opinionib. primò respondetur in ijs indulgentijs, quæ per modum Iubilęi concedi solent, in quibus expressè habetur, sacramentalem confessionem intra primam, uel secundam hebdomadam post publicationem, actualiter requiri, indulgētiam nisi pręuia actuali confessione consequi non posse; quod idem dicēdum est in alijs literis, in quibus vel eodem modo, uel æquipollenti alio exprimitur Secundò, si indulgentia absolutè cōcedatur sine vlla expressione confessionis aut clausule uerè pęnitentibus, & cōfessis, tunc illis; qui semel in anno

fuerunt

fuerunt confessis,& habent propositū confitendi,& contritionē de peccato præterito,non requiritur actualis cōfessio, sed satis est esse in gratia;nam sic pręsumendū est, esse de mente concedentis,Palud.in 4.dist. 20.q.4. art.2.Abb.in c. omnis vtriusque sexus,de pœnit.& remiss.nu.21. Card.in clem.1.de reliq. & vener.Sanct.Nauar.eod.com.not. 18.num.11.Tertiò,si sub hac forma indulgentia concedatur,cōsequuturum esse,qui hoc aut illud fecerit, indulgētiam omniū peccatorum, de quib. uerè fuerit confessus, & contritus,tunc siue pro consequenda indulgentia quis confiteatur, siue nō, eorum tamen peccatorum remissionem consequetur, quæ fuerit aliquando confessus, Gab. in 4. dist.45.q.3.art.3. & Cordub.q. 27.de indulg.proposit.3.opin.3. & alij per ipsum allegati. Quartò,cùm in forma indulgētię concedi dicitur uerè pœnitentibus, & cōfessis,res est sanè dubia, & quamuis Palud. sententia, quæ uidetur fuisse Doctorum communis,probabilis sit, securiùs tamen est, & probabiliùs requiri confessionem actualem, ut existimant S.Anton.1.pat.tit.10. c. 3.§.2.& 5.Ang.in sum.uerb. indulgentia,num.17, Adria. in q. de indulg.Caiet.in opusc.de indulg.ad Iulium Medicem,c.10. Nauar.loco cit.num. 2. & seqq. quod etiam expresśe habet glo. in d.extrauag.1.de pœnitentia. & remiss.

27 Dubitari enim potest, quando confessio exigitur ad consequendam indulgentiam, si quis nullum peccatum mortale post vltimam confessionem commisit,debeat ꝓ illa obtinenda confiteri saltē venialia. Duplex est in hoc sententia,quam aliqui affirmant,alij verò negant, prima enim tutior est, sed posterior est probabilis, quam sequuntur S.Anton. vbi supra, & Nauarra eod. not.18.nu.18.Sylestr.verb. indulgentia.num.20.& alij;qui tamen doctores conciliari possunt,sic destinguendo;aut confessio in literis indulgentiarum exigitur,tanquam dispositio ad earum fructum percipiendum, qua etiam ratione exigitur contritio, aut verò exigitur tanquā opus,vel pars operis, ꝓ quo indulgentia cōceditur.primo modo exigi uidetur confessio, cùm sub illa forma iniūgitur verè pęnitentibus,& confessis,posteriori autem iniungitur in Iubilæis, vbi cùm alijs operibus præcipitur,vt infra eandem hebdomadam quis confiteatur.

Quando igitur confessio solùm exigitur tanquam dispositio, probabiliùs est, si quis nullius peccati mortalis post pręteritam confessionem sit cōscius, nō esse necessariam, sicut in eodem euentu non exigitur necessariò noua contritio, neque est

præſumendum maiorem voluiſſe Papam exigere diſpoſitionem ad percipiendam indulgẽtiam, quàm neceſſaria ſit ad Euchariſtiã, quę à quolibet mũdo lethali culpa ſumi poteſt, Conc. Trident. c. 7. ſeſſ. 13. & Graff. deciſ. aur. c. 38. num. 1. par. 1. lib. 2.

At quando exigitur confeſſio tanquam opus, aut pars operis, pro quo indulgentia datur, videtur, ꝙ peccata uenialia debeant confiteri, quoniam ſi quis non facit opus, pro quo indulgentia conceditur, undecunque proueniat, ſiue ex infirmitate, ſiue ex inopia, ſiue demùm ex impotentia, non conſequitur indulgentiam, arg. l. cui fundus, ff. de cond. inſtit. in terminis, gloſ. in ead. extrauag. 1. in uer. confitebuntur, in princ. & verſ. oportet ergo, de pœnit. & remiſſ. & hæc quoad interiorem diſpoſitionẽ.

28 Quò autem ad exteriorem, præter ſacramentalem confeſſionem, quando actus tanquam opus pro indulgentia obtinẽda exigitur, diligenter etiam adimplenda ſunt cætera omnia opera, quæ in indulgentiarum literis exprimuntur, vt in d. extrauaganti. 1. §. ſtatuentes, Palud. diſt. 20. q. 4. col. penult. nec ſufficit partem implere, vt quis partem indulgentiæ cõſequatur, ex cõmuni Doctorum ſentẽtia. S. Anton. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 4. & Nauar. eod. com. de indulg. & Iobel. not. 19. num. 2. & 3. cuius ratio eſt, quia conceſſio conditionata nulli valet, niſi expleta conditione, quæ in forma ſpecifica debet adimpleri, l. meuius, l. qui hæredi, ff. de condit. & demonſtr. & Nat. conſ. 624. nu. 14. volum. 3.

Si quis enim teneatur ex forma indulgentiæ tribus dieb. ieiunare, uel quatuor eccleſias viſitare, aut tribus diebus eleemoſinam facere, bis ieiunando, vel tres eccleſias uiſitando, aut vna die eleemoſinam pro tribus largiendo, neque indulgentiã, neque partem illius conſequetur, neque ab hoc ulla legitima cauſa excuſat ex ſupra deductis, niſi in literis cõceſſionis indulgentiarũ aliter diſponatur, Nauar. in ſępè dicto notab. 19. à principio vſque ad num. 6. & Graff. d. c. 15. num. 22.

Propterea indulgentia anni Iubilæi, & aliæ conditionatę de aliquo opere faciendo pro illis conſequendis, mortuis quæri nõ poſſunt; quia illi ſaltem ordinaria poteſtate id, quod Papa Iubilęum concedens, & in alijs ſimilibus indulgentijs fieri mandat, ſine quo illud nõ quęritur, facere non poſſunt, vt eadẽ extrauag. 1. §. ſtatuentes, ut qui, & in extrauagan. vnigenitus, §. ſtatuẽtes de Apoſtolicæ, & Nauar. eod. com. not. 22. num. 1. & nu. 7. Nulla autem indulgentia extenditur ad mortuos, niſi à concedente expreſsè extẽdatur, Sanctus

ctus Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. & Nauar. qui hanc dicit esse aliorum omnium opinionem, in eod. not. num. 2. & dicit ubi sup. num. 6. quòd Papa nō potest au ctoritate iudiciaria ligare illos, qui sunt in Purgatorio, ergo neque soluere, quia Dominus par ius soluendi uoluit esse, & ligādi, S. Ambros. relat. in c. verbum, de pœnit. dist. 1.

Ideò quoties Romanus Pontifex concedit indulgētiam pro
29 mortuis, † toties addit per modum suffragij, quasi diceret, se non directè absoluendo, sed indirectè ꝑ eis soluēdo eos iuuare, Innoc. in c. quòd autem, nu. 7. de pœnit. & remiss. Syluest. in summa. in ver. indulgentia, nu. 19. Felin. in serm. de indulg. col. 9. vers. posuit tamen, & Nauar. eod. not. nu. 7. prout in visitantibus ecclesias Sanctæ Praxedis, & S. Laurentij extra muros Vrbis Romæ, in quibus addita fuit clausula, ꝑ modū suffragij, testatē.

Suffragiorum autem tria sūt genera, sacrificium missę, oratio, & opera quælibet pęnalia, & satisfactoria; ut eleemosina, ieiunia, peregrinationes, & similia, sed Indulgentiæ non constituūt quartum genus suffragiorum, cùm Indulgentia nihil aliud sit, quàm applicatio satisfactionū, seu pœnalium operum Christi, & Sanctorū, defunctis. Bellarm. 6. controu. gener. tom. 1. lib. 2. c. 16. in principio.

Papa enim Gregorius XIII. qui innumeris altaribus per totum Orbem terrarum priuilegia liberandi vnam animam à pœnis Purgatorij in missæ celebratione concessit, ferè in omnibus eisdem priuilegijs illa uerba apposuit per modum suffragij, & inter indulgentiā per modum suffragij cōcessam, & eam, quæ simpliciter conceditur, non est differentia, ut vna sit maioris effectus, & altera minoris, sed per modū suffragij nunquā est principaliter absolutio; alia uerò, quæ simpliciter conceditur, sic, & mortuo, tunc prodest, cùm forma eius id habet, & ab aliquo viuo illud fit, propterquod mortuo illa conceditur, Felin. in eod. serm. de indulg. columna 9. uers. sed tandem, & Nauar. eod. com. not. 22. nu 28. & 29. Ideò quotiescunque Papa concedit indulgentias pro mortuis, etiam quòd illam cōcedat, nulla facta mentione suffragij, uidetur concessa per modū suffragij; ut per eum modum, quo ualere possit, & nō per modum quo valere nō possit, arg. l. quoties idem sermo, ff. de reg. iur. l. quoties, ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de uerb. oblig. & Nauar. eodē not. num. 34. quia Papa non videtur posse concedere indulgentiam mortuis in Purgatorio existentibus, per modum auctoritatis iudiciariæ potestatis, absoluendo eos directè, Calderin. in

c.nostro,col.20.de pœnit.Ricar. cõiter receptus in 4. dist.20.art. 3.q.3.& Nauar.eo.not.22.nu.5.

Et quoniã natura nouas sem per deproperat edere formas; ita & ego plura dubia, quæ ex antiquis indulgentiarum formis oriebantur, dilucidare decreui. Fuerũt enim antiquæ indulgentiarum formæ reformatæ,& etiã aliquæ omninò sublatæ, & primò ab Innoc.III.in Conc. generali,ut in c cum ex eo,ext.de pę nit.& rem.ss.demùm à Clemente V.in Conc.Viennen.clement. abusionib. eodẽ tit. & postea à Clemente VII.de anno 1539.in Bull.Rom.c.34. Pio IIII. de anno 1562.cap.75.& anno 1564. quo omnia indulta, & priuilegia etiam Maris magni,quibuscunque ecclesijs tàm Cathædralibus,quàm etiam Metropolitanis, Collegiatis, Monasterijs, Conuentibus,& locis, tàm Sęcularium,quàm Regularium, etiã Militiarum, in quibus Concilio Tridentino contrariantur, reuocauit,ac ad terminos,atque limites eiusdem Concilij reduxit,& reducta esse uoluit,ut in eodem Bul.Rom. cap. 119.

Postremò Sacrum Conciliũ Trid. abusus, qui in his irrepserant, & quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomẽ ab hæreticis blasphematur,emẽdare cupiẽs generaliter statuit,
30 & decreuit, † omnes prauos quæstus pro his consequendis abolendos esse, vt in decreto de indulg.sess. 25. & Pius V. de anno 1566. auditis ex diuersis mundi partibus quamplurimis querelis ad ipsũ prolatis, quod scilicet vigore diuersarũ indulgẽtiarũ per ipsum, & prædecessores suos concessarũ,multi quæstores ex eisdem indulgentijs lucrum temporale tantùm quærẽtes quæstas facerent, & plura concederent,quæ eis minimè licebat,omnes,& singulas indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remissiones,quibuscũque hospitalibus, monasterijs, ecclesijs,domibus,militijs, ordinibus,etiam mendicantium ordinum regularibus personis, tã singulariter,quàm vniuersaliter per quoscunque Romanos Pontifices quauis occasione vel causa concessis, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices, & quæ facultatẽ quæstuandi quomodolibet continebant, auctoritate Apostolica reuocauit,cassauit, irritauit, & annullauit,ac viribus euacuauit,vt in d.Bull.Ro.c.30. ex quo concessæ per Martinum IIII.Nicol. etiam IIII. & Vrbanum V. porrigẽtibus manus adiutrices, de quibus per Alphons. de Casal.Rub.in comp. priuil. sub tit. indulg.quoad sæcul.4.sub num. 2.3.4.5.& 6. non suffragantur, quia fuerunt reuocatæ, & sub dict. Bul. reuocatoria compræhenduntur.

Quæsto-

Quæstorumque nomen, atq; vsum aboleri, nec ad officium huiusmodi exercendum quemquam admittu, quibuscunq; priuilegijs non obstantibus Conc. Trid. decreuit, vt in ca. 9. de reform. sess. 21. & eod. decreto de indulg. sess. 25. Admittuntur tamen ad colligendas eleemosinas pro vsu hospitalium, personæ honestæ vitæ, spectatę religionis, & iudicio ordinariorum approbatæ, nō participes dictarum eleemosinarum, & quæ eo munere citra vllum scandalum, vllamque fraudem fungantur, sed simpliciter eleemosinarum collectores nuncupentur, quiq; nullas publicent indulgentias, non concionentur, nec circumferant sua priuilegia, nullasue sacras reliquias, & nullo modo minis, aut precationibus inducant fideles ad eleemosinā, non campanulam, aliaque similia instrumenta quondam quæstorum insignia ipsi deferant, aut pulsent, ad excitandas personas, non petant tàmquam debitum, aut solitū, nec vlla arte, & prætextu dicendi orationem S. Antonij, aut alterius sancti; vel aliter extorqueant pecunias, sed simpliciter, piè, modestè, & cùm omni dexteritate petendo eleemosinam pro subuentione dicti hospitalis, accipiant tantū, quod sibi liberaliter offertur, nec super his eleemosinis vllam quouis modo conuentionem faciāt, etiam cum hospitali: sed quicquid eleemosinæ nomine collectum fuerit, nullam ad rem aliā, nisi ad vsum hospitalis transferatur, vt fuit in sacra congreg. Conc. Trid. decisum super ca. 9. sess. 21. decis. mihi 327. & ita seruandum esse in colligendis eleemosinis per societatem Rosarij, confraternitates, & alia pia loca fuit etiam decisum, vt in decis. 328. & 900. & secundùm aliam collectam sub titulo Papiensi super eod. c. 9. sess. 21. de reform.

Et vt maiori cum diligentia indulgētiarum literæ videātur, & iuxta mentem cōcedentis publicentur, & exequātur, cū Christi fideles non deceat indulgentijs, aut alijs spiritualibus gratijs priuari, Cōc. Trid. decreuit, deinceps per Ordinarios locorum adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse, quibus etiam eleemosinas, atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligēdi facultas detur, vt tandem cœlestes hos thesauros nō ad quęstum, sed ad pietatē exerceri omnes verè intelligant, vt cap. 9. de reformat. sessione 21.

31 De Altaribus priuilegiatis, quęritur nunquid celebrata missa in Altari priuilegiato ꝑ Ioanne defuncto, sequatur, vt eius anima, quę in purgatorio est, liberetur; & pro hmōi q̄stionis dilluci-

lucidatione, primò præsupponen
32 dum est, † Papam non habere iudiciariam auctoritatem, nec iurisdictionem directam in defunctos, ut dixi supra in vers. qa Papa non uidetur, quibus addo S.Thom. in 4.dist.45. q.2.art.3. q.2.S.Bonauent.in 4.distin. 20. par.2.art.1.q.5. Dom. Sot. in 4. dist 21.q.2.art.3.Io.Echi.in Enchirid.de indulg.Bart.Sibil.Monopol.cap.3.primæ decad. q.12. Duran.in 4.dist.20.q.4.& est tex.in c.legatur, in fine, 24. q.2. & Clem.abusionibus.iunct.glo. in uer.mendaciter, de pœnit.& remiss. & propterea indulgen-
33 tiarum satisfactiones † aliquib. à Papa applicatas, posse quidē, (Deo sic acceptante) non tamen semper, lege certa prodesse, sed defunctis prosunt, & per uiam consolationis, & satisfactionis, S.Thom. in suppl.3.par. q.71.art.12.primo modo considerato omnibus existentibus in purgatorio prosunt, & fortè magis alteri, quàm ei pro quo fiūt; sicut enim in aula Regis lucerna, quæ ipsi soli accenditur, omnibus circunstātibus lucet, imò illi magis, qui perspicatioris est uisus, & lectio ad utilitatē vnius facta ab altero auditore, quandoque magis percipitur, ita suffragia pro Ioanne facta, quatenus cōsolatoria sunt, omnib. existētibus in Purgatorio prosunt, ac illis magis, qui maiori charitate sunt insigniti; si uerò satisfaciendi vim in illis consideremus, secundum intentionem, & affectum applicantium, & statū eorū, quibus applicātur, prosūt, S.Thom.3.parte, q.79.artic.5.in corp.& 4.sent.dist.45.q.2.

Quæritur, an mortui suis orationibus uiuentibus prodesse possint, & affirmatiua probatur lib.2.Machab. c.15. ubi legitur Oniam, & Hieremiam iamdudūm defunctos uisos fuisse orare pro populo Iudæorum uiuentium. Beneficia exhibita à Sanctis defunctis hominibus hic uiuentibus, innumerabilia, & certissima sunt, de quibus per Sanctum August.in lib.22.cap.8.de Ciuit. Dei, & Theodor. in libro de martyr. Neque est incredibile etiam animas existentes in Purgatorio pro nobis orare, & impetrare; Animæ enim Paschasij, & Sancti Seuerini miracula operabantur, etiam quod in Purgatorio degerent, ut testatur S.Greg.in lib.4. dialog.c. 4.Pet.Damia. in Epistola de miraculis sui tēporis, & Bellarm. in controu.gen.tom.1.lib.2.c.15. §. Quod autem.

DE

DE VERBI DEI PRAEDICATIONE. Cap. VIII.

SVMMARIVM:

1 *PRAEDICATIONIS munus praecipuum est episcoporũ, qui si legitime impediti fuerint, per viros ad id munus exequendum idoneos praestare tenetur.*

2 *Archipresbyteri, Plebani, & Curam animarum habentes per se, vel si legitimo impedimento detenti fuerint, per alios praedicationis munus exequi dent.*

3 *Poena sunt plectendi, qui tale munus praestare negligunt.*

4 *Praedicatorem eligendi munus ad Episcopum spectat, nisi adsit consuetudo inmemorabilis in contrarium, & num. seq.*

5 *Consuetudo cum sit facti, debet probari.*

Testes singulares non probant consuetudinem, ibidem.

6 *Praedicatori quinam expensas, et eleemosinam persoluere teneantur.*

7 *Episcopo soli spectat in sua ecclesia deputare praedicatorem, cui etiam tenetur regulariter expẽsas subministrare.*

8 *An quotidie tempore Quadragesimali, ieiuniorum, & Aduẽtus sit praedicandum.*

9 *Episcopo contradicente nullus, siue saecularis, siue regularis. Et in ecclesijs suorum ordinũ praedicare potest, & quomodo intelligantur illa verba, contradicente Episcopo.*

10 *Regulares antequam praedicare incipiant, debent se personaliter coram Episcopo praesentare, nõ autem per nuntium.*

11 *Praedicatores qualiter in praedicando se gerere debent.*

12 *Praedicatori errores disseminanti Episcopus concionem interdicere, & si haereses praedicauerit, cõtra eum procedere potest.*

13 *Regulares extra Monasterium degentes ab ordinario, si deliquerint, puniri possunt, & quomodo si intra Monasterium degant & extra si notoriè deliquerint.*

14 *Regulares si notoriè delinquunt, instante ordinario loci sub graui poena ab eorum superioribus in loco delicti sunt puniendi, & non ad alia loca transmittendi.*

15 *Regulares non possunt à suis Conuentibus recedere, etiam praetextu ad suos superiores accedendi,*

dendi, nisi vocati, & cum licẽtia, aliàs ab Ordinarijs puniri possunt.

16 *Regulares alicuius obsequijs se subijcere non poßunt sine superiorum licentia, qui si contra se cerint, & superiores sint negligentes, Ordinarij eorundem superiorum negligentiam supplere poßunt.*

17 *Regulares ad publicas processiones accedere tenentur.*

18 *Cõtrouersiæ de præcedentia quomodo terminandæ, & à quibus. Confraternitates an ad publicas processiones cõpelli possint. ibid.*

19 *Regulares sunt Episcopis subiecti in obseruatione festorum, ac interdictorum, & quid iuris de ritibus.*

20 *Episcopi quam iurisdictionẽ habeant in Monasterijs, aut domibus virorum, seu mulierum quibus cura imminet animarum.*

21 *Regulares non possunt pulsare suas campanas in die Sabbathi maioris hebdomadæ, antequam campana Cathedralis, vel maioris ecclesiæ pulsetur.*

1 EVANGELII Prędicatio, quæ Christianæ Reipublicæ non minus est necessaria, quàm lectio, est præcipuum Episcoporũ munus, & ideò postquam de indulgẽtijs disseruimus, de verbi Dei prædicatione tractãdum videtur. Piè ac salubriter statuit, atq; decreuit sacrosancta Tridentina Synodus, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos, teneri per se ipsos, si legitimè impediti non fuerint, ad prædicãdum S. Iesu Christi Euãgelium; si uerò contingerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento propter suas occupationes multiplices, vel valetudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (nè dicamus defectum scientiæ, quòd in eis reprobatum est omninò) ita vt per se ipsos non possent ministrare uerbum Dei populo, maximè per amplas Diœceses, & diffusas; uiros idoneos ad sanctæ prædicationis officiũ salubriter exequendum potentes in opere, & sermone, assumere debent, qui plebes sibi commissas uice ipsorum, cùm per se ipsos non possunt, solicitè visitantes, eas verbo ædificent, & exemplo, c. Episcopus nullã rei, 88. dist. c. inter cætera, ex. de off. ord. Conc. Trid. c. 2. de reforma. sess. 5. & c. 4. de reform. sess. 24.

2 Archipresbyteri quoque, † Plebani, & quicunque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes ecclesias quocunque modo obtinentes p se, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus; tẽpore autem ieiuniorũ Quadragesimæ, & Ad-

& Aduentus Domini, quotidie vel saltē tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint; plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate salutaribus verbis pascere debent, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandoq; eis cum breuitate, & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, vt pœnam æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Et si quis ipsorum id præstare neglexerit, etiamsi ab Episcopi iurisdictione quauis ratione exemptum se esse prætenderet, etiam si Ecclesiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ, vel vnitæ, modò reipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporum cura, & solicitudo deesse nō debet, ne illud Ier. Thren. 4. impleatur, Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

3 Itaque † vbi ab Episcopo moniti trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium sunt cogendi; itaut etiam si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces psoluatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat, d. c. 2. §. Archipresbyteri quoque, sess. 5. & c. 4. de reform. sess. 24.

Quæri potest quoad eos, qui parochis impeditis, loco parochorum ad prædicandum sunt deputandi, de duobus. primò, an ab Episcopo, vel à communitatibus, aut alijs sint deputandi, secundò quorum impensis debeant prædicare.

4 Quò verò ad primum † maxima fuit differentia inter communitatem loci Candiæ, Lumellinæ, Vercellen. Diœces. & meum Vicarium generalem, qui absente Episcopo deputaui, misique prædicatorem. Et pro me faciūt verba sacræ scripturæ, quomodo prædicabunt, nisi mittantur. Rom. 10. c. cùm ex iniuncto de hæret. & Conc. Trid. eod. c. 4. ibi per alios ab Episcopo & c. deputandos, & ita super eod. c. fuit à sacra congregatione Cardinalium declaratum, vt in decis. sub titulo Sipontin. & in alijs decis. sub numeris recollectis decis. 192. & 251. nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tempore citrà; quo casu Concilium non sustulit hanc immemorabilem, vt declarauit eadē sacra congregatio in d. decis. sub tit. Sipontin. alia sub tit. Neapolitan. & alia sub decis. 355.

5 Episcopus autem † habet sēper intentionem fundatā, quia consuetudo est facti, quæ seruatis seruādis parte citata probari debet, l. 1. & ibi glo. in ver. probatis, & Bart. num. 3. C. quæ sit

lon.consuet. & in l. omnes popu li, num. 67. ff. de iust. & iur. & plenè debet probari, ita quòd te stes singulares non probant cõsuetudinem, secundùm magis communem conclusionem, de qua testatur Ofasch. decis. 99. n. 8. & non sufficit probare quadragenariam, sed requiritur immemorabilis, vt in dictis decisionibus, quæ probari debet per testes deponentes, quòd semper viderunt, & audierunt, ꝙ prædicatores pro tempore fuerũt deputati à communitate, ita quod nunquam audierunt, vel viderunt contrarium; & quòd communis est, & semper fuit opinio in loco, ꝙ ita fuerit obseruatum, glo. in c. 1. in ver. memoriam de præscript. in 6. Bar. in l. 1. § fin ff. de aq. plu. arc. Nat. cons. 154. nu. 5. vol. 1. & Corn. cons. 222. nu. 1. volu. 1. Et cùm pro parte dictæ Communitatis Candiæ, fuisset differentia huiusmodi coràm sacra congregatione Ordinariorũ in Vrbe introducta, & à supradicta sacra congregatione Episcopo Nouariensi delegata, partibus pluries auditis, pronũciauit ab Episcopo prædicatorem esse deputandum ex supra alle-
6 gatis. † Secundum dubium, qui prædicatoribus impensas præstare teneantur. si constat de solito, est decisum, quia illas tenẽtur præstare, qui sunt in possessione ipsas subministrandi, Cõc. Trid. eod. cap. 4. ibi, per alios ab Episcopo, impensis eorum, qui eas præstare vel tenentur, vel solent, sess. 24. & vbi est consuetudo, quòd populus expensas, & eleemosinam prædicatori persoluat, potest ad id per Episcopũ cogi, vt in decis. sup. eod. cà. 4. à sacra Congregatione facta sub titulo Troian. Nuscan.

Si verò nullum adest solitum nec consuetudo, erit distinguendum, quia aut parochus habet redditus sufficientes pro onere sustentando, & tunc ipse debet, & tenetur impensas, & eleemosinam prædicatori subministrare: nam cùm sit proprium onus ipsius parochi per se ipsum, vel alium idoneum verbũ Dei prædicare, vt cap. 2. de reform. sess. 5. si per seipsum non potest, debet per alium proprijs expensis supplere.

Si autem parochus est pauper, qui ex redditibus, & emolumentis suæ ecclesiæ expẽsas necessarias prædicatori subministrandas sustinere non possit, tunc ipse non tenetur, quia impossibilium nulla est obligatio. l. impossibilium, ff. de reg. iur. sed tenetur populus, cui verbũ Dei prædicatur, cùm sit rationi consonum, quòd prædicatores tali casu, ab ijs, quibus seminant spiritualia, temporalia metant. Paul. 1. Corint. cap. 7. & ca. cùm ex officij, circa fin. de præscript.
7 Episcopus verò † qui legitimè impeditus officium prædicationis

cationis per seipsum præstare non potest, per alium impensis ipsius Episcopi præstare debet, nisi ex consuetudine hoc onus ad alium spectaret, vt in decis. sup. d. ca. 4. factis sub tit. Lanciainen. & ad ipsum Episcopum solum prędicatorem deputare spectat in sua ecclesia, nec capitulum, seu communitates locorũ hac in re aliquid possunt, vt super eod. cap. 4. sub tit. Burgen. Gadien. Legionen. fuit decisũ.

8 † An autem quotidie tempore quadragesimali, vel ieiuniorũ, aut tribus diebus in hebdomada sit prædicandum, arbitrio Episcopi est declarandum. Et hodie Aduentus, tempus ieiunij propriè non dicitur, decis. Conc. sup eod. ca. 4. sub tit. Mediolan. quæ incipit arbitrium; & ne dubitari contigeret, quomodo intelligenda essent verba Concilij in prędicto c. 4. post medium,

9 ibi, nullus autem sęcularis, † siue regularis, etiam in ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat, sess. 24. fuit per eandem sacram congregationem declaratum super eodem c. 4. & decisum, quòd contradicente Episcopo nullus etiam regularis prædicet, nec teneri Episcopum causã exprimere, quare ad hoc prohibẽdum moueatur, vt in decis. super eod. c. factis, sub tit. Mediolanen. quæ incipit, Contradicente Episcopo, & per dicta verba, Contradicente Episcopo, ordinarijs est concessum, vt etiam à regularibus, antequam officium prædicandi assumant, professionem fidei exigant, vt in eisdem decis. etiam sub tit. Mediolanẽ. incipien. per hæc verba.

10 Nec regulares † cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, vt statuit Leo X. in constit. de prędicatorum officio in Bul. ca. 15. ac de eorum licentia, etiam in ecclesijs suorum ordinum prædicare possunt, cũ qua licentia personaliter se coràm Episcopis præsentare, & ab eis, antequàm prędicare incipiant, benedictionem petere tenentur, d. c. 2. vers. Regulares verò, de reform. sess. 5. nec sufficit per nuntium petere, quia personaliter petere debent, vt ibi expressis verbis, & glo. in Clem. dudum. in ver. prę-

11 sentari. de sepul. Et S. Greg. † feruore charitatis accensus, prædicatores vehementer hortatur, & monet, vt dicturi ad populum prudentes, cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quasi iaculis audientium corda configant, ne cùm sapiẽtes fortasse videri desiderant, decepti speratæ virtutis compagem insipienter discindant; cùm sæpè verborum effectus amittatur, dùm loquacitate importuna, vel incauta audientium corda leuigantur; in nullo

 alio

alio rudem ij plebem maiori da mno, scandaloque afficiunt, quã cùm vel tacenda prædicant, vel falsa, & inutilia docendo, eam in errorem inducunt, Leo X. in d. constit. 15. §. propterea Gregorius. Si verò (quod absit) præ-
12 dicator errores, † aut scandala dissemin auerit in populum, etiã si in monasterio sui, vel alterius ordinis prędicet, Episcopus ei prædicationem interdicere potest; & si hæreses prædicauerit, contra eum iuxta iuris dispositionem, seu loci consuetudinem etiam quoad regulares, seu alios exemptos auctoritate Apostolica, & tamquam Sedis Apostolicæ delegatus procedere debet, d. c. 2. § si verò, sess. 5.
13 Episcopi autem † in pluribus habent in regulares superiorita tem, quia non solum si hæreses prędicant, sed etiam si extra mo nasteria degentes delinquunt, etiam ordinum priuilegiorum prætextu tuti esse non possunt, quominus ab ordinarijs locorũ tanquam super hoc à Sede Apo stolica delegatis secundùm canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeant. Cõc. Trid. c 3. de refor. sess. 6. & intra claustra monasterij degentes, & extra ea ita notoriè delinquentes, vt populo scandalo sint, Episcopo instante à suo superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè sunt puniendi; ac de punitione Episcopus debet certiorari, alioquin superior proximus à maiori suo superiore est officio priuandus, & delinquẽs ab eodem Episcopo puniri potest, cap. 14. de regul. & monial. sess. 25. & facit textus in cap. vlt. §. si verò Abbates, iuncta glo. in ver. per Abbatem. de stat. Monac. & ibi Abb. nu. 1.
14 Sed quoniã experientia † cõpertum est, interdũ in dicti decreti exequutione nimis remissè procedi; cum enim Episcopus instat, aliquem regularẽ, eo, quo supra dictũ est, modo delinquẽtem à suo superiore puniri, sępè fit, vt superior regularem delinquentem ad alia suorũ ordinum loca extra Episcopi dięcesim ex industria impunitum transmittat, atque etiam ipse aliquando ad alias prouincias se conferat, nec vlterius super delinquentis excessibus inquirat, & de eius punitione Episcopum certiorem reddat, vnde nec regularis delinquens tũc ab Episcopo puniri potest, cùm extra ipsius diœcesim existat, nec superior, qui delinquẽtem corrigere negligit, officio priuatur, Clemens VIII. sua perpetuò valitura constitutione, omnibus, & singulis cuiuscunq; ordinis, & instituti regularium etiam mẽdicantium superioribus, in virtute sanctę obedientiæ, ac priuationis dignitatis, & officiorum per eos obtentorum eo ipso incurrẽdis pœnis præcepit & mandauit, vt iuxta

præ-

prędictum sacri Concilij decretum procedant, & exequantur. Quòd si superior ī regularē delinquentem non animaduerterit, quinimò si illum impunitum ad alia suorū ordinum loca extra Episcopi diœcesim transmiserit, decreuit, vt instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterū obtinēda, priuationis actiuę, & passiuę vocis, ad quas à nemine prętérquā à Romano Pontifice pro tempore existēte restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum regularē delinquētem à loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & ad illū, in quo deliquit restituere, seu sistere, teneri voluit. quòd si hoc etiā facere prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso Ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, uel aliàs de illius delicto informatus, tanquàm Sedis Apostolicæ delegatus prædicti Cōcilij decretum omninò exequi, & in regularem delinquentem seuerè animaduertere pôt, & debet, ut in constitutione, sub dat. Romæ. septimo Cal. Martij ab Incarnatione 1595.

15 Nec possunt † Regulares à suis conuētibus recedere, ēt prętextu ad superiores suos accedēdi, nisi ab eisdē missi, aut uocati fuerint, & si q̄ sine licētia in scriptis obtenta repertus fuerit, ab Ordinarijs locorū tanquā desertores sui instituti sunt puniendi. Illi autem, qui studiorum causa ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantùm habitare possunt, alioquin ab eisdem Ordinarijs contra eos est procedēdum. Conc. Trid. in c. 4. §. nè liceat. de Regular. & Monial. ses-

16 sione 25. † Neque sine sui superioris licentia prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subijcere se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel vniuersitatis, seu Cōmunitatis, aut alterius cuiuscunque personæ, uel loci, neque ei aliquod priuilegiū, aut facultas ab alijs super ijs obtenta suffragari valet; si uerò contrafecerint, tanquam inobedientes arbitrio superioris sunt puniendi, & Ordinarij eorūdē superiorū negligentiam supplere pñt. c. quanto, de off ord. Clem. 1. §. quia verò. de stat. mon. & Conc. Trid. eod. c. 4.

17 Regulares, & exempti etiam Monachi ad publicas processiones omnes accedere compelluntur, ijs tantùm exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt; & controuersias omnes

18 de pcedētia, † quæ persępè maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas tàm sæculares, quàm regulares, cùm in dictis processionib. publicis,

tùm

tùm in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, ac alijs similibus, Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componere debet. Cōc. Trid. c. 13. de regul. ea. sess. 25. quæ compositio breui manu summariè, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij debet expediri, vt declarauit sacra Congregatio Conc. in decis. manuscrip. super eo. ca. factis in verbo, componat. & illa dictio, exempti omnes, non comprehēdit eos, qui sunt nullius diœcesis, vel extra Ciuitatem in locis, in quibus habent plebem; quia cum illa plebe debent facere processionem, neque laicorum Confraternitates, quæ possunt quidem ab Episcopis inuitari, sed non ut accedant compelli, vt ibi in verbo, exempti, & inuer. quàm regulares, tenētur autem ad omnes, & quascunque processiones publicas, & cōsuetas, uel indictas pro bono publico, vel honore; non tamen compelli possunt prædicti regulares exempti accedere ad ecclesias extra propria monasteria pro celebratione orationis quadraginta horarum, sed cōgregatio censuit illos, quando toti populo dicta oratio indicitur, in proprijs ecclesijs huiusmodi orationi vacare debere, vt ibi in decis. super eod. c. in ver. vocati. & compelli possunt cōpellendi per censuras, uel alias pœnas Episcopis benè visas, ut in eisd. decis. in fi.

19 Sunt etiam regulares † Episcopo subiecti in obseruatione festorum, quæ in diœcesi sua seruanda Episcopus præceperit, cēsurasque, & interdicta nedum à Sede Apostolica, sed etiā ab Ordinarijs promulgata mandante Episcopo, in eorum ecclesijs publicare, & seruare debent, ca. de his. 12 dist. & Conc. Trid. ca. 12. de regul. & monial. sess. 25. Ritus tamen eorundem regulariū dictis diebus festiuis, quoad lectiones, epistolas, Euangelia, & similia, debent seruare; in sacris verò lectionibus, & cōcionibus seruari debent ab ipsis illa Euāgelia, & Epistolæ, quibus clerus secularis utitur pro more, & instituto illius ecclesiæ, ut ibi in uerbo, seruentur.

20 In Monasterijs etiā, † & domibus uirorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia, personæ tàm regulares, quā seculares huiusmodi curā exercētes subsunt immediatè in ijs, quę ad dictam curam, & sacramētorum administrationē pertinent, iurisdictioni, uisitationi, & correctioni Episcoporum, in quorū diœcesi sita sunt. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amouibiles, possunt deputari, nisi de eorundem Ordinariorum consensu,

sensu, & præuio examine per eum, & eius Vicarium, ac examinatores Synodales faciendo, Conc. Trid. cap. 11. de regul. & monial. ead. sess. 25. & ibi congregatio. Concil. in decis. 1. vbi notatur in fine, quod Clemēs VIII. mandauit seruari dictum decretum, in quo excipiuntur aliqua monasteria, & capita ordinum, non obstante constitutione Pij Quinti, qua uoluit, ut in omnib. ecclesijs parochialibus, in quibus cura animarum etiam laicorum exercetur, habeant Ordinarii facultatem eius ecclesias, & personas visitandi, & vt supra, corrigendi.

21 Et vt debitus honor † matrici ecclesiæ reddatur, tàm regulares, quàm clerici seculares, ēt super hoc Apostolicæ Sedis priuilegio muniti, die sabbathi maioris hebdomadæ, antequā cam pana Cathedralis, uel maioris ecclesię pulsetur, campanas in ecclesijs suis pulsare minimè possunt, & contrafacientes pœnam centum ducatorum incurrunt, vt in Bull. Leo. X. in Bull. ca. 17. post med. uers. & ut debitus, & ita fuit etiam à sacra congregatione Cardinalium sub die 10. Octobris 1586. decisū, ut in decis. quæ incipit, lecto, vers. Quartò Ordinarii.

DE SYNODO.

Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum quatuor sunt genera, cur, à quibus, & quando sit Prouinciale Concilium celebrandum.*

2 *Concilij Prouincialis celebrandi loci ad Archiepiscopum spectat electio.*

3 *Ad Concilium Prouinciale qui conuenire debent, & num. 5. & qui excusentur.*

4 *Canonici Cathedralis in Concilio Prouinciali, quando capitulariter sedent, aut procedunt, Abbates titulares, & Commēdatarios præcedūt, & Abbates titulares, & habentes vsum mitræ præcedunt Commendatarios.*

5 *In Concilio Prouinciali quo ordine sit sedendum.*

6 *Concilij Prouincialis decretis, qui obligentur, & num. 8.*

7 *Procuratores Episcoporum, Abbatum, & Commendatariorū, qualem vocem habere possunt in Concilio Prouinciali.*

8 Laici

lucidatione, primò præsupponendum est, † Papam non habere iudiciariam auctoritatem, nec iurisdictionem directam in defunctos, ut dixi supra in vers. q. à Papa non uidetur, quibus addo S.Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. q. 2. S. Bonauent. in 4. distin. 20. par. 2. art. 1. q. 5. Dom. Sot. in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. Io. Echi. in Enchirid. de indulg. Bart. Sibil. Monopol. cap. 3. primę decad. q. 12. Duran. in 4. dist. 20. q. 4. & est tex. in c. legatur, in fine, 24. q. 2. & Clem. abusionibus. iunct. glo. in uer. mendaciter, de pœnit. & remiss. & propterea indulgentiarum satisfactiones † aliquib. à Papa applicatas, posse quidē, (Deo sic acceptante) non tamen semper, lege certa prodesse, sed defunctis prosunt, & per uiam consolationis, & satisfactionis, S.Thom. in suppl. 3. par. q. 71. art. 12. primo modo considerato omnibus existentibus in purgatorio prosunt, & fortè magis alteri, quàm ei pro quo fiūt; sicut enim in aula Regis lucerna, quę ipsi soli accenditur, omnibus circunstātibus lucet, imò illi magis, qui perspicatioris est uisus, & lectio ad utilitatē vnius facta ab altero auditore, quandoque magis percipitur, ita suffragia pro Ioanne facta, quatenus cōsolatoria sunt, omnib. existētibus in Purgatorio prosunt, ac illis magis, qui maiori charitate sunt insigniti; si uerò satisfaciendi vim in illis consideremus, secundum intentionem, & affectum applicantium, & statū eorū, quibus applicātur, prosūt, S.Thom. 3. parte, q. 79. artic. 5. in corp. & 4. sent. dist. 45. q. 2.

Quęritur, an mortui suis orationibus uiuentibus prodesse possint, & affirmatiua probatur lib. 2. Machab. c. 15. ubi legitur Oniam, & Hieremiam iamdudùm defunctos uisos fuisse orare pro populo Iudęorum uiuentium. Beneficia exhibita à Sanctis defunctis hominibus hic viuentibus, innumerabilia, & certissima sunt, de quibus per Sanctum August. in lib. 22. cap. 8. de Ciuit. Dei, & Theodor. in libro de martyr. Neque est incredibile etiam animas existentes in Purgatorio pro nobis orare, & impetrare; Animę enim Paschasij, & Sancti Seuerini miracula operabantur, etiam quod in Purgatorio degerent, ut testatur S.Greg. in lib. 4. dialog. c. 4. Pet. Damia. in Epistola de miraculis sui tēporis, & Bellarm. in controu. gen. tom. 1. lib. 2. c. 15. §. Quod autem.

DE VERBI DEI PRAEDICATIONE. Cap. VIII.

SVMMARIVM:

1 *PRAEDICATIONIS munus præcipuum est episcoporũ, qui si legitimè impediti fuerint, per viros ad id munus exequendum idoneos præstare tenētur.*

2 *Archipresbyteri, Plebani, & Curam animarum habentes per se, vel si legitimo impedimēto detenti fuerint, per alios prædicationis munus exequi dēnt.*

3 *Pœna sunt plectendi, qui tale munus præstare negligunt.*

4 *Prædicatorem eligendi munus ad Episcopum spectat, nisi adsit consuetudo inmemorabilis in contrarium, & num. seq.*

5 *Consuetudo cum sit facti debet probari.*
Testes singulares non probant consuetudinem, ibidem.

6 *Prædicatori quinam expensas, et eleemosinam persoluere teneantur.*

7 *Episcopo soli spectat in sua ecclesia deputare prædicatorem, cui etiam tenetur regulariter expēsas subministrare.*

8 *An quotidie tempore Quadragesimali, ieiuniorum, & Aduētus sit prædicandum.*

9 *Episcopo contradicente nullus, siue sæcularis, siue regularis, et in ecclesiis suorum ordinũ prædicare potest, & quomodo intelligantur illa verba, contradicente Episcopo.*

10 *Regulares antequam prædicare incipiant, debent se personaliter coram Episcopo præsentare, nō autem per nuntium.*

11 *Prædicatores qualiter in prædicando se gerere debent.*

12 *Prædicatori errores disseminanti Episcopus concionem interdicere, & si hæreses prædicauerit, cōtra eum procedere potest.*

13 *Regulares extra Monasterium degentes ab ordinario, si deliquerint, puniri possunt, & quomodo si intra Monasterium degant, & extra si notoriè deliquerint.*

14 *Regulares si notoriè delinquunt, instante ordinario loci sub graui pœna ab eorum superioribus in loco delicti sunt puniendi, & non ad alia loca transmittendi.*

15 *Regulares non possunt à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad suos superiores accedendi,*

& Aduentus Domini, quotidie vel saltē tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint; plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate salutaribus verbis pascere debent, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandoq; eis cum breuitate, & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, vt pœnam ęternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Et si quis ipsorum id præstare neglexerit, etiamsi ab Episcopi iurisdictione quauis ratione exemptum se esse prætenderet; etiam si Ecclesiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ, vel vnitæ, modò reipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporum cura, & solicitudo deesse nō debet, ne illud Ier. Thren. 4. impleatur, Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

3 Itaque † vbi ab Episcopo moniti trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium sunt cogendi; itaut etiam si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces psoluatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat, d. c. 2. §. Archipresbyteri quoque, sess. 5. & c. 4. de reform. sess. 24. Quæri potest quoad eos, qui parochis impeditis, loco parochorum ad prædicandum sunt deputandi, de duobus. primò, an ab Episcopo, vel à communitatibus, aut alijs sint deputandi, secundò quorum impensis debeant prædicare.

4 Quò verò ad primum † maxima fuit differentia inter communitatem loci Candiæ, Lumellinæ, Vercellen. Diœces. & me Vicarium generalem, qui absente Episcopo deputaui, misique prædicatorem. Et pro me faciūt verba sacræ scripturæ, quomodo prædicabunt, nisi mittantur. Rom. 10. c. cùm ex iniunctō de hæret. & Conc. Trid. eod. c. 4. ibi per alios ab Episcopo & c. deputandos, & ita super eod. c. fuit à sacra congregatione Cardinalium declaratum, vt in decis. sub titulo Sipontin. & in alijs decis. sub numeris recollectis decis. 192. & 251. nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tempore citrà; quo casu Concilium non sustulit hanc immemorabilem, vt declarauit eadē sacra congregatio in d. decis. sub tit. Sipontin. alia sub tit. Neapolitan. & alia sub decis. 355.

5 Episcopus autem † habet sēper intentionem fundatā, quiā consuetudo est facti, quæ seruatis seruādis parte citata probari debet, l. 1. & ibi glo. in ver. probatis, & Bart. num. 3. C. quæ sit

cationis per se ipsum præstare non potest, per alium impensis ipsius Episcopi præstare debet, nisi ex consuetudine hoc onus ad alium spectaret, vt in decis. sup. d. ca. 4. factis sub tit. Lanciann. & ad ipsum Episcopum solum prędicatorem deputare spectat in sua ecclesia, nec capitulum, seu communitates locorū hac in re aliquid possunt, vt super eod. cap. 4. sub tit. Burgen. Gadien. Legionen. fuit decisū.

8 † An autem quotidie tempore quadragesimali, vel ieiuniorū, aut tribus diebus in hebdomada sit prædicandum, arbitrio Episcopi est declarandum. Et hodie Aduentus, tempus ieiunij propriè non dicitur, decis. Conc. sup eod. ca. 4. sub tit. Mediolan. quæ incipit arbitrium: & ne du bitari contigeret, quomodo intelligenda essent verba Concilij in prędicto c. 4. post medium,

9 ibi, nullus autem sęcularis, † siue regularis, etiam in ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat, sess. 24. fuit per eandem sacram congregationem declaratum super eodem c. 4. & decisum, quòd contradicente Episcopo nullus etiam regularis prædicet, nec teneri Episcopum causā exprimere, quare ad hoc prohibēdum moueatur, vt in decis. super eod c. factis, sub tit. Mediolanen. quæ incipit, Contradicente Episcopo, & per dicta verba, Contradicente Episcopo, ordinarijs est concessum, vt etiam à regularibus, antequàm officium prędicandi assumant, professionem fidei exigant, vt in eisdem decis. etiam sub tit. Mediolanē. incipien. per hæc verba.

10 Nec regulares † cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, vt statuit Leo X. in constit. de prędicatorum officio in Bul. ca. 15. ac de eorum licentia, etiam in ecclesijs suorum ordinum prædicare possunt, cū qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis, antequàm prędicare incipiant, benedictionem petere tenentur, d. c. 2. vers. Regulares verò, de reform. sess. 5. neq; sufficit per nuntium petere, quia personaliter petere debent, vt ibi expressis verbis, & glo. in Clem. dudum. in ver pręsentari. de sepul. Et S. Greg. † fer-

11 uore charitatis accensus, prædicatores vehementer hortatur, & monet, vt dicturi ad populum prudentes, cautique accedant, ne dicendi impetu rauci, verborum erroribus quasi iaculis audientium corda configant, necūm sapiētes fortasse videri desiderant, decepti speratæ virtutis compagem insipienter discindant; cùm sæpè verborum effectus amittatur, dùm loquacitate importuna, vel incauta audientium corda leuigantur; in nullo

alio rudem ij plebem maiori da mno, scandaloque afficiunt, quā cùm vel tacenda prædicant, vel falsa, & inutilia docendo, eam in errorem inducunt, Leo X. in d.constit.1 5. §. propterea Gregorius. Si verò (quod absit) præ-
12 dicator errores, † aut scandala disseminauerit in populum, etiā si in monasterio sui, vel alterius ordinis predicet, Episcopus ei prædicationem interdicere potest; & si hæreses prædicauerit, contra eum iuxta iuris dispositionem, seu loci consuetudinem etiam quoad regulares, seu alios exemptos auctoritate Apostolica, & tamquam Sedis Apostolicæ delegatus procedere debet, d.c.2. § si verò, sess. 5.
13 Episcopi autem † in pluribus habent in regulares superioritatem, quia non solum si hæreses prędicant, sed etiam si extra monasteria degentes delinquunt, etiam ordinum priuilegiorum prætextu tuti esse non possunt, quominus ab ordinarijs locorū tanquam super hoc à Sede Apostolica delegatis secundùm canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeant. Cōc. Trid. c. 3. de refor. sess. 6. & intra claustra monasterij degentes, & extra ea ita notoriè delinquentes, vt populo scandalo sint, Episcopo instante à suo superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè sunt puniendi; ac de punitione Episcopus debet certiorari, alioquin superior proximus à maiori suo superiore est officio priuandus, & delinquēs ab eodem Episcopo puniri potest, cap. 14. de regul. & monial. sess. 25. & facit textus in cap. vlt. §. si verò Abbates, iuncta glo. in ver. per Abbatem. de stat. Monac. & ibi Abb. nu. 1.
14 Sed quoniā experientia † cōpertum est, interdū in dicti decreti exequutione nimis remissè procedi; cum enim Episcopus instat, aliquem regularē, eo, quo supra dictū est, modo delinquētem à suo superiore puniri, sępè fit, vt superior regularem delinquentem ad alia suorū ordinum loca extra Episcopi dięcesim ex industria impunitum transmittat, atque etiam ipse aliquando ad alias prouincias se conferat, nec vlterius super delinquentis excessibus inquirat, & de eius punitione Episcopum certiorem reddat, vnde nec regularis delinquens tūc ab Episcopo puniri potest, cùm extra ipsius diœcesim existat, nec superior, qui delinquētem corrigere negligit, officio priuatur, Clemens VIII. sua perpetuò valitura constitutione, omnibus, & singulis cuiuscunq; ordinis, & instituti regularium etiam mēdicantium superioribus, in virtute sanctę obedientiæ, ac priuationis dignitatis, & officiorum per eos obtentorum eo ipso incurrēdis pœnis præcepit & mandauit, vt iuxta

præ-

prędictum facri Concilij decretum procedant, & exequantur. Quòd si superior ī regularē delinquentem non animaduerterit, quinimò si illum impunitum ad alia suorū ordinum loca extra Episcopi diœcesim transmiserit, decreuit, vt instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterū obtinēda, priuationis actiuę, & passiuę vocis, ad quas à nemine pręterquā à Romano Pontifice pro tempore existēte restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum regularē delinquētem à loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & ad illū, in quo deliquit restituere, seu sistere, teneri voluit. quòd si hoc etiā facere prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso Ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, uel aliàs de illius delicto informatus, tanquàm Sedis Apostolicæ delegatus prædicti Cōcilij decretum omninò exequi, & in regularem delinquentem seuerè animaduertere pōt, & debet, ut in constitutione, sub dat. Romæ. septimo Cal. Martij ab Incarnatione 1595.

15 Nec possunt † Regulares à suis couētibus recedere, ēt pręrextu ad superiores suos accedēdi, nisi ab eisdē missi, aut uocati fuerint, & si q̃ sine licētia in scriptis obtenta repertus fuerit, ab Ordinarijs locorū tanquā desertores sui instituti sunt puniendi. Illi autem, qui studiorum causa ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantùm habitare possunt, alioquin ab eisdem Ordinarijs contra eos est procedēdum. Conc. Trid. in c. 4. §. nè liceat. de Regular. & Monial. ses-

16 sione 25. † Neque sine sui superioris licentia prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subijcere se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel vniuersitatis, seu Cōmunitatis, aut alterius cuiuscunque personæ, uel loci, neque ei aliquod priuilegiū, aut facultas ab alijs super ijs obtenta suffragari valet; si uerò contrafecerint, tanquam inobedientes arbitrio superioris sunt puniendi, & Ordinarij eorūdē superiorū negligentiam supplere pñt. c. quanto, de off ord. Clem. 1. §. quia verò. de stat. mon. & Conc. Trid. eod. c. 4.

17 Regulares, & exempti etiam Monachi ad publicas processiones omnes accedere compelluntur, ijs tantùm exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt; & controuersias omnes

18 de pcedētia, † quæ persępè maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas tàm sæculares, quàm regulares, cùm in dictis processionib. publicis, tùm

tùm in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, ac alijs similibus, Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componere debet. Côc. Trid. c. 13. de regul. ea. sess. 25. quæ compositio breui manu summariè, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij debet expediri, vt declarauit sacra Congregatio Conc. in decis. manuscrip. super eo. ca. factis in verbo, componat. & illa dictio, exempti omnes, non comprehêdit eos, qui sunt nullius diœcesis, vel extra Ciuitatem in locis, in quibus habent plebem; quia cum illa plebe debent facere processionem, neque laicorum Confraternitates, quæ possunt quidem ab Episcopis inuitari, sed non ut accedant compelli, vt ibi in verbo, exempti, & in uer. quàm regulares, tenêtur autem ad omnes, & quascunque processiones publicas, & côsuetas, uel indictas pro bono publico, vel honore; non tamen compelli possunt prædicti regulares exempti accedere ad ecclesias extra propria monasteria pro celebratione orationis quadraginta horarum, sed côgregatio censuit illos, quando toti populo dicta oratio indicitur, in proprijs ecclesijs huiusmodi orationi vacare debere, vt ibi in decis. super eod. c. in ver. vocati. & compelli possunt côpellendi per censuras, uel alias pœnas Episcopis benè visas, ut in eisd. decis. in fi.

19 Sunt etiam regulares † Episcopo subiecti in obseruatione festorum, quæ in diœcesi sua seruanda Episcopus præceperit, cêsurasque, & interdicta nedum à Sede Apostolica, sed etiã ab Ordinarijs promulgata mandante Episcopo, in eorum ecclesijs publicare, & seruare debent, ca. de his. 12 dist. & Conc. Trid. ca. 12. de regul. & monial. sess. 25. Ritus tamen eorundem regularũ dictis diebus festiuis, quoad lectiones, epistolas, Euangelia, & similia, debent seruare; in sacris verò lectionibus, & côcionibus seruari debent ab ipsis illa Euãgelia, & Epistolæ, quibus clerus secularis utitur pro more, & instituto illius ecclesiæ, ut ibi in uerbo, seruentur.

20 In Monasterijs etiã, † & domibus uirorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia, personæ tàm regulares, quã seculares huiusmodi curã exercêtes subsunt immediatè in ijs, quę ad dictam curam, & sacramêtorum administrationẽ pertinent, iurisdictioni, uisitationi, & correctioni Episcoporum, in quorũ diœcesi sita sunt. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amouibiles, possunt deputari, nisi de eorundem Ordinariorum consensu,

sensu, & prævio examine per eum, & eius Vicarium, ac examinatores Synodales faciendo, Conc. Trid. cap. 11. de regul. & monial. ead. sess. 25. & ibi congregatio. Concil. in decis. 1. vbi notatur in fine, quod Clemēs VIII. mandauit seruari dictum decretum, in quo excipiuntur aliqua monasteria, & capita ordinum, non obstante constitutione Pij Quinti, qua uoluit, ut in omnib. ecclesijs parochialibus, in quibus cura animarum etiam laicorum exercetur, habeant Ordinarii facultatem eius ecclesias, & personas visitandi, & vt supra, corrigendi.

21 Et vt debitus honor † matrici ecclesiæ reddatur, tàm regulares, quàm clerici seculares, ēt super hoc Apostolicæ Sedis priuilegio muniti, die sabbathi maioris hebdomadæ, antequā campana Cathedralis, uel maioris ecclesię pulsetur, campanas in ecclesijs suis pulsare minimè possunt, & contrafacientes pænam centum ducatorum incurrunt, vt in Bull. Leo. X. in Bull. ca. 17. post med. uers. & ut debitus, & ita fuit etiam à sacra congregatione Cardinalium sub die 10. Octobris 1586. decisū, ut in decis. quæ incipit, lecto, vers. Quartò Ordinarii.

DE SYNODO.

Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum quatuor sunt genera, cur, à quibus, & quando sit Prouinciale Concilium celebrandum.*

2 *Concilij Prouincialis celebrandi loci ad Archiepiscopum spectat electio.*

3 *Ad Concilium Prouinciale qui conuenire debent, & num. 5. & qui excusentur.*

4 *Canonici Cathedralis in Concilio Prouinciali, quando capitulariter sedent, aut procedunt, Abbates titulares, & Commēdatarios præcedūt, & Abbates titulares, & habentes vsum mitræ præcedunt Commendatarios.*

5 *In Concilio Prouinciali quo ordine sit sedendum.*

6 *Concilij Prouincialis decretis, qui obligentur, & num. 8.*

7 *Procuratores Episcoporum, Abbatum, & Commendatariorū, qualem vocem habere possunt in Concilio Prouinciali.*

8 Laici

8 *Laici vocati Concilio Prouinciali interesse possunt, & vocē consultiuam habere, & nu. 28.*
9 *Episcopi exempti debent eligere Metropolitanum aliquem vicinum, in cuius Synodo Prouinciali intersint.*
10 *Episcopi negligentes interesse Concilio Prouinciali quam pœnam incurrant.*
11 *Archiepiscopus, & Episcopus non conuocans Synodum est suspendendus.*
12 *Diœcesana Synodus quotannis celebrari debet.*
13 *Diœcesanæ Synodo quinam interesse teneantur.*
Visitare potest Episcopus proximior eas ecclesias, quæ nullius sunt Diœcesis, ibidem.
14 *Io. Stephanus Ferrerius Episcopus Vercellen laudatur.*
15 *Episcopus in Synodo Diœcesana potest constitutiones facere absque consensu Capituli, & Cleri, ab illis tamen consilium requirere debet.*
16 *Familiam armatam vtiquid Episcopi habere possint, late disputatur, vt in numeris seqq.*
17 *Papa habet gladium spiritualē.*
18 *Territorium differt à Diœcesi.*
19 *Episcopus potest in carcerē mittere, & verberibus castigare.*
20 *Verbum, liberè, importat meram, & absolutam auctoritatem.*
Consequenti concesso, conceditur & antecedens, ibidem.
21 *Præuentioni locus est in causis mixti fori, & qualis sit consideratio in præuentione.*
Citatio realis præponderat verbali, ibidem.
22 *Consuetudo maximè est obseruanda.*
Dispositio quælibet recipit interpretationem à consuetudine, ibidem.
23 *Statuti propria virtus est iuri cōmuni derogare.*
Res inter alios acta alijs non nocet, ibidem.
24 *Censurarum relaxatio est prohibita, nisi postquam constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, quare non nisi sobriè, & magna cum circumspectione censuræ sunt relaxandæ.*
25 *Excommunicatione nulla pœna maior est in ecclesia.*
26 *Indefinita dispositio æquipollet vniuersali.*
27 *Concilium generale solus Summus Pontifex indicere, & dirigere potest.*
28 *Laici quando possint interesse in Concilijs ecclesiasticis.*
Lex posterior priori derogat, & plura de familia armata. ibidem.
29 *Familiam armatam, quòd Episcopi habeant, Principibus sæcularibus non debere esse molestum, multis rationibus comprobatur.*
30 *Episcopus habet territorium.*
31 *Episcopi sunt iudices corporum, & animarum.*
32 *Senatus Pedemontanus dat brachium*

chium executoribus Archiepiscopalibus Taurin.

33 *Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari tempore belli, pestis, & penuriæ. Et Episcopi illis temporib. belli, pestis, & penuriæ habent potestatem condendi decreta, & edicta plurib. ex causis.*

34 *Clerici sunt exēpti à iurisdictione seculari à Deo.*

35 *Clerici non tenentur subuenire necessitatibus, vel vtilitatibus ciuitatum, nisi prius Romano Pontifice consulto, & in vrgentibus necessitatibus.*

36 *Bona ecclesiastica nō sūt nostra, sed sūt patrimoniū Iesu Christi:*

PLVRA scripsi de potestate Episcoporum, sed cū ad eos etiam spectet Conciliorum ac Synodorum conuocatio, & celebratio, de Concilijs Synodisuè breuiter hoc loco
1 differendum duxi, † Conciliorum quatuor sunt genera. Quędam enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam prouincialia, & quædam diœcesana, de quibus per Bellarm. in 4. controu. gen. tom. 1. lib. 1. ca. 4. in princ. generalia dicūtur ea quibus inter se possunt, & debent Episcopi totius orbis, nisi legitimè impediantur, & quibus nemo rectè præsidet nisi Summus Pontifex, aut alius eius nomine. Nationalia dicuntur in quibus conueniunt Archiepiscopi, & Episcopi vnius Regni, vel nationis, quib. præest aliquis Patriarcha, vel Primàs, de quibus per Bellarm. loco supra citato. Prouincialia verò dicuntur in quibus conueniunt tantum Episcopi vnius prouinciæ, quibus præest Archiepiscopus. Diœcesana autem sunt in quibus conueniūt Episcopis inferiores vnius episcopatus, quibus Episcopus pēst, quæ tamen vix dici possunt concilia, ut per eundem Bellarm. eod. c. 4. qui in dicto lib. 1. de cōcilijs generalibus, & nationibus diffusè tractat, ad quē remisisse sufficiat.

Cōcilia Prouincialia, vbi omissa sunt, pro moderandis morib. corrigendis excessibus, controuersijs componendis, aliisq; ex sacris canonibus permissis renouandis, Metropolitani per se ipsos, seu illis legitimè impeditis, Coepiscopus antiquior quolibet saltem triennio post octauā Paschæ Resurrectionis D.N. Iesu Christi, seu alio commodiori tempore, in Prouincia sua debēt celebrare. Conc. Trid. in c. 2. de
2 reform. sess. 24. † Ad Archiepiscopum spectat electio loci celebrandę Synodi Prouincialis; tamen cessantibus iustis impedimentis, & accedentibus commoditatibus necessariis, Metropolitana ecclesia non est relinquēda, Congregatio Concil. super eod. c. 2. §. Ibi Synodum.

L Metro-

Item decretorum illius Concilij Prouincialis, ad quod eorũ Episcopus accessit, vt in decis. super eod. ca. 2. sub tit. Vercellen. & in ver. ibi obseruent.

9 Episcopi autem, † qui nulli Archiepiscopo subijciuntur. aliquem vicinum Metropolitanũ semel eligere, in cuius Synodo prouinciali cum alijs interesse, & quæ ibi ordinata fuerint obseruare, ac obseruari facere debent, vt per Conc. Trid. eod. c. 2. §. itidem Episcopi, sess. 24. & qui modo pdicto semel Archie-
10 piscopum elegerunt, † si ad Synodum non accesserint, debent causam allegare, quæ si legitima non fuerit, pęnas à sacris Canonibus sancitas incurrunt, vt d. ca. 2. in fine. & congregatio Conc. super eod. c. in ver. isti Episcopi. Pœnę autem à sacris Canonibus inflictæ, sunt, quòd Episcopi interesse Concilio negligẽtes, communione aliorum Episcoporum vsque ad sequentem Synodum sunt priuati, c. placuit il 2. iunct. gl. in ver. communione, c. si quis autem, ca. si Episcopus, & ca. si quis Episcoporum,
11 18. dist. † Et Archiepiscopus, Episcopus ue, non conuocans Synodum de iure communi venit suspendendus, sed non est suspẽsus ipso iure, vt in decis. super d. cap. 2. quæ incipit Archiepiscopus.

Synodi quoque diœcesanæ,
12 † quotannis celebrari debent, ad quas exẽpti omnes, qui aliàs cessante exemptione interesse
13 deberent, † & capitulis generalibus non subduntur, accedere tenentur; ratione tamen parochialium aut aliarum secularium ecclesiarum etiam annexarum tenentur ij, qui illarum curam gerũt, quicunque illi sint Synodo interesse, vt d. c. 2. §. Itidem Episcopi, sess. 24. etiam rectores, qui nullius diœcesis sũt, tenentur accedere ad Synodum diœcesanam illius Episcopi, qui tanquam proximior potest eas ecclesias visitare, ex decreto eiusdem Concilij c. 9. eadem sess. 24 quia cùm ius habeat visitandi istos parochos frustrà uiderẽtur visitari, nisi prius ad Synodum uocati, & instructi essent, in ijs omnibus, quæ scire eos oportet, ut fuit in eadem sacra cõgregatione decisum super eod. c. 2. in uerb. ad quas exempti. & quòd Rectores parochialiũ nullius diœcesis teneantur accedere ad Synodum uiciniorem, fuit etiam super eodem ca. decisum ut in decis. sub tit. Sarsinaten. & omnes curam animarum habentes Synodo diœcesanæ interesse debent, ut ibidem sub tit. Taruisin. ca. ex ore. de priuil. & Innoc. in c. quòd super. de maiorit. & obe. eodemq; ordine quo supra in Concilio Prouinc. Episcoporum inferiores sedere debent.

14 Muneris huiuscemodi † memor Dominus meus Io. Stephanus

nus Ferrerius, qui in trigesimo primo ætatis suæ anno, ecclesiæ Vercellen. gubernationem suscepit, episcopalium uirtutū studio florens, admodum salutarē, ecclesiasticæque disciplinæ ualde accomodatum, & utilem usū cogendi quotannis Synodum dicecesanam, ex sanctorum Patrum institutis, ad sacri Concilij Tridentini, pręscriptum, quantū in se est, retinere uolens, ac conseruare, ut d. c. 2. §. Synodi quoque. de reform. sess. 24. c. de Cōcilijs, & cap. quoniam quidem 18. dist. primo sui Episcopatus anno in sua Cathedrali Basilica Synodum conuocauit, in qua nihil non egit, nihil non attigit, quod ad cleri, & populi sibi cōmissi Christianam, ecclesiasticamque disciplinam retinendā, atque augendam spectare iudicauit, ut c. 1. d. c. de concilijs, & c. non oportet. ead. 18. dist. salutariaque decreta in albo ponenda edidit, & promulgauit.

In eam curam præcipuè incūbuit, ut clericorum seminariū ante plures annos piè erectum imperfectiori forma cōstitueretur: ideoq; illud nō tm̄ in necessaria nouę fabricę instauratione ad decētiorē, & commodiorem statū reduxit, adhibita etiā noui oratorij constructione, uerùm etiā ministrorū numerū augendo, eorumuè munera sigillatim, & accuratè præscribendo, plurimaque alia ad eiusdem seminarij perfectam directionē accomodata obeūdo, vt omni ratione ꝓpagaretur, iuxtà dispositionem Conc. Trid. ca. 18. de reform. sess. 23.

Certumq; locum delegit ubi clerici in sacris constituti collegiatim uiuere possūt, ut ad presbyteratus ordinem assumendi, deque parochialibus prouidendi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, atque ad casuū conscientię cognitionem instructi, & edocti diligenti examine præcedente comprobentur, & admittantur, iuxta eiusdem sacri Conc. Trid. dispositionem, ut c. 14. sess. 23. c. 18. sess. 24. & c. 9. sess. 25. de reform.

Præterea ut sacris reliquijs quæ plurimæ in supradicta ecclesia, & insignes habentur, debita ueneratio, & cultus adhibeatur, ut per Conc. Trid. de inuoc. uener. & reliq. sanct. §. sanctorum quoque, sess. 25. & cap. unic. eod. tit. in 6. amplum, & decentissimum Reliquiarium loco eminenti pro illis recondēdis, impensa nō parua construēdum curauit. Cętera taceo, quę in Episcopali solicitudine iugiter aggreditur, non sine magna ouium sibi creditarum consolatione, & utilitate.

15 Episcopus uerò in eadē Synodo potest constitutiones facere absque consensu capituli, &

cleri,

cleri, licèt requirendum sit consilium, præterquam in casibus quibus iam à iure expressis, vt in decis. super eod. c. sub tit. Vrgellen. & alia sub tit. Trindérin. Vrgellen.

Quoniam autem concilia tã generalia, quam prouincialia, et diœcesana celebrabantur præcipuè pro animarum salute procuranda, scandalis obuiandis, et moribus reformandis, parumq; esset conciliorum decreta condere, nisi etiam debitæ exequutioni demandarentur, & qui virtutis amore parere recusant saltem formidine pœnæ ad id sunt

16 cogendi, † dubitatur nunquid Episcopis liceat habere familiã armatam, & reos laicos in causis criminalibus ad forum ecclesiasticum spectantib. seu mixtis carceribus tradere, & alijs pœnis corporis afflictiuis afficere. Et pro parte negatiua facit.

17 Primò, † quòd Papa habeat tantummodò gladium spiritualem, qui non occidit, seu viuificat, & temporalem gladium habeat Imperator. probari videtur per tex. in c. inter hæc, 33. q. 2. iunct. glos. fin. c. quoniam, & ibi glos. in ver. discreuit, dist. 5. c. cùm ad verum, vbi glos. in ver. usurpauit, c. duo sunt, &, c. si Imperator, ubi etiam glos. in ver. diuinitus, 96. dist. &, c. ecclesiæ. in princ. 97. dist. & nè per uaria, & subtilia agumenta discurrã, quod ab instituto meo est alienum, hác opinionem tenent Io. Andr. in addit. ad Specul. de off. ord. Gemin. in c. cùm Episcopus. col. 2. uers. communiter tenetur eod. tit. in 6. Aust. in clem. 1. q. 5. eod. tit. de off. ord. Abb. in c. signi ficasti, num. 10. & ibi Felin. numero 4. de off. deleg. qui loquũtur de familia armata, tenẽtes, quòd Episcopi illam habere non possint.

Nec territorium habere uidentur, quia licèt Episcopi ha-

18 beant diœcesim, † territorium à diœcesi differt, ut tenet Bart. auth. quom. opor. Epis. §. & illud, col. 1. num. 5. quia territorium est uniuersitas agrorum intra fines cuiusque Ciuitatis, l. pupillus, §. territorium, ff. de uerborũ signif. glos. in ca. fin. in uer. territorium. de constit. in 6. Fel. in c. rodulphus. num. 15. in princip. de rescript. & Socin. cons. 86. incipien. In causa communitatis. uers. secunda conclusio, in fine, par. 1. ab eoque dictum est territorium, quòd magistratus eius loci intra eos fines terrẽdi, idest summouendi ius habent, ut d. §. territorium, cum alijs supra allegatis, diœcesis autem pro regione ponitur, glos. in ca. episcopi, 9. q. 2. in qua episcopus habet ordinariam iurisdictionẽ, & in quolibet loco diœc. non exempto potest pro tribunali sedere, ut c. cum episcopus. ex. de off. ord. & glo. in d. ca. fin. in uer. diœcesim. de constit. in 6.

Diœcesim

Diœcesim autem esse Episcoporum, & territorium Dominorum temporaliũ, tenet Anchar. in cap. ea quæ. in 11. q. de reg. iur. in 6. & non possunt Episcopi exequi eorum sententias in rebus laicorum, etiã sitis in sua diœcesi, vt tenent Innoc. Io. And. & Card. in cap. significasti, de off. deleg. vbi Felin. dicit hanc esse communem opinionem nu. 4. quam sequitur Lup. in repet. ca. per vestras, in 2. not. §. sed est pulchra dubitatio, num. 7. & 10. & Couar. lib. pract. quæst. c. 10. num. 2. vers. tertiò illud erit, ergo si non possunt exequi eorum sententias in rebus laicorum, quòd est minus; nec in eorum personis possũt, quòd est maius, §. fin. instit. de iur. nat. gen. & ciuil. quibus tamen, & alijs, quæ pro dicta opinione adduci possent non obstantibus, contraria opinio est verior, vt infrà patebit.

19 Primò † quòd Episcopo liceat habere familiam armatam pro exequutione iustitiæ, facit tex. in ca. attendendum 17. q. 4. vbi in carcerem iussu Episcopi detruditur, qui prædia ecclesiæ dedicata vexat, vbi glos. infert, ergo ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis, & c. hi qui, & ibi glos. in ver. & exilio. 3. q. 4. & quòd Episcopus habeat carcerem, & pęnam corporis afflictiuã infligere possit, aliquos verberibus castigando, probat etiam tex. in c. contra idolorum: vbi Papa mandat Episcopis, vt idolatras, & incorrigibiles verberari & castigari, ac in carceribus includi faciant, & ibi glos. 26. q. 5. ca. super his, de pœn. ca. ut famę, § laici verò, iunct. glos. in ver. de mãdato, & in ver. quorum. de sent. excomm. & c. cùm Episcopus, de off. ord. Quæ com probantur dispositione tex. in c. 1. de off. ord. in quo Ioannes Papa inquit, Habeant igitur Episcopi singulariũ Vrbium in suis diœcesibus liberam potestatem, quò possint adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicuius.

20 † Quæ verba recipiunt interpretationem, vt sine distinctione personarum, ac sine alterius Magistratus requisitione, licentia, auctoritate, & ministerio, prædicta omnia facere possint. Abb. in d. c. 1. num. 4. de off. ord. & ibi Imol. nu. 3. Dec. cons. 131. in princ. cons. 300. num. 4. & 5. Curt. Iun. cons. 2. col. 1. Ruin. cõs. 18. num. 6. & 7. vol. 1. Rol. à Val. post Archid. Bar. Bal. Butr. Alex. Corn. Gozad. per eum citatos, dicens verbũ, liberè, importare meram, & absolutã auctoritatẽ sine impedimẽto, & cõtradictione alicuius, in cons. 42. num. 18. & seq. & Grauet. consil. 530. nu. 10. vnde cùm liberè, & sine impedimento, ac contradictione alicuius, possint reos in carceri-

bus

bus detrudi facere, in necessariū antecedens requiritur, vt pro capiendis reis habeant familiā armatam, sine qua capi non possunt, quia concesso fine dicuntur cōcessa omnia, per quę peruenitur ad finem. l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procur. l. & si non cognitio, C. si contra ius. vel util. publ. c. cùm infirmitas, ex. de pœn. & remiss. cap. quoniam. de sent. excom. in 6. & Bart. in l. ambitiosa, num. 17. & seq. ff. de decret. ab ord. faci. & quòd Episcopi carcerem, in quē detrudant reos habere possint, quòdque illum habuerit S. Ioannes Chrysostomus probat Baro. in lib. anna. eccles. tom. 5. anna. 401. pag. 143. lit. D.

Secundò, cùm plura crimina sint mixti fori, de quibus per gl. fin. in c. cùm sit generale, de fo. comp. & communis conclusio se
21 habeat, † quòd in his, quæ sunt mixti fori, locus sit præuentioni, l. si quis postea, & ibi Doct. ff. de iud. & Bal. in l. si pluribus, in princ. ff. de leg. 1. in qua præuentione non cōsideratur duntaxat sola inquisitio, & citatio uerbalis, ut per Bal. in l. 1. circa fin. C. de confess. quem refert Aegid. Boss. in tit. de for. comp. nu. 130. sed etiam attenditur quis præuenerit in citatione reali, adeò φ iudex capturæ præuenisse dicatur, posito quòd alius prius verbaliter citasset, cùm realis uerbali præpōderet, vt per Bos. post Ang. & Alex. per eū citatos eod tit. de for. comp. num. 97. & Iul. Clar. in sua pract. crim. §. fin. q. 38. in fine. Si episcopis nō liceret ad hunc effectum familiam armatam habere, proculdubio esset aperta via fraudibus in ijs, quæ sunt mixti fori, exercēdi iurisdictionem ecclesiasticam; qa non esset dare casum, in quo inuito magistratu seculari aduersus laicum delinquentem, haberet locum præuentio iudicis ecclesiastici, cùm ipse nunquā personaliter capere posset, quod absurdum esset, & euitandum, l. nam absurdum, iuncta l. præcedēti, ff. de bon. lib. l. scire oportet, §. aliud, vbi Bald. ff. de excus. tut. l. scire hæreditaria, in fin. ff. de neg. gest. c. uenerabilem, c. in genesi, de elect. & cap. solitè, ubi Abb. num. 4. & ult. not. de maio. & obed. & requirentibus officialibus ecclesiasticis familiam armatam à magistratibus secularibus contra laicos, vel curarent scire causam capturæ, & de illa cognoscere, aut fingere possent præuentionem, uel reū monere, vt fugam arriperet, cū de ijs singulis sit dubitandum, attēto, φ clericis laicos infestos esse tradidit antiquitas, c. clericis laicos, de immun. eccles. in 6.
22 His accedit consuetudo, & obseruantia ferè vniuersalis, & in Metropolitana Taurinen. hacque Ciuitate Vercellen. in quibus Vicariatus officium exercui

& alijs

22 & alijs Ciuitatibus † in quibus Præsules tenuerunt, & tenent propriam familiam armatam; qua consuetudine, & obseruantia stante, ab ea non est recedendum, cùm sit vera legum interpres. l. minimè sunt mutanda, l. si de interpretatione. ff. de legibus, c. cùm dilectus, de consuet. & quęlibet dispositio recipit interpretationem ab eo, quòd consuetum est, Dec. in conf. 441. nu. 13. & Couar. in lib. pract. q. cap. 10. num. 2. vers. primum vbi, & quicquid teneat idē Couar. qui cessante consuetudine conatur tenere contrariam opinionem, vti communem, assumendo sibi pro fundamento leges Regias præsertim l. 7. tit. 3. lib. 1. & l. 4. tit. 1. lib. 3. ordinatio. idemq; attestando statutum fuisse in publicis totius Regni comitijs anno 1525. Toleti. c. vlt. vt d num. 2. ver. eandem sententiam, & Iul. Clar. referat Papien. dicentē in Gal. ita per arresta fuisse iudicatum, vt in sua prax. Crim. §. fin. q. 37. col. fin. vers. vnum tamē referens. leges Regiæ, & statuta facta in comitijs præsupponunt
23 ius commune, † vel consuetudinem in contrarium; cum propria virtus iuris singularis sit, vt iuri communi deroget, l. omnes populi, ff. de iust. & iur. §. ius autem. instit. de iur. nat. gen. & ciuil. ca. quæ in ecclesiarum, & ibi glo. 1. & Abb. de constit. & Port. conf. 127. nu. 6. & arresta in Gallia contra aliquot Episcopos promulgata, non nocent alijs prælatis non uocatis, cū res inter alios acta alijs obesse minimè possit, l. sæpe, ff. de re iud. c. penul. de re iud. tot. tit. C. res inter alios acta, & Port. conf. 132. nu. 6.

24 Tertiò, præmissa † comprobantur auctoritate Synodi vniuersalis sacri Conc. Trid. in qua decretum fuit, quòd in causis iudicialibus iudices ecclesiastici cuiuscunque dignitatis exstāt, quandocunque executio realis, vel personalis in qualiber parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tā in procedendo, quàm definiendo à censuris ecclesiasticis; seu interdicto, sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis ciuilib. ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existētibus, eo ipso quòd exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem, per suos proprios, aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorū, aliaq; iuris remedia procedere, & causas definire. Quòd si exequutio realis, vel personalis aduersus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio suo pręter alias pœnas ferire poterit. In

causis quoque criminalibus, vbi exequutio realis vel personalis, ut supra fieri poterit, erit à censuris abstinendum; sed si dictæ executioni facilè locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas præcedēte bina saltem monitione etiam per edictum, id postulet, vt in Conc. Trid. c. 3. §. in causis verò. vsque ad §. nephas autem, de reform. sess. 25. quo decreto duo fundamenta contraria tolluntur.

Primò, ex forma supra tradita, cùm quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij fieri poterit, à censuris sit abstinendum, patet responsio ad ea, quæ habentur, quòd quoties ecclesiasticus iudex de crimine aduersus laicum cognoscit, cuius cognitio ad eū pertinet; post decretas canonicas censuras, ipsisq; minimè sufficientibus; tunc auxilium à seculari iudice sit implorandum, quasi non alia sit aduersus laicos Iudici ecclesiastico permissa coercendi potestas, ut per Couar. qui alios citat in lib. pract. quæst. d. c. 10. num. 2. post princ. Quoniam iudicibus ecclesiasticis est prohibita relaxatio censurarum, nisi postquam sibi constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, vt inoleuit stylus Romanæ Curiæ per totum orbem receptus, hodie seruata eiusdē decreti Conc. forma allegata per Couar. d. nu. 2. sunt per hoc ius nouum reformata, & iudices ecclesiastici primò ad realem, vel personalem, & postremò ad censuras Ecclesiasticas in iuris subsidium procedere debent, & excommunicatio non nisi in subsidium profertur, quia excommunicatione

25 † nulla maior pœna in ecclesia Dei reperitur, cap. corripiantur, 24. q. 3. & Abb. in cap. cùm dilectus. num. 6. de his, quæ ui, metusuè cau. Ideo ea sobriè, & magna circunspectione est relaxanda, Conc. Trid. in d. c. 3. in princ. & cùm ecclesiasticus iudex dicta forma seruata possit in subsidium ad excommunicationē procedere, ergo primò ad executionem realem, & personalem; quia concesso vno, censentur cōcessa omnia ea, per quæ peruenitur ad illud l. ad rem mobilē, & l. ad legatum, ff. de procur. cum alijs supra allegatis.

Secundò, quòd Episcopi possint habere familiam armatam, faciunt verba Concilij satis clara, ibi, contra quoscunque ēt laicos p mulctas pecuniarias, &c. seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios, aut alienos executores, vt in eod. c. 3. §. in causis verò. Vndè si per suos executores ad captionem personarū procedere possunt, ideò, quòd familiam armatam habere possint,

sint, est fatendum, arguendo à concessione consequentis, vt in c.cùm infirmitas. de pœnit. & remiss. cum vulg. tùm, & familia contra laicos, qui, uerbis expressis eiusdem concilij, ibi, contra quoscunque etiã laicos, sunt compræhensi, vti possunt, vt in eod.§.in causis, idq; tàm in criminalibus, quàm ciuilibus, ut in §. in causis quoque, eod. cap.3. & c.2.de adult.c.gaudemus. de conuers.coniugat.ca. attendendum, 17.q.4. & alia iura supra in vers. primò quòd Episcopo, allegata, procedunt, & habent locum non solùm contra clericos, sed etiam cõtra laicos, quia loquuntur generaliter de seruis, & liberis, ideò generaliter etiã de laicis intelligi debent, l.1.§. quòd autẽ, ff.de alea.lus.& aleat. Bart.in l.si pluribus, ff.de leg.1. vbi quòd in dispositione legali
26 † indefinita æquipollet vniuersali, & Alciat.in cap.1.num.7.& seq.num.14.& seq.de off.ord.& post longas, & arduas disputationes coram Pio V.habitas, scribentibus hinc inde quàmplurimis præstantissimis aduocatis, quòd Episcopis liceat habere familiam armatam, fuit decisũ, & postea præcipuè in Italia obseruatum, quia cùm verba sacri Conc. Trid. sint satis clara, per decretum eiusdem Concilij omnia in contrarium facientia fuerunt reformata; cum fuerit nòn
27 solùm † auctoritate Pontificis dictum Concilium celebratum, cui soli spectat illud indicere, & dirigere, vt in Bul. resumpt. Cóc. Trid. sess.10. sed ad idem Concilium vocati fuerunt, & ei interfuerunt Imperator, Reges, Respublicæ, Duces, & omnes prin-
28 cipes Christiani, † qui uocati Concilio generali interesse possunt, vt c.Adrianus.63.dist.in fi. & Abb.in q.1.num.27. ac etiam hæretici, quibus omnibus saluus conductus concessus fuit, vt in Conc.Trid.sess.13.in fine, & in decr.de obseruã.decr.conc. sess. 25. qui per seipsos, uel eorum oratores interesse uoluerunt. Et cùm dicta decreta fuerint facta cum præsentia, & consensu etiã Principum secularium, qui oratores cum speciali mandato miserunt, constituunt ius generale, & commune, & uti ius nouum, in quibus iura antiqua discordant, & leges antiquæ per hoc ius nouum fuerunt abrogatæ, cùm posteriores leges prioribus derogent, l.sed & si posteriores, ff.de leg.c.1. de constit. in 6. & Port.cons.37.num.12. Nec dictę conclusioni potest adaptari distinctio, quæ ab aliquibus nimis subtiliter deducitur, nẽpè quòd dispositio Concilij circà familiã armatam duntaxàt, procedat in locis, in quibus Episcopi habent etiam Dominium temporale, nõ autem vbi habent tantùm iurisdictionem spiritualem; quia dicta distinctio est diuinatiua, &

8 Laici vocati Concilio Prouinciali interesse possunt, & vocē consultiuam habere, & nu. 28.
9 Episcopi exempti debent eligere Metropolitanum aliquem vicinum, in cuius Synodo Prouinciali intersint.
10 Episcopi negligentes interesse Concilio Prouinciali quam pœnam incurrant.
11 Archiepiscopus, & Episcopus non conuocans Synodum est suspendendus.
12 Diœcesana Synodus quotannis celebrari debet.
13 Diœcesanæ Synodo quinam interesse teneantur.
Visitare potest Episcopus proximior eas ecclesias, quæ nullius sunt Diœcesis, ibidem.
14 Io. Stephanus Ferrerius Episcopus Vercellen laudatur.
15 Episcopus in Synodo Diœcesana potest constitutiones facere absque consensu Capituli, & Cleri, ab illis tamen consilium requirere debet.
16 Familiam armatam nūquid Episcopi habere possint, late disputatur, vt in numeris seqq.
17 Papa habet gladium spiritualē.
18 Territorium differt à Diœcesi.
19 Episcopus potest in carcerē mittere, & verberibus castigare.
20 Verbum, libere, importat meram, & absolutam auctoritatem.
Consequenti concesso, conceditur & antecedens, ibidem.
21 Præuentioni locus est in causis mixti fori, & qualis sit consideratio in præuentione.
Citatio realis præponderat verbali, ibidem.
22 Consuetudo maximē est obseruanda.
Dispositio qualibet recipit interpretationem à consuetudine, ibidem.
23 Statuti propria virtus est iuri cōmuni derogare.
Res inter alios acta alijs non nocet, ibidem.
24 Censurarum relaxatio est prohibita, nisi postquam constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, quare non nisi sobriè, & magna cum circumspectione censuræ sunt relaxandæ.
25 Excommunicatione nulla pœna maior est in ecclesia.
26 Indefinita dispositio æquipollet vniuersali.
27 Concilium generale solus Summus Pontifex indicere, & dirigere potest.
28 Laici quando possint interesse in Concilijs ecclesiasticis.
Lex posterior priori derogat, & plura de familia armata, ibidem.
29 Familiam armatam, quòd Episcopi habeant, Principibus sæcularibus non debere esse molestum, multis rationibus comprobatur.
30 Episcopus habet territorium.
31 Episcopi sunt iudices corporum, & animarum.
32 Senatus Pedemontanus dat brachium

ebium executoribus Archiepiscopalibus Taurin.

33 *Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari tempore belli, pestis, & penuriæ. Et Episcopi illis temporib. belli, pestis, & penuriæ habent potestatem condendi decreta, & edicta plurib. ex causis.*

34 *Clerici sunt exēpti à iurisdictione seculari à Deo.*

35 *Clerici non tenentur subuenire necessitatibus, vel vtilitatibus ciuitatum, nisi prius Romano Pontifice consulto, & in vrgentibus necessitatibus.*

36 *Bona ecclesiastica nō sūt nostra, sed sūt patrimoniū Iesu Christi.*

PLVRA scripsi de potestate Episcoporum, sed cū ad eos etiam spectet Conciliorum ac Synodorum conuocatio, & celebratio, de Concilijs Synodisuè breuiter hoc loco

1 disserendum duxi, † Conciliorum quatuor sunt genera. Quędam enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam prouincialia, & quædam diœcesana, de quibus per Bellarm. in 4. controu. gen. tom. 1 lib. 1. ca. 4. in princ. generalia dicūtur ea quibus inter se possunt, & debent Episcopi totius orbis, nisi legitimè impediantur, & quibus nemo rectè præsidet nisi Summus Pontifex, aut alius eius nomine. Nationalia dicuntur in quibus conueniunt Archiepiscopi, & Episcopi vnius Regni, vel nationis, quib. præest aliquis Patriarcha, vel Primàs, de quibus per Bellarm. loco supra citato. Prouincialia verò dicuntur in quibus conueniunt tantum Episcopi vnius prouinciæ, quibus præest Archiepiscopus. Diœcesana autem sunt in quibus conueniūt Episcopis inferiores vnius episcopatus, quibus Episcopus pęest, quæ tamen vix dici possunt concilia, ut per eundem Bellarm. eod. c. 4. qui in dicto lib. 1. de cōcilijs generalibus, & nationibus diffusè tractat, ad quē remisisse sufficiat.

Cōcilia Prouincialia, vbi omissa sunt, pro moderandis morib. corrigendis excessibus, controuersijs componendis, alijsq; ex sacris canonibus permissis renouandis, Metropolitani per se ipsos, seu illis legitimè impeditis, Coepiscopus antiquior quolibet saltem triennio post octauā Paschæ Resurrectionis D.N. Iesu Christi, seu alio commodiori tempore, in Prouincia sua debēt celebrare. Conc. Trid. in c. 2. de

2 reform. sess. 24. † Ad Archiepiscopum spectat electio loci celebrandę Synodi Prouincialis; tamen cessantibus iustis impedimentis, & accedentibus commoditatibus necessariis, Metropolitana ecclesia non est relinquēda, Congregatio Concil. super eod. c. 2. §. Ibi Synodum.

L Metro-

Metropolitanus autē, qui ex aliqua causa Concilium ad præscriptum tempus celebrare nōn potest, à Summo Pontifice dispēsari solet, vt in eisdem decis. con greg. Conc. super eod. c. 2. sub tit. Cæsaraugustan. In eodem verò
3 Concilio † Episcopi omnes, & alij qui de iure, vel consuetudine interesse debent, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset, conuenire omninò tenentur, vt d. c. 2. & c. 2. de refor. sess. 25. circa princ. & etiam ex dispositione antiquorum canonum erant concilia celebranda, c. de concilijs, c. propter ecclesiasticas, ca. peruenit, & c. quoniam quidem, 18. dist.

4 In concilijs † Prouincialibus Commendatarij Monasteriorū, vel Abbatiarum inter Abbates sunt recipiendi, & Canonici Cathedralis ecclesiæ sunt illis preferendi, quando capitulariter procedunt aut sedent, quia ecclesiam repræsentant, & post Episcopos omnibus alijs dignitatibus præferuntur, Felin. in ca. postulasti. num. 4. vers. fallit 3. de rescri. Cassan. in cathal. gl. mun. par. 4. consid. 32. & Nauar. de maior. & obed. cons. 2. num. 1. & cons. 4. num. 2. par. 1.

Abbates autem titulares, vel habentes vsum mitræ, Commendatarios præcedere debent, vt in eisdem decis. super eod. cap. 2. sess. 24. §. Commendatarij. post hos locum obtinent Dignitates, & post dignitates, Procuratores ecclesiarum Cathedralium, vt ibi §. post hos. Et in sessionibus Primò, Archiepiscopus, vt c. placuit 18. dist. Secundò, Episcopi, quilibet secundum tempus ordinationis suæ sedere, subscribere, & alias prærogatiuas habere debent, c. vlt. 17. dist. c. Episcoporum 74. distin. & facit c. qui prior, vbi etiam glos. de regul. iur. in 6. Tertiò, Capitulum Cathedralis collegialiter incedens, vel sedens. Quartò, Abbates habentes priuilegium mitræ, & baculi. Quintò, Procuratores Episcoporum absentiū. Sextò, Procuratores Abbatum absentium. Septimo, Collegiatæ. Octauo, Plebani, siue Archipresbyteri. Et Nonò, Parochi.

Quandò autem dignitates, & Canonici Cathedralium non collegialiter sed singulariter incedunt, aut sedent, tunc Abbates benedicti habentes vsum mitræ, & baculi illos præcedunt. Cassan. in d. par. 4. consid. 32. & Nauar. cōs. 2. de maior. & obed. par. 1. cum alijs suprà per me allegatis in ca. 2. num. 31. Et præcedunt omnes alios Abbates vsum mitræ, & baculi non habentes. Nauar. in cons. 1. nu. 5. eod. tit.

Ampliatur primò d. conclusio quòd non solùm Abbates vsum mitræ, & baculi habentes, Canonicos, & dignitates collegialiter

gialiter non incedentes, vel sedētes præcedant, sed etiam Abbates Commendatarij, omnesque Abbates, tàm seculares, quā regulares, quia omnes, qui sunt capita ecclesiarum, in quibus habent iurisdictionem in foro contentioso, super eos, qui sunt de suo Collegio, iure communi nō solùm habent dignitatem, sed ēt prælati ecclesię dicuntur, vt post glo. & Abb. in ca. cùm Ecclesiarum nu. 10. de off. ord. c. statutū, de elect. in 6. Cassan. in cathal. glo. mun. d. par. 4. consid. 32. & 34. tenet Nauar. cons. 4. nu. 2. & 3. de maior. & obed.

Secundò, ampliatur in Prothonotarijs Apostolicis etiam supernumerarijs, qui sunt Prælati, & rochetum deferre possunt; quapropter Canonicos, & dignitates capitulares non collegialiter incedentes præcedunt, Cassan. in eod. cath. gl. mun. par. 4. consid. 29. cum distinctione tamen, de qua suprà ca. 2. nu. 35. si in habitu incedunt, aut aliàs sunt personæ notæ, & communiter habitæ, & reputatæ pro Prothonotarijs, quia in personis notis non attenditur habitus, qui non facit monachum, glo. in ca. 2. in ver. apparuerint. in fin. 27. q. 1. & vbi datur occasio simul sedendi, vel accedendi etiam generales ordinum præcedunt, Cęrem. Episc. nuper editum, lib. 1. c. 23.

Exempti verò & Abbates nō omnes interesse tenentur Concilio Prouinciali, sed hi duntaxat, qui de iure vel consuetudine interessę debent, d. ca. 2. & ss. 24. & capitula ecclesiarum Cathedralium specialiter sunt inuitanda, & ad obseruantiam decretorum Concilij Prouincialis omninò sunt obligata. Exēpti quoque in casibus, in quibus de iure cōmuni, & ex dispositione Concil. Trid. Episcoporum iurisdictioni subiacent, etiam decretis Concil. Prouinc. subduntur, ita quòd contra inobedientes iuris remedijs procedi potest, vt in decis. super eod. cap. 2. §. nec tenentur.

7 Possunt etiam † Procuratores Episcoporum decisiuam vocem habere de consensu tamen Concilij Prouincialis, sed Abbatum, & Commendatariorū procuratores vocem duntaxat consultiuam in eodem Concilio habere possunt, vt in eisdem decis. super eod. ca. 2. §. Abbates, & §.
8 Episcoporum. Interesse † possunt etiam Concilio Prouinciali laici inuitati, & in eo votū consultiuum habere, vt ibi §. item laici. Et Episcopi tenentur ad obseruationem decretorū Concilij Prouincialis etiam quòd lapsu decennij non fuerint obseruata, vt ibidem in verb. ibi nec Episcopi, & sub tit. Maioricen.

Capitula etiam exempta, & immediatè Sedi Apostolicæ subiecta tenentur ad obseruatio-

nem decretorum illius Concilij Prouincialis, ad quod eorũ Episcopus accessit, vt in decis. super eod. ca. 2. sub tit. Vercellen. & in ver. ibi obseruent.

9 Episcopi autem, † qui nulli Archiepiscopo subijciuntur. aliquem vicinum Metropolitanũ semel eligere, in cuius Synodo prouinciali cum alijs interesse, & quæ ibi ordinata fuerint obseruare, ac obseruari facere debent, vt per Conc. Trid. eod. c. 2. §. itidem Episcopi, sess. 24. & qui modo pdicto semel Archie-
10 piscopum elegerunt, † si ad Synodum non accesserint, debent causam allegare, quæ si legitima non fuerit, pęnas à sacris Canonibus sancitas incurrunt, vt d. ca. 2. in fine. & congregatio Conc. super eod. c. in ver. isti Episcopi. Pœnę autem à sacris Canonibus inflictæ, sunt, quòd Episcopi interesse Concilio negligẽtes, communione aliorum Episcoporum vsque ad sequentem Synodum sunt priuati, c. placuit il 2. iunct. gl. in ver. communione, c. si quis autem, ca. si Episcopus, & ca. si quis Episcoporum,
11 18. dist. † Et Archiepiscopus, Episcopus sue, non conuocans Synodum de iure communi venit suspendendus, sed non est suspẽsus ipso iure, vt in decis. super d. cap. 2. quæ incipit Archiepiscopus.

Synodi quoque diœcesanæ,
12 † quotannis celebrari debent, ad quas excepti omnes, qui alias cessante exemptione interesse
13 deberent, † & capitulis generalibus non subduntur, accedere tenentur; ratione tamen parochialium aut aliarum secularium ecclesiarum etiam annexarum tenentur ij, qui illarum curam gerũt, quicunque illi sint Synodo interesse, vt d. c. 2. §. Itidem Episcopi, sess. 24. etiam rectores, qui nullius diœcesis sũt, tenentur accedere ad Synodum diœcesanam illius Episcopi, qui tanquam proximior potest eas ecclesias visitare, ex decreto eiusdem Concilij c. 9. eadem sess. 24 quia cùm ius habeat visitandi istos parochos frustrà uideretur visitari, nisi prius ad Synodum uocati, & instructi essent, in ijs omnibus, quæ scire eos oportet, ut fuit in eadem sacra cõgregatione decisum super eod. c. 2. in uerb. ad quas exempti. & quòd Rectores parochialiũ nullius diœcesis teneantur accedere ad Synodum uiciniorem, fuit etiam super eodem ca. decisum ut in decis. sub tit. Sarsinaten. & omnes curam animarum habentes Synodo diœcesanæ interesse debent, ut ibidem sub tit. Taruisin. ca. ex ore. de priuil. & Innoc. in c. quòd super. de maiorit. & obe. eodemq; ordine quo supra in Concilio Prouinc. Episcoporum inferiores sedere debent.

14 Muneris huiuscemodi † memor Dominus meus Io. Stephanus

nus Ferrerius, qui in trigesimo primo ætatis suæ anno, ecclesiæ Vercellen. gubernationem suscepit, episcopalium uirtutũ studio florens, admodum salutarẽ, ecclesiasticæque disciplinæ ualde accomodatum,& utilem usũ cogendi quotannis Synodum dicecesanam, ex sanctorum Patrum institutis, ad sacri Concilij Tridentini, præscriptum, quantũ in se est, retinere uolens, ac conseruare, ut d.c.2.§.Synodi quoque. de reform. sess. 24. c. de Cõcilijs, & cap. quoniam quidem 18. dist. primo sui Episcopatus anno in sua Cathedrali Basilica Synodum conuocauit, in qua nihil non egit, nihil non attigit, quod ad cleri, & populi sibi cõmissi Christianam, ecclesiasticamque disciplinam retinendã, atque augendam spectare iudicauit, ut c. 1. d. c. de concilijs, & c. non oportet. ead. 18. dist. salutariaque decreta in albo ponenda edidit,& promulgauit.

In eam curam præcipuè incũbuit, ut clericorum seminariũ ante plures annos piè erectum imperfectiori forma cõstitueretur: ideoq; illud nõ tm̃ in necessaria nouę fabricę instauratione ad decẽtiorẽ, & commodiorem statũ reduxit, adhibita etiã noui oratorij constructione, uerùm etiã ministrorũ numerũ augendo, eorumque munera sigillatim, & accuratè præscribendo, plurimaque alia ad eiusdem seminarij perfectam directionẽ accomodata obeũdo, vt omni ratione ꝑpagaretur, iuxtà dispositionem Conc. Trid. ca. 18. de reform. sess. 23.

Certumq; locum delegit ubi clerici in sacris constituti collegiatim uiuere posśũt, ut ad presbyteratus ordinem assumendi, deque parochialibus prouidendi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, atque ad casuũ conscientię cognitionem instructi, & edocti diligenti examine præcedente comprobentur,& admittantur, iuxta eiusdem sacri Conc. Trid. dispositionem, ut c. 14. sess. 23. c. 18. sess. 24. & c. 9. sess. 25. de reform.

Præterea ut sacris reliquijs quæ plurimæ in supradicta ecclesia,& insignes habentur, debita ueneratio,& cultus adhibeatur, ut per Conc. Trid. de inuoc. uener. & reliq. sanct. §. sanctorum quoque, sess. 25. & cap. unic. eod. tit. in 6. amplum, & decentissimum Reliquiarium loco eminenti pro illis recondẽdis, impensa nõ parua construẽdum curauit. Cętera taceo, quę in Episcopali solicitudine iugiter aggreditur, non sine magna ouium sibi creditarum consolatione,& utilitate.

15 Episcopus uerò in eadẽ Synodo potest constitutiones facere absque consensu capituli, & cleri,

cleri, licèt requirendum sit consilium, prætenquam in casibus quibus iam à iure expressis, ut in decr. super eod. c. sub tit. Vrgellen. & alia sub tit. Trindérin. Vrgellen.

Quoniam autem concilia tã generalia, quam prouincialia, et diœcesana celebrabantur præcipuè pro animarum salute procuranda, scandalis obuiandis, et moribus reformandis, parumq; esset conciliorum decreta condere, nisi etiam debitæ executioni demandarentur, & qui virtutis amore parere recusant saltem formidine pœnæ ad id sunt

16 cogendi, † dubitatur nunquid Episcopis liceat habere familiã armatam, & reos laicos in causis criminalibus ad forum ecclesiasticum spectantib. seu mixtis carceribus tradere, & alijs pœnis corporis afflictiuis afficere. Et pro parte negatiua facit

17 Primò, † quòd Papa habeat tantummodò gladium spiritualem, qui non occidit, seu viuificat, & temporalem gladium habeat Imperator. probari videtur per tex. in c. inter hæc, 33. q. 2. iunct. glos. fin. c. quoniam, & ibi glos. in ver. discreuit, dist. 1. c. cùm ad verum, vbi glos. in ver. usurpauit, c. duo sunt, &, c. si Imperator, ubi etiam glos. in ver. diuinitus, 96. dist. &, c. ecclesiæ, in princ. 97. dist. & nè per uaria, & subtilia agumenta discurrã, quod ab instituto meo est alienum, hãc opinionem tenent Io. Andr. in addit. ad Specul. de off. ord. Gemin. in c. cùm Episcopus. col. 2. uers. communiter tenetur: eod. tit. in 6. Aufr. in clem. 1. q. 5. eod. tit. de off. ord. Abb. in c. signi ficasti, num. 10. & ibi Felin. numero 4. de off. deleg. qui loquũtur de familia armata, tenẽtes, quòd Episcopi illam habere non possint.

Nec territorium habere uidentur, quia, licèt Episcopi habeant

18 diœcesim, † territorium à diœcesi differt, ut tenet Bart. auth. quom. opor. Epis. §. & illud, col. 1. num. 5. quia territorium est uniuersitas agrorum intra fines cuiusque Ciuitatis, l. pupillus. §. territorium, ff. de uerborũ signif. glos. in ca. fin. in uer. territorium. de constit. in 6. Fel. in c. rodulphus. num. 15. in princip. de rescript. & Socin. cons. 86. incipien. In causa communitatis. uers. secunda conclusio, in fine, par. 1. ab eoque dictum est territorium, quòd magistratus eius loci intra eos fines terrẽdi, idest summouendi ius habent, ut d. §. territorium, cum alijs supra allegatis, diœcesis autem pro regione ponitur, glos. in ca. episcopi, 9. q. 2. in qua episcopus habet ordinariam iurisdictionẽ, & in quolibet loco diœc. non exempto potest pro tribunali sedere, iut c. cum episcopus. ex. de off. ord. & glo. in d. ca. fin. in uer. diœcesim. de constit. in 6.

Diœcesim

Diœcesim autem esse Episcoporum, & territorium Dominorum temporaliũ, tenet Anchar. in cap. ea quæ. in 11. q. de reg. iur. in 6. & non possunt Episcopi exequi eorum sententias in rebus laicorum, etiã sitis in sua diœcesi, vt tenent Innoc. Io. And. & Card. in cap. significasti, de off. deleg. vbi Felin. dicit hanc esse communem opinionem nu. 4. quam sequitur Lup. in repet. ca. per vestras, in 2. not. §. sed est pulchra dubitatio, num. 7. & 10. & Couar. lib. pract. quæst. c. 10. num. 2. vers. tertiò illud erit, ergo si non possunt exequi eorum sententias in rebus laicorum, quòd est minus; nec in eorum personis possũt, quòd est maius, §. fin. instit. de iur. nat. gen. & ciuil. quibus tamen, & alijs, quæ pro dicta opinione adduci possent non obstantibus, contraria opinio est verior, vt infrà patebit.

19 Primò † quòd Episcopo liceat habere familiam armatam pro exequutione iustitiæ, facit tex. in ca. attendendum 17. q. 4. vbi in carcerem iussu Episcopi detruditur, qui prædia ecclesiæ dedicata vexat, vbi glos. infert, ergo ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis, & c. hi qui, & ibi glos. in ver. & exilio. 3. q. 4. & quòd Episcopus habeat carcerem, & pęnam corporis afflictiuã infligere possit, aliquos verberibus castigando, probat etiam tex. in c. contra idolorum: vbi Papa mandat Episcopis, vt idolatras, & incorrigibiles verberari & castigari, ac in carceribus includi faciant, & ibi glos. 26. q. 5. ca. super his, de pœn. ca. ut famę, § laici verò, iuncta glos. in ver. de mãdato, & in ver. quorum. de sent. excomm. & c. cùm Episcopus, de off. ord. Quæ com probantur dispositione tex. in c. 1. de off. ord. in quo Ioannes Papa inquit, Habeant igitur Episcopi singulariũ Vrbium in suis diœcesibus liberam potestatem, quò possint adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicuius.

20 † Quæ verba recipiunt interpretationem, vt sine distinctione personarum, ac sine alterius Magistratus requisitione, licentia, auctoritate, & ministerio, prædicta omnia facere possint. Abb. in d. c. 1. num. 4. de off. ord. & ibi Imol. nu. 3. Dec. cons. 131. in princ. cons. 300. num. 4. & 5. Curt. Iun. cons. 2. col. 1. Ruin. cõs. 18. num. 6. & 7. vol. 1. Rol. à Val. post Archid. Bar. Bal. Butr. Alex. Corn. Gozad. per eum citatos, dicens verbũ, liberè, importare meram, & absolutã auctoritatẽ sine impedimẽto, & cõtradictione alicuius, in cons. 42. num. 18. & seq. & Grauet. consil. 530. nu. 10. vnde cùm liberè, & sine impedimento, ac contradictione alicuius, possint reos in carceribus

bus detrudi facere, in necessariũ antecedens requiritur, vt pro capiendis reis habeant familiã armatam, sine qua capi non possunt; quia concesso fine dicuntur cõcessa omnia, per quę peruenitur ad finem. l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procur. l. & si non cognitio, C. si contra ius. vel util. publ. c. cùm infirmitas, ex. de pœn. & remiss. cap. quoniam. de sent. excom. in 6. & Bart. in l. ambitiosa, num. 17. & seq. ff. de decret. ab ord. faci. & quòd Episcopi carcerem, in quẽ detrudant reos habere possint, quòdque illum habuerit S. Ioannes Chrysostomus probat Baro. in lib. anna. eccles. tom. 5. anna. 401. pag. 143. lit. D.

Secundò, cùm plura crimina sint mixti fori, de quibus per gl. fin. in c. cùm sit generale, de fo. comp. & communis conclusio se
21 habeat, † quòd in his, quæ sunt mixti fori, locus sit præuentioni, l. si quis postea, & ibi Doct. ff. de iud. & Bal. in l. si pluribus, in princ. ff. de leg. 1. in qua præuentione non cõsideratur duntaxat sola inquisitio, & citatio uerbalis, ut per Bal. in l. 1. circa fin. C. de confess. quem refert Aegid. Boss. in tit. de for. comp. nu. 130. sed etiam attenditur quis præuenerit in citatione reali, adeò ꝙ iudex capturæ præuenisse dicatur, posito quòd alius prius verbaliter citasset, cùm realis uerbali præpõderet, vt per Bos. post Ang. & Alex. per eũ citatos eod tit. de for. comp. num. 97. & Iul. Clar. in sua pract. crim. §. fin. q. 38. in fine. Si episcopis nõ liceret ad hunc effectum familiam armatam habere, proculdubio esset aperta via fraudibus in ijs, quæ sunt mixti fori, exercẽdi iurisdictionem ecclesiasticam; qa non esset dare casum, in quo inuito magistratu seculari aduersus laicum delinquentem, haberet locum præuentio iudicis ecclesiastici, cùm ipse nunquã personaliter capere posset, quod absurdum esset, & euitandum, l. nam absurdum, iuncta l. præcedẽti, ff. de bon. lib. l. scire oportet, §. aliud, vbi Bald. ff. de excus. tut. l. scire hæreditaria, in fin. ff. de neg. gest. c. uenerabilem, c. in genesi, de elect. & cap. solitè, ubi Abb. num. 4. & ult. not. de maio. & obed. & requirentibus officialibus ecclesiasticis familiam armatam à magistratibus secularibus contra laicos, vel curarent scire causam capturæ, & de illa cognoscere, aut fingere possent præuentionem, uel reũ monere, vt fugam arriperet, cũ de ijs singulis sit dubitandum, attẽto, ꝙ clericis laicos infestos esse tradidit antiquitas, c. clericis laicos, de immun. eccles. in 6.

22 His accedit consuetudo, & obseruantia ferè vniuersalis, & in Metropolitana Taurinen. hacque Ciuitate Vercellen. in quibus Vicariatus officium exercui

& alijs

22 & alijs Ciuitatibus † in quibus Præsules tenuerunt, & tenent propriam familiam armatam; qua consuetudine, & obseruantia stante, ab ea non est recedendum, cùm sit vera legum interpres. l. minimè sunt mutanda, l. si de interpretatione. ff. de legibus, c. cùm dilectus, de consuet. & quęlibet dispositio recipit interpretationem ab eo, quòd consuetum est, Dec. in cons. 441. nu. 13. & Couar. in lib. pract. q. cap. 10. num. 2. vers. primum vbi, & quicquid teneat idē Couar. qui cessante consuetudine conatur tenere contrariam opinionem, vti communem, assumendo sibi pro fundamento leges Regias præsertim l. 7. tit. 3. lib. 1. & l. 4. tit. 1. lib. 3. ordinatio. idemq; attestando statutum fuisse in publicis totius Regni comitijs anno 1525. Toleti. c. vlt. vt d. num. 2. ver. eandem sententiam, & Iul. Clar. referat Papien. dicentē in Gal. ita per arresta fuisse iudicatum, vt in sua prax. Crim. §. fin. q. 37. col. fin. vers. vnum tamē referens. leges Regiæ, & statuta facta in comitijs præsupponunt
23 ius commune, † vel consuetudinem in contrarium; cum propria virtus iuris singularis sit, vt iuri communi deroget, l. omnes populi, ff. de iust. & iur. §. ius autem. instit. de iur. nat. gen. & ciui. c. quæ in ecclesiarum, & ibi glo. 1. & Abb. de constit. & Port. cons. 127. nu. 6. & arresta in Gallia contra aliquot Episcopos ꝓmulgata, non nocent alijs prælatis non uocatis, cū res inter alios acta alijs obesse minimè possit, l. sæpe, ff. de re iud. c. penul. de re iud. tot. tit. C res inter alios acta, & Port. cons. 132. nu. 6.

24 Tertiò, præmissa † comprobantur auctoritate Synodi vniuersalis sacri Conc. Trid. in qua decretum fuit, quòd in causis iudicialibus iudices ecclesiastici cuiuscunque dignitatis existāt, quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tā in procedendo, quàm definiendo à censuris ecclesiasticis; seu interdicto, sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis ciuilib. ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existētibus, eo ipso quòd exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem, per suos proprios, aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorū, aliaq; iuris remedia procedere, & causas definire. Quòd si exequutio realis, vel personalis aduersus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio suo ꝑter alias pœnas ferire poterit. In

causis quoque criminalibus, vbi exequutio realis vel personalis, ut supra fieri poterit, erit à censuris abstinendum; sed si dictæ executioni facilè locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas præcedente bina saltem monitione etiam per edictum, id postulet, vt in Conc. Trid. c. 3. §. in causis verò, vsque ad §. nephas autem, de reform. sess. 25. quo decreto duo fundamenta contraria tolluntur.

Primò, ex forma supra tradita, cùm quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij fieri poterit, à censuris sit abstinendum, patet responsio ad ea, quæ habentur, quòd quoties ecclesiasticus iudex de crimine aduersus laicum cognoscit, cuius cognitio ad eum pertinet; post decretas canonicas censuras, ipsisq; minimè sufficientibus; tunc auxilium à seculari iudice sit implorandum, quasi non alia sit aduersus laicos Iudici ecclesiastico permissa coercendi potestas, ut per Couar. qui alios citat in lib. pract. quæst. d. c. 10. num. 2. post princ. Quoniam iudicibus ecclesiasticis est prohibita relaxatio censurarum, nisi postquam sibi constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, vt inoleuit stylus Romanæ Curiæ per totum orbem receptus, hodie seruata eiusdē decreti Conc. forma allegata per Couar. d. nu. 2. sunt per hoc ius nouum reformata, & iudices ecclesiastici primò ad realem, vel personalem, & postremò ad censuras Ecclesiasticas in iuris subsidium procedere debent, & excommunicatio non nisi in subsidium proferrur, quia excommunicatione

25 † nulla maior pœna in ecclesia Dei reperitur, cap. corripiantur, 24 q 3. & Abb. in cap. cùm dilectus, num. 6. de his, quæ ui, metusuè cau. Ideo ea sobriè, & magna circunspectione est relaxanda, Conc. Trid. in d. c. 3. in princ. & cùm ecclesiasticus iudex dicta forma seruata possit in subsidium ad excommunicationē procedere, ergo primò ad executionem realem, & personalem; quia concesso vno, cēsentur cōcessa omnia ea, per quæ peruenitur ad illud l. ad rem mobilē, & l. ad legatum, ff. de procur. cum alijs supra allegatis.

Secundò, quòd Episcopi possint habere familiam armatam, faciunt verba Concilij satis clara, ibi, contra quoscunque ēt laicos p mulctas pecuniarias, &c. seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios, aut alienos executores, vt in eod. c. 3. §. in causis verò. Vndè si per suos executores ad captionem personarū procedere possunt, ideò, quòd familiam armatam habere possint,

sint, est fatendum, arguendo à concessione consequentis, vt in c. cùm infirmitas. de pœnit. & remiss. cum vulg. tùm, & familia contra laicos, qui, uerbis expressis eiusdem concilij, ibi, contra quoscunque etiã laicos, sunt compræhensi, vti possunt, vt in eod. §. in causis, idq; tàm in criminalibus, quàm ciuilibus, ut in §. in causis quoque, eod. cap. 3. & c. 2. de adult. c. gaudemus. de conuers. coniugat. ca. attendendum, 17. q. 4. & alia iura supra in vers. primò quòd Episcopo, allegata, procedunt, & habent locum non solùm contra clericos, sed etiam cõtra laicos, quia loquuntur generaliter de seruis, & liberis, ideo generaliter etiã de laicis intelligi debent, l. 1. §. quòd autẽ, ff. de alea. lus. & aleat. Bart. in l. si pluribus, ff. de leg. 1. vbi quòd in dispositione legali
26 † indefinita æquipollet vniuersali, & Alciat. in cap. 1. num. 7. & seq. num. 14. & seq. de off. ord. & post longas, & arduas disputationes coram Pio V. habitas, scribentibus hinc inde quàmplurimis præstantissimis aduocatis, quòd Episcopis liceat habere familiam armatam, fuit decisũ, & postea præcipuè in Italia obseruatum, quia cùm verba sacri Conc. Trid. sint satis clara, per decretum eiusdem Concilij omnia in contrarium facientia fuerunt reformata; cum fuerit nón
27 solùm † auctoritate Pontificis dictum Concilium celebratum, cui soli spectat illud indicere, & dirigere, vt in Bul. resumpt. Cõc. Trid. sess. 10. sed ad idem Concilium vocati fuerunt, & ei interfuerunt Imperator, Reges, Respublicæ, Duces, & omnes prin-
28 cipes Christiani, † qui uocati Concilio generali interesse possunt, vt c. Adrianus. 63. dist. in fi. & Abb. in q. 1. num. 27. ac etiam hæretici, quibus omnibus saluus conductus concessus fuit, vt in Conc. Trid. sess. 13. in fine, & in decr. de obseruã. decr. conc. sess. 25. qui per seipsos, uel eorum oratores interesse uoluerunt. Et cùm dicta decreta fuerint facta cum præsentia, & consensu etiã Principum secularium, qui oratores cùm speciali mandato miserunt, constituunt ius generale, & commune, & uti ius nouum, in quibus iura antiqua discordant, & leges antiquæ per hoc ius nouum fuerunt abrogatæ, cùm posteriores leges prioribus derogent, l. sed & si posteriores, ff. de legi. c. 1. de constit. in 6. & Port. cons. 37. num. 12. Nec dictę conclusioni potest adaptari distinctio, quæ ab aliquibus nimis subtiliter deducitur, nẽpè quòd dispositio Concilij circà familiã armatam duntaxàt, procedat in locis, in quibus Episcopi habent etiam Dominium temporale, nõ autem vbi habent tantùm iurisdictionem spiritualem; quia dicta distinctio est diuinatiua, &

quando lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de pretio cum glo. & ibi Bart. ff. de publ. in rem act. præsertim quãdo agitur de interpretatione decretorum sacri Conc. Trid. quæ interpretari nõ possunt, nec declarari nisi à Papa, uel à sacra congregatione eidem concilio interpretando præposita; quia Papa inquit, Nos enim difficultates, & controuersias, si quæ ex ijs decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipsa quoq; sancta Synodus decreuit, reseruamus, ut in bulla Pij IIII. quę incipit, Benedictus Deus, in fine prædicti concilij, §. Nos enim, & sub rub. de recip. & obseruand. decret. conc. sess. 25, & à uerbis legis non est recedendum. l. prospexit, & ibi Bart. ff. q & à quib. &, c. in memoriam. 19. dist.

Decretum uerò Concilij generaliter loquitur contra quoscũque etiam laicos per mulctas pecuniarias, seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, & quando lex generaliter loquitur, generaliter est intelligenda, l. 1. §. generaliter autem, ubi etiam glo. in uer. in infinitũ, ff. de leg. præst. & Port. cons. 208. num. 3. uol. 4. si enim Episcopus reos personaliter capi, & carcerari facere potest, ꝙ habeat familiam armatam oportet: quia à communiter accidẽtibus delinquentes incedunt armati, qui ab armatis uix capi possunt, & ab inermibus multò minus se capi permitterent. Magistratus uerò seculares, quorũ præcipuè causa, aliquibus in locis Episcopi impediuntur, quominus familiam armatam habere possint, Theologos consulere debent, an propterea incidant in sententiam excommunicationis, aliasque pœnas in bulla Cœnæ Domini contentas, de quibus per Nauar. de excomm. bul. Cœnæ Domini, cap. 27. nu. 70. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 18. num. 129 & hæc impedimenta etiam de facto illata nõ inducunt statum, nec consuetudinem contra sacri Conc. Trid. dispositionem; cum bulla confirmationis eiusdem Concilij, de qua supra habeat decretum irritans, ut in §. decernentes, quod omnia, quę in contrarium fiunt, annullat ipso iure, cap. si eo tempore. de elect. & c. quodam. de præben. in 6.

29 Neque Principibus, † Dominis, magistratibusque Christianis molestum esse debet, quòd Episcopi habeant familiam armatam, quæ requiritur, ut qui uirtutis amore in officio religionis homines se continere nolũt, saltem formidine pœnæ à malo arceantur; quia omnia tendũt ad conseruationem regnorum, & dominiorum in obedientia suorum Principum, cùm nunquã repetiatur: quòd qui spirituali-

tec

ter benè viuunt, sint participes criminum læsæ maiestatis, nec causa seditionum; cùm moneãtur, quòd qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt, & damnationem sibi acquirunt; & Principes non esse timori boni operis, sed mali; & quòd, qui non vult timere potestatem, bonum faciat, & laudem ex illa habebit. necessarioque homines subditos esse oportere, non solum propter iram, sed etiã propter conscientiam, & Principes ministros Dei esse, reddendaq; omnibus esse debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorem, & cui honorem, honorẽ. Scripsit Paul. ad Rom. c. 13.

Roganturque, vt corrigiant inquietos, consolentur pusillanimes, & ad omnes sint patientes, idem ad Thessalonic. 1. ca. 5. docentur etiam obedire præpositis suis, & eis subiacere. Idem Paul. ad Hæbr. cap. vlt. obsecrantur quoque omnes, subditos esse omni humanæ creaturę propter Deum, siue regi, quasi præcellenti, siue Ducibus, tànquam ab eo missis ad uindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia sic est uoluntas Dei, Petrus Apost. lib. 1. epist. 2. & cõtrafacientes per exequutores ipsos iustitiæ de mandato Episcoporum carceribus mancipãtur, & pœnis etiam relegationis plectuntur, ut per gl. in c. attendendum. 17. q. 4. glo. in c. hi qui, in uer. & exilio. 3. q. 4. & verberationis, ut in c. contra idolorum, vbi etiam gl. 26. q. 5. & damnari possunt: ex quibus infertur à cõcessione antecedentis, quod argumentum ualidum est in iure, l. qui procuratorem. dat. ff. de procur. c. prætereà. de off. deleg. quòd cùm Episcopis sit concessum familiam armatam habere, carceribus mancipare, uerberibus afficere, relegare, & in exilium mittere, ut etiam habeant territorium pro reis capiendis, in exilium transmittendis, ac relegandis est censendum, d. cap. præterea. de off. deleg. l. 2. de iurisd. omn. iud. & ibi Iason. nu. 2. & Mars. sing. 175.

30 Quòd autem † episcopus habeat territorium, probat expressè tex. in c. omnes Basilicæ. 16. q. 7. & Abb. in ca. cum ab ecclesiarum. vbi tenet; q̃ nullus præter episcopum de iure communi habet territorium in diœcesi, vnde tota diœcesis est territorium episcopi in spiritualibus. nu. 10. in fine. de off. ord. & facit c. 2. de constit. in 6. & Port. in cons. 99. num. 34. qui etiam post gl. in ca. 1. in ver. secularium. 36. dist. & c. de persona. vbi glo. in ver. autem

31 11. q. 1. & † episcopum corporum; & animarum iudicem esse, eod. cons. num. 15. comprobãturque præmissa generali cõsuetudine, qua omnes episcopi ad executionem tàm personalem, quàm

quàm realem, & tàm contra laicos, quàm clericos per totã diœcesim liberè, sine alicuius licentia, vel mandato pro causis ad forum ecclesiasticum spectantibus procedunt, quæ consuetudo est optima legum interpres, & ab ea recedi non potest, l. si de interpretatione. ff. de leg. c cũ dilectus. de consuet. cum alijs supra citatis, & cùm Taurini officium Vicarij pro bo. mem. Hieronymo Cardinali de Ruuere, & deinde pluribus mensib. sedè Archiepiscopali uacante exercerem, semper per ciuitatem, & totam illam diœcesim, per executores curiæ Archiepiscopalis, ad exequutiones reales, & personales ad mei mandatum fuit

32 liberè processum, † quinimò qñ pro grauitate causæ, opus erat alijs exequutoribus, exequutores Curiæ secularis, sine aliquo impedimento illius integerrimi Senatus exequutoribus Archiepiscopalibus adiumento erant.

33 Possunt etiam episcopi † tempore pestis pro bono regimine, & cura animarum sibi commissarum, in curam animarum, & personarum ecclesiasticarum subiectionem concernentib. decreta, & edicta publica edere, & per ciuitatem, ac diœcesim publicare, publicarique facere, eadem ratione, qua concilia Prouincialia, & Synodos diœcesanas indicere, publicare, executionique per ciuitates, & diœceses demandare, ac demandari facere possunt, vt per Conc. Trident. c. 2. §. ibi Synodũ. & §. itidem episcopi. de reform. sess. 24. cum alijs supra in princ. deductis. Tempore belli, penuriæ, & pestis, ac pro concernentibus publicam utilitatem, edicta contra personas foro ecclesiastico subiectas, de mandato episcoporum edi possunt, & publicari, cùm in his omnibus debeant inuigilare, & vt bonum decet pastorem prouidere, attento, quòd personæ ecclesiasticæ quocunque casu à iurisdictione seculari sunt

34 exemptæ, per † priuilegiũ, quod habent à Deo, c. si Imperator. 96. dist. Innoc. in c. 2. num. 1. de maiorit. & obed. l. statuimus. C. de episc. & cler. & Couar. pract. qst. c. 31. num. 3. & præsertim quòd tempore belli non subijciantur

35 potestati seculari, probatur, † quia quocunque casu restaurationis mœnium, pontium, aut fluminũ à clericis etiam consentientib. laici nihil exigere possunt, nisi accedente sedis Apostolicæ auctoritate. c. aduersus. uers. propter imprudentiam. & ibi Abb. nu. 1. de immun. eccles. c. clericis laicos. §. nos igitur. eod. tit. in 6. & extrauag. 1. §. ceterùm. eod. titu.

Vrgentibus verò necessitatibus vt penuriosis tẽporibus, tenentur episcopi prouidere, ut de ijs, quæ ad necessarium uictum spectant, egentibus succurratur, cum bona ecclesiastica non sint nostra,

36 nostra,† sed pauperum, quorũ procurationem gerimus, c. pen. 12.q.1.c. quòd autem.23.q 7.& c.conueniorem.ead.23.q.8.sintque patrimonium Iesu Christi,ca.cũ ex eo.& ibi glos. in ver.Christi. de elect.in 6.c.fin.16.q.1.c.2.de præb.Abb.in c.cùm esses.nu.29. de testam.Dec.in c. constitutus. num.5.& ibi Felin. num.19. de rescript.

DE VICARIIS.

Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *VICARIORVM diuersa genera, alij à lege, alij ab homine.*

2 *Vicariorum à lege species quot, & quales.*
Papa qualis potestas ibidem.
Episcopi Apostolorum vices gerunt ibidem.
Presbyteri in quorum locum successerunt ibidem.
Capitula Cathedralium sede episcopali vacante, vices gerunt episcopi, ibidem.
Archidiaconi quando sunt Vicarij episcopi, ibidem.
Archipresbyteri Cathedraliũ et dicuntur Vicarij nati, ibidem.

3 *Vicarij facto hominis alij spirituales, alij temporales.*

4 *Spirituales alij perpetui, alij ad tempus.*

5 *Perpetui qui.*
Vicarius Vrbis qualis, & cuius officium ibidem.
Quæ portio est assignanda Vicarijs perpetuis ibidem.

6 *Vicarij temporales qui.*
Vicarij foranei quam potestatem habent ibidem.

7 *Capitulum mortuo episcopo in spirituali, & temporali iurisdictione succedit ibidem. Fallit in pluribus, vt infra.*
Capitulum mortuo episcopo debet constituere Vicarium generalem, vel constitutum confirmare ibidem.

8 *Vicarius generalis à Capitulo sede episcopali vacante deputatus regulariter habet eandem iurisdictionem, quam Vicarius episcopi habebat.*
Fallit primò in concessione literarum dimissorialium ibidem.
Secundò in executione literarũ Apostolicarum delegatarũ Vicario generali episcopi ibidem.
Tertiò, in collatione beneficiorum ibidem.
Quartò, in cognitione causarum Vicario episcopi delegatarum, ibidem.

Quintò

Quintò, in delegationibus collationum beneficiorum, dispensationum, absolutionum, monitorialium, & aliarum gratiarum Apostolicarum. ibidem.

Sextò in commissionibus causarum ibidem.

Septimò in iurisdictione feudali. ibidem.

Octauò, in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus. ibidem.

Nonò, in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis. ibidem.

Decimò, in visitatione. ibidem.

Vndecimò, in correctione.

9 *Appellatio, seu querela non retardat executionem eorum, quæ sunt decreta in visitatione, & quæ sit auctoritas episcopi in visitatione.*

10 *Vicarij generales episcoporum vnum & idem sunt cum episcopo, & cum eodem constituunt vnum & idem tribunal.*

11 *Vicarius generalis primum locũ obtinet post episcopum.*

12 *Vicarius episcopi legitima generali facultate suffultus, regulariter potest exercere omnia, quæ episcopus potest, & est honorandus prout honoratur episcopus.*

Fallit tamen in pluribus, & primò in consecratione episcoporum, ibidem.

Secundò fallit in cõfectione, & administratione sacram. chrismatis.

Tertiò in consecratione ecclesiarum, & altarium, & benedictione calicis.

Quartò in confectione olei sãcti.

Quintò in collatione ordinum.

Sextò in correctione Capitulorũ.

Septimò in degradatione ordinatorum.

Octauò in reconciliatione Ecclesiæ pollutæ.

Nonò in concessione indulgentiarum.

Electus in episcopum potest exercere quæ sunt iurisdictionis, non autem quæ sunt ordinis, ibidẽ.

13 *Vicarius episcopalis creari debet in spiritualibus, & temporalib. generalis.*

14 *Facultas conferendi beneficia sub generalitate uerborum nõ comprehenditur.*

15 *Vicario generali, vt amplam habeat facultatem, quibus uerbis literæ Vicariatus sint extendendæ.*

16 *Facultas dispensandi, dimissorias concedendi, & examinandi.*

17 *Facultas visitandi, & contra delinquentes procedendi.*

18 *Facultas casus reseruãdi, & absoluendi.*

19 *Facultas Synodos celebrãdi, causas cognoscendi, & sententias promulgandi, atque exequendi.*

20 *Facultas pœnas moderandi, & beneficia conferendi.*

21 *Facultas beneficia vniendi, dismembrandi, & ex causa fundationis, vel dotationis, iuspatronatus reseruandi.*

22 *Facultas fidelitatis, & alia iuramenta*

- *menta recipiendi, ac infeudandi, & caducitates declarandi.*
23 *Facultas rationes, & computa videndi, & reuidendi.*
24 *Literæ vicariatus sine testium præsentia non probant.*
25 *Vicarij temporales plures.*
26 *Dux Sabaudiæ est Vicarius perpetuus Imperatoris.*
27 *Appellationes ad tribunal Imperiale interponenda ad tribunal Ducis Sabaudiæ interponi debent.*
28 *Dux Sabaudiæ & successores in Ducatu sunt Vicarij Imperatorie.*
29 *Dux Sabaudia in suis Dominijs omnia potest, quæ potest Imperator in vniuerso.*

QVONIAM Vicarij generales episcoporum cum episcopis vnum, et idem tribunal, & consistorium repręsentant, post plura de potestate episcoporum, de Vicarijs tractandum
1 videtur.† Vicariorum varia, & diuersa sunt genera constituta, quorum principalia duo sunt, alij sine facto hominis ab ipsa lege, alii facto hominis constituti, ut distinguit Maran. de ord. iudic. par. 4 dist. 5. princip. nu. 6. & Sbroz. de Vicepisc. q. 3. nu. 1.
2 & 2. lib. 1. † Vicarii sine hominis facto à lege constituti, in sex species diuiduntur, quarum prima est summorum Pontificum, quibus Euangelica voce Domini claues æternæ uitæ traditę, & terreni simul, & cœlestis imperij fuerunt iura commissa, vt c. quæuis. 21. dist. & c. omnes. 22. dist. & sunt Vicarii Christi, c. vbi periculum. §. cæterum. & c. fundamenta §. decet. de elect. in 6. Secunda species sunt episcopi, qui Apostolis successerunt, & Apostolorum vices gerunt, c. legimus. 93. dist. c. in nouo. 21. dist. c. quorum vices. 69. dist. & ca. 1. §. per frontis. de sacr. vnct. Tertia species est presbyterorũ, qui cùm Apostoli videntes messem multam, operarios autem paucos, rogasset dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam, elegerũt septuaginta duos discipulos, quorum vicem presbyteri gerunt, d. ca. in nouo. 21. dist. Quarta species sunt Capitula Cathedralium, quæ sede episcopali vacante, episcopi vices gerunt. glo. in c. vnic. 2. nor de maiorit. & obed. in 6. & Innoc. in c. eam te. nu. 4. & seq. de rescript. Quinta est Archidiaconorum, qui absẽtibus episcopis, nullo Vicario constituto, absq; aliquo facto, ipso iure sunt illorum Vicarij, c. 1. vbi glo. & Butr. & c. ad hæc. §. secundùm, & §. item epistola. ex. de off. archid. & Sexta est Archipresbyterorum Cathedralium, qui etiam dicuntur Vicarii nati quo ad spiritualia quędam, vt. per Host. de

offic. Archipresb. & plenè per Sbroz. d. q. 3. à num. 8. usque ad num. 19.
3 † Vicarii facto hominis constituti, alii sunt spirituales, & alii temporales, spirituales secundùm ius Canonicum
4 creantur; † quorum alii perpetui, & alij ad tempus. Abb. in c. extirpandæ. §. qui uerò. num. 9. de præb.
5 Primò perpetuus † est Vicarius Vrbis, cuius officium de potestate ordinaria non est amouibile, sed solum vacat per obitum, & semper creatur S. R. E. Cardinalis, cuius iurisdictio extra Vrbem non extenditur, cap. sua nobis de off. Vic. Et in Vrbe est tanquam ordinarius in sua diœcesi, habens iurisdictionem in clericos, & hebræos, c. tua nobis ext. de off. Vic. & Sobroz. d. q. 3. num. 19. Secundò, sunt Vicarii perpetui deputati monasteriis, & aliis beneficiis, quib. pro curæ animarum regimine sunt Vicariæ auctoritate Apostolica perpetuò erectæ, & post erectionem dicti Vicarii auctoritate ordinaria, præuio examine ad formam sacri Conc. Trid. admittuntur, et sine causa amoueri nō possunt. c. ad hæc eod. tit. c. 1. de capell. mon. in 6. Abb. in d. §. qui verò num. 9. Rota decis. 24. numero 1. de præb. in nou. & Cōc. Trid. c. 7. de reform. sess. 7. quib. fructuum portio non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annis singulis; ab ordinariis locorum est assignāda; nisi auctoritate Apostolica in erectione aliter fuerit assignata, ut statuit Pius V. in Bull. cōstit. 46. quæ incipit, Ad exequendum. Beneficia autem vicarias huiusmodi habentes dicuntur nihilominus curata saltem habitu, Rot. decis. 2. de off. vic. in antiquis, & Fastol. dub. 25. num 2. Felin. in c. postulasti. num. 1. de rescript.

6 Temporales sunt † qui Apostolica auctoritate in temporalibus ad regimen Terrarum status ecclesiastici deputātur, Abb. in d. §. qui. uerò. nu. 9. Rom. cons. 59. num. 2. in fin. & num. 3. & Felin. in d. c. pastoralis. num. 1. de rescript. & etiam qui ad regimē Cathedralium in spiritualibus, & temporalibus ob malam episcoporum administrationē mittuntur, qui Vicarii Apostolici nominantur.

Vicarij etiam alij dicuntur, qui ab episcopis cum congrua fructuum portione Rectoribus parochialium ex legitima causa absentibus, suspensis, impeditis, aut inhabilibus deputantur. ca. peruenit. de appell. & c. cùm ex eo de elect. in 6. Conc. Trid. c. 2. sess. 6. c. 5. sess. 7. & ca. 6. vbiq; de reform. sess. 21. qui etiam parochiali ecclesia vacante, donec eidem de idoneo rectore fuerit prouisum, constituuntur. idem Conc. c. 15. de reform. sess. 24.

Foranei Vicarii nuncupātur, qui

qui ad certã partẽ diœcesis sũt deputati c. 1. in princ. & ibi glo. in ver. foranei. de off. ord. in 6. & Clem. 2. in fin. vbi etiam glos. de rescript. à quibus appellatur ad Episcopum constituentem, quia non faciunt vnum, & idem consistorium cum Episcopo, vt faciunt Vicarii generales. gl. in d. c. 1. in ver. foranei. de off. ord. in 6. non habent cognitionem causarum hæreticę prauitatis, matrimonialium, nec criminalium, quæ Episcoporum examini sunt reseruatæ. Conc. Triden. c. 20. § ad hæc. de reform. sess. 24. minusq; literas monitoriales, pro occultis, deperditis, aut subtractis cõcedere possunt, sed Episcopi solùm. c. 3. de refor. sess. 25. aut Vicarij generales cũ sufficienti facultate, qui in alijs casibus censuras possunt etiã promulgare, c. 1 & c. licet. iunct. gl. de off. vic. in 6. Nec illis committitur executio literarum Apostolicarum, Rebuff. in prax. benef. de vic. Epis. nu. 4. par. 1.

Vicarij etiam generales vocantur à Capitulo sede episcopali vacãte deputati, quia † mortuo Episcopo, capitulum in
7 spirituali, & temporali iurisdictione succedit. c. si Episcopus. c. fin. de supplen. neglig. prælat. c. vnico. de maior. & obedient. in 6. & Graff. decis. aur. c. 15. par. 1. lib. 4. num. mihi 77. & licèt de iure communi non teneatur capitulum constituere Vicarium sede vacante, sed per se posset iurisdictionem exercere. Felin. in ca. cũ olim. de maior. & obed. nu. 4. tamen hodie ex dispositione sacri Conc. Trid. infra octo dies constituere tenetur, vel cõstitutum confirmare, aliàs deputatio illius deuoluitur ad Metropolitanum, & si sedes Metropolitana vacat, ad Suffraganeum antiquiorem, uel si Episcopatus est exemptus, ad Ordinarium viciniorem. c. 16. de reform. sess. 24.

8 Regulariter † Vicarius à capitulo sede episcopali uacante deputatus, eandem habet iurisdictionem, quam Vicarius Episcopi habebat. Sed fallit, Primò, in literis dimissoriis, quas licèt de iure communi concedere posset. c. cùm nullus §. episcopo. de temp. ord. in 6. fuit tñ per sacr. Conc. Trid. illi p annum sublata sub pœna suspensionis, & capitulo sub pœna interdicti, c. 10 sess. 7. & c. 10. sess. 23 vbique de reform. Secundò, fallit in executione literarum Apostolicarum, quas Vicario generali Episcopi delegatas, Vicarius generalis à capitulo sede vacante deputatus exequi non potest. Feder. de Sen. consi. 30. ante num. 1. uersic. suo iure agitur. & Felin. in ca. cũ olim. de maior. & obed. Tertiò, fallit in collatione beneficiorũ, quæ conferre non potest. Abbas in c. cùm olim. num. 2. eod. titu. quia illorum dispositio est Episcopo reseruata, c. vnico. § cùm

vero. ne sed. vac. in 6. & hodie sedi Apostolicæ vsque ad diem pacificæ possessionis Episcopatus est reseruata, per regulas Clementis Papæ VIII. reg. 2.

Quartò, fallit in cognitione causarum Vicario Episcopi delegatarum, quas vicarius capitularis exequi non potest, quia iurisdictio delegata non transit in capitulum, ut post Archid. in tract. de hæret. trad. Feder. de Sen. d. consil. 20. ante nu. 1. vers. suo iure agitur. cons. 150. in fin. & Abb. in c. cùm olim. num. 2. ibi. quintò dubitatur. uers. episcopo delegato. de maior. & obed. con silio 130. in fine. & Dec. in capit. quoniam. abb. num. 21. de offic. deleg. sed transit in Vicariũ generalem successorem, quando delegatio est facta Vicario vti dignitati non expresso nomine proprio, d.c. quoniam abbas. & ibi post Paul. de Leaz. & Card. quos citat, tenet Abb. num. 10. de off. deleg.

Fallit quintò in delegationibus collationum beneficiorum, dispensationum, absolutionum, monitorialium, & aliarum gratiarum Apostolicarum, quæ sede vacante episcopis, vel Vicarijs vicinioribus committuntur, non autem capitulis, seu vicarijs capitularibus. Sextò, fallit in commissionibus causarũ, quæ tantummodò episcopis, seu eorum Vicariis generalibus, uel iudicibus Synodalibus delegãtur, c. statutum. de rescript. in 6. & Conc. Trid. c. 10. de reform. sess. 25. & sede episcopali vacante aliis ordinariis vicinioribus cõmittuntur. Septimò, fallit in iurisdictione feudali, in qua capitulum non succedit. gl. in ca. verum. in ver. quæstio. de for. compet. & ibi abb. nu. 8. & 9.

Capitulum enim sede vacante succedit in iurisdictionibus episcopo de iure communi spectantibus, non autem competétibus de iure accidétali gratioso, & speciali, vt sunt omnes causæ delegatæ, & feudales, abbas in d.c. verum. num. 9. de for. cõpet. Rom. consl. 506. num. 14. Felin. in c. cùm olim. num. 5. uersic. similiter videmus. de maiorit. & obed. Octauò, fallit in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, in quibus episcopi, eorumq; vicarij legitima facultate suffulti, possunt dispensare. d.c. 6. de reform. Nonò, fallit in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis, in quibus de gratia speciali ex eiusdem sacri Conc. Trid. disposit. Episcopi, eorumque vicarij generales absoluere possunt, nõ autem vicarii à Capitulo sede vacãte deputati, vt ibi, liceat episcopis in irregularitatib. omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenien. excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, dispensare,

spensare, & in quibuscunq; casibus occultis etiam sedi Apostolicę reseruatis, delinquētes quoscunque sibi subditos in diœcesi sua, per se ipsos, aut uicarium ad id spāliter deputādū, in foro conscietię gratis absoluere imposita pęnitentia salutari, Cōc. Trid. c. 6. sess. 24. de reformat.

Decimò, fallit in visitatione, quia licèt sede episcopali vacāte capitulum succedat in iure visitandi diœcesim, ut trad. Abb. in cap. cùm olim. nu. 2. uers. sed indistinctè. de maior. & obed. tamen non habet ius visitādi monasteria, nec loca exempta, quæ uisitat episcopus, eiusque vicarius generalis auctoritate Apostolica. clem. 2. de statu monac. abb. in d. c. cùm olim. nu. 2. uers. quintò dubitatur, & Cōc. Trid. c. 8. sess. 7. de reformat. & c. 9. de reform. sess. 24.

Vndecimò, fallit in correctione, in qua licèt capitulū habeat iurisdictionem procedendi, illā habet iure ordinario, & vicarius episcopi cū facultate sufficienti

9 † procedit omni appellatione remota, ex dispositione sacri Cōcilij Triden. vbi inquit, episcopi ut aptiùs quem regunt populū, possint in officio, atque obediētia cōtinere, in omnibus ijs, quæ ad uisitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatem habeant, etiam tanquàm Apostolicæ sedis Delegati, ea ordinandi, moderandi, puniēdi, & exequendi iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ utilitate necessaria uidebuntur. Nec in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mādata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut suspendat. ut in cap. 10. ead. sess. 24. de reformatione.

10 Vicarij, † & Officiales generales episcoporum unum, & idem sunt, c licet. c. fin. de offic. vic. in 6. & Rot. decis. 2. in addit. nu. 2. eod. tit. in nou. & habent iurisdictionem ordinariam cap. sua. de offic. Vic. c. licet, eodē tit. in 6. Abb. in cap. fin. num. 2. de fide instr. Innoc. in c. tua nobis. de off. vic. Felin. in rub. de offic. deleg. num. 4. & Ias. in rubr. de offic. ei. num. 2. corruscantq; ex radijs episcoporū, ita quòd episcopus, & vicarius repræsentant vnum, & idem tribunal, & consistorium, cap. 2. de cōsuet. in 6. c. romana. de appell. eod. lib. gl. antepen. in clem. 2. de rescript. & Rot. decis. 9. de off. vic. in antiquis.

11 † Vndè inter Episcopū, & vicarium nō datur locus, sed immediatè post episcopum sedere accedere, & omnes de capitulo precedere debet, nec potest con-

contraria consuetudo, quæ attẽdatur, induci. Abb. cons. 21. cum seq. fuit à me quæsitum. per tot. vol. 1. Felin. in rubr. de maiorit. & obed. nu. 10. circ. fin. Staphil. de mod. & form. impetr. §. transeo nũc. nu. 12. Rot. de offic. vic. decis. 1. num. 5. in no. & diuers. decis. 200. num. 4. par. 1.

Quamuis autem per creationem Vicarij generalis illi tribuat ordinaria iurisdictio, hoc procedit quoad vniuersitatem causarum, sed potestas inquirendi, corrigendi, excessus puniẽdi, & à beneficijs, officijs, vel administrationibus amouendi nõ tribuitur, nisi specialiter sibi committantur, c. licet. de offic. vic. in 6. & quamuis facultas conferendi uideatur illi concessa, c. ex frequentibus. cum gl. in uerb. officialium. ibi qui possint instituere vice episcoporum, de instit. tamen procedit solùm in institutione, quam facere potuit, quæ cum dependeat à voluntate præsentantis, & instituere sit necessitatis, exp̃ssa fieri dẽr, Abb. in c ex frequentib. nu. 7. & 8. de inst. secus verò in collationibus, quæ à vicarijs fieri non possunt, nisi facultas sit eis specialiter concessa. c. fin. in fin. de offic. vic. in 6. Et hinc videmus, quòd ius instituendi sede episcopali vacante transit in capitulũ, c. cùm olim. de maior. & obed. & Abb. in ca. auctoritate. num. 8. de instit. non autem conferendi, Abb. in d. ca. cùm olim. num. 2. de maiorit. & obed. cum alijs supra deductis.

12 Vicarius Episcopi † legitima generali facultate suffultus regulariter potest omnia, quæ potest Episcopus exercere, & quẽadmodũ Episcopus, cuius vices gerit, est honorandus, ca. præcipimus. 33. dist. Rom. sing. 362. & Rebuf. in prax benef. d̃ uic. epis. num. 7. Fallit tamen dicta regula primò in consecratione Episcoporum in qua tres requiruntur Episcopi cum Metropolitano ad Episcopum consecrandũ, c. episcopi, & ibi glo. 1. & c comprouinciales 64. dist. cap. fin. 66. dist. c. episcopi. 80 dist & ca. vni. in prin. de sacr. vnc. & tamen uicarius hoc casu uicem Episcopi gerere non potest. Fallit secundò in Sacramento Chrismatis, quod Vicarij conficere non possunt, quia tempore Apostolorũ ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis nunquàm actum fuit, nec postmodum ab alijs, quàm Episcopis perfici potuit, c. de his, & ca. manus quoque. de consecr. dist. 5. & d. c. vn §. per frõtis, de sacr. vnct. Fallit tertiò, in ecclesiarũ, & altarium consecratione, & calicis benedictione, quæ cessante priuilegio Apostolico ad solos Episcopos spectat. ca. quamuis. 68. dist. & eod. ca. vnic. §. fin. de sacr. vnct. Fallit quartò, in Chrismate, & oleo sancto, quod solis Episcopis, non autem Vicarijs conficere licet, & die Cœnæ

Domini

Domini cõficitur,d.c.vnic.verſ. manus epiſcopi, de ſacr.vnct.& Rebuff for. vic. Archiep.& alio: num. 40. Fallit quintò in ordinum collatione,quos non poteſt Vicarius conferre, cùm ſolis Epiſcopis facultas ordines conferendi ſit attributa,d.ca. quo minus. 68.diſt. glo.1.in cap. quia periculoſum. de ſent. excomm. in 6. Fallit ſextò, in correctione Capitulorum Cathedralium eccleſiarum,quæ conſuetudinibus,& concordijs non obſtãtibus, quæ tantùm ſuos obligant auctores, non etiã ſucceſſores, ab Epiſcopis quoties opus fuerit viſitari, corrigi, & emendari etiam auctoritate Apoſtolica vigore dicti decreti poſſunt,quæ Vicarijs facere non licet. Conc. Trid. in ca.4.de reform ſeſſ.6.& Congr. Conc. ſuper eod.c.4. ſub tit.Brixien.§.qui viſitare, & §.capitula Cathedralium. Fallit ſeptimò in actuali, & ſolemni degradatione ordinatorum, quæ Epiſcopus ſolùm eſt reſeruata. c. 1. de hæret.c.ſi quis,cum ſeq.15.q. 7.ca.degradatio.de pœn.in 6.& Conc. Trid. ca.4.de reform.ſeſſ. 13. Fallit octauò in eccleſiæ cõſecratæ pollutę reconciliatione, quam Epiſcopus non autem Vicarius poteſt reconciliare; cap. aqua,per Epiſcopũ, & ibi Abb. num.1.de conſecr. eccle. vel alt. ex priuilegio tamen Apoſtolico quandoque Epiſcopi hanc facultatem reconciliandi aqua per ipſos exorcizata alijs poſſint delegare. Et regulariter ea, quæ diſpoſitione diuina certo ordini ſunt tributa,illum ordinem non habenti committi non poſſunt, gl.pen.in d.ca.aqua,& ibi Abb. num.2.& 8.quæ autem ſunt iuriſdictionis,vt iudicare, excommunicare,abſoluere, beneficia conferre,& his ſimilia, Epiſcopi Vicarijs, aut alijs perſonis eccleſiaſticis poſſunt demandare, vt diſtinguit gl.in eod. ca.aqua. in verbo,iuriſdictionis,& gl.fin. in c.tranſmiſſa, de elect. ea autem quæ ſunt iuriſdictionis, poteſt electus exercere, nõ autem quæ ſunt ordinis Epiſcopalis,cùm illa acquirat per conſecrationem, quæ antè exercere non poteſt, eadem glo.fin.in ca.tranſmiſſa. Io. de Sel. in Tract.de Benef. in 1.par.2.q. col.11. Fallit nonò in Indulgentiarum conceſſione, quas epiſcopi cõcedere poſſunt, non autem Vicarij, vel alij Epiſcopis inferiores,cap.accedentibus.de exceſ. prælat. & Nauar. de Iobel. & Indulg.not.7. num. 2.tom. 3. Niſi ex priuilegio ſpeciali.

13 In reliquis autem † Vicarius creari debet generalis in ſpiritualibus,& temporalibus,ca.cũ nobis olim, in fin.cap.nihil in fi. de elect.ca.cùm uenerabilis, de relig.dom.ca.fin.§.præcipimus, de ſtat.mon.& c.ſi Epiſcopus de
14 ſupplen.negl.prælat. in 6. † & vlterius continere debet ſpecia-

liter

liter facultatem beneficia conferendi, quæ sub generalitate verborum non compræhenditur. c. fin. de offic. vic. in 6. & gl. fi. in c. statutum, de preb. eod. lib. nec facultas inquirendi, corrigendi, aut puniendi excessus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs, seu administrationibus amouendi, per generalem deputationẽ Vicarij transfertur, licèt generaliter cognitio causarum transferatur, (nisi hæc specialiter sibi committantur) c. licèt eod. tit. & lib. & quamuis in facultate Vicarij omnia capita, quæ ad forum Episcopale deuoluuntur, non exprimantur, dummodo in generali Vicaria aliqua ex ijs, quæ speciale mandatum requirunt, fuerint expressa cum clausula generali, omniaq; alia, & singula, quæ nos facere possemus, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale, quàm præsentibus sit expressum, aut uerba æquipollentia, extenditur ad alia specialem mandatum requirentia, glo. vlt. in ca. licèt de offic. vic. in 6.

Vicario Episcopali generali,
15 † vt amplam possit habere iurisdictionem conferendi, & omnia exercendi, quę in tribunali Episcopali debet exercere, est tribuenda plena, & omnimodà facultas, & potestas ecclesiam Cathedralem, & Diœcesim, illiusq; membra, Castra, Terras, Villas, & alia quæcunque loca, bona, ac iura eidem spectãtia, & pertinentia in spiritualibus, & temporalibus regendi, & gubernandi, illisque in diuinis, & alias prout decet, deseruiendi, & deseruiri, ac in eadem ecclesia Ciuitate, & Diœcesi verbum Dei Clero, & populo prædicare faciendi, & vbi, quando, ac quoties, & cum quibus sibi uidebi-
16 tur, † in quibusuis casibus ordinarijs locorum à iure, & sacro Conc. Trid. permissis dispensandi, literas dimissorias, & commendatitias, & ad ordines etiã sacros, in absentia ipsius Episcopi, vt à quocunque catholico Antistite gratiam, & communionem Sanctæ sedis Apostolicæ obtinenti suscipiendos, seruata forma eiusdem sacri Cõc. Trid. licentiam dandi, & concedendi, & ad ordines huiusmodi pmoueri, ac beneficia ecclesiastica obtinere uolentes, adhibitis examinatoribus in Synodo deputatis, aut aliàs prout iuris fuerit, examinandi, vel examinari faciendi, ac de eorum uita, & moribus inquirendi, & se informandi; indeque iuxtà prædicti sacri Conc. Trid. Decretorum dispositionem, idoneos admittendi, & insufficientes, ac aliàs inhabiles reprobandi, ecclesiamque prædictam, omnesque, & singulas collegiatas, parochiales, aliasque ecclesias, & collegia, & generaliter quæcunque beneficia ecclesiastica, confraternitates,

tes, & loca pia, necnon Congregationes, & Diœcesim prædictas
17 visitandi, & reformandi, † ac omnia, quæ ad huiusmodi visitationis officium pertinere dignoscuntur, etiam in vim decretorum eisd. sac. Conc. Trid. vti sedis Apostolicę delegatus gerẽdi, & exercendi, ac tàm in capite, q̃ in membris reformandi, contra quoscũq; hęreticos, ac de hęresi suspectos, sortilegos, symoniacos, sacrilegos, vsurarios, adulteros, ĩcestuosos, cõcubinarios, fornicatores, ac quosuis alios delinquentes, cuiuscunque status, gradus, conditionis, vel ordinis existant, pro criminibus, & delictis ad forum ecclesiasticum quomodolibet spectantibus, & pertinentibus inquirendi, procedẽdi, & cõtumaces, ac de iure punibiles ab omnibus eorum officijs, dignitatibus, & beneficijs ecclesiasticis ad tempus, vel in perpetuum, prout iuris fuerit, priuandi, suspendendi, personaliter arrestandi, & carcerari faciendi, & generaliter seruata forma Conc. Tri. sacrorum Canonum, Decretorum Prouincialium, & Synodalium constitutionum dispositione, corrigendi, excommunicandi, puniendi, & mulctã
18 di, † casusque episcopales reseruandi, & ab eisdem, alijsque casibus reseruatis, ac à quibusuis ecclesiasticis sententijs, cẽsuris, & pœnis seruata eiusdem sacri Conc. Trid. forma, etiam tamquàm sedis Apostolicæ delegatus, vel subdelegatus absoluendi, & eorundem decretorum vi
19 gore procedendi, † Synodos, & alias quaslibet congregationes opportunas conuocandi, celebrandi, & illis præsidendi, causas, lites, & controuersias, tàm matrimoniales, beneficiales, ecclesiasticas, pphanas, ciuiles, & criminales, q̃ mixtas cuiuscunq; generis, & qualitatis existant, tàm per uiam simplicis querelę, quàm appellationis, recursus, nullitatis, seu aliàs quomodolibet ad forum Ecclesiasticum, tã ordinaria, quàm ex delegatione Apostolica, aut aliàs quouismodo spectantes, & pertinentes, cũ omnibus illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, audiendi, cognoscendi, decidendi, fineq; debito terminandi, pro Tribunali sedendi, sententias tàm interlocutorias, quàm diffinitiuas proferendi, & promulgãdi, easq; debitæ executioni demandandi, excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliasque ecclesiasticas sententias, censuras, & pœnas, tàm in personas, conuentus, capitula, collegia, & congregationes, quàm loca quæcunque, seruata eiusdem Conc. Triden. forma, ac aliàs prout iuris fuerit, proferendi, infligendi, & publicandi, easque excommunicandi, aggrauandi, reaggrauandi, interdicendi, & auxiliũ bra-

chij secularis inuocandi, ab excessibus, criminibus, delictis, sententijs, censuris, & pœnis quibuscunque auctoritate ordinaria, & ex eiusdem sacri Conc. Trid. dispositione delegata, quoscunque simpliciter, vel ad cautelam absoluendi, interdictum tollen-
20 di, † & quascunque pœnas moderandi, & in partem aut in totum remittendi, & de Apostolis super quibusuis appellationibus respondendi, electiones, præsentationes, & postulationes quarumcunque personarum vtriusque sexus, ad monasteria, Prioratus, Præpositturas, Dignitates, officia, & beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, seruata eiusdem Concilij Trid. forma approbandi, & reprobandi, ac præsentatos, & approbatos instituendi, resignationes quorumcunque beneficiorum, hospitalium, & aliorum piorum locorum simpliciter, vel ex causa permutationis, aut iurium cessionis recipiendi, & admittendi, & beneficia quæcunque cum cura, vel sine cura, etiã si canonicatus, & præbendæ, dignitates, vicariç, & cuiuscunque qualitatis existentia, tàm per resignationem huiusmodi, non tamen in fauorem, quàm ex causa permutationis, aut per obitum illa obtinentium, seu alia quauis occasione, vel causa vacantia, & vacatura, ordinariæ collationi spectantia & pertinentia quibuscunque personis seruata eiusdem Concilij forma conferendi, & prouidendi, & pro aug mẽto cultus diuini vbi opus fuerit, vigore eorundem decretorũ sacri Conc. Trid. & aliàs prout
21 iuris fuerit, † vniẽdi, dismembrã di, & noua beneficia erigendi, ex causa fundationis vel dotationis, ad formam prædicti sacri Conc. Trid. iuspatronatus, & præsentandi, reseruandi, beneficiaque simplicia Seminario puerorum, aut aliàs, cui, & quibus, ac quando, & vbi opus fuerit, eadem Conc. Trid. forma, & iuris dispositione seruata vniendi, applicandi, & incorporandi, ac eidem Seminario officiales, rectores, & alias personas pro illius recta administratione necessarias deputandi, & deputari faciendi, & pro illius subuentione, & alijs necessarijs ad illius sustentationem, portionem fructuum quorumcunque beneficiorum taxandi, & applicandi, ac beneficiatos quoscunque ad illorum solutionem cogendi, & compellendi, cogiq; & compelli faciendi, eosque, quibus de Canonicatibus, & præbendis prouisum fuerit, in Canonicos, & fratres recipi, stallumq; in Choro, & locum in capitulo assignari, ipsosque in corporalem, realem, & actualem possessionem Canonicatuum, præbendarum, dignitatum, officiorum, & beneficio-

ficiorum tàm collatorum, quàm vnitorum ponendi, & inducendi, seu poni, & induci faciendi,
21 † fidelitatis, obedientiæ, & alia consueta iuramenta, & seruitia à vassallis, & subditis, ac personis ecclesiasticis quibuscunque præstari solitis sibi præstari, & exhiberi petendi, & faciendi, illaque recipiendi; de bonis feudalibus, prout iuris fuerit, quoscunque infeudandi, & alienata, occupata, & illicitè distracta quæcunque ad ius, & proprietatem ecclesiæ reducendi, & reduci faciendi, ac caducitates declarandi, alienationes, & permutationes quorumcunque bonorũ ecclesiasticorum in emphyteusim ad tertiam generationem, aut aliud tempus, vel ex causa permutationis Apostolica auctoritate, aut aliàs in casibus, à iure permissis concessorum, in eundẽ tem vtilitatem Ecclesiæ, & non aliàs laudandi, & approbandi, & in casum deuolutionis, nomine Ecclesiæ retinendi, aut si sibi videbitur expedire iustitia suadente, in utilitatem Ecclesiæ Papæ beneplacito quatenus opus sit reseruato, & non aliàs aliter nec alio modo, etiam de nouo infeudandi, seu concedendi; ra-
23 tiones, † & computa quorumcunque administratorum, hospitalium, confraternitatũ, & aliorum locorum piorum videndi, reuidendi, examinandi, approbandi, & reprobandi; omniaq; alia, & singula faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequẽdi, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet oportuna, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerẽt magis speciale, quàm præsentibus sit expressum, cum amplo libero, ac generali, & speciali mãdato, amplaque, & libera ac generali, & speciali administratione omnium, & singulorum, quæ in præmissis occurrerent, aut aliàs quomodolibet occurrere possent: & si necesse fuerit pro præmissis omnibus, & singulis, vnum quoque, vel plures Vicarium, seu Vicarios, & locumtenentes propter illius absentiam, in eius locum, aliosque foraneos loco sui substituendi, eumque, vel eos reuocandi, toties, quoties, sibi placuerit, & uisum fuerit expedire. Et in litteris Vicariatus debent testes rogati ad-
24 esse † sine quibus etiam cum signo Secretarij tantùm vti scriptura priuata non probaret, l. instrumenta, & l. rationes. & ibi Paul. de Castr. num. 4. C. de probat. quia cum collatio sine testibus sit prohibita, & non faciat fidem. Rot. decis. 1. num. 2. de probat. in nou. & Fastol cau. vlt. dub. vlt. nu. 8. & eadem ratione, qua aliquid prohibetur, censetur, etiam prohibitum omne id, per quod peruenitur ad illud. l. oratio, & ibi Bal. ff. de sponsal. & Rebuff.

 pract.

pract.benef.de vic. ep. num. 13. & ibi post.nu.42. † Quamplures,etiam sunt Vicarij temporales, quia Principibus, Dominis, & magistratibus secularibus, pro tẽporali iurisdictione exercenda constituuntur,& secundùm morem Prouinciarum, & locorum vicarij nuncupantur, vt in insigni oppido Cherij Diœcesis Taurinensis,in quo principalis iudex temporalis Vicarius appellatur,& de pluribus Vicarijs temporalibus tradit Sbroz. d.q.3 .à nu.44.vsque in fin.inter quos † Dux Sabaudiæ, qui est Vicarius perpetuus Imperatoris,& de sanguine Imperiali pgenitus. Purpur. in l.1. nu.633. ff de offic. ei.

25

26

Primò enim Carolus IIII. Romanorum Imperator Amedeo consanguineo suo ex certa scientia,auctoritate Cæsarea concessit, quod omnes, & singuli sui, & sacri Rom.Imperij Vasalli,homines,& psonæ nobiles,& ignobiles Ciuitatũ, & Diœcesum Sedunen. Lausanen. Gebenen. Augusten. Iporegien. Taurinen. Maurianen. Tarentasien. & Bellicen. Nec non Diœcesum Lugdunen. Matisconen. & Grationopolitan. in quantum eædem Diœceses Lugdunen. Matisconen. & Grationopolitan. in Imperio existebant,qui tunc erant, & in futurum forent, omnia homagia,fidelitates,subiectiones, & obedientias,ad quæ,& quas ipsi Carolo Imperatori, & Imperio tenebãtur pro feudis,quæ tenebant ab eodem Carolo Imperatore, & Imperio, præfato Amedeo,& suis perpetuò successoribus, ipsius Caroli Imperatoris, & Imperij nomine, in eisdem Diœcesibus, & limitibus eandẽ iurisdictionem,Dominium,Regalia, & superioritatem, prout, & quemadmodum ante dictam concessionem eidem Imperatori pertinere poterant,haberent, tenerent, & exercerent, eosdem Amedeum, & eius successores in his Vicarium suum generalẽ constituendo. † Decernendoq; quòd oẽs appellationes, quas à quibuscunque ad tribunal Imperiale interponi cõtingeret, ad eundem Amedeum vice ipsius Imperatoris interponerentur, eidem Amedeo sententias ferendi, & executioni demandandi, aliaque omnia,& singula faciẽdi, etiam si mandatum exigerẽt speciale, & quæ in talibus appellationum causis ipse Carolus Imperator facere potuisset, & posset, si illas personaliter tractasset, plenam,& liberam potestatem concedendo. Et Vincislaus Romanorum Rex præmissa omnia confirmauit,& approbauit, prout etiam Maximilianus Romanorum Rex,in Imperatorem electus, eadem rata habuit,ac Episcopos Vercellen. & Montisregalis numero Episcoporum in literis Caroli Imperatoris

27

toris nominatorum, & specificatorum aggregauit, declarando, quod vniuersi, & singuli in eisdem literis comprehensi, & tâ nobiles, quàm ignobiles omnia homagia, fidelitates, subiectiones, & obedientias, ad quæ, & quas eidem Imperio tenebantur, & erant astricti pro feudis temporalibus, quæ ab Imperio obtinebant, præfato Duci Sabaudiæ, & suis pro tempore successoribus, tamquàm dicti Imperij Vicario, & vice ipsius Maximiliani in Imperatorem electi, & Romanorum Imperatorum, ac Regum successorum suorum facere, præstare, & recognoscere

28 tenerentur, & similiter † Carolus Romanorum, & Hispaniarũ Rex Catholicus in Imperatorẽ electus, declarauit Carolum Sabaudiæ ducem, eius antecessores, & successores in dicto Ducatu masculos, & legitimos fuisse, & esse, ac in futurum fore veros dicti Imperij Vicarios, in dictis Ciuitatibus, & Diœcesibus Sedunen. Lausanen. Gebenen. Augusten. Iporegien. Taurinen. Maurianen. Tarentasien. Bellicen. Vercellen. Montisregalis, & Nicien. Ducatus Sabaudiæ, & vltra ac citra montes, terrisque ei adiacentibus, ac in Diœcesi Lugdunen. Matisconen. & Grationopolitan. in quantum in Imperio, & districtu ac terris ipsius Ducatus Sabaudiæ eędem Diœceses consistebant, prout in alijs priuilegijs supra expressis. Nemini que alteri licere voluit ipso Vicariatu in ipsis terris, & limitib. ipsius Ducatus Sabaudiæ vti. Quæ priuilegia fuerunt etiam Apostolica auctoritate confirmata.

Præterea quod Dux Sabaudiæ sit Vicarius perpetuus Imperatoris probatur etiam vt in q. Delphin. 618. num. 6. & 7. & Cacher. cons. 9. nu. 4. & 5. & vti Imperator, cuius vices gerit, est honorandus. arg. tex. in c. fin 93. dist. Rom. sing. 362. Rebuff. in prax. benef. de vic. episc. num. 7. & Cassan. in Cat. glo. mun. par. 4. consid. 46. debetque inter recognoscentes Imperatorem in superiorem, omnes alios præcedere, & immediatè post Imperatorem sedere. arg. tex. in c. 2. de consuet. in 6. & deductorum per Abb. in cons. 21. cũ seq. vol. 1. Felin. in rubr. de maior. & obed. nu. 10. circa fin. & aliorum de quibus supra nu. 10. & 11.

29 Potest enim † Dux Sabaudię in suis Dominijs, vti Vicarius perpetuus Imperatoris omnia, quę potest Imperator in vniuerso. Paul. de Castr. cons. 34. nu. 2. lib. 2. Iacob. de S. Georg. in inuestit. feud. in princ. §. dubitatur etiam n. 4. & Purpur. in l. legem, num. 95. C. de pac. & non habet sibi similem, vt post Bal. in auct. & qui nu. 31. C. de bon. auctor. iudi. poss. tenet idem purpur. in l. 1. nu. 634. ff. de off. ei.

DE

DE PRIVILEGIO CLERICORVM. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non potest esse Vicarius Episcopalis. Et clerici à iurisdictione seculari sunt exempti, cui nec cũ iuramẽto se subijcere pñt.*

2 *Priuilegio fori gaudent quamplures clerici sacris nõ initiati.*

3 *Virginitas in vxore clerici quare requiratur, & quid significet.*
Auxilium legis frustra implorat, qui in ipsam committit, ibidem.
Clericus laicum conueniens regulariter forum rei sequi debet, ibidem.

4 *Statutum Principis secularis super forma iuramenti in foro seculari prestãdi aut in alio facto, an liget clericos, latè discutitur.*

5 *Clerico litigante in foro seculari, lege canonica tunc censetur, quod causa agitetur secundùm modũ illius iudicij, & quomodo hoc intelligatur, vide sub num seq.*

6 *Leges Imperatoris in auditoriũ ecclesiæ licet aßumere.*

7 *Constitutio laicorum iura ecclesiastica dissoluere non potest.*

8 *Clericorum causas Papa iudicib. secularibus delegare potest.*

9 *Clericus est maior quocunque laico.*

10 *Sacerdotes, & Dij, & Angeli appellantur.*
Difficultas impossibilitati æquiparatur, ibidem.
Inferior non potest iudicare superiorem, ibidem.

11 *Clericis sine Superioris licentia coram iudice laico iurare, aut testimonium dicere non licet.*

12 *Constitutiones laicorum contradicentes canonibus, non sunt seruandæ.*

13 *Priuilegium Principis semper est intelligendum citra præiudicium tertij.*

14 *Clericus non cogitur satisfacere creditoribus, nisi deducto, ne egeat, & num. seq.*
Cessio bonorum non liberat debitorem sed facit, nè debitor in carcerem detrudi possit ibidẽ.

15 *Clericus non habens vnde satisfaciat suis creditoribus, debet præstare cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cùm venerit ad pinguiorem fortunam.*

16 Clerici

16 *Clerici obligantes se in forma cameræ Apostolicæ, renunciãt quibuscunque legibus, & legum auxilijs.*

17 *Clerici, vel Monachi tutelæ, & curæ immunitatem habent.*

18 *Clerici sunt immunes à pœnitentia publica, prout ad illam publicè peragendam laici tenẽtur.*

19 *Familia episcopi gaudet priuilegio fori.*

20 *Familia armata ipsius episcopi eodem priuilegio gaudet.*

Familiæ appellatione qui veniãt, ibidem.

21 *Sacerdotibus apud gentiles quanta esset veneratio, & quantus honor tribueretur, & nu. 31.*

22 *Constantinus Imperator quantum tribuerit Sacerdotibus, Itẽ & Imperator Valentinianus.*

Valentiniani Imperatoris pietas qualis fuerit ibidem.

23 *Episcopus qualis eligi debet, & num 27.*

24 *Imperator electioni episcoporum non debet interesse, quibus caput suum submittere debet.*

25 *Ambrosius nondum baptizatus fuit electus eps Mediolani.*

26 *Integritas præsidẽtium salus est subditorum.*

27 *Eligendi non sunt ad episcopatum, nisi quos probabilis vitæ, & ecclesiastica disciplina commendat.*

28 *Reges, & principes non debent praeesse episcopis, sed illis subesse, & obedire tenentur.*

29 *Pontificalis dignitas est maior Regia.*

30 *Sacerdotes sunt regum, & principum patres, & magistri.*

Corona, quam in capite gerunt Sacerdotes quid designet, ibid.

31 *Alexander Magnus reuerentiam Sacerdoti adhibuit.*

32 *Argumentum ab exemplis paganorum desumi potest.*

33 *Joannes Chrysostomus in exiliũ pulsus quam celso animo plura passus sit.*

34 *Honorius Imperator Arcadium fratrem acriter de malè gestis contra Io Chrysostomum reprehendit.*

35 *Imperium, & ruere, & stare precibus Sacerdotum ostenditur.*

36 *Innocentius Papa quàm ægrè tulit mortem S. Io. Chrysostomi.*

37 *Innocentius Papa Arcadium Imperatorem et Eudoxiam à perceptione Sanctissimi corporis Christi segregauit, & reiecit.*

38 *Arcadius Imper supplex se pænitere sua epistola fatetur, veniam petendo.*

39 *Innocentius Arcadium humiliter supplicantem ad sacrum Eucharistiæ Sacramentum sumendum restituit.*

40 *Eudoxiæ Imperatricis genus mortis.*

41 *Arcadij Imper. iusto Dei iudicio intempestiua mors.*

42 *Io. Chrysostomi persecutores vindicta diuina fuerunt percussi.*

43 *Cyrinus episcopus acerbè excruciatus.*

3 non ord. † Virginitas uerò in uxore requiritur, quia significat, ecclesiam trimphantem, in qua non est macula, neque ruga, quę semper virgo permansit saltem mente, vnde Apostolus, despondi enim vos vni viro, &c. Paul. 2. ad Corinth. c. 11. in princ. ca. nuptiarum. §. deinde. 27. q. 1. & gl. pen. in d. c. debitum.

Clerici verò non beneficiati etiam in quatuor minoribus ordinibus constituti, habitum, & tonsuram non deferentes priuilegio clericali gaudere non possunt, sed pares laicis sunt censendi. Couar. lib. 2. var. resol. c. 1. nu. 9. & Conc. Trid. d. c. 6. sess. 23. & est ratio, quia cùm spernant decreta Pontificum, & sacri Conc. frustrà ecclesiæ implorant auxilium, qui committunt in ipsam, c. fin. de immun. eccles. cap. 2 ne cler. vel mon. & c. in audientia. de sent. excom.

Quæri nunc potest si statuto Principis secularis caueatur, quod oblato iuramento litis decisiuo, illud præstare debens, duabus intortitijs accensis genibus flexis corā altari, quòd in loco tribunalis esse debet, manibus supra sacrosanctis Euangelijs positis iurare teneatur, imprecando iram Dei, & vindictam contra Ananiam, & Saphiram coniuges, mentientes illatam, aliasque pœnas in eod. decreto appositas, si in dicto eius iuramento mentiatur, & vlterius, quòd faciat puram, & meram donationem fisco seculari de quadam pecuniarū summa, pro qua contra ipsū realis, & personalis executio fieri possit absque aliquo processu, & scriptura, casu quo iurans reprobaretur, si clericus conueniat laicum, quo casu regulariter forum rei sequi debet. c. si clericus. c. cum sit generale. de for. comp. & Oldr. consil. 83. numero 3.

4 An clericus, † cui coram iudice laico iuramentum sub dicta forma defertur, illud ad formam dicti decreti subire teneatur, vel forma sit reijcienda, & videtur, quòd sub eadem forma iurare teneatur, vel referre; quia in foro ciuili, quando clericus agit seruandum est ius laicorū, 5 † cum lex canonica consentiēs, quòd coram iudice laico causa agitetur, censeatur etiam velle, quòd decidatur secundum leges, & modum illius iudicij. Aabas in c. quod clericis. nu. 10. de fo. comp. Felin. in c. ecclesia Sāctæ Mariæ. num. 81. ver. tertius casus. de constit. & Corn. cōs. 14. num. 4. vol. 2. Et decretum principis legis habet vigorem. §. sed & quòd principi. Instit. de iur. nat. gen. & ciuil. leges enim Imperatorum in adiutorium ecclesiæ assumere, non autem cōtemnere licet. c. si in adiutoriū. cum seq. vsque in fin. 10. dist. & c. 1. de nou. ope. nunc. & iuramentum litis decisiuum est reciprocum,

cum; propterea, cum dictũ decretum sit tàm fauorabile clericis, quàm præiudiciale, & non sit inhonestum, debet etiam in foro ecclesiastico seruari. Bart. in l. cunctos populos. num. 29. C. de sum. trin. & fide cathol. Lap. alleg. 81. num. 1. in fin. & Abb. in d. c. ecclesia S. Mariæ. numero 37. vers. & ex hoc colligitur. de constit. & quãdo ius agendi, seu obligatio oritur ex facto clerici, vel quasi facto cũ eo ex contractu, vel quasi, post statutum editum, ligat clericum. Bartol. in d. l. cunctos populos. num. 29. vers. aut contra ea. & Abb. in eod. c. ecclesia S. Mariæ. nu. 40. de constit.

His non obstantibus, dictum decretum principis secularis super forma iuramenti in foro seculari præstandi non ligat clericos; quia illud iuramentum est litis decisiuum. c. & si Christus. de iur. iur. l. 2. l. admonendi. & l. iusiurandum. eod. tit. & proptereà licet clericus agens contra laicum coram Iudice seculari subijciatur legibus illius fori, hoc procedit in præparatorijs, & ordinatorijs litis, in quibus seruantur leges, & statuta fori, in quo litigatur, secus in decisorijs. Abb. in d. c. ecclesia S. Mariæ. nu. 25. in fine. & ibi Dec. nu. 43. & 44. & Felin. num. 55. & 81. de constit. & Corn. d. consil.
7 114. num. 4. in princ. vol. 2. † quia statutum, uel consuetudo laicorum non potest astringere clericos, cum imperiali iudicio non possint ecclesiastica iura dissolui. c. 1. dist. 10. c. quæ in ecclesiarum. de constit.

Licèt enim clericus actor forum rei regulariter sequi deat. c. experientiæ. 11. q. 1. subijcitur tamen foro seculari iure pontifi-
8 cio, † quia Papa potest iudicib. secularibus causas clericorum delegare. c. mennam. 2. q. 4. Abbas in eod. c. ecclesia Sã. Mariæ. num. 6. & Felin. etiam num. 6. vers. & pro limitatione, sed non sequitur, quòd decretis principum, vel legibus municipalibus in decisorijs subijciantur. Abb. in c. fin. num. 3. de reb. eccl. non alien. cum alijs supra deductis, præsertim in iuramento prestando sub dicta forma in foro seculari, coram multitudine laicorũ, intorticijs accensis, & genibus
9 flexis, stante † quòd clericus est maior quocunque laico. ca. 1. in fine. 17. dist. c. quis dubitet. 96. dist. c. duo sunt. 12. q. 1. & c. 1. §. quia verò. de sacr. vnct.

10 Sacerdotes à Deo Dij, † & quandoque Angeli appellãtur, Dijs non detrahes, & principi populi tui nõ maledices, Exod. c. 22. ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, psal. 81. c. sacerdotibus. 11. q. 1. c. futuram. vers. vos à nemine. 12. q. 1. sacerdotes enim à Regibus sunt honorandi, & non iudicandi. d. c. sacerdotib. Indignum quippe est vt Sa-

vt Sacerdotium senatus iudicet, cum pateat populum sequēdum non esse, sed docendum, vt inqnit Baro.anna.eccles.904 §.episcopi.& cùm salua sacerdotali dignitate, forma dicti iuramenti ab ecclesiasticis personis haud seruari possit, nō ligat clericos, quia illius difficultas impossibilitati æquiparatur.c. breui. de iureiur. & Felin.in eod.c. ecclesia S.Mariæ.num.86.

Et cùm iuramentum prædictum non concernat bona temporalia tantùm, sed comprehendat etiam personas, ideò à clericis in foro seculari seruari non debet.Abb.in d.c.quòd clericis. num.11.in fine.& num.23.de for.comp. & in c. postulasti. nu. 16.eod.tit. cùm personam subijcere non possint laicis sibi inferioribus contra naturalem rationem, quòd inferiores iudicent superiores.cap.inferior.21. dist.c. cùm inferior. & ibi Abb. in princ.& num.1. de maior. & obed.Prætereà non solùm iuramentum litis decisiuum sub dicta forma clericus coràm iudice laico præstare nō tenetur, sed nec aliud quodcunque iuramē-

11 tum de calūnia † præstare debet, sine licentia sui episcopi, aut alterius ecclesiastici legitimi superioris.Bart.in l. cum clericis. C.de epis.& cleric.Innoc.in c.1. nu.1.& 2.de iur.calum. & ibi Abb.num.17.Bal.in l.quoniam liberi num.4.C.eod.tit.& Spec. de test.numero 36.libro primo.

Nec superior licentiam iurādi tribuere potest, nisi secūdum iuris dispositionem, quæ nō admittit, quòd coram laico clericus testimonium dicere debeat, & tunc in manibus episcopi, vel vicarij, aut alterius personæ ecclesiasticæ ab episcopo delegatę præstari debet.c.quāquam, vbi etiam gl.penult.& fin.& archidiac.14.q.2. vltra, ꝙ colligitur principis intentionem non fuisse ligare clericos; cum iurantes teneantur facere fisco seculari donationem in euentum periurij, de quadam pecuniarū summa, pro qua executio realis, & personalis absque processu fieri possit, cùm clerici personam foro laicali subijcere nō possit ex

12 supra deductis. † Et principum decreta, ubi canonibus cōtradicunt, non sunt seruanda. c.1. de nou.ope.nun. Abb.in c.in pręsentia.num.28. uers. hoc etiam expresèè.de prob. & Alex.in l. etiā filios.numer.4.in fin.ff.sol.matr. Et semper principum decreta

13 † debent intelligi, saluo iure, & citra iniuriam, & præiudicium tertij.l 2.§.si quis quòd.& §.si quis à principe.ff.ne quid in loc. pub.Ias.in l.fin.num.19.& 20. ff.de const princ.& Olasc.decisione 90.num.11.

14 Præmissa † corroboratur priuilegio, quod habent clerici, ne cogi possint satisfacere creditoribus, nisi deducto, ne egeāt.glo.

in c. studeant. in ver. ut tale. 50. dist. & Abb. in c. veniens. nu. 4. de transact. gl. & Bar. in l. miles. nu 3. & Ias. num. 12. ff. de re iud. reprobata opinione Paul. de Castro, & Mathęsil. contrariũ tenentium, hancque esse communem opinionem testatur Couar. in lib. 2. var. resolut. c. 1. num. 9. post princ. quia licèt debitor creditori satisfacere non valens, vt à carceribus liberetur, bonis cedere possit. l. 1. & ibi Paulus de Castr. num. 1. & 2. C. qui bon. ce-
15 dere pos. tamẽ clericus † bonis cedere non tenetur, nec pro ære alieno potest carcerari, sed cautionem idoneam de satisfaciendo creditori, si ad pinguiorẽ deuenerit fortunam, præstare tenetur. c. Odoardus. & ibi Abb. nu. 8. de solut. & in defectum cautionis, quòd illam præstare non possit, cautio iuratoria illi est admittẽda. c. per vestras. §. cùm ergo. & ibi gl. in uer. quam potest. de don. inter uir. & uxor. & gl. in d. c. Odoardus. in uer. idonea. Et hæc conclusio regulariter procedit de iure communi vbique locorũ, quòd clerici conueniti nõ queant ultra id, quod facere possunt deductis necessarijs alimentis, ne in opprobrium status ecclesiastici cogatur mendicare, d. gl. in c. studeant. l. miles. ubi glo. in uer. facere. & ibi Bar. num. 3. & Ripa, qui de communi testatur. num. 7. ff. de re iudic. Couar. in eod. cap. 1. lib. 2. uar. resol. num. 9. c. diaconi sũt, vers. mendicat infœlix. 93. dist. & Cõc. Trid. c. 2. de reform. sess. 21. Addo dictam conclusionem procedere etiam quòd agatur vigore instrumenti iurati, & ꝙ fuerint latæ tres sententiæ conformes contra clericum, dũmodò sit in sacris, vel beneficiatus, aut aliàs gaudeat priuilegio clericali, incedendo in habitu, & tonsura, & inseruiẽdo alicui ecclesiæ, iuxta dispositionem sacri Conc. Trid. c. 16. de reform. sess. 23. quia aduersus executionem sententiarum poterit objicere, se inopem esse, nec ob id posse excommunicari, aut carcerari, præstita iuratoria cautione de soluendo cùm ad pinguiorẽ deuenerit fortunam, iuxta dispositionem c. Odoardus. de solut. ex traditis per Couar. eod. libro 2. var. resol. c. 1. num. 9. vers. quoties verò.

16 Caueant tamen clerici † de se obligando in Romana Curia in forma cameræ Apostolicę, qa illius obligationis uigore renunciatur. c. Odoardus. omnibusq; legibus, & legum auxilijs, quibus vti, aut se iuuari possent; legibus enim in sui fauorem introductis quilibet renunciare põt. l. si quis in conscribendo. C. de pact. & gl. 1. in c. si diligenti. ver. super hac. de for. comp. ita quòd clerici, & laici tunc pari modo condemnantur, excommunicantur, carcerantur, & in carceribus deti-

detinentur, vt nec pro excarceratione obtinenda ad bonorum cessionem admittantur, nisi ex pōtificis gratia speciali, quę per signaturam gratię expeditur cū clausula, constito summariè de paupertate, vt de iure, vt post Staphil. de lit. gratiæ, & iust. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 1. num. 9.

17 vers. quoties verò. † Et generaliter episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, & monachi ipso iure gaudent priuilegio immunitatis, & ab omni onere tutelę, siue testamētarię, siue legitimæ, siue datiuæ, & curæ non solùm pupillorum, & adultorum, sed etiam furiosorum, mutorum, & surdorum, & aliarum personarum, quibus tutores, uel curatores à legibus dantur. c. generaliter. 16. q. 1. & Abb. in ca. non minus. num. 15. de immun. eccles.

18 Laici autem † publicè pœnitentes solemnem pœnitentiam peragere tenentur coram episcopo ciuitatis sacco induti nudis pedibus, & alijs solemnitatibus seruatis, de quibus in c. pœnitentes. & c. in capite. 50. dist. clerici tamen solemnem pœnitentiam peragere non permittuntur. cap. confirmandum 50. dist & gl. in c. presbyteri. 28. dist. sed si sit depositus, uel pro publico crimine damnatus, Sacerdos publicā pœnitentiam peragere potest. d. c. presbyteri. & ibi gl. & glo. in eo. c. cōfirmandum. & ratio prohibitionis fuit propter scādalum, quod subditis immineret, ut in additione ad gl. in d. c. cōfirmandum. in ver. pœnitentibus. & arg. c. de his. vers. qui autem. d. 50. distinct.

19 Quòd † attinet ad priuilegiū fori, eo gaudet etiam familia episcopi, licèt sit secularis. Abb. in c. nullus. num. 6. vers. in familia de fo. comp. & in c. fin. num. 5. de off. archid. & Oldrad. consl. 293.

20 num. 5. vers. potest & alia. † sub cuius nomine uenit etiam familia armata episcoporum; de qua suprà c. 9. quia familiæ appellatione, omnes, qui in seruitio sūt, continentur, etiam liberi homines, qui & bona fide seruiunt, vel alieni, & etiam qui in potestate eius sunt. l. ædiles. §. familiæ. ff. de ædil. edict. & omnes, q cum aliquo habitant. gl. in c. 1. 3. q. 5. & in c. in literis. in verb. de familia. uers. familiares appellantur. de test. & attest. Quòd autem episcoporum familia gaudeat priuilegio fori, tenet Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. c. 9. num. 47. etiā quòd sint laici, ut post Marsconf. 67. nu. 60. Calcan. consl. 71. Capic. decis. 12. num. 2. Io. de Mont. sperel. inter consl. Calc. consl. 72. ubi de communi testatur Abb. in c. 2. nu 6. de for. comp. Boss. eod. tit. de for. comp. num. 172. Clar. in q 35. & alios, quos citat, tenet idem Farinac. in sua prax. crim. q. 8. num. 46. par. 1. tom. 1.

Sacerdotes aūt semper adeò fuerunt

fuerunt priuilegiati, ac in maxima ueneratione habiti, vt etiam gentiles eorum falsos Deos colendo, prophanos eorum Sacerdotes in admirationem haberent, ipsisque reuerētiam, & seruitutem præberent, uti hominibus sacris à cœlo missis, & in Græcia dignitas Sacerdotalis æquabatur in omnibus regię dignitati, ut testatur Plutarch. q. Rom. ult. Inter Francos etiā maximam auctoritatem, & potestatem Sacerdotes, Druidi nuncupati obtinebant, ut scripserunt Elianus lib. 14. cap 34. Cæsar in Com. Bell. Gal. lib. 6. & Petr. Ribaden. in suo tract. de Relig. lib. 5. c. 35. in princ.

In Vrbe Roma Sacerdotes illi erant potestate suffulti iudicandi, & decidēdi causas, & controuersias, quæ oriebantur inter ministros eorundem inaniū deorum, atque inter Magistratus, & particulares, ut scribit Dyonis. Alicarnas. & inter Germanos, Sacerdotes determinabāt omnia ardua, omni oppositione, & contradictione cessante, Cornel. Tacit. lib. 2. & quòd gentiles, qui deos ligneos, & lapideos colebant, tamen eorum sacerdotibus honorē maximum tribuerent, probat tex. in c. sacerdotibus. §. ante eum. 11. q. 1. & Petr. Ribaden. eod tract. de Relig. c. 35. in princ. ubi præmissa, & alia plura gentilium exempla uidere licet.

22 Cōstantinus Imperator † tantum tribuit sacerdotibus, ut cū primæ generali Synodo, quæ apud Nicenam fuerat congregata, præsideret (ante eam enim non fuerant generales Synodi congregatæ, ut tenet gl. fin. in c. futuram. 12. q. 1.) cùm querelam quorundam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait, Vos à nemine iudicari potestis, qa solius Dei iudicio reseruamini, Dij etenim uocati estis, & idcircò non potestis ab hominib. iudicari. eo. c. futuram. §. idem uerò.

23 Valentinianus item † Imperator mortuo Auxentio Arianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanensem Ecclesiam, vt lupus dilaniauerat, cum uellet Deo ordinante ibi Episcopum consecrari Episcopos euocans, illis inquit, Nostis apertè diuinis eloquijs eruditi, qualem oporteat esse Pontificem, & quia non decet eum verbo solo, sed etiam conuersatione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorē virtutis ostendere, testemq; doctrinę conuersationem bonam

24 habere: † & talem in Pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincerè nostra capita submittam⁹; & eius monita, dùm tanquàm homines delinquimus, veluti curātis medicamina, suscipiamus. Cui cùm Synodus dixisset, vt magis ipse decerneret, sapiēs, & pius

pius existens. Imperator ipse ait, Super vos est talis electio, vos.n. gratia diuina potiti, & illo splen dore fulgentes meliùs poteritis eligere. Cum autem tunc sacerdotes egressi de Episcopali sede tractassent, & ordinatione Diuina electus fuisset Ambrosius
25 nondum baptizatus, † exultans Imperator ait, Gratias ago tibi Domine omnipotens, & Saluator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meã sententiam ostẽdisti iustitiæ tuæ conuenire, Ambrosium verò qui de sua electione contristabatur, confortauit illi dicendo; Noli timere, quia Deus, qui te elegit, sẽper te adiuuabit, & ego adiutor tuus, (vt meum ordinẽ decet) semper existam, vt in historia eccles. tripar. lib. 7. & in cap. valentinianus 63. dist.

Maximè igitur Imperatores, Reges, & alios Principes Christianos ipsius Valentiniani Imperatoris pijssimi imitatores esse decet, ne pręcipuè ad regimẽ ecclesiarum Cathedralium imperitis, aut aliàs minus habilib. faueant. nec ad Cathedrales quibus ex fundatione, vel sedis Apostolicæ indulto illis personas idoneas nominandi, vel eligendi ius competit, personas legitimis requisitis carẽtes nominent, eligant, vel præsentent;
26 † quoniam integritas præsidentium salus est subditorum, c. inter corporalia, de translat. episcop. & Conc. Triden. ca. 1. circa princ. de reform. sess. 6.

27 Cùm enim ecclesiarum † regimen onus sit Angelicis humeris formidandum, inuigilare debent Principes, vt per ipsos nominandi, & præsentandi, digni sint; quorumque prior vita, & omnis ætas à puerilib. exordijs vsque ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia laudabiliter acta testimonium præbeat, vt secundùm venerabiles beatorum patrum sanctiones assumantur, vt c. in sacerdotibus. c. episcopum 61. dist. c. fi. 59. dist. & Conc. Trid. d. c. 1. §. integritas enim. talesq; sint, quibus, & ipsi qui temporalia gubernant, sincerè sua capita submittere, & eius monita tutè suscipere possint, vt d. c. valentinianus, ante med. 63. dist.

Nec indignari debent Episcopis subiacere, & eorum monita
28 suscipere, † quoniam Reges, & Principes Archiepiscopis, & Episcopis suis reuerenter assurgere, caput inclinare, & eis apud se venerabilem sedem debent assignare, d. c. valentinianus c. solitæ. §. hæc autem, & ibi gl. in ver. assurgant, & in ver. venerabilẽ, & Abb. nu. 7. de maior. & obed. non autem negatur, quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo re-
29 cipiunt temporalia, † sed Pontifex antecellit in spiritualibus,

quę tantò sunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur corpori, & tantò est Pontificialis dignitas Regia maior, quantò maior est Sol Luna, d.ca.solitæ, vers.quòd autem, & vers.sed illa. & est septuagesies septies Pōtificalis dignitas maior Regali, vt ibi per glo.in ver.inter solem, de maior.& obed. & Deus constituit Sacerdotes super gentes, & Regna, vt euellant, dissipent, ædificent, & plantent. Hier.ca.1.d.cap.solitè.§.potuisses, & ibi
30 Abb.nu.5. † Et sacerdotes Christi, Regum, & Principum, omniumq; fidelium patres, & magistros censeri nemo potest dubitare, vt scripsit Greg. in Epist. ad Hermanum Episcopum Metensem relatus in c.quis dubitet 96.dist.& sũt Reges, se, & alios in virtutib. regentes, qui in Deo Regnum habẽt, quòd designat corona, quam in capite gerunt, vt c.duo sunt, 12.q.1.& c. vnico. §.quia uerò.de sacr.vnct.

31 Alexander in. † ille magnus, dum ad destructionem Hierusalem pergeret, summum Sacerdotem, qui vt illum exciperet, ei Pontificio ornatu indutus occurrit, genibus flexis adorauit: Et Parmenoni eiusdem familiari interroganti, quare illi viro ita se humiliauerit, respondit, Non hominem adoraui, sed Deum, cuius est sacerdos, Ioseph.de Antiq.lib.11.c.8.& August.de Ciuitate Dei.lib.18.cap.45. Si enim gentiles in maxima veneratione Sacerdotes habebant, multò magis Principes Christiani illis debitum honorem, & reuerentiam præstare tenentur, arg.tex. in d.c.sacerdotibus.§. ante eum.
32 11.q.1. † & ab auctoritate, quę procedit etiam ab exemplis paganorum arguere licet, vt cap. quęsta.ubi Archid.13.q.2. & d. §.ante eum, ubi Dominicus.11. q.1.& quòd Principes Christiani cùm ecclesiæ ministris reuerenter, & fauorabiliter, se gerere debeant, prædictis, & alijs pluribus exemplis probat Petr. Ribaden.in eo.tract. d relig. lib. 1.cap.35.per tot.& contrafaciẽtes sæpius dei iudicio grauibus plectuntur pœnis, ut de sæuientibus contra S. Io. Chrysostomũ infrà patebit.

33 Io. Chrysostomus † in exiliũ pulsus, quàm celso animo illud pertulerit, eius Epistola ad Ciriacũ data testatur, vbi ità inquit, Etenim ego cum è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra me meipsũ, si quidem vult me Regina exulem, agat in exilium, Domini est terra, & plenitudo eius; & si vult secare, secet, idem passus est Isaias, subscribat illi; si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor; si vult in caminum inijcere, idem passi sunt tres illi pueri; si me feris vult obijcere, obijciat, Danielis in lacum Leonib. obiecti recordabor, si me lapida

re vult, lapidet, Stephanum habebo primū martyrem socium; si & caput tollere vult, tollat, habeo socium Io. Baptistam, & si substantiam auferre, auferat, nudus exiui de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc, Chrysost. Epist. 3. ad Ciriacum. relatus à Baron. in lib. ann. tom. 5. ann. 44. pag. 197. in fin. & cùm in exilium à militib. deportaretur, ipse Ioannes ægra valetudine toto itinere laborauit, continuis febribus, & stomachi solutione, alijsque grauissimis morbis obsessus, vt in eo ann. 44. to. 5. pag. 212. & seq. & post prędicta aliaque plura, & maiora passa Comane exul requieuit in Domino, vt per eundem Baron. eod. tom. 5. ann. 407. pag. 254.

34 Honorius quidem † Imperator ægrè præmissa ferens epistola sua ad Arcadium fratrem Augustum, qui Eudoxiæ reginæ cōiugi obtemperando cū Io. Chrysostomo tam male se gesserat, sic est affatus, Nescio qualis tàm potens, & à dęmone immissa impulsio persuasit tibi, ò frater, fœminæ committere te ipsum, & patrare talia, qualia nemo alius pius Christianorum regum patrauit: Etenim qui istinc sunt sanctissimi Episcopi clamāt aduersus Imperium nostrum, quòd magnum Dei Antistitem Ioannem, neque legitimè, neque ex præscripto canonum, & ab Episcopali Sede depulistis, & acerbissimis exilijs, & intolerandis iniurijs eijcientes per vim vita spoliastis, locumtenentes autem Romanæ ecclesiæ ob vestrum honorem, & legitimi iudicij stabilimentum missos, qui afferebant hinc literas, vt omnia integrè definirentur, renuistis: quibuscū nihil humani egistis, amplius, & custodijs diuersis conclusistis, ac fame propè necastis; simulq; quas secum ferebant pecunias, ad uiatici necessitates corporeas auferri ab ipsis mandastis; & clamantes contra vos ad Deum, atque ingemiscentes nullo sunt habiti loco; adhæc Apostolica mandata nihili facta à vobis sunt, Episcopos sanctos iniustè priuastis, ac sexcentis iniurijs, & exilijs maximè longinquis iniustè adiudicastis, aliosq; pro his indignos indignè intrusistis, contende igitur frater non verbo, sed re, & Deum, & homines de correctione eorum, quæ non sunt rectè acta, certiores facere: certus, & ipsum † Imperium nostrum, & ruere, & stare precibus Sacerdotum. Baro. anna. 407. tom. 5. pag. 260. in prin.

35

36 Innocentius enim † Papa I. ob ipsius S. Io. Chrysostomi mortem eidem Imperatori Arcadio ita scripsit; Vox sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deū cōtra te, ò Imperator, sicuti quōdam Abel iusti contra fratricidā Caim, & is modis omnibus vindicabitur. Et si beatus Ioannes

vitam reliquit fide seruata, & fluctuantibus cõfirmatis, in æterna tamen sæcula sempiternam deliciarum, & immortalis vitæ hæreditatem est consequutus; Noua autem Dalida Eudoxia, quæ paulatim te erroris, seu seductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore sibijpsi introduxit, graue, & qđ gestari nequeat, peccatorum põdus colligans, atq; id prioribus peccatis suis superaddens; Itaq; ego minimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri
37 creditus est, † segrego, & reijcio te, & illam à perceptione immaculatorum mysteriorũ Christi Dei nostri; Episcopum etiam omnem aut clericum ordinis sãctæ Dei ecclesiæ, qui administrare, aut exhibere ea ausus fuerit, ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis literas dignitate sua excidisse decerno. Baro. in lib. anna. eccles. eod. to. 5. anna. 407. pag. 258. circa fi. & pag. 259. in prin.

Arcad. verò ad Innoc. ita re-
38 spondit, † Norũt omnes homines mentis compotes commissa per ignorantiam, nec diuinitùs, nec per leges puniri, neq; adeo quenquam alterius nomine supplicium luere. Omnino, ò Põtifex Dei, ne quicquàm eorum, quæ in legatos audacter perpetrata sunt, sciẽte me factum est; idq; ex eo perspici potest, quòd eos, à quibus illa orta sunt, seuerè vltus sum, neq; quòd magnus ille Ioannes depositus sit, vlla in me culpa eius rei inhæret, sed infœlicibus Episcopis: vbi autẽ erit pœnitentiæ bonum, nisi ijs quos pæniteat, uenia tribuatur? Igitur si nos quidem ex pœnitẽtibus non essemus, meritò aditus ad ueniam clauderetur: & si accusauimus, & condemnauimus nos ipsos, ab his, quæ malè egimus, ne bono quidem pœnitentiæ, quòd quidem uenia est, excidamus. Quòd quidem propterea scripsi, ut mansuetudinem tuam certam redderem, nos nihil eorum cognitum habuisse, quæ nostris Antistibus, & clericis acciderunt, cuius rei testem benignum illum Deum imploramus; Nimirum purus, & innocens sum, quòd ad ipsorum condemnationem attinet, quippe cum eorum communione sim usus, causæ nihil erat, quã ob rem eos affligeremus. Quòd autem attinet ad Eudoxiam, scito me illi parùm moderatè pro ratione delicti mercedem retulisse: Quo sanè factum est, vt ex eo mærore, & angustia, difficili, grauissimaq; correpta ægri-
39 tudine decumbat † igitur, quod superest, enixe te obsecro, ut nos à segregatione liberes, nec multipliciter punias: non enim ipse Dominus idem ob delictum bis hominẽ percutit, cui Innoc. alia Epistola, inquit; studium diligentiamq; vestram Dei præscripto

scripto, & voluntati consentaneam, quam propter ipsius nomen declarastis, accepimus, & probauimus; Quapropter sacris à vinculis soluti ad signa Dominica confirmatis animis accedite. Baro. eod. tom. 5. fol. 259.

Non longè post Eudoxiæ patratorum in S. Io. Chrysostomi
40 scelerũ vltio dilata fuit, † quoniam non vltra tres menses ab obitu S. Ioannis superuixisse traditur. Genus autem eius mortis ita contigisse describitur, Cùm pregnans esset, iamque partui vicina foret, fœtus in vtero extinctus est, at cùm eum edere vellet, nequiuit; totosq; dies quatuor mortuus fœtus in vtero retentus computruit, atque vteri quoque abscissum effecit, cumque neque exiret fœtus, & dolorum finis non esset, quidam ei literas magicas superposuit; quarè & statim eiecit mortuum fœtum, & simul animam miserrimè efflauit. Baro. eod. tom. 5. anno. 404. pag. 220.

41 Nec Arcadius † Imperator quamuis iunior esset ætatis, trigesimum primum tantùm annũ agens, vt per Baro. eod. tom. 5. anno. 408. in princ. diù superstes fuit, cùm vix Chrysostomo quadriennio superuixerit, vt vlciscẽte Deo palàm factum sit, quanto periculo Principes eos insequantur, de quibus illa tàm terribilis præcessit comminatio Christi, Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, & qui scandalizauerit vnũ de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspẽdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Matt. c. 18. Marc. c. 9. Luc. ca. 17. & Baro. ead. pag. 220.

42 Alij etiam persecutores Ioan. Chrysostomi vindicta diuina fuerunt percussi; Quorundam enim Episcoporum, & laicorum corpora morbus assumẽs varijs cruciatibus agitabat, lenta febris intestina depascens, pruritusque intolerabiles totam superficiem vnguibus leuabat, Lõgi quoq; intestini perpetui dolores, & colici passio, cuiusdam pedes intercutanei morbi instar, nimia inflatione turgescebant. Alteri nimia humoris redundãtia ad manus vsq; deriuantis, eos q̃ malè subscripsere, digitos in xto frigori incendio fuerunt excruciati. Aliũ aqualiculi tumor, & putredo ex secretiori parte corporis in longum se extendens, & vermes gignẽs acriter vexabãt, respirandique difficultas, omnium intensio membrorum, imaginesque nocturnæ in canes rabiosos, & districtis gladijs barbaros, & vocem horrendam transeuntes insomnem, somnumque ducebant; Alius equo lapsus, dextro fracto crure, continuò vitam cum morte commutauit; Alius amissa voce octo mensib.

emarcuit in lecto, qui nec manus ad os apponere poterat; Alius uiuens crura sensim vsque ad genua per triennium urebatur, chrysipeli molestè fatigatus; Alius inflata lingua cum febre uehementi non ualebat eam intra præstitutum à natura locum continere, in pugillari scribens confitebatur scelus suum, & sic uidebatur iram diuinitùs illatã, uarijs in auctores mali sæuire modis. Baro. lib. anna. eccl. tom. 5. anna. 404. pag. 219. post med.

43 Cyrinus uerò episcopus, † qui eundem Ioannem conuitijs exagitauerat, atque eum contumacem sæpiùs uocauerat, acerbè excruciatus, afflictusque fuit, vt pes eius putresceret; & propterea necessitate adductus, cùm à corpore illum abscinderet, sectionem non semel tantùm, sed sæpiùs passus est; quoniam mali contagio per vniuersum corpus surrepsit, adeò ut alter pes eã infectus similiter amputatus sit. Baro. anna. 404. eod. tom. 5. pag. 220. in princ. Impium quoque Veremundi II. legionis in Hispania Regis factum Deus uendicauit, nã quod ille in uincula cõiecisset Ouetensem episcopum, tàm diù cessauere à cœlo pluuię arente omninò terra, quamdiù episcopus detentus est, at illo dimisso, resipiscéteque Rege, rediere pluuię, terręque humor, quo miraculo obtertitus Veremundus in se rediens, pœnitentiam ab episcopis impositã piè peregit. Roder. Palent. par. 3. c. 22. & Maiol. de admir. nat. reb. colloq. 1. pag. 54. in fin.

44 Henricus VIII. † Angliæ Rex, qui inter alia de religione Catholica decreta contra Lutheranos edixerat. Primò, in Eucharistia sub panis, & uini specie post consecrationem esse corpus, & sanguinem Christi, nec amplius remanere substantiam panis, & uini. Secundò, communicare sub utraque specie nõ esse omnibus necesse ad salutem, & sub alterutra esse totũ Christum. Tertiò, non licere nuptias sacerdotibus. Quartò, uota castitatis esse præstãda. Quintò, Missas priuatas retinẽdas, & sextò, confessionem auricularem esse ad salutem necessariam, ac ijs, qui secus docerent, uti hæreticis supplicia grauissima constituerat, & deinde dicta decreta edicto publicò aboleuit, & paulò post Missa in eodem Regno fuit abrogata, ut post alios, quos citat, testatur Genebrar. in cron. lib. 4. § Henricus VIII. Rex, pag. 724. is inquam, totus mutatus, ac à recta fide, & Apostolico tramite deuians, Ioannem tituli Sãcti Vitalis presbyterum, Cardinalẽ Roffen. qui hæresib. suis, & erroribus consentire noluit, horrenda immanitate, & detestanda sæuitia publicè miserabili supplicio tradi, & decollari mandauit, ac fecit; necnon alia

quam-

quamplura, & non minora delicta contra quamplures Prælatos, & Episcopos, aliasque personas ecclesiasticas etiam Regulares sibi, vt hæretico, & schismatico adhærere recusantes, in eorũ personas crudelissima trucidatione patrauit; & etiam in mortuos, & eos quidem, quos in sanctorum numerũ relatos vniuersalis ecclesia pluribus seculis venerata est, feritatem exercere non expauit. Diui .n. Thomæ Cantuarien. Archiepiscopi sacra ossa, quæ in dicto Regno Angliæ potissimum ob innumera ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula summa cum veneratione in arca aurea in Ciuitate Cantuarien. seruabantur. postquam ipsum Diuum Thomam ad maiorem religionis contemptum in iudicium vocari, & tanquàm contumacem damnari, ac proditorem fecerat exhumari, ipsas sancti corporis reliquias comburi, ac cineres in ventum spargi iussit, omnẽ planè cunctarum gentium crudelitatem superans: cum nè in bello quidem hostes uictores sæuire in mortuorum cadauera soliti sint, pro quibus, & alijs pluribus suis excessibus anno Incarnationis Dominicę 1538. cal. Ianuarij, per Paulum Papam III. excommunicationis, & anathematis pœna fuit innodatus, vt in Bul. Rom. ca. 20. & Genebrar. in eod. lib. 4. cron. pag. 725. §. in odium. Deus tamen omnipotens tanta scelera impunita non reliquit. Nam Rex ipse miser perpetuis agitationibus angustijs, & angoribus fuit acerrimę vexatus; quoniam dimissa Catharina Austriaca, legitima coniuge flagrantibus admodum libidinis ardoribus, & flãmis captus Annam Bolenam propriã filiam de adulterio ex Thomæ Boleni cõiuge susceptam, vt scribit Hiero. Polin. in histor. eccl. lib. 1. cap. 7. de facto in vxorem desponsauit: quam postea iusto Dei iudicio de adulterio conuictam publicè decollare fecit, ut eodem lib. 1. c. 38. matrimonium tertio pariter de facto cum Ioãna Seimera contraxit, quæ vix annum fecũ vixit, qua mortua, Annam de Cleues in quartam desponsauit, ut eodem lib. c. 45. & 46. qua repudiata, ad quintas nuptias cum Catharina Auarda transiuit, quam etiam vti adulteram pęna capitis mulctauit, & sextò cum Catharina Parra nuptias celebrauit, ut eod. lib. c. 47. & tandem de viro forti, pulchræque staturæ, in tantam deformitatem corruit, ut ob eius crassitudinem, neque scalas Palatij ascendere posset, & vix portas introire, inter quos animę, corporis, honoris, & famæ grauissimos cruciatus pluribus annis miserrimam vitam sustinens ante quinquagesimum quintũ suæ ætatis annũ, de anno 1546.

infęli-

infęlicem animam exhalauit, ut per eundem Hier. Pol. d. lib. 1. c. 51. relictis ex tot mulieribus Eduardo filio impubere, qui in decimo sexto suę ętatis an. decessit, vt per eundem Hier. Pol. ead. hist. lib. 2. ca. 12. in fine. vnicaque Elisabeth filia, patre in nihilo melior superstite, in qua defecit descendentia eiusdem Regis, cuius testamentoim neq; vires, neq; executionem habere potuit, vt testatur idem Hier. in eadem hist. lib. 2. cap. 1. in prin.

41 Henricus quoque Ill. Francorum Rex ob mortem cruentam eius iussu de anno 1588. in uigilia Natiu. D. N. Iesu Christi in Cardinalem Guisium in Cubiculo Regali iniquissimè illatam; iusto Dei iudicio non post multos menses pari uiolenta morte unico ictu, & uulnere in uentrem cultro manu cuiusdam fratris Iacobi Clementis in proprio thalamo illato, dum à maximo, & potentissimo exercitu undique uallaretur, ad instar Holofernis fuit miserrimè occisus, ut per Campan. de hist. mūd. uol. 1. lib. 9. & lib. 10.

DE BONIS CLERICORVM. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Bona, prædia, & possessiones à quo tempore cœperit ecclesia possidere.*

2 *Constantinus Imperator quam liberalitatem ecclesiæ fecerit, & quantū ecclesiasticis detulerit. Episcopi locum Apostolorum tenent ibidem.*

3 *Constantini donationem ecclesiæ Romanæ factam fuisse validā, probatur ex pluribus.*

4 *Constantini donatio fuit expressè confirmata, & reuocari non potest.*

5 *Constantini donatio fuit à Deo, & toto orbe approbata, ac Spiritu Dei peracta, ita quòd contrarium tenentes non careant hæresis suspicione.*

6 *Otho primus huius nominis imperator, plura ecclesiæ Romanę confirmauit, & donauit.*

7 *Idem pro remedio animæ suæ, & filij sui plures ciuitates, vrbes, & oppida ecclesiæ Romanæ donauit.*

8 *Ecclesiæ Romanæ plura, & diuersa bona fuerunt donata.*

9 *Pipinus, et Carolus imperatores plura bona ecclesiæ Romanæ donarunt.*

10 *Donationes ecclesiæ Romanæ factæ per principes imperij fuerunt confirmatæ.*

11 *Bono-*

11 *Bonorum tria genera habent clerici.*
12 *Bonis ecclesiasticis clerici sustentari debent, quia altari seruiũt.*
13 *Ecclesia an bona habuerit tempore Apostolorum.*
14 *Bona ecclesiastica in quot partes diuidenda.*
Communio rerum frequenter discordias causare solet. ibidem.
15 *Bona ecclesiastica sunt pauperũ, quorum procurationem clerici gerunt, & num.* 10.
16 *Papa est omnium beneficiorum Dominus.*
17 *Episcopi vocantur in partem solicitudinis Papæ.*
18 *Bona ecclesiastica sunt patrimonium Christi, & Prælatorum quoad administrationem; pauperum autem quoad sustentationem.*
19 *Beneficiarij ecclesiastici lege naturali tenentur operibus pijs erogare superflua. & num.* 13.
20 *Decimæ quare dentur clericis.*
21 *Oblationes, quę sacerdotib. exhibentur, ab ipsis sacerdotib. qualiter destribui debent.*
22 *Beneficiarius malè impẽdens beneficij redditus peccat mortaliter, & an restituere teneatur.*
23 *Bona superflua, vt iudicentur, attẽditur personarum qualitas.*
24 *Tantò maior, & honestior est quilibet, quantò melioribus præest.*
25 *Seruitorum multitudo reddit maiorem dignitatem domini.*
26 *Nobilitas, & potentia considerãtur in beneficiorum collationibus, item & scientia.*
27 *Doctores sunt multum honorandi, & de eorum laudibus.*
28 *Beneficia non conferuntur ad voluptates explendas.*
29 *Acceptio personarum non est apud Deum.*
30 *Venatio quomodo, & quando est clericis permißa.*
31 *Bona ecclesiæ oblata in primitiua ecclesia vendebantur, & de eorum precio sustentabantur pauperes.*
32 *Bona ecclesiæ oblata, quare nunc conseruantur matricibus ecclesijs.*
33 *Clerici habentes patrimonium in primitiua ecclesia non poterant quicquam percipere ab ecclesia, quamuis illi deseruirent, & quare & cur nunc obseruatur contrarium.*
34 *Beneficiati deductis impensis pro sustentatione necessarijs, superflua in ecclesiæ vsũ, & instaurationem expendere tenentur.*

ECCLE-

1 ECCLESASTICI † viri altari inseruiẽtes, vt de altari viuere pñt. cap. cũ secũdũ. de præb. vir ille religiosissimus Costantinus imperator, suscepto Baptismi Sacramento, dataque licentia per vniuersum orbem non solùm suscipiendi Baptismum, sed etiam
2 fabricãdi ecclesias, † post fabricam templi primæ sedis beati Petri ab eo institutam, prædia possessiones, adeoque immensa donaria ecclesiæ donauit, ut eidem sedem imperialem relinqueret, & beato Petro, successoribusque suis spontè cõcederet, vt in c. futurã. 12. q. 1.

Donationem verò à Cõstan-
3 tino † ecclesiæ Romanæ fuisse factam validam, & irreuocabilem, probatur auctoritate tex. in eod. c. futuram. ibi, deniquè idem præfatus princeps donaria immensa contulit. 12. q. 1. c. Constantinus. 96. dist. facit l. Diui Constantini. C. de nat. lib. in princ. Et fuit expresse confirma-
4 ta † per Henricum imperatorẽ, vt testatur Clem. V. in Conc. gener. Viennen. vt in clem. vnica §. porrò præter. vbi probat etiam gl. in uer. Constantinum, quòd donatio valuit, & reuocari non potest. de iureiur. & ibi Abb. nu. 17. Bar. reprobãdo contrariam opinionem gl. in auth. quomodo oport. episc. num. 3. idem Bar. in procem. ffo rum. num. 13. & 14. Bal. in procem. C. nu. 7. & 8. ver. postea mutauit. Paul. de Castro in cons. 70. num. 7. vers. & finaliter. vol. 1. Alex. in cons. 67. nu. 8. ver. & pro hoc. vol. 1. cons. 24. num. 23. & 24. vol. 5. facit c. relatum. ibi, qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit. 10. q. 3. Innoc in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. Genebr. in chronic. lib. 3. pag. 411. & 412. in fin. & pluribus comprobat. Bellarmi de translat. imper. lib. 1. c. 5. §. quintò Illyricus. versic. nã inter cætera. Baro. annal. eccles. 324. pag. 244. per tot. tom. 3. Bursat. qui plures adducit in cons. 124. post num. 31. vsque ad num. 53.
5 lib. 1. contrarium † autem tueri, vel tenere, inquit, hæresim sapere. ibi sub numero 41. & scripsit Corn. quod Deus, ac mũdus approbat illam donationem, vndè de eius ualiditate non est dispu tandum; cum videatur spiritu Dei peracta. in consil. 1. num. 9. uol. 3. Gozad. cons. 1. num. 32. & 33. Curt. iun. cons. 174. num. 18. vol. 2. Et hanc esse communem sententiam canonistarũ, fatuũq; esse de ea disputare. post Neuiz. cons. 12. num. 63. inter consilia feudalia primæ editionis, & modernos Taurinen. in procem. digestorum. tenet idem Bursat. eodem cons. 124. post num. 52. ver sic. moderni Taurin. Alij etiam, nempè Pipinus, Carolus Magnus, & Otho imperatores plura ecclesiæ Romanæ dederunt, & donata confirmarunt.

6 Otho

Otho enim ipse I. Imperator
6 † Ioanni Papæ XII. per pactũ confirmauit sub sua ditione Vrbem Romanam cum Ducatu suo, & suburbanis suis, ac uiculis omnibus, & territorijs, siue montanis, ac maritimis, littoribus, atque portubus, cunctisque ciuitatibus, castellis, oppidis, ac uiculis in Tusciæ partibus, idest Portum, Centumcellas. Ceram, Bledam, Tudam, Perusiã, cum tribus insulis suis, idest, Maiore, Minore, Puluensim, Narniam, & Vtriculum cum omnib. finibus, ac territorijs ad supradictas ciuitates pertinentibus. Necnõ Exarchatum Rauennatem sub integritate, cum vrbib. ciuitatibus, oppidis, & castellis, quæ Pipinus, & Carolus imperatores eius prædecessores beato Petro, & ipsius Ioannis Papæ prædecessoribus iamdudum per donationis paginam contulerant, hocest ciuitatem Rauennam, & Aemiliam, Bobium, Cesenam, Forumpopuli, aliàs Forum Pompilij, Forum Liuij. Fauentiam, Imolam, Bononiã, Ferrariam, Cmaclum, & Hadrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territorijs, atque insulis terra, marique ad prædictas ciuitates pertinentibus, simul & Pentapolim, uidelicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Heiim, Forũsempronij, Montemfeltri, Vrbinum, & territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubinum, cum omnibus finibus, & territorijs ad easdem ciuitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinense, & in partibus Tusciæ, Longobardorum, Castellum fœlicitatis. Vrbem veterem, Balneum Regis, Ferẽtum, Viterbium, Ortem, Mattham, Tuscanam, Suanã, Populonium, Rosellas cum suburbanis, atque viculis omnibus, & territorijs, ac maritimis oppidis, ac uiculis seu finibus omnibus. Itemque Almus cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in Monte Bardoris, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte silicis, atque in prouincia Venetiarum, & Istria, necnõ & cunctum Ducatum Spoletanum, seu Beneuentanũ vnà cum ecclesia Diuæ Christinæ posita propè Paduam, iuxta Padum quarto milliario.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuã, necnon patrimonia ad potestatem, & ditionem ipsius Ioannis Papæ pertinentia, sicut est patrimonium Beneuentanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimoniũ Calabriæ superioris, & inferioris. De ciuitate autem Neapolitana cum castellis, & territorijs, & finibus, & insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad

easdem respicere uidetur. Necnon patrimoniũ Siciliæ, si Deus illud eidem imperatori traderet manibus. Simili modo ciuitatem Caietam, & Fundũ cum omnibus earum pertinentijs.

7 Præterea idem † imperator obtulit beato Petro, eidemque Ioanni Papæ, & successoribus suis pro remedio animæ suæ, suique filij, & suorum parẽtum de proprio ipsius regno, ciuitates, & oppida cum piscarijs suis, hoc est Reatem, Amiternũ, Furconem, Nursiam, Baluam, & Marsim, & alibi ciuitatem Interamnẽ cũ pertinentijs suis. Quas omnes supradictas prouincias, vrbes, ciuitates, oppida, & castella, uiculos, & territoria, simulque & patrimonia pro remedio animæ suæ, filij sui, ac parẽtum, & successorum suorum, & pro cuncto à Deo conseruato, atque conseruando Francorum populo, eidem Ioanni Papæ XII. eiusque successoribus vsque ad finem seculi eo modo confirmauit, ut in suo detineat iure, principatu, atque ditione, aliasque donationes confirmauit, ac priuilegia, gratiasq́, concessit, de quibus in literis anno Incarnationis dominicæ 962. die 13. mensis Februarij expeditis, & per eundem Othonem, & quamplures episcopos, abbates, & comites, subscriptis, de quib. per Baro. annal. 962. §. In noie domini, & seqq. tomo 10.

8 Diuersa enim bona † ecclesię Romanæ donata in dictis literis comprehenduntur, primò enim ciuitas Romana cum Ducatu suo, & alijs, de quib. suprà in §. Otho enim. vsque necnon. & in §. item in partibus. uersic. necnon patrimonia. usque ad §. præterea. Dicta enim bona fuerunt sub ditione Papæ, & successorum confirmata, vti patrimonium antiquum ecclesię Romanæ; de quo cum non constet ab alijs, quàm à Cõstantino fuisse donata ex supra allegatis, calumniosè negatur ipsa donatio, quam Deus, ac mundus approbauit, & quam notorium esse, factam fuisse, ac ualuisse, quod omnes Doctores Cæsarij Pontificijque iuris asserunt, testantur Corn. cons. 1. num. 9. vol. 3. Gozzad. consil. 1 num. 33. & Burs. qui illam cõprobat auctoritate quamplurium Sanctorũ, atque Pontificum, sanctorũ, atq; Theologorum, imperatorum, historiographorum, & vtriusq; iuris doctorum, in eo. cons. 124. à num. 38. vsq; ad finem.

9 Secundò, donata † per Pipinũ, & Carolum imperatores, de quibus in eod. §. Otho enim. uersic. necnõ Exarchatum, vsque ad dictum uersic. necnon patrimonium. Quæ omnia sic donata, cum alijs etiam donationibus fuerunt ab eodem Othone confirmata, vt in d. §. præterea. ver. quas omnes.

10 Tertiò,

10 Tertiò, † comprehenduntur bona donata per ipsum Othonem, de quibus in eodem §. prętereà. & donationes dictorum, & aliorum bonorũ fuerunt confirmatæ per principes imperij, anno 1279. vt suprà in c. 1. num. 19. & seqq. Et postremò ab Henrico imperatore, vt in d. Clem. vnic. §. porrò præter. de iureiur. Ab illo itaq; tempore, quo Constantinus ecclesiam dotauit, deinceps viri religiosi nõ solùm possessiones, & pdia, quæ possidebant, sed etiã semetipsos domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem Sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus cętus Domino seruientium conueniret, vt in d. c. futuram. 12. q. 1.

Videntes autem summi Sacerdotes, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles plus vtilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos uendebãt, ecclesijs, quibus præsidebãt episcopi, traderent, eo quòd ex sumptib. eorum tàm præsentibus, quàm futuris temporibus, plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communem uitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, prædia, & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesijs tradere, & ex earum redditibus uiuere cęperunt. Ipsę verò res in ditione singularum parochiarum, episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erãt, suntque ad præsens, ac futuris semper debẽt esse temporibus, è quibus episcopi uti fideles dispensatores eorum, omnibus cõmuni uita degere uolentib. ministrare cuncta necessaria dent, prout melius possunt; ut nemo in eis egẽs inueniatur. Ipsę enim res fideliũ oblationes appellantur, quæ à fidelibus domino offeruntur. His ergo memoratis augmentationibus, in tantũ ecclesiæ, in quibus episcopi præsident, domino adminiculante, creuerunt, tantisque maxima pars earum rebus abundat, vt nullus in eis communem vitam gerens sit indigens, sed omnia necessaria ab episcopo, suisque ministris percipiat, vt c. uidentes. ead. 12. q. 1.

11 Clerici uerò seculares † hodie tria genera bonorum posśũt habere. Primò, patrimonialia, quæ per successionem, donationem, legata, aut alios cõtractũs acquirũtur. c. episcopi. & c. sint manifestè. iuncta gl. ead. q. 1. c. 1. & c. fixum. ead. 12. q. 5. & c. quia nos. ext. de testam. Secundò, habere possũnt bona quasi patrimonialia, quæ quæruntur ratione ordinis clericalis, uel officij, alia ratione, quàm iuris percipiendi fructus beneficiorum, ut quæ percipiuntur in eleemosinis pro missis celebrandis, confessionibus audiendis, & cõcione habenda, uel quę pro merce-

de officium capellani, uicecurati, aut uicarij temporalis, vel alios spirituales actus exercendo Innocentius in d.c. quia nos & ibi Host. Abb. in c. cum officijs, nu. 8. de testam. Franc. in rub. eod. tit. in 6. col. 30. Tertiò, bona ecclesiastica, ut sunt redditus beneficiorum ecclesiasticorũ, qui quotannis percipiuntur, & quotidianæ distributiones, quæ occasione canonicatuũ, aut aliorum beneficiorum singulis diebus superlucrantur, vt c. prædia, c. in legibus 12. q. 2. c. attendendum est. 17. q. 4. Cōc. Trid. c. 11. de reform. sess. 22. c. 3. sess. 21. c. 15. sess. 24. de refor. & Nauar. de redd. eccles. q. 1. monit. 19.

12 Bonis Ecclesiasticis † cōuenit clericos sustentari, vt in ca. quoniam. 16. quęst. 1. ibi, clericos autem: quia cùm de redditibus ecclesiasticis principaliter debeant prælati, & aliæ ecclesiasticæ personæ sustentari, quæ seruiunt altari, & de altari viuere debent, c. cum secundùm extra de præben. ca. ex ijs, & c. penul. 12. q. 1. ideo quę supersūt in pauperes aut alios pios vsus sunt distribuenda. ca. aurum habet ecclesia, & ca. gloria Episcopi. 12. quæst. 1.

13 Ab initio autem nascentis ecclesiæ bonorum ecclesiasticorũ natura ab Apostolis cœpit exordium, quibus illi primi fideles bonis venditis pretium dederūt Apostolis, tanquàm Christi vicarijs, vt ex eis fideles alerētur egeni, Act. Apost. c. 2. c. 4. 5. & 6. & 1. ad Corinth. c. 9. & Baron. Anal. Eccl. 57. num. 72. & 73. par. 1. & etiam sub gentilibus imperatoribus, Ecclesiæ Christianorum prædia possidebant, quod testatur Pius primus epistola secunda, & Vrbanus ad omnes Episcopos. sed quia in persecutione Diocletiani, & Maximiani ecclesia pluribus fuerat bonis spoliata, Constantinus, & Licinius edicto publico, quæ ad ius totius vniuersitatis Christianorum spectabant, restitui mandarunt; vt ea, quæ antea ecclesiæ possederant, ad ipsarum ius denuò reuerterentur. Baron. vbi suprà nu. 82. quo facto, & reddita pace, regnantibus Principibus Christianis, ecclesiæ fuerunt locupletatæ. Baron. ibi num. 83. Et Gela-

14 sius † Papa clero ordini, & plebi Brundusij ita decernendo notificauit, redditusque, & oblationes fidelium in quatuor partes diuidi mandauit, quarũ vnã Episcopus sibijpsi debet retinere, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuere, fabricis tertiã, quartam pauperibus, & peregrinis fideliter debet erogari, quarum rationes diuino est redditurus examini, & illinc beneficiorum diuisio cępit exordium, vt ca. concesso. ca. quatuor, & c. de redditibus. 12. q. 2. & Abb. in q. 4. num. 14. vers. quarto adduco. & nu. 15.

Nàm

Nàm rerum communio frequentissimè discordias causare solet.l cum pater. §.dulcissimis. ff.de leg.2. propterea ad amputandas lites, discordias, & rixas, quæ inter Episcopos, Capitula, fabricerios, & eleemosinarios occurere solebant, ita fuit facta diuisio, Nauar. in tract.de reddit.eccles.mon.50.q.1.nu.2.vers. secunda quòd. Nihilominus bo

15 na † ecclesiastica non sunt nostra, sed pauperum, quorum procurationem gerimus. ca. penult. 12.q.1.ca.quod autem.23. q.7. & c.conuenior.ead.23.q.8.quia ecclesiastici non sunt domini directi, nec vtiles bonorum ecclesiasticorum, cùm dicta bona sint patrimonium Iesu Christi.ca.cũ ex eo, & ibi glo. in verb. Christi de elect.in 6.ca.fin.16.q.1.ca.2. de præbendis, Abb.in c. cum esses, num.29.de test.Dec.in c.constitutus.num.5.& ibi Felin.num. 19. de rescript. & Nauar. d.q.1. monit.21.num.2.

16 Papa verò † est dominus omnium beneficiorum, de quibus arbitrio suo disponere potest, Abb.in cap.magnæ. num.17.de vot.& vot.redemp.sed vti minister Christi, cuius nomine ministrat, vt declaratur verbis Apostoli dicentis, sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorũ dei, prima ad Corint.ca.4.& 2.ad eosdem

17 dem ca.6. Et Papa † vices suas ità impartitur alijs ecclesijs, vt Episcopi in partem solicitudinis vocentur, non in plenitudinem potestatis, c.decreto.c.qui se scit 2.q.6.& ca.loquitur.§.episcopatus.24.q.1. Ideò cùm omnia bona ecclesiastica tàm ante, quàm post diuisionem, & tàm noua,

18 quàm antiqua † sint patrimonium Christi, ca. cùm secundùm extr. de præben. cum alijs supra alleg. licèt videantur quandoq; hæc bona ecclesiastica deo oblata esse episcoporum, prælatorũ, & aliorum beneficiatorum; sũt tamen eorũ, quoad gubernium, & administrationẽ tantùm, non autem quoad dominium, vt benè distinguit Innoc.in c. cùm super.num.3.& 4.de caus.poss.& propr.c.videntes.c.præcipimus. c.expedit.12.q.1.c.quisquis Episcopus.12.q.2.Nauar.d.tract.q.1. moni.11.nu.2.& monit.23.nu. 1.& 2.& melius monit.40.nu.1. vbi post Innoc.in d.c.cùm super, Abb.in c. cùm esses.num.28. de testam.& Dec.in c. constitutus. num.5.de rescript.distinguit, & concludit, quòd iura, quæ habẽt bona ecclesiastica esse Christi, vel dei, intelligi debent, quoad verum, & perfectum dominium, & illa quæ insinuant esse ecclesiæ, Prælatorum, aut beneficiatorum, intelligenda fore, quoad gubernium, vel illorum administrationem; & in quibus habetur esse pauperum, ecclesiarum, vel operum piorũ, intelligi quoad eorum sustentationem, non

autem

autem dominium.

19 Bona verò Ecclesiastica, † q̃ vltrà necessitatem beneficiati pauperibus, & alijs pijs locis distribuere tenentur, sunt non solùm primitię & fructus, qui percipiuntur ex prædijs ecclesiasticis, sed & decimæ cuiuscunque qualitatis, ac primitiæ omnium fructuum, & redditu um ex terrę cultura prouenientium, de quibus in c. tua nobis. c. ex transmissa, & ca. cùm non sit, de decim. S. Tho. 2. 2. q. 87. & quolib. 2. art. 8. quæ lege naturali, & diuinâ pauperibus erogare tenentur; & nulla contraria consuetudine excusari possunt, quæ cõtra legem naturalem, & diuinã non suffragatur. c. fi. de consuet. c. quæ contra. c. mala. c. frustra. 8. dist. & Nauar. eod. tract. mon. 24 q. 1. num. 1.

Præterea etiam canonici, qui præbendam habent diuisam, quæ supersunt, pauperibus debẽt erogare, S. Bernardus in Epistola 2. col. pen. c. penult. § . fi. 12. q. 1. & Nauar. eod. mon. 50. q. 1. num. 7. & etiam beneficiati de decimis pauperibus subuenire tenentur; quia in lege veteri speciales quædam decimæ pauperum subuentione deputabãtur:

20 † sed in noua lege decimæ dantur clericis, non solùm propter eorum sustentationem, sed etiã vt ex eis pauperibus subueniatur: ideò non superfluunt, sed ad hoc necessariæ sunt possessiones ecclesię, oblationes, & primitiæ simul cum decimis, ut inquit S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 3. ad pr. c. decimæ, q. 1. & Nauar. eod. tract. q. 2. mon. 7. num. 5. & alibi S. Thom. 2. 2. q. 86 art. 2. in corp.

21 quęst. vbi ait, & ideò † oblationes, quę à populo deo exhibẽtur ad sacerdotes pertinent, non solum vt eas in suos vsus conuertant; verum etiam vt fideliter eas dispensent, partim quidem expendendo in his, quę pertinet ad cultum diuinum, partim verò in alijs, quę pertinent ad proprium cultum, quoniam qui altari seruiunt cum altari participant. 1. Corint. c. 9. partim etiam in vsus pauperum, qui sunt, quãtum fieri potest, de rebus ecclesiæ sustentandi, & Nauar. eod. tract. q. 2. mon. 7. nu. 5.

Nec potest beneficiatus de redditibus ecclesiasticis superflua vanè, aut aliàs arbitrio suo in prophanos, & malos vsus impẽdere, quia, ut inquit Sot. in lib. de iust. sacerd. 2. par. de vir. sacerd. lect. 3. tit. de bon. eccles. primò omnium constat ex decursu totius ecclesiæ ab Apostolis, & ipso iure diuino bona omnium ecclesiarum, cùm Christi sint, meritò etiam pauperũ esse, neque vlla ratione aut potestate humana fieri posse, vt licitè in alios vsus quàm ecclesiasticos, & pauperum expendi possint: & paulò post, & contrarium credimus esse errorem grauissimũ

saltem

ſaltem contra bonos mores, & iuſtitiam, & etiam contra ſcripturam: & quę ſuperſunt ad cō gruam vitæ ſuſtentationem, egenis cum ſumma reuerentia, & cum Dei timore ſunt diſpenſanda. c. epiſcopus. 12. q. 1. Archid. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem. col. penult. de reſcrip. lib. 6. & eſt communis opinio, vt per Nauar. eod. tract. q. 1. mon. 48. n. 1. & 2.

22 Malè † autē impendens redditus eccleſiaſticos, non ſolùm peccat mortaliter ex ſupra deductis, ſed etiam tenetur ad illorū reſtitutionem, Anchar. & Dom. in §. 1. 44. diſt. Ant. in c. fin. num. 17. & ibi Abb. in fin. de pecul. cleric. Felin. in c. poſtulaſti. num. 6. verſ. & ſcias. de reſcrip. & in ca. de quarta. num. 33. uerſ. quid autem. de præſcript. Socin. in conſ. 32. incipien. ex ijs quæ ſuperius circa princ. part. 1. & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Nauar. in d. tract. q. 2. mon. 7. nu. 1. & hoc ſentit Conc. Trid. in c. 1. de reform. ſeſſ. 25. contrarium tamen tenet de conſuetudine Couar. in c. cùm in officijs, num. 3. in fin. de teſtam. licèt conſuetudo ſuffragari non videatur, cùm potius dici poſſit corruptela ex ſupra deductis. c. quæ contra, & c. mala. 8. diſt.

23 Quæ autem ſint † ſuperflua, attēditur qualitas perſonarum, quæ pro eorum honeſta ſuſtentatione impendere poſſunt, & arbitrio prudentum, ac piorum virorum qualitas perſonæ, & neceſſaria impenſa ad honeſtā ſuſtentationem eſt arbitranda; quoniā Papa Cardinalibus opulentos redditus confert, & cauſam in literis collationum exprimit, ut Cardinalatus ſublimitatem, & honorem decentiùs valeant ſuſtinere; nobilibus enim viris confert, ut iuxta nobilitatis ſuæ genus ſe decentiùs valeant ſuſtentare; doctoribus dùm beneficia confert laudat literarū ſcientiam; & ideò quilibet iuxta ſtatus, & gradus ſui qualitatem, debet de fructibus bonorum eccleſiaſticorum ſuſtentari.

Nam ad honorem Cardinalium pertinet, quòd à pluribus
24 ſocientur, quia † tantò maior quis reputatur, quantò pluribus & dignioribus ſeruitoribus pręeſt; & cum plures habent redditus, magis inuitantur ad aſſumendos plures in famulitium doctos, & venerabiles; quòd tendit ad decus eccleſiæ Romanæ, c. ſuper ſpecula. de magiſt. auth. de defenſ. ciuitat. §. nos igitur;
25 † & huiuſmodi impenſæ, quæ fiunt in famulatu, & miniſtris intuitu eccleſiæ propter honorē inde reſultantem factæ cenſentur, Philip. Franc. in c. præſenti. §. porrò. in 2. not. de off. ord. in 6. & Gomeſ. ſuper reg. cancel. de impetr. benef. vac. per obit. famil.
26 Card. q. 6. n. 6. † Et nobilitatis in collationibus faciendis magna habetur conſideratio. glo. in ca.

cùm

cùm adeo. in uer. sufficientem, de rescript.c.de multa, & ibi gl. in ver.literatos, de præben. & Felin.in eod.c.cùm adeo.num.6. quia per manus nobilium Ecclesiæ sæpè sustentantur, & augentur, & per manus pauperum clericorum multoties spoliantur, Rom.in sing.38. incip. verũ nobilis, Gomes. in reg. de anna. poss.q.37.num.2.& Cassan.in catal.glo.mun.par. 8.31. considerat. doctoratus propter literarum scientiam nobilitati coniungitur, & æquiparatur, d.c.de multa. de præben.& Gomes.ea. reg.de anna.q.36.num.3.

27 Doctores enim † sunt multũ honorandi, quia alios erudiunt, & sunt luminosæ candelę ardẽtes super candelabrum positæ, per quas vniuersum corpus orbis terrarum, tenebris profugatis, ueluti sydus irradiat matutinum, cap.super specula. de magistr.c. gloriosus Deus. de reliq. & uener. sanct. in 6. Cassan. in eod.cat.glo.mun.par.10.24. consid.in princ. Et quilibet iuxta generis sui gradus, & ordinis qualitatem, impendere poteſt redditus, qui sufficiant sibi, & suis, quos secum necessariò debet habere, aduenientes recipere, iurà Episcopalia persoluere, & hospitalitatem tenere, dicto c.cùm adeò. iuncta glo.in ver.sufficiẽtem, & ibi Abb.de rescrip. Idem Abb.in c.extirpandę, in princ.de pręben.c.de monachis, & ibi gl. in verb.hospitalitatem, & Imol. eo.tit.& Nauar.de redd. eccles. d.q.1.monit.27.num.5. sed gradus, & qualitas hoc casu sũt specialiter intelligenda, vt decentem quisque familiam habere, & pro sui, suorumque necessariorum aduenientium sustenta-
28 tione eos impendere † possit; non autem pro canum, accipitrum, & venatorum copia alenda, cum talia pijs, & ecclesiasticis viris prætertim beneficiarijs sint prohibita, etiam si beneficiarij sint ex familia illustrissima, redditus enim beneficij non ad uoluptates, uenationes, superfluas comessationes, ebrietates, ludos etiam theatrales, aut alias uanitates, & illicita sunt consumendi, ca. cùm decorem, c.à crapula, & toto tit.de uit.& honest.cleric.ca.omnibus seruis. de cler.uen.c.quia tua, & ca. res ecclesię. 12.q.1.ca.episcopus, & c.fin.35.dist.c.donare, & ca. qui uenatoribus.86. dist. Nam, ueh miseris, si se non correxerint, qui enim uenatorem uident, & delectantur, uidebunt Saluatorem & tristabuntur. Augúst.in Psal. 163. relatus in ca. uident homi-
29 nes 86. dist. † Nec nobilitas cũ iusuis gradus excusat, qa apud Deum non est acceptio personarum, Deuteron. c.1. S.Cypria. relatus in ca. nec quẽquam de consecrat.dist.4.& c. nouit extr. de iud.

1. Prohibitio uenationis, ludorum

rum, comessationum, & aliorũ non solum est realis respectu bonorum ecclesiasticorum, sed ẽt personalis, adeò quòd ecclesiasticus cuiuscunque qualitatis, & præeminentiæ non excusatur, si habeat notabiles redditus patrimoniales; quia prohibitio est personalis, & est immane vitiũ, & non virtus in similes vsus exponere. August. super Ioann. relatus. in c. donare. & ibi glo. 86.
30 dist. cũ alijs supra citatis. † Permisũ est tamen clericis laqueũ, vel rete sine strepitu, & clamore, ac canibus, pro venatione ponere, quibus etiam licet pro capiendis piscibus linum tęxere, &c. gl. in d. c. qui uenatoribus. in fin. ead. dist. c. nunquam. ibi, texantur & lina. de consecr. dist. 5. & quandoque non tamen clamorosa, sed quieta necessitatis causa, uel recreationis est venatio permissa. gl. in c. 1. in ver. voluptate. de cleric. venat.
31 Im primitiua ecclesia † tempore Apostolorum omnia bona oblata ecclesiæ uendebantur, & de eorum pretio omnib. communem uitam ducentib. & alijs pauperibus indigentibus subueniebatur; sed postmodum episcopi Apostolorum successores uidentes melius fore, si bona
32 oblata conseruarentur † matricibus ecclesijs, & ex eorum redditibus indigentibus subueniretur, quàm si vendirentur, cùm ex venditione pretio consumpto sæpè necessarijs egerent, nec haberent unde subueniri possent; statutum fuit, ut bona non venderentur, sed ad vsum prædictũ matricibus ecclesijs traderẽtur, ita vt episcopi illos possent dispensare. c. videntes. 12. q. 1. & Abb. in q. 4. Titius clericus, nu. 15. ibi secũdum præsuppositum; & nihil proprium habere poterãt. c. clericus. cum plurib. seqq.
33 12. q. 1. † Et ex primęua institutione rerum ecclesiarum, habentes patrimonium non poterant quicquam percipere ab ecclesia, quamuis illi deseruirent, qa qui bonus parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiũt, sacrilegium incurrunt, & committunt; & per abusionem talium iudicium sibi manducant, & bibunt. c. clericos. c. Pastor ecclesiæ. 1. q. 2. c. dilectissimis. 12. q. 1. c. finali. in fin. 16. q. 1. & Abb. eadem quæst. 4. num. 12.

Verùm quia postmodum facultates ecclesię creuerunt; & fuit institutum, ut qui vellẽt ecclesijs cathedralibus deseruire, ex eorum bonis quatuor Partes facerent, quarum vna deberetur episcopo, altera clericis, tertia fabricæ ecclesiæ, quarta pauperibus, vt cap. quatuor. cũ alijs suprà citatis. Et clerici palàm ex permissione ecclesiæ, propria, & ecclesiastica bona habere cęperant. c. 1. & 2. extrà, de testam. etiam, ꝙ clerici habeant bona

propria, & ecclesiastica, quæ principaliter pro ministrorum ecclesiasticorum alimonia fuerant deputata; ac licèt clerici bona patrimonialia habeant, possunt nihilominus de bonis ecclesię viuere, non tanquàm indigentes, sed vti seruientes, quia nemo cogitur militare stipēdijs suis; & os boui trituranti nō est ligādum. c. fin. ante med. 13. q. 2. c. extirpandæ. versiculo cùm igitur. de præb. c. fin. de magistr. & secundum temporum diuersitatem iura uariè processerunt. gl. in sum. in uer. clericos. 12. q. 1.
34 & Abb. in d. q. 4. circa fin. † Et beneficiatij impensis necessarijs pro sustentatione deductis, ad ecclesias, & alia ædificia, & tecta restauranda de ijs, quæ supersunt, tenentur. c. 1. & c. de his de eccl. ædific. tamen de superfluis redditibus suorum patrimonialium compelli non possunt. Nauar. d. q. 1. mon. 50. nu. 9.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ sunt domus orationis, exclusis clamoribus, seditionib. consilijs, publicis parlamentis, & alijs negociationibus.*

2 *Cęmiteria, & ecclesiæ eadem immunitate gaudent.*

3 *Porticus item, & ecclesiarum atria.*

4 *Ecclesijs matricibus quadraginta minoribus verò ecclesijs triginta passuum circa, immunitas est concessa.*

Passus, & pedis mensura quomodo intelligatur. ibidem.

5 *Sacrilegium committitur ob violationem immunitatis ecclesiarum.*

6 *Capellæ existentes intra muros castellorum, parochiales, aliæuè ecclesiæ, qua gaudeant immunitate.*

7 *Ecclesia etiam non consecrata, in qua diuina officia celebrantur, vel episcopus crucem posuit, eadē immunitate gaudent.*

8 *Hospitalia item, & Seminaria, & aliæ domus piæ.*

9 *Causæ sanguinis in ecclesia, vel cęmiterijs agitari non debent.*

10 *Processus factus per iudicem secularem in ecclesia, & cæmiterio est ipso iure nullus.*

11 *Abstrahens quem de ecclesia, vel atrio ecclesiæ, vel de porticibus ipsius quam pœnam incurrat. & num. 13.*

12 *Adhærens*

12 Adhærens ecclefiæ, vel eius porticibus gaudet priuilegio immunitatis.

13 Fugiens ad ecclefiam fi fuit inde violenter extractus, debet reftitui.

14 Palatium epifcopi gaudet immunitate ecclefiaftica, etiam fi fit extra circuitum ecclefiæ.

15 Gregorius XIIII. fuper abducendis, vel extrahendis delinquentibus ab ecclefia indulta aliàs conceffa reduxit, & moderatus fuit.

16 Cafus, quibus immunitas ecclefiarum delinquentibus nō prodeft, & num. 24.

17 Extrahi ab ecclefia etiam exempta nullus delinquens debet in cafibus permiffis, nifi de licentia expreffa epifcopi, vel eius Officialis.

18 Extracti ab ecclefia in cafibus permiffis debent detineri in carceribus ecclefiæ, quoufque epifcopus cognouerit de delicto delinquentis.

19 Hærefis crimen non poteft per iudicem fecularem cognofci, fed ad ecclefiafticum eius cognitio fpectat.

20 Contrauenientes difpofitioni dictę Bullę Gregorij XIIII. quam pœnam incurrant.

21 Claufula in breuibus, aut bullis, quorum tenores, &c. operatur, vt totus tenor contrariarum habeatur pro expreffo.

22 Delinquentes in ecclefijs, vel cœmiterijs fub fpe immunitatis immunitate non gaudent.

23 Laicus delinquens in ecclefia an debeat puniri per iudicem laicum, uel ecclefiafticum.

24 Crimen punitum in foro feculari, an poffit puniri in foro ecclefiaftico, fi crimen fit mixti fori.

25 Mulieres, quæ præ verecundia, aut alijs de caufis partum expo nunt, vel alio modo occidunt, fi detecto flagitio in ecclefijs fe recipiant, an gaudeant immunitate.

26 Proditor quis dicatur.

27 Affaffini qui dicantur.

28 Claufula fublata, tollit facultatem aliter iudicandi.

29 Excommunicati gaudent etiam immunitate ecclefiarum.

30 Iudæus confugiens ad ecclefiam an gaudeat immunitate.

31 Infideles neque eadem immunitate gaudent, & num feq.

32 Iudæi non funt cogendi ad fidē; poffunt tamen cogi vt admittāt prædicatores Euāgelij, & quid fi eos admittere nolint.

33 Executio qualiter fieri debeat in captura illius, qui ad ecclefiam confugit.

34 Cingari an gaudeant immunitate ecclefiaftica.

35 Gentiles ob templorum uiolationem grauia flagella fuftinuerūt

36 Nabuchodonofor rex Babylonis ob templi deprædationem grauia flagella paffus fuit

37 Balthafar rex ob prophanationē vaforum templi fuit miferrimè occifus.

38 *Heliodorus, qui conatus fuit ærarium templi pecunijs spoliare graues pœnas sustinuit.*

39 *Leo imperator, & Antiochus rex ob templorum uiolationem miserrimè moriuntur.*

40 *Bonifacius dux exercitus, qui ab ecclesia delinquentem extrahi iusserat, grauiter fuit reprehensus.*

41 *Bonifacius in ecclesia captum libertate donauit, & ipsum valdè pœnituit.*

42 *Honorius imperator, ne quis ab ecclesia extrahatur, lege prohibet singulari.*

43 *Theodosius imperator ecclesiam maxima cum reuerentia & humilitate ingrediebatur.*

PLVRIBVS quoque immunitatibus † gaudent ecclesiæ, de quib. post tractata de priuilegijs, & bonis clericorum, consequens est, vt de illis agatur. Decet domum domini sanctitudo: decet, ut cuius in pace factus est locus eius, cultus sit cũ debita veneratione pacificus, sit itaq; ad ecclesias humilis, & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio, deo grata, inspiciẽtibus placita, quæ considerãtes non solum instruat; sed & reficiat conuenientes. Ibidem nomen illud, quod est super omne nomen, à quo aliud sub cœlo nõ est datum hominib. in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis eorum, exhibitione reuerentię specialis attollant, & quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in se ipsos implẽtes præcipuè, dũ aguntur missarũ sacra mysteria gloriosum illud nomen quãdocunque recolitur, flectãt genua cordis sui, quod uel capitis inclinatione testentur; attendantur in locis eisdem intentis præcordijs sacrá solẽnia; deuotis orationibus insistatur; nullus in locis eisdem, in quibus cum pace, ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet; cõclamationem moueat, impetumuè committat. Cessent in locis illis vniuersitatum, & societatũ quarumlibet concilia, cantiones, & publica parlamenta. cessent vana, & multò fortiùs fœda, & prophana colloquia: cessent confabulationes quęlibet: sint postremò quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, nè vbi peccatorum est uenia postulanda, ibi peccãdi detur occasio, aut depręhendãtur peccata committi. cessent in ecclesijs, earumque cęmiterijs negotiationes, ac præcipuè nundinarum, & fori cuiuscunque tumultus,

multus, omnis in eis ſecularium iudiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla ibi cauſa per laicos criminalis maximè agitetur, ſint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena, vt ſtatuit Gregorius X. in gener. Conc. Lugdunen. c. decet domum. de immun.
2 eccl. in 6. † Et eadem immunitate gaudent cœmiteria cum eccleſijs. c. cum eccleſia. & ibi glo. in verb. cæmiterijs. de immun. eccleſ. glo. in c. cõſuluiſti. in ver. cœmiteria. de conſecr. eccleſ. vel alt. c. ſi quis contumax. cum ſeq. 17. q. 4. & Abb. in d. c. cum eccl. num. 2. quæ immunitas, nè rei criminis ad eccleſiam confugientes inde extrahantur, iure pariter diuino, & humano eſt introducta, vt cenſuit Conciliũ Colonien. par. 9. c. 20. quod citat, ac pluribus auctoritatibus comprobat, & ſequitur, Bellar. de exempt. cler. c. 1. §. ſecundò, probatur.
3 Nec ſolùm cœmiteria † cum eccleſijs gaudent immunitate, ſed etiam atria, & porticus eccleſiarum. c. ſi quis contumax. 17. q. 4. & Baro. in lib. anna. eccleſ. tom. 5. anna. 431. fol. 558. ferè
4 per tot. ſtatutumq; eſt, vt † maior eccleſia per circuitum quadraginta paſſus habeat, capellæ verò, vel minores eccleſiæ triginta. c. ſicut antiquitus. 17. q. 4. Couar. lib. 2. var. reſol. c. 20. nu. 5. & Decian. tract. crimin. c. 25. num. 14. & 15. lib. 6. Paſſuũ menſura conſtat quinque pedibus pro quolibet paſſu. gl. in d. c. ſicut antiquitùs. 17. q. 4. cum adductis per Couar. d. c. 20. nu. 5. & Decian. eo. c. 25. num. 9. menſura verò pedum ex mente Couar. qui plures citat, eſt vnciarũ duodecim pro quolibet, vt in d. c. 20. num. 5. verſic. ſic duodecimus. tamen puto eſſe ſecundũ communem vſum vnciarum octo, & benè confert gl. in eodẽ c. ſicut antiquitùs. Et qui eorum immunitatem, & confinia confringere tentauerint, aut perſonam hominis, vel bona eius inde ſubtraxerint, debent excommunicari. c. ſicut. ea. q. 4. & Abb. in c. eccleſiæ. num. 10. de immu. eccleſ.

5 Sacrilegium enim committitur, † ſi quis infregerit eccleſiã, vel triginta eccleſiaſticos paſſus, qui in circuitu eccleſiæ sũt, vel domos, quæ infra prædictos paſſus fuerint aliquid inde diripiendo, vel auferendo: ſeu qui iniuriam, vel ablationem rerum intulerint clericis, omnibusque eccleſiaſticis perſonis, cap. quiſ-
6 quis. §. ſacrilegium. d. q. 4. † capellæ tamen, quæ ſunt infra ambitùm murorum caſtellorum, nõ gaudent dictorum triginta paſſuum immunitate, cùm propter loci anguſtiam iſtud non poſſit obſeruari. d. c. quiſquis. §. ſacrilegium. & in c. ſicut antiquitùs. in ver. paſſus. ead. q. 4. Eadem ratione, priuilegio immunitatis

triginta

triginta passuum per circuitum non gaudent parochiales, & aliæ ecclesię, quæ circùm circa habent contiguas domos laicorum, quia cùm vigeat eadẽ ratio, habet locum eadem iuris dispositio. l. illud. & ibi gl. in ver. existimari. ff. ad l. aquil. & l. à titio. ff. de verb. oblig.

7 Ecclesiæ etiam † adhuc non consecratæ, in quib. diuina mysteria celebrantur, eodem gaudent priuilegio immunitatis, quia obsequijs diuinis dicatæ, nullius sunt temerarijs ausibus prophananda. c. ecclesiæ. & ibi Abb. num. 1. de immun. eccles. quod procedit, & habet locum etiam si in ecclesia adhuc non celebretur, sed tantùm episcopus posuerit primum lapidem erigendo ibi crucem, & alia designádo, vt in c. nemo ecclesiarum. de consecr. dist. 1. quia tũc locus est diuinis obsequijs deputatus. Abb. d. c. ecclesię. num. 4. & 5.

8 Eodem priuilegio † immunitatis gaudent etiam hospitalia, ad quæ confugientes, ita sunt tuti à iudice seculari, sicut si cõfugerent ad ecclesiam. Archid. in c. diffiniuit. 17. q. 4. Bal. in l. si quis ad declinanda §. in omnibus. num. 21. circa fin C. de sacr. san. eccl. Et domus pię, vt seminaria puerorum, domus mulierum conuertitarum, & alię similes Apostolica, vel ordinaria auctoritate erectę eadem gaudẽt immunitate, vt ab eis nemo extrahi possit. Decian. eod. tractatu crim. lib. 6. c. 24. num. 31. Et cùm ecclesia dei domus oratio-

9 nis † esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur, in ecclesijs, uel cęmiterijs agitare non possunt, sub excommunicationis pœna, quia absurdum est, & crudele ibi iudicium sanguinis exercere, vbi est tutela refugij constituta. c. cùm ecclesia. de immun. eccles.

Propter reuerentiam loci, in ecclesia causę seculares tractari nõ pñt. c. 1. eo. tit. in 6. gl. in d. capit. cùm ecclesia. & d. c. decet. versiculo, cessent in ecclesijs.

10 eod. tit. in 6. † Et processus iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sentẽtiæ in ecclesijs, & cœmiterijs sunt ipso iure nullæ. d. c. decet. §. ordinarij, vers. & nihilominus, & Abb. in d. c. cũ ecclesia, num. 2. & num. 8. Et qui timorem dei, vel reuerentiam sanctarum ecclesiarum non habet, & fugientem seruum proprium, vel quem ipse persecutus fuerit,

11 † de atrio ecclesiæ, vel de porticibus ecclesiæ, aut illis quolibet modo adhærentem per vim abstraxerit, publica pœnitentia iudicio Episcopi est mulctandus. c. si quis contumax. 17. q. 4. & parietibus ecclesiarum, & aliorum locorum immunium adhærentes,

12 tes, † eodem priuilegio gaudét. vt ibi glo.in ver.adhærentibus, & eccleſiæ immunitatem violá-tes, per vim aliquem de eccleſia rapientes, excommunicari, & condemnari pecuniariter, ac ip-ſis publica pœnitentia imponi
13 debet, † nec communioni ſunt reſtituendi, niſi reſtituto eo, qué de eccleſia violenter extraxe-runt. ca.miror, & c.frater.d.q.4. Abb.in c.inter alia.num.26. & in ca. eccleſiæ nu.11. de immu-nit. eccl.

Reos criminis ad eccleſiam confugientes, nemo abſtrahere, neque inde donare debet ad pœ-nam, vel ad mortem, vt honor eccleſiarum conſeruetur, ſed ec-cleſiarum Rectores pacem eo-rum, & vitam, ac membra ſtude-re debent obtinere, & legitimè componere, quod rei iniquè fe-cerunt, c.reum.ead.q.4.

14 Quæritur † an palatium Epi-ſcopi eadé gaudeat immunita-te, & poſt Innoc.in c.inter.verſi-culo item idem.de immunit.ec-cl.tenet Abb. quòd ſic, etiam q; Palatium Epiſcopi ſit extrà 40. paſſus in d.c.eccleſiæ.nu.9.verſ. tu verò vide, eod. tit. per gl.1. in c.id conſtituimus, 17. q.4. & eſt communis opinio, de qua teſta-tur Couar.d.ca.20. num.5.verſ. quintò infertur.lib.2.var.reſolu. verùm quia Pius Papa V. & Six-tus etiam V. ſancto zelo ducti, diuerſas facultates, & indulta extrahendi etiã in caſibus qui-buſdam à iure non permiſſis, ab eccleſijs criminoſos, & delinqué-tes quampluribus ſecularibus Principibus, eorumque curijs, & magiſtratibus ſub varijs modis, & formis conceſſerant, experien-tiã poſtmodum docuit, magi-ſtratus illa diuerſimodè etiã la-tiùs quàm par erat, & ad ſuum libitum interpretandi occaſioné arripuiſſe, illiſque abuti cæpiſſe, & ideo ſubortum fuiſſe non me-diocre in aliquibus locis liberta-tis, & immunitatis eccleſiaſticæ præiudicium locorum, & perſo-narum diuino cultui dicatarum contemptum, & diuinæ maieſta-tis offenſam, ac ſcandalum plu-rimorum. quapropter Gregorius Papa XIIII. vt prædictis abuſib. & ſcandalis obuiaret, ſua perpe-
15 tuò valitura conſtitutione, † om-nia, & quæcunque priuilegia, indulta, & gratias per quoſcun-que Romanos Pontifices præde-ceſſores ſuos, & ipſummet, ac ſedem Apoſtolicam, eiuſque Le-gatos ſuper abducendis, vel ex-trahendis ab eccleſiis, monaſte-rijs, ſacellis, domibus ſecularib. & regularibus, lociſuè ſacris, aut religioſis, aliáſque in caſibus à iure permiſſis, hominibus cer-torum tunc expreſſorum, vel nõ expreſſorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiã in odium certorum delictorum, & pro bono pacis, & quiete pu-blica, & ex cauſis vrgentiſſimis, ac neceſſarijs, & æquipollenti-

bus

bus casibus in iure expressis, atque ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extẽsis, perpetuò, vel ad certum nondũ elapsum tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitũ seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma breuis, seu aliàs quomodocunque desuper confectas, quarum tenores haberi voluit pro expressis, ac ad uerbum insertis, ita reduxit, & moderatus
16 fuit, vt laicis ad ecclesias, † locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, uiarumque grassatores, qui itinera frequentata publicas stratas obsidẽt, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorũ, quiuè homicidia, & mutilationes mẽbrorum in ipsis ecclesiijs, earũuè cœmiterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderit, aut assassini, vel hæresis, aut læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas ecclesiastica non suffragetur, sed vniuersis Prelatis, tàm secularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus mãdauit, & precepit, ut laicos in casib. pmissis delinquentes, ad eorũ ecclesias, monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atq; morantes, qui predicta delicta, eorumuè aliquod iudicio suo cõmisisse videbuntur, quandò à curia seculari fuerint requisiti, Ministris, & Officialibus curie secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius censure ecclesiastice incursu tradi, & consignari faciant.

Sed ne curia secularis, illiusq; ministri, facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim attributa, & per eundem Gregorium, vt suprà reuocata abutantur, voluit, & auctoritate Apostolica decreuit, & declarauit, vt curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab ecclesijs, monasterijs, locisque sacris predictis laicum aliquem, vt prefertur, delinquẽtem, in nullo ex casibus supradictis capere, extrahere, aut in carcerare non possint sine expressa
17 licentia Episcopi, † vel eius officialis, & cum interuentu personæ ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis. ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi aliàs ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut conseruatores à sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat.

Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum uiciniorem hec cognitio, & nõ ad alios

deuoluitur

deuoluitur. Et casu quo Episcopus, & dictæ personæ ecclesiasticæ requisitę illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut capturæ, & incarcerationi interuenire, & assistere recusarent; tunc reuerentiæ tamē ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere possunt. Et postquam ab ecclesijs, locisque sacris extra-
18 cti, & capti fuerint, † ad carceres curiæ ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, & opportuna custodia, data illis si opus fuerit, per curiam secularem sunt detinēdi, nec inde extrahendi, curiæque seculari prędictæ sunt consignandi, vel tradendi, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi uerè crimina commiserint superius expressa, & cōstito de dictorum criminū commissione: tunc de mandato Episcopi per iudicem ecclesiasticum curię seculari quacunque appellatione postposita sunt consignandi.

19 Non tamen pro crimine † hęresis, cuius cognitio ad forum ecclesiasticum adeò spectat, ut in ea curia secularis se quomodolibet intromittere non possit, minusque cōtra ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, uel militię etiam S. Io. Hierosolymitani regulares quoquomodo quoruncunque priuilegiorum, indultorum, aut concessionum uigore; quæ omnia ad terminos iuris fuerunt reducta. Quas nec ab ecclesijs, monasterijs, domibus, locisque sacris, aut religiosis, etiam in casibus, suprà expressis trahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum ecclesiasticum pertinentib. aliàs quā de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa permittitur.

20 Si quis verò † quacunque dignitate, & auctoritate præditus præmissorum, aut alio quouis prætextu, quicquàm præter, aut contra dictę constitutionis tenorem attentare præsumpserit, censuras, & pęnas easdem incurrit, quas libertatis, & immunitatis ecclesiasticę violatores, per sacros canones, & conciliorum generalium, aliasque Apostolicas constitutiones promulgatas incurrunt. sicque per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis instantia iudicari, & diffiniri debere mandauit: irritūque, & inane, si secus super his per quoscunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter cōtigeret attentari, decreuit, non obstantibus Pij, & Sixti V. &

aliorum quorumcunque literis Apostolicis, priuilegijs, indultis, & facultatibus, quibusuis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominijs, Regnis, Prouĩcijs, Ciuitatibus, Terris, & locis, eorumuè Curijs, Parlamentis, Senatibus, Consilijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, aut Præsidentibus, Protegibus, Gubernatoribus, Locatenentib. Vicarijs, Potestatibus, alijsq, Magistratib. Officialib. Ministris, aut Consiliarijs, ex pdictis, vel alijs ẽt grauiorib. & vrgẽtioribus causis, tã illorũ intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quàm etiã motu proprio & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, de S.R.E. Cardinalium consilio, sub quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibusuis prǽseruatiuis, restrictiuis, mẽtis attestatiuis, derogatoriarum derogatorijs, alijsque validissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & alijs decretis, etiamsi in eis caneretur expresse, quod illis nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessæ fuerant, derogari posse, & aliter factæ derogationes nullius essent roboris, uel momẽti. Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habens, quatenus præmissis in aliquo aduersarentur, aut plures quàm superius expressos casus continerẽt, auctoritate Apostolica omninò, ac perpetuò abrogauit, ac ad terminos huiusmodi suæ constitutionis quoad superius descripta duntaxat reduxit: & noluit cuiquam de cætero suffragari, vt in eadem constitutione sub Dat. Romæ Anno 1591. Nono Cal. Iunij.

21 Dicta constitutio † reducit, moderatur, & reuocat omnia in contrarium concessa stante prǽsertim clausula, quorum tenores pro expressis. &c. quæ operatur, vt totus tenor contrariorum habeatur pro expresso, ac si expressum foret specificè in constitutione derogatoria, Butr. in cons. 2. col. 1. vers. his tamen non obstantibus, Felin. in c. nonnullis, nu. 6. vers. nam id ad quod, de rescrip. Cassad. decis. 10. nu. 2. super reg. canc. & Gabr. com. cõcl. de claus. concl. 5. nu. 1. & nu. 14. lib. 6.

Nè autem mali homines im-
22 punitatẽ suorũ excessuum † per defensionem ecclesiæ obtinere sperantes homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs, vel earum cæmiterijs cõmittere præsumant, talia crimina in ecclesijs, uel cęmiterijs cõmittentes, immunitatis priuilegio

gio non gaudent, cùm frustrà legis auxilium inuocet, qui committit in legem, & in eo in quo, quis delinquit, puniri debeat, c. fin. de immunit. eccles. c. frater, & coepiscopus, & ca. ad episcopos, 17. q. 4. dubitari potest.

An in ecclesia delinquentes,
23 † sint curiæ seculari tradendi? Videtur, quòd sic, quia laicus delinquens in ecclesia per suum iudicem laicum, & non ecclesiasticum venit puniendus, Bart. in l. si cui, § fi. num. 3. ff. de accus. & Abb. in c. cùm sit generale, num. 27. de for. comp. tamen negari non potest, quin delinquens in ecclesia committat sacrilegium, cùm per hoc violauerit ecclesiæ immunitatem, præsertim si eam sanguinis effusione polluerit. Inno. in c. cùm pro causa. num. 1. in fin. de sent. excom & Abb. in ca. fin. num 5. de immun. eccl. & cũ sacrilegium sit mixti fori. Abb. in ca. 1. num. 3. de spons. duo. Fel. in d. c. cum sit generale, num. 1. & 16. de for. comp. & Osasch. decis. 103. num. 7. dictum Bar. procedit, quando, iudex laicus præuenit, & habet reum in suis carceribus constitutum, quem ad iudicem ecclesiasticum remittere non tenetur. sed si iudex ecclesiasticus præuenit in captura, vel processu, ipse debet causam cognoscere, & reũ punire, quia est locus præuentioni, Felin. in eo. c. cùm sit. nu. 12. de for. cóp. & Osasch. d. dec. 103. n. 7. circa fi.

24 Quæritur in causa † mixti fori, an punitus per iudicem secularem, vel contra, possit per iudicem ecclesiasticum, vel econtrà iterum puniri? Si crimen est graue, pro quo est imposita pœna spiritualis, & temporalis, tenet Abb. quod sic, in d. c. cùm sit generale. num. 1. quem sequuntur Bar. in l. placet, num. 6. & 7. C. de sacr. san. eccl. & ibi Bal. nu. 15. & c. fœlicis. § per hoc quoque. de pęn. in 6. quem Abb. dicit multũ notabilem, in c. tuæ, num. 5. vers. sed in contrarium est tex. de procur. & hæc conclusio, recipit distinctionem, quia aut per diuersas leges imponuntur diuersę pęnæ pro eod. delicto omnino separatæ, & impositio vnius non tollit aliam, vt d. c. fœlicis, l. qui sepulchra. C. de sepul. vio. & Bal. in l. data opera, n. 3. C. de ijs qui acc. non poss. Aut pœnæ non sũt diuersæ, sed omninò similes & tunc si pęna à iudice ecclesiastico inflicta fuit sufficiens ad criminis punitionem, eo casu non potest iterum delinquens à iudice seculari puniri. Abb. in c. tua. nu. 5. vers. & recitat, ibi de procur. & Couar. in lib. 2. var. resol. c. 10. nu. 6. circa fin. ne de vnius hominis delicto sæpè quæratur, l. licèt. §. in factum. ff. naut. caup. stab. & Abb. in d. c. tua. n. 5. vers. idem dicit Host.

Constitutio præfata super ecclesiastica immunitate edita, plura personarum genera exci-

pit, quæ eadem non gaudent immunitate. Primò, non gaudent publici latrones, & dicuntur publici latrones, qui in itinere publico, vel mari furta committũt. arg. tex. in l. capitaliũ. §. grassatores. & §. famosos ff. de pœn. & Farinac. quem post aliam huius primæ partis editionem vidi, in sua prax. crim part. 1. to. 2. q. 28. num. 50. viarumque grassatores, qui itinera frequentata, publicasuè stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur. c. sicut antiquitùs. 17. q. 4. & meliùs. c. inter alia. de immunit. eccles. Secundò, depopulatores agrorum. eo. c. inter alia. vbi etiã gl. penul. & facit l. 1. C. quan. lic. vnicui. Tertiò, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs, earumuè cœmiterijs committere non verentur. c. fin. vbi Abb. & alij de immunit. eccles. Boer. decis. 109. n. 3. & Clar. in prax. crim. §. fin. q. 20. vers. itẽ queto. Quartò, qui proditoriè proximos occidunt. Exod. c. 21. ibi, si quis per industriam proximum occiderit, & per insidias ab altari meo euellas eum, vt moriatur, & cap. 1. de homicid. Quintò, Assassinij, de quibus in c. 1. de homic. in 6. qui nec gaudent immunitate eccles. vt post alios per ipsum citatos idem Farina. ea. q. 28. num. 26. Sextò, pro crimine hæresis inquisiti. Abb. in dicto. c. inter alia. num. 6. de immunit. eccl. & Couar. in lib. 2. var. reso. c. 20. uers. Decimo quarto, sub nu. 11. Septimò, rei criminis læsæ Maiestatis in ipsammet personã principis. Gig. in tract. de crim. les. maiest. lib. 3. q. 3. Decia. in trac. cri. lib. 6. c. 28. nu. 23.

25 Dubitari enim potest † an mulieres, quæ partum exponũt, seu alio modo occidunt, si detecto flagitio in ecclesijs se recipiant, gaudeant ecclesiastica immunitatte, & licèt iste casus sit de arduis, tamen gaudent ecclesiastica immunitate, quia delictum huiusmodi sub nomine eorum, qui proditoriè occidunt cadere non potest, cùm proditio non cadat contra personam infantis, quæ non habet uelle, nec nolle, sed contra eum, qui fidem alterius sequendo læditur,
26 † ut quando aliquis vnum habet in verbis, & aliud in corde, percutiens socium in via, offendens conuiuantem sedentem in mensa; occidens aliquẽ ueneno, & alijs pluribus casibus, de quibus per gl. in c. clericus. 46. dist. & Felin. in c. 1. nu. 1. de homicid. nec sub nomine assassinij compræhendi potest,
27 † quia assassinij dicuntur, qui vel sub dominio alicuius existẽtes domino seruiunt, & eorum iussu occidunt, uel liberi, & nullius dominio subiecti pecunia, aut re aliqua, seu pecuniæ, alicuiusuè rei promissione idẽ faciunt c. 1. & ibi Doct. de homicid. in 6. & Gabr. cons. 170. nu. 6. vol. 1.

Mi-

Minusque sub aliquo alio supradictorum casuum, qui huic casui non conueniunt, & dictis septem casibus in eadem constitutiona expresè comprehensis exceptis, in omnibus alijs delinquentes gaudent immunitate ecclesiarum, nec alij comprehēdi possunt ex identitate, vel maioritate rationis, aut æquipollētibus casibus, vt suprà nu. 15. nec contraria consuetudo suffragari potest obstante dispositione sac. Conc. Trid. c. 5. sess. 25. de refor. quo renouatur obseruantia immunitatis ecclesiasticæ secundū formam canonum, & aliorum Conciliorum, ita quod qualiscūque consuetudo contra immunitatem ecclesiasticam fuit sublata, & stante dicta constit. Greg. Papæ XIII. nec aliter potest interpretari, propter clausulam, sic per quoscunque, sublata, &c. suprà n. 20. q̄ tollit omnib. iudi-
28 cib. † facultatem aliter iudicandi, vel interpretādi. ca. si eo tpe. de elect. in 6. Paris. cons. 38. nu. 4. & cons. 41. num. 22. lib. 4. Cassad. super regul. decis. 12. num. 5. cum seq. & Gomes. de anna. possess. q. 4. num. 5. & licet Romæ confugientes ad ecclesias non sint tuti, vt testatur Farin. d. q. 28. num. 74. hoc procedit propter præsentiam Papæ, & illius scientiam, quæ pro licentia, & dispensatione habetur.

29 Gaudent etiam † immunitate ecclesiarum excommunicati ob aliquod crimen ad ecclesiā confugientes, & hæc est communis opinio, de qua per Boer. decis. 110. quam sequitur Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. num.
30 11. † Et dubitatur an Iudæi ad ecclesiam confugientes gaudeāt eadem ecclesiastica immunitate, & licet plures doctores sequētes gl. in c. inter alia, ī verbo, extrahendus. de immun. eccl. quos citat, & sequitur Hyppol. in l. vnica. num. 114. C. de rapt. virg. teneant quòd sic; tamen cōtraria opinio quòd Iudæi non gaudeant dicta immunitate, sed ab ecclesia abduci possint, probat text. & ibi gl. in l. 1. C. de his qui ad eccles. confug. d. gl. in c. inter alia, & ibi Abb. num. 6. de immunit. eccl. & post alios, quos citat pro communi opinione, tenet Couar. eod. ca. 20. num. 11. vers. decimotertio, vbi rationem adducit: non enim par est ab eccl. defendi eum, qui eius gremio tutelæ, & fidei committere seipsū recusat. Primam autem opinionem sustinentes loquuntur casu quo Iudæus confugiat ad ecclesiam, & verè velit effici Christianus, & non fictè, vt per d. gl. in c. inter alia, vbi etiā Abb. num. 6. Et quando Iudæus reatu aliquo, vel debitis fatigatus fugit ad ecclesiam, & dicit se effici velle Christianum, præsumitur quòd violenter hoc faciat in fraudem. nec probatio in contrarium recipi minùsque antea

suscipi

suscipi debet, quàm debita vniuersa reddiderit, vel fuerit innocentia demonstrata purgatus, vt bene distinguit, & tenet Abb. in d.c. inter alia nu.6. de immu. ec.

31 Nec Sarraceni † gaudẽt ecclesiastica immunitate, quo minùs ab ecclesia, ad quam ipsos confugere cõtingat, abduci pos sint, quia sunt deterioris conditionis Iudæorum, quorum ritus ab ecclesia toleratur, quia in illis habemus testimonium fidei Christianæ, coluntque vnũ deũ, & verum. S. Thom. 2 2. q. 10. artic. 11. & Eymer. in direct. inquisit. par. 2. q. 46. num. 13. Sarracenorum autem ritus, qui Mahometum hominem facinorosum, & nefandum colunt, est prohibitus, tàm de iure ciuili, quàm canonico. l. 2. C. de summ. trin. & fide cath. clem. vnic. de iud. & sarrac. & post Io. de Roy. in tract. de hæret. par. 1. num. 568. & seq. quem citat. tenet Pen. super d. direct. inquisit. comment. 71. num. 8. & hi non sunt creaturæ ecclesiæ, quapropter ecclesia illos non coercet. c. de iudæis. 45. dist. sed ipsos coercere spectat ad principes seculares, in quorum dominio sunt. glo. pen. in d. clem. vnic. & ibi Abb. num. 13. c. multi. 2. q. 1. quæ procedũt etiam in hæreticis, apostatis, alijsque infidelibus, quos indignos ecclesiastica immunitate tenuerunt. Abb. Oldrad. Couar. Boer. & alij quamplures citati per Farinac. in sua prax. crim. par. 1. tom 2. q. 28. num. 68.

32 Potest tamen Papa † mandare infidelibus, quod prædicatores euangelij in terris suæ iurisdictionis admittanr, cum omnis creatura rationabilis facta sit ad deum laudandum; si autẽ prohibent prædicatores prædicare, peccant, & ideò sunt puniendi, ac compellendi brachio seculari; indicendumque est bellum contra eos per Papam, & non per alios, vt tenet Innoc. in c. quòd super. num. 8. & 9. de vor. & vot. redempt. Estque regulare, quòd nullus infidelis immunitate ecclesiastica gaudere possit, vt per Couar. lib. 2. var. resolut. eod. c. 20. num. 11. versi. decimotertio.

33 Tamen † ob reuerẽtiam ecclesiarum non propterea satellitibus armatis ecclesiam pro captura facienda de facto ingredi licet: sed adhibitis ecclesiæ custodibus rector, seu minister ecclesiæ, aut superior est requirendus, qui extractionem maiori cũ modestia, quo fieri potest liberè permittere debet sine cautione de indemnitate membri, & vitæ, quæ pro alijs gaudẽtibus ecclesiastica immunitate exigi debet, vt d. cap. inter alia. vbi etiam Innoc. & Abb. nu. 9.

34 Cingari verò, † qui corrupto vocabulo quandoque etiam sarraceni nominantur & permissione principum, ac aliorum dominorum

minorum per Italiam vagátur, nec vnquam uiderũt partes infidelium, minusque legẽ Mahometi nouerunt, sed sunt ferè omnes Itali, & malè habituati, ex rebus furtiuis viuunt, ac fraudulentis earum permutationibus, & ludis, in quibus ut plurimùm fraudes committunt, & sunt baptizati, eadem gaudent immunitate, quia fures eiusdem generis sunt comprehensi, & gaudẽt immunitate, tàm de iure communi, ut in eo. c. inter alia. cum alijs per Decian. allegatis in tractatu crim. lib. 6. c. 20. & Farin. in eo. c. 28. num. 51. in fi. quàm vigore constit. de qua sup. num. 13. & 23. & foro ecclesiastico parent in non violando ecclesiasticam immunitatem. Mihi enim contigit, quòd cùm laici, qui ex ducis Sabaudiæ permissione Cingaros hospitari tenebantur, pro illorũ hospitio capsinas vnius massaritij monialium assignassent, de mei mandato in scriptis facto, quatenus sub pęnis, & cẽsuris contra violantes ecclesiasticam immunitatem inflictis, ab eodem monialium massaritio discederent, illorũ dux, & capitaneus coram me comparuit, & modestè mecum agens asseruit dictum hospitium acceptasse ignorans illa bona esse ecclesiastica, & statim paruit, ab eodem loco recedendo; cùm enim sentiant commodum ab ecclesiastica immunitate, consonum est, quòd & incommodũm sentire debeant illam seruando. c. qui sentit. de reg. iur in 6.

35 Scriptores gentiles † multorum exempla recensent, in quos dij seuerissimè animaduerterũt eo quòd eorundem deorũ templa expoliare, eorumque bona vsurpare præsumpserint; Exercitus Xersis, ob tàm immane scelus perpetratum à fulgure, nimbis, & grandine fuit miserrimè vniuersus dissipatus, & prostratus. Exercitus Cambysis, totus arenæ montibus infęliciter oppressus. Artaxerxes Ocho à Bagoa suo eunucho fuit de medio sublatus. Brennus dux Gallorum post multas calamitates perpessas, tandẽ se proprijs manibus interfecit. nam licèt essẽt falsi dij quos isti celebrant, nihilominùs eò quòd illos ueros esse existimabant, & credebãt, in expoliandis eorundem deorum templis, illa falsa credulitate grauiter peccabant, quare à vero deo acriter puniebantur, ut nobis, qui uerum, & immortalem deum colimus huiusmodi in illos animaduersio transiret in disciplinam, & exemplũ. Econtrà ijdem scriptores laudibus extollunt Alexandrũ Magnum, qui in expugnatione Tyri, quam igni, & direptioni militibus commendando præcẽpit, ne cuiquam ad templum deorum confugienti nocumentum inferretur, quòd idem Alexander

xander obseruari iussit, cũ Thebas cepit, quanuis contra illas esset grauiter accensus, & Anthiocus, vt refert Plutarchus in Apophtegmatibus, dum Hierosolymam obsideret, fœdus benignissimè iudæis postulantibus concessit, quò Pascha pacificè, quietè, & solemniter celebrare possent, illisque insuper tauros multos cornibus inauratis pro sacrificijs, & multam pro templo aquarum odoriferarum diuersitatem munificentissimè dono misit. Quid dicam de Agesilao, qui in expugnatione Thebarum, vt scribit Aemilius Probus in eius uita, etiam si grauiter vulneratus esset, ita ut ab eius corpore, sanguis in maxima copia emanaret, non ideò oblitus fuit militibus præcipere, ut templa deorum seruarentur illęsa? Quamobrem non est mirum, inquit Plutarchus, quòd Agesilao cuncta ex voto prospere, & fęliciter euenirent, cũ tanta religione polleret. Diod. libro 12. Iust. lib. 2. & 24. Polyb. lib. 5. & Pet. Ribaden. in tract. de relig. lib. 1. c. 36. per tot. ubi plura alia exempla adducit.

36 Anno enim tertio † Ioacim regis Iuda, Nabucodonosor rex Babylonis obsedit Hierusalem, & tradidit dominus in manu eius Ioacim regem Iudę, & partem vasorum domus dei asportauit in terram Sennar, & vasa intulit in domum thesauri dei sui, Dan. lib. Phrophet. cap. 1. in princ. & in pœnam deprædationis templi dei, regnum ab ipso transiuit, ab hominibus fuit eiectus, & cum bestijs feris fuit eius habitatio. fœnum, ut bos comedit, & septem tempora super eum fuerunt mutata, ut in c. 4. eod. libro.

Balthassar rex eius filius
37 † pręcepit iam tumulentus, vt afferrentur dicta vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de dicto templo, ut biberent in eis rex, & optimates eius, vxoresq; eius, & concubinæ, quæ allatæ fuerunt, & biberunt in eis, ac propter eorundem vasorum prophanationem, eadem nocte ab inimicis suis interfectus fuit, idẽ Balthassar rex Caldęus, cui Darius Medus in regnum successit. Dan. eod. lib. c. 5.

38 Heliodorus autem, † qui totis uiribus cõnatus fuit ex templo Hierosolymis ærarium pecunijs plenum spoliare, summo sacerdote recusante, & repugnãte, apparuit ei quidam equus terribilem habens sessorem optimis operimentis adornatus, qui Heliodoro priores calces elisit. Alij etiam apparuerũt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circunsteterunt Heliodoro, quẽ & ex vtraque parte flagellabãt sine intermissione, multis plagis uerberantes, quibus subitò

concidit in terram, super qua iacebat mutus, atque omni spe, & salute priuatus, donec Onias summus Sacerdos pro ipso orauit, qua oratione ita flagellatus conualuit. Machab. lib. 2. c. 3. & Ozias rex qui ingressus templū ausus est incensum offerre ad altare, repugnantibus Sacerdotibus, percussus est à lepra. 2. Paralipom. c. 26 & tunc quoq; terremotus factus est, Amos c. 1. Sā ctus Hier. super Esai. ad c. 7. ad verba, & dixit dominus, & Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. uers. Ozias enim.

39 Antiochus quoq; rex, † qui templa spoliare tentauit, insanabili plaga percussus fuit, ita ut de eius corpore uermes scaturirent, ac uiuentes in dolorib. carnes eius affligerent, odore etiā illius, & fœtore exercitus grauaretur, nec ipse iam fœtorem suū ferre posset, peregrè in montib. miserabili obitu uita functus est, vt eodem lib. 2. Machab. c. 9. & Petr. Ribaden. in tract. de relig. lib. 1. c. 37. ante med.

Leo etiam imperator Cōstantinopolitanus in templo S. Sophiæ accepit coronam auream valdè preciosam, quam imperator Mauritius eidem templo obtulerat, in qua inter alia aderat carbunculus vnus inęstimabilis valoris, quam capiti suo imponendo, statim in eodem capite orta fuit apostema eodem carbunculi nomine nuncupata, qua decessit. Bapt. Igna. in vita. Leo Blond. lib. 1. decad. 2. & Niceph. Calist. lib. 18. c. 42. Milites quoque cum violassent Basilicam San. Vincentij martyris apud Agarensem ciuitatem multos ibi vltio conteriuit: nam plerisque manus vrebantur emittentes fumum magnum sicut ex incendio surgere solet, nonnulli correpti à dęmone per energiam debacchantes martyrem declamabant, plurimi uerò seruati à seditione proprijs se iaculis sauciabant. Greg. Hist. lib. 7. c. 21. & Baro. anna eccl. 588. pag. 635. in fin. tom. 7.

40 Quanta enim obseruantia † principes, atque præfecti prouinciarum olim coluerint loca sacra, vt si repentino casu ea aliquando violari contigisset, eandem mox culpam lachrimis, & pœnitentia expiarent arbitrio sacerdotis, probat August. Epist. 6. in append. vbi ad Bonifacium Comitem ducem exercitus, sibi maxima amicitia coniunctum, eò quòd confugientem ad ecclesiam inde abstrahi iusserit, in hæc verba scripsit, miror quomodo tàm subito fidei murum aries ruperit inimici; noui enim qua religione semper sis ecclesiam dei veneratus, quo instigante, frater hominem de ecclesia rapuisti? tuus si de tuo amico fortè præsumeret fugitiuus, posset proculdubiò intercessionis causa veniam promereri; ergò

si amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor regem intende, qui causa superbiæ in bouem est ex homine commutatus, non vt confundam te, hæc scribo, sed vt filium meum charissimum moneo, ecclesię igitur illęsum reuoca, quem, ut irreligiosissimus rapuisti, oblatio uerò domus tuæ à clericis ne suscipiatur, indixi, communionemque tibi interdico, donec peracta pro ausibus, uel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito, & humiliato dignum offeras sacrificium Deo, vt c. miror. 17. q. 4. Cui Bonifacius in hæc uerba respondit.

41 Humilis saluto, † quod primum est, suscepi autem tremens sanctitatis tuæ verba verberib. plena. Sciò, quod ueniæ præparatur, qui ab Augustino perfectissimo sacerdote, corripitur; nec debet episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus; Ipse enim sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Hominem ergò, pijssime pater, è liminibus ecclesię raptum tuis sanctis aspectib. iussio mea, furorque subduxit, alieno non sunt facta ista consilio, Dei, & sanctorum eius regimine uiuo; illum itaque uirū morte dignissimum, quem (vt dixi) meus de ecclesiæ foribus furor abstraxit, nisi tuis iussionib. donamus illęsum, agnosco culpas; indignæ meę lachrimæ iungantur tuis fletibus iustis, quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, ecclesiæ mihi introitus non negetur, illic spero veniam, ubi admisi culpam. August. epist. 7. in append. & Baro. lib. annal. eccles. tom. 5. annal. 422. in fine.

Honorius uerò imperator
42 † Catholicis ecclesijs priuilegia concessa stabiliuit; & sua lege sanciuit, nemini licere ad sacrosanctas ecclesias confugientes abducere, & si quisquā contra dictam legem uenire tentauerit, læsę maiestatis crimine reum esse uoluit, ut l. 2. C. de his qui ad eccl. cōfug. & Baron. eo. tom. 5. anna. 407. pag. 263.

Et Theodosius iunior imperator ille pius, qui honos ecclesijs debeatur, his verbis expres-
43 sit; † Nos, inquit, qui legitimi imperij armis nunquàm nō circundamur, quosque sine armis stipatoribus esse non conuenit, Dei templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema regię maiestatis insigne humiliter deponimus, & sacra altaria munerum tantùm offerendorū cā accedimus, quibus quoq; oblatis, ad extimū, cōmuneq; atriū mox nos recipimus, nec quicq̄ ex ꝓpinqua diuinitate nobis arrogamus. Baron. eod. tom. 5. anna. 431. pag. 558. in fine, & 559. in principio.

DE

DE IMMVNITATE Bonorum Ecclesiasticorum. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, & bona ecclesiastica tã iure diuino, quàm humano gaudent priuilegio immunitatis. & num. 3. & num. 5.*

2 *Pharao diuinæ legis ignarus sacerdotes, & eorum bona immunitate gaudere voluit, & eisdẽ alimoniam ministrauit.*

3 *Clerici, & eorum bona etiam ex iure Cæsareo gaudent immunitate.*

4 *Clerici laicis collectas absque sedis Apostolicę auctoritate persoluentes, an pęnam incurrant.*

5 *Imperatores, reges, principes, & alij à clericis, & bonis ecclesiasticis taleas, aut alia onera exigentes graues pœnas incurrunt.*

6 *Coloni, & seruitores clericorum pro parte colonica gaudent immunitate.*

Remedia in tempore sunt quærenda. ibidem.

7 *Clerici spirituales res sunt, & ex toto corpus, & animam in seruitium, & sortem Christi dederunt.*

8 *Clerici exemplo gentilium ab exactionibus, & tributis exempti dicuntur.*

9 *Immunitas clericorum naturalem habet æquitatem.*

Imperium oratione, & religione magis, quàm labore, & corporis sudore sustinetur. ibidem.

10 *Christus rerum ecclesiasticarum proprietatem, & possessionem habet, & non Prælatus.*

Bona ecclesiæ sunt deputata vsibus clericorũ, & pauperũ. ibid.

11 *Pedagia, & alia onera de facto à clericis exigentes, pœnas plures incurrunt.*

Iussio Papæ obligat ex præcepto, ibidem.

12 *Excommunicari nemo potest, nisi vocatus si excessus non est notorius.*

13 *Notoriæ quæ dicantur.*

Pedagium quid sit, & an differat à vectigali. ibidem.

14 *Clericorum immunitas est personalis, & non transit ad emptorem rerum ipsorum.*

Conditio mutatur ex mutatione personæ, ibidem.

15 *Pedagij ratione orta quæstio inter leuatorem ipsius,& delatorem rerum qualiter sit terminanda.*

16 *Equites S. Ioannis Hierosolymitani sunt veri religiosi,& gaudent priuilegio immunitatis.*

Equitum dicti ordinis professio qualiter fiat. ibidem.

17 *Clausula, sublata,&c. quid operetur.*

18 *Clerici,& ecclesia an teneantur conferre,& contribuere ad refectionem pontium, & viarũ, & num. 19 & 20.*

19 *Leges imperatorum, & regum an compræhendant clericos.*

20 *Leges imperiales damnosæ ecclesiasticæ iurisdictioni non ligãt clericos, nisi specificè ab ecclesia fuerint approbatæ.*

Lites pendentes in foro ecclesiastico sunt decidendæ secũdum Canones, ibidem.

21 *Clerici sunt etiam exempti à custodia ciuitatis tempore belli, à refectione murorum ciuitatis, & alijs oneribus.& nu. 29.*

22 *Clerici pluribus casibus non gaudent immunitate.*

23 *Episcopus in tangentibus totum clerum, oportet, quòd habeat consensum totius cleri, imò etiã requiritur auctoritas sedis Apostolicæ.*

24 *Clerici tenẽtur ad omnia onera, quæ conuertuntur in utilitatem communem clericorum, & laicorum.*

25 *Laici exigentes onera à clericis, & dantes consilium, auxilium, vel fauorem, excommunicationis sententiam in Canonibus, & in Bulla Cœnæ Domini contentam incurrunt.*

26 *Absolui à censuris in bulla Cœnæ domini contentis nemo potest, nisi à Papa, præterquàm in articulo mortis, neque etiam tunc nisi de stando ecclesię mãdatis,& satisfaciendo cautione præstita.*

27 *Absoluere potest quilibet sacerdos in articulo mortis à quibuscunque casibus reseruatis.*

28 *Ecclesia, siue clericus, in quem peruenit res allibrata, an teneatur ad collectas,& nu seq.*

29 *Immunitas concessa alicui extẽditur ad bona postea quæsita.*

30 *Collectandi ius habet executionem paratam, sed fallit contra personas ecclesiasticas,& earũ colonos, qui debent audiri, vbi disputatur de immunitate.*

31 *Collectas publicas clericorum coloni soluere non tenentur.*

32 *Res minoris æstimantur ratione oneris illis iniuncti.*

33 *Serui clericorum eodem priuilegio gaudent, quo ipsi clerici.*

34 *Statuta,& consuetudines laicorum contra libertatem ecclesiasticam ipso iure sunt nulla.*

35 *Colonos clericorum pro traffico, seu colonia, item & bona ecclesiastica grauantes, quas pęnas incurrant.*

36 *Statuentes contra ecclesiasticam libertatem, scriptores, potestates,*

tes, & aliæ personæ, nisi statuta de libris fecerint amoueri, sunt ipso iure excommunicati.

37 *Statuta quæ dicantur contra libertatem ecclesiasticam.*

38 *Domini temporales prohibentes subditis, nè cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt.*

39 *Statutum laicorum prohibens alienationem immobilium in ecclesias, vel monasteria, non valet.*

40 *Opinio, quæ fauet ecclesiæ in dubijs opinionibus in iudicando, & consulendo, est tenenda.*

41 *Statutum contra libertatem ecclesiæ in volumine statutorum insertum, quomodo sub pæna excommunicationis sit abolendum.*

42 *Redditus ecclesiastici, qui in subuentionem principum bellorum causa suscipiuntur, malos euentus pariunt.*

43 *Regnum Franciæ ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem in domum Caroli Magni fuit translatum.*

44 *Ludouicus II. Francorum rex priuilegia ecclesiastica innouauit.*

45 *Regnum Franciæ ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem à descendentia Caroli Magni in stirpem Vgonis Capeti fuit translatum.*

46 *Pragmatica sanctio beneficiorum causa in regno Franciæ edita fomes plurium malorum.*

47 *Concordia inter Leonem X. Papam, & Franciscum Francorū regem super collatione beneficiorum inita malos parit exitus.*

48 *Linea stipitis de Valoys ex persona Henrici III. regis Francorum violenter occisi extincta, in personam Henrici Borbonij fuit translata.*

49 *Bona ecclesiastica vsurpantes propria amittunt.*

50 *Bona ecclesiæ oneribus grauantes pœnas, & flagella non euadunt.*

BONA etiam, quæ ecclesijs, ecclesiasticisuè personis donata, ac destinata reperiuntur, iure meritò plurimis priuilegijs decorata
1 sunt, † adeò quòd non solùm iure humano, uerùm etiam diuino à secularium personarum exactionibus sunt immunes. c. quāquàm. de censi. in 6. & Abb. in c. non minus. num. 3. de immun. eccles. Et res clericorum eodem priuilegio gaudent, quo res ecclesiarum. gl. in c. fin. in uer. suis. de uita, & honest. cler. in c. ecclesiarum. 12. q. 2. in c. similiter. in uer. eccles. 16. q. 1 Bursat. qui de magis communi testatur in cons. 142. num. 1. lib. 1. & Bellar. in 4. contro. gen. tom. 1. lib. 1. de
2 cler. c. 28. in fi. Pharao. n. † qui legis diuinæ notitiam non habebat,

bebat, omnibus alijs seruituti redactis, sacerdotes, & possessiones eorum in pristinā libertatē dimisit, & eis alimoniam de publico administrauit. Genes. c. 47. c. non minùs. de immun. eccles. & c. tributum. in fi. 23. q. 8. Nec licet communitatibus, & iurisdictionem temporalem obtinentibus, uel iustitiam temporalem exercentibus, taleas, uel collectas, seu exactiones quascunque ecclesijs, vel personis ecclesiasticis imponere, uel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, uel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, uel personis ecclesiasticis legitimè acquisitis, uel acquirendis, etiā si ipsæ ecclesiæ, uel personę, aut res huiusmodi sint infra illorū districtum, uel territorium constitutæ c. 1. §. uolentes. de immu. eccles. in 6. & Conc. Later. relatum in d. c. non minùs. c. aduersus. eo. tit. & clem. unic. eo.

Dicta enim conclusio procedit † non solùm de iure diuino, & canonico ex suprà deductis, sed etiam de iure cæsareo, quo cauetur, ut nulla potestas, seu persona publica, aut priuata, collectas, siue exactiones, angarias, uel perangarias, ecclesijs, vel alijs pijs locis, aut ecclesiasticis personis imponere, aut inuadere bona ecclesiastica prçsumāt. Quòd si fecerint, & requisiti ab ecclesia, uel ab imperio emendare contempserint, triplum refundere, & nihilominùs banno imperiali subiacere tenētur; quòd absque satisfactione debita nullatenùs remittetur. Et quæcunque communitas, vel persona per annum in excommunicatione incursa propter libertatē ecclesiæ perstiterit, ipso iure imperiali banno subiacet, vt in constitutione à Federico II. Imperatore promulgata, quæ incipit; Nos Federicus §. item nulla, de stat. & consuet. cont. libert. eccl. in vsib. feud. quę est repertā post l. 2. ibi, item nulla communitas, C. de episc. & cler. l. item quæcūque. l. omnes. §. priuilegijs, eod. tit. l. placet. C. de sac. sā. eccl. auth. de eccl. tit. §. ad hæc sancimus, col. 6. Abb. in c. 2. nu. 10. de immun. eccl. & Baro. referens legē Honorij Imper. in lib. anna. eccl. to. 5. anna. 412. pag. 34 n.

4 De iure autē canonico, † prçter pœnas iure cæsareo impositas, Prælati, ecclesiasticæq; personæ religiosæ, vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis, seu status existentes, qui collectas, uel taleas, decimam, uicesimam, seu cētesimam suorum, & ecclesiarum prouentuū, uel bonorū laicis soluerint, uel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quāuis aliā quantitatē, portionē, seu quotā ipsorū prouentuum, uel bonorum æstimationes, uel ualoris ipsorum, sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, uel doni nomine, seu

quo-

quouis alio titulo, modo, uel quæsito colore, absque auctoritate sedis Apostolicæ; necnon † Imperatores, Reges, seu Principes, ciues, Comites, Barones, Potestates, Capitanei, uel officiales, aut rectores quocunque nomine cęseantur, ciuitatum, castrorum, seu quorumcunque locorũ ubilibet constitutorũ, & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, uel receperint aut apud ædes sacras deposita ecclesiarum, uel ecclesiasticarũ personarum ubilibet arrestauerint, saisiuerint, seu occupare præsumpserint, uel arrestari, saisiri, aut occupari mandauerint, aut occupata, saisita, seu arrestata receperint, ac omnes, qui sciẽter dederint in prædictis auxilium, consilium, uel fauorem publicè, uel occultè eò ipso sententiam excommunicationis incurrunt; uniuersitates quoque, quę in his culpabiles fuerint ecclesiastico supponuntur interdicto. c. clericis laicos. §. nos igitur. de immun. eccl. in 6. d. c. non minus. in fin. ca. aduersus consules. extr. eo. & clem. unic. eo.

6 Eodem priuilegio immunitatis gaudent † clericorum seruitores, & qui sunt in ministerio ipsorum, qui gaudẽt priuilegio ipsorum dominorum, non principaliter propter se, sed propter fauorem suorum dominorum, l. 1. & 2. C. de episc. & cle. & ibi Bal. in d. l. 2. num. 2. Conc. Tolet. 3. relatum in c. ecclesiarum 12. q. 2. & ibi glo. in ver. clericorũ. Sunt autem in ministerio clericorum coloni eorum bona colentes, Rebuff. in l. 1. C. de colo. thracen. num. 3. lib. 11. & Innoc. in d. ca. non minus. nu. 3. in fi. de immunit. eccl.

Et quod attinet ad colonos, quàmuis videatur, quòd nõ sint exempti, quia licèt colant possessiones ecclesiæ, non excusantur in aduentu principis, quin personaliter inseruiant, Innoc. in d. c. non minùs, nu. 3. & ibi Abb. nu. 14. post med. & etiam tributa soluere teneantur. l. hi penes, & ibi Bart. num. 1. & Rebuff. nu. 1. & 2. C. de agric. & cens. lib. 11. est casus specialis, quòd in aduẽtu principis inseruiant, compræhendens colonos liberos inseruientes ecclesijs pro mercede, vt declarat Abb. in d. c. non minùs, eod. num. 14. in fin. Tributa autem soluere tenentur nõ pro colonia, sed de prædijs, & bonis proprijs, quæ suo nomine possident, & proprio nomine in libro catastri sunt descripta, Rebuff. in d. l. hi penes quos, num. 2. & 3. sed pro colonia, licèt Fed. de Sen. cons. 111. quæstio talis est. num. 10. conetur probare partẽ contingentem colonos bonorũ ecclesiasticorum; quandiu dicta bona excolunt, ad tributorũ solutionem teneri, hoc procedit in datijs, & gabellis persoluendis,

dis,quę pro fructibus a solo separatis partem ipsos colonos contingentem, si eam uendant persoluere tenentur, vt post Feder. Rip.& alios quos citat,tenet Bursat.in cons.25.num. 3.lib. 1. & cons. 42.nu.14.eod.lib.1. seu a munerib.collectis,alijsq; oneribus,quæ personis pro cultura seu trafico prædiorum imponuntur, coloni prædiorum ecclesiasticorum, occasione eorundem prædiorum ab onerib. sunt exempti, vt post Bal.in l.1.C.de episc. & cler. Duen.in reg.100. ampl. 2.limit. penul. & alios,consuluit idem Bursat.eo.cons.25. num.4. & in his terminis procedunt Conc.Tolet.Bal. ac alij supracitati,Bar.in l.1.num.3. vers. contrarium voluit.C. de anno. & tribut.lib.10.& Petr. de Vald.in tra cta.de Societ.6.par.14.col.& in 7.par.9.col. & quia propter grauamina, quæ colonis quandoq; imponuntur,plures ecclesiæ,& ecclesiasticæ personæ non inueniunt rusticos, qui suas possessiones colere velint,vt animaduertit Fed.in d.cons.111.nu.10. in fin.melius est in tempore occurrere,quàm grauaminib. passis ab Episcopo remedium quęrere. vt docet Fed.ibi eo. nu.10.

Pro trafico autem seu laborerio fiẽdo super possessionibus ecclesiasticis, quæ omninò sunt exemptæ ex suprà deductis,& infrà dicendis † si persoluere tenerentur, extorquerent laici per indirectum collectas ex bonis ecclesiasticis, quod est prohibitum, & casus compræhensus in Bulla Cœnę Domini,vt infrà patebit. Et de huiusmodi exemptione non est dubitãdum, quia præter id, quod probatur iure diuino,canonico,& cæsareo cõcessum,Summus Pontifex,clericos,& eorum res,à iurisdictione seculari sine imperatoris consen

7 su eximere potuisset, † cum clerici spirituales res sint, & ex toto corpus,& animam in seruitium,& sortem Christi dederint c.dilectissimus, vers. communis vita. 12.q.1.Innocẽ.in ca.2. nu.1. de maior. & obed.Card.in repe. ca.perpendimus, opposit.7.de sent.exco.& Couar.c.31. pract. quest.nu.3.in princ.

Pluribus.n.rationabilibus de causis clerici à secularium personarũ exactionib. & tributis fue-

8 runt exempti. † Primo exemplo Gentilium mori, quia cũ Ioseph totam terram Ægypti Pharaoni subiecisset, terra sacerdotum retinuit pristinam libertatem, quibus,& statuta cibaria ex horreis præbebantur; quapropter non fuerunt compulsi vendere possessiones, & ex eo tempore, vsque in præsentẽ diem, in vniuersa terra Ægypti regibus quinta pars soluitur,& factũ est quasi in legẽ terra sacerdotali excepta,quę libera ab hac conditione fuit.Genes.d.c.47. Et Artaxerxes, ego,inquit, rex statui,atque decreui

decreui omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans flumen, vt quodcunque petierit à vobis Esdras Sacerdos, scriba legis dei cęli, absque mora detis, vsque ad argenti talenta centũ, & vsque ad vini batos centum, & batos olei centũ, sal verò absque mensura; vobis quoq; notum facimus de vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & cantorib. & Ianitoribus, Nathineis, & Ministris domus dei huius, vt vectigal, & tributum, & annonas nõ habeatis potestatem imponendi super eos, Esdræ lib. 1. c. 7. cir. med. & glo. in c. quanquàm. in verbo diuino. de censib. in 6. & plenè Osasch. in decis. 68. nu. 1. 2. & 3. quamuis contrarium ibi defendere conetur, licèt per ipsum pro contraria opinione allegata non subsistant, vt infra demonstrabitur.

Cùm enim reges Gentiles, Sacerdotibus, Leuitis, & alijs ministris domus dei seruari voluerint libertatem, & quòd illis in necessitatib. ita liberaliter subueniretur; non debuerũt postea ecclesiastici à Christianis laicis deterioris conditionis fieri, quã sub Pharaone, qui legis notitiã non habebat, fuerant effecti. d. c. non minùs. de immun. eccl. & ibi Abb. num. 1.

9 Secũdò, † clerici à subiectione tributorum fuerunt exempti principum priuilegio, quod habet naturalem æquitatem, cùm clerici diuinis vacantes, laborẽ principum compensent, qui administrationi reipublicæ insudant, S. Tho. super c. 13. ad Rom. & clericorum orationibus sũmi numinis veniam speramus, glo. in l. miles. in verb. facere. ff. de re iud. & ibi Rip. num. 7. & propterea Constantinus, & Constans imperatores ecclesiasticas personas priuilegio immunitatis gaudere voluerunt, scientes magis religionibus, quam officijs, & labore corporis, vel sudore imperialem rempublicam contineri. cap. in qualibet. 23. q. 8.

Tertiò, rerum ecclesiarum
10 † proprietatem, & possessionẽ non Prælatus, sed Christus noscitur habere, quia quæcunque homines offerunt, dicuntur esse oblata Deo, c. nulli liceat, & ca. qui abstulerit. 12. q. 2. c. uidentes. ead. cau. q. 1. Innoc. in c. cum super. num. 3. & ibi Abb. num. 18. de cau. poss. & propr. vel penès vniuersalem, vel singularem ecclesiam, quæ nunquàm moritur, nec est vnquam nulla, c. liberti. il 2. 12. q. 2. & cap. non turbatur. 24. q. 1. Innoc. in d. c. cùm super. num. 4. & Abb. d. num. 18. in fi. & sunt deputata vsibus clericorum, & pauperum, quoad vsum solum, & sustentationem. Innoc. d. num. 4. in princ. & Abb. in d. c. non minùs. num. 6. de immunit. eccl. & propterea regulariter ab omnibus oneribus ordinarijs, &

extraordinarijs, datijs, tractis, gabellis, & pedagijs sunt exempti.

Tamen de pluribus quæri po
11 test, † primò, cum à pedagijs clerici sint exempti, si de facto aliquis cogat clericum ad persoluendum pedagium violando illius priuilegium, & ecclesiasticam immunitatem, quam pœnam incurrat. Et ex decisione Bonif. VIII. nec collegium, nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status ab ecclesijs, aut personis ecclesiasticis, aut pro rebus ecclesiasticarum personarum, pedagia exigere, vel extorquere per seipsos, vel per alios, ipsorum nomine, vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellere possunt. Contrafacientes autem singulares personæ excommunicationis, collegia verò, vel vniuersitates, ciuitates, castra, vel loca interdicti sententias ipso facto incurrunt: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutioné, vel interdicti relaxationem possunt obtinere, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter. ca. quãquàm, post med. de cens. in 6. & clem. fin. eod. tit. Et dictio, ipso facto, est latę sententiæ, quapropter licèt exigentes restituant, & satisfaciant, est tamen necessaria absolutio ab excommunicatione, vel interdicti relaxatione d. c. quanquàm. in fin. & gl. in d. clem. fin. in uerb. donec, quæ satisfactio fieri debet ad instar excommunicati pro manifesta offensa prius emenda præstita sufficienti. cap. ex parte in Christo, uers. in secundo uerò. de uerb. signific. c. solet et uers. nisi eum. de sent. excomm in 6. quę debet esse cum expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita, c. venerabilibus. §. porrò, vers. secùs autem. eod. tit. in 6.

An ipso facto sententiam excommunicationis incurrens, debeat sine aliquo processu, vel causæ cognitione excommunicatus publicari. Et videtur quòd sic, per dictam clem. fin. vbi Papa iubet, in princ. & iussio Papæ obligat ex præcepto. vt ibi gl. in
12 verb. iubemus: † tamen nemo debet ad publicationem excommunicationis, procedere nisi parte vocata, glo. in ea. cle. fin. in verb. constiterit. in clem. 1. in ver. quamcitò. circà fin. & in cle. 2. in verb. constiterit. de pęn. & Rot. decis. 2. in fin. de dol. & cõt. in nou. & hæc procedunt in dubio, sed in claris, si notoriè constaret de incursu excommunicationis per exactionem pedagij publicè, ita quòd notorium esset, nulla precedente monitione posset publicari. Innoc. in c. 1. num. 5. de off. deleg. Abb in cap. parochianos. num. 2. vers. concor

do

do sic, de sent.excom.& Felin.in
13 c.sacro.num.3. eod.tit. † notoria enim dicuntur, quæ per confessionem, vel probationem legitimè nota sunt, aut per euidentiā rei, quæ nulla possit tergiuersatione celari.c.fin.in fin. de cohab.cleri.& mul & c.cum olim. de verb. signif. Et quamuis pedagium sit præstatio, quæ fit à transeuntibus pro persona, vel rebus, quæ vehuntur, aut portantur, glo.in c.super quibusdam in verb.pedagia, de verb.sign.& licèt vectigal à pedagio differat nomine, vt post Io.And. Abb. in c.innouamus.nu.3. de censibus. Paul.de Castr.in l.1.nu.2.ff.de public.tenet Felin.in c.ecclesiæ S.Mariæ, num.106.de constit.pedagium tamen, & vectigal idē important, vt ibi Abb.& tā exigentes pro personis, quàm pro reb.proprijs eandem pœnā incurrunt. Quæ solùm procedunt pro rebus proprijs clericorum, non autem pro rebus, quas clerici emissent, & animo negotiandi portarent, pro quibus cessat priuilegium, argumento à contrario sensu. clem.fin.de cens.& ibi glo.in verb.non negotiandi. Specul.de immun.eccl. in fin. Felin. in d.c. ecclesiæ S. Mariæ. num. 105.& Fed.de sen.cons.111.nu. 10. vers.imò si clericis.

Quid autem si clericus vendidit granum, vinum, aut alios fructus ex prædijs ecclesiasticis recollectos, an emptor sit immunis à solutione pedagij. Et videtur quòd sic, quia cum prædia ecclesiastica, & eorum bona sint exēpta, debent d.priuilegio exemptionis gaudere, quia sequuntur conditionem personarum. Abb. cons.6.num.2.part.1.tamen con
14 trarium est verum, † nam immunitas clericorum fuit concessa fauore personarum ex suprà deductis, & non transit ad emptorem. glo.in d.cle.fin.in verb. non negotiandi, & Fed.d.num. 10.quia mutatione personæ mutatur conditio rei.l.per procuratorem in fin.& ibi Bald.in prin. ff.de acq.hęrd.& licèt clerici de fructibus suarum præbendarū non soluant gabellam, ementes tamen huiusmodi fructus illam soluere tenentur, quemadmodū ementes à fisco non obstante priuilegio fisci soluere debent, Bart.in l.licitatio.§.fin.de publi-
15 ca. † Si autem inter leuatorem pedagij, & delatorem sit quæstio, vt quia ille negat delatorē rerum esse clericum, vel dicit res deferri negociationis causa, vel res illius non esse, vnde graue esset semper iudicem adiri, pro fide huius rei recipienda, est committendum iuramento deferentium, vel suorum nunciorum, si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi fides de cōtrario haberetur in promptu: & quoad personam sufficit, ꝙ reperiatur in habitu, & tonsura clericali, glo.in d.cle.fin.in verb.

non negotiandi, vers. si autem, & ibi Abb. num. 4. de cens.

16 Milites † ordinis S. Ioannis Hierosolymitani eodem priuilegio gaudent, quia sunt verè religiosi, cum profiteantur in hæc verba. Ego N. voueo, & promitto deo omnipotenti beatæq; Mariæ semper virgini dei genitrici, ac S. Ioa Baptistæ perpetuò cum dei auxilio seruare veram obedientiam cuicunque superiori, qui à deo, & religione nostra mihi dabitur, amplius viuere sine proprio, & castitatem seruare, vt in Stabil. c. i. de recep. fratr. quibus tria substantialia vota emittunt, & propterea habent priuilegia, quibus expressè cauetur, quòd à solutione, & exactione passagij, arreragij, gabellę, dacij, tractæ, collectæ, procurationis, iucundi aduentus, iurium etiam synodalium, censuum, & decimarum, etiam noualium, etiam hortorum, pratorum, piscationum, molendinorum, & terrarum, quas per seipsos, vel alios eorum nominibus, etiam colonos, arrendatarios, & emphitheotas excolunt, & de quibus fructus percipiunt, & cuiusuis alterius oneris personalis, seu mixti sunt exempti; nec etiam ratione personarum, vel rerum, animalium, ac bonorum suorũ, ad aliquam solutionem pontium, fontium, furnorum, murorum, seu etiam aliarum ecclesiarum, quàm dictæ religionis in aliquo teneantur, vt in motu proprio Pij IIII. in Bul. cap. 14. fol. 668. vers. necnon à solutione, quæ habet decretum irritans, &c. & clausulam, sublata, &c. & quoad ipsos est sublata difficultas, an teneantur ad solutionem gabellæ impositæ pro refectione murorum, pontium, & fontiũ, vt in l. ad instructiones, C. de sa-

17 crosanct. eccl. † quia d. clausula, sublata &c. remouet facultatem quibuscunque aliter iudicandi, vel interpretandi. c. si eo tempore. de elect. in 6. Paris. cons. 38. num. 7. cons. 41. num. 21. lib. 4. Cassad. super reg. decis. 12. nu. 5. cum seq. & Gomes. de anna. possess. q. 4. nu. 5.

18 An autem clerici seculares, & regulares sint exempti à gabellis soluendis, quæ imponuntur pro refectione pontium, & viarum. videtur quòd nõ, sed quòd ad illorum solutionem, & contributionem teneantur. d. l. ad instructiones. vbi Bal. num. 1. auth. de ecclesi. tit. §. ad hæc sancimus, col. 6. & Felin. in d. cap. ecclesia S. Mariæ, num. 106. vers. tertius vbi gabella. & leges Im-

19 peratorũ † uidentur compræhẽdere clericos, cap. 1. de nou. ope. nunc. cap. si in adiutorium. 10. dist. Felin. in eod. c. eccl. S. Mariæ. num. 37. & Abb. in c. inter alia. num. 1. de immunit. eccl. tamen cùm dicta conclusio sit fundata in iure ciuili, per canones posteriores fuit correcta, & liber-

bertati ecclesiasticæ per leges ciuiles præiudicari non potest defectu potestatis condentis; cùm non constet de dictarum legum ciuilium approbatione, quæ de iure requiritur in concernentibus odium ecclesiæ. † Et quando lex imperialis est damnosa ecclesijs, seu ecclesiasticis personis non tenet, nisi specificè approbetur ab ecclesia. Innoc. ca. 1. de reb. eccl. non alien. in 6. in terminis dictarum legum, gl. in cap. generaliter. §. nouatum in ver. collationibus. in fin. 16. q. 1. Abb. qui attestatur hanc communem doct. theoricam in cap. non minùs, nu. 20. in princ. vers. dico enim. de immun. eccl. idem Abb. in c. ecclesia S. Mariæ, nu. 10. vers. an lex ciuilis, & ibi Dec. num. 88. & 91. & Felin. nu. 40. vers. prima est. de constitu. idem Abb. in cons. 3. num. 1. vers. sed his non obstantibus, & num. 2. par. 1. Bero. in cons. 31. num. 20. cum seqq. vol. 1. & Benedict. Capra in lib. reg. concl. 46. per totum. Et hæc quæstio, casu quo dubitari contingeret, esset decidenda à iudice ecclesiastico: d. cap. non minùs. vers. quo circa, & ibi gl. in ver. tantam, & in foro ecclesiastico lites deciduntur secundùm ius canonicum, cap. 2. de arbit. in 6. Abb. in c. 1. nu. 7. vers. in iudicijs uerò. de nou. op. nūc. & in c. clerici, num. 2. uers. secùs in materia. de iud. & Felin. in d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. nu. 43. de constit. † Regulariter autem sunt exempti etiam ab aggeribus fiendis iuxtà ripas fluminum, ne flumina excresentia fluant per limites, a reparatione fontium, puteorum; refectione murorum ciuitatis, & ipsorum murorum uigilijs, & generaliter ab omnibus oneribus. c. quanquàm. de cens. in 6. & Abb. in c. peruenit. num. 5. in princ. de immun. eccl. cùm alijs suprà in princ. deductis.

22 Limitatur tamen † dicta cōclusio pluribus casibus. Primò, tēpore magnæ necessitatis, quo casu non debet aliquis ecclesiasticus à murorum, seu ciuitatis custodia excusari, vt cunctis uigilantibus meliùs valeat ciuitas custodiri. d. c. peruenit. & ibi gl. in ver. modo. & Abb. num. 1. & num. 4. circa medium. & nu. 6. de immu. eccles. & erit magna necessitas, qua stante ecclesiastici non excusātur, si hostis stat in agro cum exercitu in obsidione loci, vt in casibus, de quibus per Osasch. in decis. 68. nu. 24. Secundò, in restauratione murorum tempore belli, & tūc clerus compelli potest ad contribuendum per episcopum, nō autem per laicos. Bal. in d. l. ad instructiones. nu. 2. & 3. C. de sacr. san. eccl. & in l. de his. C. de epis. & cleric. auth. statuimus. C. eo. & c. si diligenti. de for. compet. Tertiò, fallit quoties episcopus & clerus tantam necessitatē, &

& utilitatem aspiceret, vt absque vlla exactione ad releuandas cõmunes vtilitates, vel necessitates, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existimarent conferenda. c. non minùs. §. quò circà. cap. aduersus. vers. verùm si. de immun. eccles. & c. 1. in extrauag. com. eod. tit. & tunc non episco-
23 pus solus, † aut cum consensu capituli potest, sed consensus totius cleri debet interuenire. Innoc. in c. 2. de loc. & conduc. & Abb. in d. c. non minus. num. 5. quia quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari. ca. quod omnes. de reg. iur. in 6. & in terminis Bero. in cons. 31. nu. 13. volum. 1. nec sufficit consensus totius cleri, quia requiritur etiam sedis Apostolicæ auctoritas. c. clericis laicos. §. nos igitur. de immun. eccles. in 6. & d. extrauag. 1. §. cæterùm. eod. titu. c. aduersus. uers. propter imprudentiam. & ibi Abb. num. 1. eodem. & tunc laici nõ ex obligatione, sed humiliter, & deuotè cum gratiarum actione recipere debent. d. c. aduersus. vers. verùm si quando.

24 Quartò, † tenentur ecclesiastici ad reparationem fluminũ, põtiũ, & uiarũ, quoties cõis laicorũ, & ecclesiasticorũ viget necessitas, et cõcurrit vtilitas. Abb. in d. c. non minùs. nu. 18. & Bal. in d. l. ad instructiones. num. 2. secus autem si communitas à flumine haberet particulares redditus piscationis, transitus, portus, aquarum ad pratorum particularem irrigationem, & molendinorum particularium adaquationem, aut pedagia sub quocunque nomine, & titulo ad particularem, aut vniuersitatis vtilitatem exigerent; quia tunc cùm pedagia, gabellas, tractas, & passagia, pro mercibus, & animalibus, præsertim bobus cum plaustris, & ab aduenis transeuntibus põtes, & vias, vt plurimùm destruentibus exigant, laici suis sumptibus ad huiusmodi refectiones, & reparationes tenentur. Archid. in ca. si quis peregrinus. 23. q. 3. Cepol. de seruit. viar. numer. 47. Nicol. Testa. in tract. de collect. nu. 45. Bal. in dicta l. ad instructiones. num. 2. vbi quòd plaustra destruunt vias quas continuè reficere oportet, & est ratio, quia qui sentit commodum, sentire debet incommodum, & èconträ. l. secundùm naturam. ff. de reg. iur. & c. qui sentit. eod. titu.
25 in 6. † & laici contrafacientes, exigentes, seu extorquentes ab ecclesijs, ecclesiasticisque personis taleas, seu collectas, aut exactiones quascunque, & dantes ad id faciendum consilium, auxilium, uel fauorem, etiam circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum prælatis, ac alijs uiris ecclesiasticis sententiam excommunicationis incurrunt,

runt, donec satisfactionem fecerint competentem d.c. non minùs in fin. c. aduersus. clement. vnic. §. uolentes. eod. tit. de immunit. eccles. & c. quanquam de cens. in 6. & sententiæ, ac cõstitutiones, quæ à talibus, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ sunt, nullo vnquam tempore valituræ, d.c. aduersus. §. quia verò.

Dubitari enim potest, an soluentes taleas, seu collectas sine Põtificis auctoritate, & ipsi excommunicationis sentẽtiam incurrant, ut in dicto c. clericis laicos. eo tit. in 6. & c. 1. eo. in extrau ag. com. & respondetur quòd non, quia illa duo capitula in Conc. Vienen. per Clem. V. cum omnib. ab illis secutis fuerunt reuocata, vt d. clem. vnica. vers. nos de cõsilio. Et quia exigentes gabellas ipso facto sentẽtiam excommunicationis incurrunt, an etiam exigentes collectas pari modo illam incurrãt. de iure communi constat, quòd non, quia post mensem, nisi satisfecerint, dictam pœnam incurrunt, quæ afficit etiam successorem. d.c. aduersus. in fin. & ibi Abb. num. 23. Sed ex dispositione bullæ in die cęnæ domini legi consuetæ, qui collectas, decimas, taleas, præstantia, & alia onera clericis, prælatis, & alijs personis ecclesiasticis, ac eorum & ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus, absque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & cõcedentibus recipiunt, necnon qui per se, uel per aliũ, seu alios directè, uel indirectè prædicta facere, exequi, vel ꝓcurare, aut eisdem auxiliũ, consilium, vel fauorem, aut notum, seu suffragium palàm, vel occultè præstare non uerentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, cõditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali præfulgeant dignitate, seu principes, duces, comites, barones, respublicę, & alij potentatus quicunque, etiã regnis, prouincijs, ciuitatib. & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam pontificali dignitate insigniti, excõmunicationis sententiam in bulla cęnæ Domini contentam incurrunt. Nauar. in c. 27. num. 71. uers. & qui collectas. tom. 3. & Graff. c. 18. num.
26 145. par. 1. lib. 4. à qua † nisi in articulo mortis constituti, præterquam à Romano pontifice nemo absolui potest, neq; etiam tunc, nisi de stando ecclesię mãdatis, & satisfaciendo cautione præstita, nec prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorũuis ordinum,

ordinum, etiam mendicantiũ, & militiarum regularibus, etiã episcopali, uel alia maiori dignitate præditis, ipsisque ordinib. & eorum monasterijs, conuentibus, & domibus, ac collegijs, confraternitatibus, congregationibus, hospitalibus, & locis pijs; necnon laicis, etiam imperiali, regali, & alia mũdana excellentia fungentibus, per romanum pontificem, & sedem Apostolicam, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum. Rebuf. in prax. benef. super bull. Cœnæ Domini. art. 13. vers. nisi in mortis, & Nauar. d. c. 27. nu. 73. uersic. cæterum à prædictis; † nam

27 in articulo mortis quilibet sacerdos absoluere potest quacunque reseruatione non obstante, vt ibi gl. in d. uers. nisi. Conc. Trident. c. 7. §. hanc autem doctrinam. de sacr. pœnit. & extremę vnct. sess. 14. & San. Thom. in 4. senten. dist. 18. & 20.

28 Dubitatur, † an bona catastrata, quæ ecclesiæ à laicis acquisiuerunt, & pro quibus laici collectas persoluebant, gaudeãt priuilegio immunitatis: & uidetur, quòd nõ, quia hoc casu res onerata cum suo onere transit. Specul. de cler. coniug. num. 11. uers. alij dicunt. Bald. in l. neminem. num. 2. C. de sacr. san. eccl. Ias. cons. 43. uol. 3. Abb. in d. c. non minus. num. 16. versic. dicit enim. & Rebuff. in l. si diuina. num. 3. C. de exact. tribut. Et hęc conclusio est vera, & communis quo ad tributa, si prædium est tributarium, vel censuale pro illo solito, & perpetuo tributo, qđ est conforme, & certum, ut declarat Bar. cons. 180. nu. 3. & 4. Felin. in d. c. ecclesia S. Marię. numero 77. Bald. d. nu. 2. Rebuff. ead. l. si diuina. num. 1. & Osasc. decis. 136. vbi de communi testatur. num. 2.

Sed quando descriptio, seu æstimatio, quæ fit per solidum, & libram, non est perpetua, & certa, sed mutatur, pro varietate imminentium negotiorum, onus huiusmodi non durat, post quam uenit ad priuilegiatam personam: quia immu-

29 nitas † trahitur ad postea quæsita. c. nouerint. 10. q. 1. specul. d. num. 11. uers. sed certè. Rebuff. d. l. si diuina. num. 3. uers. in muneribus autem. c. quia circa. de priuil. Ias. per illum tex. post Cy. Ray. & Raph. fulg. quos citat in l. qui filiabus. num. 13. uersic. tu autem. de leg. 1. Rom. consilio 217. num. 17. uol. 1. Paris. cõsil. 68. num. 7. & num. 10. vbi de communi testatur, vol. 2. Natt. cons. 66. num. 13. cons. 160. numero. 23. cons. 328. nu. 4. Osasc. qui hanc veram, & magis receptam sententiam esse testatur in d. decis. 136. num. 1. quem sequitur

tur Thesau. decis. 274. num. 2. & 4. Bursat. qui etiam de communi, & magis recepta testatur in cons. 16. num. 77. lib. 1. & Siluest. in uerb. cōmunitas. 1. quintò quæritur. & num. 19. Dicta conclusio adeò est uera, & generalis, vt nec ad onera occasione belli per principem imposita, ecclesia cōcurrere teneatur: nisi dum imminet necessitas, & tractatur de necessaria defensione patriæ, vt si ex tempore hostis in principē irrueret, vel si bellū iustè, ac pro imperij, vel ecclesię tuitione fieret, & quocunque casu, si bursa principis esset exhausta, & laicorum non suppeterēt facultates, non autem pro quacunque necessitate. Cephal. cōs. 154. num. 22. uol. 2. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. & concurrentibus alijs, de quib. sup. nu. 22.

30 Multò minus † si pro fluminum reparatione, pontium, uiarum, mœniū restauratione, aut hospitatione, vel transitu militum, seu laboratorum occasione belli collectæ ab vniuersitatib. imponātur, quia licèt regulariter collectę habeant executionem paratam, pro quib. fieri debet executio cogendo, & exigendo absque citatione, etiā lite pendente. ut l. cum eo. ff. ad l. iul. pecul. auth. iusiur. ꝙ præst. vers. & primum. Bald. cons. 429. licèt iudex. num. 1. Rolan. à val. cons. 32. num. 5. Osasch. decisio. 86. num. 5. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. dicta tamen conclusio procedit, & habet locum contra laicos non priuilegiatos, sed cōtra bona ecclesiastica, quæ habent priuilegia de iure diuino, canonico, & cæsareo ex suprà deductis, & eorum colonos, nō habent executionem paratam, sed debent personæ ecclesiasticæ, & eorum coloni audiri, super eorum immunitate, si dubitatur. l. 2. C. de off. ciu. iud. Baldus d. cons. 429. num. 2. versic. qui autem grauatur. & ita distinguit Ang. in l. fin. C. vbi quis de cur. aliauè cond. ibi, aut dubitatur, an aliquis sit debitor, & tūc non habet locum executio lite pendente, sed procedendū est causa cognita, quem sequitur Osasch. d. decis. 86. num. 3. & numero 6. vers. quid dicendum. &

31 quòd de iure communi, † coloni regulariter ad collectas non teneantur, probat Paris. cōs. 25. num. 10. uol. 1. Ias. in l. 1. nu. 32. C. de iur. emphit. & ita fuit decisum per senatum Pedemontanum, ut testatur Osasch. decis. 83. num 6. & 7. vbi, quamuis Senatus in causa uniuersitatis Auxiliani contra colonos ciuium Vercellēsiū censuerit sup allegata consuetudine collectandi, colonos pro parte colonica teneri, motus ex communi conclusione, qua disponitur in collectis exigendis seruandam esse consuetudinem, ut ibi num. 9. in fi. & Rol. à val. cons. 32. num. 8. cū

seq. causa fuit agitata cõtra colonos ciuium, non autem cõtra colonos bonorum ecclesiasticorum, qui gaudent immunitate clericorum, de quorum interes-
32 se agitur, † quia ratione oneris collectandi iniuncti res minoris æstimationis efficitur, gl. fi. in l. generali. §. fi. ff. de vsufruct. leg. & Osasch. d. decis. 83. num. 9. & consuetudo inducta contra colonos laicorum, non extenditur ad colonos priuilegiatos bonorum ecclesiasticorum, nec consuetudo vigens in vna regione extendi potest ad alias regiones, in quibus non viget talis cõsuetudo, c. 1. vbi Abb. & alij de consuet. Bar. in l. post dotem. nu. 30. ff. sol. matr. Bursat. post Rip. Corn. & alios in cõs. 311. nu. 7. li. 3. & Hõd. cõs. 101. n. 38. vol. j.
33 Ideo cùm colentes † bona ecclesiastica gaudeant priuilegio dominorum non principaliter propter se, sed fauore ecclesiasticarum personarum, Conc. Tolet. relatum in c. ecclesiarum. 12. q. 2. & Bald. in l. 2. nu. 2. C. de episc. & cle. cum alijs supra deductis; & ecclesiasticis personis; quæ priuilegium immunitatis habẽt à deo, pontificibus, & imperatoribus, dicta consuetudo esset præiudicialis, non afficit ipsorũ colones, qui dominorum priuilegium sortiuntur, cum ex subiectione vsus colonorum dominis incõmodior redderetur, vt declarat Oldra. cons. 299. num. 5. vers. potest, & alia. Tum si priuilegijs imperialibus est parendũ, quantò magis deo dominatori vniuersæ creaturæ, ad ea, quæ iussit sine dubitatione est obtẽperandum; c. quæ contra. & ibi gl. in verb. sicut. 8. dist.
34 Consuetudines enim, † seu statuta secularium contra priuilegia clericorum non ligant clericos. auth. cassa. C. de sacr. sanc. eccl. c. 1. 10. dist. ca. quæ in ecclesiarum. de consti. Bar. in repet. l. de quibus. nu. 30. ff. de leg. & ibi Ias. num. 1. idem Bar. in l. 1. num. 27. & 28. C. de sum. trinit. & fid. cath. Abb. in ca. cùm causa. nu. 4. de sent. & re iud. & Felin. in ca. ecclesia S. Mariæ. num. 81. vers. sed contra Bart. de consti. compellentes autem colonos cleri-
35 corum † pro colonia, seu traffico facto super massaritijs, & prędijs ecclesiasticis incurrunt ipso facto excommunicationis sententiam in Bulla cœnæ domini cõtentam; quia indirectè ab ecclesiasticis extorquent; & est casus suprà comprehensus, ibi, Nec non qui per se, vel aliũ, seu alios directè, vel indirectè prædicta facere; &c. Nauar. d. c. 27. num. 71. & in cons. 32. num. 4. & 5. de sent. excomm. quia quicquid exigitur à colonis ecclesiasticorum bonorum pro dicta colonia, seu traffico in preiuditium, & grauamen personarum ecclesiasticarum, quæ, colonos cum maiori carum incommodo, dispendio, &

& grauamine conducunt, percipitur, contra dictæ Bullæ, & sacrorum canonum dispositioné; & coloni qui persoluere coguntur, à dominis repetere possunt. Bal. in l. 1. num. 4. C. de iur. emphyt. Alex. in cons. 35. nu. 12. lib. 4. & cons. 4. num. 3. lib. 5. quia in fraudem legis, & odium clericorum indebitè grauarentur, vt tenet Bar. in l. placet. num. 62. & 63. C. de sacr. sanc. eccle. Ac vlteriùs adeò sunt bona ecclesiarũ exempta, quòd præter pœnas ab antiquis canonibus, & Bulla Cœnæ Domini inflictas, qui alicuius ecclesiæ, seu cuiusuis secularis, vel regularis beneficij, Montium Pietatis, aliorumque piorũ locorum iurisdictiones, bona, cẽsus, ac iura etiã feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumẽta, seu quascunq; obuentiones, quę in ministrorum, & pauperũ necessitates conuerti debent, per se, vel per alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacunq; arte, aut quocunq; quęsito colore in proprios vsus conuertere, illosque vsurpare præsumpserint, seu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinent, percipiantur, anathemati pœna tamdiu subiaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fruct⁹, & redditus, quos occupauerint, vel qui ad eos quomodocunque etiam ex donatione suppositæ personæ peruenerint, ecclesiæ, eiusque administratori, siue beneficiario integrè restituerint, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerint. Conc. Trid. c. 11. de reform. sess. 22. cap. prædia, & cap. qui abstulerit; 12. q. 2. & cap. attendendum est. 17. q. 4.

36 Statuentes autem † contra ecclesiasticam libertatem, scriptores statutorum ipsorum, Potestates, Consules, Rectores, & Cõsiliarij locorum, vbi statuta huiusmodi, & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ, & qui statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, de libris in quibus descripta reperiuntur, non fecerint amoueri, & qui secundùm ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere indicata; sunt excommunicati, ut in ca. nouerit. de sent. excom. & excommunicationem incurrunt ipso iure, Abb. ibi num. 2. Contra

37 libertatem ecclesiasticã † sunt statuta, quæ ueniunt contra priuilegia concessa ecclesiæ uniuersali; uel à deo, uel à papa, uel ab imperatore, non autem uni ecclesiæ concessa, auferens ecclesiæ, quod sibi debetur de iure communi. Innoc. in d. ca. nouit. nu. 2. uers. his igitur, & ibi Abb. num. 2. Bar. Soc. in cons. 55. in uiso decreto. col. 1. in fi. & Alex. in cons. 209. nu. 3. & 5. lib. 2.

38 Statuentes enim, † aut quomodolibet prohibentes, ne sui

subditi Prelatis, seu clericis aut personis ecclesiasticis quicquã vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panẽ, aut alia obsequia exhibeant, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt. ca. fin. de immun. eccl. in 6.

39 Et statuta laicorum, † quæ directè, uel indirectè prohibent alienationem immobilium in ecclesias, vel monasteria, eò quia sunt contra priuilegia de iure communi competentia ecclesijs, & ecclesiasticis personis, sũt nulla. d.c. fi. Bar. in l. filiusfam. §. diui. num. 12. & ibi Alex. num. 11. & 12. & Ias. in lect. d. §. nu. 72. iuncto nu. 82. ff. de leg. 1. vbi inquit quòd cum Bar. transeunt indifferenter omnes, vbi etiam attestatur de communi, à qua in cõsulendo, & iudicando durum dicit esse recedere. & licèt posteà ibi Ias. conetur sustinere contra communem rationibus per ipsum adductis, communis opinio est principaliter fundata in iure canonico, & laici carent iurisdictione statuendi contra sacros canones, quia eorum statuta nõ ligant sine Pontificis approbatione, auth. cassa. C. de sacr. sanct. eccl. Bar. in l. fi. nu. 4. C. de exact. tribut. Abb. cons. 26. num. 2. vol. 1. cum alijs supra deductis, &

40 est communis † opinio fauens ecclesiæ, quæ in iudicando, & consulendo est tenenda, vt tenet idem Ias. in d. §. diui. prima lect.

41 nu. 82. & similia statuta † sunt abolenda, & cancellanda de voluminibus statutorum, ita q. si in volumine statutorum repetiatur statutum contra libertatem ecclesiæ, & in fine voluminis appositum aliud statutum, quòd si quæ sunt statuta contra libertatem ecclesiæ sint cassa, & irrita, ipso iure non suffragentur ad euitandam pœnam excommunicationis. in d. cap. nouerint. promulgatam, & in auth. cassa. inflictam, nisi, vt suprà deleantur, & aboleantur, vt nunquàm de facto possint in vsum reuocari. Bar. in d. auth. cassa. num. 6. & ibi Bal. num. 8. & Abb. in cons. 83. nu. 2. vers. quinimò. vol. 1.

Experientia etiam docuit,
42 † quòd quotiescunque Reges belli, aut alia de causa, bona, fructus, seu redditus ecclesiasticos in eorum subuentionem acceperunt, bellorum euentus, & alij ab eis optati fines, malè successerunt; ita quòd etiam prophana bonis ecclesiasticis simul mixta breuius, quàm dici potest consumentur, & effluant, vt pluribus exemplis probat Petr. Ribaden. in tract. de relig. lib. 1. cap. vlt. per tot.

43 Corona Regni Franciæ † quę erat in stirpe Clodouei primi Regis Franciæ Christiani, deo ita cooperante fuit translata in domum Caroli Magni, filij Pipini ob malam administrationem bonorum ecclesiasticorum. Et

Ludo-

Ludouicus II. ipsius Caroli ex filio pronepos in Augustali aula sedens præsentibus optimatibus suis, anno 855. ita sanciuit; statuimus igitur, vt ecclesiæ in nostro regno, cum suis rebus, & familijs sint tutæ, pro vt maiorum nostrorum temporibus fuere, earumq; Rectores proprijs fruantur priuilegijs, vt per Sigo. de Reg. Ital. lib. 5. num. 855.

45 Verùm quia postea † ipsius Ludouici descendentes bonis ecclesiasticis malè vsi fuerunt, ob malam eorum administrationem, regnum ipsum à descendentibus Caroli Magni in Vgonem Capetum, & eius stipitem translata fuit, vt tradunt historiographi Franci, & præcipuè Genebrar. in chron. ann. 988. quem sequitur Pet. Ribaden. in eod. tract. de relig. lib. 1. c. 37. in fin. & Baro. anna 990. in fin. to. 10 Et postquàm in eodem regno

46 constitutio, † quæ pragmatica sanctio vocabatur, fuit edita, cuius causa ex electionibus, quę in ecclesijs Metropolitanis, Cathedralibus, & Monasterijs eiusdē regni fiebant, grandia animarū pericula prouenerant, cùm pleręque per abusum secularis potestatis, nonnullis verò præcedētibus illicitis, & simoniacis pactionibus, aliæ particulari amore, & sanguinis affectione, & non sine periurij reatu fierent, vt testatur Leo X. in Bul. Rom. c. 16. §. & cùm ex electionibus; & in abrogatione eiusdem pragmaticæ post fin. dicti ca. 16. pro qua, & alijs abusibus tollendis, quàmplures tractatus inter Piū II. Sixt. IIII. Innoc. VIII. Alex. VI. & Iul. II. Romanos Pont. & Reges Franciæ habiti fuere, vt in eo. Bul. ca. 16. §. sanè inter, ac demū licèt per cōcordiam inter eundem Leo X & Franciscum de Valoys Francorum Regem, abrogata pragmatica sanctione fuerunt edita capitula, & concordia inita Romæ, in publica sessione in Lateranen. sacrosancta Basilica solemniter celebrata, anno 1516. quartodecimò Calendis Ianuarij, Pontificatus eiusdem Leonis anno IIII. de quibus in eo. Bul. dicto ca. 16. §.

47 de eorundem fratrum: † nihilominus priuilegia, immunitas, & bona ecclesiastica in eodem Regno plurima passa fuerūt detrimēta, & ibi ferè semper bella, tùm publica, tùm ciuilia, ingentes cędes, furta, rapinę, incendia, & alia malorum genera, quæ belli euentus ferre solēt, cum maxima diuini cultus diminutione regnum ipsum vexa-

48 runt, † & tandem per mortem violentam Henrico III. regi illatam, de qua suprà ca. 11. in fi. eius linea fuit extincta, & in Hēricum Borbonium trans lata, cui deus omnipotens det spiritū rectum, & benè sonantem, ut quæ ab imperatoribus, regibus, & alijs pijs viris ecclesijs eiusdē regni

regni Franciæ fuerant donata, & ab impijs uiris postea ablata, unà cum diuino cultu in pristinum, & eam, quo erat tempore S. Ludouici quinti Francorũ regis, statum restituantur.

49 Quam enim sibi, alijsq; malè consulant nonnulli nouatores politici, qui, vt sibi lucrum, aut regum, principumuè suorum gratiam aucupentur, eisdẽ bona, resque ecclesiarum, vel pietatis, aut necessitatis, alicuiusuè rei titulo audent subijcere, & quàm deo huiusmodi hominum genus sit inuisum, experientia docet, ac res ipsa loquitur, & idem exemplis comprobat Baronius hiscemet verbis. Berẽgarius, inquit, abstulit, quæ erant Sancti Iulij dono piorum principum collata bona in diœcesi Nouarien. & perdidit imperium. Otho, qui restituit, illud acquisitum prorogauit ad posteros. inhient, inhient, ut uolunt, in damnum suum rebus, iuribusque ecclesiarum. Quid erit? vtique iuxta Sapientem, id qđ fuit, vt nisi desistant ab huiusmodi sacrilegijs, ipsi à Christo vltore sint omninò suis ipsorum bonis iustè priuãdi. Si enim nec precio licuit absque immenso damno suo Achab regi accipere vineam Naboth parentum suorum antiquam hæreditatẽ, vt 3. Reg. c. 21. licebit impunè principi christiano ecclesiarum antiquitùs possessa bona quibusuis coloribus rapere, & excogitatis artibus quibuscunque, ut sæpè vidimus factũ, auferre? Nequaquàm ista relinquentur inulta. Vindex exurgat deus, idem Baron. annal. 962. §. vidisti lector. tom. 10.

50 Communitates verò, † & magistratus, qui oneribus bona ecclesiastica contra eorum immunitatem grauare non formidãt, vltra cẽsuras, & pœnas, de quibus suprà, quas ipso facto incurrunt, alias etiam pœnas temporales non euadunt, quia hinc grandines, damnosæ pruinę, & alia flagella, quibus tam in personis, quàm in bonis temporalibus uexantur, iusto dei iudicio pro purgatione, uel uindicta mittuntur. c. anastasius. 19. dist. & c. cùm percussio. 7. q. 1.

DE

DE BONIS ECCLESIÆ Non alienandis. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio de rebus ecclesiæ fieri non potest.*

2 *Extrauagans, ambitiosæ, an procedat etiam in bonis ecclesiæ feudalibus, emphyteuticisuè cõ suetis infeudari, vel emphyteuticari iuxta consuetum. & numero 29.*

Res semel effecta alienabilis semper durat alienabilis. ibidem.

Cessante cã cessat effectus, ibid.

3 *Concessionis causa quãdo adhuc durare videatur, & quomodo cesset.*

4 *Extrauagans, ambitiosæ, an procedat tàm in rebus magni, quàm parui, & exigui valoris.*

5 *Alienãs aliquid de iure ecclesiæ est honore priuandus.*

6 *Extrauagans, ambitiosæ, non procedit in bonis immobilibus pauci momenti, vt sunt terrulæ, & vineolæ.*

7 *Res ecclesiastica alienanda, vt indicetur, an sit parui valoris, attendenda est consuetudo loci.*

8 *Fundus sterilis ecclesiæ potest dari in emphyteusim, vt ad culturam reducatur.*

9 *Ecclesiæ bona possunt etiam alienari intuitu pietatis, vt in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, & pluribus alijs causis.*

Episcopi gloria est pauperibus prouidere, & ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs.

11 *Causa primæ concessionis qualiter cesset, aut duret.*

12 *Loca Romanæ ecclesiæ ad Cameram Apostolicam deuoluũtur.*

13 *Alphonsus Estensis dux Ferrariæ petijt inuestituram pro ducatu Ferrariæ in aliam personam prorogari.*

14 *Sanctiones omnes Apostolicæ irrefragabiliter sunt obseruãdæ.*

15 *Papæ nemo potest dicere, quare ita facis?*

16 *Papa subijcitur vinculo iuramẽti, neque ab eo seipsum absoluere potest.*

17 *Papa est solutus legibus, & supra ius positiuum dispensare potest.*

18 *Papa an sine causa à iuramento absoluere possit.*

19 *Deuoluenda feuda ad ecclesiam*

non

non possunt amplius reinfeudari.

20 *Probibita aliqua re, censetur etiã prohibitũ omne illud, per quod peruenitur ad illam.*

21 *Prohibita alienatione feudi, intelligitur etiam prohibita locatio ad longum tempus.*

22 *Alienatione prohibita, censetur etiam prohibita qualibet eius species.*

23 *Prohibitio alienandi quando est geminata, omnis alienatio dicitur omninò reiecta.*

24 *Conatus quando sufficiat ad hoc, vt in pœnam incurratur.*

25 *Confirmatio bullæ Pij V. de non alienandis bonis ecclesiasticis facta ab Innocentio IX. & à Clemente VIII.*

26 *Dux Mutinæ ducatum Ferrariæ occupauit, & quare?*

27 *Papa est dispensator ministeriorum dei, caput ecclesiæ, custosque, & administrator ditionũ ad Romanam ecclesiam pertinentium.*

28 *In inuestituris non comprabensus non succedit in feudo.*

29 *Bona ecclesiastica solita infeudari de iure antiquo post deuolutionem alijs in feudum concedebantur, sed hodie hoc ius est correctum.*

30 *Innocentius IX non solùm confirmauit, sed etiam ampliauit dictam constitutionem Pij V.*

31 *Dictiones, eo ipso, & ipso iure sũt latæ sententiæ.*

32 *Papa habet vtrunque gladium, temporalem, & spiritualem.*

33 *Defendere seipsum vim vi repellendo vnicuique, etiam priuato gladio temporali licet.*

34 *Iustum bellum quid.*

Militare non est delictum, ibid.

35 *Petrus Aldobrandinus S. R. E. Cardinalis. Legatus de latere pro recuperatione ducatus Ferrariæ laudatur.*

36 *Ducatus Ferrariæ sedi Apostolicæ restituitur.*

37 *Episcopi, abbates, & alij prælati, an feuda ad eorum ecclesias deuoluta possint alijs infeudare.*

38 *Feuda quando dependent immediatè, & principaliter à Camera Apostolica, in casum deuolutionis non possunt amplius infeudari.*

39 *Vassalli capientes inuestituram ab episcopo in casum deuolutionis reinuestiri non possunt.*

40 *Prælatus in casum deuolutionis debet declarare caducitatem feudi, & dominium vtile cum directo ecclesiæ esse consolidatũ, & tunc mensæ ecclesiæ incorporatur.*

41 *Reseruationes sunt odiosæ, & strictè intelligendæ.*

42 *Prædia feudalia, vel emphyteutica, quæ non videntur expressè prohibita per d. const. Pij V. & Innoc. IX. quando deuoluuntur, seruanda est dispositio extrauag. ambitiosæ, & nu. seq.*

43 *Dictio, tunc, extremitatem temporis significat, & nu. 3.*

44 *Excommunicati sunt, qui alienant,*

nant, & recipiunt res ecclesiæ alienatas, & tunc infeudatio deuoluitur ad papam.

45 *Beneficia per resignationem vacantia conferentes consanguineis, affinibus, & familiaribus resignantium, tàm collatores, quàm prouisi suspensionis pœnam incurrunt.*

46 *Papa omnia potest, & nulla indiget adiectione.*

47 *Alienationes omnes, quæ auctoritate Apostolica ex causa permutationis, vel in emphyteusim admittuntur, qualiter, & quibus verbis ordinarijs locorum committantur.*

48 *Clausula, vocatis vocandis, facit executorem mixtum, vnde tenetur citare, & procedere iudicialiter.*

49 *Delegati plures coniunctim in aliqua causa cum clausula, conscientiam vestram onerantes, an subdelegare possint.*

50 *Industria personæ electa subdelegari non potest.*

51 *Bona ecclesiæ donata sunt dei.*

52 *Ecclesiastica bona vsurpantes, & in proprios vsus conuertentes graues pœnas incurrunt. & nu.67.*

53 *Clerici vsurpationi bonorum ecclesiasticorum consentiẽtes grauioribus pœnis plectuntur.*

54 *Paulus Papa II. alienationem bonorum ecclesiasticorũ prohibuit, grauibus contra omnes cõtrafacientes pœnis appositis.*

55 *Inferiores prælati bona ecclesiarum alienantes, pœnam priuationis beneficiorum ipso facto incurrunt. & nu.65.*

56 *Bona ecclesiæ malè alienata ad ecclesias nullo precio restituto reuertuntur, & nu.64.*

57 *Alienationes bonorum ecclesiasticorum sine consensu papæ sunt nullæ.*

58 *Papa est dominus omnium beneficiorum.*

59 *Literæ, si ineuidentem, quibus committantur.*

60 *Dictio, quorumlibet, est generalis, & omnia comprahendit.*

61 *Bona immobilia, & etiam pretiosa mobilia alienans, graues pęnas incurrit.*

62 *Iurare tenentur omnes beneficiarij, de bonis ecclesiæ non alien.*

63 *Forma iuramenti per prælatos ecclesiasticos præstandi.*

66 *Beneficia vacantia ob malam suorum bonorum alienationẽ, cessantibus reseruationib. Apostolicis, poterunt ab ordinarijs locorum conferri.*

PRAETER alia, bona ecclesiastica gaudẽt priuilegijs, ita ut sine exceptione † nullus episcopus de rebus ecclesiæ, quicquã donare, commutare, uel vendere possit, nisi fortè aliquid horũ faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod absque

dubio sit ecclesiæ profuturum, quia episcopus rebus ecclesiæ tanquàm commendatis, nō tanquam proprijs, uti potest, & irrita erit episcoporum uenditio, & commutatio rei ecclesiæ, absque omnium conniuentia, & subscriptione clericorum, ut inquit tex. in cap sine exceptione. 12. q. 2. sed nec sufficit consensus episcopi, & clericorum, quia c. sine exceptione, fuit correctū per extrauag. ambitiosæ. de reb. eccl. non alien. & alijs constitutionibus, de quibus infrà dicetur.

2 An † autem dicta extrauag. procedat, & habeat locum in quibuscunque bonis, etiā in feudum, uel emphiteusim perpetuā concedi solitis, quòd in euentū deuolutionis reinfeudari, aut de nouo in emphiteusim concedi non possint, & in rebus sterilibus, ac modici ualoris, est distinguendum.

3 Primò, quia aut causa † concessionis aliàs factę adhuc durat, aut non. Si adhuc durat, vt si quando rector in euidentem ecclesiæ utilitatem dedit prædium sterile laico, qui habebat aquam propriam, & particularem, cum qua irrigando prædiū maximam fœni quantitatē percipiebat, in casu deuolutionis poterit de nouo concedi domino illius aquæ sine aliqua iuris solemnitate, si cessante aqua prædium ad pristinam sterilitatem foret reuersurum; quia tūc durat prima causa concessionis, & in his terminis procedit tex. in c. 2. de feud. & ibi Abb. antiq. num. 1. ut declarat abb. Panor. in c. ut super. num. 11. uel si. ego crederem. de reb. eccl. non alien. quem sequitur Rebuff. in comp. alien. rer. eccl. num. 33 & Redo. in q. 12. num 55 & 56. eodem tit. & in eisdem terminis procedit limitatio posita in extrauag. ambitiosæ. præterquàm de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis; quia licèt res semel effecta alienabilis, semper duret alienabilis, vt in l. pater. §. quindecim. de leg. 3. Bart. in l. 1. num. 8. C. de impon. lucrat. descrip. lib. 10 & ibi Rebuff. num. 10. Cyn. in l. fin. in princ. C. qui cau. rest. in integ. non est neces. & Redo. c. 12. nu. 51. & 52. hoc procedit alio non superueniente de nouo, sed per dictam extrauag. ambitiosæ. in reb. ecclesiasticis fuit ius antiquum correctum, quòd etiam in bonis solitis alienari, tūc in euidentem ecclesiæ utilitatem. Et si cessat prima causa concessionis, cessat etiam causa illius renouationis. c. cum cessante. de appell. cum alijs per Tiraq. congestis in tract. cess. cau. par. 1. limit. 23. num 1. & Rot. in nouiss. par. 1. decis. 360. num. 7. & 8.

Si uerò cessat prima causa concessionis, vt si fuit datum prædium sterile, vt ad culturam reduceretur, si illa

res

res postea culta ad ecclesiam reuertatur, prima causa concessionis cessat, & prædium deuolutũ sine noua causa alienari nõ potest, Abb. in d. c. vt super eo. nu. 11. & Redo. d. c. 12. num. 57. & 58. & extrauag. ambitiosæ. vbi limitat prohibitionem, prærerquàm in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis. sequitur. Et tunc cum ecclesiarum euidẽti vtilitate, quæ vtilitas aduenience casu nouæ concessionis, tunc est attendenda, quia dictio, tunc, extremitatem temporis significat, l. 4. §. 1. iunct. gl. in uer. tunc, & ibi Bart. ff. de condit. & demonstr. & in l. lecta. num. 7. ff. si cer. pet. Dec. cons. 89. num. 3. & cons. 523. nu. 4. & Paris. cons. 26. num. 9. volum. 2. & sic tempus elapsum primę concessionis. gl. in clem. 1. in verb. ex tunc. de iur. patr. & Abbas in cap. pastoralis. num. 3. de except.

4 Secundò, quò ad bona † exigui valoris uidetur, quòd nec illa bona immobilia ecclesiæ donari, cõmutari, vel vendi possint, ut est tex. in d. cap. sine exceptione, ferè per totum. 12. q. 2. c. casellas. 10. q. 2. super quo formatur regula præsertim stantibus verbis generalibus, quibus Leo papa ibi vsus fuit, videlicet, sine exceptione decernimus, ne quis episcopus de rebus ecclesię suæ quicquam donare, &c. quòd nulla bona ecclesiæ etiam pauci valoris alienari possunt, cùm verbum, quicquàm, ibi positum sit generale, quod nihil excipit, glo. in extrauag. com. c. vnic. ne sed. vac. aliq. innou. in verb. & si quicquam. & Io. venit enim princeps mũdi huius, & in me non habet quicquam. c. 14. in fin. confirmatur dicta regula, quia quicunque † episcoporum, presbyterorum, & diaconorum oblitus Dei, & decreti prohibitiui immemor in constitutum committens prædium ecclesiæ magnum, vel exiguũ, vel quicquam de iure ecclesiæ alienare tentauerit, & donator, & alienator, & venditor honoris sui amissione est mulctandus. c. quicunque. in 1. 17. q. 4. Rebuff. in comp. alien. rer. eccl. num. 58. & 59. & Redo. de reb. eccl. non alien. q. 13. nu. 1. & 2.

5 (margin, beside "gula, quia quicunque †")

6 Fallit tamen dicta regula, primò, in bonis † immobilibus parui momenti, ut sunt terrulę, & vineolę. c. terrulas. 12. q. 2. & ibi Præpos. & Arch. & hic est vnus ex casib. à iure permissis à Paulò II. in d. extrauag. ambitiosæ, exceptus. & proptereà si episcopus alienat rem minimam, pœnam non incurrit, quia ista modica sunt exempta ab omni solemnitate, & iuris dispositione, ut in d. c. terrulas. Abb. in c. vt super. per illum textum. numero 14. de reb. eccl. non alien. & Red. d. q. 13. num. 14. & 17.

cod.tit. & rem minimam iudi-
7 can. puto iuxta † mentem prouincialium, & synodalium decretorum cuiusque patriæ, cùm in his attendatur loci consuetudo c.cęterùm.& ibi Abb.nu.4. de donat.& Red.in d.q.13. numero 15.

8 Secundò, terra ecclesię † sterilis potest in emphyteusim concedi ei, cuius studio reducatur ad culturam.c.ea enim.§. perpetua quoque.10.q.2. c. ad aures. & ibi Abb.num.1.de reb. eccles. non alien.& postmodùm ad culturam redactæ hæredi eorum, à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit esse ad culturam redactas, in casum deuolutionis poterunt iure ad censum concedi, habita ratione vtilitatis, quæ tempore renouationis inuestituræ fiendæ percipi posset, ut in d.c.ad aures. & ibi gl.in uerb.tunc.& Abb. num. 4. cum alijs suprà, & in dicta decis.360.num.7.allegatis.

9 Tertiò, pietatis † intuitu.glo. in c.1.12.q.2.quia aurum habet ecclesia, non ut seruet, sed ut eroget, & subueniat in necessitatibus; aurum Sacramenta non quærunt; neque auro placent, quæ auro non emuntur; ornatus sacrorum est redemptio captiuorum; & uera illa sunt uasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte; ille verus thesaurus est domini, qui operatur, quod sanguis eius est operatus, & nemo potest dicere, cur pauper viuit? nemo potest quæri, quia captiui redempti sunt; nemo potest accusare, quia templum dei est ædificatum, uel cemiterium ampliatum, quia in alimonia pauperū, redemptione captiuorum, ædificatione templi, uel augmentatione cęmiterij, possunt bona ecclesiæ alienari, c.sacrorū. & c. aurum.& ibi gl.in ver.in his. d.q.2.Fed.de sen.cons.224. numero 5. Et gloria episcopi est pauperibus prouidere, ignominia sacerdotis est proprijs stu-
10 dere diuitijs. c.gloria † episcopi.ea.q.2. & pluribus alijs de causis possunt bona ecclesiastica alienari, de quibus per Rebuff. in suo compend. alien. rer. eccles.à nu.25. usque ad nu. 34. & per Red. q.11.12.13.19.20. & 21.eod.tit.

11 Et quoniam dominia † ciuitatum, & castrorum S.R.E. propter custodiam, & præsidium in eis maxima cum impēsa manutenendum magis damnosa, quā vtilia quandoque dicebantur, propterea adhibitis solemnitatibus iuris plura in feudū fuerant concessa, quę si tractu temporis ad ecclesiam deuoluebantur, iterum de nouo alijs sine solemnitate concedebantur, quia eadem causa prima durare uidebatur, & ultima inuestitura non iudicabatur noua alienatio, sed prioris infeudationis cōtinuatio.c.consuluit.de Iudæ. &

sarac. & ibi Abb. num. 1. Felin. in c. cùm accessissent. num. 33. de const. & Red. de reb. eccl. nõ alien. q. 12. nu. 59. Sed cùm postea experientia docuerit, nonnullos nimium ambitiosos, & dominandi cupidos, sub varijs prætextibus, coloribus, & causis sæpè etiam falsis, aliquib. Romanis pontificibus, suggestionibus, & insinuationibus suis conatos esse ostendere, & persuadere, magis utile, & expediẽs Sanctæ Romanæ ecclesiæ, & sedi apostolicæ fuisse, si aliquę ciuitates, terræ, oppida, castra, arces, & loca, ad ius, & proprietatem eiusdem sedis pertinentia, in feudum, gubernium, vicariatum, ducatum, aut quemuis alium titulum perpetuum, vel ad tertiam generationem, seu ad vitam, aut aliàs ad longum tempus concederentur, uel etiã ex eo, quod aliàs in feudum data, aut quouis alio titulo huiusmodi alienata fuissent, & ad sedem præfatã deuoluta, vel deuoluenda, de iure iterum infeudari, & alienari non posse, & debere, atque inde nonnullas alienationes, infeudationes, & concessiones à sede Apostolica emanasse, ex quibus illa nõ mediocrem diminutionem patrimonij, & existimationis recepit.

12 Pius V. motu † proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicę potestatis plenitudine, atque de S.R.E. cardinalium in consistorio secreto consilio, & vnanimi assensu, qui etiam iurarũt constitutioni non contrauenire, nec pontificibus alienationes contra suam cõstitutionem attentantibus consentire, & absolutiones à iuramento prędicto non petere, nec acceptare, sua perpetuò valitura constitutione decreuit, & declarauit, ciuitates & loca præfata hactenus in feudum, aut quemuis alienationis titulum dari solita, uel consueta ad sedem prædictam quomodolibet deuoluta, & pro tempore deuoluenda, absque alia vlteriori declaratione, & illorũ possessionis appręhensione, eo ipso sedi, & cameræ apostolicæ incorporata, ac ad ius, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionem redijsse censeri, perinde ac si per 40. annos, & ultra ciuitates, & loca præfata, ab eadem sede immediatè possessa, & nunquam in feudũ, aut alium titulum concessa fuissẽt. Statuitque, & decreuit, quòd omnes, & singulæ, tàm communitates, & vniuersitates, quàm ciues, & incolæ ciuitatum, terrarum, & locorum præfatorum, alięque quæcunque personæ tã ecclesiasticæ, quàm seculares cuiusuis dignitatis, & ordinis etiã episcopalis, vel maioris existentes, ac S.R.E. cardinales, tàm publicè in consilijs ciuitatum, & locorum præfatorum, quàm priuatim alibi in quibusuis locis, et si ciui-

si ciuitatum, & terrarum earundem gubernatores, aut sedis Apostolicæ legati, vel prælegati existerent, tractantes, consulentes, aut alia verba facientes de infeudationibus, & alienationibus, de ciuitatibus, & locis p̄dictis immediatè ad sedem prædictam spectantibus, & pertinentibus, etiam deuolutis, etiam in feudum communiter, & pluries dari solitis, etiam ex causa permutationis, uel sub annuo censu, aut canone, seu aliàs quomodolibet, etiam contemplatione meritorum erga sedem præfatam, aut sub prætextu necessitatis, uel euidentis utilitatis faciendis, seu de postulandis ab eodē Pio, & sede prædicta, quibusuis personis cuiusuis dignitatis, status, gradus, etiam eidē, & successoribus suis secundum carnem cōiunctis, etiam S.R.E. Cardinalibus, aut quauis alia temporali, uel ecclesiastica dignitate fungentibus, in duces, vicarios, gubernatores, seu quēuis alium titulum, ad uitam, uel in perpetuum, uel longum tempus, aut etiam ad sedis Apostolicæ beneplacitum, ciuitatum, & locorum prædictorum, & p̄pterea de eligendis oratoribus ad ipsum, & successores suos super præmissis, vel illorum occasione mittendis proponentes, tā ipsi, quā oratores tale munus recipientes, aut alij quicunque alienationes huiusmodi Rom. Pont. pro tempore existenti, per se, uel per alium, seu alios insinuantes, vel suadentes, eo ipso sententiam excommunicationis incurrere voluit; à qua nisi ab ipso Pontifice, præterquàm in mortis articulo absolui non possent.

Et insuper S. R. E. & sedis Apostolicæ prædictæ rebelles; etiam in primo capite læsę maiestatis, & proditores ciuitatū, & locorum prædictorum, ac bona eorum fisco, & camerę Apostolicæ ipso iure deuoluta, & incorporata esse, & censeri, omnibusque ecclesijs, monasterijs, & alijs per eos quomodolibet obtētis bnficijs ecclesiasticis eo ipso priuatos, & ad illa, & alia in posterū obtinēda inhabiles existere; neq; ad ciuitates, & loca prædicta vllo vnquam tempore remitti posse, & si aliquādo eos reintegrare contigeret, nihilominus infames remanere, illisq; honorum, & dignitatum portas perpetuò claudi statuit, & decreuit. Voluitq; per futuros pro tempore cardinales in assumptione pilei, de dicta cōstitutione, quantùm in eis erit, obseruanda, illiq; non contrauenniendo, nec pontificibus contrauenire volentibus consentiendo, ac absolutione à iuramento præstito non petenda, iuramentum præstari debere. Et occurrente sedis Apostolicæ vacatione, in conclaui, quòd Cardinales de inuio-

labiliter

labiliter dicta constitutione obseruanda, per quemlibet eorum, qui in Ro. Pont. eligetur: et postmodum idem ad summi pontificatus fastigiú assumptus, post eius assumptionem, hoc ipsum promittere, ac iurare, & deinde post coronationem suam promissionem, & iuramentum huiusmodi, per literas suas speciales dictæ constitutionis confirmatorias reiterari debere mandauit, ut in eadem constitutione, sub dat. Romæ ann. 1567. quarto Cal. Aprilis in Bull. Ro. c. 35. quæ postea fuit à Gregorio XIII. vt in eodem Bull. c. 1. & per Sixtum V. etiam in d. Bullario c. 1. confirmata, & innouata.

13 Verùm, quia dux † Alphonsus Estensis, qui ducatum Ferrariæ à sede Apostolica in feudú obtinebat, & liberis carebat, de anno 1590. mense Augusti ad Gregorium Papam XIIII. accessit, à quo supplex petijt inuestituram in eius personam factam, in aliam personam eiusdem familiæ in eadem inuestitura non comprehensam prorogari; cùm causa esset ardua Gregorius Pótifex verba fecit in consistorio secreto, ut moris est, cum sacro collegio cardinalium, in quo exposuit requisitionem eiusdem ducis, aperiendo desideriú suú fore, ducis petitioni annuere, si ei iure medio sine iusiurandi, & dictæ constitutionis uiolatione liceret. Aiebat enim iure ordinario, non autem de potestatis plenitudine inuestiturá in aliá personam, si id iure fieri posset, uelle prorogare. Et licèt quic-

14 quid Romana ecclesia † statuit, vel ordinat perpetuò, & irrefragabiliter ab omnibus debeat obseruari c. sic omnes. cap. enimuerò. 19. dist. c. quæ ad perpetuam. & c. nulli fas. 25. q. 1. nihilominùs de plenitudine potestatis in aliam personam inuestituram extendere potuisset, cùm

15 papę † nemo dicere possit, cur ita facis? c. quanuis. iuncta glo. ibi, deo, uel papæ. de pœnit. dist. 3. c. si quis suadente, in fine. & c. nemini. 17. q. 4. Innoc. in c. dudú. il 2. nu. 16. de elect. & Abb. in c. extirpandæ. in repet. § qui verò. num. 44. de præb. Nec fuissent impedimento iuramenta per papam præstita in promotioné ad cardinalatú, í cóclaui, & post illius assúptioné ad pótificatú, ad præscriptá dictę constitutio-

16 nis formam; quia † quanuis Papa subijciatur vinculo iuramenti: Abb. in c. 1. num. 7. de cóst. tit. & ibi Felin. num. 33. & dubitetur an seipsum possit absoluere ex allegatis per Fel. ibi vers. & grauiter. alteri tamen, qui ipsum absolueret facultatem absoluendi committere potuisset, vt tenet Abb. & Felin. locis

17 supracitatis; quia Papa † est solutus legibus, & supra ius positiuum dispensare potest. Abb. in d. repet.

d.repet.§.qui verò.num.44. & Felin.in d.c.1.nu. 34. de const. & idem Abb.in c.per venerabilem.num.22.vers. constat autē, qui fil.sint legit. dūmodò subsit
18 legitima causa,quia † sine causa neminem à iuramento absoluere potest.Innoc. in c. cùm inter. in fin.de renunc.& ibi Abbas num.9. nec seipsum. idem Abb.in c.proposuit. num.13. de concess.præb.

Propterea papa cardinales pro sequenti cōsistorio monuit, ut quilibet se pararet pro voto suo explanando,in quo consistorio difficultas restricta fuit, an casus,de quo quærebatur, esset comprçhensus in constitutione Pij quinti, qua prohibetur feuda sanctæ Romanæ ecclesię deuoluta, & pro tempore deuoluenda de nouo infeudari posse. Deducebatur feudum hactenus non deuolutum; & ideò casum nondum aduenisse, nec obstare constitutionem quominùs inuestitura ad aliam personam extendi,& prorogari posset, cùm casus huiusmodi non legatur comprænhensus, quo stāte uidebatur potiùs quędam cōtinuatio, quàm inuestiturę renouatio,ut per Red.d.q.12. num.59. cum alijs suprà allegatis; & cū illa constitutio sit pœnalis, non posse extendi ad casum non expressum,c.odia.de reg. iur. cum vulgat. ita quòd dicta prorogatio potiùs ad cautelam requirebatur, ut remouerentur omnes difficultates,ac in utilitatē sanctę sedis apostolicę,cui maxima auri quantitas pro huiusmodi prorogatione,seu extensione in aliam personam fuerat oblata, quàm ad necessitatem; cū prorogationem peteret in personam ducis Mutinę proximioris agnati, quæ vi verborum antecedentis inuestituræ dicebatur esse comprænhensa, ac propterea de iure reinuestiri posse ex aliàs deductis pro eodem feudo ducatus Ferrariæ. per Ruin.in cōs. 35.num.32.& 33. ac ferè per totum.volum.1.Et visa,ac maturè considerata dicta constitutione, non solum per quamplures S. R. E. cardinales, sed etiam per sacrę Rotę auditores, communi voto tàm in consistorio per cardinales, quàm in Rota per eosdem auditores, fuit decisum casum comprçhensum,& sine dictæ constitutionis derogatione,prorogationem, nec nouam inuestiturā, aut quid aliud concedi posse; quia licèt casus iste prorogationis in alterius personam nō fuisset specialiter cōprçhensus,erat tamen comprçhensus casus proximæ futurę deuolutionis per mortem ducis Alphonsi in senili ętate constituti;quia dicta prorogatio tendebat ad impediendā † deuo-
19 lutionem de proximo fiendam, & cùm deuoluenda infeudari non possent, nec poterat concedi

cedi prorogatio in pręiudicium
20 deuolutionis: qa † aliquo prohibito intelligitur prohibitũ omne illud, quod contra prohibitionẽ sequi potest. c. vnic. in fin. de inuest. de re. al. fac. Bald. in l. quoties. 1. nu. 1. C. de fideicom. Cranet. cons. 170. num. 9. Corn. cons. 71. num. 3. vers. & quia prohibi-
21 tio. vol. 1. Et prohibita † alienatione feudi, intelligitur etiam prohibita locatio ad longũ tempus. Ruin. cons. 148. num. 11. Et
22 prohibita † alienatione, quælibet eius species censetur prohibita. Anch. cons. 105. vol. 2. Vulpel. cons. 117. num. 3. consil. 64. nũm. 7. & Mascar. cõclus. 1242. num. 94. 95. 96. & num. 105. de proba. & quòd inuestitura non possit prorogari ad alias personas, per quas bona ad ecclesiã tardiùs reuertantur, consuluit Simon de præt. cons. 45. nu. 17. quem sequitur Borgn. Caual. decis. 31. nu. 352. par. 2.

Nam voluntas prohibentis colligitur ex verbis eiusdem cõstit. quibus non solùm, ut omnis alienationum fiendarum occasio penitus aboleretur, verbis generalibus, prouidit, sed etiam grauissimas pœnas statuit contra tractantes, consulentes, & aliàs verba facientes de infeudationibus, & alienationib. ciuitatum, & locorum immediatè sedi Apostolicæ spectantium, cum iuramentis, alijsque clausulis, & conditionibus amplissi-
23 mis, & insolitis, ex quib. † omnis alienatio prohibita intelligitur. auth. de alien. & emphyt. §. sanctissimas. col. 9. Menoch. cons. 95. num. 124. Cephal. consilio 153. num. 32. Ruin. consilio 133. num. 7. & Mascar. ead. conclus. 1242. num. 86. & 87. Et tractantes, consulentes, ac suadentes pœnas constitutionis incurrunt etiam effectu non secuto;
24 quia hoc casu solus † conatus sine effectu sufficit ad incurrendam pœnam. l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. quæ est canonizata, & posita in c. 7. de pœnit. distinc. 1. vbi plura sequuntur c. 1. & ibi glo. 1. vbi etiam Abb. ante nu. 1. vers. nunc primò. de præsumpt. & Felin. in tract. quando conat. puniat. numero 1. præsertim attenta dictione, ipso facto, quæ est latæ sententiæ. c. fælicis. §. si quę verò. de pœn. in 6.

Gregorio XIIII. vita functo, Innoc. VIIII. ad † tollendũ
25 omne dubium de eorundem S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu, declarauit, eadẽ constitutione prohibitum fuisse, & prohiberi omnem, & quancunque infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum sedi Apostolicę tàm mediatè, quàm immediatè subiectorum, non solũ nè fiat, neuè attentetur post eorum deuolutionem, sed etiã antequàm deuoluantur, ac omnẽ,

& quancunque in perpetuum, vel ad tempus prorogationem, ac extensionem, infeudationé, inuestiturarum, & concessionũ de dictis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis nondum finitarum, ipsorumque incorporationem, quò ad effectum impediendæ infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis huiusmodi, non à die eorum deuolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequàm illa deuoluantur ipso iure cum omnibus clausulis, & decretis in prædicta constitutione contentis, cameræ; & sedi Apostolicæ factam censeri, adiecto etiã decreto, & declaratione, vt promissio, & iuramentum præstitũ; & præstandum de seruanda eadé Pij prædecessoris prędicti constitutione, per ipsum Innocen. & successores suos Rom. Pontif. ac prædictos S. R. E. Cardinales intelligatur de ipsa Pij V. constitutione per eum, vt suprà, declarata, & secundum huiusmodi declarationem eandem constitutionem ad vnguem, & inuiolabiliter obseruari oportere, ac debere, sicuti se seruaturum esse promisit, ac sanctè, & solemni more iurauit, prout in eisdem Innoc. sub Dat. pridie non. Nouembris expeditis literis continetur. Quas eodem Innoc. vita functo, Clemens VIII. in omnibus comprobauit, confirmauit, & innouauit; easque firmiter, & inuiolatè, ac iuxta declarationem prædictam se firmiter seruaturum promisit, & iurauit, atque per eos, ad quos spectat; pariter perpetuò obseruari præcepit, & mandauit, vt in suis sub Dat. Romę anno incarnationis dominicę 1592. sexto decimo Cal. Martij, pontificatus sui anno primo literis desuper expeditis.

26 Alphonso duce mortuo, Cæsar Estensis dux † Mutinę proximior Alphonsi agnatus, ciuitatem, ducatumque Ferrariæ, & alias ciuitates, terras, castra, & loca eiusdem ducatus cum omnibus eorum territorijs, iurisdictionibus, fortalicijs, membris, pertinentijs, & iuribus prędictis statim occupauit, possessionem appręhendendo, militibus, & alijs necessarijs muniendo.

27 Papa verò, qui Christi nomine † ministrat, vt declaratur verbis Apostoli dicentis, Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum dei. 1. ad Corinth. capit. 4. 2. ad eosdem c. 6. & est caput ecclesiæ, cap. non decet. 12. dist. & c. sacrosanctam. 22. dist. ac ditionum ad Romanam ecclesiam pertinentium custos, & administrator à deo est constitutus. 1. ad Corinth. d. c. 4. & Abb. in c. constitutus. num. 9. de rescr. Cùm linea finita per mortem Alphonsi sine liberis, & descendentibus ciuitas, & ducatus Ferrariæ,

Mariæ, illiusq; comitatus, ac aliç ciuitates, & terrę aliàs eidem, & suis prędecessoribus à Ro. Pont. in feudum concessę, ad Romanam ecclesiam, sedemque, & cameram Apostolicam, tàm ex dictę constitutionis forma, & tenore, quàm iuris communis dispositione forent reuersa, ac legitimè deuoluta, & Cæsar dux
28 Mutinę non esset in † inuestituris compręhensus; quapropter non succedit. c. vnic. §. filia. in fi. de succell. feud. c. vnic. in fine. de feud. march. & cap. vnic. §. si enim Titij. de succes. fratr. ciuitatem, & ducatum prędictũ cum suis pertinentijs recuperauit, vt inferius dicetur.

Quamuis enim regulariter
29 † de iure, bona ecclesi. solita infeudari, postquam erant ad ipsam ecclesiam reuersa, alijs in feudum concedi possent. cap. 1. de ijs, qui feud. dar. poss. in principio, etiam sine aliqua solemnitate. Abb. in c. ut super. nu. 11. de reb. eccl. non alien. & Clar. in §. feudum. q. 13. uers. itẽ quęro. lib. 4.

Hodie tñ ius hoc est correctum quò ad ciuitates, castra, terras, oppida, & loca sedi Apostolicę, tàm mediatè, quàm immediatè subiecta, quę deuoluta, & pro tempore deuoluẽda, absque alia ulteriori declaratione, & illorum possessionis appręhensione eo ipso sedi, & camerę Apostolicę incorporata, ac ad ius, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionẽ rediJsse censentur, perinde ac si p quadraginta annos, et vltra, ciuitates, & loca prędicta, a sede Apostolica immediatè possessa, & nunquam in feudum, aut alium titulum concessa fuissent, ut in eadem constit. Pij V.
30 ibi, hac nostra † perpetuò valitura. iuncta declaratione Innoc. post princ. ea. constitutione, ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi, omnem, & quancunque infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum sedi Apostolicę, tã mediatè, quàm immediatè subiectorum, non solùm nè fiat, neuè attentetur post eorum deuolutionem, sed etiam antequã deuoluantur, ac omnem, & quancunq; in perpetuum, uel ad tẽpus prorogationem, ac extẽsionem infeudationum, inuestiturarum, & concessionum, de dictis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis nondùm finitarum, ipsorumque incorporationẽ, quò ad effectum impediendę infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis huiusmodi, non à die eorum deuolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequàm illa deuoluantur, ipso iure cum omnibus clausulis, & decretis in prędicta constitutione contentis, camerę, & sedi Apostolicę factam cẽ-
31 seri. Et dictiones, † eo ipso, & ipso iure,

so iure, ibi appositę; sunt latę sententię.l.fin.§. sin verò positę. C.de iur.deliber.c. fœlicis. §. si quę verò.de pœn.in 6. Et quia dux Mutinę ciuitatem, & alia fortalitia eiusdem ducatus militibus,& armis muniuerat,deuentum fuit ad arma.

32 Nam papa † vtrunque gladium habet,spiritualem,& temporalem. Luc.c. 22. Paul. 1. Corinth.c.6.c.1 5.in hac.de maior. & obed. in extrau.com. Bursat. cons.124.num.63. lib.1. & post Archid. in c. quoniam. 10. dist. Bal.in l.cùm multa.num.2.C.de bon.quęlib. vbi quòd Constantinus in resignatione regalium resignauit beato Syluestro gladium, ostēdens non legitimè se habuisse, cùm ab ecclesia non receperit:papę enim & temporali gladio vim vi repellere,

33 & iniustis armis,iusta † Romanę ecclesię arma opponere licuit, cùm gladio temporali ad propriam defensionem vnicuique,etiam priuato liceat vti. gl. fi.in c.dilecto. in fine. & ibi Io. And. Dom.& Franc. de senten. excom. in 6.Et propterea papa validum tùm peditum, tū equitum exercitum in statu ecclesiastico conflari,& apparari iussit,

34 ac fecit, quia bellum † iustum inuasorem propulsando, & bona occupata repetendo, ei indicere,& facere licebat. c.iustum. 23.q.3.Abb.in c. excommunicamus. 1.num.8. de hęret. & Nauar.in c.contrarium.num. 4. de pœnit.dist.5. tom.1.Iusta enim bellãdi causa cum principis auctoritate,& intentione, seu animo,& modo recto bellandi iustum bellum efficit, & militare non est delictum.Luc. c.3. vers. & ait illis.c.militare.23.q. 1. & Nauar.d.c.contrariū.nu.3.& 5.

Papa autem, vt pij pastoris officium,& paternam curam in omnibus partibus integrè gereret,cùm primò armis ecclesiasticis,nempè censuris in executionem sententię pro dicti ducatus recuperatione vsus fuisset: ac demùm paratum exercitum haberet, vt quantū fieri posset, sanguinis effusioni parceretur,

35 Petrum † Aldobrandinum Sãctę Rom.Ecclesiæ Cardinalem ex fratre nepotem, legatum de latere cum dicto exercitu misit, cuius opera, ingenij, ac virtutis pręstantia,dux Mutinę,vt bonū decet principem iuri acquieuit, eidemque camerę,& sedi Apo-

36 stolicę † ducatum Ferrarię restituit, armis depositis sine aliqua sanguinis effusione.

Et cùm ex pręmissis proculdubio constet ciuitates, castra, & terras sedi Apostolicę immediatè subiectas, per deuolutionem eidem camerę Apostolicæ incorporari, vt in causa eiusdē feudi ducatus Ferrarię de anno 1596. fuit per papam sentētiatum constitutionibus, & iuribus suprà allegatis;quæri potest,

test, quid iuris in deuolutionib.
57 † terrarum, castrorum, ac locorum mensarum episcopalium, et abbatialium, pro quibus ab episcopis, & abbatibus, alijsq; prælatis, solent utiles domini infeudari. Et uidetur, quòd prælati feuda ad eorum ecclesias deuoluta possint alijs infeudare in tribus casibus. Primò, decedente vasallo sine descendentibus, & feudo deuoluto. Secundò, filium, vel consanguineum alienantis eiusdem feudi consortẽ. Tertiò, feudum alienatum, qđ prælatus facilè recuperare non potest, alicui laico in feudũ concedere, qui & illud recuperet, & in feudum ab ecclesia recognoscat, ut est text. in c. 2. de feudis. & ibi abb. num. 3. etiam nõ obstante iuramento, quod à prælatis præstatur de non alienando inconsulto Romano pontifice, quia non videtur noua alienatio, ex quo à principio fuit sãcitum, vt illa bona darentur in feudum, ut ibi per abb. eo. nu. 3. & quia feuda non possunt dici de mensa cum alius percipiat fructus, & habeat vtile dominium, directò penès prælatum remanente, de nouo ad ecclesiã reuersis, est permissa noua infeudatio. Innoc. in c. vt super. post med. de reb. eccl. non alien. & gl in clem. vnic. in ver. ad mensam. de excess. præl. & ibi abb. num. 12. quæ tamen iura fuerũt correcta in pluribus, tàm per extrauag. ambitiosæ. de reb. eccles. non alien. quàm per dictam constitutionem Pij V. & confirmationem Innoc. IX. de quib.
58 suprà; quia aut illa feuda † dependent immediatè, & principaliter à camera Apostolica, à qua feudatarij fuerunt inuestiti, & tunc in casum deuolutionis, absque vlteriori declaratione, & illorum possessionis appræhensione sunt eo ipso sedi, & cameræ Apostolicæ incorporata, ac ad ius, & dominium pristinum, & possessionem reuersa, vt sunt verba expressa eiusdem constitutionis Pij V. & Innoc. IX. de quorum potestate non est ambigendum; quia papa est omnium bonorum ecclesiasticorum summus administrator. Innoc. in c. non erit. de sent. excom. Abb. in c. constitutus. num. 13. de relig. dom. & Nauar. de spol. cler. §. 9. num. 2. cum alijs citatis suprà paulò post princ. Aut vassalli nõ
59 capiunt inuestituram † à sede Apostolica, sed ab episcopo, & eo casu aut deuoluuntur terræ, castra, oppida, vel loca etiã mediatè sedi apostolicæ subiecta, & tunc etiam, ꝙ moueantur à directo dominio mensarum episcopalium, abbatialiũ, aut aliarum ecclesiarum, & quòd decedentes consueti fuerint infeudari à prælatis earundem ecclesiarum, ꝙ de sic deuolutis non possent de nouo in feudum disponere per declarationem, & ampliationem

pliationem eiusdem Innoc. IX. ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi omnem, & quancunq; infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorũ, & locorum sedi Apostolicę, tàm mediatè, quã immediatè subiectorum, & si de illis in feudum, aut aliàs quomodolibet disponunt inuestituræ, & dispositiones tanquàm contra formam, & dispositionem dictarum constitutionum factæ, sunt ipso iure nullæ, ut in d. extrauag. ambitiosæ. §. si quis autem.

Potest tamen prælatus hoc
40 casu declarare † caducitatem, & dominium utile tum directo ecclesiæ esse consolidatum, quę declaratio requiritur, cùm res feudalis intelligatur reuerti ēt ob aliquod maleficium commissum, si dominus voluerit, & declarauerit, & non aliàs. gl. in l. 2. & ibi Bar. ff. si ager vectig. vel emphyt. & Ias. post Abb. Sal. Io. de Imol. & Alex. quos citat in l. 2. C. de iur. emphyt. num. 6. 8. & 9. & tunc mensæ ecclesię acquiritur, & incorporatur. Nec cameræ, & sedi Apostolicæ deuoluitur infeudatio, cui per dictas cõstitutiones in euentum deuolutionis non reperiuntur feuda reseruata, nec pręsumitur; quia re
41 seruationes † sunt odiosæ, & strictè intelligendę. gl. in c. præsenti. in ver. finitur. post mediũ. de off. leg. in 6. Cassad. decis. 3. num. 5. de reseru. & Rot. decis. 1. de pręb. in antiquior. Aut de
42 uoluuntur † prædia feudalia, vel emphyteutica, seu aliqua pars castri, uel iurisdictionis, quę non videntur expresè ꝓhibita per dictas constitutiones Pij V. & Innoc. IX. & tũc seruanda est dispositio extrauag. ambitiosę. de reb. eccl. nõ alien. & eo casu si prælatus consanguineos, aut alias personas sibi benè visas pro eodem canone, seu etiam cum aliquo augumẽto eiusdem canonis, vel seruitutis episcopo pręstandæ, vult inuestire, non tenet inuestitura, nisi tunc fiat, cùm ecclesiarum euidenti vtilitate, ita quòd, si ecclesia tẽpore deuolutionis percipere potuisset centum ducatos annuos, dentur centum, & vltrà; non autem si à defuncto vltimo inuestito percipiebat ducatum vnum, dentur prælato, & mensę ecclesię duo ducati, quia
43 illa dictio, † tunc, extremitatẽ temporis significat. l. 3. §. 1. iuncta glo. in ver. tunc. & ibi Bar. ff. de cond. & demonstr. Paris. consilio 26. num. 9. vol. 2. cum alijs suprà. num. 3. allegatis. Et nisi constet de euidenti utilitate ecclesię, habito respectu ad tempus infeudationis, infeudatio omninò nullius redditur roboris, vel momenti, ut in eadẽ extrauag. ambitiosę. §. si quis autem. Et contrafacientes tàm
44 † qui alienat, quàm is, qui alienatas res, & bona recepit, sen-

tentiam

tentiam excõmunicationis incurrunt,ut ibi versic. & tàm qui alienat,& Conc.Trid. cap.11. sess.22.de reformat.ac præterea infeudatio deuoluitur ad papã; arg.tex.in extrau. Pij V. in bull. c.58. vbi conferentes beneficia
45 † per resignationem vacantia consanguineis,affinibus, & familiaribus resignantium,tã collatores,quàm prouisi in eo, in quo delinquunt, puniuntur, qa à iure conferendi suspensionis pœnam incurrunt,donec remissionem à Romano põtifice meruerint obtinere, & taliter prouisi titulo carent. Et cum semel, & iterum infeudauerint, sunt eorum officio functi, & ius infeudandi deuoluitur ad sedem Apostolicam, quæ castra solet cameræ, & sedi Apostolicę incorporare, & iurisdictiones cũ alijs consortibus indiuisas, & prædia feudalia alijs consueuit infeudare, vt de feudo Tegliolarum, Rouati, & Mareti, aliorumque locorum Papien.& Asten.diœcel.tẽpore papę Gregorij XIII. & etiam postea factum fuit,& facere potest, cùm
46 papa in his omnia † possit, & habeat plenitudinem potestatis,ita quòd nulla indigeat adiectione.cap.si omnia.6.q.1.c.benè quidem.96.dist.& Bursat. cõsilio 124.num.63. lib. 1.

Propterea, ut indemnitati ec-
47 clesiæ consulatur, † alienationes omnes,quę auctoritate Apostolica ex causa permutationis, uel in emphyteusim admittuntur,ordinarijs locorum, & vni ex dignitatibus in cathedrali ecclesia constitutis, qui,uocatis uocandis coniunctim procedere debeant,committuntur; ita, vt constito, quòd in ecclesię euidentem utilitatem alienatio cedat,eorum conscientiam ad formam dictæ extrauag. ambitiosę onerando, illam auctoritate Apostolica confirment. Dicta
48 clausula, † uocatis vocandis,facit executorem mixtum,qui parte vocata, & seruatis seruandis procedere debet. Felin. in c. de cætero.num. 10. vers. quid de
49 clausula, de re iud. Et † coniunctim, ita quòd vnus solus exequi non potest.c. si duo ex trib. de offic.deleg.in 6.Abb.in c. coram.num.14.& ibi Fel.nu. 11. eod.tit. Nec tali casu,vbi est apposita clausula, conscientiã vestram onerantes, possunt delegati,nec alter ipsorum subdelegare,quia tunc est electa indu-
50 stria personę,quapropter † subdelegari non potest. l. inter artifices.& ibi Bar.nu.1.ff. de solut.
51 Quoniam uerò bona † ecclesiæ tradita,cõcessa,donata, aut oblata,sunt deo data,& oblata. euidentes.§. ipse enim. & c. res ecclesiæ.12.q.1. c. prædia.12. q. 2.Nauar.de red.eccles.q. 1. nu. 8.tom.1.& Red.de reb. eccl. non alien.q.3.num.33. Ideò sacrum Conc.Trid. statuit, quòd si quem

si quem clericorum, aut laicorũ, quacunque is dignitate etiã imperiali, aut regali præfulgeat, in tantùm malorum omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius ecclesiæ, seu cuiusuis secularis, aut regularis beneficij, montium pietatis, aliorumq; piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, per se, vel per alios, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorũ, seu qua-
52 cunque arte, † aut quocunque quæsito colore in proprios vsus conuertere, illosque vsurpare præsumpserit, seu impedire, nè ab ijs, ad quos iure pertinent, percipiantur, is anathemati tandiù subiaceat, quandiù iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunq; etiam ex donatione suppositæ personę peruenerint, ecclesiæ, eiusque administratori, siue beneficiario integrè restituerit, & deinde à Romano põtifice absolutionem obtinuerit. Quòd si eiusdem ecclesię patronus fuerit, etiam iurepatronatus vltra prædictas pœnas eo ipso priua-
53 tus existat. Clericus † verò, qui nefandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subiaceat, necnõ quibuscũque beneficijs priuatus existat, ac ad quęcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui ordinarij arbitrio suspendatur, vt in c. 11. sess. 22. de reform. c. prædia. c. qui abstulerit. 12. q. 2. & c. attendendũ. 17. q. 4. Eiusdemque decreti pœnis subiacent locantes, ad longum tempus, permutantes, alienantes, & recipientes bona ecclesiastica sine consensu sedis Apostolicæ, vt fuit à sacra Congreg. Conc. decisum, super eodẽ c. 11. sub tit. Meliten. & alio loco in § qui bona. Et quæcunq; vsurpatio bonorum, iuriumuè cuiuscunque beneficij, vel loci pij subijcit vsurpantem anathemati, & alijs pœnis in d. cap. 11. appositis, vt in eisdem decis. super eod. c. 11. §. an quęcũque.
54 Paulus enim † papa II. ambitiosę cupiditati illorum præcipuè, qui diuinis, & humanis affectati, damnatione postposita, immobilia, & pretiosa mobilia deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, ac illustrantur, & eorũ ministri sibi parant alimoniam prophanis vsibus applicari, aut cum maximo illorum, aut diuini cultus detrimento, exquisitis medijs vsurpato p̄sumunt, occurrere cupiens, omniũ rerum, & bo-

& bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactũ, per quod ipsorum dominiũ, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionẽ vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticũ, præterquàm in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo cõcedi solitis, & tunc cum ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus, & bonis, qui seruando seruari non possent pro tunc temporis exigentia, sua perpetuò valitura constitutione ꝓhibuit prædecessorum suorũ constitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs super hoc editis, quæ eiusdem constitutionis tenore innouauit, in suo robore permanentibus; & si quis cõtra dictæ suæ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eiusdẽ quicquàm alienare præsumeret, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio ipsa nullius omninò essẽt roboris, vel momenti, & tàm qui alienaret, quàm is, qui alienatas res, & bona prædicta reciperet, sententiam excommunicationis incurreret.

Alienanti verò bona ecclesiarum, monasteriorum, locorũque piorum quorumlibet incõsulto Romano põtifice, aut contra dictæ constitutionis tenorẽ, si pontificali, seu abbatiali prçfulgeret dignitate, ingressus ecclesiæ esset penitùs interdictus, & si per sex menses immediatè sequentes sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseueraret indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine & administratione suæ ecclesiæ, vel monasterij, cui præsideret in spiritualibus, & temporalibus, esset eo ipso suspensus.

55 Inferiores † verò prælati, cõmendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratib. præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & regularibus beneficijs, quorum res, & bona alienarunt, duntaxàt ipso facto priuati existerent, illaque absq; declaratione aliqua vacare censerentur, possentque per locorũ ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertineret, personis idoneis, illis exceptis, quæ propterea priuatæ forent, liberè de iure conferri, nisi aliàs dispositioni apostolicæ sedis essent specialiter, vel generaliter reser-
56 uata; nihilominùs † alienatæ res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante locationem huiusmodi pertinebant, liberè reuerterentur; Et dicta constitutio corrigit ius antiquum, & plures remouet

mouet quæstiones, & difficultates à doctoribus,& præsertim à Redo.in dicto tract. de reb. eccles. non alien. & à Rebuf. in suo comp eod. tit. subtiliter tactas.Et episcopis,abbatibus,capitulis,& alijs personis ecclesiasticis tollit omnem facultatem bona ecclesiastica inconsulto Romano pontifice alienandi,vt in eadem extrauag.ibi, alienanti verò.

57 Quòdque omnes † alienationes bonorum ecclesiasticorum sine pontificis auctoritate sint nullæ, respondendo ad contraria,tenet Nauar.de alien.rerum eccles. num.14.vers.2.& in casu nostro,tom.1.quæ, iuramẽtis in cõtractibus appositis,conualidari non possunt,quia contractus huiusmodi non dependet à uoluntate contrahentiũ,

58 sed papæ,qui est dominus † omnium beneficiorum.c.2.de præben.in 6.Gomes. in proœm.reg. cancell.cum suprà alleg.in c.12. num.8.Et iuramenta cõtra constitutiones apostolicas facta,sũt illicita,& non seruanda. c.significauit.& c.grauis.de cens.Et p̃dicta conclusio adeò est uera,& dicta extrauag.per totam Italiã usu recepta etiam quàmplurib. decretis à visitatoribus apostolicis,concilijs prouincialibus,& synodalibus intimata,& ad omnium notitiam deducta, ut omnes alienationes,perpetuæ permutationes ad tertiam generationem, & ad quodcunq; tempus ultra triennium locationes auctoritate apostolica per lite-

59 ras, † si in euidentem,in romana curia expediantur,& ordinarijs locorum, ac alteri dignitatem in cathedrali ecclesia habẽti insolita,& satis notoria forma committantur, & procedit etiam in bonis à regularib. con fraternitatib. & locis pijs quibuscunque alienandis,ut in eadem extrauag. & tenet Nauar. vbi suprà num. 15. & num. 19. uers.sed contrarium. cùm comprehendat alienantes bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumli-

60 bet, quæ † dictio, quorumlibet, vti generalis, omnia bona compræhendit, & nihil intactũ reliquit.l.1.§. generaliter. ff. de leg.præst. l. de pretio. ff. de public.in rem act.& Aym.cõs.133. num.5.& 6. uol. 1. Alienationes uerò, permutationes, locationes, vltra trienniũ, ac in emphyteusim concessiones de prædictis bonis sine pontificis beneplacito,& consensu,sunt ipso iure nullæ,vt in eadem constitutione, ibi, nullius sint roboris, uel momenti. Nauar. eod. titu. num.13.Et pontificis consensus non præsumitur, ut post Alex. cons.9.col.fin.vol.2. & cons. 17. col. 2. uers. nec potest dici. vol. 4.probat Maschard. de probat. concl.1322.num.30.

61 Prætereà bona † ecclesiastica

ca immobilia,& pretiosa mobilia alienans sine pontificis consensu. Primò,si est episcopus,vel abbas,pœnam interdicti ab ecclesia incurrit,& si per sex menses animo perseuerauerit indurato,à regimine suæ ecclesiæ eo ipso est suspensus, ut in d.extrauag.& c.quicunque.cap.omnes ecclesiæ.17.q.4.& Rebuff. in cõpend.alien.rer.eccles.num.109. & 110. Secundò, episcopis, & abbatibus,in prouisionib.suarũ ecclesiarum expeditur particularis bulla, cuius uigore priusq̃ assequantur possessioné de non alienando bona suarum ecclesiarum, & de malè alienatis ꝑ posse recuperandis, iuramentũ
62 † præstare tenetur. Et bona contra dictæ extrauag.formam alienantes, pœnam periurij incurrunt,vt ibidem Rebuff.nu.113. & omnes beneficiarij iurãt in principio, non alienare, nec diminuere bona ecclesiæ. per tex. in c.prohibemus.de cens.& Nauar.vbi suprà num. 14.secundo responso.in fin.& regulariter iuramentum præstatur ab archiepiscopis,episcopis,abbatib. prępositis,prioribus,archidiaconis, & alijs principalem in collegiata,& primam post pontificalem in cathedrali dignitaté habentibus, qui ecclesiasticam habent iurisdictionem sub his verbis,videlicet.

63 Ego † N. abbas ecclesiæ N. ab hac hora in antea fidelis,& obediens ero beato Petro, sanctęque apostolicæ romanæ ecclesiæ,& domino N. papæ, & eius successoribus canonicè intrantibus, Non ero in consilio, consensu,tractatu, vel facto, vt vitam, vel membrum perdant, seu quod contra alicuius eorũ personam,vel in ipsorum,aut ecclesiæ eiusdem, siue sedis apostolicæ auctoritatis, honoris,priuilegiorum, iurium, uel apostolicorum statutorum, ordinationum,reseruationum,dispositionum, siue mandatorum derogationem, uel præiudicium, machinationes, aut conspirationes fiãt, & siue quoties aliq̃d tractari sciuero, id pro posse nè fiat impediam,& quantocius commodè potero, eidem domino nostro, uel alteri, per quem ad ipsius notitiam peruenire possit significabo,consilium vero, q̃d mihi per se, aut nuntios, seu literas credituri sunt, ad eorum damnum me sciẽte nemini pandam,ad retinendum, & defendendum papatum romanum, & regalia sancti Petri contra omnem hominem adiutor eis ero,auctoritatem,honcrem, priuilegia, & iura, quantùm in me fuerit,potiùs adaugere, & promouere, statuta, ordinationes, reseruationes, dispositiones,& mandata huiusmodi obseruare,& eis intẽdere curabo, Legatos sedis eiusdem honorificè tractabo, & in suis necessi-

 tatibus

tatibus adiuuabo, hæreticos, schismaticos, & qui alicui ex domino nostro, successoribusq; prędictis rebelles fuerint pro viribus persequar, & impugnabo, possessiones uerò ad abbatiam meam pertinentes non uẽdam, neque donabo, neque impignorabo, neque de nouo infeudabo, uel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu capituli dictę ecclesiæ incõsulto Romano pontifice, sic me deus adiuuet, & hæc sancta dei Euangelia. Reliqui autem beneficiarij de non alienando in manibus ordinarij prętant iuramentum. Tertiò, in odium alienantium res
64 alienatę † nullo restituto pretio reuertuntur ad ecclesiam, c. 1. de schismat. Et emptor poterit habere regressum contra alienantem, vt ibi abb. in fi. & Rebuff. eod. compend. num. 115. & Rodo. de reb. eccl. nõ alien. q. 76. c. 2. num. 30. vers. decima
65 pœna. Quartò, † prælati episcopis, & abbatibus inferiores, cõmendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores, beneficia, uel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, prępositis, prępositatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, prębendis, alijsque beneficijs, quorum res, & bona alienarũt, sunt ipso facto priuati. ut in ead. extrauag. Rebuff. d. compend. num. 111. Redo. eod. c. 2. nu. 30. vers. septima. & Rot. in nouiss. decis. 896. par. 3. lib. 3. Et dictio, ipso facto, est latę sententię. l. fi. §. scituros. C. locat. c. cupientes. §. cæterùm. & ibi gl. in uer. suspensos. & Card. de elect. Dec. cons. 138. & Rom. cons. 127. numero 9. quapropter eorum be-
66 neficia, quorum † bona alienarunt vti vacantia, ab ordinarijs locorum, dummodò specialiter, uel generaliter nõ sint sedi apostolicę reseruata, poterunt iure conferri, ut in ead. extrauag. Rebuff. d. num. 111. & Red. d. uersic. septima. Quintò, tàm alienantes, quàm recipientes alie-
67 nationis † titulo bona ecclesiastica contra formam dictę extrauag. pœnam excommunicationis incurrunt, ut in eadẽ extrauag. & alijs locis supracitatis, & alias pœnas incurrunt, de quibus per dictam extrauagantem, ambitiosæ. Rebuff. d. comp. à num. 102. usque ad num. 115. & Rodo. d. c. 2. à num. 29. vsque ad nu. 33. & Nauar. eo. tit. de alien. rer. eccl. a n. 13. vsq; ad n. 21.

Sæpè quæritur, an auctorita-
68 te † ordinaria possint rectores ecclesiarum inter se bona ecclesiastica permutare sine sedis apostolicæ beneplacito, & consensu, & partem negatiuã probare uidetur tex. in c. casellas. 10. q. 2. c. sine exceptione. 12. q. 2. extrauag. ambitiosæ de rebus eccl. non alien. & l. sancimus. C. de sacros. eccl. quæ procedunt tantùm in permutationib. fiendis

dis

dis cum secularibus, nè bona ecclesię prohanis usibus applicentur, & ita probat expresse tex. in dicta extrauag. ambitiosæ. ibi. prophanis usibus applicare, aut cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs usurpare præsumūt.

69 in pœm † qđ cām finalē dispositionis indicat. l. fi. & ibi, Bar. n. 3. ff. de hæred. instit. & Ias. in l. si pacto, quo pœnam. num. 14. C. de pac. & cùm in permutationibus, quæ inter rectores ecclesiarum de bonis ecclesiæ fiunt, non transferatur dominium ad prophanos usus, cessat causa prohibitionis, & cessante causa prohibitionis, cessat & prohibitio. c. cùm cessante. de appell. & Tiraquel. in tract. cessan. cau. par. 1. limit. 23. num. 1.

Inter rectores ecclesiarum

70 † de bonis ecclesiasticis est permutatio permissa. per tex. in cā hoc ius porrectum. §. sibi inuicē 10. q. 2. c. 1. de reb. eccl. nō alie. c. ad quęstiones. de rer. permut. auth. ut de cęt. commut. ecclesi. § illud quoque. ubi etiam gl. in uer. ad inuicem. & ibi Bart. in princ. col. 5. & auth. item sibi inuicem iūct. gl. C. de sacros. quibi non obstant c. casellas. & c. fine exceptione suprà allegata, quia dicta iura prospiciunt tāntùm, nè per contractus bona ad vsū pauperum destinata alienari cō tingat. ut d. c. casellas. sed permutationes bonorum unius ecclesię, cum bonis alterius non sunt prohibitę. ex suprà allegatis. qa nihil refert sint bona unius, uel

71 alterius ecclesię, † quicqd enim habet quæuis ecclesia, pauperum est. c. fin. & ibi gl. 1. 16. q. 1. c quod autem 23. q. 7. gl. in eodem c. casellas. & Bar. in auth. de non alien. aut permut. §. si verò. num. 1. col. 2.

72 Permutationes † cū secularibus, à permutationibus, quę inter rectores ecclesiarum de bonis ecclesiasticis fiunt, differūt; quia cum secularibus, nisi cum euidenti utilitate, vel necessitate ecclesiæ fieri non possunt. p tex. in c. 1. §. præsertim. de rebus eccl. non alien. in 6. & extrauag. ambitiosæ. eod. tit. sed in permutationibus bonorum ecclesiasticorum inter rectores non procedunt dicta iura, sed sufficit, q̄ pro utriusque ecclesię, & rectorum commoditate fiant permutationes capit. ad quæstiones. in princ. de rer. permut. & glos. in eod. c. hoc ius porrectum. §. item sibi inuicem 10 q. 2. & cum hoc casu permutationes non reperiātur ꝓhibitæ, vīr pmissæ. arg. tex. in c. inter corporalia. §. sed neque. in fin. & ibi gl. de transl. episc. gl. in d. c. ad quæstiones. in uer. inhibitum. de rer. permut. & c. cū apud. de spōsal. & marr.

Spirituale enim cum spirituali potest permutari. ut per gl. in eod. c. ad quęstiones. in uer. queat. accedente tamen decreto epi-

to episcopi, uel eius vicarij facultatem habentis, in permutationibus factis à rectoribus episcopis inferioribus. c. 1. de rebus eccles. non alien. gl. in d. cap. hoc ius porrectum. §. sed permutare. 10. q. 2. gl. in c. 1. in ver. defensore. de reb. eccl. non alien. in 6. & Bar. in auth. de ecclef. rer. immob. alien. nu. 3.

74 Cum laicis autem † non licet permutare, nec illis bona ecclesiastica in emphyteusim concedi possunt, nisi duobus concurrentibus, quæ copulatiuè requiruntur, nempè causa, & solemnitas, quorum vnum sine alio minimè sufficit. ut c. sine exceptione. 12. q. 2. cap. tua nuper. de his, quæ fi. à maior. par. cap. extrau. ambitiosæ de reb. eccl. nó alien. Barb. cons. 14. num. 1. & 2. lib. 2. Socin. qui de communi opinione testatur cons. 24. num. 8. & seq. lib. 1. Redo. de reb. eccl. non alien. q. 36. num. 19. Couar. in libro 2. var. resol. c. 17. num. 2. & Rot. diuer. decis. 178. numero 1. parte secunda.

75 Causæ enim, † quib. bona ecclesiastica possunt permutari, vel in emphyteusim cōcedi, sūt plures, de quibus suprà num. 6. 8. 9. & 10. & præcipuè legitimæ

76 sūt † causæ necessitatis, vel vtilitatis, quarum prima per necesse concludere debet, quasi necessitas est ficta, vel simulata, cui cū fructibus ecclesię, aut alias cum minori præiudicio potuisset, p- uideri, si alienantur bona ecclesiæ maximi valoris, alienatio est nulla. gl. in d. c. 1. in ver. defensore. de reb. eccl. non alien. in 6. & ibi Io. Monac. num. 3. abb. in c. nulli. num. 5. eod. tit. & Rot. diuers. decis. 178. num. 6. & 7. parte 2.

77 Quamuis enim † causa exprimatur in literis, si in euidētem, nisi uerificetur, rescriptum est nullum, & subreptitium, ut per Ruin. in cons. 157. num. 26. lib. 1: & quando subreptio versatur circa ipsam causam, sine qua papa concessurus non fuisset. Dec. cons. 142. num. 5. & 6. si in euidentem, & confirmatio subsecuta, non suffragantur, quin omnia reddantur nulla. Rot. diuers. par. 2. dicta decis. 178. num. 1. 2. & 10. Non enim sufficit, si in instrumento, vel in literis apostolicis, si in euidentem, narretur, vel attestetur concessionem in euidentem ecclesiæ vtilitatē cedere, vel ob necessitatem, aut euidentem eiusdem ecclesię vtilitatem factam esse, ut est text. in c. 1. de reb. eccles. non alien. in 6. & ibi Doct. Guid. pap. decis. 151. Dec. consil. 142. num. 4. libro 1. & Redoan. in dicto tractatu de reb. eccles. non alien. q. 20. num. 65. & 130. & q. 23. num. 43. & 46.

78 Solemnitatum autem defectus † papa supplet per clausulā in literis, si in euidentem, apponi solitam, videlicet supplentes omnes,

omnes,& singulos defect⁹, &c. abb.consil 41.lib.1.sed non supplet defectum causæ.Rot.dict. decis.178.nu.2.& defectus cau-
79 sæ † reddit nullā interpositionem decreti super alienatione. Gemin.cons.48.num.9. & licèt pro decreto in dubio præsumatur,tamen admittitur probatio in contrarium, quòd non subsit necessitas, neque utilitas. Rot. ead.decis.178.num.3.& 4. nec
80 sufficit qualisqualis utilitas, † sed requiritur,ꝙ sit euidens vtilitas,tanquam causa finalis alienationis bonorum ecclesiasticorum c.1.de reb. eccl. non alien. in 6.Soc.cōs.15.num.57. libro 1. Corn.cons.244.num.3. libro 2. Redo.eod.trac. de reb.eccl.non alien.q.19.num.62.& q.20.nu. 83.Borgn.decis.45. num.36. libro 1.& Rota d.decis. 178.nu. 8.& 10.

81 Solemnitas enim † nō solùm requiritur in simplici alienatione,sed etiam in transactione inter rectorē ecclesiæ, & emphyteuticarium facta, quæ requirit eandem solemnitatem, quam requirit alienatio.Bertran. consilio 171.num.2. & seq. libro 2. Dec.cons.46.nu.9.lib.1.Borgn. d.decis.45.num.14 & seq. & Ant.mar de cau.in cōs.impress. post Borgn. decis.46. num. 86. cum pluribus seqq. libro 1. & quanuis contrarium, quando emphyteuta est in possessione, quia tunc transactio non videtur alienatio, teneat Ias.in l. iusiurandum, quod ex conuentione.§.pupillus.num.4. versic. aliquando tamen.ff. de iureiut. allegando tex.& etiam Bart. in l.si pro fundo.C.de transact. & gl.in l.penult.C. de vsucap. pro
82 emptore.† d.lex,si ꝓ fundo.super qua fit omne fundamentū, loquitur in maiori, ibi, nec eo tempore minor annis 25. fuisti, sed à maiori ad ecclesiam non licet arguere;quia ecclesia non maiori,sed minori æquiparatur. Bar.in l. 1. num. 3. & ibi Bald. etiam num.3.C.si aduersus transact.& in terminis,quòd transactio de bonis ecclesiasticis sine decreto superioris nō ualeat,tenet Bar.in d.l.1.num.3.C.si aduer.transact. & quæ in contrarium allegari possent, procedūt in feudo, & emphyteusi seculari, & ex diuersis non fit illatio. l. papinianus exuli. ff. de minori.

Finis primę partis.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D.

PROTHONOT. APOST.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars secunda.

DE IVRISDICTIONE ORDINARIA. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio ordinaria est fauorabilis. Et delegata vti extraordinaria, odiosa, & restringẽda.*

2 *Iurisdictionis ordinariæ potestas in pluribus consistit.*

3 *Episcopus ante consecrationem in pluribus iurisdictionem ordinariam potest exercere.*

4 *Iurisdictionem ordinariam princeps, lex, & consuetudo tribuere potest.*

5 *Ordinariorum plura sunt genera.*

6 *Papa est ordinarius ordinariorum, & totius orbis.*

7 *Ordinariorum primum locum tenent cardinales.*

8 *Legati de latere in quibus locis habeant ordinariam iurisdictionem.*

9 *Ordinariorum secundum locum patriarchæ, & primates, qui licèt nomine differant, eorum tamen idem est officium.*

10 *Patriarcha est ordinarius omnium archiepiscoporum suæ prouinciæ.*

11 *Causæ episcoporum super depositione, aut priuatione, à papa*

 sunt

sunt cognoscendæ, & terminantæ; quandoque tamen inferioribus committuntur.

12 *Ordinariorum tertium gradum tenent archiepiscopi, qui sunt iudices ordinarij omnium episcoporum.*

13 *Episcopi habent ordinariam iurisdictionem in eorum diœcesi, in qua plura possunt.*

14 *Episcopi ordinaria auctoritate possunt synodum conuocare.*

15 *Statuere prohibitus in aliqua materia defectu potestatis, potest in illa statuere fortificando ius commune cum adiectione pœnæ.*

16 *Episcopi possunt habere familiā armatam, & brachium seculare inuocare, quod præstari dēt.*

17 *Episcopi procuratorem fiscalem habere, & in criminalibus pœnas pecuniarias imponere, & exigere possunt.*

18 *Episcopi ordinaria auctoritate suas sententias executioni possunt demandare.*

19 *Dictio, vt suprà, repetitiua præcedentium habet vim repetitionis verborum suprà expressorum.*

20 *Episcopi cura esse debet de sanctorum inuocatione, & sacrarum reliquiarum, ac imaginum honore, & veneratione.*

21 *Miracula & noua reliquiæ, vel imagines recipi non debent, nisi ab episcopo recognitæ fuerint, & approbatæ.*

22 *Miraculorum, aut imaginū causa dubia emergentia, quomodo decidenda.*

23 *Reliquiæ sanctorum in maxima veneratione sunt habendæ.*

24 *Syndon euangelica, qua Christus ad sepulturæ mysterium inuolui dignatus est, à Carolo Emanuele Sabaudiæ duce, magno studio seruatur.*

25 *Latria cultus syndoni euangelicę sanguinis Christi consperse debetur.*

26 *Festorum dierum celebratio cū omni veneratione debet obseruari, & contrafacientes sunt pœnis plectendi.*

27 *Ferijs in honorem dei indictis, an renunciari possit.*

28 *Feriatis diebus, an iuramenta admitti, & sententiæ ferri possint.*

29 *Festorum violatio est mixti fori, ita vt inter iudicem ecclesiasticum, & secularem sit locus prę uentioni.*

30 *Blasphemia crimen est mixti fori, si non sunt hæreticales, quia iudicio ecclesiastico huiusmodi blasphemi subijciuntur.*

31 *Festorum dierum celebratio cadit sub tertio præcepto decalogi, & partim morale, partim cęremoniale indicatur.*

32 *Episcopus ex causa, & etiā quandoque parochus ab obseruatione festorum potest dispensare.*

33 *Monialium cura episcopis præcipuè est commissa, super qua maximè debent inuigilare.*

34 *Virginem, vel viduam cogentes ad in-*

ad ingrediendum monasteriũ, aut habitum suscipiendum, anathematis pœnam incurrunt.

35 *Aetas ad habitum suscipiendũ monialibus praescripta, & quæ ante professionis emissionem requirantur.*

36 *Professio tàm uirorum, quàm mulierum ante decimum sextũ annum expletum fieri non potest, aliàs est nulla.*

37 *Milites ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani tacitè professionem emittunt.*

38 *Renunciatio ante professionis emissionem vt valeat, quæ requirantur.*

39 *Professionem emittendi tempus, post annum nouitiatus ex legitima causa à superioribus cognita potest prorogari.*

40 *Nouitiatus tempore, excepto victu, & vestitu ex bonis nouitiæ monasterio nihil tribui potest.*

41 *Professis tàm viris, quàm mulieribus non licet quouis prætextu bona immobilia, aut mobilia tanquàm propria habere.*

42 *Religionem per vim, & metum ingressum prætendens, quando, & quomodo sit audiendus.*

43 *Apostatæ ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt.*

44 *Regulares quomodo de ordine ad ordinem transferri possint.*

45 *Abbatissæ ætas quæ, & vt eligi possit, quæ requirantur.*

46 *Clausuram monasteriorum ingredi non debēt superiores pro electione abbatissarum, aut aliarum præfectarum.*

47 *Clausura monialium ab episcopis, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi est inuiolata maximè conseruari debet.*

48 *Moniales omnes sub perpetua clausura viuere tenentur.*

49 *Moniales, quib. ex causis à monasterijs exire possint.*

50 *Monasteria monialium nec episcopis, aut alijs superioribus, et personis ingredi licet, nisi vrgentibus necessitatibus.*

51 *Professionem emittere, nec ad clausuram seruandam tenentur mulieres, quæ fuerant inhonestæ, & in congregatione viuũt.*

52 *Ingrediendi septa monasteriorũ monialium licentiam quis concedere possit, & in quib. casib.*

53 *Puellæ educationis causa de eius licentia monasterium ingredi possint.*

54 *Puellæ, educationis tempore absoluto quomodo episcopus prouidere possit.*

55 *Organi concinnatores, & magistri, ad operam eorum præstandam, vt septa monasteriorum ingrediantur sunt admittendi.*

56 *Regulares adeuntes monasteria monialium sine episcopi licentia, quomodo puniendi.*

57 *Regulares quouis prætextu moniales alloqui, seu cum illis cibum sumere, aut se refocillare non possunt sub grauib. pœnis.*

58 *Regulares, quibus cura monialium sublata fuit, illas in con-*

fessionibus audire non possunt.

59 *Abbates generales capita ordinum habent ordinariam iurisdictionem in suis monasterijs, & alijs abbatibus praeferuntur.*

60 *Abbates capita ordinum verbali benedictione calices, & patenas, ac vestes sacerdotales benedicere possunt, non calices consecrare.*

61 *Magnus magister ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani habet ordinariam iurisdictionem cum mero, & mixto imperio, quam habent etiam alia capita ordinum aliarum militiarum.*

62 *Vicarij generales episcoporum, & quamplures alij habent ordinariam iurisdictionem.*

63 *Ordinariorum appellatione veniunt episcopi, archiepiscopi, patriarchae, & primates.*

64 *Suspicionis causae, quibus iudices possunt allegari suspecti, quę sint.*

65 *Suspicionis causae coram eodem iudice sunt allegandae, & iuris arbitri eligendi.*

66 *Appellatio est admittenda à pronunciatione super competentia iudicis, vel suspicione.*

67 *Appellatio à non admissione ad iuris arbitrorum electionem ad papam est interponenda.*

68 *Suspicionis causa contra ordinarium probata, datur adiunctus, sed regulariter ab eo causa non auocatur.*

69 *Suspicionis causa admissa ad sedem apostolicam spectat decernere, cui causa sit committenda, illamque sibi benè viso committere potest.*

70 *Ordinarijs locorum causae in prima instantia sunt regulariter reseruatae.*

71 *Ordinarij locorum propriè hoc casu qui dicantur.*

72 *Causa infra biennium non terminata, quando habeat locum appellatio.*

73 *Causae in prima instantia, quae apud sedem Apostolicam sint tractandae.*

74 *Beneficiales causae vigore breuis apostolici in prima instantia in Rom. Curia cognoscuntur.*

75 *Causae in prima instantia ratione celebrati contractus coram ordinarijs locorum, quae non cognoscantur.*

76 *Causae beneficiales super beneficijs affectis, vel reseruatis in curia Rom. cognoscuntur.*

77 *Reseruatio inficit titulum, possessionem, & operatur etiam reseruationem causarum.*

ORDINIS

RDINIS potestas, quam habent episcopi, probatur suprà par. 1. c. 4. nu. 1. & seq. quã autem habeãt potestatem iurisdictionis, infrà patebit. Iurisdictionis potestas duplex est, ordinaria, & delegata; delegata verò duplex, à iure, vel ab homine, ordinaria † fa-
1 uorabilis est, delegata autẽ vti extraordinaria, odiosa, et restringenda. gl. in cap. 1. in ver. processus. & in c. 3. in ver. vel conuentionis. de rescrip. in 6. Purpur. in l. 1. nu. 434. de off. ei. & Rot. decis. 5. num. 3. & 4. de concess. præb. in antiquior. de ordinaria, quæ dignior est, primo loco tractare decreui.

2 Potestas iurisdictionis † ordinariæ consistit in iudicando, beneficijs conferendis, iuramentis vassallorum recipiendis, inuestituris concedẽdis, in excommunicando, corrigendo, pœnis plectendo, mitigando, absoluendo, & indulgentijs concedẽdis, & de quibus per Feder. de Sen. in cons. 302. Reuer. pater, circa
3 principiũ, quæ omnia ante † cõsecrationem potest episcopus electus, & confirmatus ministrare. gl. fin. in c. transmissam. & ibi Doct. de elect. & quod indulgẽtiarum concessio sit etiam iurisdictionis, quas pariter episcopus nondum consecratus concedere potest. trad. Syluest. in ver. indulgentia. num. 13.

4 Ordinariã † iurisdictionem tribuere potest princeps, lex, & consuetudo. c. 1. cum seq. dist. 1. Host. in sum. de off. ord. num. 2. & Innoc. in c. 3. num. 3. eod. titu. episcopi enim iurisdictionem ordinariam habent de iure communi, & canone. vt per Innoc. in eo. c. 3. num. 4.

5 Ordinariorum autem † plura sunt genera, quæ à papa ordinario ordinariorum dependent, legem accipiunt, eique in omnibus parere, & ipsum in primatum recognoscere debent. c. omnes. cap. sacrosancta. & cap. Constantinopolitana. 22. dist.
6 papa enim † est ordinarius ordinariorum, & totius orbis; cùm totus mundus sit sibi territoriũ. c. cuncta per mũdum. c. per principalẽ. 9. q. 3. & Abb. in c. fin. nu. 45. de for. comp. sunt enim ordinarij alij seculares, de quib. per Doct. tot. tit. de iurisd. omnium iud. alij autem ecclesiastici, de quibus sum tractaturus, & quibus papa uices suas ita impartitur, vt in partem vocentur solicitudinis, nõ in plenitudinem potestatis. c. decreto. cap. qui se scit. 2. q. 6. & c. loquitur. §. episcopatus. 24. q. 1.

7 Primum autem † ordinariorum locum tenent S. R. E. cardinales, qui in suis titulis cardinalatus habent ordinariam iurisdictionem, vt in c. his quę. de maior. &

maior.& obed. & ibi Felin. nu.
8 1. Legati quoq; † de latere eorum, legatione durante, habent ordinariam iurisdictionem.glo. in c.legatos. in uer. proconsulū. in fin. & in uer. reputantes, de off.leg.in 6.& abb.in c.nouit.numero 2.& c.fin.num.3. eod. tit. quæ hodie limitatur,vt nō procedat, & habeat locum in cognitione causarum in locis, vbi Concilium Tridētinum est vsu receptum,in quibus nec cardinales legati de latere habēt ordinariam iurisdictionem.Conc. Trid.in c.causæ omnes. §. legati quoque sess. 24. secus vbi non est receptum. Non enim æquum est,quod,qui decreta Conc. Trident.acceptare recusāt,illis hoc casu gaudeant, quòd legati in eorum dominijs in cognitione causarum non habeant ordinariā iurisdictionem,ex iuris communis dispositione,quia frustra auxilium legis implorat, qui in legem committit.l.auxilium. in fin.& ibi Bar.nu.1,ff. de minor.
9 Secundum locum † in ordinaria iurisdictione obtinent patriarchę,& primates,qui etsi nomine differant, idem tamen est officium, vt c. 1. vbi etiam glo. 99. dist.gl.in c.vnic. §.fi. in ver. patriarchis.de stat.reg.in 6.& gl.fi.ī c.vrbes.80.dis.c.j 99.dis. ca.si clericus.§.si uerò.j 1. q. 1.
10 & patriarcha est † iudex ordinarius omnium archiepiscoporum suæ prouincię. abb.in c. qd simul.num. 1. de off. ord. poteratque de crimine episcopi cognoscere, & pronunciare ipsum esse deponendum, & remittere pronunciationem ad papam,vt per Felin.in c.2.num.2.de accu. sed hodie causę episcoporū,quę depositione, aut priuatione dignę sunt,à summo tantùm Romano pontifice cognoscuntur, & terminantur. Quòd si huiusmodi causę necessariò extra Romanam curiam sint committendę,nemini committi debēt, nisi Metropolitano, aut episcopo à papa eligendo, per commissionem specialem manu ipsius papę signatam, cum facultate, ut solam facti instructionē sumat, processumque conficiat, quem statim ad Romanum pontificē transmittat,reseruata eidem papę sententia diffinitiua; minores uerò criminales causę episcoporum in concilio tantū prouinciali,vel à deputatis per concilium prouinciale cognosci debent, & terminari. Conc. Trid. in cap. 5.de reform.sess.24. sed quoniam nō sine maxima reorum impēsa Metropolitani, vel episcopi ad processum cōficiendum, se transferre possunt, pro minori dispendio, quandoque etiam simplicibus doctorib. ecclesiasticis pro sumendis informationibus, huiusmodi causæ delegantur.
12 Tertium gradum † ordinariorum tenent archiepiscopi, & archie-

archiepiscopus est iudex ordinarius omnium episcoporũ suæ prouinciç; ita quòd si subditus conueniat episcopum, auctoritate ordinaria coram Metropolitano ipsum conuenire potest. glo. in c. pastoralis. in ver. exceptis. & ibi Abb. num. 2. de offic. ord. & in omnibus causis, quæ per appellationem à diffinitiua ab episcopis suffraganeis ad eosdem archiepiscopos deferuntur, ut c. 1. de off. leg. & redarguuntur Metropolitani, qui non seruata forma Conc. Trid. cap. 20. sess. 24. suis suffraganeis inhibent, vt per sacram Congreg. super eo. c. 20. in decis. sub tit. Calaguritan. & quãdo appellatur in causis concernentibus executionem decretorum Conc. Tridẽt. Metropolitani à cognitione causarum abstinere debent, vt ibidem super eo. c. 20. in decis. sub tit. Patauin. Aquilegien.

13 Quartò, episcopi † habẽt ordinariam iurisdictionem in eorum diœcesi. c. conquerente. & ibi glo. in ver. iurisdictionem. de off. iud. ord. & habet episcopus in ecclesijs, & capellis suæ diœcesis, obedientiam, subiectionẽ, & reuerentiam, institutionem, & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censurarum ecclesiasticarum promulgationem. d. c. conquerente. §. nos autem. Per obedientiam enim, quam præstare tenentur personæ ecclesiasticç, ut in c. quanq̃. 23. dist. recognoscunt episcopũ in iudicem. Abb. in d. c. conquerente. num. 2. in princ. de off. ordin. Quæ autem sint iura episcopalia episcopo debita, benè deducit sigillatim distinguẽdo. abb. quæ tresdecim enumerat, ad quæ tenentur ecclesiæ diœcesis episcopo, in eod. c. conquerente. num. 2. & plura potest episcopus ordinaria auctoritate, de quibus infrà dicetur.

14 Primò, † episcopus ordinaria auctoritate synodum conuocare potest, de qua suprà par. 1. c. 9. & quia habet ius reformãdi. c. licet. & c. irrefragabili. de off. ord. ad reformationem morum statuta facere potest, & addere iuri communi nouam imponendo pœnam. c. 2. iunct. gl. in ver. statuto. de constit. in 6. glo. in c. nè Romani. in uer. tolli. & ibi abb. nu. 2. de elect. & Felin. post plures alios per ipsum citatos in c. quod super. nu. 9. de maior. & obed. & prohibitus statuere in

15 aliqua † materia propter defectum potestatis, potest in illa statuere, fortificando ius commune cum adiectione pœnæ, iuxta d. glo. in clem. ne romani. in ver. tolli. quam Felin. dicit singularem. in c. 1. num. 13. post mediũ. versic. & prohibitus. de spons. & matr.

16 Secundò, † potest habere familiam armatam, de qua eod. c. 9. & brachium seculare inuocare. ut in c. 1. de off. ord. & ibi gl. penul.

penul. & vlt. quod iudex præstare tenetur, & ad illud compelli potest, vt per d. glo. fi. & ibi abb. num. 11. & Conc. Trid. in c. 5. de regul. & monial. sess. 25. & hoc in subsidium, quando familia episcopi non sufficit, sicut videmus inquisitores; qui licèt p se ipsos, & suos ministros carcerare possint, clem. 1. §. 1. de hæret. auxilium tamen brachij secularis possunt inuocare, quod magistratus præstare tenentur. c. ut inquisitionis. de hæret. in 6. & quòd iudex ecclesiasticus pro executione suæ sententiæ possit inuocare brachium iudicis secularis, & secularis iudex teneatur illud impartiri, & sententiam prædictam exequi. post Couar. pract. quęst. c. 10. nu. 1. & 154. nu. j. & plures alios, quos refert, vbi ampliat hanc opin. procedere etiam in iudicibus secularibus supremis, tenet Farinacç in sua prax. crimi. tom. 1. par. 2. q. 97. cas. 4. num. 81. & seqq. & iudex secularis inuocat etiam auxilium alterius iudicis. vt l. si qs in hoc genus. C. de episc. & cler. & papa pro recuperatione status Ferrariæ auxilium brachij secularis inuocauit, quo tamen opus non fuit, cùm sanctæ romanę ecclesię fuerit illud dominium restitutum sine aliqua sanguinis effusione, vt alibi dixi.

17 possuntque † episcopi habere procuratorem fiscalem, & in criminalib. pœnas pecuniaras imponere, ac exigere, vt per abb. in c. de causis. num. 12. de off. dele. Felin. in c. irrefragabili. num. 5. de off. ord. & Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 275. nu. 4. etiã quòd reus non sit episcopo in temporalibus subiectus. Abb. in c. licet. nu. 8. de pœn.

In ciuilibus autem causis ad forum ecclesiasticum spectantibus, licèt sæpè quęratur inter doctores, an iudex ecclesiasticus de iure communi possit suã sententiam in bonis laicorum executioni demandare, illa quęstio potius vrget, quò ad iu-

18 dices delegatos; † sed episcopi sua ordinaria iurisdictione suas sententiás executioni demandare possunt, ut per Innoc. in c. significasti. de off. deleg. & hodie dicta quæstio est sublata per Conc. Trid. cuius vigore, loco censurarum, quibus liberè vtebantur; nunc eis licet in omnib. causis ad forum ecclesiasticũ quomodolibet pertinentibus contra quoscunque, etiam laicos per mulctas pecuniarias, per captionem pignorum, personarumque districtionem per proprios, aut alienos executores procedere, & causas diffinire, ut in c. 3. sess. 25. de reform. quę potestas procedendi contra bona, & personas etiam laicorum locò censurarum subrogata fuit, & subrogatus sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. 1. §. hæc actio. & ibi Bar. ff. si quis testa.

lib.

lib. esse iussi fuit. & l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. verbum enim, liceat episcopis, in dicto c. 5. appositum, est dispositiuum, quod scilicet procedere possint per captionem pignorum, & districtionem personarum, quo casu intelligitur episcopis hoc licere facere de iure & de facto. vt per Bart. in l. stipulatio ista. §. hi qui. ff. de ver. oblig. & præmissa procedunt, habentque locum tàm in criminalibus, quàm ciuilib. quia ibi in causis quoque criminalib. vbi executio realis, vel personalis, vt suprà, fieri poterit, illa dictio,
19 † vt suprà, repetitiua præcedentium, habet vim expressionis, & repetitionis dictorum uerborũ per captionem pignorum, & districtionem personarum, quæ suprà dicta erant. Bar. in l. 1. §. hoc edicto. in fi. ff. de postul. & Crauet. in cons. 88. num. 5.
20 Tertiò, † episcoporum, ordinaria auctoritate, præcipua cura esse debet, vt populũ, totũq; gregem sibi ipsis, ac suę fidei commissum, iuxta sacrorum cõciliorum decreta de sanctorum intercessione, inuocatione, sacrarum reliquiarum honore, & legitimo imaginum vsu diligenter instruant, & doceant, atque imagines Christi, & Deiparæ Virginis, & aliorum sanctorum in templis prę̄sertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & uenerationem impertiendam curent, vt per Concilium Tridentinum. de inuoc. venerat. & reliq sanctorum, sessione 25.

Nemini tamen licet vllo in loco, uel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, aliquam insolitam ponere, uel ponendam cu rare imaginem, nisi ab episcopo approbata fuerit; nulla etiã ad-
21 mittenda sunt † noua miracula, nec nouę reliquiæ recipi debent, nisi eodem episcopo recognoscente, & approbante, qui simulatque de ijs aliquid compertũ habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & alijs pijs viris, ea facere debet, quæ ueritati, & pietati consentanea iudicabit. Conc. Trid. ubi suprà §. hæc ut fideliùs. & c. 1. de reliq. & vener. sanct.

De miraculis autem, ac sacris imaginibus copiosè, & benè scripsit Maiol. in suo lib. de sacr. imag. per totum, & si ali-
22 quod dubiũ, aut difficilis † abusus circa miracula, & imagines esset extirpandus, vel aliqua de his grauior quæstio incideret, episcopus antequam dirimat, Metropolitani, & comprouincialium episcoporum in concilio prouinciali sententiam dẽt expectare, ita tamen ut nihil in consulto romano pontifice nouum, aut in ecclesia hactenus insitatum decernatur. conciliũ Trid. vbi suprà de inuoc. vener. & reliq. sanct. in fin. Sanctorum

 verò

verò reliquiæ si sunt antiquæ,
haberi debent in veneratione,
in qua hactenus habitæ fuerũt,
si verò sunt nouæ, episcopus ser
uare debet formam eiusdẽ de-
creti Conc. vt super eod. decr.
fuit à sacra congr. decisum, sub
tit. Cesaraugustan. & sancto-
rum reliquijs venerationem, at-
que honorem nõ deberi, vel eas
aliaque sacra monumenta à fi-
delibus inutiliter honorari, at-
que eorum opis impetrandę cã
sãctorum memorias frustra fre-
quentari asserentes, ab ecclesia
sunt damnati, Conc. Trid. eo. de
creto sub tit. de inuoc. vener. &
reliq. sanct. §. sanctorum quoq;
sess. 25.
Quo autem honore, & vene-
23 rentia † reliquiæ sint seruãdę,
obseruantia vrbis Romæ, om-
niumque aliarum ciuitatum, &
locorũ christi fidelium satis do-
cet, quibus in locis maxima ve-
neratione habentur, & præ cæ-
teris à Carolo Emanuele Sabau-
diæ duce magno studio serua-
24 tur † euangelica illa syndon,
qua Christus ad sepulturæ my-
sterium inuolui dignatus est,
quam candẽ illam esse, de qua
Euangelistæ omnes testati sunt.
Matth. c. 27. Marc. c. 15. Luc. c.
23. & Ioan. c. 19. post alios, quos
citat, tradit Maiol. d. sacr. imag.
cent. 1. c. 4. §. huiusmodi autem.
Idem testatur dominus meus
Alphonsus Paleot. archiep. Bo-
non. in explicat. sac. syndon. c. 1.
in princ. in qua quamplura sci-
tu, consideratione, & meditatio
ne digna, ab omnibus Christi fi
delibus essent videnda. Priori-
bus quidem seculis seruorum
Christi studio Hierosolymis, de
mum in Cypro penes reges ser-
uatus fuit hic inestimabilis the
saurus pretiosissimo sanguine
Christi conspersus, sed ubi cœ-
pit ira dei excandescere, & im-
manitati Turcarum regna illa
exponenda permisit, sacratissi-
mæ syndonis deus non oblitus,
ne impiorum manibus aliquan
do pollueretur, sub pijssimorũ
Sabaudiæ ducum tutelam eam
migrare uoluisse videtur, sub
qua primò Cãberij Alobrogũ,
ducatus Sbbaudiæ insigni op-
pido, nunc autem iam a plurib.
annis in pedemontana prouin-
cia, & Taurinẽsi ciuitate eorũ-
dem ducum regia pijssimè as-
seruatur Mag. Cyprianus Vber-
ti in op. de cru. lib. 3. fol. 186. &
Iacob. Grot. de cruc. Chris. lib. 1.
c. 85. in princ. si quis autem mi-
raculorum, quæ deus sacram hu
iusmodi syndonem inuisentib.
& adorantibus aperire digna
tus est, notitiam habere uelit, vi
deat Maiol. eo. c. 4. & Paleot. di
cto c. 2. post princ. & quia teti-
git corpus domini, qd fuit ver-
bo diuino coniunctum, & illius
sanguine est cõspersa, sanguisq;
non fuit à uerbo diuino separa-
tus, & diuisus; propterea eidẽ
25 sanguini cultus † latriæ debe-
tur.

tur. S. Thom. 3. par. q. 25. artic. 4. ad 2. Azor. in 1. part. instit. mor. lib. 9. c. 5. uers. octauò quæritur. & Paleot. in eadem explicat. c. 7. post med.

Quartò, ordinaria auctoritate tenentur etiam episcopi cu-
26 rare, ut dierum † festorum celebratio ad dei cultum maximè pertinens, & quæ in lege diuina præcipitur cum omni veneratione obseruet', omnes enim dies dominici, & alij item plures præcipuè in honorem dei, beatæ Mariæ virginis, Apostolorum, & aliorum sanctorū de præcepto sunt seruandi, sicut alij item, qui iuxta laudabilem locorum consuetudinem solemniter celebrari consueuerunt. Huiusmodi autem diebus ab omni illicito, & seruili opere est abstinēdū, mercat', fora, prohanæ negociationes, & iudiciorū strepitus debent cessare. Qui autem festi dies non sunt de præcepto ecclesiæ, sed de consuetudine, secundum consuetudinem loci sunt seruandi. c. quoniam. de fer.

Iudiciorum autem strepitus
27 † omnibus ferijs in honorem Dei inductis quiescere debent, quibus non potest renunciari, nec processus, minusque sententia valebit, nisi necessitas vrgeat, uel pietas suadeat. c. fin. & ibi abb. num. 1. 2. 3. & 9. de fer. fauore tamen hominum introductis, vt messium, uel vindemiarum, de partium consensu remunciari potest, ut d. ca. fin. in fin. eodem tit.

Quòd autem dies festiui in honorem dei, sint feriati, probatur in c. 1. de consecr. dist. 3. & d. c. fin. de fer.

28 Iuramēta † enim dictis diebus admitti non debent, neque sententiæ ad pœnam sanguinis ferri, neuè sacramenta præstari, nisi pro pace, vel alia necessita-
29 te cap. 1. eod. tit. At † dies festos operibus seruilibus, seu ueritis uiolantes mulctare, & pœnis afficere est mixti fori, ita ut inter iudicem ecclesiasticum, & secularem sit locus præuentioni. Pius V. eod. c. 5. § cum verò. uer. in alijs autem, prout etiam est locus præuētioni contra blasphe-
30 mos, quorū crimen † est mixti fori. c. 2. & ibi abb. nu. 9. de maledic. nisi sint blasphemiæ hereticales, quo casu ab episcopo, uel Inquisitore hoc crimen cognosci debet, cap ut inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. in 6. & Aymer. in direct. inquisit. par. 2. q. 46. uers. secundò sic arguitur.
31 Festorum enim † dierum celebratio cadit sub tertio præcepto decalogi, & partim morale, partim verò cæremoniale iudicatur, ut per S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 5. ad secundū. & 2. 2. q. 122. art. 4. quem omnes Theologi secuti sunt, ut refert Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 34. nu. 1. Regulariter enim opera seruilia,

quibus homo homini corporaliter seruit diebus festiuis, cadũt sub dicto præcepto, ita quòd festum uiolantes mortaliter peccant, ut per Nauar. in c. 13. nu. 6. sed quia plurib. de causis quis excusari potest, ut per eundem
32 Nauar. ubi suprà, & per † superiorem rationabilibus de causis potest dispensari, ut per Graff. d. c. 34. num. 14. cùm agatur de peccato, superior erit episcopus loci, si commodè adiri poterit, aliàs sufficit dispensatio simplicis sacerdotis. San. Raymon. in sum. lib. 1. de fer. circa fi. iunct. glo. in uer. ecclesia.
33 Quintò, † sanctimonialium cura episcopis præcipuè est commissa. c. vnic. §. fin. de stat. reg. in 6. super qua maximè inuigilare debent. & Sancta synodus anathemati subiecit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis, uel conditionis fuerint, tàm clericos, quàm laicos, seculares, uel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgẽtes, si quomodocunque coege-
34 rint aliquam † virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquàm in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasteriũ, aut habitum suscipiendum, seu professionem emittendam, quoquo modo eidem actui, uel præsentiam, uel consensum, vel auctoritatem interponendo, ut in c. 18. de reg. & monial. sess. 25. eandemque anathematis pœnam incurrunt, qui sanctam virginum, uel aliarum mulierum voluntatem, uel accipiendi, uel uoti emittendi quoquo modo sine iusta causa impediunt, ut eo. c. 18. uers. simili quoque. & c. vlt. uers. si quis. 32. q. 2.
35 Puella uerò, quæ † habitum regularem suscipere vult, maior duodecim annis esse debet, & non est dispensandum, ut ante duodecimum annum expletum possit in monasterio habitũ suscipere. cõgregatio sacri Conc. super c. 17. de reg. & monial. in princ. & c. puella. 20. q. 2. nec postea aliqua ad professionẽ emittendam admitti debet priùs, quàm episcopus, uel eo absente, aut impedito vicarius, aut aliquis, eorum sumptibus ab eis deputatus, uirginis uoluntatem diligẽter explorauerit, an coacta, vel seducta sit, an sciat, quid agat. Et si voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta monasterij illius ordinis regulam, monasteriumq; sit idoneũ, liberè ei profiteri licebit, virginis enim uoluntas libera esse debet, quia vbi metus, uel coactio intercedit, deficit consensus. c. cùm locum. & c. gemma de sponsal. & coacta professio difficiles exitus frequenter habere solet. arg. tex. in ca. requisiuit. de spons. & matrim. Professionis uerò tempus nè episcopus ignoret,

ignoret, tenetur præfecta mona sterij eum ante mẽsem certiorẽ facere; Quòd si præfecta certiorem episcopum non fecerit, quandiù episcopo uidebitur ab officio est suspensa. Conc. Trid. in dicto capitulo 17. de regul. & mon. sess. 25.

36 Ad professionẽ † tã uirorum, quã mulierũ ante decimumsextum annum expletum emittendam nemo admitti potest. Concilium Trid. c. 15. eo. tit. de reg. & mon. nec, qui minori temporis spatio, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem est admittendus. cap. 17. q. 2. & Conc. Trid. eo. cap. 15. Professio autem antea facta, nulla est, nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ, uel religionis, aut ordinis obseruationem, seu ad alios quoscunque effectus. d. c. nõ solùm. §. quòd si fortè. & Conc. Trid. eo. c. 15. in fin. de reg. & monial. inter mili-

37 tes † S. Ioãnis Hierosolymitani extra conuẽtum religionis degentes est locus tacitæ professioni, ut fuit in sacra congregatione decisum super d. c. 15. §. an sit locus. Et in habitus susceptione milites Hierosolymitani ex tenore suorum statutorum emittunt professionem, quæ tamen per habitus delatiõnẽ extra conuentum præsumitur postea post annum tacitè ratificata. ut in d. § an sit locus. & §. an in militibus. in eisdem decis. super eo. c. 15. nec, qui ex uoto religionem ingreditur, potest in ea validè ante decimum sextũ annum expletum, uel intra annum probationis professionem emittere, ut in decis. super c. 16. §. an is. de regul. ea. sess. 25.

38 Nec vlla † renunciatio, aut obligatio antea etiam cum iuramento facta, etiam in fauorẽ cuiuscũque causæ piæ ualet, nisi cum licentia episcopi, siue eius vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionẽ, quæ non intelligitur effectum suum sortiri, nisi secuta professione. Conc. Trid. eo. c. 16. de reg. in princ. Quod decretum non hẽt locum in donationibus, & renunciationibus factis ante ingressum monasterij, & habitus susceptionem; sed si donauerit in ipso ingressu non ualet, ut in decis. super eo. c. facta. §. nulla quoque. prout nec valet episcopi licentia omissa, & professione secuta, vt eisdem decis. §. cũ licentia. Nec requiritur, quòd renuncians, tempore renunciationis compleuerit decimũ sextum annum, ut renunciatio sit ualida, dummodò sit facta cum licentia episcopi, seu vicarij, iuxta dictum c. 16. intra duos menses proximos ante professionẽ, & idem si renuncians esset tacitè professus, licèt renunciasset duobus mensibus ante professionem expressam, ut in dictis decis.

decis. §. ac nõ aliàs. & §. & nullius effectus, finito autem tẽpore nouitiatus, superiores nouitios, quos habiles inuenerint ad profitẽdum, admittere, aut in habitu monastico eos eijcere debẽt, vt eod. c. 16. §. finito tempore. & facit c. cùm causam. in fin. de electio.

Renunciatio verò facta cum licentia episcopi, siue eius vicarij intra duos menses proximos tempore, quo professio legitimè emitti potuisset, non est inualida, eo quòd ipsa actualis professio per aliquot menses ulterius
39 dilata fuerit, quia † tẽpus emittendi professionem post tempus nouitiatus ex legitima causa à superioribus cognita, potest ꝓrogari, vt in d. decis. super eo. c. 16. §. renunciatio facta.

40 Ante professionem † excepto uictu, & uestitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione sunt, quocunq; prętextu à parentibus, uel propinquis, aut curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribui non potest, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam, vel maiorem partẽ substantiæ suæ monasterium possideat, & si discesserit id facilè recuperare non possit. Ideò sub anathematis pœna dantibus, et recipientibus id est prohibitũ. Et vt abeuntibus ante professionem omnia restituãtur, quę sua erant, episcopus etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, restituere, recusantes compellere debet, ut eo. c. 16 post med. §. sed neque. de regul. & mon. & dicta anathematis pœna nõ incurritur ipso facto, nec absolutio est papæ reseruata, ut fuit à sacra congregatione decisum. super eod. c. in eisdem decis. §. sub anathematis.

41 Professione † facta, nemini regularium, tàm uirorum, quàm mulierum licet bona immobilia uel mobilia cuiusçunque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis quæsita tãquàm propria, aut etiam nomine conuentus possidere, uel tenere, sed statim ea superiori sunt tradenda, conuentuique incorporanda. Conc. Trident. in c. 2. de regul. Moniales verò quicquid singulæ quoquo titulo acquisierint totum rectà ad abbatissæ manus deferri oportet, etiam quòd suis manibus laborando acquirunt, vel eis à parentibus donatur, et quod monasteriũ esset paupertimum. Abbatissa tamen in primis ex huiusmodi acquisitionibus suo arbitrio necessitatibus illius monialis, cuius opera, vel contemplatione fuerint parta, subuenire poterit; & quod reliquum erit, in communẽ vsum totius monasterij conuertere debet, & curare, vt victus monialium quotidianus sit communis, & in coctura, & in usu. congreg. Concil. super eo. capit. 2. in de-

in decis. sub tit. Toletan. & in §. incorporentur.

42 Prætendens auté per † vim, & metum ingressum fuisse religionem, aut ante ætatem debitam emisisse professionem, vel quid simile, si uelit quacunque de causa habitum dimittere, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non est audiendus, nisi intra quinquennium tantùm à die professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram ordinario, & suo superiore. Conc. Trid. c. 19. sess. 25. eod. tit. de regul. & mon. & quinquennium incipit à die professionis, intra quod si minimè relaxatus, & dimissus fuerit eo elapso, etiã quod postea allegaret vim, & metum semper durasse, non est audiendus, nisi intra quinquennium, à die eiusdem professionis quis reclamasset, quo casu etiam post quinquennium erit audiendus, & ita censuit sacra congregatio Concilij, cuius sententia fuit à Gregorio XIII. approbata, vt decis. super eo. c. 19. in uer. Gregorius XIII. approbauit, & in ver. Gregorius XIII. audita. Causæ autem cognitio in hoc casu in secunda, & tertia instantia ordinario, & superiori eiusdem religionis vicinioribus coniunctim committi debét, vt in eisdem decis. super eo. ca. 19. §. & ordinario. Quòd si ante causę cognitionem habitum propria auctoritate quis dimiserit, nullatenus ad allegãdum quãcunque causam est admittẽdus, sed, vt ad monasterium redeat, est cogendus, & tanquàm apostata puniendus, interim verò nullo priuilegio suæ religionis iuuari potest. Conc. Trid. eod. c. 19. §. quòd si antea.

43 Apostatæ † pœna est excommunicationis, quæ incurritur ipso facto, vt est tex. in c. 1. §. si qs autem. vbi etiam gl. ne cler. vel mon. in 6. & Pius quintus reuocauit, & aboleuit omnia, & singula priuilegia, facultates, dispẽsationes, & indulta, præter iuris communis dispositionem emanata, recipiendi, uel retinendi fratres monachos, canonicos, & alios laxiorum ordinum professores. &c. Cassauit quoque, & annullauit quò ad illa, omnes apostolicas, et alias literas super ijs confectas, ac ꝓcessus, & alia inde secuta quæcunque. Quoscunque verò, qui aliquem cõtra suæ reuocationis tenorẽ admitterent, aut reciperent, uel receptos retinerent, ipsos, omnibus, & singulis dignitatibus, administrationibus, beneficijs, officijs, fructibus, & pensionibus ecclesiasticis priuauit, & ad futura inhabiles esse uoluit eo ipso, ut in literis, de quib. in bull. c. 91. & quia regulares de vno ad alium ordinem translati, facilè à suo superiore licentiã standi extra monasterium obtinere solent,

solent, ex quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur, nemo superior cuiusuis facultatis vigore aliquem ad habitum & professionem admittere potest, nisi ad ordinem ipsum ad quem trásfertur sub sui superioris obedientia in claustro perpetuò maneat, et taliter translatus etiam si canonicorum regularium fuerit ad beneficia secularia, etiam curata omninò incapax existit. Conc. Trid. 11. de refor. sess. 14.

45 Abbatissæ † verò, & aliæ præfectæ monasteriorum quocunque nomine appellentur nõ minores annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerint, eligi non possunt. Concil. Trid. c. 7. de regul. & mon. sess. 25. & c. sanctimoniales. 20. q. 1. & olim abbatissam sexagenariã esse oportebat. c. indemnitatib. iunct. glo. de elect. in 6. quòd hodie si qualitatibus suprà à Cõc. Trid. traditis non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi põt, & si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videbitur, ex ijs, quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post pfessionem rectè uixerint, de consensu episcopi, uel alterius superioris eligi poterit, vt eod. c. 7. §. quod si his. & quod ita de cõsensu episcopi fieri possit, fuit a sacra congregatione decisum super eod. cap. 7. versic. an eo casu.

46 Episcopus verò, vel alius superior, q electioni præest, † claustra monasterij ingredi non debet, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audire, vel accipere tenetur, vt d. c. 7. §. & si quæ. Atque cum vicario suo, vel secretario, aut alio ab ipso assumpto, uota singularum monialium oretenus expressa, superior audire potest. vt in decis. super eo. c. factis. in ver. accipiat. si nec quadragenaria, nec quæ trigesimum annum expleuerit, in ipso monasterio reperiatur, minoris ætatis eligi nõ potest, sed ad papam est recurrẽdum, ad quem spectat postulationem huiusmodi admittere, vt sacra congregatio super eo. c. 7. §. quod si nulla.

47 Episcopis † sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipitur, vt in omnibus monasterijs sibi subiectis ordinaria, in alijs verò sedis apostolicę auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuiolata est, conseruari, maximè procurent. Cõc. Trid. in c. 5. de regul. & monial. & c. vnic. §. 1. & vlt. de stat. reg. in 6. Inobedientes, atque cõtradicentes per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas quacunque appellatione postposita cõpescendo, inuocato etiã ad hoc, si opus

si opus fuerit, auxilio brachij secularis. ut eo. c. 5. & d. c. vnic. in fin. de stat. regul. quod auxilium vt præbeatur, omnes christiani principes hortantur, & sub excommunicationis pœna ipso facto, incurrenda omnibus magistratibus secularibus iniungitur per sacrum Conc. Trid. in d. c. 5. §. quod auxilium. Et exhiberi debet ad ea, quæ deo sunt placita, exequendum. c. 1. de off. ordin. & glo. in d. c. vnic. in ver. secularis, & ad hoc magistratus seculares legitimè à sacro concilio fuerunt compulsi, & compelli possunt. c. administratores. 23. q. 5. & glo. proximè citata.

Et Pius V. inhærendo dispositioni d. c. vnic. de stat. regul. in 6. & decreto sacri Conc. Trid. d. c. 5. sess. 25. sua perpetuo valitura constitutione, statuit, atque decreuit vniuersas moniales tūc præsentes, & futuras cuiuscunque religionis, ordinis, vel militiarum, etiam Hierosolymitan. receptæ, vel recipiendæ, tacitè, vel expresſè professas, etiam si conuersæ, aut quocunque alio nomine appellarentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earum regulæ ad clausuram nō
48 tenerentur, † nec vnquā in earum monasterijs, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea seruata fuisset, sub perpetua in suis monasterijs, seu domibus debere de cætero permanere clausura, & reluctātes hortandæ, ac inde contrafacientes ab ordinarijs locorum seuerissimè puniendæ, omnibusque sine professione, & absque clausura viuere volentibus est interdictum, nè ullam aliam prorsus in suum ordinem, religionē, aut congregationem recipere possint, vt in const. eiusdem Pij V. in Bull. c. 8.

49 Nec possunt † moniales cuiuscunq; status, gradus, vel conditionis existētes, de cętero morborum, lepre, aut epidimiæ causa, nisi ob euidens, graueq; periculum, seu scandalum (quæ tamen pręter alios ordinum superiores, quibus cura monasteriorum incumberet, etiam per episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta monasteria ab episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperirentur, cognita, & expresſè in scriptis approbari debent) à monasterijs prædictis exire. d. c. unic. circa princ. vers. ita quòd nulli. Sed nec in prædictis casibus extra monasteria, nisi ad necessarium tempus stare licet. si quæ autem extra prædictos casus modo, quo suprà cognoscendos, & approbādos, è monasterio, clausurauè egressæ fuerint, quiuè eisdem licentiam exeūdi quomodolibet concesserint, necnon comitantes, ac illarum receptatiuæ personæ laicę, seculares, vel ecclesiasticæ, consanguineę, vel non, excom-

excommunicationis maioris latę sententiæ uinculo, eo ipso absque aliqua declaratione subijciuntur, à quo à nemine, nisi à Romano pontifice, præterquàm in mortis articulo absolui possunt. ut in alijs eiusdem Pij V. postea confectis literis, de quib. in eod. Bull. c. 100.

Gregorius autem XIII. inhibuit quibuscunque, nè sub prætextu licentiatum, hactenus tūc concessarum, & obtētarum sub excommunicationis pœna ipso facto incurrēda, super qua pariter à nemine, nisi à Romano pō tifice, præterquàm in mortis articulo, absolutionis beneficium possint obtinere, monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis uerò, necnō abbatibus, conuentibus, & alijs monasteriorum utriusq; sexus superioribus, & personis, quocūque nomine uocentur, districtè præcepit sub eadem excōmunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, nè in monasteria, domos, & loca sua quemque prætextu dictarum licētiatiarum ingredi facerēt, uel per-
50 mitterēt. quinimò † etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis prohibuit, atque interdixit omnibus, & quibuscunque personis ecclesiasticis, & secularibus, ac etiam ordinum quorumcunque, etiam mendicantium regularibus, ne illis prætextu licentiarum ab episcopis vel superioribus, quibus illas cōcedendi in casibus necessarijs tantùm ex decreto Conc. Trid. d. c. 5. §. ingredi autem. de reg. sess. 25. tribuitur, monasteria ipsa monialium pro libito, sed necessitatibus vrgentibus duntexat ingredi liceat. Nec moniales sub eisdem pęnis illos aliter admittere possunt, vt in literis eiusd. Gregorij in eo. bull. c. 36. Neque episcopis alijsuè, quibus sui auctoritate officij est permissum, pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi licet, sed duntaxat in casibus necessarijs, & à paucis, ijsque senioribus, ac religiosis personis comitati, & contra facientes episcopi pro prima vice, qua contrafecerint ingressu ecclesię interdicti, pro secunda à munere pontificali, & a diuinis suspēsionis, ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicationis pęnam incurrūt; regulares verò omni officio, ac ministerio priuati similiter excommunicationis pęna innodantur: Greg. in eod. bul. c. 75.

51 Mulieres autem quę † in cōgregatione viuunt pro cura earum mulierum, quæ fuerunt inhonestæ, vel à viris proprijs desertæ, non sunt cogendę ad professionem emittendam, neque ad clausuram seruandam, vt in

eisdem

eisdem decis. super c. 5. §. Gregorius xiii. audita.

Concedere enim licentiam
52 intra septa † monasterij ingrediendi episcopus, vel superior debet in casibus necessarijs, neque alius vllo modo potest, etiã vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi, Conc. Trid. eo cap. 5. §. dare autem; & etiam vbi viget consuetudo non accedendi ad monasteria regularibus subiecta sine licentia episcopi, & post Concilium introducta, vt ordinarij concedant licentiam ingressus ad monasteria regularibus subiecta, priuatiuè ad ipsos superiores regulares; aduertendum est, an consuetudo sit legitimè præscripta, super qua iudex competens cognoscere debet; sed interim ordinarius eam quasi possessionẽ, quam habere reperitur retinere potest. Et dato, quòd à superioribus regularibus huiusmodi licentia ingressus, & accessus concedi deberet priuatiuè ad ordinarios, non possunt illas improbare, possunt tamen ordinarij aliquã ipsarum licentiarum cognitionem, & superintendentiam habere; prout Mediolani, vbi vigore Cõcilij prouincialis primi debẽt hæ licentiæ apud superiorem registrari, vt fuit decisum per sacram congregationem super eo. c. 5. vt in §. præsupposita declaratione.

53 Potest etiam † puella introduci intra claustra monasterij monialium ad hoc vt educetur, ibi, etiam absque licentia ordinarij quò ad monasteria regularibus subiecta, obtentis tamen literis ab ipsa congregatione, in forma præscripta, non autem ex sola licentia superiorum regularium, nec etiam de licentia ordinarij & superiorum. vt in eisdem decis. super eo. c. 5. §. verum puella, nisi aliter in literis sacræ congregationis caueatur, quarum forma est seruanda. Quæ autem puellæ educationis causa in monasterio sunt, exire possunt, & deinde ad habitum suscipiendum recipi sine aliqua sacræ congregationis licentia, vt in eisdem decis. super eod. c. 5 in princ. & vers. quæ educationis, secus autem si non ad effectum habitum suscipiẽdi reingredi iterum educationis causa volunt, quia tunc noua licentia requiritur.

54 Absoluto † autem tempore educationis, si statim puella nõ egreditur, nemo incidit in excommunicationem, seu censuras, sed potest episcopus terminum præstituere, intra quem eligat puella vtrum velit monialis effici, aut à monasterio egredi. §. absoluto tẽpore. ead. decis. Moniales uerò peritæ ad organum pulsandum non sunt prohibendæ, quin organum in ecclesia interiori pulsetur, Ideo organi

55 concinnatores, † ac magistri, cũ eorum opera uti oportuerit, sũt admittendi eadem ratione, qua cæteri artifices admittuntur. Cõgreg. Conc. in eisd. decis. super eo. c. 5. §. si qua ex monialibus.

56 Regulares † adeuntes monasteria monialium sine episc. licentia pœnam excommunicationis, quam episcopus suo edicto proposuit, absolutionem sibi reseruando, non incidunt, si regulares ab excommunicationibus ordinariorũ suis priuilegijs nominatim eximuntur; sed si intra claustra degunt iuxta dispositionem cap. 5. de reform. sess. 6. sunt puniẽdi. vt in eisdem decis. super d. cap. 5. §. an regulares adeuntes.

57 Nulliq; † superiori religioso, cuiuscunque religionis, gradus, qualitatis, & dignitatis existenti, cui monasterij seu domus cura incumbit, visitare, nec uisitatoribus, confessario ordinario, & extraordinario, (cum ad tempus deputabuntur, duntaxat exceptis) licet absque licentia expressa eiusdem sacræ congregationis accedere ad monasteria, seu domos quaruncunq; monialium, vel sororum sui, seu alterius cuiusuis ordinis ad colloquendum, siue tractandum cum eis. Quòd si aliquando mãdato sui superioris aliquos religiosos ad prædicandũ verbum dei, vel ad celebrandum missas in ipsarum monialium, seu sororũ ecclesijs, seu oratorijs exterioribus, mitti contingat, moniales, sorores, aut quãlibet aliam personam intra claustra degentes, nullo quæsito colore alloqui possunt. Confessarij autem similiter in ædibus monasterij, vel in monasterio, seu domo monialium, aut sororum monasterio contiguis pernoctare, seu pernoctari facere prohibentur, neque extra tempora generaliũ confessionum (quibus soli Confessario diurnam refectionem accipere vix est permissum, si eius habitatio aut virorum domus, vel monasteriũ in quo degit, à monialium, vel sororum monasterio, seu domo nimium distat, neque etiam hoc casu si peculiaribus regulæ constitutionibus id vetitum sit) vllo modo comedere, refocillare, aut cibũ sumere possunt, sub pœnis priuationum officiorum, ac vocis actiuæ & passiuæ ipso facto incurrendis, vt in decreto sub die prima Aprilis 1590. facto, omnibusque procuratoribus ordinum in vrbe degẽtibus intimato, de quo in decisionibus eiusdem sacræ congregationis manuscriptis circa finem libri.

58 Nec possunt † regulares, quibus cura monialium sublata fuit, etiam de licentia & iussu superioris ordinarij illas in cõfessionibus audire, & ita ex mẽte Gregorij xiii. fuit a prædicta sacra congregatione decisum, vt

ut in prædictis decisionibus super eod.c. 5. §. idem Gregorius xiii. Cohabitatio autem, ac collocutio, monachorum cum monialibus propter insidias diaboli, est ualde suspecta. cap. diffinimus. c. in nullo. & c. monasteria. 18. q. 2.

Sextò omnia capita ordinũ,
59 vt quatuor abbates † generales quatuor ordinum generalium videlicet sancti Benedicti, Cluniacensis, Cisterciensis, & Præmonstratensis, qui omnibus abbatibus præferuntur, vt per Cassan. in cat. gl. mund. par. 4. 31. consid. in princ. & etiam omnes alij abbates habent ordinariam iurisdictionem in suis monasterijs, itaquòd possunt subditos suspendere, interdicere, & excommunicare, c. quãto, & ibi glo. penul. de off. ord. abb. in c. cum ab ecclesiarum. nu. 10. & num. 12. eo. tit. & Cassan. ead. part. 4. 22. consid. vers. quintò abbates. Eadem autem auctoritate ordinaria, vigore tamen priuilegiorum cum facultate & auctoritate ordinaria concessorum primam tõsurã & minores ordines subditis suis, in quibus quasi episcopalem habent iurisdictionem, vsque ad lectoratum inclusiue conferre possunt. c. 1. & ibi glo. vnic. c. 2. & ibi gl. in ver. lectoris. 69. dist. glo. pen. in c. abbates. de priuil. in 6. Ca-
60 lices † etiam, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & alia in quibus fit tantum verbalis benedictio, benedicere possunt, nõ tamen calices consecrare, vt ibi eadem glo. pen. vers. faciunt hæc, nisi facultatem habeant ex speciali sedis Apostolicæ indulto.

61 Septimò, Magnus † Magister ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani habet in suos fratres & subditos ordinariam iurisdictionem cum mero & mixto imperio. ut in bul. Rom. Pij iiii. cap. 14. pag 667. §. nec non tunc. cũ facultate commendas, & alia beneficia conferendi; de quibus infra. quam iurisdictonem habent etiam omnia capita ordinum aliarum militiarum regularium auctoritate Apostolica erectarum.

Ordinariam iurisdictionem
62 habent etiam vicarij † generales episcoporum, archidiaconi, & archipresb. ut tot. tit. de off. vic. de off. archid. & de off. archipresb. & quamplures alij, sed quia de singulis dicere, qui habẽt ordinariam iurisdictionẽ, pluribus esset agendum, cum non possit dari certa doctrina, stãte quod sæpius per consuetudinem acquiritur, & amittitur, ut per Innoc. in c. 3. nu. 3. de off. ord. alijs omissis, quæritur, nunquid ordinarius possit allegari suspectus, & quis causam suspicionis admittere possit.

63 Ordinariorum † appellatione hoc casu ueniunt non solùm episcopi, sed etiam patriarchæ, prima-

primates, & archiepiscopi, quia eorum ordo est quadripartitus in episcopos, archiepiscopos, primates, & patriarchas, ut cap. cleros. §. ordo uerò. 21. dist. ad quos causarum omniũ tàm ciuilium quàm criminalium ad forum ecclesiasticum spectantium in prima instantia cognitio spectat. Conc. Trid. c. 20. de reform. sess. 24. & cap. 1. de for. comp. & nunquam in prima instantia per signaturam iustitiæ alijs committuntur, quàm locorum ordinarijs, nisi illi ex legitima, & in iure expressa causa recusarentur, quo casu tunc iudicibus in partibus committuntur, congreg. Conc. in decis. super eod. c. 20. sub rub. de prim. instan. in princ.

64 Causæ in iure expressæ, quibus iudices possunt allegari † suspecti, sunt plures, nempe si iudex est dominus aduersarij, aut uassallus, aut suffraganeus impetrantis, siue cõsanguineus, uel aduocatus fuerit in eadem causa pro ipso ĩpetrante, aut si habet causam similem. Quatuor enim ista timor, odium, dilectio, census, sæpe solent hominis rectos peruertere sensus, ut per glo. in c. causam quæ. de off. deleg. quę licet propriè militent in delegato, de quo loqtur tex. in d. c. causam quæ, tamen habent etiam locum in iudice ordinario, qui etiam suspectus potest allegari per tex. in c. cum speciali. iunct. glo. in uer. de recusatoris. de appellat. & ibi abb. num. 11.

65 Causæ uerò suspicionis † coram eodem iudice debent allegari, & iuris arbitri eligi, qui de suspicione cognoscãt, & eisdem ad hunc articulum cognoscendum potest terminum assignare. ut c. suspicionis, & ibi glo. in uer. terminum, de off. deleg. at si arbitri non decidunt articulum suspicionis intra terminum ab ipso iudice præfixum, poterit iudex reassumere iurisdictionem, & in negotio principali procedere. c. legitima. in fin. & ibi glo. fin. de appell. & abb. in d. c. suspicionis. num. 10. de off. deleg.

66 licitum † tamen erit recusanti iudicem, si arbitri nolunt pronunciare, uel contra ipsum pronunciant, ad papam appellare, ut per d. glo. fin. in fin. & c. ab arbitris de off. deleg. in 6. & à pronunciatione super iudicis competentia, uel incompetentia, signatura iustitię committit causas appellationum ex supra allegatis, & iudice recusante admittere legitimã recusationem, ab eo appellari potest. ut c. super quæstionum. in fin. de off. deleg. & abb. in c. cum speciali. nu. 6. de appell. si uerò causa recusationis est frustratoria euidenter non tenetur iudex ad electionẽ arbitrorum deuenire, sed hanc exceptionem spernere debet. abb. in eo. c. cum speciali. nu. 15.

Quæ-

Quæritur iudice renitente ad-
67 mittere † legitimam recusationem & arbitrorum iuris electionem, an ad proximum superiorem nempe ab episcopo ad archiepiscopum, vel legatum, prolegatum, aut nuntium Apostolicum appellari possit? appellationes, autem ab episcopis ad eosdem deferũtur. vt c. 1. de off. leg. hoc tamen procedit in sententia diffinitiua, sed cum hæc appellatio non sit à diffinitiua, propterea ad papæ audientiam est appellandum. d. c. super quęstionum. in fin. de off. deleg. Recurritur autem in Romana curia ad signaturam, à qua super allegatis suspicionib. causę alijs iudicibus committuntur, vt per Stafil. in trac. de comiss. lit. iust. §. quando conceditur. num. 20. 21. & 22. fol. mihi 126. & §. dantur literæ. per tot. & Rot. decis. 3. de rescrip. in nou. & decis. 61. de rescrip. in antiq.

68 Ad ordinario verò † causa non auocatur, sed datur adiunctus, vt testatur Rot. ead. decis. 3. num. 6. nisi magna vrgeat causa suspicionis, quo casu etiam quandoque à signatura tam iustitię, quàm gratię ab ordinarijs auocãtur, & alijs iudicibus etiã in Rota in prima instantia attenta causæ grauitate committũtur, vt per Sacr. Conc. eo. c. 20. §. ab his.

69 Metropolitani † verò, & sedis Apostolicæ legati, vel nuntij non possunt recipere neque admittere huiusmodi appellationes, quia cognitio suspicionis & an causa sit committenda, hoc casu est sedi Apostolicę specialiter reseruata, vt in eo. c. super quæstionum, in fin. & de stylo curiæ Romanæ committuntur à signatura ex supra deductis, & stylus curiæ facit ius. Rot. decis. 16. de consuet. in antiq. & Felin. in c. ex literis. nu. 4. de constit. Cùm enim appellatio à processu ad vlteriora, vel ex causa allegatę suspicionis interposita non sit diffinitiua, sed interlocutoria. abb. in eo. c. cum speciali. §. porrò. nu. 9. de appell. de ea metropolitani, aut alij prælati superiores cognoscere non possunt, obstante Sacro Conc. Trid. eo. c. 20. & specialiter in curia Romana cui est reseruata, per signaturam cognosci debet, ex supra allegatis. Et ita de presenti anno 1604. post superiùs per me scripta, cùm, vti Vicarius Generalis domini mei Alphonsi Palæoti archiepiscopi Bonon. in quadam causa coram me in prima instantia pendente fuissem suspectus allegatus, ac vti suspectus recusatus, interposita etiam appellatione à prætensis grauaminibus ante diffinitiuã sententiam, vt prætendebatur, passis. Appellationẽ ipsam ac suspicionem, vt illegitime allegatam ac interpositam, minimè admisi, sed omnino reieci. Habito pro-

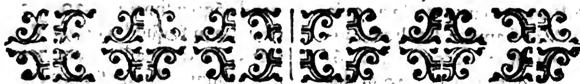
in prima instantia potest causa in Romana curia tractari, quia auditor Cameræ similium causarum est iudex competens. cōgreg. Conc. super eo. c. 20. in decis. sub tit. Vlixbonen.

75 Tertiò, ratione celebrati † cōtractus, & etiam delicti commissi, quia concilium non sustulit modos legitimos, quibus quis ex iuris communis dispositione sortitur forum. ea. cōgreg. Conc. super eo. c. 20. §. congregatio censuit. ratione enim contractus, vigore obligationis Cameralis, si quis in Romana curia obligatur, vndecunque veniat, & sit oriundus, sortitur forum curiæ Romanæ, in qua contractus celebratur. Galesc. in tract. ad form. obligat. cam. ad 3. par. oblig. q. 2. num. 2. & 3.

76 Quartò, excipiuntur † causæ beneficiales, in quibus tractatur de beneficijs affectis, vel reseruatis, quę etiam in Romana curia in prima instantia introducuntur, & cognoscuntur, vt per eand. cōgreg. super eo. c. 20. fuit decisum in §. quod si uel de affectis. Et quemadmodum beneficia sunt sedi Apostolicæ reseruata, vel affecta, ita quòd inferiores collatores illa conferre

77 non possunt, cum † reseruatio titulum inficiat, & possessionem propter decretum irritās illi annexum, Put. decis. 197. lib. 3. num. 3. & Rot. decis. 1. nu. 6. de restit. spol. in antiquior. ita nec inferiores causas, in quibus agitur de collatione superiorum, nisi de partium consensu cognoscere valent, quia apud sedem Apostolicam, quæ beneficia cōfert, causa est cognoscenda, & reseruatio beneficiorum operatur etiam reseruationem causarum, quæ sequitur reseruationem beneficiorum congregat. Conc. d. §. quod si, quia qui vnū dicit & omnia dicit, quæ sequūtur ex illo. glo. in c. quo iure. in ver. dicere, 8. dist.

DE POTESTATE IVRISDICTIONIS delegatæ. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 Iurisdictio delegata est duplex, à iure vel ab homine.
2 Episcopi vigore delegationis papæ in forma dignum, quomodo beneficia sedi Apostolicæ reseruata conferant.
3 Mandata de prouidendo varijs modis olim concedebantur.
4 Mandatum de prouidendo non habet vim prouisionis, neque ligat manus habentis facultatem conferendi, quominus prouisio per eum postea facta valere possit.
5 Prouisionum, in forma dignum, qualis sit natura.
6 Prouisio papæ habet tacitam conditionem, videlicet, si non est alteri ius quæsitum.
7 Decretum papæ irritans ipso iure omnia gesta in contrarium annullat.
8 Possessione sua nemo est amouendus nisi præuia citatione.
9 Gratia per subreptionem obtenta ipso facto est nulla.
10 Gratia à sede Apostolica pluribus causis redditur nulla.
11 Impetratio beneficij est facienda cum expressione obtentorum, & veri valoris, ac pensionis alterius beneficij, alioquin gratia redditur nulla.
12 Motu proprio gratia facta redditur nulla, si non est facta expressio eorum, de quibus fieri debet.
13 Clausula in mandatis papæ apposita, dummodo ipsum ad hoc idoneũ esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, an pars, vt assistat examini, sit vocanda.
14 Actus præiudicialis fieri non potest, nisi vocata parte, de cuius præiudicio agitur.
15 Probatio de non iure rei non prodest agenti in beneficialibus.
16 Delegatus pro examine fiendo an subdelegare possit, si in literis est apposita clausula, conscientiam tuam onerantes.
17 Clausula in mandatis apponi solita, dummodo non sit alteri ius quæsitum, quid operetur.
18 Mandata Apostolica cum clausula, dummodo non sit alteri ius quæsitum, an in illorum executionem

tionem debeat pars citari.

19 Possessor, vt amoueatur sine causæ cognitione, non est de intentione principis.

20 Executor nũquam in beneficialibus intelligitur esse merè deputatus.

21 Executio in beneficialib. in duobus casibus retardari potest.

22 Dispensatum nunquam præsumitur, nisi dispensatio probetur.

23 Excommunicati sunt inhabiles ad beneficia obtinenda.

24 Irregulares sunt inhabiles ad beneficia obtinenda.

25 Excommunicati non admittuntur ad agendum.

26 Excommunicatus spoliatus non restituitur.

27 Executor literarum in forma breuis, quomodo procedere debeat.

28 Excommunicari quis non potest, nisi personaliter citetur. & quomodo processus formari debeat.

29 Stylus Romanæ curiæ est vbique seruandus, qui facit ius. Et omnes in foro ecclesiastico secundum eundem iudicare tenentur.

30 Citatio per edictum ob non tutum accessum, quando sit relaxanda.

31 Citatus per edictum adhuc vt excommunicetur quid sit probandum.

32 Exceptio excommunicationis incontinenti probata excludit agentẽ, nõ obstante clausula, teq; à quibusuis excõmunicationis.

33 Excommunicatus rescriptũ impetrare non potest.

34 Dictio taxatiua excludit omnes alios casus præter expressos.

35 Excommunicatus post absolutionem restituitur ad iura lapsu temporis perdita.

36 Sententia declaratoria excommunicationis an per appellationẽ suspendi possit.

37 Clausula, appellatione remota quid operetur.

38 Clausula, tu istic attente circunspicias, quæ apponi solet in literis Apostolicis beneficiorum per resignationem vacantium, quid operetur.

39 Bonus quilibet præsumitur nisi probetur malus.

40 Dolus in dubio non præsumitur.

41 Resignatio symoniaca quomodo sit valida in odium resignantis.

42 Resignans titulum, & possessionem beneficij amittit, nec ille, qui per symoniam est beneficiũ adeptus, illud retinere potest.

43 Clausula, & non aliàs aliter nec alio modo, necessitatem importat, & inducit formam.

44 Symoniæ crimen in beneficio cõmittens est excommunicatus.

45 Extensio fit de persona ad personam in lege pœnali, vt euitentur pericula animarum.

46 Symoniacorum beneficia ipso iure vacãt, & possunt impetrari.

47 Clausula, vocatis vocandis, facit executorem mixtum, vnde tenetur citare & procedere iudicialiter.

48 *Beneficium conferri non potest per priuationem nisi lapsis decem diebus, a die latæ sententiæ.*

49 *Appellatio an admittatur in crimine symoniæ.*

50 *Dispensationes quacunque authoritate concedendæ ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint, committuntur, & nihil pro illarũ executione accipi potest.*

51 *Episcopi tanquam sedis Apostolicæ delegati de commutationibus vltimarum voluntatum cognoscunt.*

52 *Episcopus cognoscit super literis Apostolicis in forma, si in euidentem, & monitorialibus pro occultis.*

53 *Delegati iurisdictio, vbi causæ cognitio requiritur, per solam citationem perpetuatur.*

54 *Mortuo delegante an expiret iurisdictio.*

55 *Delegationis literas gratiæ, vel institiæ concessas ante diem obitus prædecessoris à papa successore conualidantur.*

56 *Delegatus in citatione fienda debet inserere tenorem rescripti.*

57 *Delegatio an transeat in successorem.*

58 *Delegatus papę vel alterius principis potest subdelegare.*

59 *Delegatus est maior quocunq; ordinario in causa delegata.*

60 *Episcopi habent iurisdictionem delegatam à lege in pluribus casibus.*

61 *Episcopi compellere possunt abbates, & priores monasteriorũ negligentes in habenda lectione sacræ scripturæ in monasterijs, vbi commodè haberi potest.*

62 *Episcopi possunt animaduertere in prædicatores, errores, aut scãdala disseminantes.*

63 *Episcoporum officium est prouidere, ne parochiales ecclesiæ, aut alia beneficia personalem residentiam requirentia suis debitis obsequijs defraudentur.*

64 *Episcopi possunt animaduertere in regulares extra monasteria degentes, si delinquant.*

65 *Episcopi possunt visitare, corrigere, & emendare capitula cathedralium &c. ecclesias & personas earum.*

66 *Episcopi possunt cognoscere contra regulares extra monasteria degentes, ac de ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum.*

67 *Episcopi tanquam sedis Apostolicæ delegati cognoscũt de subreptione & obreptione gratiarum Apostolicarum.*

68 *Episcopi possunt distributiones quotidianas constituere in collegiatis vbi non sunt.*

69 *Episcopi possunt erigere nouas parochias, & cogere rectores ecclesiarum ad sibi adiungendos alios sacerdotes.*

70 *Parochiæ nouæ quãdo erigi possint.*

71 *Episcopi beneficiorum vniones facere possunt.*

72 *Episcopi illiteratis, & imperitis, coadiu-*

coadiutores, aut vicarios ad tēpus deputare poßunt cum portione fructuum; incorrigibilesq́; punire, & beneficijs priuare.

73 *Illiterati non placent in ecclesia dei.*

74 *Episcopi transferre possunt beneficia simplicia, etiam iurispatronatus ex ecclesiis, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sunt, in alias ecclesias.*

75 *Episcopi tanquàm sedis Apostolicæ delegati quæ visitare & corrigere possint.*

76 *Episcopi poßunt prohibere, corrigere, statuere, & prouidere omnia, quæ ad auaritiam & ad irreuerentiam spectant in missis celebrandis.*

77 *Episcopi possunt animaduertere in notarios malè officium suum exercentes.*

78 *Episcopi in omnibus ijs, quæ ad visitationem, & morum correctionem subditorum suorū spectant, omnem potestatem habent.*

79 *Episcopi poßunt procedere contra prothonotarios, comites Palatinos, capellanos regios, & alios priuilegiatos, & quomodo.*

80 *Episcopi cognoscere poßunt de electionibus, præsentationibus, nominationibus, institutionibus, collationibus, & possessionum, ac beneficiorum traditionibus.*

81 *Episcopi possunt visitare clausuram in omnibus monasterijs monialium, etiam episcopis non subiectis.*

82 *Monasteria, quæ sub immediata sedis Apostolicæ protectione regūtur, quomodo episcopis subdi possint.*

83 *Episcopi vti sedis Apostolicæ delegati, etiam officiales sanctæ inquisitionis, & professores in aliqua vniuersitate exemptos ad solutionem legatorum piorum compellere possunt.*

1 CVM iurisdictionis potestas † sit duplex, ordinaria & delegata, & de ordinaria pluribus supra actum fuerit, consonum est, vt nunc de iurisdictione delegata agatur, quæ est duplex, ab homine, vel a iure. Ab homine, q̃ tribuitur per literas delegatorias, vt toto tit. de off. dele. A iure, q̃ ordinarijs tribuitur, a lege de qua sup. c. p̃ximo.

Episcopi iurisdictione dele-
2 gata † ab homine conferunt beneficia per obitum aut resignationem, vel deuolutionem, seu aliàs quouis modo sedi Apostolicæ reseruata vacantia, quando literæ Apostolicæ sibi, in forma dignum, diriguntur, in quibus solet apponi clausula, dummodo ipsum adhoc idoneum esse repereris, super quo consciētiam tuam oneramus, beneficiū

auctoritate nostra conferas, & assignes, & licet talis prouisio
3 videatur † mandatum de prouidendo, tamen mandata, quæ olim concedebantur, quę erant, aut quando papa scribebat ordinario pro certa persona, & certo beneficio vacaturo conferendo, vt quatenus auunculus beneficium, quod habebat, dimittere vellet; illud nepoti conferret, vt c. ex parte il 1. de off. deleg. vel quando scribebatur pro persona incerta super beneficio certo conferendo, vt alicui personæ idoneæ conferret. c. is cui. eod. tit. in 6. aut scribebatur pro incertis personis de incertis beneficijs prouidendo, tribuendo facultatem admittendi resignationes, & beneficia per resignationem huiusmodi vacantia, vt beneficia sex clericorum cedentium, vel decedentium personis idoneis conferendi, c. dudum, & c. quamuis. il 2. de præb. in 6. & alijs diuersis modis concedebantur, vt in c. abbatem. & ibi gl. in ver. facerent. de rescrip. c. si pro te. eod. tit. in 6. c. si super gratia. cap. is cui. de off. deleg. cap. si apostolicæ. de præb. c. capitulo. de cōcess. pręb. vbique in 6. & Rot. decis. 11. &
4 13. de præb. in nou. † nullum tribuebant ius ante illorum executionem, quia mandatum de prouidendo non habet vim prouisionis. Paris. cons. 57. num. 53. & cons. 79. num. 13. & 14. vol. 4. & Put. decis. 256. in fin. lib. 1. & nō ligat manus habentis facultatē conferendi quominus prouisio per eum postea facta valeat. Rom. cons. 256. Rot. decis. 7. de præb. in nou. decis. 25. de cōcess. præben. in antiq. & Staphil. de mand. de prouid. § prima igitur forma num. 2.

5 Prouisiones autem, † in forma dignum, sunt gratiæ perfectæ, quarum vigore, constito de idoneitate nisi ante datam literarum reperiatur alicui ius quæsitum, quod expssè reseruatur,
6 vltra quod † semper intelligitur reseruatum, c. quamuis. in fin. c. si propter. de rescrip. in 6. Felin. in c. capitulum. nu 16. vers. adducitur ratio, de rescrip & Gomes. de non toll. iur. quæs. nu. 1. q. 2. tribuunt ius, ita quòd de potestate ordinaria alteri conferri non potest, & purificata gratia per examen perinde est, ac si tempore datæ fuisset facta collatio, vt in clausula circa finem literarum apponi solita. Nos enim si dictus. N. ad hoc repertus fuerit idoneus, vt præfertur, ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, ac si die datæ præsentiū eidem ad id reperto idoneo de dicta ecclesia cum interpositione decreti huiusmodi manda-
7 uissemus prouideri, † quia decretum irritans omnia in contrarium

rium gesta annullat ipso iure? c. si eo tempore. de elect. in 6. c. quodam. de præb. in 6. Gomes. de trien. poss. q. 49. nu. 3. & Cassad. decis. 3. de decret. in rescrit. nu. 1. quę procedunt de plano,
8 quãdo nullus † reperitur cõtradictor, si verò aliquis se gerat pro possessore quomodocunq; titulato, tunc est vocandus, cum nemo à sua possessione sit repellẽdus, nisi citatus, c. placuit. 16. q. 6. nec lite pẽdente potest quis sua possessione priuari, cap. 1. in fin. & ibi abb. num. 1. & 8. vt lit. pend.

9 Non enim prohibetur quis † suam possessione continuare. c. cum teneamur, de appell. glo. in Clem. 2. in verb. innouari, vt lit. pend. Dec. in c. significante, nu. 5. de appell. & Rot. dec. 10. de appell. in antiqu. & potest possessor contra actorum opponere de subreptione, quę ipsofacto vitiat gratiam, c. 2. de fil. presb. in 6. & abb. in c. cum nostris.
10 num. 11. de concess. præb. †. Nã pluribus de causis gratia Apostolica ad beneficia redditur nulla, si quis tacet exprimenda,
11 quia impetrans † tenetur facere mẽtionem de alio beneficio, quod obtinet, quantumcunque minimo, c. cum adeo. & ibi glo. in ver. præbenda. c. postulasti. c. si proponente. de rescrip. c. non potest. in prin. & c. si motu proprio. de præb. in 6. Fel. in cap. ad aures. nu. 5. de rescri. & Gomes. super reg. de valo. expr. in impetr. benef. in præfa. num. 3. & etiam exprimere pensionẽ sibi reseruatam, Card. in c. ad audiẽtiam. 2. in quarta oppositione, de rescript. & licet videatur, quod in gratia facta motu proprio taciturnitas obtentorum non reddat gratiam nullam. vt d. cap. si motu proprio, Feli. in d. c. ad aures. nu. 6. & Gomes. eo. num. 3.
12 dispositio tamen † dicti. c. si motu proprio. fuit correcta per Sixtum quintum in reg. canc. 50. de exprimendo vero valore, vbi super expressione veri valoris, & obtentorum idem statuit de beneficijs motu ꝓprio collatis, quod de beneficijs, quæ ad supplicationem conferuntur, vt etiã disposuit Clemens papa viii. in reg. eiusdem canc. 54. quapropter in quibuscunq; gratijs tam motu ꝓprio factis, quàm alijs, prouisi tenentur ex primere verum valorem tàm beneficij impetrati, quàm obtentorum ex supradeductis.

Quæri autem potest quando
13 † in literis apponitur clausula, dũmodò ipsum ad hoc idoneũ esse repereris, super quo consciẽtiam tuam oneramus, an executor teneatur vocare partem, vt assistat examini, & videtur quòd sic, quia executor super idoneitate debet pronunciare, Lap. alleg. 15. nu. 5. & Paris. cõs. 57. num. 51. vol. 4. & semper in
14 actu præiudiciali † pars, de cuius

auctoritate nostra conferas, & assignes, & licet talis prouisio
3 videatur † mandatum de prouidendo, tamen mandata, quæ olim concedebantur, quę erant, aut quando papa scribebat ordinario pro certa persona, & certo beneficio vacaturo conferendo, vt quatenus auunculus beneficium, quod habebat, dimittere vellet, illud nepoti conferret, vt c. ex parte il 1. de off. deleg. vel quando scribebatur pro persona incerta super beneficio certo conferendo, vt alicui personæ idoneæ conferret. c. is cui. eod. tit. in 6. aut scribebatur pro incertis personis de incertis beneficijs prouidendo, tribuendo facultatem admittendi resignationes, & beneficia per resignationem huiusmodi vacantia, vt beneficia sex clericorum cedentium, vel decedentium personis idoneis conferendi, c. dudum, & c. quamuis. il 2. de præb. in 6. & alijs diuersis modis concedebantur, vt in c. abbatem. & ibi gl. in ver. facerent. de rescrip. c. si pro te. eod. tit. in 6. c. si super gratia. cap. is cui. de off. deleg. cap. si apostolicæ. de præb. c. capitulo. de cõcess. pręb. vbique in 6. & Rot. decis. 11. &
4 13. de præb. in nou. † nullum tribuebant ius ante illorum executionem, quia mandatum de prouidendo non habet vim prouisionis. Paris. cons. 57. num. 53. & cons. 79. num. 13. & 14. vol. 4. & Put. decis. 256. in fin. lib. 1. & nõ ligat manus habentis facultatẽ conferendi quominus prouisio per eum postea facta valeat. Rom. cons. 256. Rot. decis. 7. de præb. in nou. decis. 25. de cõcess. præben. in antiq. & Staphil. de mand. de prouid. § prima igitur forma. num. 2.

5 Prouisiones autem, † in forma dignum, sunt gratiæ perfectæ, quarum vigore, constito de idoneitate nisi ante datam literarum reperiatur alicui ius quęsitum, quod expressè reseruatur,
6 vltra quod † semper intelligitur reseruatum, c. quamuis. in fin. c. si propter. de rescrip. in 6. Felin. in c. capitulum. nu 16. vers. adducitur ratio, de rescrip & Gomes. de non toll. iur. quæs. nu. 1. q. 2. tribuunt ius, ita quòd de potestate ordinaria alteri conferri non potest, & purificata gratia per examen perinde est, ac si tempore datæ fuisset facta collatio, vt in clausula circa finem literarum apponi solita. Nos enim si dictus. N. ad hoc repertus fuerit idoneus, vt præfertur, ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, ac si die datæ præsentiũ eidem ad id reperto idoneo de dicta ecclesia cum interpositione decreti huiusmodi manda-
7 uissemus prouideri, † quia decretum irritans omnia in contrarium

rium gesta annullat ipso iure? c. si eo tempore. de elect. in 6. c. quodam. de præb. in 6. Gomes. de trien. poss. q. 49. nu. 3. & Cassad. decis. 3. de decret. in rescriu. nu. 1. quę procedunt de plano,
8 quādo nullus † reperitur cōtradictor, si verò aliquis se gerat pro possessore quomodocunq; titulato, tunc est vocandus, cum nemo à sua possessione sit repellēdus, nisi citatus, c. placuit. 16. q. 6. nec lite pēdente potest quis sua possessione priuari, cap. 1. in fin. & ibi abb. num. 1. & 8. vt lit. pend.
9 Non enim prohibetur quis † suam possessione continuare. c. cum teneamur, de appell. glo. in Clem. 2. in verb. innouari, vt lit. pend. Dec. in c. significante, nu. 5. de appell. & Rot. dec. 10. de appell. in antiqu. & potest possessor contra actorum opponere de subreptione, quę ipsofacto vitiat gratiam, c. 2. de fil. presb. in 6. & abb. in c. cum nostris.
10 num. 11. de concess. præb. †. Nā pluribus de causis gratia Apostolica ad beneficia redditur nulla, si quis tacet exprimenda,
11 quia impetrans † tenetur facere mētionem de alio beneficio, quod obtinet, quantumcunque minimo, c. cum adeo. & ibi glo. in ver. præbenda. c. postulasti. c. si proponente. de rescrip. c. non potest. in prin. & c. si motu proprio. de præb. in 6. Fel. in cap. ad aures. nu. 5. de rescri. & Gomes. super reg. de valo. expr. in impetr. benef. in præfa. num. 3. & etiam exprimere pensionē sibi reseruatam, Card. in c. ad audiētiam. 2. in quarta oppositione. de rescript. & licet videatur, quod in gratia facta motu proprio taciturnitas obtentorum non reddat gratiam nullam. vt d. cap. si motu proprio, Feli. in d. c. ad aures. nu. 6. & Gomes. eo. num. 3.
12 dispositio tamen † dicti. c. si motu proprio. fuit correcta per Sixtum quintum in reg. canc. 50. de exprimendo vero valore, vbi super expressione veri valoris, & obtentorum idem statuit de beneficijs motu ꝓprio collatis, quod de beneficijs, quæ ad supplicationem conferuntur, vt etiā disposuit Clemens papa viii. in reg. eiusdem canc. 54. quapropter in quibuscunq; gratijs tam motu ꝓprio factis, quàm alijs, prouisi tenentur exprimere verum valorem tàm beneficij impetrati, quàm obtentorum ex supradeductis.

Quæri autem potest quando
13 † in literis apponitur clausula, dūmodò ipsum ad hoc idoneū esse repereris, super quo consciētiam tuam oneramus, an executor teneatur vocare partem, vt assistat examini, & videtur quòd sic, quia executor super idoneitate debet pronunciare, Lap. alleg. 15. nu. 5. & Paris. cōs. 57. num. 51. vol. 4. & semper in
14 actu præiudiciali † pars, de cuius

cuius præiudicio agitur, est vocanda. l. de vno quoque. de re iud. l. in cōcedēdo. & l. in diem. ff. de aq. plu. arc. c. ecclesia sanctæ Mariæ. in fin. de constit. c. iter quatuor. de maior. & obed. c. 1. de caus. poss. & propri. c. cū olim. de testam. & clem. pastoralis. §. denique. ver. dici nē. de re iud. cum collatio dependeat ab approbatione vel reproba-
15 tione, & reus possessor † vincat per non ius actoris, etiam si de non iure rei fuerit probatum. c. olim. in fin. de rescrip. glo. fin. in c. vnic. de eo qui mit. in poss. in 6. Rom. cons. 347. num. 1. & nu. 5. Compostell. in c. mandatum num. 4. de rescrip. Fel. in d. cap. olim. nu. 9. eod. tit. & Rot. decis. 2. num. 2. de excep. in antiquior. Tamen in dicto examine in literis Apostolicis collationis beneficiorum sibi cōmisso partem vocare non tenetur, quia examē huiusmodi non est actus iudicialis. Innoc. in c. fin. in fin. de translat. prælat. Card. in clem. 1. de off. deleg. Rot. decis. 4. nu. 3. de sent. & rē iud. in antiq. & Feli. in c. fin. nu. 36. de præsump. & in contrarium adducta procedunt in actu iudiciali.

16 An autem delegatus † pro examine huiusmodi fiendo possit subdelegare, si in literis est apposita clausula, conscientiam tuā onerantes, quia videtur electa industria personæ, subdelegare non potest. l. nulli. C. de episc. & cler. Imol. in c. fi. de off. dele. Alc. in l. à iudice. nu. 4. C. de iud. & Rot. decis. 18. in fin. de concess. præb. in nou. stantibus præsertim uerbis, constito tibi & conscientiam tuam & c. Feli. in d. c. fin. in fin. de off. deleg. tamen si examinandus esset in partibus longinquis absens, & exequutori cognitus, illius examen alteri committi posset ex alijs deductis in dict. decis. 18. num. 4. quando verò non apponitur clausula, conscientiā tuam onerantes, vel collatio auctoritate ordinaria fieri debet, examen super idoneitate poterit subdelegari. clem. vni. de off. deleg. & Rot. decis. 4. in fin. de sēt. & re iud. in antiq.

Quid autem de clausula,
17 † dummodo tempore datæ præsentium non sit alicui specialiter ius quæsitum? & quia ut supra deduxi ius quæsitum tertio semper intelligitur reseruatum, uidetur nihil operari, quia expressio eorū, quæ tacitè insunt, nihil operatur. l. conditiones. ff. de condit. & demonstr. sed cū in literis nihil superflui ponatur, dicta clausula tollit ius ad rem, licet præseruet ius in re. Rom. cons. 256. uers. tertio quia dicto Calder. cons. 8. in fin. de rescrip. Feli. in cap. causam quæ. num. 26 eo. ti. & Rebuf. de for. & declar. nou. prouis. super clausula, dummodo tempore datæ & c. num. 2. par. 1.

An autem

An autem vigore literarum
18 † Apostol. in quibus dicta clausula reperitur apposita, debeat pars citari, cũ executor Apostolicus possit procedere parte vocata, & non vocata, vt per Rot. decis. 6. nu. 3. de rescri. in antiq. Respondetur negatiue. latè Fel. in c. fi. nu. 22. de pſump. si tamen compareret cõtradictor, qui velit audiri, & de iure sibi quæsito, vel cõpetenti docere cõtra prouisionem Apostol. de subreptione, aut aliàs objiciendo, debet vocari, & executor officium iudicis sibi assumere, iudicialiter, iuris ordine seruato procedendo. Inn. in c. proposuit. nu. 5. vers. & nota, & ibi Host. de concess. præb. abb. in d. c. fin. nu. 13. circ. fin. vers. sed si comparet. & ibi Felin. nu. 27. de præsumpt. quod maximè procedit, si cõtradictor
19 est in possessione, † quia non est de intentione papæ, vt quis remoueatur à possessione sine causę cognitione. Innoc. in c. 1. nu. 4. de concess. præb. in 6. & Felin. in d. c. fin. nu. 24. de præsump.
20 Infertur propterea ex his, † quòd nunquam intelligitur cõmissa mera executio in beneficialibus, quia posset fieri alteri præiudiciũ, abb. in d. c. fin. paul. ante. num. 13. & ibi Felin. post Ant. abb. & Imol. quos citat. de præsump. quod tamen intellige nisi constaret de contraria mẽte Pontificis prouidentis, seu prouidere mandantis alicui ex certa scientia, remouendo apertè omnes exceptiones. abb. in d. c. fin. nu. 13. vers. tertius casus. Et ideo videmus, quòd papa pro executione literarum Apostolicarum, prouisionum beneficiorum vacantium per obitum in mensibus sedi Apostolicę reseruatis, quandoque concedit literas in forma breuis, de tradenda possessione, amoto quocunq; detentore, non tamen Apostolica auctoritate prouiso, omni, & quacunque appellatione remota, amotaq; actione spolij, ac vi de vi, decreto irritanti, & clausula sublata &c. desuper adiectis, & tunc cum constet de enixa mente Pontificis, de cuius auctoritate, & plena in beneficialibus potestate non est dubitandum, c. 2. de præb. in 6. cum alijs supra deductis. executio impediri, aut retardari non potest, nisi in duobus casibus, quando
21 reus probaret, se Apostolica † auctoritate prouisum, quæ exceptio oritur ex ventre literarũ, & impedit executionẽ. Gomes. in compen. vtriusq. sign. num. 84. vers. & est aduertẽdum, & Gig. de pens. q. 85. num. 10. aut actorem maiori excommunicatione excommunicatum, vel irregularem, quæ exceptio incontinenti probari debet. c. vnic. de excep.
22 in 6. † & cũ quo nunquã præsumitur dispensatum, nisi dispensatio probetur, c. ordinarij §. in conferendis. de off. ord. in 6.

Nam excommunicati sunt
23 inhabiles † ad beneficia obtinenda, c. postulastis. in princ. de cler. excom. ministr. abb. in c. fin. num. 3. eo. tit. & Paris. cons. 29.
24 num. 4 uol. 4 † & etiã irregulares, idem abb. in c. cum nostris. nu. 22. circ. fin. de concess. preb. qui non admittuntur ad agendum, c. intelleximus. iunct. glo. & ibi abb. num. 1. de iud. & c. 1. de except. in 6. Hinc infertur,
25 † quòd cum excommunicatus repellatur ab agendo, si fuerit beneficio, uel alijs bonis spoliatus, ante absolutionem non restituitur. Bart. in l. de pupillo. §. fin. num. 2. ff. de no. op. nunc. Innoc. in c. cum nostris. num. 3. circa fin. vers. item fatendum, de concess. præb. abb. in d. c. intelleximus. nu. 9. de iud. Rom. cõs. 217. Felin. in c. dilectus. il 1. nu. 11. de rescrip. & Rot. decis. 26. de sent. & re iud. in antiq.

Pro executione literarum, in forma breuis, modo præmisso
26 cõcessarum fienda, debet † iudex executor in eisdem literis nominatus ad partis instãtiam, si aliquis in possessionem repeRiatur concedere literas monitoriales, & citatorias contra possessorem cum insertione copiæ eiusdem breuis, quarum vigore moneatur pars ad dimittẽdam actori possessionẽ liberam, vacuam, & expeditam, iuxta formam earũdem literarum, citãdo partem cum termino competenti ad diem certam, comparituram, si se grauatam senserit, ad dicendum, & allegandum causam, si quam habet, quare præmissa fieri non deberant, aliàs videndum se in sententias, censuras, & pœnas, in eisdẽ literis in forma breuis contentas incidisse, & incurrisse declarari, & monitorium cum citatione huiusmodi debet parti personaliter præsentari, nec sufficeret copia dimissa domi, aut in manibus consanguinei, vel familiaris, quia, cum agatur de ex
27 communicando, nemo † excõmunicari potest, nisi literæ monitoriales, & Apostolicæ fuerint sibi personaliter intimatæ. Rot. decis. 2. num. 52. de rescrip. decis. 1. num. 4. de fer. & decis. 11. de dol. & contu. vbique in nou. cum excommunicationis nulla maior pœna in ecclesia dei reperiatur. c. corripiatur. 24. q. 3. & abb. in c. cum dilectus. nu. 6. de his quæ vi met. ve cau. fiu.

Intimatione personaliter facta, † adueniente die præfixo ad comparendum, actor reproducit monitorium, & originales literas in forma breuis corã iudice, & demum facit citare aduersarium si comparuerit, vel eius procuratorem, & si non cõparuerit, nec procuratorem misit, citatur per audientiam literarum contradictarũ more absentium, iuxta stylum curiæ, ad dicẽdum contra iura producta,

&

&repetita, & videndum illa admitti, ac iurare testes super illorum recognitione, quatenus opus sit, ad primam diem, qua die elapsa, facit de nouo citare partem ad docendum se paruisse literis monitorialib. & Apostolicis in forma breuis, primò, pro prima dilatione ad primam diem, vel per totam diem, & adueniente hora causarum, decernitur secunda citatio, quæ fit ad docẽdum, se paruisse eisdem literis, secundò, pro secunda dilatione etiam ad primam vel per totam diem, in quo termino decernitur tertia citatio, ad docendum se paruisse dictis literis, tertiò, pro tertia dilatione, eaque exequuta, ac eodem termino adueniente decernitur quarta citatio, ad docendum se paruisse prædictis literis, quartò, pro quarta dilatione ad eandem primam diem, vel per totam eandem diem, qua elapsa citatur aduersarius ad concludendum, & audiendum sententiam declaratoriam, quæ profertur, cuius vigore pronunciatur aduersarium, ob nō paritionem literarum in forma breuis, & monitorialium contra ipsum executarum, & in actis reproductarum, excommunicationis sententiam, aliasq; censuras, & pœnas in eisdem literis Apostolicis, & monitorialibus contentas incidisse, & incurrisse, nisi infra decem dies paruerit, quibus decem diebus elapsis, & non parito, conceduntur literæ declaratoriæ excommunicationis, & si contra episcopum, suspensionis à diuinis † nec admittitur exceptio contra actorem vigore literarum in forma breuis, prædicti tenoris expediti, nisi excommunicationis, aut irregularitatis, vel quæ oriuntur ex ventre literarum ex supradeductis, quæ procedunt etiam in literis reseruationis pensionis, vt infra

28 dicetur, & ita se habet † stylus Rom. curiæ, qui facit ius. c. venerabiles. de confirm. vti. vel inuti. cap. ex literis. de consti. & ibi. abb. num. 6. & Dec. num. 27. gl. in Clem. 1. §. secus. in ver. præsenti. de concess. præben. & in Clem. appellanti. in ver. expressas, de appell. Io. And. in c. vnic. de rer. permut. in 6. & ibidem Franc. & Rot. decis. 6. de consuet. in antiq. & omnes in foro ecclesiastico secundum dictum stylũ iudicare tenentur. Gomes. in proœm. reg. q. 2. nu. 10. circa fin. vers. ob eam causam, & Rot. decis. 1. post med. de fil. presbyt. in no.

Fallit tamen regula, quòd nemo possit excommunicari, nisi personaliter monitus, vel cita-

29 tus, † quando non datur tutus accessus, de quo constare debet per testes deponentes saltem, quòd impossibile, vel non sit tutum, eos in domo citare. Clem. 1. de ind. Rot. decis. 22. num. 2.

de rescrip.in antiq. & Ca ssad. decis 2.num.2. de dol.& contu. quia tunc sufficit citatio, & intimatio per edictũ, adhoc, quòd
30 quis possit excommunicari.† & probari debent duo; quòd edictum fuit appositum in vicinis partibus, & quod ad notitiam aduersarij verisimiliter potuerit peruenire. Egid. Bellam. decis. 188. & Felin. c. quoniam frequenter. §. poriò, vt lit. non contest. num 10.

Exceptio autem excommu-
31 nicationis † incontinenti probata excludit agentem, etiam si in literis suæ prouisionis fuerit apposita clausula apponi solita, teque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsq; ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab hoïe, quauis occasione, vel causa, latis, si quibus quolibet innodatus existis, ad effectum præsentiũ duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes; quia quamuis † in excommunicatum cadat titulus beneficij, & ordinis susceptio, ac valeant cuncta, quę facit in sui essentia, licèt non in exercitio. Staph. de vi. & effec. claus. §. & primo. num. 5. & 6. dicta tamen clausula non prodest excommunicatis propter hæresim, nec illis, qui sunt excommunicati ob non paritionem literarum executorialium, aut qui per annum insorduerunt in excommunicatione. Felin. in c. Apostolicæ. in princ. de except.

Imò quia excommunicatus
32 † rescriptum impetrare non potest, cum eius impetratio sit nulla, c. 1. de rescrip. in 6. & Fel. in c. fin. num. 2. de except. illa absolutio operatur, vt rescriptũ valeat, non autem absoluit ab aliqua excommunicatione propter verba, in clausula apposita, ad effectum præsentium dunta-
33 xat, † quia, dictio huiusmodi taxatiua firmat validitatem literarum, ad quem effectum absolutio fuit concessa, & negat, ac excludit omnes alios casus præter expressos. l. 2. C. de patr. qui fil. destra. l. ob æs. C. de pd. min. c. cum ecclesia Sutrina, §. verùm quoniam. de caus. poss. & propr. & Bart. in l. 1. ff. si quis iudic. nõ
34 obtemp. & absolutio † ad effectum validitatis litterarum, operatur, vt obtenta absolutione ab excommunicatione, illarum uigore poterit postea beneficium sibi collatum obtinere, quia per absolutionem restituitur ad omnia. abb. in c. 1. in princ. uers. itẽ si episcopus, de præscrip. & Fel. in c. cum inter. nu. 19. de excep.

Quamuis enim à sententia
35 † declaratoria excommunicationis regulariter possit appellari. glo. in c. cupientes. §. insuper etiam. in uerb. priuatos. & ibi Franc. Dom. Rauen. de elect. in 6. Roman. sing. 213. post med. abb.

abb.in c.parochianos.num. 2.in fin.de sent. excomm.& Felin.in c.Rodulphus.nu.43.de rescrip. à declaratoria tamen data, vigore dicti breuis, appellatio nõ admittitur propter clausulam, omni,& quacumq; appellatione remota,cum decreto irritãti, & clausula sublata, &c. quæ propter generalitatem verborum, omnem appellationem comprehendit,& remouet,ita quòd aliter iudicari non potest.Paris.cõsi.38.nu.4. lib.4. cum alijs alibi allegatis, secus,vbi adest clausula,appellatione postposita compescẽdo,vel appellatione remota simpliciter,quę in literis Apostolicis in forma communi, sub plumbo expeditis apponi solet;
36 † quia illa remouet tantum friuolam & iniustam appellationem.c. super eo. de off. deleg.c. licet. de off. ord. c.pastoralis.in prin.cum glo.in ver.expressè,de appell. Ias. in l.si is, pro quo,nu. 5.quòd quis. iur. & in l.apertissimi.nu. 18. C. de iud.Lap.alleg. 121. nu. 4. vers. item clausula. Rip.in c.1.num. 3. uers.sed si remoueatur.de rescrip.& Mascar. conclus.687.nu.3.de probat.
37 In literis uerò Apostol.†prouisionis beneficiorum per resignationem uacantium solet apponi clausula,tu istic attentè circumspicias, an in resignatione huiusmodi, quam nos nullo uitio laborare perpendimus, interuenerit dolus,fraus,symoniæ labes,aut aliqua alia illicita pactio,vel corruptela, & ideo dubitari potest, an debeat pro uerificatione, quòd non interuenerit dolus, fraus, nec symonia, aut aliqua corruptela, formari processus. Et aut præcessit accusatio, inquisitio, uel simplex est secuta denunciatio, & tunc ordinarius literarum executor contra accusatum, inquisitum, uel denunciatum procedere debet, ut statuit Pius V. in constit. 5.Cùm primum §. & ut premissorum,de qua in bul. Rom.aliàs
38 non,†quia quilibet præsumitur bonus.c.fin. & ibi abb. nu.5. & Felin.nu. 11.de præsump.c.1. & ibi gl.in uerb.æstimare,de scrut. in ord.fac.l. cum pater. §. rogo.
39 ff. de legat. 2. †.& dolus non præsumitur.l. meritò. ff. pro soc. & Paris. consi.52.nu.27.uol.4.
40 Nam † renunciatio beneficij symoniaca nõ ualet in fauorem eius, cui fit collatio, & tamen non est nulla in fauorem resignantis, ita quòd ius adhuc remaneat penes ipsum resignantem,sed per resignationem resignans, titulum, & possessionem beneficij amittit. Rot. decis.4. nu.4. de renunciat. in nou. Gomes. de infir. resig.q.29.num.3. Paris.consi.135.nu.2. intantum quòd resignans per symoniam
41 † non potest beneficium resignatum repetere,nec ille,qui illud per symoniam est assecutus retinere.Rebuff. in prax. benef. de sym.

de sym.in resig.num.2.par.2.& Inn.in c.cum vniuersorum, post med.de rer. permut.tenet etiam resignatio symoniaca in preiudicium resignãtis, si fuerit datum mandatum ad resignandum in fauorem Titij; & non aliàs aliter, nec alio modo, † quia quãuis clausula, nõ aliàs, aliter, nec alio modo, habeat verba præcisa, quæ necessitatem important, & inducunt formam, ita quòd, nisi illud requisitũ interueniat annullet actum, Paris.consi.19. nu.17.18.19.& 20. vol.2. tamẽ vigore resignationis symoniacæ non est beneficium resignatario conferendum cum ipso facto, † quòd quis crimen symoniæ in beneficiò committit, sit excommunicatus. c. cum detestabilis. §. statuentes, in extrauag.com. de symon.quæ est innouata per Conc.Trid.c.14.de reform. sess. 24.& per Piũ Quintum.d.cõsti. 5.cùm primũ. §. & vt symoniacæ.Et ideo excommunicato,qui ad obtinen. beneficia est inhabilis conferri non possint. c. postulasti. de cler. exc. minist.cum alijs supradeductis, non tamen poterit resignãs ad beneficium resignatum redire, quia nõ vtitur iuris concessione, sed illud fraudat.clem.vni. & ibi gl.i ver. vtentibus.de rer.permut.ex quo delicto beneficium amisit, quia incidit in eandem excommunicationem, & iura disponentia † super symonia, quæ respiciũt salutem animæ, extenduntur etiã de vna persona ad aliam. & abb.in c.ex tenore. nu.6.qui filij sint leg.& Ias.in l.cum quidam. nu.24.cum pluribus seq. de lib. & posthu. & etiam expressè est compræhensus, in d. §. & vt symoniacæ.ead.5.constit.

42 (beside "ter, nec alio modo") 43 (beside "† quòd quis crimen") 44 (beside "† super symonia")

45 Hinc propterea infertur, † quod beneficia symoniacorum vacãt ipso iure, & possunt impetrari. vt tradit Rebuf.de symon.in resignat.nu.11.sed regulariter cõtra symoniacum requiritur sententia priuatoria, & ideo literæ Apostolicæ, de conferendo propter symoniam, conceduntur in forma commissaria directè ordinarijs locorum, cum clausula

46 † vocatis vocandis, quæ facit executorem mixtum, qui partes iudicis sumere, & iuris ordine seruato procedere debet. c.exhibita.cum glo.3. post med.& ibi abb.num.6.de iud.Felin.in c.de cætero.num.10. de re iud. Paris. consi.138.num.6. vol.4.& Rot. decis.12 de offi.deleg.in no.

47 Ideò † cùm collatio à cognitione causæ dependeat, non potest conferri, nisi post latam sententiam, lapsis decẽ diebus datis ad appellandum. Rot. decis. 2.in addit.num.67. de rescript. in nou. & interim collatio impe-

48 tranti fieri non potest, † quia licet condemnatus de symonia appellare non possit. Felin.in c. sicut.il primo. num. 1. de symo. Marant.specul. aur. secundum

parruam

patuam impressionem de appel lat. par. 6. nu. 298. dicta conclusio procedit, si notoriè constat de crimine symoniæ per partis confessionem, instrumenta, aut alias concludentes, & indubitatas probationes; aliàs lata sententia super probationibus dubijs admittitur appellatio, & causæ committuntur etiam in Rota. vt in decis. 6. de accusa. in antiq. d. decis. 2. nu. 66. & 67. de rescrip. & decis. 41 post med. de seq. poss. & fruct. in nou.

49 Delegata iurisdictione † procedunt etiam Episcopi, siuè eorum vicarij in dispensationibus matrimonialibus, quæ quacunque auctoritate cócedendæ extra Rom. curiam committũtur ordinarijs illorum, qui eas obtinent, & quæ gratiosè conceduntur, suum effectum sortiri non possunt, nisi prius ab eisdẽ tanquam sedis Apostolicæ delegatis summariè tantum, & extraiudicialiter cognoscatur expressas preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subiacere. Conc. Trid. cap. 5. de reform. sess. 22. & Decretum illud quod solet in literis dispensationum matrimonialium poni, vt nihil muneris, aut premij, etiã sponte oblati accipi possit pro illarũ executione. Ita intelligendum est, vt neq; ordinarius ipse, neque vicarius eius, quicquã prorsus etiam pro mercede laboris quem in ea re susciperent, capere possint. Notarij verò pro examine testiũ quartam aurei, seu ducati partem licitè accipere valent, nec vltrà ratione taxæ, etiam ab immemorabili tẽpore, nec ratione sigilli, vel alterius rei, & ita declarauit Greg. Papa XIII. vt in decis. sacri Conc. super eo. c. 5. sess. 22. §. cognoscatur, & §. notarij verò, vbi Congregatio etiam ita decidit.

50 In commutationibus † vltimarum voluntatum auctoritate Apostolica cócessarum, episcopi eadem auctoritate tanquàm sedis Apostolicæ delegati summariè, & extraiudicialiter cognoscere debent, an in precibus quidquàm tacita veritate, vel suggesta falsitate fuerit narratũ, priusquam commutationes executioni demandentur, Concil. Trid. c. 6. ea. sess. 22.

51 In literis Apostolicis † in forma, si in euidentem, & monitorialibus pro occultis, Apostolica auctoritate concessis, ordinarij pro illorum executione delegãtur, & in omnibus causis, & casibus, tam gratiam, quàm iustitiam concernentibus, quæ à sede Apostolica episcopis committũtur, auctoritate delegata procedunt, vt tot. tit. de off. deleg.

Iurisdictio enim delegati, vbi
52 causæ cognitio requiritur, † per solam citationem perpetuatur: c. gratum, & glos. in c. relatum, ext. de off. delegat. clem. 2. & ibi glo. in versi. ad partem. & abb. nu. 6.

nu.6.vt lit.pend.sed ad inducen
dam litis pendentiam non suffi
cit citationem emanasse, quia
requiritur etiam, quòd peruene
rit ad partem. vt per eandem gl.
& abb.vbi sup. & Felin.in c.cau
sam quæ, il 2.nu.10. de test. &
53 Guid. Pap. q. 421. num.2. † &
tunc mortuo delegante non ex-
pirat iurisdictio delegati, quia
res non est integra, c. relatum,
& c.licet.ext.de off.delega.aliàs
mortuo delegante ante citatio-
nē, & re integra regulariter ex-
pirat iurisdictio delegati,d.c.re-
latum.vbi etiam abb. nu.6.& c.
licet,de off.deleg.

Propterea,vt expensis parca-
tur,& ne negotia in oĩbus mun-
di partibus,in quib' delegatio-
nes Apostolicæ transmittuntur,
54 differant. quilibet Papa † in cra
stino assumptionis suæ ad sum-
mi Apostolatus apicem, quo re-
gulas cancellariæ nuncupatas
edit, per peculiarem cõstitutio-
nem inter alias regulas connu-
meratam, omnes & singulas à
prædecessore suo infra annum
ante diem obitus eius cõcessas,
gratię vel iustitię literas,tempo-
ribus debitis eorum executori-
bus nõ præsentatas, omninò re-
ualidat, & in statum pristinum,
in quo ante fuerant, vel pro qui-
bus erant obtentæ, quoad hoc
plenariè restituit, ac decernit
per executores prędictos,vel ab
eis subdelegãdos, perinde ad il-
larum executionem procedi pos
se,& debere, ac si executio hu-
iusmodi temporibus prædictis
inchoata fuisset. vt in Clemen-
tis Papæ VIII.reg.9.
55 Debetq; citatio delegati † fie
ri cum insertione tenoris rescri-
pti; quia,nisi citatus de sedis A-
postolicæ delegatione certiore-
tur,non tenetur comparere.cap.
cum in iure,de off.deleg. Innoc.
in.c.præterea, nu.1. & ibi Host.
56 de dilat. vtrum uerò † delegatio
transeat ad successorem, est di-
stinguendum,quia, aut est facta
dignitati, aut nomine proprio
expresso, primo casu,delegatio
facta dignitati transit ad succes
sorem in dignitate,si uerò est fa
cta proprio nomine in literis de-
legationis expresso, tunc non
transit ad successorem in digni-
tate.c. qm.abb.& ibi glo.in ver.
substitutũ,& abb.nu.3. & 4. de
57 off.deleg. † Et delegatus papæ,
vel alterius principis habet pri-
uilegium à lege,vt possit subde-
legare.cap.pastoralis. vbi etiam
abb.nu.1.eo.tit. & l.à iudice.C.
58 de iud.& est ratio † quia in cau-
sa delegata delegatus est maior
quocunq; ordinario.l.fin. §.pen.
in fi.ff.de dam.infec.c.sanè. il 2.
de off. deleg. & c. pastoralis.de
off. ordi. cùm ordinarius possit,
multo fortius delegatus papæ,
vel principis poterit subdelega-
re, & in quibus casib. ampliatur,
& limitatur dicta regula, vt per
Fel.in reper.in ver.deleg.papæ,
vel principis cum ibi allegatis.

Delegatum

Delegatam iurisdictionem à
59 lege habent † episcopi in pluribus casibus; Et primò, si abbates negligẽtes fuerint in habenda lectione sacræ scripturæ, aut in monasterijs monachorũ, vbi cõmodè id fieri potest, si nullus, cui lectio quoq; assignata fuerit, magister erit electus. episco-
60 pi † locorum vti sedis Apostolicæ delegati eos ad id oportunis remedijs compellere possunt. c. 2. de magist. & conc. trid. cap. 1. vers. qua in re. de reform. sess. 5. & sacra congreg. conc. super eo. c. 1. in decis. sub tit. Burgen.

61 Secundò, cõtra † pdicatores, errores, aut scãdala disseminantes in populum, etiamsi in monasterijs suorum, aut aliorum ordinum prædicent, & si hæreses prædicauerint, contra eos secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem, etiamsi prædicatores ipsi generali, vel speciali priuilegio exemptos esse prætendant, episcopi auctoritate Apostolica, & tanquam sedis Apostolicæ delegati procedere possunt. conc. Triden. cap. 2. vers. si verò, quod absit. de reform. ead. sess. 5.

62 Tertiò, ne parochiales ecclesiæ, aut alia beneficia personalem residentiam requirẽtia suis debitis defraudentur obsequijs, indultis, & dispensationibus de non residendo minimè obstantibus, officium est episcoporum tanquàm sedis Apostolicæ delegatorum prouidere, vt per deputationem idoneorum vicariorũ, & congruæ portionis fructuum assignationem, animarum cura nullatenus negligatur, quocunque priuilegio, aut exemptione non obstãte. c. cum ex eo. §. porrò. de elect. in 6 conc. Trid. in c. 2. sess. 6. de reform. & sess. 7. cap. 5. & cap. 7.

63 Quartò, † nemo secularis clericus, aut cuiusuis ordinis regularis, extra monasterium degẽs, etiãsi sui ordinis priuilegij prætextu, tutus esse potest, quominus si deliquerit, ab episcopo loci tanquam super hoc à sede Apostolica delegato secundum canonicas sanctiones, uisitari, puniri, & corrigi ualeat. Concil. Trid. c. 3. ea. sess. 6. c. 4. de refor. sess. 14. & sacra congreg. Conci. super c. 14. sess. 7. in decis. sub ti. Cremonen.

64 Quintò, † capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personę, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantum suos obligant auctores, non etiã successores, tueri se possunt, quominus à suis episcopis, & alijs maioribus prælatis per se ipsos solos, uel illis, quibus sibi uidebitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, uisitari, corrigi, & emendari etiam auctoritate Apostolica possint. Concil. Trid. c. 4. de

reform.sess.6.& c.6. in princ.de refor.sess.25. & ibi congregat. sacr. conc.

65 Sextò, in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum cõtra clericos seculares, & regulares extra monasteria degentes quomodolibet exemptos, etiamsi certum iudicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant, & etiam in alijs, si ipsum iudicem non habeant, episcopi, tanquàm in dictis causis à sede Apostolica delegati, procedere, causasq; cognoscere, & decidere, & ipsos ad soluendum debitum cogere, & compellere possunt, priuilegijs, & exemptionibus conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstan. ad formam. c. 1. de priuil. in 6. Quod concil.trid. innouat, vt c. 14.de refor.sess.7.& congregat. conc. ibi sub tit. Cremonen. in prin.& §.habet etiam locum.

66 Septimò, tanquàm sedis Apostol. delegati episcopi de † subreptione, & obreptione gratiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis, vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerat, falsis precibus impetratur, etiam summariè cognoscere possunt, & si per falsi narrationem, aut veri taciturnitatẽ obtentam esse legitimè constiterit, admitti non debet, conc. Trid.c. 5.de reform.sess. 13. quia falsus precator debet carere impetratis.c. super literis, & c. cum dilecta, de rescrip.

67 Octauò, episcopi † tanquàm sedis Apostolicæ delegati, in ecclesijs tam cathedralibus, quàm collegiatis, in quibus nullę sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, tertiã partem fructuum, ac quorumcunq; prouentuum, & obuentionũ, tàm dignitatum, quàm canonicatuum, personatuum, portionum, & officiorũ, separare debent, & in distributiones quotidianas conuertere, quæ inter dignitates obtinẽtes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter, iuxta diuisionem ab episcopo in ipsa prima fructuum deductione faciẽdam diuidãtur, saluis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, ĩ quibus non residentes, seu non seruientes, nihil vel minus tertia parte percipiunt, quibuscunque in contrarium facientibus, non obstãtibus, vt in conc. Trid.c.3. de refor.sess.21.

68 Nonò, episcopi † etiam tanquàm sedis Apostolicę delegati, in omnibus ecclesijs parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita est numerosus, vt vnus rector ecclesiasticis sacramentis ministrandis, & cultu diuino peragendo sufficere non valeat, rectores, vel alios, ad quos pertinet, cogere possunt, sibi

ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum.

69 † in ijs uerò, in quibus ob locorum diſtantiam, ſiue difficultatem parochiani, ſine magno incōmodo ad percipienda ſacramenta, & diuina officia audienda accedere non poſſunt, nouas parochias etiam inuitis rectoribus; iuxta formam, c. ad audientiam, de eccleſ. ædific. conſtituere poſſunt, concil. trid. c. 4. de reform. ea. ſeſſ. 21. & ibi congreg. ſacr. concil. quod habet locum, etiamſi eſſent ſubiectæ regularibus, vt in deciſ. ſub tit. Mediolanen. & facit, c. & temporis. 16. q. 1. Illis autē ſacerdotibus, qui de nouo erunt eccleſijs nouiter erectis præficiendi, competens portio arbitrio epiſcopi, ex fructibus ad eccleſiam matricem quomodocūque pertinentibus, debet aſſignari, & ſi neceſſe fuerit, populus cōpelli poteſt ad ea ſubminiſtranda, quę ad uitā dictorū ſacerdotū ſuſtentandā ſufficiāt, eo. c. 4. §. illis autē, & d. c. ad audientiam, de eccleſ. ædif.

70 Decimò, ut etiam † eccleſiarum ſtatus, ubi ſacra Deo officia miniſtrantur, ex dignitate conſeruetur, epiſcopi etiam tanquā ſedis Apoſtolicæ delegati iuxta formam iuris, citra tamen præiudicium obtinentium, uniones perpetuas quaruncunq; eccleſiarum parochialium, & baptiſmalium, ac aliorum beneficiorum curatorum, uel non curatorum cum curatis, propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus à iure permiſſis, etiamſi dictæ eccleſię, uel beneficia eſſent generaliter, uel ſpecialiter reſeruata, & qualitercunq; affecta, q̄ uniones reuocari, nec infringi queant, facere pn̄t, ut in c. 13. ſeſſ. 24. de refor. non tamen poſſunt uniri parochiales abbatijs, & dignitatibus, & à 40. annis factæ ab ordinarijs ſunt examinandæ, ut dicto c. 13. & ita per congregat. ſacr. concil. fuit deciſum ſuper eo. c. 13. ſub tit. Perruſen. & Elnē. nec aliqua pars fructuum uniri poteſt, ut ibi, ſub ti. Lancianen. neq; ſi oēs ad quos ſpectat conſentirent, ut ibi, ſub tit. Peruſ. Regularibus autē, nec parochiales, neq; alia beneficia ſimplicia uniri poſſunt, ut ibidē ſub eo. tit. Peruſ. & facit, c. unio. 10. q. 3. c. & temporis, cū ſeq. 16. q. 1. c. ſicut unire, extra de exceſ. prælat. & c. 1. de rer. perm. in 6.

Vndecimò, eadem auctoritate epiſcopi, uti ſedis Apoſtolicæ
71 delegati † illiteratis, & imperitis, ſi aliàs honeſtæ uitæ ſint, coadiutores, aut uicarios ad tempus deputare, partemq; fructuū eiſdem pro ſufficienti uictu aſſignare, uel aliter prouidere poſſunt, quacunq; appellatione, & exceptione remota, eoſque, qui turpiter, aut ſcandaloſè uiuunt, poſtquàm præmoniti fuerint

Hh 2 coer-

coercere, & castigare, & si adhuc in sua nequitia incorrigibiles perseuerauerint, eos beneficijs, iuxta sacrorum canonum constitutiones, exceptione, & appellatione quacunq; remota, priuare possunt, c. 6. de reform.
72 sess. 21. †Illiterati enim imperiti, & scandalosi non placent in ecclesia Dei, c. illiteratos, 36. distinct. c. ignorantia, 28. dist. cap. quia frater. 7. q. 1. c. nisi cum pridem, de renunc. & c. cum ex eo. de elect. in 6.

Duodecimò, episcopi etiam tanquam sedis Apostolicę dele-
72 gati † transferre possunt beneficia simplicia etiam iurispatronatus ex ecclesijs, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sunt, & ob eorum inopiam nequeunt restaurari, vocatis ijs, quorum interest in matrices, aut alias ecclesias locorum eorundem, seu viciniorum, eorum arbitrio, atq; in eisdem ecclesijs altaria, vel capellas sub eisdem inuocationibus erigere; vel cùm omnibus eorum emolumentis, & oneribus transferre, & parimodo parochialibus iurispatronatus prouidere, quæ si nimia ęgestate laborent, ad matrices, seu viciniores ecclesias transferre debent, & ecclesias dirutas in prophanos vsus non sordidos, erecta tamen cruce, conuertere possunt, conc. Trid. c. 7. de reform. sess. 21. & congrega. conc. super eo. c. 7. sub tit. Marsicen. & onus missarum in matricē ecclesiam est transferendum, vt ibidē sub tit. Tudertin. quæ facultas competit etiā vicario generali, dummodo ad hoc habeat specialem facultatem, vt super eo. c. in ver. transferantur, fuit decisum.

74 Decimotertiò, cōmendata † monasteria, etiam abbatiæ, prioratus, & præpositurę nuncupatæ, in quibus nō viget regularis obseruantia, necnon beneficia tàm curata, quàm non curata, secularia, & regularia qualitercunq; commendata, etiam exempta, ab episcopis, etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatis, annis singulis visitare possunt, & congruis remedijs etiam per fructuum sequestrationem, quæ renouatione, aut restauratione indigent, vt reficiantur, & restaurētur, & quòd cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis imminet, & alia debita obsequia exerceantur, curare debent. Et quibus viget regularis obseruantia, præuia monitione superioribus facta, si intra sex menses eos non visitauerint, vel correxerint, tunc ijdē episcopi etiam vti sedis Apostolicę delegati, eosdem visitare, et corrigere possunt, prout ipsi superiores regulares possent, quibuscunque appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus penitus remotis, & non obstan. vt in c. 8. de refor. ead. sess. 21. c. 7. de reform. sess. 8. c. 20. de regul. & monial.

monial.ſeſſ. 25.& c.decernimus 10.q.1.& eandem etiam in eccleſijs ſecularibus, quæ nullius diæceſis eſſe dicuntur, proximiores epiſcopi habent auctoritatẽ. c.9.de reform ſeſſ.24.& hoc caſu, epiſcopus proximior habens ex d.c.facultatem eccleſiam parochialem nullius diæceſis viſitandi, habet etiam facultatem emendandi, corrigendi, & puniendi, tam in capita, quam in membra ex quauis cauſa. vt in deciſ.ſacr.congreg.ſuper eo.c. 9. ſub tit.Sarſinaten.Marſican.

75 Decimoquartò, oĩa † quæ ad auaritiam, & ad irreuerentiam pertinent in miſſis celebrandis cum cãtu laſciuo, aut in quo aliquid impurum miſcetur, omnes actiones ſeculares, vana, atq; prophana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, & clamores, qui in eccleſijs fiunt, vt domus Dei verè domus orationis eſſe videatur, ac dici poſſit, & ne ſuperſtitioni aliquis locus detur, neuè ſacerdotes alijs, quàm debitis horis celebrent, ac ne ritus alios, aut alias ceremonias, & preces in miſſarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab eccleſia probatæ, ac frequenti, & laudabili vſu receptæ fuerunt, neuè in priuatis domibus, aut extrà eccleſias celebretur, epiſcopi vti ſedis Apoſtolicę delegati prohibere, corrigere, ſtatuere, atq; ad ea cenſuris eccleſiaſticis, alijsq; pęnis quibuſcunque non obſtantibus inuiolatè ſeruanda fidelem populum compellere debent, vt in decr.de obſer.& euit.in celebrat. ſeſſ.22. c. ſicut non alij. cũ ſeq. c. hic ergo c.nullus presbyter, & c.clericos. de conſecr. diſt. 1. & c. manus 1.q.1.

76 Decimoquintò, cũ ex notariorũ † imperitia plurima damna, & multarũ occaſio litium oriatur, epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati quoſcunq; notarios, etiamſi Apoſtolica, imperiali, aut regia auctoritate creati fuerint, examinatione adhibita, poterunt eorum ſcientiam ſcrutari, illisq; non idoneis repertis, aut quandocunq; in officio delinquentibus, officij eius in negotijs, litibus, & cauſis eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus, excercendi vſum perpetuò aut ad tẽpus prohibere poſſunt, appellatione remota, cõc.Trid. de reform.ſeſ. 22.c.10.

77 Decimoſextò, in oĩbus † ijs, quæ ad viſitationem, & morum correctionem ſubditorum ſuorũ ſpectant, epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati habent facultatem, & iuriſdictionem ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxtà canonum ſanctiones, quæ illis ex prudentia ſua, pro ſubditorum emendatione, ac diæceſis ſuæ vtilitate, neceſſaria videbuntur, in his vbi de viſitatione aut morum correctione agitur, omni & quacunq;

quacunq; appellatione, seu querela etiam ad sedem Apostolicã interposita remota, quæ executionem nullo modo impedire aut suspendere possit, conc. trid. in c. 10. de reform. sess. 24. † dũmodo episcopi procedant sine processu, & sine scriptis etiam carcerando, & carceratos detinendo, quo casu si carcerati appellant, potest iudex appellationis cognoscere de prætenso excessu in corrigendo, sed interim non impeditur, aut suspenditur executio eorum, quæ ab ordinario sunt decreta, vt c. 1. de refor. sess. 22. & congreg. conc. super c. 10. sess. 24. sub tit. Nicotren. in ver. quãdo agitur; sed si episcopus formato processu, & seruatis seruandis procedat, non habet locum d. c. 1. nec c. 10. sed à sententia diffinitiua tãtum admittitur appellatio, quæ suspendit iudicatum, vt per eand. sacr. congreg. super eo. c. 10. in decis. sub tit. Sarnen. vt etiam suspenditur sententia lata super priuatione beneficij, & suspensione à diuinis per annum, vt ibi sub tit. Andrien.

78 Decimo septimò, cõtra † prothonotarios Apostolicos, comites palatinos, capellanos regios, & alios priuilegiatos episcopi etiam tanquam sedis Apostolicę delegati procedunt, exceptis tamen ijs, qui hospitalibus monasterijs, & militijs priuilegiatis actu seruiunt, & intra eorum septa, & domos resident, subque eorum obedientia viuunt, siue ijs, qui legitimè & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerint, de quo ordinario constare debeat non obstan. priuilegijs etiã S. Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum, ac Eugenianæ constitutionis fauore residentium in curia Romana editæ, quoad eos qui beneficia ecclesiastica obtinent, qui ratione eorundem ordinarijs locorum sunt subiecti, cõc. Trid. c. 11. de refor. ea. sess. 24. c. 5. sess. 6. c. 4. sess. 14. & c. 14. de reform. sess. 25. cap. cũ capella. de priuil. & c. diuina. in extrauag. com. eo. ti.

79 Decimooctauò, ad tollẽ. † prauas consuetudines, & abusus, qui ĩ electionibus, pręsentationibus, nominationibus, institutionibus, collationibus, & possessionum beneficiorum traditione, ꝑ quibus pecunię soluebantur non sine simoniæ incursu, c. de regularibus. c. nobis. & tot. tit. ex. de simo. epi tanquam sedis Apostolicæ delegati de subreptione, & obreptione eorundem statutorum, constitutionum, & consuetudinum, ac de defectu intentionis eiusdem sedis Apostolicæ cognoscere possunt c. 14. de reform. sess. 24.

80 Decimonenò, in oĩbus monasterijs monialium † episcopis non subiectis sedis Apostolicæ auctoritate, episcopi clausuram visitare

visitare possint, & vbi clausura violata fuerit, vt restituatur, vbi verò fuerit inuiolata, vt conseruetur, debent procurare, inobedientes, & contradictores per censuras ecclesiasticas aliasq; pœnas, quacunq; appellatione postposita compescendo. conc. Trid. in c. 5 sess. 25. de regul. & monial. & c. 1. de stat. reg. in 6.

81 Vigesimò, monasteria, † quæ sub immediata sedis Apostolicę protectione, ac directione regi consueuerunt, tenentur quolibet triennio se in congregatione redigere, ibique certas regulares personas deputare, ad formam c. in singulis, de stat. monach. Quòd si in his negligentes fuerint, metropolitanus eorum negligentię tanquam sedis Apostolicæ delegatus supplere potest, & si metropolitano instáte satisfacere nō curauerint, episcopis, in quorum diœcesibus monasteria sunt sita, tanquam sedis Apostolicæ delegatis subduntur, vt c. 8. de reg. & monial. ea. sess. 25. in pœnam negligentium obseruantiam regulæ, quā seruare tenētur, vt in c. exiji, de verb. signif. in 6. & in clem. 1. eo. tit.

82 Vigesimoprimò, possunt etiam episcopi, † ex dispositione sacri concilij Tridentini c. 8. de refor. sess. 22. tanquam sedis Apostolicæ delegati; legatarios cogere ad soluendum legata relicta à testatoribus, iuxta formam dicti c. 8. etiam si sint officiales sanctæ Inquisitionis, & ob id exempti à iurisdictione ordinariorū, vel professores in aliqua vniuersitate ratione literarum conseruatoriarum, quæ eximunt à iurisdictione ordinaria, non autē à delegata à sede Apostolica, vt per sacr. congreg. fuit decisum super eodem c. 8. in decis. sub ti. Patau. & in §. consuetudine etiam.

DE

DE COLLATIONE BENEFICIORVM Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *COllatio beneficioru͂ de iure communi, episcopis competit, quocunque tempore vacent.*

2 *Collatio beneficiorum regulariter hodie episcopis in quatuor duntaxat mensibus spectat.*

3 *Collatio beneficiorum vigore alternatiuę ad episcopos in sex mensibus est concessa.*

4 *Alternatiua episcopi non residentes gaudere non possunt.*

5 *Alternatiua est episcopis cum dictione taxatiua, verè, & personaliter duntaxat concessa.*

6 *Clausula, sublata, &c. remouet facultatem aliter interpretãdi.*

7 *Collatores in conferendis beneficijs fines facultatis seruare debent:*

8 *Legis auxilium frustra quærit, qui in legem committit.*

9 *Episcopi quando abesse non dicantur.*

10 *Beneficiorum pluralitas semper fuit odiosa.*

11 *Episcopus quando habenti vnu͂ beneficium alterum conferre possit.*

12 *Episcopus, an possit ad duo beneficia sub eodẽ tecto dispensare.*

13 *Papæ scientia in collatione pluriu͂ beneficiorum pro dispensatione habetur.*

14 *Aetas ad obtinenda beneficia, quę requiratur.*

15 *Dispensare non potest episcopus super ętatis defectu.*

16 *Dispensatio supra decreta concilij Tridentini soli papæ est reseruata.*

17 *Episcopi ordinaria auctoritate quibus beneficia conferre possint.*

18 *Tempus ad promouendum, statutum est, vnius anni.*

19 *Beneficia regularia regularibus, & secularia secularibus sunt conferenda.*

20 *Canonicatus ecclesiarum collegiatarum quibus conferendi.*

21 *Canonicatus ecclesiarum collegiatarum conferri possunt iuxtà iuris communis dispositionem.*

22 *Extensio in legibus correctorijs licita non est.*

23 *Parochiales per obitum vacantes*

prę-

præuio concursu, sunt conferendæ.

24 Examinatores pro exploranda idoneitate ad beneficia obtinẽda, quomodo eligendi, & 25.

25 Examinatores occasione examinis nihil accipere possunt, alioquin simoniȩ vitium cõmittunt.

26 Collatio ecclesiȩ parochialis prȩuio examine ab examinatoriribus in Synodo diœcesana non deputatis, est nulla.

27 Parochiali ecclesia vacante, quo modo interim de vicario sit prouidendum.

28 Edictum pro concursu parochialium quomodo publicandum.

29 Arbitrium episcopi, in tempore edicti publicati prorogando, vltra alios decem dies extendi non potest.

30 Examine peracto in concursu, & tempore elapso, si alius veniat, non est admittendus.

31 Concursus coram quibus fieri debeat.

32 Eligentes bonum ad parochialem, qui meliorem eligere possunt, peccant.

33 Examinati, & approbati in concursu ad parochiales, qui præferendi.

34 Electio magis idonei in concursu, non ad examinatores, sed ad episcopum spectat.

35 Examinatorum vota quomodo sint explananda.

36 Appellatio non datur a reprobatione examinatorũ, sed tantùm à mala ordinariorum electione.

37 Appellari quando liceat à mala electione.

38 Collationes parochialium contra formam sacri Concilij factæ sunt nullæ.

39 Parochiales iurispatronatus laicorum per concursum conferri non debent.

40 Parochialis, de cuius iurepatronatus dubitatur, quomodo sit conferenda.

41 Patroni ad præsentandum habent laici quadrimestre, & clerici semestre.

42 Parochiali iurispatronatus ecclesiastici vacanti quomodo prouidendum.

43 Electio magis idonei spectat ad episcopum per concursum, etiãsi institutio ecclesiæ parochialis spectet ad inferiorem collatorẽ.

44 Parochiali ad institutionem, seu præsentationem capituli vacanti quomodo sit prouidendum.

45 Institutione parochialis ad capitulum spectante episcopus digniorem eligere debet.

46 Iuspatronatus mixtum sortitur naturam iurispatronatus ecclesiastici.

47 Possidens fundũ indiuisum cũ pupillo gaudet priuilegio pupilli.

48 Priuilegium ecclesiæ in indiuisis transit in laicum.

49 Parochiali ecclesiæ, cuius oblatio ad inferiorem collatorem spectat, vacanti quomodo prouidendum.

50 Parochialis ab inferiori collatæ, forma concursus omissa, prouisio

uisio est nulla, & collatio sedi Apostolicæ reseruatur.

51 *Parochiali ecclesia vacan. cuius inferior habet præuentionem, quomodo prouidendum.*

52 *Parochiali ad inferiorem collatorem spectante, si vacet, electio viceciurati, donec de rectore prouideatur, ad episcopum spectat.*

53 *Concursum facere non potest abbas, etiam si iura, quasi episcopalia, habeat, licet is sit nullius diœcesis.*

54 *Concursum quando facere possit abbas nullius diœcesis.*

55 *Edicto concursus publicato, si vnus tantum examini se præsentauerit, solus debet examinari.*

56 *Edictum pro concursu habendo, bis proponi non debet.*

57 *Parochiales, quibus de causis sine concursu conferri possint. & 63.*

58 *Parochialium collationes episcopi infra sex menses facere tenentur, aliàs collatio deuoluitur ad papam.*

59 *Parochialibus vacantibus in mensibus Papæ reseruatis, quomodo prouidendum.*

60 *Institutio præsentatorum ad parochiales, quando deuoluatur ad superiorem.*

61 *Conferre possunt episcopi beneficia vacantia per simplicem permutationem.*

62 *Parochialibus vacantibus causa permutationis, an examen requiratur.*

63 *Parochiales, quibus casibus, sine examine conferri possint.*

64 *Parochiales quomodo minùs idoneis conferri possint.*

65 *Permutatione beneficiorum, pro parte non completa, an pars læsa veniat restituenda.*

66 *Resignationes, quibus ex causis, ordinarij admittere possint.*

67 *Beneficia per resignationes in manibus ordinariorum factas vacantia, quibus personis conferri non possint.*

68 *Beneficia per resignationem vacantia personis prohibitis conferentes, & illa recipientes graues pœnas incurrunt.*

69 *Parochiali per simplicem resignationem vacante, familiaris episcopi ad concursum non est admittendus.*

70 *Absoluere potest quilibet sacerdos approbatus in articulo mortis à quibuscunque casibus reseruatis.*

71 *Magnus Magister, & alij ordinis S. Joannis Hierosolymitani sunt veri ordinarij.*

Magnus Magister, & alij ordinis sanctorum Maurity, & & Lazari sunt veri ordinarij. ibidem.

72 *Collatio auctoritate ordinaria facta, est magis priuilegiata, quàm collatio facta vigore priuilegiorum.*

73 *Collatio auctoritate ordinaria, à collatione vigore priuilegiorum facta, quomodo differat.*

74 *Magnus Magister quolibet*

quin-

quinquennio vnam commendam cuiuslibet prioratus conferre potest.

75 *Iniuriam nemini facit, qui suo vtitur iure.*

76 *Magnus Magister habet collationẽ camerarum magistraliũ.*

77 *Commendæ Cameræ Magistrales per assumptionem ad episcopatum vacant.*

78 *Beneficia vacantia in curia Romana sunt specialiter sedi Apostolicæ reseruata.*

79 *Magnus Magister ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, beneficia eiusdem Religionis in Curia vacantia conferre potest.*

80 *Beneficia ordinis Hierosolymitani non cadunt sub reseruationibus Apostolicis.*

81 *Hospitalia de iure communi non compræhenduntur sub reseruationibus Apostolicis.*

82 *Decimæ papalis impositio non extenditur ad hospitalia.*

83 *Exceptio firmat regulam in non exceptuatis.*

84 *Verba, quæcunque, & quibusuis, sunt generalia, quæ nihil excludunt.*

85 *Clausula, siue alio quouis modo vacet, capit quemcunq; modum vacandi.*

86 *Feudum regulariter ad descendentes masculos legitimos, & naturales tantùm transit.*

87 *Feudum regulariter non venit in restitutione fideicommissi vniuersalis.*

88 *Feudum receptum pro se, suisq; hæredibus, & successoribus quibuscunq;, transit testamento ad extraneos hæredes.*

89 *Totum, & pars, eodem debet iure censeri.*

90 *Beneficia vacantia per obitum officialium, & familiarium magni Magistri, sunt eidem magno Magistro reseruata.*

91 *Magnus Magister, & Conuentus regulariter conferunt fratribus commendas.*

92 *Priores, & Castellanus empostæ, quando commendas conferre possint.*

93 *Prioratus quot commendas habeant.*

94 *Priores, Baiuliui, & singuli commendatarij beneficia, auctoritate ordinaria, conferunt.*

95 *Presbyteri seculares beneficia ordinis Hierosolymitani obtinere non possunt.*

96 *Possessione sua nemo priuari potest sine causæ cognitione.*

97 *Parochiales ecclesiæ ordinis Hierosolymitani, prauio examine, coram episcopis sunt cõferendæ.*

98 *Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani personæ, & bona sunt excẽpta à iurisdictione quorũcunq;.*

99 *Magnus Magister, & conuentus ordinis Hierosolymitani habent merum, & mixtum imperium in personas, & bona eiusdem ordinis.*

100 *Collationes, bullæ, sententiæ, & literæ magni Magistri exequi vbique possunt nullo desuper expectato consensu.*

101 *Conseruatores à religione Hierosolymitana qui eligi possint.*
102 *Conseruatores regulariter tribunal erectum habere, & vltra quinquennium literarum conseruatoriarum beneficio gaudere non possunt.*
103 *Conseruatoriæ pluribus non fuerunt sublatæ, nec imminutæ.*
104 *Cōseruatores quomodo eligi possint à regularibus.*
105 *Visitare possunt episcopi parochiales ordinis Hierosolymitani in pluribus.*
106 *Episcopi in quas personas ordinis Hierosolymitani iurisdictionem exercere possint.*
107 *Priuilegia ordinis Hierosolymitani quibus non suffragentur.*
108 *Priuilegium cōcessum monachis super immunitate tutelæ non suffragatur, si vagentur.*
109 *Beneficium datur propter officium, sed ob fornicationem officium dimittens amittit beneficium.*
110 *Parochiales conferuntur, vt parochi resideant, & ob non residentiam sunt priuandi.*
111 *Beneficia dantur, vt ecclesijs inseruiatur; & excommunicato prouentus sunt subtrahendi.*

1 EPiscopi † de iure communi non solùm habent iurisdictionem contentiosam. de qua suprà, c. 16. pluribus egi, sed & in conferendis beneficijs suarū ciuitatum, & diœcesum, habent intentionē fundatam, quòd ad eos spectet collatio, & institutio omnium beneficiorum, c. nullus omnino. 16. q. 7. & abb. in consi. 106. nu. 3. lib. 2. & ordinaria auctoritate amplam habebant facultatem, quocunq; tempore vacarent, illa cōferendi. gl. in c. quanquàm. in verb. deuolnetur, vers. vt igitur, & verb. secus. de elect. in 6. & Staph. de grat. expect. §. 1. nu. 1. & nu. 28. sed per constitut. ad regimen, & execrabilis, & alia iura noua, fuit illis limitata, †Et regulariter beneficia ī quatuor mensibus, videlicet Martij, Iunij, Septembris, & Decembris duntaxat vacātia ab ordinarijs locorum possunt cōferri. Staph. d. tract. de grat. expect. nu. 6. & reg. cācell. Clem. papę VIII. reg. 8. cuius vigore possunt patriarchæ, primatus, archiepiscopi, &
3 episcopi ampliori † prærogatiua gaudere, cum vigore alternatiuæ, quæ eis tribuitur, quandiu apud ecclesias, aut diœceses suas verè, ac personaliter resident, duntaxat, in sex mensibus, videlicet, Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decēbris beneficia vacantia conferre possint, postquam per patētes literas manu propria subsignatas, suoq; sigillo munitas, & in sua quisq; ciuitate, & diœcesi datas, declarauerint alternatiuam prædictam acceptare, & literas ipsas ad Datarium papæ transmiserint,

ferint, quibus ab eo receptis, & in Dataria recognitis; tunc demum,& nō anteà, incipiunt eadem gratia alternatiuæ gaudere,vt in ead.reg.8.§. insuper.

4 Alternatiua † non acceptata, vel episcopo ex aliqua causa nō residente in prædictis quatuor Martij, Iunij, Septēbris, & Decembris mensibus conferre potest, sed ea acceptata alio iure vtitur, quia alternatis mensibus videlicet, de vacātibus in dictis Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris,& Decembris mensibus facultatem habet conferendi; nec tunc, nisi apud suam ecclesiam, vel in diœcesi residens reperiatur, etiamsi absens ex causa suę ecclesię necessaria, vel sedis Apostolicæ esset, quia alternatiua conceditur residen-

5 tibus cum dictione † taxatiua, verè, & personaliter duntaxat, quæ excludit & negat omne aliud tempus, & omnem alium effectum, l. 2. C. de patr. qui fil. distr. c. cum ecclesia Sutrina. §. vtrum quoniam.de caus. poss. & propr.Bar.in l.1.num.1.ff.si quis iusd.non obtēp. Ruin.cons.133. nu.6.vol.1.& cons.3.nu.26.vol. 2.habet etiam decretum irritās, quod omnia in cōtrarium facta annullat,& clausulam, † sublata facultate aliter iudicādi, vel interpretandi, in fine positam, quæ tollit iudicibus facultatem aliter iudicādi.c. si eo tempore. de elect.in 6.card. in c.quia diligentia,eo.tit.Paris.cons.38.nu. 7.& cons.41. nu. 22.lib.4.Cassad.super reg.decis.12. nu.5.cū seq.& Gomes. in reg. de anna. q.4.num.5.

7 Ideo collatores † in conferendis beneficijs fines facultatis ipsis concessæ diligenter seruare debent,aliàs,si in collatione beneficiorum in mensibus sedi Apostolicæ, dictæ regulæ vigore, seu aliàs quomodolibet reseruatis,vel affectis,se intromiserint, aut quominus prouisiones, & gratiæ Apostolicæ de illis factæ debitum effectum consequātur, impedimentum quoquo modo præstiterint,vsu,& beneficio prędictæ facultatis eo ipso priuati existunt; & collationes, ac aliæ dispositiones de beneficijs, illius prætextu,deinceps ab ipsis ordinarijs collatoribus faciēdę, nullius redduntur roboris, vel momenti.vt in ead.reg.8. circa fin.

8 quia † frustra auxilium legis implorat,qui in legem committit. l.auxilium.in fin.ff. solut. matr. & Innoc.in c.intelleximus.num. 4.de adult.

9 Si verò episcopus † sanitatis recuperandæ, vel amicum, aut consanguineum inuisendi causa,vel pro suæ ecclesiæ, aut cleri negotijs p aliquos,puta,quindecim, vel viginti dies abesse contigerit,& rediens ad suam residentiam beneficia vacata in eius absentia, vacātia repererit, nihilominus illa, in mēse eidem ordi-

ordinario per alternatiuam cõcesso, conferre poterit, si absuit non animo transferendi domicilium, sed breui tempore reuersurus, & in palatio episcopali dimisit familiam: quia in ciuitate dicitur manere, licèt ibi nõ sit presens, dũmodo ibi habeat familiam; Bart.in l.1.nu.7.ff.de lib.agnosc.& Felin. in c. quoniã frequẽter.nu.10.vt lit.non contest. & quòd, qui aliquantisper tantum absunt, non videantur abesse, quia statim sunt reuersuri; tenet cõc.Trid.c.1.ante med. vers.qm̃ autem, de refor.sess.23.

10 Beneficiorũ † pluralitas semper fuit odiosa.c.sanctorum.70. dist.& Rebuf.i sua praxi benef. de dispen.ad plur.benef.nu. 21. par.2. ideo beneficium vnũ singulis tantum conferri debet, quia ecclesiasticus ordo peruercitur, quando vnus plurium officia occupat clericorũ; nec cuiquam in duobus ecclesijs conscribi licet, c. vnio.§. sed & hoc. 10.q.3.c.1 & 2.21.q. 1.c.eam te.de æta.& qualit. c. quia nonnulli, de cler.non resid.c.quia in tantum.c.referente. c.ad hæc.c. cùm non ignores, c.de multa.de præb. & conc. Trid. c.17.de reform.sess. 24. & congreg. conc. super eod.c. sub tit. Rauenaten.

11 si verò † beneficium est adeò tenuè, vt ad vnius sustentationem sufficere non possit, tunc poterit ordinarius sic prouiso de alio beneficio prouidere, d.c.eam te. de æta.& qual.& eod. c.17 sess. 24. qui autem plura beneficia prætendunt, etiam si sint ita tenui redditu, vt ad sustentationẽ non sufficiant, cùm vltrà duo ad summum pro sustentatione, ordinaria auctoritate, nemo possit obtinere, ad sedem Apostolicam recurrere debet, prout à sacra congreg. conc. fuit decisum super eod.c.17. vt in decis.sub tit. Tudertin. & etiam, quòd duo sint sub eodem tecto, vt de mense Augusti 1590. quòd habenti prioratum in Collegiata sancti Petrononij de Bononia potue-

12 rit ordinarius † canonicatum in eadẽ ecclesia cõferre, quamuis sub eodem tecto existeret, præuia tamen dispensatione ipsius ordinarij, attenta redditus tenuitate, fuit per eadẽ sacram congregat. decisum, vt in decis. mihi vltima, super eo.c.17.

13 Papa † enim circa sublimes, & literatas personas, quę maioribus beneficijs sunt honorandæ, solet dispensare. c.de multa. in fin.de præb.& passim in Romana curia, ad plura beneficia compatibilia tamen, dispensatur, conferendo sex, & plura beneficia vni, & cũ à summo pontifice conferantur scientia pontificis pro dispensatione habetur. Felin.in c. cum vigesimum nu.5.vers.contrarium puto, & num.6.de off & pot.iud.deleg.

Conferri debent beneficia

14 personis legitimę † ætatis, parochiales,

chiales, & dignitates curam animarum habẽtes ijs, qui 25. suæ ętatis annum attigerint. c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. c. licet canon. c. nemo. eo. tit. in 6., & conc. Trid. c. 12. de refor. sess. 24. dignitates autem; vel personatus, quibus animarum cura nulla subest non minoribus 22. annis completis, non tantũ inchoatis, vt hoc casu declarauit congreg. sac. Conc. super eo. c. 12. in ver. viginti duobus annis, & simplicia beneficia clericis ętatis 14. annorum sunt conferenda c. 6. de reform. sess. 23. & c. 12. de reform. sess. 24. & sufficit vltimum annum attigisse. d. c. cum in cunctis, quæ ætas ab omnibus est attendenda antiquis canonibus nõ obstantibus,
15 nec † potest ordinarius super dicta ætate in aliquo dispensare; quia à solo principe in ętate dispensari potest l. 1. & 2. C. de his, qui ven. ętat. impet. Et cùm solus papa sit supra concilium, & eius auctoritate, fuerint statuta concilij roborata. c. concilia. 17. dist. decernens irritum, & inane, si quid secus à quoquã quacunq; dignitate, auctoritate, & potestate contingeret iudicare, vt in bulla confirmationis, cum decreto, quod in contrariũ gesta annullat ipso iure, c. si eo tempore, de elect. in 6. cum alijs
16 supra deductis, soli papę † dispẽsatio supra decreta eiusdem concilij est reseruata, cùm solus supra concilium statuere, & dispẽsare possit. c. significasti. de elec. glo. in c. vbi periculum. §. 1. in verb. concilium. eo tit. in 6. glo. in c. sicut sancti, in verb. præsumit. in fine 15. dist. abb. in c. non magnope. nu. 5. ne cler. vel mon. & Felin. in c. 1. nu. 24. de constit.
17 Episcopi, † vti ordinarij collatores quantùm ad ordinariam iurisdictionem spectat, beneficia ad eorum collationem spectantia per obitum vacantia cõferre possunt, simplicia ijs, qui moribus, scientia, & ætate habiles existant; canonicatus, & dignitates ĩ cathedralibus, si ordinem sacrum annexum dignitates, præbendæ, aut alia beneficia habent, tunc personis, quæ eo ordine sint initiatæ, aut in tali ætate constitutæ, vt infra tempus à iure, & ab eod. sacro concilio statuto valeant initiari. vt
18 c. 12. de reform. sess. 24. Tẽpus † autem à iure, & à synodo Tridentina statutum ad promouendũ est vnius anni spaciũ. clem. vt hi. qui de æta. & qualit. & c. 4. de reform. sess. 22.
19 Beneficia † regularia episcopi cõferre nõ pñt, quia regularia à regularib⁹, & secularia à secularibus sunt conferenda. c. cũ causã. de elect. c. cũ de beneficio. de præb. in 6. & c. 10. de reform. sess. 14. etiam si clericis secularibus solita sint commendari. c. 21. de reg. & mon. sess. 25. quod tamẽ rarò, & maxima cũ

diffi-

difficultate in curia conceditur, quòd beneficia commendata ad regularitatem in titulum
20 reducatur. Circa canonicatus † in collegiata, si ordinem sacrum annexum habent, vt de canonicatibus, & dignitatibus in cathedrali, est prouidendum, quare si collatio fit facta minori, est nulla. Put. decis. 338. nu. 3. & 4. lib. 1. In his autem, qui nullum ordinem sacrum annexum habẽt, quia de iure communi regulariter sufficiebat ætas quatuordecim annorum, etiam in cathedrali, & in collegiata decẽ. glo. in c. si eo tempore. in verb. ætatem. de rescri. in 6 & in c. ex eo. in verb. in tua. de elect. eo. lib. Felin. in c. ex insinuatione. num. 1. de simon. & Staph. de grat. expect. §. nona forma. num. 29. de illis, vti de beneficijs simplicibus est iudicandum; & sufficit ætas 14. annorum, quæ in simplicibus est limitata. vt c. 6. de reform. sess. 23. cum circa ca-
21 nonicatus † in collegiatis nihil fuerit per sacrum concilium immutatũ, adeò quòd à iuris communis dispositione, in reliquis non est recedendũ, vt fuit à Papa Greg. xiij. declaratum, & testatur sacra congregatio concilij. vt in decis. mihi sub nu. 857. & in alia super d. c. 12. de refor. sess. 24. sub tit. Terracinen. & in
22 legibus † correctorijs non est licita extensio. glo. 2. in auth. quas actionis, in verb. excluduntur. vers. item an idem in ciuitate. & ibi Bart. nu. 9. C. de sacr. san. eccl. & glo. in c. indemnitatibus. §. cæterum. in verb. confirmetur. in fin. de elect. in 6. Quod tamen limitatur, nisi canonicatus in collegiata ordinem sacrum annexum habeant, quia tunc requiritur ętas, quam ordo requirit, ex supra deductis.

Parochiales per obitum va-
23 cantes † auctoritate ordinaria, per concursum sunt conferendæ, quod etiam fieri debet, quãdo vacant in mense sedi Apostolicæ reseruato, quo casu à papa conferuntur, & pro examinandis concurrentibus ad bene-
24 ficia † singulis annis in diœcesana synodo episcopus, vel eius vicarius ad minus sex examinatores magistros, seu doctores, aut licentiatos in theologia vel iure canonico etiam regulares, aut qui ad id magis idonei videbantur, ab eadem synodo approbandos proponere debet, qui ad sancta Dei euangelia curare tenentur, quacunque humana affectione postposita se fideliter munus executuros.

25 Nec quicquam † occasione examinis ante, vel post accipere possunt, alioquin, tàm dantes, quàm recipientes simoniæ vitiũ incurrunt, conc. Trid. c. 18. §. examinatores. de reform. sess. 24. si verò quotannis synodus nõ fiat, examinatores semel deputati munus suũ debẽt exercere, donec

re, donec synodus habeatur, cõgreg. conc. super eo. c. 18. in decis. sub tit. Mediolanen. Et Clemẽs Papa viij. decreuit in futurum obseruari; quando omnes examinatores synodales intra annum eorũ deputationis mortui fuerint, nempe, vt episcopus ex examinatoribus antiquis synodalibus, si fuerint, subroget alios nõ pauciores numero sex, & si non extiterint tot examinatores synodales antiqui, qui ad hunc numerum ascendant, tunc eligat illos, qui viui fuerint, ac suppleat alios de nouo, approbatos tamen à capitulo, vsq; ad numeri præfati complementum, verùm, si nulli antiqui synodales examinatores superstites fuerint, tunc episcopus nouos examinatores probitate, ac scientia idoneos, qui à capitulo approbati sint, non pauciores prædicto numero substituat, & veniente vacatione cuiuslibet parochialis ecclesiæ, episcopus ex prædictis examinatoribus tres eligat, qui cum eo examen iuxta decretũ conc. d. c. 18. sess. 24. perficiat; officium autẽ omnium prædictorum examinatorum synodalium subrogatorum expirare censetur, cùm primum aduenerit tempus nouæ synodi iuxta formam c. 2. ea. sess. 24. celebrandi, vt in declarationibus eiusd. sacræ congreg. super eo. c.

26 18. §. Clemens octauus, † & prouisio parochialis facta ei, qui non fuit examinatus, & approbatus ab examinatoribus in synodo deputatis, sed ab alijs, quos episcopus elegit, est nulla, & beneficium potest impetrari; vti reseruatum. per const. Pij V. c. 32. in bul. Rom. impressam.

Ecclesia parochiali uacante,

27 † statim vicarius, seu vicarij, si per plures erit administrãda, cũ congrua fructuum portione, & assignatione, qui onera ipsius ecclesiæ sustineant, donec ei de rectore fuerit prouisum, arbitrio ordinarij constitui debent, eo. c. 18. paulò post princ. sess. 24. & congreg. conc. super eo. c. in decis. sub titu. Aquilan. Lucen.

28 Edictum † verò publicũ, quo vocentur omnes, qui volunt examinari intra decem dies, vel aliud tempus ab ordinario præscribendum, quo clerici ad regendam ecclesiam coram examinatoribus nominentur, est pu-

29 blicandum, † & arbitriũ, quod episcopis post dictos decẽ dies conceditur, vltra alios decem extendi non potest; Pius V. in cõferẽdis. §. prohibẽtes. cõst. 32.

30 Peracto † autem examine, si ante factam collationẽ veniat alius, qui petat ad examen admitti, non est audiendus, ideq; iudicandum, si compareret elapso termino edicti. congreg. conc. super eo. c. 18. in decis. sub tit. Perusin. quæ incipit peracto.

31 Ad parochiales † per concursum conferendas examẽ coram

episcopo, vel vicario, & examinatoribus tribus non paucioribus fieri debet. eo. c. 18. sess. 24. quo peracto, qui idonei iudicati fuerint, sunt episcopo renunciandi, qui de iure communi eum eligere debet, quem examinatores magis idoneum iudicarint. c. metropolitano 65. dist. c. mei ysses. c. sicut ergo. 8. q. 1. c. custos. cum glo. in verb. sanctiores. de off. custauth. de monach. § ordinatione. collat. 1. & eo. c. 18. § peracto, sess. 24. & Pius V. ea. cōst. in cōferendis, & peccant

32 † eligentes bonum, qui possunt meliorem eligere, cùm ad id necessariò teneantur. Arch. in d. c. licet ergo. & Fed. de sen. cōs. 95. nu. 1. ex mente tamen sacræ congregationis, examinatores debent vota sua dare, sed episcopus non tenetur ex collatione votorum eligere; sed potest, cui maluerit ex approbatis, beneficium conferre, non habita ratione calculorum ipsorum votorũ, postquam examinatores renunciauerint, quos iudicauerint idoneos, vt per sacram congreg. super eo. c. 18. in decis. sub tit. Hieracen. & sub tit. Taruisin.

33 Magis † idoneus in scientia, cuius mores ignorantur, non autem est præferendus alteri minus docto, approbato tamen quoad mores, imò est postponendus. congreg. sacr. cōc. super eo. c. 18. sub tit. eadem, & Patauin. quia per dictum decretum. c.

34 18. nulla † facultas data est examinatoribus in electione magis idonei, cui beneficium est conferendum, sed ea ad solũ episcopum spectat, vt per congreg. super eo. c. 18. in decis. sub tit. Barchinonen. quæ incipit, sciendũ, & alia sub tit. Paduan. quæ incipit, per decretum, & licèt concilium non expresserit, † an vota examinatorum palam, aut secretè dari debeant, magis tamen expedit, vt examinatores inter se sua vota conferant, deinde notario iubeant, vt in actis suis simpliciter scribat Titium approbatum idoneũ, Seium verò reprobatum, vt Romæ fit, & ita tenet sacra congregatio super eo. c. 18. in decis. sub verb. eadem, quæ incipit, licet concilium, Bononiæ autem vota examinatorum per fabas albas & nigras secretè in pixidem inijciuntur, indeq; apertis votis pronunciatur examinatus, vel approbatus, vel reprobatus, & hoc modo cessant disputationes, quæ aliàs quandoq; ex affectione oriri possent. in Vrbe tamen ob maximum concursum ad examen confluentium hic modus haud facilè seruari potest. Verùm extra Vrbem puto per secretos calculos licitè vota

36 cribrari posse, & nō datur † appellatio à reprobatione examinatorum, sed duntaxat à mala ordinariorum electione, vt ibidem à congreg. fuit decisum, vt in de-

in decis. sub tit. Farsen. Legionen. Marsican. Cremonen. & ita procedit dicta const. Pij.V. quæ concedit appellationem à mala electione illis, qui in concursu reiecti fuerunt ab examinatoribus, vt in ea. constit. §. vt autẽ, quæ non habet locum in beneficijs iurispatronatus, vt fuit per eandem sacrã congregationem declaratum. super eod. c. 18. in decis. sub tit. Legionen. quæ incipit, constitutio Pij.V.

Sed si collatores carnalitatis, aut alterius humanæ passionis affectum, nõ rationis iudicium sequentes, personis minus dignis, postpositis dignioribus,
37 parochiales contulerint, † licebit reiectis, prætẽdentibus in concursu se fore grauatos à mala electione, ad superiores, aut episcopos viciniores, vel ad sedem Apostolicam appellare, & de suo grauamine in nouo examine coram iudice appellationis, vel de illius mandato, corã alijs examinatoribus edocere, & tunc, qui magis idoneus iudicatur, præfertur, vt in ead. decis.
38 sub tit. eadem. & Patauin. † & collationes contra prædicti sacri concilij decreti formam, & tenorem factæ, sunt subreptitię, & nullius roboris, vel momenti, nullumq; tribuunt titulum coloratum possidendi. d. c. 18. sess. 24. & d. const. 32. Pij V. §. nos ad quorũ, & §. vt autem. Appellatio nihilominus non suspendit electionem, quominus debitæ executioni demandetur, & sic prouisus, lite pendente, à possessione amoueri non potest, dicto c. 18. & §. hæc tamen, ea. cõstit.
39 Si verò parochiales sunt iuris patronatus laicorum, tunc non requiritur examen per concursum, sed est admittendus ille, qui intra tempus à iure patronis laicis præfixum ab ipsis patronis præsentatus, ac ab examinatoribus fuit examinatus, dummodo fuerit approbatus, eo. c. 18. §. quòd si iurispatronatus, sess. 24. & ità tenet congreg. cõc. super eo. c. 18. in decis. sub tit. Hieracen. quæ incipit, vacante parochiali.
40 Vacante † autem parochiali, de cuius iurepatronatus dubitatur, in mense sedi Apostolicæ reseruato, si præsentatus ab assertis patronis, de quorum prętenso interesse agitur, fuerit ab ordinario, vt ab illegitimis patronis præsentatus, reiectus; poterit ordinarius ponere edicta in forma, etiam lite pendente in curia Romana, mortuo collitigante possessore, & dare fidẽ de magis idoneo ad effectum obtinendi prouisionem à sede Apostolica, non obstante lite, ac prætenso iurepatronatus, si nõ fuerit probatum iuspatronatus iuxta dispositionem conc. Trid. c. 9. sess. 25. de reform. vt declarauit sacra cõgreg. super eod. c. 18. § vacãte ecclesia parochiali.

41 Tempus † autē patronis laicis à iure præfixum ad præsentandum personas idoneas à die vacationis, est quadrimestre. glo. in c. cum vos in verb. minus idoneæ. de off. ord. c. quoniam. c. cum propter. de iure patr. & c. vni. § verum licet. eo. tit. in 6. sed patronis clericis tēpus sex mensium est præfinitum. d. glo. in c. cum uos, & eo. c. vni. §. verum.

42 Patroni † ecclesiastici eū, quē digniorē inter probatos ab examinatoribus iudicabunt episcopo debent præsentare, qui ipsū instituere tenetur. conc. Trid. d. c. 18. §. si verò, vacante autem parochiali iurispatronatus ecclesiastici in mensibus sedi Apostolicæ reseruatis, episcopus nulla habita ratione patronorum, edicta concursus proponere, & idoneū eligere debet, illiq; fidem suæ approbationis Romā mittendam tribuere, ut à summo Pontifice instituatur, ut fieri solet in alijs parochialibus, quæ non sunt iurispatronatus, congreg. conc. super eod. c. 18. in decis. sub tit. Bracaren. quæ inci-

43 pit, si beneficiū curatum, † si uerò institutio parochialium iurispatronatus ecclesiastici ad inferiores collatores, licèt ad abbates, & exēptos, pertineat, episcopus ordinarius in cuius diœcesi est beneficium, edicta cōcursus proponere, & inferior magis idoneum ab episcopo approbatum instituere debet, quòd si secus fiat, collatio est nulla, ut ibidem sub eod. tit. Bracaren. §. si

44 institutio; † uacante autē parochiali ad institutionem, seu præsentationem capituli, potest episcopus cum nominatis à capitulo tanquam patrono alios ad concursum admittere, quando autem institutio spectat ad episcopum, capitulum tenetur præsentare ordinario digniorē inter probatos ab examinatoribus, ut ab eo instituatur, si uerò institutio à capitulo facienda

45 est, † episcop. solus debet eligere digniorem. ut ibi in ead. decis. sub tit. Bracaren. §. uacante parochiali.

46 Si autem † iuspatronatus mixtum, ecclesiasticum, & laicale fuerit, idem quod de ecclesiastico erit iudicandum, cùm ecclesia loco pupilli habeatur, glo. in l. libertos. C. de excus. tut. glo. 2. in l. respublica. in fin. quib. ex cau. mai. & glo. in l. non est ignotum. C. de admin. tut. etiam si duę partes illius pertineant ad laicos patronos. ut in ead. decis. sub tit. Bracaren. §. si iuspatro-

47 natus, & §. quod etiam; † Quia, quemadmodum possidens fundum indiuiduum cum pupillo retinet uiam, quam aliàs per se ipsum non retineret. l. si commune. cū glo. & ibi Bart. ff. quemadm. seru. amit. & in l. 1. nu. 6. & 7. C. si in com. eademq; cau.

48 in integ. rest. † Ita in indiuiduis priuilegium ecclesiæ transit ad laicum

laicum, glo. fin. d. §. uerùm de iur. patro. in 6. & tunc quamuis patrono laico infra quadrimestre accumulatiuè liceat uariare, nō autem ecclesiastico. c. cum autē, & ibi glo. in uer. persona. de iur. patro. & abb. nu. 1. & 2. non poterit tamen uariare, quia cum de quadrimestri sentiat commodum semestris, debet sentire, & incommodum, quòd uariare non possit, c. qui sentit, de reg. iur. in. 6.

49 Vacāte † parochiali ecclesia, cuius collatio spectat ad archidiaconum, aut alium inferiorē collatorem, ius edicta proponēdi, examinandi, eligendiq; uirū magis idoneū, i demortui locū, ad ordinarium pertinet; non autem ad collatorem, eod. c. 18. §. peracto. sess. 24. & prouisiones

50 † ab inferioribus collatoribus sine cōcursu factæ, sunt nullę, & hoc casu debent episcopi locorum edicta concursus proponere, & qui prædictis parochialibus in concursu fuerint approbati, Romam pro expeditione literarū mittere tenentur, quia hoc casu prouisio harum parochialiū uacantiū, forma concursus omissa, collatarū, uacantiū, ad sedem Apostolicam, cui est reseruata, spectat. per bul. Pij V. de collatione parochialium ecclesiarum, de qua in bull. c. 32. & ita fuit à sacra congreg. cōc. decisum super eod. c. 18. sub tit. Iacen quæ incipit, capitula, & inferiores. Vacantibus enim parochialibus ecclesijs ad collationem abbatum, seu aliorum inferiorum, episcopi edicta concursus proponere debent, & approbatis ab episcopis abbates, & alij inferiores parochiales conferre tenentur, ut super eod. c. 18. in decis. sub tit. Taruisin. Mutinen.

51 Si uerò † īferior haberet preuentionem collationis cum ordinario, deberet, habita notitia uacationis parochialis, coram notario declarare se uelle dictā parochialem conferre, & ideo rogare episcopum, ut proponat edicta, & hac ratione tuebitur ius suæ præuentionis, ut ibidem in decis. sub tit. Compostellan. quæ incipit, hoc examen; Inte-

52 rim uerò † custodia, & administratio bonorum parochialis uacantis, cuius collatio ad inferiorem pertinet, spectat ad uicarium, quem solus episcopus deputat, cui soli spectat deputatio uicarij, donec parochiali de rectore prouideatur, cong. conc. super eod. c. 18. in decis. sub tit. Aquilanen. Lucen. & sub ti. Rauennaten. quæ incipit, custodia.

53 Comendatarius † antē abbatiæ exemptæ, existentis intra fines alicuius diæcesis, & habentis intra, quasi episcopalia non potest facere concursum beneficiorum curatorum, sed hoc spectat ad episcopum in cuius diæcesi est abbatia, qui electo ma-

gis idoneo mittat eundem ad commendatarium pro collatione. vt ibidem in decis. sub. tit. Salamātin. Veronen. Rauennaten. quæ incipit commēdatarius abbatiæ, commendatarius vero † abbatiæ habentis iura episcopalia, & quilibet inferior prælatus habens omnimodam iurisdictionem episcopalem, nec alicui subditus, sed immediate subiectus sedi Apostolicę, potest coram se, vel suo vicario de beneficio curato vacante concursum facere, dummodo habeat ius congregandi synodum, & eligēdi examinatores, eosq; elegerit; quo casu, omnia facere poterit, quæ in d. c. 18. pręcipiūtur, vt per sacr. congr. fuit ibidē declaratum, in decis. sub ti. Farfen. Legionen. Marsican. Cremonē. incipien. commendatarius abbatiæ.

55 Si autem vnus tātum † comparuerit infra terminum edicti, examini subijci debet, & si idoneus repertus fuerit, eidem beneficium est conferendum, nisi fuerint alij descripti, qui se excusent legitimo impedimento detineri, quominus valeant in tempore ad concursum accedere, tūc enim episcopus legitimè poterit terminum prorogare, sed
56 aliud edictum † proponi nō debet, vt in declarationibus super eo. c. 18. §. congregatio censuit; propter exiguitatē redditus pa-
57 rochialis, † si nemo se examini subijcere quærat, aut ob apertas factiones, seu dissidia, ne grauiores rixæ, aut tumultus excitentur, forma concursus omissa per priuatum examen supplere poterit. eo. c. 18. in fi. sess. 24.

Ordinarij collatores, paro-
58 chiales ecclesias † in mensibus eisdem collatoribus per regulas cancellariæ assignatis, aut aliàs spectantibus vacantes intra sex mēsium spacium à die vacationis earundem, peracto examine iuxta formam præfati conc. Tridenti conferre tenētur, aliàs earum collationes dicto sex mensium termino elapso, sedi Apostolicæ sunt specialiter reseruatæ, vt in ead. constit. 32. P. j V. §.
59 insuper. Vacantibus † autem in mensibus sedi Apostolicæ reseruatis, tenentur ordinarij intra quatuor mēsium spacium, à die illorum vacationis attestationē examinis, cum significatione personæ magis idoneæ electæ ad papæ Datarium, seu eius officiales, quibus illius acceptationis onus incumbit, trāsmittere, alioquin eisdem quatuor mensibus elapsis earum collatio, & prouisio sedi Apostolicæ absque eodem concursu est reseruata, vt eo. §. insuper. d. const. 32.

60 Si verò parochiales † iurispatronatus clericorum, vel laicorum, seu clericorum & laicorū simul fuerint, nisi præsentatus à patronis infra tempus eisdem à iure præfixum præuio examine,

iuxta

iuxta formam eiusdem concilij approbatus, institui petatur, & institutio infra duos menses, à die præsentationis facta fuerit, deuoluitur ad metropolitanum, vel ordinarium viciniorem, aut sedem Apostolicam, ad quem maluerint patroni, qui recurren di pro institutione habét optionem, ea. constit. 32. & §. insuper. circa fin.

Possunt etiam ordinarij beneficia per simplicem permuta-
61 tionem † vacantia conferre. c. vnio. de rer. permut. in 6, clem. vni. eo. tit Fed. de Sen. cons. 156. nu. 1. & Pius V. quanta ecclesiæ. §. ad hæc beneficiorum. 58. constit. etiamsi in diuersis diœcesibus beneficia sint cõstituta; quo casu quilibet coram suo ordinario ex causa permutationis poterit renunciare: glo. in d. c. unic. in uerb. collationem, in fin. de rer. permut. in 6. & trad. Iac. in d. c. unic. q. 9. Rebuff. pract. benef. de permut. nu. 36.

In parochialibus uerò uacan
62 tibus † per permutationem nullum prorsus examen requiritur, quia proprie uacare non dicuntur, nisi esset magna inęqualitas numeri parochianorum, uel qđ aliàs permutantes non fuissent examinati, quia, tunc poterunt iterum, sed absque concursu, ab examinatoribus coram ordinarijs examinari, ut in declar. sacræ congregat. super eod. cap. 18. in decis. sub tit. Mediolanen. Tuden. Taruisin. Rauennaten.

In permutationibus tamen, de beneficio simplici cum curato, licèt non sit necessarius concursus, pro parochiali tamen examen est necessarium, ut ibidé super eod. c. sub tit. Camerinen. Rauénaten. & etiam aliquibus casibus parochiales uacãtes poterunt sine concursu conferri.

63 Primò † enim poterit concursus omitti, si redditus porochialis fuerint adeò exigui, vt totius huius examinis operam non ferant, secundò, si nemo sit, qui se examini subijcere velit, tertiò, quando ob apertas factiones, seu dissidia facile grauiores rixæ, ac tumultus verisimiliter possent exoriri, quibus casibus, ordinarij; si pro eorum conscientia cum deputatorum consilio ita expedire iudicauerint, hac forma omissa, priuatum aliud examen, cæteris tamen requisitis seruatis, poterunt adhibere, & parochiales pręuio priuato examine conferre, conc. Trid. d. c. 18. circa fin. §. si tamen adeò.

64 Beneficia † verò curata, cuius redditus adeò exigui sunt, vt ea aut nullus requirat, vel compareant in concursu presbyteri ita rudes, vt neque vulgarem linguam calleant. An sit melius non idoneis conferre, vel ea diu vacare permitti, Papa ex sententia sacræ congreg. conc. censuit conferenda esse illis, quos ordinarius inter omnes maioris esse

litera-

literaturæ cognouerit, eosdemq; amplius erudiri episcopus curare debere, vt habetur in declarat. super eod. c. 18. in decis. sub tit. nullius, quæ incipit; Quid si nullus; & in §. beneficia autem.

65 Si autem † beneficiorum permutatio ex una parte fuerit completa, ex alia verò per alterum steterit, quominus adimpleatur, pars, ex qua permutatio est completa, si petat restitutionẽ, ad suum beneficium venit restituenda. c. cùm vniuersorum. de rer. perm. & ibi. abb. nu. 8.

66 Resignationes † etiam simplices ordinarij admittere possũt, & beneficia sic vacantia conferre, c. admonet. & ibi abb. nu. 2. & 3. de renunc. ex causa tamen, uidelicet eorum, qui uel senio confecti, uel ualetudinarij, aut corpore uitiati, uel impediti, aut crimine obnoxij, censurisq; ecclesiasticis sunt irretiti, aut nequeunt, aut non debẽt ecclesiæ, uel beneficio inseruire, aut qui unum aliud, uel plura beneficia obtinent, uel quos ad alia contigerit promoueri, religionem quoq; ingressuri, uel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur; quique ob capitales inimicitias nequeunt, uel non audent in loco beneficij residere securi, sed nec horũ ullus ad renũciandũ est admittẽdus, qui in sacris sit cõstitutus, nisi religionem ingressurus, qui non habeat, vnde se commodè in uita possit sustentari. Pius V. §. nunc autẽ. ea. 58. cõsti.

67 Electores, † præsentatores, & patroni, tàm ecclesiastici, quàm laici, ne beneficia per resignationẽ huiusmodi uacantia, personis à resignãtibus nominatis, aut quomodocunq; uerbo, aut signo designatis, neq; dimittentium consanguineis, aut affinibus, uel familiaribus etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationũ conferantur, curare debent,

68 quia † contrafacientes à beneficiorum collatione, electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cuiq; competit, tandiu sunt suspensi, donec à summo pontifice obtinuerint absolutionem, & beneficia recipientes eisdem pœnis subijciuntur, & qui sic suspensi, conferre, eligere, præsentare, confirmare, uel instituere præsumunt, excommunicationis, quò ad personas, quò uero ad capitula, & cõuentus, à diuinis suspẽsionis sententias ipso facto incurrũt, à quibus nullus præter Romanum pontificem, excepto mortis articulo, absoluere potest. §. cæterum, & §. qui uero, ea. 58. constit.

69 Nec † parochialibus uacantibus per resignationẽ episcopus potest eligere suũ familiarem, uel consanguineum, licèt in concursu esset magis idoneus, imò non debent admitti ad concursum propter dictam constitut.

Pij V.

Pij V. vt aliàs fuiſſe iudicatum in vna cauſa Paduan. teſtatur ſacra congreg. ſuper eo.c. 18. in deciſ. ſub tit. Cremonen. quę incipit, aduertendum.

70 In articulo † mortis à quibuſcunq; caſibus quomodolibet, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, quantumuis enormibus, & inuſitatis, quilibet pænitens à quolibet ſacerdote approbato abſolui poteſt, c. paſtoralis. §. prę terea. de off. ord. clem. cupientes. §. ſanè, de pæn. c. 1. in extranag. com. de priuil. conc. Trid. c. 7. de caſ. reſeru. ſeſſ. 14. & Nauar. tom. 3. c. 26. de pęnit. impo. num. 26.

71 Magnus † Magiſter ordinis ſancti Ioannis Hierolymitani, conuentus, prior eccleſiæ, alijq; priores, & præceptores eiuſdem ordinis, intra limites ſuarum iuriſdictionum ſunt veri ordinarij, vt in bulla Pij iiij. in d. Bull. impreſ. c. 14. circa fin. verſ. & ipſi Magiſter.

72 Pari modò † magnus Magiſter ordinis ſanctorum Mauritij, & Lazari, couentus; necnon prior eccleſiæ, alijq; priores, & præceptores intra limites ſuarum iuriſdictionum, & adminiſtrationum veri ordinarij exiſtunt, vt in Bull. Pij 4. de qua in eod. Bul. c. 126. pag. 859. Et ideo prouiſi ab ipſis de beneficijs, & commendis, habent collationē ordinariam, & multo magis eſt priuilegiata collatio auctoritate ordinaria facta, quam collatio facta ab inferioribus collatoribus vigore priuilegiorum, quia collatio ordinaria tribuit

73 titulum † coloratum, ex iuris diſpoſitione, Lap. alleg. 16. nu. 2. & Oſaſ. deciſ. 54. nu. 6. & 7. qui autem habet collationem vigore priuilegij tantùm, tenetur etiam priuilegium verificare, c. accepimus. de fid. inſtrum. c porrò. c. recepimus. de priuileg. auth. de mand. prin. §. deinde. verſ. ſi quis autem, abb. in d. c. porro. num. 1. & Pariſ. conſ. 95. num. 8. vol. 4.

74 Nam etiā † vigore ſtatuorū, magnus Magiſter ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, regulariter quolibet quinquennio vnam commendam cuiuſlibet prioratus, & quam maluerit, conferre poteſt, adeò quòd, ſi prima vacans fuerit tenui valoris, poteſt illam dimittere, & tunc collatio ad conuentū deuoluetur, & pinguiorem eodem quinquennio non conferente, in alio quinquennio duas conferre poteſt, vt in ſtabil. eiuſdem ordinis in c. magiſter. & c. in concedendis. de comend. & habet electionem ex diſpoſitione d. c. magiſter. in principio; & ideo ſi non confert minorem, expectando pinguiorem nemini iniuriā

75 facit, quia iure ſuo † vtitur, c. cū eccleſia Vulterana. de elec. l. iniuriarum. ff de iniur. & Specul. de abol. & purg. §. 1. nu. 12. &

Ll dictas

dictas commendas conferre tenetur fratribus in conuentu residentibus, non autem absentib⁹. vt eo.c.magister, & est ratio, quia magis residentibus, qui labores pro religione sustinent, quàm absentibus, per curias otiosè vagantibus est fauendū.
76 Confert † etiam, magnus Magister cameras Magistrales, quę tot sunt, quot prioratus, de quibus in eisdem stab. c. iam olim. de mag. & licet videantur, magistratui vnitæ, & quod debeant locari, seu ad certam pensionem concedi. vt in eod. stab. vigore tamen collationis tribuitur titulus, ita quòd, si obtinens commendā cameræ Magistra-
77 lis, assumatur † ad episcopatū, non habita retentione, vacant etiam dictæ commendæ, quæ cadunt sub dispositione. c. cum in cunctis. §. cum verò. de elect. & ita fuit in facto Rotæ auditorio decisum, in fauorem fratris Michaelis de Lentor, eiusdem ordinis, contra Thomam Gargallum tūc episcopum Meleuitanum, qui promotus ad dictum episcopatū non obtinuit retentionem cōmendæ de Masdeo, quæ camera Magistralis prioratus Cathaloniæ existit, & dictus frater Michael diffinitiuę victoriam reportauit, & commendam obtinuit, sublata quæstione, an de iure beneficia vacantia per promotionem, vacēt in curia, vel extra, de qua per glo. in clem. 1. in verb. collato, vt lit. pend. & doct. pręsertim in d. §. cum verò.
78 Licèt † enim beneficia vacantia in curia sint sedi Apostolicæ specialiter reseruata. c. 2. de præb. in 6. & nulla sit maior reseruatio, ea, quæ in corpore iuris clauditur, cùm generalis facultas conferendi reseruata nō capiat reseruationem apud se-
79 dem. Rot. decis. 4. de † pb. in no. & decis. 17. eo. tit. in antiq. Nihilominus, magnus Magister, & cæteri collatores dicti ordinis possunt etiam beneficia in curia vacantia ex dispositione suorū priuilegiorum in eadē bull. Pij iiij. c. 14. vers. ac in Rom. curia, & etiam litigiosa conferre, & in ius alterius subrogare: vt in priuilegio Innocentij viij. in libro priuilegiorū manuscripto, quod
80 Romæ pluries uid⁹, † nec beneficia dicti ordinis cadunt sub aliqua reseruatione, quia in eis nulla cadit reseruatio, vel affectio, aut deuolutio; ut in eisdē priuilegijs eod. bull. uers. ac in perpetuum. & quamuis prioratus, baiuliuæ, castellania, empostæ, præceptoriæ, & membra solùm exprimantur, & dubitari posset, an eodem iure cætera beneficia eiusdem ordinis sint priuilegiata, & uideatur, quòd nō, quia, quæ papa non exclusit à reseruatione, sub eadem reseruatione compræhensa uidentur, c. nonne. de præsump. & Paris. cons.

consi.36.nu.17.vol.4. sub reseruationibus tamẽ,affectionibus, vel deuolutionibus non comprahenduntur eiusdem ordinis beneficia,cuiusuis qualitatis existentia, quia omnia ab hospitali dependent, eidemq; hospitali deseruiunt, ac eidem extāt vnita,vt in Bull.ead.const.in princ. pag. 663. cum seq. & 673. vers. & insuper. Paris.d.cons.36.loco proximo citato,& consi.44.nu. 5.& nu.22.eod.vol. 4.

81 Communi iure † hospitalia nec comprehenduntur sub regulis reseruatorijs. clem.per literas,de præb.Fed.de Sen. consil. 280.nu.1.Card.in c.2.de præb. in 6.Simonet.in tract. de reseru. in c. 7. in generali reseruatione an veniant hospitalia, in princ. quoniam hospitalia sunt specia-
82 liter † priuilegiata, adeò quod impositio decimæ papalis non extenditur ad hospitalia, glo. 1. in clem. 2. ante med. de decim. & priuilegium, vel statutum de percipiēdis fructibus primi anni ecclesiarum vacantium non compræhendit fructus hospitalium, Anchar. in reper. c.si propter.col.29.de rescr. in 6.& Fel. in c.de quarta,nu.18.de præscr.
83 quamuis † exceptio firmet regulam in non exceptuatis. Bart.in l.quæsitum.§.deniq;.ff.de fund. instr abb.in c.quoniam frequenter.num.4. vers. & ex hoc,vt lit. non contest. Ias. in l. fin.nu.9.ff. quo.quis.iur. & Dec.in c.cum dilecta.nu.14.post med. de confir. vtil. vel inutil. tamen,cum à reseruationibus sint exceptuata, exceptio facta ad fauorem non operatur quòd veniat id, quod aliàs non veniret.l.quod fauore C. de leg. l. legata inutiliter. ff. de adm. leg. Fel.in c.2.nu.41.de rescrip.Cassad.decis.8.nu. 5. de præb.& decis.1. nu.3. de reseru. Gozad.consi.4.nu.4.
84 Comprobatur,† quia ibi in §. ac in perpetuum, vbi exprimuntur prioratus, baiuliuæ, castellaniæ, empostæ, & præceptoriæ, sequitur etiam,& membra quæcunq; dicti hospitalis, quod verbum, quæcūq;, est generale, & paulò infra vers. necnon Iulius, ac quibusuis alijs beneficijs dicti hospitalis, & postea pceptorijs, aut beneficijs hospitalis huiusmodi, & alio in loco, de quibusuis prioratib⁹, baiuliuis,&c. & alijs beneficijs dicti hospitalis vacaturis,et dicta verba vniuersalia,quæcunq;, & quibusuis, pluribus etiam alijs in locis dictorum priuilegiorum repetita,omnia beneficia eiusdem ordinis includunt, glo.in extrauag.execrabilis.in verb.ad quæcunq;, de præben. Rot.decis.2. nu.11. & 12.de fil. presb.in no. & Gomes.de anna.poss.q.3. nu. 1.quia,qui totum dicit, nihil excludit. l. Iulianus, & ibi. Bart.ff. de leg.3.Bal.in l. à procuratore, nu.1.C.mād. & Aym cons.294.
85 nu. 1. & videmus † quod clau-

sula, siue alio quouis modo vacet, in rescriptis impetrationum beneficiorum apposita, si beneficia impetrantur expresso vno modo vacationis, dicta verba vniuersalia capiunt quemcunq; modum vacandi, ante impetrationem. Rot. decis. 1. nu. 4. 5. & 6. de rescrip. in no. decis. 11. de præb. in antiquior. & Paris. cons. 90. nu. 10. vol. 3.

86 Et licet † in feudo regulariter succedant descendẽtes masculi legitimi, et naturales tãtùm exclusis fœminis, & extraneis. c. 1. §. hoc autem. de his qui feu.
87 da. poss. † & de eius natura regulariter non ueniat in restitutione fideicommissi vniuersalis. Bar. in l. si patroni num. 3. & ibi. Alex. nu. 9. ff. ad Trebell. & Ias. qui de cõmuni testatur in præl.
88 feud. nu. 46. † quãdo tamen fuit receptum pro se, & hæredibus quibuscunque, tunc propter illa uerba generalia potest hęres de feudo testari, aut legato relinquere, & transit ad extraneos hæredes, & in fideicommissum facta restitutione. Bal. in l. 1. nu. 27. vers. 34. quæritur. de rer. diu. Alex. in d. l. si patroni. nu. 14. in fin. & nu. 15. ff. ad Senat. consul. Trebell. Ias. in præl. feud. nu. 47. & 49. & Put. decis. 115. num. 4. lib. primo.

89 Cum autem † in dictis priuilegijs compræhendantur membra quæcunq;, compręhenduntur omnia beneficia, quia totũ, & pars eodem debet iure censeri. c. quoniam. c. 2. 12. distin. c. celebritatem, de consecr. 3. dist. & glo. in c. ex ore. in verb. quæ non probant, de priuil. & idem iuris est de toto, quòad totum, quod de parte quòad partem, glos. in eo c. 2. in uerb. membra, 12. dist. l. qui sit. ff. de vsur. & l. si duo. ff. de adminisat.

90 Habet etiam † magnus Magister collationem omniũ commendarum, & beneficiorũ suorum officialiũ, & familiarium, ac beneficiorum à prioratibus, baiuliuatibus, & commendis, dependentium per obitum in conuentu decedentium, vacantium, quæ sunt eidem specialiter reseruata, vt in stab. eiusdẽ ordinis. c. tamen si. de com. arg.
91 tex. in c. 2. de præb. in 6. & † ipse magnus Magister unà cum conuentu conferunt commendas, quas uocant, de cabimento, fratribus antianis eiusdẽ ordinis; secundum eorum antianitatis prærogatiuam. c. 1. eo. ti. de com.

92 Priores, & † castellanus, empostæ, quolibet quinquennio à die illorum promotionis vnam commendã alicui fratri antiano concedere possunt, si à festo SS. Philippi, & Iacobi ad aliud proximè sequens administratio trium commendarum extra conuentum vacauerit, & non aliàs, vt in c. consuetum. iuncto. c. in concedendis. eo. tit. de com. & fuit concessa in huiusmodi solùm

lùm casu prioribus facultas conferendi, quæ ad alios extendi non potest, cùm cætera magno Magistro, & conuentui sint reseruata, & cum constet de mente statuentium annullando gesta in contrarium, ibi in fine, si aliter fecerint, concessio, & dispositio eorũ nulla sit. Collationes in alijs casibus per priores factæ non subsistunt, glo. in clem. 1. in verb. pro infectis. de immunit. eccles. & Parif. cons. 15. nu. 65. vol. 2. & licet videatur casus, qui rarò contingere possit, quòd in vno prioratu eodem anno vacent, tres commendæ, nihil fuit ablatum prioribus per concessionem dictæ facultatis, & ideò etiã quòd nunquam casus aduenier, conqueri non debent, cùm magnus Magister, & conuentus, qui supremã habent iurisdictionem conferendi, eorum iure vtantur, l. iniuriarum. ff. de iniur. cũ similib.

93 Quilibet † prioratus habet quatuor commendas, cameras priorales, nuncupatas, & dictis commendis ad eorum collationem spectantibus possunt priores, & castellanus empostæ, vnã pro quinta camera priorali acceptare, & retinere, vt condecentiæ status eorũ commodiùs consulatur, c. prioribus, de com. dummodo quolibet quinquennio eorum Baiuliuas, commendas, domos, membra, hospitalia, ecclesias, oratoria, & alia quæcunq; loca eis subiecta diligenter visitauerint, vt in c. 1. 2. & 3. de visitat. alioquin ipsis negligentibus visitationem facere, carent omni iurisdictione, & præeminẽtia priorali, c. si prior. eod. tit.

94 Præterea † priores, baiuliui, & singuli commendatarij, eadẽ auctoritate ordinaria, beneficia quæcunq; à prioratibus, & alijs quibuscunq; commendis dependentia cõferre possunt, quia ex eorundem priuilegiorum, & statutorum dispositione, ordinaria auctoritate, ad ipsorum priorum, baiuliuorum, & commendatariorum collationem, & prouisionem spectant, vt in præ-

95 dicta bull. Pij iiij. ita quod † etiã presbyteri seculares illa in commendam, aut aliàs quomodolibet obtinentes, commendis cedere, aut illas aliàs dimittere non possunt, nisi de consensu eorum, ad quos præsentatio, aut collatio spectat, & in fauorem eiusdem religionis seu personarum, quæ habitum, per fratres capellanos eiusdem hospitalis deferri solitum suscipiãt, & professionem per eos emitti solita, emittant; nec illa, nisi intra sex menses à die intimationis habitum ipsius religionis susceperint, & regularem professionem intra alios sex mẽses emiserint, possidere possunt, nec pensiones absq; habitu retinere: quia resignationes etiam in manibus pa-

tioni spectantium, tenetur collatores personas idoneas ordinarijs locorum, vel si præceptoriæ, à quibus dependent, si nullius diœcesis existant, vicinioribus episcopis ordinarijs ad examen præsentare, quæ examina gratis,& absq; aliqua impensa fieri debent,à quibus examinati, & idonei reperti, collatores eiusdem ordinis easdem parochiales conferre possunt,vt in eo bull. Pij V. cap. 139. incipien. exposcit. circa med. & in stab.c.priores. de com.

98 Vlterius † priores, baiuliui, castellanus empostæ, commendatarij,milites, fratres,personę, vassalli, membra, loca, & bona quæcunq; eiusdem ordinis,sunt exempta a quorumcunq; locorũ, tàm laicorũ, quàm ecclesiasticorum ordinariorum iurisdictione, ita quòd ratione delicti, vel contractus, aut rei, de qua agitur, vbicunq; committatur delictum, ineatur contractus, & res ipsa consistat,etiam si exaduersò aliqui clerici seculares,vel regulares,aut laici existant, sub plenaria,& omnimoda etiam meri, & mixti imperij

99 iurisdictione,† & superioritate, magni Magistri, & conuentus existunt, vt in ea. bulla Pij iiij. pag.663.circa princ pag.665.& pag.671. circa fin. vers. necnon causas,& propterea in commendatarios fratres, & personas eiusdem ordinis etiam gladij,& deponendi facultatem,quam in delinquentes illos habitu, commendis, & vita priuando habet,possunt exercere, vt in stab. eiusdem ordinis. c.indignum. c. falsarij.c. frater.c. qui ꝓditoriè. c.si frater,cum plur. seq. de pęn. & c. habitu priuatus. de verb. signif. & in mero, & mixto imperio cum omnimoda iurisdictione consistit gladij potestas animaduertendi in facinorosos, & quamcunque iurisdictionem exercendi.l.imperium, & ibi glo.in ver.mixtum,& Bar. num.8.Bal. num.3.Paul.de Castro num.5. & Ias.num.8. ff. de

100 iurisd.omn.iud. † sententiæq; per eosdem magnum Magistrũ, & conuentum latæ, omnesq; commissiones, & citationes, collationes, bullæ, & omnia eorundem rescripta, à nullis locorum, & terrarum dominis, etiam ducali, aut regali auctoritate fulgentibus, expectato consensu libere exequi possunt, vt in ead. bull. pag.672. in princ. vers. & similiter.

101 Præterea † præfati baiuliui, priores, præceptores, & fratres possunt personas in dignitate ecclesiastica vbilibet cõstitutas, & quoscunq; locorum ordinarios,& eorum vicarios, officiales, canonicos Metropolitan. & cathedralium,aliarumq; ecclesiarum prælatos, & rectores auctoritate Apostolica in cõseruatores eligere, & deputare, qui quandiu

quandiu officium conseruatoris exercent, à nemine possunt impediri, quominus exequantur contra inobedientes sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas promulgando, eo. fol. vers. necnon personas; & licèt regulariter cōseruatores impedimento esse nō possint, quominus coram episcopo, siue alio superiore ordinario in criminalibus, siue mixtis causis qui possit accusari, & conueniri, nec in ciuilibus causis actor aliquem apud
102 suos † conseruatores iudices in iudicium trahere possit, literarumq; conseruatoriarum beneficio vltra quinquennium nemo gaudere, nec conseruatores tribunal erectum habere valeant, conc. Trid. c. 5. de reform. sess. 14. nec ī causis, quę iudicialem indaginem exigunt, procedere possint, c. 1. in fin. & c. fin. de off. deleg. in 6. & ibi. Innoc. d. c. 1. num. 4. in hoc tamen religio
103 Hierosolymitana, † & vniuersitates studiorum, & collegiorum à conc. declarantur exemptæ, etiam quòd causæ graues sint, & plenariam cognitionem requirant, sed quoad vniuersitates, prosunt tantum doctoribus, & scolaribus, in eisdem vniuersitatibus operam suam nauantibus. congreg. conc. in declarat. super eo. c. 5. de reform. in decis. sub ti. Louanien. & Me-
104 diolanen. † ac Oscen. & omnibus regularibus fuit concessum, vt in ciuitatibus Italiæ sibi conseruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, semelq; electos non mutarent, ac eorum nomina intra mensem episcopis locorum indicarēt, alioquin coram ipsis ordinarijs conueniri possunt, vt per congreg. ibid. super eo. c. 5. in declarat. quę incipit sanctissimus.

Conseruatore autem semel electo, illis nō licet ab eo recedere, & ad aliud conseruatorē pro illius causæ expeditione cōfugere: vt ibidem super eo. c. 5. §. quod regulares, & alia regularia loca sub dispositione eiusdem decreti Concilij non comprehenduntur, vt in eo. decret. in fin. Et propterea iuxta suorum priuilegiorum dispositionem conseruatores procedere possunt prę sertim contra eos, qui eorum priuilegia infringere prætendant, glos. 1. in d. c. 1. & ibi. Innoc. nu. 1. de off. delegat. Ideò contra exercentes in ipsos, & eorum bona, iurisdictionem, uisitationem, correctionem, aut passagia, areragia, gabellas, datia, tractas, collectas, decimas, census, noualia, subsidia, etiam charitatiua, cōgruas portiones, iucundum aduentum, pastor bonus, aut alia onera etiam iura synodalia, et seminarij puerorū, ac pro reparatione pōtium, fontium, furnorum, murorum, aut alia onera imposita, & imponenda ab ipsis, seu eorum colonis, labo-

laboratoribus, & personis eiusdem religionis exigere prætendētes, qui omnes sunt exempti, vt i prædicta bulla Pij IIII. pag. 668. vers. nec non à solutione, & pag. 672. post med. vers. nec omnino, ac Pij V. constitut. 76. pag. 1036. Greg. XIII. motu proprio. c. 62. vers. nec non fœlicis. pag. 1287. & conc. Trid. c. 18. de reform. sess. 23. conseruatores præfati procedere, & religionem ac alios prædictos tueri, & defendere tenentur.

105 Limitatur tamen † in episcoporum visitatione, in his duntaxat, quæ animarum curam, illiusq; exercitiū, & sacramentorum administrationē respiciūt, quam tanquam sedis Apostolicæ delegati gratis, & absq; vlla eiusdem religionis rectorum, & ministrorum impensa, & onere facere possunt, vt in eod. Bull. Pij V. c. 139. incip. exposcit, & Greg. XIII. c. 88. incipien. consueuit sedes.

106 Secundò, limitatur † quoad personas vicariorum, militum, capellanorum, ministrorum seruientium, ascriptorum, colonorum, procuratorum, ac familiarium eorundem, qui ecclesijs, alijsq; locis dictorum militum actu non seruiunt, & intra eorū domos non residēt, nec sub eorum obedientia viuunt, & qui legitimè, ac secundum regulam dictæ religionis professionem non fecerunt, contra quos ordinarij, tanquam sedis Apostolicæ delegati habēt iurisdictionem, & procedere possunt, conc. Tri. c. 11. de reform. sess. 24. & Bull. Grego. XIII. c. 67. incip. circunspecta in omnibus, & fuit diuisum à sacra cōgreg. conc. vt in decis. manu scrip. mihi 146. quæ limitatio oritur etiam ex dispositione eorūdem priuilegiorum eiusdem religionis, quibus ca-

107 uetur, † quòd priuilegijs tantummodo gaudeant, qui à magno Magistro, seu de eius licentia habitum susceperunt, & professionem emiserunt, nec vagabundis suffragentur, eo. Bull. Pij IV. fol. 669. ante medium, vers. quodq; illi, quia priuilegia sunt concessa principaliter in fauorem religionis, & secundariò personarum, quæ illi inseruiunt.

Non viuentes autem sub obedientia, nec inseruiētes, minusq; residentes, aut legitimè nō professi, priuilegijs gaudere non dobēt, quia cessat causa, ob quam fuerunt concessa. c. cum cessante, de appell. Fel. in c. cum accessissent. nu. 24. de constit.

108 Ideò priuilegium † cōcessum monachis, licet non sint clerici, super immunitate tutelæ, procedit, si in ecclesijs commorantur, non autem si vagantur, c. generaliter, & ibi gl. in ver. deuagantes. 16 q. 1. & propter officium

109 † datur beneficium, sed fœminas sibi concubinas, vt sponsas eligentes, & ob fornicationem

officium dimittentes, amittunt beneficia, c. si quis sacerdotum,
110 & c. eos etiã. 81. dist. Et † cum parochiales conferantur, vt parochi per se ipsos deseruiant, & resideant, non residentes sunt beneficijs priuandi, c. quia nonnulli, & c. relatum. de cler. non resid. conc. Trid. c. 1. post med. vers. eadem omninò. sess. 23. de reform. & Pius V. in Bull. c. 64.
111 incipien. cupientes, † & quia beneficia datur, vt ecclesijs inseruiatur, si quis beneficiatus fuerit excommunicatus, prouentus ecclesiastici sunt ei subtrahendi. c. pastoralis. in fine, de appell. & c. fatores, de cler. excom. vel depos. quia cum sit extra ecclesiã, nomine ecclesiæ nihil potest possidere. c. quo iure, vers. item relegantur, 8. dist. c. eos qui, 32. dist. & c. quod autem 23. q. 7.

DE RESIGNATIONIBVS, ET EORVM publicationibus. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Resignationes aliæ simplices, aliæ conditionatæ.*

2 *Resignationes conditionatæ fiunt pluribus modis.*

3 *Resignatio facta cum clausula, in fauorem talis. N. & non aliter, nec alio modo, an admittatur.*

4 *Resignatio ex causa permutationis non tenet, nisi resignanti de alio beneficio prouideatur.*

5 *Resignatio potest fieri cum designatione personæ, cum reseruatione omnium fructuum, demptis scutis cẽtum pro titulario, vel cum reseruatione pensionis annuæ.*

6 *Resignatio, nisi fuerit facta iuxta formam mandati, non valet, etiam si supplicatio fuerit expedita.*

7 *Clausula, quæ in mandatis solet apponi, & non aliàs, aliter, nec alio modo, necessitatem inducit, ita quòd eius transgressio vitiat actum.*

8 *Mandatum datum ad resignandum, vel ad consentiendum reseruationi pensionis, re integra, potest quandocunq; reuocari, sed est reuocatio intimanda.*

9 *Resignationes beneficiorum in Romana curia sunt publicandæ intra sex menses, si beneficia sint citra montes, si verò vltra, intra nouem à data concessionis gratiæ numerandos.*

10 *Beneficiorum permutationes sint publicandæ.*

11 *Resi-*

11 *Resignationes beneficiorum quorumcunq; sunt publicandæ.*
12 *Resignationes, quæ consistorialiter fiūt, non sunt publicandæ.*
13 *Resignationes, & iurium cessiones auctoritate ordinaria intra mensem admitti, aut reijci debent.*
14 *Resignationes quibus casibus sint nullæ.*
15 *Resignationes beneficiorum auctoritate ordinaria collatorum intra tres menses debent publicari.*
16 *Resignationum publicatio i quibus & quomodo fieri debeat.*
17 *Resignationes beneficiorum ruralium quomodo debeant publicari.*
18 *Resignationes propter impedimentum belli, vel pestis, quibus in locis fieri debeant.*
19 *Resignationes, vel cessiones iurium beneficiorum litigiosorum quomodo sint faciendæ.*
20 *Cardinales sub constitutione de publicandis resignationib. comprehenduntur.*
21 *Forma à lege data non seruata corruit actus.*
22 *Formæ defectus, maior est, quàm defectus materiæ.*
23 *Forma certa data à iure, vel ab homine, paria sunt agere directè contra, vel citra.*
24 *Alienatio rei ecclesiæ facta forma non seruata infringitur.*
25 *Alienatio rerum immobilium minoris quando infringatur.*
26 *Forma iuris non seruata, quando reddat matris testamentum nullum.*
27 *Beneficia resignata ob non publicationem vacant ipso iure.*
28 *Beneficia vacantia ob non publicationem resignationis sunt sedi Apostolicæ reseruata.*
29 *Regula de triennali possessore quos tueatur.*
30 *Regula de triennali possessore se tueri non possunt obtinentes beneficia vacantia ob non publicationem resignationum.*
31 *Titulum coloratum quis habere dicatur.*
32 *Regula de triennali iuuari non potest prouisus de parochiali sine concursu.*
33 *Possessio est ius insistendi rei nō prohibitæ possideri.*
34 *Impetrationes beneficiorum vacantium ob non publicationem quomodo fieri debeant.*
35 *Beneficijs litigiosis ipetratis quomodo sit in lite procedendum.*
36 *Subrogatus eodem iure vti debet, quo ille in cuius locum subrogatur.*
37 *Relegatio facta dignitati, transit in subrogatum in dignitate.*
38 *Magnus Magister, & conuentus religionis Hierosolymitanæ quomodo de beneficijs eiusdem religionis prouidere possit.*
39 *Magnus Magister religionis Hierosolymitanæ pensiones annuas reseruare, & fructuum reseruationes facere potest.*
40 *Beneficia regularium commendata*

data etiam comprahenduntur sub constitutione de publicandis resignationibus.
41 Resignatio commendarum, quæ in conuentu religionis Hierosolymitanæ admittuntur, non cadunt sub constitutione de publicandis resignationibus.
42 Proœmium causam finalem dispositionis indicat.
43 Constitutionis causa cessante, cessat constitutio.
44 Commendis religionis Hierosolymitanæ vacantibus, qui fructus ærario debeantur.
45 Commendæ religionis Hierosolymitanæ quibus oneribus sint grauatæ.
46 Dispositio quantuncunq; generalis debet interpretari, & restringi, vt non comprahendat casum absurdum, per quem quis pœnam incurrat.
47 Priores, baiuliui, & commẽdatarij religionis Hierosolymitanæ sunt veri ordinarij.
48 Coadiutoriæ an sint publicandæ.
49 Ius idem esse debet, vbi est eadem ratio.
50 Constitutio de publicandis resignationibus, quare edita fuit.
51 Proœmiũ causam finalẽ indicat.
52 Constitutionis causa cessante cessat constitutio.
53 Lex etiamsi sit perquàm dura, à verbis legis non est recedẽdum.
54 Coadiutoriæ celari non possunt.
55 Subrogatus frui debet prærogatiuis eius, in cuius locum subrogatur.
56 Canonicorum tres sunt gradus.
57 Coadiutor quomodo inter alios canonicos sedere debeat.
58 Auctoritatis propriæ lumine fulgentes, præferuntur illis, qui vices aliorum gerunt.
59 Honor debetur constitutis in dignitate ratione excellentiæ.
60 Coadiutor canonici vocatur canonicus fictus.
61 Canonici veri fictis sunt præferendi.
62 Coadiutor datus canonico in ordine sacerdotali canonicos in ordine diaconali, vel subdiaconali præcedere debet.
63 Canonicus præcedere debet coadiutorem canonici eiusdem ordinis primò receptum.
64 Coadiutoriæ forma est semper consideranda, vbi de illius viribus dubitari contingit.
65 Coadiutor infirmus, vel corporaliter legitimè impeditus lucratur distributiones quotidianas.
66 Coadiuto excommunicato, an coadiutor pro eo distributiones quotidianas lucrari possit.
67 Excommunicatus non lucratur fructus, aut emolumenta beneficiorum.
68 Excommunicatus, qui non potest per se, nec per alium ad sui vtilitatem agere potest.
69 Coadiutor canonici, an vocem actiuam, & passiuam in capitulo habere possit.
70 Verba generalia generaliter sunt intelligenda.

71 Coadiu-

71 *Coadiutores pluribus dantur.*
72 *Coadiutor quis dicatur,*
73 *Aetas in coadiutore quae requiratur.*
74 *Coadiutor episcopi cum futura successione minor 30 annorum sine dispensatione Apostolica deputari non potest.*
75 *Coadiutores cū futura successione plurib. de causis dari possūt.*
76 *Coadiutor episcopi quae exercere possit.*
77 ***Coadiutores dignitatibus in cathedralibus ecclesijs existentibus dari possunt.***
78 ***Coadiutores parochialium ecclesiarum rectoribus, quibus ex causis dari possint.***
79 ***Coadiutores abbatibus, & abbatissis dari possunt.***
80 ***Coadiutores regibus, & principibus dari possunt.***

QVomodo beneficia per obitum vacantia conferantur, edoctum fuit supra, nunc autem de vacantibus per resignationem est agendum. Resigna-
1 tiones verò † aliae sunt simplices, vt quae fiunt sine conditione & pacto, non designata persona, cui beneficium conferatur. c. tua nos. de symon. & Put. decis. 158. nu. 4. lib. 3. & istae fieri possunt per procuratorem, aut resignātem, qui personaliter potest
2 resignationi consentire. † Aliae conditionatae, quae pluribus modis fiunt in fauorem designatae personae resignatarij.
3 Primò, † in fauorem talis, & non aliàs, aliter, nec alio modo, & quia in supplicationibus non conceditur clausula, in fauorem talis. N. & non aliàs, aliter, nec alio modo, tunc procurator ad resignandum in fauorem Sempronij non potest resignare, nisi prouideatur in fauorem personae nominatae, quia contra formam mādati resignatio admitti non potest. glo. in c. olim, il primo, in ver. traditam, de rest. spo. Paris. cons. 19. nu. 23. vol. 2. & Rebuff. de resig. cōd. nu. 3. par. 3.
4 Secundò, † ex causa permutationis, dummodo resignanti prouideatur de alio beneficio. cap. vnic. de rer. permu. in 6. & clem. vn. eo. ti. & nisi resignāti de alio beneficio, pro quo permutatur, prouideretur; resignatio, vti facta contra formam mandati nō tenet, ex supradeductis, quia nō abdicatur ius à resignante, nisi perfecta resignatione. Rot. decis. 4. nu. 11. de renunc. in no.
5 Tertiò † designata persona, & reseruatis resignanti omnib. fructibus, demptis scutis centum auri pro titulario, quae ad minus super abbatijs, & alijs pinguibus beneficijs de stylo reseruantur, vel reseruata pēsione annua centum ducatorum, aut alia inter partes conuenta, libera, immuni, & exempta; & tunc nisi cum eadem reseruatione iuxta formam

formam mandati, consensus resignationis nó admittitur; quia notarij, ad quos officium cōsensus huiusmodi extendendi spe-
6 ctat, etiam† quòd supplicatio sit expedita, si cùm mandato non concordat, consensum non admittunt, quicquid in cōtrarium teneat. Rebuff. vir alioqui peritissimus, quòd papa possit dimidiam pensionis sine cōsensu admittere, & valebit resignatio, de resig. condit. nu. 25. & 26. par. 3. quia resignatio esset nulla defectu mādati. l. diligenter, ff mād. & Felin. in c. ex parte. num. 4. de
7 const. † Clausula enim, quæ in mandatis solet apponi, & non aliàs, aliter, nec alio modo, necessitatem īducit, ita quòd eius transgressio vitiat actum. Paris. consi. 19. nu. 18. 19. & 20. vol. 2. salua tamen semper absoluta papæ auctoritate.
8 Mandatum † datum ad resignandum, vel ad consentiendū reseruationi pensionis, re integra, potest quandocunque reuocari, sed requiritur intimatio facta procuratori, auferēdo ab eo facultatem sibi traditam, aut inhibēdo, ne vlterius vigore mandati in eius personam ad resignandum facti, audeat beneficium resignare, sub pœna nullitatis, & si plures procuratores fuerint cōstituti omnibus est reuocatio intimanda, quia aliàs intimatio facta vni non prodest quoad alium, quidicitè posset re-
nunciare, vel sufficeret intimatio facta resignatario, clem. vn. de renun. & Rebuf. pract. benef. de reuocat. proc. par. 3. sed quia de resignationibus Pau. Paris. copiosum tractatū edidit, ex quo ad saturitatem commodè quis haurire potest, hæc pauca mihi delibasse sufficiat.
9 Beneficiorum† resignationes sunt publicandæ, vt per diuersas constitutiones Innoc. vij. consti. 13. Pij iiij. cōst. 15. Pij v. 182. & Greg. xiij. 87. quę vltima, cùm omnes constitutiones prædecessorum super publicādis resignationibus comprahendat, reformet, restringat, & abroget, vt in ead. const. circ. fin. vers. decernentes, ea sola seruari debet. Ideo resignationes, iurium cessiones, & beneficiorum pmutationes, in pōtificis, seu notariorum Romanæ curiæ, facultatem habentiū manibus factæ, intra sex mēses, si citra montes, si verò vltra, intra nouē mēses à data cōcessionis gratiæ, nō autē à die præstiti super ea consensus numerādos, debent publicari, vt in ea. const. in princ. §. nos hoc malum, & ex hoc tollitur quæstio, & difficultas, an tempus solùm currere debeat à die præstiti consensus, de qua per Gomes. de publ. resign. nu. 3. vers. sed prædictis. ac nu.
10 4. 5. & 6. q. 7. † & debet etiam fieri de permutationibus beneficiorum, ut ibi eo. §. in prin. et arn causa permutationis, cuiuscunque longa

lõga disputatione pro parte affirmatiua, & negatiua ab eo. Gomes. in ea. reg. de pub. in q. 3. per tot. tractata:

11 Procedit etiam † & habet locum in beneficijs commedatis, vt in eo. §. nec hoc malum; ibi, ac commendatarum; & capit resignationes quaruncunq; ecclesiarum, monasteriorum, prioratuũ, tam virorum, quàm mulierum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum quorumcunq; secularium, & quorumuis ordinum etiam militiarum regularium, etiam electiuorum, & manualium, ac etiam de iure patronatus laicorum illustrium, & alias quomodocunq; existentium, etiam quòd in petitorio, siue in possessorio sint litigiosa, vt in ea. cõst. §. cęterum modus, qua tolluntur deducta pro parte negatiua, quòd constitutio non procederet in beneficijs commendatis, vt per Gomes de publ. q. 4. & quia dubitabatur, an haberet locum in beneficijs consistorialibus, vt per eundem Gomes. q. 5. declaratur, quòd procedat etiam in beneficijs cõsistorialibus, quando extra cõsistorium resignationes admittuntur etiam cum reseruationibus nominis, tituli, administrationis, reseruationis fructuum, etiam omniũ, ac rerum, & iuriũ quoruncunq; vt in eo. §. ceterũ, & cum inclusio vnius sit exclu-

12 sio alterius, † sequitur, quòd beneficia de quibus in consistorio disponitur, non comprehenduntur sub constitutione; quia renunciatio facta in consistorio in præsentia Pontificis, & Cardinalium satis dicitur publicata, vt per Gomes. d. q. 5

13 Resignationes † etiã ex causa permutationis, & iurium cessionis in manibus ordinariorum etiam S.R.E. Cardinalium, etiã indulta à sede Apostolica habentium, ac legatorum etiam de latere, & delegatorum etiam specialium eiusdem sedis extra Rom curiam factæ, intra mensem admitti, vel reijci, resignationesq;, & prouisiones resignatorum beneficiorum omninò intra mensem ab ipsis ordinarijs admitti debent, vt in ea. const. §. de beneficijs. circa fin.

14 † admissio autem in fauorem, vel de beneficio sic resignato consanguineo, vel affini resignantis, vel familiari admittentis resignationem fieri non potest, sub suspensionis & alijs pęnis, vt in const. Pij V. super admittendis resignationibus con-

15 stit. § 8. † ordinaria auctoritate de beneficijs per resignationem vacantibus etiam S.R.E. Cardinales, ac legati etiam de latere intra mensem debent prouidere, & prouisi resignationes intra tres menses à die prouisionis factæ numerandos publicare, & possessionem beneficij modo infrascripto capere, aut petere

tenen-

teneantur. vt in §. de beneficijs autem.

16 Publicatio resignationũ † in Cathedrali, & in ecclesia, seu ecclesijs beneficij, si in pluribus ecclesijs beneficiorum existat, fieri debet, dum frequens populus ad missarum solemnia conuenit, vbi palã omnibus literæ siue Apostolica siue auctoritate ordinaria factæ, earumuè trãsumptũ debet exhiberi, claraq; & intelligibili voce resignatio, seu cessio, ac beneficij qualitas, & inuocatio, nominaq; & cognomina resignantis, seu cedentis, & resignatarij, seu cessionarij pronunciari debent; vt omnia possint verisimiliter, ad omnium ibi existentium notitiam peruenire, exemplumq; literarum collationatum valuis ecclesiarum affixum relinqui debet. ead. const. §. nos hoc malũ. in fin.

17 Pro beneficio rurali † quodq; populo, aut conuentu caret, publicatio in parochiali intra cuius parochiæ limites beneficiũ constitutum existat, & in Ca-

18 thedrali ecclesia, † vel si locus bello, aut peste, seu manifestis periculis subiaceat, tunc in proxima parochiali, ac etiam in Cathedrali ecclesia, vel si aditus ad illas, aut alteram ipsarum minime sit securus, in alia Cathedrali, vel parochiali viciniori periculorum immuni publicatio huiusmodi fieri debet. ea. const. § si verò ecclesia.

19 Prouisus de beneficio, † etiam litigioso, vel à cedente non possesso possessionem beneficij infra dictum tempus vigore literarum Apostolicarum desuper confectarum, aut prouisionis auctoritate ordinaria factæ, nec alias apprehendere debet, quòd si propter litem, aut aliud impedimentum apprehendere nõ poterit, saltem literas cum earum publicatione, si tunc facta fuerit iudici, seu executori illarum, vel illi, ad quos pertinet, per se, uel procuratorem suum legitimum, infra idem tempus præsentare, & apud illum, uel illos pro ipsarum literarum executione instare, & possessionem huiusmodi instanter petere debet, vt in ea. const. §. is quoque.

20 Cũ autẽ S.R.E. Cardinales, † sub regulis cancellariæ nõ comprӕhendãtur, ut trad. Gomes. in procem. reg. q. 6. nu. 10. & habet per Clementem papam viij. in suis regulis cancellariæ reg. 69. & ideo dubitari contingeret, an constitutio huiusmodi ipsos cõprehenderet, licèt uideretur, quòd sic. c. 1. de schismat. & idẽ Gomes. de publ. resign. q. 12. nu. 3. ad tollendum omne dubium fuerunt expresè comprӕhensi, ut ead. constit. §. 1. ibi, etiam S.R.E. Cardinales.

21 Resignationũ publicatio † sub modo, & forma desuper tradita fieri debet, aliàs redditur nulla,

la, ut expressè disponitur, ultra quod non seruata forma data à lege corruit actus. c. cum dilecta. de rescrip. c. venerabili. de off. deleg. c. fin. de rest. spol. Rom. cons. 236. num. 8. & Felin. in d. c. cum dilecta. num. 6. circa med. vers. gesta contra formam.
21 de rescrip. † maior est enim defectus formę, quàm materię. glo. i l. vnus. §. si acceptilatio. i verb. inutilis. & ibi Paul. Castr. nu. 2. de pact. & l. certa forma. & ibi Io. de Plat. C. de iur. fisc. lib. 10. nec potest adimpleri per equipollens, vt in ea. const. eo. §. caeterum. quia quando datur certa
23 forma † à iure, vel ab homine, paria sunt agere directè contrà, vel citrà. c. prudentiam. & ibi abb. num. 5. de off. deleg. & Felin. in d. c. dilecta. nu. 6. vers. amplia primo, qui tradit regulam cum pluribus limitationibus, & ampliationibus, & hinc vide-
24 mus † quòd ex isto capite infringitur alienatio rei ecclesiae facta, forma non seruata, c. sine exceptione. 12. q. 2. c. 1. de reb. eccl. non alien. in 6. & clem. 1. & ibi Card. eo. tit. Bart. in l. cum sic, §. eam transactionem. nu. 3. ff. de transac. Bal. in l. fin. §. necessitate. nu. 27. C. de bo. quę lib. Ias. in l. contra iuris. num. 9. de pact. & Felin. in c. causam. il 1. nu. 8. vers. contra haec. de iud.
25 Infringitur etiam † alienatio rerum immobilium minoris facta sine decreto, dummodo pecunia non probetur versa in eius vtilitatem, l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eo. l. vtere, & l. si praedium. §. emptor. C. de praed. min. sine decr. non alien.
26 & praeteritio filij † facta à matre sine insertione causae legitimae hodie reddit testamentum nullum, etiam ob non seruatam formam iuris nouissimi, de quo in §. aliud quoq; capitulum. in auth. vt cum, de appel. cognosc. colla. 8. Alex. in auth. non licet. num. 9. C. de lib. praeter. & Bal. in cons. 2. in fin. vol. 1.
27 Beneficia resignata † publicatione non facta, tàm ex parte resignantium, quàm resignatariorum vacant ipso iure, nec resignantes continuando possessionem constitutione de annali, vel triennali iuuari possunt, & resignatarij ad beneficia, resignata obtinenda inhabiles, &
28 incapaces redduntur; † beneficiaq; sic vacantia à sede Apostolica duntaxat possunt impetrari. ead. const. 87. §. quod si quicquam, & dicta dictio taxatiua excludit omnem facultatē ordinarijs attributam conferendi, cum excludat omnes alias personas, Bar. in l. 1. num. 1. & 3. ff. si quis ius dic. non obtem. Bal. in l. si qui ex consensu. nu. 2. de epis. aud. & Felin. in c. contingit. num. 3. de fid. instrum.
An autem triennales possessores post resignationem, publicatione non facta, regula de

triennali defendi possint. videtur, quòd sic, † quia regula de
29 triennali tuetur omnes prouisos, duobus casibus exceptis, videlicet, ingressu simoniaco, & intrusione in beneficijs, dispositioni Apostolicæ ex generali reseruatione in corpore iuris clausa, reseruatis, quæ vacant in curia, c. 2. de præb. in 6. & cum dicta constitutio sit extrauagans, & non clausa in corpore iuris, & ideo casus non publicationis resignationis non sit de exceptuatis, remanet sub regula, cũ exceptio firmet regulam in contrariũ. c. dominus, cum glo. 32. q. 7. c. nonne. de præsump. l. nam quod liquidè. in fin. de pen. leg. §. vt autem. vbi glo. pen. & ibi Bar. in auth. de non alien. aut permut. col. 2. Rom. cons. 337. num. 8. & Felin. in c. quoniam frequẽter. num. 1. vt lit. non cõtest. videtur etiam, quòd regula eadem se tueri possint prouisi de parochialibus sine concursu contra formam dictæ constit. Pij V. 32. in conferendis, & sacri conc. Trid. dispositionem.

His tamen non obstantibus, in dictis casibus possessores regula de triennali iuuari nõ pos-
30 sunt, † quia resignans amittit titulum, & possessionem beneficij, Rot. decis. 2. num. 3. de renunc. in antiq. Paris. cons. 176. num. 4. & 5. & cons. 185. num 1. & 2. lib. 4. & Put. decis. 250. num. 2. lib. 2. Nec potest habere coloratum titulum, quod quidẽ
31 requirit regula; quia † titulum coloratum habere dicitur, qui illud habet ab habente de iure facultatem conferendi, Lap. alleg. 16. nu. 2. abb. in can literis. num. 12. de rest. spol Paul. de Castr. cons. 253. nu. 4. vol. 1. Natt. cons. 411. num. 7. & 9. Osasc. decis. 116. num. 7. & Gomes. de trien. poss. d. q. 10. num. 2. & ob non publicationem titulus habitus ab habente facultatẽ conferendi redditur ad non titulũ, ex dispositione eiusdem constitutionis 87. §. quòd si quicquã.

32 Nec iuuari † potest dicta possessione prouisus de parochiali ab ordinario, etiam S.R.E. Cardinali, ac sedis Apostolicæ legato, uel nuntio sine cõcursu, quia dicta cõstitutio, in conferendis compræhendit etiam Cardinales, & habet decretum irritans, similesq; prouisiones nullum prouisis ius, aut titulum etiam coloratum tribui, illasq;, ut prius uacare, & sedi Apostolicæ reseruatas esse uoluit, & declarauit, ut in ead. constit. §. nos ad quorum, & annalis possessio nõ iuuat detinentem beneficium reseruatũ Gomes. de anna. poss. q. 23 per totum. nec triennalis. idem Gomes. in reg. de trien. q. 26. num. 6. 7. & 9. Possessio enim
33 † est ius insistendi rei non prohibitæ possideri, ut trad. Bar. in l. 1. num. 6. ubi omnes Doct. ff. de acq. poss. sed possidentes post

resigna-

resignationem, aut sine concursu contra prohibitionem sacri conc. & dictæ constitutionis sunt merè intrusi, & titulus redditur ad non titulum; ex supra deductis.

Impetrationes beneficiorum
34 † sic ob non publicationem uacantium fieri debent cum expressione nominum, & cognominum resignantium, seu cedentium, & resignatariorum, seu cessionariorum, & impetrantes à data suarum impetrationũ ea omnia, quæ cadentes à iure pdicto prestare debebant, adimplere tenentur. ut eod. §. quod si quicquam. post med.

Si uerò beneficia impetrata
35 fuerint litigiosa † contra cedentes ad ulteriora etiam usq; ad sententiam diffinitiuam, ac rem iudicatam, & illius executionẽ procedi poterit. licitum tamen erit resignatarijs, seu cessionarijs, aut subrogatis coram iudice, coram quo lis pendere contigerit, comparere, ac ad causam in eisdem statu, & terminis, in quibus reperietur, absq; alia commissione erunt admittendi, ut ead. const. §. sed ne in be-
36 neficijs. † quia cum subrogentur in loco aliorum, eodem iure uti debent. c. ecclesia. il 1. cum glo. post med. ut lit. pend. & ibi Innoc. & abb. nu. 6.

Hinc videmus quòd subrogatus in officio, vel collegio alterius vtitur iure illius in cuius locum subrogatur, tã quoad commodum, quàm ad incommodũ l. vn. C. de colleg. & cartopa. & ibi Bart. §. fin. Io. de Plat. & Rebuf. num. 4. lib. 11. & idem Bart. in l. comperimus nu. 4. de prox.
37 sacr. scri. lib. 12. & delegatio † facta alicui in dignitate constituto sub nomine dignitatis, transit in subrogatum in dignitate. c. quoniam abbas, & ibi Innoc. nu. 1. & abb. nu. 4. de off. deleg. c. pastoralis. §. ad quod dicimus, & ibi glo. in ver. succedat. de off. iudicis ord. & quia dubitari potest, an resignationes, & cessiones commendarum, & beneficiorum religionis Sancti Ioannis Hierosolymitani sub dicta constitutione de publicandis compræhendantur, stante quòd
38 † magnus Magister, & conuentus de beneficijs tanquam priuatis prædijs in titulum perpetui beneficij ecclesiastici, seu ẽt ad nutum, seu amouibiliter vni, vel diuersis personis assignari solitis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, seu aliàs affectis, aut ad sedem ipsam deuolutis liberè prouidere, & illa vnire & dismẽbrare, & de illis disponere, antianitatesq; tam generales, quã speciales, super eisdem beneficijs fratribus eiusdem religionis concedere, & resignationes
39 † dictorum beneficiorum recipere, & admittere, illaq; resignantibus titulum, seu denominationem, ac omnes eorum fru-

ctus, seu illorum partem, aut super illis quascunque pensiones annuas, quæ etiam transeant ad successores in eis reseruare, concedere, constituere, & assignare, & quod altero decedente, superstes in illius possessione succedat, indulgere potest, vt in bull. Pij iiij. c. 14 incipien. circumspecta Romani Pontificis. pag. 667 post med. uers. & tam Magistro.

40 gistro. † uidetur, quòd comprehendantur uerbis expressis, beneficia commendata regulariũ militiarum, etiam electiua, & manualia. eo §. nec hôc malum & §. cæterum; quod puto uerum quoad resignationes beneficiorum, quæ extra conuentum etiã apud sedem Apostolicam admittuntur, quia tunc, cum conueniant uerba constitutionis, intrat illius dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & cum comprahendat etiam S.R.E. Cardinales, qui dignitate, fauoribus, & priuilegijs præcellunt multo magis inferiores, quia ubicunq; est eadem ratio, uel æquitas, eadem esse debet iuris dispositio, l. illud. ff. ad leg. aquil. & l. à Titio. ff. de uerb. oblig.

41 Sed in commendis, † quæ in conuentu resignantur, & vt uocabulo conuentus vtar, smutiuntur, vt in stabil. eiusdem religionis. c. statuimus. de com. & c. motio. de verb. signif. quia illius vacatio inducitur i lingua, idest in natione, c. linguas. eod. tit. & d. c. motio, & ibi, per magnum Magistrum, & conuentũ duntaxat, resignationes admittantur. c. statuimus, quòd nullus. & c. præter id, eo. tit. de com. & secuta vacatione de commendis ab eodem, magno Magistro, & conuentu prouideatur, c. statuimus vt statim, eo. tit. non requiritur publicatio, quia licèt regulariter publicatio omnium beneficiorum resignatorum etiã militiarum, & consistorialium fieri debeat, fallit tamen regula, quando beneficia cõsistorialia in consistorio resignantur, vt in d. §. cæterum ibi, extra tamen dictum consistorium admittentur, & est ratio, quia renũciatio facta in consistorio in præsentia prĩcipis satis dicitur publicata. vt trad. Gome. i q. 5. supracitata.

Ideò parimodo dicuntur publicatæ resignationes factæ in manibus magni Magistri, & conuentus, quia fiunt in concilio præsentibus fratribus illius linguæ, cuius commẽda existit; de quorum interesse agitur, & cum linguarum congregatio in concilio fiat cum præsentia priorum linguæ. vt in eisd. Stabil. in c. quoniam plerunq;. c. vt liberiùs. & c. quia bonum, de concil. & expediantur desuper bullæ sub plumbo, vt in c. ad liberationem, eo. tit. publicatioq; resignationum fuerit inducta tantummodo ad euitandas clandestinas, & fraudulentas resignationes,

ctiones, vt in bull. Pij V. c. 182. incip. sanctissimus, in procem. & eadem const. Greg. xiij. etiam in
42 procemio † quod causam finalé dispositionis indicat. l. fin. & ibi Bart. nu. 3. ff. de hæred. instit. & Paris. cons. 56. nu. 24. vol. 4. cessante causa constitutionis, cessat constitutio. c. neophitus. cū gl. ī ver. causa. 61. dist. & c. quod pro remedio. & ibi glo. in ver.
43 cessante. 17. q. 7. † & cessante causa finali cessat effectus. c. cū cessante. in princ. & ibi abb. nu. 2. de appell. glo. in c. post transla tionem, in verb. cessante. extra de renunc. glo. in ver. non cohęret. in l. cum tale. §. falsam causam. ff. de cond. & demonst. Bar. in l. demonstratio. nu. 18. ff. eod. tit. & in auth. de nupt. §. si quis vero, nu. 1.

Causa finalis dictæ constitutionis in resignationibus in manibus magni Magistri, & côuentus factis, nec applicari potest;
44 q̄nquidem † ex oibus prioratibus, castellaniæ empostæ, baiuliuatibus, cômendis, & administrationibus, quę per cessionem, & resignationē alijs conferūtur, fructus, & redditus duorum annorum integrorum, primi, & secundi anni ab ærario religionis sunt percipiendi, vltra quod prouisi de commendis per resignationem omnia debita, quibus resignantes tēpore resignationum, & cessionum obnoxij erant, persoluere tenentur, vt in dictis stabil. c. præterea statuimus, & c. insuper tenebantur, de com. ærar. etiamsi Apostolica auctoritate fuerint prouisi; vt in motu proprio Pij iiij. & alio Pij V. non impressis, sub Sixto V. in forma, rationi congruit, expedito, in libro eiusdē religionis registratis, & in motu proprio in bull. Greg. xiij. incipien. dudum. fel. rec. Pius Pap. V. c. 78.

45 Sunt etiam † omnes commendæ grauatæ annuis pensionibus perpetuis, communi ærario religionis persolui debitis, quæ impositiones, & responsiones vocantur, vt in stab. 1. de com. ęrar. quas annis singulis in capitulo prouinciali, vel in festo S. Ioannis Baptistę quocunq; casu fortuito, & inopinato non obstante, receptoribus & procuratoribus religionis, priores, castellanus empostæ, baiuliui, commendatarij, & fratres tam exempti, quàm non exempti persoluere tenentur, c. statuimus, il 1. & c. quod si aliqui, eo. tit. à quibus resignationes clandestinæ, aut simulatæ fieri non possunt,
46 dispositio † enim quantuncunque generalis semper debet interpretari, & restringi, vt non comprahendat casum absurdū, per quem quis indebitè pœnam incurrat, Bart. in l. cæsar, nu. 1. ff. de publ. Paris. consi. 59. nu. 23. & 24. volum. 3. & Osasch. decis. 59. num. 8.

47 Priores, † baiuliui, & cômendatarij

datarij intra limites suarũ commendarum sunt veri ordinarij, vt in bull. Pij iiij. c. 14. pag. 172. circa fin. & in stabil. c. prioris, c. prior. c. impunitas, de prior. & sunt exẽpti à iurisdictione quorumcunq; ordinariorũ, habẽtq; collationem beneficiorum suorum, prioratuum, baiuliuarum, & commendarum extra cõuentum etiam per resignationem vacãtium, vt in c. priores in suis, & c. tamen si, de comm. Ideò in istis resignationibus per inferiores collatores extra conuentum admissis collationibus subsecutis, & alijs Apostolica auctoritate admissis procedit dicta constitutio, quòd tales resignationes debeãt publicari, quia cum non possit dari ratio diuersitatis ab alijs ordinarijs, & expressè comprehendantur beneficia & commendæ militiarum, sunt publicandæ ad mentem ipsius constitutionis, aliàs ob non publicationem vacant ex supra allegatis.

48 Quęritur de coadiutorijs, † an subjaceant constitutioni Gregorij XIII. de publicandis resignationibus, dubium facit consensus coadiuuati, qui requiritur in coadiutoriarum concessione, & habet vim resignationis, vt per Put. decis. 108. nu. 2. lib. 2. & coadiutor adueniente morte coadiuuati remanet subrogatus sine alia collatione, aut prouisione, perinde ac si esset resignatarius cum reseruatione omnium fructuum, quo decedente fructus cedunt titulo, & cum resignationes cum fructuum reseruatione sint publicandæ, vt in dicta constitutione. §. cæterum modus, pari ratione videntur publicandæ coadiuto-

49 riæ, quia † vbi est eadem ratio, idem ius esse debet. l. illud. ff. ad l. aquil. & Crauet. cons. 183. nu. 3. tamen dictæ coadiutoriæ non cadunt sub dicta constitutione de publicandis resignationibus, vt infra demonstrabitur.

50 Causa enim † fundamentalis constitutionis de publicandis resignationibus fuit ad prohibẽdas simulatas, occultasuè beneficiorum ecclesiasticorum resignationes, vt verba eiusdẽ constitutionis sonant in proœmio, quod inducit causam finalem. l. fin. ff. de hęred. instit. & Ias. post alios per ipsum citatos in. l. si pacto quo pęnam. nu. 14. C. de pact. proœmij autem ra-

51 tio † adeo est potens, quòd sicut corpus ab anima, ita dispositio ab ipsa ratione proœmiali regulatur, Ias. in. l. qui quadraginta, nu. 2. ff. ad trebel. & Gomes. de annua poss. q. 4 nu. 2. Ideo cum cesset ratio proœmialis in coadiutorijs, quæ simulatè, vel occultè fieri non possunt, non habet locum dicta constitutio,

52 † quia constitutionis causa vel ratione cessante cessat constitutio. c. cum cessante, de appell. & Tiraq.

Tiraq. in tract. cess. cau. par. 1. num. 53.

Præterea constitutio loquitur de resignationibus quibuscunque tam simplicibus, quàm permutationis, vel quauis alia causa etiam per iurium cessionem, & de beneficijs litigiosis factis, non tamen loquitur de
53 coadiutorijs, † & à verbis legis non est recedendum, etiam si lex sit perquam dura. c. in memoriam. 19. dist. & l. prospexit. ff. qui, & à quib. Nam dicta constitutio est pœnalis, & in pęnalibus non fit extensio. c. odia. de reg. iur. in 6. coadiutoria enim
54 † beneficiorum, non potest propriè dici resignatio, licèt formã resignationis repræsentet, Rot. in nouiss. par. 3. lib. 3. decis. 10. num. 3.

Coadiutoriæ enim celari nõ possunt, cum coadiutor in choro, loco coadiuuati, publicè inseruiat, & dubitatur, an in sede coadiuuati, aut alia sedere debeat, cum autem coadiutor repræsentet personã coadiuuati,
55 † & subrogatus regulariter eisdem prærogatiuis frui debeat, quibus fruitur coadiuuatus, in cuius locum subrogatur, c. ecclesia Sanctæ Marię. il 1. iunct. glo. vt lit. pend. l. si eum. § qui in iniuriarum. ff. si quis caut. l. filiæ suæ. § titia ff. de condit, & demonst. l. in duobus. §. 1. ff. de iur. iur. & Bar. in l. 1. §. hi quibus. nu. 2. ff. de leg. 3. videtur, quòd sedem eius in cuius locum fuit subrogatus, habere debeat, tamen dicta regula, quòd subrogatus frui debeat prerogatiuis eius, i cuius locum subrogatur, non habet locũ hoc casu, quo ad sedem.

56 Dantur enim tres gradus † inter canonicos, quorum primus est presbyterorum, secundus diaconorum, & tertius subdiaconorum. conc. Trid. in c. 12. §. in omnibus verò, de reform. sess. 24 prout etiam cardinaliũ gradus est tripartitus in episcopos, presbyteros, & diaconos, de quibus supra. c. 2. nu. 3. par. 1. Ideò,
57 † aut canonici sine disparitate sunt omnes in vno, & eodem ordine, aut in diuersis ordinibus distinguuntur, primo casu, coadiutor i vltimo loco debet installari, ex infra dicendis. Si verò datur coadiutor canonico, qui sit in ordine sacerdotali, & primus in ordine, vel secundus, tũc ante alios inferioris nempè diaconalis, & subdiaconalis gradus coadiutor sedere debet, sed inter presbyteros primam, aut secundam sedem, in qua sedebat coadiuuatus habere non potest, licèt alios inferioris gradus præcedere debeat, canonici n. pares ipsi coadiuto, propria dignitate, & prærogatiua, coadiutores autem aliena tantum pręfulgent dignitate, † & propriè
58 auctoritatis lumine fulgẽtes pręferri debent illis, qui aliena luce corruscant,

corruscant, aut vices aliorum gerunt; Dec. in c. sanè, il 2. nu. 12. de off. deleg. uers. sed habito respectu, & vers. & resoluẽdo omnia supradicta. Ias. in l. more, nu. 4. ff. de iurisd. omn. iud. Purpur. in l. 1. num. 632. ff. de off. ei, cui mand. est iurisd. & ibi Iaco. de Nig. num. 14. Alciat. respons. 199. nu. 36. & Menoch. cons. 51. nu. 24. & 25. lib. 1. sed quia coadiutores inseruiunt in eodem ordine, in quo seruiebant coadiuti, æquitas suadet, quòd in eodem ordine post omnes canonicos eiusdẽ ordinis sedere de-
59 beant. Honor enim † debetur constitutis in dignitate, ratione excellentiæ. Cassan. in cat. glo. mun. par. 1. consid. 8. & ordo sacerdotalis excellit ordinem diaconalem. Absurdum enim est auditu, diaconum extolli super presbyterum. c. legimus. 93. dist. cùm ordo sacerdotalis præmineat dignitati regali. c. duo. post med. 96. dist.

60 Coadiutor autem † canonici vocatur etiam canonicus fictus, & verum ficto præferri debet, c. fraternitatis. de frig. & malef. & c. cum venerabilis. de relig.
61 dom. Ideò canonici veri † fictis sunt præferendi, vt consuluit Gemin. cons. 138. nu. 1. in fin. & nu. 2. & 3. & Rebuf. in prax. benef. tit. de rescr. ẽt per. val. num. 30 & ex dispositione iuris communis coadiutor non debet præcedere canonicos antiquiores, c. statuimus, de maior. & obed. glo. in c. fin. in ver. antiquiores, de consuet. lib. 6. & Mohed. decis. 262. quæ procedunt data or-
62 dinis paritate, † si verò datur coadiutor canonico in ordine sacerdotali; licèt canonicos eiusdem ordinis sacerdotalis præcedere non possit, canonicos tamẽ in ordine diaconali, & subdiaconali præcedere debet, per tex. in d. c. statuimus. vbi etiam Inn. nu. 1. & abb. 3. not. de maior. & obed. & c. à subdiacono. 93. dist. cum alijs supra deductis.

63 Quæri potest † quid iuris inter canonicum eiusdem ordinis, & coadiutorem primo receptum, vtrum prouisus postea de alio canonicatu vacãte debeat præferri coadiutori eiusdem ordinis primo recepto, & probatur, quòd sic, ex deductis p Menoch. d. consi. 51. num. 24. & 25. lib. 1. & alijs supra allegatis, & est ratio, quia coadiutor non est canonicus, nec possidet, vti canonicus, sed vti coadiutor, & non proprio, sed coadiuuati nomine possidet, inseruit, & administrat, & coadiutoris officio cessante, in possessionem canonicatus, & præbendæ, ac annexorũ, iuriumq; & pertinentiarum eorundem est inducendus, & tunc vti canonicus in possessionem induci, ac in canonicum recipi, & ad præbendam admitti debet, ac in fratrem, stallo sibi in choro, & loco in capitulo cum

iuris plenitudine assignatis, vt expressè verba coadiutoriæ sonant, & cum in fratrem non recipiatur, nec vti canonicus, possessionem, & stallum in choro non acquirat, nisi post mortem coadiuuati, tunc post omnes canonicos sui ordinis debet instal
64 lari, quia † primò in eodem ordine in fratrem receptus, vltimò receptum in omnibus præcedere debet, per regulam, qui prior est tempore, vt in c. qui prior, de reg. iur. in 6. l. quoties vtriusq;. ff. eod. tit. & d.c. statuimus. de maior. & obed.

Quando autem dubitatur de iuribus coadiutorũ, semper forma coadiutoriæ est consideranda. Ioã. And. in c. fi. nu. 8. & 9. de cler. ægrot. & Rot. in decis. Salamantin. coram Peng. sub die 25 Iunij 1593. & cum hodie de stilo concedãtur coadiutoriæ tàm in spiritualibus, quàm temporalibus, cum plena, libera, & omnimoda potestate, regulariter coadiutores omnia possunt, quę possunt coadiuuati, vt c. is cui. de elect. in 6. & Oldr. consl. 44. num. 2.

65 Ideò coadiutore † infirmo, vel corporaliter legitimè impedito, lucrabitur distributiones quotidianas, c. vnic. de cler. non resid. in 6. abb. in c. 1. nu. 7. de cler. ægro. & Couar. in lib. 3. var. resolut. c. 13. nu. 8. quia coadiutores regulariter residere, & inseruire solent, secus autem de coadiuto, quia coadiutore ex causa, quę non excusat, absente, & coadiuto infirmitate detẽto, non superlucratur distributiones quotidianas. Cùm enim integra valetudine non consueuerit horis canonicis interesse, distributiones quotidianas superlucrari non potest. abb in d.c. 1. nu. 6. & Couar. post alios, quos citat in eod. c. 13. nu. 8. vers. sexto hoc, coadiutor enim solitus horis canonicis interesse, distributiones ĩ infirmitate lucratur, quia fingitur residere, sed fictio non habet locum in coadiuto, qui residere non solet; cùm hoc æquitas non suadeat, Bart. in l. si quis pro emptore, nu. 2. ff. de vsucap. & Veral. decis. 298. nu. 9. par. 2. quæ procedunt etiã in impeditis, & legitimis impedimentis detentis, vt in d.c. vni. de cler. non resid. in 6. Couar. sub eod. nu. 9. vers. 8. & Rot. coram eod. Peng. in ead. cau. Salamantin. sub die 20. Iunij. 1594.

66 Coadiuto † excommunicato, quæritur, an coadiutor pro eo distributiones quotidianas lucrari possit, cum enim coadiutor non agat, nec inseruiat nomine excommunicati, sed nomine proprio, aut nomine ecclesiæ, vt per Innoc. in c. fin. in fi. de procur. Oldr. consi. 44. & Compost. in c. fin. nu. 17. de cler. ægr. videtur affirmatiuè respondendum, tamen veritas est in contrarium, quia Inno. affirmat ex-

communicationem coadiuti nō nocere coadiutori, quominus suo, vel ecclesiæ nomine agere possit, & verba literarum sunt ponderanda.

67 Si enim † in literis coadiutoriæ diceretur; quòd inseruire deberet coadiutor pro coadiuto, & pro ipso coadiuto lucrari, hoc priuilegium intelligeretur competere coadiuto, dummodo esset habilis, & capax, excommunicatus autem non lucratur fructus, aut emolumēta beneficiorum, c. pastoralis. §. verum. de appell. Rot. decis. 8. num. 10. de sent. excom. in antiq. & Put. decis. 280. lib. 1. si verò coadiutori ex forma literarum essent cōcessæ distributiones quotidianę, & alia emolumenta superlucrari solita, tūc excommunicatio coadiuti, quominus coadiutor portionem sibi à papa concessam percipere valeret, nocere non posset. Io. de Imol. in c. fin. in fin. de procur. & Rota in ead. causa Salamantina coram eod. Peng. sub die 9. Iunij. 1595.

68 Qui autem † propter excommunicationem non potest per se aliquid agere, neque poterit per alium, ad suam vtilitatem. c. fin. de procur. & ibi Imol. nu. 6. satis enim esset indecorum, vt ꝑpter propria demerita, alieni à communione fidelium, ex suffragijs ecclesiæ, cū non parerent, aleretur. c. cōmissa. de elect. in 6. & Bal. in c. 1. 2. lect. nu. 12. de iud.

69 Ad canonicatus † autem coadiutorię nunc conceduntur de stilo, cum stallo in choro, & voce in capitulo, quæ verba remouēt difficultatem, an coadiutor vocem in capitulo habere possit; quia licèt coadiutoriæ sint odiosæ, & exorbitantes à iure communi, vt per Mohed. decis. 338. aliàs 10. de priuileg. & verba coadiutoriæ recipiant interpretationem à iure communi, quo inspecto non competunt coadiutori omnia competentia coadiuto, vt per Oldrad. d. cōs. 44. nu. 3. Anchar. & Imol. in c. fi. de cler. ægrot. hæc procedūt in verbis dubijs, & ambiguis, sed quando quis fuit datus coadiutor cum plena, libera, & omnimoda facultate, & potestate cū stallo in choro, & voce in capitulo, ac omnibus; & singulis prę rogatiuis, & honoribus intra, & extra ecclesiam tanquam eiusdem ecclesiæ canonicis, cum in literis papa concedat stallum in choro, & vocem in capitulo indistinctè, nō potest limitari tan-

70 tùm ad vocem actiuam, † quia verba generalia, generaliter intelligi debent. l. 1. § generaliter. ff. de leg. præst. & Bart. in l. si de certa. nu. 1. C. de transact. & vbi adsunt verba modo, quo supra prægnantia, & generalia cum verbis, omnia, & singula, dicta verba operantur, quod coadiutor datus possit omnia agere, & exercere, quæ poterat coadiutus,

tus, glo. in c. 1. in ver. officium, & ibi Dom. & Franc. de cle. ęgr.

71 Coadiutores enim † pluribus de causis, & ad plures dignitates & beneficia cōcedūtur, primò. n. episcopis dātur coadiutores, & episcoporū appellatione comprehendunt patriarchę, primates, archiepiscopi, & episcopi. vt c. cleros. §. ordo vero, 21. dist. cum alijs suprà in c. 2. num. 26. par. 1. allegatis.

72 Coadiutor autem † est is, qui datur ex causa à papa, iure, vel iudicis auctoritate ad coadiuuādum, & dicitur coadiutor à coadiuuādo, vt per abb. in c. fi. nu. 1. de maior. & obed. qui debet esse illius ętatis, quam beneficij

73 qualitas requirit. † & deputatus epō nō minor. 30. annis esse debet. c. cum in cūctis. de elect. & abb. in d. c. fin. nu. 1. & quicquid ibi distinguat, quod si qs deputatur coadiutor epi in temporalibus sufficiat ętas 25. annorum, secus si in spiritualibus, cum eodem mense, quo quis fit coadiutor episcopi, possit per mortem coadiuti remanere episcopus, ego teneo quocunq; ca-

74 su, quod † coadiutor episcopi cum futura successione sine dispensatione Apostolica deputari nō valeat, nisi sit ętatis in qua ad episcopatum assumi possit, per tex. in d. c. cum in cunctis §. pręsenti decreto, vbi etiam glo. de elect. Host. in sum. §. quis eligendus, num. 9. eod. tit. & conc. Trid. in c. 7. in fin. de reform. sess. 25.

75 Pluribus autē de causis † possunt dari coadiutores cum futura successione, nempe, propter senectutem, ęgritudinem, & amentiam, vt de archiepiscopo tradit Nauar. in cons. 2. in princ. de cler. ægrotan. par. 1. & ego puto, quòd posit etiam dari propter illiteraturam: cum propter illiteraturam posit quis ab episcopatu remoueri. c. fin. de ætat. & qualit. & Nauar. in relect. c. si, quando. de rescrip. & etiam episcopi possunt coadiutores dare parochis illiteratis, & imperitis, vt per conc. Trid. in c. 6. de reform. sess. 21.

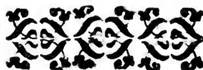
76 Quę autem coadiutor episcopi posit exercere, † verba coadiutoriæ sunt attendenda, quia, si sunt generalia cum facultate in spiritualibus, & tēporalibus omnia faciendi, gerendi, & exercendi, quæ episcopus coadiutus facere posset, puto, quòd suscepto munere consecrationis possit ordines, & beneficia conferre, benedictionem solemnem dare, & si fuit datus coadiutor archiepiscopo, pallium deferre, omniaq; alia facere, & exercere, quę ipse coadiutus facere, & exercere posset, per glo. communiter approbatam, in eo. c. 1. in ver. officium, de cler. ægrot. & Nauar. in cons. 1. num. 1. eo. tit. lib. 3. par. 1. etiam si talia sint legis diœcesanę, vel iurisdictio-

nis,etiam competentis ex delegatione,expresso nomine dignitatis,vbi episcopus non esset sanę mentis. vt tenent Dom. & Franc.ibi.

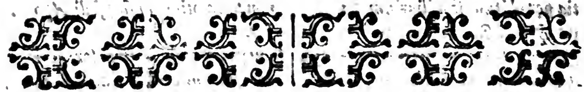
77 Secundò,dantur coadiutores † dignitatibus in cathedralibus ecclesijs existentibus, vt de archidiacono trad. idem Nauar. eo.cons.1.de cler. ęgro.in princ. & canonicis etiam dantur coadiutores, & non sine maxima circunspectione, quia,vt cathedralibus ecclesijs vtiliter prouideatur, papa Clemēs VIII. in coadiutores nō admittit personas,quarū sibi mores,& doctrina nō sit nota,vel ab ordinarijs locorum commendentur,& his casibus coadiutores cum futura succesione à papa tantùm deputari possunt, abb.in eo.c.fin. num.5.de cler.ægrotan.

78 Tertiò, † dantur coadiutores ecclesiarum parochialium rectoribus,quia ipsis decrepitis, incurabili,aut longa infirmitate detentis,vel amentibus,ne animarum cura negligatur,& fidelium animæ detrimentum patiantur, coadiutores cum congrua portione auctoritate ordinaria sunt deputandi,eadem ratione, qua cathedralibus ecclesijs coadiutores deputantur, quia vbi militat eadem ratio, eadem iuris dispositio esse debet,l.illud.ff.ad.l.aquil.&.l.à titio.ff.de verb.oblig.

79 Quartò, coadiutores † dari possunt ex causa, abbatibus,& etiam abbatissis, quibus abbatissis, seu priorissis alia monialis in coadiutricem potest deputari.abb.in eo.c.fin.nu.3. non tamen moniales possunt esse coadiutrices masculorum, quia fœmina non debet se immiscere cœtibus uirorum. c.mulieris. de iud.lib.6.& hoc officium est virile, quod non cadit in fæminā. c.dilectus.de arbit. nec masculus potest deputari coadiutor abbatissæ.vt per abb.eod. c. fin.
80 num.3. † Regibus quoque, & principibus, coadiutores dari possunt.c.grandi.de supplen.neglig.prælat.in 6. & abb.in eo. c. fin.num.2.de cler.ægrotan.

DE

DE RESERVATIONIBVS. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum collatio regulariter ad papam spectat, q est dominus omnium beneficiorum.*

2 *Episcopi, & alij inferiores habẽt de iure cõmuni facultatem beneficia conferendi.*

3 *Collatio papæ in mensibus concessis alijs collatoribus in concursu eadem die facta, aliorum collationibus præfertur.*

4 *Viris literatis mũdus illustratur.*

5 *Reseruationes cur inuentæ.*

6 *Reseruatæ sunt sedi Apostolicæ omnes cathedrales, ac omnia beneficia apud sedem Apostolicam vacantia.*

7 *Reseruata sunt beneficia vacantia per resignationem in curia admissam.*

8 *Reseruatio beneficiorum vacantium in curia Romana, est maior quacunq; alia reseruatione.*

9 *Reseruatæ sunt omnes ecclesiæ patriarchales, primitiales, archiepiscopales, & episcopales, ac monasteriorum virorum regularium.*

10 *Beneficia, vacante sede episcopali, seu abbatiali vacantia, sunt sedi Apostolicæ reseruata.*

11 *Reseruata sunt beneficia vacantia, per obitum S. R. E. cardinalium, & sedis Apostolicæ officialium.*

12 *Beneficia vacantia per obitum accedentium, vel recedentium à curia Romana, quãdo sint sedi Apostolicæ reseruata.*

13 *Beneficia curialium extra vrbẽ decedentium, quando sint reseruata.*

14 *Beneficia vacantia per promotionem ad cathedrales, sunt reseruata.*

15 *Beneficia vacantia per assecutionem aliorum beneficiorum incompatibilium auctoritate Apostolica collatorum, sunt reseruata.*

16 *Beneficia curata, & dignitates ob pluralitatem, quando sint reseruata.*

17 *Reseruatæ sunt dignitates maiores post pontificales, dummodo valorem decem florenorum auri com. æstim. excedant.*

18 *Reseruata sunt beneficia vacantia*

tia per obitum familiarium papæ, & S. R. E. cardinalium.

19 *Reseruata sunt beneficia vacantia per obitum collectorum, & subcollectorum fructuum cameræ Apostolicæ.*

20 *Reseruata sunt omnia beneficia ecclesiarum patriarchalium vrbis.*

21 *Cardinales regulariter habent indultum, in omnibus mensibus beneficia conferendi.*

22 *Reseruata sunt omnia beneficia vacantia propter crimen hæresis.*

23 *Hæretico quando detur retentio beneficiorum.*

24 *Beneficia, quæ in confidentiam retinentur, sunt sedi Apostolicæ reseruata.*

25 *Reseruata sunt beneficia vacantia ob non publicationem resignationum.*

26 *Parochiales vacantes ob concilij Trid. formam non seruatam, sunt sedi Apostolicæ reseruata.*

27 *Parochiales ad collationem ordinariorum, de quibus intra sex menses auctoritate ordinaria non prouidetur, sunt sedi Apostolicæ reseruatæ.*

28 *Parochiales quando sine concursu conferri possint.*

29 *Parochiales iurispatronat⁹, quando à papa conferantur.*

30 *Reseruata sunt omnia beneficia, quæ ad ordinariorum collationem spectant, si intra sex menses à die scientiæ vacationis nō conferantur.*

31 *Parochiales ecclesiæ, quando ob non promotionem sint sedi Apostolicæ reseruata.*

32 *Beneficia omnia contra formam decretorum conc. Trid. collata, sunt reseruata.*

33 *Reseruata sunt beneficia schismaticorum.*

34 *Reseruata sunt beneficia vacantia, per violationem sequestri.*

35 *Reseruata sūt beneficia litigiosa.*

36 *Beneficia per symoniam vacantia, sunt sedi Apostolicæ reseruata.*

Beneficia vacantia per adeptionē processionis literis non expeditis sunt reseruata.

37 *Beneficia, quæ ex speciali decreto papæ debent resignari, sunt reseruata.*

38 *Reseruata sunt beneficia vacantia per rebellionem, contra sedem Apostolicam.*

39 *Beneficia affecta per appositionē manus papæ sunt reseruata.*

40 *Reseruationum effectus qui sint.*

41 *Spoliatus beneficio, si non habet titulum coloratum, non est restituendus.*

42 *Reseruatio est duplex, specialis, & mentalis.*

43 *Reseruatio fructuum fauore cameræ Apostolicæ, quæ sit.*

44 *Reseruatio fructuum, incipit à die obitus, vsq; ad adeptionem possessionis.*

45 *Reseruata sunt cameræ Apostolicæ bona, quæ regulares extra claustra degentes acquisiuerūt.*

46 *Reseruati sunt sedi Apost. casus in Bul. Cæ. Dom. cōtēti, & alij.*

47 Cri-

47 *Crimina grauiora committētes, à summis sacerdotibus sunt absoluendi.*
48 *Episcopi, possunt sibi casus reseruare.*
49 *Episcopos casus sibi reseruare non posse affirmans, anathematis pœnam incurrit.*
50 *Absoluere prohibentur sacerdotes seculares, & regulares, à casibus reseruatis, sine speciali facultate.*
51 *Absoluentes à casibus reseruatis sine speciali facultate, quas pœnas incurrant.*
52 *Absoluere potest quilibet sacerdos in articulo mortis, à quibuscunq; casibus reseruatis.*

Beneficiorum collatio, de qua suprà pluribus egim⁹, generaliter spe-
1 ctat ad papam, † qui est ordinarius ordinariorum, & dominus omnium beneficioꝝ, c.2.de pręb.in 6.glo.fin.in c. felicis.de pęn.eo.lib. clem.1.in fin. vt lit.pend.Bal.in l.rescripta.nu. 8.C.de prec.imper.offer.& Gomes.in procęm.reg.canc.vers.cōsiderata etiam.num.7. & licèt
2 tàm de iure communi, † quàm vigore priuilegiorum, & indultorum episcopus, & alijs sit etiā cōcessa facultas beneficia conferendi, tamen papa concurrit cum quolibet ordinario, & quocunque priuilegiato collatore,
3 ita quod collatio † papæ in mēsibus alijs collatoribus concessis in concursu eadem die facta, collationibus aliorū præfertur. c.dudum.§. nos igitur; & c.si à sede. de pręb.in 6. & Staphil. de grat.expect.in princ.num.8.
4 vt autem prouideretur † viris literatis, & virtute pręstantibus, quibus ecclesia plurimùm indiget, & mūdus illustratur. c. cùm ex eo.de elect. in 6. & auth.habita.C. ne fil. pro patr. neuè or-
5 dinarij † suis cōsanguineis, amicis, aut familiaribus duntaxat beneficia conferrent, fuerunt inuentæ reseruationes Apostolica auctoritate factæ, de quib. post scripta super facultate beneficia conferendi, quænam cadāt sub reseruationibus, opportunè est videndum, & sunt vltra generalem facultatem conferendi papæ expressè reseruata.
6 Primò, omnes † cathedrales, dignitates, canonicatus, præbendæ, cæteraq; beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & regularia quæcunq;, & qualiacunq; fuerint apud sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & vacatura, c. 2.de præb.in 6.c.ad regimen.in extrauag.com.de præb. Cassad. decis.23.nu.8.eo. tit.& Lap. al-
7 leg.84.nu.1. & in specie † quòd beneficia per resignationem in curia factam sint reseruata per d.c.2. tenet Simonet. de reseru. benef.q.28.nu. 11. & ista reseruatio est maior omnium aliarū

reser-

8 reseruationum, † quia per specialem, aut generalem facultatem conferendi beneficia reseruata nunquam veniunt beneficia vacantia apud sedem Apostolicam. Rot. decis. 3. num. 4. de off. leg. dec. 4. de præb. in no. & Simonet. in tract. de reser. benef. q. 82. nu. 2.

9 Secundò, omnes ecclesiæ † parochiales, primitiales, archiepiscopales, episcopales, omniaq; monasteria virorum valoré ducentorum ducatorum auri com muni æstimatione exceden. ac dignitates, & beneficia omnia

10 † ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcunq; aliam dispositionem dictorum patriarcharum, primatuum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & aliorum quorumcunq; collatorum, & collatricũ secularium, & regularium insolidum quomodolibet pertinentia, quæ post illorum obitum, aut dictarum ecclesiarum suarum dimissionem, seu amissionem, vel priuationem vsque ad promotionem successorum ad easdem ecclesias Apostolica auctoritate faciendam, & adeptam pacificam illorum possessionem vacantia, & vacatura, vt in regul. cãcell. Clem. Papæ viij. regul. 2.

11 Tertiò, sunt reseruata † beneficia vacantia per obitũ. S. R. E. cardinalium, ac officialium dictæ sedis, videlicet, camerarij, vicecancellarij, pœnitentiarij, notariorum literarum contradictarũ, & palatij Apostolici causarum auditorum, abbreuiatorum, literarum Apostolicarum scriptorum, ac commensalium, & aliorum quoruncunq; capellanorum eiusdem sedis, necnon legatorum, nuntiorum, ac in terris Romanæ ecclesiæ rectorum, & thesaurariorum, per sedem Apostolicam deputatorum, seu missorum.

12 Quartò, beneficia † quarumcunq; personarum, pro quibuscunq; negocijs ad Rom. curiam accedentium, vel recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas legales dietas nõ distantibus obierint.

13 Quintò, beneficia † quoruncunq; curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunq; causa ad quæuis loca recedentium, si illi antequam ad curiam redierint, in locis vltra duas dietas ab eadem curia non remotis (dũmodo eorum proprium domiciliũ non existat) decesserint.

14 Sextò, omnia monasteria † dignitates, officia, & beneficia cuiuscunq; qualitatis existant, secularia, & regularia, per promotionem ad cathedrales, & asse-

15 cutionem pacificam † aliorum beneficiorum auctoritate Apostolica collatorum uacantia, & vacatura. d. c. ad regimen. in extrauag. com. glo. in uer. prothonotarios,

notarios, in §. Romana, de cau. in prag. sanctio. & Clemens papa VIII. reg. canc. 1. quæ ab omnibus pontificibus in principio pontificatus renouatur, vt trad. Cassad decis. 3. in fin. de constit.

16 Septimò, dignitates † & beneficia curata, ac residentiam personalem requirentia, cùm plura incompatibilia ab vno detinentur, vno tantum pro beneficiato excepto, c. execrabilis in extrauag. com. eo. tit. ro.

Octauò dignitates maiores

17 † post pontificales, in cathedralibus, patriarchalibus, & metropolitanis, & principales in collegiatis valorem decem florenorum auri communi æstimatione exceden. & si dictum valorē decem ducatorum auri communi æstimatione non excedunt, sub reseruatione huiusmodi generali non cadunt, prioratus quoq; præpositurę, alięq; dignitates conuentuales, & quæcunque præceptoriæ generales militiarum etiam sunt exceptæ,

18 ac quęcunq; beneficia † familiarium papæ, & qui sui etiam, dum cardinalatus officio, & honore fungebatur, familiares existebant, ac familiarium quorumcunq; S.R.E. Cardinalium, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium, eorundem, vel aliàs recesserint.

19 Nonò, beneficia † quorumcunq; collectorum, & subcollectorum fructuum, & prouentuum, cameræ Apostolicæ debitorum, curialiū, dū curia transfertur, ac cubiculariorum, & cursorum quę reseruatio ab omnibus pontificibus fieri solet, vt in reg. canc. eiusdem papæ Clem. VIII. reg. 3. 4. 5. & 6.

20 Decimò, omnia † beneficia ecclesiarum S. Ioannis Lateranen. S. Petri, Beatæ Mariæ maioris, de vrbe, nec non ad collationē, prouisionem, & præsentationē, S.R.E. cardinalium à Rom. curia absentium, ratione suorum episcopatuum cardinalatus, ac ipsorum cardinalium titulorū, & diaconiarū spectantia, quandiu eorum absentia durat, vt in eisd. reg. Clemen. VIII. reg. 7. dūmodo non habeant indultum conferendi, sed regulariter

21 † S.R.E. cardin. obtinent à papa indultum, absentia eorum non obstante, omnia beneficia ad eorum collationem ratione ecclesiarum, & beneficiorum suorum spectantia quomodolibet, & quandocunque vacantia, etiam deuoluta, & reseruata conferendi.

22 Vndecimò, omnia beneficia † ecclesiastica secularia, & quorumuis ordinum, etiam S. Ioannis Hierosolymitani, & aliarū quarumuis militiarum regularia quæcunq;, & qualia cunq; sint propter crimen hæresis vacantia. c. ad abolendam. de hæret. de quibus in impetratione specialiter, & dispositiuè modus

vacationis propter crimen hæresis exprimi debet. Pius V. cum ex Apostolatus, cōst. 29. & Greg. XIII. const. 68. in ecclesijs; con-
23 ceditur tamen hæretico † quandoq; retentio beneficiorum, si errorem suum agnoscēdo abiuret. d. c. ad abolendam, & ibi abb. num. 5. c. excōmunicamus. eo. tit. num. 10. & Felin. d. c. ad abolendam num. 2. & cum sit speciale, quòd in crimine hæresis liceat pænitere; quòd in alijs criminibus regulariter non est permissum, l. qui ea mente. ff. de furt. & l. penul. ff. vi bon. rapt. debet statim in hæresi depræhensus paratus esse sponte sua hæresim abiurare, d. c. ad abolendā & ibi Felin. & Gril. in tract. de hæret. lib. 1. q. 5. num. 3.

Duodecimò, beneficia quæcunq; cuiuscunq; qualitatis exi
24 stentia, quæ † in confidentiam retinentur, etiamsi de iurepatronatus laicorum etiam illustrium existant, Pius iiij. const. 109 Romanum pontificem.
25 Decimotertiò, vacātia † ob nō publicationē resignationū, vt ī Bull. Rom. Greg. XIII. cōst. 87.

Decimoquartò, parochiales, quæ ab ordinarijs collatoribus
26 † forma conc. Tridentini non seruata conferuntur, c. 18. de re form. sess. 24. quæ prouisis ius aut titulum etiam possidendi non tribuūt coloratum, Pius V. const. 32. in conferendis.

Decimoquintò, parochiales
27 † ad collationem ordinariorū de quibus intra sex menses nō prouiderunt, & in mensibus se-
28 di Apostolicæ reseruatis † intra quatuor mēses à die vacationis, concursum ad Romanā curiam pro literis Apostolicis expediendis non transmiserunt, de quibus tunc sine concursu auctoritate Apostolica prouidetur; vt in ead. const. 32.

Decimòsextò, quæ de iurepa
29 tronatus existunt, † si præsentatus intra tempus patronis à iure præfixum, præuio examine iuxta formam dicti concil. approbatus petatur institui, institutioque ipsa per duos menses à die præsentationis dilata fuerit, vt in ea. const. Pij V. 32. In conferendis; id tamen habet locum, cessante omni legitimo impedimento, quia si propter litem inter compatronos, vel inter plures præsentatos ad institutionē intra duos menses legitimè deueniri non potest, tūc cessat deuolutio, & reseruatio, quia non currit tempus ei, qui litigat. Bar. in auth. si tamen, num. 1. C. de temp. appell.

Decimoseptimò, omnia beneficia vltra sex mensium spacium
30 † à die scientiæ ordinariorum collatorum vacantia, vt in c. 2. de concess. præb. quia collatio deuoluitur ad superiorem, c. cū nostris, & c. cum literas. de concess. præb. c. vnic. vers. porrò, vt eccles. benef. sine diminut. conf.

&

& Rebuff. in pract. benefic. de deuolut. nu. 1.

31 Decimooctauò, † parochiales ecclesiæ, quarum prouisi à die pacificę possessionis intra annũ, ad sacerdotium non curauerint se promoueri. c. licet. c. statutum. & c. commissa. de elect. in 6. at annus huiusmodi non currit impedito, quia incipit impedimento cessante, & post pacificam adeptam possessionẽ, vel à tempore, quo per prouisum stet, quò minus possessionem assequatur, d. c. commissa, & gl. in d. c. licet. in verb. annum. de elect.

32 Decimononò, generaliter † omnia beneficia, de quibus ordinarij, & alij collatores contra cõc. Trid. decreta disponũt, vt idem papa Clemens reg. 1. canc. in fi.

33 Vigesimò, omnia † beneficia schismaticorum, quæ propterea schismatici amittũt. c. nos consuetudinem. 12. dist. & c. quia diligentia, de elect. & quàm detestabile sit hoc crimen ostendit dominus in Datan, & Abiron, quos terra viuos absorbuit, cum domibus, tabernaculis, & vniuersa substantia eorum, Deuter. c. 11. & patet in c. denique. 7. q. 1. & in c. in nomine. 23. dist.

34 Vigesimoprimò, beneficia vacantia † per violationem sequestri lite pendẽte in curia Romana, clem. vn. §. si quis autem. de seq. poss. & fruct. quia cùm sint in curia litigiosa, sedi Apostolicæ sunt reseruata, nisi sequestrũ fuerit violatum lite pendente in Rota per appellationem, quo casu, vt euitetur circuitus, poterit auditor in odium sequestrũ violantis, beneficium in collitigantis personam conferre, clem. auditor. de rescrip. quod est speciale in Rotæ auditoribus, vt per glo. in ea. clem. auditor. in ver. deputatus à nobis, & a ijs casi-

35 bus † altero decedente non potest ordinarius de beneficio litigioso in superstitem disponere, quia lite pendente nihil est innouandum, clem. 1. & 2. vt lit. penden. & subrogatio in iuribus defuncti spectat ad papam. c. fi. eo. ti. in 6. & Cassad. decis. 5. nu. 1. & tot. tit. vt lit. pend.

Vigesimosecundò, beneficia

36 vacantia per simoniam, † vt in d. const. cum primùm, quæ vacãt ipso iure: & est crimen, quòd æquipatatur crimini hæresis, & læsæ maiestatis, c. 1. vbi glo. vlt. de test. in 6.

Vigesimotertiò, † vacãtia per adeptionem possessionis literis Apostolicis non expeditis, quando quis auctoritate Apostolica fuit de beneficio prouisus. Paul. iij. constit. 35. quæ incipit, sanctissimus, in Bul. Rom. impres.

Vigesimoquartò, sunt specialiter reseruata omnia beneficia, quæ per resignationem, vel obitum auctoritate Apostolica con-

37 feruntur † cum decreto, quòd prouisus beneficium tũc obtentũ in manibus papæ intra duos

mensem, aut aliud tempus resignare teneatur, & quòd de eo per sedem Apostolicam duntaxat prouideri possit, & similes reseruationes sunt speciales pro beneficijs tunc expressis. Cassad. decis. 3. nu. 3. de reseru. & Monet. de optio. c. 3. nu. 44.

38 Vigesimoquintò † omnia beneficia, quæ causa rebellionis contra sedem Apostolicam, contumaciæ, aut cuiuscunq; criminis, uel delicti Apostolica auctoritate uacare declarantur, & quorum dispositio sedi Apostolicæ reseruatur, vt factum fuit pro recuperatione Ducatus Ferrariæ in processu sub dat. Romæ undecimo cal. Februarij 1597. impresso, & per totam Italiam in ecclesijs solemniter publicato, ut in §. & si aliqui ex monitis.

39 Vigesimosextò, † sunt etiam sub reseruationibus comprehensa omnia beneficia affecta per manus papæ appositionem, quæ semel affecta, semper remanent affecta, & de quibus in declaratione Pauli ij. in Bull. Rom. c. 4. Cassad. de præb. decis. 23. nu. 2. & 4. & Gomes. de infirm. resign. q. 13. nu. 3. & 4.

Reseruationum effectus est, 40 † quòd adeò impediunt collationes ordinariorum, vt eorū prouisiones non tribuant titulū coloratum, Lap. alleg. 16. nu. 3. alleg. 103. etiam nu. 3. & Simonet. de reser. benef. q. 48. nu. 1. & tunc, si prouisus ab ordinario

41 spoliatur, † non est restituendus, cùm non habeat titulum coloratum, quia reseruatio inficit titulum ac possessionem, & in beneficialibus restitutio non datur absq; titulo colorato, quia cum titulus sit notoriè nullus, sola possessio nō operatur, Rot. decis. 3. nu. 1. de rest. spol. in no. decis. 2. num. 1. in antiq. & decis. 2. nu. 6. in antiquior. Gomes. de trien. poss. q. 49. num. 3. & Ofasc. decis. 54. nu. 6. & 7.

Reseruatio autem est duplex 42 † specialis, & mentalis, Cassad. decis. 3. de reser. & Simonet. in eo. tract. de reser. benef. q. 4. nu. 1. & sub speciali comprehenditur etiam mentalis, quæ olim concedebatur, & secundum illius temporis interpretationem, erat quādo papa dicebat, quòd in mente reseruabat tale beneficium, aut primò vacaturum, vel in nullius fauorem, aut, vt personæ sibi gratæ prouideret, vt per Cassad. decis. 4. in princ. eo. tit. de reser. sed sacrum conc. easdem reseruationes mētales, & quascunque gratias ad vacatura, ac indulta ad alienas ecclesias vel monasteria, mandataq; de prouidendo, & gratias, quæ expectatiuæ dicebantur, concedi, ac tunc concessis uti licere prohibuit, vt in c. 19. de reform. sess. 24. sap. c. 2. de cōcess. preb. & c. detestāda, eo. tit. in 6.

Alia est & reseruatio fauore cameræ Apostolicæ facta de omnibus,

43 nibus, singulis fructibus, † redditibus, & prouentibus, ac iuribus, obuentionibus, & emolumentis quibuscunq;, quomodolibet, & qualitercunque nuncupatis, omnium, & singulorum monasteriorum, etiam consistorialium, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium, papæ, & sedi Apostolicę, tam per constitutiones Apostolicas, quàm cancellariæ Apostolicę regulas editas, & edendas, seu aliàs quomodolibet, & ex quauis causa generaliter, vel specialiter reseruatorum, seu affectorum in partibus Italiæ, in quibus collectores, & subcollectores spoliorū, & iurium cameræ Apostolicæ prędictæ esse consueuerunt, ac earum ciuitatibus, & diœcesibus consistentium, per obitum, & aliàs quouis modo, pręterquā per cessum illa obtinentiū pro tempore vacantium, à die ipsorum beneficiorum vacationis pro rata temporis, vsq; ad diem prouisionis de eisdem beneficijs auctoritate Apostolica faciēdę, de qua per literas Apostolicas; sub plumbo, & non aliter debebat constare. Quapropter non sufficit, quòd supplicatio fuerit expedita, sed debent literæ Apostolicæ sub plumbo præsentari, vt cesset fructuum reseruatio, Pius iiij. in literis, motu proprio, expeditis, in Bull. Rom. c. 36.

44 † & fuit postea tempus reseruationis fructuum prorogatum, vsque ad diem adeptæ possessionis, & eorumdem fructuum reseruatio compræhendit fructus beneficiorum reseruatorū, & affectorū, duntaxat, vt opportuniori loco infra probatur.

Sunt etiam cameræ Apostolicæ reseruata, & eidem spoliorū nomine spectant, bona quæ-
45 cunq; † per quoscunq; regulares extra claustra ecclesiarū, monasteriorum, domorum, & quorumcunq; regularium locorum degentes, quocunquę iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, & in posterum acquirenda, vel ad eos delata, in quibusuis locis consistant, vt in const. Greg. XIII. incipiente, officij nostri, c. 44. Reseruātur etiam sedi Apostolicæ
46 † omnes casus in bulla cœnæ domini contenti, & alij quàm plures, de quibus per Nauar. in c. 27. à nu. 49. vsq; ad nu. 113. tom. 3.

47 Atrociora verò quædam, † ac grauia crimina committentes non à quibusuis, sed à summis duntaxat sacerdotibus sunt absoluendi, ideo meritò pontifices pro suprema potestate sibi in ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminū grauiores, suo potuerunt peculiari reseruare iudicio, conc. Trid. c. 7. de cas. reser. sess. 14. neque dubitandum
48 est, quandò omnia, † quæ à deo

sunt

sunt,ordinata sunt,quin hoc idē episcopis omnibus, in sua cuiq; diœcesi, in ædificationem tamē, non destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate,præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem reseruationem cōsonum est diuinæ auctoritati,non tātum in extrema politia,sed etiam coram Deo uim habere. c. de cætero. & c.de monialibus. ext.de sent. excom. c.si episcopus,de pen. in 6. & conc.Trid.d.c.7. † & si
49 qs dixerit Episcopos nō habere ius reseruādi sibi casus,nisi quoad extremam politiam, atque ideo casuum reseruationem nō prohibere,quominus sacerdos à reseruatis uere absoluat,anathematis pœnam incurrit.conc.Trident.de sacr. pœnit. can. 11.eā. sess.14.

50 Et quoniam † quamplures regulares, & aliæ personæ uarijs priuilegijs suffultæ non obstantibus pluribus declarationibus à congregatione sacri conc.Trident. factis de non absoluendo à casibus locorum ordinarijs reseruatis, nihilominus absoluere prætendebant:sacra congregat. episcoporū, & regularium negotijs præposita, iuslis, & grauibus ex causis id exigentibus ac de Clementis Papæ viij. mandato viuæ uocis oraculo desuper habito, sacerdotibus omnibus, tàm secularibus, quàm regularibus per uniuersam Italiā extra urbem degētibus,ad confessiones audiēdas approbatis, quoruncunq; ordinum iussit,& præcepit,ne sub prætextu priuilegiorum,indultorum, aut facultatum generaliter,uel specificè, scripto, aut uiuæ uocis oraculo, uel per communicationem à sede Apostolica, uel eius auctoritate, eorum ordinibus, congregationibus, collegijs, uel societatibus,aut archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut aliàs quomodocunque sub quibusuis tenoribus,formis,& clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, ad cuiusuis etiam imperatoris, regum, aut aliorum principum instantiam concessarū,seu confirmatarum, audeat, uel præsumat de cætero,& in perpetuum aliquem cuiusuis status,gradus, & condition is, aut dignitatis, tam ecclesiasticæ, quàm secularis,etiam si regiæ,uel imperialis existat, † ab ullo ex casibus clarè, uel dubiè in bulla in die cœnæ domini legi solita contentis, sedi Apostolicæ reseruatis,aut in futurum reseruandis, † nec etiam à casibus, quos ordinarij locorum hactenus reseruarunt, uel in posterū sibi reseruabunt, nullo casu etiā necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum noua, & speciali papæ,aut successorum suorum,

† vel

uel ordinariorum, quoad casus ab ipsis tantùm reseruatos respe ctiuè, habita licentia, ordinarijs locorum exhibenda absolutionis beneficium impendere audeant: sed cum opus fuerit pœnitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere cõsulant,
51 † sub pœna contrafacientibus tam regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, ac beneficiorum, inhabilitatis, & ad quęcunq; officia, prę laturas, & beneficia ĩ posterum obtinenda, ipso facto absq; vlla alia declaratione incurreñ. habilitatione, dispensatione, & absolutione, illis, qui contrafecerint, præterquam in mortis articulo, Romano pontifici tãtùm reseruata, vt in literis desuper impressis, & per loca solita vbique locorũ publicatis, sub dat. Romæ 13, Noueb. anno 1600.

Veruntamen, nè hac occasione aliquis pereat in eadem ecclesia Dei; custoditum semper
52 fuit, † vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt, extra quem articulum, sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere tenentur, vt ad superiores, & legitimos iudices pro absolutionis beneficio accedãt: conc. Trid. eo. c. 7. in fin. de cas. reser. sess. 14. c. pastoralis. §. præterea, de off. ordi. clem. cupientes. in fin. de pœn. & c. inter cunctas. §. duos tamen, in extrauag. com. de priuil.

DE IVRE PATRONATVS. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *IVspatronatus, pluribus modis probatur, & acquiritur.*

2 *Iuspatronatus probatur authentico documento fundationis, vel dotationis.*

Instrumentum publicum dicitur, quod soli creditur sine alio adminiculo. ibidem.

3 *Iuspatronatus probatur ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursũ.*

4 *Iuspatronatus probatur per scripturam sculptam in marmore, & lapide in loco publico, quando præcessit tempus antiquum.*

5 *Tempus immemorabile dicitur*

tempus

tempus centum annorũ. ibidẽ.
Iuspatronatus, si est probandum per tempus immemorabile per testes, sufficit probatio sexagenaria, aut septuagenaria vel octogenaria.
6 Iuspatronatus præsumitur ex vsurpatione in personis potentibus communitatibus, & vniuersitatibus, in quibus exactior probatio requiritur ad docendum titulum.
7 Quid dicendum de alijs patronatibus.
8 Probans se per 40. annos præsentasse, & esse in possessione, vel quasi possessione præsentandi, ad præsentandum admitti non debet, nisi probata immemorabili.
9 Præsentati à patronis debent examinari, & si idonei non fuerint ab episcopo possunt repelli, à quo etiam sunt examinandi, licèt institutio pertineat ad inferiores.
10 Præsentatorum ad parochiales iurispatronatus laicorum examen fieri debet coram episcopo, vel eius vicario ab examinatoribus synodalibus non paucioribus tribus.
11 Præsentatio ad beneficium iurispatronatus episcopo loci ordinario, & non inferiori cessante priuilegio fieri debet.
12 Patronus vnum, aut plures præsentare potest, tamen in iurepatronatus laicorum non requiritur concursus, & vnum sufficit præsentare.
13 Si duo præsentati æquè idonei ab examinatoribus fuerint iudicati, electio dignioris ad quẽ spectet.
14 Iuspatronatus ecclesiasticum, & laicale quomodo differant. & num. seq.
15 Iuripatronatus siue laicali, siue ecclesiastico, an papa derogare possit, & quomodo.
16 Patronus non debet se ingerere in fructibus beneficij sui iurispatronatus, aliàs incidit in pænam excommunicationis, & priuationis.
17 Accessiones per viam vnionis factæ de beneficijs liberis ad ecclesias iuripatronatus etiam laicorum subiectas, an fieri possint.
18 Vniones à 40. annis citra factæ possunt ab ordinarijs locorum examinari, secus in factis supra 40. annos.
19 Patronatus omnes acquisiti, & acquirendi ab ordinarijs examinari & cognosci possunt.
20 Beneficia libera non possunt in seruitutem iurispatronatus redigi, absq; euidenti ecclesiæ vtilitate.
21 Ecclesias absq; consensu sedis Apostolicæ, cum earum bonis possidere nemini laico licet.
22 Iurispatronatus validitatis, vel inualiditatis cognitio, ad episcopum spectat, & an ad alios.
23 Patronus laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandũ, eccle-

ecclesiasticus verò habet semestre.

24 *Præsentatio spectans ad patronum ecclesiasticum, & laicum simul, debet fieri intra sex menses fauore communionis.*

Indiuisum quis retinet per sociũ, quod per se non potest. ibidem.

25 *Iuspatronatus acquiritur fundatione, dotatione, successione, donatione, & alijs multis modis.*

26 *Ecclesiæ præsumuntur regulariter liberæ, nisi contrarium probetur, & in episcopi potestate consistunt, in cuius territorio sunt positæ.*

27 *Episcopus, an inuitis patronis possit beneficio de rectore prouidere, quando super iurepatronatus lis oritur, vnde intra quadrimestre, vel semestre litis finis imponi non contingit.*

28 *Præsentatus ab eo, qui fauorabilem reportauit sententiam, an lite finita debeat institui, & prouisus ab episcopo remoueri.*

Concessum illegitimè, pro non concesso habetur. ibidem.

29 *Iuspatronatus laicorum, si postea donatione, testamento, aut alio quouis titulo in ecclesiam fuerit translatum, an retineat qualitatem iurispatronatus laicorum, vel mutet naturam.*

30 *Iuspatronatus fraternitatum, an sit dicendum merè laicale.*

31 *Iuspatronatus quibus, & quot modis amittatur.*

32 33 *Iuspatronatus non transit ad fiscum cum vniuersitate bonorum, sed liberatur beneficium.*

34 *Iuspatronat⁹ est merè spirituale.*

35 *Iudex laicus est incapax cognitionis causæ iurispatronatus.*

36 *Iuspatronatus, per confiscationẽ omniũ bonorũ auctoritate iudicis ecclesiastici factã, amittitur.*

37 *Fiscus nunquam moritur.*

SIcut legitima patronorũ iura (de quibus à reseruationum tractatu, cum sub ipsas non cadãt, pauca hic sumus dictu ri) tollere, piasq; fidelium voluntates in eorum institutione violare æquum non est, sic etiã, vt hoc colore beneficia ecclesiastica in seruitutẽ, quod à multis imprudenter fit, redigantur, nõ est permittendum, c. piæ mentis, c. frigentius, c. decernimus, c. monasteriũ. c. rationis ordo 16. q. 7. c. nobis. de iur. patr. & cõc. Trid. c. 9. in princ. de reform. sess. 25. Ideò decreuit sancta syno-

1 dus, † vt titulus iurispatronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & alijs à iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliàsue secundũ iuris dispositionem, vt eo. c. 9. de reform. uers. & igitur, requisita à iuris dispositione, ad acquirendum iuspatronatus cõcurrunt, si quis præbeat fundum, pro constru-

ctione ecclesię.c. nobis. de iurepatr.c.abbate.2.18.q.2. cũ alijs per Roch. de cur.in verbo, construxit, vel quòd ecclesiam pœnitus dirutam reędificet,quo casu requiritur,quòd sit diruta, vt,si est parochialis,quæ indiget at noua consecratione. Roch. vbi suprà num. 12. Lambert. in tertio artic.q.6.princ.1.lib. 1. & Rot.in nouiss.decis.269. num.2. par.2.& decis.306.nu.3. par.1. & tribus modis probari potest iuspatronatus.

2 Primò, ex authentico documento † fundationis, vel dotationis;& authenticum documẽtum est publica scriptura, cui creditur sine alio adminiculo, vel iure, aut consuetudine speciali,c.cum dilectus. de fid. instr.Innoc.in c.1.num.2.eo tit. & Bart.in l.si quis,in repet.§.si initium.nu.5.ff. de eden. & sacra congr. conc. censuit requiri pro forma, vt probatio fiat per authenticas scripturas,vt in decis. manuscript. super eodem cap.9. in verb.authenticis scripturis,& Rot. in nouiss.decis. 199. num. 4.par.2.

3 Secundò, †ex multiplicatis pręsentationibus per antiquissimũ tẽporis cursum,in quibus enuncietur spectare iuspatronatus de iure,vel consuetudine, quia illa verba,de iure, intelliguntur ex fũdatione,vel dotatione; Achil. de Grass.decis.5.de iure patr.& Borg.Caualc.decis. 17. num. 6. par. 2. quòdq; iuspatronatus ex fundatione, vel dotatione probetur multiplicatis præsentationibus per tempus supra hominũ memoriam, etiam si nullum instrumentum fundationis, vel. dotationis ostendatur, & quãuis etiam in dictis præsentationibus nulla appareat facta mentio fundationis, vel dotationis, fuit à sacra cong. conc. decisũ, vt in decis. manuscrip. super eod.c.9.§.item congregatio censuit iuspatronatus.

4 Tertiò, ꝓbatur ex iuris dispositione, † vt literis maiusculis inscriptis in lapide posito in publico ab immemorabili tempore citrà, quo casu intrat iuris præsumptio, quòd si descriptio iurispatronatus in lapide posita non fuisset vera, ordinarius episcopus non tollerasset in præiudicium suæ iurisdictionis, & collationis, & in antiquis sufficiunt leuiores probationes, coniecturæ, & verisimilitudines, Put.decis.355.nu.1.lib.1. & in terminis de lapide,& marmote Bal.cons.310.vol.5. Feret. cons. 293.nu.9.vol. 2. & Borgn. ead. decis.17.num.1.

5 Immemorabilis verò † probatur spacio temporis centum annorum. Innoc. in c. veniens. nu. 2.circ.fin. de verb.sign.in 6. Capel.Tolos.decis.440. nu.1. & Gabr.cons.39.nu.13.vol.1.& in iurepatr. Si immemorabilis probari deberet per testes, quòd sufficiat

sufficiat probatio sexagenaria, tenet congreg.conc. in decis. super eo.c.9.in princ.quódque ad probandam immemorabilem sufficiat quandoq; tempus sexaginta, septuaginta, vel octoginta annorum, tenet Borgn. Caualc.in ead.decis. 17.nu.9.& ad cóficiendam immemorabilé connumerãtur anni elapsi, non vsque ad publicationem concilij tantùm, sed decursi, vsque ad terminum motæ controuersiæ, vt in decis.super eo.c. 9. §. congregatio censuit, vt &c.

6 In ijs auté personis,† seu cómunitatibus, vel vniuersitatibus, in quibus id ius plerunque ex usurpatione potius quæsitú præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiritur, nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragatur, quàm si præter reliqua ad eum necessaria, præsentationes etiam continuatę non minori saltem, quàm quinquaginta annorum spacio, quę omnes effectum sortitę sint, authenticis scripturis probentur, vt eo.c.9.vers.in ijs verò.sess. 25. Nec dicta quinquagenaria possessio † quæ per scripturas authenticas requiritur, probari potest per testes, vt ęquipolleant eorum depositiones præsentationibus, & institutionibus per instra factis, qa sac. conc. Trid. requirit pro forma vltra probationem immemorabilis continuatas præsentationes, quæ per authenticas scripturas probentur, & sint sortitæ effectus, vt ostendunt illa verba, nec aliter, quorum natura est formam importare, vt post Bart.& alios tradit, Dec.cons. 528.nu.11. Ruin. cons.92.nu.25. lib 3.Socin. Iun. cons.46.nu.27. lib.4.& Rot. in nou.decis.199. nu.3. & 4.par.2. Quòdq; contra dictas personas præsumatur acquisitio ex vsurpatione, trad. Lamb. de iur.pat. lib.1.art.5.q.10.sub nu.47.vers. limita primò, & nu.39.quem sequitur Borg.ead.decis.17.nu.7. & iuspatronatus, quod à parochianis prætenditur, eandem pleniorem, & exactiorem probationem requirit, vt in eisd.decis. super d. c. 9. factis in fin.

7 Reliqui patronatus † omnes in beneficijs tàm secularibus, quàm regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunq; alijs beneficijs in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs, facultatesque, & priuilegia concessa tàm in vim patronatus, quàm alio quocunq; iure nominandi, eligendi, vel pręsentandi ad ea, cum vacent (exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesijs competentibus, & alijs, quæ ad imperatorem, & reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes, ac supremos principes iura imperij in dominijs suis habentes pertinent, & quæ in fauorem studio-

rum generalium concessa sunt) in totum prorsus sunt abrogata, & irrita cum quasi possessione inde secuta, & huiusmodi bene ficia tanquam libera à suis collatoribus conferri possunt, & collationes suum effectum consequi debent, vt eo.c 9.vers. reliqui.sess.25.

8 Sed cùm † aliàs iure communi sufficeret quasi possessio quadraginta annorum ad validitatem iurispatronatus, fuit coram eadem sacra congregat. conc. dubitatum, an si quis probauerit se per 40. annos præsentasse, & in possessione, vel quasi possessione præsentandi se fuisse, ad præsentandum admitti debeat, non obstan. præmissis, cum aliàs titulus præsentationis 40. annorum legitimus, & prędicto c. 9. conformis esse videatur, ibi, aliàsue secundum iuris dispositionem: & per eandem congreg. decisum extitit, non debere admitti non obstantibus illis verbis, quę debent intelligi, vt non respiciãt tempus, de quo iam supra sancta synodus expresse disposuit, & voluit esse immemorabile, sed respiciant alias causas, & alios modos, qui bus s'm ius vetus probari poterat iuspatronatus, sed quoad tempus attinet, illud præcise, & semper debere esse immemorabile, vt in eisdem decision. manuscript. super eo. c. 9. §. item an si quis. quia aliàs incontinenti induceretur correctio superioris dispositionis, quæ non præsumitur. l. non ad ea. vbi glos. in vers. præsens. circ. fin. ff. de condit. & demonstr. & Alciat. de præsumpt. reg. 2. pręsumpt. 28. nu. 1. & ex his inducitur iuris antiqui correctio.

9 Licet tamen episcopis † pręsentatos à patronis, si idonei nõ fuerint, repellere, & si ad inferiores institutio pertineat ab episcopo, vt infra dicetur, sunt examinandi, alioquin institutio ab inferioribus facta est irrita, & inanis, vt in eod. c. 9. §. ad hęc. Nec sufficit quòd præsentatus ad beneficium curatum fuerit aliàs examinatus, & approbatus ab alio ordinario, vt in eadem decis. super cap. 9. in verb. & inanis, & compręhenduntur abbates, commendatarij, & quicunque inferiores quacunq; exemptione muniti, etiam si ordinariam iurisdictionem haberent in locis beneficiorum, vt in ead. decis. vers. & compræhenduntur, & etiam sedis Apostolicę nuntij, vt c. 13. de reform. sess. 7.

10 Examen verò † pręsentatorum ad parochiales iurispatronatus laicorum fieri debet coram episcopo, vel eius vicario ab examinatoribus in synodo diœcesana deputatis, tribus, non paucioribus, vt in alijs vacationibus, de quibus per concursum est prouidendum, vt in c. 18. de reform.

reform. sess. 24. & ibi in decis. manuscr. §. tres ex illis, Pius V. in bull. de collat. paroch. c. 32.

11 Nec † licet patrono, cuiusuis priuilegij pretextu, aliquem ad beneficia sui iurispatronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem prouisio, seu institutio ipsius beneficij cessante priuilegio iurè pertineat, quoquo modo presentare, aliàs presentatio, ac institutio secutæ nullæ sunt, & esse intelliguntur, conc. Trid. c. 13. sess. 14. d. c. 18 post med. de reform. c. illud, & c. relatum, de iur. patr.

Sufficit tamen ad parochia-
12 les iurispatronatus † laicorum vnum tantùm presentare, qui si minus idoneus fuerit, est repellendus, ex supra allegatis, quod est speciale in iurepatronatus laicorū, vt non requiratur concursus, licet possit patronus plures præsentare, vt in concursu inter eos examinentur, & ita in congreg. conc. fuit decisum, vt in decis. super eod. c. 18 §. cum verò institutio. sess. 24. sed si iurispatronatus ecclesiastici erit, ac institutio ad episcopum, & non ad alium pertineat, is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, episcopo presentare tenetur, vt ab eo instituatur, conc. Trid. eod. c. 18. post med. vers. si uerò iurispatronatus, & hoc ca-
13 su † si duo æquè idonei ab examinatoribus fuerint iudicati, ad patronum electio dignioris spectat, vt in d. decis. super eod. c. in verb. iudicabit. Cùm uerò institutio ab alio, quàm ab episcopo erit facienda, non ad patronum spectat electio, sed tunc episcopus solus ex dignis digniorem eligere debet, quem patronus præsentet ei, ad quem institutio spectat; ut d. c. 18. post med. vers. cum verò.

Iuspatronatus laicorum à iu-
14 repatronatus ecclesiastico † in aliquibus differt, quoniam patrono laico ad parochialem ecclesiam sufficit vnum præsentare, ab ecclesiastico verò plures sunt præsentandi, ex supra alle-
15 gatis † & licèt papa derogare possit non tantùm iuripatronatus ecclesiastico, sed etiam laicorum glos. communiter approbata in clem. 2. in verb. apostolicis de præb. abb. in c. cum dilectus circa fin. de iur. patr. Felin. in tract. quan. lit. apost. noc. par. nu. 1. uers. solutio, aut loquimur, & Couar. pract. quest. c. 36. nu. 1. nunquàm tamen iuripatronatus laicorum censetur derogatum, nisi expressis uerbis derogetur, quia † alias collatio de beneficio iurispatronatus laicorum de eo non facta mentione, est subreptitia, & nihil ualet, abb. in eo. c. cum dilectus in fin. Felin. in d. tract. quā. lit. apost. noc. nu. 1. uers. aut loquimur. Lap. alleg. 96. nu. 2. & Couar. ubi supra uers. quæ: secus tamen est in iurepatronatus

tronatus ecclesiastico, nam illi censetur derogatum per collationē à papa factam, etiam si in literis nulla fiat mētio eiusdem iurispatronatus ecclesiastici. Felin. in eo. tract. nu. 11. uers. limitatur tertio. Cassad. decis. 4. numer. 11. de probat. & Couar. ea. q. nu. 1. uers. quod non est lōgius.

Beneficiorum autem patroni
16 † cuiuscunque ordinis, & dignitatis, etiam si cōmunitates, vniuersitates, collegia quæcunque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuētionum, quorumcunq; beneficiorum, etiam si verè de iurepatronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullauè causa, vel occasione in illis se īgerere possūt, sed illos liberè rectori, seu beneficiato non obstante etiam quocunq; consuetudine, distribuendos dimittere debent, nec dictum iuspatronatus venditionis, aut alio quocunq; titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre possunt, & si secus fecerint excommunicationis, & interdicti pœnis subijciuntur, dictoq; iure patronatus ipso iure priuati existunt, vt eod. conc. c. 9. sess. 25. post med. vers. patroni autē; Et quia fuit dubitatum, an patronus beneficij in eius fructus se ingerens incidat in pœnam excommunicationis, & priuationis supra positam in vers. si secus fecerint, excommunicationis, &c. adeò ut ille versiculus, nedum, ad clausulam immediatè procedentem, sed etiam ad superiorem referatur, fuit prędicta sacra congreg. decisum, vers. si secus, &c. ad vtranq; clausulam esse referendum; Et patronos in prædictis fructibus se ingerentes in prædictas pœnas incidere, vt in decis. super d. c. 9. §. an patronus beneficij. Nam quādo vna determinatio refertur ad duo determinabilia, debet intelligi, ut æqualiter utrūq; determinet. Bart. in l. iam hoc iure. §. sed si aliter. nu. 1. ff. de uulg. & pupil. substit. & in l. si legatarius. §. cum ita. de legat. 3.

17 Accessiones autē † per uiam unionis factæ de beneficijs liberis ad ecclesias iuripatronatus etiam laicorum subiectas, tam ad parochiales, quàm ad alia quæcunq; beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, uel hospitalia. ita ut prędicta beneficia libera eiusdem naturæ, cum ijs, quibus uniūtur, efficiantur, atq; suo iurepatronatus constituantur, hæ si nondum plenarium sortitæ sunt effectum, uel deinceps ad cuiusuis instantiam fient, quacunque auctoritate etiam Apostolica concęssę fuerint, simul cum unionibus ipsis per subreptionem obtentæ intelliguntur, nec amplius sunt executioni demandandæ quibuscunq; non obstantibus, sed bene-

ficia

ficia ipsa sic unita, occurrente uacatione, sunt liberè, ut antea, conferenda, conc. Trid. eo. c. 9. post med. uers. insuper accessiones, sess. 25.

18 Vniones etiam † à 40. annis citra factæ ab ordinarijs tanquam à sede Apostolica delegatis possunt examinari, & quę per subreptionem, uel obreptionem obtentæ fuerint, irritę sunt declarandę, illę autem, quę à dicto tempore citra concessę nondum in toto, uel in parte sortitę sunt effectum, & quę deinceps ad cuiusuis instantiã fiant, nisi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus causis coram ordinario loci, uocatis, quorũ ĩterest, uerificatis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentas fuisse pręsumi, ac propterea, nisi aliter à sede Apostolica declaratum fuerit uiribus omnino carere debent, conc. Trid. c. 6. sess. 7. de reform. sed uniones perpetuæ supra 40. annos factę ab ordinarijs examinari non possunt, ut in decis. manuscript. à sacra congreg. conc. super eo. c. 6. factis, sub tit. Lancianen. & prætendens unionem supra 40. annos, eam episcopo ostendere tenetur, ut ibi in eisdem decis. sub tit. Spoletan.

Patronatus etiam quicunq;
19 † in ecclesijs, & quibuscunqu; alijs beneficijs, etiam dignitatibus antea liberis acquisiti a 40. annis citrà, & in futurum acquirendi, seu ex augumento dotis, seu ex noua constructione, uel alia simili causa, etiam auctoritate sedis Apostolicæ ab ijsdem ordinarijs, uti delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegijs impediantur diligenter cognosci debent, & quos compertum non fuerit ob maximam, euidentemq; utilitatem ecclesiæ, uel beneficij, seu dignitatis necessitatem legitimè constitutos esse, in totum sunt
20 reuocandi, † atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, & restituto patronis eo, quod ab eis propterea datum est, in pristinum libertatis statum reduci debent, quibuscunq; non obstantibus, ut in eo. c. 9. de reform. sess. 25. Beneficia uerò ecclesiastica libera in seruitutẽ iurispatronatus absq; euidenti ecclesiæ utilitate redigentes, tanquam usurpatores iurisdictionis, & iurium ecclesiæ, anathematis pœnam incurrunt, ut in c. 9. de reform. sess. 25. & faciunt. c. prædia. & c. qui abstulerit. 12. quæst. 2.

21 Neminiq; licet † nec communitati, nec alijs personis laicis possidere ecclesias cum earum bonis, absq; consensu sedis Apostolicæ, seu ordinarij, sub prætextu, quòd sint oratoria, seu eremitoria ab ipsis cõstructa, & dotata, licèt de hoc nihil ostendant, nisi antiquam possessionẽ, & hoc etiam non obstãte, quòd ibi

ibi adsint sepulturæ, vel campanæ supra tectum, vel quod ibi habitauerint regulares personę, à quibus postea fuerint destitutæ, quia iuspatronatus acquiritur fundatione, & dotatione, & contrafacientes pœnas incurrunt, de quibus in eo.c.9.sess.25. & c.11.sess.22.& vt à sacra congregatione fuit super eodem c. 9.decisum, vt in eisd.decis.§ cōgregatio censuit nemini, &c.

22 Cognitio verò † validitatis, vel inualiditatis iurispatronatus, quando super eo lis oriri cōtingit, ad episcopum duntaxat, non ad inferiores, qui ius habēt instituēdi, spectat, nisi huiusmodi inferiores ordinariā in eo loco haberent iurisdictionem, & ad ipsos inferiores, ad quos spectat institutio, pertinet etiā edictorum, siue citationum ad euocandos oppositores relaxatio, quæ fieri debent in præsentationibus patronorum, & dicta edicta ponere ante institutionem præsentatorum, ad eos spectat, ad quos ante concilium spectabat, quia de eis per cōcilium nihil fuit dispositum, & ita censuit eadem sacra congregatio super prędicto c. 9. vt in decis. §. congregatio censuit cognitionē, & super c.13.sess.14. sub tit. de præsent. §.non liceat.& §. intelligitur. Si verò iura patronatus fuerint seruata ea lege expressa, quòd præsentatio fieret capitulo, seu dignitatibus cathedralis ecclesiæ, saluum adhuc manet istud ius pręsentationis capitulo, seu dignitatibus, ex decreto sacri conc.d.c.9.vers.quòd si ad inferiores; examen uerò, si de simplicibus beneficijs agatur, prius faciendum est ab episcopo ordinario, ex dispositione eiusdem sacri conc.c. 13. de reform. sess.7. & dicto c.9. si autē de parochialibus agatur examē fieri debet ab examinatoribus, ad formam præscriptam, in c. 18. de reform. sess. 24. & à Pio V.in literis, de quibus in bull. c. 32. & aliàs modo supra expresso.

23 Tempus ad præsentandū † patrono laico est cursus quadrimestris, etiam si persona esset ecclesiastica, dummodò iuspatronatus sit laicale, si uero iuspatronatus est ecclesiasticum, tempus patrono cōpetens est semestre, & ita distinguit tex.in c. unico.§ ult.de iur.patr. in 6. & si iuspatronatus esset mixtum, ut quando patronus ecclesiasticus habet compatronum laicum; habebunt etiam sex menses ad pręsentandum,

24 † quia ratione communionis priuilegium ecclesiæ trāsit ad laicum, ad instar eius, quod dicimus de eo, qui habet rem communem cum pupillo, glo.in d.§ ult.in uer.ecclesiasticus. Nam si communem fundū quis maior cum pupillo habet, licèt neuter uteretur, tàm propter pupillū, cui⁹ pars est inusucapibilis,

capibilis,& maior viam retinet, l.si communem.& ibi glo.in ver. & ego,& Bart.ff. quemadmod. seruit. amit.

Acquiritur iuspatronatus prę
25 cipuè † fundatione, dotatione, vel constructione, vt supra, in principiò, dummodo consensus diœcesani, siue sit clericus, siue laicus,qui ecclesiam, vel capellam fundet, construat, vel dotet, accedat.c. nobis, & ibi abb. nu.2.de iur.patr.Calder. in cõs. vlt. & Roch. de Cur.sub verb. pro eo quòd.in tract.eo.tit.nu.2. Secundò,successione,quia transit cum vniuersitate bonorum. glos.1.in c. piæ mentis. 16. q. 7. glos.in c.cum seculũ,& ibi abb. num.3.de iur. patr. & Roch. de Cur.sub verb ipse,vel is,num.1: eod. tract. de iure patron. Et si hærędes secundum prouidentiam, & admonitionem episcopi ecclesiam tenere noluerint, nec honorare facere, licèt episcopo reliquias inde auferre, ecclesiamque transferre.c.considerandum est, 16.q.7. Tertiò, donatione acquiri potest,c.ex insinuatione.& ibi glos.in ver.contulisset.de iur. patr. sed requiritur consensus episcopi, c.illud, & ibi abb.nu.6.& idem abb. in d.c.ex insinuatione.nu.5. eo.tit.

26 Ecclesiæ † regulariter præsumuntur liberæ, nisi probetur contrariũ,c.regenda.c.quicũq;. 10. q. 1. & in episcopi potestate consistunt, in cuius territorio positę sunt,c.omnes basilicę.16. quæst.7. nisi aliquo speciali priuilegio ab eius iurisdictione sint exemptæ,c.cum, & plantare.de priuil.& glos.in d.c.omnes basilicæ. Ideò episcopi habent intentionem fundatam,quòd beneficia sint libera,nisi constet de iurepatronatus,& si super iurepatronatus litem oriri contingat, dubitatur,si intra quadrimestre vel semestre liti finis imponi nõ
27 contingat,† an episcopus inuitis patronis possit beneficio de rectore prouidere, & est distinguen; quia cum episcopus habeat intentionem fundatam, quòd omnia beneficia sint libera,aut lis penderet inter procuratorem cameræ episcopalis prætendentis beneficium vacans pertinere ad meram collationẽ episcopi, & esse liberum, & ipsos patronos prætendentes ius præsentandi, & patronatus ad eos pertinere, & tunc lite pendente non potest episcopus prouidere inuitis patronis, sed debet ponere ęconomum in ecclesia, qui prouideat, ne in diuinis detrimentum patiatur,vsque ad finem litis, Innoc. in c.1.in fin: de iur.patr. Aut lis pendet inter ipsos patronos discordes in pręsentatione, seu inter litigantes, quorum vnus prætendet alterũ non esse patronum, aut iuri suo cecidisse,vel renũciasse, & tunc ipsis inuitis, saluo iure præsentandi illi, qui postea euicerit

iuspatronatus in fine litis, episcopus poterit de rectore ecclesiæ prouidere, c.quoniam in fin. & c.eam te, & ibi glos.& abb. nu.1.2.& 3.de iur. pat.glos.in c. cum vos. in vers. œconomos.de off.ord. Innoc.in d.c.1.circa fin. & ita distinguit. glos. in cap. si plures, 16.quæst.7.

28 Lite finita quæritur † nunquid præsentatus ab eo, qui fauorabilem reportauit sententiam, debeat institui, & prouisus ab episcopo remoueri, & aliquibus videtur, quòd non: contrariam tamen sententiam puto veriorem, quòd sit remouendus, & hoc casu præsentatus à patrono est instituendus, per tex.in c. decernimus. 16.q.7.c. consultationibus, & ibi glos. fin. de iur. patr. quia pro nõ dato habetur, quòd ab illo datur, qui de iure donare non potest.c.nosti.& ibi glos.in ver.reuocare.de elect.& c.quòd autem.in fin.de iur.patr. deducta verò in cõtrarium procedunt in præsentato ab vno ex patronis in possessione iurispatronatus existenti, contra quem non obstante, quòd in progressu litis feratur sententia, non est remouendus, & in his terminis de episcopo, qui erat in possessione conferendi, loquitur Couar.lib. pract.quæst.c.14. nu.2. ver tertium imò.

29 Iuspatronatus, † quod originem habuit ex patrimonio alicuius laici, & quòd fuit patronatus laicorum, quæritur, an si postea donatione, testamento, aut alio quouis titulo, in ecclesiam fuerit translatum, aut in collegium ecclesiasticum canonicorum secularium, vel regularium, ita quòd ad rectorem ecclesiæ, vel collegium pertineat præsentatio, retineat qualitatem iuris patronatus laicorum, vel mutet naturam, & efficiatur iuspatronatus clericorum, & ecclesiasticum, & eandem naturam consequatur, & videtur, quòd retinere debeat suam primam naturam iurispatronatus laicalis, quia persona ecclesiastica habens iuspatronatus laicale infra quadrimestre, prout laici, præsentare debet, quamuis in iurepatronatus ecclesiastico habeat semestre: & cum ecclesia, siuè collegium in iure alterius succedat, eodem iure vti debet, l.qui in ius. ff. de reg. iur. & c. is qui in ius.eod.tit.in 6. Tamen, quia res est facta ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri, glos. in c. vnic. in verb. semestre.de iur.patr. in 6.& quòd efficiatur iuspatronatus clericorum, & non laicorum, probat tex.in d.c. vnic.§.fin. Felin. in tract. quan. lit.apost.noc.patr.nu.11.vers. limita. sexto. Paris.cons. 128.numer.19.& seq.lib.4.& Lambert. in tract.de iur.patr. lib.2. par.3. quæst.9.artic.20.

Quid autem dicendum de iurepatronatus compet ẽte confrater-

30 fraternitatibus laicorum, † licèt huiusmodi collegia confraternitatum adhereant ecclesijs, & causa pietatis constituantur, cum tamen ipsi, ex quibus collegia,& vniuersitates constituuntur,& ad quorum voces,& suffragia pręsentatio fit,sint omnino laici, & ad has vniuersitates laicorum pręsentatio pertineat, non ad ecclesias,nec ad aliquas ecclesiasticas dignitates, videtur,quòd sint patroni laici, cum non habeant habitum religionis,nec gaudeant priuilegio fori,& canonis,licèt habeant collegium,& ita tenet Felin. in d. tract quan.lit. apost. nu.11.limit. 4.& Couar.eo.lib.pract.quęst. d.c.36.nu.8. secus autem est dicendum de iurepatronatus beguinarum,quia licèt sint seculares, religiose tamen viuunt, & habitum portant religiosum, & idem de alijs fraternitatibus, vel collegijs habentibus easdē qualitates, quas habent beguinę, videlicet habitum religiosorum, & ita post Felin.loco supra citato distinguit. Roch. de Cur.sub verb.ius.in tract.de iure patr.nu.17.

Amittitur iuspatronatus, & illo priuatur patronus ipso iure
31 pluribus ex causis, † Primò venditione, & applicabitur illi ecclesiæ, cui per huiusmodi emtionem est facta symoniaca iniuria,c.quia clerici.iunct. glo in uer.spoliando.& ibi abb.num.8. de iur. patr. aut alio quocunq; titulo, in alios contra canonicas sanctiones translatione. quo casu patronus excommunicationis, & interdicti pœnis subijcitur, & iurepatronatus priuatur ipso iure, conc. Trid.d.c.9. Secundò, quando † patronus per se,uel per alios faceret occidere uel mutilare rectorem beneficij sui iurispatronatus, & ius deuoluitur ad ecclesiam, cui fuit facta iniuria,& nè minus uindictę quàm excessus memoria prorogetur, usq; ad quartam generationem, per lineam directam posteritates talium, in clericorū collegium admitti,neque in domibus regularibus alicuius pręlationis honorē assequi possunt, donec cū eis fuerit misericorditer dispēsatū,c.in quibusdam.§. sacri nihilominus, & ibi glos.in uer.prorsus amittat,& abb.nu.2 de pęn.Tertiò † si in perceptione fructuum, prouentuum, & obuentionum se ingerunt, aut iurisdictiones,bona, census, & iura eorundem beneficiorum quacunque arte sibi usurpant, c.11. uers. quòd si eiusdem. sess. 22.& d.c.9.uers.patroni autem. sess.25. de reform. ultra quòd eandem excōmunicationis pœnam incurrunt. Quartò † propter hæresim,ob quam bona hęreticorum ipso iure sunt confiscata. c. cum secundum, de hæret.in 6.& Peng.super.3.par.direct.com.158.uer.his ita positis

32 † & tunc iuspatronatus non transit ad fiscum cum uniuersitate bonorum, sed liberatur beneficium, quia illud ius applicatur ecclesiæ, cùm hæretici ecclesiam offendant, ac insigni iniuria afficiant, quapropter eidem læsę principaliter est satisfaciendum, Felin. in c. uergentis. nu. 1. uers. sed aduerte, de hęret. & Peng. eo. comēt. uers q verò hęc.

33 Quid autem † si ex alio delicto uniuersitas bonorum alicuius habentis iuspatronatus per iudicem laicum confiscarentur, An transeat cum uniuersitate bonorum? & uidetur, quòd sic, per glos. in c. filijs. in uer. propinquis. 16. quæst. 7. quam sequitur. abb. in c. quanto. nu. 9. de iud. & in c. cum laici. & c. nobis. nu. 3. de iur. patr. & Roch. de Cur. in tract. de iur. patr. sub uer. ipse, uel 15. nu. 66. 67. & 68. contrariam tamen opinionem tenet. glos. in clem. pastoralis, in uerb. subiectè, quàm sequitur. abb. ibi nu. 18. ubi etiam Iac. & Imol. de re iud. Felin. in eod. c. quāto. num. 5. de iud. Card. in clem. 2. quæst. 8. de iur. patr. & Ias. in l. si non sortem. §. libertus. nu. 25. ff. de cond. indeb. & hæc est communis opinio, à qua in iudicando non est recedendum, quia melioribus rationibus est fulta. Non enim ualuit confiscatio in odium regis Roberti facta ab imperatore de feudo, ex quo feudum non erat temporale, d. clem. pastoralis. de re iud.

Nam iuspatronatus, si non 34 merè spirituale, † est tamen spirituali annexum. c. quanto, & ibi glos. & abb. num. 1. & Felin. nu. 3. de iud. c. de iure, extr. de iure patr. & Roch. de Cur. in tract. de iur. patr. super uerb. ius. nu. 2. & connexorum idem est iudicium. c. translato. de constit. d. c. quanto. & c. de iure, & sequitur naturam spiritualis, quia iurispatronatus causæ, non nisi à iudicibus ecclesiasticis ualent diffiniri, d. c. quanto. in fin. & ibi abb. nu. 3. & 6. de iud. & Roch.

35 de Curt. eod. nu. 2. † Ideò cum iudex laicus sit incapax cognitionis causæ iurispatronatus, licèt possit confiscare uniuersitatem bonorum prophanorum, secus tamen est de bonis spiritualibus, aut spirituali annexis, quę spirituali tantummodo iurisdictioni subijciuntur, cū ei non liceat falcem suam in alienam messem imponere, & imponendo, gesta nulla, irrita, & inania esse noscātur, d. clem. pastoralis. §. cum, & si, & §. ut igitur. de re. iud. & quò ad iuspatronatus, sententia iudicis laici condemnatoria est nulla, & non nocet condemnato, quia, quod nullū est, nullum sortitum effectum.

36 Amittitur tamen † iuspatronatus per confiscationem omnium bonorum auctoritate iudicis ecclesiastici factā, non autem, quòd iuspatronatus trāseat in fiscum

in fiscum, quia talis translatio esset præiudicialis ecclesiæ, in cuius fauore dissicientibus successoribus extinguitur iuspatronatus, & remanet beneficium liberum, & ad liberam collatoris dispositioné, vt tenent Card. Imol. & Ant. quos refert Roch. de Curt. dicẽs, hanc opinionem quòd ecclesia remaneat libera, esse æquiorem, super eo. ver. ipse, vel is. nu. 66. & si transiret in fiscum, periret spes libertatis

37 beneficij, † quia fiscus nũquam moritur, & eadem ratione iuspatronatus non transit in fiscum cum vniuersitate bonorum propter crimẽ hæresis, sed liberatur beneficium, vt per Felin. in eod. c. vergentis. de hæret. cum alijs supra allegat.

DE PENSIONIBVS. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Pensio ecclesiastica beneficialis quid sit.*

2 *Pensio dicitur à pendeo, quia formaliter pendet à beneficio, ex quo extrahitur.*

3 *Pensiones quomodo super beneficijs vacantibus per obitum reseruentur.*

4 *Pensiones per resignationes beneficiorum, & iurium cessiones licitæ reseruantur.*

5 *Pensio in fauorem tertiæ personæ quomodo reseruetur.*

6 *Pensio super cathedralibus ecclesijs regulariter non reseruatur, nisi cum clausula, dummodo remaneant ducati mille pro titulari.*

Pensio super fructibus parochialium ecclesiarum non reseruatur nisi cum clausula, dummodo rectori remaneant ducati centum ibidem.

7 *Pensionario agenti ad pensionẽ incumbit onus verificandi conditionem, sub qua pensio imposita reperitur.*

8 *Excessum allegans, quando illum probare teneatur.*

9 *Conditio in bullis reseruationum pensionum apposita à pensionario agente, est verificanda.*

10 *Idoneitas prouisi de beneficio quando sit probanda.*

11 *Conditio suspendit executionem.*

12 *Gesta ante purificationem conditionis nihil valent.*

13 *Verba, quod ducati sint liberi fauore titularis in literis Apostolicis apposita, importaut deductis oneribus sine diminutione.*

14 *Valor beneficiorum computatur respectu*

fructus ad ipsum spectent.

42 *Pensio nudo partium consensu, sine superioris auctoritate imponi non potest.*

43 *Pensiones vnicæ super pluribus beneficijs reseruatę, vacantibus beneficijs contra plures successores pensionarius non habet executionem paratam.*

44 *Præbenda subrogata sapit naturam præbendæ in cuius locum subrogatur.*

45 *Beneficiũ pensione grauatum trãsit cum eodem onere ad quoscunque successores.*

46 *Pensio est onus reale, & transit ad quemcunque in beneficio successorem.*

47 *Canonicus, an pro titulo, cuius causa obtinuit præbendam, teneatur ad solutionem pensionis antea reseruatæ.*

48 *Canonicus, qui consentit reseruationi pensionis super sua præbenda, de iure pinguiorẽ, & liberam optare non potest.*

49 *Iuri suo quilibet potest renunciare.*

50 *Pensio de beneficio ad beneficiũ, aut de persona ad personam transferri non potest.*

51 *Pensionarius ad solutionem pensionum agere potest contra hæredem defuncti obligatum, vel in beneficio successorem, & 53.*

52 *Decima pluribus annis soluta, exigi potest ab emptore, vel venditore prædij.*

54 *Pensio super distributionibus quotidianis nunquam præsumitur reseruata, nisi expressè dicatur.*

55 *Pensione super distributionibus quotidianis reseruata, licèt optetur præbenda, succedens in titulo pro rata distributionum quotidianarum tenetur.*

56 *Iurisdictionis defectus contra agentem ad solutionem pensionis opponi potest.*

57 *Iurisdictionis defectus potest etiã opponi contra tres sententias conformes, & 59.*

58 *Iurisdictionis defect⁹ opponi põt, et si partes ante sentẽtiã expressè consensissent, quòd iudex incompetens sententiaret, & iurassent non dicere de nullitate.*

60 *Executio literarum reseruationis pensionis ordinarijs locorum, vel alijs in dignitate ecclesiastica constitutis committitur.*

61 *Legati, & Nuntij Apostolici in prima instantia nullam habent iurisdictionem.*

62 *Delegatio in vnam personam facta sine subdelegatione in alteram transferri non potest.*

63 *Exceptio grandinis, sterilitatis, & siccitatis contra pensionarium quandoque opponi potest.*

64 *Exceptiones falsitatis, quietationis, & solutionis tantùm contra obligationem cameralem opponi possunt.*

65 *Iuramenta illicita papæ auctoritate possunt irritari.*

66 *Exceptio compensationis habet vim solutionis.*

67 *Liquidum cum illiquido non compensatur.*

68 *Pensio imposita super beneficio alia pensione onerato, nulla de ea in literis facta mentione, est nulla.*

69 *Exceptio non purificatæ conditionis contra literas reseruationis pensionis opponi potest.*

70 *Appellatio, à sententia super solutione pensionis lata, quando absque clausula sine retardatione solutionis pensionis admittatur.*

71 *Valor beneficij quomodo probari debeat.*

72 *Exceptio solutionis pensionis impedit executionem.*

73 *Pẽsio pluribus modis extinguitur*

74 *Pensio an sine consensu papæ extingui possit.*

75 *Pensio in temporalitate consistit.*

76 *Exceptio pacti de vlterius non petendo, æquipollet exceptioni solutionis.*

77 *Excommunicationis exceptio in quacunque parte litis opponi potest.*

78 *Excõmunicationis exceptio etiã coram iudice seculari opponi potest.*

79 *Excommunicatus, & publicè declaratus à iudice, est à limine iudicij repellendus.*

80 *Exceptio defectus clericatus impedit executionem literarum reseruationis pensionis.*

QVia in beneficiorũ collatione pensiones plerunq; solent reseruari, ideo non immeritò pẽsionũ tractatus hic sequi debet. Et primò quoniam pensionis verbum pluribus conuenit, de quibus per Nauar. in cons. 52. de præb. lib. 3. par. 1. nu. 6. alijs omissis de pensione Ecclesiastica beneficiali disseram, quæ alijs diffinitionibus prętermissis

1 † est ius non tẽporale, sed spirituale, aut illi annexum, non antecedenter, vt iuspatronatus, sed dependẽter, aut consequenter instar beneficij, Nauar. in manual. confess. c. 23. n. 111. & in d. cõs. 52. eo. n. 6.

2 † Dicitur enim pensio, à pendeo, quia formaliter pendet à beneficio, ex quo extrahitur, sicut vsus fructus à proprietate, vt in c. fin. de pignor. c. possessiones. 16. q. 1. & Gig. de pens. q. 1. num. 9. Quomodo autem, & à quibus reseruetur, & executio literarum impediatur, quæ exceptiones titulario contra reseruatarium competant, & quomodo extinguatur infra demonstrabitur.

3 Reseruatur autem † pensio per papam pluribus de causis. primò beneficio vacante per obitum, quando vni confertur beneficium, & alteri reseruatur pensio pro sustentatione super eodem beneficio, quod papa regulariter facere potest, cum sit Dominus omnium beneficiorũ. clem. 1. vt lit. pend. cum alijs alibi allegatis, & de fructibus benefi-

beneficiorum ad libitum disponere possit, vt trad. Gig. de pens. q. 6. nu. 7.

Secundò, per resignationem
4 † de consensu resignatarij in fauorem ipsius resignantis, & ista pēsio licitè reseruatur. Felin. in c. ad audientiam. il 2. nu. 3. de rescript. & in c. ex parte. il 1. nu. 1. de off. & pot. iud. deleg. vel ex causa cessionis iurium inter litigantes pro bono pacis, & lite componenda. c. nisi essent. de praeb. & Felin. in d. c. ad audientiam. nu. 2. vers. exemplifica.
5 Tertiò † in fauorem alterius tertiae personae à resignante nominatae, & quando quis simpliciter consentit, quòd pensio reseruetur in fauorē alicuius tertię personae, puta nepotis, aut alterius personae consentientis reseruationi beneuisae, quae rarò admittitur, quia est sine causa, & regulariter sine causa papa pensiones non reseruat. Gig. de pens. q. 6. nu. 6. & maxima cum difficultate admittitur, etiam ex causa resignationis fauore tertiae personae; quia ista sapiunt quodāmodo dispositionem fructuum beneficiorū ad beneplacitum beneficiarij, quę cum habeat imaginē hęreditariae successionis, est odiosa. c. apostolica. 8. q. 1. c. ex trāsmissa. & c. ad extirpandas. de fil. presb. c. ad haec. de dec. c. consuluit. de iurepatr. & conc. Trid. cap. 7. de reform. sess. 25.

Et quia super fructibus cathedralium ecclesiarum pensio
6 non reseruatur regulariter, † nisi cum clausula, dummodo remaneāt ducati mille pro episcopo: & super parochialibus ecclesijs, nisi remaneant centum ducati pro rectore, ex dispositione sacri conc. Trid. c. 13. vers. ad haec, de reform. sess. 24. & super alijs beneficijs quādoq; cum clausula, dummodo pensio medietatem fructuum nō excedat. Titulario
7 pensionem soluere † recusante agēs ad pensionem tenetur verificare dictam conditionem, quòd remaneant episcopo ducati mille, centum parocho, vel quòd pensio non excedat me-
8 dietatem fructuum, quia † licèt allegans excessum illum probare teneatur. Bellam. decis. 470. & Mascar. cōclus. 696. nu. 11. & alleganti beneficium esse minoris redditus incumbat onus probandi, cum quodlibet beneficium praesumatur esse annui redditus pro vita duorum, c. vt quisque, iūct. glos. in verb. clericum. de uit. & honest. cleric. & Fel. in c. ad aures. nu. 4. vers. tertia conclusio, de rescrip. Quia tñ allegans excessum, aut maiorem valorem fructuum fundat suam exceptionem, aut in dispositione sacr. conc. d. c. 13. de refor. sess. 24. aut in facto super minori valore, cum dictae exceptiones non oriantur ex lectura literarū reseruationis pēsionis,

allegant incumbit onus probandi, & ita procedunt supradicta; & Gig. de pens. q. 9. nu. 9. 10. & 11. & Rot. in nouiss. decis. 301. par. 1. nu. 3. sed conditio in
9 bullis apposita, † dummodo rectori remaneant centum ducati, vel episcopo mille, aut dummodo pensio medietatem fructuũ non excedat, aut alia conditio, debet ab eo in cuius fauorem reseruata est pensio, verificari. Put. decis. 24. nu. 3. lib. 1. & non verificata conditione debitor cogi nõ potest: in terminis idem Gig. de pens. q. 85. nu. 10. & Gomes. in compen. vtr. sign. q. fin. nu. 84.
10 Et in simili videmus † quòd licèt ad obtinendũ beneficium quilibet præsumatur idoneus, nec teneatur probare idoneitatem, etsi in rescripto adsit clausula, si idoneus fuerit, c. fin. de præsump. quæ clausula si idoneus fuerit, sonat in monitionem, vel instructionem, & ideo collatio facta illa non verificata tenet, vt trad. Innoc. in d. c. fin. in princ. abb. nu. 16. & Felin. nu. 19. de præsump. tamen quando est apposita clausula, dummodo ipsum ad hoc idoneum esse reperieris, conferas, quæ sonat in expressam conditionem, beneficium, nisi præuio examine,
11 non confertur, † quia conditio suspẽdit executionem, ita quòd interim peti non potest, abb. in c. raynaldus. nu. 19. de testam. Felin. in c. ad aures. nu. 4. in fin. vers. sed caue quia, de rescrip. Paris. cõs. 31. nu. 24. vol. 4. & Put.
12 d. decis. 24. nu. 3. lib. 1. † & gesta ante purificationem conditionis nihil valent, Innoc. in c. cum dilecta. nu. 5. & ibi abb. nu. 4. & 5. de rescrip. Rot. decis. 10. in fin. & decis. 12. nu. 3. de concess. preb. in no. Paris. cons. 31. nu. 26. & Put. decis. 283. nu. 1. lib. 2.
13 Quando autẽ † in breuis reseruationis pensionis apponitur clausula, quòd ducati fauore rectorum sint liberi, verbum, liberi, in literis appositum importat, quòd sint integri sine diminutione deductis oneribus, & expensis. l. 1. & ibi Paul. de Castr. C. de fruct. & lit. expens. glo. in c. grauis. in verb. fructus. de restit. spol. & Bal. in cons. 53. in fin. vol. 1.
14 Valor enim † computatur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absentia, Staphil. de grat. expect. nu. 64. & 65. & licèt in honorem, & reuerentiã literarum Apostolicarum pensio solui debeat. Gomes. in cõp. vtr. sig. nu. 86. q. fin. Staph. de lit. inst. §. inprimis. num. 84. Gig. de pens. q. 85. & Cassad. decis. 10. nu. 8. de rescrip. procedit, quando literæ reseruationis pensionis sunt gratiosæ sine aliqua conditione, sed quando sunt conditionales, conditio est in primis purificanda, vt per Put. d. decis.

d.decis. 24. cum alijs supra allegatis.

Si verò pensionarius est in possessione exigendi, de qua cōstet instrumento aut alijs legiti-
15 mis probationibus, † tunc conditiones appositæ, aut narrata in gratia non impediunt executionem literarum, quia exceptiones nullitatis, inualiditatis, aut reductionis pensionis concernunt petitorium, & interim donec per sentētiam pensio annulletur, non potest retardari solutio, cum nec prædo sit sua possessione spoliandus. c. in literis. de restit. spol. sed est in possessione manutenendus. §. quorum. vers. hodie. insti. de interd. Bar. in l. 1. § huius autem, nu. 1. ff. vti possid. & in l. 1. C. eod. tit. & Rot. decis. 2. nu. 3. de except. in antiquior.

Agens autem ad pensionem
17 ante acquisitā † possessionem tenetur purificare omnes conditiones in literis appositas ex supradeductis, & verificare omnia alia per ipsum narrata, vt si narrauit, quòd consentiens pensioni per plures annos beneficiū possedit, quòdq; fructus beneficij ascendunt ad summam tot ducatorum, quòd ipse sit clericus, ceteraque omnia narrata. abb. in c. fin. nu. 8. de præsump. Rot. decis. 9. circ. med. de prob. in no. decis. 6. nu. 6. de præben. in antiquior. & Feli. in c. ad aures. nu. 4. vers. tertia conclusio. de rescrip. quia non existentibus veris narratis, gratia redditur subreptitia & nulla. Innoc. in c. cum dilecta. nu. 3. de rescript. abb. in c. postulasti. nu. 1. eo. tit. & in c. cum nostris. nu. 11. de concess. præb. Rom. cons. 327. in fin. & Feli. in c. significante. nu. 3. eod. tit. de rescrip. tenetur præterea probare se esse clericum exhibendo priuilegium clericale. c. legū. 2. q. 1. Rebuf. pract. benef. de form. lit. tons. nu. 22. par. 1. & Gig. de pens. q. 22. nu. 8.

Nec suffragaretur clericatus collatus post reseruationem pē-
18 sionis, † quia tempus datæ est attendendum. c. eam te. & ibi Felin. nu. 18. de rescrip. clem. fin. eo. tit. & glo. in c. statutum. in verb. canonicis. circ. fin. eo. tit. in 6. cum habilitas superueniens nihil operetur, c. si eo tempore. eo. tit. in 6. c. nō firmatur, de reg. iur. eod. lib. & l. quod ab initio. ff. eo.

Hinc est, quòd minor ætatis requisitæ in beneficio impetra-
19 to, † licet postea efficiatur maior, cùm tempore datæ esset minor, non valet impetratio. d. c. si eo tempore. de rescrip. & pariter si non erat clericus, licet postea promoueatur, collatio nō tenet, quia beneficia laicis non conferuntur. c. cum adeo. de rescript. glo. fin. in c. 2. de insti. & Felin. in d. c. cum adeo, qui plura cumu-
20 lat. de rescrip. † & est ratio, quia laicus non est capax iuris spiri-

tualis c.sacrosancta.§. attendentes.de elect. & c.causam. cum glos. in uerb. detinere, de præ-
21 scrip.sequitur etiam, quòd † liberi hominis stipulatio non ualet, licèt posteà seruus efficiatur, uel rei sacræ, licèt fiat postea prophana l.inter stipulantem.§. sacram.ff.de verb.oblig.& testamentum furiosi, uel impub. cum non ualeat, licèt postea furiosus efficiatur sanæ mentis, & impubes efficiatur pubes, non conualidatur. §.præterea. instit. qui.non est perm.face.testam.& c.sicut tenor, & ibi glo.in verb. extra mentem. de regular. præterea impetratio iudicis, & constitutio procuratoris excomunicati, quæ fuerunt nulla à principio, non conualidantur, licèt postea sequatur absolutio.glo.in c. statutum. in uerb: canonicis. de rescrip.in 6.& Dec.in c.post cessionem.nu.55.& 56. de probat.

Reseruantur tamen quandoq; pensiones etiam personis, quæ carent priuilegio clericali,
22 † præsertim militibus ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, S. Lazari, & aliorum ordinum, de quibus suó loco dicetur; & etiã non militibus, quibus beneficia quoq; conferri possunt cum assertione, quòd sit scholaris, & clausula, cupiens militiæ clericali ascribi. Felin.in d.c.final. in princ. de præsumpt. Ex priuilegio Apostolico reseruãtur, quoq; laicis coniugatis cum facultate etiam transferendi, vt, quoad reseruationem pensionum, & fructuum, concessit Leo X. collegio militum S.Petri de Vrbe, vt in Bull.Rom.const.56.sicut prudẽs.quæ vnà cum omnibus alijs concessis Pius V.reuocauit, cõst. 71.sacrosanctum. circa principium, & nihilominus Sixtus V.
23 postea collegium † militũ Lauretanorum erexit, & quòd pensiones, siue fruct⁹ ecclesiasticos ducatorum ducentorum, super quolibet officio dictę militæ dicti milites clerici, & laici, etiam coniugati obtinere, & iam obtẽtas retinere, & in alios trãsferre possent, concessit, vt in constit. sub dat. Romæ. 1586. quinto cal.Iunij expedita, vt in Bull.in par.ult.c.34. cuius vigore quàm plures, etiam senes, qui eorum pensiones reseruatas habebant, pluribus officijs emptis, pensiones in cõsanguineos iuuenes, & personas sibi beneuisas transtulerunt, & eodem tempore, cũ præsens, & residens in curia Romana essem, quàmplures conquerentes de translationibus in eorum odium factis audiui.

24 Papa enim † non solùm laicum potest priuilegiare, vt pensiones, sed etiam quòd beneficia possit obtinere, & illa conferre, vt trad.Gig.de pens.q.21.
25 nu.4.& 5.† & pẽsiones, ac beneficia possunt obtineri à militibus regularibus iuxta suorum ordinum

dinum priuilegiorum, & statutorum dispositionem, licet careant priuilegio clericali, etiam auctoritate ordinaria, vt fratribus eiusdem ordinis S. Ioannis Hierosolymitani à magno Magistro, & conuentu reseruātur, non solùm pensiones, sed etiam omnes fructus, aut pars eorum vigore priuilegiorum Apostolicorum eidem ordini concessorum, vt in Bul. Rom. Pij iiij. c. 14. pag. 667. post med. vers. & tàm Magistro, quàm conuentui.

26 Episcopus quoq; † potest ex causa pensionem alicui reseruare, ob euidentem vtilitatem ecclesiæ, quando senex, aut incurabili infirmitate detentus, vel alia legitima de causa, quis per se ipsum deseruire non potest, renunciet beneficium curatum, ei, qui magis habilis est ad curam animarum regendam, iuxta tradita per Felin. in c. ad audientiam. il 2. nu. 2. vers. quæstio proponitur. de rescrip. sed hodie nō datur casus, quo pēsio auctoritate ordinaria p resignationem possit reseruari; quia resignationes in fauorem sunt omnino prohibitæ, per constitu. Pij V. de qua in Bul. Rom. c. 58. §. caueant autem.

27 Poterit tamē episcopus † pensionem reseruare tribus ex causis. Primò, ex causa permutationis facta, quæ est permissa, etiā ex dispositione dictæ constitutionis, vt ibi, vers. ad hæc beneficiorum, & tunc si permutatio est inęqualis, potest episcopus pro permutatione beneficiorū æquanda, ei, cui beneficium tenuioris redditus confertur, super pinguiori beneficio permutato, aliquam pensionem reseruare, & hoc casu cum non intret dicta constitutio, cessat causa, & effectus illius prohibitionis, c. post translationem. de renunciat. & Tiraq. in tract. cessan. cau. par. 1. nu. 114. & tunc habet locum doctrina Felin. de qua supra. nu. 2. quòd episcopus ex causa resignationis pensionem resignanti possit reseruare.

28 Secundò, † pro bono pacis ad extinguendam litem inter duos coram ipso super eodem beneficio litigantes, ex causa, quod vnus cedat alteri, reseruata pensione super eiusdem beneficij fructibus in fauorem cedentis, vt post Host. in c. nisi. tenet Gomes. in regul. de anna. poss. q. 2. nu. 5. & post Ant. de Butr. in cap. audiuimus. col. 4. de collus. deteg. tenet Gig. in tract. de pens. quæst. 6. num. 3. & 4. & melius quæst. 85. nu. 11.

29 Tertiò, in collatione beneficiorum † per obitum vacantiū, & ad episcoporum collationem spectantium, dummodo super parochialium fructibus remaneant ducati centum liberi pro rectoribus, ut per conc. Trid. in c. 13. de reform. sess. 24. & super alijs beneficiorum fructibus nō impo-

imponatur, neq; super distributionibus quotidianis, super quibus regulariter non imponitur, imposita cēsetur, ut trad. Mone. in tract. de distrib. quot. c. 8. numer. 1. & nu. 11. par. 3. & est ra-
30 tio, † quia distributiones quotidianæ non computantur in valorem præbendarū, vt per Oldr. in cons. 118. quem sequitur Felin. in c. ad aures. num. 14. de rescrip. nec quæ excedat tertiam partem fructuum, quia præsumpta uoluntas papæ uidetur esse
31 regulariter, † quòd pensio non excedat tertiam partem fructuum beneficij grauati, ut testatur Gig. in eod. tract. de pens. quæst. 9. nu. 6. & 7. & Staphil. de commiss. liter. iust. §. in primis igitur, n. 90. & iuxta iuris communis dispositionem, ac stylum curiæ Romanæ, fructuum medietatem excedere non debet, Rot. in nouis. decis. 1160. nu. 1. part. 3. Et licèt ratò episcopi super beneficijs ecclesiasticis ad eorum collationem spectantibus reseruent pensiones, puto tamē in casibus, & modis supra expressis pensiones auctoritate ordinaria ab episcopis posse ualidè reseruari, sed in pluribus differt reseruatio Apostolica, à reseruatione auctoritate ordinaria facta.
32 Primò, quia pensio † auctoritate Apostolica reseruata transit ad successorem in beneficio, reseruata autem auctoritate ordinaria, non, nisi ex causa extinctionis litis fuerit reseruata, de qua supra uers. secundò pros. sed decedēte, uel cedente eo, qui reseruationi pensionis consensit, reseruatarius contra successorem non obligatum caret actione, quia non transit ad successorem, glos. in c. audiuimus. in uer. pensionem, de collus. deteg. Io Bapt. de sancto Seuerino, in tract. de pens. quæst. 4. & Gomes. in compend. vtriusq; sign. num. 86.
33 Secundò, † papa reseruat pensiones quandoq;, licèt rarissimè, cum facultate transferendi, inferiores autem, non, sed tantùm ad uitam eorum, quibus reseruantur. Gig. in eo. tract. de pens. quæst. 6. nu. 5. & q. 12. nu. 2.

Tertiò, cum super solutionibus pensionum plures lites ori-
34 ri contingat † lata sententia fauore pēsionarij, cui pēsio Apostolica auctoritate reseruata fuit, mandatur executioni, & non admittitur appellatio ad effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuū, quo casu signatura ad quam pro commissione causæ appellationis recurritur, causas committit cū clausula, sine retardatione solutionis pensionis, & expensionibus auctoritate ordinaria reseruatis causa committitur, tàm ad effectum suspensiuum, quam deuolutiuum absque dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis,

sionis, & ratio diuersitatis adducitur, quia inferiores à papa nō possunt, nisi certis casibus, & causa expressa, imponere pensiones, quæ non trāseunt ad successores, & dubitari potest, an pensio imposita fuerit, ex iusta causa, & in casibus permissis, quapropter non est iuri conformum, quòd illicò sine aliqua discussione habeāt executionē
35 paratam, † sed in reseruatione à papa facta, cessat omne dubium, quin ualeat, & ideò statim sententia lata debet executioni demandari; ita distinguit Gomes. in d. comp. utriusq. signa. eod. n. 86. Gig. de pens. quæst. 85. num. 1. & 2. & Staphil. in tract. de commiss. literar. §. in primis igitur. nu. 84. & 85.

Quartò, differt reseruatio papæ à reseruatione inferiorum
36 † quia papa in collatione beneficij potest reseruare alteri pensionem sine consensu eius, cui beneficium confertur, derogando regulæ de præstando cōsensu, Gig. d. tract. de pens. q. 85. nu. 2. inferiores uerò sine consensu beneficiali pensionem reseruare non possunt, ut in eo. tract. q. 10. n. 9. & est ratio, quia regula de præstando consensu ligat manus inferiorum, arg. tex. in c. ut debitus. de appel. non autem papæ, quin possit illi derogare, cum eius sit reuocare, qui condere potest.
37 Legati de latere quoq; † possunt pensiones reseruare, quæ tamen medietatem fructuū beneficiorum non excedant, quæ potestas illis conceditur in facultatib. legationis, ut Clemēti papæ VIII. fuit concessa, dum cardinalatus officio fungeretur ad regnum Poloniæ in legationem misso, sub his uerbis, ac etiam superdictorum beneficiorum resignatorum, seu cessorum fructibus, redditibus, & prouentibus, quatenus id commodè ferre poterunt, quascunque pensiones annuas, non tamen medietatē fructuū, redditiuum, & prouentuum huiusmodi excedentes, resignantibus, uel cedentibus, quoad uixerint per dicta beneficia pro tempore obtinentes, & eorum successores annis singulis in locis, & terminis, ac sub priuationis, & alijs sententijs, censuris, & pœnis ecclesiasticis &c. reseruandi, cōstituendi, & assignandi, vt in facultatibus, de quibus in 2. par. Bul. Sixti V. c. 3. 5. §. ac etiam super. & hanc facultatem pensiones reseruandi non habent de iure communi sed vigore lite-
38 rarum specialium † facultatum, quia de iure communi solùm beneficia conferre possunt, per tex. in c. 1. de off. leg. in 6. legati verò inferiores, vt sunt nuntij, pensiones super fructibus beneficiorum reseruare non possunt, & licèt olim illis concederetur facultas reseruandi, vt testatur

Gig. de

Gig. de pens. q. 6. nu. 22. à pluribus tamen annis citra, nuntijs Apostolicis dicta facultas non conceditur, & eorum facultas tanquam extraordinaria strictè est intelligenda. glo. penul. in clem. 2. de off. ordin.

39 Dubitari potest, † an reseruationes pensionum à legatis de latere factæ habeant eandē paratam executionem, quam habent pensiones auctoritate Apostolica reseruatæ, ita quòd in casu appellationis à sentētia in primâ instantia lata debeat dari cōmissio cum clausula, sine retardatione solutionis pensionis, & cum legati reseruent pēsiones, quæ transeunt ad successores, & sub solitis sententijs, censuris, & pœnis eo modo, quo à Papa reseruantur, videtur quòd pari passu debeant ambulare, & clausula sine retardatione solutionis, debeat apponi, quia de similibus idem est iudicium, c. inter cęteras. de rescrip. c. 2. de translat. prælat. & c. cum secundum Apostolum. in princ. de præben. † & quòd quando inferior reseruat pensionem auctoritate sibi concessa, & attributa à papa, non procedat conclusio, quòd causa absque clausula, sine retardatione solutionis pensionis, sit committenda, quia tunc papa reseruare videtur. tenet Gig. in eod. tract. q. 85. num. 12. quam opinionem non puto simpliciter verā, quia aut facultas est simplex, & libera ad reseruandam Titio pensionem scutorum centum super tali beneficio, & procedit opinio Gig. aut facultas est limitata, non tamen medietatem fructuum excedente, vel quatenus beneficia id commodè ferre possint, & tunc quamuis legati de latere habeant facultatem pensiones, quæ transeant ad successores, & cum clausulis, & cēsuris à papa apponi solitis reseruādi, tamen cum facultas sit limitata, quapropter potest esse, & non esse, quod beneficia pensiones ferrè possint, & quòd medietatem fructuum excedant, de quorum valore & qualitate beneficiorū in pensionum reseruationibus, & impositionibus legati non in formati facile possunt defraudari, putò, hoc casu commissionem esse dandam absque clausula, sine retardatione cum dubitari possit, an pensio imposita fuerit iuxta modum, & conditionem, de qua in facultate tradita, & procedit, haberq; locum dicta distinctio, de qua per Gomes. supra nu. 86. & Gig. de pens. q. 85. nu. 1. & 2. & cum eadem ratio militet in pensionibus auctoritatem legati reseruatis, quæ militat in reseruatis auctoritate ordinaria, idem ius statui debet, l. illud. ff. ad leg. aquil. l. à Titio. in princ. de verb. obl. c. translato. de cōsti. & Tiraq. in tract. cess. cau. par. 1. nu. 151.

40 Pensio-

40 Pensionem etiam † patronus pluribus casibus in fundatione beneficij soluendam imponere potest: & primò, vt per eandem ecclesiam fundatam alteri ecclesiæ persoluatur, vt c. quanto, & ibi Innoc. & abb. nu. 1. de cēs. secundò, vt sibi patrono annuatim pensio tribuatur in recognitionem iurispatronatus, accedente tamen auctoritate episcopi in fundatione ad petitionem patroni, vt c. præterea, il 2. & ibi glos. penul. & abb. num. 3. 4. 5. & 6. de iurepatr. tertiò
41 fundans, † & dotans ecclesiā statuere potest, vt fructus ipsius ecclesiæ, cū vacabit, suos faciat. c. eleutherius. 18. q. 2. glo. in c. generali. in ver. fūdatione. de elect. in 6. & Gig. de pens. q. 6. nu. 25. Dummodo proprij episcopi cōsensus accedat, quia testator, vel fundans ecclesiam non potest immutare dispositionem canonum in præiuditium episcopi. c. requisisti. de testam. abb. in c. nobis. nu. 2. de iur. patr. & bene limitat. Roch. de Cur. in tract. de iurepatr. in verb. pro eo, quod
42 diœcesani. nu. 15. † & sine superioris auctoritate nudo partium consensu pensio imponi non potest. clem. 1. §. eadem. de supplen. neglig. prælat. quia dependet à voluntate papæ, non autem partis cōsentientis illius reseruationi. Gig. in eod. tract. de pens. q. 5. nu. 2. & q. 79. etiam nu. 2. & his casibus causa appellationis committitur etiam absq; clausula, sine retardatione solutionis pensionis, rationibus suprà allegatis.

Alijs casibus etiam commit-
43 titur † causa appellationis simpliciter sine dicta clausula. Et primò, quādo aliquis consentit reseruationi annuæ pensionis vnica reseruatione super pluribus suis beneficijs, aut super canonicatu, præbenda, & membris, vt in canonicatibus cathedralis ecclesiæ Vercellen. qui, vt plurimùm, vltra præbendā habent duo membra, vnū in plano, & aliud in montibus nuncupatam, & hactenus habebāt tria, tertium, & præcipuum, videlicet, de Mota, appellatū, ex quibus, de Mota, plura iam fuerunt extincta, & reliqua adueniente vacatione extinguuntur, & in distributiones quotidianas rediguntur, & hoc casu, quia vnica vacatione beneficia plura à communiter accidentibus pluribus conferuntur, & præbenda, ac membra à pluribus optantur, remanēte successori nudo titulo canonicatus, & præbenda tenuiori ab alijs canonicis optantibus dimissa, tūc causa appellationis committitur absq; dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis, donec decidatur, quid quilibet pro rata soluere teneatur, vt per abb. in c. constitutus. num. 8. de relig. do. & in terminis Gomes.

in comp. vtr. signat. num. 87. & Gig. d. tract. q. 85. nu. 5.

Hinc oritur quæstio, an tali casu vacante canonicatu, præbenda, & membris à pluribus optatis, & vnica pensione oneratis, successor in canonicatu, qui in nudo titulo canoniæ spiritualis prædecessori obligato, ad solutionem pensionis tantū successit, præbenda cum membris ab alijs canonicis optatis, teneatur totam pensionem persoluere, vel pro rata pensionis
44 concurrere, † cum iure tituli spiritualis consequatur prębendam in locum prioris, & pinguioris prębendæ subrogatam, quæ propterea sapit naturam eius, in cuius locum fuit subrogata, l. 1. §. hæc actio, & ibi Bar. ff. si quis testa. lib. es. ius. fue. l. si eum. §. iniuriarum. ff. si quis caut. & Mascard. conclus. 1270. num. 38. de probat. & quod attinet ad præbendam, videtur, quòd pro ea in nihilo concurrere teneatur, quia, cum illa nunquam fuerit aliquo onere pensionis grauata, pensio imposita super vna præbenda non potest per vacationē
45 ad aliam transire; quia † beneficium pensione grauatum, durante pensione, semper transit cum tali onere ad quoscunq; successores. Rom. cons. 388. nu. 5. Cassad. decis. 12. nu. 1. de rescrip. & Felin. in c. ad audientiā. il 2. nu. 6. eod. tit. quæ conclusio procedit etiam in mēbris optatis, aut si alias quouis modo viuo pensionario trāseant in alias
46 personas, † quia pensio est oneris reale, & transit ad quemcunq; transit beneficium. c. querelam, & ibi abb. 3. not. de elect. Gig. in tract. de pens. q. 39. nu. 5. & 6. q. 40. nu. 1. & q. 43. nu. 2. Riminal. Iun. cons. 298. nu. 6. Decia. cons. 37. nu. 14. lib. 2. & Menet. de distrib. quot. par. 3. q. 8. nu. 22.
47 An autem titularis † pro titulo, cuius causa obtinuit præbendam, licet minoris valoris prębendæ optatę, saltem pro rata fructuum contribuere teneatur, cum dictam præbendā obtinuerit loco optatæ, quapropter sequitur naturam tituli, super quo pensio fuit reseruata. c. accessorium. de reg. iur. in 6. & Decius in l. cum principalis. eo. tit. ac subrogatus, vt fuit dicta præbenda loco alterius, sequatur naturam eius, cui subrogatur. vt l. 1. §. hæc actio. & ibi Bart. ff. si quis testam. lib. es. ius. fue. cum alijs suprà deductis, erit distinguendum, quia ex facto ius oritur. Et ideo, aut per capitulum non assignantur certæ, & determinatæ præbendæ consistentes in certo, & determinato corpore, sed datur vnicuiq; canonico per procuratorem, seu thesaurarium capituli certæ distributiones in grano, aut pecunia consistentes, aut quædā prædia, quæ constituunt prębendas indistinctas, ex quo optio non facit censeri no-

fieri nouam præbendam, & tunc puto canonicum, ratione tituli canonicalis, & præbendę, pro rata, ad solutionem pensionis concurrere debere, vt per Rot. decis. 6. n. 1. vers. in aliquibus de consuet. in no. & Gig. de pens. q. 63. nu. 3. & 4. Aut prębēdæ sunt distinctæ, & separatæ, ita quòd capitulum non habet illarum administrationem, etiam si statutis caueretur, quòd quolibet decennio præbendæ æquari, & simul confundi, ac de nouo diuidi, ac assignari deberent, si ab immemorabili tēpore nō fuerit facta confusio, & noua diuisio, à quo tempore præbendæ statū separatum, & distinctum susceperunt, & statuta vsum amiserunt, vt in capitulis cathedraliū Vercellen. & Ipporegiē. in quibus licèt habeantur statuta de præbendis adæquandis, tamen præbendę habent propria prędia, propriosque fines distinctos, alięq; opulentos, & aliæ exiguos redditus habēt, nec ab immemorabili tempore citra fuerunt adæquatæ, nec hodie sine omniū canonicorum cōsensu possēt adequari; Teneo hoc casu titularium ad pensionem non teneri, † quia, cum pensio sit onus reale, & ipsa bona producentia redditus censeantur principaliter obligata, & hippothecata pro pensione, vt per Felin. eo. c. ad audientiam. nu. 6. cum alijs supra allegatis, & taliter prouisus nullos fructus percipiat ex præbenda, & membris hippothecatis, ad pensionis solutionem non tenetur. Paris. cons. 52. nu. 5. vol. 1. Qui enim non percipit fructus, ad solutionem pensionis impositæ non tenetur, vt per Gig. eo. tract. de pens. q. vlt. nu. 16. & Monet. de distrib. quot. par. 3. q. 8 nu. 17. vltrà q. consensu eorū, qui optarunt, fuit liberatus, quia si nolebant onus, poterant non optare, & damnum, quod eorum culpa sentiunt, sibi, & non alijs debent imputare. cap. damnum. de reg. iur. in 6. cum vulg.

48 Si verò titularis † pro canonicatu, & præbenda obtinenda, reseruationi pensionis super eodem canonicatu, & præbenda consensit, & de illa persoluēda se obligauit, tunc capitulum optioni alterius præbendæ consentire non tenetur; quia cum dictus canonicus consenserit oneri pensionis, non potest præbendam suo facto tali pensione operatam dimittere, & liberam optare, cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non possit, nec æquitas concedat aliquem cum alterius iactura locupletari. l. nam hoc natura. ff. de cōd. indeb. & Menoch. cons. 27. num. 36. tom. 1. sed, nisi eadem pēsione per obitum, aut aliàs legitimè extincta, eandem præbendam semper retinere tenetur, nisi capitulum ex gratia

speciali, aut aliàs optionem admitteret, quia, cum tunc de solo
49 interesse capituli agatur,† quilibet iuri suo potest renunciare. Iason in l. cum proponas. nu. 2. C. de pact. & dummodo nouo impetranti in præbenda debitã præiudicium non inferatur, per optionem admissam, præbenda optata erit ab onere pensio-
50 nis immunis, † cùm pensio semper sequatur beneficium ex supradeductis, & propterea transferri non possit de beneficio ad beneficium, nec de persona ad personam sine papæ auctoritate. vt per Gig. de pens. q. 12. n. 2.

Nihilominus erit in optione pẽsionarij, qui habebit actionem realem, & personalem, contra quem agere velit ad pensionis decursæ, vel decurrendæ
51 solutionem: † poterit enim agere contra præbendæ possessorem, aut eius hæredem pro decursis, quando interfuit obligatio in forma cameræ Apostolicę; quia hæres fuit etiã obligatus; siue contra anteriorem possessorem obligatum, qui dimissa præbenda, aut membro, cuius causa se obligauit, adhuc viuit, arg. eorum, quæ trad. Bellenz. in tract. de subsid. charitat. q. 45. vers. fateor tamen, loquens in charitatiuo subsidio, ad quod præstandum ille, qui beneficiũ dimiserat, tenebatur, decidens possessorem esse cogendum soluere, vel antiquum possessorẽ, vt magis episcopo placebit. His etiam cõferri, quod tenuit Feder. de Sen. in cons. 81. quem refert, & sequitur Card. in clem. 1. q. 14. de cens. vbi inquit, esse in facultate creditoris pro oneribus preteritis incũbentibus beneficio, vel agere cõtra nouũ possessorẽ beneficij, vel cõtra antiquum possessorem, qui fructus percepit, & illis perceptis beneficium dimisit, & Anch. post alios in c. cum hominẽs. in vers. tertiò quęrò. de deci.
52 tenet, quod † si quis pluribus annis nõ persoluit decimã de prædio, demũ illud vendidit; quòd erit in electione creditoris decimarum conuenire pro præteritis decimis emptorem, vel venditorem, quibus argumentis satis probatur esse in electione creditoris agere ad pensiones contra obligatum, vel possessorem, aut hæredem possessoris, vt tenet Gig. eod tract. de pens. q. 39. nu. 11. & 12. & hæc quæstio, quę tempore Cassad. ob illius maximas difficultates pendebat indecisa, vt testatur idẽ Cassad. in decis. 4. nu. 3. de loc. & cõduc. & tempore Gig. vt, & ipse testatur in d. quæst. 39. nu. 13. fuit coram Blancheto tunc Rotæ auditore, & nunc sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali, in vna causa Ispalen. pensionis, de mẽse Decẽbris. 1577. decisa, & firmatũ
53 † successorem in beneficio ad pensiones decursas tempore antecessoris non teneri, nisi facta

cta cum prædecessore, vel eius hæredibus diligentia de illis consequendis. Contra successorem autem in beneficio, executiuè procedi potest, & contra hæredem, non nisi via ordinaria, & iuris ordine seruato, vt per Gig.ead.quæst.39.nu.13.

Casu autem, quo pensiones reseruari contingat super distributionibus quotidianis, prout quotidie reseruantur, super quibus tamen non præsumuntur
54 reseruatæ, † nisi expressis verbis id fuerit concessum, vt per Monet.in tract.de distrib.quot. par.3.quæst.8.nu.11. quas papa sine dubio potest reseruare, vt post Rot. & alios citatos tenet idem Mon.ead.quæst.8.num.9. tunc vacante canonicatu, & præbenda eod.onere pensionis gra-
55 uatis, † licèt optetur præbenda, nihilominus titularis ratione emolumenti distributionũ quotidianarum, quas iure tituli superlucratur, pro rata ad pensionis solutionem concurrere tenetur, ex deductis per Rot. dec. 2. de testam.in antiq.

Contra agentem ad solutio-
56 nem pensionis † plures exceptiones opponi possunt. Primò, enim opponi potest defectus iurisdictionis, quia prohibitus excipere, adhuc excipere potest de incompetentia iudicis. gloss. fin.in clem.vnic.de sequest.poss. & fruct.& Felin.in c.pastoralis.
57 num.12.de except.† quia defectus iurisdictionis potest etiam opponi contra tres sententias conformes, quæ exceptio oppo-
58 ni potest, † etiãsi partes ante sententiam expressè consensissent, quòd incompetens sententiaret, & iurassent non dicere de nullitate sententiæ, vt post Felin. vbi suprà Ang.& Phil.de Perus. in c.dilecti. quæst.50. & 52. de appell.trad.Purpur.in l.eum qui iubet. numer. 14. ff. de iurisd. omn. iud.

59 In primis, & ante omnia † debet constare de iurisdictione, c. cum in iure.de off.deleg.& propterea licèt contra tres sententias conformes non possit opponi aliqua exceptio, donec plenariè fuerint executioni demandatæ, clem.vt calumnijs, de re iud. potest tamen opponi exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis.vt per d. glos. in clem. vnic. abb.in d.clem.vt calumnijs.numer. 11. & Staphil. in tract. de commiss.& lit.iust.§.in primis. nu.36.37.& 38.& Gig.de pens. quæst.vlt.nu.20.

Regulariter executio literarum reseruationis pensionum
60 † committitur locorum ordinarijs, vel alijs in dignitate ecclesiastica constitutis; & si pensionarius literas reseruationis pensionis præsentaret alteri, quàm in eisdem pro executoribus nominatis, cuiuscunq; qualitatis,
61 & conditionis, † etsi legati, vel nuntij Apostolici forent, defectu

iurisdi-

iurisdictionis, eorum sententiæ vitio nullitatis subiacerent, quia in prima instantia nullam habent iurisdictionem, obstante sacri concilij Trid. disposit. vt cap. 20. §. legati quoq; sess. 24.

62 † nec vigore delegationis, quæ facta in vnam personam, in aliam sine subdelegatione trāsferri non potest.

63 Secundò, potest opponi † exceptio grandinis, sterilitatis, & siccitatis, qua de causa, si aliquo anno quis non percipit fructus, ad solutionē pensionis nō tenetur, vt post alios, quos citat, tenet Felin. in c. ad audientiam. 2. num. 7. de rescrip. quæ exceptio militabit in pensionibus impositis sine clausulis exemptionū, sed si in reseruatione apponatur clausula, quòd sit immunis, libera, & exempta ab omni subsidio, tàm ordinario, quàm extraordinario, decima papali, & quòd solui debeat quocūq; casu fortuito non obstante, etiam grandinis, siccitatis, sterilitatis, depopulationis agrorum, incursus hostium, & cum similibus, & amplioribus clausulis de stylo Romanæ curiæ apponi solitis, sub obligatione camerali, cum derogatione regulę de præstāndo consensu, tunc pensio semper integra persolui debet, quia cum à communiter accidentibus, præcedentibus, & sequentibus annis vberes fructus percipiantur, sterilitas cū vbertate compensatur, l. licèt. C. locat. & propter sterilitatem eod. tit. & Rot. in nouiss. par. 1. decis. 737. nu. 3. & ideò non possunt ecclesiarum benefic. iam allegare sterilitatem temporis, nec incursum hostium, vt per glos. fin. in c. vobis enim. 12. quęst. 2. Felin. in d. cap. ad audientiam. nu. 7. vers. pro quo & Gig. de pens. q. 62. nu. 7. & contra obligationem cameralem dicta exceptio non admittitur, sed si instrumentum est liquidum, possunt opponi

64 tantùm tres exceptiones, † videlicet, falsitatis, quietationis, & solutionis, de quibus per Bart. in l. 1. §. & parui refert. num. 3. ff. quòd vi, aut clam. Cassad. decis. vnic. de mut. petit. nu. 2. & in terminis Gales. in tract. ad form. camer. oblig. ad 4. part. claus. quæst. 1. nu. 2.

Dantur tamen casus, quibus, licèt regulariter dicta exceptio

65 non admittatur, † in signatura gratiæ papa ex causa admittit exceptiones, quia illa obligatio adeo fortiter ligat propter vinculum iuramenti, quo renunciatur etiam beneficio absolutionis, sub pœna periurij, sed quia iuramentum, quo quis ligatur persoluere pensionem excessiuam, aut aliàs inualidè positam, esset vinculum iniquitatis, papę auctoritate omnia iuramenta illicita possunt irritari. c. auctoritatem. 15. quæst. 6. & etiam à iuramento licito absoluere potest.

text.cap.alius.& cap.nos. ead. quæst. 6.

66 Tertiò, exceptio † compensationis opponi potest, quæ habet vim solutionis.l. si debitor, circa fi.ff.qui por.in pig. habean. Bar. in l. amplius non peti. num.8.ff. rem rat. abb. in c.suborta. & ibi Felin.num.2.in princ. de re iud.

67 † dummodo compensatio fiat de re liquida, cũ enim agitur vigore obligationis cameralis ad solutionem pensionis, quia omnibus exceptionibus fuit renũciatum, non admittitur exceptio compensationis illiquidæ, pro qua non datur tempus ad liquidandum.Bart.in l.aufertur. § qui compensationem in fin.ff. de iur. fisc. abb.in c.2. de depos. & Felin.qui alios citat,in d.cap. suborta.eod. num.2. vers. sed si non esset; & est regulare, quod de liquido ad illiquidum non admittitur compensatio. Galeſ. in dicto tract.oblig. cam. a d.4. par. clauſ. nu. 6. vbi post plures alios,quos citat,reprobat opinionem Bart.contrarium tenentis, in l. amplius non peti. ff. rem rat. habe.

68 Quartò, opponi potest † exceptio nullitatis, reseruationis, pensionis,quæ in cõtinenti probari possit,pensio enim reseruata super beneficio alia pensione grauato,nulla facta expressione in literis de priori reseruatione, est nulla, vt perCassad.decis. 3. nu.1.de pœn. ideo si reus,cõtra quem agitur ad pœ.nu.2. de exceptionem, exhibeat litẽ. C.de iur. transumptũ reseruationis exceptio ris pensionis, quo concludẽt probatur nullitas posterioris, illa exceptio impedit, & retardat solutionem, & literæ tribuunt iurisdictionem tam super principali,quã super exceptione nullitatis oppositæ, super qua potest iudex suã ꝑferre sententiã. Bellam. in decis. 28. vers. aut literæ sunt & Felin. in c. super literis.nu.30.de rescrip.

69 Quintò,† exceptio non purificatæ conditionis potest opponi, quæ donec fuerit purificata impedit literarum executionem,& retardat solutionem, vt est conditio, quæ regulariter appbnitur in literis reseruationis pensionis super fructibus cathedralis ecclesiæ, videlicet, dummodo remaneant ducati mille liberi pro titulario, vel ducati centum liberi pro rectore, quando pensio super parochiali ecclesia reseruatur; quia tunc titulario recusare pẽsionẽ soluere, donec fuerit coram executore verificatum, quòd remaneant titulario illi ducati, sub qua cõditione pensio fuit reseruata, reus ad solutionem compelli nõ potest, nisi agens sit in possessione exigendi.Cassad.decis. 10. nu.8.de rescrip.& Gig. de pens. q. vlt.nu.15. & hoc casu, alijsq; casibus,de quibus infrà,lata sen

70 tentia contra reum,† dummodo actor

imponatur, neq; super distributionibus quotidianis, super quibus regulariter non imponitur, imposita cẽsetur, ut trad. Mone. in tract. de distrib. quot. c. 8. numer. 1. & nu. 11. par. 3. & est ra-
30 tio, † quia distributiones quotidianæ non computantur in ualorem præbendarũ, vt per Oldr. in cons. 118. quem sequitur Felin. in c. ad aures. num. 14. de rescrip. nec quæ excedat tertiam partem fructuum, quia præsumpta uoluntas papæ uidetur esse
31 regulariter, † quòd pensio non excedat tertiam partem fructuum beneficij grauati, ut testatur Gig. in eod. tract. de pens. quæst. 9. nu. 6. & 7. & Staphil. de commiss. liter. iust. §. in primis igitur, n. 90. & iuxta iuris communis dispositionem, ac stylum curiæ Romanæ, fructuum medietatem excedere non debet, Rot. in nouiss. decis. 1160. nu. 1. part. 3. Et licèt ratò episcopi super beneficijs ecclesiasticis ad eorum collationem spectantibus reseruent pensiones, puto tamẽ in casibus, & modis supra expressis pensiones auctoritate ordinaria ab episcopis posse ualidè reseruari, sed in pluribus differt reseruatio Apostolica, à reseruatione auctoritate ordinaria facta.
32 Primò, quia pensio † auctoritate apostolica reseruata transit ad successorem in beneficio, reseruata autem auctoritate ordinaria, non, nisi ex causa extinctionis litis fuerit reseruata, de qua supra uers. secundò pro. sed decedẽte, uel cedente eo, qui reseruationi pensionis consensit, reseruatarius contra successorem non obligatum caret actione, quia non transit ad successorem, glos. in c. audiuimus. in uer. pensionem, de collus. deteg. Io. Bapt. de sancto Seuerino, in tract. de pens. quæst. 4. & Gomes. in compend. vtriusq; sign. num. 86.
33 Secundò, † papa reseruat pensiones quandoq;, licèt rarissimè, cum facultate transferendi, inferiores autem, non, sed tantùm ad uitam eorum, quibus reseruantur. Gig. in eo. tract. de pens. quæst. 6. nu. 5. & q. 12. nu. 2.

Tertiò, cum super solutionibus pensionum plures lites ori-
34 ri contingat † lata sententia fauore pẽsionarij, cui pẽsio Apostolica auctoritate reseruata fuit, mandatur executioni, & non admittitur appellatio ad effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuũ, quo casu signatura ad quam pro commissione causæ appellationis recurritur, causas committit cũ clausula, sine retardatione solutionis pensionis, & in pensionibus auctoritate ordinaria reseruatis causa committitur, tàm ad effectum suspensiuum, quam deuolutiuum absque dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis,

sionis, & ratio diuersitatis adducitur, quia inferiores à papa nō possunt, nisi certis casibus, & causa expressa, imponere pensiones, quæ non transeunt ad successores, & dubitari potest, an pensio imposita fuerit, ex iusta causa, & in casibus permissis, quapropter non est iuri conformum, quòd illicò sine aliqua discussione habeāt executionē

35 paratam, † sed in reseruatione à papa facta, cessat omne dubium, quin ualeat, & ideò statim sententia lata debet executioni demandari; ita distinguit Gomes. in d. comp. utriusq. signa. eod. n. 86. Gig. de pens. quęst. 85. num. 1. & 2. & Staphil. in tract. de commiss. huiusm. §. in primis igitur. nu. 84. & 85.

Quartò, differt reseruatio papę à reseruatione inferiorum

36 † quia papa in collatione beneficij potest reseruare alteri pensionem sine consensu eius, cui beneficium confertur, derogando regulæ de præstando cōsensu, Gig. d. tract. de pens. q. 85. nu. 2. inferiores uerò sine consensu beneficiali pensionem reseruare non possunt, ut in eo. tract. q. 10. n. 9. & est ratio, quia regula de præstando consensu ligat manus inferiorum, arg. tex. in c. ut debitus. de appel. non autem papæ, qui potest illi derogare, cum eius sit reuocare, qui condere potest.

37 Legati de latere quoq; † possunt pensiones reseruare, quæ tamen medietatem fructuū beneficiorum non excedant, quæ potestas illis conceditur in facultatib⁹ legationis, ut Clemēti papæ VIII. fuit concessa, dum cardinalatus officio fungeretur ad regnum Poloniæ in legationem misso, sub his uerbis, ac etiam superdictorum beneficiorum resignatorum, seu cessorum fructibus, redditibus, & prouentibus, quatenus id commodè ferre poterunt, quascunque pensiones annuas, non tamen medietatē fructuū, reddituum, & prouentuum huiusmodi excedentes, resignantibus, uel cedentibus, quoad uixerint per dicta beneficia pro tempore obtinentes, & eorum successores annis singulis in locis, & terminis, ac sub priuationis, & alijs sententijs, censuris, & pœnis ecclesiasticis &c. reseruandi, cōstituendi, & assignandi, vt in facultatibus, de quibus in 2. par. Bul. Sixti V. c. 35. §. ac etiam super. & hanc facultatem pensiones reseruandi non habent de iure communi sed vigore lite-

38 rarum specialium † facultatum, quia de iure communi solùm beneficia conferre possunt, per tex. in c. 1. de off. leg. in 6. legati vérò inferiores, vt sunt nuntij, pensiones super fructibus beneficiorum reseruare non possunt, & licèt olim illis concederetur facultas reseruandi, vt testatur

Gig. de

Gig. de pens. q. 6. nu. 22. à pluribus tamen annis citra, nuntijs Apostolicis dicta facultas non conceditur, & eorum facultas tanquam extraordinaria strictè est intelligenda. glo. penul. in clem. 2. de off. ordin.

39 Dubitari potest, † an reseruationes pensionum à legatis de latere factæ habeant eandē paratam executionem, quam habent pensiones auctoritate Apostolica reseruatæ, ita quòd in casu appellationis à sentētia in primà instantia lata debeat dari cōmissio cum clausula, sine retardatione solutionis pensionis, & cum legati reseruent pēsiones, quæ transeunt ad successores, & sub solitis sententijs, censuris, & pœnis eo modo, quo à Papa reseruantur, videtur quòd pari passu debeant ambulare, & clausula sine retardatione solutionis, debeat apponi, quia de similibus idem est iudicium, c. inter cęteras. de rescrip. c. 2. de translat. prælat. & c. cum secundum Apostolum. in princ. de præben. † & quòd quando inferior reseruat pensionem auctoritate sibi concessa, & attributa à papa, non procedat conclusio, quòd causa absque clausula, sine retardatione solutionis pensionis, sit committenda, quia tunc papa reseruare videtur. tenet Gig. in eod. tract. q. 85. num. 12. quam opinionem non puto simpliciter verā, quia aut facultas est simplex, & libera ad reseruandam Titio pensionem scutorum centum super tali beneficio, & procedit opinio Gig. aut facultas est limitata, non tamen medietatem fructuum excedente, vel quatenus beneficia id commodè ferre possint, & tunc quamuis legati de latere habeant facultatem pensiones, quæ transeant ad successores, & cum clausulis, & cēsuris à papa apponi solitis reseruādi, tamen cum facultas sit limitata, quapropter potest esse, & non esse, quod beneficia pensiones ferrè possint, & quòd medietatem fructuum excedant, de quorum valore & qualitate beneficiorū in pensionum reseruationibus, & impositionibus legati non informati facile possunt defraudari, putò, hoc casu commissionem esse dandam absque clausula, sine retardatione cum dubitari possit, an pensio imposita fuerit iuxta modum, & conditionem, de qua in facultate tradita, & procedit, habetq; locum dicta distinctio, de qua per Gomes. supra nu. 86. & Gig. de pens. q. 85. nu. 1. & 2. & cum eadem ratio militet in pensionibus auctoritatem legati reseruatis, quæ militat in reseruatis auctoritate ordinaria, idem ius statui debet, l. illud. ff. ad leg. aquil. l. à Titio. in princ. de verb. obl. c. trāslato. de cōsti. & Tiraq. in tract. cess. cau. par. 1. nu. 151.

40 Pensio-

40 Pensionem etiam † patronus pluribus casibus in fundatione beneficij soluendam imponere potest: & primò, vt per eandem ecclesiam fundatam alteri ecclesiæ persoluatur, vt c. quanto, & ibi Innoc. & abb. nu. 1. de cēs. secundò, vt sibi patrono annuatim pensio tribuatur in recognitionem iurispatronatus, accedente tamen auctoritate episcopi in fundatione ad petitionem patroni, vt c. præterea, il 2. & ibi glos. penul. & abb. num. 3. 4. 5. & 6. de iurepatr. tertiò
41 fundans, † & dotans ecclesiā statuere potest, vt fructus ipsius ecclesiæ, cū vacabit, suos faciat. c. eleutherius. 18. q. 2. glo. in c. generali. in ver. fūdatione. de elect. in 6. & Gig. de pens. q. 6. nu. 25. Dummodo proprij episcopi cōsensus accedat, quia testator, vel fundans ecclesiam non potest immutare dispositionem canonum in præiuditium episcopi. c. requisisti. de testam. abb. in c. nobis. nu. 2. de iur. patr. & bene limitat. Roch. de Cur. in tract. de iurepatr. in verb. pro eo, quod
42 diæcesani. nu. 15. † & sine superioris auctoritate nudo partium consensu pensio imponi non potest. clem. 1. §. eadem. de supplen. neglig. prælat. quia dependet à voluntate papæ, non autem partis cōsentientis illius reseruationi. Gig. in eod. tract. de pens. q. 5. nu. 2. & q. 79. etiam nu. 2. & his casibus causa appellationis committitur etiam absq; clausula, sine retardatione solutionis pensionis, rationibus suprà allegatis.

Alijs casibus etiam commit-
43 titur † causa appellationis simpliciter sine dicta clausula. Et primò, quādo aliquis consentit reseruationi annuæ pensionis vnica reseruatione super pluribus suis beneficijs, aut super canonicatu, præbenda, & membris, vt in canonicatibus cathedralis ecclesiæ Vercellen. qui, vt plurimùm, vltra præbendā habent duo membra, vnū in plano, & aliud in montibus nuncupatam, & hactenus habebāt tria, tertium, & præcipuum, videlicet, de Mota, appellatū, ex quibus, de Mota, plura iam fuerunt extincta, & reliqua adueniente vacatione extinguuntur, & in distributiones quotidianas rediguntur, & hoc casu, quia vnica vacatione beneficia plura à communiter accidentibus pluribus conferuntur, & præbenda, ac membra à pluribus optantur, remanēte successori nudo titulo canonicatus, & præbenda tenuiori ab alijs canonicis optantibus dimissa, tūc causa appellationis committitur absq; dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis, donec decidatur, quid quilibet pro rata soluere teneatur, vt per abb. in c. constitutus. num. 8. de relig. do. & in terminis Gomes.

 in comp.

in comp. vtr. signat. num. 87. & Gig. d. tract. q. 85. nu. 4.

Hinc oritur quæstio, an tali casu vacante canonicatu, præbenda, & membris à pluribus optatis, & vnica pensione onerâtis, successor in canonicatu, qui in nudo titulo canoniæ spiritualis prædecessori obligato, ad solutionem pensionis tantū successit, præbenda cum membris ab alijs canonicis optatis, teneatur totam pensionem persoluere, vel pro rata pensionis

44 concurrere, † cum iure tituli spiritualis consequatur præbendam & locum prioris; & pinguioris præbendæ subrogatam, quæ propterea sapit naturam eius, in cuius locum fuit subrogata, l. 1. §. hæc actio, & ibi Bar. ff. si quis testa. lib. es. ius. fue. l. si cum. §. iniuriarum. ff. si quis caut. & Mascard. conclus. 1276. num. 38. de probat. & quod attinet ad præbendam, videtur, quòd pro ea in nihilo concurrere teneatur, quia, cum illa nunquam fuerit aliquo onere pensionis grauata, pensio imposita super vna præbenda non potest per vacationē

45 ad aliam transire; quia † beneficium pensione grauatum, durante pensione, semper transit cum tali onere ad quoscunq; successores. Rom. cons. 388. nu. 5. Cassad. decis. 22. nu. 1. de rescrip. & Felin. in c. ad audientiā, il 2. nu. 6. eod. tit. quæ conclusio procedit etiam in mēbris optatis, aut si aliàs quouis modo viuo pensionario trāseant in alias

46 personas; † quia pensio est onus reale, & transit ad quemcunq; transit beneficium. c. querelam, & ibi gob. 3. not. de elect. Gig. in tract. de pens. q. 39. nu. 5. & 6. q. 40. nu. 1. & q. 43. nu. 2. Riminal. Iun. cons. 298. nu. 6. Decia. cons. 37. nu. 24. lib. 2. & Menoc. de distrib. quot. par. 3. q. 8. nu. 22.

47 An autem titularis † pro titulo, cuius causa obtinuit præbendam, licet minoris valoris præbendæ optatę, saltem pro rata fructuum contribuere teneatur, cum dictam præbendā obtinuerit loco optatæ, quapropter sequitur naturam tituli, super quo pensio fuit reseruata. c. accessoriorum. de regul. in 6. & Decis. in l. cum principalis. eo. tit. ac subrogatus, vt fuit dicta præbenda loco alterius, sequatur naturam eius, cui subrogatur, vt l. 1. §. hæc actio. & ibi Bart. ff. si quis testam. lib. es. ius. fue. cum alijs suprà deductis, erit distinguendum, quia ex facto ius oritur. Et ideo, aut per capitulum non assignantur certæ, & determinatæ præbendæ consistentes in certo, & determinato corpore, sed dātur vnicuiq; canonico per procuratorem, seu thesaurarium capituli certæ distributiones in grano, aut pecunia consistentes, aut quædā prædia, quæ constituunt præbendas indistinctas, ex quo optio non facit censeri no-

fieri nouam præbendam, & tunc puto canonicum, ratione tituli canonicalis, & præbendæ, pro rata, ad solutionem pensionis concurrere debere, vt per Rot. decis.6.n.1. vers.in aliquibus.de consuet.in no.& Gig. de pens.q.63.nu.3.& 4. Aut prębēdæ sunt distinctæ, & separatæ, ita quòd capitulum non habet illarum administrationem, etiam si statutis caueretur, quòd quolibet decennio præbendæ æquari, & simul confundi, ac de nouo diuidi, ac assignari deberent, si ab immemorabili tépore nō fuerit facta confusio, & noua diuisio, à quo tempore præbendæ statū separatum, & distinctum susceperunt, & statuta vsum amiserunt, vt in capitulis cathedraliū Vercellen. & Ipporegié. in quibus licèt habeantur statuta de præbendis adæquandis, tamen præbendę habent propria prędia, proprijsque fines distinctos, aliæq; opulentos, & aliæ exiguos redditus habēt, nec ab immemorabili tempore, citra, fuerunt adæquatæ, nec hodie sine omniū canonicorum cōsensu posset adęquari; Tertio hoc casu titularium ad pensionem non teneri, † quia, cum pensio sit onus reale, & ipsa bona producentia redditus censeantur principaliter obligata, & hippothecata pro pensione, vt per Felin.eo.c.ad audientiam.nu.6. cum alijs supra allegatis, & taliter prouisus nullos fructus percipiat ex præbenda, & membris hippothecatis, ad pensionis solutionem non tenetur. Paris. cons.52.nu.5. vol.1. Qui enim non percipit fructus, ad solutionem pensionis impositæ non tenetur, vt per Gig.eo.tract. de pens. q.xli.nu.16. & Monet. de distrib.quot.par.3.q.8.nu.17. vltrà q. consensu eorū, qui optarunt, fuit liberatus, quia si nolebant onus, poterant non optare, & damnum, quod eorum culpa sentiunt, sibi, & non alijs debent imputare, cap.damnum.de reg.iur.in 6.cum vulg.

48 Si verò titularis † pro canonicatu, & præbenda obtinenda, reseruationi pensionis super eodem canonicatu, & præbenda consensit, & de illa persoluēda se obligauit, tunc capitulum optioni alterius præbendæ consentire non tenetur; quia cum dictus canonicus consensit oneri pensionis, non potest præbendam suo facto tali pensione oneratam dimittere, & liberam optare, cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non possit, nec æquitas concedat aliquem cum alterius iactura locupletari, l.nam hoc natura.ff.de cōd. indeb. & Menoch. cons.27.num.36.tom 1. sed, nisi eadem pēsione per obitum, aut aliàs legitimè extincta, eandem præbendam semper retinere tenetur, nisi capitulum ex gratia

specialis, aut aliàs optionem admitteret, quia, cum tunc de solo
49 interesse capituli agatur, † quilibet iuri suo potest renunciare. Iasin l. cum proponas. nu. 2. C. de pact. & dummodo nouo impetranti in præbenda debitâ præiudicium non inferatur, per optionem admissam, præbendâ optata erit ab onere pensio-
50 nis immunis, † cùm pensio semper sequatur beneficium ex supradeductis, & propterea transferri non possit de beneficio ad beneficium, nec de persona ad personam sine papæ auctoritate. vt per Gig. de pens. q. 12. n. 2.

Nihilhominus erit in optione pensionarij, qui habebit actionem realem, & personalem, contra quem agere velit ad pensionis decursæ, vel decurrendæ
51 solutionem: † poterit enim agere contra præbendæ possessorem, aut eius hæredem pro decursis, quando interfuit obligatio in forma cameræ Apostolicæ, quia hæres fuit etiã obligatus; siue contra anteriorem possessorem obligatum, qui dimissa præbenda, aut membro, cuius causa se obligauit, adhuc viuit, arg. eorum, quæ trad. Bellenz. in tract. de subsid. charitat. q. 45. vers. fateor tamen, loquens in charitatiuo subsidio, ad quod præstandum ille, qui beneficiũ dimiserat, tenebatur, decidens possessorem esse cogendum soluere, vel antiquum possessorẽ, vt magis episcopo placebit. His etiam cõferri, quod tenuit Feder. de Sen. in cons. 81. quem refert, & sequitur Card. in clem. 1. q. 14. de cens. vbi inquit, esse in facultate creditoris pro oneribus præteritis incũbentibus beneficio, vel agere cõtra nouũ possessorẽ beneficij, vel cõtra antiquum possessorem, qui fructus percepit, & illis perceptis beneficium dimisit, & Anch. post alios in c. cum homines. in vers. tertiò quęrò. de deci-
52 ma. tenet, quod † si quis pluribus annis nõ persoluit decimã de prædio, demũ illud vendidit; quòd erit in electione creditoris decimarum conuenire pro præteritis decimis emptorem, vel venditorem, quibus argumentis satis probatur esse in electione creditoris agere ad pensiones contra obligatum, vel possessorem, aut hæredem possessoris, vt tenet Gig. eod. tract. de pens. q. 39. nu. 11. & 12. & hæc quæstio, quę tempore Cassad. ob illius maximas difficultates pendebat indecisa, vt testatur idẽ Cassad. in decis. 4. nu. 3. de loc. & cõduc. & tempore Gig. vt, & ipse testatur in d. quæst. 39. nu. 13. fuit cõram Blancheto tunc Rotæ auditore, & nunc sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali, in vna causa Ispalen. pensionis, de mẽse Decẽbris. 1577. decisa, & firmatũ
53 † successorem in beneficio ad pensiones decursas tempore antecessoris nõ teneri, nisi facta

cta cum prædecessore, vel eius hæredibus diligentia de illis consequendis. Contra successorem autem in beneficio, executiuè procedi potest, & contra hæredem, non nisi via ordinaria, & iuris ordine seruato, vt per Gig.ead.quæst.39.nu.13.

Casu autem, quo pensiones reseruari contingat super distributionibus quotidianis, prout quotidie reseruantur, super quibus tamen non præsumuntur
54 reseruatæ, † nisi expressis verbis id fuerit concessum, vt per Monet.in tract.de distrib.quot. par.3.quæst.8.nu.11. quas papa sine dubio potest reseruare, vt post Rot. & alios citatos tenet idem Mon.ead.quæst.8.num. 9. tunc vacante canonicatu, & præbenda eod.onere pensionis gra-
55 uatis, † licèt optetur præbenda, nihilominus titularis ratione emolumenti distributionũ quotidianarum, quas iure tituli superlucratur, pro rata ad pensionis solutionem concurrere tenetur, ex deductis per Rot. dec. 2. de testam.in antiq.

Contra agentem ad solutio-
56 nem pensionis † plures exceptiones opponi possunt. Primò, enim opponi potest defectus iurisdictionis, quia prohibitus excipere, adhuc excipere potest de incompetentia iudicis. glos. fin.in clem.vnic.de sequest.poss. & fruct.& Felin.in c.pastoralis.
57 num.12.de except.† quia defectus iurisdictionis potest etiam opponi contra tres sententias conformes, quæ exceptio oppo-
58 ni potest, † etiãsi partes ante sententiam expressè consensissent, quòd incompetens sententiaret, & iurassent non dicere de nullitate sententiæ, vt post Felin. vbi suprà Ang.& Phil.de Perus. in c.dilecti. quæst.50. & 52. de appell.trad.Purpur.in l.eum qui iubet. numer. 14. ff. de iurisd. omn. iud.

59 In primis, & ante omnia † debet constare de iurisdictione, c. cum in iure.de off.deleg.& propterea licèt contra tres sententias conformes non possit opponi aliqua exceptio, donec plenariè fuerint executioni demandatæ, clem.vt calumnijs, de re iud. potest tamen opponi exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis.vt per d. glos. in clem. vnic. abb.in d.clem.vt calumnijs.numer. 11. & Staphil. in tract. de commiss.& lit.iust.§.in primis. nu.36.37.& 38.& Gig.de pens. quæst.vlt.nu.20.

Regulariter executio literarum reseruationis pensionum
60 † committitur locorum ordinarijs, vel alijs in dignitate ecclesiastica constitutis; & si pensionarius literas reseruationis pensionis præsentaret alteri, quàm in eisdem pro executoribus nominatis, cuiuscunq; qualitatis,
61 & conditionis, † etsi legati, vel nuntij Apostolici forent, defectu

iurisdi-

iurisdictionis, eorum sententiæ vitio nullitatis subiacerent, quia in prima instantia nullam habent iurisdictionem, obstante sacri concilij Trid. disposit. vt cap. 20. §. legati quoq; sess. 24.

62 † nec vigore delegationis, quæ facta in vnam personam, in aliam sine subdelegatione trāsferri non potest.

63 Secundò, potest opponi † exceptio grandinis, sterilitatis, & siccitatis, qua de causa, si aliquo anno quis non percipit fructus, ad solutionē pensionis nō tenetur; vt post alios, quos citat, tenet Felin. in c. ad audientiam. 2. num. 7. de rescrip. quæ exceptio militabit in pensionibus impositis sine clausulis exemptionū, sed si in reseruatione apponatur clausula, quòd sit immunis, libera, & exempta ab omni subsidio, tàm ordinario, quàm extraordinario, decima papali, & quòd solui debeat quocūq; casu fortuito non obstante, etiam grandinis, siccitatis, sterilitatis, depopulationis agrorum, incursus hostium, & cum similibus, & amplioribus clausulis de stylo Romanæ curiæ apponi solitis, sub obligatione camerali, cum derogatione regulę de præstando consensu, tunc pensio semper integra persolui debet, quia cum à communiter accidentibus, præcedentibus, & sequentibus annis vberes fructus percipiantur, sterilitas cū vbertate compensatur, l. licèt. C locat. & propter sterilitatem eod. tit. & Rot. in nouiss. par. 1. decis. 737. nu. 3. & ideò non possunt ecclesiarum beneficiati allegare sterilitatem temporis, nec incursum hostium, vt per glos. fin. in c. vobis enim. 12. quęst. 2. Felin. in d. cap. ad audientiam. nu. 7. vers. pro quo & Gig. de pens. q. 62. nu. 7. & contra obligationem cameralem dicta exceptio non admittitur, sed si instrumentum est liquidum, possunt opponi

64 tantùm tres exceptiones, † videlicet, falsitatis, quietationis, & solutionis, de quibus per Bart. in l. 1. §. & parui refert. num. 3. ff. quòd vi, aut clam. Cassad. decis. vnic. de mut. petit. nu. 2. & in terminis Gales. in tract. ad form. camer. oblig. ad 4. part. claus. quæst. 1. nu. 2.

Dantur tamen casus, quibus, licèt regulariter dicta exceptio

65 non admittatur, † in signatura gratiæ papa ex causa admittit exceptiones, quia illa obligatio adeo fortiter ligat propter vinculum iuramenti, quo renunciatur etiam beneficio absolutionis, sub pœna periurij, sed quia iuramentum, quo quis ligatur persoluere pensionem excessiuam, aut aliàs inualidè positam, esset vinculum iniquitatis, papa pro auctoritate, omnia iuramenta illicitá possunt irritari. ex auctoritatem. 15. quæst. 6. & etiam à iuramento licito absoluere potest.

test. cap. alius. & cap. nos. ead. quæst. 6.

66 Tertiò, exceptio † compensationis opponi potest, quæ habet vim solutionis. l. si debitor, circa fi. ff. qui pot. in pig. habean. Bar. in l. amplius non peti. num. 8. ff. rem rat. abb. in c. suborta. & ibi Felin. num. 2. in princ. de re iud.

67 † dummodo compensatio fiat de re liquida, cũ enim agitur vigore obligationis cameralis ad solutionem pensionis, quia omnibus exceptionibus fuit renũciatum, non admittitur exceptio compensationis illiquidæ, pro qua non datur tempus ad liquidandum. Bart. in l. aufertur. § qui compensationem in fin. ff. de iur. fisc. abb. in c. 2. de depos. & Felin. qui alios citat, in d. cap. suborta. eod. num. 2. vers. sed si non esset; & est regulare, quod de liquido ad illiquidum non admittitur compensatio. Galesi. in dicto tract. oblig. cam. a d. 4. par. clauf. nu. 6. vbi post plures alios, quos citat, reprobat opinionem Bart. contrarium tenentis, in l. amplius non peti. ff. rem rat. habe.

68 Quartò, opponi potest † exceptio nullitatis, reseruationis, pensionis, quæ in cõtinenti probari possit, pensio enim reseruata super beneficio alia pensione grauato, nulla facta expressione in literis de priori reseruatione, est nulla, vt per Cassad. decis. 3. nu. 1. de pens. ideo si reus, cõtra quem agitur ad pensionis solutionem, exhibeat literas, siue transumptũ reseruationis prioris pensionis, quo concludenter probatur nullitas posterioris, illa exceptio impedit, & retardat solutionem, & literæ tribuunt iurisdictionem tam super principali, quã super exceptione nullitatis oppositæ, super qua potest iudex suã ꝑferre sententiã. Bellam. in decis. 28. vers. aut literæ sunt & Felin. in c. super literis. nu. 30. de rescrip.

69 Quintò, † exceptio non purificatæ conditionis potest opponi, quæ donec fuerit purificata impedit literarum executionem, & retardat solutionem, vt est conditio, quæ regulariter appponitur in literis reseruationis pensionis super fructibus cathedralis ecclesiæ, videlicet, dummodo remaneant ducati mille liberi pro titulario, vel ducati centum liberi pro rectore, quando pensio super parochiali ecclesia reseruatur; quia tunc titulario recusãre pẽsionẽ soluere, donec fuerit coram executore verificatum, quòd remaneant titulario illi ducati, sub qua cõditione pensio fuit reseruata, reus ad solutionem compelli nõ potest, nisi agens sit in possessione exigendi. Cassad. decis. 10. nu. 8. de rescrip. & Gig. de pens. q. vlt. nu. 15. & hoc casu, alijsq; casibus, de quibus infrà, lata sen-

70 tentia contra reum, † dummodo actor

do actor non sit in possessione exigendi, signatura committit causam apppellationis absque clausula, sinè retardatione solutionis pēsionis, Cassad. ead. decis. in fi. Gomes. in comp. vtr. sig. num. 87. & Gig. de pens. q. 85. nu. 10.

71 Valor autem beneficij † secundum communem styulm Rotæ, probari debet, videlicet, quòd beneficium, super quo pēsio, de qua agitur, fuit reseruata, tēpore prouisionis, oneribus deductis, valeat in portatis tot scuta, & per quinq; annos ante prouisionem, & post, si à tanto tempore tunc titularis fuit prouisus, anno fertili cum sterili cō putato, communi æstimatione tantū valuit, & ita testis de tali beneficio notitiam habens dixit se scire, & si plus, vel minus valeret ipse non ignoraret, vt post Bar. abb. Felin. & alios, quos citat testatur Gomes. in reg. de val. exprim. q. vlt.

72 Sextò, † exceptio solutionis opponi potest, & impedit executionem literarum reseruationis pensionis, quia solutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio. Inst. quib. mod. tol. oblig. in princ. sed allegata solutione, & inde parte citata ad docendum de dicta allegata solutione, iudex concedit terminum, vsq; ad primam sequentē diem iuridicam, qua adueniente, & non docto liquidè de solutione, proceditur ad executionem, quia non conceditur tempus ad liquidandum, Felin. in c. suborta. nu. 2. vers. sed si non esset, de re iud. cum alijs suprà allegatis.

73 Septimò, † opponi potest exceptio extinctionis pēsionis, quę pluribus modis extinguitur. Primò, morte pēsionarij, si procurator agat pro exigenda pensione nomine principalis, qui in longinquis partibus decessit, quia, si habet in promptu probationem mortis, cum pensio reseruetur, quoad pensionarius vixerit, eo mortuo, est extincta reseruatio, sicuti finitur vsusfructus morte vsufructuarij. §. finitur. instit. de vsufruct. c. fin. de pecu. cler. & Gig. de pens. q. 1. nu. 5. Secundò, pensio regulariter extinguitur per contractum matrimonij, per verba de præsenti. Gig. eod. tract. q. 54. nu. 5. & 6. Tertiò, extinguitur pensio per ingressum religionis post emissam professionem, prout vacant beneficia, vt per Staphil. in tract. de var. mod. vacat. nu. 90. & hoc casu valet arg. à beneficio ad pensionem, quoniā emissa professione religiosus habetur pro mortuo, quia cum ipse ab alio possideatur, nihil possidere potest. c. non dicatis. 12. q. 1. & c. ad monasterium. de stat. monach.

74 Octauò, potest opponi exceptio † extinctionis aliquibus antici-

anticipatis solutionibus auctoritate papæ,& pensionem redimens sine auctoritate summi pontificis symoniam committit, inquit Nauar. in c. 23. nu. 111. quē post alios, quos citat, sequitur Monet. in tract. de distrib. quot. num. 52. contraria tamen sententia, quòd pensio sola voluntate, sicut quælibet res prophana cassari,& remitti possit absq; licentia papæ, est verior: quam post Præpos. in c. agatho. 63. dist. tenet Gomes. in reg. de infirm. resig. q. 16. nu. 4. vbi testatur, tempore suo Rotam hāc opinionem pluries approbasse, & hanc opinionem etiam modernis temporibus tenuit Rot. in nouiss. decis. 471. nu. 10. par. 1. à qua tutò recedi non potest.

75 Nam pensio † in temporalitate consistit. Put. decis. 202. nu. 3. lib. 3. Gomes. ea. q. 16. num. 2. vers. pensio vero. Benint. in decis. 49. nu. 6. & Gig. eo. tract. de pens. q.
76 13. num. 3. † & ideò anticipatis aliquibus solutionibus, quibus mediantibus in instrumento quietantiæ apponatur pactum de vlterius in futurum non petendo, illa exceptio pacti de nō petendo ęquipollet solutioni, vt p Gig. eo. tract. q. vlt. n. 2. 3. & 4.

Nonò, exceptio excommuni-
77 cationis, † quæ opponi potest in quacunq; parte litis, quo casu, si agens ad pensionem est excommunicatus, iudex executor illum repellere debet. cap. exceptionem, & ibi abb. nu. 2. de except. & Ias. in l. 1. n. 23. C. de iur. & fac. ignor. & hæc exceptio
78 procedit, † & etiam opponi potest coram iudice seculari, glo. fin. in l. 1. C. de iur. & fac. ignor. cap. fin. de excep. in 6. Ias. post alios in l. placet. in prima lectura in fin. C. de sacr. san. eccle. & Gig. de pens. ea. q. vlt. num 19.
79 & † publicè excōmunicatū, etiā quod nō excipiatur, iudex repellere debet. abb. in eo. c. exceptionem. nu 1. & Felin. in c. intellexi mus. n. 7. ver. quare ergo. de iud.
80 Decimò, † exceptio defectus clericatus contra agentē ad solutionem pensionis opponi potest, quia si in literis Apostolicis legatur reseruatio facta clerico, tenetur reseruatarius probare se esse clericum, & non probato clericatu, pēsio est nulla. Rebuf. in pract. benef. de form. lit. cons. num. 22. par. 1. & Gig. de pens. q. 22. nu. 8. etiam si pensio fuerit reseruata equiti Hierosolymitano, aut alterius religionis, quia licet, dicti equites, sint religiosi, & tria vota substantialia emittant, non sequitur, religiosi ergo capaces, sed cum narratiua sic pars gratię debet clericatus verificari, aliàs gratia redditur subreptitia, & nulla. abb. ī c. cū nostris. n. 11. de cōces. p̄b. Fel. in c. significante. n. 3. de rescr. cum alijs supra nu. 17. allegat. aliæq; exceptiones, quę opponi possūt, hn̄tur per Gig. in eo. tract. q. vlt.

DE DISPENSATIONIBVS. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *DIspensatio quid sit.*

2 *Dispensationis tres sunt species, scilicet, debita, permissa, & prohibita.*

3 *Dispensare potest papa in omni casu, & impedimento iure humano, vel positiuo inducto, cũ sit loco Petri, & Vicarius Christi.*

4 *Papa potest ex causa, sua constitutione, vel rescripto, ius diuinum interpretari, vel limitare.*

5 *Dispensare potest solus papa in pluribus casibus.*

6 *Papa solus in pluralitate beneficiorum incompatibilium dispensat.*

7 *Papa solus dispensat ad plura beneficia vltra duo simplicia, etiã quantumcunq; tenui redditus.*

8 *Papa solus dispensat illegitimos ad plura beneficia, & ad sacros ordines.*

9 *Papa solus dispensat cum symoniaco, siue in ordine, siue in beneficio, quando scienter symoniam commisit, vel ratam habuit.*

10 *Symoniam committens in ordinum consecutione, est eo ipso per decennium sine vlla dispensationis spe suspensus.*

11 *Dispensabat olim regulariter solus papa cum eo, qui post excommunicationem celebrauit, aut aliquem actum ordini proprium egit, siue fuisset episcopus, siue alius in sacris constitutus.*

12 *Dispensare potest vigore conc. Trid. ordinarius in occultis, cũ eo, qui excommunicatus celebrauit.*

13 *Dispensat solus papa super ætatis defectu, pro consecutione ordinum, vel dignitatum.*

14 *Papa solus est supra concilium, & ideò solus à decretis concilij dispensare potest.*

15 *Papa solus dispensat cum parocho, vt non teneatur se facere infra annum ad sacerdotium promoueri.*

16 *Papa solus dispensat, vt quis in absentia possit ex causa percipere distributiones quotidianas, quantum ab interessentibus regulariter percipi debent.*

17 *Distributiones quotidianas quando non amittat parochiali ecclesiæ deseruiens.*

18 *Canonicus pœnitentiarius quando non amittat distributiones quotidianas.*

19 *Canonicus cum præbenda Theologali; si absit, dum lectiones sunt habendæ, præsens censetur.*

20 *Lectiones habentes in scholis publicè Theologiam docentes, & in Cathedralibus docentes, priuilegio gaudent, vt pro præsentibus habeantur.*

21 *Infirmi; etiam ita effecti ex propria culpa, quoad distributiones, habentur pro præsentibus.*

22 *Famulo ægrotanti debentur à domino cibaria, et tenues expensæ.*

23 *Clericus absens pro vrgenti necessitate, vel euidenti vtilitate Ecclesiæ, distributiones quotidianas non amittit.*

24 *Absentia a residentia propter pestem non excusat.*

25 *Clericus iniustè carceratus, excommunicatus, &c. distributiones quotidianas non amittit.*

26 *Clericus iustè censuris Ecclesiasticis illaqueatus, vel carceratus amittit distributiones quotidianas.*

27 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex homicidio, vt quis possit ordinari, soli papæ est reseruata.*

28 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex delicto deducto ad forum contentiosum, papæ est reseruata.*

29 *Papa solus dispensat cum irregulari propter alicuius membri mutilationem.*

30 *Papa solus dispensat cum irregulari propter oculi carentiam.*

31 *Papa solus dispensat cum irregulari, ex defectu perfectæ lenitatis.*

32 *Papa solus dispensat cum leproso, laboranti Epilepsia, obsesso à dæmone, lunatico, & furioso.*

33 *Leprosi, lymphatici, energumeni, furiosi, aut alio huius generis morbo affecti, cum notabile scãdalum ordinum vsui prabeant, sunt irregulares.*

34 *Papa solus dispensat cum irregulari propter bigamiam, quo ad beneficia, & ordines sacros.*

35 *Milites Sanctorum Mauritij, & Lazari ad secundas nuptias à solo papa possunt dispensari.*

36 *Dispensare potest episcopus cum bigamo, vt minores ordines suscipere possit.*

37 *Papa solus dispensat, vt filius succedat immediatè in ecclesia paterna.*

38 *Papa solus dispensat cum illegitimis criminosis, ac ære alieno grauatis, vt ad religionem recipi possint.*

39 *Papa solus dispensat in gradibus consanguinitatis prohibitis, vsq; ad quartum gradum.*

40 *Papa solus dispensat in impedimento publicæ honestatis, quod primum gradum non excedit.*

41 *Papa solus dispensat in impedimento, inducto propter affinitatem ex fornicatione contractam, quod impedit vsque ad secundum gradum.*

42 *Papa solus dispensat in impedimento cognationis spiritualis, et inter quas personas cōtrahatur.*

43 *Episcopus quandoq; in gradibus prohibitis, quatuor copulatiuè causis concurrentibus, potest dispensare.*

44 *Dispensare non possunt contra concilium generale, episcopi, nec legati.*

45 *Dispensatio matrimonialis nō est valida, si tantum remotior gradus exprimatur.*

46 *Dispensatio, an ijs suffragetur, qui habentes impedimentum, propter quod matrimonium contrahere non valent, post expeditam, & datatam supplicationem se carnaliter cognoscunt.*

47 *Mandatum de dispensando non habet vim dispensationis.*

48 *Carnaliter se cognoscentes post datam supplicationis, & ante dispensationis executionem incestum committunt.*

49 *Episcopus absoluit ab incæstu, sed non reualidat dispensationes.*

50 *Copula carnali secuta ante præsentationem dispensationis, an Episcopus possit dispensationem executioni demandare, & quomodo.*

51 *Dispensare potest solus papa à quinque votis solemnibus.*

52 *Dispensare potest solus papa à voto solemni per sacri ordinis susceptionem emisso, & per solemnem professionem facto.*

53 *Episcopus quibus casibus super irregularitatibus possit dispēsare.*

54 *Dispensare potest episcopus cum illegitimis ad minores ordines, & vnum simplex beneficium.*

55 *Dispensare potest episcopus auctoritate ordinaria ad duo beneficia.*

56 *Dispensare potest episcopus super denunciationibus matrimonialibus.*

57 *Dispensare possunt episcopi ab omnibus votis papæ specialiter non reseruatis.*

58 *Quibus casibus potest quis statuere, & punire, in eisdemmet potest etiam dispensare.*

59 *Episcopi possunt dispensare in omnibus casibus non prohibitis à papa, sibi specialiter reseruando.*

60 *Dispensare possunt prælati inferiores in pluribus casibus.*

61 *Legati à latere, nuntij, & alij, quibus per delegationem conceditur facultas dispensandi non possunt fines delegationis excedere.*

62 *Dispensationis effectus sunt quatuor.*

Nisi

NIsi rigor disciplinæ quandoq; relaxetur ex dispen sátione misericordiæ in neruum facilè posset erūpi; multorum ideò crimina sunt damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis, & pro euentu rei, vt in c. requiritis. §. nisi rigor. 1. quæst. 7. Vnde cum suprà visum fuerit, quomodo beneficia conferantur, & pensiones reseruentur, in quibus pluries dispensationes requiruntur, in hoc capitulo de dispensatione, quid sit, quot sint species dispen sationum, quis possit dispensare, qualiter sit dispensatio facienda, & qui sit effectus dispensationis, breuiter sum verba factu

1 rus. † Primò, dispensatio est rigoris iuris per eum, ad quem spectat, misericors canonicè facta relaxatio, vt d. §. nisi rigor. vbi etiam glos. in uerb. vt plerisque. & c. seq. abb. in c. at si clerici §. in adulterijs. n. 12. de iud. & Host. in sum. nu. 1.

2 Species autem † dispensationum sunt tres, quarum vna est debita, alia prohibita, & alia per missa, glos. in c. vt constitueretur. in uerb. detrahendum. 50. dist. debita, est causa necessitatis & permissa, vtilitatis. vt in c. & si illa. iunct. glos. in verb. vel temporum. 1. quæst. 7. & prohibita, est ubicunq; decoloratur status ecclesiæ, quo casu dispensari nō potest, ut contra euangelium, uel præceptum Apostoli. c. sunt qui dicunt. circ. princ. 27. q. 2. & glos. in d. §. nisi rigor. in uerb. ut plerique, & est debita dispensasatio, ubicunq; persona, res, locus, & causa exigit, c. 1. & per tot. 29. dist. & glos. in c. domino sancto, in uerb. necesse sit. 50. dist. permissa, ea est, quæ rationabiliter, & non necessariò fit, ut quando fit propter prærogatiuam meritorum, quam solus princeps in duplicibus exercet, & episcopus ī simplicibus. Host. in sum. de fil. presb. circ. fin. uers. alia rationabilis, & in quibus papa, in quibus uerò episcopus possit dispensare, infrà patebit.

3 Papa † in omni casu, & impedimento à iure humano, siue po sitiuo inducto dispēsare potest, quia est loco Petri, c. quoniam uetus. 24. quæst. 1. & vicarius IESV CHRISTI. cap. 1. 2. & 4. de translat. episc. & post etiam ex

4 causa, † sua constitutione, vel re scripto, ius diuinum interpretari, & limitare, licèt in totum tollere non possit, quia est immutabile, clem. ne romani. in princ. de elect. Innoc. in c. 2. in fin. de biga. & Felin. post alios, quos citat in c. quæ in ecclesiarum. nu. 19. de constit. & in pluribus

5 † solus papa potest dispensare.

6 Primò, † in pluritate episcopatuum, aut quoruncunq; aliorum beneficiorum curam animarū haben-

habentium, aut aliàs personalē residentiam requirentium, quæ sunt incompatibilia, vt c. sanctorū. 70. dist. c. de multa. de pręb. c. ordinar j. de off. ord. in 6. c. execrabilis. §. quia verò. in extrauag. com. & conc. Trid. c. 2. 4. & 5. sess. 7. de reform.

7 Secundò, † ad plura beneficia, quàm duo simplicia etiam quantuncunq; tenuis redditus, solus papa dispensare potest, conc. Trident. c. 17. de reform. sess. 24. & ita fuit à sacra cong. cardinalium decisum, vt in decis. sub nu. recollectis mihi. 97. & melius 862.

8 Tertiò, † illegitimos ad ordines sacros, pensiones, episcopatus, parochiales, canonicatus, & alia quęcunq; beneficia; non tamen quoad vnum simplex, & ordines minores, pro quibus potest odinarius dispensare, solus papa dispensare potest. cap. cum vintonen. ext. de elect. & c. 1. & 2. de fil. presb. in 6.

9 Quartò, † solus papa dispensat cum symoniaco in symonia scienter commissa, uel ratum habente, siue sit in ordine, siue in beneficio. c. erga symoniacos. 1. quæst. 1. & quicunq; detestabile crimen symoniacæ prauitatis

10 commissæ conuictus fuerit † in consequendis ordinibus, eo ipso ab illorū executione per decennium, sine spe dispensationis est suspēsus, ultra alias pœnas, quas incurrit, de quibus per Pium V. in Bul. c. 5 §. & vt symoniacè.

11 Quintò, † regulariter solus papa dispēsabat cum eo, q post excommunicationē siuè episcopus, siuè presbyter, aut diaconus foret, pręsumpsisset facere oblationem, uel matutinum, aut vespertinū sacrificium, quasi in officio suo uellet agere, sicut prius. c. si quis episcopus damnatur, junct. glo. in uer. in alia. & c. seq.

12 11. quæst. 3. sed hodie † ex sacri conc. Trid. dispositione, etiam ordinarius potest, vt infra demonstrabitur, dummodo casus sit occultus. vt cap. 6. de reform. sess. 24.

13 Sextò, † super deffectu ætatis ad obtinendum dignitates, beneficia, & suscipiendum ordines. c. nemo deinceps. de elect. in 6. quæ ętas est etiam præfinita à sacro concilio Tridentino, vt in cap. 12. de reform. sess. 24. c. 6. & c. 12. dę reform. sess. 23.

14 † & cum papa solus sit supra concilium, soli papæ est talis dispensatio reseruata.

15 Septimò † papa solus dispensare potest, vt qui regimen parochialis ecclesiæ suscepit, infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, non se faciat ad sacerdotiū promoueri. c. licet canon. cum seq. eod. tit. in 6.

16 Octauò, † solus papa dispensat, vt quis in absentia ex causa percipiat distributiones quotidianas, quę alias regulariter canonicis

nonicis, & alijs beneficiatis, & clericis ecclesiarum, qui officijs in ipsis intersunt, non autem absentibus sunt distribuendæ, c. vnic. de cler. non resid. in 6. & conc. Trid. d. c. 12. de refor. sess. 24. quæ regula primò limitatur,
17 vt † non habeat locum, vbi dignitatibus in ecclesijs cathedralibus, vel collegiatis, de iure, vel consuetudine, iurisdictio, administratio, vel officium non competat, sed extra ciuitatẽ in diœcesi curam animarũ immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, quia tunc pro tempore, quo in curata ecclesia resederit, ac ministrauerit, tanquam præsens in ecclesijs cathedralibus & collegiatis ac diuinis interessens est habendus. conc. Trid. c. 3. vers. quod si alicui. de reform sess. 22. limita-
18 tur secundò, † vt non procedat in canonico pœnitentiario, qui, dum confessiones in ecclesia audit, interim pręsens in choro, & processionibus, ac exequijs defunctorum, quæ eo tempore fiunt, habetur, & distributiones non amittit, c. 8. in fin. de refor. sess. 24. & ita super eod. c. fuit à sacra congregat. concilij decisum. vt in decis. penul. super eo.
19 c. facta. Tertiò † limitatur in canonicis præbendam theologalem habentibus, qui illis diebus, quibus habent lectiones, licèt sint absentes pro præsentibus etiam, quòad distributiones quotidianas, habẽtur, cõc. Trid. c. 1. sess. 5. de reform. & congreg. conc. super c. 8. sess. 24. decis. 2. & licèt conc. Trid. in d. c. 1. lo-
20 quatur † de lectoribus, dũ publicè theologiam in scholis docent, tamen idem est iudicium de docentibus in cathedralibus; vt per eandẽ sacr. congregationem fuit decisum, in decisionibus sub nu. recollectis, decis. mi-
21 hi 611. Quartò, limitatur † in infirmis, qui morbo impediente non possunt diuinis officijs personaliter interesse, vt c. vnic. de cler. non resid. in 6. etiamsi ex propria culpa fuerit vulneratus, aut in morbum gallicũ, vel aliũ inciderit, quia quamuis propria culpa sint impediti, hoc tamen impedimentum, nec à iure, nec ab homine, sed ab ipso solo deo illatum fuit, & ita cont. Philip. Prob. tenet Couar. in lib. 3. var. resolut. c. 13. nu. 8. vers. septimò quotidianæ. & in simili videtur
22 famulo † infirmo salarium esse præstandum, etiam eo tempore quo est ęgrotus, per l. a laboribus. § de illo. & ibi glo. in ver. ægrotante. ff. de vsufruct. quæ tamen glo. opinio, quo ad famulũ ęgrotantem non est vera, sed solùm tenetur dominus famulo ægrotanti cibaria, ac modicas & tenues expensas subministrare; Bart. in l. si cum dotem. § sin autem. ff. solut. mat. & in l. in rebus ff. commod. abb. in c. 1. nu. 7. de cler. ægrot. & Couar. qui hanc opinio-

opinionem veriorem, & communem esse testatur. in d. c. 13. vers. ex quibus. Quintò limitatur
23 in † clerico absente propter vrgentem necessitatem, vel euidentem ecclesiæ vtilitaté c. ex parte. il. 2. de cler. non resid. c. vnic. eo. tit. in 6. & Couar. eo. nu. 8. vers. octauò non tantum: & aliæ ab-
24 sentiç causç non excusant † nec absentia à ciuitate causa pestis excusat, vt expresse tenet Rip. in tract. de pest. 2. par. nu. 145. qué sequitur Couar. d. nu. 8. vers. no-
25 no hinc. Sextò, limitatur † non habere locum, nec procedere in clerico iniustè carcerato, excommunicato, suspenso, vel in exiliũ etiam iniustè condemnato. c. super causa, & ibi glo. 2. q. 5. Cald. in cons. 17. de præb. Felin. in c. apostolicæ. nu. 12. de excep. Couar. post alios, quos citat. eod. n. 8. ver. vndecimò, & duodecimò:
26 sed † iustè excommunicatus, carceratus, aut arrestatus distributiones quotidianas amittit, quæ ei iustissimè ob eius culpã denegantur. glo. in l. inter quos. §. damni. ff. de damn. infect. & Couar. d. c. 13. num. 8. vers. duodecimò, quia tunc sua culpa nõ residet, & propterea damnum patitur, quo casu intrat regula, ut damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, & non alijs imputare, c. damnum. de reg. iur. in 6. & l. quod quis. ff. eo. tit.
27 Nonò, † solus papa dispensat ab irregularitate ex homicidio etiam casuali, & occulto proueniente, ut quis ad sacros ordines promoueri, & ecclesiastica beneficia obtinere possit. conc. Trid. c. 7. de reform. sess. 14.
28 Decimò, † ab irregularitatibus ex delicto, ad forum contentiosum deductis, prouenientibus, solus papa potest dispensare. conc. Trid. in c. 6. de reform. sess. 24.
29 Vndecimò, † irregularis propter membri alicuius mutilationem dispensari non potest, nisi à papa, quia quoad irregularitatem mutilatio homicidio comparatur, glos. in clem. in uer. mutilet. de homicid.
30 Duodecimò, † qui caret oculo est irregularis, ita quòd ad sacerdotium promoueri non potest sine sedis Apostolicæ dispensatione. c. si euangelica. 55. dist.
31 Decimotertiò, † papa solus dispensat ab irregularitate, quæ contrahitur ex defectu perfectç lenitatis, dictando sententiam continentem pœnam sanguinis, qua sequitur mors, uel mutilatio, aut illius executioni auctoritatiuè interessendo. c. sententiam sanguinis. vbi abb. num. 1. & 11. & ibi Innoc. ne cleric. uel mon. & Nauar. in c. 27. de quart. spe. irregul. num. 209. & 210. tom. 3.
32 Decimoquartò, † leprosi, morbo caduco laborantes, ac à dæmone obsessi, etiã si semel amentes, lunatici, imbecilles, defor-

mes,

mes, furiosi, æquali etiam infir-
33 mitate corporis † oppressi, quæ notabile scandalum usui ordinum præbeat, sunt irregulares, & à papa solo possunt dispensari. c.maritum.33. dist. c.percussio.7.quæst.1.c.de rectoribus. & c.ex parte.de cler.ægrot. Nauar. in c.28 nu.202.& 203.& Graff. decis.aur.c.27. part.1.lib.4. numer. 29.& 47.

34 Decimoquintò, † cum bigamo, qui per bigamiam irregularis efficitur.c.debitū. & ibi glos. in uerb.sacramētum. de bigam. solus papa dispensat ad beneficia, & sacros ordines suscipien-
35 dos,& etiam, † vt fratres milites SS.Mauritij, & Lazari, cum secunda cõiuge, vel cum vidua matrimonium contrahere possint, nam cum vnica, & virgine tantùm sine dispensatione Apostolica matrimonium contrahere valent, vt in priuilegijs Greg. papæ xiij. eidem ordini concessis. in vers. qui milites.

36 Quo † verò ad minores ordines etiam episcopus cum bigamo potest dispensare. Sot.in 4. senten.dist.27. quæst.2.art.3. & Graf.decis.aur.d.c.23.nu.38.

37 Decimosextò, † solus papa dispēsare potest, vt filius immediatè in ecclesia paterna succedat.c.fin.de fil. presb.& glos. in d.c.si euangelica.in fin.55.dist.

38 Decimoseptimo, † solus papa dispensare potest cum illegitimis criminosis, & ære alieno grauatis, vt ad religionem admitti possit, à qua sub grauibus pœnis prohibentur per constit. Sixti V. quæ incipit, cum de omnibus, de anno 1587 sexto Cal. Decembris editam. in vlt. lib.Bul.eiusdem Sixti,& de qua per Graff.eod.c.27. nu 65. quæ tamen postea modificata fuit per Gregorium xiiij.per constitut.incipien. circunspecta romani. de anno 1591. idus Martij editi.

39 Decimo octauò, † in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, quæ extenduntur vsq; ad quartum gradum de iure canonico computan. solus papa dispensare potest, non autem episcopi, nec legati de latere in dictis gradibus possunt dispensare.c.non debet.de consanguinitate,& affinit. Couar. de spons. 2.par.1. c.6. §.9. in fin. & conc. Trid c.5.de reform.m: t .ses.24.

Decimononò, in impedimēto
40 † publicę honestatis, quod primum gradum non excedit, & oritur ex sponsalibus validis contractis cum sponso prædefuncto, fratre illius, qui cum sposo, vel sponsa quondam fratris, vel sororis, vult matrimonium contrahere. c. ad audientiam. c.sponsam.de spõsal. conc.Trid. c.3.de reform.matr. sess.24. & Pius V. in declaratione super eod.c.3.in Bull c.62.solus papa dispensare potest.

41 Vigesimò, † solus papa in

impedimento, quod propter affinitatem ex fornicatione contractã inducitur, de quo.c.quędam.cum seq.32.quæst.7.& tot. tit.de eo.qui cogn.cõsang. vxor. su.dispensare potest, & hæc affinitas in primo, & secundo tantùm gradu contrahitur, quibus matrimonium contrahendum impedit, & contractum dirimit, in vlterioribus verò gradibus matrimonium postea contractum non dirimitur. conc.Trid. c.4.de reform. matr.ea. sess.24. & Pius V. in declar. de qua in Bul.Rom.c.24.

42 Vigesimo primò, † in impedimento cognationis spiritualis quod oritur tantùm cum patrino, & matrina de baptismo suscipiẽtes, inter baptizatũ ipsum, illiusq; patrem & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatiq; patrem & matrem, vt c.2.ea.sess. 24. de reform.matr.& Pius V.in declarat.in eod.Bull.d.c.24. solus papa dispensare potest, & hæc cõclusio, quòd in prædictis impedimentis solus papa dispensare

43 possit, quę est verissima, † fallit adueniente casu cum infrascriptis circumstantijs. Prima erit circumstantia, quòd matrimonium iam sit contractum & cõsummatũ inter personas, quæ impedimentum ignorarẽt, quia si sciuissent impedimentum, spe dispensationis perpetuò carere deberent.conc.Trid.c.5. de refor. matr. ead.sess.24. Secunda, quòd impedimentum sit occultum. Tertia, quòd si fieret diuortium verisimiliter scandalum oriri posset; Quarta, quòd contrahentes sint adeò pauperes, vt non possint mittere, vel ire Romam ad summum pontificẽ per dispensatione obtinendã, quo casu posset episcopus dispẽsare. Sot.in 4.sẽt.dist.37.q. vnic. art.2.Syluest. in verb. dispensatio. §.nono.Armil. eod. vers. nu. 19.& Nauar.c.22.n.85.& con-

44 tra concilium generale † quãdo dispensandi subest legitima, & euidens causa, quòd possint etiam episcopi, & legati dispensare, tenet Staphil.in tract.breu. nu.21.& Zerol.in prax.episc. in verb.dispensatio, nu. 5. quæ tamen opinio non est vera, imo nec episcopi, nec legati possunt dispensare contra concilia generalia, vt tenet gl.in c.cum dilectus, in ver. in ętate.post med. de elect.gl. 2. in c. penul. in fin. de fil.presb.gl. penul. in c. dilectus. il 1. de pręb. & Nauar. qui testatur dictas gl. esse communiter receptas. in Manuali de orat.c.11.nu.24. & eandem cõclusionem firmat abb. in c. dilecto.nu.5. de pręb. & solus papa potest contra concilium generale dispensare; & quia quãdoq; dubitari contingit in impedimento graduum inęqualiũ

45 pro † dispensione impetranda, an sufficiat remotiorem gradũ

à stipite,

à stipite, vel simul sit necessariũ propinquiorem gradum, quo alter ex impeditis à stipite distat, exprimere, & quòd remotiorem gradum sufficiat exprimere, tenet Couar. de sponſ. par. 2. c. 6. §. 10. nu. 12. quem sequitur Zerol. in d. ver. dispensatio, num. 9. allegando bull. Pij V. de anno 1566. editã, & malè quia dicta bulla, de qua in Bull. Rom. c. 23. licèt declaret remotioris gradus sufficere expressionem; mãdat tamen super propinquiori gradu literas declaratorias obtineri, quod perinde est, ac si statuisset vnica expeditione proximiorem & remotiorem gradum esse exprimendum, & ita à curia Romana mens pontificis fuit interpretata per stylum, qui inoleuit, vt vbi literæ dispensationis, ac postea literæ declaratoriæ super proximiori gradu in gradibus inæqualibus essent expediendæ, vnica bulla super remotiori gradu dispensatur, & proximior, qui tamen exprimitur, declaratur non obstare, & hunc stylum spatio viginti annorum & vltrà, quibus Romanam curiam secutus fui, inconcussè semper seruare vidi. ita quòd omissa expressione gradus proximioris, vt fit quãdoq; per errorem, necessaria sit reualidatio cum literis, perinde valere, & hæc in praxi sunt satis nota non solũ in vrbe, sed vbiq; in foro episcopali, & quod super proximori gradu inęquali expedirentur literæ declaratoriæ attestatur Philip. Prob. in rub. de cognat. spiritu. in 6. quem citat. Couar. dict. nu. 12. in fi.

46 An autem, qui † propter impedimentum, matrimonij sine dispensatione Apostolica contrahere non possunt, si post expeditionem & datam supplicationis se carnaliter cognoscant, valeat dispensatio. tenuit Zerol. in ea. prax. beneficiali in ver. dispensatio. num. 6. quòd sic, quia nondum confectis literis valet dispensatio sola supplicatione expedita, & à tempore datæ & expeditæ supplicationis incipit currere gratia, per tex. in c. si eo. tempore, & ibi glo. in ver. cum tempore, de rescript. c. eum cui. de preben. vbique in 6. & c. eam te. cum glo. in verb. data. ex. de rescrip. & valet gratia nullo superueniente nouo impedimento, sed licèt gratia incipiat currere, ac valeat à data supplicationis, quæ probet & perficiat gratiam. Cassad. de pens. decis. 2. nu. 10. tamen supplicatio est gratia informis ante confectionem literarum, quæ non tribuit titulum perfectum. Rot. decis. 20. n. 5. de concess. præb. in nou. Ideò capientes possessionem beneficiorum uigore supplicationum seu illarum transumptorũ, & nõ uigore literarum, fructus, quos ex illis pro tpe percipiunt, non faciunt suos, quinimo ad

bonificia in eisdem trãsumptis seu supplicationibus expressa perpetuò efficiuntur ipso facto inhabiles, & ad restitutionem fructuum ex illis perceptorum in vtroque foro tenentur, vt in co stit. Paul. III. in Bul. Rom. c. 5. vers. nec non, & papa non dispensat, sed literarum vigore mandat episcopo seu vicario illius conscientiã onerando, quod de supplicatis se diligenter informet, & si per informationem eandem repererit, quòd preces veritati nitantur, super quo suã conscientiam onerat, tunc cum supplicantibus seruata forma, concilij Tridentini, quòd impedimento non obstante matrimonium contrahere, illudq; in facie ecclesiæ solemnizare, & in eo post modum remanere licitè valeant, ipsius papæ auctoritate

47 dispenset, † & est mandatum de dispensando, quod non habet vim dispensationis. Rot. decis. 2. de fil. presb. nu. 10. in nou. & ideò per carnis copulam post

48 datam supplicationis, † & ante dispensationis executionem incęstum committunt. c. lex illa. vers. incęstus. 36. q. 1. & Diaz. pract crim. c. 78. in princ. & cũ in præsentatione literarum pro dispensatione illarum vigore ab ordinario obtinenda res non sit integra, & dubitetur, an episcopus possit dispensare cum incęstuoso, licèt possit, vt per Io. And. in c. at si clerici. §. de adulterijs, quem sequũtur abb. ante nu. 11. & Felin. nu. 7. de iud. tamen uigore dispensationis ab impedimento in dispensatione expresso tantùm dispensat, non

49 autem super non expressis, † & super incæstu absoluũt episcopi etiam ex dispositione sacr. conc. Trid. vt c. 6. de reform. sess. 24. sed non ad effectum ualiditatis dispensationis super non expres

50 sis; & † regulariter requiritur reualidatio per nouam expeditionem, perinde ualere, cum narratiua, quòd oratores uesana libidine ducti antequam literæ dispensationis ordinatio præsentarẽtur se carnaliter cognouerunt, & dantur literæ perinde ualere, reualidatoriæ cũ absolutione ab incæstu, & ita seruat dataria, & cancellaria, ac viget Romanæ curiæ stylus, qui facit ius, & pro iure est seruandus. Rot. decis. 1. post med. de fil. presb. in no. decis. 16. de consuet. & decis. 55. nu. 2. de conces. pręb. in antiq.

51 Vigesimo secundò, † solus papa super quinq; uotis, nempè perpetuæ continentiæ, religionis, peregrinationis in Hierusalem, ad limina Apostolorũ Petri & Pauli, & ad S. Iacobum in Compostella dispensare potest, ut per extrau. & si dominici gregis. 2. de pęnit. & remiss. & Nauar. in man. c. 12. nu. 71. uers. secundò dicimus.

52 Vigesimo tertiò, † solus papa dispen-

dispensare potest à uoto solemni per sacri ordinis susceptionem emisso, aut per solemnem professionem facto, glo. fin. in c. cùm ad monasterium, & ibi Innoc. nu. 4. & abb. nu. 21. de stat. monach. Paris. cons. 68. nu. 148. vol. 4. Couar. in c. 2. nu. 10. & 11. de test. & Felin. in c. si quando. nu. 5. de rescript. & alij casus dispensationis sunt specialiter papæ reseruati, de quibus in c. de voto. Vltra casum prædictũ dispẽsationis matrimonialis potest episcopus in pluribus casibus dispensare.

53 Primò, † in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, qui, vt supra, sunt papæ specialiter reseruati, conc. Trid. c. 6. de reform. sess. 24. & clericum ante legitimam ætatẽ promotum, postquàm peruenit ad legitimam ætatem, poterit episcopus dispensare, tàm super irregularitate, quã super suspẽsione, ex delicto tamẽ occulto proueniẽte, vt per sacrã congregationẽ fuit decisum, vt in dec. vlt. sup c. 6. de refor. sess. 24.

54 Secundò, † episcopus potest illegitimos dispensare ad minores ordines, & vnum simplex beneficium. c. 1. de fil. presb. in 6. Gig. de pens. quęst. 17. nu. 1. & Feret. cons. 185. nu. 6.

55 Tertiò, † licet regulariter vnum beneficium auctoritate ordinaria, tantùm vni sit conferendum, tamen si non sufficiat, potest episcopus dispensatiuè secundum conferre. conc. Trid. d. c. 17. de reform. ea. sess. 24. etiam quòd sint sub eodem tecto, dũmodo sunt difformia, nec ambo personalẽ residentiam requirãt, vt fuit de mense Augusti. 1590. à sacra congregatione decisum. vt in decis. fin. super c. 17. de reform. sess. 24.

56 Quartò, † potest episcopus dispensare super tribus denunciationibus ante celebrationẽ, & solemnizationem matrimonij fiendis, nisi ordinarius ipse iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quòd illius prudentiæ, & iudicio sancta synodus reliquit, vt in c. 1. circa med. de reform. matr. sess. 23.

57 Quintò, † possunt episcopi dispensare ab omnibus votis, exceptis papæ specialiter reseruatis, glos. in c. atsi clerici. in uer. minora. uers. alia est magis communis. & ibi Innoc. de iud. glos. in c. ex multa. in uerb. incumbit. de uot.

58 Sextò, † potest episcopus contra constitutiones suas, ac synodalia, & alia ipsius decreta dispensare, quia potestas dispẽsandi commensuratur à potestate statuendi, & pœnam imponendi, † & in omnibus casibus, in quibus quis potest statuere, & punire

punire potest, & dispensare, Borgn. de irregul. & dispensar. part. 3. de dispens. cont. gen. in fin. & Felin. in d. §. de adulterijs. nu. 6. de iud. & breuiter perstrin
59 gẽdo episcopis, † licet in omnibus casibus dispensare, illis exceptis, ĩ quibus papa prohibuit sibi specialiter reseruando, & 114. casus papæ specialiter reseruatos ponit Borgas, eo. tract. de irreg. par. 3. concl. 4. & par. 6. qui cleric. vel vou. n. 8. cum seq. & Io. Dedeo posuit. 121. in quibus episcopis est permissum dispensare, & sequitur Specu. in rub. quid sit irrigularitas, & sub, §. nũc de episcoporum, ad quos remisisse sufficiat.
60 Prælatus inferior † episcopo, qui habet iurisdictionem quasi episcopalem, & alij inferiores in aliquibus casibus possunt dispensare, de quibus per Borg. & alios per ipsũ citatos, in d. tract. de irregulari. & dispens. sub rub. de dispens. cap. sed. vac. de dispensat. abb. & de dispens. per ingress. relig. par. 3. & Felin. in d. §. de adulterijs. nu. 11. de iud. & hæc quoad dispensationes, quæ auctoritate ordinaria fieri possunt. Auctoritate delegata, di-
61 spensant † legati de latere, nũtij, & alij quibus per delegationes conceditur facultas dispensandi, qui fines delegationis excedere non possunt. l. diligenter. ff. mand. l. si procuratori. C. de procur. c. cùm dilecta. de rescrip. c. nisi specialis. ex. de off. leg. & c. 1. de off. leg. in 6.
62 Dispensationis effectus † primus est, vt dignè recipiantur sacramenta ecclesiastica, & beneficia, cũ nullus in mortali peccato regulariter debeat promoueri, nisi peracta pœnitentia, c. multi. 40. dist. c. illud. 50. dist. & c. audi. 11. q. 3. secundus dispensationis effectus est, vt iam promotus, qui peccauit mortaliter, cum suum officium exequi nequeat, quia est suspẽsus, post dispensationem officium suum licitè exequi possit. tertius, quòd beneficium, quod aliàs licitè obtineri non potest, per dispensationẽ licitè retineatur. quartus effect⁹ est, vt super crimine, de quo quis fuit dispẽsatus, accusari non possit, vt per Host. in sum. de dispensat. §. quis sit effectus. vsque in finem.

Matri-

DE SPONSALIBVS, ET MATRIMONIIS Cap. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium eſt duplex, ſpirituale, & carnale.*
2 *Matrimonium in paradiſo à Deo fuit inſtitutum.*
3 *Matrimonium duabus ex cauſis principaliter contrahitur.*
4 *Sacramentum triplex in matrimonio carnali copula conſummato deſignatur.*
5 *Matrimonium vnde dicatur.*
6 *Matrimoniales cauſæ à iudicibus eccleſiaſticis ſunt decidẽdę & terminandæ.*
7 *Matrimoniales cauſæ ſunt priuilegiatæ.*
8 *Paupertas quandoq; prodeſt.*
9 *Paupertatem deus eſſe voluit, & quare.*
10 *Paupertatis priuilegia plura ſunt, & quæ.*
11 *Matrimonialis ſtatus virginitatis, vel cœlibatus ſtatui anteponi non poteſt.*
12 *Matrimonij bona ſunt tria, fides, proles, & ſacramentum.*
13 *Matrimonia libera eſſe debent, & cogentes inuitos matrimonium contrahere anathematis pœnam ipſo facto incurrunt.*
Matrimonia decentiùs cum parẽtum conſenſu contrahuntur.
14 *Sponſalia largò modò quid comprehendant.*
15 *Sponſaliorum propria ſignificatio ſunt futurarum nuptiarum promiſſiones, quas de futuro appellamus.*
16 *Sponſaliorum duæ ſunt ſpecies.*
17 *Sponſalia quomodo rectè contrahantur.*
18 *Sponſalia per verba de futuro, an per carnis copulam ſubſecutam tranſeant in matrimonium.*
19 *Cogere an poſſit epiſcopus renuentem ex ſponſis ad obſeruantiam ſponſaliorum.*
Puellæ, quomodo ſibi cauere debeant.
20 *Sponſalia ante legitimam ętatem contracta per verba de præſenti, an tranſeant in matrimoniũ.*
21 *Metus à iudice, an inferri poſſit.*
22 *Nuptiæ coactæ infelices exitus parere ſolent.*
23 *Matrimonia conſenſu deficiente ſunt nulla.*
24 *Sponſalia ſub cõditione contracta*

cta an sint nulla.

25 *Iuramentum à loquela apud deum, an differat.*

26 *Promissione nuda in foro contentioso, quis cogi non possit.*

27 *Sponsaliorum iuratorum de futuro vi, promittens ad solemnizandum matrimonium cogi potest.*

28 *Sponsalia contrahens per verba de futuro, an teneatur per verba de præsenti contrahere.*

29 *Sponsalia pluribus modis soluuntur.*

30 *Verbum, liberum, quid importet.*

31 *Matrimonium qui contrahere legitimè possint.*

32 *Impuberes plures liberos procrearunt.*

33 *Matrimonium inter beatam Mariam, & Ioseph fuit sanctum, ex sanctitate sacramenti.*

34 *Matrimoniū carnale est triplex.*

35 *Matrimonia clandestina sunt rata, & non legitima.*

36 *Sponsalia de futuro à conc. Trid. fuerunt intacta.*

37 *Matrimonia inter puberem, & impuberem contracta habent, vim sponsaliorum de futuro.*

38 *Matrimonia quomodo sint contrahenda.*

39 *Matrimonia solemnizare potest parochus nondum sacerdos.*

40 *Matrimonium cõtrahentes sine parocho, sed tantummodò testibus præsentibus, grauiter sunt puniendi.*

41 *Matrimonium ab impuberibus contractum non valet.*

42 *Matrimonium sine proprio parocho contractum est omnino irritum.*

43 *Matrimonium contractum coram clerico deputato à parocho non tenet.*

44 *Matrimonium contractum coram presbytero, qui se putabat parochum, valet.*

45 *Matrimonium cõtractum, omissis denunciationibus cæteris solemnitatibus seruatis, valet.*

46 *Materia, & forma ad essentiam matrimonij sunt necessaria.*

47 *Matrimonium est res simplex, & indiuidua.*

48 *Matrimonia præsente parocho in priuatis domibus possunt celebrari.*

49 *Matrimonium contrahere volentes ad quid hortentur.*

50 *Denunciationes ante matrimonij celebrationem, an semper fieri debeant.*

51 *Iudicium, verbum, an pro voluntate habeatur & 52.*

52 *Dispensationes denunciationum matrimonialium quando sint concedendæ.*

53 *Denunciationes matrimoniales an semper fieri debeant.*

54 *Denunciationes matrimoniales quando omitti possint.*

55 *Denunciationes matrimoniales abbates, etiam iura episcopalia habentes, remittere nõ possunt.*

56 *Nuptiarum solemnitates certis anni tẽporibus prohibitæ sunt.*

57. *Matrimonia quocunque tempore contrahi possunt.*

58 Me

58 *Matrimoniũ inter absentes per procuratorem contrahi potest.*
59 *Matrimonium pluribus ex causis impeditur.*
60 *Votum est duplex, scilicet, simplex, & solemne.*
61 *Cognatio est triplex, scilicet, carnalis, spiritualis, & legalis.*
62 *Matrimonium contractum in gradu prohibito non tenet.*
63 *Procurator ad suscipiendum puerum de baptismo, an sibi, uel mandãti cognationẽ acquirat.*
64 *Actus quilibet per procuratorem potest explicari, nisi fuerit à iure prohibitus.*
65 *Obligatio non oritur sine cõsensu.*
66 *Pueros de sacro fonte suscipientes fiunt apud deum illorum fideiussores.*
67 *Fieri possunt per procuratorem in actibus non praeiudicialibus, quae quis facere potest per seipsum.*
68 *Cognatio spiritualis in baptismo quando contrahatur.*
69 *Cognatio spiritualis in priuato baptismo contrahitur.*
70 *Cognatio spiritualis post baptismum domi collatum, ex solemnitatibus, quae in ecclesia fiunt, non contrahitur.*
71 *Cognatio spiritualis, inter quos contrahatur.*
72 *Decretum irritãs, quid operetur.*
73 *Cognatio legalis quae sit.*
74 *Crimen matrimonium dirimens quale.*
75 *Affinitas ex fornicatione impediens, primum, & secundum gradum non excedit.*
76 *Adulterium quomodo matrimonium impediat.*
77 *Cultus disparitas quid sit.*
78 *Vis, & metus quando matrimonium dirimant.*
79 *Matrimonium inter raptorem, & raptam quando sit nullum.*
80 *Raptores, & illis auxilium ferentes, vel fauorem sunt ipso iure excommunicati.*
81 *Vis, & metus, si fuerit dubius in puella, ea est separanda.*
82 *Puella, quo casu sit sequestranda.*
83 *Matrimonio per vim & metum celebrato, an solemnitates sint iterandae.*
84 *Clausula in dispensationibus, dummodo propter hoc mulier rapta non fuerit, quid operetur.*
85 *Ordines qui ad contrahendum impediant, & contractum dirimant.*
86 *Ordo sacer. in Orientali ecclesia solùm impedit contrahendum, sed contractum non dirimit.*
87 *Ligamen vinculum est prioris matrimonij.*
88 *Mors mariti quomodo sit probanda.*
89 *Iustitiae publicae honestatis impedimentum quando oriatur.*
90 *Impedimentum publicae honestatis cum mente capta, an contrahatur.*
91 *Matrimoniũ inter puberes quomodo valeat.*
92 *Matrimonium per verba de praesenti contractum, & non consummatum, non inducit impedimen-*

dimentum affinitatis.

93 *Honestatis publicæ impedimentum, etiam oritur ex matrimonio rato, & non consummato.*

94 *Affinitas ex qua causa proueniat.*

95 *Honestatis impedimẽtum quod primum gradũ excedit, quale.*

96 *Catharinæ Austriacæ matrimonium cum Henrico Anglorum rege.*

97 *Impedimentum ex solùm rato matrimonio proueniens publicæ honestatis appellatur.*

98 *Matrimonium ratum, & consummatum, & ratum tantum differunt.*

99 *Furiosus matrimonium contrahere non potest.*

100 *Furiosi matrimonium, & contractus quando valeant.*

101 *Affinitas quid sit.*

102 *Impotentia naturalis quæ.*

103 *Impotentia accidentalis quæ dicatur.*

104 *Impotentia propter maleficium quando dirimat matrimonium.*

105 *Maleficiati quomodo hortandi.*

106 *Impotentia est frigiditas ad effectum dissolutionis matrimonij quomodo probetur.*

107 *Impotentiam vtriq; coniugi confitenti, minimè credendum.*

108 *Conditiones turpes, & impossibiles, fauore matrimonij pro non adiectis habentur.*

109 *Conditiones, quæ tacitæ insunt, nihil operantur.*

110 *Interdictum superioris impedit matrimonium contrahendum, & non dirimit contractum.*

111 *Diuortium seu separatio inter coniuges ex pluribus causis fieri potest.*

112 *Diuortium non ex leuibus, sed legitimis causis admittitur.*

113 *Fornicatione alterius coniugum diuortium permittitur.*

114 *Infidelitate alterius coniugum diuortium quando admittatur.*

115 *Diuortium concedi potest ex nimia viri sæuitia.*

116 *Sodomitico vitio fieri potest diuortium.*

117 *Vir, & vxor non ad imparia iudicantur.*

118 *Vinculum coniugij inter fideles nunquam rescinditur.*

119 *Diuortia quot modis intẽtentur.*

120 *Alimenta, & litis sumptus. vtrũ vxori extra domum viri habitanti sint præstanda.*

121 *Causa probabilis à muliere pro diuortio alleganda.*

122 *Maritus potest mulierem verberibus modestè castigare.*

123 *Causa legitima allegata, licèt dubia, quid operetur.*

124 *Maritus quando teneatur præstare alimenta, & sumptus litis vxori secum litiganti.*

125 *Vxor propria auctoritate à viro sine causa discedens minimè est alenda.*

126 *Causa legitima tantùm præsumpta obligat maritum ad alimenta, & ad sumptus litis.*

127 *Alimenta ante sententiam debentur.*

128 *Cautio præstita à marito de non offen-*

offendenda vxore, quomodo intelligenda.
229 Bononiensium muliercularum impudentia.
130 Bononiensium muliercularum nequitia.
131 Maritus quando cautionis prę stita pœnam incurrat.
132 Præceptum iudicis, & cautio modo declaratur.
Fideiussio præstita à marito, quomodo intelligenda.
133 Matronarum, & aliarum mulierum Bononiensium laus.
134 Virginem seducens ad quę teneatur.
135 Lex ad quid stupratorē obliget.
136 Dos sine matrimonio esse non potest.
137 Dotis cessante causa, dos & cessare debet.
138 Ratio, est anima legis.
139 Dos debetur in pœnam stupri.
140 Dos quare marito detur.
141 Restitutio gloriæ, & famæ à quo facienda.
142 Dotis quantitas iuxta facultatis deflorantis, & dignitatem puellæ esse debet.
143 Deflorans virginem ad maiorem dotem obligatur.
144 Virginitas est secunda dos.
145 Puella, virginitate amissa, plurimùm perdit.

Quia suprà visum fuit de dispensationibus, & impedimentis consanguinitatis, affinitatis, & alijs, quæ ad effectū matrimonij celebrandi per dispensationem sępe tolluntur, de alijs impedimentis, & quomodo sponsalia contrahantur, & matrimonia celebrentur nunc videre cōtingit, ad quorum explanationem, primò, præsupponendum est, quòd matrimoniū
1 est duplex,† spirituale, & carnale. c. vn. de vot & vo. redemp. in. 6. Matrimonium carnale est viri, & mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem continens. instit. de patr. pot. in princ. l. 1. ff. de rit. nuptia. 27. q. 2. § 1. 29. q. 1. c. 1. §. 1. c. illud in fine. de præsump. & conc. Trid. doct. de sacr. matr. in princ. sess.
2 24.† & in paradiso à domino nostro ante peccatum fuit institutum Genes. c. 2. in fin. c. sicut. §. his ita. 32. q. 2. & c. fraternitatis. 35. q. 10. c. debitum. de bigā. non ord. & conc. Trid. can. 1. de sacr. matr. d. sess. 24.
3 Matrimoniū † carnale duabus ex causis principaliter contrahitur, sobolis, scilicet suscipiendę, & fornicationis euitandæ. c. sicut. §. his ita, & c. quicquid. 32. q. 2. & Host in sum. de matr. §. & quare. nu. 19. Et est vnum ex septem sacramentis ecclesiæ, à Christo domino institutum, & qui aliter credit, anathema est. c. ad abolendam in princ. de hęret. & d. can. 1. de sacr. matr. Nec post contractum regulariter dissolui potest, quia,

quos deus coniunxit, homo nō separat, Math. c. 19. & Marc. c. 10. c. quos deus 33. q. 2. Lap. alleg. 86. in fin. Ias. in l. ait prætor. n. 25. ff de iureiūr. & conc. Trid. doct. de sacr. matr. vers. quos ergo. ea. sess. 24.

4 Triplex enim † designatur sacramentum in matrimonio carnali copula cōsummato, primùm est vnio fidelis animæ ad deum per dilectionem, & charitatem, & hoc designatur per coniunctionem animorum in ipsa prima desponsatione, dum alter per mutuum consensum, consentit in alterum, & designat charitatem, quę consistit, in spiritu inter deum, & iustam animam c. debitū. in prin. iunct. glo. in ver. sacramentum, de biga. secundum est vnio humanæ naturæ ad deum, quæ facta est in vtero virginali per incarnationem verbi dei, & hoc designatur per carnalem cōiunctionem viri, & vxoris, reliquum verò designat conformitatem, quę cōsistit in carne inter Christum & sanctam ecclesiam. Bellar. in 4. controu. gen. lib. 2. de monach. c. 38. § porro id. primū enim est vnio voluntatis, secundum est naturæ conformitas, tertium sacramentum est vnitas ecclesiæ ex omnibus gentibus collecta, & vni viro Christo subiecta. Et hoc sacramentum designatur per illum coniugatū, qui vnicum tantùm matrimonium seruauit: sed vbi secundū matrimonium contrahitur, hoc tertium sacramentum non habet locum, quia recedit ab illa vnitate, quæ primò signabatur per vnicum matrimonium, quia in secundo matrimonio diuidit carnem suam in plures, vnde vnitatem iam signare non potest, Christus enim signat vnitatem ex omnibus gentibus, sed ex quo ecclesia Christo se coniunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea; ergo bis coniugatus talem vnitatem significare non potest, glo. in d. c. debitū. in verb. sacramentum. de † big.

5 & dicitur matrimonium à matre, & munium, quasi matris officium, quod dat mulieribus esse matres, quibus filij † ante partum sunt onerosi, in partu dolorosi, post partum laboriosi; & ex hoc legitima coniunctio maris, & fœminæ magis matrimoniū, quàm patrimonium nuncupatur. c. 2. de conuers. infid.

6 Matrimoniales causæ † ad iudices ecclesiasticos spectant, per quos sunt decidēdæ, & terminandæ, c. multorum. 35. q. 6. c. 1. in fi. de consang. & affin. c. exauditis. de pręscrip. & c. accidētibus. de excess. prælat. & contradicentes anathematis pœnā incurrūt. d. can. fin. de sacr. mat. nec cuilibet iudici ecclesiastico committi debent, quia cùm sint arduæ, vt trad. abb. in c. mulieri. nu. 6. de iureiur. non per inferiores, sed

res, sed ab episcopis tãtùm sunt cognoscendæ.conc. Trid. c. 20. vers.ad hęc causæ.de reform.ea. sess. 24. & adeo sunt priuilegiatæ,
7 † quòd duobus litigantibus, si extra prouinciam causa committatur, & pars, contra quam erit commissa, paupertatem allegauerit,& verè probauerit,nõ tenetur extra prouinciam litigare in secũda, nec in tertia instantia,nisi altera pars alimenta, & sumptus litis velit subministrare, vt in d. c. 20.
8 † Et hic erit vnus ex casibus,quibus paupertas quandoque prodest præterquam quòd septem bona cõfert scilicet, peccatorum recognitionem, uirtutum conseruationem,cordis quietẽ, desiderij impletionem, spiritualium bonorum dulcedinem,meritorum exaltationem,& cęlestem hęreditatem,beat.Thom. super Isai. c.48 additur etiã, quòd gloria episcopi est pauperibus opibus prouidere, & ignominia sacerdotis proprijs studere diuitijs, & Socrates ille Thebanus homo ditissimus, cùm ad philosophãdum Athenas pergeret, magnũ auri pondus abiecit, neque putauit se posse & virtutes, & diuitias simul possidere.Nec paupertas est contemnenda, quia eam Christus dedicauit. c. gloria episcopi. §. socrates. 12. quæst.1.

Deus enim paupertatem esse
9 voluit, † ut sustinentes per patientiam coronarentur, & diuites in ipsis mererentur.c.sicut hi.
10 §.nunquid iniquus.47.dist. † & plura sunt priuilegia paupertatis, nam pauperi non prosequenti appellationem paupertas est iusta causa dandi biennium,& si non soluat onera, eidem redditur ius non obstante statuto disponente quòd nõ soluenti onera, non reddatur ius. Pauperi per administratorem reipublicæ potest remitti collecta,& per clausulam,& quosdam alios, pauperes conueniri non possunt, pauperibus cum rege litigãtibus rex administrat aduocatum, & propter paupertatem onus cautionis remittitur, Bald.in l. magis puto.§.in primis.nu.2.ff.de reb.eo.qui sub tut.& Felin.in c.significantibus. nu.5.de off.deleg.

11 Coniugalis tamen † status, virginitatis,uel cælibatus statui anteponi non potest, quia melius,& beatius est manere in uirginitate, uel cælibatu, quàm matrimonio iungi.c.nuptiarũ.§. in coniugali.27.q. 1.c.sic enim. §.quoniam ergo. 28.q. 1.c. nuptiæ.32.q. 1.c.commissum. de sponsal.& conc.Trid.can.10.de sacr.matr. sess. 24. Et matrimonium non concubitus, sed solus consensus facit.c.matrimonium. & c.sufficiat.27.q.2.c.cum locum. de spons.§.nuptias itaque. auth. de nupt.col.4.§.illud.auth. quibus modis nat.eff.leg.§. fin.in princ.

princ. C. de repud. & l. nuptias. ff. de reg. iur.

12 Matrimonij enim † tria sunt bona, fides, proles, & sacramentum, c. omne itaq; 27. q. 2. & eo. c. sicut. in fin. & quamuis de iure ciuili ad contrahendum matrimonium consensus parentum necessarius videatur. institut. de nupt. in princ. tamen hoc est reprobatum, ita quod filius familias sine consensu parentum legitimè cōtrahere potest, nec patris consensus requir tur, glo. in c. fin. in uerb. parentum. 32. q. 2. conc. Trid. c. 1. in princ. de refor.

13 matr. sess. 24. † quia matrimonia debent esse libera. d. c. fin. 32. qu 2. c. cū locum c. req isiuit. & c. gemma. de spons. Maximè tamen † decet, quòd cum consensu parentum matrimonia contrahātur, pro quo benè scripsit Catul. carm. nupt. ubi.

Non aequum est pugnare, pater cui tradidit ipse
Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.
Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est,
Tertia pars matri data, pars data tertia patri.
Tertia sola tua est, noli pugnare duobus,
Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.

Temporales namq; domini, ac magistratus, qui mentis oculos terrenis affectibus, ac nimia cupiditate excæcantes, uiros, & mulieres sub eorum iurisdictione degentes, maxime diuites, uel spem magnæ hæreditatis habentes, minis, & pœnis cogūt cum ijs matrimonium inuitos cōtrahere, quos ipsi domini uel magistratus illis præscribunt, anathematis pœnam ipso facto incurrunt, c. nullus. 36. q. 2. & conc. Trid. c. 9. de reform. matr. ead. sess. 24.

14 Sponsalia largo modo † non solùm de futuro, sed ipsam mutui coniugalis consensus dationem, quam sponsalia de præsenti dicimus, ex quibus uerum matrimonium contrahitur, nuncupamus. c. coniuges. & c. qui desponsaram. 27. q. 2. c. tertio loco. de præsump. c. 2. & c fin. de spōs.

15 duo. † sed proprior, ac frequentior sponsaliorum, & sponsorum significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellamus. c. nostrates. 30. q. 5. l. 1. ff. de spons. S. Thom. in 4 sent. dist. 27. abb. in rub. de spons. nu. 3. & ibi Felin. in princ.

16 Duæ † enim sunt species sponsaliorum, vna nuda, & simplex, quæ dicitur, cum sponsus sponsæ simpliciter promisit, quòd eā ducet in vxorem, & è conuerso. c. ad audientiam. & c. fin. eo tit. alia verò firmata, quæ fit arrhis interuenientibus, vel pignoribus loco arrharum datis. vt l. fin. & ibi Bal. in princ. C. de spons. & licèt à simplicibus sponsalibus pluribus ex causis absq; incursu

pœnæ

pœnæ recedi possit, vbi sponsalia sunt iurata arrha interueniẽte, & parte petente iudex ad duplicatam restituendam tenetur condemnare resilientem sine causa. gl. fin. in c. gemma. de sponsal. d. l. fin. & Tiraq. in tractat. constit. par. 3. limit. 26. n. 4.

17 Rectè autem † contrahuntur spõsalia per verba de futuro ab his, qui matrimonium cõtrahere possunt, sed inter personas, inter quas matrimoniũ est prohibitum, etiã dicta sponsalia censentur prohibita. l. oratio. ff. de spons. excepta ætate, de qua cũ matrimonium ante pubertatem contrahi nõ possit. c. puberes. ex. de despõs. impub. c. vnic. §. idem quoq; eo. in 6. & instit. de nup. in prin. spõsalia tamẽ de futuro ante pubertatem septimo anno cõpleto contrahi possunt. c. literas. & c. accessit. eo. tit. de despons. impub. Si verò ante septẽnium dicta sponsalia contrahantur, sunt nulla: nisi tacito consensu post septennium conualescant, d. c. accessit. & glo. 2 in d. c. literas. & ibi abb. in fin. & c. duo pueri. eod. tit. & tunc adueniente pubertate, potest etiam sine aliqua causa à prædictis sponsalibus recedi. c. de illis. & c. attestationes, & ibi abb. num. 5. de despõs. impub. & Couar. in 4. lib. decret. Epit. 1. par. c. 2. de ætat. ad sponsal. requis. nu. 2. si verò maior septẽnio contrahit cum puella sex annorum expectandum est donec ipsa compleat septimum annum. vt c. de illis 1. c. a nobis, & c. duo de despons. impub & septennio expleto altero recusante iudicio tamen ecclesię poterũt sponsalia dissolui. dicto c. de illis. §. si verò ubi etiam gl. in verb. iudicio. de desponsat. impub.

18 Copula autem † carnali subsecuta, sponsalia præcedentia contracta per uerba de futuro olim de iure communi transibant in matrimonium per uerba de præsenti, c. veniens, il 2. c. is qui fidem. de spons. c. de illis. & c. per tuas. de cond appo. nũc autem secus, quia etiam carnali copula subsecuta, non trãseunt in matrimonium, sed efficiuntur pura, adeò quòd teneatur episcopus cognoscere,

19 † an possit etiam per censuram ecclesiasticam cogere renuentem ex sponsis ad obseruantiam sponsaliorum, ut fuit per sacram congr. conc. declaratum super d. c. 1. de reform. matr. sess. 24. §. sponsalia de futuro, & § sponsus qui. sed ne † super sponsaliorum, & promissionum obseruãtia lites oriri contingat, aliaq; famæ incommoda pati, puellæ, ne, (vt ferè fit) delusę remaneant, maximè sibi cauere, ac se a colloquio, & cõgressu virorum abstinere debent, virginitatis dignitatem præ oculis habentes, ac moniti poetę Catulli assiduè memores, qui in Argonaut. inquit.

Tum

Tum iam nulla viro iuranti fœmina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles,
Qui, dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt
Sed simul ac cupidę mentis satiata libido est.
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

20 Neque sponsalia † ante legitimam ætatem contracta, per verba de præsenti, seruata forma concilij carnali copula sequuta, transeunt in matrimonium, nisi post ætatem legitimam, denuò eadem forma seruetur, vt ibi super eod. c. 1. sub tit. Squillacen. Et cum libera debeant esse

21 coniugia, † neque à iudice metus inferri debeat sponsis, vbi agitur de coactione, ne eorum consensus auferatur, oportet, vt hæc sit moderata coactio, dummodo sponsalia non sint iurata, vnde, si iudex videat sponsum ita obstinatum esse, vt liberè consentire coniugio nolit, regulariter, potius monitione vti debet, quam exactissima coactione, ex qua consensus secutus, nec liber esset, neq; verè consensus dici posset, saltem ad huius-

22 modi sacramentum: † atque difficiles, infelicesq; exitus è talibus nuptijs euenire solent, quæ quidem vitanda sunt, vt inquit tex. in c. requisiuit. de sponsal. quò iudicibus ecclesiasticis iniungitur, ne forte eorum auctoritate, atque indiscreta coactione

23 † matrimonia, quæ nulla sunt, deficiente consensu, adulteria forent, vt post Fortun. in c. 1. numer. 30. de pact. tenet Couar. in c. 4. 1. part. num. 4. & 5. eod. tit. de sponsal. cuius opinionem sequi videtur, vti in iudicando tutiorem, sacta congreg. conc. super. eod. c. 1. de reform. matr. sess. 24. sub tit. eadem. Mellan, & §. qui

24 promiserunt. † Et si fuissent sponsalia contracta sub conditione impossibili, vel turpi, dummodo non contra substantiam matrimonij, sunt valida, quia tunc conditio pro non adiecta habetur, d. c. de illis. c. per tuas, & c. fin. eod. tit.

25 Deus autem † inter iuramentum, & loquelam nostram, nullam voluit esse differentiam. glos fin. in c. iuramenti. 22. q. 5. glos. fin. in c. clericos. de iureiur. glos. in c. 1. in fin. de pact. abb. in c. qualiter, circ. fin. eo. tit. archid. in c. 1. de sepul. in 6. Card. Zaba. in c. ad aures. in 4. q. quòd me. cau. & in c. debitores. de iureiur. tamē solidiùs subsistit, vbi iuramentum interponitur, & plus operatur sacramentum, quam nuda promissio. vt c. d. debitores. de iureiur. & d. glos fin. 22. q. 5.

26 In foro autem contentioso † nuda promissione, quis cogi non potest, licèt de iure canonico ex nudo pacto oriatur actio, ex glos.

glos. fin. in c. iuramenti. 22. q. 5. c. 1. c. qualiter. de pact. & c. iudicante. de testam. † sed ex vi
27 sponsaliorum iuratorum de futuro promittens, ad solemnizandum matrimonium, sicut ante concilium cogi poterit. vt in c. ex literis. 2. de sponsal. & matrim. & in decis. super d. c. 1. sub tit. Venet. & Brixię. sess. 24. quia spõsalia p verba de futuro sunt relicta à sacro conc. in illis terminis iuris cõmunis, in quibus erant ante cõcilium, vt ibidem in decis. sub titul. Burgen. ita quòd licèt aliqui teneant, quòd quamuis sponsalia nõ sint iurata, adhuc promittens cogi possit ad obseruandam promissionem, vt per abb. in d. c. ex literis. nu. 3. & Surd. cons. 364. numer. 8. 9 & 10. lib. 3. communis tamẽ opinio est, quòd cessante iuramẽto non sit locus coactioni, à qua ecclesia debet abstinere, vt post D. Thom. tenet Syluestr. in sum. in verb. sponsalia. q. 4. & est tex. in d. c. ex literis. 2. de sponsal. & solẽnizationi matrimonij debent præcedere tres denunciationes, seruata forma dicti decreti. c. 1. de reformat. matrim. sess. 24.

28 Qui verò † sponsalia contraxit per verba de futuro, etiã sinè iuramento, si postea cũ alia similia sponsalia, sine, vel cũ iuramẽto contraxerit, in foro conscientiæ tenetur cum prima contrahere per verba de præsenti, sed si cum secunda, & non cum prima fuerit matrimonium per verba de presenti celebratum, quia tunc sponsalia præcedentia cum alia contracta soluuntur, c. sicut. & c. si inter. de spon-
29 sal. † soluuntur etiam sponsalia per verba de futuro, mutuo consensu contrahentium, etiam si fuerint iurata, quia illud iuramentum principaliter est præstitum ad commodum hominis, & ab homine remitti potest. c. 2. & ibi glos. fin. & abb. num. 3. & nu. 5. & Felin. nu. 16. de sponsal. Fornicatione secuta sponsi, vel sponsę sponsalia soluuntur, quia tunc non tenetur alter matrimonium contrahere, sed si vult, erit absoluen. glo. fin. in c. sic quippe. 27. quæst. 2. c. quemadmodum, & ibi abb. nu. 4. de iureiur. idem abb. in cons. 48. nu. 1. vol. 1. quòd procedit, etiam si sponsa per vim fuisset cognita, quia nec tunc vir cogi posset, ipsam in vxorem ducere. c. raptor. cũ seq. 27. q. 2. glos. in d. c. quemadmodum. in ver. oculos. in fin. quia nemo est cogendus cõtrahere bigamiam. Io. And. in d. c. quemadmodum. & ibi abb. nu. 12. & Imo. de iureiur. & semper subintelligitur cõditio, quòd promissio valeat, nisi spõsa fornicetur, vt c. quemadmodum. ex. de iureiurand. Absentia sponsi, si per orbẽ vagetur, & nescitur in quo loco sit, quo casu de iure ciuili tenebat spõsalia spectare per trien. vt in

l.2.C.de repud.& si erat in prouincia per biennium. l.2. C. de spōs.sed de iure canonico,quod est seruandum, sponsa non tenetur expectare virum per orbē vagantem, sed potest cum alio matrimonium contrahere, & nō expectare.c.de illis.ibi, quod liberum erit mulieribus. & ibi abb.num.2.Card. & Præpos. de
30 sponsal. & verbum, † liberum, denotat, quòd non requiratur aliqua licentia, nec expectare teneatur.glos.in clem.dudum.§. si verò ijdem. in verb. libere.de sepult.abb.in c.1. num.4.de off. ord.& Dec.in c.quæ in ecclesiarum.nu. 8.de constit.lapsu temporis in sponsaliorum contractu constituti ad matrimonium contrahendum sponsalia per uerba de futuro dissoluūtur. c.sicut.de sponsal. quia quando terminus adijcitur sponsalibus ad limitandam obligationem, & ad eam restringendam, ita ut elapso tempore expiret, tunc extinguitur obligatio. l. si fideiussor. §.final.ff.mand. l.obligationum ferè.§.1.ff.de actio.& obligat. l. damn.§.sabin.ff.de dam.infect. glos.in d.c.sicut. in uerb.ad statutum,& ibi abb.nu.11.

Per ingressum religionis,professione secuta, sponsalia per uerba de futuro soluuntur, quo casu soluitur etiam matrimonium solemnizatum, & nō consummatum.c. commissum. de sponsal. c.ex publico. & c. ex parte. de conuers. coniug. & conc. Trid. can.6.de sacr.matr.sess.24. propter lepram, uel deformitatem corporis superuenientē.c. quemadmodum. de iureiur. & c. literas. de coniug. lepros. Dissoluuntur etiam sponsalia per uerba de futuro,copula non subsecuta,per superuenientem copulam cum ea, quæ sponsæ est in primo, uel secundo gradu consanguinitatis coniuncta, concil. Trid.in.c.4. de reform. matrim. sess. 24. & Pius V. in literis, de quibus in Bul.Rom. c.24. & sacra congr.conc.super eod. c.4. §.quidam contraxerat, & pluribus alijs casibus, sequentibus, uersibus comprehensis. Lepra superueniens,furor,ordo, sanguis, & absens, Læsaque uirginitas, membri damnum, minor ætas, Et hæresis lapsus,fideiq; remissio prorsus, Sponsos dissociant, & uota futura retractant. glos. final.in d. c.sic quippe. 27. q. 2.

31 Puberes matrimonium † legitimè contrahere possunt, & ad matrimonium contrahendū requiritur plena pubertas, ita quòd in masculo annus decimus quartus, & in fœmina duodecimus sit completus, uel saltem ultimus dies anni fuerit cęptus. Corn.cons.116.col.2.in princip. uol.3.Dec. consil.603.num.4.& post Host.Io.And. & Butr. quos citat,Surd.cons.364.nu.1. lib.3. & licèt de iure antiquo matrimonium ualeret inter proximos pubertati,

bertati, si malitia supplebat ætaté, ut coire possent.c. puberes.& c.de illis. 2. de despons. impub. instit.de nupt.in prin.&ibi add. ad glos.in uerb. puberes.Bar. in l. pupillari. in fin. ff. de uulg. & pupil.substit.& Bald. in l. precibus.C.de impub.& al.substit.

32 Plures dantur † casus, quibus impuberes liberos procrearunt. S. Hieron. ep. 75. ad Ditamum refert, quòd Salomõ, & Acham in undecimo ætatis anno liberos procrearũt, & narrat S.Greg. in suo dialogo de quodam puero, qui in nouennio nutricem pregnantem reddidit, vt refert glos.in c.1. 20. quæst. 1. & abb. in c. puberes. nu.3. de despons. impub. Qui enim generare potest impubes, ad matrimonium contrahen.pro pubere habetur, & si intra tempora pubertatis filios susceperit, pupillaris substitutio euanescit. Bart.in d.l.in pupillari.nu.8. & quòad vinculum ante copulam matrimoniũ legitimè contractum est perfectum, & sanctum, ex sanctitate

33 sacramenti,† vt fuit inter beatá Mariam, & Ioseph.c.beata, & c.coniunx.cum seq.27. quæst. 2. Et est sacramentum à deo institutum, quod dissolui non potest ex supradeductis, gratiamque confert. abb. in c. cum in ecclesia.nu.2. de symo. & qui matrimonium gratiam conferre negat anathematis pœnam incurrit,conc.Trident. can.1. de sacr. matr. sess. 24.

34 Matrimonium † aliud legitimum, & non ratum, aliud ratum, & non legitimum, & aliud legitimum, & ratum. Legitimũ, ac ratum est, quod legitimo consensu in facie S. matris ecclesiæ contrahitur, seruata forma concilij Tridentini. c. 1. de reform. matrim.sess.24. & c.fin.28.q.1. Matrimonium legitimum, & non ratum est illud, quòd inter infideles legali institutione, vel prouinciæ moribus contrahitur, inter quos non est ratum, quia non est firmum, sed violabile, quia dato libello repudij, licet eis ab inuicem recedere, & alijs copulari, lege fori, & non lege poli, quam non sequuntur, d.c. fin.vers.legitimum. Ratum, & non legitimum est illorum, fidelium, qui contemptis omnibus solemnitatibus, solo affectu aliquam sibi in coniugem copulant, vt in eod.c.fin. in fin. quod est reprobatum, ità quod filij, qui ab eis nascuntur, non sunt legitimi; quia inter catholicos nullum extat matrimonium solemnitatibus non seruatis, conc. Trid. c.1. §.qui aliter, de refor. matr.sess. 24. & consummatum est, quodlibet matrimonium carnali copula subsecuta, c. super eod. de cond. apposit.

35 Rata verò,† & non legitima sunt etiam matrimonia clandestina, à sacro conc. prohibita, vt d.c.1. de reform. matr. & clan-

destinè contrahentes carnali copula subsecuta, non possunt cogi ad inuicem matrimonium solemnizandum, seruata forma concilij. Si vero sponsalia per verba de futuro, cum iuramento contraxerint, tūc seruandum est ius commune, vt in decis. super eod.c.1.§.qui contraxerunt. Matrimonia enim huiusmodi clandestina à concilio prohibētur, non autem promissiones, quæ matrimonia præcedere solent, sed factæ sicut ante concilium sunt seruandæ, cum sponsalia † de futuro à concilio fuerint intacta, & remanserint in dispositione iuris communis, vt super eod.cap.1.fuit decisum, in decis. sub tit. Burgen.

36

37 An autem matrimonia † clādestina inter puberem, & impuberem, in sponsalia de futuro resoluantur, ex dispositione c. 1. de desponsat.impub.lib.6.sacra congr.conc. censuit hæc matrimonia, resolui in sponsalibus de futuro, vt in decis. super d. c. 1. sub titul. Valentin. & alia. sub nu. 936. Proles uerò suscepta in matrimonijs clandestinis, nisi seruata forma concilij matrimonia conualidentur, erit illegitima, ut ibidem super eod. c. fuit decisum, in §.quid de prole.

38 Matrimonia cōtrahenda, † in ecclesijs parochialibus, sub quibus contrahentes commorātur, tribus festiuis diebus, inter missarum solemnia, tribus distinctis vicibus, à proprijs cōtrahentiū parochis publicè debent denunciari, vt infra illum terminum, si aliquod legitimum obstet impedimentum possit propalari, ità quòd impedimento detecto, nec ad copulam, nec ad vlteriora procedatur, & si nullū legitimum opponatur impedimentū, ad celebrationem matrimonij in facie ecclesiæ deueniatur; vbi parochus, & viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo cōsensu per verba, vis, volo, intellecto, dicat, ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.c.si inter.de spons.c. cū inhibitio.de cland.despons. & conc. Trid.d.c.1.de refor.mat.sess.24. & aliter, quàm parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi, vel ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium contrahere attentantibus, ad contrahendum omninò inhabiles redduntur, & contractus sunt irriti, & nulli, vt in d.c.1.§.qui aliter.

39 Verba enim præfata † sunt intelligenda etiam de parocho adhuc ad sacerdotium nō promoto, nempè, quia adhuc non fuerit elapsus annus, qui conceditur sibi à iure ad faciendum se ad illud promoueri: iuxta c. licet. de elect. in 6. prout in d. congregatione fuit resolutum, & Clemens viij. approbauit, vt ibidem super eod.c.1. fuit decisum

sum in §. qui aliter. Neq; pertinet ad substantiam matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat; ideoq; valet matrimonium, quamuis verba exprimentia consensum prolata sint tantum à contrahentibus, dummodo parochus adhibitus à contrahentibus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat: nam præsentia parochi sufficit absque ipsius parochi verbis. d. congr. ibidem super eo. c. 1. §. non pertinet, & § prouinciæ ritũ adeóq; parochus est necessarius in celebratione matrimonij; vt licèt denunciationes fuerint factæ, ac secuta copula, nihilominus matrimonium non tenet, si præsens non fuerit. Quòd si contrahentes sint diuersarum parochiarũ sufficit, vt sit parochus siuè viri, siuè mulieris, vt ibidem super eod. c. 1. sub titulo ciuitatis castelli, & Brundusin.

40 Contrahentes † non præsente parocho, sed solis testibus, sunt grauiter puniẽdi, & proles exinde suscepta illegitima est, nisi denuò legitimè contraxerint, vt in declarat. ibid. sub tit. Tergest. Aquilan. & Viterbien. & cõtra-

41 ctum etiam cum præsentia † parochi, & testium matrimonium ab impuberibus etiam seruata hac forma non valet, hac nempè ratione, quia cum essent impuberes, licèt seruauerint formã hic præscriptam, nihilominus matrimonium non tenuit, cum essent incapaces, & facti postea puberes tenebuntur iterum hãc formam seruare, vt ibidem super eo. c. 1. in declarat. sub titulo Meliten. & §. matrimonium contractum.

Matrimonium autem, sine

42 proprio † parocho contractum adeò est irritum, quod sustineri non potest, conc. Trid. dicto c. 1. §. qui aliter, & decretum irritans ibi appositum annullat ipso iure. c. si eo tempore, de elect. in 6. cum alijs supra allegatis.

43 Neque † tenet matrimoniũ contractum coram clerico deputato à parocho, vt tit. Venetiarũ, ibidem super eod. c. 1. est tamen validum illud matrimonium, quod celebratũ fuit ab alio de consensu episcopi tamq; à proprio parocho, etiam quod episcopus crederet esse vocatum proprium parochum, vt ibidem sub titul. Amerin. item, & de consensu vicarij. vt ibidem super dicto c. 1. sub. tit. Cremonen. & §. seu ordinarij. quemad-

44 modum † etiam valet contractum coram presbytero, qui se parochum putabat ex causa vicinitatis, aut alia verisimili, etiã si non fuerint factæ denunciationes in propria parochia, vt tit. Patauien. & contractum coram coadiutore, seu sacerdote deputato à coadiutore vicarij constituti, ab eo qui habet curã animarum, vt ibidem sub tit.

Dro-

Dromoren. & §. vicarij etiam, & §. matrimonium. Qua forma d.c. 1. etiam inter hæreticos non seruata, matrimonia contracta sunt irrita, si in parochia, vbi sponsi degunt, conc. publicatum fuit, secus si non fuisset publicatum, ibidem tit. Brixie. Dauentin. & proprius parochus sponsos etiam benedicere debet, non obstante quacumque consuetudine contraria etiam immemorabili, vt ibidem titul. Amerin. Drugnat.

Denunciationes, autē si omit
45 terentur † per hoc matrimoniū non esset irritum, seruatis tamē cęteris requisitis, ut ibidem in decis. sub tit. Augusten. Spoletanen. & Bonon. & §. omissio denunciationum.

46 Ad essentiā matrimonij duo † sunt necessaria substantia, idest materia, & forma. glo. in c. tua nos. in verb. nec forma. de spons. & forma sunt uerba exprimentia consensum de præsenti, uis, uolo, alteroque dicente, ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum. d.c. si inter. eo. tit. substantia est ipse consensus, ut d. glo. in c. tua. & ibi abb. nu. 10.

47 & † quamuis matrimoniū dicta duo exigat, est tamē res simplex, & indiuidua 27. qu. 2. in princ. §. eos autem. Benedictionem quoq; à proprio parocho, uel alio sacerdote de licētia tamen ordinarij uel ipsius parochi antequam coniuges ad matrimonij consummationem procedant in templo suscipere debent. c. aliter. c. nullus. c. sponsus
48 & c. fœminæ. 30. q. 5. † & dummodo proprius parochus præsens sit in priuatis etiam domibus matrimonia possunt celebrari, licèt maximè deceat, ut in ecclesia celebrentur; ut in decis. sacr. conc. super d.c. 1. de reform. matr. sub ti. Segobien. & Perusin. & consuetudo celebrādi matrimonium ante portam ecclesiæ non est sublata à conc. quod nec cogit ad illius obseruantiam, sed hortatur, ut in eisdem decis. super eod. c. 1. sub tit. Hieracen. & licèt conciliū Trid. d.c. 1. §. præterea. tantum hortetur, ut coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, & propterea non uideatur obligare, sed consulere, cum exhortatio liberam uoluntatem excitet, & non obliget, c. fin. in fin. 4. dist. glo. in c. 1. uers. statuta, & ibi abb. nu. 9. & Felin. nu. 20. de constit. hortantur, ut in eadem domo non cohabitent, sed quoad culpam decreta antiqua non relaxauit, quæ propterea sunt seruanda, & hortantur, ne cohabitent, ut non solum abstineant à copula, sed ut remoueatur suspicio, quæ ex habitatione oriri potest, unde inducta in argumentū contrariū effectū operari nō possūt l. legata inutiliter. ff. de adim. legat.

Hor-

49 Hortatur † præterea contrahentes, ut antequàm cõtrahant, uel saltem triduo ante consumationem matrimonij sua peccata confiteantur, & ad sanctissimũ Sacramentum Eucharistiæ piè accedãt, alijs laudabilibus consuetudinibus seruari solitis omninò retentis, ut in eo. c. 1. §. postremò. de reform. matr. ex quo colligitur mens sacri concilij, quòd antiqua decreta laudabilia noluit immutare.

50 In matrimoniorum † celebratione prędictę denunciationes semper fieri debent, nisi aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse, quo casu uel una tantum denunciatione præcedente, uel saltem parocho, & duobus uel tribus testibus præsentibus matrimonium est celebrandum, & ante illius consumationem debent fieri denunciationes, ut si subsint impedimenta detegantur nisi ordinario uisum fuerit, ut denũciationes remittantur, quòd illius prudentiæ, & iudicio à sacro concilio fuit remissum, ut in d. c. 1. §. quòd si aliquando. de reformat. matr. & quia ob uaria impedimenta, & pluribus de causis licentiæ de contrahendo unica denunciatione pro tribus facta, & quandoque omissis denunciationibus inter astantes in ecclesia, uel ẽt in domo à quamplaribus requiruntur, dubitari potest, an ordinarius illas concedere possit, cum uideatur quòd sic, ex illis uerbis in d. §. ibi, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, ut prædictę denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio sancta synodus reliquit. Ideò, † cùm eius

51 iudicio relinquatur, illas ad eius libitum cõcedere posse uidetur, quia iudicium pro uolũtate habetur. glo. in l. thais. §. lutius 2. in uerb. iudicio. ff. de fideicommiss. liber. & Bar. in l. si sic. n. 2. ff. de leg. 1. & cum diuersimodè per ordinarios seruetur, quorũ aliqui licentias unicam pro tribus in ecclesia passim concedunt, & plures etiam inter astãtes admittunt, ab aliquibus non ita de facili, imò rarò, & non si-

52 ne urgenti causa concedũtur, † puto, quòd nõ sine causa in d. §. expressa, uel alia, quæ animum ordinarij mouere ualeat, ut quãdo probabilis adesset suspicio matrimonium impediri posse, cõcedi possint, quia uerbũ illius prudentiæ, importat arbitrium boni uiri. c. de precarijs. cum seq. 10. qu. 2. c. ne innitaris. de constit. abb. in c. 1. nu. 18. de seq. poss. & fruct. & Ias. in l. si sic. n. 9. ff. de leg. 1. † hoc idem importat uerbum, iudicio; quicquid dixerint glo. & Bart. supra in contrarium, qui reprobantur per gl. in c. tua. in uers. iudicauerit. 36. q. 2. Bar. qui se ipsum correxit, & glo. reprobauit in extrauag. ad reprim.

reprim. in verb. videbitur, nu.4. & Ias. qui alios citat in d. l. si sic. nu.7. Ideò facultate ipsis concessa debent ordinarij, vti arbitrio boni viri regulata ratione . l. vir bonus. ff. iudic. sol. Bart. in d. extrauag. ad reprim. in ver. videbitur. n. 2. in fin. & Corn. cons. 239. in princ. vol. 3.

53 Regulariter† enim à proprio parocho tres denunciationes fieri debent, & limitatur regula, si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse, & arbitrium ordinarijs concessum habebit locũ in casu limitato, quo propterea ad libitum vti non licèt, quia limitata causa limitatum producit effectum. l. cum seruo. in prin. & ibi Bal. ff. de cõtrahen. empt. c. quod super his. de vot. & vot. redemp. glo. in clem. 1. in verb. restituat. de seq. poss. & fruct. & Tiraq. in tract. cess. caus. par. 1, nu. 142. & limitata causa priuilegij operatur, quod priuilegium extra suos limites trahi non possit. l. in agris. ff. de acqu. rer. dom. & Fęlin. in c. si quando. nu. 4. de rescrip.

54 Denunciationes † huiusmodi omitti possunt, quando dubitatur, quòd propter factiones matrimonia de facto possint impediri, dummodo contrahentes sint legitimę ętatis, & in eorum plena libertate ac omni dolo, & fraude cessante, tum aliquibus in locis, in quibus ad impedienda matrimonia sepius sortilegia & maleficia committuntur. vt in c. si per sortiarias. 33. q. 1. glo. in c. fraternitatis. in verb. diuinum. de frigid. & malef. quia quando ob maleficium non possunt matrimonia consummari, oriuntur iurgia inter coniuges, & quandoque graues lites, & etiam inimicitiæ inter consanguineos, quæ, quantò fieri potest, debent euitari, cum ad cõponendum inimicitias videamus, quòd sedes Apostolica in gradibus consanguinitatis solet dispensare, multo magis videtur, quòd possint denunciationes omitti . Possunt etiam omitti, quando agitur inter graues, & principales personas ordinarijs, & alijs grauibus personis notas, inter quas propterea ordinarij certò sciunt nullum extare impedimentum, quominus possint inuicem matrimonialiter copulari, quia cum denunciationes fieri debeant principaliter, vt detegantur, si extant, impedimenta ; & ordinarius sit certus nullum obstare impedimentum, cum tunc cesset causa, quapropter denunciationes fieri debent, cessare videtur dicti decreti concilij dispositio. c. & si Christus circ. fin. de iureiur. c. cũ cessante, in princ. de appell. & c. cum infirmitas. de pęnit. & remiss. & non solum ex causis supra expressis possunt omitti denunciationes, sed etiam ex alijs ordi-

ordinario bene visis, qui has denunciationes remittere potest, etiam post matrimonium, & ante illius consummationem, vt in decis. eiusdem sacræ congreg. super d. c. 1. de reform. sub tit. Perusin. & vltimo, sub die 15. Iunij. 1596.

55 Abbates verò, & commendatarij in eorũ abbatijs, in quibus habent etiam iura episcopalia dictas denunciationes sine speciali concessione Apostolica remittere nõ possunt, vt ibidem in decis. sub tit. nullius. seu Farfen. Veronen.

56 Et licèt † nuptiarum solemnitates, certis anni temporibus, etiam prohitæ reperiantur, cap. non oportet. il 2. 33. quæst. 4. & conc. Trid. c. 10. de refor. matr. sess. 24. tamen etiam tempore prohibito sinè nuptiarũ solemnitatibus matrimoniũ contrahi potest, cum tantum solemnitates, & non matrimonia sint prohibita. gl. in c. capellanus. in uer. quocunque. ex. de fer. & ibi abb.

57 nu. 2. & nu. 4. † Imò, absq; solemnitate nuptiarum, & sine solemni traductione in domum his temporibus matrimonium per carnis copulam potest consũmari, ut post Caiet. in sum. in uerb. matrimonium, qui contrarium tenentes, uti sine ratione loquentes reprobat, tenet Nauar. in c. 22. de imped. interd. & fer. nu. 71. in fin. tom. 3. & sacra congr. conc. Trid. super c. 10. de sess. 24. tit. Veronẽ. ubi pariter declarat quocunq; tẽpore posse matrimoniũ contrahi corã parocho: sed nuptiarum solẽnitates, cõuiuia, traductiones ad domũ, & carnalis consummatio certis temporibus prohibentur.

58 Contrahi † potest matrimonium inter absentes per procuratorem ad hoc specialiter constitutũ, quia non sufficeret generale mandatum, nisi speciale sit ad matrimonium contrahendũ cum certa persona ibi nominata. c. fin. & ibi glos. in uerb. speciale. de procur. in 6. l. generali. ff. de rit. nupt. abb. in cap. in causis. num. 15. de elect. & in cons.

59 114. nu. 6. uol. 2. Et † pluribus ex causis impeditur matrimonium præcipuè sequentibus uersibus comprehensis, Error, conditio, uotum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis.

Primò, error personæ, si quis contrahat cum secundò genita putans contrahere cum primogenita pulchriori, uel ditiori; aut cum Berta, putans contrahere cum Gemma, quia tunc, cum sit error in persona, cõtractus non ualet, quia errans non consentit, & nullum erit matrimonium. c. 1. 24. qu. 1. l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iud. l. 2. in prin. ff. de iud. l. cum testamentum, & l. non idcircò. C. de iur. & fac. ignor.

Secundò, conditionis error, vt si quis liber putans contrahere cum libera, contrahat cum ancilla, & è contra, si fęmina libera putans contrahere cum libero, cum seruo contraxerit, non tenet matrimonium. d.c. 1. 29.q. 1.c.si quis ingenuus, & c.si fęminę. 29 qu. 2. & c. proposuit. de coniug.seru.& ibi abb. nu. 1. & n.5. & c.fin.eo.tit. nisi postea cognita conditione seruili matrimonium per cohabitationem & copulam subsecutam ratum habeatur, quia tunc matrimonium dirimi nō potest. d.c. proposuit, & ibi abb.nu.3.

60 Tertiò, † votum, quòd est duplex, scilicet simplex, & solemne; simplex impedit matrimonium; sed non dirimit, si contra votum matrimonium contrahatur, licèt contrahens peccet, & pœnitentiam peragere teneatur.c.si vir.27. dist. c. consuluit, & c. rursus, qui cler. vel vo.solemne per quòd matrimonium cōtractum dissoluitur, est, quando quis sacros ordines suscepit, aut professionem tacitā, vel expressam in aliqua religione approbata emisit, vt c. 1. de vot. & vot. redemp.& ibi glo.2. & 3. in 6.c. presbyteris 27. & c. aliter.31. dist.c. vouentibus. 17. qu. 1.c.2.& 3. qui cler. vel vo. & conc.Trid. can.9. de sacr. matr. sess.24.

61 Quartò, † cognatio, quæ est triplex impediens, & dirimens matrimonium, scilicet carnalis, spiritualis, & legalis. Carnalis, quæ hodie vsque ad quartum gradum extenditur de iure canonico computando.vt in c.non debet. de consang. & affin. & propter fornicationem ad secundum tantùm.conc. Trid. in c.4.

62 de reform.matrim. sess. 24.& † matrimonium contractum in gradu prohibito non tenet; sed filij, qui suscipiuntur, sunt illegitimi.c.fin.§.si quis verò, de clandest. despons. clem. vnic. de cōsang.& affinit. & conc.Trid. c.5.de reform.matr.sess.24.Spiritualis, cognatio est, quæ inter puerum baptizatum, & illius patrem, & matrem, & baptizantes, qui patrini vocantur, baptizatique patrem, & matrem, inter quos tantum spiritualis cognatio contrahitur. c. in cathechismo, & c.non plures. de consecrat.dist 4. c. quamuis. de cognat.spirit.in 6. conc.Trid. c.2. de reform.matr. sess.24. & Pius V. in Bull. c.24. §. nos piarum mētium. Nec vltra duo patrini, videlicet, vnus & vna ad summum esse possunt, d.c.2. de reform. matr. & non obstāte quacunq; consuetudine, siuè potius corruptela nunquam tertius patrinus est adhibendus. vt in decis.super eo.c. 2.de reform. matr. sess.24. sub tit. Tergestin. & si duo viri fuerint designati ad suscipiēdum baptizatum, & unus astiterit, non tamen tetigerit, cum

eam tangente tãtum contracta est cognatio spiritualis, quamuis ambo pro patrinis descripti reperiantur, ut ibid. in decis. sub tit. Cremonen.

Sed quia ardua est controuer-
63 sia inter doctores; † An procurator pro alio baptismo interueniens principali uel sibi acquirat cognationem spiritualem, quòd secum, non autem cum mandante spiritualis cognatio contrahatur, tenet Bart. in l. gallus. §. forsitan. nu. 2. ff. de lib. & post. quẽ sequitur Rom. sing. 54. eandem opinionem tenent, Io. And. in regula potest quis. in mercur. archid. in c. 1. in 1. col. de cogn. spirit. in 6. & post alios, quos citat, tenet Ias. qui hanc dicit esse communem opinionẽ, in d. l. gallus. §. forsitan. n. 15. & 16. ff. de lib. & post. quam opinionem sequitur Syluest. in uer. matrimonium. 8. q. 7. §. 14. Sot. in 4. sent. dist. 42. art. 2. col. ult. Ledes. de mag. matr. sacr. qui de personis principum, & magnatorum in terminis loquitur in add. ad. 3. par. q. 56. art. 3. col. penu. Alphons. de uer. cru. in spec. cõiug. art. 56. inter qu. oria. cogna. spir. nu. 7. & card. Tolet. in instruct. Sacer. l. 7. c. 4. uers. hinc fit tertio. rationem autem dictæ conclusionis esse, quia ad contrahendam hanc cognationem spiritualem est necessaria actio realis tangendi, quæ quidem actio non fit per principes, aut magnates, sed per procuratores, tenet Ledes. d. q. 56. art. 3. col. penul. §. ex resolutione, vt videtur probare tex. in c. ad limina ibi, proprijs manibus retinendo suscepit, 30. q. 1. quem ponderauit Ias. loco supra citato num. 13.

Contrariã tamen opinionem tenet card. in c. veniẽs. vbi etiam abb. num. 4. ibi, sed post factum placet mihi opinio contraria, de cogn. spirit. Feder. de sen. cõs. 15. Bal. in l. vnic. §. ne autem. nu. 16. C. de cad. tol. & hãc opinionem esse communem testatur Felin. in c. licèt. ex quadam. num. 1. sub ver. & ratio prædictorũ, de test. quam ego teneo, vti veriorem, & seruandam, sequentibus rationibus.

64 Regulariter enim † quisque actus potest explicari per procuratorem, nisi expressè sit prohibitus à iure, vt l. 1. §. rursus. ff. de procur. & c. potest quis per aliũ. de reg. iur. in 6. & tantum abest quod iste actus sit prohibitus, sed inter magnos principes à communiter accidentibus procuratores constituuntur ad pueros de sacro fonte leuandos, & ita viget consuetudo, de qua testatur Bal. in d. l. 1. §. ne autem, nu. 16. C. de cad. tol. & Syluest. in d. ver. matrimonium. 8. qu. 7. §. 16. in fin. & hanc opinionem vti veram tenet sacra congreg. conc. super. c. 2. de reform. matr. sess. 24. in deci. sub tit. Veronen.

ubi declarat, quòd duo uiri possunt suscipere puerũ de baptismo, unus pro se, & alter, ut procurator mulieris, & iste procurator nõ sibi, sed mandanti cognationem acquirit. Nec potest subsistere, quòd procurator, qui nomine alieno puerum de sacro fonte leuat, ipse contrahat affinitatem; ut tenet Io. And. in d. c.
65 potest quis., quia † ubi non est consensus alterius non nascitur obligatio. l. in omnibus, & l. cõsensus. ff. de act. & oblig. Syluest. in ead. q. 7. §. 15. uers. sed dicendum, & actus agentium non operatur ultra eorum intentionem. l. non dubium, & ibi Bart. nu. 1 ff. si cert. pet. & Rot. decis. 14. nu. 3. de praeb. in nou.

Nec valet argumentum desumptum à procuratore, quòd tunc procurator ille delegatus, sit verè susceptor cognationem contrahens, sicuti si papa officiũ confirmandi simplici presbyteró committeret, tunc non papa, sed ille presbyter esset confirmator, & cognationem spiritualem contraheret. Sot. in 4. sent. ead. dist. 42. art. 2. col. vlt. & Ledesm. ead. q. 56. artic. 3. §. ex resolutione. in fin. quia delegatus à papa ad sacramentum confirmationis conferendum, accipit potestatem à papa cõfirmandi nomine proprio, & propterea ipse cõtrahit affinitatem, procurator verò constituitur ad explẽdum actum alieno nomine, & hoc casu ad tangendum nomine constituentis, & ideo constituenti, non sibi cognationem acquirit, ex sententia sacrae congregationis, de qua supra. sub tit. Veronẽ. & cum casus sint diuersi, ex diuersis non infertur. l. papinianus exuli. ff. de minor.
66 † suscipientes enim pueros de sacro fonte fiunt illorum fideiussores apud deum, illosq; tenentur admonere, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatẽ teneant, ac symbolũ, & orationem dominicam docere, vt c. vos ante omnia. de consecr. dist. 4. & fideiussio per procuratorem praestari potest. Bart. in l. si fraudator. num. 1. ff. de his quae in frau. credit.

Non obstat ratio deducta, quòd ad contrahendam cognationem spiritualem sit necessaria actio realis tangendi per tex. in c. ad limina. 30. q. 1. & Ledes. loco supra citato, quia ille text. narrat, quid factum sit, nẽpe patrẽ proprijs manibus puerum de fonte leuasse, & non dispositiuè quo casu argumentum à cõtrario sensu non valet, vltra quòd quę in dispositione mãdãtur proprijs manibus fieri debere, per aliũ fieri possunt, vt probat tex. in clemen. vnic. § praefatis itaque. in fin. de iureiur. vbi papa coronam inquit, sibi per manus nostras debere concedi, quam tamen postea per manus cardinalis imponi fecit. vt in eadem

dem clem. §. & subsequenter, & facit glos. in capit. cum episcopus in ver. capere. idest capi facere. de off. ord. in 6.

Cum enim in leuando pue-
67 ro de sacro fonte † non fiat actus praeiudicialis, sed fauorabilis cum hoc medio inimicitiae reconcilientur, & paces componantur, in actibus non praeiudicialibus, quae proprijs manibus fieri debere leguntur, per alium fieri possunt, vt per tex. in in d. §. praefatis itaque. tenet Card. in ead. clement. 1. quam sequitur. Felin. in c. licet ex quadam. nu. 1. post med. de testam. & verba denotantia propriam personam aliquando interpretatur de tertia persona, vt satisfiat alijs iuribus, vt per dictam glo. quam ibi ponderat. Dom. de off. de leg. in 6. & Felin. in d. c. veniens. nu. 1. post med. ver. & scias quòd. Nec est verum, vt contrariam opinionem tenentes sustinere conantur, quòd sit electa industria personae, ad leuandum puerum de sacro fonte, quia est electa tantùm pro erudiendo leuatum, quòd vltimum nō abdicat à se leuans per alium, & ita distinguit abb. in c. veniens. nu. 4. de cogn. spir. & melius Felin. in d. c. licet ex quadam. nu. 1. vers. & ratio praedictorū, & vbi non est electa industria personae, admittitur substitutus. l. inter artifices, & ibi Bart. ff. de solut. & Felin. eod. vers. & ratio.

68 Alia insurgit quaestio, † an cognatio spiritualis contrahatur, postquā puer fuit in domo necessitatis, aut alia de causa sine solemnitatibus baptizatus, quādo postea in ecclesia solemniter exorcizatur, & vngitur, & videtur, quòd sic, & quòd in priuato baptismo cognatio spiritualis non contrahatur, sed tantùm in solemni, quia vbi deficit solemnitas, non est proprie susceptor, tenet Sot. in 4. sent. dist. 42. quaest. artic. 1. circ. fin. & Suar. de sacram. 1. disput. 23. in com. in art. 8. q. 67. vlt. dub. dicta tamen opi-
69 nio de iure non subsistit † quia in priuato baptismo cōtrahitur spiritualis cognatio, vt per Nauar. in c. 22. nu. 40. & Couar. super 4. decret. par. 2. c. 6. §. 4. n. 4. & hanc esse communem opinionem, tenet Suar. loco supracitato, licet contrariam opinionem amplectatur, & malè. Nec est verum, quòd, quando puer causa necessitatis in domo baptizatus, postea in ecclesia exorcizatur, & vngitur, contrahatur cognatio spiritualis impediens matrimonium contrahendum, & non dirimens contractum, per text. in c. per cathechismum. de cognat. spirit. in 6. & Nauar. d. c. 22. eod. nu. 40. & nu. 72. quia dictum c. per cathechismum, quod sequitur Nauar. & Tolet. in instruct. sacerd. lib. 7. c. 14. circa fin. habebat locum in cathechismo adhibito ante baptismi

70 administrationem, † sed suscepto baptismo domi, causa necessitatis, ex solemnitatibus, quæ postea in ecclesia quãdoq; adhibentur, nulla contrahitur affinitas impediens, quominus matrimonium libere contrahi possit, vt super c. 2. de reform. matr. sess. 24. fuit à sacra congreg. decisum, in decis. sub tit. Mediolanen. & bene distinguit. text. in eod. c. per cathechismum. cuius dispositio reformata, & declarata fuit per sacrum concilium Tridentinum in d. c. 2. de refor. matrim. sess. 24.

71 Conciliũ enim † statuit, quòd vnus, & vna baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, & illorum patrem, & matrem, ac inter baptizantem, & baptizatum, baptizatiq; patrem, ac matrem, tantum spiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis, vt in eod. c. 2. de refor. matr. & ita declarauit Pius V. vt in literis sub dat. Romę. anno 1566. vt in declaratoria, de qua in Bull. fol. 953. Ideò post baptismum necessitatis causa domi

72 collatum, † quo contrahitur cognatio spiritualis, alia denuò quæ tantum impediat, & non dirimat, ex solemnitatibus, quæ post baptismum in ecclesia fiunt, vlla contrahi nequit, nec aliter iudicari potest, obstante clausula, & ita ab omnibus iudicari debere, & decreto irritanti, ibi in eadem declaratoria apposito, quæ clausula remouet facultatem aliter iudicandi, vel interpretãdi ex alibi deductis. & ita tenuit S. Thom. in 3. par. q. 67. art. vlt. & Ledes. quæst. 56. art. 3. post med. vers. & aliud dubium. quicquid dicat Tolet. in contrarium.

73 Legalis cognatio † est propinquitas, ex adoptione alicuius in filium prouenients. l. adoptiones. ff. de adop. gl. in rub. de cognat. leg. & Nauar. in d. c. 22. nu. 44. & ideò quæ per adoptionem soror alicuius esse cępit, quandiù durat adoptio, inter ipsos matrimonium contrahi non potest. c. 1. & 2. & c. per adoptionem. 30. q. 3. & c. vnic. de cognat. leg. inter quos, quòd impedimentum cognationionis legalis procedat, trad. idem Nauar. d. c. 22. nu. 45. lib. 3.

74 Quintò, crimen, † vt, si quis cognouit consanguineam eius, quam in vxorem ducere intendit. c. si quis viduam. c. qui dormierit. c. concubuisti. & c. si quis cum nouerca. 32. q. 7. c. 1. & c. ex literis. de eo qui cogno. consang. vx. suæ. sublatis tamen omnibus difficultatibus, quibus gradibus propter affinitatem ex fornicatione contractam, crimi-

75 nis nota induceretur, † tenendum est inter eos tantùm, qui in primò, & secundò gradu cõiunguntur

guntur affinitatem restringi; ita quòd matrimonium in vlteriotibus gradibus contractum non dirimitur. c. 4. de reformat. matr. sess. 24. imò contrahi potest. Pius V. in Bul. d. c. 24. §. Pius episcopus. il 2. vers. & præterea,
76 † aut si aliquam per adulterium polluerit, & fidem dederit, post mortem vxoris de eam secundò in vxorem ducendo, vt c. fin. de eo, qui duxit, quam pol. per adul. vel si quis machinatus sit in mortem mulieris, vt aliá, quam viuente prima carnaliter cognouerat, in coniugem haberet. c. laudabilem. de cōuers. infidel. c. super hoc. & c. significasti. de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul.
77 Sextò, † cultus disparitas, si vnus sit iudæus, uel paganus, & alter christianus. l. nequis. C. de iud. c. caue. 28. quæst. 1. & glos. 2. in c. super literis. de accus. & cùm matrimoniū sit vnum ex septem sacramentis à Christo domino institutum. c. ad abolendam. de hæret. & conc. Trid. cap. 1. de sacr. matr. ead. sess. 24. infideles sunt incapaces sacramenti matrimonij, & omnium aliorum sacramentorum, quæ recipere nemo potest, nisi fuerit baptizatus, cùm sacramentum baptismatis sit ianua omnium sacramentorum. glos. 2. in d. c. caue. 28. quæst. 1.
78 Septimò, † vis, vel metus, qui cadit in constantem, impedit matrimonium, quod debet esse liberum. c. requisiuit. & ibi abb. num. 2. de spons. c. ueniens. & c. cum locum. & ibi abb. nu. 2. eod. tit. & cap. significauit. de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul.
79 & ideò inter raptorem, † & raptam, quandiu rapta in potestate raptoris existit, matrimonium esse non potest. c. fin. de rapt. c. apud omnipotentem. 36. q. 2. & cap. 6. de reformat. matrim. d. sess. 24.
80 Quinimò raptores † ac illis consilium, auxilium, uel fauorem præbentes, ipso iure sunt excommunicati, ac infames, & mulieres raptas arbitrio iudicis decenter dotare tenentur, c. eos. & c. de puellis. 36. quęst. 2. & eo. c. 6. de reform. matr. & si dubi-
81 tari cōtingeret, † quòd per vim, & metum puella contraxisset, esset separanda, ne ab eo, qui dicit se maritum, raperetur, priusquàm constaret, an in matrimonio cum illo consensisset. c. cum locum. de spons. & ibi Innoc. & Host. in fin. & sequestrari debet, etiam quòd sponsus, à quo prætenditur rapta, probaret matrimonium seruata forma concilij contractum, & assereret consumatum, haberetq; sponsam in propria domo, quapropter prætenderet se esse in possessione matrimonij, quia nihilhominus sponsę uoluntas esset explorāda, & pro exploratione voluntatis debet puella poni in loco libe-

ro, ubi nec ratione dominij; in quo ipsam morari cōtingat, nec alia ratione metum, aut uiolentiam timere possit.c.cùm locum. & ibi Imol.nu.3. & abb. num.4. & 5. de spons.c.fine. & ibi Archid.33 q.2 1. sed tamen puella
82 † sequestrari non potest, nisi per uerba de presenti cum primo contraxisset, & ita procedit.c.tenor.iuncta glo.in uer. subarrhasset.& in uer.accedat. & ibi abb. nu.9.de sent & re iud.

Dato ui, & metu dubitatur,
83 an solemnitates † aliàs ritè factæ sint iterandæ, & si impedimentum ex ui, & metu proueniens est occultum, non requiruntur nouę solemnitates, si autem impedimentum uis, & metus fuit manifestum, matrimonium cum raptore de nouo est contrahendum, seruata forma conc. Trid. ut in c.1. de reform. matrim.sess.24. & ibidem sacra congr. in §. si impedimentum. ubi inquit, si impedimentum ex ui, & metu pręsupposito occultum sit, non est opus iterum contrahere repetitis solemnitatibus aliàs ritè iuxta formam huius decreti adhibitis in primo contractu. Si autem huiusmodi impedimentum fuit manifestum; matrimonium de nouo contrahēdum est, seruata forma conc. in hoc decreto tradita, iuxta responsionem cōgregationis aliàs datam in casu matrimonij contracti inter consanguineos, ac etiam secūdùm declarationem Pij V. de qua testatur Nauar. in Man.c.22.nu.70.his uerbis, sed quod ualde notandum est, Pius Quintus declarauit non esse illos necessarios in contrahendo de nouo matrimonio ab ijs, qui illud publice cum denunciationibus sufficientibus contraxerunt, sed propter aliquod impedimētum occultum est nullum, quo sublato oportet, ut denuo contrahatur; qua declaratione sacrum pœnitētiariæ prætorium frequenter vtitur, verum quia dubitari potest, quid impo:tent illa verba in dispensationibus matrimonialibus apponi solita,
84 † dummodo propter hoc mulier rapta non fuerit; Illius clausulæ vigore ordinarius poterit raptori denegare, executionem obtentæ dispensationis, donec raptor decenter iudicis arbitrio re ipsa raptam dotauerit: vt c.6. de reform.matr. sess.24. & ibid. congreg. conc. in decis. §.an ordinarius.

85 Octauò, † ordines sacri, vt subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus, qui dicuntur ordines maiores, impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum.c.presbyteris.27.dist.c.à multis. de ętat. & qualit. c. miramur. de seru. non ordin. c.1. & ibi abb. nu.2. de cler.coniug.c.1.& 2.qui cler. vel uou. minores vero ordines qui sunt ostiariatus, lectoratus,

exor-

exorcistatus, & acholitatus, non impediunt matrimonium, quod semper est permissum, nisi prohibitum reperiatur. c. inter corporalia. post med. vers. vnde si circa. de translat. episc. & cap. cum apud. de spons. & matr. Ampliatur etiam impedimentum sacri
86 ordinis † in ecclesia orientali, in qua licèt græci, etiam qui in minoribus ordinibus constituti matrimonium contraxerunt, possint vti coniugio contracto ante sacri ordinis susceptionem, & post matrimonium contractum sacros ordines suscipere valeant, tamen post illorum susceptionem matrimonium contrahere non valent. c. de siracusanæ. §. ecce hac. 28. dist. glos. in cap. aliter. in verb. copulatur. 31. dist. c. cum olim. de cler. coniug. glos. in c. quæsitum. de pœnit. & remiss. & Couar. in 2. par. c. 7. §. tertius. nu. 1.

87 Nonò, † ligamen, quòd est vinculum prioris matrimonij, quia qui habet vxorem, est adeò eidem alligatus, vt alteram mulierem in matrimonium ducere non possit. ca. 1. & c. fin. de spons. duo. Quod, & verum est, etiam si præcedente fama mortis mariti, mulier cum alio con-
88 traxerit, quia nō sufficit † fama, nec lapsus temporis septem annorum, donec per certum nuncium constet de morte viri. auth. hodie. C. de repud. auth. vt lice. mat. & au. §. quod autem. col. 8. c. in præsentia. in fin. de sponsal. & c. dominus. de sec. nupt. Et secūdo matrimonio contracto sine certitudine mortis prioris viri, & postmodum cōstito de vita prioris viri cum secundo, est adulterium, & mulier cum priori reuerti tenetur. c. cum per bellicam. 34. quæst. 2. & c. dominus. in fin. de sec. nup.

89 Decimò, † publicæ honestatis iustitiæ impedimētum quod oritur inter fratres, ne frater cum illa, quæ fratris etiam præmortui sponsa fuit, per verba de præsenti, vel de futuro matrimonium contrahat. c. vna tantum. §. Ioannes. 26. dist. c. si quis desponsauerit. & ibi gl. 27. q. 2. c. ad audientiam. de spons. & Couar. epit. in 4. lib. decret. 2. part. c. 6. §. 2. & pluribus alijs casibus de iure communi oriebatur impedimentum publicæ honestatis, vt per Couar. vbi sup. sed hodie, vbi sponsalia per verba de futuro sunt inualida, prout inter impuberes, non impediunt, & vbi sunt valida primum gradum nō excedūt, conc. Trid. in c. 3. de reform. matr. sess. 24. & Nauar. de sacr. matr. c. 22. nu. 57. part. 3.

Habentur etiam pro inuali-
90 dis † sponsalia contracta cum ea, quæ mente capta non potest contrahere matrimonium, quæ non inducunt impedimentum publicæ honestatis, quominus qui promisit eam ducere in vxorem cum sorore germana mēte

capere matrimonium contrahere possit, dummodo carnalis copula non fuerit secuta, vt in decis. cōgr. sacri conc. super eo. c. 3. sub tit. Legionem. sed

91 Matrimonium † inter puberes per verba de præsenti contractum, carnis copula non secuta, est verè matrimonium, quod non concubitus, sed solus consensus facit. c. 2. & 3. 27. q. 2. & dictum locum. de spons. & copula non secuta, tantùm inducit impedimentum publicę honestatis, vt infra dicetur.

Circa enim dictum impedi-
92 mentum † iustitiæ publicæ honestatis sacra congr. conc. consultis etiam alijs theologis, & canonistis, censuit ex matrimonio contracto per verba de præsenti, non tamē consumato, non prouenisse impedimentum affinitatis, sed iustitiæ publicæ honestatis, nec comprehendi decreto d. c. 3. quo restringitur impedimentum publicæ honestatis prouenient ex sponsalibus de futuro ad primum gradum, neque tollitur † impedimentum huiusmodi, sponsalibus dissolutis mutuo consensu eorum, qui contraxerunt, congr. conc. super eod. capit. 3.

93 Quod autem † ex matrimonio rato, & non consumato oriatur impedimentum publicæ honestatis, probat text. in c. vlt. 35. quæst. 3. & c. discretionē. de eo, qui cogn. consang. vx. suæ. Affinitas enim est proximitas personarum, ex coitu proueniens omni carens parētela. Host. in sum. de affinit. nu. 1. Couar. super 4. decret. par. 2. c. 6. §. 7. n. 1. & Nauar. in Manua. c. 22. nu. 43.

94 Matrimonium autem † causat affinitatem ratione copulæ carnalis, quia cū vir, & vxor per copulam carnalē fiant vna caro. c. debitum. de big. & c. fraternitatis. 35. q. 10. sanguis vnius dicitur attingere sanguinem alterius, & ita contrahitur affinitas: Ledesm. in tract. de mag. matr. sacr. in add. ad 3. par. q. 55. art. 1. sub uerb. circa istum articulum. Ideò cum in matrimonio rato nondum consummato sanguis contrahentium simul non attingatur, nec fiant vna caro naturaliter per sanguinis comistionem, licet mutuo consensu reciprocè consentiant, vt vna caro fieri possint, defectu copulæ non contrahitur affinitas, vt per sacr. congr. fuit supra decisum.

95 Hoc stante, † licet impedimētum prouenient ex matrimonio rato, minimè consummato non comprehendatur sub decreto c. 3. de reform. matr. sess. 24. Videtur tamen quod instar impedimenti publicę honestatis in d. c. 3. contenti non extendatur vltra primum gradum, vt tenet Card. Tolet. in instruct. sacerd. lib. 7. c. 10. in fin. Sed maior hic habenda ratio; nam super hoc vinculo non ea facilitate, qua in

impe-

impedimento prouenienti ex sponsalibus de futuro, dispensatur, sed ex grauissimis, & iustissimis de causis summo pontifici beneuisis, vt post alios Graff. decis. aur. part. 1. lib. 2. c. 82. nu. 10.
96 vt fuit etiam † cum Catharina Austriaca, & Henrico octauo post mortem Arturi, eiusdem Henrici regis Angliæ fratris, cũ quo illa prius matrimoniũ contraxerat, quòd cum eo ob morbum, & inde mortem secutam illud minimè consummauerit, in dicto impedimento dispensatum, & matrimoniũ postea contractum, ac consummatũ, Ledes. in eod. tract. de mag. matr. sacr. in add. ad 3. part. q. 55. art. 6. §. his non obstantibus; vbi post D. Thom. in 2. 2. q. 154. art. 7. ad tertium, & Caiet. ibid. Couar. super 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 7. Nauar. in Manual. c. 22. nu. 84. & alios quos citat, tenet summum pontificem posse dispensare in primo gradu affinitatis lineæ transuersalis, & hæc est communis opinio theologorum, & iurisperitorum ex deductis ibi per eundem Ledesm.

Quamuis enim impedimentum prouenieus ex matrimonio rato nondum consummato non comprehendatur, sub d. c. 3. de reformat. matrim. sess. 24. in iure,
97 tamen, † vocatur impedimentum publicæ honestatis, vt in d. c. vlt. 35. q. 3. & c. discretionem. de eo qui cogn. consang. vx. su. vt etiam fuit à sacra congregat. supra decisum.

Quapropter licèt ex eo nulla contrahatur affinitas, remanet tamen impedimentum in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus esse solebat iure veteri ante prædictum decretum concilij introductum, vt verbis expressis declarauit Pius V. in declaratione super eod. c. 3. facta, de qua in Bul. Rom. c. 62. §. nos itaq; circa finem pag. 1018. de quibus in c. duo pueri. de despõs. impub. c. discretionem. de eo qui cog. cõs. vxor. suæ. cap. vnico. de despons. imbub. in 6. & Syluest. in uerb. matrim. 8. nu. 14.
98 Maxima enim est differentia inter matrimonium ratum, & consummatũ, & matrimonium ratũ tantùm, quia matimonium ratum, & consummatum inter fideles à solo deo dissolui potest, & matrimonium ratum tantùm dissolui potest auctoritate pontificis, & per ingressum religionis, c. ex publico. de conuers. coniug. Caiet. in opusc. tom. 1. tract. 28. & hanc esse communẽ opinionem, tenet Bellarm. in 4. controuer. gen. de monach. c. 38. post med. uers. altera solutio. lib. 2. tom. 1.
99 Vndecimò, † defectus sensus, quia furiosus matrimonium cõtrahere non potest, cùm in eo consensus deficiat. c. neque furiosus. 32. q. 7. c. sicut tenor. de reg. & c. dilectus. de sponsal. minusq;

mente captus, quia caret intellectu, sine quo consensum præstare non potest, cum similis sit furioso, l. si furiosi. C. de nupt. & l. 2. C. de curat. furiosi. Nihilominus furiosus, uel mente ca-
100 ptus † habens dilucida interualla, si matrimonium cōtrahit, condit testamentum, uel alium celebrat contractum, solitis solemnitatibus seruatis ualet, quod agit, quia semper præsumitur factū, & celebratū in sana mente, l. furiosum § si uerò. C. qui testam. fac. poss. & ibi Ias. nu. 3. uer. intellige. Corn. consil. 216. nu. 15. uol. 3. Gramat. decis. 73. nu. 37. & 38. Couar. epit. de spōs. c. 2. nu. 7. & Mascard. concl. 875. nu. 13. de probat.

101 Duodecimò, affinitas, † quæ est personarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela, vt l. non facilè. §. affines. ff. de grad. affin. & gl. in extrauag. in arbor. affin. & cum ea persona, cum qua per matrimonium inter consanguineos contractum affinitas fuit cōtracta, vsque ad quartum gradum matrimonium cōtrahi non potest, & contractum non tenet. c. non debet. §. prohibitio. de consang. & affin. & ibi abb. nu. 1.

Decimotertiò, impotētia na-
102 turalis, † si quis propter frigiditatem naturalem coire non potest, quia tunc impotentia vnius impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. c. quod autem. c. requisisti. & c. si quis. §. ecce. 33. q. 1. c. quod sedem, & c. laudabilem. de frigid. & malef. nisi ambo consentirent, & simul tanquam frater, & soror conuiuere vellēt. d. c. laudabilem. vers. quod si ambo. & ibi glo. de frig. & malef.

Decimoquartò, impotentia
103 accidentalis, † cum quis spada, vel gladio genitalia amisit, & spadones, castrati, Eunuchi, matrimonium contrahere non possunt, & cum ipsis contractū non tenet. vt reprobata gl. in c. hi qui. in verb. exuti. tenet abb. qui de communi testatur. in c. 2. nu. 5. de frig. & malef.

Decimoquintò, impotentia
104 propter maleficium, † si est perpetua, matrimonium dirimit, sed cum nunquam hęc eueniāt, nisi iusto dei iudicio permittente, & diabolo præparante, vt concubitus non sequa-
105 tur, † prius coniuges hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt corde contrito deo, & spiritu, humiliati sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis largioribus eleęmosinis, & orationibus atque ieiunijs domino satisfaciant, ac per exorcismos, ac cętera ecclesiastica medicinę munia, ministri ecclesię tales, quātū dominus annuerit, ut sani fiant, procurare debent. vt c. super sortiarias. 33. q. 1. & c. fin. post med. de frigid. & malef.

Impo-

106 Impotentia, & frigiditas † ad effectum dissolutionis matrimonij probatur per inspectionem impotentiæ in muliere, si est arcta, adeò vt habilis reddi non possit. vt c. ex literis. & d.c. fraternitatis, & in viro, si probatur, quòd habeat membrũ aridum, vel ex toto sectũ, aut quid simile. vt c. laudabilem. & ibi abb. nu. 2. de frig. & malef. alioquin. si ex inspectione constare non potest de impedimẽto propter frigiditatẽ, aut maleficium, debent per triennium cohabitare, & dare operam carnali copulę, & postmodum septima manu propinquorum, & adhibito iuramento quòd nunquàm vna caro fuerint effecti, matrimonium dissolui potest, d.c. laudabilem. vbi abb. nu. 5. & c. fin. in fin. de frig. & malef. & si ambo confitentur impotentiam, non propterea matrimoniũ dis-
107 solui potest, quia † non statur eorum cõfessioni contra matrimonium, cum in fraudem hoc dicere possint. c. super eo, de eo. qui cogn. consang. vx. su. & glo. in c. 1. in verb. probari. de frigid. & malef.

Plura sunt etiam, quæ impediunt, sed non dirimunt matrimonium, vt conditiones, de quibus per Nauar. in c. 22. de sacr. matr. nu. 61. cum plur. seq par. 3. quia si postmodũ matrimonium sequatur, conditiones euanescunt, c. de illis. & c. per tuas. de cond. appos. & quamplures conditiones in sponsalibus apposi-
108 tæ, † vt conditiones turpes, aut impossibiles, fauore matrimonij pro non adiectis habentur. c. si. post med. & ibi abb. n. 2. de cõd. appos. & cõditio, si deus voluerit, non facit sponsalia cõditionalia, quia semper subintel-
109 ligitur. † Et conditiones, quæ tacitæ insunt, nihil operantur. l. conditionis quæ extrinsecus. ff. de cond. & demonst. abb. in c. 2. nu. 1. de sponsal. nisi alter efficeretur deterioris conditionis personæ, vt in simili trad. Innoc. de furioso. c. debitores. circ. fin. de iure iur.

110 Interdictum superioris † impedit matrimonium contrahendũ; sed non dirimit contractum c. 1. de matr. cõtr. cont. interdict. eccles. quod procedit, etiam si sponsalia de futuro fuerint contracta cum una, & postmodum cum alia matrimonium per verba de præsenti contrahatur c. ex literis. eod. tit. nec tali casu matrimonium contractum, & consummatum per sponsalia, per verba de futuro est annullandum, etiam quòd secundum fuerit lite pendente contractum. c. tenor. & ibi gl. in ver. subarrhasset. de sent. & re iud. c. cum in Apostolica. vbi abb. nu. 1. & 2. de sponsal. d.c. ex literis. vbi etiam abb. nu. 3. & Couar. epit. ad 4. lib. decret. in 2. par. c. 3. §. septimus. num. 4.

Oriun-

Oriuntur etiam plures ca-
111 sus, † quibus constante matrimonio per diuortium separatio inter coniuges, quò ad thorum, seu quò ad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri potest. conc. Trid. de sacram. matrim. can. 8. sess. 24. iudicio tamen ecclesiæ, sine quo non tenet. vt c. porrò. de diuort. & c. si uc. §. in hoc. 33. q. 2.

Non enim leuibus, aut colo-
112 ratis causis, † vel eorum arbitrio coniuges diuortium facere, & se inuicem separare possunt. Surd. in cons. 364. num. 16. lib. 3. sed legitimis, & vrgentibus tantùm diuortium admitti debet. quia ab initio seculi est prohibitum, quod Moyses ob populi duritiem permisit. Deuter. c. 24. Matth. c. 19. & Bart. in l. ad hęc. nu. 2. ff. de vsur. Inter infideles tamen etiam hodie diuortium admittitur. & ita inter hebræos adhuc seruatur, vt testatur Bal. in l. si qua. la 2. in fine. C. de secund. nupt.

113 Primò, enim † inter fideles, iudicio ecclesiæ permittitur diuortium propter fornicationem alterius cõiugum. 1. Corinth. c. 7. c. idolatria. 28. q. 1. glos. in c. ex conquæstione in ver. nõ debuit. de restit. spol. c. ex literis. de diuort. & c. plerunque. de donat. inter vir. & vxor.

114 Secundò, † propter alterius coniugum infidelitatem, si coniugis fidei suæ religionem corrumpere velit, & tunc fieri poterit separatio, sed licèt separentur, tamẽ semper coniuges erũt, cum matrimonium eorum sit ratum, & consummatum. vt c. quieuit. & ibi glos. 2. & 3. de diuort. secus autem in matrimonio infidelium, quia si vnus ipsorum ad fidem conuertatur, altero recusante poterit ad fidem conuersus cum alia persona fideli matrimonium celebrare. c. quanto. & c. gaudemus. eo tit. & hoc casu dissoluitur matrimonium.

115 Tertiò, † propter nimiam viri sęuitiam, si aliter mulieri consuli non potest. c. literas, & ibi gl. fin. de restit. spol. & Rom. in rubr. ff. soluto matrim. nu. 21.

Quartò, ob vitium Sodomi-
116 ticum, † si uir muliere contra naturam uti tentauerit, quia tunc a marito diuertere potest. c. omnes causationes. & ibi glo. in uer. Sodomita, & c. adulterij. 32. q. 7. abb. in c. maritis. in prin. de adult. & stup. & Lambert. in tract. de iur. patr. in 1. part. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. in fin. & alijs casibus admittitur diuortium, de quibus per Rom. in ea. rub. à nu. 19. usq; ad nu. 26. Quę omnia procedunt siuè maritus præbuerit causam, siuè mu-
117 lier, † quia uir, & uxor non ad imparia iudicantur. c. quæsiuit. ubi etiã gl. fin. de diuort. & abb. in cap. tuæ. nu. 7. de procur. licèt card. Tolet. in instruct. Sacerdotum.

tum. c. 21. § primus. in fin. lib. 7. tenuerit, quod propter fornicationem ueri, mulieri diuortium non admittatur; cuius opinio est contra tex. in c. si quis uxorem 32. q. 1. & c. fin. ead. q. 5.

Et quamuis per diuortium coniuges separentur, semper ta-
118 men coniuges erunt, † quia uinculum coniugij inter fideles semel habitum nunquam amittitur uiuentibus coniugibus: et separatis, c. interueniente. & c. licitè. 32. q. 7. & gl. 2. in dicto c. quæ fuit. de diuor.

119 Diuortia autẽ † duobus modis intentantur, aut de facto, aut de iure, iudicis auctoritate, de facto cum mulier propria auctoritate à domo uiri recedit. De iure cum causa coram iudice expressa legitima impetrata licentia, ex aliqua ex supradictis causis ad domum parentum, aut in aliam minimè suspectam se confert. & quocunque

120 casu sæpe quæri solet, † an alimenta, & sumptus litis uxori extra domum ipsius uiri habitanti per eundem uirum sint præstanda. de quibus per Afflict. decis. 10. & 152. Port. cons. 160. & Surd. de alimen. tit. 7. q. 16. & alios infra citandos.

121 Primò casu, † aut mulier, quę à domo uiri propria auctoritate discessit nullam re uera habebat causam in iudicio deductã, nec probabilem, & de qua saltem fuerit fama, quæ iudicem mouere posset ad dubitandum de sęuitia, aut de alia ex causis supra expressis: & tunc nec alimenta, nec sumptus litis mulieri extra domum habitanti sunt à viro præstanda, donec causam legitimam probauerit, vt post Io. de Imol. & Anna. in c. saluibriter. in fin. de vsuris. consuluit Feret. in cons. 97. vol. 1. & Porc. cons. 160. etiam vol. 1. per tot. imò nisi habeat probationes in continenti paratas, sed dilationes expectat longiores est restituenda marito. vt c. literas. §.

122 quod si. de rest. spol. † Pro qualibet enim leui offensa non licet mulieri discedere à marito, quia potest vir mulierem verberibus castigare, dummodo, non excedat modum. gl. fin. in c. quemadmodum. de iure iur. vbi etiam abb. nu. 15. & post alios Surd. in eo. tract. de alimẽtis. tit. 7. q. 16. num. 8. & 9. & hoc casu saltem præstita cautione arbitrio iudicis mulier est restituenda. Bal. cons. 176. nu. 2. vol. 1. & abb. in c. literas. nu. 7. de restit. spol.

123 Aut enim mulier, † quæ propria auctoritatę à viro discessit, habebat causam legitimam, de qua in vicinia, & apud iudicem erat aliqualis fama, licèt nondum fuisset probata, & tunc, dummodo constet de coniugio, & causa in facto sit dubia, sunt mulieri alimenta, & sumptus litis præstanda; & hanc opinionem tenet, & seruat consilium

Neapo-

Neapolitanum, vt testatur Afflict. in decis.10.n.1.& 2.quam reprobādo Cin.in l.1.C.de alen. lib.& capell. Tolos. in decis.77. contrarium tenentes sequitur Surd.qui ita testatur fuisse iudicatum à Sen. Casalen. in tract. de alimen.q.118. nu.4.& 5.tit.1. & q.18.nu.37.tit.3.& ita quando mulier est in possessione vxoratus declarat, & tenet etiam Aufrer. in addict. ad capell.Tolos. super d. qu. 77. nu-
124 me.2. † Quòdq; alimenta,& sumptus litis mulieri cum viro litiganti sint per eundem virum præstanda, tenet Innoc. in c. ex parte.de accus.Guid.Pa.q. 439. nu.4.Boer.deci.325.nu.2.Ioan. Lop. in c. per vestras.§.39.ampliat. 8. de donat. inter virum, & vxor.Cefal.in cons.127.nu.6. & cons.714.nu.5. Asin. in prax. iudicial §.32.ampliat.34. nu.1. & Benincas. de priuileg. paupert.2.special.nu.5.
125 Quamuis enim † mulieri propria auctoritate à domo viri discedenti non sint sumptus litis, & alimenta præstanda, nisi constet de causa, ut tenet Feret. dicto consil.97. uolum. 1. Porc. cons. 160. & Surd. de alimentis tit.7.quæst.16 num. 1.& 2. cum alijs per ipsum ibi allegatis, dicta tamen opinio procedit, cum propria auctoritate,& sine causa recedit. Nam cum sua culpa à marito discedit, non est alenda, & in his terminis loquitur Surd. locis proximè citatis. nec aliter procedunt per ipsum alle-
126 gata. Sed quando † à domo uiri uxor recedit ob illius sęuitiam, adulterium, aliamvè ob causam à iure approbatam, licèt de causa legitima cōcludente: tunc non constet, dummodo pro muliere stet aliqua præsumptio, quæ iudicis animum mouere possit; illa sufficit, ut interim lite pendente sint mulieri alimenta præstanda. Et hanc opinionē post plures per ipsum allegatos, tenet Couar. in lib. pract. quæst. q 6 nu.6. in terminis sequitur Menoch. quæst.36. nu.18. in tract. de præsumpt. & Visil in annotat. super decis. 10. Afflict.nu.3.
127 Quæ quidem alimenta † debentur ante sententiam licèt aliqui conati fuerint sustinere contrarium, & quòd ante sententiam debeantur; tenet, & seruat Rot.ut in decis.2.de iud. in antiquior. consilium Neapolitanum.ut per Afflict.dicta decis. 10. Parlamentum Parisien. ut testatur Rebuff. in tractatu de sent. prouis. art. 1.glos 2. numer.5.& suprema tribunal à regnorum Hyspaniarum, ut per Couar.ea.q.6.nu.6.uers. & sanè quidam, quæ communem probant opinionem, ea sunt tamen alimenta præstanda, quatenus uir facere possit, deducto, ne egeat;per tex. & glos. in l.maritum.ff.solut.matr.& in l.unic.§.

cum

cum auté. C.de rei uxor. action. Ias.in l.non tantum.nu.8.ff.de re iudic.& Surd.in eo.tract.de aliment.tit.1.q.78.nu.13.

128 Pluries quæri solet, † cum pro restitutione fienda, ex iudicis decreto, uir se obligat de muliere non offendenda, & etiam cautionem præstat, si colaphis cædat mulierem, quæ ipsum iniurijs afficit, aut aliàs cum eo
129 male se gerit, † (ut faciũt quàplures mulierculę Bononienses, quæ sunt pætulantissimæ, & inscio marito, ac citra eius uoluntatem, hucque, & illuc discurrunt. Imò pluries uiris contemtis ad amasios se conferre non dubitant; quibus, & constante cum uiro matrimonio filios pa-
130 riũt, † nec unquam Archipiscopatus, vicarij præcipuè, & aliorum iudicum caput cessant impudẽter obtundere, imò illis ad aurẽ vsq; obganniũt, sursũ, deorsumque cursitant, certatim quoque plerunq; cofluentes, etiam in foro publico sine procuratore, in cõtradictorio iudicio proprio marte, damnato exemplo Calphurniæ, suas causas agunt) nunquid maritus incidat in pœnam spreti præcepti contra formam cautionis præstitæ.
131 Et est distinguendum, † quia si vir mulierem vulnerauit, uel fregit ei brachia, aut caput, modum correctionis maritalis excedendo, tunc incurrit pœnam spreti præcepti, de non offendendo, si uerò colaphis, aut verberibus moderatis ad correctionem mulierem pulsat, tunc ma-
132 ritus pœnã non incurrit, † quia preceptum iudicis de non offendendo, & cautio, quæ præstatur, subintelligitur, ne iniuria mulierem offendat, cùm ipsam moderatè corrigere possit, & castigare. vt per Paris.cons.54.num.33. & nu.60. vol.4. cum alijs supraallegatis † fideiussio enim intelligi debet, quò ad excessum tantùm, non autem, quò ad correctionẽ à iure concessam, cùm qua distinctione passim causas separationis fuisse terminatas, & pluries decisas testatur Thom.Triuis.in decis.45. in.fin. lib.1.quæ procedunt quò ad dictas mulierculas.

133 Nobiles † uerò matronæ Bononienses, aliæq; ciuiles mulieres regulariter sunt pudicitiæ & honestatis exemplum, maximaq; deo, beatissimæque dei genitricis Mariæ pietate, ac diuotione dicatæ; quæ si casu aliquo (quod rarò contigisse uidi) sub fideiussionis huiusmodi tutela apud uiros suos uiuunt, nec manu, nec lingua sunt offendendæ.arg.eorũ, quę tradit Couar. in lib. var. resol. c.9. & Farinac. in prax. crimin.c.20. nu.21.& 22.par.1.

134 Quęri sępius solet, † si seduxerit quis virginem, & cum ea carnalem copulam habuerit, quid agẽdum? Et uidetur, quòd

illam desponsare, & dotare teneatur. per text. in c. 1. de adult. & ibi glos. & Innoc. nu. 2. & abb. nu. 1. & 2. & ipsam desponsando tenetur etiam dotare, vt aliquo casu mattimonio soluto dos illa constituta redeat ad mulierem, quam lucrifaciat propter delictum uiri. vt ibi abb. nu. 3.

135 Dos enim virgini † stupratę à stupratore debetur in pęnã stupri, & ita l. diuina cauetur. exod. c. 22. Thes. decis. 3. nu. 2. & Masc. lib. 3. de probat. conclus. 1338. nu. 6. Sed an sit simpliciter verum, quòd stuprans virginem teneatur illam dotare, pot est dubitari, si non nubat, an sit dotãda, cum dos mulieri debeatur

136 propter nuptias, & † dos sine matrimonio esse non possit. l. fin. C. de donat. ant. nupt. Bar. in. l. 1. nu. 5. ff. pro dot. & abb. in d. c. 1. nu. 7.

137 Dum enim mulier † non nubit, & matrimonij causa dos debeatur, cessante causa dotis, dos cessare debet, Cepahl. in cons. 84. nu. 11. & c. cum cessante. de appell. & quòd nisi secutis nuptijs mulier deflorata dotem petere nõ possit, tenet Borg. Caualc. qui plura exempla deducit per ipsum, & alios, ita fuisse iudicatum, & sententias executioni demandatas, in repert. suarum decis. in verb. matrimonium. num. 5. & seqq. cuius opinionem non puto veram, quicquid alij, qui in sentẽtiando illam secuti fuerunt, senserint. Et si exemplis vti licet, quòd mulieri defloratę, etiam non secutis nuptijs dos debeatur contra Thomam Vineam fuit de anno 1592. in Tribunali Metropolitano Taurinensi, à me sententiatum, quę sententia à nuntio Apostolico tunc Taurini residente confirmata, & deinde executioni demandata fuit, sed

138 † cum ratio sit anima legis. Ias. in l. qui quadringenta. nu. 2. ff. ad trabell. opinio Borgn. non satis videtur fulcita rationibus, sed eius opinionem fundat in doctr. Cephal. & Capici, quos allegat, qui loquuntur in legato dotis, & relicto conditionali, quod est valde diuersum à dote, quæ in pœnam delicti debetur, ex supra allegatis, & ex diuersis non fit illatio. l. papinianus exuli. ff. de minor.

139 Cum enim dos † debeatur in pœnam stupri culpa, & facto stuprantis, & mulieres defloratæ damnum patiantur, quod propterea, vt plurimum, non inueniunt viros, qui illas in vxores ducere uelint, occasione dãni illati, illa dos debetur loco interesse in restaurationem

140 damni passi. † Datur enim dos marito pro sustentatione oneris matrimonij, in quo insunt alimenta mulieris, & alia necessariò præstanda, & cum virgo deflorata ob honoris, & famæ deteriorationẽ, nõ inueniat virum, à quo

à quo debeat sustentari, dos, quę aliàs deberetur viro ad sustentandum onera matrimonij, debetur illi mulieri, qua se possit
141 alimentari, † quia obligatus ex delicto damnificante bona aliena animæ, qualis est persuasio vitiorum, ui, dolo, uel metu facta, aut gloriæ, uel famæ, ad restitutionem tenetur. Nauar.in Manual.c.17.num.12.& 14. Et dicta dos non simpliciter pro matrimonio contrahendo est persoluēda, sed pro damnorum refectione: quia etiam si non contrahat, habebit illam pecuniam, vt d.c.1.§.si uero pater. & ibi glos.in uer.dotabit.de adult. erit enim in optione deflorantis illam in vxorem ducere, uel dotare, & ita alternatiuè debet condemnari.per text. in eo. c.1.
142 Quantitas uerò dotis † esse debet iuxta facultates deflorantis, & dignitatem puellæ, vt per glo.fin.in eo.c.1.vbi etiam.abb. nu.4. sed quia sæpe dubitari solet, an simpliciter in dote præstanda qualitas puellæ sit attendenda. respondeo affirmatiue, non autem qualitas dotis, quam aliàs pater fuerat daturus, quia puella virgo, & formosa cum dote centum ditioribus loci matrimonio collocari poterit, defloratæ verò, ut cum viro, quem ante deflorationem habuisset matrimonio iungi possit, forte tricenta non sufficient; ideò
143 † deflorans virginem, quam postea desponsare recusat, tantò plus illi dare tenetur, si facultates suppetunt, quantùm propter deflorationem, ut virum paris conditionis, quem antea habere
144 potuisset, inuenire ualeat. † virginitas enim est secunda dos, quæ maior requiritur post deflorationē, vt per abb. post alios dd. in eod.c.1. nu.4. & quan-
145 tum † amissa virginitate puella perdat. cecinit Catul. carmen. nupr. sequētibus versibus.

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, èducat imber,
Multi illum pueri, multæ optauere puellæ,
Idem cùm tenui carptus defloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullæ optauere puellæ,
Sic virgo dum intacta manet, dum cara suis, sed
Cùm castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.

& Ambrosius.lib.1.de virginibus. inquit, Nemò miretur, si angelis comparentur, quæ angelorum domino copulantur. Cyrillus catech.12. Non ignoremus castitatis gloriam, angelica enim est corona, & supra hominē hæc perfectio. Nazian. in carmine de virginitate.

Salue virginitas diuino tradita dono,
Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens.
Christi pars, & spiritibus sociata supernis
Ignaris thalami.

Pluraque de virginitate tradit, & refert Bellarm. in 4. controu. gener. tom. 1. de monach. ca. 28. lib. 2.

DE IVRAMENTIS. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, vt sit licitum tres comites habere debet, iustitiam, iudicium, & veritatem.*

2 *Iuramentum quid sit.*

3 *Iuramentum est duplex assertorium, & promissorium.*

4 *Iuramētum etiam tripliciter diuiditur, in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & non solemnizatum, & nec deliberatum, nec solemnizatum.*

5 *Iuramentum nouem de causis efficitur licitum.*

6 *Iuramentum pluribus etiam de causis illicitum efficitur.*

7 *Iuramenta irritantur à papa, qui solus à iuramento licito absoluere potest.*

8 *Iuramenta seruorum à dominis possunt irritari.*

9 *Iuramenta vxoris à marito possunt irritari.*

10 *Iuramenta monachorum possunt abbates, & alij eorum superiores irritare.*

11 *Episcopi à iuramentis ante periurij incursum, absoluere possunt.*

Iuramētum non debet esse vinculum iniquitatis.

12 *Iuramenta sub pluribus, & diuersis formis præstantur.*

13 *Iuramenti forma, quod imperator papæ præstare tenetur.*

14 *Iuramenti forma, quod reges papæ præstare tenentur.*

15 *Iuramenti forma, sub qua episcopi papæ obedientiam præstant.*

16 *Episcopi Apostolorum limina, singulis triennijs visitare tenentur.*

17 *Episcopi possessiones ecclesiarum, de nouo infeudare, aut alienare non possunt.*

18 *Vassalli iuramentum sub qua forma præstetur.*

19 *Fœmina quandoq; est capax feudi, & iuramentum præstat fidelitatis.*

20 *Iuramentum fidei professionis, qui doctores præstare tenentur.*

Fidei

21 *Fidei professionem doctorandi emittere tenentur.*
22 *Episcopi, & vicarij non recipientes à doctoribus, & scholaribus fidei professionem, in graues censuras incurrunt.*
23 *Fidei professionis forma quæ sit.*
24 *Fidei professionem ad cathedrales, & alias ecclesias assumendi, qui emittere teneantur.*
25 *Fidei professio à quibus infra duos menses præstari debeat.*
26 *Canonici fidei professionem non emittentes, non faciunt fructus suos.*
27 *Canonici fidei professionem non emittentes, fructus præbendæ amittunt.*
28 *Iuramentum, an sit licitum vel ne, cognitio spectat ad forum ecclesiasticum.*

SPonsalia, de quibus proximè egimus, sæpè firmantur iuramento, quare de iuramento hic dicere opportunum censemus. Iuramentum
1 ideò, vt sit licitum, † tres comites habere debet, iudicium, iustitiam, & veritatem, hoc est, vt verum sit, quod iuratur, vt sit iustum, & cum reuerentia debita deo fiat, & non leuiter, sed discretè, & ex causa necessaria, considerando locum, causam, tempus, & cæteras circunstátias, vt cum iudicio non præcipitanter, & temerè feratur. c.& iurabunt.22.q.1. Nauar. in c.12.nu.3.tom.3.& Graff.decis.
2 aur.c.3.n.3.& 4.lib.2.par.2.† & iuramentum est assertio, vel negatio de aliquo licito possibili, & honesto, sacræ rei attestatione firmato, Hostien. in sum.nume.1.de iureiur. † & est duplex,
3 assertorium, & promissorium, assertorium aliud de calumnia, & aliud de ueritate dicenda, & promissorium de faciendo, de persoluendo, de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, & his similia, vt per eundem Hostien. §, quot sunt species. nu.3. eo.tit.
4 Iuramentú † diuiditur etiam in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & nó solemnizatum, & nec deliberatum nec solemnizatum. Deliberatum & solemnizatum est, quando testes iurant ad sancta dei euangelia in præsentia iudicis, uel aliquis præstat iuramentum litis decisiuum. Deliberatum, & non solemnizatum, quando quis in occulto iurat aliquid cum deliberatione, intendens illud per diuinæ ueritatis testimonium confirmare. Non deliberatum, nec solemnizatum, est, quando quis iurat in sermone non attendens quem inuocat, & ad quid, sed ex quadam consuetudine. Turrecrem. in c. habemus. nu.3.22.q.1.& Graff. decis.16.nu.1.lib.2.par.1.
5 Licitum efficitur † iuramentum nouem de causis, septem

propter

Salue virginitas diuino tradita dono,
Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens.
Christi pars, & spiritibus sociata supernis
Ignaris thalami.

Pluraque de virginitate tradit, & refert Bellarm. in 4. controu. gener. tom. 1. de monach. ca. 28. lib. 2.

DE IVRAMENTIS. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, vt sit licitum tres comites habere debet, iustitiam, iudicium, & veritatem.*

2 *Iuramentum quid sit.*

3 *Iuramentum est duplex assertorium, & promissorium.*

4 *Iuramētum etiam tripliciter diuiditur, in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & non solemnizatum, & nec deliberatum, nec solemnizatum.*

5 *Iuramentum nouem de causis efficitur licitum.*

6 *Iuramentum pluribus etiam de causis illicitum efficitur.*

7 *Iuramenta irritantur à papa, qui solus à iuramento licito absoluere potest.*

8 *Iuramenta seruorum à dominis possunt irritari.*

9 *Iuramenta vxoris à marito possunt irritari.*

10 *Iuramenta monachorum possunt abbates, & alij eorum superiores irritare.*

11 *Episcopi à iuramentis ante periurij incursum, absoluere possunt.*

Iuramētum non debet esse vinculum iniquitatis.

12 *Iuramenta sub pluribus, & diuersis formis præstantur.*

13 *Iuramenti forma, quod imperator papæ præstare tenetur.*

14 *Iuramenti forma, quod reges papæ præstare tenentur.*

15 *Iuramenti forma, sub qua episcopi papæ obedientiam præstant.*

16 *Episcopi Apostolorum limina, singulis triennijs visitare tenentur.*

17 *Episcopi possessiones ecclesiarum, de nouo infeudare, aut alienare non possunt.*

18 *Vaßalli iuramentum sub* [illegible] *ma præstetur.*

19 *Femina quand* [illegible] *di, & iu* [illegible]

2[illegible]

21 *Fidei professionem doctorandi emittere tenentur.*
22 *Episcopi, & vicarij non recipientes à doctoribus, & scholaribus fidei professionem, in graues censuras incurrunt.*
23 *Fidei professionis forma quæ sit.*
24 *Fidei professionem ad cathedrales, & alias ecclesias assumendi, qui emittere teneantur.*
25 *Fidei professio à quibus infra duos menses præstari debeat.*
26 *Canonici fidei professionem non emittentes, non faciunt fructus suos.*
27 *Canonici fidei professionem non emittentes, fructus præbendæ amittunt.*
28 *Iuramentum, an sit licitum vel ne, cognitio spectat ad forum ecclesiasticum.*

SPonsalia, de quibus proximè egimus, sæpè firmantur iuramento, quare de iuramento hic dicere opportunum censemus. Iuramentum,
1 ideò, vt sit licitum, † tres comites habere debet, iudicium, iustitiam, & veritatem, hoc est, vt verum sit, quod iuratur, vt sit iustum, & cum reuerentia debita deo fiat, & non leuiter, sed discretè, & ex causa necessaria, considerando locum, causam, tempus, & cæteras circunstatias, vt cum iudicio non præcipitanter, & temerè feratur. c. & iurabunt. 22. q. 1. Nauar. in c. 12. nu. 3. tom. 3. & Graff. decis. aur. c. 3. n. 3. & 4. lib. 2. par. 2. † &
2 iuramentum [illegible]
gatio [illegible]
& [illegible]

persoluendo, de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, & his similia, vt per eundem Hostien. §. quot sunt species. nu. 3. eo. tit.
4 Iuramentũ † diuiditur etiam in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & nõ solemnizatum, & nec deliberatum nec solemnizatum. Deliberatum & solemnizatum est, quando testes iurant ad sancta dei euangelia in præsentia iudicis, uel aliquis præstat iuramentum litis decisiuum. Deliberatum, & non solemnizatum, quando quis in occulto iurat aliquid [illegible]cum deliberatione, [illegible] [illegible]onsiillud per diuinæ [illegible] [illegible]ius [illegible]monium confirma[illegible] [illegible]liberatum [illegible] [illegible]ocis [illegible]terijs, [illegible]riũ quo-[illegible], vel priuatè [illegible]rofiteri, seu [illegible] in facultati-[illegible]odi habere, vel [illegible], Neque doctores ipsi,

Oriuntur etiam plures ca-
111 sus, † quibus constante matrimonio per diuortium separatio inter coniuges, quò ad thorum, seu quò ad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri potest. conc. Trid. de sacram. matrim. can. 8. sess. 24. iudicio tamen ecclesiæ, sine quo non tenet. vt c. porrò. de diuort. & c. sic. §. in hoc. 33. q. 2.

Non enim leuibus, aut colo-
112 ratis causis, † vel eorum arbitrio coniuges diuortium facere, & se inuicem separare possunt. Surd. in cons. 364. num. 16. lib. 3. sed legitimis, & vrgentibus tantùm diuortium admitti debet. quia ab initio seculi est prohibitum; quod Moyses ob populi duritiem permisit. Deuter. c. 24. Matth. c. 19. & Bart. in l. ad hęc. nu. 2. ff. de vsur. Inter infideles tamen etiam hodie diuortium admittitur. & ita inter hebræos adhuc seruatur, vt testatur Bal. in l. si qua. la 2. in fine. C. de secund. nupt.

113 Primò, enim † inter fideles, iudicio ecclesiæ permittitur diuortium propter fornicationem alterius cõiugum. 1. Corinth. c. 7. c. idolatria. 28. q. 1. glos. in c. ex conquæstione in ver. nõ debuit. de restit. spol. c. ex literis. de diuort. & c. plerunque. de donat. inter vir. & vxor.

114 Secundò, † propter alterius coniugum infidelitatem, si coniugis fidei suæ religionem corrumpere velit, & tunc fieri poterit separatio, sed licèt separentur, tamẽ semper coniuges erũt, cum matrimonium eorum sit ratum, & consummatum. vt c. quicquid. & ibi glos. 2. & 3. de diuort. secus autem in matrimonio infidelium, quia si vnus ipsorum ad fidem conuertatur, altero recusante poterit ad fidem conuersus cum alia persona fideli matrimonium celebrare. c. quanto. & c. gaudemus. eo. tit. & hoc casu dissoluitur matrimonium.

115 Tertiò, † propter nimiam viri sęuitiam, si aliter mulieri consuli non potest. c. literas, & ibi. gl. fin. de restit. spol. & Rom. in rubr. ff. soluto matrim. nu. 21.

Quartò, ob vitium Sodomi-
116 ticum, † si uir muliere contra naturam uti tentauerit, quia tunc a marito diuertere potest. c. omnes causationes. & ibi glo. in uer. Sodomita, & c. adulterij. 32. q. 7. abb. in c. maritis. in prin. de adult. & stup. & Lambert. in tract. de iur. patr. in 1. part. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. in fin. & alijs casibus admittitur diuortium, de quibus per Rom. in ea. rub. à nu. 19. usq; ad nu. 26. Quę omnia procedunt siuè maritus prębuerit causam, siuè mu-
117 lier, † quia uir, & uxor non ad imparia iudicantur c. quæsiuit. ubi etiã gl. fin. de diuort. & abb. in cap. tuæ. nu. 7. de procur. licèt card. Tolet. in instruct. Sacerdotum.

rum. c. 21. § primus. in fin. lib. 7. tenuerit, quod propter fornicationem ueri, mulieri diuortium non admittatur; cuius opinio est contra tex. in c. si quis uxorem 32. q. 1. & c. fin. ead. q. 5.

Et quamuis per diuortium coniuges separentur, semper ta-
118 men coniuges erunt, † quia uinculum coniugij inter fideles semel habitum nunquam amittitur uiuentibus coniugibus et separatis, c. interueniente. & c. licitè. 32. q. 7. & gl. 2. in dicto c. quae sunt. de diuor.

119 Diuortia autē † duobus modis intentantur, aut de facto, aut de iure, iudicis auctoritate, de facto cum mulier propria auctoritate à domo uiri recedit. De iure cum causa coram iudice expressa legitima impetrata licentia, ex aliqua ex supradictis causis ad domum parentum, aut in aliam minimè suspectam se confert. & quocunque
120 casu saepe quaeri solet, † an alimenta, & sumptus litis uxori extra domum ipsius uiri habitanti per eundem uirum sint praestanda. de quibus per Afflict. decis. 10. & 152. Porc. cons. 160. & Surd. de alimen. tit. 7. q. 16. & alios infra citandos.

121 Primò casu, † aut mulier, quae à domo uiri propria auctoritate discessit nullam reuera habebat causam in iudicio deductā, nec probabilem, & de qua saltem fuerit fama, quae iudicem mouere posset ad dubitandum de saeuitia, aut de alia ex causis supra expressis: & tunc nec alimenta, nec sumptus litis mulieri extra domum habitanti sunt à viro praestanda, donec causam legitimam probauerit, vt post Io. de Imol. & Anna. in c. saluberiter. in fin. de vsuris. consuluit Feret. in cons. 97. vol. 1. & Porc. cons. 160. etiam vol. 1. per tot. imò nisi habeat probationes in continenti paratas, sed dilationes expectat longiores est restituenda marito. vt c. literas. §.
122 quod si. de rest. spol. † Pro qualibet enim leui offensa non licet mulieri discedere à marito, quia potest vir mulierem verberibus castigare, dummodo, non excedat modum. gl. fin. in c. quemadmodum. de iure iur. vbi etiam abb. nu. 15. & post alios Surd. in eo. tract. de alimētis. tit. 7. q. 16. num. 8. & 9. & hoc casu saltem praestita cautione arbitrio iudicis mulier est restituenda. Bal. cons. 176. nu. 2. vol. 1. & abb. in c. literas. nu. 7. de restit. spol.

123 Aut enim mulier, † quae propria auctoritate à viro discessit, habebat causam legitimam, de qua in vicinia, & apud iudicem erat aliqualis fama, licèt nondum fuisset probata, & tunc, dummodo constet de coniugio, & causa in facto sit dubia, sunt mulieri alimenta, & sumptus litis praestanda; & hanc opinionem tenet, & seruat consilium

Neapo-

Neapolitanum, vt testatur Afflict. in decis. 10. n. 1. & 2. quam reprobãdo Cin. in l. 1. C. de alen. lib. & capell. Tolos. in decis. 77. contrarium tenentes sequitur Surd. qui ita testatur fuisse iudicatum à Sen. Casalen. in tract. de alimen. q. 118. nu. 4. & 5. tit. 1. & q. 18. nu. 37. tit. 3. & ita quando mulier est in possessione vxoratus declarat, & tenet etiam Aufrer. in addict. ad capell. Tolos. super d. qu. 77. nu-
124 me. 2. † Quòdq; alimenta, & sumptus litis mulieri cum viro litiganti sint per eundem virum præstanda, tenet Innoc. in c. ex parte. de accus. Guid. Pa. q. 439. nu. 4. Boer. deci. 325. nu. 2. Ioan. Lop. in c. per vestras. §. 39. ampliat. 8. de donat. inter virum, & vxor. Cefal. in cons. 127. nu. 6. & cons. 714. nu. 5. Asin. in prax. iudicial §. 32. ampliat. 34. nu. 1. & Benincas. de priuileg. paupert. 2. special. nu. 5.

125 Quamuis enim † mulieri propria auctoritate à domo viri discedenti non sint sumptus litis, & alimenta præstanda, nisi constet de causa, ut tenet Feret. dicto consil. 97. uolum. 1. Porc. cons. 160. & Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 16 num. 1. & 2. cum alijs per ipsum ibi allegatis, dicta tamen opinio procedit, cum propria auctoritate, & sine causa recedit. Nam cum sua culpa à marito discedit, non est alenda, & in his terminis loquitur Surd. locis proximè citatis. **nec** aliter procedunt per ipsum alle-
126 gata. Sed quando † à domo uiri uxor recedit ob illius sæuitiam, adulterium, aliamvè ob causam à iure approbatam, licèt de causa legitima cócludenter tunc non constet, dummodo pro muliere stet aliqua præsumptio, quæ iudicis animum mouere possit; illa sufficit, ut interim lite pendente sint mulieri alimenta præstanda. Et hanc opinioné post plures per ipsum allegatos, tenet Couar. in lib. pract. quæst. q 6 nu. 6. in terminis sequitur Menoch. quæst. 36. nu. 18. in tract. de præsumpt. & Visil in annotat. super decis. 10. Afflict. nu. 3.

127 Quæ quidem alimenta † debentur ante sententiam licèt ali qui conati fuerint sustinere contrarium, & quòd ante sententiam debeantur; tenet, & seruat Rot. ut in decis. 2. de iud. in antiquior. consilium Neapolitanum. ut per Afflict. dicta decis. 10. Parlamentum Parisien. ut testatur Rebuff. in tractatu de sent. prouis. art. 1. glos. 2. numer. 5. & suprema tribunalia regnorum Hyspaniarum, ut per Couar. ea. q. 6. nu. 6. uers. & sanè quidam, quæ communem probant opinionem, ea sunt tamen alimenta præstanda, quatenus uir facere possit, deducto, ne egeat; per tex. & glos. in l. maritum. ff. solut. matr. & in l. unic. §. cum.

cum auté. C.de rei uxor. action. Iaſ.in l.non tantum.nu.8.ff.de re iudic.& Surd.in eo.tract.de aliment.tit.1.q.78.nu.13.

128 Pluries quæri ſolet, † cum pro reſtitutione fienda, ex iudicis decreto, uir ſe obligat de muliere non offendenda, & etiam cautionem præſtat, ſi colaphis cædat mulierem, quæ ipſum iniurijs afficit, aut aliàs cum eo
129 male ſe gerit, † (ut faciũt quãplures mulierculę Bononienſes, quæ ſunt pætulantiſſimæ, & inſcio marito, ac citra eius uoluntatem, hucque, & illuc diſcurrunt. Imò pluries uiris contemtis ad amaſios ſe conferre non dubitant; quibus, & conſtante cum uiro matrimonio filios pa-
130 riũt, † nec unquam Archipiſcopatus, vicarij præcipuè, & aliorum iudicum caput ceſſant impudẽter obtundere, imò illis ad aurẽ vſq; obganniũt, surſũ, deorſumque curſitant, certatim quoque plerunq; cõfluentes, etiam in foro publico ſine procuratore, in cõtradictorio iudicio proprio marte, damnato exemplo Calphurniæ, ſuas cauſas agunt) nunquid maritus incidat in pœnam ſpreti præcepti contra formam cautionis præſtitæ.
131 Et eſt diſtinguendum, † quia ſi vir mulierem vulnerauit, uel fregit ei brachia, aut caput, modum correctionis maritalis excedendo, tunc incurrit pœnam ſpreti præcepti, de non offendendo, ſi uerò colaphis, aut verberibus moderatis ad correctionem mulierem pulſat, tunc ma-
132 ritus pœnã non incurrit, † quia preceptum iudicis de non offendendo, & cautio, quæ præſtatur, ſubintelligitur, ne iniuria mulierem offendat, cùm ipſam moderatè corrigere poſſit, & caſtigare. vt per Pariſ.conſ.54.num.33. & nu.60. vol.4. cum alijs ſupra allegatis † fideiuſſio enim intelligi debet, quò ad exceſſum tantùm, non autem, quò ad correctionẽ à iure conceſſam, cùm qua diſtinctione paſſim cauſas ſeparationis fuiſſe terminatas, & pluries deciſas teſtatur Thom.Triuiſ.in deciſ.45. in.fin. lib.1.quæ procedunt quò ad dictas mulierculas.
133 Nobiles † uerò matronæ Bononienſes, aliæq; ciuiles mulieres regulariter ſunt pudicitiæ & honeſtatis exemplum, maximaq; deo, beatiſſimæque dei genitricis Mariæ pietate, ac diuotione dicatæ; quæ ſi caſu aliquo (quod rarò contigiſſe uidi) ſub fideiuſſionis huiuſmodi tutela apud uiros ſuos uiuunt, nec manu, nec lingua ſunt offendendæ.arg.eorũ, quę tradit Couar. in lib. var. reſol. c.9. & Farinac. in prax. crimin.c.20. nu.21.& 22.par.1.
134 Queri ſępius ſolet, † ſi ſeduxerit quis virginem, & cum ea carnalem copulam habuerit, quid agẽdum? Et uidetur, quòd

illam desponsare, & dotare teneatur. per text. in c. 1. de adult. & ibi glos. & Innoc. nu. 2. & abb. nu. 1. & 2. & ipsam desponsando tenetur etiam dotare, vt aliquo casu matrimonio soluto dos illa constituta redeat ad mulierem, quam lucrifaciat propter delictum uiri. vt ibi abb. nu. 3.

135 Dos enim virgini † stupratę à stupratore debetur in pęnā stupri, & ita l. diuina cauetur. exod. c. 22. Thes. decis. 3. nu. 2. & Masc. lib. 3. de probat. conclus. 1338. nu. 6. Sed an sit simpliciter verum, quòd stuprans virginem teneatur illam dotare, pot est dubitari, si non nubat, an sit dotāda, cum dos mulieri debeatur

136 propter nuptias, & † dos sine matrimonio esse non possit. l. fin. C. de donat. ant. nupt. Bar. in. l. 1. nu. 5. ff. pro dot. & abb. in d. c. 1. nu. 7.

137 Dum enim mulier † non nubit, & matrimonij causa dos debeatur, cessante causa dotis, dos cessare debet, Cepahl. in cons. 84. nu. 11. & c. cum cessante. de appell. & quòd nisi secutis nuptijs mulier deflorata dotem petere nō possit, tenet Borg. Caualc. qui plura exempla deducit per ipsum, & alios, ita fuisse iudicatum, & sententias executioni demandatas, in repert. suarum decis. in verb. matrimonium. num. 5. & seqq. cuius opinionem non puto veram, quicquid alij, qui in sentētiando illam secuti fuerunt, senserint. Et si exemplis vti licet, quòd mulieri defloratę, etiam non secutis nuptijs dos debeatur contra Thomam Vineam fuit de anno 1592. in Tribunali Metropolitano Taurinensi, à me sententiatum, quę sententia à nuntio Apostolico tunc Taurini residente confirmata, & deinde executioni demandata fuit, sed

138 † cum ratio sit anima legis. Ias. in l. qui quadringenta. nu. 2. ff. ad trabell. opinio Borgn. non satis videtur fulcita rationibus, sed eius opinionem fundat in doctr. Cephal. & Capici, quos allegat, qui loquuntur in legato dotis, & relicto conditionali, quod est valde diuersum à dote, quæ in pœnam delicti debetur, ex supra allegatis, & ex diuersis non fit illatio. l. papinianus exuli. ff. de minor.

139 Cum enim dos † debeatur in pœnam stupri culpa, & facto stuprantis, & mulieres defloratæ damnum patiantur, quod propterea, vt plurimun, non inueniunt viros, qui illas in vxores ducere uelint, occasione dāni illati, illa dos debetur loco interesse in restaurationem

140 damni passi. † Datur enim dos marito pro sustentatione oneris matrimonij, in quo insunt alimenta mulieris, & alia necessariò præstanda, & cum virgo deflorata ob honoris, & famæ deteriorationē, nō inueniat virum,

à quo

à quo debeat sustentari,dos,quę aliàs deberetur viro ad sustentandem onera matrimonij, debetur illi mulieri, qua se possit
141 alimentari, † quia obligatus ex delicto damnificante bona aliena animæ, qualis est persuasio vitiorum, ui, dolo, uel metu facta, aut gloriæ, uel famæ, ad restitutionem tenetur. Nauar.in Manual.c.17.num.12.& 14. Et dicta dos non simpliciter pro matrimonio contrahendo est persoluẽda, sed pro damnorum refectione: quia etiam si non contrahat, habebit illam pecuniam,vt d.c.1.§.si uero pater. & ibi glos.in uer.dotabit.de adult. erit enim in optione deflorantis illam in vxorem ducere, uel dotare, & ita alternatiuè debet condemnari.per text. in eo. c.1.
142 Quantitas uerò dotis † esse debet iuxta facultates defloran tis, & dignitatem puellæ, vt per glo.fin.in eo.c.1.vbi etiam.abb. nu.4. sed quia sæpe dubitari solet, an simpliciter in dote præstanda qualitas puellæ sit attendenda. respondeo affirmatiue, non autem qualitas dotis,quam aliàs pater fuerat daturus, quia puella virgo, & formosa cum dote centum ditioribus loci ma trimonio collocari poterit, deflloratæ verò, ut cum viro, quem ante deflorationem habuisset matrimonio iungi possit, forte tricenta non sufficient; ideò
143 † deflorans virginem, quam postea desponsare recusat, tantò plus illi dare tenetur, si facultates suppetunt, quantùm propter deflorationem, ut virum paris conditionis, quem antea habere
144 potuisset, inuenire ualeat. † virginitas enim est secunda dos, quæ maior requiritur post deflorationẽ, vt per abb. post alios dd. in eod.c.1. nu.4. & quan-
145 tum † amissa virginitate puella perdat. cecinit Catul. carmen. nupr. sequẽtibus versibus.

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, èducat imber,
Multi illum pueri, multæ optauere puellæ,
Idem cùm tenui carptus defloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullæ optauere puellæ,
Sic virgo dum intacta manet, dum cara suis, sed
Cùm castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.

& Ambrosius.lib.1.de virginibus. inquit, Nemò miretur, si angelis comparentur, quæ angelorum domino copulantur. Cyrillus catech. 12. Non ignoremus castitatis gloriam, angelica enim est corona, & supra hominẽ hæc perfectio. Nazian. in carmine de virginitate.

Salue virginitas diuino tradita dono,
Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens.
Christi pars, & spiritibus sociata supernis
Ignaris thalami.

Pluraque de virginitate tradit, & refert Bellarm. in 4. controu. gener. tom. 1. de monach. ca. 28. lib. 2.

DE IVRAMENTIS. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, vt sit licitum tres comites habere debet, iustitiam, iudicium, & veritatem.*

2 *Iuramentum quid sit.*

3 *Iuramentum est duplex assertorium, & promissorium.*

4 *Iuramentum etiam tripliciter diuiditur, in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & non solemnizatum, & nec deliberatum, nec solemnizatum.*

5 *Iuramentum nouem de causis efficitur licitum.*

6 *Iuramentum pluribus etiam de causis illicitum efficitur.*

7 *Iuramenta irritantur à papa, qui solus à iuramento licito absoluere potest.*

8 *Iuramenta seruorum à dominis possunt irritari.*

9 *Iuramenta vxoris à marito possunt irritari.*

10 *Iuramenta monachorum possunt abbates, & alij eorum superiores irritare.*

11 *Episcopi à iuramentis ante periurij incursum, absoluere possunt.*

Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.

12 *Iuramenta sub pluribus, & diuersis formis præstantur.*

13 *Iuramenti forma, quod imperator papæ præstare tenetur.*

14 *Iuramenti forma, quod reges papæ præstare tenentur.*

15 *Iuramenti forma, sub qua episcopi papæ obedientiam præstant.*

16 *Episcopi Apostolorum limina, singulis triennijs visitare tenentur.*

17 *Episcopi possessiones ecclesiarum, de nouo infeudare, aut alienare non possunt.*

18 *Vasalli iuramentum sub qua forma præstetur.*

19 *Fœmina quandoq; est capax feudi, & iuramentum præstat fidelitatis.*

20 *Iuramentum fidei professionis, qui doctores præstare teneantur.*

Fidei

21 *Fidei professionem doctorandi emittere tenentur.*
22 *Episcopi, & vicarij non recipientes à doctoribus, & scholaribus fidei professionem, in graues censuras incurrunt.*
23 *Fidei professionis forma quæ sit.*
24 *Fidei professionem ad cathedrales, & alias ecclesias assumendi, qui emittere teneantur.*
25 *Fidei professio à quibus infra duos menses præstari debeat.*
26 *Canonici fidei professionem non emittentes, non faciunt fructus suos.*
27 *Canonici fidei professionem non emittentes, fructus prabendæ amittunt.*
28 *Iuramentum, an sit licitum vel ne, cognitio spectat ad forum ecclesiasticum.*

SPonsalia, de quibus proximè egimus, sæpè firmantur iuramento, quare de iuramento hic dicere opportunum censemus. Iuramentum
1 ideò, vt sit licitum, † tres comites habere debet, iudicium, iustitiam, & veritatem, hoc est, vt verum sit, quod iuratur, vt sit iustum, & cum reuerentia debita deo fiat, & non leuiter, sed discretè, & ex causa necessaria, considerando locum, causam, tempus, & cæteras circunstácias, vt cum iudicio non præcipitanter, & temerè feratur. c. & iurabunt. 22. q. 1. Nauar. in c. 12. nu. 3. tom. 3. & Graff. decis.
2 aur. c. 3. n. 3. & 4. lib. 2. par. 2. † & iuramentum est assertio, vel negatio de aliquo licito possibili, & honesto, sacræ rei attestatione firmato, Hostien. in sum. nu-
3 me. 1. de iureiur. † & est duplex, assertorium, & promissorium, assertorium aliud de calumnia, & aliud de ueritate dicenda, & promissorium de faciendo, de persoluendo, de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, & his similia, vt per eundem Hostien. §, quot sunt species. nu. 3. eo. tit.
4 Iuramentū † diuiditur etiam in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & nó solemnizatum, & nec deliberatum nec solemnizatum. Deliberatum & solemnizatum est, quando testes iurant ad sancta dei euangelia in præsentia iudicis, uel aliquis præstat iuramentum litis decisiuum. Deliberatum, & non solemnizatum, quando quis in occulto iurat aliquid cum deliberatione, intendens illud per diuinæ ueritatis testimonium confirmare. Non deliberatum, nec solemnizatum, est, quando quis iurat in sermone non attendens quem inuocat, & ad quid, sed ex quadam consuetudine. Turrecrem. in c. habemus. nu. 3. 22. q. 1. & Graff. decis. 16. nu. 1. lib. 2. par. 1.
5 Licitum efficitur † iuramentum nouem de causis, septem propter

propter bonum introducẽdum, & duabus propter malum amouendum. Primò, pro ueritate confirmanda, ut c. non est. 22. q. 1. c. quanquam. 14. q. 2. & c. fi. de iur. iur. Secundò, pro ueritate declaranda, quia in ore duorum, uel trium stat omne uerbum. c. licèt. de testi. Tertiò, pro pace confirmãda. c. omne quod. 22. q. 1. Quartò, pro amicorum animis conciliandis. eo. c. omne. & c. nouit. de iudic. Quintò, pro fidelitate seruanda, pro quã uenerũt senes Israel ad regem, qui percussit cum eis fœdus coram domino. 2. reg. c. 5. & c. significasti. de elect. Sextò, pro fide, pro obedientia, & pro unitate, sicut iurauerunt uiri Galilæi ad Iepte. iud. c. 11. & c. significasti. §. aiunt. uers. hoc nimirum. de elect. Septimò, pro consuetudine ecclesiæ seruanda, pro qua canonici cathedralium iuramẽtum præstant, & filij Israel data lege iurauerunt se domino seruituros, Exod. c. 24. Octauò, pro calumnia euitanda, ut quando prẽstatur iuramẽtum de calumnia, quod prẽstari potest in qualibet parte litis, tàm ante, quàm post litis contestationem. c. 1. de iur. calum. in 6. Nonò, pro infamia tollenda, quæ iuramento, & testibus purgatur. ut extr. de purg. canon. per tot. unde uersus, Pax, & fama fides, rèuerentia, cautio damni, Defectus ueri, sibi poscunt magna caueri. glo. in c. significasti. in uerb. pro unitate. de elect. & in c. nullus. de iur. iur. & Graff. decis. aur. c. 15. nu. 5. par. 1. lib. 2.

6 Illicitum † iuramentum pluribus modis dicitur, primò, ex persona iurantis, ut sunt impuberes, quorum iuramenta non tenent. c. pueri, & c. honestum. 22. q. 5. & l. qui iurasse. ff. de iure iur. Secundò, est illicitum ex persona, cui iuratur, ut cum clericus in manibus laici iurat, quod non licèt. c. nullus. 22. q. 5. Tertiò, ex causa turpi obligatoria ad hoc impellente, ut quando Herodes filiæ saltatrici iurauit, licèt tolerabilius fuisset promissum non facere, quàm facere, quod turpe fuit, c. unusquisque. 22. q. 4. & c. innocens. §. unde, uers. est enim. 22. ea. qu. 4. Quartò, ex modo est illicitum, ut quando temerè, uel indiscretè, aut sine necessitate iuratur; ut fecit Iepte, qui indiscretè iurauit, se immolaturum, quod ei uictori redeunti de prælio primiùs occurrisset, qui filiam unicam, quæ ei primo præ gaudio illius uictoriosi aduentus occurrit, occidit, c. si non licèt. §. sed his exceptis. 23. qu. 5. d. c. unusquisq; & c. ita ergo. ea. 22. q. 1. Quintò, est illicitum ex tempore, ut si dominicis, uel alijs festis & prohibitis diebus iuretur. ut c. decreuit, ea. 22. q. 5.

7 Irritatur † iuramentum à pluribus, Primò, à papa, cuius au-

ctoritate

ctoritate penitus illicita iuramenta irritantur. c. auctoritatem. 15. q. 6. & subditos excommunicatorum excommunicationem contemnentium, à iuramento fidelitatis absoluit, ut subditos magnorum principum, contra quos ad aliam executionem deueniri non potest, per tex. in c. nos. ea. q. 6. et solus papa à iuramento licito absoluere potest.
8 c. alius. ea. q. 6. † Secundò, iuramenta seruorum possunt à dominis irritari, arg. c. si seruus scié
9 te. 54. dist. † Tertiò, iuramentum vxoris, quia sui iuris non est, à marito irritari potest. c. manife-
10 stum, 33. q. 5. † Quartò, iuraméntum monachi à suo abbate. c. mo
11 nacho. 20. q. 4. † Quintò irritari potest iuraméntum ab episcopo, qui quotiescunque ex parte recipientis iuraméntum habet iniquitaté, absoluere potest. c. si vero, & c. uerum, de iureiur. & Graff. decis. aur. c. 18. num. 33. par. 1. lib. 2. & à simplici iuramento ante incursum periurij in pluribus casibus episcopus absoluere potest, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. c. quanto. de iureiur. & gl. in c. dilecti. in ver. iuramenti. de maior. & obed.
12 Diuiduntur † iuramenta in multas, & varias formas, de quibus per Felin. in eod. c. dilecti. nu. 1. & præstatur iuramentum, quandoq; à supremis principibus. Illud enim præstat futurus imperator sub forma se-
13 quenti. † Ego N. Romanorum rex, annuente domino futurus imperator, promitto, spondeo, & polliceor, atque iuro, coram Deo, & beato Petro, me de cætero protectorem, & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Romanæ ecclesiæ in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis, custodiendo, & conseruando promissiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire, & posse meum, recta, & pura fede, sic me Deus adiuet, & hæc sancta Dei euangelia. vt in clem. vni. post med. ver. Ego N. de iureiur.
14 Præstatur † iuramentum à rege forma sequenti. Ego N. Deo annuente futurus rex N. profiteor, & promitto coram Deo, & angelis eius deinceps legem, iustitiam, & pacem, ecclesiæ dei, populoq; mihi subiecto, pro posse, & nosce facere, ac seruare, saluo condigno misericordiæ dei respectu, sicut in consilio fidelium meorum melius potero inuenire, pontificibus quoque ecclesiarũ dei, condignum & canonicum honorem exhibere, atque ea, quæ ab imperatoribus, & regibus ecclesijs collata, & reddita sunt inuiolabiliter obseruare, abbatibus, comitibus, & vassallis meis, congruũ honorem secundum consilium fidelium meorum præstare, sic me

me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euangelia, vt in pont. Rom. Clem. viij. iussu edito. fol. 128.

15 Ab episcopis † autem præstatur in forma sequenti. Ego N. electus ecclesiæ N. ab hac hora inantea fidelis, & obediens ero beato Petro Apostolo, sanctæq; Romanæ ecclesiæ, & D.N.D.N. papæ N. suisque successoribus canonicè intrantibus; non ero in consilio, aut consensu, vel facto, vt vitam perdant, aut mēbrum, seu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel iniuriæ aliquæ inferantur, quouis quæsito colore, consilium vero, quod mihi crediturí sunt per se, aut nuntios suos, seu literas ad eorum damnum me sciente nemini pandam, papatum Romanum, & regalia sancti Petri, adiutor eis ero ad retinendum, & defendendum, saluo meo ordine, contra omnem hominem, legatum Apostolicæ sedis in eundo, & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo, iura, honores, priuilegia, & auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ domini nostri papæ, & successorum prædictorum conseruare, defendere, augere, & promouere curabo, neq; ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum dominum nostrum, vel eandem Romanam ecclesiam aliqua sinistra, uel præiudicialia personarum iuris, honoris, status, & potestatis eorum machinentur, & si talia à quibuscunque tractari, uel procurari nouero, impediam hoc pro posse, & quantocitius potero significabo eidem domino nostro, uel alteri per quem possit ad ipsius notitiam peruenire, regulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, siue dispositiones, reseruationes, prouisiones, & mandata Apostolica, totis uiribus obseruabo, & faciam ab alijs obseruari, hæreticos, schismaticos, & rebelles eidem domino nostro, uel successoribus prædictis, pro posse persequar, & impugnabo, vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præ-

16 peditione, † Apostolorum limina singulis triennijs personaliter per me ipsum visitabo, & domino nostro, ac successoribus præfatis rationem reddam de toto meo pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ ecclesiæ statum, ad cleri, & populi disciplinam, animarum demq; quæ meæ fidei traditæ sunt salutem quouis modo pertinentibus, & vicissim mandata apostolica humiliter recipiam, & quam diligentissimè exequar, quòd si legitimo impedimento detentus fuero, prædicta omnia adimplebo per certum nuncium ad hoc speciale mandatum habentem de gremio mei capituli, aut aliũ in dignitate ecclesiastica constitutum

stitutum, seu aliàs personatum habentem, aut his mihi deficientibus per diœcesanum sacerdotẽ, & clero deficiente omnino per aliquem alium presbyterum secularem, uel regularem spectatæ probitatis, & religionis de supradictis omnibus plenè instructum, de huiusmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes ad S.R.E. cardinalẽ proponẽtem in congregatione sacri concilij, per supradictum nuncium transmittendas,
17 † Possessiones verò ad mensam meam pertinẽtes non vendam, nec de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiã cum consensu capituli ecclesiæ meę, inconsulto Romano pontifice, & si ad aliquam alienationem deuenero, pęnas in quadam super hoc edita constitutione contentas, eo ipso incurrere volo, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euangelia. vt in eo. Pontif. fol. 79.
18 Iuramentum, † autem vassalli, quo fidelitas præstatur, in se habet, quod qui domino suo fidelitatem iurat, sex semper in memoriam debet habere, incolume, tutum, honestum, vtile, facile, possibile, sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat etiã id, quod bonum est, vltra sex supradicta consilium etiam, & auxilium domino suo fidele præstare tenetur, si benficijs dignus vult videri, & saluus esse de fidelitate iurata. c. de forma. 22. q. 5. c. 1. de form. fidel. & c. 1. de
19 nou. form. fidel. in us. feud. † Et quia ardua est quæstio, an, & quo modo fęmina sit capax feudi, & iuramentum fidelitatis præstare possit, de qua per Iser. & Iac. de S. Georg. in tract. de feud. fœmina tamen est capax feudi, & ad præstandum homagium, vel fidelitatis sacramentum, admittitur etiã abbatissa, vel priorissa monialium pro feudo, quod monasterium suum tenet ab aliquo principe, seu domino temporali. cap. vnic. §. verum quando. de stat. reg. in 6.
20 Et Pius iiij. † motu proprio statuit, & ordinauit, quòd nullus doctor, magister, regens, vel alius cuiuscunque artis, & facultatis professor, secularis, vel cuiusuis ordinis regularis, in quibusuis studiorũ generalium vniuersitatibus, aut gymnasijs publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris cathedram assequi, uel iam obtentam retinere, seu aliàs theologiã canonicam, vel ciuilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunq; locis etiam in ecclesijs, monasterijs, aut conuentibus regulariũ quorumcunque publicè, vel priuatè in quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel
21 exercere. † Neque doctores ipsi,

vel alij superiores ad alium gradum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere, neque doctores, magistri, & scholares ad electionem alicuius in rectorem, uel cancellariũ vniuersitatis, aut gymnasij procedere, nec ipsi scholares, vel alij gradus huiusmodi palàm, uel priuatim recipere valeant, nisi ante illorum receptionem, uel admissionẽ in ordinarij loci, vel eius in spiritualibus vicarij manibus catholicã fidem, verbis iuxta formæ infrascriptę tenorẽ conceptis palam, & solemniter profiteantur, vt in literis Apostolicis Pij iiij. incipien. in sacrosancta beati Petri circa princ. Et in
22 euentum † contrauentionis episcopi interdicti pœnam ab ingressu ecclesiæ, inferiores verò excommunicationis latæ sententiæ, priuationisq; omnium, & singulorum, dignitatum, beneficiorum officiorũ, & feudorum eo ipso pœnas incurrunt, vt in eisdem literis. §. ac omnibus. in Bull. Rom. c. 112. tenoris infrascripti.

23 Forma † autem dictę professionis fidei hæc est. Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia vtitur; videlicet Credo in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ visibilium omnium, & inuisibilium, & in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, & Homo factus est; Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus, & sepultus est; Et resurrexit tertia die secundum scripturas; Et ascendit in cœlum sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis, & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre filioque procedit; Qui cum patre, & filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas, Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. Amen. Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasq; eiusdem ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia

ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum admitto, nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè, & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licèt non omnia, singulis necessaria, scilicet, baptismum, confirmationem, eucharistiam, penitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium, illaque gratiam conferre, & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse, receptos quoque, & approbatos, ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula, quę de peccato originali, & de iustificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt amplector, & recipio. Profiteor pariter in missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro viuis, & defunctis, atque in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vnà cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat. fateor etiam sub altera tantùm specie, totum atque integrum Christum, verumq; sacramentum sumi, constanter teneo, purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs iuuari: similiter, & sanctos vnà cum Christo regnantes venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes deo pro nobis offerre, atq; eorũ reliquias esse venerandas. Firmiter assero, imagines Christi, ac deiparæ semper virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque vsum christiano populo maximè salutarem esse affirmo; sanctam, catholicam, & Apostolicam Romanam ecclesiam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnosco, Romanoque pontifici beati Petri Apostolorum principis successori, ac Iesu Christi vicario veram obedientiam spondeo, ac iuro; Cætera item omnia à sacris canonibus, & œcumenicis concilijs, & præcipuè à sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atq; profiteor, simulque contraria om-

nia, atque hæreses ab ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reijcio, & anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & ueraciter teneo, eandem integram, et immaculatam usque ad extremum uitæ spiritum constantissimè deo adiuuante retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit teneri, doceri, et prædicari, quantùm in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, uoueo ac iuro. sic me Deus adiuuet, et hæc sancta Dei Euãgelia. ut in eo. c. 12.

24 Omnesque † quos cathedralibus, et superioribus ecclesijs, uel quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus, et alijs quibuscunque beneficijs ecclesiasticis curam animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ ecclesiæ obedientia permansuros, spondere, et iurare tenentur, conc. Trid. in c. 1. circ. med. c. 12. de reform. sess. 24. et

25 Pius iiij. † in eo. Bul. Rom. c. 114. et ad minus infra duos menses a die adeptę possessionis in manibus episcopi, uel eo impedito corã generali eius vicario eandem tenentur orthodoxę suę fidei publicam facere professio-

26 nem, † canonici uerò nõ solùm coram episcopo, sed etiam in capitulo idem facere tenentur, alioquin prædicti omnes prouisi, ut supra, fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur. conc. Trid. eo. c. 12. §. prouisi

27 autem, † et fructus præbendæ tantùm hoc casu amittunt, qui sine auctoritate papæ remitti non possunt. conc. Trid. in decis. super eo. c. 12. et in Bull. c. 12. et 114. et quod teneantur fidei professionẽ emittere, fuit etiam super eo. c. 12. à sacra congreg. decisum, sub tit. Vercellen. & Cremonen. & vbicunq; dubita-

28 tur, † an iuramentũ sit licitum uel illicitum, & ideò seruãdum, vel non seruandum, ad papam, & forum ecclesiasticum tantùm cognitio spectat. c. venerabilem circa fin. et ibi Innoc. n. 6. et abb. nu. 13. de elect. et hæc breuiter de iuramentis mihi dixisse sufficiat.

DE

DE VOTO, ET VOTI DISPENSATIONE Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

1 VOTVM quid sit.
2 Votorum plures sunt species.
3 Votum necessitatis, est illud, quod quis in baptismo emittit.
4 Votum voluntatis, est illud quod quis voluntariè emittit.
5 Votum voluntarium est duplex, solemne, & simplex.
6 Votum simplex est duplex, tacitum, vel expressum.
7 Votum, iuramentum, pactum, consuetudo, & lex, quando seruari non debeant.
8 Votum, vt sit validum, considerata tantummodo persona vouentis, tria requiruntur.
9 Votum vouere non potest episcopus, per quod vinculum, inter ipsum, & suam ecclesiam dissoluitur.
10 Vouere non potest monachus sine consensu sui abbatis.
11 Votum peregrinationis, clericus secularis sine consensu sui episcopi emittere non potest.
12 Vir, & vxor quæ vouere non possint.
13 Impuberes, quando validè vouere possint, vel non possint.
14 Vouere non potest seruus quicquam, quo seruitium domini minuatur.
15 Voto nemo potest se firmiter obligare in his, in quibus alteri subijcitur, sine illius consensu.
16 Vota sub pœna peccati mortalis sunt seruanda, & quàmprimum etiam implenda.
17 Votum metu factum, quando non obliget.
18 Matrimonium metu factum, non tenet.
19 Puella meticulosè monasteriũ ingressa, cum habitus ante legitimam ætatem professionis gestatione, potest exire, & habitum dimittere.
20 Votum factum in minori ætate, non obligat adueniente pubertate, nisi ratificetur expressè.
21 Votum irritare possunt ij, in quorum potestate vouentes existũt.
22 Obligatio semel extincta, nunquam reuiuiscit.
23 Vota necessitatis irritari, aut cõmutari non possunt.
24 Votum propria auctoritate, in melius potest commutari.

25 Voti

25 *Voti commutatio in æquale opus ex aliqua causa rationabili, & cum superioris auctoritate fieri debet.*

26 *Voti commutatio fieri debet habita ratione loci, temporis, & aliorum.*

27 *Voti commutatio quando expensarum itineris ratio est habenda, expensę & labores in eundo tantùm, non redeundo sunt considerandæ.*

28 *Votum factum intuitu certę personæ, vel loci cōmutari potest.*

29 *Legatum ad vnum vsum factum regulariter episcopus commutare non potest.*

30 *Missarum celebrandarum numerus quando, & quomodo reduci possit.*

31 *Commemoratio defunctorum in reductionem missarum semper facienda.*

32 *Missarum celebrandarum numerus, ab episcopis, non autem ab inferioribus reduci potest.*

33 *Missarum reductio de quibus fieri possit.*

34 *Commutatio voluntatis defuncti super relictis ad vsus pios ab inferiore à papa fieri non potest.*

35 *Dispensare an possint episcopi contra constitutionem beneficij.*

36 *Missarum reductio difficiliùs permittitur, quàm reductio eleemosinarum, & anniuersariorum.*

37 *Missarum numerus pro quibus legatum ad illas celebrandas non sufficit, reduci potest.*

38 *Commemorationibus pro animabus defunctorum fiendis, quomodo satisfieri possit.*

39 *Missarum reductiones indebitè obtinentes, furtum committunt.*

40 *Restitutio missarum iniustè reductarũ, quomodo fieri debeat.*

41 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*

42 *Actus contra legem gestus est nullus.*

43 *Missarum onera beneficijs imposita, quomodo probari possint.*

44 *Restitutio aduersus præscriptionem quadragenariam ecclesiæ datur.*

45 *Alleganti, onus probandi incumbit.*

46 *Missæ, ob tenuitatem fructuum beneficiorum, an sint reducẽdæ.*

47 *Testatoris dispositio ad pium vsum facta, pro lege est seruanda.*

48 *Legata pecunia ad certum vsum pium, quando episcopus possit testatoris voluntatem commutare.*

49 *Commutare quando possit episcopus legatum speciale, ecclesiæ factum.*

50 *Commutare quando possit episcopus legatum pecuniæ factum pro construendo monasterio.*

51 *Commutare quando possit episcopus legatum factum pro fundanda ecclesia, vel oratorio in certo loco.*

52 *Commutari quãdo possit per episcopum legatum, ad certum vsum*

vsum pium factum.
53 *Dispensare potest episcopus ab omnibus votis, in quibus non est ei facultas prohibita.*
54 *Dispensare non possunt episcopi, super quinque votis.*
55 *Dispensare non potest episcopus super voto solemniter emissio, per sacri ordinis susceptionem.*
56 *Dispensare potest papa, vt de monacho non monachum faciat.*
57 *Monachus ex dispensatione Apostolica vxorem duxit, & filiam suscepit, quæ in regno successit.*
58 *Sebastiani Portugaliæ regis mors.*
59 *Regno Portugaliæ vacante prætendentes plures.*
60 *Philippus secundus Hispaniarum Rex, possessionem regni Portugaliæ nactus fuit.*
61 *Ducis Gioiosæ mors in prælio.*
62 *Milites ordinis S Ioannis Hierosolymitani, tria vota substantialia emittunt.*
63 *Dispensatum fuit Apostolica auctoritate, cum fratre ordinis Hierosolymitani, vt pro publica vtilitate matrimonium contrahere posset.*
64 *Frater ordinis capucinorum, ob publicam vtilitatem, ex sedis Apostolicæ facultate dux exercitus efficitur.*
65 *Monachus causa maioris, & melioris boni, à papa eximi potest à voto religionis.*
66 *Voti dispensatio, vt sit legitima, requiritur non solùm spiritualis potestas, sed etiam iusta, & necessaria causa.*
67 *Voti vinculum, à vinculo iuramenti non differt.*
68 *Dispensandæ à voto causæ, quæ sint.*

1 Voto † plures obligantur, & quia voti vinculum, à vinculo iuramenti non differt, vt infrà demonstrabitur, post iuramentum, de quò supra verba feci ad præcedentia continuando, nunc de voto est agendum. Votum autem est alicuius rei licitæ faciendæ, vel non faciendę, cum deliberatione animi deo facta pollicitatio. Hostien. in sum. de vot. & vot. redempt. n. 1. & Bart. in repet. l. 1. nu. 67. C. de sacr. sanct. eccl. Votorum plures
2 sunt species, plures vouere possunt, pluribus casibus votum emitti, irritari, redimi, commutari, & dispensari potest. vt per Host. in sum. eod. tit. Votorum
3 species sunt duæ, † vnum est necessitatis, & est illud, quod quis promittit in baptismo, vt abrenunciare sathanæ, & pompis eius, tenere fidem, seruare decalogum, & alia, sine quibus homo saluari non potest. c. primum. & c. paruuli. de consecr. dist. 4. & Host. eod. tit. nu. 2. Alterum est
4 votum † voluntatis, & dicitur illud, quod quis voluntariè emittit, & ad quod quis ante votum non

non tenebatur, sed post votum astringitur, & sunt ea, de quibus psal. 75. vouete, & reddite domino deo vestro. & c. magnè. de vot. & vot. redempt.

5 Voluntarium † votum est duplex, alterum quidem solemne, & alterum simplex. Nauar. de secun. præcep. c. 12. nu. 32. uers. decimotertiò. Solemne est, quod solemnizatur per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, uel tacitè factā alicui de religionibus per sedē Apostolicam approbatis. c. 1. de

6 vot. in 6. Simplex † votum est duplex, tacitum, vel expressum. tacitum, quod sola mēte deo fit, expressum, ubi uerba, aut scritura accedit. Sot. in 4. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. uers. ad solutionem. & Graff. deci. aur. c. 21. num. 9.

7 part. 1. lib. 2. & vbicunq; † vouens, uel promittens aliquid facere, quo facto salus spiritualis, uel corporalis adimitur, uel peccatum mortale incurreretur, non est votum seruandum, neq; iuramentum, neque pactum, neque consuetudo, neque lex, neque præceptum, neq; aliquod aliud vinculum fraternitatis. c. inter cætera. c. fin. §. vnde datur. 12. quęst. 4. c. quando. de iureiur. & Graff. d. c. 21. nu. 7.

8 Ad voti ualiditatem † considerata tantūmodo persona vouentis, tria requiruntur, videlicèt, rationis deliberatio, propositum uoluntatis, & promissio, in qua voti ratio perficitur, quæ tria non multa indigent deliberatione, sed subitò fieri possunt. Siluest. in uerb. iuramentum. 4. nu. 9. quem sequitur. Graff. eo. c. nu. 2. sed non omnes habent potestatem vouendi, quia sex genera personarum vouere non possunt.

9 Primò, † episcopus votum, per quod uinculum inter ipsum, & suam ecclesiam contractum dissoluitur, emittere prohibetur, nec etiam aliud, per quod ecclesiæ suæ grauiter præiudicetur, vnde votum peregrinationis, per quod diu ab ecclesia sua abesse deberet, sine licentiæ papæ emittere non potest. c. nisi cum pridem. in fin. de renunciat. cap. sicut nostris. & ibi glos. in verb. in damnum. de iureiuran. c. magnæ. de vot. & vot. redempt. & c. licet. de regul. emittere tamen potest votum abstinentiæ, & elæmosinę, ac omne votum, per quod bonum præbeat exēplum. d. c. magnæ. Host. in sum. de vot. §. quis vouere possit. num. 7. & Graff. decis. aur. c. 12. num. 13. par. 2. lib. 2.

10 Secundò, † monacho non licèt vouere sine consensu sui abbatis, & si uouerit irritandum erit. c. voto. 20. q. 4. & S. Thom. 2. 2. q. 88. artic. 8. similiter nec abbates sine consensu suorum superiorum. abb. in c. scripturæ. in fin. de vot.

11 Tertiò, † nec clericus secularis

ris uotum peregrinationis sine sui episcopi consensu emittere potest, sed uotum continentiæ, & religionis, eidem emittere licet.c.duæ sunt.19.quęst.2.c.non oportet.de consecr.dist.5.Innoc. in c.scripturę.num.3.& ibi abb. n.9.de uot.pręsertim si habet beneficiũ,quod personalẽ residentiam requirat.c. admonet .ubi etiam glos. in uerb. inconsulto de renunc.

12 Quartò, † vir, & uxor non possunt uouere abstinentiam, uel peregrinationem, unus sine consensu alterius, excepto uoto peregrinationis ultramarinæ, quod uiri,& mulieres altero inuito,si sunt potentes,facere possunt.Innoc.in d.c. scripturæ. nume.3.uers.uir autem. & ibi abb. num.8.

13 Quintò, † uouere ualidè non possunt impuberes sine tutoris, uel patris auctoritate.ca.1. & 2. 20.q.2.nec pubes filiusfamilias, excepto uoto religionis,quod libere emittere potest, sine consensu patris.Hostiens.in sum.§.si quis uouere.nu.7. uers. sed nunquid.de uot.sed hodie non sufficit pubertas, quia religionem nemò prefiteri potest ante annũ decimumsextũ expletum. conc. Trident.c.15. de reg.& monia. session. 25.

14 Sextò,† nec seruus uouere potest quicquam, quo minuatur seruitiũ domini. c.si seruus. 54. dist.c.mulieres.& c. relatum. de sent.excom.& Innoc.in d.c.scripturę. nu. 3. & nemò potest per

15 uotum † se firmiter obligare in his, in quibus alteri subijcitur, sine cõsensu sui superioris.Num. c. 30. Quòd autem non possit quis per promissionem se firmiter obligare ad id, quod est in potestate alterius,sed ad id tantùm,quod est in sua potestate, quoniam qui est subiectus alteri, quantum ad ea,in quibus est subiectus,nõ potest facere,quòd uult sed dependet à uoluntate alterius, quapropter ac ratione uouere nõ possit,tenet S.Thom. d.q.88.art.8.

16 Vota,† sub pęna peccati mortalis sunt seruanda, & quàmprimum etiam implenda.S.Thom. ead.q.88.art 3.& in proprijs terminis. Sot. de iust. & iur. lib. 7. q.2. art.1. & uotum non adimplere est contra dei charitatem, & in genere peccatorum mortalium. Graff.decis.aur.eod.c.22.

17 nu.1.sed uotum † metu factum non obligat uouẽtem, si talis sit metus,qui in constantem virum cadere possit, quod boni uiri arbitrio est remittendum.l.inter positas. in uerb. cruciatum.ff. ex qui.cau.maior.abb.in c.cum uirum.nu.8.de regul.glo.in c.cum dilectus.in uer.metus mortis.de his,quæ ui met. ue ca. & minor metus cadit in fœminam, quàm in uirum propter fragilitatem sexus. glos. in c. cum locum. in uer.metus.& ibi abb.de spons.

 & Pa-

& Parif. confil. 26. numer. 64. lib.3.

18 Nec † matrimonium metu contractum tenet. d. c. cum locum. c. requifiuit. & c. gemma. eod.tit.de fponf.Ideò puella me-
19 ticulosè † monafterium ingreffa cum habitus fufceptione, & ante legitimam ætatem profeffionis geftatione poteft exire,& habitum dimittere, quia cum habitus probationis, qui defertur ante profeffionis emiffioné, fit diftinctus ab habitu profeffionis,per illius geftationem nõ inducitur aliqua ratificatio,quia
20 ad hoc, vt factum † in minori ætate obliget,adueniente pubertate,requiritur,vt ratificetur expresfè, vel faltem perfeueret per totum annum decimumfextum,à conc. Trid. præfcriptum, vt in d.c.15.& per abb.in c.fignificatum. num.5.de reg. & quantocunque tempore quis geftauerit habitum probationis patenter diftinctum ab habitu profeffionis,non cẽfetur emittere profeffionem,nec obligatur religioni in genere, neq; in fpecie, fed poteft redire ad feculum.Innoc. in c.ex parte.in fi.quem fequuntur.Io.Andr.in fin. Anchar.nu.5. abb.nu.3.uerf. fecundo cafu. de reg. & Nauar. conf. 25.nu.3.de vot.lib.3.

21 Irritare votum, † eft ipfum infringere,& caffare,vt amplius ligãdi vim non habeat, & hoc poffunt ij, in quorum poteftate funt vouentes,vt pater,& eo deficiente,mater, fi eft tutrix filiorum,& ipfi tutores, uel curatores,maritus,dominus,abbas,& alij, prçlati religioforũ, in ijs,in quibus vouentes eis fubijciuntur.c.puella.20. q. 2. c. manifeftum.c. noluit. 33. q.5. & femel legitimè irrita,femper irrita manent, nec incipiunt obligare, poftquam illi liberantur à fubiectione irritantium, quia obli-
22 gatio † femel extincta nunquã reuiuifcit. Syluest.qui hanc dicit communem. in verf. religio. 2. q.15.uerf.fed fi impubes.& uer. votum.4.q.2. verf. quintum.& Graff.decif.au.c.29.per tot.parte 1.lib.2.

23 Vota neceffitatis,† quæ emittuntur in baptifmi fufceptione, nec irritari, neque commutari poffunt, vt in c. funt quædam. iunct. glof. in uer.debemus. 17. quæft.1. Nam commutatio voti, vel redemptio exigit, vt id, in quod votum eft commutãdum, aut reducendum æquè bonum fit,aut melius,quàm id,quod vouit. Nauar.in Manual.c.12.nu-
24 mer.63. Propria † auctoritate in melius votum commutari poteft,quia propofitum,aut promiffum infringere nõ creditur, qui illud in melius commutat.c.peruenit.de iureiur.Caiet.2.2.q.88. articul.12.& Graff. c.30. par.1. lib.2.nu.1. Et quæcunq; uota fimplicia in feculo facta, fiue perfonalia, fiue realia ingreffu

religio-

religionis extingui censentur. S.Thom.2.2.q.88.art.12.

25 Commutatio † uoti in ęquale opus, fieri debet ex aliqua causa rationabili, & cum superioris auctoritate.c.1.ex.de uot.& uot. redempt.& Caiet.2.2.quęst. 88. art. 12. quæ auctoritas requiritur etiam, quando dubitatur, an in ęquale, uel melius commutetur.Sot.lib.7.q.4.art.3. & Graff. ead.q.30.num.6.& in uoti com-
26 mutatione † locus, tempus, labor, sumptus in itinere faciendi, prętet illos, quos domi suę fecisset, corporis afflictio, & alia similia sunt subtiliter consideranda, ut in ęquipollens possint commutari.
27 Quando † uerò iubilei, aut priuilegiorum uigore commutatio fieri potest, confessarius ad expensas, & labores in eundo tantùm, nō autem in redeundo rationem habere debet, quia uouens solùm ire, nō autem redire uouit, & his omnibus consideratis, confessarius debet in aliud pium opus dictas expensas, & labores commutare, ut in tantam quantitatem pecuniæ puellę nupturę, uel in fabricam, aut restaurationem alicuius ecclesiæ, seu quid simile tradendam conuertere. Aut uotum peregrinationis in aliud opus, in quo persona exerceatur, & fatigetur, ut in operibus corporalibus pro aliqua fabrica ecclesiastica, uigilijs, orationibus, & ieiunijs. Ant. de But. in c.magnę. nu.6.de uot.& uot.redempt.& Graff.eod.c.30.nu.10.

28 Commutari † etiam potest uotum factum intuitu certę personæ, uel loci, ut de dando aliquid tali pauperi, uel tali ecclesię, quia est promissio facta deo. S.Thom. 2. 2.q. 88. & cum deo satisfiat per commutationem in ęquale, auctoritate episcopi absq; consensu illius personæ, uel ecclesiæ (dummodo causa subsit ex parte uouentis) fieri potest commutatio. Graff. d. c. 30.nu.12.& Nauar.de red.eccl. q.1.mon.60.nu.1. inquit, quòd à papa potest commutari, sed puto ab episcopo cōmutari posse, de consensu uouentis, cum tali loco, uel personæ, non sit ius quæsitum, quasi res deuota sit sua, quia nec eis, nec aliquibus pro eis acceptantibus, sed deo sit facta pollicitatio. Graff. c. 1. nu.11.& donans aliquid alicui, ut post aliquod tempus perueniat ad aliquam ecclesiam, potest illus onus remittere, donatario consentiente, non obstante quòd ecclesiæ sit quæsita utilis actio.Bart.in l.qui Romę.§.Flauius.n.1.& ibi Ias.qui hanc dicit esse communem opinionem. nu.14.ff.de uer.oblig.& Nauar. eod.mon.60 nu.2.

29 An autem † possit episcopus legatum ad unum usum factum in alium mutare. Regulariter non potest, sed requiritur sedis Apostolicæ auctoritas, clem.quia

contingit, vbi etiam glo. in ver. sedis Apostolicæ. de relig. dom. Felin. in c. cum accessissent n. 17. in fin. de const. & ibi Dec. nu. 11. Couar. in c. tua. nu. 7. de testam.

30 Verùm, † cùm in quibusdam ecclesijs sępe contingat, vel tam magnum missarum celebrãdarum numerum ex varijs defunctorum relictis impositum esse, vt illis singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosinam huiusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, vt non facilè inueniatur, qui velit huic se muneri subijcere, unde depereunt piæ testantium voluntates, & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur; Ideò sancta Tridentina synodus cupiens hæc, ad pios vsus relicta, quò pleniùs, & vtiliùs potest, impleri, facultatem dedit episcopis, ut in synodo diœcesana, itemq; abbatibus, & generalibus ordinũ, vt in suis capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia in prædictis ecclesijs, quas hac prouisione indigere cognouerint, statuere circa hæc quicquid magis ad dei honorem, & cultum, atque ecclesiarum vtilitatem viderint

31 expedire, ita tamen, vt † eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ipsa ad pios vsus reliquerunt, vt in c. 4. de reform. sess. 25. & hic de pluribus dubitatur.

32 Primò, † an facultas episcopis abbatibus, & ordinum generalibus in præmissis concessa, se extendat etiam ad inferiores, nempè ad præpositos, rectores, priores, & alios collegiatarum, aut aliarum ecclesiarum superiores? At cum sacrum concilium de inferioribus non loquatur, nec nos facultatem huiusmodi ad illos extendere debemus. Et quòd inferiores non compræhendantur, fuit à sacra congregatione declarãtum super eod. c. 4. §. nec habere. vers. capitulis generalibus.

33 Secundò, dubitatur, † an dictum decretum extendatur, & procedat tam in missis testamẽto, vel legato sine titulo beneficij ecclesiastici relictis, quàm in illis, quæ ex fundatione aut dotatione ecclesiæ, seu altari celebrari debent. Et quamuis eadem ratio militare videatur. & vbi militat eadem ratio, idẽ ius statui debeat; à verbis tamen cõcilij non est recedendũ, quod cum tantummodò disponat super onere missarum, quæ ex varijs defunctorum relictis in quibusdã ecclesijs sunt celebrãdæ, & facultas sit restricta, vt ibi, statuere circa hæc, non possunt circa alia quidquam decernere, seu ordinare. Quòd autem ex dicto decreto. c. 4. nõ competat episcopo facultas diminuen-

minuendi onus à testatore impositum hæredibus pro certis missis, & anniuersarijs celebrandis, eleemosinisque erogandis pauperibus, neque in oneribus similibus impositis beneficiatis in fundatione beneficiorum, etiam quòd fructus beneficiorum non sufficiant pro dictis oneribus supportandis, declarauit sacra congreg. eo.c.4. in decis. sub tit. Mediolanen. & Rauenaten. & meliùs in §. ex hoc decreto. & §. nec habere. Cum
34 enim † agatur de commutatione voluntatis defuncti mentem fundatorum ad vsus pios disponentium inferior à papa, etiam si sit sanctæ sedis Apostolicæ legatus, alterare nõ potest. clem. 2. ante med. & ibi glo. in verb. sedis Apostolicæ. 1. & abb. nu. 3. de relig. dom. Felin. in c. cum accessissent n. 17. in fin. de constit. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 53. nu. 11.
35 Episcopi † enim non possunt dispensare contra constitutionẽ beneficij, vel ipsam immutare, aut contra eam venire sine consensu patroni, ita quòd, si in institutione beneficij collatio est facienda presbytero, non potest episcopus sine consensu patroni dispensare, vt non presbytero conferatur, Innoc. in c. fin. de cler. non resid. & post Ant. abb. Imol. & Dom. tenet Felin. in d. c. cùm accessissent. nu. 17. vers. & per hoc dictum. de constit. cùm
36 autem † non possit episcopus dispensare contra constitutionẽ beneficij, multò minus super reductione numeri missarum, quę vbi eleemosinæ, missæ, & anniuersaria, relicta reperiuntur, habens potestatem reducendi potiùs eleemosinas, quàm missas, vel anniuersaria, reducere debet, vt declarauit sacra cõgreg. super eod. c. 4. §. nec habere locum.
37 Limitatur † tamen dicta cõclusio in legato facto de summa certa à testatore relicto pro certis missis celebrandis, vt non procedat, si relicta pecunia, aut redditus annui legati non sufficiunt pro omnibus missis celebrãdis, licèt appareat de expressa mente testatoris, qui certum missarum numerum in perpetuum celebrandarum reliquit, numerus † missarum iuxta vires legati est moderandus ex dispositione dicti. c. 4. sess. 25. & ita super eod. c. fuit à sacra congregatione declaratum: ut in decis. sub tit. Mediolanen. ubi enim missarum reductio fieri oportet, eorum semper defunctorum commemoratio fieri debet, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt, ut per conc. Trid. eod. c. 4.
38 in fin. Et cõmemorationi † faciẽdæ iuxta decretum dicti c. 4. satisfit per intentionem applicationis missarum, & per preces in secundo memento, & per

per collectas faciendas in missis; ut declarauit sacra congreg. super prædicto c.4. in decis. sub tit. Mediolanen. quæ incipit cōmemorationi faciendæ.

39 Missarum autem † reductiones indebitè obtinentes animas præcipuè defunctorum debitis suffragijs fraudant, & furtum committūt, ac ad restitutionem tenentur. ut inquit Graff. decis. aur.par.1.lib.2.c.45.num.19. & non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatū, c. peccatum. de reg.iur.in 6.

40 Restitutio † hoc casu quando indebitè numerus missarum fuit reductus dupliciter considerari debet; primò, ut missæ reductæ non celebratę celebrentur, secundò, quòd ecclesia restituatur, ut missæ ad minorem numerum reductæ ad priorem numerum iuxta mentem, & dispositionē testatorum redigantur.

41 Restitutio † enim est in pristinum statum repositio. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minor. & Bar. in l. interdum. n.3. ff. de cond. indeb. In quo præsules inuigilare debent, non solùm nè in futurum reductiones indebitè fiant, sed ut quæ contra mentem testatorum, aut consuetudinem approbatam auctoritate ordinaria fauore titularium beneficiatorum aliàs reductæ fuerunt, ad pristinum numerum restituantur; quia reductiones contra mentem testatorum, & iuris communis, ac sacri concilij Tridentini dispositionem factæ sunt nullæ, nulliusq; roboris ac momenti. Actus enim

42 gestus † cōtra legem est nullus. c. in nomine domini. in fi. de testib. c. vides. & ibi glo. 10. dist. c. qui contra. de reg. iur. in 6. Bar. in l. non dubium. nu.2. & 3. C. de leg. & Felin. in d. c. in nomine domini. in prin. & quod nullum est, impedimentum pręstare nequit, quominus voluntas defunctorum exequatur: non enim præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. c. non pręstat. & ibi glo. de reg. iur. in 6.

43 Tertiò, † dubitatur, si non constat de onere beneficij circa missarum celebrationem, aut residentiam faciendam, cum, vt plurimùm, scripturæ antiquæ fuerint deperditę seu quandoq; fraudulenter celatæ, cui incumbat onus probandi, & hoc casu recurrēdum est ad probationes summariè sumendas in visitatione, vel extra, ex officio, vel ad procuratoris mensæ episcopalis instantiam, etiam parte non uocata, & constito, quòd titularis, uel eius prædecessor celebrauerit, seu celebrare fecerit missam unam, uel plures singula hebdomada per aliquot annos, super illa consuetudine celebrandi, seu celebrari faciendi tot missas, debet episcopus ecclesiam manu-

manutenere in possessione, in qua existit, imò etiam si aliquo tempore missę non fuerint celebratæ, semper est restituenda, quia ecclesia minori æquiparatur.c.1.de in integr. rest. & Ias.in l.legatum nu.18.ff.de leg.1.da-
44 tur † etiam ecclesiæ restitutio aduersus præscriptionem quadragenariam, ut post alios tradit Couar.qui de communi opinione testatur in 3.par.relect.§. tertius. nu.4. & beneficia non dotantur sine onere, ut communis experientia docet, & cum à communiter accidentibus præsumantur beneficia dotata cum onere missarum in salute animarum fundatorum, quælibet leuis probatio trăsfert onus probandi in negantem seruitutem debitam, quia alleganti præde-
45 cessorem † non ex obligatione, sed ex deuotione celebrasse, uel celebrari fecisse, onus probandi incŭbit, ex traditis per Cassad. super regul.cancell.decis.3.n.2.
46 Quartò † dubitatur dato quod fructus beneficij sint adeò tenues, quòd supportatis oneribus in missis celebrandis, & paramentis manutenendis non supersint aliqui fructus pro rectoris sustentatione, an missæ sint reducendæ; Cùm enim, rector sit titularis, videtur quòd partē fructuum ad sui sustentationem percipere debeat, qui enim seruit altari, de altari viuere debet. c.cùm secundum. de præben. & ibi. abb. nu.2. quod est uerum, sed qui, fructus percipere prætendit, & beneficio seruitutem impositam reducere, potius detrahere, quàm seruire beneficio
47 uidetur, dispositio † enim ad certum usum maximè pium facta pro lege est seruanda, auth.de nupt.§.disponat. col.4. c.ultima uoluntas.& ibi glos.13.q.2. & c.tua nobis. & ibi glo.in uer.uoluntatem de testam. & prędicta regula, quòd episcopus legatum ad unum usum factum in alium mutari non possit, fallit in pluribus:
48 Primò, enim † fallit dicta regula, si testator legauit pecuniam ad certum usum pium nō ita necessarium, puta ad pingendam ecclesiam, quæ minatur ruinam, cui aliter prouideri nō potest; quia tunc episcopus poterit pecuniam ad picturam faciendam non ita necessariò destinatam, in alium pium usum magis eidem ecclesiæ, populo, ac religioni necessarium commutare.l.fin.ff. de oper. pub. & Couar. eod.nu.7.in fin.
49 Secŭdò, † fallit in legato calicis, uel alterius uasis, aut panni facto ecclesiæ non indigenti speciei legatæ, sed alterius rei carentis, ut planetæ, albæ, pixidis, uel alterius paramenti, de quo aliter prouideri non possit; quia tunc poterit episcopus pecuniam in emendo calice, uel alio uase ad ecclesiam, quæ eo

non

non indiget, destinato, ad alia eidem ecclesiæ necessaria emenda applicare, ex coniectura ta mente testatoris, qui legando, si de ecclesiæ necessitate certiotatus fuisset, uerisimiliter ita disposuisset, arg. tex. in l. generaliter. §. fi. C. de instit. & l. cũ auus. ff. de condit. & demonstr.

50 Tertiò, † fallit in legato pecuniæ facto pro cõstruendo monasterio, si pecunia à testatore relicta non sufficit ad monasterium construendum, quia tunc legatum in alium pium usum per episcopum de consensu hæredis, & executoris testamentarij potest commutari. Innoc. in c. nos quidem. n. 1. & ibi abb. num. 6. de testam. & Rom. consil. 409.

51 Quartò, † fallit in legato facto de fundando monasterio, ecclesia, uel oratorio in certo loco, uel ubi prius erat, & destructum reperitur, restaurando aut reędificando, si in eodem loco fundari, reędificari, aut restaurari non potest, quia tunc episcopus cum consensu executoris testamentarij locum pro ędificatione potest commutare. Innoc. in eod. c. nos quidem. d. nu. 1. & ibi abb. nu. 13.

52 Quintò, fallit, † quandò relictum ad pias causas non potest ad usum destinatum per testatorem exponi, & simpliciter concernit piam causam, & non personam, quia tũc ad alium usum pium per episcopum de consensu hæredis conuerti debet. cap. nos quidem. de testam. Zabarel. in clem. 2. q. 3. de relig. dom. Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 53. num. 11. vers. hæc autem iusta. Bart. in l. pater. §. tusculanus. ff. de leg. 3. & abb. in d. c. nos quidem. nu. 14. Dispensare autem

53 possunt † episcopi ab omnibus votis, in quibus eis facultas specialiter prohibita non reperitur. glos. in c. at si clerici. in uer. minora. vers. alia est magis communis. & ibi Innoc. de iud. glo. in c. ex multa. in verb. incumbit. & ibi abb. nu 10. de vot.

54 Prohibita † est episcopis facultas dispẽsandi super quinque votis, nempe, super voto perpetuę continentię, religionis, peregrinationis in Hierusalem, liminum Apostolorũ Petri, & Pauli, & S. Iacobi in Compostella, in quibus solus papa, uel qui ab ipso peculiarem facultatem habet dispensare potest, extrauag. & si dominici gregis. 2. de pęnit. & remiss. Nauar. in c. 12. nu. 75. vers. secundò dicimus. tom. 3. & Graff. decis. aur. c. 31. num 21.

55 par. 1. lib. 2. † Nec super voto solemniter emisso per sacri ordinis susceptionem potest, quis dispensare, nisi solus papa, qui in voto solemni per professionem facto, si grauissima aliqua necessitas immineat, dispensare

56 potest, † & de monacho potest facere non monachum. glos. fin. circa

circa med. in c. cum ad monasterium. & ibi Innoc. nu. 4. & abb. num. 21. de stat. monach. Paris. cons. 68. nu. 148. uol. 4. Couar. c. 2. nu. 10. & 11. de testam. Nauar. d. num. 75. uers. quartò dicimus. & Graff. eod. c. 31. nu. 22. & 23.

57 Quidam enim † Remigius, monachus, & sacerdos, de sanguine regio Aragonum, deficientibus alijs eiusdem sanguinis, cum dispensatione Apostolica duxit vxorem, ex qua suscepit Petronillam, quæ successit in regno nupta Raymōdo comiti, & marchioni, ex quibus ortæ fuerunt octo generationes illius domus Aragonæ, vt post Io. Andr. in reg. semel. & Petr. de Anch. cons. 335. trad. Felin. in c. si quando. num. 5. de rescript. vbi plures citat hanc opinionem sequen-
58 tes. † Et mortuo in prælio, de anno 1578. Sebastiano rege Portugalliæ, nullis relictis legitimis descendentibus, uel agnatis ad regni successionem uocatis, superstite Carolo presbytero cardinali septuagenario eius patruo, pro parte eiusdem regni procerum fuit maximis cum precibus Gregorius papa xiij. requisitus, & vt cum eodem cardinali pro matrimonio contrahendo uellet dispensare, maxima enim urgebat causa dispensationis, quo-
59 niam plures † prætendebant dictum regnum ad ipsos spectare de iure. Nam Antonius à Portugallia dicti Sebastiani regis prædefuncti ex illegitimo coitu natus frater consobrinus, fauore etiam populi totius regni fretus, regnum ad ipsum præ cæteris spectare prætendebat. Phillippus tūc Hispaniarū rex huius nominis secundus ad se spectare proponebat, Emanuel Philibertus Sabaudię, & Alexander Parmæ, & Placentię duces, ad eorū quemlibet spectare, iuribus per quemlibet ipsorum deductis, allegabant. Vnde, non sine maxima sanguinis effusione regnum huiusmodi, quieti reddere, & cui de iure deberetur iudicari posse probabiliter dubitari contingebat. Quapropter, Gregorius papa xiij. secretò peritos consuluit, & pręcipuè Bernardinum Bisciam Romanum tunc temporis primariū aduocatum, cum quò maxima amicitia eram coniunctus, qui casu bene discusso post librorum reuolutionem fuit in hanc sententiam, quam papæ aperuit, & post ipsius papę obitum mihi retulit, nempe, quòd causa esset legitima, & ardua dispēsandi, ad euitandas cędes, rapinas, & alia mala, quæ ab exercitibus, qui à Philippo rege, & Antonio à Portugalia parabantur, similiter poterant exoriri, dummodo ex persona eiusdem cardinalis cędes, & alia mala, quæ exercitus militū causare solent, verisimiliter possent euitari. Sed quoniam cardina-

lis erat in senectute, & decrepitate constitutus, qua stante spes prolis cessare videbatur, ex hac præcipuè causa non fuit matrimonialis dispensatio concessa, quam aliàs papa erat concessurus, vt concedere potuisset, ex su pradeductis, & alijs allegatis per Felin. in d.c. si quando. eod. nu.5 per totum. Et dictus cardinalis, qui post obitum Sebastiani pacificè eundem regnum possedit, breui tempore in decrepi-
60 tate decessit, † quo vita functo Philippus rex iuribus exercitum coniungens eiusdem regni possessionem nactus fuit.

61 Demum mortuo duce Giosæ in conflictu sine prole, superstitib⁹ duobus fratribus, uno Priore Tolosę ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, & altero fratre presbytero ordinis Sancti Francisci capucinorum, pro publica utilitate, & quiete eiusdem ducatus, licèt fratres S. Ioannis
62 Hierosolymitani † tria uota substantialia castitatis, paupertatis, & obedientiæ expresè, & solenniter emittant, vt in stab. eiusdem religionis. de recep. frat. c. 1. Nihilominus, ut populum eiusdem ducatus regere, & ab incursu hęreticorum, tunc in maxima quantitate vicinorum tueri, &
63 defendere, † ac posteros deo fauente habere posset, fuit ad effectum matrimonij contrahendi auctoritate Aopstolica secum dispensatum, licèt tamen, & ipse matrimonio non contracto decesserit; submersus in transitu cuiusdam fluminis, dum pro patria, & fide pugnaret, & inde
64 precibus eiusdem populi † fuit Apostolica auctoritate, eidem fratri ordinis S. Francisci capucinorum impartita licentia exeundi religionem, & pro catholica religione, & patriæ defensione exercitum ducendi, & bellandi, quod ducis exercitus munus pluribus annis, vt strenuum, & prudentem ducem decet, exercuit, donec patria in meliorem statum redacta, ad religionem eiusdem ordinis, quam semper coluerat, vt bonum decebat Christi militem, sub priori habitu, religione, ac obedientia claustraliter, cum alijs eiusdem ordinis fratribus uiuendo, se restituit, & uiuit de præsenti. Cau-
65 sa † autem melioris, & maioris boni urgente necessitate potest papa eximere monachum à uoto, & religione, ut ita exemptus uxorem ducere, & proprium patrimonium habere possit, ut declarat Couar. in c. 2. nu. 11. in fin. de testam. & Graff. eod. c. 31. nu. 23. par. 1. lib. 2.

66 In uoti dispensatione † non solum requiritur spiritualis potestas, sed etiam iusta, & necessaria causa, aliàs ille, cum quo dispensatur etiam per papam, nunquàm esset tutus, quoad deum. glos. in c. non est uoti. in uer. adimplere. de uot. Franc. in

c.cum

e.cum singula. §. prohibemus. de praeb. in 6. abb. in c. extirpandae. §. qui uero. nu. 43. eod. tit. Felin. in c. 2. nu. 19. & 20. de spons. & Graff. d. c. 31. nu. 27. & 32. & eadem requiruntur in iuramen-
67 to, † quia inter uinculum uoti, & iuramenti nulla datur differētia, ut post Ricar. in 4. dist. 38. q. 5. art. 2. tenet Felin. eod. nu. 19. in fin.
68 Causae † iustae dispensandi à uoto sunt plures, ut si materia uoti sit illicita, uel inutilis, cum uana opera non sint deo grata. Quaelibet causa reddens uotum malum, si sit maioris boni impeditiua, ut in concionatore, qui uouit ieiunare, & si uotum seruat, concionem ad populum habere non potest. Et si manifestū erit ex redditione uoti, unum ex his sequi, uidelicet, leuitas in uouendo, imbecillitas uouentis in exequendo, quod uouit, puta ad ieiunandum, uel peregrinandum, numerosa familia uouentis, quę absq; notabili nocumento, domini absentiam tolerare non posset, necessitas, & utilitas publica, ac etiam priuata uotum non ligat. S. Thom. 2. 2. quęst. 88. artic. 10. Sot. de iust. & iur. lib. 7. q. 4. art. 1. & fin. Nauar. in c. 12. nu. 76. in fin. & nu. 77. tom. 3. & Graff. eod. c. 31. num. 34. & 35. apud quos de uotorum materia fusiùs uideri potest.

DE DECIMIS. Cap. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *DECIMA quid sit.*
2 *Decima quo iure debeantur.*
3 *Testamenti veteris praecepta quaedam iudicialia, quaedam moralia, & quaedam ceremonialia.*
4 *Lege euangelica lata praecepta iudicialia, & ceremonialia cessârunt.*
5 *Moralia praecepta veteris legis vim habent, & perpetuò habebunt.*
6 *Decimae an de iure diuino, vel positiuo debeantur.*
7 *Consuetudo contra ius naturale, vel diuinum non praescribitur.*
8 *Ecclesia quando praedia coepit habere.*
9 *Constantinus pluribus possessionibus ecclesiam ditauit.*
10 *Decimae pluribus in locis non persoluuntur, & quare.*
11 *Consuetudo, quòd de bonis ecclesiasticis decima non soluatur, valet.*

12 *Consuetudo, quòd de minutis decima non soluatur, valet.*

13 *Consuetudo, quòd de personalibus decima nō soluatur, valet.*

14 *Decimæ personales consuetudine præscribi possunt, quia non sunt de iure diuino.*

15 *Ecclesiæ Dei ministrorum sustentatio debetur de iure naturali, & diuino.*

16 *Decimæ prædiales de omnibus terræ fructibus, & prouentibus debentur.*

17 *Decima prędialis debetur de iure diuino.*

18 *Decimæ iure positiuo persolui mandantur.*

19 *Consuetudo legitimè præscripta, quòd decima non soluatur, est seruanda.*

20 *Decima mixta est, quæ de agnis, & aliorum fętibus animalium debetur.*

21 *Decimæ personales dę quibus persoluantur.*

22 *Decimarum causas qui cognoscere possit.*

23 *Iurisdictio spiritualis per laicum præscriptione acquiri non potest.*

24 *Decimarum causæ quibus remedijs possint agitari.*

25 *Possidens tempore litis motæ est manutenendus.*

26 *Possessio beneficij, & suorum prædiorum quomodo acquiratur.*

27 *Spoliatus in primis, & ante omnia est restituendus.*

28 *Possessionis adipiscendæ remedium quomodo debeat intentari.*

29 *Possessionum retinendi remedium est summarijssimum.*

30 *Decimarum processus summariè fieri debet.*

31 *Decimarum successor in feudo antiquo ante conc. Lateranen. quomodo agere debeat.*

32 *Decimarum causa à præcepto inchoari potest.*

33 *Decimas soluere recusantes quibus pœnis sint plectendi.*

34 *Executio in causis iudicialibus quomodo fieri debeat.*

35 *Excommunicatione nulla maior pœna in ecclesia dei reperitur.*

36 *Excommunicatio quando magis contemnatur, quàm formidetur.*

37 *Monitio canonica excommunicationi quomodo præmitti debeat.*

38 *Excommunicari non possunt capitula, & communitates.*

39 *Communitates pro debito pecuniario interdici non possunt.*

40 *Processus in causa decimarum quomodo fieri debeant.*

41 *Laicus infeudatus de decimis, debitores decimarum per censuras ecclesiasticas compelli non potest.*

42 *Decimarum solutio regulariter fieri debet appellatione remota.*

43 *Appellatio à sententia lata super solutione pensionis non suspendit iudicatum.*

44 *Appellatio quando suspendat iudicatum in causa decimarum.*

45 Deci-

45 Decimarum quota non est de iure diuino.
46 Consuetudo 40. annorum spatio præscribitur in quota decimarũ.
47 Appellatio in causa decimarum admittitur, vt in alijs causis.
48 Appellatio à sententia lata super decima leguminum, & aliorũ minutorum est admittenda.
49 Appellatio à sententia lata super solutione decimarum personalium suspendit iudicatum.
50 Consuetudinem allegans ad illam probandam admitti debet.
51 Brachij secularis auxilium quando inuocari possit.
52 Decimam persoluere tenentur Clerici, Iudæi, & Saraceni.
53 Clerici quandò teneantur parocho facere oblationes.
54 Decimas prædiales clerici collegialiter viuentes persoluere tenentur.
55 Decimas prædiales de prædijs dotalibus ecclesiarum clerici persoluere tenentur.
56 Decimæ ab vna ecclesia contra aliam præscribuntur.
57 Clerici parochialibus ecclesijs inseruientes eidem parochiali ad decimarum solutionem non tenentur.
58 Decimæ priuilegio, & exemptione papæ præscribi possunt.
59 Decimam an dominus agri, conductor, vel colonus soluere debeat.
60 Decima solui debet de omnibus fructibus absq; deductione impensæ.
61 Decima debetur etiam mutata facie agri, aut alterius prædij.
62 Priuilegium super immunitate decimarum quando reale dicatur.
63 Priuilegia monialibus ord. Sanctæ Claræ concessa.
64 Priuilegio præsentes renunciare non possunt in successorum præiudicium.
65 Priuilegium vt infirmetur, lapsus 40. annorum requiritur.
66 Priuilegium habens decretum irritans per non vsum non dicitur amissum.
67 Iuspatronatus per exercitium vnius alijs compatronis preseruatur.
68 Exemptionis natura qualis sit.
69 Monialibus ord. s. Claræ an obstet c. nuper. de decimis.
70 Societatis Iesu priuilegia super exemptione decimarum.
71 Societas Iesu à solutione decimarum est exempta.
72 Decimæ prædiales de iure diuino debentur.
73 Exemptionis priuilegium societati Iesu concessum comprahendit etiam colonos, & arrendatarios.
74 Exemptionis priuilegium societati Iesu concessum etiam extenditur ad bona acquirenda.
75 Odiosa aliquando latè interpretantur.
76 Vniuersalia, & geminata verba quid operentur.
77 Dictio, pro tempore, tempus futurum denotat.

Exem-

78 *Exemptio à decimis societati Iesu concessa non fuit reuocata.*

79 *Dispositiua ex proœmio declaratur.*

80 *Priuilegium in dubio præsumi non debet reuocatum.*

81 *Probatio exacta requiritur ad probandam reuocationem priuilegij.*

82 *Reuocatio, de qua in breui Pij V. comprehendit tantùm priuilegia communicatiua.*

83 *Societas Iesu est exempta à decimis papalibus, & alijs oneribus.*

84 *Clausula, sublata &c. quid operetur.*

85 *Moniales quæ sint exemptæ à decimis papalibus.*

86 *Moniales pro quibus redditibus sint exemptæ à decimis papalibus.*

87 *Fructus assignati monialibus pro alimentis an sint à decimis exempti.*

POst tractatum de voto, quo erga deum ad piè promissa præstanda religiosè tenemur, commodè modò ad decimas, quæ ex iure diuino ipsi deo, eiusque ecclesiæ eadem ferè ratione debentur, transeundum duxi: quarum quęstiones licèt à pluribus, & quidem copiosissimè tractatę fuerint. de quibus per Rebuff. in particulari suo tractatu, Couar. in c. 17. lib. 1. var. resolut. Alex. Monet. qui de illis etiam tractatũ edidit, & vltimo Azor. in lib. 7. instit. mor. c. 34. 35. 36. & 37. nihilhominus super his pauca, & practibiliora attingere decreui, & omissis disputationibus, & verborum ponderatione ad illius diffinitionem me confero cum Hostien. qui in sum. de decim. & primit. ait, de-
1 cima † est omnium bonorum mobilium licitè quæsitorũ pars decima, deo data, constitutione diuina debita; & Rebuff. in dicto tract. de decim. q. 4. in princ. & decima propriè dicitur de decem partibus vna, quando dicitur integra. Rot. in nouiss. decis. 165. n. 3. par. 2. quo autem iure debeantur sæpius quæri solet.

Primò, quòd decimæ debean-
2 tur † lege naturali, patet de Abraam, & Iacob. c. 1. §. his itaque, 13. q. 1. c. decimas deo. 16. q. 7. & Couar. lib. 1. var. resol. c. 17. nu. 2. vers. quartò iuris naturalis. Secundò, iubentur dari lege diuina. c. decimas à populo. c. reuertimini. 16. q. 1. Rebuff. eo. tract. de decim. q. 1. n. 9. Monet. eo. c. 1. nu. 5. & Rot. decis. 14. n. 2. de iud. in no. Tertiò, dari iubẽtur de iure canonico. c. 1. cum plurib. sequentibus. 16. qu. 7. c. commissum. & tot. tit. ext. de decim. & vbique in 6. & clem. eo. tit. Monet. eod. c. 1. nu. 18. conc. Trid. c. 12. de refor. sess. 25. Co-

uar.d.c.17. nu.2.vers. & præter hos. & Rot.eo.nu.2.

Sciendum est tamen præce-
3 ptorum † veteris testaméti quędam esse iudicialia, quædam moralia, & quędam ceremonialia, vt per glo.in c.1. de decim.in 6. & in c.vlt.6.dist. Iudicialia pertinent ad iustitiam hominibus exhibendam, iusque vnicuique tribuendum, ex quibus leges veteris testamenti cẽsentur, quarum obseruatio indicibus ipsis incumbebat, vt proximo, redderetur, quod suum esse constaret, Instit. de iust. & iur. in princ. paxq; & concordia absque vllius iniuria tutissimè custodiretur. Moralia ad dictamen legis naturalis spectant, vt quilibet virtutes ipsas exerceat, nihilque agat ab ipso naturali iure alienum. Ceremonialia verò de his agebant, quæ ad cultum diuinum ad reuerentiam, honorem, & obsequium deo exhibendum statuebantur, & Paul.ad Rom.c.7. scribit. dicens. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, iustum, & bonum, quibus verbis, mandatum sanctum, ad ceremonialia, iustum, ad iudicialia, & bonum, retulit ad moralia. vt inquit. s.Tho.p.2. q.99.art.4. & Couar.dicto c.17.nu.1.

4 Præceptorum † eorundem iudicialia, & ceremonialia euãgelica lege lata, omninò cessauerunt, vimq; præceptorum amiserunt. Quoniam antequàm veniret fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, quæ erat reuelanda: adeò quòd lex pedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificaremur, at vbi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. Paul. ad Gal.c.3. iterum, quid dicit scriptura? eijce ancillam, & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ; Itaque fratres non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit. c.4. ad eosdẽ. & ita scribens testatur manifestissimè eijciendam esse legem veterem, quæ tanquàm ancilla fuit legis euangelicæ, unde alibi. translato sacerdotio necesse est, legis quoque translatio fiat, idem Paul.ad Hebr. c.7. & Couar.eod.c.17.nu.1.

5 Moralia autem † ueteris legis præcepta adhuc vim habẽt, & perpetuò habebunt, non ex auctoritate ueteris legis, sed ex eo, quòd sint à natura ipsa instituta, & à Christo Iesu in lege euangelica eadem ratione, qua, & naturalia debuerunt, & sunt præcepta, ut per Sot. lib.2. de iust.& iur.q.5.art.4.concl.2.c.fi. §.his itaque, 6.dist.& Monet.eo. tract.c.1.nu.8. Iudicialia pręcepta ueteris legis seruari possunt, & seruantur, non tamen tanquã ex ueteri lege, sed quia nouiter lege humana sunt constituta. ut tot.tit.de iniu.& c.1.de homicid.

Cęremo-

Ceremonialia verò nec seruari, nec lege lata à principibus christianis iterum institui potest, vt seruentur. S. Thom. par. 2. q. 104. ad 3. in solutione quæst. idem. 2. 2. q. 104. art. 3. & Couar. eod. num. 1. vers. hinc non immeritò, nisi in his, quæ licèt ceremonialia essent, magis pertinebant ad deuotionem quandam, ac ritum sacrificiorum, & eorũ ornatum, quàm ad futuræ legis, Christiq; nasci turi præfiguratioñe, quemadmodum sunt vestes sacerdotum, altaria, thurificatio, decimarum, & primitiarum solutio, oblationes, & alia similia, quæ etiam per legem euangelicam à pontificibus sunt statuta, vt in c. 1. de consecr. dist. 1. c. vn. ex. de purific. pos. par. & post S. Thom. Io. Maior. & alios. tenet Couar. eod. uers. hinc. in fin.

6 An autem decimę † iure diuino, vel positiuo debeantur, maxima est quæstio, & quòd debeantur iure diuino. probat S. Hier. super Malachiam relatus in c. reuertimini. & S. August. in c. decimæ tributa sunt. 16. q. 1. c. parochianos. c. tua. il 1. & c. in aliquibus. §. fin. de deci. c. quadragesima. in fin. de cõsecr. dist. 5. glos. 2. in c. à nobis. & glo. pen. in c. nuper. & Host. in sum. nu. 9. & 11. eod. tit. de decim. Rot. decis. 14. nu. 2. de iud. in no. & decis. 1. nu. 1. de decim. in antiq. & hanc opinionem esse communẽ, tenet Franc. in c. 1. de decim. relat. per Couar. eod. c. 17. nu. 2. uer. & pręter has. Rebuff. in tract. de decim. c. 1. nu. 9. & Monet. eod. c. nu. 9. Cõtrarium verò, quòd licèt iure diuino sint institutæ, tamen aut præceptum decimarum est ceremoniale, vt per Couar. eo. c. 17. nu. 1. uers. hinc non. aut est iudiciale, vt per Monet. eod. c. 1. num. 13. & tam ceremonialia, quàm iudicialia pręcepta, nunc vim legis non obtinẽt. S. Thom. 1. 2. q. 104. art. 3. S. Bonauen. in 4. senten. dist. 3. art. 3. q. 2. Tiraq. de retract. lign. in pręfa. nu. 8. Couar. d. c. 17. nu. 1. cum alijs supra. post princip. alle gatis. & Monet. eod. c. 1. nu. 14. Ideò iure pontificio tantùm fuerunt indictę, & præcepto pontificio persolui debẽt, vt probatur. Primò, auctoritate tex. in c. ad Apostolicæ. c. ex parte. c. non est. c. ex transmissa. c. à nobis. & ferè per tot. ex. de decim. c. statuto. eo. tit. in 6. & clem. 1. eod. Couar. d. c. 17. nu. 2. vers. secunda verò. & Monet. d. c. 1. nu. 18. & conciliorum eadem pontificia auctoritate factorum. vt per conc. Mag. vbi, admonemus, inquit, atque præcipimus, vt decimas dari de omnibus non negligatis, quia deus ipse sibi dari consuluit, & conc. Trid. vbi ait, cum decimarum solutio debita sit deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt, præcipit omnibus cuiuscunque gradus, & conditionis, ad

ad quos decimarum solutio spe ctat, vt eas, ad quas de iure tenentur in posterum cathedrali, aut quibuscũque alijs ecclesijs, vel personis, quibus legitimè debentur, persoluant, qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, vt c. 12. de reform. sess. 25. & cap. peruenit. de decim.

7 Secundò, † non præscribitur consuetudo contra ius naturale, vel diuinum. c. fin. & ibi abb. de cõsuet. Innoc. in rubr. nu. 4. Rot. decis. 6. nu. 3. eod. tit. Couar. c. 17. nu. 8. uer. nam, & si possit. & Rebuff. de decim. q. 13. num. 40. nec prçscriberentur decimæ, si præcepto diuino deberẽtur, quæ tamen in quota consuetudine præscribuntur, & in eorũ solutione consuetudo est attẽdenda. c. dilecti. c. cum sint homines. & ibi glos. in ver. ad consuetudinẽ. c. ad Apostolicæ. in fin. c. cũ aliquib⁹. in fin. & ibi gl. fin. de deci. Couar. eo. n. 8. ver. eas verò decimas. Boer. in consuet. Bitur. qui de cõmuni opinione testatur. §. 12. tàm in prædialibus, quàm personalibus. Rebuff. eod. tract. q. 13. nu. 46. & Monet. c. 5. nu. 87.

8 Tertiò, † moueor alio fundamento, nempe, quòd communi æstimatione, in toto dominio reipublicç christianç, ecclesia habet ferè decimam omnium bonorum stabilium, & si in vno dominio minus decima, in alio vltra decimam, & tempore diui Petri, & Apostolorum ecclesia non habebat prædia, sed bonorum ecclesiasticorum natura exordium habuit ab Apostolis, quibus illi fideles primi bonis venditis prætium dabant, tanquam Christi vicarijs, vt ex eis fideles egeni alerẽtur, act. Apost. c. 2. 5. & 6. & Baron. anna. eccles. 57. nu. 72. & 73. par. 1. sed postea tempore procedente rationabilibus de causis episcopi Apostolorum successores, prçdia, quæ à pijs viris donabantur, seruabant, vt futuris clericorum, & pauperum necessitatibus prouiderent, vt in c. videntes. c. episcopus. & c. præcipimus. 12. q. 1. cum alijs supra deductis. in c. 12. par. 1.

9 Constantinus † enim ille magnus, alijq; deinde imperatores. amplissimis dominijs in Iudæa, Grçcia, Asia, Thracia, Aphrica, & Italia, ac Insulis, possessionibus, & prçdijs ecclesiam ditarunt. vt in c. Constantinus. 96. dist. & plenè suprà in c. 12. à nume. 3. vsque ad nu. 10. quibus vbi decimarum quota diminuta reperitur, prçsumitur ex causa dominiorum, possessionum, & prçdiorum, principum, & aliorum piorum virorum largitione, ecclesiç acquisitorum ita compositum fuisse, & valet compositio. c. 3. c. veniens. & abb. in c. dilecti. in fin. de transact. Rebuff. q. 13. nu. 26. & Monet. quçst. 5. nu. 124. de deci. Et hac de cau-

sa ferè de toto agro Bononiẽsi, non soluũtur decimę, quia olim illa respub. assignauit archiepiscopo pro decimis castrum Cẽti, & castrum Plebis. Archiepiscopus Taurinensis cum pluribus communitatibus composuit, à quibus percipit annis singulis summam conuentam auctoritate Apostolica approbatam
10 † loco decimarum, & sic vbiq;, vbi auctoritate Apostolica decimarum compositio facta fuit, ad formam transactionis persoluitur. At si de confirmatione Apostolica non constat, quando sumus in antiquis illam sufficit allegare, & famam probare, quia, ne propter difficultatem probandi rem adeo antiquam, pereat ius partis, pręsumitur pro priuilegio.vt post Im.Bal. Card. & alios, tenet Felin.in c.causam. quæ.nu.13.de præscript.

11 Consuetudo † autem, quòd de prædijs ecclesiasticis decima non soluatur à clericis, & quòd clerici eximãtur à solutione decimarũ, tàm prædialium, quàm personalium etiam ratione bonorum patrimonialium valet. glos. vlt.in c. in aliquibus.in fin. de decim.glos. fin. in c.quia cognouimus. 10. q.3. Felin. in d.c. causam quę.nu.1. in fi. de præscript.Couar.d.c.17.num.8.uer. primum hinc constat.& uers.secundo licèt.& Monet. eod. c. 5. nu.95 & 96.& etiam ualet, &
12 defenditur † consuetudo, quæ passim in toto orbe terrarum viget, quòd de quibusdam fructibus nulla debeatur decima, nec portio, vt de minutis etiam mixtis, nempè de fęno, herba, oleo, leguminibus, & de ijs, quæ non proueniunt ex possessionibus, vt sunt decimæ caseorum, ouorũ, & animalium. S. Thom. in 2.2.q.87. artic.2. ad.3.in fin. Altens in rubr. de decim. art.4. in fin. Paul. de Castr. consil.17. lib.2.Couar.lib.var.resolu.c.17. nu.8.vers.septima. Rebuff. ead. quæst.13.nu.51.& Monet. c.5. nu.93.& 94.de decim.

13 Attenditur etiam, † & valet consuetudo, quòd de personalibus decima non persoluatur, & licèt Innoc. in c. in aliquibus. in fin. de decim. teneat indistinctè nullam consuetudinem eximere posse laicos à solutione decimarum, debet intelligi de prædialibus, cum à personalibus consuetudine pręscripta possint laici se eximi à solutione decimarum, quas qui soluant, pauci inueniuntur, alioquin infinitæ animæ torquerentur, vt tradit Host. in sum. de decim.§.& vtrũ. q. 7. post med.& Rebuff.q.13. n.44. in fin.eod.ti.& ratio, quare per-
14 sonales † decimæ in totum consuetudine præscribi possunt, est, quia non sunt de iure diuino, & ideo consuetudo excusat à solutione. Felin.in d.c.causam, quæ. nu.1. Henric. in c. peruenit. de decim.col.5. & id communi vsu

receptuum

receptum esse tenet Card.in c.1. de decim. quẽ sequitur Couar. eo.c.17.nu.2.vers.& præter has. Rebuff.loco proximè citato, & Monet.eo.c.5.nu.92.

Præmissa omnia procedunt, quandò parochi, & alij beneficiati habent vndè commodè viuere possint, quia aliàs nulla consuetudo, aut præscriptio decimas non soluendi, aut aliàs nihil ecclesiæ ministris subministrandi excusat à peccato, nec valet huiusmodi consuetudo, quandò ministrans spiritualia sustentari non potest, quia su-
15 stentatio † ministrorum ecclesiæ dei debetur de iure naturali,& diuino. Sot. de iust. & iur. qu.3.art.1.lib.9.Vasq.contr. Ill. c.89.nu.8. & 9. lib.2. Couar.d. c.17.post alios, quos citat.nu.3. & ita procedunt allegata per Rebuff.in d.q.13.nu.40. vt declarat Monet. eo. c.5. nu.91. de deci.& pro ministrorum sustentatione; quando fructus sunt exigui,vt debitis oneribus satisfacere nequeant, per primitiarum, aut decimarum assignationem, vel parochorum symbola, ac collectas tantum redigi debet, quod pro rectorum, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat. conc. Trid. d.c.13. vers. in parochialibus. sess. 24. de reform.

16 Vbi verò consuetudo † non excusat,prędialis decima debetur de omnibus terræ fructibus, & prouentibus; vt de omni frumento,& grano,etiam in palea, de fabis, & alijs leguminibus, de nucibus,castaneis,oliuis,pomis, & alijs arborum fructibus, de vino, canapa, lino, croco, fęno, quod in fasciculos redigitur,hortorum oleribus ad vsum parochi, lignorum, & pascuorũ; de quibus per Host. in sum. de deci.nu.5. & non solùm de fructu, qui germinat, sed etiam de fructu, qui non germinat, qui propriè appellatur redditus, vt de molendino, de cuius fructibus decima debetur, non deductis sumptibus factis pro huiusmodi redditibus habendis. vt tenet abb.in c.pastoralis.n.2.
17 de decim. Prædialis † verò debetur de iure diuino ex communi canonistarum sententia relata per Couar.in lib.1. var. resol. His accedunt innumeræ sanctorum Hyeronimi, & Augustini, Rot.Rom. & conciliorum Maguntin. & Triden. & tantorum patrum in spiritu sancto legitimè congregatorum auctoritates,à quibus solutionem decimarum deo debitam esse, fuit pronunciatum, vt suprà post principium.ver.primò auctoritate. & quicquid teneat Couar. loco proximo citato. & ibi in ver. præterea,quòd nec iure naturali, nec diuino decimæ debeantur, est contra communem opinionem comprobatam à sacro conc. Trid. nouissimè cele-

in decimæ sint solutæ, quo casu poterunt clerici coram iudice seculari laicos solutionem decimarum recusantes compellere. Couar. pract. quæst. c. 35. nu. 21. Rebuff. eo. c. 10. nu. 4. & Monet. eod. c. 8. nu. 5. de decim. & quocunque casu non priuatiuè ad iudicem ecclesiasticum, sed erit in arbitrio clericorum, quem velint ecclesiasticum, vel secularem iudicem adire, & erit locus præuentioni. Feder. eod. cons. 245. ita quòd in dictis casibus ecclesiastici habebūt duos iudices. Felin. in d. c. causam. nu. 15. & melius Couar. eo. n. 2. quem sequitur Monet. d. c. 8. nume. 14. Si verò de iure exigendi decimam tantùm agatur, illud ius in laicum cadere nō potest, & qui tale ius sibi vsurpat, facrilegium committit: quia rem sacram sibi contra sacros canones, & iura sumit, & arrogat; decima enim est res spiritualis, & sacra, vt inquit abb. in c. ad hęc. nu. 2. de decim. & Azor. eo. lib. 7. c. 34 sub ver. septimò quæritur. & ideò ad iudicē ecclesiasti cum cognitio spectat. gl. in c. ex tenore. in ver. ecclesiarum. de for. comp. & Rebuff. in d. tract. de decim. q. 10. nu. 2. & 35. &
23 iurisdictio † spiritualis per laicum nec præscriptione acquiri potest. c. causam quæ. de prę- script. cap. prohibemus. de decim. & Azor. dicto lib. 7. instit. moral. c. 36. ver. quartò quęritur.

Decimarum causæ tribus re-
24 medijs † possessorijs agitari possunt. Primò, remedio retinendę, quando quis est in possessione illas percipiendi tempore,
25 † quo lis mouetur, in qua est manutenendus. §. quorum. vers. hodie. instit. de interd. c. licèt causam. § fin. vers. cum ergo. de probat. Bart. in l. 1. §. huius autem. nu. 1. ff. vt. possi. & in l. 1. C. eod. tit. Ruin. cons. 106. nu. 1. vol. 5. & Corn. 113. nu. 4. vol. 1. & hoc remedio retinendæ, vel interdicto, vti possidetis, statim quòd quis adeptus est beneficium, & inductus in possessionem licèt adhuc nullas receperit decimas, agi potest ad decimas, in quarū possessione prædecessor existebat, quia per inductionem in possessionem beneficiarius effi-
26 citur †. possessor omnium rerū, & iurium suæ ecclesiæ, Rebuff. q. 9. num. 3. & 5. & Monet. q. 8. num. 30. & 31. de decim. & in acquisitione possessionis nō requirit adeptio possessionis omnium prædiorum, & glebarum l. 3. in princ. ff. de acq. poss. sed in beneficialibus sufficit apprehendere possessionem beneficij per amplexum altaris, & alios actus, quæ fiunt in ecclesia, ac etiam per tactum annuli ecclesiæ clausæ acquiritur possessio. Rot. decis. 5. de caus. poss. & propriet. in antiq. & decis. 8. de restit. spol. in antiquior.

Secundò, potest agi remedio posses-

27 possessorio † recuperãdę possessionis, qua quis spoliatus libello concludere debet ad restitutionem, vel reintegrationem. c. reintegranda. 3. q. 1. c. ad decimas. de restit. spol. in 6. & Rebuff. ea. q. 9. n. 2. & prius spoliat⁹ quã cognoscatur de dominio, est imprimis, & ante omnia restituẽdus, Bart. in l. si quis ad se fundum. num. 2. C. ad l. iul. de vi. pub. & Menoch. cons. 2. nu. 185. & 186. lib. 1.

28 Tertiò, † agitur possessorio adipiscendę; & tũc beneficiatus libello concludere debet se esse curatum talis loci, quapropter ratione oneris curæ animarum decimas deberi, quarum percipiendi possessionem sibi tradi requirit. Rebuff. q. 9. nu. 1. & Monet. q. 8. nu. 27. eo. tract. de deci. & pluries causa decimarum est summaria, in qua procedi potest sine aliqua iuris solemnitate.

29 Primò, † enim quando agitur possessorio retinendæ, quod est summarijssimum, quo probatis requisitis, vt possessione tempore litis motæ, non admittuntur probationes requirentes altiorem indaginem, sed datur beneficiato manutẽtio. d. §. quorum. instit. de interdict. cũ alijs supracitatis.

Secundò, quando clerici, quibus constat decimas de iure deberi agunt contra eos, qui ad solutionem pro certa decima, aut quota tenentur, vt est text. in clem. dispendiosam. & ibi glos. in verb. decimis. Cardin. nume. 28. & Imol. nume. 7. de iud. & Monet. eodem tractat. quæst. 8. nume. 41. & 42. de decim.

Tertiò, si agatur inter duas ecclesias de iure percipiendi decimas, quarũ beneficiati prætendunt, quilibet decimas suę ecclesiæ à tertio laico deberi, quia cũ

30 ecclesiasticis de iure † cõmuni, & diuino debeantur, semper habet locum dicta clem. dispendiosam. Rot. decis. 14. per tot. de iud. in no. glos. in d. clem. in verb. decimis. uers. sed quid si non. cum alijs. per Monet. deductis. eod. c. 8. num. 43.

Quartò, procedit etiam dicta clem. dispendiosam. inter laicos, quando fuerunt decimę translatę ante conc. Lateranen.

31 & successor in feudo † antiquo decimarum agit coram domino directo ad earum exactionem, in quarum possessione erat eius prędecessor, quia tunc, cùm causa decimarum sit de decimis antiquitùs de iure communi, & diuino ecclesiæ debitis, & hoc ius in vassallum tũnc legitimè fuerit translatum, vassallus eodem priuilegio gaudet. l. qui in ius. ff. de reg. iur. c. qui in ius. eod. tit. Card. in d. clem. 1. nu. 21. & Bened. Cap. nu. 17. & in his casibus contra subditum ad decimas non solutas agendo incipi

32 potest à præcepto † sub pœna pecunia-

pecuniaria, & in subsidium excommunicationis trina, vel vna pro trina monitione præmissa, quatenus intra tot dies debeat reus tantam summam decimarum persoluisse. cap. peruenit. de decim. c. sacro. de sent. excom. & glos. in d. clem. dispendiosam. in verb. præmoniti.

33 Non tamen † sunt ferendi, qui varijs artibus decimas ecclesijs obuenientes subtrahere moliuntur, aut qui ab alijs soluendas temere occupant, & in rem suam vertunt, cum decimarum solutio debita sit deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadũt. Quapropter præcepit sancta Tridentina synodus omnibus cuiuscunque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, vt eas, ad quas de iure tenentur in posterum cathedrali, aut quibuscunq; alijs ecclesijs, vel personis quibus legitimè debentur integre persoluant. Qui verò eas, aut subtrahunt, aut impediunt, sunt excommunicandi, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta absolui debent. conc. Trid. c. 12. sess. 25. de reform. c. peruenit. & c. in aliquibus. de decim.

In causis tamen iudicialibus omnes iudices ecclesiastici cuiuscunque dignitatis existant,
34 quandocũque † executio realis, uel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis iudicibus fieri poterit, debent, tam in procedendo, quàm diffiniendo à censuris ecclesiasticis, seu interdicto abstinere, sed licet eis, si expedire videbitur, in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinen. cõtra quoscunq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, quę locis pijs ibi existentibus, eo ipso, quòd ex actę fuerint, assigentur, seu per captionem pignorum, personarumque districtionem per suos proprios, aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorũ, aliaq; iuris remedia procedere, & causas diffinire. Sed si executio realis, vel personalis aduersus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone iudex arbitrio suo pręter alias pęnas ferire poterit, vt statuit conc. Trid. c. 3. de reform. ead. sess. 25. & ad formam dicti cap. quæ seruanda est, & non nisi in subsidium, quãdo executio realis, vel personalis propria auctoritate fieri non potest, excommunicationis sentẽtia potest promulgari. Nauar. in c. 27. nume. 10. de excomm. Si verò excommunicatio lata à iudice ecclesiastico, antequam legitime constet de impedimentis, vel perturbationibus, quibus prohibetur facere executionem propria auctoritate realem, vel personalem, sit nulla, vel debeat

ab eo

ab eo reuocari, vel licitè feratur.
si ipse conscientiæ suæ iudicio
sentiat verè adesse huiusmodi
impedimenta, perturbationes
vel difficultates, congreg. sacr.
conc. sensit secundum commu-
nem sententiam, censurarum
sententiam, & excommunica-
tionem validam esse, ideo ex-
communicatum absolutione in-
digere, monendum tamen esse
episcopum, vt omni diligentia
seruetur forma tradita à conci-
lio, vt in decis. super eod. c. 3.
§. 2. & est ratio, quia nulla maior
35 † pœna excommunicationis,
in ecclesia dei reperitur. c. corri-
piuntur. 24. q. 3. & abb. in c. cùm
dilectus. nu. 6. de his quę ui met.
uè cau. fi.

Sobriè enim, & magna cir-
cunspectione est promulganda
cum experientia doceat si te-
mere, aut leuibus ex rebus in-
cutiatur magis contemni, quam
36 formidari, † & perniciē potius
parere, quàm salutem. vt in dict.
cap. 3. in princip. sess. 25. & c.
multi. in princip. 2. quæst. 1.
37 Quapropter monitio † cano-
nica, ac trina præmitti debet
ante illius promulgationē. cap.
contingit. & ibi glos. in verb.
tertiò. cap. sacro. vbi glos. in
verb. competenti. de sent. ex-
communic. & per aliquot die-
rum interuallum. cap. constitu-
tionem. §. statuimus. eod. tit.
in 6. & Felin. in d. capit. sacro.
num. 1. vers. imò requiruntur
eod. tit. & sufficit quòd vnico
actu vna pro tribus fiat, cum
aliquorum competentium die-
rum interuallo. glos. in cap. sta-
tuimus. in uerb. monitionem.
& d. capit. constitutionem. §.
statuimus. & ibi glos. in uerb.
una. de sentent. excommunic.
in 6. & Monet. eod. cap. 8. nu-
me. 69. & non subsistunt dedu-
cta per Rebuff. in quæst. vltim.
num. 15. de decim. quòd reti-
nentes decimas sint ipso iure
excommunicati, & singulis die-
bus dominicis pro excommuni-
catis à curatis ueniant publican-
di, vt bene animaduertit Mo-
net. eod. cap. 8. num. 65. quia
tàm antiqui canones, quàm no-
uiter sacrum concilium Triden-
tinum disponunt, quòd deci-
mas non soluentes excommuni-
centur. vt in d. cap. 12. sess. 25.
cum alijs supra per Monet. dict.
nume. 65. 66. 67. & 68. de-
ductis.

Si verò in prædictis casibus
38 contra communitatem, † vel
capitulum agatur non potest in
subsidium procedi ad excom-
municationem, quia vniuersi-
tates nō excommunicantur, sed
loco excommunicationis suppo-
nuntur interdicto, quandò ex
causa interdici possunt. c. Ro-
mana in fin. de sent. excom. in 6.
39 sed pro debito † pecuniario
quacunque occasione, vel causa
ciuitates, castra, villæ, loca, ter-
ritoria, vel vniuersitates aucto-
ritate

ritate ordinaria sine sedis Apostolicæ speciali licentia, nec interdicto supponi possunt, vt in extrauag.com.c.proinde.§.præsenti.de sent.excom. & Felin.in c. sanè 2. num. 3. de off.& pot. iud. deleg.

40 Quando autem † agitur ad decimarum solutionem contra vniuersitatem, vel particularem personam, & liquidò non constat, an decima, vigesima, vel trigesima debeatur, sed dubitatur super quota, tunc pro portione liquida modo, quò supra, summariè, & quò ad non liquidam iuris ordine seruato, ad missis articulis, & probationibus desuper fiendis, seruatis seruandis, erit procedendum. Bal.in cons.429. licèt iudex n.1. vers.qui autem grauatur. vol.3. & ita distinguit Ang.in l. fin. in fi.C.vbi quis de cur.vel cohorta. vbi aut dubitatur, an aliquis sit debitor, & tunc non habet locũ executio lite pendente, sed procedendum est causa cognita, quem sequitur Osasch.decis.86. nu.1.& 6.vers.quid dicendum, pari modo si oriatur quæstio de decimis ecclesiasticis inter laicum prætendentem se infeudatum ante concilium Lateranen. & alios laicos negantes totam, uel quotam, quia donec laicus probauerit infeudationem legitimo tempore factam, & liquidam quotam, uia ordinaria ad missis legitimis probationibus procedere debet. glo.in d.clem. dispendiosam. in uerb. decimis.in princ. & ad laicorum in-

41 stantiam † pro præstatione decimarum nullus per censuram ecclesiasticam compelli potest. Rot.decis.14.in fin.de iud.& est ratio differentiæ; quia debitę de iure communi,& diuino, habent fundamentum indubitatum, quod non admittit exceptionem requirentem altiorem indaginem in contrarium, sed quando prætenduntur iure speciali, vt pacto, pollicitatione, uoto, uel infeudatione, tũc non proceditur summariè, quia non habet locum clem. dispendiosam. ut declarat.glo.eod. uerb. decimis, & ibi Io.de Imol.nu.4. Card.nu.19.& sequitur Monet. d. q.8. nu.46.& 47. sed actor suam intentionem concludenter probare tenetur, aliàs actore non probáte reus absoluitur. l.qui accusare.C.de eden. Nam

42 regulariter † subditi ad solutionem decimarum, appellatione remota sunt cogendi.c. ex multiplici. c. tua nobis. in fin. & ibi abb.num.8.de decim. & glo. in clem.dispendiosam.in verb. cęteri.de.iud. & procedit regula semper quando decima est certa, pro qua decem pro centenario soluuntur, uel ad rationem uigesimæ, uel trigesimæ, aut quinquagesimæ, secundum loci consuetudinem seu compositionem, & transactionem, ita

Hhh quòd

quòd de certa quota legitimè constet, & tunc his casibus ap-
43 pellatio non admittitur † ad effectum suspensiuum, sed deuolutiuum tátùm, quo casu signatura committit causam appellationis cum clausula, sine retar datione solutionis decimarum, quæ interim lite pendente semper persolui debēt. Marchesan. in tract. cōmiss. c. 4. nu. 15. & 25. par. 2. & Monet. d. c. 8. num. 58.

In simili etiam appellatio à sententia lata super solutione pensionis, auctoritate Apostolica, reseruatæ, regulariter non suspendit iudicatum, quia in commissione apponitur dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis, vt per Gomes. in comp. vtr. sign. nu. 86. nisi ex vētre literarum Apostolicarum oriatur conditio, quæ in primis est verificanda, vt opportuniori loco fusiùs deduxi; limitatur tamen dicta regula pluribus casibus.

Primò, quando agens ad de-
44 cimam † petit ad rationem decem pro centenario, uel alterius quotæ, cuius non est in possessione, nec eam sibi liquido deberi probat, & reus excipiendo opponit de consuetudine persoluendi duos fasciculos grani in agro pro quolibet modio terræ, aut aliam quotam; quia tunc appellatio non suspendit iudicatum quò ad dictos duos fasciculos, qui debentur liquidò partis confessione, sed quò ad reliquū appellatio suspendit iudicatum, & pars liquidanda decidi debet per tres sententias conformes, quia opinio glo. & Innoc. in c. in aliquibus & abb. in c. tua nobis. nu. 9. de deci. quam sequitur Monet. eo. c. 8. nu. 58. ubi, quòd laico allegantì consuetudinem, non admittitur appellatio, nō est simpliciter uera, quia aut quis allegat se consuetudine omninò exemptum esse à decimarum solutione, quo casu procedit opinio præfata, aut uult probare consuetudinem soluendi duos fasciculos grani tātùm, pro quolibet modio, uel quid simile, & tunc probatio consue-
45 tudinis est admittenda, † quia quò ad certam quātitatem, aut portionem, non iure diuino, nec naturali, sed humano tantùm fuit in decimarum solutione inducta consuetudo, quæ est attendenda. d. c. in aliquibus, §. fin. c. commissum, c. cum sint homines, c. dilecti, c. ad Apostolicæ. de deci. Host. in sum. uers. septimò quæritur, eo. tit. & hanc esse communem opinionem testatur Couar. d. c. 17. nu. 8. post princ. & uers. sextò pariter; quæ
46 consuetudo † circa decimarum solutionem usu, & spatio 40. tantùm annorum legitimè præscripta censetur, c. ult. de consuet. Paris. cons. 25. nu. 6. & 27. lib. 4. Ruin. cons. 142. nu. 12. uol. 5. & Cou. eo. c. 17. n. 8. uer. decimo his.

Secundò,

Secundò, limitatur, quando
47 reus † conuentus ad solutionẽ decimarum allegat priuilegiũ, aut compositionem super certa portione, vltrà quam, si cogeretur soluere, grauaretur, & in causa decimarum admittitur appellatio sicut in alijs causis; vbicunque aliquis grauatur. glo. in c. tua nobis. in verb. tributa. & ibi abb. nu. 9. vers. aut allegat. de decim. Tiraq. in tract. de priuil. pi. cau. priuil. 153.

Limitatur tertiò regula, vt
48 non procedat † in decimis leguminum, & aliorum minutorum, vt de fęno, herba, oliuis, & mixtis, quæ non proueniunt ex possessionibus, ut sunt decimæ caseorum, ouorum, animalium, gallinarum, & anserum; pro quibus ualet consuetudo nihil soluendi, quæ ferè in toto orbe terrarũ seruatur. s. Th. 2. 2. q. 87. ar. 2. ad. 3. in fin. & Couar. d. c. 17. n. 8. uers. septimò eodem. cum alijs supracitatis, quæ iuris ordine seruato est probanda, quo casu à quolibet grauamine per diffinitiuam illato appellatio est admittenda, c. ut debitus. de appell.

Quartò, limitatur, ut nõ pro-
49 cedat in decimis † personalibus à quibus consuetudine pręscripta laici eximuntur; Felin. in c. causam quę nu. 1. de præscrip. Couar. eod. c. 17. nu. 2. uers. & præter has. cum alijs supra allegatis. Et regulariter ubicunq; oritur quæstio super consuetu-
50 dine, † quæ iuris effectum operetur; allegans debet admitti ad illam probandam, quia est facti, quæ seruatis seruandis probari debet. l. 1. & ibi glo. in uer. probatis. & Bar. n. 3. C. quæ sit long. consuet. & contra pertinaces inuocari potest brachiũ seculare. c. postulasti. ex. de homicid. glo. in c. dispendiosam. in uerb. coerceri. & Monet. eo. c. 8.
51 nu. 57. quando nõ possunt † cõpelli per censuram ecclesiasticam, ut per Rebuff. ea. qu. 15. nu. 18. quia iudex ecclesiasticus non debet petere brachium seculare, nisi interueniat contumacia condemnati, uel debitoris, & seruata forma conc. Trid. de qua in c. 3. de reform. sess. 25.
52 Quæri sæpe † contigit, an clerici decimam persoluere teneantur, & est regulare, quòd teneãtur, cum enim clerici, vt plurimum à parochis recipiant sacramenta, pro quorum administratione ad residentiam sunt obligati; ut parochi, qui resident, & sacramenta administrant, se ualeant sustentari ad solutionem decimarũ tenentur. cap. nouum genus. de decim. Rebuf. in tract. eo. tit. q. 2. nu. 7. & Azor. eo. lib. 7. instit. moral. c. 35. sub uer. septimò quæritur. & etiam iudæi quibus sacramenta non ministrantur, de terris quas colunt decimas persoluere tenentur. c. de terris. de deci. Oldrad. cõs.

91. & Rebuff. eod. tract. quęst. 5. nu. 11. & 12.

53 Ampliatur dicta regula, † primò, quòd non solum teneantur clerici soluere decimas prædiales de bonis patrimonialibus, & ab ipsis acquisitis. c. nouum genus. & ibi glos. fin. & abb. nu. 4. uers. si uero clerici. de decim. sed etiam tenentur facere oblationes in casibus, in quibus laici offerre debent, si audiunt diuina in alijs ecclesijs tãquam parochiani illarum ecclesiarum, c. alia. iunct. glos. in uer. si munus. 16. q. 1. & abb. in d. c. nouum genus. nu. 3.

54 Secundò, † ampliatur in clericis collegialiter uiuentibus, qui etiam si non recipiant ecclesiastica sacramenta à parochis, sed sibi ipsi ad inuicem subministrent, si tamen pro cultura tenent bubulcos, & famulos eorũ sumptibus, quibus parochus ecclesiastica sacramenta subministrare teneatur, dicto casu, ratione residentiæ, quam pro sacramentorum administratione ex debito facere tenetur, decimas prædiales parocho persoluere debent, in recompensationẽ. Naturali enim conuenit rationi, ut qui seminat spiritualia, temporalia metat. cap. cum secundum. de prębend. Paul. ad Corint. cap. 9. & Rebuff. ead. quæst. 2. nu. 7.

55 Ampliatur tertiò, † quòd clerici teneantur soluere decimam, etiã de prędijs dotalib⁹ ecclesię, quia licèt contrarium teneat glos. in c. nouum genus. in uer. à clericis. de decim. per text. in c. quęsti. 16. q. 1. de qua facit mentionem Innoc. in d. c. nouum genus. nume. 1. & ibi abb. nume. 4. contraria tamen opinio est verior, quam amplectitur. glos. in c. 1. in uer. vllo seruitio, & ibi abb. qui testatur dictam glo. esse communiter receptam. nu. 4. de cens. quem sequitur Rebuff. in tract. de decim. q. 5. nu. 19. & ita sentit Azor lib. 7. instit. moral. c. 35. ver. quintò quæritur. & est ratio, quia cum in iure non reperiatur, quòd ecclesia antiqua debeat priuari decimis propter constructionem nouæ, non debemus interpretatione magistrorum generalem iuris dispositionem alterare, ut inquit abb. in eod. nu. 4. & quòd ecclesia parochialis propter nouæ ecclesiæ constructionem, & dotationem non possit iure suo priuari, probat text. in c. ecclesię antiquitùs. 16. q. 1. & cap. tributum. 23. q. 8. abb. in d. c. nouum genus. nu. 6. de decim. & Rebuff. eod. nu. 14. & hæc procedunt, nisi ecclesia sit tuta præscriptione, quia deci-
56 mæ † ab ecclesia cõtra ecclesiã cum titulo, & bona fide, spatio quadraginta annorum præscribuntur. c. 1. de præscript. in 6. & Rebuff. ead. q. 13. nu. 80. & num. 112. & sine titulo illas præscribit spatio tanti temporis, cuius

initij

initij memoria in contrarium non existat.eod.c.1.in fin.de prę script.& Rebuff.ea.q.13. nu.81. & hæc procedunt quò ad decimam prędialē, quia personales, & vniuersali consuetudine præscribuntur. Felin. in c. causam quæ.n.1.de præscript. cum alijs supra allegatis.

57 Limitatur primò, † dicta regula, vt non procedat in clericis inseruientibus parochialibus ęcclesijs, quibus decimę debētur, quia tunc ad illarum solutionē non tenentur. Syluest.in ver.decima. q.7. & Azor eo. c. 35.sub ver.quintò quæritur, circa fin.

58 Secundò,† limitatur in ecclesijs regularibus,& alijs collegiatis, quæ sunt priuilegiatæ, quia decimæ priuilegio papæ,& exēptione tolli possunt,vt c.à nobis. & ibi glos.in uer.exemptus. & abb.nu.4. de decim. & Rebuff. ead.q.13.nu.103.

59 Quæritur,† an dominus agri vel conductor decimam soluere debeat, in quo est distinguendum,quia, aut loquimur de conductore, qui locauit agrum certa pecunia, vel certis mensuris grani, ita vt omnes fructus ad conductorem spectent, & tunc dominus non tenetur ad decimam ex pensione, quam percipit à conductore, quia totum onus ad conductorem transit, eo quòd dominus agri propterea minorem pensionem exigit, & si fuit conuentum de certis mensuris grani domino tradendis,antequàm illæ mensuræ pro pensione dentur, tota quantitas grani est decimanda,si verò agatur de colonis partiarijs,qui partem fructuum percipiunt, & domini aliam partem, coloni pro ea parte, quam percipiunt, tenentur dare decimam, & eorum domini pro ea parte quæ ipsos contingit, & ita distinguit. glos. 1.in c.quęsti sunt.16.q.1.c. tua nobis, & ibi glos. in ver. sic & dominus,& abb.nu.1.glos. in c.cum non sit.in uer. præcedat. de decim.& plenè Azor eod.lib. 7.instit.moral c.35.sub ver.quartò quæritur, & debet solui de

60 omnibus † fructibus sine aliqua impensarum deductione. c.non est.& d.glos.in c.cum non sit. & glos. fin.in c.ex parte. & abb. in c.pastoralis.num.2.eod tit. quæ procedunt in decimus prædialibus,secus in personalibus,vt per glos.fin.in d.c.non est.c.pastoralis.& ibi abb. nu.1.6.& 7.eo.tit.

Debetur decima prædialis,

61 etiam si dominus † conditionē rei suæ mutet,nempè, si in agro, qui arari,&grano seminari solebat, quis vineam plantauerit, vel agrū àd pratū reduxerit, aut in eo oriza seminauerit, seu in area, vel platea arbores sererit, vel domos extruxerit,siue ex vinea agrum ad seminandum fecerit,quæ omnia dominus facere potest absque ecclesiæ consensu, & si qualitate mutata prædia

dia vberiores fructus reddant, maior decima debetur, vt est text.in c.commissum.& ibi abb. num.2.de decim. Couar. pract. quæst.c.37. nu.5. Rot.in nouiss. decis.17.num.10.par.2.& Azor; qui testatur hanc esse communem sententiam, in eo.c.35.sub uer. decimum quæritur.

Quamuis enim priuilegio papę, & exemptione decimæ tolli possint.per text.in c.à nobis. vbi etiam glos. de decim. cum alijs supra nu.58.deductis. pluries tamen super priuilegijs eximentibus à decimarum solutione solet dubitari. Quo casu verba priuilegiorum sunt pōderanda, quia,si priuilegium respicit terras, seu prædia, coloni colentes illas priuilegio participant,estq; transitiuum ad colonos, & tunc
62 priuilegium † dicitur reale,glo. in clem. 1. in verb. excolendas. circa fin. de decim. & ibi Card. abb.Imol.Anchar. Vital.& alij. idem abb.in c.ex parte. nu.5. de decim. & consil. 9. dub.2. lib.1. Rot.decis.4.de priuileg.in antiq. de cōmuni testatur.Soc.in cons. 268.ante nu.1.lib.2.&post alios ibi allegat.idem tenet Rot. in nouiss. decis.23.nume.6. part.2. Moniales enim ordinis S.Claræ
63 † habēt priuilegia à summis pōtificibus concessa, quòd ipsæ de quibuscunque terris, & possessionibus suis,quas per se, vel colonos, aut seruitores suos excoli,aut cultiuari faciebant, aut in posterum facerent, nullas decimas, & primitias parochialibus ecclesijs,&alijs persoluerēt, nec ipsæ, aut possessionum earundem coloni ad earum solutionem à quocunque cogi possent, & ideo fauore earundem, monialium, suorumq; colonorū in causa Conchen. exemptionis decimarum, in Rota coram Orano.

Die 20 Ianuarij 1589. fuit resolutum, monialium beatæ Mariæ conceptionis, ordinis S. Claræ intentionem fundari in priuilegijs per summos pōtifices abbatissis, & monialibus eiusdē ordinis S.Clarę concessis,in quibus habetur, quòd ipsæ de quibuscunque terris,& possessionibus suis, quas per se, vel colonos,aut seruitores excoli, & cultiuari faciebant, aut in posterum facerent,nullas decimas,& primitias parochialibus ecclesijs,& alijs persoluerēt,nec ipsę, aut possessionum earundem coloni ad earum solutionem à quocunque cogi possint.

Neq; verò laborandum est circa verificationem dicti priuilegij, ex quo fuit concessum motu proprio, & concurrit cursus temporis,& illius obseruantia, prout aliàs fuit dictum in vna Lucana Decanatus coram Aldobrandino; & in alia Burgen. iurisdictionis coram Seraphino, & est decis. Caputaq.358.nu.5. lib.2. in qua habetur,quòd prę-

64 sentes † non possent renunciare priuilegio in preiudicium successorum; ex hoc enim tollitur id, quod dicebatur de non usu priuilegij, ultrà quod cum à cõcessione priuilegij per Paulũ iij.
65 nõ sint lapsi † quadraginta anni; prout inter alia requiritur. Boss. in tit. de princip. nu. 319. & quando adesset temporis lapsus supersunt priuilegia Pij V. & papæ Gregorij xiij. recentia, & cum illud priuilegium habeat
66 decretũ irritans, per nõ † usum nõ dicitur amissum. Rot. decis. 3. de priuileg. in antiq. Hoc autem eo magis, quo fuit uniuerso ordini concessum. nam per usum aliorum monasteriorũ ius istarum monialium censetur præseruatum, non secus atque iuspa-
67 tronatus, † quod per exercitiũ unius ex compatronis alijs præseruatur. abb. cons. 54. n. 3. lib. 1. Curt. de iur. patr. uers. competentes. nu. 42. non obstat, quòd in priuilegio non fuerit facta mentio quasi possessionum eorum, qui decimas percipiebant, nam
68 satis est, quòd † natura exemptionis hoc habet, vt deroget iuri eorum, qui illas percipiebant, Dec. cons. 115. nu. 2. Cassad. decis. 1. nu. 2. de priuil. & ex his fuit resolutum monialibus exemptionem competere, donec ex bonis monasterij habeát singulæ uigintiquinque ducatos, iuxtà priuilegiũ Greg. xiij. inclusiuè, nisi obstet dispositio c. nuper. de deci. de quo particulariter uidebitur.

69 An autẽ c. nuper. de † decim. obstet monialibus dicti ordinis, quin possint priuilegio exẽptionis ipsis concesso gaudere, puto distinguendum, aut enim exemptione gaudebant ante conc. generale sub Innoc. anno. 1215. celebrato, de quo per glo. in eo. c. nuper. aut postea. Si ante dictum cõcilium dicta exemptione gaudebant, illis etiam hodie suffragatur, siuè postea obtinuerunt priuilegium, nisi fuerit d. c. specialiter derogatum, dicto priuilegio hodie gaudere non possunt, quia illi obstat dictum. c. nuper, vbi etiam abb. n. 1. de de-
70 cim. & ideò † societas Iesu vltrà priuilegia obtẽta à Paulo iij. & Pio iiij. Romanis põtificibus, habuit, etiam priuilegium à Gregorio papa xiij. sub dat. Romæ die prima Ianuarij 1578. super exemptione decimarum cum derogatione d. c. nuper. quæ remouet omnem difficultatem, vt fuit à Rota decisum, vt in decisionibus infrascriptis.

Coram Bubalo, Cartaginen. decimarum 20. Octobris 1578. fuit resolutum per dominos pri-
71 uilegium fel. rec. Pij iiij. † eximere societatem Iesu à solutione decimarum spiritualium, debitarũ rectoribus parochialium ecclesiarum de iure communi. Nam quicquid sit de priuilegio recolen. mem. Pauli iij. verba

dicti

dicti priuilegij Pij iiij. sunt adeò vniuersalia, & pręgnantia, vt sine difficultate comprachendant etiam istas decimas spirituales, eximit enim à quibuscunq; decimis prædialibus, & personalibus, sub quibus verbis non est dubium, quin includātur etiam decimæ spirituales, vt latè per Dec. cons. 113. nu. 4. & seq. quia
72 prædiales decimæ † appellantur, quæ debentur parocho de iure diuino. c. tua nobis, & c. ex parte. de decim. & satis constat de enixa mente papę, nedum ex dictis verbis vniuersalibus, sed etiam ex derogatione regulę de non toll. iur. quæs. ex qua apparet, quòd voluit alijs præiudicare, vt per Crot. in cons. 94. nu. 16. Cassad. decis. 1. de priuil. Beltram. in consil. 7. nu. 4. in 2. par. 3. lib. & in cons. 15. colum. penul. & fin. lib. 6.

Nec obstat decisio Put. 63. lib. 3. quia in illo casu non aderant uerba ita prægnantia, & uniuersalia, prout in isto priuilegio, in quo fit expressa mentio de decimis prædialibus, prout etiam non obstant illa uerba, ēt papalibus, quia stant ampliatiuè, & sunt posita ad tollendam illam difficultatem, an appellatione decimarum ueniant decimæ impositæ à papa, de qua per gl. in clem. dispēdiosam. in uerb. decimis ubi docto. de iud. & uisa est materia satis clara. Reseruarunt tamen domini uidendū, an dicta priuilegia extendantur ad colonos, & an sufficienter sit derogatum c. nuper. de decimis. & an comprehendant bona quærenda, & quia prætēditur pro parte capituli, quòd dicta priuilegia sint reuocata, quò ad istam exemptionem per bullam fel. rec. Pij v. poterit super hoc particulariter videri.

Coram eodem, Carthaginen. decimarum. Mercurij. x. decembris 1578. circa primam par-
73 tem dubij, domini † concluserunt priuilegium exemptionis decimarum concessum vener. collegio societatis Iesu per fel. rec. Pij iiij. comprachendere etiam colonos, & arrendatarios bonorum exemptorum, quia cum priuilegium non solùm cōcernat personas dicti collegij, sed etiam res, & bona quæcunque, non est dubium, quin extendatur etiam ad colonos, & arrēdatarios. ut per gl. in clem. 1. in uers. excolendas. de decim. ubi Card. q. 22. & Vital. num. 31. Rot. decis. 4. de priuil. in antiq. abb. in c. ex parte il primo nu. 4. de decim. Feret. in cons. 102. nume. 13. Quò ad secundā partem
74 fuit etiam resolutum, † quòd dictum priuilegium exemptionis extenditur etiam ad bona, & prædia acquirenda post concessionē priuilegij, & moti fuerunt primò ex uerbis generalibus priuilegij, ibi, & bona quęcunq;. Nam in materia † quan-
75 tum-

tumcunq; odiosa, & alteri prę-iudiciali, non excluditur lata interpretatio, & ex proprietate verborum proueniens, vt per Aret. in l. cum lege. post princ. per illum tex. ff. de testam. Calder. in cons. 1. in princ. vers. sed posset responderi. de consang. & affin. Goz. in l. 2. nu. 165. C. de pact. inter empt. & vend. Aym. in l. 1. nu. 69. ff. de leg. 1. & fuit resolutum coram Aldobrandino in vna Pharen. pensionis de anno præterito; & licèt stantibus verbis indefinitis fortasse non comprahenderentur bona futura, ex not. in c. quia circa. de priuil. (hoc. n. casu posset reddi dubitabilis opinio, de qua per Nat. in cons. 340. num. 3. lib. 2.)
76 cum tamen hic † habeamus verba vniuersalia, & geminata, comprahenduntur etiam bona futura ex cons. Dec. 113. & alijs hic allegatis per informátes pro collegio. Secúdò, mouebátur ex verbis d. priuilegij in specie loquentibus de bonis futuris, ibi, omnia, & singula, domos probationum, & collegia vbilibet consistentia, præsentia, & futura, eorumq; nempè præsentium & futurorum collegiorum personas, fructus, redditus, aliæq; res, & bona quæcunque à quibusuis decimis, &c. eximimus, ex quibus apparet, quòd summus pontifex voluit etiam eximere bona futura collegiorum in futurum erigendorum, nec non, ibi, etiam bonorum ecclesiasticorum secularium, & regularium quorumcũque pro tempore vnitorum, quæ respiciunt bona in futurum vnienda, ex natura illius dictionis, pro tempo-
77 re, † quæ denotat tempus futurum, Bal. in c. cum inter nu. 7. de re iud. Rebuff. super cócord. tit. de reg. ad prælat. nomin. facien. in ver. pro tépore existens, & hæc ratio fuit magis vniuersalis. Nec obstat, quòd priuilegium de non soluendis decimis, cum sit alteri præiudiciale, debeat strictissimè interpretari, vt non extendatur ad bona futura, quia hoc non procedit, quando verba sunt vniuersalia, & quando ex eis colligitur mẽs concedentis, quòd voluit etiam eximere bona futura, vt supra dictum est, ad reliqua in contrarium adducta, placuerũt dominis responsiones dd. informantium pro parte collegij.

Coram eodẽ. Cartaginen decimarũ lunę 26. Ianuarij 1579. Dubitaui, an breue fel. rec. Pij v. reuocet priuilegia concessa clericis societatis Iesu per sanctæ mem. Paulum iij. & Pium iiij. super exemptione à decimis, & causa pluries per me proposita,
78 tandem † domini resoluerunt per supradictum breue non fuisse reuocata dicta priuilegia. Mouebantur, quia cum dicta priuilegia Pauli iij. & Pij iiij. sint concessa principaliter dictæ societati,

cietati, non autem per viam cōmunicationis priuilegiorum mendicantium, non comprahenduntur sub reuocatione Pij V. quæ solùm reuocant priuilegia concessa alijs locis per viam cōmunicationis cùm priuilegijs ordinum mendicantium: & hoc colligebant domini ex pluribus verbis ipsius breuis reuocatorij. Primò, ex proœmio, in quo Pius V. facit tantùm mentionem de priuilegijs, & indultis, tàm temporalibus, quàm spiritualibus per ipsum ordinibus mendicantium concessis, deinde loquitur de eisdem priuilegijs per eum ad varias regiones extensis, &

79 ampliatis, † dispositiuè igitur ex ipso proœmio declarari debet. l. fi. & ibi Docto. ff. de hered. instit. ponderabant etiam ex ipso proœmio illa verba relatiua, ibi, prout in diuersis Apostolicis cetatis, & forsan pluribus vicibus, etiam in fundatione, etiam clericis societatis Iesu, vt omnibus priuilegijs mendicantibus concessis, & concedendis gaudeant concessis, & in vers. attendentes, vbi asserit non fuisse intentionis suæ communicare priuilegia mendicantium alijs ordinibus non mendicantibus, in ijs, quæ temporalitatem respiciunt. Secundò, id colligebant ex verbis, dispositiuè, in vers. volumus, vbi præcipit omnibus iudicibus, ne deinceps canonicos, vel monachos, uel clericos de Iesu priuilegiorum huiusmodi communicationem prætendentes, nisi super his quæ specialitatem concernunt, audiant. Tertiò, ex uerbis appositis in clausulis derogatorijs, ibi, ac literis nostris prædictis, quas ad hoc extendi minimè debere volumus, & declaramus; ex quibus omnibus clarè apparet illud breue editum fuisse ad effectum tantùm reuocandi priuilegia concessa alijs ordinibus per viam communicationis priuilegiorum mendicantium, non autem, vt tolleret omnia priuilegia concessa principaliter alijs ordinibus, quæ temporalitatem respiciunt, quod etiam suadetur, quia dato, quòd res

80 esset dubia, † in dubio non debet præsumi priuilegium esse reuocatum per aliam concessionē posteriorem, vt per glo. 25. q. 2. in sum. in vers. item in dubio. per. l. si peculium. ff. de manu. testa. & l. cum hic status. ff. de donat. int. vir. & vxor. trad. Fed. de Sen. cons. 233. propè fin. vers. item in dubio, Rom. cons. 327. num. 1. Calder. cons. 11. circ. fin. vers. præterea negare non potest. de priuil. Card. cons. 52. num. 6. Dec. cons. 168. col. 3. vers. & ex his conclusio, Boer. in tract. de potest. leg. de lat. nu. 44. & benè Crot. cons. 371. nu. 17. & seq. & cons. 380. nu. 24. & 25. lib. 3. vbi firmat reuocationem priuilegij non præsumi, nisi de ea expressim

sim

81 sim constet,† & propterea exactam probationē requiri in probando reuocationem priuilegij, per ea, quæ trad. Bart. in c. super hoc. de renunc. Non obstant in contrariū adducta pro parte capituli. Et primò, non obstant illa verba generalia apposita in dispositiua, ibi, necnon alia quæcunq;,&c. concessa, & cōmunicata, & ampliata, &c. quia cum dicit cōcessa, debet intelligi de priuilegijs cōcessis, vt in narratiua, videlicet, de concessis alijs ordinibus, vt gaudeāt omnibus priuilegijs mendicantibus concessis, & concedendis, quæ concessiones potuerunt esse in fundatione, & ante cōcessionem factam per Piū V. ordinibus mendicantium; ideóq; illas reuocat. Et quia in verbis pręcedentibus reuocauerat tātū priuilegia per ipsum communicata post cōcessionem priuilegiorū mendicantiū, ideò subijcit illa uerba, necnon alia quæcūq;, ad effectum, vt dicantur etiam reuocata priuilegia concessa alijs ordinibus ante concessionē mendicantiū, vt gaudeant priuilegijs mendicantium concessis, & concedendis, prout suprà in proœmio dixerat, & hęc interpretatio coadiuuatur, quia illa generalitas est restricta illis verbis, illorumq; confirmationes, exemptiones, & indulta similia cōcernentia priuilegia huiusmodi. Nā, dū dicit indulta similia, referūtur ad temporalitatem, dùm verò dicitur

82 priuilegia huiusmodi,† habet relationem ad priuilegia communicatiua, quia dictio huiusmodi repetit omnia compręhensa in pręcedentibus cum suis qualitatibus. gl. in c. abbate. de elect. in 6. Paris. cons. 52. nu 32. lib. 3. & cons. 40. nu. 50. lib. 4. & in summa sanctę mem. Pius V. per istud breue voluit tantummodò reuocare omnia priuilegia concessa alijs ordinibus per viam communicationis priuilegiorum ordinum mendicantium, siue dicta priuilegia fuerint concessa per solum ipsum Pium V. post priuilegia per ipsum concessa mendicantibus, siue fuerint antea per sedem Apostolicam concessa, & communicata etiā in fundatione. Secundò, non obstat ratio, quę videtur generalis, nempè quòd absurdū videatur, ordines nō mendicantes gaudere exēptione decimarum in præiudicium rectorum parochialium ecclesiarum, quia ratio est restricta, in illis verbis, cum absurdum sit, eos, qui mendicantes ex quatuor ordinibus non sunt, sub mendicantium huiusmodi colore, & sic per communicationem prætēdunt exemptionem, non autem in illis ordinibus, qui uigore priuilegiorum ipsis principaliter cōcessorum exemptionē habent, prout sunt collegium, & clerici societatis Iesu, in casu de quo agitur.

83 Et vniuersa societas † prædicta, omniaque, & singula illius domus etiam probationis, & collegia vbilibet consistentia, præsentia, & futura, eorumq; personæ, fructus, redditus, & prouentus, etiam bonorum ecclesiasticorum, seculariū, & regularium, quoruncunq; illis pro tempore vnitorum, aliæq; res, & bona quęcunque, à quibusuis decimis etiam papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, alijsq; fructuum partibus, subsidijs etiam caritatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defensione patriæ, & aliàs quomodolibet, etiam ad imperatorum, regum, ducumuè instantiam, pro tempore impositis sunt exempta, vt in eisdem priuilegijs Pij iiij. & literis Gregorij xiiij. vers. ac pro potiori, &c. quibus eximuntur etiam à decimis papalibus ad quorumuis instantiam impositis, cum clausulis amplissimis, ac derogatoriarū derogatorijs, decreto irritanti, & clausula sublata, desuper additis, quę remouet facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi. c. si eo tempore. de elect. in 6. Cassad. super reg. cancel. decis. 12. nu. 5. cum alijs supra. par. 1. c. 14. nu. 17. allegatis.

85 Eadem exemptione † à decimis papalibus gaudent etiam sorores quorumcunq; monasteriorū, domorum, & regularium locorum monialium, & sororum quorumuis Cistersiensium, Præmonstraten. S. Claræ, necnon S. Benedicti, & S. Augustini, ac tertius ordinis S. Francisci, & aliorum quorumuis ordinum, etiam sub cura, & regimine, ac secundum regularia instituta fratrum minorum, de obseruantia nuncupatorum, & eremitarum eiusdem S. Augustini degentium in Lombardia, & quibuscunq; alijs Italiæ partibus consistentium,
86 † non habentium redditus vltra summam quatuordecim ducatorum auri de camera, pro victu cuiuslibet monialis, seu sororis, alios redditus non habentis, vt in literis Pij iiij. de quibus in Bul. fol. 659. cap. 10. & est ra-
87 tio, † quia portio assignata monialibus, prout dicta portiūcula, vt miserrime viuant, non potest aliquam decimam pati. Gemin. cons. 85. num. 26. quem sequitur Rebuff. cons. 24. col. 2. vers. item Bonifacius octauus. & regulariter omnes fructus, qui spectant ad locum, vel personas, quæ non cadunt in nomen beneficij, sunt liberi à solutione decimæ papalis, quia in vsus quotidianos personarum miserabilium expendi debent, vt inquit glos. in extrauag. Io. 22. vnica. in verb. soluere. circa fin. de elect. & nō solum dictę moniales sūt exēptę à decimis, sed à quibuscūq; oneribus in perpetuū, vt in eisdem litteris Pij iiij. motu proprio concessis.

DE

DE PRIMITIIS, ET OBLATIONIBVS Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 Primitiæ sicut decimæ debeatur, sed quantitas nõ est determinata.
2 Primitiæ animalium sunt vnum de ducentis.
3 Primitiæ dicuntur primi fructus, quos sibi deus reseruauit.
4 Primitiæ ter in anno domino offerebantur.
5 Primitiæ quare fuerint introductæ.
6 Primitiæ debẽtur de iure diuino.
7 Primitiæ, ex qua causa olim offerebantur.
8 Primitiæ debentur præcepto iudiciali, & figurali.
9 Primitiarum solutio consuetudine præscribi potest.
10 Moralia præcepta per ecclesiam immutantur.
11 Parochiani quando ad primitiarum solutionem sint cogendi.
12 Oblationes sunt, quæ de proprijs, & licitis rebus ecclesiæ offeruntur.
13 Oblationes quando præcepto naturali, & diuino debeantur.
14 Oblationes debentur, vbi viget consuetudo illas offerendi.
15 Consuetudo spatio decem annorum inducitur in oblationum præstatione.
16 Oblationes parochos indigenti debentur.
17 Oblationes in missis solemnioribus fieri debent.
18 Oblationes testamento relictæ omnino fieri debent, & illas negantes pœnas incurrunt.
19 Oblationes sacerdotibus curam animarum exercentibus sunt tribuendæ.
20 Oblationes quando episcopis sint tribuendæ.
21 Oblationes, quando originem habuerint.
22 Oblationes, quando monachi & alij regulares recipere possint.
23 Oblationes, & decimæ æquiparantur, suntq; iuris spiritualis, & sacræ.
24 Oblationes recipere non possunt laici in eorum oratorijs, quacunq; consuetudine non obstãte.
25 Oblationes ex qua causa laicis dari possint.
26 Oblationes factæ imagini depictæ in muro priuato ecclesiæ parochiali cedunt.

27 Obla-

27 *Oblationes, quæ constituunt imaginibus, in locis in quibus miracula aperiuntur, vel gratiæ obtinentur fabricæ cedunt.*
28 *Ecclesia diuæ Mariæ in montibus Vrbis, quando cœpit ędificari.*
29 *Ecclesia diuæ Mariæ in agro Montis regalis apud Vicum quando fundari cępit.*
30 *Carolus Emanuelis Sabaudiæ ducis, & bon. mem. Catherinæ Austriacæ coniugis deuotio commendatur.*
Io. Antonij Castrucij Montis regalis episcopi pietas, & vigilantia commendatur. ibid.
Caroli Argenterij episcopi solertia commendatur ibid.
31 *Oblationes, quæ in aliena ecclesia celebranti fiunt, rectori ecclesiæ cedunt.*
32 *Oblationes tres sunt species.*
33 *Oblationum causa mortis relictæ facere recusantes sacrilegi, homicidæ, & necatores, gentilium esse dicuntur.*
34 *Parochiani, quando ad oblationes faciendas cogi possint.*
35 *Parochus ministerium spirituale parochianis non offerentibus negare non potest.*
36 *Sacerdotibus quando manibus sibi victum quęrere liceat.*
37 *Episcopus quando in laicos habeat iurisdictionem.*
38 *Actor regulariter forum rei sequi debet.*
39 *Episcopus Parisiensis est comes, & cognoscit causas ciuiles, clericorum, & laicorum, actiuè, & passiuè.*
40 *Archiepiscopus Bononiensis est princeps.*
41 *Clerici Bononiensis in causis ciuilibus trahunt laicos ad forum ecclesiasticum.*
42 *Milites Hierosolymitani trahunt, & non trahuntur.*

Decimis, de quibus proximè plura retulimus, æquiparantur primitię, ac cum illis eiusdem generis, ac iuris sunt, ideò sub eadem obligatione debentur,
1 † Hier. super Malach. relat. in c. reuertimini. 16. q. 1. & quantitas primitiarum non est determinata. c. 1. vers. at verò primitię. ext. de decim. & S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 4. sed qui plus quadragesimam dabat partem, qui minus sexagesimam, & sic licitum erat dare inter 40. & 60. quantum quisq; volebat, hoc erat in aridis, & liquidis, sed qui dabat
2 † primitias animalium dabat vnum de ducentis. Deuter. c. 14. & 18. glos. in c. ecclesias. in verb. & primitias. 13. q. 1.
3 Primitiæ dicuntur † primi fructus, quos sibi Deus tanquam omnium rerũ dominus retinuit, & quia omnia dat bona, in primitijs eum recognoscere debemus. Rebuff. in tract. de decim. q. 1. num. 18. & fuerunt inuentæ tempore Abel, qui obtulit de primogenitis gregis sui. Genes. c. 4

& Re-

& Rebuff. loco proximè citato,
4 † & ter in anno istæ primitię domino offerebantur, in Paschate de nouis granis, in Pentecoste de nouis panibus, & in Septembri de vino, & alijs fructibus illius temporis, & Romani olim non prius degustare nouas fruges, aut vina solebant, quàm sacerdotes primitias libassent, vt ait Plin. lib. 18. c. 2. & Rebuff. eod. num 18.

5 Introductæ fuerunt † primitiæ in signum rei iam factæ, scilicet liberationis ab Ægypto, per interfectionem primogenitorū, saluatis primogenitis Israel, & etiam in signum rei faciendæ, vt scilicet initium operum nostrorum attribuamus deo auctori omnium bonorum, erant etiam in signum futuri, idest recuperandæ cœlestis hęreditatis amissæ, quę est propria primogenitorum. Altens. lib. 6. art. 8. de deci. deferebantur etiam in recognitionem diuini beneficij, quasi aliquis profiteretur se à deo fructus terræ percipere, & ideo se teneri ad aliquid de huiusmodi deo exhibendum. 1. Para. c. vlt. & Graff. decis. aur. par. 2. lib. 2. cap. 27. num. 3.

6 Debentur † primitiæ de iure diuino, idest præcepto à deo facto, vt tenet Rebuff. ead. q. 1. nume. 22. in fin. & pertinet ad ius naturale, vt homo aliquid deo ad eius honorem exhibeat de bonis sibi à deo concessis, ex qua
7 causa † olim offerebantur in recognitionem beneficij, quasi homo profiteretur se fructus terrę à deo accepisse, & ita offerebātur cum quadā professione, & erant quoddā oblationis genus. Deut. c. 26. & S. Thom. ead q. 86. art. 4. Sed non debentur præcepto naturali, quia aliud est deberi ex præcepto, & aliud iure naturali, quia naturaliter quilibet est obligatus benefacienti sibi ad antidora, vt benefacieti benefaciat. Bart. in l. ex hoc iure. nu. 11. ff. de iust. & iur. & solutionem primitiarum secūdum determinationem ecclesiæ, esse in pręcepto tempore moderno determinat ecclesia, & quòd secundum consuetudinem approbatam, & indigentiam ministrorum soluantur. tenet Graff. d. c. 27. nu. 4. non
8 est tamen præceptum † morale, nec naturale, sed quoddam pręceptum iudiciale, & figurale, vt primitiæ, idest primi cuiuslibet rei fructus dentur, & in his maximè consuetudo attenditur. Rebuff. eod. nu. 22. & Graff. loco proximè citato.

9 Laici † consuetudine legitimè præscripta possunt à primitiarū solutione liberari, quia aut ex mente Rebuff. debebantur pręcepto iudiciali, & euangelica lege lata iudicialia præcepta omninò cessauerunt, vimq; præceptorum amiserunt. vt per Couar. c. 17. nu. 1. cum alijs supra c. præcedenti in princ. allegatis, &

cum

cum cessauerit præceptum, vimque præcepti amiserit, valet consuetudo, vt de his primitijs nihil soluatur, & excusat à peccato. vt tenet Henr. Boic. in c. 1. de dedecim. relatus à Rebuff. d. q. 1. nu. 21. qui contrariam tenet opinionem, cui non assentior, præsertim stante vniuersali, & notoria consuetudine, quòd de primitijs nihil omnino pluribus in prouincijs, & parum in aliquibus persoluatur, quæ à summis pōtificibus, archiepiscopis, episcopis, ac alijs prælatis, & timoratę conscientiæ viris toleratur. Quapropter, si est præceptum secundum determinationem ecclesię, vt tenet Graff. c. 27. nu. 4. cum scientia, patientia, & tolerantia papę, & prelatorum contraria consuetudo fuit approbata, &
10 † etiam ea, quæ sunt moralia hodie per ecclesiam immutantur. c. ieiunium. & ibi glos. in ver. ieiunium. 76. dist. sed vbi viget consuetudo de omnibus, vel de aliquibus, primitias persoluendi, tunc consuetudo est seruan-
11 da, & parochiani † sunt cogendi ad solutionem secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam ministrorum, S. Thom. ead. q. 86. art. 4. circa med. & Graff. eod. c. 27. num. 4. & dari debent presbyteris curatis à populo. c. doctos. ac probos. 16. q. 1. & Rebuff. d. q. 1. num. 19. in fin. & qui primitias iure, vel consuetudine legitima debitas, vbi, quando, & quibus debet, non soluit, peccat. Nauar. in c. 21. nu. 32. in fin. tom. 1. & vbi primitiæ non soluuntur, tunc in earum locum oblationes succedunt. Rebuff. ead. q. 1. num. 25.
12 Oblationes † autem sunt, quæcunque de proprijs, & licitis rebus ecclesiæ offeruntur. c. causa. de verb. signif. & Rebuff. ead. q. num. 23. & ex præcepto na-
13 turali, † diuino tenentur parochiani ad oblationes presbyteris ministrantibus spiritualia exhibendas, vbi ipsi presbyteri indigent, nec habent, vnde possint sibi necessaria ministrare. abb. in c. causam. nu. 2. de verb. signif. & in c. 3. num. 6. de pign. Rom. cons. 344. & Couar. lib. var. resolut. c. 17. nu. 3. & pluribus casibus laici tenentur curato facere oblationes.
14 Primò, † quando viget consuetudo, quia laudabiles consuetudines seruare tenentur, c. ad apostolicam. §. quapropter. de simo. c. quamuis. de decim. abb. in rubr. de paroch. num. 3. vers. quartus casus. Couar. d. cap. 17. nu. 3. & Rebuff. ead. q. 1. nu. 24.
15 & talis † consuetudo vti pia, & laudabilis inducitur spatio decem annorum. abb. in c. suam nobis. nu. 9. de simo. Cassad. decis. vn. nu. 5. de cōsuet. & Couar. eod. c. 17. nu. 3.
16 Secundò, † quando curatus indiget, quia non tenetur suis stipendij militare, sed qui altari seruit,

seruit, de altare viuere debet. Paul. 1. ad Corint. c. 9. c. cum ex officij de præscript. & Felin. in c. veniens, 1. nu. 3. de testam.

17 Tertiò, † in missis solénioribus, quia omnis christianus procurare debet ad missarum solemnia aliquid deo offerre, & ducere ad memoriam, quòd deus per Moysen dixit, non apparebis in cõspectu meo vacuus, & in sanctorum Patrum liquidò apparet, quòd omnes christiani offerre aliquid ex vsu sanctorũ patrum debent, quoniam ad ipsum prius est confugiendum, qui curare potest animæ passiones, c. omnis christianus. de consecr. dist. 1. & Boich. in c. quamuis. de decim.

18 Quartò, † quando ex testamento oblationes fieri debent, quia vltima voluntas defuncti modis omnibus est seruanda. c. vltima. 13. q. 2. & qui oblationes defunctorum retinent, & ecclesijs tradere demorantur, vt infideles ab ecclesia sunt abijciendi, quia vsque ad exinanitioné fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinę exacerbationem: quia, & fideles de corpore recedentes votorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria substentatione fraudantur, & hi tales quasi egentiũ necatores, nec credentes iudiciũ dei habendi sunt. c. qui oblationes. ead. q. 2. & his quatuor casibus quòd oblationes sint in prę-cepto, tenet abb. in dict. rubr. de decim. nu. 3. Rebuff. eod. nu. 24. S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 1. & Graff. decis. aur. c. 27. nu. 6. par. 2 lib. 2. & qui eas, quas populus dare debet, tenere contendit, vel extra parochialem ecclesiam dare vult sine episcopi consensu, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt, est communione priuandus. c. statuimus. 16. q. 1.

19 Pertinent oblationes ad sacerdotes curam animarum exercentes, non solùm vt eas in proprium vsum conuertát, sed etiá, vt fideliter dispensent partim expendendo in his, quę ad diuinum cultum pertinent, partim in proprium victum, & partim in vsus pauperum. 1. Cor. c. 9. & s. Thom. 2. 2. q 86. at. 2. Spectant

20 etiam † episcopo quando celebrat in aliquá ecclesia suæ diœcesis. Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. in rubr. decim. nu. 32. & debentur etiam episcopis in recognitionem superioritatis bonorum, & hæc est oblatio ex præcedenti conuentione, vt cum datur fundus, vt certo tempore aliquid offeratur, de qua loquitur S. Thom. d. q. 86. artic. 1. & Graff. d. c. 27. nu. 6. ver. primò ex præcedenti.

21 Incœperunt † oblationes, quando principes Israel obtulerunt munera coram domino, sex plaustra tecta cum duodecim bobus, & alia magna munera, quæ dominus iussit suscipere, & ea leui-

ris tradi. Num.c.7. & tempore Caim, & Abel. Genes. c. 4. & Noe ædificauit altare domino, ac tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocausta super altare. Genes. c.8.in fin.& Rebuff. ead.quęst. 1. num.23.

22 Monachi, † & alij regulares possunt etiam tripliciter oblationes recipere, vel vt pauperes ex dispensatione curatorum, vel vt ministri altaris, aut tertiò ex debito, si parochiæ sint eorum. S.Thom.ead.q.86.art.2. an autẽ laici in eorum oratorijs oblationes recipere possint, valere consuetudinem, quòd illas possint recipere, cõsuluit Dec.cons. 148. reuerende, eius tamen opinio pluribus fundamẽtis reprobatur

23 Primò, † enim decimæ, & oblationes æquiparantur, cap. quamuis. de decim. & Rebuff. d.q.1. nu.26. & sunt iuris spiritualis,& sacræ, vt inquit.text.in c.inquirendum. in fin. de pecul. cleri. cuius laici sunt incapaces. c.fi.10.q.1.& abb.in c.quamuis. nu.2.de decim.

24 Secundò, † nec valet consuetudo,quæ possit allegari, vt laici in oratorijs recipiant oblationes.c.antiquos. c.quia. c.sanctorum, & melius.c.fin.vbi improbatur consuetudo,qua laici prætẽdere possint ecclesiarum oblationes.ead.10.q.1. & Rebuff. ea. quæst. 1. num.26. & consuetudo contra libertatem ecclesiasticã non est seruanda. c. nouerit. ex de sent. excomm. Batt. in auth. aut ius porrectum. nu.18. de sacrosanct. ecclesi. & Rot. decis. 3. n.4.de consuet.in antiq. possunt

25 † tamen ex causa dari laicis oblationes ad ecclesiæ reparationem, vel aliquẽ alium honestum vsum, & ad tempus saluo iure ecclesię,ita quòd nullum ius per similem concessionem eisdem in pręiudicium ecclesiæ acquiratur.Pręposi. in c.altare.1.q. 3.& Rebuff.ead.q.1.nu.28.

26 Eadem † ratione si fiãt oblationes imagini depictæ in muro priuato domus laicalis,dominus illius domus illas percipere non potest, quia regulariter cedunt ecclesiæ parochiali, & ita sæpe in facto interrogatus respondisse testatur abb. in c. pastoralis.nu.2.de hi.qui fin.à mai.part. cap. & post. Ant. de Butr. idem abb.in rubr.de paroch.nu.2. & Rebuff.ead.q.1.nu.29.

27 Fallit † tamen regula,si in locis, in quibus aperiuntur miracula, vel magna mouetur deuotio,maximo cum concursu populi concurrant oblationes notabilis quantitatis, & valoris, & de anno 1578. dum in vrbe agerem,

28 † euenit, de imagine diuæ Mariæ depictæ in quadam domuncula ad vsum fęnilis redacta,cui,& si fęnum plena domũcula reponeretur, tamen relatum fuit, quòd nunquam hærebat dictæ imagini, sed semper

distans

distans ab imagine reperiebatur, quo detecto, cępit populus Romanus ad orandum in eodẽ loco confluere, & oblationes maximas deferre, quibus, & alijs eleemosinis ad partem à pijs viris elargitis decens ecclesia in eodem loco sub titulo, sanctę Marię in montibus, fuit ędificata, quæ adhuc maxima in deuotione, & veneratione habetur.

Quod quidem nõ modò omni memoria dignum, sed & maxima admiratione omni seculo
29 recolendum, † anno 1595. in agro Montisregalis prouinciæ Taurinensis ad Vici oppidulum etiam contigit. Vbi ad venerandam eiusdem Deiparæ virginis imaginem quadã rudi, vetustaque lateritia colũna depictam, apertis, & vbiq; propagatis miraculis, tã copiosus populorum concursus vndequaque accessit; vt plerunque ne vallis illa quidem, cuius medio stat sacra columna, supplicantium virorum ac mulierum sodalitates, quæ à prouincijs nõ paucorum dierum viam distantibus profectæ fuerant, vix capere posset. Primò vrbs ipsa non tàm nobilissima, quàm religiosissima, visis certissimis cęlestium operationum indicijs, locum ipsum communibus, frequentissimisque supplicationibus deuotè, sanctèq; venerata fuit. Post audita rei fama, à celeberrima Genuensium urbe, maritimisq; locis Ligustici maris tot conflue re, quas vocant, confraternitates, tantaque puerorum, virginumq; examina commearunt, vt omnes rem tantam suspicerent, diuinumque opus maximè mirarentur. Vnde factum fuit, vt ignobilis locus, & qui, (quantum ad sacram columnam attinet, cui spinæ vepresq; circũm inhęrebant) derelictui habebatur, paucissimis diebus factus sit celebrarissimus, ac numinis maiestate, diuinisque bonis, suprà, quàm credi possit, vberrimus. Ab Insubribus religiosa agmina, longum iter nihil pensi habentia, saccis omnes induti, pio ordine procedebant; è Sabaudia, Burgundia, Galliaque Narbonensi non modò confratrum sancta sodalitia, sed & multi primatum comitatus ad venerabile numen cõuenere. Totos dies, totasque noctes vniuersus vrbis illius ager indefessis misericordiam à deo implorantium vocibus vbique resonabat; precationum, supplicationumque cantus diu, ac noctu per proximos agros, ac colles (omnibus enim ad ædiculam præ nimia multitudine aditus minimè patebat) ad ipsa sydera ferebantur. Plangentium, diuamque virginem inuocantium fletus ad ipsam supremi patris sedem penetrabat. Ibi diffidentium animi numinis instinctu per se conci-

donis ingentibus deuoto, humilique spiritu uisitarunt, ac ut cumulatiore, memorandoque beneficio tam pium locum decorarent, in commune omnium eò peregrinantium salutem, à CLEM. VIII. summo pontifice indulgentiarum diploma impetrarunt, basilicamque ibi latissimam, (quæ modo admiranda mole, miraque structura consurgit) largita ad id multa pecuniæ copia, fundandam curarunt, adhibito † urbis piæ memoriæ uigilantissimo episcopo Io. Antonio Castruccio, qui, ingenti solemnitate prima de more fundamenta iecit, cui non minoris integritatis ac solertiæ † modò successit Carolus Argenterius Taurinensis. Adhæc ex tot donarijs, amplissimisque oblationibus, ac largitionibus cœnobia, hospitalia, aliaque hospitia, ac diuersoria peregrinis in dies turmatim factum numen uisentibus commoda, & opportuna, ipsorum principum iussu circùm ædificata fuere. Ibi conspiciuntur aurea, argenteaque oscilla innumera parietibus intus affixa, arte mira laboratæ uestes, pallæ, uexilla, infinitaque insigni ualore uotorum exempla. In sacrario cunctis adeuntibus benignè recluduntur ingentia ducum, principum, ciuitatum, cõfraternitatum, ac nobilium munera reposita, calices, cruces, cãdelabra, serta margaritis intertexta, coronæ, uariaque alia ex auro, alia ex argento, non parui numeri, nec exigui ualoris oblata supellex. Annuli, gemmæ, lapilli, pluries millena nummũ excedentia cõspectui depromũtur. Ea denique solo biennij spacio auri, & argenti uis, tanta gemmarum, sacrarum uestium, uasorum, cereorum, aliarũmque rerum ad diuinum cultum spectantiũ copia illic dicata, ac collocata fuit, ut maior sit, quàm scripto referri queat. Quæ quidem omnia, ut ad rem, unde paulùm diuerti, redeam, dictæ imagini ad extructionem fabricæ, non autem parochiali debentur. ex trad. per Ang. in l. in rem. §. item quæcunque. ff. de rei uindic. & in l. statue. ff. de usuf. quem sequitur Felin. in c. dilectus. in princip. uer. sed proprietates. de off. ord.

31 Oblationes † uerò, quæ celebranti in aliena ecclesia fiunt, cedunt rectori ecclesiæ, & non celebranti, & quemadmodum relictũ factum episcopo ab extraneo uidetur factum contemplatione ecclesiæ ita oblationes factæ celebranti uidentur factæ intuitu ecclesiæ præsertim à parochianis, qui oblationes faciũt propter onera sacramentorum. c. omnis christianus. cum glo. de consecr. dist. 1. c. requisisti. ex. de testam. & abb. in c. pastoralis. n. 2. de his, quę fi. à mai. par. cap. & etiam, quæ fiunt in capellis seu

seu altaribus fundatis intra parochiam debeantur rectori parochiæ, c. ex trãsmissa de præscrip. & abb. in rub. de paroch. nu. 4.

32 Oblationum † tres sunt species, una, quæ est donatio rei factæ inter uiuos deo uni eccle-

33 siç. Secunda, facta † causa mortis, quæ ad instar legatorum est reducta; Tertia, vsualis, quam fideles faciunt ad altare, uel ad manum sacerdotis, quarum prima est uolontaria, quæ si solùm est promissa, debetur: secunda adeò est debita, ut qui eam non soluerint sacrilegi, homicidæ, & necatores egentium esse dicantur c. nulli. & c. qui abstulerit. 12. qu. 2. & c. qui oblationes. 13. q. 2. tertia uerò est uoluntaria, & in consilio, non autem in pręcepto. S. Thom. 2.2. q. 86. art. 1. & Graff. deci. aur. c. 27. n. 5. & 6.

34 par. 2. lib. 2. & ista † tertia uoluntaria efficitur etiam debita, quando propter ecclesię paupertatem nõ possunt curati ex redditibus sustentari, quia si parochiani non offerunt, hoc casu ab episcopo, cuius officium est implorandum, cogi possunt per subtractionem sacramentorum ad offerendum, & circa oblationes, ad pias consuetudines conseruandas. s. Thom. eo. art. 1. q. 86. Henric. Boich. in c. quamuis. nu. 7. & 8. de decim. abb. in rubr. de paroch. nu. 3. Lap. alleg. 67. Felin. in c. ueniens. il. 1. nu. 3. de test. Couar. lib. 1. uar. resolut. c. 17. n. 3. & Graff. eod. c. 27. n. 6.

35 Proprius tamẽ parochus † propria auctoritate laicis, etiam si à consuetis oblationibus diu cessauerint, ministerium spirituale negare non potest. Felin. Couar. & Graff. locis supracitatis, licèt gl. in d. c. omnis christianus. teneat, quòd parochus auctoritate propria possit hoc casu parochianis sacramenta subtrahere, & malè, quia ab omnibus reprobatur, ut ultrà citatos ab alijs, per Felin. d. nu. 3. uers. sed contra allegat.

36 Quid autem † si parochiani sint adeò pauperes, ut sacerdoti prouidere non possint? tunc parocho manibus suis uictum sibi quærere licebit. c. clericus uictum. 91. dist. & Graff. eo. c. 17. nu. 6. uers. quod si parochiani, & iste erit casus singularis, quo clericus poterit aliquid negociari dummodo ad uictum tãtum, & non ad quæstum. non obstante. c. secundum instituta, & tot. tit. ne cler. uel mon. neg. sec. se immisc. si uerò parochiani consueuerunt facere oblationes, & à consuetis desistere intendunt, tunc episcopus illos ad illas faciendum iuxtà solitum cogere potest, & iste erit unus ex casi-

37 bus, quibus † episcopus habet iurisdictionem in laicos ad ipsos cogendum obseruare laudabilem consuetudinem ecclesiæ, ut tenet abb. in c. ad apostolica. nu. 3. & Bar. in l. priuilegia. nu. 2. & 3.

& 3. C. de sacrosanct. eccles.

38 Pluribus † etiã alijs de causis episcopi iurisdictionem habent in laicos, de quibus per gl. & dd. in c. cum sit generale. de foro comp. Et quamuis in laicos reos regulariter nullam habeant iurisdictionem; sed actor forum rei sequi debeat. ut c. si clericus laicum, & d. c. cum sit generale. eo tit. dicta tamen regula fallit ubicunque contraria uiget consuetudo. glos. in d. c. si clericus. in fin.

39 Primò † enim fallit in ciuitate Parisij, in qua clerici etiam in causis pecuniariis, siuè agant, siuè conueniantur, forum seculare adire non tenentur; sed eorum causæ cognoscuntur in foro ecclesiastico, ut c. quod clericis; ubi etiam gl. & ibi abb. n. 6. de foro comp. & Bart. in tract. differ. int. ius can. & ius ciuil. nume. 32. Adducitur autem ratio, quia episcopus Parisiẽ. est etiam comes. ut per gl. & Bart. locis proximè citatis.

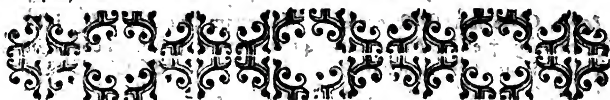
40 Fallit † secundò in ciuitate Bononiæ, eadem, & maiori ratione. Nam archiepiscopus Bononiensis non solùm est comes, sed etiam princeps; & ideò

41 ubicunque † litigari contingit inter clericos, & laicos, etiam si inter plures colligitãtes unus sit tantùm clericus, trahit, & non trahitur. Et ita uiget immemorabilis consuetudo; quod & ipse testari possum, ad quem, dum uicariatus officium pro domino meo Alphonso Paleoto dictæ ciuitatis archiepiscopo exercui, quòd etiam nunc exerceo, quàm plures ciuiles clericorum causæ actiuè, & passiuè cum laicis uertentes delatę fuerunt; Et licèt ex aduerso aliæ personæ priuilegiatæ, nempè regulares, uiduæ, aut pupilli existant, clerici tamen trahunt, & non trahuntur. arg. tex. & not. in eo. c. quod clericis. de for. comp.

Fallit etiam regula, quòd 42 actor forum rei sequi † debeat, in militibus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, qui habent priuilegia, quòd in quibuscunque causis actiuè, seu passiuè trahant, & non trahantur, ut in priuilegiis Pii iiij. de quibus in Bull. c. 14. §. nec non causas. pag. 671. propè fin.

DE

DE QVARTA FVNERALIVM. Cap. XXIX.

SVMMARIVM.

1 Funeralium quarta quandò non obstantibus priuilegijs cathedrali, seu parochiali ecclesiæ debeatur.

2 Canonica portio quæ sit, & quibus debeatur.

3 Quartæ solutio à quibus monasterijs non persoluatur.

4 Episcopi an portionem oblationum habere debeant.

5 Cathedraticum in honorem cathedræ episcopalis vltrà procurationem persolui debet.

6 Canonica portio de quibus non debeatur.

7 Mortuorum officia quibus diebus fieri soleant.

8 Quarta ex legato fabricæ ecclesię facto quando debeatur.

9 Quarta ex legato facto ad pias causas quando debeatur.

10 Canonicæ portionis nomine quarta intelligitur.

11 Quarta legatorum parocho debetur, etiam vltra legatum particulare sibi factum.

12 Quarta funeralis de quibus debeatur.

13 Quarta debetur de legato per testatorem viuentem persoluto.

14 Quarta debetur, etiam quòd testatur se mandet sepeliri cum habitu fratrum illius monasterij.

15 Quarta debetur de his, quæ testatores dant in infirmitate, de qua decedunt.

16 Quarta non debetur de legatis regularibus factis per eos, quia apud illos non sepeliuntur.

17 Quarta est in bonis ecclesiarum parochialium sicut falcidia in bonis hæredis.

18 Actor forum rei sequi debet.

19 Episcopi tanquam sedis Apostolicæ delegati, & etiam de iure canonico, & cæsareo, omnium piarum dispositionum sunt executores.

20 Episcopis quarta debetur de pluribus.

21 Quarta debetur episcopis de legatis factis confraternitatibus laicorum.

22 Episcopi habent ius visitandi confraternitates laicorum.

23 Confraternitatibus laicorum excipientibus de priuilegijs quid agendum.

24 Administratores fabricæ confraternitatum singulis annis ordinario

nario rationem reddere tenentur.
25 *Quarta legatorum quare episcopis à confraternitatibus debeatur.*
26 *Deo semel dicatum, non est vlterius ad vsus humanos transferendum.*
27 *Ecclesia non consecrata gaudet eodem priuilegio, quo, & consecrata.*
28 *Quarta pars oblationum an episcopis debeatur.*
29 *Quarta oblationum debita 40. annorum cursu praescribitur.*
30 *Exempti ad quartam episcopo persoluendam non tenentur.*
31 *Quarta exemptorum debetur papae.*
32 *Quartae duae quandoque deducuntur.*
33 *Quarta decimarum an episcopis debeatur.*
34 *Ecclesia contra ecclesiam spacio 40. annorum praescribit.*
35 *Ecclesia contra ecclesiam à solutione quartae decimarum, oblationum, & legatorum quadragenaria praescriptione liberatur.*

DEcimis, ac primitijs, funeralium, quae quarta dicitur, legitimè succedit, nam quemadmodum per eas deum in suis ministris recognoscimus: ita in recognitione ecclesiae suae, quae filios regenerat, ac ad deum assiduè tàm pro viuis, quàm pro defunctis intercedit, portio funeris quarta de iure debetur.

Decreuit sancta synodus quibuscũq; in locis, iam ante annos quadraginta, quartã, quae funeralium dicitur, cathedrali, † aut
1 parochiali ecclesiae psolui solitã, si postea fuerit ex quocunque priuilegio alijs monasterijs hospitalibus, aut quibuscunq; locis pijs concessa, eandẽ postea integro iure, & eadem portione, quae antea solebat, cathedrali, seu parochiali ecclesiae persolui, non obstan. concessionibus, gratijs, priuilegijs, etiam mari magno nuncupatis, aut alijs quibuscunque, conc. Trid. c. 13. de reform. sess. 25. & regulariter de omnibus, relictis factis ecclesijs solui tur episcopo, & ecclesiae parochiali canonica portio. abb. in c. vlt. nu. 1. de testam. & canoni-
2 nica † portio est regulariter quarta, quae tamen praescriptione fieri potest, vt loco quartae portionis, quinta, vel sexta soluatur, & tunc titulus in hac praescriptione non est necessarius, cũ iure canonico circa hanc portionem quartae nulla sit certitudo, sed quandoq; maior, & quandoq; minor episcopo soluatur. c. certificari. de sepult. abb. in c. officij. n. 2. & ibi Couar. n. 1. de test.
3 In monasterijs † autem fabricatis citra annos quadraginta, aut quae collata sunt priuilegio Apostolico, dictum c. 13. de reforma.

form. non habet locum, quoad solutionem quartæ, vt à sacra congreg. fuit decisum super eod. c. vt in decis. sub tit. Tricaricen. Hieracen. Tirasonen. & quando regulares sunt in quasi possessione non soluendi quartam episcopo, aut parocho, eisdem episcopo, & parocho incumbit onus probandi ante 40. annos elapsos solui solitam ab eorum monasterijs, vt ibidem in decis. sub titul. Terracinen. quia alleganti onus probandi incumbit. Bart. in l. si minorem. num. 5. C. de in integ. restit.

4 Tempore enim † primitiuæ ecclesiæ, cum episcopi essent pauperes, statutū fuit, vt ipsi de oblationibus matrici ecclesiæ factis sumerent medietatē. c. antiquos. 10. q. 1. procedente tempore ex parochialibus tantùm tertiam oblationum decimarum tributorum, & frugum haberent. c. de his. & c. decernimus. ead. q. 1. & c. constitutum. 16. q. 1. Postmodum Gelasius papa quartam episcopis debere decreuit. vt in c. vobis. c. concesso. & c. quatuor. 12. q. 2. sed hodie nec tertiam parochailium habebunt episcopi nisi ad fabricam reparandam, & uelint etiam fabricam parochialium reparare. c. 1. 2. & 3. 10. q. 3. & glos. in d. c. de his. & contra dispositionem dictorum canonum nunc ex generali consuetudine, episcopi pro ecclesiarum reparatione, aut alia de causa

5 nullam à parochis recipiūt portionem, sed tantùm † cathedraticum, quod in honorem cathedræ episcopalis, idest duos solidos pro qualibet ecclesia præter procurationem moderatam petere possunt. glos. in sum. & c. 1. & c. inter cætera. 10. qu. 3. parochos autem ad restaurationem ecclesiarum, & alia ad cultum diuinum necessaria in visitatione compellere possunt omni appellatione remota. conc. Trid. c. 7. circ. fin. de reform. sess. 13.

6 Regula autem, quòd de relictis factis ecclesijs soluatur episcopo, & parocho canonica portio, † fallit in pluribus, & primò, in his, quæ in ornamētis, uel pro cereis, seu fabricę luminarijs, anniuersario, septimis, vigesimis, vel trigesimis, ac alijs, quę ad perpetuū diuinū cultū ecclesijs legantur. vt est tex. & ibi abb. in

7 c. vlt. nu. 2. de testa. † In officijs mortuorū alij tertium diem, alij septimū, alij trigesimum, & alij quadragesimū obseruare cōsueuerūt. Gen. c. 50. Deut. c. 34. Ambros. in lib. de obitu Theodosij imper. relatus in c. quia alij 13. q. 2. & abb. d. n. 2. præter anniuersariū, quod fit pro cōmemoratione animarum, & dicitur officium, quòd fit singulis annis, anno reuoluto eadē die, qua ille, qui legauit, sepultus, vel defunctus fuit. abb. d. nu. 2. vers. quintus casus.

8 Quòd verò † de relicto fabricæ non debeatur quarta, procedit

cedit, quando ecclesia, cui legatum pro fabrica fit, indiget edificijs, aut refectione parietum, secus enim si his non indigeat, quia tunc ex legato fabricæ facto, ne fiat fraus episcopo, aut parochiali quarta detrahitur, vt tenet Couar. in d.c. vlt. nu. 4. vers. est tamen. vbi existimat hanc magis communem esse, quæ tamen mihi non placet, sed veriorem puto tali casu hoc legatum seruandum fore in futuram parietum ecclesiæ restaurationem quandoq; necessariam, aut pro picturis fiẽdis, quę fabricę ęquiparãtur, vt inquit Bal. in l. si quis ad declinandũ, §. in omnibus. n. 11. C. de epis. & cler. aut in illius ampliationẽ, vel augumentum, per text. in c. vobis. 12. q. 2. quem pro hac vltima opinione ponderant, & sequũtur Gofr. Card. & Barb. in eod. c. vlt. relati ab eod. Coua r. d. nu. 4. vers. est tamen.

9 Secundò, fallit † in relictis alijs locis pijs. d. c. vlt. post med. vt quòd omni anno fiat solemnitas alicuius sancti, vel quòd in aliqua ecclesia constituatur præbenda, vel altare, aut pulpitum, vel aliud huiusmodi, vt ibi Innoc. in princip. de testam. sed si legatum fiat simpliciter pio loco non ad certum opus pium illius loci, tunc regulariter pia loca tenentur ad canonicam portionem. abb. in eod. c. vlt. num. 5. & si fiat hospitali constructo auctoritate episcopi, in quo habitẽt infirmi, etiamsi relictum fiat pauperibus eiusdem hospitalis, eidẽ quarta debetur: quia videtur testatorẽ habuisse respectum ad locũ, & non ad personas pauperes, secus verò vbi relictum factũ fuisset sine determinatione alicuius loci; quia tunc episcopo nihil debetur. abb. in eo. c. officij

10 n. 7. de testa. & canonicę † portionis nomine quarta intelligitur. Innoc. in c. requisisti. n. 3. ver. sed ubi nõ cõstat. & ibi ab. n. 19. & Cou. in d. c. officij. n. 2. uer. cõstat equidẽ. de test. ac ita constituit, & ordinauit Clem. V. p tex. in clem. dudũ. §. verùm nè parochiales. de sepult.

11 Parocho † aurem debetur quarta legatorũ, quę relinquuntur ab aliquo ęcclesiæ, in qua omissa parochiali se mandauit sepeliri. c. 1. & 2. de sepul. c. vlt. & ibi Couar. num. 4. de testam. sed quæritur, si testator legatum reliquit proprio parocho, & alibi elegit sibi sepulturam, an possit parochus relictum sibi factum ab hærede exigere, & præterea occasione funeris quartam, aliàs sibi debitam accipere. vt d. c. 1. & d. clem. dudum. de sepult. & videtur, quòd non, quia ecclesiæ parochiali debetur quarta ob ecclesiasticam sepulturam, aut in recompensationem onerum, quę subijt administrando sacramenta parochianis suis, aut in satisfactionem iniuriæ, quia relicta propria ecclesia elegit alibi sepultu-

pulturá, sed vtroque casu videtur sibi prouisum per portionem propriæ parochiali ecclesiæ relictã. Nam eligens alibi sepulturam debet relinquere ecclesiæ suæ quartam. Si verò reliquit certam portionem illi ecclesiæ, præsumitur satisfecisse iuri, quapropter non possit ab ecclesiastica sepultura aliud peti, nisi vt suppleatur vsque ad quartam. Fed. de Sen. cons. 3. quem sequitur abb. qui ad contraria respondet. in d.c. officij. nu. 5. de testam. & ratio deducitur, † quia vbicunque debitor relinquit aliquid suo creditori, videtur in dubio reliquisse animo compensandi cum debito. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matr. & abb. eod. c. officij. nu. 4. quæ sunt vera, & bene procedunt, quando debitor necessarius testamento creditori relinquit, sed parochus non est creditor testatoris, quia parocho debetur quarta portio ab ecclesia ex legatis, aut aliàs, vt infra, relictis, ab ipsa ecclesia, aut pio loco, non autem ab hærede testatoris. abb. in eod. c. officij. nu. 4. circ. fin. & ibi Couar. nu. 1. vers. hęc verò de testam. & Bal. in l. si quis ad declinandum. § in omnibus. nu. 2. C. de epis. & cler. & iura ciuilia intelligunt, quando debitum legale à testatore legatario debetur; quòd tunc compensatio fiat. Crauet. cons. 131. nu. 14. & Couar. in d.c. officij. nu. 2. vers. in secundò. de testam. secus autem quando debitum legale non debetur à testante, sed ab alio, quamuis ex causa ipsius testatoris: sicuti quarta canonica portio, quę nō debetur à testatore, sed ab ecclesijs, quibus ipse testator legauit, quia tunc, si testator reliquisset curato, non computaretur in quartam. c. requisisti. ex. de testa. Ias. in term. in auth. præterea. num. 2. C. vnde uir. & ux. & ibi Dec. nu. 13. cum alijs per Couar. allegatis, qui refert hanc communem esse opinionem in d. c. officij. nu. 3. circa fin. de testam.

12 Quartam non solùm † de sumptu funerali, qui fit in die depositionis, sed de obuentionibus omnibus, tàm funeralibus, quàm quibuscunque, & quomodocunq; relictis distinctè, vel indistinctè, ad quoscunq; certos, uel determinatos usus, de quibus etiam quarta, siue canonica portio antiquitùs dari, siue exigi non consueuerat, uel non debebatur de iure, ac de datis, uel qualitercunq; donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, uel dantis, de qua decesserit, quomodocunque directè, uel indirectè, fratribus, uel alijs pro eisdem parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis Clemens V. sua constitutione auctoritate Apostolica deberi, & ad illam omnes, ad quos spectauerit, integrè persoluendam teneri, ordinauit.

nauit. ut in d. clem. dudum. § uerum nec de sepult. ...

13 Debetur † etiam quarta, si testator legatum soluit in uita, quia nihilominus uidetur solue re, ut legatum, unde legatarius illud iterum post mortem petere non potest. glos. in ead. clem. eo. § uerum. in uerb. datis. & ibi

14 abb. nu. 50. praeterea † debetur, etiam si testator mandet cum habitu fratrum illius monasterij se sepeliri, quia si ad ipsorum religionem in ęgritudine, in qua decessurus erat, transiret, quarta deberetur. c. de his. de sepul. & glo. in d. § uerum. in uerb. decesserit. & ibi abb. nu. 51. ac etiam de his,

15 † quæ testatores relinquunt, uel dant in infirmitate, de qua decedunt, uel dari mandant post mortem singularibus fratribus ad eorum commoditates, ut ademptiones uestium, uel librorum, nulla de his in testamento facta mentione. glos. in eo. § uerum. in uer. indirectè. & ibi Ias. q. 15. & abb. nu. 52. & est ratio, quia id conuentui quæritur, sicut per monachum monasterio, per seruum domino, & per filiū patri. Instit. per quas. pers. nob. acq. in princ. l. 1. in fin. & l. ult. C. eod. tit. c. non dicatis. 12. q. 1. c. 1. in fin. 18. q. 1. & d. glos. in uerb. indirectè, quæ omnia proculdubio procedunt quoad personas, quæ apud religiosos sepeliuntur.

16 Sed dubitatur, † an regulares teneantur ad quartam de his, quæ eisdem relinquuntur per eos, qui apud illos omninò non sepeliuntur, & omissa disputatione, ac uarietate opinionum ad illam quartam nō tenentur, ut relatis opinionum diuersitatibus tenet glo. in prædicto. § uerum. in uers. quartam, quam sequitur, ibi Iac. q. 18. & Imo. abb. in c. officij. nu. 6. in fin. &

17 ibi Raue. de test. sed † quia sicut falcidia est in bonis heredis, sic quarta parochis debita est in bonis ecclesiarum parochialiū, propterea eam uendicare possunt, & inhiberi facere hæredibus, uel per fideicommissum grauatis, ne illam fratribus, sed ipsis parochis termino adueniente persoluant eandem, arg. tex. in l. heres. in fin. ff. ad trebel. & tenet glo. in d. §. uerum. in verb. largiri. & abb. in ead. clem. dudum. nu. 54. & ita cauti aduocati super modo procedendi parochos consulere debent, quia fratres propter exemptionem, ad exhibendam quartam per ordinarios locorum compelli non possunt, glo. in ea. clem. §. ultrà portionem. in verb. coerceri. & ibi abb. nu. 56.

18 Quęritur nunc hoc casu, quis erit iudex competens ad inhibendum hæredi laico grauato de non soluēdo regularibus legato, nisi prius parocho quarta debita fuerit soluta; & cum parochus sit actor contra laicum, videtur,

videtur, quòd iudicem secularē
18 adire debeat, quia † actor regulariter forum rei sequi debet. c. si clericus laicū. de foro comp. vbi doct. omnes. c. cum sit generale. eo. tit. cum tamen parochia lis ecclesia, cuius vice, & nomine parocho quarta debetur, sit causa pia, pro cautela, ne legatarius persoluat integrum legatum, poterit episcopus contra eundem legatarium concedere inhibitionem, per d. glo. in ver. largiri. & abb. d. nu. 54. præsertim, quia pendet hæc inhibitio à pia mente testatoris, & ordina
19 rij, † etiam tanquàm sedis Apostolicę delegati in casibus à iure cōcessis omnium piarum dispositionum, tàm in vltima voluntate, quàm inter uiuos sunt executores. conc. Trid. c. 8. de refor. sess. 22. & ibi congr. conc. super eod. c. in decis. sub tit. Hispalen. & non obstat, quòd qui debent persoluere aliquod legatum sint officiales s. Officij inquisitionis, & exempti à iurisdictione ordinarij, vel professores in aliqua vniuersitate ratione literarum conseruatoriarum, quę eximunt à iurisdictione ordinaria, non autem à delegata à sede Apostolica, vt hoc casu super eod. c. 8. ab ead. congreg. fuit decisum in decis. sub tit. Patau. & in §. consuetudine etiam. Sunt etiā piarum dispositionum executores de iure ciuili. l. nulli C. de episc. & cler. & de iure canonico, vt c. nos quidem. c. si hæredes. c. tua nobis, c. Ioannes. de testam. & c. 1 clem. quia contingit. de relig. dom. & parochus ad libitum suum disponere potest de quarta, quam acquirit nomine mortuariorum. Bal. in l. præses. ad fin. C. de transact.
20 Alia quarta † debetur episcopis de relictis non solùm ecclesijs, sed etiam monasterijs, hospitalibus, & alijs pijs locis factis non exemptis. c. officij. vbi abb. nu. 1. & Couar. etiam nu. 1. & c. requisisti. vbi Innoc. nu. 1. & etiam abb. nu. 9. de testa.

Quæritur, nunquid debea-
21 tur † quarta episcopis ex his, quæ legātur confraternitatibus laicorum, quæ prætextu pietatis, & deuotionis sub regimine officialium ab ipsis electorum congregantur, & quòd hæc legata nō fiant locis pijs, sed personis, & ideò non debeantur; facit tex. in c. requisisti. de testa. tenet Bal. in l. si quis ad declinādum. §. in omnibus. nu. 19. C. de epi. & cler. abb. in d. c. officij. in fin. de testa. & in cons. 31. nu. 1. vers. tertiò induco. vol. 1. Fed. de Sen. cons. 129. Calc. cons. 21. & Couar. in d. c. officij. nu. 12. Contrariam verò opinionem, quòd hæc quarta episcopo debeatur, tenent in eod. c. officij. Anchar. & Barb. num. 7. Petr. de Perus. latè in tract. de quar. canon. 14. q. principali, & post diligentem disputationem eandem opinionem

nemi sequitur Barb. consil. 1 in., & vol. 4. quam communem esse testatur, & sequitur Couar. vod. nu. 12. cui non obstant in contrarium adducta, quia cessat nunc primum, & praecipuum fundamentum abb. quòd confraternitates sint loca, & personæ exemptæ à iurisdictione episcopi, cum sint illius iurisdictioni subiectæ, vt per côc. Trid. c. 8. de reform. sess. 22.

Nã admittimus, quòd sint pueri laici, & foro seculari subiectij, vt singuli, sed episcopi tanquam

22 sedis Apostolicæ † delegati habent ius visitandi easdem confraternitates laicorum, etiam quas scholas siue quocunq; alio nomine vocentur, [non tamen quæ sub immediata regum protectione sunt, sine eorum licentia, etiam si eorum cura ad laicos pertineat] atque easdem cõfraternitates exemptionis priuilegio sint munitę, ac omnia, quę ad dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo iuxta sacrorum canonum statuta cognoscere, & exequi debent, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, priuilegio, aut statuto, conc. Trid. dicto c. 8. sess. 22. de reform. & debet episcopus confraternitatibus visitationem intimare, & exactionem rationũ, iuxtà d. c. 8. & c. 9. ea. sess. 22. exe-

23 qui. Si verò † confraternitates excipiant de priuilegijs, aut de aliqua alia re, propter quam visitari se non posse prætendãt ab ordinario, tunc earum allegationes in facto, & in iure ad Romani congregationem sunt transmittendæ, & interim est supersedendum, vt fuit ab eadem sacra congregatione decisum, vt in decis. sub tit. Ruben. & alia sub tit. Mediolanen. super eodem re. 9.

24 Administratores autem † tam ecclesiastici, quàm laici, fabricæ confraternitatum singulis annis ordinario rationem reddere tenentur, consuetudinibus, & priuilegijs quibuscunque in contrarium sublatis, nisi secus in institutione, & ordinatione talis ecclesiæ, seu fabricæ expressè cautum esset: & si ex consuetudine vel priuilegio, aut constitutione aliqua loci alijs ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum illis, & ordinarius debet adhiberi; & aliter factæ liberationes administratorib. minimè suffragãtur, conc. Trid. c. 9. ea. sess. 22. & administratores locorum piorum etiam exemptorum nemini aliàs rationem reddentes, episcopo eam reddere debent, & si alijs reddere consueuerũt, cum illis est etiam principaliter episcopus adhibẽdus, congr. conc. super eo c. 9. sub tit. Mediolanen. Cremonen.

Ideò, cum ex dispositione concilij hodie confraternitates

subsint

subsint episcopis ratione one-
25 ris † episcopalis, debent legata pro quarta episcopis communicare, abb. in eo. consl. 31. versi. nec obstat vnū. Cessat etiam secundum fundamentum, quòd possint confraternitatum scholę ad libitum constructoris dissolui, vt in eo. cons. 31. nu. 2. quia quicquid esset olim, hodie à communiter accedentibus omnes confraternitates habent oratoria, in quibus diuina celebrantur, campanile, campanas, sacristiam cum paramentis, ac omnibus alijs ad vsum ecclesiæ nō parochialis necessarijs, & proprios capellanos pro celebratione missarum, quapropter non possunt ad libitum constructo-
26 ris dissolui; quia oratoria † sunt deo dicata, & semel deo dicatum, non est ad vsus humanos vlterius transferendum. c. quæ semel. 19. qu. 3. c. adhæc. ext. de relig. dom. & ibi glo. in ver. mundanis, & c. semel deo dicatum. de reg. iu. in 6. Nec obstāt, quòd non sint consecrata; quia eccle-
27 sia † non consecrata gaudet eodem priuilegio, quo & consecrata, & obsequijs diuinis dicata, nullius est temerarijs ausibus prophananda. c. penul. ext. de immun. eccles. & c. vlt. & ibi glo. in vers. non consecrata. de consecr. eccl. vel alt. Ex quibus post Cou. loco suprà citato, quòd de legatis confraternitatibus factis debeatur episcopis de iure quarta, vti vere, & communi opinioni me subscribo, dummodò in contrarium non obstet præscripta consuetudo.

28 Videtur etiam episcopis † debita quarta pars oblationum. c. de his. c. antiquos. 10. q. 1. c. concesso. & c. vobis. 12. q. 2. abb. in c. vlt. circ. fin. de testa. & Couar. in d. c. officij. in princ. sed dicta iura habebant locum, & seruabantur antiquis tēporibus, quando episcopi erant pauperes, vt supra deduxi. Sed cum postea cœperint habere redditus competentes, fuerunt dicta iura reformata, ita quòd episcopis nihil deberetur præter cathedraticū. c. 1. 10. q. 3. & glo. in d. c. de his. 10. qu. 1.

29 Ideò quadragenaria † temporis præscriptione circa quartam oblationum clerici se tueri possunt. c. de quarta. & ibi glo. ext. de præscript. & abb. in d. cons. 31. nu. 3. vers. itaque. Debetur quarta episcopalis solùm ab ecclesijs episcopo subiectis, propter communionem, quæ est inter episcopum, & ecclesiam sibi subiectam, (sed inter ecclesiam exemptam, & episcopum communio cessat) & ratione oneris, quòd substinet episcopus circa curam ecclesiarum sibi subiectarum, quæ ratio etiam cessat in exemptis, vel in recognitionem superioritatis, quæ pari-
30 ter † in exemptis cessat, à quibus quarta episcopo non debetur.

tur. Innoc. in d.c. officij. in princ. & ibi abb. nu. 6. Fed. de Sen. in consi. 96. Bal. in l. si quis ad decli nandum. §. in omnibus. num. 6. & num. 11. C. de episcopis. & cler. idem abb. in consi. 37. nu. 1. vers. sed certè. par. 1. & Felin. in d. c. de quarta. in princ. vers. & tene menti. de præscript.

31 Quarta enim † exemptorum debetur papæ, qui est ordinarius, & episcopus exemptorum. c. auctoritate. de priuil. in 6. & abb. in d. c. officij. nu. 8. qui attestatur hãc esse communem dd. sententiam, quę tamen quarta fuit per constitutionem papæ curatis concessa, vt in d. clem. dudum. de sepul. Et cum episcopi quartam ab ecclesijs sibi subiectis tantùm percipiát, parochialium rectores illam percipiunt iure parochialis à regularibus exemptis per d. clem. dudum de sepult. cum alijs supra allegatis. quibus addo abb. in d. consi. 37. nu. 2. Et contingere potest, quòd

32 ab vno, & eodem legato † duę quartæ deducantur, vt quando legatum relinquitur ecclesię seculari, in qua testator omissa ecclesia parochiali sibi elegit sepulturam, quoniam debetur ex eo quarta episcopo, cui ecclesia subdita est, & alia quarta ecclesię parochiali. abb. in d. c. officij. nu. 5. in fin. & in c. certificari. vbi, quòd tali casu prius est deducẽda quarta parochialis ecclesiæ. nu. 11. de sepult. & Couar. post alios, quos citat in eo. c. officij. num. 8.

33 Decimarum † quarta etiam episcopis à clericis debetur. d. c. conquerente. de off. ordin. c. de quarta. vbi glos. in vers. se posse. Hostie. & Io. And. de præscript. Rebuff. in d. tract. de deci. qu. 3. nu. 14. & Monet. q. 7. nu. 14. eod. tit. dummodo nõ sit præscripta, quia de quarta decimæ, & oblationis defunctorum clẽricus ab impetitione episcopi quadragenaria temporis præscriptione se tueri potest. d. c. de quarta & c. illud. de præscrip. abb. qui hãc dicit communem opinionem in d. consi. 31. circa fin. par. 1. & in consi. 26. nu. 5. par 2. Et pari modo regulares præscribunt quartam funeralium, & legatorum

34 contra parochos † spacio quadraginta annorum, quia ecclesia se potest aduersus ecclesiam quadragenaria temporis pręscriptione tueri. c. illud & glos. in c. de quarta. in verb. quadragenaria. extra de pręscrip. & in rebus ecclesiasticis præscriptio est quadragenaria. c. dilecto. c. vlt. de consuet. & c. romana. de elec. c. cum ecclesia. de caus. possess. & propriet. c. de quarta. & c. ad aures, de præscript. etiam sine titulo quò ad præscriptionem

35 libertatis † non soluendi quartam decimarum, nec oblationum, aut legatorum. Sed si vna ecclesia fundat suam intentionem in præscriptione quadra-

genaria percipiendi decimas in aliqua parochia, cum talis perceptio sit contra ius, titulus est necessarius, ad tantum temporis spacium cuius initij memoria in contrarium non existat. cap. 1. de præscript. in 6. c. ad decimas. de restit. spol. eod. lib. glos. in cap. ad aures. in verquadragenalis. extr. de præscript. & abb. in dict. consl. 26. nu. 4. part. 2.

DE CENSIBVS Cap. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Census antiquus quomodo creabatur.*

2 *Census antiquus à censu ad præscriptam formã constitutionis Pij V. constituto differt.*

3 *Census antiquus constituebatur cum translatione vtilis, & directi dominij.*

4 *Dominium vtile, & directum in censu nouo non transfertur.*

5 *Census ad præscriptam formam constitutionis Pij V. super re immobili, & certis finibus designata constitui debet.*

6 *Confinium expressio fit ad rei demonstrationem.*

7 *Redditus annuus perpetuus pro re immobili habetur.*

8 *Obligari solùm potest in census reseruatione res illa, quæ censui supponitur, & fideiussores, eorumque bona.*

9 *Census super re alienari prohibita imponi non potest.*

10 *Census debitor liberatur pereunte re tota, super qua census cõstituitur, & pereunte parte pro parte liberatur.*

11 *Pactum, quòd si res emphiteotica in totum pereat, nihilominus emphiteuta ad pensiones teneatur, an valeat.*

12 *Census constituendus iusto precio emi debet.*

13 *Regionum mos varietatẽ inducit.*

14 *Census ad septem pro centenario legitimè emi possunt.*

15 *Precium iustum rerum in puncto indiuisibili non consistit.*

16 *Precium cuiuscunque rei est triplex, supremum, infimum, & medium.*

17 *Precium annui census in totum in pecunia numerata solui debet.*

18 *Pecunia debita quando in impositione census, possit haberi pro numerata.*

19 *Census ad certum tempus constitui non potest.*

20 *Census venditor inuitus ad redimendum*

mendum cogi non potest.

21 *Census venditor quando ad redimendum cogi possit.*

22 *Censuali re pereunte, perit & census.*

23 *Rem perire, & infrugiferam fieri paria sunt.*

24 *Census emptus per 300. super re valoris 500. quæ solum reddit fructus debitos pro dictis 300. est legitimus.*

25 *Consuetudo prouinciæ, in iusta censue æstimatione est seruanda.*

26 *Census venditus, an pro parte redimi possit.*

27 *Creditor, non tenetur inuitus partem sui crediti recipere.*

28 *Census ex conuentione partium pro parte redimi potest.*

29 *Exceptione casus fortuiti, an renunciari possit.*

30 *Emphiteutica bona alienans irrequisito domino, cadit à iure suo.*

31 *Censualis contractus, ab emphiteutico in pluribus differt.*

32 *Censum perpetuum annuum non soluens, non cadit à iure suo, secus autem emphiteuta.*

33 *Census emptor, in alienatione prædij censualis, omnibus alijs est præferendus.*

34 *Litigiosi malis artibus vtuntur.*

35 *Pauper primò seipsum, & familiam, sustentare tenetur.*

36 *Potentes, sunt difficilis conuentionis.*

37 *Pœna conuentionalis ob non solutionem, an debeatur.*

38 *Interesse lucri cessantis, quando debeatur.*

39 *Pacta nuda, de iure canonico sunt seruanda.*

40 *Obligatio de subeundis oneribus, quæ alias ex natura contractus minimè debentur, non tenet.*

41 *Onus rei impositum, rem sequitur quocunque vadat.*

42 *Onera subire non tenetur emptor census ad formam constitutionis Pij V.*

43 *Ecclesia acquirens rem feudalem obligatur ad onera vassalli.*

44 *Census, & pensio, in temporalitate consistunt.*

45 *Pensionarius regulariter ad decimas, & alia onera concurrere tenetur.*

46 *Papa, est summus bonorum ecclesiæ administrator.*

47 *Census ad formam constitutionis Pij V. est ius accipiendi de fructibus fundi pensionem.*

48 *Onera seruitutis, & hypothecæ super suo fundo, quilibet apponere potest.*

49 *Census emptor, an pro rata ad onerum solutionem teneatur.*

50 *Onus reale, à percipiente fructus quando solui debeat.*

51 *Consuetudo, constitutionem interpretatur.*

52 *Consuetudo, in onerum solutione habet vim legis.*

53 *Pacta contra substantiam contractus, sunt nulla.*

54 *Possessiones prædiorum, tenentur ad onerum solutionem.*

Res sequitur possidentem, & onera rem sequuntur. ibidem.

55 *Emptor census plura patitur incommoda considerabilia.*
56 *Pactum de retrouendendo, rem minoris valoris vsq; ad quartam partem precij, & vltra efficit.*
57 *Grauatus in vno, in alio debet releuari.*
58 *Rei substantia maxime æstimationis.*
59 *Census, fructum rei, super qua imponitur, excedere non debet.*
60 *Census nouus quando imponi non possit.*
61 *Censuum contractus, quando fœneraticij iudicentur.*
62 *Vsura, tàm iure naturali, quàm diuino, est prohibita.*
63 *Vsuræ crimen in quibus committatur.*
64 *Vsura crimen est difficilis probationis.*
65 *Vsurarius contractus, vt probetur, quæ requirantur.*
66 *Contractus vsurarius probatur, ex modicitate precij, & pacto de retrouendendo.*
67 *Vsurarius quis probatur tribus concurrentibus.*
68 *Vsurarius quomodo quis probari possit.*
69 *Malus in eodem genere mali, qui semel fuit malus, semper præsumitur.*
70 *Vsurarum crimen de consuetudine est mixti fori, sed communi opinione, est merè ecclesiasticum.*

EAdem ferè est ratio censuum cum ijs, quę proximè breui, qua usum fuit, uia declarauimus, eorumq; naturam nullo penè discrimine repreſẽtare uidentur. Vnde mihi non incõgruum fuit de his hìc pauca referre.
1 Census igitur † pontificio iure, est quidam contractus, quo habens plenum rei dominium illud alteri tradit, quoad ipsum dominium vtile, & directum, pro centum aureis, ea pactione, vt perpetuò ex ea re sibi census conuentus soluatur. Bart. in l. 1. §. 1. nu. 4. de publican. Imol. in c. 2. ad audientiam colum. 2. de reb. eccl. non alien. & Couar. lib. 3. var. resolut. c. 7. nu. 1. & hic est census antiquus, qui creabatur, cum ecclesia, vel alia persona priuata habens prædium, vel domum, illius prædij, seu domus dominium vtile, & directum alteri tradebat pro certo conuento pretio, ea pactione, ut perpetuò sibi annuus census conuentus solueretur, vt per glos. in c. constitutus. in ver. iuxta ratam & ibi abb. num. 20. de relig. do-
2 mib. & † differt à constitutione, & reseruatione census, qui pecunia emuntur ad præscriptum Pij V. constitut. de anno 1568. 14. cal. Februarij editæ. de qua in Bul. Rom. c. 80. qui est licitus, & etiam dudum Apostolica auctoritate approbatus, ut in extrauag. com. c. 1. & 2. de empt. & vend. Couar. d. c. 7. nu. 2. uers. contra-

contrariam. & uers. sextò post uariam.eod.lib.3.& Graff.decis. aur. c.118.nu.15.lib.2.par.1.

3 In census quidem antiqui reseruatione transfertur utile, & directum dominiũ,ut per Molin. in tract.2.disput.381.col.2.& alios super allegatos. in censu

4 uerò nouo ad formam dictę constitutionis Pij V. nec utile, nec directum dominium rei, super qua cẽsus collocatur ad emptorem transfertur, sed solum ius accipiendi de fructibus illius pensionem,ut per Couar.eo.c.7. nu.2.uers.non oberunt.& Molin. eod. tract. disput. 372. in fin.& 390.in princ.sed ad ualiditatem huiusmodi census plura requiruntur.

5 Primò, † quòd census constituatur super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, ac certis finibus designata, ut in d.const. Pij V. post princip. & Card.Tolet.in instr.sacerd.lib.5. cap. 45. uers. non tamen.expressio enim

6 † confinium fit ad demonstrationem rei. l. forma. ff. de cens. Bart.in l.demonstratio.ff.de con dit.& demonstr.& Crauet.cons. 293.n.7.& de sui natura immobilis erit perpetuus annuus red-

7 ditus,† qui licet propriè non sit res immobilis, habetur tamen pro re immobili. clem. exiui. §. cumque annui redditus,ubi,etiã glos. de uerb. signif.& in cap.2. iunct. glos. in uerb. iura. de reb. eccl.non alien. in 6. quapropter ad formam eiusdem constitutionis posset annus census constitui super alio annuo censu perpetuo, non autem redimibili,cum alioquin censu redempto pereat census in eo collocatus, Molin.eod.tract.2.disput.389.uers. utrum autem:uel super iure gabellarum, aut alijs redditibus perpetuis, uel super redditibus emphiteuticis, uel feudalibus à domino directo, dummodo census imponendus non esset maioris quantitatis annui redditus bonorum feudalium, uel emphiteuticorum, quia licèt dicti redditus non sint propriè res immobles, pro immobilibus tamen habentur. d. clem.exiui. §. cunque. Nauar. in com. de usur.tom.1.nu.87.& Molin. ead. disput.uers. quatenus autem.

8 Secundò,† illa sola res censui supposita,non alia bona, censui debet obligari, ut in constit.ibi, rem censui suppositam. Generaliter enim super omnibus bonis suis, nullo certo prædio cum suis confinibus designato, nec etiam uno prædio designato, & super alijs omnibus bonis cõstitui non potest, sed unum, aut plura prędia sunt certis finibus designanda, ut per Nauar.eod. com.de usur.nu.113. Poterit tamen licitè uenditor census, se suaque bona omnia obligare pro cautione, quòd fundus super quo census imponitur, est

suus,

suus, & potest super illo imponere illum censum, quia ad id tenetur ratione euictionis, ut toto tit.ff.& C.de euict.c. fin.de emp. & Nauar. in com. de usur. nu.77.& nu.135.imo duos, aut tres fideiussores adhibere, qui se suaque bona mobilia, & immobilia obligent, ad securitatē rei, & quòd res illa sit uenditoris,& fructifera, ac capax ad illius census solutionem, Cardin. Tolet. in instruct. sacerd. c. 46. circ.princ.& Nauar. in consil.9. nu.3.lib.3.par.1. de cens. quodque sit libera non supposita alicui fideicommisso purificato,uel purificando ,quia super
9 re alienati prohibita cēsus imponi non potest, Foler. in prax. censual.fol. 167. nu.41. & Rot. in nouiss. par.2. decis.121.nu.5. Ratio autem qua Pius V. motus fuit ad statuendum, quòd res esset certis finibus designata, fuit,ut illa perdita, uel pereunte periret, & census, qui si super alijs etiam bonis non designatis constitueretur, non periret. Nauar.com.de usur.nu 86. & 130. tom.1.Graff decis.c.118.nu.21. part.1.lib.2.& Molin.ead.dispur. circ. fin. & si res, super qua,
10 †seu quibus census constituitur pereat tota,debitor census liberatur,l.1. & ibi Ias. nu.7. & 13. C.de iur.emphit.& si pereat pro parte, vel infructuosa reddatur, census ad ratam perit,vt in dict. constit.§.sicut etiam. & quo-
11 niam† ardua est questio,an valeat pactum, quòd etiam si res emphiteutica in totum pereat, nihilominus emphiteuta teneatur ad pensionem; de qua post alios per Ias.d.l.1.nu.13. Pius V. difficultatem huiusmodi remouendo, pacta, & conuentiones directè aut indirectè obligantes ad casus fortuitos,eos, qui aliàs ex natura contractus non tenerentur,nullo modo valere voluit ac prohibuit, & ex natura contractus, re censuali perempta, debitor census liberatur. vt l. 1. C.de peric.& com.rei.uend.
12 Tertiò, † quòd iusto precio ematur,vt in ead.constit.ibi, iustoq; pretio,& tamen non reperitur à Pio V. in dicta constitutione, nec iure communi precium iustum annui census redimibilis taxatum, sed secundum
13 † varietatem regionum,varium esse, in Aragonia quinque, in Nauaria sex,in Castella septem, ac aliquādo amplius, in aliquot partibus Galliæ,& in Germania decem: & etiam Romæ,vt pluries ipse vidi, & stipulationibus super censuum erectione interfui,vbi ad septem cum dimidio, & quandoq; octo pro quolibet centenario emuntur, constituuntur. Et ita,si mos illius regionis habet,quòd octo, pro centenario emantur census, iustum precium reputabitur, ex sententia Nauar.in conf.4.n.2.& in Vrbe vidisse solui nouem pro centenario,

nario, testatur idem Nauar. in conf.9 eod. nu 2. de cens. par.1. Et iustum precium annui census perpetui esse sex annua pro centenario, tenet Paris. in consil.60.nu.29.lib.1.cum autem in Vrbe,vt plurimùm,& communiter à personis timoratę conscientiæ emantur census ad septem pro centenario, & à sacra Rota alijsque ministris iustitiæ,in cõtradictorio iudicio canonizetur non sine verisimili papę,ac confessorum scientia, & permissione ad septem pro centenario, vbi cõsuetudo nõ vigeat, quòd minori precio ematur, legitimè constitui potest, Cardin. Tolet de instruction. sacerdot. lib. 5. cap. 47. versic. secundò ut sint. post med.

24 Et † Pius V. post editam dictam constitutionem quàmplures census ad rationem nouem, aut decem pro centenario, ante illius editionem constitutos in vrbe ad partium instantiam iuri quesito derogãdo, ad septem, ac etiam octo pro quolibet centenario reduxit, vt est in curia Romana, præsertim in tribunali auditoris cameræ notorium, ex quo colligitur mens ipsius conditoris, quòd census ad septem legitimè imponi possint,& scientia papæ omne uitium purgat. Cassad.decis.2. de sim.nu.4.habetq; vim dispensationis, Felin. in c.cum uigesimum. num.5. de off.& potest iud.deleg.

15 Iustum † enim precium rerum nõ consistit in puncto indiuiduo, sed in quadam mediocritate, quæ latitudinem habet per gradus, quemadmodum generaliter docet Aristotil. lib. 2. ethic.c.6. adeo quòd cuiusq; rei

16 precium † est triplex, supremũ, infimum,& medium, nec potest dari casus, quo res præcisè centum ualeat,nec plus,nec minus, quoniam centum ualet precio medio,precio supremo centum, & quinque, & precio infimo nonaginta quinque, iniquitas enim in precio consistit. in excessu,uel diminutione iusti precij, quod ad mediocritatem pertinet, quæ cum latitudinem habeat in precium supremum, infimum, & medium, & in hoc triplici precio iniquitas contingere nequeat. secundum Sot. in 4.distinct.15.q.2. Nauar.in cap. qualitas.de pęnit. dist.5. nu.45. & Couar. lib. 2. uariar. resolut. c.3.nu.1. in hac uarietate quinque, sex, septem, octo, nouem, aut decem pro centenario, taxa septem, quæ magis communiter practicatur, & uti precium medium, ubi minor non sit in usu, est admittenda, ut in mediocritate fundata,de qua per Alex.in l.quod te.ff si cert.pet. Couar.d. c.3. nu.1. & Nauar. in manual. c.17.de usur.nu.239.tom.3. & ita fuit ultimo per Clem.papam VIII. ad septem pro centenario, in statu ecclesiastico, fauore

commu-

communitatum, vniuersitatum, ciuitatum, oppidorum, & locorum dicti status ecclesiastici ære alieno onustorum annuus redditus census huiusmodi taxatus, ut in motu proprio eiusdem Papæ Clementis die prima Maij 1592. expedito.

17 Quartò, † quòd totum precium simul soluatur in pecunia numerata præsentibus testibus, ac notario. vt ibi, rursus, &c. Propterea notarius, & testes videre debent solui precium integrum in pecunia numerata, & non sufficit ostensio, & traditio partis pecuniæ, etiam cum confessione vendentis censum quòd recipit totum, arg. l. 1. & vlt. C. de dot. cau. non num. & dicta conditio fuit in constitutione apposita ad euitandas fraudes, quæ vix remoueri possunt; vt per Nauar. eod. com. de vsur. nu. 88.

18 Quid † autem, si vendens censum debeat emptori centum, antea ob aliquas causas recepta, & postea facta ostensione, & numeratione pecuniarum recipit illa centum in partem precij? an emens in foro conscientiæ possit tutò percipere censum ita constitutum, & solutum? est distinguendum, quia aut illa centum debebatur ex legitima causa ab homine sagaci, qui in sui vtilitatem illa exposuerat, & tunc censum integrum exigere potest, quia verè coram deo precium fuit solutum, aut dicta centum fuerant data in pannis, & alijs mercibus, vel in pecunia numerata ad ludendum, aut in alios vsus malos, & varios conuertenda alicui iuueni bona sua dilapidanti, qua de causa potissimum Pius V. motus fuit ad dictam conditionem in constitutione apponendam, & tunc cēsus non erit legitimè creatus, & emptor tuta conscientia illum pro illis scutis malè consumptis exigere non potest, Nauar. eod. num. 88. vers. est tamen quæstio. & nu. 89 & Graff. decis. aur. d. c. 118. nu. 2 r. vers. tertia vt. par. 1. lib. 2.

19 Quinta † conditio est, quòd licèt census constitui posset ad certum tempus, vt vsque ad annos quinque vel decem, aut ad vitam hominis, & contractus esset legitimus, & licitus ex sententia Inn. in c. in ciuitate, vers. item siuè certus. de vsur. in censu antiquo hoc erat permissum, sed post dictam constitutionem Pij V. census licitè fieri non potest ad tempus, sed perpetuò constitui, & assignari debet, ita

20 quòd † venditor nullo vnquàm tempore inuitus ad redimendū cogi possit. vt in ead. const. ibi, ab inuito, Cou. lib. 3. var. resol. c. 9. nu. 4. Nau. in d. com. de vsur. nu. 78. & nu 97. in fin. & Graff. decis. 118. num. 22. par. 1. lib. 2.

21 Nisi † debitor census denunciaret emptori censum redime-

re, & precium illius restituere velle, quia tali casu lapsis duobus mensibus, & precio redemptionis non restituto, potest debitor denuntiator cogi ab emptore intra annum ad redimendum, quo tamen anno elapso, non potest postea cogi ad redimendum, nec repelli à redemptione, eò quòd semel, aut pluries denunciauerit se velle redimere, si intra annum à denunciatione non cogatur id facere. Nauar. in eo. com. de vsur. n. 95. glo. 13. Nec potest apponi conditio, quominus quandocunque census, vt post decennium, & non antea à venditore redimi possit, quia tunc emptor constituitur omninò certus de lucro vltrà sortem, de fructibus eo tẽpore percipiendis, quo res vendita redimi non potest, contra mentem Apostolicarum constitutionum. Bal. cons. 487. lib. 1. & cons. 174. lib. 5. Grass. uad. decis. 218. nu. 23.

22 Sexta † condicio est, quòd re censuali pereunte, pereat census in totum vel in partem, vt ibi, re in totum, vel in parte pereunte, & quod re perempta, super qua impositus est census, perimi debeat census probat Gemin. in l. 2. comment. 2. num. 65. C. de pac. inter empt. & uendit. & Rot. diuers. par. 1. decis. 757. nu. 2. & non solùm pereunt census perempta re, super qua fuerunt impositi, sed etiam pars eorum pro rata partis perem-
23 ptæ, & hoc casu paria † sunt, rem perire, uel infrugiferam fieri, quia utroque casu census perit. Nauar. eod. com. num. 95. glos. 12. & uidetur, quòd tãtùm reddere debeat, quantum sit census, alioquin nõ satis diceretur frugifera, iuxtà materiã subiectam, iuxtà quàm uerba sunt intelligenda, l. si uno. in princ. ff. loc. c. intelligẽtia. de uerb. signif. & Nauar. eo. com. num. 85. uers. octaua quòd res.

24 Quæritur, † si super prædio, vel domo valoris quingẽtorum constituatur, & vendatur census annuus viginti scutorũ, precio scutorum tricentum, & domus, vel prædium deductis deducendis, non reddat fructus vltra dicta scuta viginti, nunquid census erit legitimus? ex fundo enim, communi æstimatione valoris scutorum 500. nihil percipit, sed in solutione census venditi precio scutorum 300. omnes fructus exponuntur, & videtur, censum legitimè, & ad mentem constitutionis impositum, quæ nihil aliud mandat, quàm, vt res, super qua census imponitur, sit fructifera, & hæc erit fructifera pro census solutione, vt per Nauar. eod. num. 85. ver. octaua quòd, & non est necessaria inquisitio de valore prædij censuarij, sed satis est, quòd illud sit res immobilis, & verè quotannis reddere possit

tantam, vel maiorem quantitatem redditũum, quàm sit census impositus, vt consuluit idem Nauar. cons. 9. n. 1. de cens. part. & Card. Tolet. eod. lib. 5. c. 47. vers. secundò, vt sint. post med.

25 Quantùm † verò ad cẽsuum iustam æstimationem, obseruanda est prouinciæ consuetudo, ipsaque communis hominum æstimatio, quæ cuilibet rei iustum precium definire solet l. preclaff. ad l. falc. Syluestr. in verb. vsura. 2. q. 12. uers. 11. Nauar. d. cons. 9. n. 2. Couar. lib. uar. resol. c. 9. lib. 3. nu. 6. uers. ex quibus, & Graff. d. decis. 118. num. 25. Et communi usu uidemus, quòd ualoris precij prædiorum, nec reddituum eorundem, dummodò tantùm reddant, quantùm sufficiat ad census solutionem, non fit diligens inquisitio, & communis prouinciæ usus est attendendus, ex supra deductis.

Aliàm ponit conditionem Nauar. eo. com. de usur. nu. 85. uers. quinta quòd & n. 95. quòd census in toto, uel parte redimi potest, quæ non legitur in Pij V. constit. Et in extrau. Martini V. & Calixti iij. de empt. & uend.

26 habetur, † quòd uenditoribus data fuerat facultas, atque gratia, quòd ipsum annuum cẽsum in toto, uel parte pro eadem summa, quàm ab ipsis emptoribus receperant, quandocunque uellent, liberè extinguere, & redimere possent, & si ita intercõtrahentes fuerat conuentum, conuentio erat seruãda. Sed hodie non puto opinionem Naua. veram cum sit expressè contra formam, eiusdem constit. quòd pro parte redimi possit, sed pro eodem precio, vt ibi in eadc constitutione. §. sicut etiã, & Card. Tolet. de instruct. sacerd. lib. 5. c. 45. in fin.

27 Creditor † enim non tenetur inuitus diuidere creditum, & partem recipere. l. tutor. §. lucius. ff. de vsur. & fruct. & Bart. in l. quidam. nu. 2. ff. si cert. pet. puto tamen, quòd pacto inter partes conuento, legitimè, & non contra formam constitutio-

28 nis posset apponi conditio, † & facultas censum in toto, uel parte redimendi, quia non repugnat constitutioni, & cõtractus ex conuentione, legem accipiũt. Bar. in l. si vt certò. §. nunc videdum. ff. commo. pluresq; aliàs conditiones ponit Nauar. in eo. com. de vsur. glo. 2. sub nu. 90. cum pluribus seqq. & Greg. de Valent. tom. 3. disput. 5. q. 22. de cens. punct. 7. uers. dico tertiò, quę sonant potius in pactum, & non inualidant contractus, sed pro non adiectis habentur, quia nullius sunt momenti; ut in constitutione, ibi, nullo modò ualere uolumus, & ibi, irrita sint, & nulla; plura enim pacta, si apponantur in census constitutione, sunt nulla, quæ tamen non inualidant contractum.

Exce-

29 Exceptioni † casus fortuiti, nisi eius, qui venit ex natura contractus, renunciari non potest, & facta non tenet, contra regulam l. sed & si §. quæsitum, ff. si quis caut. Nauar. eo. com. de usu. d. nu. 90. & tenet idem Nauar. quòd constituens censum obligari non debet de non alienanda re censui supposita, sine consensu eius, qui censum acquisiuit, quia auferret liberam facultatem de rebus suis disponendi contra naturalem æquitatem, qua rerum suarum quilibet est moderator, & arbiter. In alienatione autem, res censualis cum suo onere transit, & dicta condicio contractui em-
30 phiteutico conuenit, cum † bona emphiteutica irrequisito domino alienans cadat à iure suo, glo. in l. fin. in uerb. cadat, & ibi Bart. C. de iur. emphit. & Ias. in l. 2. num. 15. eo. tit. & contractus
31 censualis † in hoc est eiusdem naturę, cuius est contractus emphiteuticus, sed tamen in pluribus differt.

Primò, quia obligatus ad annuum perpetuum censum, si nō
32 soluerit per † mille annos, non cadit à iure contractus. c. constitutus. vbi gl. in ver. iuxtà ratam. extra de relig. dom. Ias. in l. 2. nu. 41. C. de iur. emphit. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de publ. & Couar. c. 7. nu. 1. vers. nam, etsi. lib. 3. var. resol. emphiteuta verò cessans soluere pensionem ecclesię biennio, & priuatis triennio, cadit à iure suo. c. vlt. ext. de locat. l. 2. C. de iur. emphit. auth. qui rem. C. de sacr. san. eccles. & Couar. eo. nu. 1. vers. ex hac verò.

33 Secundò † emptor census, in alienatione prędij, super quo est census impositus, omnibus alijs emere volentibus est præferendus; præuia denũciatione vnius mensis, & quicquid aliter senserit Nauar. eo. com. de vsur. n. 92. vbi inquit, quòd sua sententia iustè potuisset hęc cōditio omitti; salua tanti viri auctoritate meo iudicio dicta conditio maximam habet iustitiam, & ęquitatem, quoniam emens censum, vel sibi non bene consulit, aut vult esse certus qualitatis vendentis, quia si est litigiosus, aut nihil aliud possidet, quàm prædium, quod censui supponere intendit, quòd alijs anterioribus creditoribus posset esse obligatum, aut aliàs sit tàm malæ conditionis, vt vix aliquis secum de emptione, aut vēditionē tractare valeat, nam qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius, cũ quo contrahit; l. qui cum alio. ff. de reg. iur. ideò, ne is, à quo quis emit censum, vendat prædium viro, quo mediante detrimentum patiatur; iure merito omnibus alijs pręferri debet, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, & quicquid contra teneat Nauar. po-

 terit,

terit venditor census obligari ad denunciandum emptori census conditionem, quibus res censui supposita sit vendenda, & ad expectandum per mensem, dominumq; census omnibus alijs præferendum ad formam dictę constitutionis. §. vbi autem. arg. tex. in l. non dubium C. de leg. sed ex natura contractus emphiteutici regulariter non tenetur venditor ad denunciandum, & dominum directum pręferēdū.

34 Pluribus † enim modis in venditione prædij censui suppositi potest creditor census detrimentum pati. Primò, si vendatur personæ litigiosæ, aut aliàs malæ conditionis, cum litigiosi vel adulationibus animos principum sibi conciliant, vel detrahendo fratribus suis infamię notā ingerant, vel inter fratres discordiā seminādo seditionem nunquam facere cessent, c. hoc habet. §. ecce quare. 46. dist.

35 Secundò, † si vendatur pauperi, quia primò se ipsum, & familiam suam paterfamilias sustentare tenetur. l. præses. C. de seruit. & qui non habet, dare nō potest. l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. l. traditio. ff. de acq. rer. dom. c. nuper. §. nos autem. ext. de donat. inter vir. & vxor.

36 Tertiò, † vēdendo potentiori, quoniam satis est notum per totum orbem, quòd, vt plurimū potentes creditoribus satisfaciunt, quando illis magis videtur commodum. Quapropter videmus, quòd regulariter lite beneficiali pendente, non potest alter collitigans potentiorem in iure suo subrogare, Gomes. in reg. de subrog. collitig. q. 1. nu. 2. & recipiens patrocinium potentioris punitur in amissione causæ, Ias. in l. 1. num. 1. C. ne lic. pot. patroc.

37 Tertiò principaliter, † licèt regulariter obligatus ad certam quantitatem certa die sub pęna soluendam, si non soluit, ad pęnam teneatur, c. suā. ext. de pęn. & l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerb. oblig. tamen propter moram soluendi censum, etiam quòd pœna apponatur, obstat dicta constitutio, ne debeatur, ut in ea. constit. §. pacta continentia.

38 Quartò † quamuis debeatur interesse lucri cessantis, præsertim, si conuentio de illud incurrendo præcedat. c. conquestus. iunct. glo. de usur. & l. 3. ff. de eo, quòd cert. loc. per d. constitutionem tamen est prohibitum in contractu censuali dictum interesse, quapropter exigi non po-
39 test; & licèt pacta † quantumcunque nuda de iure canonico sint seruanda c. 1. ex. de pact. & naturalis æquitas suadeat, quòd pacta seruentur. l. 1. l. legitima. & l. iuris gentium. ff. eo. tit. obligationes tamen soluendi certas impensas, & salaria, impensas iuramento partis liquidandas,

das, quæ olim, ut plurimùm in emptione censuum præstabantur, hodie non tenent, Nauar. eo.com.nu.93. uers. secundum, & uers. tertium.

40 Quintò, † nec tenet obligatio de subeundis oneribus, quæ aliàs ex natura contractus non debentur, ut in ea. constit. ibi, sicut etiam. &c. & quia regulariter in censuum emptione, & uenditione uenditor census promittit censum de semestri, in semestri, & in fine cuiuslibet semestris soluere liberè, & sine aliqua exceptione, quatenus dicta uerba importarent aliquam immunitatem esset nullius momenti, ut concessa contra naturam

41 contractus, quia † onus impositum rei sequitur rem, quocunque uadat. clem. 1. iunct. glo. in uer. solita, de cens. l. rescripto. §. sciẽdum. ff. de muner. & honor. & Crauet. cons. 217. nu. 5. par. 2. Emptor enim cẽsus percipit pẽsionem ex re, super qua est imposita; & ideò pro rata onera subire tenetur, cùm sit naturæ consonum, illos non recusare onera, qui rerum commoda cõplectuntur. ea. clem. 1. in princi. c. qui sentit. de reg. iur. in 6. neque enim ferendus est is, qui lucrum amplectitur, vt onus ei annexum contemnat. l. vnic. §. pro secundo. in fin. C. de cad. tol. & in terminis census ad formam constitut. Pij V. impositi, ea tributa, quæ imponuntur ratione bonorum cuiusq;, aut pro quantitate reddituum prædiorum, ex quibus tributa exiguntur, partim spectare ad dominum prædij, & partim ad dominum census, pro quãtitate iuris, quod ad fructus eius prædij habet, tenet Molin. in tract. 2. disput. 391. cla. 7. ante med. & Rapic. in dialog. de vsur. fol. 74. Quibus ta-

42 men † non obstantibus emptor census ad formam constit. Pij V. non tenetur concurrere ad onerum solutionem, quia vnicuique licet ex arbitrio, onus rei suæ iniungere, cum in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. l. in re mandata C. mand. l. sed etsi lege. §. consuluit. ff. de petit. hær. Quapropter pater potest omnia sua bona vendere, & proijcere in mare non obstante præiudicio liberorum. glo. in l. 1. in ver. ex duabus. circ. med. C. de inoff. donat. & Crauet. d. cons. 217. n. 1. & 2. & supra in contrarium deducta procedunt, & habent locum in contractu censuali antiquo, in quo transfertur dominium directum, & vtile, vt supra in principio deduxi, hoc enim casu is, in quem fuit translatum dominium, tenetur ad onera, quia cum illa res sit allibrata, & catastrata, cum onere suo transit in quemlibet singularem successorem. l. cum fundo. ff. de seruit. rust. præd. l. 3. C. de seruit. Bart. in l. fin. ff. de nou. op. nunciat. Crau. eo. cons. nu. 3. &

Gabr.

Gab.cons.47.nu.6.vol.1.quem-
43 admodum si ecclesia † acquirat rem feudalem, obligatur ad onera vassalli, quia transit res ad ecclesiam cum onere feudi, Innoc.in c.verum. nu.2. de for. comp. Bart.in l.placet.nu.3. Ias. nu.21. in 2. lect.C. de sacr. san. eccles.& Crauet. eod. cons.217.
44 nu.5. sed valet † argumentum à censu huiusmodi ad pensionẽ, quia quemadmodum census,ita & pensio in temporalitate consistit. Gomes. in reg. de infirm. resig.q.16.nu.2.Pet. Benint. decis.49.nu.6. & Put. decis. 202. nu.3.lib.3.
45 Ideò licèt † pensio imposita super beneficio, regulariter pro rata ad decimas, & alia onera concurrere debeat, cum sit pars fructuum.Put.decis.5.lib.1.plerunque tamen reseruatur libera, immunis, & exempta ab omnibus oneribus ordinarijs,& extraordinarijs, impositis, & imponendis,etiam ad instãtiam imperatoris, regum, ducum, & aliorum quorumcunq; ac quauis occasione, vel causa, etiam pro expeditione contra Turcas, etiam quòd in decimarum impositione caueretur expresè, quòd pensionarij quicunq; pro rata contribuere tenerẽtur, quo
46 casu debetur libera, cum † papa sit summus bonorum ecclesię administrator.Innoc.in c.nouit.de sent.excom.abb.in c.constitutus.nu.13. de relig. domib. & Nauar.de spol.cler.§.9.nu.2. tom.1.& de illis arbitrio suo disponere possit,abb.in c. magnæ, num.17. de vot.& vot. redemp. & cum in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. l. in re mandata C. mand. abb. cons. 26. in princ. par.1. cum alijs supra de-
47 ductis. emptor † enim census non emit rem,neq; annuum reddıtum rei, sed tantùm ius exigendi pensionem super illo fundo impositam, dominio nihilominus apud venditorem permanente, Cardi. Tolet. in instruct. sacerd. lib.5. c.42. vers. quarta particula. de cens. & Molin. in tract.2. disput.390.5. claus. in princ.Ideò non est contra naturam contractus,quòd quis vendat hunc censum firmis remanentibus omnibus oneribus super fundo,super quo potest quis apponere onus seruitutis,& hypothecę, illud obligando pro soluendis collectis, quia istud erit aliud onus separatum, &
48 additum alijs oneribus, † & cum liceat propriam rem alienare, à fortiori super ea permittitur oneris impositio.c.cui licèt. de reg. iur. in 6.& Ias. in l.in actionibus. n.13.14.& 15.ff.de in lit. iur. & census integrè persolui debent, ad formam, & rationem dictorum septẽ pro centenario, vel secundum locorum consuetudinem etiam octo, minusue taxatam sine alicuius oneris deductione, vel solutione

Non

49 Non † obstant, quæ in contrarium deducuntur, quòd emptor census ad solutionem onerum teneatur, non autem venditor, per regulam, qui sentit commodum, sentire debet incommodum, & è contra. c. qui sentit. & ibi gl fi. de reg. iur. in 6. solutio enim onerũ ad eum pertinet, qui fructus percipit, etiam si alius sit in registro æstimi descriptus, & catastratus Bar. in l. omnes. C. fin. cens. vel reliq. &

50 onus † reale à percipiente fructus solui debet, vt in terminis pensionis tenet Gig. in tract. de pens. q. 45. nu. 2. & q. 90. nu. 1. In terminis autem census. Virg. Boc. super dicta constitutione Pij V. par. 1. nu. 71. & par. 2. nume. 49. Rol. Caurag. super decis. Montisferrat. 2. decis. 72. q. 4. illat. 4. nu. 1. & seq. Panig. Ep. Ast. in decret. synod. 11. Bonauent. Rapic. in dialog. de vsur. fo. 74. & Molin. supra alleg. quia Bar. loquitur in venditione fundi, in qua transfertur vtrumq; dominium, pro quo emptor fundi tenetur illud nomine proprio in ex onus venditoris facere catastrare, & onera persoluere, sed in hac venditione iuris percipiendi censum sine translatione dominij, emptor non tenetur illud ius catastrare, nec à tempore, quo constit. Pij V. fuit edita, reperietur vt puto, in tota Italia fuisse census huiusmodi catastratos, nec allibratos; & ideò quicquid scripserint Virg. Boc. & alij supracitati, eorum opiniones non sunt approbatæ, nec vsu receptæ, quia tam ante, quàm post eorum scripta, & tàm ante, quàm post dictã constit. Pij V. in tota Italia emptores censuum cũ pacto retrouẽdendi illos semper liberos ab omnibus

51 oneribus perceperũt, † præsertim etiam in Vrbe viri timoratę conscientiæ non sine uerisimili papæ scientia, & tolerantia; & hæc cõsuetudo uniuersalis interpretata fuit dictam constit. Bart. in l. de quibus. nu. 5. de leg.

52 Consuetudo † enim in onerum solutione habet vim legis, & est attendenda. glos. fin. in l. 1. C. de annon. & tribut. lib. 10. & ibi Bart. in fin. Rebuf. nu. 1. idem Bar. in l. 1. C. de aur. coron. eod. lib. 10. Rol. à Val. cons. 79. nu. 15. & nu. 17. vol. 4. Nat. cons. 409. nu. 4. Soc. Iun. cõs. 49. n. 16. vol. 1. cons. 75. n. 16. vol. 4. Ruin. cons. 202. in fi. vol. 1. & Purpur. in l. 1. n. 65. C. de pact. Ideò, vbi viget cõsuetudo, quòd census exigantur liberi sine aliquo onere, consuetudo est attendenda, vt in simili tenet Rol. à Val. cons. 32. nu. 8. cũ seq. vol. 1. & Card. Tol. in inst. sac. lib. 5. c. 47. vers. cùm tñ quæ limitatio non procederet, nec habere locum, quando consuetudo secularium est contra priuilegia clericorum, quia tunc non ligat clericos, vt deduxi supra in c. 14. num. 34. part. 1.

Con-

53 Constitutio † Pij V. annullat pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectarent, vt in ead. constit. §. sicut etiam, & Gregor. de Valent. tom. 3. disput. 5. q. 22. de cens. punct. 7. circ. fin. sunt enim nulla pacta contra substantiam contractus. l. cum precario. ff. de precar. & Angus. in cons. 16. nu. 1. lib. 2. Sed non repugnat naturę cōtractus, quòd qui habet penes se vtile, & directum dominium rei, super qua census est impositus, sine alicuius dominij translatione, soluat ęstimū, ad quòd proprietas est allibrata, & catastrata, ex supradeductis, nec in venditione census ad formam eiusdem constitutionis apponitur pactum, quòd vendens teneatur ad onera, sed venditor cum pacto redimendi quandocunq; qui remanet dominus fundi cū vtili, & directo dominio non soluit onera cōtra naturā contractus, nec contra formam constitutionis Pij V. Nauar. in consil. vlt. nu. 2. lib. 3. par. 2. de censib.

54 quia possessores prędiorum † tenentur ad onerum solutionem. l. fin. C. sine cen. uel reliq. Barto. in l. 1. in princ. C. de ann. & trib. & Crau. in cōs. 145. n. 21. par. 1. Cum enim nec fructus, nec res transeat in emptorem, nec onus rei, vel fructuum debet in illum transire, sed apud venditorem & possidentem remanere, quia res † sequitur possidentem, & onera sequuntur rem. clem. 1. & ibi etiam glo. de cens. l. rescripto. §. sciendum. ff. de muner. & honor. & post plures alios, quos citat Crauet. in cons. 217. nu. 5. & in terminis census ita fuit decisum à senatu Pedemontano, de anno 1601. attenta præsertim in hoc casu consuetudine, quæ est seruanda ex supradeductis.

55 Licèt † enim à communiter accidētibus videatur, quòd redditus bonorum stabilium non ascendant deductis oneribus ad septem pro centenario, non potest dari certa taxa, quàm nec papa in dicta constitutione darę voluit, quia fructus bonorum nō consistunt in puncto indiuisibili vt supra deduxi, & emptor census plura patitur incommoda contra naturam contractuum, emptionum aliorum bonorum stabilium, quia, & si in maximā labatur necessitatem, non potest precium census repetere, & licet possit censum alteri personę vendere, pluries tamen non reperiuntur emptores, aut longè minoris uendere cogitur, & prędiorum precia, ut experiētia docet, ferè semper augentur, ultra alia corporis, & animi commoda, quæ domini prædiorum percipere solent, & uenditor quandocunque pecuniam restituere, & censum redimere potest, quę incommo-

commoda maximę sunt estima-
56 tionis,† adeò quòd ꝑpterea pactum de retrouendendo rem minoris ualoris efficit; abb.in c.ad nostram.nu.9.in fin.de empt. & uend. & quartam, uel ampliorem precij partem per tale pactum minui, tenet Nauar. in c. 17.nu.248.& melius.cap.23. de empt.& uend.num.86.& Graff. decis.aur.par.1.lib.2.c.117.nu.2.
57 & est † iuri consonum, quòd grauatus in uno, in alio releuetur. Bar.in l.eum qui.nu.1. ff.de iureiurand.

58 Præmissis igitur † consideratis super fundo ualoris mille, annui uerò redditus quinquaginta, qui respondeant ad quinque pro centenario poterit impo ni census, cum pacto de retrouendendo,ad rationem septem, quia illa quinque minus ualent emptori, qui non emit nisi censum,non autem rei substantiam, ex quo dat minus pro eis, quàm ualeant,uenditori,qui simul habet dominium rei. Card. Tolet. in instruct.sacerd.lib.5. cap.47. uers. secundò ut sint. circa fin. quia pactum de retrouendendo rem minoris ualoris efficit etiã usque ad quartam, uel ampliorem partem precij, ut tenent Nauar. & Graff. supracitati, si verò fundus totus non reddit ultra quindecim,non poterit super eo imponi cẽsus annuus vi-
59 ginti,† quia census,fructus, qui percipiuntur ex prædio,excedere non potest,& si excederet, esset usura, uel saltem iniustitia, & illud plus obnoxium restitutioni,ut post Io.de Lign.firmat Syluest.in uer. usura 2. num.12. sub.uers.quartum, & in his terminis loquuntur alij pro communi opinione scribentes, quòd fructus prædij non possunt esse minoris redditus census imposi-
60 ti,& super prædio, † super quo annuus census est impositus omnes fructus absorbens; nouus census imponi non potest.Card. Tolet. in instruct.sacerdot.lib.5. c.45. vers. secundum.

61 Contractus† enim census sub alia,quàm supradicta forma celebrati fœneratitij iudicantur, vt in ea.constit. Pij V. & de qua per Nauar.in comment.de vsur. nu.84.circ.fin.census enim creari debet,vt perpetuò redimi possit, & pluribus modis census vsurarij constituuntur.

Primò,enim pacta, quòd post triennium redimi non possint, sunt contra formam dictæ constitutionis,& vsuraria.Car. Tol. in instr. sacerd. eod.lib.5. c.48. vers. solet tertium. in fin.

Secundò, census impositus super re immobili cum pacto, quòd si res incapax inueniatur, cẽteatur positus super omnibus bonis constituentis, vsurarius prẽsumitur.Nauar.in comment. de vsur.nu.86.& nu.129. & in cons.10.nu.1.lib.5.de empt.& vend.par.1.

62 Vsura † enim omnis, tàm iure naturali,quàm diuino est pro

hibita, ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorũ, &c. Psal. 71. Deute. 23. & Ezech. cap. 18. & c. 22. mutuum dare nihil inde sperantes. Luc. c. 6. c. plerique. 14. q. 3. c. quia in omnibus. cap. quàm perniciosum. extra de vsu. & Nauar. in com. de vsur. nu. 8.

63 Licèt † autem vsura regulariter non committatur nisi in mutuo vero, uel ficto, & ex conuentione partium. abb. in consil. 62. num. 4. vers. venio ad aliud. Dec. in l. 2. §. creditum. in 3. not. ff. si certum. pet. & Crauet. cons. 145. nu. 6. est tamen vsura quicquid amplius accipitur ob solutionis dilationem, aut datur minus ob anticipationem, in omnibus contractibus etiam innominatis, de quibus in l. naturalis. ff. de praescrip. ver. & in pluribus, de quibus per Nauar. eod. comment. de vsur. nu. 26.

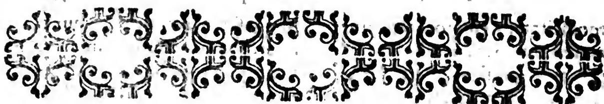
64 Crimen † autem vsurarum est difficilis probationis, quia contractus vsurarij clandestine, & occultè fieri consueuerunt, vt inquit text. in clem. vnic. §. cęterum. de vsur. ideò admittit lex probationem possibilem secundum naturam rei, & subiectam materiam. Alex. cons. 54. column. 1. lib. 6. & Crauet. in cons. 73. num. 7. & ad probandum

65 † contractum vsurarium, licèt quamplures doctores teneant tria requiri, nẽpe modicitatem precij, pactum de retrouendendo, & quòd emens sit solitus fęnerari, vt post Bal. in c. 1. nu. 8. de feu. dat. in vic. leg. com. & plures alios tenentes hanc esse communem opinionẽ, quos refert Crau. in cons. 156. num. 2. & Sol. super decret. antiq. de pact. int. empt. & vẽdit. super gl. 1. partis. Contrariam tamen opinionem, quòd duo sufficiant ad probandum aliquem vsurarium, videlicet, modicitas precij, & pactum de retrouendendo, inquit Deci. in cõs. 692. esse sequẽdã, tanquã saluti tutiorem, & eam tenet Rot. vt per Cassad. decis. 1. nu. 1. & per tot. de usur. quàm opinionem sequitur, & tenet senatus Neapol. vt in decis. 40. col. 9. ad fin. & decis. 65. & Senatus Pedemont. vt post Corn. Roma. Paul. de Castr. Calc. Guid. Pap. Gemi. Matthesil. quos citat, restatur Crauet. dict. cons. 156. nu. 4. & quamuis dicta opinio, quam tenent tria suprema tribunalia, nempe, Rota, Senatus Neapolitanus, & Senatus Pedemontanus, videatur sequenda, puto nihilominus esse distinguendum,

66 † quia aut agitur ciuiliter ad reprobandum contractum, tanquam vsurarium, ad effectum, vt fructus excomputentur in sortem principalem, aut criminaliter ad condemnandum creditorem, vti vsurarium. Primò casu puto, opinionem, quàm tenet Rota, Senatus Neapolitanus, & Pedemontanus, quòd modicitas precij, & pactum de retrouendendo sufficiant, esse sequendam. Quia cùm ob precij modi-

modicitatem emptor teneatur ad restitutionem, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. c. peccatum. de reg. iur. in 6. Secũdò verò casu ad criminaliter iudicandum hominem vsurarium, credo, tutiorem esse opi-
67 nionem, † quòd tria requirantur, nempè, modicitas precij, pactum de retrouẽdendo, & quòd emptor sit solitus fœnerari ex supra allegatis, quia valdè esset rigorosum, quòd ex vnico contractu, in quem, quis sine culpa inaduertẽter qñq; incidere posset, iudicaretur vsurarius, quod crimẽ est grauissimũ, odia enim restringi, & fauores conuenit ampliari. c. odia. de reg. iur. in 6.
68 Probatur † tamen quis vsurarius per possibiles probationes, & coniecturas etiam leues, ex supra deductis, & ad probandum contractum vsurarium sufficiunt dictæ duæ coniecturæ, seu verisimilitudines, etiam ad condemnandum eum, qui vsuras consueuit exercere, vt probat tex. in c. illo vos. §. respondemus. de pign. Calcagn. consil. 26. colum. 9. Corn. consil. 23. colum. 1. & Crauet. dict. consil. 73. num. 7. vers. quinimò. & ad probandum quem vsurarium simpliciter, sufficiunt testes singulares. abb. in consil. 113. num. 3. uers. non obstat quod. lib. 2. & Crauet. qui plures alios citat in eodem consil. 73. numer. 32. De facili autem contra vsurarios est præsumendum, quia pessimum genus hominum, & sic pręsumi expedit eorum animabus, ut inquit Cassad. in dict. decis. 1. num. 1. in fin. de usur. Nam in eodem genere malitiæ
69 semel malus, † semper pręsumitur malus, ut in terminis Bald. in dicto capit. 1. num. 8. & hoc crimen ex consuetudine, est
70 mixti fori, † licèt communis opinio habeatur, quòd sit merè ecclesiasticum, & quòd usurarius nõ possit puniri per laicum. post Socin. in consil. 290. Dec. consil. 170. Grat. consil. 39. & alios, quos citat, testatur Gabriel. conclus. 20. num. 3. lib. 7. com. conclus.

DE VISITATIONE.
Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Visitationũ scopus quisnam sit.*

2 *Visitationi, quæ loca sint ordinarijs subiecta.*

3 *Visitare possunt ordinarij ecclesias parochiales subiectas religioni S. Ioannis Hierosolymitani, & quomodo.*

4 *Vicarios in beneficijs curatis subiectis regularibus, quando ordinarij deputare possint, & qualiter.*

5 *Vicarijs perpetuis parochialium quanta portio assignari debeat.*

6 *Eleemosinæ altaris non sunt computandæ in valore beneficiorũ, nec funeralium, neque aliæ similes.*

7 *Distributiones quotidianæ non computantur in valore beneficiorum.*

8 *Vicarijs perpetuis quæ portio assignanda, & quæ congrua dicatur.*

9 *Portio congrua coram ordinarijs peti debet, & etiam coram capitulo, sede vacante.*

10 *Vicariæ perpetuæ ex qua causa, vt plurimum, fieri soleant.*

11 *Vniones perpetuæ, quæ examinari debeant, & quæ dissolui possint.*

12 *Subreptio, & obreptio quomodo differant.*

13 *Vniones debent fieri vocatis ijs, quorum interest.*

Clausula, vocatis vocandis, quid operetur ibidem.

14 *Vniri non potest ecclesia libera, ecclesiæ iurispatronatus, nisi cum alternatiua.*

15 *Episcopus potest beneficia transferre, & ecclesias omnes, tàm parochiales, quàm alias dirutas, aut nimia egestate laborantes prophanare.*

16 *Vicarius episcopi omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem episcopi, cuius vices gerit.*

17 *Ecclesia parochialis iurispatronatus, quæ collabitur, an possit vniri ecclesiæ non curatæ, vt illa erigatur in parochialem:*

Crux debet erigi, vbi est ecclesia diruta, & prophanata. ibidem.

18 *Patronus non efficitur ecclesiæ, dotem modicam donans.*

19 *Patroni vnius parochialis possunt compelli ad præbendam congruam sustentationem.*

20 *Bene-*

20 *Beneficium vnitum perdit nomen beneficij.*
21 *Appellatio non admittitur in causis visitationis ab interlocutoria, secùs à sententia definitiua, quæ tamen appellatio non suspendit executionem, nec carceratus interim est relaxandus.*
22 *Vniones parochialium, & aliorum beneficiorum, episcopi possunt iuxta formam iuris facere, sed quando fit vnio duarum collegiatarum ab episcopo debet fieri cum consensu capituli ecclesiæ cathedralis.*
23 *Seminario, episcopi vniones beneficiorum facere possunt, fallit tamen in pluribus.*
24 *Seminario, quando fiunt huiusmodi beneficiorum vniones, debent fieri cum consensu duorum de capitulo, ac duorum de clero.*
25 *Potestatem habens à lege, vel ab homine aliquid faciendi cum alterius consilio, quando teneatur illud sequi.*
26 *Visitari possunt ab episcopis hospitalia, collegia, & confraternitates laicorum, montes pietatis, & omnia pia loca, & numer. seq.*
27 *Visitari non possunt ab episcopis hospitalia, eremitoria, & confraternites religionis Hierosolymitanæ, nisi in ijs, quæ sacramentorum administrationem concernunt.*
28 *Visitari possunt ecclesiæ, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur, ab ordinario viciniori.*
29 *Archidiaconi, decani, & alij inferiores visitare possunt, item & capitulum, & quibus conditionibus.*
30 *Visitare possunt episcopi capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illarumque personas personaliter, vel per vicarium generalem, aut visitatorem, si ipsi episcopi fuerint legitimè impediti.*
31 *Visitari debent monasteria virorum, & eorum personæ à visitatoribus regularibus.*
32 *Visitatio celerrimè debet fieri, quæ celeritas visitatorum arbitrio relinquitur.*
33 *Visitator nihil potest accipere præter victualia, nec familia sua etiam prætextu officij, nec ipse, nec sui, munus etiam oblatum, aliàs pœnam incurrunt.*
34 *Victualia in visitatione à quibus præstari debeant.*
35 *Visitare iterum potest episcopus ecclesias visitatas ab inferioribus.*
36 *Visitare potest episcopus beneficia subdita abbati habenti quasi episcopalem iurisdictionem cumulatiuè.*
37 *Visitatoribus secundum locorum mediocritatem honesta mensa paranda.*
38 *Visitatores quãto comitatu olim procedebant, & quantis euectionibus.*
39 *Visitantibus quis numerus equorum, & personarum fuerit definitus*

nitus in concil. Mediolanensi.

40 *Visitantibus episcopis, & ijs inferioribus visitatoribus circa numerum equorum, & personarum pręfiniendarum sententia auctoris.*

41 *Victualium appellatione veniunt cibi frugales, non sumptuosi.*

42 *Pręlatis ignominiosum est affluere delicijs, epulis, atque lasciuijs.*

43 *Visitantibus episcopis egenis, eorumuè vicarijs, sunt necessaria congruè subministranda, vt equi, vestes, familia, & alia opportuna, vltra victualia.*

44 *Visitantibus episcopis diuitibus, quibus debeant esse contenti.*

45 *Consuetudo habet vim legis.*

46 *Impensæ, quæ, vel ad ædificationem, vel ad ornatum ecclesiarum ab episcopo in visitatione præscribuntur, ad quos spectent.*

47 *Redditus parochialis ecclesiæ, quales, & quanti sint, ab episcopo in visitatione præcipuè, sunt examinandi.*

48 *Parochiales ecclesiæ, quæ pensionem sustinere possint.*

49 *Parochis certa pecuniæ summa, à conc. Trid. pro eorum victu est constituta.*

50 *Redditus parochialis ecclesię annui ad duorum victum saltem esse debent.*

51 *Parochi ad ecclesiarum suarum reparationem aliquando cogi possunt.*

52 *Clerici viuere debent de patrimonio Iesu Christi.*

53 *Parochus quando in impensis pro sua ecclesia ad certam portionem concurrere teneatur.*

54 *Redditus, ratione loci, vel personæ, maiores parocho interdum debentur.*

55 *Clausula in reseruationibus pensionum à summis pontificibus apponi solita, quid declaret.*

56 *Verbum, liberi, in reseruationibus pensionum, quid operetur.*

57 *Parochus, quando in reparatione suæ ecclesiæ ad tertiam sumptus partem teneatur.*

58 *Parochiales ecclesiæ vniuersitatum impensis fabricari solent.*

59 *Constantinus primus fabricam templi D. Petri instituit.*

60 *Constantinus cunctis ius ecclesias ædificandi concessit.*

61 *Ecclesiarum numerus ab imperatoribus, & principibus fuit auctus.*

62 *Ecclesiæ, quæ per aliquem erigitur, dos est constituenda.*

63 *Alimenta parocho minimè sunt minuenda.*

64 *Visitator in actu visitationis summarias informationes sumere debet.*

65 *Redditus parochialis tenuissimi liberant parochum ad concurrentiam impensarum.*

66 *Consuetudo pia, qua laici solent sumptus aliquos in necessarijs ecclesiæ facere, maximè est seruanda.*

67 *Parochorum indigentiæ quomodo conc. Trid. prouiderit.*

68 *Iuris-*

68 *Iurispatronatus ecclesia, si diruta fuerit, à quibus sit restituenda, & qui ad impensas concurrere debeant.*
69 *Parochiani iuspatronatus ecclesiæ habentes, quando ad ædificationem, & restaurationem suæ ecclesiæ teneantur.*
70 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
71 *Parochiales, etiam iurispatronatus, proprijs fructibus, & prouentibus sunt reficiendæ.*
72 *Patronus parochianus multis gaudet præeminentijs.*
73 *Parochialium ædificationes, & restaurationes per solidum, & libram fieri debent.*
74 *Extraordinaria onera, quæ ordinarijs, & mere realibus æquiparentur.*
75 *Collectæ non ad personarum numerum, sed ad cuiusq; patrimonij quantitatem fieri debent.*
76 *Ius idem viget, vbi eadem ratio militat.*
77 *Pauperum, ne grauentur, maxima est habenda ratio.*
78 *Diuites multis commodis, ac honoribus fruuntur.*
79 *Magnates, quia cæteris præeminent, largiores in operibus pijs esse debent.*
80 *Theodosij imperatoris humilitas in ecclesijs.*

Episcoporum censuræ maximè manent obnoxia, illorumque correctioni præsertim subijciuntur ea, de quibus mox, quæ communiora ac vtiliora visa fuere, notauimus: eorum enim sunt præcipuæ partes, exactè disquirere, nequà in huiusmodi, sicut & alijs rebus, legitimus iustitiæ ordo turbetur. Ideò de visitatione nonnulla hìc loci assuenda commodum iudicaui. Visitatio-
1 num † omnium præcipuus scopus esse debet, sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, & cętera, prout locus, tempus, & occasio fert, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere, conc. Trid. in c. 3. §. visitationum auté, de refor. sess. 24. c. 1. §. florentinũ. 85. dist. & c. 1. §. sanè. de censib. in 6.
2 Visitari † debent ab ordinarijs locorum annis singulis beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus collegiatis, seu alijs ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscunque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur: & solicitè prouidendum est, vt per idoneos vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videatur, ab eis, cum tertiæ partis fructuum, aut maiori,

iori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, & inhibitionibus non obstan. c.7. de reform. sess.7. & quascunque parochiales ecclesias, tàm seculares, quàm regulares, & exemptas, & etiam militiarum, & membra curam animarum habentia illis vnita, possunt visitare. c.8. ead. sess.7. & sacra congr. conc. in decis. manuscrip. super eo. c.7. sub tit. Portugalliæ. §. licèt ordinarij. & §. possunt etiam tum. Et parochiales nullius diœcesis, quas episcopus, cuius cathedralis est proximior, tanquàm sedis Apostolicę delegatus debet visitare, priuilegijs, & consuetudinibus quibuscunq; etiam immemorabilibus non obstan. c.8. de reform. sess.21. & c.9. de reform. sess.24. & sacra congr. conc. in eisdem decisionibus manuscript. super. d.c.8. sess.21. sub tit. Veronen. §. licèt monasterium, ac Taurinen. §. ecclesiæ vbi, & Augusten. §. si abbates.

Easdemque ecclesias quomodolibet exẽptas, auctoritate Apostolica visitare tenentur, & opportunis remedijs prouidere, vt quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis imminet, alijs debitis obsequijs minimè defraudetur, quibuscunque non obstantibus, vt eo. c.8. de reform. sess.7. & c.8. de refo. ses.21. c. decernimus. 10. qu.1. & c. de his. extr. de eccles. ædific. & pro ecclesiarum restauratione possũt ab ordinarijs fructus sequestrari, ut ecclesiæ reparentur, etiamsi illæ † essent 3 militarum sancti Ioannis Hierosolymitani. vt in eisd. decis. super eod. c.8. sess.21. sub tit. Polen. §. fructus ecclesiarum. in quibus dumtaxat habent iurisdictioně in concernentibus curam animarum, & sacramentorum administrationem, vt defectus calicum, & decentiam paramentorum ad decorem administrationis sacramentorum prouideatur, nec potest mandare, vt ecclesia, vel sacristia eiusdem ordinis reficiatur; vt in decis. sub. d. c.8. sess.21. sub tit. Tranen. §. in ecclesia. & sub tit. Cęsaraugustan. §. archiepiscopus potest; sed sequestrum super fructibus apponere valet, pro tuitione ecclesiæ, cui superiores eiusdem ordinis debent postea de eisdem prouidere, seu prouideri facere.

In quibus autem beneficijs regularibus regularis obseruantia viget, episcopi paternis admonitionibus, vt eorum regula- 1 rium superiores iuxtà eorum regularia instituta debitam viuendi rationem obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant, & moderentur; monere debent. Quòd si

admo-

admoniti intra sex menses, eos non visitauerint, vel correxerint, tunc ijdem episcopi, etiam vt delegati sedis Apostolicę eos visitare possunt, & corrigere, prout ipsi superiores possent, iuxtà eorum instituta, quibuscunque appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus remotis. vt in eo c.8. post med. sess.21.

4 Non tamen propterea licet † episcopis superiores regulares priuare decimis, aut iure conferendi, uel præsentandi, sed debent prouidere curæ animarum, & deputationi vicariorũ idoneorum, cum congruæ portionis fructuum assignatione, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus priuilegijs, & exemptionibus quibuscũq; minime suffragantibus. ut c.5. post med. & c.7. sess.7. c.2. in fin. de reform. sess.6. & congreg. conc. super c.8. de reform. sess.21. §. si abbates.

5 Congrua uerò † portio uicarijs perpetuis esse debet nõ maior centum, nec minor quinquáginta scutorum annuorum summa, computatis omnibus etiam incertis emolumentis, & alijs obuẽtionibus communiter percipi solitis, nisi uicarijs temporarijs solitum fuisset plus assignari; & siuè in quantitate, aut quota fructuum, pecuniaq; numerata, fundo, seu alia re stabili, portio huiusmodi constitui debet, ut fuit à Pio V. taxatum in sua constitutione in Bul. c.46. & talis debet esse, ut uicarius perpetuus commodè uiuere possit. c. de monachis. de pręb. & cle. 1. de iurepatr.

6 Et licèt † dicta portio legatur imposita etiam super emolumentis, & alijs obuentionibus etiam incertis, communiter percipi solitis, in illis tamen centum non sunt computandæ eleęmosinæ altaris, funeralium, & aliæ similes, sed illa incerta, quæ habent quandam certitudinem, ut sunt decimæ frumenti, uini, alijq́ue fructus, emolumenta, & obuentiones, quæ penes titularium sunt incerta, quantùm ex illis percipere possit; non autem super illis incertis, quæ uicarius postea ex suo labore, & officio percipit, quia illa non includuntur in portione centum, uel quinquaginta ad minus, quæ assignantur ex fructibus beneficij, quia ius de his non considerat, nec in congrua portione solent computari, ut per Rebuff. in tract. congr. port. nu.83.85. & 86.

7 & de † distributionib⁹ quotidianis, quòd non computentur in ualore beneficij, tenet Rot. dec. 8. de pręb. in nou. decis. ult. de præben. in antiq. Oldrad. cons. 118. ex uirtute. & Feli. in c. ad aures. n.14. de rescript.

8 Vicarijs † perpetuis congrua portio fructuum debet assignari;

ri; ut animarum cura nullatenus negligatur, nec beneficia ipsa debitis defraudentur obsequijs. clem. 1. de præb. conc. Trid. c. 16. de refor. sess. 25. & Rebuff. eod. tract. cong. portio. nu. 24. & qui minorem habent saltem usque ad summam quinquaginta scutorum annuorum est augenda, ut in d. const. Pij V. & portio, ut sit congrua, debet esse conueniens, & competens, ut uicarius inde commodè uiuere possit, glo. in c. uni c. §. sanè. in uerb. absque penuria, de stat. regul. in 6. & Rebuff. in eod. tract. nu. 6. in fi. Peti autem debet hæc

9 congrua † portio coram ordinarijs locorum, quibus spectat tueri ecclesias, ut in pristino statu conseruentur. c. de monachis. de præb. c. fin. §. ubi autẽ, de decim. in 6. & etiam capitulum uacante sede episcopali, de hac congrua portione poterit iudicare, quia hoc est iurisdictionis, quod ad capitulum sede uacante transit. c. 1. ne sede vac. gl. in extrau. execrabilis. §. statuimus. in uer. ordinario. de præb. & Rebuf. eo. tract. nu. 55. & 57. qui de congrua portione optimè, & copiosè scripsit.

10 Vicariæ † perpetuæ, ut plurimùm, fiunt ex causa unionum parochialium ecclesiarum, quæ cathedralibus, seu alijs ecclesijs uel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis perpetuò uniuntur. c. 7. de reform. sess. 7. &

11 & perpetuæ † uniores à quadraginta annis citra factæ; ab ordinarijs tanquàm à sede Apostolica delegatis examinari debent, & quæ per subreptionem, uel obreptionem fuerunt obtentę, irritæ sunt declarandæ, quæ autem à dicto tempore citrà fuerunt concessæ, nondum tamen in toto, uel parte effectum sortitæ, & quæ in futurum fient, nisi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus causis coram loci ordinario, uocatis; quorum interest, uerificandis, factas fuisse cõstiterit, per subreptionem obtentę sunt pręsumendę. c. 6. ses. 7. c. 13. §. in unionibus uerò. sess. 24. & c. 9. circ. fin. sess. 25. de reform. & unio, etiam ex causa facta, potest dissolui, si tempore procedente est ecclesiæ unitæ multum damnosa, abb. in c. 1. nu. 3. ne sed. uac.

12 Subreptio † autem, & obreptio differunt, quia subreptio procedit, quando quis in impetratione tacet literas à parte aduersa obtentas, de quibus non facit mentionem, ut si quis beneficium iam alteri beneficio unitum tacita priori unione alteri ecclesiæ obtineat uniri. glo. fin. in c. ad audientiam il. 2. in uers. potest dici. de rescrip. Obreptitię uerò dicuntur literæ, quando per alicuius operam factum est, quòd impetratæ literę effugiant plenam intelligentiam papę, uel alterius; superioris concedentis

aut

aut eius qui necessitate iuris uocandus est. Innoc. in c. cum dilecta nu.3. de rescript.

13 Vniones, † vt sint validæ, fieri debent vocatis, quorum interest, & dicta verba, quorum interest, vt in d. c.6. habet vim clausulæ, vocatis, vocandis; quæ facit semper executorem mixtum, etiam si aliàs esset merus, cùm dicta clausula sit tanti roboris, semper faciat, vt pars audiatur, ordine iudiciali seruato, c.exhibita iunct. gl. 1. de iud. & Felin. in c. de cæterorum. 10. de re. iud. Ideò si beneficium iurispatronatus vniatur sine consensu patronorum, vnio est nulla. Caputaq. decis. 346. par. 3. quia possessio, vel res ecclesiæ dari non possunt sine defensore. glo. in clem. fin. in ver. defensor. de reb. eccl. non alien. & ibi abb.

14 Nec † potest vniri parochialis libera, parochiali iurispatronatus, etiam cum consensu patronorum nisi patroni renuncient iuripatronatus, ne ecclesia libera vniatur seruæ, nisi cum alternatiua, vt vna vice conferatur ecclesia ad præsentationem patronorum, & altera liberè, vt congreg. conc. declarauit, super c.9. §. congregatio censuit parochialem. sess. 25. de reform.

15 Epicopi † tamen tanquàm sedis Apostolicę delegati, transferre possunt beneficia simplicia, etiam iurispatronatus, ex ecclesijs, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sunt, & ob eorum inopiam nequeunt restaurari, vocatis ijs, quorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorundem, seu vicinorum, eorum arbitrio, atque in eisdem ecclesijs erigere altaria, vel capellas transferre, cum omnibus emolumentis, & oneribus, prioribus ecclesijs impositis. Parochiales verò ecclesias, etiamsi iurispatronatus sint, ita collapsas, vt ex fructibus, & prouentibus quibuscunque ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus reficiantur, & instaurentur, procurare tenentur, qui si non fuerint sufficiẽtes omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochiani, omnibus remedijs opportunis, ad prædicta sunt cogendi, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota; quòd si, nimia ægestate, omnes laborent ad matrices, seu viciniores ecclesias trãsferri, & tàm dictę parochiales, quàm alię ecclesiæ dirutæ in prophanos vsus non sordidos, erecta tamen cruce, conuerti debent. conc. Trid. c.7. de reform. sess. 21. & sacra congr. conc. super eo. c. in princ.

16 Quæ omnia † potest etiam vicarius, dummodò habeat speciale mandatum, vt per eandem congreg. super eod. c.7. in ver. transferatur, quia vicarius om-

nia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem illius, cuius vices gerit.l.1.C.de off. ei.qui ger.vic. alt.c.vlt.93.dist.c.1.94. dist. & glo.in c.penul.de off.vic.

17 Si verò † parochiani habent aliam ecclesiam non curatam, in qua per modum prouisionis munia parochialia obeantur, & parochialis sit iurispatronatus, & adeò diruta, & inopia laborans, vt reparari nequeat, an vniri possit ecclesiæ nõ parochiali cum suis redditibus, ad effectum, quò illa in parochialem erigatur: est distinguendum, quòd aut accedit consensus patronorum, & tunc auctoritate ordinaria potest vniri; quia consentienti non fit iniuria; aut patroni dissentiunt, & tunc est procedendum, vocatis, quorum interest, ex dispositione d. c. 7. sess. 21. sed tali casu præcipuè, si redditus parochialis sunt tenues, ad amputandas lites, & ne friuolis oppositionibus interim animarum cultus detrimentum patiatur. Visitator poterit suis decretis in visitatione, ecclesiã, in qua munia parochialia obeũtur, in parochialem erigere, eiq; redditus, si quos habet, aut fabricę ipsius ecclesię sint ascripti, pro cura animarum sustinenda applicare, parochialemq; dirutam prophanare, seu prophanãdam, & crucẽ ibi, vbi est ecclesia uetus, erigendam esse, decernere, & ordinare, nisi intra quatuor menses, aut aliud tempus in decretis eiusdem visitationis præfigendum, eandem ecclesiam restaurauerint, quibus elapsis, ex nunc, prout ex tunc, & econtrà declarare etiam redditus eiusdem veteris ecclesiæ prophanandæ in sustentationẽ parochi assignandos, & transferendos, ac per ipsum nunc, & alios parochos pro tempore existentes liberè percipiendos, & leuandos fore, & esse, decernendo copiam eorundem decretorum ualuis, seu parietibus eiusdem parochialis dirutæ affigẽ. omnes afficere, ac si singulis personaliter præsentata foret, illamq; affigi mandare, & illis non comparentibus, & nihil quod releuet deducentibus, termino pręfixo elapso, poterit visitator in executionem suorum decretorum ecclesiam prophanare, lapides ecclesiæ destructę, ligna, trabes, & alia similia vendere, ad usum tamen, & commodũ nouæ parochialis erectę; & quòd tali casu possit ecclesia prophanari, etiamsi iurispatronatus existat, probat tex. in eo. c.7.circ.fin.sess.21.

18 Quinimò † ecclesia, quæ est tenuis redditus, non dicitur iurispatronatus cum patronus ecclesiæ, quis nõ efficiatur propter rem modicam datam ecclesiæ, nisi tantum dederit, quod sufficiat ad necessaria ministrorum, & ad luminaria.c.nemo.de consect.

secr. dist. 1. glos. in c. quicunque. il 2. 16. quęst. 7. abb. in cons. 106. nu. 2. vers. præterea, & secundò. volu. 2. & Ias. in auth. præterea. nu. 5. C. vnde vir. & vx. & tales
19 † patroni parochialis possunt compelli ad præbendam congruam substentationem parocho, vel ad patiendum illam aliæ ecclesiæ vniri, & ita fuit à sacra congreg. decisum super eod. c. 5. sess. 21. de reformat. §. patroni vnius.

Et quia ordinarius sine consensu patroni non potest regulariter beneficium iurispatronatus vnire, ut supra, in vers. vniones vt sint. illa regula hoc casu fallit, si parochialis est exigui redditus, & sic diruta, vt in ea non celebretur, aut alias restaurari non
20 possit, quia † tunc deficiente ecclesia, quæ constituit corpus iurispatronatus, perdit nomen beneficij, vt dicitur de beneficio vnito, Felin. in c. in nostra. n. 30. uers. & istis adde. de rescript. Gomes. in reg. de anna. q. 25. n. 2. & Rot. decis. 11. in prin. de reb. ecclesi. non alien. in antiq. quo casu redditus illius beneficij, qui titulo carent, possunt per visitatorem ad aliam ecclesiam transferri, quia, qua commodiori episcopo videbitur ratione, tot fructus sunt redigendi, quot pro rectoris, aut parochię necessitate decenter sufficiant. conc. Trid. in c. 13. vers. in parochialibus, sess. 24. de reform.

21 Episcopi, † ut aptiùs quem regunt populum, possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus ijs, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatem habent etiam tanquam sedis Apostolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta canonnm sanctiones, quę illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. Nec ex his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad sedem Apostolicam interposita, executionē eorū, quæ ab his decreta, mandata, aut iudicata fuerit, quoquo modo impedire, aut suspendere potest. concil. Trid. cap. 1. §. cum igitur rei. sess. 13. c. 1. § cum igitur quo. sess. 22. & c. 10. sess. 24. de refor. & ita super eodem c. 1. sess. 13. per sacram congr. fuit decisum, ut in decis. sub tit. Nicotren. & licèt à sententia diffinitiua in causa correctionis, visitationis, & indebitæ carcerationis admittatur appellatio, non tamen suspendit executionem, nec carceratus interim est relaxandus, vt in eisd. decis. super eo. cap. in princ. & sub tit. Brundusin. quæ non procedunt, nec habent locum, quando agitur de priuatione beneficij, præsertim iuris ordine seruato, ut in decis.

decis. super eod. c. 10. ead. sess. 24. sub tit. de appel. à uisit. multis in locis.

22 Vniones † etiam perpetuas quarumcunq; ecclesiarum parochialium, & baptismalium, & aliorum beneficiorum, curatorum, uel non curatorum, cum eis ratis propter eorum paupertatem, etiamsi dictæ ecclesiæ, uel beneficia essent generaliter, uel specialiter reseruata, aut qualitercũque affecta, episcopi, etiam tanquàm sedis Apostolicæ delegati, facere possunt. conc. Trid. c. 5. de reform. sess. 21. c. sicut unire. de excess. prælat. & c. & temporis. 16. q. 1. congreg. conc. super eod. c. 5. sub tit. Montisfalisci. & sub tit. Fulginaten. Nouarien. & quando iuxta formam iuris, ut in d. c. 5. fiunt uniones duarum collegiatarum, consensus capituli accedere debet. cle. si una. de reb. eccles. non alien. & ibi abb. nu. 3. & congr. concilij super. eod. c. 5. in princ. & sub tit. Aquilan.

23 Seminario † puerorum, etiam extra uisitationem ordinarius beneficia simplicia cuiuscunque qualitatis, & dignitatis fuerint, uel etiam præstimonia, uel præstimoniales portiones nuncupatas, etiam ante uacationem sine cultus diuini, & illa obtinentium præiudicio, eidem collegio applicare, & incorporare potest, quæ locum habeant, etiam si beneficia sint reseruata, uel affecta. Nec per resignationes ipsorum beneficiorum, uniones, & applicationes suspendi possunt, uel modo aliquo impediri, sed omnino, quacunq; uacatione, etiam si in Romana curia effectum suum sortiantur, quacunque constitutione non obstante. ut in c. 18. post med. uers. necnõ beneficia. sess. 23 de reform. & uniones uigore d. c. factę. adeò sunt ualidæ, ut superfluum sit petere confirmationem à sede Apostolica, quæ si peteretur, regulariter concedi non solet; ut fuit à sacra congreg. decisum. super d. c. 18. in uerb. de beneficijs unitis: non tamen possunt simplicia beneficia ad collationem inferiorum spectantia per episcopum uniri, ut ead. cõgreg. ibi sub tit. Imolen. Nec regularia, ibi, sub tit. Taurinẽ. Casalen. Neo canonicatus, ibidem, sub tit. Papien. minusque beneficia iurispatronatus etiam ecclesiastici possunt uniri, ut ibi sub tit. Gandauen. Nec beneficia sedi Apostolicæ reseruata post illorum uacationem uniri possunt. ibidem sub tit. Cameracen. Nec præterea uacantia in mense reseruato, ut ibi sub tit. Aquilan. 2.

24 Fieri autem † debent collegio seminarij uniones seruata forma eiusdem c. 18. cum consilio duorum de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur; ac duorum de clero ciuitatis, quorum quidem

dem alterius electio similiter ad episcopum, alterius uerò ad clerum pertineat. ut ibidem ante med. uers. ijdem episcopi, & fiũt regulariter in synodo diœcesana, in qua capitulum cum toto clero reperitur congregatum, sed si extra synodum fieret deputatio aliàs legitima, esset ualida, quia non requiritur necessariò, quòd in synodo fiat, & cum concilium hoc non disponat, nec nos dicere debemus, tamen in unionibus prędictis, seu decimarum impositionibus fauore seminarij fiendis ex dispositione eiusdem c. 18. præsentia, & consensus eorundem quatuor deputatorum requiritur. ut in eod. c. uers. ijdem episcopi. & §. fi. quia,

25 quando † datur alicui potestas à lege, & ab eadem adijcitur, quòd faciat cum consilio alterius, illud de necessitate requiritur. l. impuberibus. ff. de suspect. tut. & Bart. in l. Titium. nu. 3. ff. de aminist. & peric. tut. alias factum contra dispositionẽ d. c. 18. est inutile ipso iure. Bart. in l. non dubium. nume. 21. uers. quandoque lex. C. de leg. & ibi Iasi. nu. 54. & quandoque disputare audiui de ualiditate, aut inualiditate unionum seminario factarum, defectu pręsentiæ deputatorum, & pro nullis reputari, ad quod animaduertere debent ordinarij, ad euitandam nullitatem unionũ. Et de unionibus hęc pauca mihi obiter dixisse sufficiat, cum adsint tractatus integri super materia unionum ex quibus uberiores fructus quis percipere poterit,

26 Regrediendo † igitur ad uisitationem, à qua aliquantulum digressus sum, episcopi ultra parochiales, & uniones, de quibus c. 7. sess. 7. cum alijs supra allegatis, tanquam sedis Apostolicæ delegati hospitalia, collegia quæcunque, & confraternitates laicorum, etiam quas scholas siue quocunque alio nomine vocant, uisitare possunt, exceptis ijs, quæ sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia. conc. Trid. c. 8. de reform. sess. 22. & clem. quia contingit. de relig. dom. & congreg. conc. super eo. cap. 8. sub tit. Mediolanen. Et licèt hospitalia administrētur à laicis, & sint sub protectione ducum, si aliàs erant ecclesiastica, ab ordinarijs uisitari, & episcopi iura eis exequi possũt, quæ in eod. c. 8. continentur. ut fuit ab eadem congregatione decisum super d. c. sub tit. Eugubin. Et si loca pia in eorum fundatione fuerunt exempta ab ordinario, eadem gaudent exemptione, cui per conc. non fuit derogatum, ut ibi sub titulo Hispalen.

27 Et per dictam † facultatem concessam episcopis uisitandi hospitalia, & alia loca pia non excluduntur iudices sęculares, quin huiusmodi etiam uisitare possint, si hoc eis aliàs legitime competit

competit, vt ibidem sub tit. Feretran. & non potest episcopus visitare hospitalia, eremitoria, & confraternitates religionis Hierosolymitanæ, nisi in ijs, quę sacramentorum administrationem concernunt, vt ibi sub tit. Cęsaraugustan. & Pius V. i Bull. c. 139. Montispietatis loca, siuè charitatis, & pia loca omnia quomodocunque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atquę eadem exemptionis priuilegio sint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, episcopi ex officio suo, iuxtà sacrorum canonum statuta visitare, cognoscere, & executioni demãdare debent, quacunque consuetudine etiam immemorabili, statuto, aut priuilegio non obstantibus. vt d. c. 8. post med. c. tua, & c. Ioannes. de testam.

28 Visitari † etiam possunt ecclesiæ, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur ab episcopo, cuius cathedralis ecclesia est proximior, tanquam sedis Apostolicę delegato, si constet, quòd proximior existat, alioquin ab eo, qui semel in concilio prouinciali à pręlato loci illius electus fuerit. c. 9. de reform. sess. 24. poteritq; episcopus vicinior, in visitatione eius, qui est nullius diœcesis, illum, si non resides, vel si indiscretas licentias non residendi suis subditis cõcesserit, monere, vt plebem sibi commissam vnusquisque salutaribus verbis pascat. c. 2. vers. id verò. sess. 5. de reform. & congr. conc. super eo. c. 9. in ver. ecclesia est proximior. & super d. c. 2. sub tit. Marsican. Licètque episcopo in actu visitationis ecclesiæ exemptæ, exquirere ab illius ecclesiæ clericis, titulos beneficiorum, & dimissorialium, quarum virtute fuerint ordinati, nisi aliàs in visitatione idem episcopus exquisiuerit, & viderit, vt per eandem congreg. conc. super eod. c. 3. de reform. sess. 24. in ver. congregatio cẽsuit licuisse archiepiscopo.

29 Inferiores † autem, vt archidiaconi, decani, & alij inferiores in ijs ecclesijs, in quibus hactenus visitationem exercere legitimè cõsueuerunt, debent assumpto notario de consensu episcopi per seipsos tantùm ibidem visitare, visitatores etiam à capitulo deputãdi, vbi capitulum ius visitandi habet, prius ab episcopis sunt approbãdi, nec ideò episcopus, vel eo impedito eius visitator, easdem ecclesias seorsum ab his visitare prohibetur; & ipsi archidiaconi, alijque inferiores visitationis factæ infra mensem rationem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere tenentur, quacunque consuetudine etiam immemorabili, atque exemptionibus, & priuilegijs quibuscunque

non

non obstan.conc.Trid. c 2.§.archidiaconi autem.sess.24.de reform.& potest episcopus præstituere terminũ archidiacono ad visitationem expediendam,& præscribere comitatum,& equitatũ, ne oneri sit ecclesijs, quas visitauerit. congreg.conc.super eo.c.3.§.an episcopus. Qui verò deputati sunt visitatores à capitulo,sunt ab ordinario approbandi, etiam vbi soli capitulo absque episcopo competit facultas visitandi. congreg. eiusdem conc.super eo.c.3 §. an verò visitatores,& ibi sub tit. Salamãtin.

30 Visitare † possunt episcopi etiam auctoritate Apostolica capitula cathedralium,& aliarum maiorum ecclesiarũ, illarumq; personas,nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligant auctores, nõ autem successores, non obstan. per se ipsos solos,vel illis,quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxtà canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit, ac corrigere, & emendare.cõc. Trid.in c.4.ses.6. & c.6.in princ.& post med. sess. 25.de reform.& qui vult uisitare,ex dispositione dicti. c.4. debet id personaliter agere: si uerò ex alijs decretis concilij, potest episcopus, id facere per suũ uicarium, uel uisitatorem,dummodò sit ipse legitimè impeditus, etiamsi de uisitandis exemptis ageretur. quia d. c.4. tollit exemptiones.congr. conc. super eo.c.4.§.qui uisitare. Et ei nulla cõsuetudo, aut priuilegium obstat,ut ibi super eo.c.in princ. & decretum dicti c. 4. non solùm compræhendit capitula exempta, sed etiam omnia alia prætendentia se posse tueri aduersus uisitationem,siuè uigore cõsuetudinum, siuè sententiarum, siuè iuramentorum, siuè concordiarum, quæ tantùm suos obligant auctores, non autem successores, quominus ab episcopis uisitari,corrigi,& emendari etiã auctoritate Apostolica possint, & ualeant,ut de uoto Rotæ fuit ab eadem sacra congreg. decisum. ut in declarat. super eod. c.4.§.cõgregatio censuit. de uoto. & ita potest etiam uisitare res,& bona,rerumq; & bonorum capitularium administratores. vt ibidem.§. præsupposito.

31 Visitatores † regulares à capitulis generalibus electi eandem habẽt auctoritatem in suæ congregationis monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alij præsides, ac visitatores in cęteros habent ordines, tenenturq; suæ congregationis monasteria frequenter visitare, illorum reformationi incumbere, & ea obseruare, quæ sacris canonibus,& in sacro cõc. Trid. sunt decreta. vt c. 8. ses. 25. de regul.& monial. debentq; omnes,

32 & singuli, ad † quos visitatio spectat, paterna charitate,chri-

stianoq; zelo munus amplecti, modestoque esse equitatu, & famulatu contenti, ac studere, quàm celerrimè (debita tamen cum diligentia) visitationem ipsam absoluere. conc. Trid. in d. c. 3. circ. med. sess. 24. de reform. & licèt celerrimè à visitatoribus visitatio sit adimplenda, concilium tamen certum terminum præfigere noluit, hoc visitatorum arbitrio relinquendo. sacr. congr. eod. c. 3. sub tit. Gadicen.

33. Interim verò † visitatores cauere debent, ne inutilibus sumptibus, cuiquam graues, onerosiuè sint, neuè ipsi, aut quisquam suorum quicquam procurationis causa, pro visitatione etiam testamentorum ad pios vsus, præter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcunque sit, etiam qualitercunq; offeratur, accipiant, quacunque consuetudine etiam immemorabili nō obstan. exceptis tamen victualibus, quæ sibi, ac suis frugaliter, moderatèq; pro temporis tantùm necessitate, & non vltrà erunt ministranda. c. 1. §. procurationes. de cens. in 6. contrafacientes in acceptatione etiam sponte oblatorum ad dupli restitutionem intra mensem tenentur; quo elapso, & non facta restitutione suspensionis, & alias pœnas incurrunt. vt in c. exigit. de cens. in 6. & cōc. Trid. eod. c. 3. §. quod si quisquam, & vers. interimque c. cauendum. & inter cętera. 10. q. 3. & c. cū apostolus. ext. de cens. & c. exigit. eo. tit. in 6. Et nihil unquàm pro visitatione quis accipere potest, præter victualia, vt in decis. super eo. c. 3. sub tit. Marsican. nisi constitutione antiqua caueretur, quòd ex omnibus legatis certum quid pro episcopo detrahatur, quo casu potest episcopus etiam in visitatione taxam huiusmodi exigere, quò ad legata pia. congreg. super eod. c. 3. sub tit. Cęsaraugustan. & vbi adest immemorabilis consuetudo, quòd ab oppidis visitatis tribuantur victualia, & hospitia; à clericis verò certum quid in pecunia, si communitates non conqueruntur, seruanda est consuetudo. vt in dictis decis. super eod. c. 3. sub tit. Cęsaraugustan. & vbi est consuetudo, quòd pro visitatione aliquid soluatur, est in optione eorum, qui visitantur, si malint soluere consuetum, vel potius victualia subministrare, & possunt visitati modò pecuniam, modò victualia, quotannis præbendo variare, non tamē quò ad partem, vt pars in victualibus, pars in pecunia exoluatur; vt in decis. super eo. c. 3. sub tit. Mediolanen. Oxomen. & in fin. ibi, die 13. Augusti 1591.

34. Victualia † verò, siuè procurationes à visitatis tantùm præstari debent. quòd si consuetudo sit, vt à communitatibus præstentur,

stentur, ea seruanda est, si autem laici visitationem procurare solent, ea etiam consuetudo seruari debet, quandiu ipsi uoluerint, sed si recusarent, non sunt cogendi, ut in decis. super præd. c. 3. sub tit. Vintimillien.

35 Potestque † episcopus iterum uisitare ecclesias uisitatas ab inferioribus, non tamen punire punitos ab eis: nec ab inferioribus uisitatoribus absoluti innocentiam suam iterum demonstrare tenentur. ut in decis. ibi sub tit. Buscoducen.

36 Potest etiam † episcopus uisitare cumulatiuè, quò ad omnia beneficia subdita abbati habenti quasi episcopalem iurisdictionem, ut ibi sub tit. Castri Durantis, & cogere præpositum exemptum solitum uisitare, ad uisitandum quolibet anno per se ipsum, & intra mensem rationem reddere, dictaq; testium eidem episcopo exhibere, exemptione non obstan. ut ibidem in decis. sub tit. Cremonen. & per uillas exiens, ut sacramentum confirmationis tantùm conferat,

37 prandia enormiter † fieri permittere non debet, sed secundũ mediocritatem uniuscuiusque loci conuiuium debet præparari, ne eo prætextu pauperibus damna incutiantur. ut c. fin. post med. 10. q. 3. & minori, quo possunt equitatu, & famulatu debent uisitatores esse contenti, ut in eo. c. 3. circa medium. Et quo-

38 niam † contra episcopos uisitantes cõstat antiquitus plures querimonias fuisse delatas, ut in c. cauendum, & c. inter cætera. ea. qu. 3. qui quinquagenarium numerum euectionum excedebãt, ut in eo. c. inter cętera. §. cùm uerò. & ibi glo. in uer. quinquagenarium, & in extrauag. benedicti. quæ incipit, uas electionis. de censib.

Propterea fuit postea numerus præfinitus, & statutum, quòd archiepiscopi visitantes pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum 40. vel 50. euectionum numerum, episcopi autem 20. vel 30. cardinales 25. nunquam excederent. archidiaconi 5. vel 7. ad summum, decani idest archipresbyteri rurales, vt hodie vicarij foranei sub episcopis duobus equis contenti esse deberent: nec cum canibus, venatoribus, & auibus, sed ita procedere debent, vt non quę sunt sua, sed quæ Iesv Christi quærere videantur, nõ sumptuosas epulas appetere, sed cum gratiarum actione, quod honestè, ac competenter illis fuerit ministratum recipere debent. c. cum apostolus. §. quo circa. de cens. ne contra eos dicatur, quòd uix cautela diuersorũ coquorum eos potest satiare, vnde ex nimia ingurgitatione os olet, vt ibi per glos. in verb. sumptuosas. Et dictus numerus secundum tolerantiam, & ad

summum statutum, in illis locis, in qubus ampliores sunt redditus, & ecclesiæ facultates, poterit obseruari. In pauperibus autem locis tantus numerus haberi non debet: ne ex tolerantia maiorũ minores meritò doleant se grauari. vt eod. c. cum apostolus. §. sanè. & ibi abb. nu. 3.

39 In concilio † autem primo prouinciali Mediolanen. à sanctæ memoriæ Carolo cardinali Borromeo celebrato, auctoritate Apostolica confirmato, numerus fuit præscriptus, ne episcopi comitatum habeant nisi necessarium, in quo plures omnino non sint quindecim hominibus & iumentis duodecim, & quòd si plures duxerint, suis sumptibus alant, vt in eod. conc. 1. de uisit. qui comitatus fuit reformatus, ne deinceps plures, quàm homines decem, & iumenta septem ad summum, secum in uisitãdo conducãt, supputata hoc numero episcopi etiam persona, vt in conc. Prouinc. 4. eod. tit. de visit. Episcopis gradu inferiores in visitatione longè pauciores homines, & iumenta habere debent, vt ibidem, dicto concil. 4. eod. tit.

40 Sed vix potest episcopus cum dicto comitatu † visitare, & necessarias facere functiones, quia, vt quantò fieri potest numerus perstringatur, necessariò ad episcopi decorem saltẽ vnus canonicus cathedralis ecclesiæ, qui ipsum comitetur adhiberi debet: vnus concionator, etiamsi episcopus sit in concionando peritus, qui confessoris extraordinarij officio fungatur: ceremoniarum magister, qui episcopo in pontificalibus celebranti, vel alias episcopales functiones facienti, in officio ministret: capellanus vnus, qui suo munere fungatur, & dum episcopus sacramentum Chrismatis ministrat, quod munus plures cooperatores requirit, dicto muneri vacet: cubicularius vnus, qui præsuli ad solita seruitia inseruiat: secretarij duo, quorum vnus literas familiares scribat, alter verò, qui officio secretarij visitationis fungatur: mulio vnus, qui paramenta ecclesiastica libros, & vestes de loco ad locum visitandum cum capellano, vel ceremoniarum magistro semper antecedendo conducat: ad quorũ numerum nouem iumenta constituuntur, supputato eo, super quo sedebit episcopus, & additis tribus hominibus, qui pedestres necessariò debent inseruire: homines duodecim, & iumenta nouem ad minus episcopo in visitatione assistere, ac inseruire debent, nisi pro qualitate diœcesis, & locorum alijs circunstantijs consideratis minori cum numero id obire possent. Episcopi enim tam in ecclesia, quàm foris, suum gradum, & ordinem præ oculis habere, & seruare tenentur.

nentur. conc. Trid. in c. 17. in fin. de reform. sess. 25.

Inferioribus, autem visitatoribus regulariter tria iumenta sufficere debent, quorum vnum visitatori, aliud secretario, & reliquũ clerico, seu famulo, qui vestes, & panos lineos quę necessaria sint, secũ deferat, præter eũ, q pedester visitatorẽ sequi, eique inseruire debeat. Nisi concionatoris, cõfessarijuè officio, in eadẽ visitatione vti uellet, quo casu quartũ iumẽtũ esset addẽdũ. Et dũ primò ad oppidũ Lucernę, aliaq; loca vicina in diœcesi Taurin. pro bon. me. Hieronymo tũc archiepiscopo, & S. R. E. cardinali de Ruuére, ac demùm in Vercellen. diœcesi, quam totam uisitaui, vti vicarius generalis visitatoris officio fungerer, eodem numero triũ semper fui con tẽtus, & sufficere expertus sum.

41 Interdum † enim quæri contingit, quid veniat victualium appellatione, & non sumptuosæ epulæ comprehenduntur. c. cùm apostolus. vers. nec sumptuosas. de cens. sed frugales, moderatęque pro temporis tantùm necessitate, sunt ministrandæ, concil. Trid. c. 3. post med. sess. 24. de re-

42 form. Et prælati, qui † delicijs affluunt, & inter epulas, atque lasciuias pudicitiam seruare se credunt, ut propheticus sermo describit, eijciendi sunt de spaciosis domibus, lautisq; conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis, & si uis scire, quo eijciendi sunt propter malas cogitationes, & opera sua, euangelium lege, in tenebras, scilicèt, exteriores, vbi erit fletus, & stridor dẽtium. An non confusio, & ignominia est Iesvm crucifixum, pauperem, & esurientem fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solùm sermonem eorum imitemur, sed etiam conseruationem, & abstinentiam. S. Hieron. relatus in c. ecclesiæ princeps. 35. dist.

43 Si autem † episcopi, eorumue vicarij indiguerint, necessaria congruè sunt illis subministranda, ut equi, uestes, familia, & alia opportuna, pręter victualia, sicut pararent sibi ipsis, si uisitarent. c. si episcopus. ibi glos. in uer. prouidere. de off. ord. in 6. quam glos. opinionem uidetur sequi Innoc. in c. procurationes. de cens. Et hæc opinio in terminis glos. est uera, quia episcopo pauperi, ut quàm plures reperiuntur, non sunt deneganda necessaria ad uisitationem, cum secundum Apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Paul. 1. ad Corinth. c. 9. & d. c. si episcopus. de off. ord.

44 Si uerò † episcopus est diues, tunc uictualibus tantùm sibi, equisq; ministrandis, ut in ead. extraua g. benedicti. in uer. hu-

iusmodi,

iusmodi, sine equorum uecturis debet esse contentus, cum equorum uecturæ, & alia necessaria indigentibus solùm debeantur; ex supra allegatis, nisi aliter se haberet consuetudo, quę est seruanda, ut in d. decis. super. c. 3. de reform. sess. 24. sub tit. Vintimil-
45 lien. Quia consuetudo † pro lege habetur. c. consuetudo. dist. 1. & Bart. in l. 1. §. denique. nu. ff. de aq. plu. arc.

46 Freques † est quæstio in actu uisitationis, & post publicationem decretorum in uisitatione factorum, qui ad impensas pro ecclesijs, oratorijs, capellis, & altaribus fabricandis, uel restaurandis, alijsq; iuxta formam decretorum in uisitatione factorũ, ad ecclesiarum cultum, & ornatum parandis, teneantur: & est distinguendum, quia iuxta qualitatem, & statum beneficiorum diuersimodè debet statui, & ordinari.

47 Si enim † quæritur de parochialibus, quarum pręsertim causa plures oriuntur difficultates; officium uisitatoris hoc casu pręcipuum erit, de inuestiganda ueritate ualoris redditwum parochialis ecclesię, qui aut sunt certi, nempè, consistentes in prædijs cultis, & fructiferis, seu pensionibus prædiorum, & domorũ; uel sunt incerti, ut qui consistunt in decimis, aut primitijs, quę nõ habent certam quotam taxatam, quid, & quantùm parochiani parocho persoluere teneantur, uel sunt omnino incerti con sistentes in oblationibus, & eleemosinis penitus incertis.

48 Primo casu, † cum super parochialium ecclesiarum fructibus, qui non excedunt summam ducatorum centum, pensiones annuæ reseruari minime possint, obstante decreto sacri concilij Tridentini. c. 13. de reform.
49 sess. 24. sequitur, † quòd sacrum concil. quod nouit, quæ parochis sint necessaria ad eorum congruam sustentationem, dictam summam taxauerit, pro necessarijs eorum alimentis, & indumentis; nec cum minori annuo redditu decenter uiuere possunt; cum quilibet parochus saltim unum clericum illi inseruientem habere debeat, & pro-
50 pterea quodlibet † beneficium præsumatur esse annui redditus pro vita duorum. c. ut quisque. iunct. glos. in uerb. clericum. de vit. & honest. cler. & Felin. in c. ad aures. in 4. versi. tertia conclusio. de rescript.

51 Licèt † enim, qui parochiales ecclesias obtinent, ad reparationẽ ecclesiarum cogi possint; hoc procedit, cũ de redditibus, quæ sunt ipsius ecclesiæ, eis superfsunt vltrà necessariam sustẽtationem, quòd tunc conferre teneantur. vt probat text. in cap. de his. de eccles. ædific. & reparan. aliàs non, quia clerici
52 † viuere debent de patrimonio

Iesv Christi, cuius obsequio deputantur. c. cum secundum.de præben.

53 Quando † verò parochialium fructus excedunt dictam summam centum ducatorum, tunc si agitur de fabrica totius, uel maioris partis ecclesiæ, seu domus canonicalis, partes visitatoris erunt in condemnando parochum ad concurrendum cum parochianis, pro illa portione, quam arbitrio boni viri erit condemnandus, non autem in tota illa quantitate pecuniarum, quę excedet summam centum ducatorum, quia nō ita strictè est illa summa perstringenda; quin etiā pro qualitate loci, & personæ

54 † maiores redditus parocho debeātur, & illi ducati centum rectori liberi remanere debent,

55 ut est † de mente pontificum, qui in reseruationibus pensionum, apponūt cluasulam, quòd ducati centum remaneant liberi pro rectore, & illud uerbum,

56 † liberi, habet latam significationem, quòd sint integri sine diminutione deductis oneribus, & expensis in illis recolligendis. glos. in c. grauis. in uer. fructus. de restit. spol. l 1. & ibi Paul. de Castr. C. de fruct. & lit. expēsis Bald. in cons. 53. in fin. volum 1. & computantur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absentia. Staphil. de grat. expectat. nu. 64. & 65.

57 Si autem † agatur de reparatione ecclesię parochialis, quæ pauca indigeat restauratione, nempè, incrustatione, dealbatione, in aliqua muri parte restauratione, & his similibus, careatque paramentis, & alijs ad ornatum, & vsum altaris, uel sacristiæ necessarijs, tunc parochus vsque ad tertiam partem sumptus, qui erunt subministrandi, taxari poterit, & condemnari, uel eidem parocho portio calices, paramenta, mappas, corporalia, & purificatoria comparanda concernens poterit assignari. Quāmuis enim parochus ex parochiali percipiat vltra ducatos centum, non propterea parochiani à fabrica, & restauratione parochialium sunt exempti, sed regulariter ipsi in totum, uel partem contribuere tenentur, & à viris pijs secularibus

58 prȩcipuè † parochiales ecclesię, impensa vniuersitatum, fabricantur. c. futuram. § ab illo. 12. quæst. 1. c. nemo ecclesiam. & c. si quis. de consecr. dist. 1.

59 Et † Constantinus primus fabricam templi primę sedis beati Petri instituit, adeò ut sedem imperialem relinqueret beato Petro, successoribusq; suis profuturam, licentiamq; per vniuersum orbem,

60 † sub suo degentibus imperio fabricandi ecclesias concederet, ut dicto cap. futuram.

61 Qua propter † ecclesiarum numerus fuit posteà ab imperatoribus

toribus, alijsq; principibus, ac pijs viris auctus, & quotidie deo benedicente augetur. auth. ut de term. sit. num. cler. colum. 1.

62 Et quando ecclesia † per aliquẽ ędificatur, debet tanta dos constitui, quòd presbyteri, & alij ecclesiæ inseruientes possint sustẽtari, luminaria haberi, hospites recipi, & iura episcopalia persolui, vt inquit Bart. in d. auth. num. 1. auth. vt nul. fabric. orat. dom. col. 5. & facit text. in c. 2. §. vbi autem. de decim. in 6. & c. 1. de præb. eod. lib.

63 Cum enim, † qui altari seruit, de altari viuere debeat. c. ex his. 12. quæst. 1. & c. cum secundum. de preben. non sunt parochialium ecclesiarum rectoribus alimenta, ad eorum statum necessaria, minuenda, quia, os, boui trituranti non est alligandum. c. ecclesias. uers. item non alligatis. 13. q. 1. & cap. extirpandæ uers. cum igitur de præb.

64 Secundò casu, † quando redditus parochialis consistunt tantum in decimis, & primitijs, ex quibus parochus non recipit certum, & determinatum redditum singulis annis, informationes, summariæ à uiris non suspectis in actu visitationis sunt sumendę: & anno fertili cum sterili, per quinquenium tunc proximè elapsum calculato, ut redditus ecclesiastici calculari, & communiter æstimari solent, ut post Bar. abb. Felin. & alios, quos citat, tenet Gomes. in reg. de val. exprim. quæst. ult. si redditus parochialis annis singulis summam centum ducatorum excedunt, tunc parochus modo, quo suprà, cõcurrere debet; quia ubi est eadem † ratio, idem ius statui debet, c. translato. & ibi glos. fin. de constit.

65 Tertiò casu, † si fructus parochialis sunt adeò tenues, vt non excedant annuũ redditum decem, aut viginti scutorum, vt quàmplures pluribus in locis reperiuntur, & parochus nullos alios redditus percipiat, quàm incertas altaris, & alias oblationes, quæ arbitrio fiunt, & quibus parochus malè vestitus, vix pane siliginis, aut alterius mixturæ deterioris cõditionis victitare potest, vt pluribus in locis in montanis diœcesis Vercellen. vidi, tũç parochus in nihilo concurrere debet, ex supra in primò casu allegatis, vel parochiani omnia onera subire tenentur: &

66 vbicunque † viget talis pia consuetudo, quòd parochiani omnia onera, tàm concernentia fabricam, quàm ornatum altaris, ceram, oleumq, in lampade ardendum, & alia subministranda subeant, ut pluribus in locis vidi, illa est seruãda. Host. & alij in c. 1. de eccl. ædific. quia consuetudo habet vim legis. l. 1. §. denique, vers. sane enim, & ibi Bartol. nume. 1. ff. de acq. plu. arc.

67 Sa-

67 Sacrum † concilium Tridentinum indigentiæ parochorum cupiens prouidere, vt congruè sustentari valeát, decreuit, quòd episcopi curent, vt si per beneficiorum vnionem fieri non possit, per primitiarum, vel decimarum assignationem, aut per parochianorum symbola, ac collectas, aut qua commodiori eis videbitur ratione tantùm redigatur, quod pro rectoris, & parochi necessitate decenter sufficiat. vt in c.13. sess. 24. de refor. quo fit, vt cum parochis indigentibus prouideri voluerit, vltrà vires grauari non possint.

68 Quæri † etiam solet, quando parochiales ecclesiæ sunt iurispatronatus, quis teneatur ad fabricę constructionem, & restaurationem, si vetustate, aut alio casu collabantur: & est distinguendum, quia aut ecclesia habet fabricam cũ redditibus particularibus, & sufficientibus, vt pluribus in locis habent ecclesiæ cathedrales, & collegiatæ, & tunc ex redditibus fabricæ, ecclesiæ sunt ædificandæ, & restaurandæ, vt in c. vnio, vbi etiã gl. 10. q. 3. & Lamber. de iur. pat. art. 2. 7. quæst. princ. lib. 3. nu. 7. aut nulla adest portio fabricæ assignata, & ecclesia habet amplos, & sufficientes redditus, pro rectoris sustentatione, & ecclesiæ ędificatione, aut restauratione, & tunc, nisi contraria vigeat consuetudo, de redditibus eiusdem parochialis erit ecclesia restauranda. vt cap. de his. de eccles. ædific. concurrentibus etiam alijs beneficiatis in eadem ecclesia existentibus, vt per Lambert. eo. num. 7. vers. aut sumus.

69 Si verò rectori † deductis sumptibus ad sui sustentationẽ necessarijs, de quibus suprà, non supersunt redditus, cum quibus ecclesiam possit restaurare, seu illius restaurationi concurrere, tunc, si est iurispatronatus parochianorum, tenentur ipsi parochiani ad illius reędificationem & restaurationem tam in corpore, quàm in membris, vt in fabrica campanilis, sacristiæ, & domus canonicalis, in locis, in quibus aliàs non fuerunt fabricatæ, aut reperiuntur vetustate collapsæ, quia domus canonicalis, campanile, & sacristia veniunt accessoriè ad ipsam ecclesiam, & † accessorium se-
70 quitur naturam sui principalis. c. si super gratia. de off. del. in 6. c. accessorium. de reg. iur. eo. lib. Pau. de citad. in terminis de iure patr. in 6. par. art. 5. q. 3. & Lãbert. eod. lib. 3. q. 7. art. 3. eod. tit.

71 Ecclesiæ † autem, quæ sunt iurispatronatus vnius familiæ vel personæ, deficientibus redditibus, quibus possint à rectoribus restaurari. Quæritur, an patroni in solidum, vel pro certa parte, ad restaurationem teneantur, & tenet Lambert. cla-

rum esse, quòd non. Quia ex ptima fundatione, constructione, & dotatione, acquisitum est ius patronatus. vt c.nobis.de iure patr. Fecit enim, quod debuit, & habuit, quod à iure inductum est, scilicet, iuspatronatus, nec ad aliud tenetur. vt inquit Lambert.de iurepatr.lib.3. art.2.q.7.princip.nu.5. Sacrum tamen concilium Trid.decreuit parochiales ecclesias, etiamsi iurispatronatus sint, refici, & instaurari ex fructibus, & prouentibus quibuscunque ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus, qui si sufficien tes nō fuerint, patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remedijs opportunis cogi mandauit, omni appellatione, exemptione, & cōtradictione remota. vt in c.7. §. parochiales verò. sess.21.

72 Et patronus † parochianus, quòd ex dotatione, fundatione, & constitutione, iuspatronatus ac illius fructus, qui in præsentatione consistunt, acquisiuit. c. consultationibus de iurepatron. & Lambert.eod.tit.lib.1.par.1. art.9.quæst.8.princip.nu.12. vltrà honorantias primi loci, quo in sessionibus, & processionibus gaudet, & quòd prę alijs honoretur. dict.c. nobis.§. fin. de iur. patr.& Lambert.1.q.princ.lib.3. num.9.10.& 11. eod.tit.tenetur ad restaurationem concurrere.

Pluries enim quæri solet in noua parochialis ecclesiæ constructione, vel ampliatione, aut restauratione, an per capita personarum, vel capita domorum, seu per solidum, & libram impensa sit diuidenda; & quòd per capita onus impensæ distribui debeat, dicendum videtur. Quia cum ecclesia omnibus æqualiter inseruiat, & non sit acceptio personarum.c.nec quemquā.circa med.de consec.dist.4. nec minorem locum in ea teneat pauper, quàm diues; sed æqualiter possideant, tàm rusticus, quàm nobilis, ita, & æqualiter concurrere debent. Bal. in l.omnium.C.de vect. Et omissis alijs, quæ adduci possent, puto, quòd non per capita hominum, nec per capita domorum, sed

73 quòd † ad solidum, & libram ædificationes, & restaurationes parochialium ecclesiarum, vbi ex redditibus ecclesiasticis fieri non possunt, sint faciendæ. Cum enim ædificationes, & restaurationes ecclesiarū parochialium fiant ad publicam vtilitatem, & ad publicum vsum omnium cōsecrentur. Bar.in l.sacrilegi. n.2. ff.ad l.Iuliam pecul. ad constructionem operis publici incolæ pro rata sui æstimi conferre debent.l.omnes prouinciarum.& ibi Salic.C.de oper.publ.facien. l.propter.& ibi Bal.nu.2.C. qui bon. ced. poss.

Hæc

74 Hæc autem, † onera extraordinaria, quæ pro necessitate, & vtilitate publica inducuntur, ordinarijs, & merè realibus æquiparantur. l. omnes omninò. C. de annon. & tribut. lib. 10. l. munera. C. de muner. patr. eod. lib. & Osasch. decis. 95. num. 44.

75 & pauperes, † & diuites secundum quantitatem patrimonij, non secundum numerum personarum collectas pati debent. l. 1. vbi gl. in verb. inopes, & ibi Bar. nu. 8. C. de apoc. publ. lib. 10. idē Bart. in l. 3. §. actor. ff. de re iudic. cum alijs supra allegatis.

Præmissa autem procedunt vbicunque parochiales ecclesiæ nullos redditus, vel adeò tenues habent, vt parochi certa annua, vel menstrua pecuniæ summa à parochianis conducantur. Quia collectæ pari modo per solidū, & libram iuxtà cuiusque patrimonij, & illius allibrationis quantitatem, sunt imponendæ.

76 Cum † enim eadem ratio militet, idem ius statui debet. l. illud ff. ad l. aquil. & Crauet. consl. 183. num. 3.

77 Maxima † autem oriretur iniustitia, si in dictis casibus per capita hominum, vel capita domorum collectæ essent persoluendæ. Quia, vt plurimùm, pauperes nihil possidentes, & ex eorum labore, & industria tātùm viuentes, sunt prole onusti, ita quòd, si per capita hominum; pauperrimi, qui numero multi sunt, in maiori pecuniarum summa concurrere cogerentur, & grauius onus sustinerent, quàm ditiores, si verò per capita domorum; tātùm miserabiles persoluerent, quantùm diuites, & opulenti. & tamen pauperes, quorum nota est paupertas, vt hi, qui dietim laborant pro victu quærendo, nihil conferre debent. vt inquit Bal. in l. etiam. nu. 28. C. de exec. rei iud.

78 Inter pauperes, † enim, & diuites etiam rusticos maxima habetur differentia. Diuites enim sunt de consilio, administrant bona communia, habent inter se officia, prærogatiuas, & honorātias, ditiores baldachinum ferunt, habent particulares sepulturas, & sedilia in decentioribus locis ecclesiæ. Pauperes verò stant in locis à choro remotioribus, sepeliuntur in cimiterio extra ecclesiam, & non participant de honoribus, quibus diuites gaudent. In distributione candelarum, quæ singulis annis fit in solemnitate festiuitatis Purificationis beatæ Mariæ, diuitibus maiores distribuuntur, & ideò, qui honoribus, & commoditatibus præcellunt, congruum est, vt maiori grauamine onerētur. argum. tex. in l. secundum naturam. ff. de regul. iuris. & c. qui sentit. eod. tit. in 6.

79 Magnates verò, † ac locorum primates, quò cæteris potestate præeminent, ac dignitate præ-

fulgent, eò in diuinorum operum sumptibus ad pauperum subiectorum leuamẽ largiores, ac munificentiores esse debent. illi enim inter cætera, varijs gaudent honoribus: à subditis tanquàm reipublicæ columina venerantur, ad eorum nutum populus vniuersus obtemperat. Et sicut etiam ad ipsorum habitationem decentiores, ac honoratiores ciuitatis ędes assignãtur; ita & in templis, & ecclesijs, vbi ad diuina peragenda conueniutur, supremas in populo sedes non ipsi solùm, sed & tota illorum familia obtinet.

80 † At hìc haud prætermittam, quod alicubi nõ satis laude dignum fieri solet. Vbi locorum domini, & qui nobilitate, aut magistratus honore præcellunt sedes sibi in ipso ecclesiæ choro habere prætendunt, easq; nulla loci, qui Dei sacerdotibus rem diuinam facientibus tantùm dicatus est, ratione habita, ibi constituere non dubitant, antiquorum imperatorum vestigia, minimè, vt æquum esset, ęmulantes. Theodosius enim (vt alios memorandæ pietatis, ac sanctitatis taceam) Iunior imperator templum ingressurus sacra altaria munerum tantùm offerendorum gratia accedebat, quibus oblatis ad extimum, communeque atrium mox se recipiebat. vt testat. Baro. in lib. ann. eccles. tom. 5. ann. 431. pag. 158. in fin.

Finis secundæ Partis.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D.

PROTHONOT. APOST.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars tertia.

DE MALA BENEFICIORVM COLLATIONE. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia ecclesiastica sine canonica institutione licitè obtineri non possũt.*

2 *Beneficiorum collatores nihil pro collatione accipere possunt.*

3 *Beneficiorum possessionem tradentes quando simoniæ pœnam incurrant*

4 *Fructus canonicatuum pro traditione possessionis quando dimidia fabricæ ecclesiæ, vel sacristiæ debeatur.*

5 *Fructus canonicatuum pro possessione traddenda indebitè percipientes quam pœnam incurrãt.*

6 *Fructus canonicatuum ex consuetudine hęredibus spectare possunt.*

7 *Beneficia omni pacto, & conuentione cessante debent obtineri.*

8 *Simonia manu, lingua, & obsequio committi potest.*

9 *Simonia pro ingressu religionis quomodo committi possit.*

10 *Simoniæ commissæ mediatores excommunicationis pœnam incurrunt.*

11 *Simoniacus celebrans irregularitatis pœnam incurrit.*

12 *Si-*

12 *Simoniacè beneficiū impetrās est illo priuatus ipso iure, & inhabilis ad illud, & alia obtinenda.*
13 *Beneficium simoniacè obtentum possidēs ad omnium fructuū perceptorum restitutionē tenetur.*
14 *Simonia est triplex, realis, conuentualis, & mentalis.*
15 *Simonia est crimen grauissimum.*
16 *Confidentia pluribus modis committitur.*
17 *Beneficia in confidentiam retinentes plures pœnas incurrunt.*
18 *Confidentia octo coniecturis probatur.*
19 *Beneficia per resignationem vacantia consanguineis conferentes, & illa impetrantes, quam pęnam incurrant.*
20 *Collatio facta à papa consanguineo resignantis est valida.*
21 *Possessionem beneficij vigore supplicationis acquirens graues pęnas incurrit.*
22 *Beneficium vnum, vni est conferendum, & ad summum duo.*
23 *Parochus aliam parochialē impetrans, prima vacat ipso iure.*
24 *Parochiales duas retinens graues pœnas incurrit.*
25 *Beneficia duo quando auctoritate ordinaria conferri possint.*
26 *Beneficia plura, quàm duo auctoritate ordinaria obtinens quas pęnas incurrat.*
27 *Parochiales ecclesię vacantes per concursum sunt conferendæ.*
28 *Parochiales ecclesiæ sine concursu collatæ nullum tribuunt titulum possidendi.*
29 *Collatoribus beneficiorum non currit tempus ad conferendum, nisi à die scientiæ.*
30 *Ordinario collatore negligente, ad quē recursus haberi debeat.*
31 *Appellatur ab ordinario ad metropolitanū à grauamine in concursu illato.*
32 *Parochiales per obitum, aut resignationem vacātes à quibuscunque papæ inferioribus sine concursu conferri non possunt.*
33 *Decretum irritans omnia in contrariū gesta annullat ipso iure.*
34 *Parochialem obtinens sine concursu dicitur intrusus, & non facit fructus suos.*
35 *Fructus beneficiorum indebitè percipiens pœnam inhabilitatis incurrit.*
36 *Rehabilitas ob malam fructuum perceptionem datur mediante fructuum compositione.*
37 *Dispensatio ab irregularitate, & absolutio ab excommunicatione quomodo detur.*
38 *Beneficia viuentium non sunt impetranda.*
39 *Intrudens se in beneficio viuentis plures pęnas incurrit.*
40 *Filij presbyterorū ex fornicatione ad quæuis parentum beneficia non admittuntur.*
41 *Examini se pro alijs in beneficiorum collatione supponentes quibus pęnis plectantur.*
42 *Collationes beneficiorum, personis hæresis, aut apostasiæ, seu proprio, seu cognationis vitio contaminatis factæ, sunt nullæ.*

Plura

PLura de ijs, quæ ad episcopos, parochosque pertineant, & quæ circa ecclesias præstanda sint, hactenus discussimus. Cæterùm, quia in beneficiorum collatione, si quid peccatur, maximum admittitur piaculum, multaq; inde, tanquam è malo iacto fundamento ecclesiarum, sacrarumq; rerum oritur pernicies, de hac re nonnulla digna, quæ notentur, adducam.

1 Beneficia ecclesiastica † non possunt licitè sine canonica collatione obtineri. c. 1. de reg. jur. in 6. & Dom. in cap. non potest. de præb. Et pluribus ex causis, tàm collatores, quàm prouisi pœnas
2 incurrunt. Primò, † collatores beneficiorum nihil pro collationibus, aut institutionibus, uel confirmationibus accipere possunt, alioquin, tàm dantes, quàm recipientes simoniæ pœnam incurrunt. c. presbyter. c. quos constiterit. 1. q. 1. c. sancitum. 7. q. 1. c. tua nos. c. in tantum. in fin. de simon. & conc. Trid. c. 14. de reform. sess. 24. & eandem pœnam
3 incurrunt, † eligentes nominantes, præsentantes, & possessionem tradentes cathedralis ecclesiæ, vel beneficij, canonicatuum, præbendarum, vel partis prouentuum, seu distributionum quotidianarum. c. non satis. c. cum ecclesia. de simo. c. cum super. de confess. & conc. Trid. d. c. 14. Nec fructus primi anni, vel quicquam aliud pro possessione tradenda percipi potest, etiam
4 vigore statuti iurati, nisi † statuto caueatur, quòd dicti fructus fabricæ ecclesiæ, aut sacristiæ, uel alio pio loco applicentur; quo casu dimidia fabricæ, sacristiæ, aut pio loco, & alia dimi-
5 dia beneficiato debetur, † & contrafacientes, capitula interdicto ecclesiastico subijciuntur, & singulares personæ sententiã excommunicationis incurrunt, à qua nisi in mortis articulo, præter quàm à Romano pontifice absolutionis beneficium obtinere non possunt. vt in constit. Pij V. incip. Durum nimis, &c. in Bul. Rom. c. 106. qua attenta, cuiusuis statuti prætextu, etiam ex urgenti causa facti pro bono ecclesię, non potest canonicus nouus cogi aliquid soluere pro debitis antiquis suæ ecclesiæ, etiam pro reparatione, aut melioratione factis. vt per sacr. congregat. fuit decisum super eod. c. 14. de reform. sess. 24. vt in decis. sub tit. Mediolanen. Sed si in aliqua ecclesia sit cõsuetudo, vt
6 duob[us] primis annis, † quib[us] quis fuit canonicus, fructus canonicatus sint hæredum antecessoris, dictus casus non compræhẽditur in dicto decreto conc. nec constit. Pij V. vt super eod. c. 14. in decis. 2. sub tit. Mediolanen.

7 Pro beneficijs † obtinendis omnis pactio, omnisq; conuentio debet omnino cessare. c. fin. de pact.

de pact. c. tua nos. de simo. & c. quam pio. in fin. 1. q. 2. ita quòd pro pinguiori, & digniori beneficio medio fauore tertij obtinēdo, non potest quis ꝓmittere de dimittēdo, uel renūciādo minorem, uel minus dignū. Nec etiā inter partes, aut alias personas, licèt fauor non requireretur pro obtinendo beneficio, potest sine scientia, atque consensu pontificis promitti de alio beneficio alteri renunciando, uel reserua-
8 tioni pensionis consentiendo absq; incursu simoniæ, † quia simonia manu, lingua, & obsequio cōmittitur. gl. in auth. quā op. epis. §. 1. in uer. pecunijs. col. 3. c. sunt nonnulli. 1. q. 1. c. cum essent. & c. ex diligenti. de sim.
9 Nec pro † ingressu religionis quicquam ab ingrediente recipi potest. d. c. non satis, & pactione interueniente transigentes simoniæ pœnam incurrunt. c. præterea. de trans. & d. c. tua nos. & qui quomodolibet dando, uel recipiendo simoniam commit-
10 tunt. † aut quòd illa fiat, mediatores existunt, aut procurant, excommunicationis sententiam incurrunt, à qua non nisi à Romano pontifice possunt absolui, præterquam in mortis articulo constituti. c. 2. §. statuens. in extrau. com. de simon. Nauar. consil. 34. nu. 2. eod. tit. & Graff. decis. aur. cap. 98. numer. 1. part. 1. lib. 2.
11 Simoniacus † autem celebrās, tanquam excommunicatus, irregularis efficitur. Borgas. de irreg. par. 1. q. 7. nu. 31. abb. in c. 2. n. 7. de cler. excom. min. Nauar. c. 27. nu. 244. tom. 3. & Graff. d. c. 98.
12 nu. 1. † Et simoniacus beneficiū sic simoniacè obtentum non acquirit, sed est illo priuatus ipso iure, & inhabilis ad illud, & alia in posterum obtinenda, Pius V. in constit. cum primum. §. & vt simoniacè. in Bul. Rom. c. 5. & Nauar. c. 23. nu. 105. uers. porrò. de simo. d. tom. 3. Nec solùm est priuatus ipso iure, & aliàs pœnas supra expressas in-
13 currit, † sed tenetur etiam ad restitutionem omnium fructuum per ipsum perceptorum, vt ibi Nauar. & extrauag. com. 2. §. per electiones. de simo. & Pij V. eod. §. & ut simoniaci. Et dictæ pœnæ locum sibi uindicant in simonia reali, de qua in locis supracitatis; & collatores simoniaci cuiuscunque gradus existant, pœnis à iure statutis sunt puniendi, ut in eod. §. & ut simoniacè. uers. qui uerò.
14 Simonia † tres habet species, quarum una est realis, altera conuentionalis, & tertia mentalis, de quibus, & earum pœnis, ac quando in pœnā non incurritur, omnes scribentes, & præsertim Nauar. d. c. 23. à nu. 94. usque ad nu. 100. & Graff. in decis. aur. c. 96. 97. & 98. par. 1.
15 lib 2. diffusè tractarūt, † & omnia crimina, ad comparationem

nem

nem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. c. tanta. de simo.c.cito.§.qui ergo. 1.q.1. c.fin.1.q.7.& Rebuff. pract. benef.de simon.in resign. num.12. par. 2.

16 Secundò,† acquirens beneficium per confidentiam,quæ pluribus modis committitur, nempè,cum ipsa beneficia iure retinere nequeuntes, uel ne cogantur ad residentiam, uel ad sacros ordines suscipiendos,ac habitum, & tonsuram deferre, vt ad bellum proficiscantur,ac inimicos occidant, uel ut alieno nomine lites agant,aut defendant, seu propter crimina incapaces, ut purgato delicto, uel absolutione consecuta, illa repetant, eadem in alios deponunt, & plerunq; fructus ipsorum administrant, aut quibus ipsi statuunt sæpe laicis,& inhabilibus, & quandoq; senes, uel infirmi, ut beneficia in domibus suis perpetuent, illa renunciant in alios,in quos confidunt, qui,uel prophanam familiam resignantium de fructibus ecclesiasticis alant,uel illa infantibus, uel nascituris, donec ad legitimã peruenerint ætatem, asseruent, facto interdum circuitu retrocessionis cum fructuum reseruatione,uel incapaces,aut alijs beneficijs incompatibilibus onusti, aut merè laici beneficia ecclesiastica alijs conferri procurant, ut de illis postmodum ad eorum libitum disponatur, fructus etiã illorum percipientes. Ordinarij etiam,& alij collatores,ac etiam patroni laici, qui curant beneficia deponi,ut fructus, seu pensiones capiant eorũdem, & alijs faciant ministrari, & beneficia conferri, aut pensiones, & fructus reseruari: Si quis quacunque auctoritate, ecclesiam, uel monasterium, aud aliud qualecunque beneficium ecclesiasticum ex resignatione, uel cessione cuiuscunq; personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis etiam sola dimittentis intentione,receperit, ut illa,uel illud eidem dimittenti, uel alteri postea conferatur, aut illius fructus, uel eorum pars, alij, aut alijs concedantur,uel pensiones ex eisdem persoluantur, aut si collator conferat beneficium ecclesiasticum quouismodo uacans,ea conditione tacita, uel expressa,ut postea in alterum arbitrio collatoris, seu alterius relinquat,aut remittat,seu pensionem illi,uel illis,quem,uel quos collator, aut cedens, uel alius per se,uel alium scripto, aut uerbo iusserit, seu significauerit, persoluat: uel si à patrono etiam laico,uel alteri præsentatori,aut electori id fieri contingat, in quouis dictorum casuum confidentiæ prauitas erit contracta, vt per constit. Pij V. intolerabilis.§.quare nos.in Bull. Roman. c.87. & Nauar.d.c.23.nu.110

17 † & qui beneficia quæcunque,
fructus, pensiones, aliasuè res,
intercedente hoc confidentiæ
vitio, receperunt, & retinent,
omnibus, & singulis alijs digni-
tatibus, administrationibus, &
beneficijs obtentis, fructibusq;,
& pensionibus, & alijs rebus
ecclesiasticis, ac etiam Romanę
curiæ, & alijs officijs temporali-
bus, priuationis, & inhabilitatis
ad alia in posterum obtinenda
pœnam incurrunt, & in subsidiū
excommunicationis sententia
innodantur, à qua nisi à Roma-
no pontifice pręterquam in mor
tis articulo constituti, absolutio-
nis beneficium obtinere non
possunt. ut ead. constit. in fin. sub
eod. nu. 110. & ibi per eundem
Nauar. uers. nota decimò. &
uers. undecimò quod. sub nu-
me. 111. & dicta confidentia
18 † octo coniecturis probatur, ut
per eundem Nauar. eod. nu. 110.
uers. septimò nota. dicitur etiam
simonia conuentionalis confi-
dentię beneficialis, ut per Graff.
dicto c. 96. nu. 28. par. 1. lib. 2.
19 Tertiò, † beneficia per resi-
gnationem uacantia, consangui
neis, affinibus, uel familiaribus
auctoritate ordinaria conferri
non possunt, aliàs de huiusmo-
di beneficijs sic prouisi carent
titulo, qui uires, & effectum ha
bere non potest, & contrafacien
tes, tàm collatores, quàm prouisi
in eo, in quo delinquunt, puniū-
tur, quia à iure conferendi sus-
pensionis pœnam ipso facto in-
currunt, donec remissionem à
Romano pontifice meruerint
obtinere, & taliter prouisi titulo
carent, & alias pœnas incurrūt,
ut in constit. Pij V. quanta eccle-
siæ. §. cæterum. & §. qui uerò. in
Bull. c. 58. Et auctoritate Apo-
stolica per resignationem bene-
ficia consanguineis, affinibus, &
familiaribus resignantium con-
20 ferantur, † quia dicta constit:
non habet locum in prouisioni-
bus Apostolicis, sed tantùm au-
ctoritate ordinaria factis, ad tol
lendam suspicionem fraudis,
ut ibi legitur, quę in papa cessat,
cùm ipse sit dominus omnium
beneficiorum, & de illis arbitrio
suo disponere possit, & eidem
(dummodo non sit contra fidē)
omnia liceant, & suis constitu-
tionibus non ligetur. abb. in c.
magnę. nume. 17. de uot. & uot.
redempt.
21 Quartò, † auctoritate Apo-
stolica prouisi non nisi uigore
literarum Apostolicarum titu-
lum, & possessionem acquirere
possunt, & eorundem beneficio-
rum possessionem supplicationis
uigore apprehendentes fructus,
quos ex illis pro tempore acci-
piunt, nō faciunt suos, sed ad be-
neficia in eisdem supplicationi-
bus expressa, obtinenda perpe-
tuò inhabiles ipso facto efficiun
tur, & ad fructuum ex illis per-
ceptorum restitutionem in utro
que foro tenentur, ut in extra-

uag.

uag. Pauli iij. cum nobis. §. nec non partes.in eod.Bull. c.5.

22 Quintò,† plura beneficia habere non licet,sed vnum tantùm beneficium ecclesiasticum singulis est conferendum, quòd si ad vitam eius, cui confertur,non sufficiat, licitum erit, vt aliud simplex sufficiens (dummodo vtrunq; personalem residentiã non requirat) eidem conferatur.conc.Trident.c.17. de reformat. sess.24.c.vnio. 10. q.3. c.1.2.& 3. 21.q.1. c.sanctorum. 70.distinct.Dia.pract.crim.cap. 42.§. primo quidem. & Io. de Lig.in tract.de plu.benef.col.2. Et propterea parochialem eccle

23 siam obtinens, † si ei alia parochialis auctoritate ordinaria conferatur, habita secundæ parochialis pacifica possessione, prima vacat ipso iure. c.de multa.& ibi abb.nu.1. & nu.16. de præb. Sraphil. in tract. de grat. expect.tit. de qualit. & stat. benef.nu.2. & nu.40. & Diaz. vbi

24 suprà, circa fin. Et † si cum secunda parochiali, aut alio beneficio curam animarũ annexam habenti primam parochialem quis retinere præsumit, incurrit pœnam, quòd vtraque est ipso iure priuatus,& inhabilis ad sacros ordines, & alia beneficia obtinẽda, extrauag.execrabilis. §.qui verò deinceps. & ibi glos. in verb. ipso iure. de præb. & dignit.

25 Habenti † simplex beneficium, quod ad vnius non sufficiat sustentationem, poterit ordinarius aliud beneficium conferre,ex disposit. conc.eod.c.17. non autem plura, quàm duo, etiam quòd tenuis sint redditus, nec ad vnius sufficiant sustentationem,vt à sacra congreg.card. super declaratione decretorum eiusdem conc.Triden. fuit super eod.c.17.decisum,vt in decis.sub tit. Rauennaten. & alia sub tit.

26 Veronen. Et † plura beneficia simplicia vltra duo auctoritate ordinaria obtinẽs, quia illa possidet contra eiusdem sacri conc.Trid.dispositionem,& sic sine titulo, dicitur intrusus, & non facit fructus suos, sed illos, vti fur, restituere tenetur, vt post plures citatos tenet Graff. decis.aur.c.97.nu.48. par.1. & incidit in pœnam, quòd poterit tunc alijs vltra duo iure priuari, & etiam vltra vnum, si aliud ad sustentationem sufficiat, quia cætera sine papæ dispensatione absque mortali peccato retinere non valet.c.conquerente.& ibi abb.num.2.de cler.non residen. Nauar.c.25.nu.127.& Graff. d. c.97.nu.17.

27 Sextò, † parochiales ecclesiæ per obitum, aut per resignationem simplicem vacantes, ordinaria auctoritate per concursum præuio examine coram episcopo, seu eius vicario, & examinatoribus synodalibus tribus, non paucioribus, & pari-

modo à S. R. E. cardinalibus, etiam vigore indulti sunt conferendæ. conc. Trident. c. 18. de reformat. sess. 24. & Pius V. in conferendis. in Bull. constit. 32.

28 Et prouisi † de parochialibus nō præcedente concursu, & dicto examine nullum acquirunt titulum possidendi, nec coloratum, sed vt prius, ante collationē vacabant, adhuc vacare noscuntur, & sedis Apostolicæ, seu ijs, quibus ius conferendi eas, præterquam episcopis, & archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxta dictum decretum concilij habere debent, competit, sunt reseruatæ: vt in ead. constit. §. nos ad quorum. in fin. Nam S. R. E. cardinales, qui vigore indulti conferunt, vt plurimum sunt in curia Romana, & pro alijs sanctę sedis Apostolicæ negotijs in alijs regnis, aut prouincijs legati; Et quæri potest nunquid, & ipsi formam examinis per concursum coram episcopo, seu vicario residen. & tribus saltem examinatoribus seruare debeant, cum possit dubitari, quòd negligentia episcoporum in non publicando concursu, si induceretur deuolutio ad sedē Apostolicam sine eorum culpa, illis posset præiudicare, sed ad illius formam seruandam ipsi parimodo teneri declaratur, cū in dicto decreto conc. Trident. paulo post princ. & d. constitut. 32. eod. §. nos ad quorum. sint ad eandem formam seruandam expresse compręhensi, nec ne-

29 gligentia † episcoporum illis potest pręiudicare, quia collatorib⁹ beneficiorum nō currit tempus, nisi à die scientiæ vacationis. c. licet. de supplen. neglig. prælat. c. quia diuersitatem. in fin. de concess. præb. Rebuff. de deuolut. num. 10. Rot. decis. 7. num. 4. de pręb. in antiquior. & tunc negligēte ordinario in cuius diœcesi indultum quis habet conferendi, illum familiaribus literis requirere potest de publicando concursu, & concurrentibus examinandis attestationeque, & approbatione illius, quem magis idoneum ordinarius iudicauit, vt fieri debet, transmissa, sic approbato, est parochialis à cardinali eidem magis idoneo iudicato, & non alteri conferenda. d. c. 18. §. peracto. & ead. constit. 32. §. vt autem.

30 Recusante † autem ordinario, vel negligente prædicta executione debitè dēmādare, vltrà quod cogi posset à cardinalibus sacrę congregationis ordinariorum, & alijs modis legitimis, posset etiam ad metropolitanū quoad episcopos haberi recur-

31 sus, † vt in simili, à grauamine ab ordinario in concursu illato appellatur ad metropolitanum, & à metropolitano, ad ordinarium viciniorē, vel sedem Apostolicā, vbi coram iudice appellationis, & eius examinatoribus

exami-

examinat. Sed appellatio huiusmodi habet locũ tantùm ad effectũ deuolutiuũ, non autẽ suspensiuũ, quia non suspẽdit iudicatũ, vt in ea. constit. eo. §. vt autẽ. Et
32 † omnes parochiales per obitũ, aut resignationem, non tamen ex causa permutationis, quomodolibet vacantes, exceptis his, quæ iurispatronatus laicorum existunt, & quæ à papa per deuolutionem, resignationem, aut aliam causam sibi benè uisam conferuntur ab alijs quibuscunque collatoribus, & S. R. E. cardinalibus, & sedis Apostolicæ legatis, per concursum præuiò dicto examine ab examinatoribus fiendo, sunt conferendæ, alias collationes sunt nullæ, & nullum tribuunt titulum coloratum. vt in dict. constit. §. nos ad quorum. quæ habent decretum irritans. circa fin. ibi si secus, &c.
33 † Quod decretum omnia in contrarium gesta annullat ipso iure. c. si eo tempore. de elect. in 6. c. quodam. cum glos. de præb. eod. lib. Et cum parochialis tunc vacet, vt prius, taliter prouisus
34 † caret ipso iure titulo, quem nunquam habuit, & dicitur intrusus. glos. in verb. sed duntaxat. in c. nisi cum pridem. §. propter. de renunc. & Felin. in c. in nostra. num. 13. vers. & in effectu. eod. tit. & in c. veniens. num. 2. vers. primo si. de accus. & vti vacans, vt prius potest iure impetrari, & hic est vnus modus vacandi propter formam sacri conc. & dict. constit. minime seruatam, & percipiendo fructus beneficij sine concursu impetrati, illos iniustè percipit, & tanquam intrusus non facit illos suos. Cassad. de caus. pos. & propr. decis. 1. nume. 2. & Graff. d. c. 97. num. 48.
35 Fructus † autem indebitè percipiens incurrit pœnam inhabilitatis ad quæcunque beneficia obtinenda. c. cum iam dudum. & ibi abb. nu. 4. de præb. & dign. & Rebuff. de dispens. cum reg. fac. num. 6. Et indiget rehabilitatione,
36 † quæ non datur, nisi in dataria, facta de fructibus indebite perceptis compositione, qua facta conceditur noua prouisio
37 cum dispensatione † ab irregularitate, quam fructus indebite percipiens contraxit, & absolutione ab excommunicatione quam quis irregularis celebrando incurrit: & hic est stylus datariæ, & cancellariæ, de quo per Rebuff. vbi supra n. 67. & ante nouam prouisionem ob indebitam fructuum perceptionẽ, & irregularitatem contractã poterunt in odium irregularis beneficia vti vacãt ia impetrari.
38 Beneficia † viuentium non sunt impetranda, quia contra similes impetrantes omnes leges diuinæ, & humanę insurgũt. l. stipulatio. hoc modo. ff. de verb. oblig. l. fin. C. de pact. capit. 2. de conceß. præbend. & Gomes. de impetr.

impetr. benef. uiu. quæst. 1. nu. 2. Et propterea quilibet papa in principio sui pontificatus inter alias constituit regulam, qua ordinatur, vt si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque, tanquam per obitum alicuius tunc viuentis vacante, prouideri; & postea per obitum eius vacet, prouisio, & quæuis dispositio dicto supplicanti per obitum huiusmodi de nouo facienda nullius sint roboris, vel momenti, adeò quòd supplicans de beneficio uiuentis, sibi prouideri pœnam inhabilitatis ad aliud post illius obitum impetrandum incurrit ipso facto. vt in regul. Clem. viij. reg. 20. & Gomes super ead. reg. quæst. 3. nu. 2. Et

39 si quis † in beneficio viuentis se intrudit ecclesiastica communione est priuandus, ab eodem beneficio repellēdus, & ad illud obtinendum in futurum inhabilis efficitur. cap. 1. de concess. præb. & Diaz. pract. crim. q. 45.

40 Presbyterorum † filij ex fornicatione nati, ecclesias cathedrales etiam metropolitanas, ac monasteria, quibus eorum patres præfuerunt, seu illa, & illas dignitates etiam maiores, & principales, personatus, administrationes, & officia etiam curata, & electiua, & alia quæcunq; beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia, quæ presbyteri, & clerici, ac religiosi eorum patres in titulum, vel commendam, aut administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinerunt, nullo vnquam tempore quoquo modo obtinere possunt; nec cũ eis super hoc præsumitur dispensatum, vt statuit Clem viij. in literis, de quibus in Bul. Rom. c. 26. in eod. Bul. pag. 339.

41 Beneficiorũ † obtinendorum occasione se pro aliis in examine supponens, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se, vel pro alijs, cum oblatione alicuius pensionis annuæ, aut pro alijs cum spe pensionem annuam, aut aliud quarumuis modicum temporale commodũ ab eis consequendi, vel pro se ipsis principaliter, animo, & intentione, & postmodum in fauorem aliorum etiam quantumuis idoneorũ, & benemeritorũ, cum simili pensione, aut commodo, aut etiam sine eo resignandi obtinere procurauerit, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existat, etiã si episcopali, uel alia maiori dignitate ecclesiastica prefulgeat, inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinẽda pœnã eo ipso absque alia desuper facienda declaratione incurrit, præter excommunicationis anathematis, ac maledictionis æternæ sententiam, qua innodãtur, vt in literis Paul. papæ iiij. de quibus in Bul. Rõ. c. 33. §. nos premissis.

42 Colla-

42 Collationes † beneficiorum sunt etiam nullę in illis personis quæ propter genus, aut hęresim, aut à fide apostasiam, siuè proprio, siuè stirpis, siuè cognatorum vitio, contaminati, per canonicas sanctiones, aut statuta à sede Apostolica firmata, aut Apostolica priuilegia ab ecclesijs prohibentur, ità quòd prouisiones eisdem quacūq; auctoritate factę vires, & effectū habere nō possunt, sed sedi Apostolicę sunt expressę reseruata, & affecta, vt in literis greg. papę xiij. de quibus in Bull. Rom. c.68.

DE POENA NON RESIDENTIVM. Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Residere tenentur Parochi sub pœna priuationis.*
2 *Beneficia simplicia non personalem residentiam requirant.*
3 *Vagabundi beneficijs simplicibus possunt iure priuari.*
4 *Residere tenentur episcopi, alioquin pœnas incurrunt.*
5 *Episcopi residere negligētes quando papæ sint denuntiandi.*
6 *Episcopus diu à sua residentia sine legitima causa absens potest iure priuari.*
7 *Abesse non possunt episcopi vltrà trimestre singulis annis.*
8 *Abesse quando possint episcopi à residentia.*
9 *Parochi vltrà bimestre abesse non possunt, & neque per id tempus absque licentia scriptis obtenta.*
10 *Episcopi à residentia vltrà duos menses parochos dispensare non possunt.*
11 *Abesse nō possunt canonici à residentia vltrà tres menses.*
12 *Residentia debita quando debeat publicari.*
13 *Absens ex causa quomodo beneficio debeat prouidere.*
14 *Absens elapso termino licentia sibi concessa, quomodo beneficio priuari possit.*
15 *Parochi sine causa, & licentia non residentes quam pœnam incurrant.*
16 *Fructus, in quibus ob non residentiam quis condemnatur fabricæ ecclesiæ sunt applicandi.*
17 *Residentia præcipuè debetur in parochiali.*
18 *Parochi ad residentiam in domo parochialis sunt cogendi, & ea deficiente in domo parochiali propinqua.*

Cano-

19 *Canonici vltrà tres menses non residentes qua pœna sint puniendi.*
20 *Absentes sine legitima causa, si distributiones quotidianas percipiunt, ad illarum restitutionem tenentur.*
21 *Canonici quomodo per tres menses abesse possint.*
22 *Canonici, gaudentes priuilegio trium mensium absentiæ, distributiones quotidianas amittunt.*
23 *Canonici missi ad limina Apostolorum, vel ad eadem limina episcopos comittantes distributiones quotidianas non amittunt.*
24 *Distributiones quotidianas quando non amittant canonici, inseruientes ecclesiis parochialibus canonicatibus annexis.*
25 *Distributiones quotidianæ pluribus casibus non amittuntur.*
26 *Distributiones quotidianas non amittunt absentes à choro pro vtilitate ecclesiæ.*
27 *Distributiones quotidianas non amittunt infirmi, & senio confecti.*
28 *Distributiones non amittunt episcopis in visitatione inseruiẽtes.*
29 *Absentes in Apostolicæ sedis, aut episcopi seruitio fructus præbendarum integrè percipere possunt.*
30 *Residere negligentes vltrà pœnas priuationis fructuum, alijs etiã pœnis plecti possunt.*
31 *Residere recusantes, ac extra residentiam decedentes pœnam incurrunt, quòd eorum bona spolio Cameræ Apostolicæ cedunt.*
32 *Parochi epidimiæ tempore ad residentiam, & ad ecclesiastica sacramenta administranda tenentur.*
33 *Absentes vltrà tres menses quomodo sint monendi.*

1 Beneficia † curam animarum habentia, aut aliàs personalem residentiam requirentia obtinentes, ob non residentiam, pœnam priuationis incurrunt. c. conquerente, & ibi Inn. & abb. nu. 1. de cler. non resid. & c. in-
2 ter quatuor. eod. tit. † Simplicia autem beneficia de iure communi requirebant etiam residẽtiam personalem, vt trad. abb. in c. quia nonnulli nu. 6. & num. 7. eod. tit. sed contraria hodie viget consuetudo, quæ habet vim legis, quòd beneficia simplicia residentiam non requirant personalem. vt ibi abb. Nauar. de hor. can. c. 44. nu. 1. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 97. nu. 59. nihilhominus etiam quòd beneficia non requirant residen-
3 tiam, † si clerici vagantur, ob delictum vagationis, seruatis de iure seruandis, legitimo contra ipsos formato processu, possunt illis iure priuari. glo. vlt. in c. non oportet. de consecr. dist. 5.

Innoc.

Innoc. in c. ex tuæ deuotionis.
nu.4.& abb. nu.14.de cler. non
resid. Corset.in sing. in verb.va-
gabundus, & Diaz. pract.crim.
c.47. vers.quando verò.
4 Episcopi † autem, qui pro-
priæ saluti immemores, terrena
cœlestibus, ac diuinis humana
præferentes, in diuersis curijs
vagantur, aut in negociorum
temporalium solicitudine, ouili
derelicto, atq; ouium sibi com-
missarum cura neglecta, se de-
tinent occupati: si quis ipsorum,
sex mensibus continuis, extra
suam diœcesim, legitimo impe-
dimento, seu iustis, & rationa-
bilibus causis cessantibus, mo-
rando abfuerit, quartæ partis
fructuum vnius anni, fabricæ
ecclesiæ, seu pauperibus loci,
per superiorem ecclesiasticum
applicandorum pœnā ipso iure
incurrit: quòd si per alios sex
menses in huiusmodi absentia
perseuerauerit, aliam quartam
partem fructuum similiter ap-
5 plicandam eo ipso amittit † &
crescente contumacia; vt seue-
riori sacrorum canonum censu-
ræ subijciatur, metropolitanus
suffraganeos episcopos absen-
tes, metropolitanum verò ab-
sentem, suffraganeus episcopus
antiquior residens, sub pœna in-
terdicti ingressus ecclesiæ eo ip-
so incurrenda, intra tres menses
per literas, seu nuncium Roma-
no pontifici denunciare tenetur,
qui in ipsos absentes, prout cu-
iusque maior, aut minor contu-
macia exegerit, suæ supremæ se-
dis auctoritate animaduertere,
& ecclesijs ipsis de pastoribus
vtilioribus prouidere possit, si-
cut in domino nouerit salubri-
ter expedire, conc. Trid. c.1.§.ac
nihilominus & §.si quis. de refo.
sess.6. & ante conc. Tridétinum
etiam ad residentiam teneban-
tur. c.peruenit. & c.1.& 2. de
cler.non resid. ad quam per cōc.
Trid. in c.1. de reform. sess.23. in-
quit Nauar. episcopos, & paro-
chos iure diuino teneri. vt in
c.25. nume.121. circa med. ver-
sic. secundò prædictum conci-
lium.
6 Episcopus enim † diu à sua
residentia absens iure priuari
potest. c.2.& c.qualiter. de cler.
non resid. præcipuè autem Do-
minici aduētus, Resurrectionis
Domini, Pentecostes, & Corpo-
ris Christi diebus à residentia
abesse non possunt. c.si quis in
clero.7.q.1. nec quadragesimali
tempore. conc. Trid. in c.1. circ.
7 med. de reform. sess.23. † Et vl-
tra trimestre singulis annis, siuè
continuum, siuè interruptum,
(quod etiam æqua ex causa, &
absque vllo gregis detrimento
fieri debet) nunquàm abesse pos-
sunt, quod quidem temporis spaciū
concedimus, cū christiana chari-
tas, vrgēs necessitas, debita obe-
dientia, & euidens ecclesiæ, vel
reipublicæ vtilitas exposcit, quæ
causæ à dicto concilio vt legi-

timæ fuerunt approbatæ. eo. c. 1. §. nam cum. sess. 23. c. ad supplicationem. de renunciat. c. relatum. c. de cætero. c. inter quatuor, & c. tuæ. de cler. non resid. & c. quorundam. 74. dist.

8 Abesse † cupiẽtes licitas causas, à papa, aut à metropolitano, vel metropolitano absente, à suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui eiusdem metropolitani absentiam approbare debebit, vt in scriptis approbẽtur, debent obtinere: nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & reipublicę officium episcopatibus adiunctũ, cuius quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, non erit necesse metropolitano nunciare; ad quem tamen cum concilio prouinciæ spectabit iudicare de licentijs à se, vel suffraganeo datis, & videre, ne quis eo iure abutatur, & vt pœnis canonicis errantes puniantur. eod. c. 1. §. nam cùm.

9 † Parochis autem sine licentia in scriptis habita, quæ gratis, & nisi ex graui causa vltrà bimestre concedi non debet, & idoneo vicario ab ordinario approbato, qui parochiali ecclesię interim inseruiat, cum debita mercedis assignatione deputato abesse non licet. eod. c. 1. §. eadem omninò. vers. discedendi sess. 23. & c. 2. in

10 fin. sess. 6. de reform. † Nec aliter ordinarij habent facultatem quauis ratione à residentia dispensandi. congreg. conc. super eod. c. 2. in decis. sub tit. Pistorien. Causa enim studiorum dispensatio a residentia concedi non potest, cùm hodie per conc. Trid. non admittantur ad parochiales, nisi qui per concursum magis idonei sunt iudicati, vt per sacr. congreg. sub die 22. Februarij 1590. fuit decisum, vt in decis. super eod. c. 1. §. congrega-

11 tio censuit. † Dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones in cathedralibus, aut collegiatis obtinentes ultrà tres menses ab eisdem ecclesijs quolibet anno abesse non possunt, saluis tamen earũ ecclesiarum constitutionibus quæ longius seruitij tẽpus requirunt, c. 12. §. hortatur.

12 de refor. sess. 24. † Et decreta a conc. Trid. edita super residẽtia in conc. Prouinc. & synod. diœcesana debent publicari, & frequenter omnium auribus, mentibusq; infigi, ut in posterũ, Deo iuuãte, nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut desuetudine aboleantur. eod. c. 1.

13 in fin. sess. 23. † Et ex his causis nec potest quis abesse, nisi prouiso, quòd interim de absentiũ beneficiatorũ fructibus ita prouideatur, quòd propter absentiã ecclesia nullum patiatur damnum in diuinis. c. 2. in fin. de reform. sess. 6. & prædicto. c. 1. sessio. 25. c. cum ex eo. §. porrò. de elect. in 6. & c. beneficium. de regul. eod. lib.

14 Elapso termino † licentiæ concessę, aut contra non residentes licentia non petita, nec impetrata per editū publicum seruatis legitimis processibus ordinarius procedere potest, quacunque exemptione, & inhibitione etiam vigore Eugenianæ constitutionis non obstante. d. c. 1. sess. 6. & c. 11. sess. 24. de reform. vsque ad priuationem inclusiuè, dum tamen præcesserint trina edicta publica, & lapsi sint sex menses, iuxta c. ex tuæ. de cler. non resid. congreg. conc. super. c. 1. in ver. priuationem. de reform. sess. 23.

15 Parochi † autem, qui sine causa, & licentia absunt, mortalis peccati reatum incurrunt, & pro rata temporis absentiæ fructus suos non faciunt, qui fabricæ ecclesiarum, aut in pauperū vsus à superioribus sunt erogandi. d. c. 1. §. si quis autem. sess. 23. ac præterea moniti, nisi redierit, possunt iure priuari. c. inter quatuor. & c. fin. de cler. non resid. cum alijs supra allegatis. Et dicti fructus† per ordinariū fabri-

16 cæ ecclesiæ parochialis debent applicari, etiam si non indigeat, nec pauperes intra eius limites reperiantur, cum tamen in dies possit indigere, saltem quo ad paramenta, & alia ad ecclesiæ ornatum necessaria. congregat. conc. super eod. cap. 1. sess. 23. in uerb. fructus nō residentium, &

17 † cum prima, & præcipua, debeat esse cura animarum, eos ad residendum in ecclesia parochiali, & ibi in diuinis deseruiēdum debitoq; eorum officio fungendum teneri, & obligatos esse ad id per episcopos, & aliorum locorum ordinarios tanquam sedis Apostolicæ delegatos sub sententijs, & censuris ecclesiasticis, & pecuniarijs arbitrio eorum declarandis, ac etiam priuationis dictarū parochialium, & aliorum quorumcumq; beneficiorum pœnis, quacunq; appellatione remota, & etiā quod alia habeant beneficia personalem residentiam requirentia, cogi, & compelli possunt, ac debent, vt in constit. Pij V. cupien-

18 tes & c. in Bull. c. 64. † Et sunt cogendi ad habitandū in domo ecclesiæ, vel si ecclesia domū nō habeat in propinquiore intrà limites parochiæ, aliàs tenentur ad restitutionē fructuū, de quibus in eo. c. 1. ses. 23. & ita cēsuit cōg. conc. sup. eo. c. §. congr. censuit.

19 Dignitates, & † canonicatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes, & vltra tres menses contra conc. Trid. dispositionem non residentes, primo anno dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ suos fecissent, sunt priuandi, de distributionibus

20 quotidianis † absentes adeo sūt priuati, vt si quis de eisdem quicquam recipere præsumit, excepta infirmitatis, aut alia iu-

 sta, &

sta, & rationabili corporali necessitate, aut ecclesiæ euidenti vtilitate debeat excusari, eosdẽ fructus non faciat suos, sed ad omnium sic perceptorum restitutionem teneatur. cap. vnic. de cler. non resid. in 6. concil. Trid. c. 12. de reform. sess. 24. & pluribus de causis canonici à residentia excusantur.

21 Primò, † enim legis permissione, qua per tres menses abesse possunt. concil. Trid. in d.c. 1. §. quoniam autem. sess. 23. de reform. non tamen canonici omnes, vel maxima eorum pars possunt abesse eodem tempore, ne ecclesia suo debito seruitio destituatur, sed tantùm ea quota pars canonicorũ, quæ videbitur arbitrio episcopi, & capituli cõg. conc. super eod. c. 12. in ver. tres

22 menses. † Et licet impunè abesse possent, distributiones tamen non percipiunt, sed illas amittunt. congreg. conc. super. dict. c. 12. in decis. sub tit. Mediolanen. Gadicen. Quia illæ temporibus vacationum esse debent pro canonicis, qui seruire volũt, vt in eisdem declarat. sub verb. tres menses. §. & distributiones.

23 Secundò, † canonici missi ab eorum episcopis ad limina Apostolorum eorum nomine, vel comitantes ipsos episcopos ad eadem limina, qui ex decreto Sixti papæ V. distributiones quotidianas lucrantur. vt testatur congreg. conc. in declarat. super eod. c. 12. in verb. fructuum. §. canonici.

24 Tertiò, † lucrantur etiam distributiones quotidianas, qui curam animarum exercent, quę illi ecclesiæ imminet, dum tamẽ sunt in actu administrandi sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam curam, quia tanquam præsentes in choro habentur. vt per eandem sacr. congreg. fuit declaratum super eod. c. 12. in ver. recipiant.

25 Quartò, † qui ex causa legitima comprehensa in c. vnic. de cler. non resid. in 6. ab episcopo excusatur à residentia chori sine consensu capituli, de cuius interesse agitur, siue sit canonicus, siue capellanus, vt in declarat. super eo. c. 12. in decis. sub tit. Veronen. & alia sub ti. Mediolanẽ. Et erit causa legitima, si deficientibus tunc alijs missis, dum diuina officia in choro recitantur, canonico concedatur, vt dimisso choro fidelibus missam celebret, vel fidelium confessiones audiat, aut alia sacramenta ecclesiastica in casu necessitatis ministret, quia pręmissa concernunt euidentem ecclesiæ vtilitatem, quibus casibus distributiones quotidianæ legitimè percipiuntur. d. c. vnic. §. qui verò, de cleric. non resident. Quodq;

26 absentes † pro vtilitate ecclesię distributiones quotidianas non amittant, fuit etiam decisum per eandem sacr. congreg. super d. c. 12.

c.12.in decis.sub ti. Tudertin.quę incipit, absentes pro vtilitate, & ideo bene,& iure Gre.xiij.san ctę mem.Carolo Borromeo Archiepiscopo Mediolan. ac omnibus episcopis,& ecclesijs eiusdē prouinciæ perpetuò cōcessit, & indulsit,quòd quicūq; canonici metropolitanę,cathedralisuè ecclesię,aut dignitatem in ea obtinētes,alijq; chori officijs astricti, archiepiscopo,vel episcopo in ciuitate etiā extra ecclesiā Metropolitanā, vel cathedralē consecranti, vel recōciliāti ecclesias, cemeteriauè, aut sacros ordines, aut confirmationis sacramentū,aut sanctissimā Eucharistiā frequēti populo ministranti, aut alia pontificalia munera exercēti, eius iussu astiterint, ministrauerint, vel inseruierint. Quiq; archiepiscopi,vel episcopi iussu in metropolitana cathedrali,aut collegiata ecclesia sua curatā ī sacramētorū pęnitētię, aut sanctissimæ Eucharistiæ administratione, operā, ministeriumuè pręstiterint,dū in ea occupatione versantur in ipsa ecclesia, ità pręsentes in choro cēseantur, vt distributionū quarūcunq; ęquè participes sint,atq; illi, qui missarum solemnijs,& horis, canonicisq; officijs in choro intersūt. Quòdq; pfato archiepiscopo, & cuilibet episcopo dictæ prouincię liceat,quādocūq; sibi videbitur, permittere, & ordinare, vt aliq ex canonicis, dignitatesuè obtinentibus, ac alijs chori officio astrictis missæ sacrum, siuè ex sua solùm deuotione, siuè ex onere suscepto, vel sibi imposito, aut eleemosinæ nomine celebraturis, illud in sua quisque ecclesia, in qua choro astricti sunt, quo tempore diuina officia in choro aguntur,tàm festis, quā ferialibus diebus peragere liceat; & nihilominus quò ad distributiones capiēdas attinet, præsentes in choro censeantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ecclesiarum statutis,ac consuetudinibus, etiam iuramento,confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, vt in literis sub annulo Piscatoris die 20. Octubris. 1579. expeditis, in synodo diœcesana prima Cæsaris Speciani episcopi Cremonen. impressis.

27 Quintò, † distributiones percipiunt infirmi, & senio confecti, qui residere non possunt, si alias residere consueuerunt, & debentur etiam detentis in carceribus, nō tamen ob propriam culpam,ex trad. per Io. And. in eod. c. vni. de cler. non resid.& congreg.concilij super eo. c.12, in decis.sub tit. Rauennaten.

28 Sextò, † duo canonici,qui inseruiunt episcopo in visitatione absentes dici non debent, sed præsentes, ipsi enim cum episcopo pro suo, & ipsius ecclesię seruitio commorantur.c.de cętero, & ibi.

& ibi glo. 1. & c. ad audientiam. §. decernimus. vbi etiam glo. fin. & abb. nu. 1. de cler. non resid. non tamen percipiunt victualia, quæ non consueuerunt absentibus exhiberi, sed præsentibus tantùm dantur. vt in eo. c. de cætero. in fin. & ibi gl. fin. congreg. conc. super. eo. c. 12. in decis. sub tit. Tudertin. Rauenaten. & etiã canonici, pęnitentiarius, & theologus, ac alij, de quibus suprà in c. de dispensat.

29 Si uerò † in Apostolicæ sedis, aut episcopi seruitio duo canonici fuerint, fructus præbendarum integrè percipere possunt, quia absentes dici non debent, ità quod, quò ad præbendam pœnam incurrant, sed præsentes, qui pro episcopi, aut suæ ecclesiæ seruitio commorantur, c. ad audientiam. de cler. non resid. & ibi abb. nu. 3.

30 Contra † non residentes ultrà pęnas priuationis fructuum, debet prætereà etiam per edictum publicum, quando ad ipsos citatio peruenire non potest, seruatis de iure seruandis, ad suspensionis, & excommunicationis sententiã, ac dignitatum, canonicatuum, parochialium, & aliorum beneficiorum residẽtiam requirẽtium personalẽ procedi, c. ex tuę discretionis, & ibi abb. nu. 10. eod. tit. & ultrà prædictas pęnas Pius Quartus motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus, & singulis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, & alijs quibuscunq; ecclesias in commendam, uel administrationem, aut alio quouis modo obtinentibus, & quibuscunq; beneficiatis curam animarum habentibus, qui iuxtà decreti super residentia in concilio præfato promulgati tenorem, personalem in suis ecclesijs residentiam facere tenẽtur, ultrà pœnas in d. decret. conc. contentas, etiam sub priuationis ecclesiarum suarum, & alijs arbitrarijs pœnis iuxtà formam, & tenorem dicti decreti residere mandauit, ac statuit. Et ordi-

31 nauit, † quòd deinceps omnia, & singula mobilia, & immobilia etiam in Vrbe, uel eius districtu existentia, & se mouentia, res, & bona, iura, & actiones cuiuscunque qualitatis, & ualoris ac ubicunque locorum consistant, ad patriarchas primates, archiepiscopos, episcopos, & alios quoscunque etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia præfulgentes, ecclesias præfatas in titulum, uel commendam, siuè administrationem, aut alio quouis nomine obtinentes, & alios quoscunque beneficiatos curam animarum habentes, qui extra prædictas ecclesias, ac diœceses etiã in Romana curia, aut alibi degentes, & iuxtà decretum, & formam conc. huiusmodi non residentes

decess-

decesserint, pertinentia, & per illos quaruncumq; suarum eccle siarum, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & regularium, quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum, redditunm, & prouentuum ecclesiasticorum, pensionumq; annuarum, ipsis super similibus fructibus, redditibus, & prouentibus reseruatorum, & assignatorum occasione quæsita, etiam si facultatem specialem, de illis, aut eorum parte testandi, & alias liberè disponendi, à quibuscunq; Romanis pontificibus cum quibusuis clausulis, & irritantibus decretis obtinuerint, tanquam spolia, ad cameram Apostolicam legitimo iure pertinere voluit. Ita quod thesaurario, seu commissario generali, & eiusdem cameræ deputatis, in euentum decessus beneficiatorum, solitum inuentarium super rebus, & bonis prædictis conficere, illaque prout de reliquis clericorum spolijs fieri solet ad pro tempore existentem thesaurarium dictę camerę Apostolicę, nulla cuiusuis desuper licentia requisita, redigi mandauit, vt in eiusdem Pij iiij. cõstit. 115. quæ incipit in suprema militantis. Quid verò importet verbum, residere, qui residere teneantur, & quæ sint causæ iustæ non residendi. trad. Graff. decis. aur. cap. 97. num. 57. 59. 60. 61. & 62. part. 1. lib. 2. & cap. 15. num 6. & 7. part. 2.
32 lib. 3. Et Epidimiæ † tempore parochi ad residentiam, & sacramenta administranda omnino sunt obligati. congreg. concil. super capit. 1. de reformat. sess. 23. sub tit. Mediolanen. Et
33 † canonici absentes vltrà tres menses non sunt citandi, aut monendi ad residentiam, sed ad allegandum causam legitimam absentiæ, & quare non debeant puniri. vt in decis. super eodem cap. 12. sess. 24. sub tit. Vercellen. quę incipit canonici absentes.

DE

DE SPOLIIS CLERICORVM. Cap. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 Episcopi bona propria, quæ ante assumptionem ad episcopatum habebant, testamento relinquere possunt.

2 Clericorum spolia olim habebāt ecclesiæ, cui beneficiati inseruiebant.

3 Ecclesia an succedat in pœnam, qua plectitur interficiens presbyterum.

4 Iura secundum temporum varietatem, varie processerunt.

5 Spolia clericorum ad cameram Apostolicam spectant.

6 Spolia ecclesiastica quę dicantur.

7 Bonorum ecclesiasticorum omnium administratio spectat ad papam.

8 Bonorum ecclesiasticorum quatuor sunt species.

9 Spoliorum ecclesiasticorum nomine sacramenta venire non possunt.

10 Paramenta, ornamenta, & vasa sacra non cadunt in spolium.

11 Scamna, mensæ, dotia, & his similia in spolio non includuntur.

12 Patrimonialia, & causa donationis, vel successionis quæsita non cadunt sub spolio.

13 Clericis ab intestato, & sine legitimis successoribus decedentibus, bona ecclesijs, quibus præfuerunt incorporantur.

14 Bona acquisita ratione clericalis ordinis, vel officij, sunt quasi patrimonialia, & non faciunt spolium.

15 Bona acquisita ratione ordinis clericalis à quæsitis ex redditibus ecclesiasticis differunt.

16 Bona acquisita de his, quę beneficiarius parcius viuendo seruauit non cadunt in spolium.

17 Bona acquisita alios literas docendo, non cadunt in spolium.

18 Bona donata per clericum inter viuos quæ non faciant spolium.

19 Obligatio antidoralis quando locum habeat.

20 Bona acquisita beneficiario, qui non habet redditus vltra summam ducatorum triginta, non cadunt sub spolio.

21 Præsumitur in meliorem partem quando factum potest sapere delictum, & non delictum.

22 Bona per clericum acquisita quando de redditibus ecclesiasticis

sticis acquisita præsumantur.

23 *Præsumptio magis in iure fundadata, contrariam præsumptionem elidit.*

24 *Reus in excipiendo quando eius exceptionem probare teneatur.*

25 *Hæres beneficiarij, & possessor bonorum non est possessione priuandus, donec constet bona cadere sub spolio.*

26 *Bona ex redditibus ecclesiæ à beneficiario empta, & alicui ecclesiæ, aut pijs locis ipso viuente sine fraude tradita, non cadunt sub spolio.*

27 *Distributiones quotidianæ non faciunt spolium.*

28 *Bona Romanam curiam sequentium quæ non faciant spolium.*

29 *Illegitimi de quibus bonis sint incapaces.*

30 *Testandi facultas, non condito testamento regulariter minimè prodest.*

31 *Testandi facultatem solus papa tribuere potest.*

32 *Bonorum ecclesiasticorum dominium est Dei.*

33 *Negociatio est duplex, licita, & illicita.*

34 *Negociatio ecclesiasticis est illicita.*

35 *Negociantur illicitè ecclesiastici possessiones conducendo.*

36 *Ordinari prohibentur cupidi.*

37 *Negociatio necessitatis causa clericis est permissa.*

38 *Clerici causas criminales, aut ciuiles secularium suscipere non possunt.*

39 *Clericis officium procuratoris exercere non licet.*

40 *Clerici pluribus modis bona minus legitimè acquirunt.*

41 *Episcopis seruitus principum secularium est interdicta.*

42 *Fructus omnium beneficiorum generaliter, vel specialiter sedi Apostolicæ reseruatorum à die vacationis, vsque ad diem prouisionis cadunt sub spolio.*

43 *Fructus beneficiorum non reseruatorum, nec affectorum, à die vacationis citrà non ad cameram, nec ad hæredes, sed successori debentur.*

44 *Decretum irritans, & clausula, sublata, &c. quid operetur.*

45 *Fructus beneficiorum iurispatronatus non cadunt sub spolio.*

46 *Fructus beneficiorum vacantium ad collationẽ ordinariorũ non cadunt sub spolio.*

47 *Bona clericorum, qui dum viuerent, scandalosè se gerebant, an veniant in spolio.*

48 *Actiones descendentes ex quasi delicto, non transeunt ad hæredes.*

49 *Probandi onus quando cameræ Apostolicæ incumbat.*

50 *Spolium committitur ob non residentiam, in pœnam non residentis.*

51 *Apostatarum extra claustra degentium bona, cameræ Apostolicæ sunt applicata.*

52 *Ordinis fratrum humiliatorum extinctio.*

53 *Fratribus extincti ordinis humi-*

liatorum, alimentorum assignatio.

54 *Reseruata sunt omnia beneficia extincti ordinis humiliatorum.*

55 *Fratres extincti ordinis humiliatorum, an comprehendantur sub constitutionibus contra apostatas editis.*

56 *Fratrum extincti ordinis humiliatorum bona, quando ad cameram Apostolicam spectent.*

57 *Fratres ordinis humiliatorum, an de bonis per ipsos acquisitis disponere possint.*

Quomodo bona ecclesiastica diuidi, distribui, & dispensari debeant, fuit suprà tractatum. Sed quia Gregorius iij. super expositione sibi facta decreuit, quòd
1 † episcopus condito testamento hoc solùm, quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit, relinquere possit, quicquid verò ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse constaret, vel in episcopatus ordine episcopum acquisiuisse, in eiusdem ecclesiæ dominio conseruaretur. c. 1. ex de testa. cùm episcopis, & alijs ecclesiasticis viris decedentibus super eorundem bonis sæpius graues lites soleant exoriri; ipsis defunctis, quibus bona deuoluantur, infrà demonstrabitur.
2 Episcopis † enim decedentibus, de iure communi eorum bona præsertim post consecrationem acquisita penes earum ecclesias debent remanere. cap. cum in officijs. eod. tit. c. sicubi. & c. quicunque. 12. quæst. 5. & etiam in pœnalibus succedit ec-
3 clesia; quia pœna, † qua interficiens presbyterum est plectendus, pars ecclesiæ, cui præfuit, & alia pars pro eius anima est distribuenda. c. presbyteri. ex. de pœn. postea tempore procedente cōseruari debebat successoribus, vel in ecclesiarum vtilitatem conuerti. cap. quia sæpe. de elect. in 6. c. præsenti. eod. lib. & Nauar. in com. de spol. cleric. §. 10. nu. 1. & 2.
4 Sed quoniam † secundum temporum diuersitatem iura variæ processerunt, vt trad. abb. in q. 4. ante fin. Romani pontifices pro tempore existentes bonorum episcoporum, & beneficiatorum decedentiū, diuersorum
5 spoliorum, † vt ad cameram Apostolicam spectantium, & pertinentium, collectores, vel exactores in varijs prouincijs, & locis deputarunt, & constituerunt; qui de illis, tanquam de rebus ad cameram præfatam spectantibus donando, & transigendo, ac aliàs diuersimodè disposuerunt, vt per extrauag. Paul. iij circa princip. de anno 1542. editam in Bull. Rom. c. 31. & per Nauar. comment. de spol. cleric. §. 5. post princip. vbi idem Paul. motu proprio, testatur ab antiquissimo

quiſſimo tempore citrà, dicta ſpolia cameræ Apoſtolicæ nomine exacta, & inter iura ipſius cameræ connumerata fuiſſe: vbi ad amputandas difficultates, quæ in medium afferebantur, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, declarauit, res, & bona, ſpolia nuncupata, in quibuſcunq; regnis, & dominijs, tam citrà, quàm vltra montes, & maria, conſiſtentia, quæ pro tempore poſt obitum prælatorum, & perſonarum quantuncumque, & quomodolibet qualificatarum, etiam cardinalatus honore fulgentium, qui vel nullo condito teſtamento, vel abſq; ſufficienti facultate, aut vltra quantitatem, de qua facultatē habuerunt, condito, deceſſerunt & decedent, ad cameram Apoſtolicam, & non ad alios, etiam in quibuſuis alijs eccleſijs, monaſterijs, cæteriſq; beneficijs eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura ſecularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ſpectare, illaq; tanquam ad ipſam cameram ſpectātia perpetuò colligi, ac recuperari poſſe, & debere, vt in ead. extrauag. Paul. iij. ibi motu proprio. eod. Bull. Rom. pag. 420. eod. c. 31.

6 Spolia † enim hoc caſu ſunt bona ab eccleſiaſtica perſona quæſita immediate, vel mediate ex bonis eccleſiaſticis, quę non fuerunt ante mortem eius iuſtè impenſa, nec facta iure patrimonialia, nec quæſita alij irreuocabiliter, uel quæ ſunt ex illicita eius negociatione comparata: eorundemque beneficiorum fructus, ſeu redditus debiti, & non exacti. Nauar. in dict. coment. de ſpol. cler. §. 1. nu. 2. quæ ſpolia, vt bene refert Paul. in d. extrauag. antiquis temporibus à camera apoſtolica recipiebantur. vt per Rot. deciſ. 41. in prin. de probat. in antiq. Calder. in conſil. 1. de pecul. cler. Guid. pap. deciſ. 110. Boer. deciſ. 224. & alios, quos citat Nauar. in eod. coment. de ſpol. cler. §. 9. nu. 1. verſ. tertiò; ex quibus ſatis conſtat de reſeruatione facta à papa,

7 † cui omnium bonorum eccleſiaſticorum ſpectat adminiſtratio, etiam de iure diuino. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. Innoc. in c. nouerit. nu. n. 2. de ſent. excom. Card. in c. perpendimus. num. 12. eod. tit. & Nauar. in d. com. §. 9. nu. 2.

8 Bonorum † eccleſiaſticorum quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet, ſacramenta, vaſa ſacra, ornamenta ſacra, & bona eccleſiaſtica deputata pro hominum ſacrorum ſubſtentatione. S. Thom. 2. 2. q. 99 artic. 3. & quolib. 6. art. 12. & 2. 2. quæſt. 185. artic. 4. & Nauar. de red. eccleſ. mon. 18. nu. 1. & 2. q. 1. Quorum prima, videlicet, ſacramenta, vti ſpolia,

9 † cameræ Apoſtolicæ applicari non poſſunt, cum ſacramentum ſit inuiſibilis gratiæ viſibilis for-

ma., cuius similitudinem gerit, & causa existit. c. sacrificium. de consecrat. dist. 2 & Graff. decis. aur. c. 1. nu 4. par. 2. lib. 1. Et in bonis nostris sacramenta esse non possint. Nullius autẽ sunt res sacræ, & religiosæ, & sanctæ. Quod enim diuini iuris est, id nullius in bonis est, §. nullius. instit. de rei. diuis. Nec vltima species, quia bona ecclesiastica pro clericorum sustentatione deputata non cadunt in spolio, ut tot. tit. de reb. eccl. non alien. Et cùm dubitaretur, nunquid vasa sacra, & ornamenta sacra secundæ, & tertiæ speciei venirent in spolium, Pius V. sancto zelo ductus, quò abusibus, scandalisq; prouideret, & beneficiorum indemnitati, animarumq; quorumlibet saluti consuleret, quę nam sub spolio cadant, motu proprio, ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine sua perpetuò valitura constitutione statuit, & ordinauit, ac decernendo declarauit.

10 Primò, † quòd omnia, & singula ornamenta, & paramenta, ac vasa, nec non missalia, & gradualia, ac cantus firmi, & musicæ, alijq; quomodolibet nuncupati libri, & alię res sacræ etiam auri, & argenti, ac quæcunque alia bona per quoscunq; prælatos, & alios quoscuque beneficia ecclesiastica, cùm cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia quomodolibet obtinentes, ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorũ priuatis ędibus, & capellis, vel oratorijs destinata, tempore eorum obitus ex testamento, vel ab intestato relicta spoliorum appellatione non ueniant, sed eadem ad ecclesias, quibus defuncti præfuerunt, spectare, & pertinere decreuit, vt in ea. constit. Pij V. sub dat. Romæ anno 1567. in Bull. Rom. c. 44. & per Nauar. in §. 8. numer. 2. de spol. cleric.

11 Secundò, † nec cadunt in spolio quæcunq; scamna, cathedrę, arcæ, & etiam ligneę, vel lapideæ, etiam marmoreæ mensæ, & tabulæ, ac quæcunq; dolia, seu vasa vinaria vacua, & alia similia suppellectilia domestica, vt idem Pius V. statuit in ea. constit. § insuper. Et similium appellatione, omnia alia lignaminum mobilia cuiuscunque qualitatis existentia compræhensa censentur, & hæc expresse sunt exclusa, & ecclesijs incorporata, per dictam Pij V. constitutionem, ibi, eo ipso applicata, & incorporata sint, & esse censeantur, quæ significant sententiam iuris. glos. in c. in pœnis. de regul. iur. in 6. Felin. post alios, quos citat. in c. Rodulphus. nu 28. de rescrip. & Nauar. eod. comment. de spol. cler. § 8. nu. 5.

12 Tertiò, † præter exempta per dictam constitutionem sunt etiã à numero spoliorum exempta omnia

omnia

omnia bona patrimonialia, vel causa donationis, successionis, seu legatorum, aut ex fructibus eorundem bonorum patrimonialium, & donationũ, uel successionũ acq̃sita, de quib' beneficiati liberè testamẽto, donatione, vel quocunq; alio modo, & titulo disponere possunt. c. quia nos. & c. relatum. il 2. de testam. c. 1. de success. ab intestat. Innoc. in c. cum in officijs. nu. 2. vers. si autem. eod. tit. Bald. in auth. licentiam. C. de episc. & cler. Alex. in consil 101. num. 2. lib. 7. Corn. consil. 314. num. 2. volum. 3. & in consil. 79. num. 3. vers. tamen secus est in aliunde quęsitis, &c. volum. 4. Nauar. eo. com. de spol. clericor. in princ. nume. 2. vers. dixi. Quæsita ex bonis ecclesiasticis, & ab intestato decedentibus, dicta bona ad consanguineos, qui eis ab intestato legitime succedunt, deuoluuntur, &c.

13 † sine legittimis successoribus decedentibus, ecclesijs, quibus defuncti præfuerunt, incorporátur, vt in authen. de eccles. tit. §. interdiximus. vers. si quis autem episcopus. colum. 9. c. fi. 12. q. 5. glos. fin. in c. requisiti. ext. de testam. & in c. 1. de success. ab intest. & Innoc. in d. c. cùm in officijs. num. 5.

14 Quartò, † bona quasi patrimonialia, quæ sunt quæsita ratione clericalis ordinis, uel officij, alia ratione, quàm iuris percipiendi fructus beneficiales, ut quæ sacerdotes pro eleemosina recipiunt, missas celebrando, capellanos agendo, prædicatoris, confessarijuè munera, aut alios spirituales actus exercendo, & vicarij generalis, aut aliud officium ecclesiasticum temporale administrando. c. quia nos. & ibi Innoc. de testamen. cap. relatum. §. cæterum. eod. tit. & post abb. Hostiens. Cardin. & Franc. tenet Nauar. in dict. tract. de red. eccles. quęst. 1. mon. 19. nume. 1.

15 Et ratio differentię, † quòd redditus beneficiorum cadunt sub spolio, non autem quęsita ratione ordinis clericalis, ea est, quòd bona benficiorum habent onus dandi superflua pauperibus, & ratione ordinis quęsita tribuuntur eis sine ullo onere, Nauar. eod. mon. 19. in fin.

16 Quintò, † beneficiati de his, quæ de suo honesto victu parciùs viuendo seruant, licitè disponere possunt, quia eo modo sua quasi industria, & labore quæsita censentur patrimonialia, quę propterea in spolio venire non possunt. vt sensit. S. Tho. 2. 2. q. 185. art. 7. Maior in 4. dist. 24. q. 17. probant Adria. in 4. de rest. q. 12. & Sot. lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. quos sequitur approbando, tenendo, & firmando, dictam conclusionem Nauar. d. tract. de redd. eccles. mon. 26. nu. 1. tom. 1.

17 Sextò, † quæsita, alios literas docendo, publ. çè vel priuatè legendo,

gendo, (dummodò sine præiudicio residentiæ quò ad beneficiatos obligatos ad residentiam personalem) quæ dicuntur etiã quasi patrimonialia, & præsertim, si ob tenuitatem beneficiorum, ac necessitatem, vel inopiam insurgentem hæc officia exerceantur. l.legatis. §.si ex officio. & ibi glo. in ver. officium. & Bart.nu.2.de leg.3.& Innoc. in c. cum in officijs. nu.4. de testam. quia ex legitimo artificio quæsita dicuntur, d.c. relatum. §.cęterum. cum alijs suprà allegatis.

18 Septimò, † donata in vita, saltem quæ iustè donantur loco eorum, quæ de proprio pro expeditione bullarum episcopatuum, vel aliorum beneficiorum & in paramentis ecclesiasticis, ac mobilibus, in parãda domo, ante fructuum beneficiorum perceptionem exponuntur, quæ proculdubio exposita non fuerũt ex redditibus ecclesiasticis, & tunc loco eorum, quæ ecclesiæ acquiruntur, ac sub spolio cadunt, beneficiarius poterit tãtundem tuta conscientia, & legitimè in vita donare. c.infustũ. §.item.& c.seq. 12.q.2. Nauar. eód.com.de spol.cler. §.6. nu.2. ante vers. tertiò noto. & tit. de reddit.eccles.q.1. mon.27.nu.3. circa fin.eademq; ratione, titulo donationis possunt legitimè sacerdotes fratribus, aut alijs consanguineis rusticis, aut aliàs pauperibus donare, qui (vt ferè sit) labore, sudore, industria ac expensis fratrum, vel parentum rusticorum laborantium in scho-

19 lis ad ediscendum, † donec ordinem sacerdotalem suscipiunt, manutenentur, quia ad antidota sunt obligati, & donant ad extinctionem debiti præcedentis.

20 Octauò, † nullum spolium cameræ fieri, nec quicquam à quibusuis spoliorum camerę collectoribus, vel subcollectoribus exigi, vel percipi potest per obitum eorum, qui dum viuerent, vnum vel plura beneficia ecclesiastica obtinebant, cuius, vel quorum fructus, redditus, & prouentus triginta ducatorum auri de camera, secundùm communem ęstimationem, valorem annuũ non excedebant, aut qui pensiones annuas super quibusuis fructibus ecclesiasticis vsque ad dictum valorem annuatim, & non vltrà, perceperint, vt in d. cõst. Pij V. in Bull. Rom c.43. & in d.com.de spol.cler. § 8.n.1. vers.prætereà. & nu.7. Quia cũ ex similibus, beneficijs, & redditib⁹ vix possit quis propter eorũ tenuitatem sustentari, si quis non excedens dictos annuos redditus nihilhominus post obitum relinquat bona acquisita, pecunias, aut mobilia præsumuntur acquisita ratione ordinis clericalis, officij ecclesiastici, aut al-

21 terius legitimi exercitij, † quia quando

quando factum potest se habere ad delictum, & nō delictum, præsumitur in meliorem partē. Bar.in l.non solùm.§.sed vt probari.ff.de nou. op.nunci. abb.in c.auditis, & ibi Felin. nu.33.de prçscrip.& in c.in præsentia.nume.13.vers.sed vltrà.de probat. & Gabr.in cons.175.n.2.vol.1.

22 Nec obstat, † quòd res, quas clericus post clericatum acquisiuit, præsumantur de redditibus ecclesię acquisita.vt per Innoc.eod. c. cùm in officijs. nu.3. de testam. quia Innoc. loquitur, & eius dicta procedunt in bonis à prælatis defunctis relictis, qui amplos redditus habebant. Sed hoc casu,quo beneficiati, iure nouo per dictam constitutionem inducto, habent legem certam, & fauorabilem, qua non excedentes annuum redditum ecclesiasticum triginta ducatorum non faciunt spolium, si acquirunt, præsumuntur legitimè acquisiuisse. vt sensit Innoc. in d.c.cum in officijs.n.3. ver.qui-

23 dam tamen. † Et hæc præsumptio in iure, & maiori verisimilitudine fundata contrariam præsumptionem exclūdit.c.quia & c.literas.ext. de præsumptionibus.& ibi Innoc.eo.num.3 Et cum fundamentum intentionis cameræ consistat in illicitis,quę prætenduntur ab ecclesiastico gestis, illud probare tenetur,

24 cum † etiam reus in excipiendo efficiatur actor,& eius exceptionem probare teneatur. l.1.ff. de except. Felin.in c.auditis.nu.33.

25 de præscript. † maximè si hæres reperiatur in possessione, quia tūnc non est priuandus, donec probetur bona cadere sub spolio, & cameræ onus probandi incumbit.c.nulli.iunct.gl. 12.q.5.& gl. in c.sint manifestè. in ver. probatur.in fi.ea. cau.q.1.

26 Nonò, † nec cadunt sub spolio,quæ beneficiatus,dum viueret, emit ex redditibus ecclesiasticis pro sua ecclesia, vel ei,aut alijs ecclesijs, vel locis pijs tradidit sine fraude: vt si quis fundaret beneficium ecclesiasticum,& emeret redditus pro dotādis amore Dei puellis, aut ad alia opera pia erogaret,dummodo ipso viuēte dominium fuerit translatum: quia tali casu tempore mortis ecclesia,seu alia loca pia habent dominium,& possessionem, & tunc beneficiatus est eisdem bonis exutus, quæ propterea non vacant, nec in spolio cadere possunt.Nauar. d.com.de spol.cler. §.1.nu.4. & §.6.nu.2.iunct. vers.tertiò noto.

27 Decimò,† nec fit spolium de distributionib⁹ quotidianis,quia efficiuntur bona propria clericorum, & vti quæsita ratione laboris, & legitimi seruitij, de illis ecclesiastici disponere possunt.Gemin.in c.præsenti.de off. ord.in 6.Dec.in cons.280.col.1. Coua.in.c. cum in officijs.nu.4. de test. Redo.in tract.de spo.eccles.

clef. q. 1. nu. 27. verf. vlterius canones permittunt, & Parif. qui de communi teftatur in cõf. 33. col. 2. vol. 4.

28 Vndecimò, † non cadunt fub fpolio bona à quibufcunq; Vrbis incolis, feu curiam Romanam fequentibus, mobilia, immobilia, fe mouentia, pecuniæ, iocalia fiuè monilia, actiones, res, & iura quæcunque, ab eifdẽ incolis, & curiam Romanam fequentibus in dicta Vrbe, & eius districtu confiftẽtibus empta, aut aliàs quouis modo quęfita, fi eos in dicta curia, feu eius districtu decedere contigerit, de quibus teftamento, aut alio titulo difponi poteft, & decedentibus ab inteftato proximiores agnati fuccedant, vt in extrau. Pauli iij. fub dat. Romæ 1549. fextò Idus Martij, vt per Nauar. eod. com. §. 6 nu. 1. Sed † quia

29 dictæ extrauag. vigore fuerat conceffa facultas teftandi in fauorem propriorum filiorum illegitimorum, feu fpuriorum, ac de iure incapacium, feu aliàs prohibitorum, Pius V. ex caufis adductis facultates teftãdi, aut quouis alio modo difponẽdi de acquifitis ex bonis ecclefiafticis ac de alijs rebus etiam proprio labore partis ad commodum illegitimorum, etiam legitimatorum, & habilitationes illegitimis ad fuccedendum in bonis feudalibus, & emphiteuticis ecclefiafticis conceffas reuocauit, vt in conftit. fub dat. Romæ anno 1570. fextò cal. Februarij, vt in Bull. Rom. c. 120. Ac demũ reuocationem ampliando, illam procedere voluit, etiam quò ad bona patrimonialia ecclefiafticorum, in quibus illegitimi, aut aliàs de iure incapaces, nec hęredes inftitui, nec fuccedere poffe decreuit; vt in literis fub annulo pifcatoris expeditis dat. Romæ die feptima Martij 1572. in eo. Bull. c. 152.

30 Vltimò, † non cadunt fub fpolio bona ecclefiafticorum decedentium cõdito teftamento, modò fint legitima facultate teftandi fuffulti, quę tamen non fuffragatur, fi, qui illã obtinuit, non teftetur. arg. l. hac confultiffima, & l. ex imperfecto. C. de teftam. & Naua. d. com. § 7 n. 6. nifi in eadem facultate caueatur, quòd etiã ab inteftato proximiores in gradu fuccedant; quia tunc cõtra cameram Apoftolicam lata interpretatio eft facienda, argum tex. in l. 3. ff. de conft. princ. quem fequitur Bar. in l. fi quando num. 1. C. de inof.

31 teftam. & † folus Papa facultatem teftandi cõcedere poteft Nauar. eo. com § q. num 3. quia ipfi foli, vti vniuerfali bonorum ecclefiæ adminiftratori, eft immediatè à Deo commiffa bonorum omnium ecclefiafticorum

32 adminiftratio, & omnium † bonorum ecclefiafticorum dominium effe D. N. Iesv Christi, non

non solùm ea ratione generali, Domini est terra, & plenitudo eius, sed etiam speciali censura, & dispositione hominum, & hoc esse certum, & de fide, tenet Nauar. in tract. de reddit. eccles. q. 1. mon. 40. nu. 8. & in d. com. de spol. cler. §. 9. nu. 4. & quocunque casu hæc omnia procedunt duobus concurrentibus, vno in abstinendo, videlicet, ab illicita negociatione, & alijs à sacris canonibus prohibitis, & altero in faciendo, nempè residendo, si ipsi habeant beneficia personalem residentiam requirentia ex alibi allegatis.

33 Negociatio † enim est duplex, licita, & illicita, licitè negociari licet, antequàm quis sit ecclesiasticus, sed mutato statu laicali in ecclesiasticum negociari non licet. c. fornicari. & c.

34 eijciens. 88. dist. † & negociatio ecclesiasticis est interdicta. c. decreuit. c. consequens. c. episcopus. c. perlatum. & c. negociatorem. ead. dist. quia difficile est inter ementis, venderisq; commercium non interuenire peccatum. c. qualitas. de pœn. t. dist. 5. & pluribus modis ecclesiastici illicitè negociantur.

35 Primò, † possessiones conducendo. vt c. fi. 86. dist. & d. c. decreuit: quia semper intelligitur causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur. gl. in eo. c. decreuit. in ver. conducere, & cupiditas est mater vsurarum. c. vi-

36 rum. 47. dist. † Quapropter cupidi ordinari prohibentur, quia tales de facili deuiant à vero. d. c. virum. & c. dilectissimi. 8. q. 2.

37 Sed † quando negociatio non fit lucri causa, sed vt necessitati subueniatur, non est clericis prohibita, ex traditis per abb. in c. secundum. nu. 1. ne cler. vel mon. & Nauar. eod. com. de spol. cler. §. 7. nu. 5. vers. quæ omnia.

38 Secundò, † nec causas criminales, aut ciuiles secularium suscipere, aut pro illis coram iudicibus secularibus aduocare possunt. d. c. fin. & gl. in c. 1. 15. q. 2. c. 1. & ibi abb. nu. 5. ne cler. vel. mon. neg. sec. se immisc. & c. 1. ext. de postul.

39 Tertiò, † nec officium procuratoris exercere, quod ars nuncupatur. c. qui episcopi. in fin. 1. q. 3. d. c. 1. ne cler. vel mon. & gl. in c. 1. in ver. artem. eod. tit. in 6. & hæc procedunt regulariter quò ad lites coram iudicibus secularibus cessante necessitate, sed coram iudicibus ecclesiasticis possunt omnes aduocare, licèt, si sunt in sacris, salarium petere non possint. c. obseruandum. & d. gl. in c. 1. 15. q. 2. & etiam pro se ipso, pro ecclesia, & si necessitas immineat pro personis coniunctis, aut miserabilibus, potest quis aduocare, & procurare. c. 1. & c. fin. ex. de postul. c. 1. & ibi abb. n. 5. ne cler. vel mon.

40 Quartò, † acquisita ex artificio vel seruitio per modos ec-

clesiasticis personis per sacros canones prohibitos, etiam aliter, quàm per illegitimam negociationem, vt tot. tit. ne cler. vel. mon. & de cler. venat. & ex arte medica, & chirugia, vel alia eis prohibita, atq; ex obsequijs indecenter regibus, principibus, & alijs secularibus personis cõtra statuta canonum exhibitis, vt per eundem Nauar. eod. com.
41 de spol. cler. §. 7. num. 5. † Et episcopis ne minus indignè loco cedant, aut regum ministris, regulis, & baronibus personaliter inseruiant, per sacr. conc. Trident. cum antiquorum canonum renouatione fuit expressè interdictum. vt c. 17. de reform. sess. 25. & ideò quicquid pro similibus obsequijs principum largitione acquirant, spolio cedit.
42 Sub spolio † etiam cadunt omnes fructus, redditus, & prouentus, ac iura, obuentiones, & emolumenta quæcunque quomodolibet, & qualitercunque nuncupata omnium, & singulorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & quorumuis ordinum regularium, & monasteriorum, etiam consistorialium, tàm per cõstitutiones Apostolicas, quàm cancellariæ Apostolicæ regulas editas, & edẽdas, seu aliàs quomodolibet, & ex quauis causa generaliter, vel specialiter, sedi Apostolicæ reseruatorum, seu affectorum à die vacationis beneficiorum pro rata temporis, vsq; ad diem prouisionis, vt in literis Pij iiij. dat. Romæ sub annulo Piscatoris die septima Decembris 1560. in Bull. Rom. c. 29. & Nauar. eo. tract. de spol. cler. §. 7. num. 2. vers. primo noto quæ loquuntur de beneficijs in regno Neapolitano, & illius prouincijs per obitum, & aliàs quouis modò præterquam per cessum. illa obtinentium pro tempore vacantiũ, quæ postmodum per alias eiusdem Pij iiij literas fuerunt ampliatæ, non solùm in regno Neapolitano, sed per totam Italiam, ut in eisdem literis sub annulo piscatoris, die 25. Aprilis 1560. expeditis in eod. Bull. c. 36.

Ideò cum regulariter omnes fructus beneficiorum reseruatorum, & affectorum à die uacationis usque ad diem prouisionis sint cameræ Apostolicæ, con-
43 sequẽs est, † quòd dicti. fructus beneficiorum nõ reseruatorum inexacti tempore uacationis obuenientes non sint sedi Apostolicæ reseruati; ut per Nauar. eo. §. 7. nu. 3. sed sint illius, cui spectant de iure, & de iure canonico spectant successoribus beneficiatis. Nullus enim quorumcunque beneficiatorum siuè ex testamento, siuè ab intestato decedentium fructus, & c. pecunias & aliàs res per beneficiatos defunctos relictos, & ante illorum obitum inexactos, etiam si

pro

pro tpe ante obitum huiusmodi decurso debeantur, ac eorum solutionis dies beneficiatis uiuentibus aduenerit; & per ipsos beneficiatos non steterit, quominus illos exegerint, quinimo, omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agẽdo fecerint, quo quomodo exigere aut etiã sponte oblatos percipere potest: sed successoribus in beneficijs debẽtur, ut in motu proprio Iulij Papæ iij. die 6. Iunij anni 1550. in cancellaria Apostolica publicato. in eo. Bul. Rom. c. 9. pag. 504. §. nos attendentes, & §. uolentes. & ita in curia Romana pluries seruari, & iudicatum uidi: nec aliter iudicari potest, quia

44 dictus † motus proprius habet decretum irritans, &c. & clausulam, sublata, &c. quæ remouet aliter iudicandi uel interpretandi facultatem. c. si eo tempore. de elect. in 6. cum alijs aliàs allegatis, & infinitas lites tollit, quæ inter hæredes, & successores in beneficijs oriri solebant, quibus, ut plurimũ, laici in præiudiciũ successorũ bñficiatorum fructus, & pecunias inexactas os boui trituranti alligando exigebant, ut bene animaduertit, & quibus motus fuit Iul. iij. in dicta const. de qua hic meminimus.

45 Fructus † beneficiorum iurispatronatus tempore uacationis non cadunt in spolio, quia beneficia iurispatronatus non compræhenduntur sub reseruationibus generalibus, uel specialibus. Feli. in tract. quan. lit. Apo. noc. patr. nu. 11. uers. limita secundò. & Con. pract. quęst. c. 36. nu. 1. uers. ex quibus.

46 Secundò, † nec fructus beneficiorum uacantium in mẽsibus ordinarijs collatoribus de iure spectãtibus, aut aliàs uigore alternatiuè ipsis concessis, in quibus cessat reseruatio; quia cùm constitutio spoliorum sit limitata pro fructibus beneficiorum reseruatorum, non potest extendi ad non reseruata, quia limitata causa limitatum parit effectum. l. cancellauerat. ff. de his quæ in test. del. & Menoch. cons. 24 num. 19. lib. 1. & spolium est odiosum, & in odiosis non fit extensio. c. odia. de reg. iur. in 6.

47 An autem bona † decedentium beneficiatorum, qui, dum in humanis agerent, aleatorum, concubinariorum, sanguinolentorum, tabernariorum, uenatorum, aut aliàs lasciuam, & damnatam uitam agebant, ueniant in spolio, stante, quòd acquisita per modos ecclesiasticis per sacros canones prohibitos, cedunt spolio ex allegatis suprà in uers. acquisita: est distinguendum, quò ad patrimonialia, aut ex donatione, testamento, uel ab intestato acquisita non uenire; quia cum prædicta sint prohibita, & criminosa, mortua persona, ex-

48 tinguitur actio; † quoniã actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes. Bart. in l. si filiusfamilias iudex. nu. 1. ff. de iud. Et pari modo si beneficiatus habeat amplos redditus bonorum stabilium laicalium, & tenues ecclesiasticos nõ excedentes summam triginta ducatorum. Quia si bona acquisita relinquit, præsumuntur ex redditibus bonorum laicaliũ quæsita, cum à communiter accidentibus aleatores, concubinarij, tabernas frequentantes, venatores, aut aliàs vitam malè, & contra sacros canones ducentes bona non acquirant, sed consumant; quapropter præsumuntur licitè, & non illicitè

49 acquisita, † & cameræ alleganti contrarium onus probãdi incumbit, quia præsumptio transfert onus probandi in aduersarium. l. generaliter. § si petitum ff. de fideicommiss. liber. & Menoch. cons. 54. nu. 6. lib. 1.

50 Ob non residentiã † Pius iiij. sua constitutione perpetuò valitura statuit, & ordinauit, quòd omnia, & singula bona mobilia, immobilia, & se mouentia, res, bona, iura, & actiones cuiuscunque qualitatis, & valoris, ac vbicunq; locorum consistentia, ad quoscunq; ecclesiasticos, quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia, extra residentiã decedentes pertinentia, etiam si facultatem specialem de illis, aut eorum parte testandi, & aliàs libere disponendi obtinuerint, ac de bonis, & rebus huiusmodi disposuerint, tanquam spolia ad cameram Apostolicam legitimè pertinere, vt in eadem constitutione sub datum Romæ 1564. septimò cal. Decembris, in eod. Bull. Rom. c. 115. clausula, sublata, & decreto irritanti, de super adiectis, & in pęnã nõ residentium, vltra alias pœnas contra non residentes, à sacro conc. Trid. inflictas. vt in cap. 1. & 2. de reform. sess. 6.

51 Apostatarum † etiam regularium extra claustra degentium bona quæcunque per dictos regulares extra claustra ecclesiarum, monasteriorum, domorum, & quoruncunq; regularũ locorum degentes, quocunque iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, & in posterum acquirenda, vel ad eos delata in quibusuis prouincijs, dominijs, regnis, & locis consistentibus, nisi ijdem, ad quos illa spectarent, sufficienti essent testandi, aut de illis disponendi facultate suffulti, eaq; legitimè vsi fuissent, ad camerã Apostolicam pleno iure pertinere, & spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliorum nomine comprehensa, per ipsam camerã, eiusque nomine à quibuscunque illa quandoque occupantibus, & detinentibus recuperari, ac vendicari posse, ac

iuxtà

iuxta Pauli papæ iij. & aliorum pontificum literas eadem camera Apostolica in huiusmodi bonis, spolia nuncupatis verè, & vniuersaliter succedere Greg. papa xiij Apostolica auctoritate declarauit, vt in literis eiusdem Gregorij sub die 21. Ianuarij 1577. expeditis, de quibus in Bull. Rom. c. 44.

Et Pius V. de sanctæ Rom. ecclesiæ cardinalium consensu, & de potestatis plenitudine,
52 † extinxit, & aboleuit ordinem fratrum humiliatorum, & officium præpositi generalis, ac prouincialium, & quæcunque alia ministeria ordinis sic suppressi, necnon omnia, & quæcunque statuta, consuetudines, & decreta eiusdem, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel alia quacunque firmitate munita, priuauitq; generalem, ac cęteros omnes præpositos, & fratres, omnibus pręposituris, dignitatibus, administrationibus, officijs, & beneficijs ecclesiasticis, cum cura, & sine cura, necnon domibus, conuentibus, locis, & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus vbicunque gentium constitutis, sacra quoq; & communi supellectile, ac ipsorum omnium vsu, vsufructu, administratione, ac possessione spirituali, & tẽporali, ac etiã iure & actione, siue per statuta Apostolica, siue aliàs quomodolibet pertinente, ac eis abstulit omnimodam facultatem, vsum, & auctoritatem, generalia, prouincialia, & alia capitula de cætero celebrandi, vt in constitut. eiusdem Pij V. de qua in Bull. Rom. c. 122. & idem Pius præposituris, ac alijs eiusdem extincti ordinis dignitatibus, & beneficijs alijs ecclesijs, & pijs locis vnitis, ac aliàs de illis dispo-
53 sito, † fratribus eiusdem extincti ordinis pro singulorum eorũdem fratrum alimentis pensionem annuam liberam immunem, & exemptam scutorum quadraginta auri annis singulis percipiendam eorum vita durante, super eorundem beneficiorum fructibus distribuit, & auctoritate Apostolica assigna-
54 uit, † ac omnia beneficia eiusdem ordinis sic suppressi sedi Apostolicæ duntaxat specialiter, & expressè in perpetuum reseruauit, vt in literis de quibus in Bull. Rom. eiusdem Pij V. c. 123. Et quoniam quampluribus dicti extincti ordinis fratribus fuit postea Apostolica, aut alia auctoritate de alijs beneficijs prouisum.

55 Quæritur, † nunquid bona eorundem, decedentium, post eiusdem ordinis extinctionem ex redditibus ecclesiasticis acquisita, cadant sub eodem spolio, sub quo cadunt alia bona per apostatas extra eorum ordines, & religiones acquisita: & ratio dubitandi oritur, quia cum

ipsi

ipsi postmodum extra claustra, & obedientiam religionis vixerint, videtur, quòd sub constitutione eiusdem Gregorij xiij. & aliorum pontificum contra apostatas editas comprehendantur. Attamen, cum dicta constitutio Greg. papæ xiij. de qua in Bull. c.44. & aliorum pōtificum suorum prædecessorum contra apostatas editæ expressis verbis cōprehendant regulares professos extra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum superiorum degentes, vt in d. constit. 44. in procem. quod denotat causam finalem. vt l. fin. ff. de hęred. inst. & Ias. in l. si pacto quo pœnam. num. 14. C. de pact. Puto distinguendum, quia aut dicti fratres extincti ordinis habebant monasteria cum claustris, aut alias domos pro eorum habitatione, & communi vita, loco claustri assignatas, vt in d. Bull. Pij V. §. hanc autem. Et

56 † hoc casu, qui aliò se transtulerunt sine legitima sedis Apostolicę licentia speciali, sub constitutionibus contra apostatas editis compræhenduntur, & bona eorundem extra loca pro eorum residentia assignata postea acquisita, post eorum obitum ad Cameram Apostolicam spectant, quia loca, de quibus in eod. §. hanc autem. loco monasteriorum, & claustrorum fuerunt subrogata, & subrogatus sapit naturam eius, in cuius locū subrogatur. l. eum §. qui iniuriarum. ff. si quis. caut. c. ecclesia sanctæ Mariæ, il. 1 iunct. glo. vt lit. pend. & Bar. in l. 1. §. hi quibus. nu. 2 ff. de leg. 3.

Si verò sedis Apostolicæ auctoritate de alijs beneficijs præcipuè personalem residentiam requirentibus fuerint prouisi, & à vinculo communis vitę, & habitus gestationis soluti, tunc sub dictis constitutionibus contra apostatas editis non censentur compræhēsi, quia cum ordo humiliatorum penitus fuerit extinctus, nec fratres habeant monasteria; prouisiones contra apostatas factæ, cessante dicta subrogatione, non compræhendunt fratres ordinum suppressorum, & extinctorum, argum. tex. sac. conc. in c. 11. de reform. sess. 14. & cap. 19. de regul. & monial. sess. 25.

Hoc enim casu inter alios clericos seculares sunt connumerandi, quò ad bona per ipsos acquisita post ordinis humiliatorū extinctionem, & cessante facultate testandi eorum bona ad cameram Apostolicam spoliorum nomine deuoluuntur.

Si autem habęnt facultatem particularem, & specialem te-
57 standi, † aut in facultatibus, generalibus, quæ pluribus in locis clero media compositione cum camera Apostolica facta, fueriīt concessæ, incorporati reperiuntur, non video rationem diuersitatis,

sitatis, quare eadem facultate gaudere non debeant. Cùm enim, & sit eadem ratio, idem ius statui debet. Crau. cons. 183. num. 3. & de eisdem bonis testamento, aut aliàs disponere valent, quemadmodum clerici seculares disponere possunt, ex supra à num. 12. vsque ad numerum 31. allegatis.

DE PROHIBITIONIBVS, ET POENIS. Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Clericis negociari est prohibitum, & quare, & quam pœnam contrauenientes incurrant.*

2 *Mediatores clerici illicitorũ contractuum esse non possunt.*

3 *Mediatores contractuum vsurariorum vsuras reddere tenẽtur, ac si ipsi accepissent.*

4 *Tabellionatus officiũ clerici exercere nequeunt, & ratio.*

5 *Tabellionatus officium est vile, & tabellio dicitur seruus publicus.*

6 *Clericus, si efficiatur tabellio, non perdit priuilegium clericatus, nec beneficium.*

7 *Clericus, quibus casibus officiũ tabellionatus exercere possit.*

8 *Clericus non potest esse fideiussor, tamen fideiubendo tenet obligatio.*

9 *Sãguinis iudicium clericus exercere non potest. & numer. 13. & num. 20.*

10 *Episcopi principibus inseruire prohibentur.*

Episcopi dignitatem suam conseruare debent. ibidem.

11 *Clerici, vel prælati possunt esse consiliarij principũ secularium.*

Iurisdictio papæ est distincta à iurisdictione imperij. ibidem.

12 *Principes seculares adhibentes sibi consiliarios ecclesiasticos optimè faciunt.*

13 *Episcopatus, & presbyteratus officium quàm sit graue.*

14 *Clericus auctoritatem, vel consilium præstans in casu vltimi supplicij efficitur irregularis.*

15 *Venatio clericis est prohibita, & quare.*

16 *Hystriones sunt infames.*

17 *Clericus hystrionicam artem exercens qua pœna sit mulctandus.*

Clerici, an propter venationem possint à iudicibus secularibus puniri. ibidem.

18 *Clerici publicè macellariorum & tabernariorum officium exercentes, qua pœna puniantur.*

Aduo-

19 *Aduocati, vel procuratoris officium, an, & quando clerici exercere possint.*

20 *Clericus cui ecclesia non sufficit, ex artificio, & opere rurali, potest sibi victum quærere.*

21 *Aduocati dicuntur defendere rempublicam, sicut milites armatæ militiæ.*

22 *Clerici à quibus alijs rebus se abstinere debeant.*

Ebrietas quid producat. ibidem.

23 *Mulieres, aut concubinæ, cum clericis habitare probibentur.*

24 *Concubinarijs, quæ pœnæ sint inflictæ. & numeris seqq.*

25 *Clericus cum muliere in peccato perseuerans, qua pœna sit plectendus.*

26 *Ordinarij locorum in principio sui regiminis debent publicare edictum contra concubinarios.*

27 *Ordinarij possunt edicta publicare, & proponere.*

28 *Fornicatione simplici clericus non est deponendus, sed est pœna abitraria puniendus nisi fornicatio sit scandalosa.*

Fornicarij regnum dei non possidebunt ibidem.

29 *Sodomitæ clerici quibus, & qualibus pœnis puniri debeant.*

30 *Episcopi pro quolibet delicto statim non debent fulminare.*

31 *Adulter clericus qua pœna sit mulctandus.*

32 *Spiritualem filium cognoscens deponendus venit, secus autem si reus non est conuictus per testes.*

33 *Confitenti, an, & quando minuatur pœna.*

34 *Commatrem cognoscens est deponendus.*

35 *Virginem stuprans est deponendus.*

36 *Monialem stuprans est deponendus.*

37 *Monialem corrumpens triplex peccatum committit, & cum ea matrimonium contrahens efficitur inhabilis, ad cum alia contrahen.*

38 *Homicidiarius non amittit beneficium ipso iure, sed est priuandus per sententiam.*

39 *Beneficiatus quando agitur ad priuationem, potest renunciare antequam priuetur.*

40 *Periurus est etiam deponendus.*

41 *Sacrilegus item, & nu. 48.*

42 *Sacrilegium quid sit, & vnde dicatur.*

43 *Sacrilegium quot modis committatur. & nu. 48.*

44 *Percutiens clericum est excommunicatus, & à nemine potest absolui præterquàm à Romano pontifice, item, & mandans percuti, præbens auxilium, fauorem, &c.*

45 *Excommunicatio non fertur nisi propter culpam mortalem.*

46 *Clericorum appellatione qui veniant.*

47 *Monachi etiam appellatione qui veniant.*

48 *Ecclesiasticis iniuriam violenter inferens, de iure ciuili capitaliter punitur.*

Monia-

49 Monialem carnaliter clericus cognoscens sacrilegium committit, laicus verò est excommunicandus, & de iure ciuili capite plectendus.

50 Sacrilegium committit, qui locum sacrum, vel illius cemeterium violat destruendo, deuastando, vel occupando, aut eius immunitates effringendo.

51 Benedictio duplex, altera constitutiua sacri, altera inuocatiua.

52 Dicata res semel deo, non est ad vsus humanos transferenda.

53 Consecrata benedictione constitutiua sacri, nullus prælatus prophanare potest antequam desinant esse talia.

54 Ecclesiam infringens graui pœna punitur.

55 Sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, & non sacrum de sacro, siue sacrum de non sacro.

56 Clericus ministrans in ordine, quem non habet, est deponẽdus.

57 Laicus missam celebrans, aut in aliquo, ex ordinibus sacris ministrans falsarij pœna punitur.

58 Laico se episcopum falsò profitenti mors inflicta.

Laicus, vel non presbyter missam celebrans, vel pœnitentiæ sacramentum administrans qua pœna plectendus.

59 Missam non ieiunus celebrans pœnam excommunicationis incurrit.

60 Ebrius nõ præmissa digestione celebrans, est beneficio priuandus.

61 Excommunicatus maiori excommunicatione, suspensus, vel interdictus missam celebrans depositionis pœnam incurrit.

62 Missam vnam tantum regulariter, vna die sacerdos debet celebrare.

63 Missæ plures vna die in quibus casibus possint ab vno sacerdote celebrari.

64 Missæ tres, quæ in die Natiuitatis Domini celebrantur, quid significent.

Sacerdos quando iterum in vno die celebrare potest.

65 Missa super altari consecrato celebrari debet.

66 Missam super altari non consecrato celebrans arbitrio ordinarij est puniendus.

67 Missam celebrans sine aqua, & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti est deponendus.

68 Missam celebrans sine paramentis sacerdotalibus, qua pœna sit plectendus.

69 Horas recitare omittens ex obliuione mortaliter non peccat.

70 Missam latenter celebrans sine paramentis solitis ob metum hereticorum, non peccat.

71 Missa an sine duorum præsentia possit celebrari.

72 Missa in locis priuatis celebrari non debet.

73 Sacerdos maxima cũ attentione & diligentia missam celebrare debet.

74 Sacerdos qui per negligentiam

aliquid de sangine in terram cadere dimittis, quid præstare teneatur.

75 Missa omne aliud opus superat in sanctitate.

76 Sacerdos super rebus aptis ad sortilegia celebrans, vt quis mortis periculum incurrat, est deponendus.

77 Sacerdos superstitiosus est deponendus.

78 Sacerdos celebrans, & non sumens corpus, & sanguinem Domini pœnam suspensionis à cõmunione per annum incurrit.

79 Ciuitates, quę episcopos necare præsumunt, in posterum episcopalis dignitatis carere debent.

80 Missa cum omni munditia debet celebrari, & cum immunditia celebrans mortaliter peccat.

81 Missam matutinis non solutis celebrans, quando mortaliter peccet.

82 Officium diuinum omnes beneficiati recitare tenentur.

83 Officium diuinum legitimo cessante impedimẽto recitare omittens, non facit fructus suos, & mortaliter peccat.

84 Horas canonicas recitare omittens, pro rata omissionis, fructuum partem amittit.

85 Officium diuinum recitare tenentur omnes sacris ordinibus initiati.

86 Officium diuinum lege naturali, & diuina debet recitari.

87 Officium Romanum recitare non tenetur milites regulares.

88 Orationem dominicam, & salutationem angelicam milites regulares loco horarum recitare tenentur, aliàs mortaliter peccant.

89 Horæ sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti.

90 Horas canonicas officij beatæ Mariæ, pensionarij recitare tenentur.

91 Pensionarij ad officij Romani recitationem obligati, non tenentur etiam recitare officium beatæ Mariæ.

92 Laici pensionarij ad horas canonicas recitandas non tenentur.

93 Clerici regulariter torqueri possunt.

94 Tortura in clericis mitior esse debet, quàm in laicis.

95 Clerici omnibus laicis digniores.

96 Laici publicè, & solemniter pœnitentes quid facere teneantur.

97 Clerici ad solemnem pœnitẽtiam non adiguntur.

98 Clerici regnum in deo habent, quod clericalis tõsura designat.

99 Sacerdotes sunt regũ, principum, fideliumq́; patres, ac magistri.

100 Clerici maximè à laicis differunt.

101 Doctores, aduocati, & milites, an torqueri possint.

102 Sacerdotes habent priuilegium fori à deo.

103 Clerici an torqueri possint.

104 Consuetudo est legum interpres.

105 Clerici laicis priuilegiatis inferiores esse non possunt.

106 Clerici quando torqueri possint.

Copia

107 *Copia indiciorum ante torturam an reo danda.*
108 *Statutum Vrbis, extrà Vrbem non extenditur.*
109 *Dictio, semper, quid importet.*
110 *Condemnari nemo potest, nisi prius datis defensionibus etiam parte non petente.*
111 *Torqueri quando possit reus etiam denegatis defensionibus petitis.*
112 *Iudęi pœnis ecclesiasticis subijciuntur.*
113 *Iudęi nutrices, aut alios christianos illis seruientes, habere non possunt.*
114 *Iudęi de pracepto festis diebus in publico laborare, seu laborare facere non possunt.*
115 *Iudęi cum christianis ludere, aut comedere non possunt.*
116 *Iudęorum libri rationum, quando contra christianos fidem faciant.*
117 *Iudęi mercaturam frumenti, aut aliarum rerum, vsui humano necessariarum facere nequeunt.*
118 *Iudæi, & alij infideles medici, christanos ęgrotos curare non possunt.*
119 *Medicati à medicis hebręis, vel infidelibus, si decesserint, carere debent sacramentis, & ecclesiastica sepultura.*
120 *Iudæi signum patens glauci coloris deferre tenentur.*
121 *Iudæi an dispensari possint à delatione signi glauci coloris.*
122 *Iudæi statuta locorum, in quibus habitant, obseruare tenentur.*
123 *Iudæi puniuntur iuxta formam iuris, & locorum constitutionum.*
124 *Iudæi, thalmud scripta, blasphemijs, & erroribus plena, semper amplexi fuerunt, & quare.*
125 *Thalmud, & alij hebręorum libri pluries prohibiti.*
126 *Reuocatio facultatum legendi libros thalmud, & alios prohibitos.*
127 *Prohibitio retinendi thalmud, & alios libros prohibitos sub grauibus pœnis.*
128 *Thalmud, & alij libri prohibiti hebręorum sunt diligentissimè perquirendi, & illos habentes grauiter puniendi.*
129 *Iudæorum voracitas in vsuris extorquendis qua.*
130 *Iudæorum scelera, & flagitia quàmplura.*
131 *Iudæorum expulsio à statu ecclesiastico.*
132 *Iudæi in Vrbe Roma, Auinionen. & Anconitan. habitare possunt.*
133 *Iudæi edicta, & constitutiones præcipue pontificum, & alias Apostolicas seruare tenentur.*
134 *Iudæis licentiæ contra constitutiones Apostolicas non sunt concedendæ.*
135 *Iudæi filijs effectis christianis alimenta præstare tenentur.*
136 *Iudæi filijs ad Christi fidem conuersis legitimam dare tenentur.*

ECclesiasticę personę negociorum causa plures pęnas incurrūt:& quia suprà de spolijs clericorum egimus, quae in genere pęnarum versantur, non absonum est, vt de alijs pęnis nunc aga-
1 mus. Primò enim † lucri causa clericis est negociari prohibitum, c. secundùm instituta. ne cler. vel mon. Nam qui Deo inseruiunt, & annexi sunt clero, accedere non debent ad actiones, seu administrationes, vel ad procurationes domorū secularium, cùm nemo militans Deo negocijs secularibus se debeat implicare. c. credo, cum seq. 21. qu. 3. & si occasione administrationis propter pecuniariam causam deprehenduntur in fraude, subeunt pęnam, quòd eis ab ecclesia subueniri non debet, c. sacerdotibus. & ibi glo. fin. in fin. & abb. nu. 1. ne cler. vel mon. glo. in c. quanto. in ver. principium. de off. ord. & Diaz. pract. crim. cap. 50.

Secundò, clerici illicitorum
2 contractuum † mediatores esse non possunt, cum mediator criminis ipsum delictum committere dicatur. c. 1. de testi. in 6. Et
3 clericus mediator † in contractibus vsurarijs vsuras restituere tenetur. gl. in l. si sciente. ff. de parric. Et mediator, vt quis simoniacè ordinetur, à proprio gradu decidit. c. si quis episcopus. §. si quis verò. 1. q. 1. infamiaeque poenam incurrit. glo. 1. in d. c. 1. de testi. & c. fin. cum ibi allegat. per glo. in ver. percellantur. 1. quaestio. 3.

4 Tertiò tabellionatus † officium clerici in sacris constituti exercere non debent, & contrafacientes per beneficiorum subtractionē, appellatione postposita, ab officio huiusmodi sunt interdicendi, c. sicut. ne cler. vel mon. & ibi abb. nu. 2. quia illud officium extraneum est ab officio clericorum praesertim in ordine sacro constitutorum. Et est
5 officium † vile, cum tabellio dicatur seruus publicus: & seculare, quia dicitur seruus à seruiendo omnibus; & ideò decurionibus est prohibitum. l. vniuersos decuriones. C. de decur. lib. 10. glo. in d. c. sicut. & ibi abb. nu. 5. Et est officium clerico interdi-
6 cendum: tamen † clericatus, vel beneficium per superueniētiam tabellionatus non perditur ipso facto, sicut nec per clericatum non perditur officium tabellionatus. d. c. sicut. vbi etiam abb. nu. 3. & c. officium. §. ad conscribendas, de haeret. in 6. Possunt nihilominus clerici tàm seculares, quàm regulares etiam in sacris ordinibus constituti, qui ante ordinum susceptionem officium susceperant tabellionatus,
7 illud in causis † haeresis exercere. d. §. ad conscribendas, & abb. in d. c. sicut. nu. 6. & etiam in foro ecclesiastico pręsertim in Vrbe,

be,vt sunt protonotarij, qui papæ notarij dicuntur, & notarij curiæ auditoris camerę, & camerę Apostolicę,ac sacrę Rotæ, qui omnes eiusdē papæ sunt notarij,à quo fuerunt tribunalia prædicta erecta. Et tàm laicis quàm clericis etiam beneficiatis titulo oneroso officia notariatus huiusmodi ad vitam conceduntur, quæ propterea licitè exercere; & etiam notarij episcoporum esse possunt, vt post Io. And. Philipp. & Goff. tenet abb.in d.c.sicut. nu 6. & quandoque vrgente iurisdictionis ecclesiæ necessitate; cum pluries acciderit,quòd aliqui magistratus immemores salutis eternæ verbo, facto, aut signis,excommunicationis, aliasq; sentētias, censuras,& pęnas ecclesiasticas etiam in Bulla cœnæ Dñi contentas contemnendo,prohibent, ne laici ecclesię inseruiant iurisdictioni; quapropter ecclesiarū prælati clericis, etiam in sacris, & presbyteratus ordinibus cōstitutis in procuratoris fiscalis, & notariatus officio vti coguntur,& ipsi deseruire tenentur,& quicquid agunt,est validū. Bar. in l.vniuersos.nu.2.C.de decur. lib.10.& Rom.cons.409.nu.7.

8 & 8. prout, licèt clericus † sit à fideiussione prohibitus.c.te quidem.11.q.1. tamen fideiubēdo tenet fideiussio.gl.in d.c.te quidem.in fin.

9 Quartò, sacerdotes † à Christo ad ministerium salutis sunt electi, & propterea regum, aut aliorum principum, vbi discriminis sententia præparatur,iudices esse non possunt:& si quis sacerdotū discussor in alienis periculis extiterit,fit reus effusi sanguinis apud CHRISTVM,& depositionis pęnam incurrit. c.sæpe principes.23. qu.8.c.clericis.ne cler.

10 vel mon.& ibi abb.nu.1. † Nec episcopi principibus debent inseruire, sed se à principum seruitute abstinere,& tam in ecclesia,quàm foris suum gradum,& ordinem prę oculis habere, ac vbique se patres,& pastores esse noscere debent.conc.Trid.c.17. sess.25.de reform. c.valentinianus.63. dist.c. duo sunt. & c.si

11 imperator.96.dist.Possunt † tamen prælati, & clerici esse consiliarij principum secularium. abb.in d.c.clericis. nu 10. & ita in pluribus regum,& principum curijs seruatur, & optima quidem ratione: nam cum regia potestas sit longè inferior ordine sacerdotali.d.c.duo sunt.c si imperator.in fi.licèt iurisdictio papæ,& imperatoris sint distinctę: auth.quom.opor. epi. circa prin. & ibi Bar.nu.1.eo.c.duo sunt.& c.solitæ.de maior.& obed.in cōcernentibus tamen animarum salutem, de quibus vbique tra-

12 ctatur, piè agunt † imperator, reges, & principes,qui inter alios, etiam præsules ecclesiasticos sibi consiliarios adhibent, cum

cum imperatores christiani subdere debeant executiones suas ecclesiastis prçsulibus.d.c.si imperator.in fi.& ipsi prçsules vbicunque pro animarum salute sunt vocati, laborem recusare non debent, quia licèt, vt scripsit D. August.ad Valerium,ni-
13 hil † apud Deum, sit miserabilius,tristius,& damnabilius, nihilque in hac vita difficilius, laboriosius,& periculosius, episcopi,presbyteri,aut diaconi officio, nihilominus apud Deum nihil beatius est,si eo modo militetur,quo debet militari. c.ante omnia.40.dist.sed vbi tracta-
14 tur de sententia † vltimi supplicij promulganda, interesse, nec consentire debent, aliàs pœnam irregularitatis incurrunt, & sunt deponendi. c. ex literis. §.nos autem.& ibi gl.in ver.corporalem,& in ver.cedat.de excess.prælat.nisi sint dispensatione, aut priuilegio papæ suffulti.
15 Quintò venatio † est prohibita cum episcopis,presbyteris, aut diaconis, canes ad venandum,aut accipitres,vel alia similia habere non liceat, & si qui talium personarum in hac voluptate sæpius detenti fuerint, si episcopus tribus mensibus,presbyter duobus, a communione sunt suspendendi, diaconus verò ab omni officio, & communione suspendi debet,c.quorundam.in princ. c. episcopum 34. dist.c.1.& 2.de cler.venat.& ibi abb. nu. 1. & etiam clericis in minoribus ordinibus constitutis est venatio prohibita. vt ibi glo. in d. c.2. Sed quoniam illis certa pęna nulla imponitur, arbitrio episcopi sunt puniendi, vt trad.Io.And.& Host.in d.c.1.de cler.venat.in fin.& eò magis clericis est prohibita venatio, quia Esau venator erat,quoniam peccator erat, & penitus non inuenitur in scripturis sanctis sanctū aliquem venatorem, piscatores autem non pauci, c. Esau. 86. dist.Et nō solùm est clericis venatio prohibita,sed grauiter delinquunt, qui venatoribus donant,vt testatur D. August.relatus in c.qui venatoribus.& c.vident homines. ead.dist. quoniā, qui primo diluculò non ad ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta perquirit,sed surgens congregat seruulos,disponit retia, canes producit, saltus, syluasque perlustrat, seruulos,inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tàm de suo delicto,quàm de perditione seruorum, à ieiunijs alienus est, nec alijs pijs operibus, vt christianum decet vacare potest. c. an putatis.ead.dist.86.& de pęna uenatorum trad.Diaz. pract. crim.c.61.& August.in psal.c.2. relatus.in c.qui uenatoribus. 86. dist.inquit,Qui uenatoribus,donant

nant

niant quare donent? dicãt mihi: quare dant uenatori? hoc in illo amant, in quo nequissimus est: hoc in illo pascunt: hoc in illo uestiunt, ipsam nequitiam publicant, spectaculis hominum qui dant histrionibus; qui donãt meretricibus; quare donant? nũquid non, & ipsa hominibus donantur? nõ tantum naturam ibi attendunt operis Dei: sed nequitiam operis humani.

16 Sextò, histriones † sunt infames. l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui not. infa. c. 2. iunct. gl. in uer. hystriones. 4. q. 1. & c. pro dilectione. de consecr. dist. 2. clerici uerò, qui tales se faciunt, artem illam ignominiosam per annum

17 exercendo ipso iure † si autem tempore breuiori, & tertiò moniti non resipuerint, carent omni priuilegio clericali, c. 1. de uit. & honest. cler. in 6. quod procedit etiam in regularibus, & alijs in sacris constitutis, ut ibi trad. Io. And. Dom. & Philipp. Franc. Et an propter hoc crimen, possint clerici à iudicibus secularibus puniri, scripsit Diaz. in d. pract. crim. c. 62. circ. med. can-

18 demq; pœnam † amissionis priuilegij clericalis incurrunt, macellariorum, aut tabernariorum officium exercentes. clem. 1. de uit. & honest. cler. monitione tamẽ de desistẽdo præcedẽte, quia propter exercitium artis prohibiteante monitionem clericus, etiam si sit tantùm in minoribus ordinibus constitutus, uel coniugatus, non perdit priuilegium clericale, dict. clem. 1. §. qui si taliter moniti, & ibi Imo. c. ex literis. & ibi glo. in ver. tertiò. de vit. & honest. cleric. & Diaz. d. pract. c. 63.

19 Septimò, clerico † non licet aduocati, vel procuratoris officium contra ecclesiam, in qua beneficiatus existit, exercere, aliàs tanquàm ingratus potest eiusdem ecclesiæ beneficio spoliari. c. fin. in fin. & ibi, etiam glo. in vers. contra ecclesiam. de postul. glo. fin. in c. nulli. 3. qu. 1. & Graff. decis. aur. c. 4. par. 1. lib. 3. nu. 2. Nec etiam in duabus ecclesijs beneficiatus pro vna contra aliam patrocinium præstare potest. glo. vlt. in c. 1. 1. qu. 7. & latè per Diaz. d. pract. crim. c. 57. An autem clerici in alijs causis possint aduocati, vel procuratoris officium exercere, regulariter non possunt, quia generaliter in omnibus causis procuratoris, & aduocati officium exercere, clericis est prohibitum, c. 1. in § cõtentiones. ne cle. vel mon. c. 1. de postul. Innoc. in c. vnic. in fin. de oblig. ad rat. ord. abb. in c. in nostra nu. 1. vers. postmodum. de procur. & Rom. cons. 384. nu. 3. quæ regula

Fallit primò, in causa ecclesiæ, & cura ecclesiastica, abb. in d. c. in nostra. nu. 1. in qua curia possunt clerici etiam in sacris constituti, & beneficiati procuratoris,

ratoris, & aduocati officiũ exercere. c. per venerabilem. vbi archiepiscopus pro rege postulat, qui fil. sint leg. abb. in eod. cap. in nostra. nu. 1. & Fed. de Sen. consil. 70. eod. nu. 1. præsertim in curia Romana, vt post abb. anti. tenet abb. Panormit. in cap. cum essent. nu. 2. de symon.

Fallit secundò, quòd licet clericus non possit esse procurator laici. l. placet. C. de episc. & cler. ad vnam tamen causam clericus procurator laici esse potest. Innoc. in d. c. vnic. in fin. & aduocationis officium exercere. abb. in d. c. cum essent. num. 2. Fed. de Sen. d. consil. 270. nu. 1. & Rom. qui plures citat. in sing. 273. & ibi in add. & in causis monasterij de mandato abbatis monachus procurator esse potest, & cuilibet regularis in negotijs monasterij, & proprijs abbatis, procuratoris officium potest exercere, Innoc. in cap. cum I. & A. nu. 1. & 2. de re iud. clem. religiosus. de procur. Rot. decis. 2. eodem tit. in antiq. & Rom. sing. 274.

Fallit tertiò, in causis pupillorum, orphanorum, viduarum, peregrinorum, & miserabilium personarum. cap. 1. 2. cap. episcopus gubernationem. 88. dist. c. 1. ne cler. vel mon. cap. 1. & ibi abb. nu. 2. & c. fin. de postul. quæ gratis facere debent, cum hoc eis ex pietate sit permissum, vt post Host. tenet abb. in eod. c. 1. nu. 5. ne cler. vel mon. & c. fin. num. 5. de postul. Quæ proce-
20 dunt † in clericis in sacris ordinibus constitutis, qui aliunde habent, vnde commode viuere possũt, aliàs si quis egeret, aduocando posset sibi victum quærere, vt post Hostiens. abb. in d. c. 1. nu. 4. de postul. Cum autem clerico indigenti liceat opus rurale exercere. c. 1. de celeb. miss. & cap. clericus victum. 91. dist. multo magis sibi licere debet
21 † aduocationis officium exercere, quia plus congruit dignitati: cum aduocati rempublicam sicut milites armatę militię defendere dicantur. vt per abb. dict. num. 4.

Si verò clericus non est sacris initiatus, sed tantùm in minoribus ordinibus constitutus, & sit competenter beneficiatus, vnde se commode possit sustentari, tunc sacerdoti æquiparatur, & gratis patrocinium pręstare debet, aliàs in vtroq; foro licitè stipendia percipere potest, tamẽ à criminalibus causis, in quibus pœna sanguinis venit imponenda, quilibet clericus etiam non beneficiatus, nec sacris ordinibus initiatus, propter periculum irregularitatis ad offensam à procuratoris, & aduocati officio debet abstinere. c. sententiam. ne cler. vel mon. c. 1. 51. distinct. & abb. d. c. 1. n. 4. in fi. de postul. vbi ac tot. tit. ne cler. vel mon. lector plura videre potest.

Clerico

21 Clerico officia,† & comercia secularia exercere, mimis, ioculatoribus, & hystrionibus intendere, tabernas frequentare, nisi forte causa necessitatis, in itinere constitutis, ad aleas, & taxillos ludere, aut ludis huiusmodi interesse, pannis rubeis, aut viridibus, manicisq;, aut sotularibus consuticijs, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus vti, fibulas, corrigias, auri, vel argenti ornatum habentes, vel annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis, deferre est de iure prohibitum: ac à crapula, & ebrietate debent clerici abstinere, cum ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum, vt c. cum decorem. cap. à crapula, & c. clerici. de vit. & honest. cleric. & contrafacientes sunt puniendi. conc. Trid. in c. 4. de reformat. sess. 14. cap. 6. § eos verò. sess. 21. & melius in c. 1. §. cum igitur. sess. 22. vbiq; de reformat. vbi his casibus puniri possunt omni appellatione remota.

23 Incontinentia etiam † plures pœnas incurrunt, & quam turpe ac clericorum nomine, quo se diuino cultui addixerunt, sit indignum impudicitiæ sordibus, immundoq; concubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoq; clericalis militiæ dedecore, conc. Trid. testatur, vt in c. 14. in prin. de reformat. sess. 25. quapropter prohibetur quibuscunque clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi possit suspitio, in domo, vel extra detinere, aut cum ijs vllam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis à sacris canonibus, uel statutis ecclesiarum impositis, sunt puniendi. ut in eod. c. 14. capit. uolumus. cap. in omnibus. & capit. cum omnibus. & capit. fœminas. 81. distinct. capit. 1. & ferè per tot. de cohab cleric. & mul.

24 Non se abstinentes, † si à superioribus moniti fuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pensionum ipso facto sunt priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio episcopi est applicanda, & mulctæ ad forū ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, contra quoscunque etiam laicos, eo ipso, quò exactæ fuerint, locis pijs sunt assignandæ, vt c. 3. § in causis verò. ead. sess. 25.

25 Si verò in delicto † cum eadē vel alia fœmina quis perseuerauerit, secundæ monitioni non parendo, omnes fructus, ac prouentus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittit, & ab ordinario tanquam sedis Apostolicæ delegato à beneficiorum ipsorum administratione arbi-

 trio,

trio eiusdem ordinarij est suspendendus. Si verò ita suspensus concubinam non expulerit, & cum ea etiam versetur, aut semel dimissam intermissum con sortium repetierit, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiūgere ausus fuerit, beneficijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuò est priuandus, & inhabilitatis pœnā incurrit, ac etiam excommunicationis gladio plecti potest. d. capit. 14. §. quod si. & §. si verò sess. 25.

Clerici verò beneficia ecclesiastica, aut pensiones non habentes carceris pœna, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda sunt puniēdi, vt dict. cap. 14 §. clerici verò. Quod decretum non procedit in simplici incontinentia, sed in concubinatu, & vt habeat locum, requiritur, quòd clericus secundò delinquat, & specialiter moneatur, ut fuit a sacra cōgreg. decisum, super eod. c. sub tit. Mediolanen. c. 1. & 2. Sed or-
26 dinarij † locorum ad amputandas fraudes, & diffugia eorum, qui scandalosè viuunt in principio eorū regiminis, edictum cōtra concubinarios edere, & publicare curant; quo monentur omnes cōcubinarij pro primò, secundò, tertiò, & peremptorio termino, monitione canonica præmissa, quatenus debeant sub pœnis in eodem edicto comminatis, & inflictis de cætero à concubinatu abstinuisse, & ipsius edicti vigore nulla alia mónitione præmissa procedere, & non parentes ad pœnas in eodē edicto contentas condemnare possunt.
27 Episcopi enim † contra plures, & incertas personas ordinaria auctoritate possunt edicta publicare, quæ afficiunt. auth. qui semel. iunct. glos. in ver. iudicaria. C. quom. & quan. iud. Bar. in const. ad reprimendum. §. per edictum. nu. 1. & nu. 3. & c. de illicita. & ibi glos. in verb. peremptorio. 24. quæst. 3. Et illa verba fructuum, obuentionum, & prouentuum. in d. cap. 14. apposita non includunt distributiones quotidianas.

Si autem reus fuerit secundò monitus, & non paruerit, tunc est suspendendus ab administratione beneficiorum, ut choro inseruire non possit, & distributiones quotidianas amittit, ut i eisdem decis. super eod. c. 1. §. illa uerba, & §. suspensi uigore. Licèt enim de iure ciuili ad effectum concubinatus videatur requiri, quòd concubina sit retenta in domo, vt per glos. & Bart. in l. concubinam. ff. de concub. Præpos. in rub. de sponsal. nu. 5. Et regulariter plura concurrere debeant, ad constituendum concubinatum, de quibus per Rot. in nouiss. decis. 254. nu. 1. & 2. par. 2. Clericus tamē retinens

retinens mulierem in domo, siuè extra, cum qua habet consuetudinem, pro concubinario habetur, vt in d.c.14.circ. princ. & quando clericus tenet concubinam sicut vxorem, & publicè nutrit filios, ità quòd etiam ipse nó audet diffiteri, tunc sine aliqua monitione superioris, talis est suspensus ab officio, & beneficio; ità quòd si celebret, incurrit irregularitaté, abb. in c. vestra. nu. 7. de cohab. cler. & mul. & Diaz. pract. crim. c.73. vers. aduerte tamen. & illi testamento, aut alio contractu donare, vel legare est prohibitum ità quòd † donatio causa mortis, aut legatum factũ per clericũ suę concubinę, seu aliæ mulieri, in quam turpis suspicio cadere possit, non valet. vt l.2. vbi etiam Bal. C. de donat. inter vir. & ux. l. miles ita. §. mulier, & ibi Bar. num. 1. & 2. ff. de milit. testam. & l. affectionis. Vbi etiam. gl. in uer. meretrices. ff. de donat. quæ procedũt, non solùm in clerico, sed & in milite, aduocato, & minore. gl. fin. in l. 2. quæ communiter est approbata. C. de donat. int. vir. & ux. & Bar. in d. l. affectionis. ff. de donat.

28 Simplices autem † fornicarij clerici, etiam in sacris constituti non incurrunt pœnam depositionis. gl. in c. maximinianus, in uer. remoueantur. 81. dist. glo. 1. in c. presbyter. 82. dist. & in c. lator. in uer. in corporali. 2. q. 7. & quòd pęnam depositionis non incurrant, facit. d. c. presbyter. uidendum, & tremendum, & Felin. qui hanc dicit esse communem opinionem, in c. at si clerici. nu. 14. uers. tamen communis opinio, de iud. sed erit pęna iudici arbitraria. ut tenet Gril. de pęn. omnif. coit. q. 9. n. 3. & Diaz. in ea. pract. crim. c. 72. Nihilominus est graue crimen, quia fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles neq. masculorum concubitores, neque auari, neq; adulteri, neq; ebriosi regnum Dei possidebunt. Pau. 1. ad Corinth. c. 6. nisi fornicatio sit notoria, & scandalosa, uel diu continuata, quia tunc inducit pœnam depositionis. c. ex parte Adæ, de test. & abb. in c. at si clerici. num. 35. de iud.

29 Masculorum † verò concubitores presbyteri, & clerici seculares, seu regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis, tàm dirum nefas sodomiæ exercẽtes omni priuilegio clericali, oĩque officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico de iure cõmuni sunt priuandi. c. vt clericorũ. in princ. de vit. & honest. cler. c. clerici. de excess. prelat. & Gril. de pęn. omnif. coit. §. octauò quæro. n. 3. sed hodie sunt priuati, ita quòd per iudicem ecclesiasticum degradati potestati seculari sunt tradendi, vt in const. Pij V. quæ incipit, cum primũ. c. 5. §. si quis

30 & c. 70. Quæ pcedit, & † habet locum, vt dicta pęna incurratur,

quando quis dictum crimen nõ vnica vice commisit, sed exercet, vt ponderando dictum verbum, exercentes, tenet Nauar. de irregul. ex delicto c. 27. numero 249. vers. ad quod dico. tom. 3. quoniam,

Si quoties peccant homines sua fulmina mittat, Iuppiter, exiguo tempore nullus erit, glos. penul. in c. episcopus. 35. dist. ob criminis tamen grauitatem, etiam quòd vnica tãtum vice clericus commiserit, est beneficijs priuandus, & a loco commissi criminis, ac tota diœcesi perpetuò bãniendus, d. c. vt clericum. cum alijs suprà deductis.

31 Clerici autem adulteri † sunt quoque deponendi. c. si quis clericus. 81. dist. gl. in c. laior. 2. q. 7. & est communis opinio, de qua testatur Gril. de pœn. omnif. coit. §. sexto declaranda. nume. 11. vers. nihilominus in cõsulendo. Ego tamẽ puto de iure canonico dictã opinionem rigorosam, per tex. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iud. vbi adulterium connumeratur inter minora crimina; quapropter mitior pœna est infligenda, vt per eundem Gril. ubi suprà. nu. 4. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. Quibus in locis ad cõtraria respõdendo tenet, quòd pro adulterio clericus nõ ueniat deponendus, & hanc opinionem æquiorem, & probabiliorem esse, quàm ego in iudicando, nisi alijs circunstantijs adulterium grauaretur, vti æquiorem puto esse sequendam, sed pluribus alijs ex causis propter incontinentiam clerici pœnam depositionis incurrunt.

32 Primò enim sacerdos, † qui cum filia spirituali, quàm de sacro fonte leuauit, uel cuius sacramentalem confessionem audiuit fuerit fornicatus, pœnam depositionis incurrit, ut c. penul. & ult. 30. qu. 1. & Diaz. pract. crim. c. 76. in princ. ubi indistinctè tenet, clericum de hoc crimine per testes conuictum, ob malum exemplum, quòd hominibus dederit, absque ulla exceptionem esse deponendum, & alicui carceri per aliquos annos mancipandum, ut ibi in uers. um de ego. abb. in c. at si clerici. n. 8. & Felin. nu. 14. de iud. & Graff. decis. aur. c. 48. n. 16. par. 1. lib. 2.

33 Sed si crimen † non est testibus probatum, & reus nõ conuictus, nisi post aliquas informationes non concludentes, per suam cõfessionem pœna posset mitigari, non tamẽ ad locum, in quo deliquit, pro residentia facienda habilitari: quia confitenti etiam quòd astrictus probationib. urgẽdis confiteatur, debet sibi pœna mitigari, abb. in d. c. at si clerici. num. 8. de iud. Felin. post Host. in c. de hoc. nu. 6. de simo. & Tiraq. de pœn. temp. remit. cau. 35. numero 13.

34 Secundò, cognoscens † eam, quæ sibi est coniuncta in cognatione,

tione spiritū alij; quia delicta huiusmodi etiam in opinione populi grauia iudicantur, eidem pęnæ subijcitur: & hoc de cōmatre tenet Felin. in c. at si clerici. nu. 14. in fin. de iud. & Diaz. ead. pract. crim. d. c. 76. in fin.

35 Tertiò, clericus † stuprās virginem venit deponendus, abb. in c. at si clerici. num. 35. de iudi. Guil. de pęn. omnis. coit. §. septimò videndum. nu. 1. & Diaz. d. pract. crim. c. 77. in princ.

36 Quartò, stuprans † monialem grauissimè peccat, & pœnam depositionis incurrit, quia sponsam Christi corrumpit, & com-

37 mittit, tria peccata † videlicet, adulterium, quia cum sposā Dei sacrilegium quia lædit sacrum; incestum, quia cōsanguinea nostra, quoniam filij Dei sumus: & de quolibet istorum potest accusari, glo. in c. virginibus. 27. q. 1. abb. d. num. 35. & Diaz. in ead. pract. c. 75. in princ.

Copula enim cum moniali est adeò damnata, quòd si quis cum moniali contrahat matrimonium, vltrà quòd est nullum, præter aliàs pęnas contra similia cōmittentes inflictas, est etiā perpetuò inhabilis ad matrimonium cum alia muliere contrahendum. & à sacra communione est priuandus, vt c. hi ergo. & c. virginibus. 27. q. 1.

38 Homicida † voluntarius ipso iure beneficio non est priuatus, sed per sententiam venit priuandus, c. clericis. ne cler. uel mon. Innoc. in c. cum nostris. nu. 1. ver. nam in homicidas. de concess. præbend. & hæc est communis opinio, quam sequitur Anan. & Felin. in c. inquisitionis. nu. 3. de accusat. Corset. in sing. in ver. sententia. §. clericus homicida. Capell. Tolos. decis. 208. & Diaz. in pract. crim. c. 88. vers. item etiam.

39 Interim autem adhuc † pendēte accusatione priusquam condemnetur, vel per impetrationem alteri ius quæratur, eidem beneficio potest renunciare. glo. in c. 2. in ver. finita. vt lit. pend. in 6. Feli. in d. c. inquisitionis. nu. 6. Rot. decis. 5. de re. iud. in antiquior. & Gomes. in regul. de anna. poss. q. 42. nu. 3.

Solent autem de stylo Romanæ curiæ concedi literæ Apostolicæ, quibus ordinario committitur, † quòd si supplicans sibi de beneficio per delictum homicidij commissum prouideri, si in forma iuris se inscribere velit, & per euentum litis constiterit de homicidio: tunc ordinarius, cui regulariter causæ in prima instantia committuntur, ad priuationem procedat, & beneficium per priuationem sic vacantem, eidem prouiso auctoritate Apostolica conferat, ipsumque in possessionem immittat, iuxta trad. per Felin. in d. c. inquisitionis. numer. 8. vers. secundò nota. Gemin. in consil. 105. incipien. ad supplicationem, quem sequitur

tur Gomes. in ead. reg. de anna. quæst. 42. nu. 4. vers. sed modo. Dummodò literæ Apostolicæ cũ introductione litis cõtra homicidam fuerint intimatæ: quia tunc, si renunciaret, non valeret resignatio, & est regulare, quòd † nunquam aliquis est priuatus beneficio ipso iure, nisi sit iure expressum. Innoc. in d. cap. cum nostris quem sequitur abb. in c. quærelam. nu. 3. de iureiur. Felin. post alios in d. c. inquisitionis. numer. 7. Eandem etiam

40 † pœnam incurrit periurus, qui ab ordine, & beneficio deponi potest. c. presbyter. 81. distinct. abb in d. c. quærelam. 2. not. de iureiur. Gomes. de anna. poss. d. quæst. 42. nu. 3. & Diaz. ca. pract. crim. quæst. 86.

41 Quartò, † sacrilegi veniunt deponendi, & sacrilegium est sacræ rei violatio, vel eiusdem vsurpatio. S. Thom. in sum. 2. 2. q. 99. artic. 3. Azo. in sum. de furt. & glos. in c. sacrilegium. 17. q. 4. &

42 dicitur † sacrilegium, quasi sacri lædium, quia per illud res, aut persona sacra læditur. Bald. in l. 3. C. de furt. & Azo. vbi sup. Sacrilegij autem multę sunt species secundum Card. in clem. 1. de pœn. tamen communiter te-

43 netur, quòd tribus † modis committitur sacrilegium, videlicet, cum sacrum de sacro, vel sacrũ de non sacro, vel non sacrum de sacro aufertur. c. quisque, & glo. in d. c. sacrilegium. 17. quæst. 4. Lap. alleg. 66. num. 10. Et quòd quatuor sint species sacrilegij, tenet Paul. Gril. in lib. 3. de pœn. omnif. coit. Quarum prima est,

44 quę † committitur in personam violando, nempè percutiendo, vulnerando, & occidendo clericum, vel monachum, seu alium religiosum, vel personam ecclesiasticam. vt c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. & l. si quis, in hoc genus. C. de epi. & cle. Et de iure canonico imponens manũ violentam in clericum pœnam maioris excommunicationis incurrit, à qua nisi summo pontifice præterquàm in mortis articulo absolui non potest, vt d. c. si quis suadente diabolo. & c. cum illorum. de sent. excom.

45 Pęnam verò prædictam † incurrũt principaliter, nempè, qui manus violentas in clericũ inijciunt, mandantes auxilium, cõsilium, vel fauorem ad huiusmodi manum violentam iniectionem præbentes. c. sicut dignum. de homicid. c. mulieres. §. illi verò, & c. quanta. de sent. excom. & Nauar. c. 27. nu. 51. Et tàm viri, quàm fœminæ, tàm senes, quàm iuuenes, & denique omnes habentes iudicium ad peccatum mortale committendum aliquem actuum prædictorum committẽtes, dictam censuram incurrunt. glo. in d. c. si quis suadente. in verb. si quis. 17. q. 4. At deficiente iudicio ad peccatum mortale committendum, non incur-

incurritur; quia non nisi ob peccatum mortale incurritur excommunicatio, c. nemo. 11. q. 3. & Nauar. eod. c. 27. nu. 9. & 76.

46 Appellatione autem † clericorum veniunt omnes ordinem ecclesiasticum habentes, etiam clerici primæ tonsuræ, c. cleros. 21. dist. c. cum contingat. de ęta. & qualit. sicut appellatione mo-
47 nachi † veniunt omnes professi, & professæ in religione approbata, etiam nouitij, & nouitiæ, ac conuersi, & conuersę religionis approbatæ, qui omnes priuilegio canonis gaudent, c. monachi. c. parochianos. c. de monialibus. & c. cum illorum. ext. de sent. excom. & c. religioso. §. fin. & ibi glo. in ver. non possit. eod. tit. in 6. Nauar. in c. 27. num. 79. & Greg. Sayr. Thes. cas. consci. par. 1. lib. 3. c. 26. nu. 1. 2. 3. 4. &
48 5. Et de iure ciuili † sacerdotibus, & ministris ecclesiæ iniuriam inferētes capitaliter puniri debent. l. si quis in hoc genus. & ibi Bald. & Salic. C. de episc. & cler.

49 Secundò, † committitur sacrilegium per coitum cum moniali sacra. c. impudicas. 27. q. 1. Et est peccatum grauissimum, vt supra dixi, pro quo clericus cuiuscunque sit gradus, & dignitatis, est deponendus, & ab omnibus ordinibus sacris, officijs, & beneficijs priuandus, ac in arctum monasterium ad perpetuam pœnitentiam peragendam est intrudendus, & laicus excommunicandus, vt c. si quis episcopus. & c. si qua monacharum. 27. q. 1. & de iure ciuili pœna mortis plectendus. vt d. l. si quis in hoc genus. l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. Quæ generaliter loquitur de quacunque iniuria illata ecclesiæ, monasterio, uel personis ecclesiasticis, & cum in hoc peccato tria cōcurrāt, videlicet, sacrilegium, adulterium, & inceʃtus; pro dictis criminibus pœna capitalis incurritur, vt l. si adulteriū cum inceʃtu. ff. de adult. l. quamuis. §. fin. C. eod. tit. Gril. in suo tractat. lib. 3. de pœn. omnif. coit. quæst. 1. num. 23. in fin. & numer. 24.

50 Tertiò, † committitur sacrilegium circa locum sacrum, vt quando locus publicus sacer, vt est ecclesia violatur, uel illius cæmeterium, in destruendo, deuastando, uel occupando, aut eius immunitates infringendo, vt c. frater. 17. q. 4. Et hoc casu præsupponendum est, quòd vna
51 est benedictio † constitutiua sacri, qualis est benedictio, & consecratio ecclesiæ, altaris, calicis, & corporalis, & alia est benedictio inuocatiua, qua res nō fit sacra, qualis est benedictio mensæ, nauis, ignis, domus, & similium, quæ non benedicuntur, vt sint sacra, ac proinde nullius: sed vt per inuocationem dei obtineatur aliqua assistentia eius

tia eius specialis, vt declarat Caiet. in 2.2. q. 88. art. 11. & Nauar. in coment. de spol. cler. § 18. nu. 9. in princ. & vers. secundò infertur. tom. 1.

52 Sacrilegium † circa hanc benedictionem constitutiuam versatur, quoniam semel deo dicatum, non est ad usus humanos alterius transferendum. c. semel. & ibi glos. in uerb. humanos. de reg. iur. in 6. c. comperimus. & ibi glos. 14 q. 6 & Nauar. eo. n. 9. uers. secundò infertur. Et nullus

53 prælatus † potest ecclesiam, altare, calicem, vel aliam rem benedictione constitutiua sacro dicatam, siue sacratam in sua forma, & esse artificiali permanentem prophanare, siue usibus prophanis applicare, per d. cap. comperimus. Tum, quia id videtur esse iure diuino, uel naturali prohibitum, vt sentit sanct. Thom. in 2.2. q 88. artic. 10. ad primum. per cap fin. Leuit. Tum quia id affirmat Caiet. ubi sup. artic 11. & S. Thom ibidem. & in d. artic. 10. ad primum. quos sequitur Nauar. dict. uers. secundò infertur.

54 Pœna † autem infringentis ecclesiam est, ut damnum nouies componat, & emunitatem tripliciter, & uelut sacrilegus canonicæ sententiæ subiugatur. c. quisquis. in fin. & ibi glos. in uer. nouies. & uerb. tripliciter. 17. quæst. 4.

55 Quartò, † committitur sacrilegium circa res: & hoc casu tribus modis de iure canonico committitur sacrilegium, sacrum de sacro, uel sacrum de non sacro, aut non sacrum de sacro auferendo. ut in d. c. quisquis uers. similiter sacrilegium. & his casibus, qui uariè contingere possunt, ità diuersa erit delinquentium punitio. ut trad. Diaz. in pract. crim. c. 81. circ. fin. aliisque pluribus casibus ecclesiastici pœnam depositionis incurrunt. ut per abb. in c. at si clerici. nu. 15. de iud. & Diaz. in pract. crimin. c. 74. cum plur. seq.

56 Deponendus † etiam uenit ministrãs solemniter in ordine, quem non habet, & ulterius nõ est ordinandus. capit. 1. & 2. de cleric. non ordin. ministr. Et omnes qui absque dispensatione canonica, aut sine legitima licentia, siue extrà tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, uel absque dimissorijs literis ordinantur à suorum ordinum execũtione sunt ipso iure suspensi, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumunt, eo ipso irregularitatem incurrunt, a beneficijs ecclesiasticis possunt iure priuari. Pius IIII. in Bul. Rom. c. 6.

57 Laicus † uerò missam celebrans, uel in aliquo alio sacro ordine ministrans falsum committit, & vti falsarius est puniendus. Bal. in l. qui sub prætextu. in fin. C.

fin. C. de sacrosan. eccles. abb. in d. c. 1. num. 1. de cler. non ord. mi nist. & Felin. in c. tertiò loco n. 1. vers. idem in clerico. de probat. Et euenit Greg. Papæ xiij. té-
58 pore; Quòd quidā † filius perditionis satis peritus in arte scribendi, habitis pre manibus quāpluribus familiaribus literis per quāplures cardinales alijs personis scriptis, manum alienum adeò imitatus fuit, vt literas diuersis prælatis, & alijs grauibus viris sub nomine Cardinalium præsertim cardinalis Guastaullani ipsius Gregorij nepotis scriberet: ac illis fretus pluribus in locis se episcopum Mãfredoniæ nominaret; qui sacris ordinibus carens, & missas quāplures præsertim transmare in Hispaniarum regnis, pontificaliter celebrare, ac quàmplura beneficia vacantia conferre, ausus fuit. Dispensationes etiam concessit pro nuntio sanctæ sedis Apostolicæ se gerendo, & fratrem germanū prædicti cardinalis Guastaullani se esse iactando, donec fraude detecta carceratus ab Hispania ad Vrbē captiuus transmissus, in carceribus sanctæ, & supremæ Inquisitionis positus fuit, indeque fabricato, & perfecto eius processu pœnas luit, quia laqueo deaurato suspēsus fuit, vt etiam de visu ipse testari possum.

Deinde ad nefariam, & sacrilegam similium hominum temeritatem coercendam, † qui cum ad sacrum presbyteratus ordinem minimè promoti sint, 5
sacerdotis tamen auctoritatem sibi temerè assumētes missarum celebrationem vsurpare, & sacramentum pœnitentiæ ministrare præsumunt, Clemens Papa VIIJ. motu proprio, & ex certa scientia, sanctæ inquisitionis iudicum conscientiæ consulere, & ne in futurum de pœna hisce delinquentibus imponenda dubitari possit, prouidere volens, sua perpetuò valitura constitutione decreuit, atq; statuit; vt quicunque non promotus ad sacrum presbyteratus ordinem repertus fuerit missarum celebrationem vsurpasse, vel sacramentum pœnitētiæ ministrasse, à iudicibus sanctæ inquisitionis, vel locorum ordinarijs tanquàm ecclesiæ misericordia indignus à foro abijciendum esse statuit: & ab ordinibus ecclesiasticis, si quos habuerit, riè degradatum statim curiæ sęculari per iudices seculares debitis pœnis plectēdum tradi mandauit, vt in literis sub die prima Decēbris 1601. desuper expeditis.

59 Secūdò, † missa nō nisi à ieiunis sacerdotibus debet celebrari quod fuit decisum in cōc. Carthaginen. vt in c. sacramenta de consecr. dist. 1. & qui post cibum vel potum etiam minimum diuina celebrat est excommunicatus. c. nihil. §. nullus. 7. q. 1.

Host.in sum. §. & qualiter ieiuno.nu. 15. de consecr. eccles.vel
60 alta. † Ebrius verò non præmissa digestione celebrans est beneficio priuandus. c.si constiterit. de accus. & ibi abb. num. 1. non tamen aliàs solùm propter ebrietatem potest quis beneficio priuari, vt ibi abb. nu. 3.
61 Tertiò † maiori excommunicatione excommunicatus, vel interdictus aut ab homine à diuinis suspensus missam celebrare prohibetur, & celebrans depositionis pęnam incurrit. c.penul. 11. qu.3. c. clerici. c. latores. de cler. excom. minist. & ibi abb. num. 1. & Host. in sum. num. 1. vers. excommunicatus igitur. eod.tit.
62 Quartò, † sacerdos regulariter vnam tantùm missam die vna debet celebrare. c. sufficit. de consecr. dist. 1. c. consuluisti. c. te referente. de celebr. miss. & contrafaciens mortaliter peccat. Nauar. c.25. nu. 87. tom. 3. Quæ regula limitatur per eundẽ Naua. ibi in septem casibus; Primò,
63 vt † non habeat locum in die natiuitatis Domini, qua tres dici possunt. c. nocte. iunct. gl. 2. de
64 consecr. dist. 1. † & prima, quę media nocte celebratur, quo tẽpore Christus natus est significat tempus ante legem, quando eramus in tenebris, secunda in aurora tempus, in lege, quando nondum plena cognitio habita fuit, nocte prior, sub luce sequẽs, in luce suprema, sub Noë. Sub Dauid, sub cruce. d. glo. 2. & cõmuniter loquẽdo missa dici debet in die, & non in nocte; quia hoc sacramentũ ad tempus gratiæ pertinet, quòd per diem significatur, nox præcessit dies autem appropinquauit. Paul. ad Rom. c. 13. circ. fin. † Secundò, fallit dicta regula deficiente alio sacerdote, qui missam possit celebrare in aduentu alicuius magni principis, aut episcopi, quos decet singulis diebus missam audire, vel episcopum dicere. c. fin. de priu. lib. 6. & eadem ratione superuenientibus peregrinis, etiam quod non essent personæ notabiles, si sub præcepto illo die ad audiendam missam teneantur. Tertiò, cùm statim dicta missa corpus defuncti occurrit sepeliẽ. & viget consuetudo ne sine missa sepeliatur. Quartò, quando aliquis ità ægrotat, vt necessario sit communicandus, & deficiat Eucharistia; Quintò, cum quis præest duabus ecclesijs vnitis, duabus missis indigentibus, & non est qui alteram dicat. Sextò, ob nuptiarum benedictionem. Septimo cum occurrit causa, quæ arbitrio boni viri iusta iudicatur; quia est licitum celebrare bis vrgente necessitate ex trad. per Naua. vbi suprà. Sed cautius putarem abstinendum duobus casibus exceptis in aduẽtu principis seu episcopi, & quãdo necessario

cessario quis esset communicandus, & vtroque casu, si ante purificationem fuisset requisitus, & calicis digitorumque purificationem sumere distulisset, quę impedit secundę missæ celebrationem. c. ex parte. de celebrat. miss. & gl. fi. in c. sufficit de consecr. dist. 1. In reliquis autem casibus, dictis duobus exceptis, puto à regula non esse recedendū, sed vnicam tantùm missam in die celebrari licere per dictum c. sufficit. cum alijs suprà. nu. 62. allegatis.

65 Quintò, † missa debet celebrari super altari consecrato, & licèt de iure communi non caueatur, qua pęna contrafaciens sit puniendus, cum sit omnibus notorium Eucharistiæ sacramētum super altari non cònsecrato confici non debere, altariaq; vbique lapidibus sacratis muni-

66 ta esse; pœna hujusmodi † pro qualitate personæ, & loci, arbitrio ordinarij videtur infligenda; quia non poterit contrafaciens euitare quin sit in negligentia crassa, & punibili; vltrà quòd ferè vbiq; à concilijs prouincialibus, & synodalibus fuit in similibus apposita pœna, & facit tex. in c. nullus presbyter. il. 2. de consect. dist. 1. & conc. Trid. decret. de obser. & euit. in celeb. miss. sess. 22. & concurrentibus alijs, quòd versaretur in

67 maxima negligentia, † quia aliàs celebrans etiam sine aqua & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti esset ab officio, & beneficio deponendus, c. fin. de celeb. miss. & ibi abb. n. 1. Quia hęc esset supina ignorātia quæ dolo æquiparatur ad depositionis pœnam incurrendam, vt ibi abb. num. 2. Et pro delicto enormi potest fieri depositio, c. tuæ, & ibi. glos. & abb. num. 1. de pęn.

68 Sextò, † missam celebraturus debet vestibus sacris, quibus tēpore ordinationis fuit consecratus paratus esse, videlicet, amictu, alba, cingulo, manipulo, stola, & casula, & contrafaciēs excommunicationi subiacet. c. ecclesia. 23. dist. Sed primo est admonendus, vt ibi archid. & inde ad tempus arbitrio iudicis suspendendus, Diaz. pract. crim. c. 33. in fin. Si autem non ex contemptu aut praua cōsuetudine, sed semel obliuionis causa sine stola, aut manipulo quis celebraret; putarem ipsum verbaliter tantùm monendum, & corripiēdum, cum memoria. sit labilis: & tunc non peccat morta-

69 liter † argumēto horarum quas non recitans peccat mortaliter, & tamen si per obliuionem, venialiter tantùm, vt trad. Nauar. post alios per ipsum citatos. de orat. & hor. can. c. 10. num 48. Quid autem si in regno Anglię, & alijs prouincijs in quibus sacerdotes, & Christi fideles ab hæreticis persecutionem patiū-

70 tur: adeo quod missæ † in publico celebrare non possunt, sed latenter in locis remotis, vt tempore primitiuæ ecclesiæ, quam plures, qui propterea palmam martyrij sunt consecuti in criptis, & subterraneis locis celebrabant, celebrari contingat: tali casu celebrans sine paramentis altaris nullam pœnam incurrit. c.concedimus.de consecr. dist. 1. Graff. decis. aur. capit. 42.nu.8. par.1.lib.2

71 Nullus † enim sacerdos missarum solemnia debet celebrare, nisi duobus præsentibus, quia cum pluraliter ab eo dicatur Dominus vobiscum, & in secretis, orate pro me fratres, &c. apertissime conuenit, vt plures respondeant salutationi. c. hoc quoque. de consecra. 1. dist. Tamen vrgente necessitate si magnum esset festum, & celebrans alium sacerdotem celebrantem audire non posset, solus in eremo absque ministro posset celebrare. Ant. de Butr. in c.2. nu. 11. de vit. & honest. cleric. præsertim cum dispensatione, vt tenet Sot. dist. 13. q. 10. art. 5. col. 10. relat. per Graff. in decis. aur. capit. 43. nu. 5. d. lib. 2.

72 Septimò, † in priuatis locis missas celebrare, aut sacrficia offerre non licet, nisi vrgente necessitate. c. sicut. c. missarum. c. hic ergo. de consecr. dist. 1. & concil. Trid. de obseru. & euit. in celebr. miss. §. neminē pręterea. sess. 22. Et contrafaciens sine episcopi consensu est deponendus. cap. clericos. ead. dist. 1. Quia satius est missam non cantare, aut non audire, quàm in locis, vbi ministrare non oportet, nisi pro summa necessitate contingat celebrare, Deut. c. 12. circ. med. vers. caue ne offeras, & d. cap. sicut. ead. dist. 1.

73 Octauo, † sacerdos debet maxima cum attentione, & diligentia missam celebrare, quia maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. conc. Trid. de obseru. & euit. d. sess. 22. Et si ob ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiam vomeret, septuaginta diebus debet pœnitere. cap. si quis per ebrietatem. de consecr.

74 dist. 2. † Et si per negligentiam aliquid de sanguine stillaret in terram, lingua lambi, & tabula radi debet: si non fuerit tabula, ne conculcetur, locus corradi, & igne consumi, cinisq; in altari condi, & sacerdos quadraginta diebus pœnitere debet. c. si per negligentiam. ead. distin. Sed hodie, vltra pœnitentiam, salutarem arbitrio ordinarij corrigi, & puniri potest, conc. Trid. in dict. decr. de obseru. & cult. in fin.

75 Nonò; † nullum aliud opus adeo sanctū, ac diuinū à Christi fidelibus tractari potest; quā hoc ipsum tremendum mysterium, quo viuifica illa hostia, qua Deo patri reconciliati sumus,

mus, in altari quotidie per sacerdotes immolatur. vt per. conc. in dict. decret. de obseru. & euit.

76 Ideo, † si quis sacerdos super rebus aptis ad sortilegia, adhibitis verbis superstitiosis, & nefarijs precibus, aut dolo missam pro requie defūctorum promulgatam, fallaci voto pro viuis celebrauerit hominibus, vt is, pro quo offert sacrificium, mortis periculum incurrat, est deponendus. c. quicunque. 26. q. 5. abb. in c. quidam. nu. 2. de celebrat. miss. & Gril. de sortil. q. 14. nu. 1. & 2. Et licèt distinguatur circa qualitatē personæ celebrātis, vt per eundem Gril. ibi nu. 3. hisce temporibus post sacr. conc. Trid. plura edicta contra talia patrantes fuerunt edita, & ab ordinarijs locorum, & inquisitoribus publicata, ad mentem eiusdem concilij. eod. decr. de obser. &

77 euit. § postremo. † Quapropter sacerdotem, quem pura, & munda conscientia esse decet, de huiusmodi crimine conuictum ordinarius arbitrio suo punire potest. vt in d. decreto de obser. & euit. in fin. & arbitriū ad depositionem potest excercere, & est sententia theologorum quòd superstitiosus clericus sit deponendus, & in monasteriū detrudendus. vt tenet Syluest. in sua summa. in verb. superstitio. §. vndecimò quæritur.

78 Decimò, † sacerdos in missæ celebratione sacrificium offert, non solum pro se ipso, sed pro viuis, & defunctis. c. penul. de consecrat. dist. 1. Et qui celebrat, & non sumit corpus, & sanguinem Domini, in eo in quo deliquit punitur, quia per annum est à communione suspensus. c. relatum. §. nonne. de consecrat. dist. 2. alijsq; pœnis iuris iuxta qualitatem causæ, qua motus fuit ad huiusmodi delictū com-

79 mittendum, est plectendus. † Et in simili in quo delinquunt, ciuitates puniuntur, quæ præsules necare præsumunt, quia episcopalis dignitatis in posterum carere debent. cap. vlt. §. egeat. 25. quæst. 2.

80 Vndecimò, † cum omni munditia sacrificium missæ debet celebrari, & calices, corporalia, & purificatoria, ne interdum aliquibus sint horrori, munda esse debent. c. 2. de cust. eucharist. Et celebrans cum calice, & corporali, uel purificatorio immundo, inquit Graff. quod mortaliter peccat. vt in decis. aur. c. 4. 13. par. 1. lib. 2. Cuius opinionē non puto veram, quia in montanis, & villis à ciuitatibus valde remotis quandoq; sine sacerdotis culpa purificatoria, & corporalia munda haberi non possunt, & sine culpa mortale peccatum non committitur. Quando autem obligentur sacerdotes, & an, ac quando eadē die plures missas possint celebrare, & de defectibus missæ, copiose scripsit Graff.

sit Graff. in decis. c. 39. 40. 41. cum plurib. seq. d par. 1. lib. 2. & Nauar. de pec. cler. quoad ord.

81 c. 25. tom. 3. † Celebrare, enim missam non licet nisi matutinis solutis, aliàs celebrans peccat, nisi ex aliqua legitima causa illis non solutis quis celebraret, vt si parochus adeo in audiendis pœnitentium confessionibus, aut alijs necessarijs impeditus in die festo mane illa persoluere non potuisset, aut alijs de causis, de quibus per Graff. decis. aur. d. c. 40. nu. 5. & matutinum aliasq; horas canonicas quam plures recitare tenentur.

82 Primò, † omnes beneficiati ad officij recitationem tenentur. c. fin. 92. dist. c. quod à te. cap. diuersis fallacijs. de cle. coniug. & Nauar. de orat. c. 7. nu. 3. lib. 3. quia propter officium datur beneficium. c. fin. de rescript. in 6.

83 † Alias legitimo impedimento cessante pro rata omissionis officij horas non recitans non facit fructus suos: sed illos tanquam iniustè perceptos restituere tenetur, ultrà quod mortaliter peccat. Dec. in c. cum omnes. in 2. lect. nu. 16. de const. Couar. var. resolut. c. 3. nu. 10. lib. 3. Nauar. in manual. c. 25. nu. 122. Graff. decis. aur. c. 51. nume. 2. par. 1. & conc. Trid. c. 1. § si quis autem. sess. 23.

84 Qui verò † omnes horas canonicas, vno, uel pluribus diebus intermiserit omnes beneficij, seu beneficiorum fructus quos illo, uel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur, qui uerò matutinum tantum, dimidiā, qui cęteras omnes alias horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittunt. vt statuit Pius V. in constitut. 138. quæ incipit, ex proximo Lateranen. de qua in Bull. Rom. pag. 1134. Tenentur etiā ad horarum recitationem sacerdotes. vt in capit. presbyter. 91. distinct. & c. 1. de celebrat. miss.

85 † Et etiam alij sacris ordinibus initiati non beneficiati, glos. fin. in c. 1. de celebr. miss. & ibi abb. nu. 4. non tàm iure humano scripto, quàm lege naturali diuina determinata per vniuersalem consuetudinem, ob tantum ho-

86 norem susceptum, † iure naturali ad referendum Deo gratias ad eas recitandas sunt obligati, vt trad. Nauar. de orat. d. cap. 7. nu. 2. & Graff. decis. aur. cap. 53. nu. 1. par. 1. lib. 2. Et omnes regulares sacris ordinibus initiati, & aliqui ex statuto regulæ religionis, quam profitentur, vel ex cōsuetudine, si talis uigeat, ut omnes professi teneantur, ac si ordines sacros suscepissent. Nauar. d. c. 7. & Graff. decis. aur. de reg. c. 5. nu. 89. par. 1. lib. 3.

87 Milites † ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum non tenentur ad officij Romani recitationem, nec ad

aliud

aliud cùm nullum particulare
88 habeant, † quia nisi ex mera deuotione aliquod officium vęlint recitare, solummodo tenentur ad multoties qualibet die orationem Dominicalem, & Angelicam salutationem ad præscriptum eiusdem religionis regulæ recitare, vt post Nauar. tenet Graff deci∫. aur. c. 50. num. 6. par. 1. lib. 2. Et quòd beneficiati sacerdotes, ac tàm seculares, quàm regulares sacris ordinibus initiati horas canonicas, aut earum partem notabilem sine iusta causa, & etiam milites dicti ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani orationes, quas ex regulę pręcepto recitare tenentur omittentes mortaliter peccent, post Henric. de Gand. Card. Turrecrem. Palud. & Syluest. tenet Nauar. & attestatur de communi. eo. c. 7. num. 5. de hor. can. & Graff. d. c. 7. nu. 89.

89 Horæ † sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti, septẽ dies seculi, septem ętates, quibus completus fuit mundus, septem petitiones in oratione Dominicali, septem psalmi pœnitentiales, septem diaconi, & septem candelabra, & dictę septem horæ ab ecclesiasticis in memoriã passionis D. N. Iesv Christi, sunt recitandæ, vnde versus,

Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horis.
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet sputis, causam dat Tertia mortis,
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipartit.
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

d. glos. fin. in c. 1. de celebr. miss. & optimè declarat. Graff. decis. aur. de hor. can. d. c. 50. nu. 3.

90 Tenentur etiam † ad horarum recitationem pensionarij, quibus vti clericis fuerunt pensiones assignatæ, sed officij beatissimę Virginis Marię, alias mortaliter peccant, & ad fructuum restitutionem sunt obligati per supradict. constit. Pij V. in Bull. Rom. c. 138. §. at quicunque. ad verbum relatam per Nauar. in manual. c. 25. num. 22. & Graff. eod. c. 50. num. 8. & 9.

91 Dummodo † alia de causa ad officij Romani recitationem nõ sint obligati, cum tunc sufficiat dominicum officium recitare, vt concludit Nauar. de celebr. miss. consil. 18. lib. 3. & Graff. d.
92 num. 9. † Non tamen tenentur laici, quibus vti uiris bene meritis quandoq; reseruantur pensiones, vt reseruari possunt: quia dicta constitutio loquitur tantùm de percipientibus pensiones, vti clericus. in d. §. at quicunque: quapropter non obligat laicos, vt eod. c. 50. nu. 9. & 10. Et de horis canonicis, & qui illas recitare teneantur, de pœnis nõ recitantium, qualiter, & quomodo sint dicẽdæ, & qui ab earum recitatio-

recitatione excusentur, copiosè scripserũt Nauar. de hor. canon. tom. 3. & Graff. in decis. dicto. c. 50. cum quatuor seq. par. 1. lib. 2.

93 Cum † autem suprà pluribus actum fuerit de delictis clericorum, quæritur, an torqueri possint. Et regulariter clerici, & sacerdotes pro delictis possunt torqueri, vt c. 1. & ibi gl. pen. de depos. abb. in c. cum in contemplatione. nu. 6. de reg. iur. Alciat. in c. 1. nu. 43. vers. aduertas tamen. de officio ordinarij, & Bos. in tit. de ind. ant. tort. n. 103. Tor-
94 tura † tamen non debet esse ità seuera in clericis, sicut in laicis. Vnde non debent supponi aculeis, vel fidiculis, seu virgis, aut corrigiatis. vt inquit abb. d. nu. 6. in fi. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 64 nu. 23. vbi post abb. Diaz. & Viui. per ipsum citatos, dicit hanc esse communem opinionem; & eandem tenent alij, quos citat. Farinac. in sua prax. crim. q. 41. nu. 11. par. 1. tom. 2.

95 Contraria † autem opinio, quam ibi nu. 12. & 13. Farinac. sustinere conatur, est contra cõmunem opinionem, & cum ipse redarguat doctores suprà citatos, vti non multum accuratè loquentes, ibi num. 3. in fin. puto ipsum parum accuratè loqui, ac hallucinatum fuisse, dum inquit, nescire videre rationem diuersitatis, cur scilicet, clerici debeant leuiùs torqueri, & mitiùs quàm laici. Ratio autem diuersitatis est, quia clerici sunt omnibus laicis digniores. vt infrà patebit.

96 Laici † enim publicè pœnitentes coram episcopo ciuitatis sacco induti, nudis pedibus, & alijs solemnitatibus seruatis, de quibus in c. pœnitentes, & c. in capite. 50. dist. pœnitentiam peragere tenentur; id tamen mini-
97 mè procedit in clericis, † qui nisi fuerint depositi, ad pœnitentiam solemnem publicè peragendam non sunt admittendi, vt c. confirmandum ea. d. st. 50. Et cum clerici quibuscunq; laicis sint maiores, sintque reges se, & alios in virtutibus regentes, & in Deo
98 regnum habentes, † quòd designat corona, quàm in capite gerunt. vt c. duo sunt genera. 12. q. 1. & c. vnic. §. quia vero. de sacr. vnct. & sacerdotes quandoque dij, quandoq; angeli appellentur. Exod. c. 21. c. sacerdo-
99 tibus. 11 q. 1. † sintque regum, & principum, omniumque fidelium patres, & magistri. vt c. quis dubitet 96 dist. & a deo cõstituti super gentes, & regna, vt euellant, dissipent, & plantent. Ierem. c. 1. & c. solitæ. §. potuisses. & ibi abb. nu 5. de maior. & obed. non sunt laicis æquandi.

100 Cum † enim sacerdotes sint regum, & principum patres, & magistri. vt dicto. c. quis dubitet, & à Deo constituti super gẽtes, & regna, vt d. c. solitæ cum

alijs

alijs suprà allegatis; non est dubitandi locus, quin inter laicos, & clericos maxima sit differentia.

101 Præterea † si doctores, aduocati, & milites de iure torqueri non possunt, vt tenet Marsil. in pract. §. expedita. nu 37. & Boss. in tit. de indic. & considerat. ant. tortut. num. 109. & 111. nec decuriones. vt l. fin. C. de decur. lib. 10. l. diuo Marco. vers. fin. C. de quæst. & Brun. de indic. & tort. 2. par. q. 4. nu. 20. in prin. minusque rectores ciuitarum. Marsil. in l. edictum. nu. 19. ff. de quæst. & Carrer. in pract. crim. in 2. tract. de indic. & tort. §. circa tertiũ quæ personæ. n. 40. Clar. sẽtẽ. li. 5. §. fi. q. 64. n. 17. neq; nobiles. per tex. in l. null⁹. C. ad l. Iul. de adult. Multò minus sacerdotes, qui, vt suprà demonstratum fuit, his omnibus digniores sunt, & longè maiores, quos, & deus ipse infligendis pœnis manifo-

102 stè distinxit. † Cum enim Aharon, & eius soror Maria detraxissent Moysi, ab irato domino, ea sola fuit lepræ morbo percussa, Aharon verò ob sacerdotij dignitatem Deus ignouit. Num. xij. Quapropter habent priuilegium fori à deo: ex alibi etiam deductis.

103 Quòd autem sacerdotes † torqueri non possint, propter sacerdotalem dignitatẽ, cui semper, & vbiq; reuerentia debetur, tenet Corrad. in sua pract. tit. de negat. crim. & torm. post nu. 35. Diaz. in pract. crimin. canon. c. 117. nu. 5. Viui. commun. opin. vers. clerici non possunt torqueri. in fin. vbi de communi opinione testatur; & Clar. in §. fin. q. 64. num. 23. inquit, quòd clerici non torquentur, nisi sint infames.

104 Sed † licèt contraria consuetudine, quæ est legum interpres, priuilegium, quod doctores, aduocati, nobiles, ciuitatum rectores, clerici, sacerdotes, & alij suprà nominati habent, non seruetur, vt per abb. & alios suprà citatos, quod ferè omnes criminalistæ testantur; Clerici tamẽ ac sacerdotes non sunt ita indifferenter inter omnes laicos connumerandi, vt nullum inter eos

105 discrimen esse videtur. † Nam licèt pro eorum delictis torqueri possint, nobilibus, doctoribus, & alijs priuilegiatis non sunt postponendi, imò ipsos laicis omnibus esse præferendos probatur auctoritate Constantini imperatoris, qui cum clericorum quorundam querelam coram se defendendam conspiceret; vos, ait, à nemine iudicari potestis, quia solius dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis, & id circò non potestis ab hominibus iudicari. c. continua. 11. quæst. 1. & c. futuram. §. idem verò. 12. quæst. 1. Et ideò nullo pacto possunt esse inferioris conditionis aliorum priuilegiato-

106 giatorum, † Non enim possunt torqueri, nisi grauiora, & vrgentiora proferantur indicia. per l. presbyteri. vbi etiam glos. & Bald. C. de episc. & cler. Boss. in tit. de tort. q. 41. nu. 8. Et in processibus criminalibus in nihilo deterioris conditionis aliorum priuilegiatorum sunt habendi ex suprà deductis.

107 Sæpe † quæritur, an reus possit torqueri nullis datis defensionibus? Et distinguendum est, nam aut loquimur de causa principali, nempè super delictis principalibus, de quibus agitur, & tunc, aut petit copiam indiciorum cum termino ad faciendum defensiones, & copia est danda cum termino competenti, per text. in l. vnius. §. cognituram. ibi, postulante reo. ff. de quæst. & tres dilationes reo sunt concedendę, vt l. fin. ff. de fer. Ias. in l. properandum. nu. 16. C. de iudic. & Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 48. nu. 2.

Copia † autem indiciorum non petita potest ad torturam procedi non datis prius defensionibus. per text. in d. l. vnius. §. cogniturum, ibi, postulante reo. ff. de quæst. Aret. in c. qualiter, & quando. il 2. §. debet. col. 2. vers. sed dubitatur. de accusat. abb. in c. cum in contemplatione. nu. 3. de reg. iur. Gand. in tit. de quęst. & tortu. col. 5. vers. sed quid erit de quæstione, de facto, quę quotidie occurrit. Ang. in ver. fama publica. char. 3. vers. item aduertas. doct. in c. 1. de deposit. & post suprà relatos Boss. in tit. de indic. nu. 74. & in tract. de confess. nume. 16. Par. s. de put. in tract. syndic. fol. 88. col. 2. vers. cum iudex. & idem probat in tit. de indic. ant. tort. n. 79. vbi testatur hãc esse cõmunẽ mentẽ doct. & cõmunẽ opinionẽ, & ita cõmuniter practicari, & hanc opinionẽ sequitur Clar. in pract. crim. §. fin. lib. 5. q. 64. n. 27. vers. si verò, eamque comprobat Farinac. in in sua prax. crim. tom. 1. par. 1. de indic. & tort. q. 39. nu. 1. & 2. licèt posteà, vt mox dicam cõtrarium sustinere conetur.

108 Contrariam † autem opinionionem, quòd, scilicet, reo etiam non petenti, copia indiciorũ, antequam deueniatur ad torturam sit danda cum termino ad faciẽdas defensiones. post Boss. in tit. de indic. & consid. ante tort. nu. 74. & Clar. in pract. crimin. q. 48. in fin. principij. q. 64. sub ver. sed quid si ille. & §. fin. q. 49. in princip. & plures alios quos citat tenet Farinac. in q. 39. num. 2. & num. 99. & 100. quam præcipuè fundat super constit. Paul. iij. de qua in Bull. Rom. c. 58. pag. 471. & Pij. iiij. c. 74. pag. 755. & statuto Vrbis. Sed dictæ constit. Paul. iij. & Pij. iiij. non constituunt ius vniuersale, sed particulare; fuerunt enim particulariter editæ pro reformatione tribunalium Romanę cu-

næ curiæ, vt in illis expresse legitur. Quo casu extra Romanam curiam non extenduntur, & statutum Vrbis, extra vrbem non habet vigorem l. cunctos populos. vbi dd. omnes. C. de sum. trinit. & fid. cath.

Quinimò si attendantur verba dictę cõstitutionis Pij iiij. in §. insuper pręfatus auditor, ibi, dare copias indiciorum reo, vel petentibus pro eo, ergo non petentibus ante torturam necessariè non sunt dandæ, quia cum verba constitutionis sint clara, non sunt contra eorum sensum extendenda. Illa enim ponderatio distinctionis, semper, in eodem c. 39. nu. 100. facta à Farina. quòd importet idem, quod omni casu, & omni tempore, vt extendatur etiam contra expressa verba Bullæ, ibi, petentibus pro eo, nõ subsistit, quia dictio,
109 † semper, potiùs denotat cõtinuationem, seu perpetuitatem. vt l. caio. §. imperator. ff. de alim. & cib. leg. & Bart. ab eod. Farin. allegat. in l. 1. nu. 21. ff. sol. matr. & quòd diuersimodè etiam in Vrbe fuerit obseruatum, testatur idem Farinac. eadem quæst. 39. num. 97.

Doctores autem pro hac parte allegati, ferè omnes conclu-
110 dunt, † quòd in criminalibus nemo debet condemnari, nisi prius dato termino ad faciendum suas defensiones, & ita post alios plures per ipsum citatos testatur Clar. recep. senten. lib. 5. §. fin. quæst. 49. num. 13. & num. 14. Adeò, quòd ante sententiam diffinitiuam etiam parte non petente, tenetur iudex rei defensiones quærere, ac veritatem inuestigare per tex. in l. si non defendantur. ff. de poen. & auth. qui semel. C. quomo. & quand. iud. Et in his terminis procedunt allegata per Farina. locis suprà citatis, & ita distinguit Boss. per eundem Farinac. alleg. de indic. & consid. ant. tor. nu. 74. iuncto. n. 79. vbi de communi testatur.

Pro præcisa responsione habenda super circunstantijs substantialibus, & pertinentibus ad delictum modò sint tales, de quibus verisimile sit reum recordari, vt si interrogetur de facto proprio, de modico tempore, & de rebus, de quibus solent homines recordari, arbitrio iudicis, cõsiderata facti, & personarum qualitate, sine dubio
111 † reo non petenti non sunt dandæ copiæ indiciorum, nec termini ad faciendas defensiones. vt per Clar. in pract. crim. quæst. 45. num. 6. & Farinac. de indic. & tort. quæst. 37. nu. 184. Quinimò hoc casu etiam petentibus possũt denegari, pręsertim si sunt viles personæ iudicis arbitrio. vt per Boss. de tort. test. nu. 39. vers. non tamen semper. Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 25. nu. 9. & Farinac. de indic. & tor.

qu 29.nu.145.146.& 147.
112 Foro † ecclesiastico, de quo ab huius operis initio tractare cępi sunt quoq; in pluribus suppositi iudæi, de quibus per Innoc. in c. quod super. num. 3. & num. 5. de vot. & vot. redempt.

Ipsi enim pluries pœnis ecclesiasticis subijciuntur, & eorum causas in Vrbe regulariter vicarius papæ cognoscit, vt statuit Paul. papa iij. in literis Apostolicis, de quibus in Bull. Rom. c. 32. pag. 421. circa fi. & Iul. iij. in eod. Bull. c. 59. pag. 562.
113 Pluraque † sunt illis per Bullas Apostolicas prohibita. Nutrices seu ancillas, aut alios vtriusq; sexus seruientes christianos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutriri facere, seu domi-
114 nicis, † vel alijs de præcepto ecclesiæ festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo grauare, aut contractus fictos, vel
115 simulatos celebrare, seu † cum ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familiaritatem, seu conuersationem habere nullatenus possunt. Et est ratio, quia iudæi, & hæretici sunt christianis inimici, & odiosi ratione sectę, Bar. in l. cum mulier. n. 9. ff solut. matr. & facit optimè tex. in c. iudæi, de iud. & sarrac. Et parimodo, saracenis cum christianis est prohibita conuersatio. eod. c. iudæi vbi etiam. gl. de iud. Mi-
116 nusque † in libris rationum & computorum, quæ iudæi cum christianis pro tempore habebunt, alijs quàm latinis literis, & alio, quàm vulgari italico sermone vti possunt: & si vtantur libri huiusmodi contra christianos nullam fidem faciunt, eis enim fides adhiberi non debet, vt inquit Bar. in dicta. l. cum mu-
117 lier. in fin. ff. sol. matr. † Mercaturam autem frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum vsui humano necessariarum facere nequeunt, ut in literis Pauli papæ iiij. de quibus in Bull. c. 5. §. Nutrices quoque. pag. 575.
118 Medici quoque hebræi † & alij infideles, ad Christianorum ægrotantium, & infirmorum curam uocari, seu admitti minimè possunt. Quinimò uniuersis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, & episcopis, alijsque locorum ordinarijs, & quibusuis parochis, alijsuè animarum curam habentibus, & exercentibus præcipitur, & mandatur, quatenus in ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus hebræi, & alij infideles moram trahunt, prohibitionem huiusmodi annis sin-
119 gulis publicandam curent. † Si quis autem post publicationem, etiam quomodolibet exemptus, ac cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existens, cōtra prædicta facere ausus fuerit, sacramēta ecclesiastica illi nullatenus sunt

mini-

ministranda, nec etiam à regularibus exemptis; & sic decedens, ecclesiastica carere debet sepultura, pęnis contra non parentes inflictis, & comminatis, de quibus in const. Greg. papæ xiij. de qua in Bull. Rom. c.71. pag.1303.

Tenentur prętereà iudęi tam
120 masculi, quàm fœminæ † signum patens, ità ut nullo modo celari, aut abscondi possit glau-
121 ci coloris palàm deferre; † nec super signi huiusmodi delatione prætextu cuiusuis gradus, præęminentiæ, seu tolerantię excusari ualent, aut per sanctæ Romanæ ecclesię camerarium, uel cameræ Apostolicæ clericos, seu aliàs illi præsidentes personas, aut sedis Apostolicæ legatos, uel eorum uicelegatos quouis modo dispensari potest. ut in dicta constitutione Pauli iiij. c.5.§.& adhoc. pag. 575. Contrafacientes uerò grauibus pęnis sunt plectendi. ut in ead. constit.§. & sicirca. pag. 576.

122 Prętereà † statuta ciuitatum, terrarum, & locorum, in quibus pro tempore dicti hebræi habitauerint, fauorē Christianorum concernentia inuiolabiliter obseruare tenentur, ut in ead. constitut.§.& statuta.ead. pag.576.

123 † Et puniūtur in criminalibus iuxtà formā iuris, ac prouinciarum, ciuitatum, & locorum constitutionum. ut per constitutionem Iulij papæ iij. in eod. Bull. Ro.c.15.§.decernentes, pag. 515.

Et quoniam impia iudęorum
124 perfidia, † nequissima, impuraque scriptu thalmud semper amplexa fuit, in quo sunt blasphemiæ in Deum, & Christum eius, ac beatam Virginem manifestę, intricabiles fabulę, abusiones erroneæ, ac stultitię inauditæ, quas filios suos docent, ac in illis nutriunt, & à legis, & prophetarum doctrina reddunt ipsos penitus alienos, uerentes ne ueritate, quæ in eisdem lege, ac prophetis est intellecta, apertè de unigenito filio Dei uenturo in carnem testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter reuertantur. Innocentius papa iiij. libros eiusdem thal-
125 mudi † cum glosis desuper factis, igne cremari mandauit. vt testatur, idem. Innoc. in c. quod super. num.4. de vot.& vot. red. eisdemque hebræis nutrices, & ancillas christianas habere prohibuit, vt in literis, de quibus in eo. Bul. pa.5.c.1.& Clemēs papa viij. exēplo eiusdem Innocētij, papę iiij. & quāpluriū aliorū pontificum suorum prędecessorum, motus, omnibus, & quibuscunq; vniuersitatibus hebręorum, eorumque singulis, tàm in temporali sanctę Romanę ecclesię ditione, quàm etiam extra eam, vbi uis locorum, & in quibusuis christiani orbis partibus cōstitutis perpetuò prohibuit, nè

quosuis

quosuis libros, & codices impios thalmudicos sępè damnatos, vanissimos, & caballisticos, atque alios nefarios à prædecessoribus suis prohibitos, & cōdemnatos; necnon opera, commentaria, tractatus, volumina, & scripta quæcunque tàm lingua hebraica, quam quauis alia hactenus conscripta, aut versa, ędita, & impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu cōtinentes tacitè, vel expressè hæreses, vel errores contra sacras ueteris legis, & testamenti scripturas, necnon contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, sanctissimam Trinitatē, & Saluatorem N. D. IESVM CHRISTVM, eiusq; sanctam Christianam fidem, ac Beatissimam ipsius genitricem V. M. & Beatos angelos, patriarchas, prophetas, apostolos, aliosque Sanctos Dei, sanctissimam Crucem, Sacramenta nouæ legis, sacras imagines, & sanctam catholicam ecclesiam, & sedem Apostolicam, ac contra Christi fideles præsertim episcopos, sacerdotes, & alias ecclesiasticas personas, atq; etiam contra nuper ad eiusdem Christi fidem conuersos, ac neophitos, & aliàs contra religionem catholicam, uel in quibus etiam impudicæ, & obscenę narrationes memorantur, etiam sub prętextu, quòd expurgata fuerint, uel donec expurgentur, siuè quòd de nouo typis excussa fuerint, mutatis nominibus, uel etiam sub obtentu, seu tolerantia, aut permissione (ut prætendunt) secretarij, aut cuiusuis personæ sacri concilij Tridentini, aut indicis librorum prohibitorum, uel cuiusuis indulti Apostolici, aut licentiæ per sanctæ Romanæ ecclesię cardinales etiam legatos, aut camerarium, seu cameram Apostolicam, uel nuncios, etiam cum potestate legati de latere, aut locorum ordinarios, seu inquisitores hęreticę prauitatis forsan quomodolibet concessę, aut quouis alio quęsito colore legere, habere, uel retinere, emere, uel uendere, aut euulgare ullo modo audeant, uel præsumant.

126 Facultates, † permissiones, & tolerantias quascunque penitus, & omninò reuocando. Præcipiendo tam ipsis hebræis, quàm quibuscūq; typographis, bibliopolis, seu mercatoribus, & alijs quibuscunque Christi fi-

127 delibus † sub pęnis amissionis librorum, & publicationis omnium bonorum fisco eius principis, in cuius ditione libri reperti fuerint, applicandorum, ac alijs etiam grauioribus, & corporis afflictiuis arbitrio diœcesani, ac etiam inquisitoris statuendis, ac moderandis; necnon, quò ad Christianos etiam excommunicationis maioris latæ sententiæ, per vnumquemque contra-

contrafacientem eo ipso incurrendæ: ne huiusmodi libros, & alia scripta superius prohibita, vt præfertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere, seu imprimere, describere, vel exemplare, aduehere, emere, vendere, donare, commutare, aut aliàs quomodolibet distrahere, vel alienare præsumant. S. R. E. cardinalibus aduersus hæreticã
128 prauitatem † in toto terrarum orbe generalibus inquisitorib', patriarchisque, primatibus, archiepiscopis, episcopis, cęterisq; locorum ordinarijs, & inquisitoribus quibuscunque eiusdem hæreticę prauitatis in quibusuis regnis, prouincijs, & ciuitatibus pro tempore existentibus, Apostolica auctoritate mandauit, quatenus sic prohibitos libros, & scripta diligentissimè perquirant: & contra eos qui super retentione huiusmodi culpabiles reperirent, ad prædictarum, & aliarum etiam grauiorum corũ arbitrio pœnarum executionem procederent, vt in literis Apostolicis pridie Cal. Martij. anno 1592. expeditis, & de more publicatis.

129 Quamplures Romani pontifices pro tempore existentes maximè etiam inuigilarunt, vt voracitates, ac flagitia hebręorum in vsuris præsertim extorquendis omni vi, & via cohiberentur, quibus licèt mansuetudo christianæ pietatis aliquãdo dignis de causis per summos pontifices denegata non fuerit, nihilominus contra piam eorundẽ mentem, & intentionem indultis prauè abutentes, eò tandem sunt progressi, vt aduersus diuinas, naturales, humanasq; leges magnis, & grauibus pecuniarum vsuris, quas præsertim à pauperibus, & egenis exigunt, monopolijs illicitis, & fęneratícijs pactis, fraudibus, dolis in contrahendo, ac fallacijs plurimos ciues, & incolas ditionis temporalis ecclesiasticæ, vbi commorãtur miserè exhauserint, circumuenerint, bonis spoliauerint, ac tenuis potissimum fortunæ homines, præsertim rusticos, & simplices, non solùm ad extremam inopiam, & mendicitatem, sed propemodum in seruitutem re-
130 degerint. Multa præterea, † & quidem grauiora scelera, & flagitia, & ipsi commiserint, & perdito cuiq; ac nequissimo in facinoribus patrandis suam libentissimè operam, & quamcunque potuerunt opem præstiterint. Quapropter Clemens papa viij. prædecessorum suorum vestigijs inhęrendo, primùm quidem constitutiones Pauli, & Pij, eorundemq. literas innouauit, illisq; perpetuæ inuiolabilis, & inconcussæ firmitatis robur adiecit, literasq; Pij papæ iiij. & Sixti V. quatenus eorundem literarũ Pauli iiij. & Pij V. aduersantur, reuocauit, cassauit, abo-

leuit,

nuptias, & vtriq; alimenta secundum facultatem patrimonij praestare. per text. in l. cognominus. vbi etiam Salic. C. de haeret. manich. glos. in l. neque mater pro filia. C. de iure dot. & ibi Bald. num. 2. Quinimo, quia donatio propter nuptias non est hodie communiter in vsu, loco
16 eiusdem donationis iudaeus pater tenetur dare filio effecto christiano legitimam, quae illius loco succedit, pro qua facit text. in cap. iudaei de iud. & sarac. & deducta per Franc. Aret. in repert. in vers. iudaei filius. in fin.

Et quod iudaeorum filijfamilias, & in patria potestate constituti legitima, & quacunque alia portione bonorum paternalium, aut maternorum eis de iure, seu successione bonorum eis alias debitorum per eorum parentes fraudari, aut priuari non possint, neque debeant, sed eis integre, etiamsi contra voluntatem parentum suorum ad fidem conuersi fuerint, etiam eorum parentibus viuentibus, debeantur; statuit Paul. iij. in constitutione motu proprio edicta, de qua in Bull. Rom. c. 29. post princ.

DE SORTILEGIIS.
Cap. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium quid sit.*
2 *Sortilegorum professio est duplex, tacita, & expressa.*
3 *Professio tacita sortilegorũ quę sit. Professio expressa sortilegorum quę sit.*
4 *Professio expressa duplex, solemnis publica, & priuata.*
5 *Professio solemnis, & publica sortilegorum quę sit.*
6 *Expressam professionem dęmonibus facientes quem cultum illis exhibeant.*
7 *Professio priuata quomodo dæmoni fiat.*
8 *Latriæ honorẽ dæmonibus exhibentes quando vti hæretici sint habendi.*
9 *Sortilegia quę hęresim manifestè sapiunt, quomodo cognoscantur.*
10 *Idolatriam, & hęresim manifestam quæ sortilegia sapiant, & quæ non.*
11 *Striges à sancta ecclesia Dei sunt expellendæ.*
12 *Striges effectualiter de loco ad locũ corporaliter deferri possunt.*
13 *Striges corporaliter motu locali de loco, ad locum deferri pluribus comprobatur exemplis.*
14 *Exemplum secundum d. lationis corporis*

corporis de loco ad locum de quadam virgine.

15 *Exemplum tertiũ de anno 1524 de quadam muliere.*

16 *Exemplum quartum in regno Franciæ de quodam rustico.*

17 *Exemplum quintum de quadam muliere Lugdunense.*

18 *Exemplũ sextum de quodã nobili Gallo, & eius molendinario.*

19 *Sortilegiorum causæ ad forum ecclesiasticum spectant.*

Sortilegorum non hæreticalium pœna est arbitraria ibidem.

20 *Astrologorum causæ ad forum ecclesiasticum spectant.*

21 *Libri à Sixto V. prohibiti qui.*

22 *Inquisitores de sortilegijs, & superstitionibus cognoscere possunt.*

23 *Episcopi liberè de sortilegijs, & superstitionibus cognoscere possunt.*

24 *Diuinatio est prima species sortilegij.*

25 *Diuinationum species sunt quatuor.*

26 *Sortilegia per personas tacitæ dæmonis professionis pluribus modis fiunt.*

27 *Sortilegia ad amorem, fiunt in corpore, & extra corpus.*

28 *Sortilegia extra corpus, quomodo fiant.*

29 *Maleficia à quibus destrui valeant.*

30 *Maleficiati difficiliùs curantur, quàm energumeni.*

31 *Maleficia maleficys curare non licet.*

32 *Mala non sunt facienda, vt eueniant bona.*

33 *Maleficiorum curatio à deo est impetranda, qui omnia potest.*

34 *Maleficia licitis orationibus curantur.*

PLura sunt genera criminũ, de quibus proximè egimus, & inter alia obiter de sortilegio verba fecim⁹, quod cum grauissimum sit crimen, ac pluribus, varijsq; modis committatur, de eò iuxta illius grauitatem particulariter est agendum.

1 Sortilegiũ † est superstitio quædam illusoria, & summè noxia, qua regulariter vtitur homo dæmonis ministerio. c. qui sine salvatore. 26. quæst. 2. c. 1. ead. q. 5. cap. 1. & 2. de sortileg. & Gril. in tract. de sortileg. nu. 1. & nu. 5. & professionem etiam plures cum dæmone faciunt.

2 Professio † autem sortilegiorum est duplex, tacita, & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

3 Tacita † est promissio quædam, quam quis facit alicui sortilego magistro, hanc professionem nomine dæmonis recipienti de obseruando, quæ sibi mandauerit, sub promissione, quòd grandia faciet, & mirabilia, futura in vna sua cognoscet, dummodò fidem catholicã abijciat, & omnia ecclesiastica sacramenta conculcet, & quòd totis eius uiribus adhe-

adherebit cultui, & obedientiæ sui magistri, & illum tanquam verum principem adorabit, cultum verę adorationis sub idolorum forma sibi præstando, & cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine, & deuotione conficiet, Gril. de sortileg. lib. 2. c. 3. nu. 2. & 3. & facit. text. in c. nec mirum. §. nidromantici. vers. ad hæc omnia. 26. qu. 5. & summ. confess. de sortileg. quęs. 3. & 6.

4 Expressa † professio illa est, quæ fit expressè cum proprio dæmone, aut solemniter, & publicè, aut priuatè; solemnis, &

5 publica est illa, † quæ fit cum dæmone, dum publicè residet in solio maiestatis, more principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strygum, & maleficorum necromanticorum cuiuscunque generis professorum, certis nocturnis horis, locis, & temporibus dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit illa professio. Qui

6 † autem expressam professionē cum ipso dęmone fecerunt, eidē etiam reddunt expressum adorationis cultum per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinum cultum, cum paramentis, luminaribus, thurificatione ac precibus quibusdam, & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis illum non secus ferè colunt, & adorant, quàm nos verū creatorem. c. contra idolorum. 26. q. 5. glos. in c. accusatus §. sanè in verb. saperent, de hæret. in 6. Gril. ead. quæst. 3. num. 4. & 5.

† per quę honor latriæ dæmonibus exhibetur. Direct. inquisit. q. 43. nu. 1. quæ latria est cultus, & seruitus, quę soli deo debetur. gloss. in clem. vnic. in verb. seipsum. de reliq. & vener. sanct. glos. in c. venerabiles. de consec. dist. 3. S. Thom. 2. 2. q. 84. artic. 1. ad. 1. arg. & Graff decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 2. nu. 1. Priuata autem

7 professio † est illa, quæ fit priuatè ipsi dæmoni solum, absq; illa vniuersali sortilegorum congregatione multitudine, vt per eundem Gril. d. q. 3. lib. 2. & Farina. in pract. crim. c. 20. nu. 77. apud quem plura de sortileg. videri possunt.

8 Dæmonibus † honorē latriæ exhibentes, seu eorum nomina inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis nefarijs orationibus miscēdo, mediatores in illis orationibus à deo exaudiendis ponendo, cereos accendendo, & Deum per eorū nomina, vel merita obsecrando, non vt sortilegi, sed vt hęretici iudicio ecclesię sunt habendi, vt in eod. Direct. inquisit. qu. 43. nu. 10. & 11. Et regulariter om-

9 nia † illa sortilegia sapiunt hęresim manifestam, quæ cum aliquo dicto, uel facto hęreticali exercentur, vt si quis in sortilegio amatorio deū, aut ecclesia-

stica sacramenta abnegaret, aut in eodem sortilegio ecclesiæ sacramenta admisceret, Sapiunt etiam heresim manifestam illa sortilegia, & diuinationes, seu maleficia, in quibus admiscentur sacramentalia, ut aqua, uel cera benedicta, & his similia, siue verba, & euangelium, symbolum fidei, pater noster, aue Maria, aut psalmus aliquis Dauidicus, seu verba sacrę scripturę, aut alię sanctę orationes quibus fit sortilegiū qualificatum. Et generaliter omnia crimina, quę natura sua prę se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptizare imagines, uel animalia irrationalia, puerum rebaptizare, preces nefarias dę-
10 monibus fundere, † aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia, quę prę se ferunt idolatriam, manifestam hęresim sapiunt, quamuis nullum factum per se sit hęresis. Syluest. in sum. in uerb. hęresis. 2. num 4. Alfons. Cast. lib. 1. c. 15. circ. fin. de iust. hęretic punit. & Simanc. de cathol. instit. tit. 30. nu. 15. Direct. inquisit. par. 2. c. 42. n. 2. 3. 4. & 5. & ibi Pegn. com. 67. ver. primum ergo. vsque ad uers. quantum ad secundum.

Illa enim sortilegia † non dicuntur hęresim manifestè sapere, in quibus dęmon inuocatur, ad faciendum, seu cognoscendū ea, quę ipse facere, & cognoscere potest diuina virtute non reprimente, pro ut homines, ad peccata, & libidines tentare, naturalium, & superiorum virtutes cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandum, & atrocia veneficia ad causandum diuersas infirmitates confici possunt, vt per D. Thom. in 2. 2. distinct. 96. quæst. 2. & in tract. qq. 1. par. q. 5. de mir. & eo. lib. q. 16. art. 7. de demon. Pręsentiaq; occulta, & pręterita scire, & sic furta iam facta reuelare, his casibus, & similibus, si dæmonis in sortilegijs imploratur auxilium, sortilegium non dicitur hęreticale, vt post D. Thom. abb. & plures alios pe ipsum citatos, tenet Farinac. in pract. crim. q. 20. nu. 80. & Clar. in §. hęresis. n. 23. Quæ procedunt nisi ratione comixtionis sacramentorum, sacramentalium, aut verborum aliter sit iudicandum, ex suprà allegatis, aut quòd talia patrantes essent de expressa dęmonis professione, quo casu omnia sortilegia, quę ab illis fiunt, respectu operantis, erunt hęreticalia, vt post plures alios per ipsum citatos. Farinac. ead. q. 20. n. 81. & 82.

11 Ideò striges † cum præcipuè expressam professionem, & solemnem dęmoni in vniuersalibus congregationibus faciant, expressum cultum adorationis dęmoni reddendo, precesq; fundendo, & illis sacrificando in eorum sortilegio sunt violenter

suspectæ

suspectæ de hæresi, & omnes extra gremium ecclesiæ, & à communione fidelium penitus alienę. Subuersæ enim sunt, & à diabolo captiuæ tenentur personę, quæ relicto suo Creatore diaboli suffragia quærunt, & ideò sancta ecclesia à tali peste mundari debet. c. qui sine saluatore. 26. qu. 2. c. episcopi in princ. ead. q. 5. & Gril. lib. 2. de
12 sortil. q. 7. nu. 4. † Quapropter à dęmonibus effectualiter deferri possunt de loco ad locum motu locali uerè, & corporaliter, Deo tamen permittente, & non aliter, & hæc est communis sententia theologorum, de qua post S. Bonau. in 3. sent. dist. 19. q. 3. S. August. in lib. 10. & 21. de ciuit. Dei. S. Tho. in sum. 2. 2. q. 95. art. 5. in tit. de superst. & in dicto tract. 99. primæ part. qu. 8. in tit. de mira. & q. 16. art. 5. & 6. in tit. de dęmo. & alios, quos citat, testatur. Gril. lib. 2. de sortil. d. q. 7. num. 3. Alphons. Castr. de iust. hæret. punit lib. 1. c. 16. & Peng. in direct. inqu. par. 2. com. 68. vers. sed à maligno; Et licèt huic communi opinioni videatur repugnare tex. in d. c. episcopi. 26. qu. 5. vbi habetur, quòd quædam sceleratæ mulieres retro post satanam conuersæ dæmonum illusionibus, & phātasmatibus, tàm grauiter seductæ sunt, vt credant, & profiteātur se cum Diana dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia in tempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Et in §. si quidem ipse satanas. habetur, quòd dæmon vbi primùm mentem cuiuscunque mulieris repererit, & illam per infidelitatem subiugauerit, illico transformat se in diuersarū species personarum, & mentem, quam captiuatam tenet in somnis deludens per quęque deuia deducit, & cùm solus spiritus hæc patitur, infidelis hæc non in spiritu siuè anima, sed in corpore euenire opinatur. Et deinde, quis enim in somnis, & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiēdo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis verò tàm stultus, & hæbes sit, qui hęc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore fieri arbitretur?

Vnde hoc tex. freti quàmplures doctores tenuerunt, quòd non deferūntur in corpore, sed duntaxat deluduntur in spiritu, vt refert Gril. ea. q. 7. in princ. & tenet Franc. Ponzonib. in tract. de lam. num. 45. & plurib. seq. Communis tamen opinio, quòd deferantur, est vera, & contrarium sentientibus, pluribus rationibus respondet Gril. ea. q. 7. nu. 28.

num.28. quem post alios per ipsum citatos sequitur Peng. eod. com.68. vers. tertiò eadem. Et quòd dæmones Deo permittente possint hominem deferre verè, & corporaliter de loco ad locum motu locali, plurimis exemplis relatis tàm per eundem Gril. quàm alios graues doctores. infrà demonstrabitur.

13 Primò † enim circa annum 1500. in agro Sabinensi propè Romam, quidam rusticus habẽs vxorem de expressa dæmonis professione, de qua suspicabatur pluries ipsam interrogauit, an esset dictæ professionis, quòd semper audacissimè negauerat. Vnde statuens maritus scire vellе, an noctis tempore dicta mulier, quæ semper volebat post ipsum ire dormitum extra domũ exiret, noctè quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata tenebatur ire ad ludum, maritus in lecto iacens finxit se graui somno sepultum; quod cernens mulier, quæ nondũ dormiendi causa iacuerat retrocessit statim, & pedetẽtim, suspẽso gradu, ac summis pedibus ibat. At maritus diligenter, & cautè singula obseruando, quæ vxor ipsa faciebat, vidit ipsam accedentem ad quendam angulum domus, vbi eleuata quadam cista deprompsit ollulam quãdam, quæ suberat: & inde exutis vestibus quodam medicamine in dicta ollula existente apud ignem calefacto se totã cępit inungere: posteà ollulam præfatam ad pristinum eius locum reposuit, & statim conspicit illam velociter exeuntem de domo, ac si pedibus terram non tangeret. Quo facto assurgens maritus accessit ad ostium, quod optimè inuenit, etiã cum pessulo interius clausum: deinde accessit ad angulum, & reperta ollula illam accepit, & alibi abscondit, & reuersus in lecto vsque manè dormiuit. Die sequenti maritus vxorem interrogauit, quo nam profecta fuerit nocte præcedenti; quando ex domo recessit, quæ fortiter negare cępit. Quapropter maritus sumpto baculo, vt verum exculperet, cœpit illam acriter pulsare, & ipsa adhuc indurato corde sistebat, vsque quò maritus sumpta ollula, illique ostensa dixit, videas, an nouerim scelera tua? Et tunc ita conuicta fassa fuit errorem suum, suppliciter veniam ab ipso implorandò, qui promisit ei indulgere, dummodo vna nocte ipsum ad congregationem secum adduceret, quem adducere promisit, eidem narrando voluptates, illecebras: & gaudia immensa, quę inde assumebãt, & de amenitate, & delectatione ludorum magnificentia chorearum, opulentia conuiuiorum, principis illius liberalitate, & de vltimi effectus dulcedine, cuncta narrauit, promittens illum ad congrega-

gregationem adducere: & impetrata prius licentia à Satana de adducendo maritum ad ipsam congregationem, adueniente hora, adhibitis vnctionibus, quilibet ipsorum super vno hyrco equitando velocissimè peruenerunt ad locum congregationis, præmonito tamen prius viro, ne in itinere eundo, redeundo, aut in loco cógregationis signo crucis se muniret, aut illius nomen nec Dei, vel IESV CHRISTI quouis modo commemoraret, maximè in laudando, vel adorando, quod facere promisit, in quo loco sistentes, vxor dimisit maritum ad partem, donec reuerteretur à præstanda obediētia satanæ, prout vnusquisque aliorum, qui ibi aderant in maximo numero virorum, ac mulierum præstiterunt; Qua obedientia finita, factis inde choreis, ac tripudijs, cum maxima instrumentorum dulcedine, & strepidantium numerositate, ordine quodam retrogado contra morem, naturam, & ordinem chorearum, quibus nos vtimur, illisque peractis, & mensis copiosissimè, & lautissimè præparatis, deficiente sale, pro insipidis epulis condiendis, maritus ter quaterque maxima cum instantia sal petijt, quo tandem delato, maritus ipse præ gaudio dixit, *Hor laudato sia Dio, pure venne questo Sale*, quibus verbis prolatis, & audito nomine Dei laudato, vnico momento luminaria, quę multa erant, mēsę, & hominum, ac mulierum multitudo, cunctaq; ibi existētia euanuere: marito solo, ac nudo in loco ipso, & medio tenebrarum sub frigidissima nuce Beneuentana relicto, qui sole orto, videns pastores greges pascentes in locis vicinis, ab ipsis petijt quænam regio illa dicebatur, cui respōsum fuit esse regionem Beneuentanam, distantem à patria ipsius viri spacio centū milliariorum, & quia nudus, & sine pecunijs erat, in maximo vitæ discrimine versabatur. Quare coactus fuit statim ostiatim mēdicare, adeò quod amore Dei fuit illi data quædam detrita vestis, qua verenda cooperuit, & spacio octo dierum ad patriā macilentus, & deformis se recepit: vbi ad curiam principis loci querelam detulit, ità quòd formato processu vxor cum pluribus alijs mulieribus fuerunt ardentissimis flammis combustæ.

14 Secundum † exemplum circa annum 1520. quædam iuuenis ætatis annorum 16. & virgo, eiusdem Sabinen. diœcesis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam malefica stryge seducta, & ad ludum adducta, postquam ad locum congregationis fuit uidens tam maximam mulierum uirorumque multitudinem, & satanam tam superbè sedentem uehemēter obstupuit,

& præmonitionis oblita ne signo crucis se muniret, aut nomẽ Domini inuocaret, ob rerum magnificentiam, & maximum stuporem, quo appræhensa erat, se signo crucis muniuit, *dicendo Giesu benedetto, che cosa è questa?* quibus, uerbis prolatis cuncta euanuere, sola illa misera, & nuda inter maximas tenebras dimissa, quæ à quodam sene reperta ad parentes adducta fuit, illisque restituta, quæ monialis effecta castissimè uixit, & stryga, quæ curiæ fuerat denunciata, combusta fuit.

15 Tertium † de anno 1524. quædam mulier Lucretia nomine ex eisdem partibus oriunda, dum deferretur à dæmone suo, reuertendo à ludis præfatis, in itinere antequam peruenirent ad domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ audiuit campanę pulsationem de mane pro Aue Maria, vnde dęmõ coactus fuit illam deponere, & discedere, (dęmon enim striges à congregatione deferendo, ex matutino campanæ signo, quod ad sacratissimam Virginem salutãdam datur, virtute sua destituitur ideo illas deponit statim in loco, in quo campana pro huiusmodi sacra salutatione auditur) quam sic illico depositam in quodam agro dimisit; quã quidam iuuenis illius oppidi mane in aurora casu transeundo nomine proprio ab ipsa vocatus, prima facie aliquantulum timuit, postea ad eam accessit, à qua rogatus, vt illi auxilium præberet: & facti veritate narrata, muneribusq; promissis, dummodo illi auxilium præstaret, vt ad domũ viri se recipere posset, ne cuipiã factum reuelaret, sed taceret, ab eodem vestibus allatis adiuta fuit, eamque ad mariti ędes vsq; tàm cautè fuit comitatus, vt nemo factum illud aduerteret, donisq; ab eadem acceptis rem aliquot menses tacuit, sed deinde vni socio, postea idem alteri communicauit, ita quod paulatim res curię innotuit, & formato processu, ac iuuene examinato, qui in eius faciem prædicta sustinuit, tandem ore proprio confessa, igne cremata fuit, vt per Gril. eod. c. 7. à nume. 25. vsque ad nu. 28.

16 Quartum † in regno Francię, quidam rusticus nouit qualiter eius mulier nocturno tempore recedebat à domo, sub diuersis coloribus, quandoq; enim dicebat accessisse ad vicinarum domos, auxilium præstando in lauandis pannis, & lixiuio faciendo, aliquando pro negotijs propriæ domus, & quandoque alijs confictis de causis, quas maritus tacitè animaduertens tandem ipsam reprobauit de mendacio; quapropter dubitans illam cum amatoribus consuetudinem habere, minis etiam de illam occidendo, nisi veritatem

fateretur,

fateretur, secum egit, quæ timore perterrita ab eodem loco Loches nuncupato in agro de Bordeos se ire consueuisse, respondit; & oblato eidem de eodem adducendo si vellet, ambobus simul more solito vnctis, & aliquibus verbis prolatis, fuerunt ambo à dæmone in planū de Bordeos nuncupatū transportati, vbi quamplures sortilegos & sortilegas sibi penitus incognitas; & dæmones horrendæ formæ humanæ adesse reperijt: quapropter rusticus horrore correptus, inquit, *Deus meus, vbi sumus nos?* quo dicto, statim omnia euanuerunt, ipso solo nudo relicto, qui vsque ad lucem per agrum errando ambulauit; donec mane à transeuntibus fuit illi via redeundi Loches ostensa, & domum reuersus factum denunciauit, & muliere capta & examinata, confessa fuit.

17 Quintò † quædam mulier Lugdunēsis quadam nocte cum amasio in lecto iacens, à lecto surgens, & candela accensa, accepto quodam vase se vnxit, & quibusdam verbis prolatis euanuit. Quod videns amasius capta candela, perquisita muliere, & non reperta, capto eodem vase, & se eodem modo inuncto, statim & ipse in agro Lorenæ cum societate strygum translatus fuit, vbi timore tactus nomē domini in eius auxilium inuocauit, quo prolato tota strygum caterua euolauit, & ipse solus nudus in agro permansit; & adueniente luce Lugdunum redijt, & facta curiæ denunciatione, & stryge examinata, delictum confessa, igni condemnata fuit.

18 Sextò † quidam Gallus nobilis à quodam suo molendinario seductus, & curiositate motus accessit ad congregationem strygum, in qua timidus, & tremens factus, dęmon alta voce clamauit, quis timet hic? & nobilis quærens se à congregatione leuare, tota congregatio euanuit: eo solo excepto, qui postquàm in patriam propè Melum se recepit animo sortilegum denunciandi, ipse præmonitus aufugit, & de his testatur quidam scribens natione Gallus, qui pluribus processibus contra stryges condemnatas interfuit, & satis est de forma contra ipsas procedendi peritus, & de corporea magorum translatione pluribus agit Malle.malefic.Spreng. par.2. qu.1. c.3. & Alphons. de Castr.in tract.de iust. hęret. punit.lib.1.c.16.

19 Sortilegiorum † causæ eo modo, quo causæ hæreticorum, tàm in procedendo, quàm diffiniendo spectant ad forum episcoporum, & inquisitorum, quando sapiunt hæresim; & tunc eadem pœna, qua cæteri de hæresi suspecti sunt condemnandi. Sed quando non sapiunt hæresim,

& est dubium, an aliqua admixta hæresim sapiant; vt si qui ad orientem se conuertant, aliqua verba inusitata, & non intelligibilia proferant, vel similia: tunc videtur, quòd de his inquisitores se intromittere non possint, sed debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, c. accusatus. §. sanè, & ibi glo. in verb. manifestè. archid. Io. And. & Io. Monach. de hæret. in 6.

Pœna † autem sortilegorum non hæreticalium est tàm de iure ciuili quàm canonico arbitraria, abb in c. 2. nu. 4. de sortileg. & post Gril. & alios Farin. in prax. crim. q. 20. n. 84. 89. & 94. Sed quando constat hęresim sapere, si amplius dubitetur, an hæresim sapiant, tunc ipsi hoc cognoscere possunt, & iudicare ac pronunciare se iudices, abb. in c. 1. nu. 4. in fin. de sortil. Carrer. in tract. de hęret. num. 24. glo. & DD. in d. c. accusatus §. sanè per Beng. allegati in direct. inquisit. com. 67. in fin. Et hæc distinctio, quòd inquisitores de sortilegijs non sapientibus hæresim cognoscere non possint, procedit, & habet locum de iure communi, quod fuit correctũ per Sixtum V. qui sua perpetuò valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit, & man-
20 dauit, † vt tàm contra astrologos, mathematicos, & alios quoscunque iudiciariæ astrologiæ artem, præterquàm circa agriculturam, nauigationem, & rẽ medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus aut rationibus, & ex humana voluntate pẽdentibus aliquid euenturum affirmare asserant, aut protestantur; quàm cõtra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes siuè scientias exercent, profitentur, docẽt, aut discunt; quiuè huiusmodi diuinationes, sortilegia, superstitiones, ueneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera & delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis quomodolibet, se intromittunt: cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tàm episcopi, & prælati superiores, ac alij ordinarij locorũ, quàm inquisitores hęreticę prauitatis, vbique gentium deputati; etiamsi in plerisq; ex his casibus anteà non procedebant, cognoscere ualeant.

21 Prohibuitq; † omnes, & singulos libros, opera, & tractatus iudiciariæ astrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, artis magicæ, aut in quibus sortilegia, ueneficia, auguria, auspicia, execrabiles incãtationes, ac superstitiones continentur, quos ordinarijs locorum uel inquisitoribus uoluit

consi-

consignari, & contra scięter legentes, aut retinentes libros, seu scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem inquisitores procedi posse decreuit. ut in dicta const. sub dat. Romæ anno 1585. ubi latius de sortilegiorum, incantationum, & diuinationum uidere licèt. in pecul. suo Bullario. par. 2. fol. mihi 52.

22 Dictę constitutionis † uigore possunt inquisitores cognoscere de sortilegijs, non tamen priuatiuè quo ad episcopos; imò causas superstitionum, incantationum, ueneficiorum, & blasphemiarum, & cōtra eos, apud quos reperiuntur libri prohibiti, episcopi cognoscere, & nisi sapiant manifestè hæresim, absq; inquisitorum interuentu illas possunt decidere, diffinire, & terminare; per tex. in d. c. accusatus. de hæret. in 6. abb. in d. c. 1 num. 4. uers. & aduertè. de sortil. & Eymer. in Direct. inquisit. q. 42. n. 2. & ità censuit sacra generalis cōgre. S. Rom. & uniuersalis inquisitionis. sub die 21. Decembris. anni 1602.

23 Quamuis † enim per dictam const. Sixti Papę V. fuerit inquisitoribus attributa iurisdictio cognoscendi de causis sortilegiorum, superstitionum, ueneficiorum, & incantationum, etiam quòd aliàs de præmissis non cognoscerent, ut sup. nu. 20. non tamen fuit ordinarijs restricta facultas, quin liberè in causis huiusmodi, ut prius, dummodò non hæresim manifestè redoleant, procedere possint, cum id ex iuris communis dispositione illis sit attributum, ex deductis per abb. eo. n 4. & Clar. in pract. crim. §. hæresis. nu. 23.

24 Diuinatio † est prima species sortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quā plures homines incidunt, vt per Gril. eod. tract. de sortileg. cap. 2. nu-
25 me. 5. Et quatuor sunt † species diuinationū, sicut quatuor sunt elementa, quæ consistunt in hydromantia, pyromantia, geomātia, aëromantia. Et aliqui ex dæmonum professoribus vocantur incāta tores, quidā arioli, alij aruspices, aliqui augures, quidā phitonici, & mulieres, phitonissę, aliqui genethliaci, qdā salitores, et aliq magi, de qbus in c. igitur genus. 26. qu. 4. cap. nec mirum. ead. qu. 5. & Gril. in d. tract. de sortil. qu. 2. num. 7.

26 In sortilegijs, † quæ fiunt per personas tacitę dæmonis professionis, diuersa interueniunt instrumenta, & fiunt quandoque in aqua per hydromātiam: quādoq; in igne per pyromantiam: interdum in terra per geomantiam: aliquando vtuntur aëre, & ea faciunt per aëromantiam: quandoq; illa faciunt ex inspectione intestinorum auium, animalium, aut per eorum voces, garritum, occursum, & similia,

vt habetur in d. c. igitur genus, & c. nec mirum. Host. in sum. de sortil. §. 2. & Gril. q. 5. nu 2. eo. tit. & aliqui respiciũt in astrolabio, vt in c. 2. ex. eod. tit.

27 Alia est species † sortilegiorum, quæ fiũt ad amorem, aut in corpore, uel extra corpus: in corpore enim communiter fieri solent, per cibum, uel potum, vt l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad l. corn. de sica. l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pęn. l. eorũ. in prin. & l. multi. C. de malef. & mathem.

28 Extrà corpus † autem, id est, extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas, ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis eorundem animalium, vel piscium, aliarumq; similium rerum nostratium, illaque quandoq; consuunt in clamide personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, abscondũt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vir, aut mulier transituri sint. Apponũtur etiam imagines ceræ iuxta ignem ardẽtem cõpletis dæmoniacis sacrificijs, de quibus suprà, adhibitis nefarijs precibus, & turpibus verbis, vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore, talis viri feruenter ardeat, & vt plurimum, admixtis ecclesiarum sacramentis, sicut est hostia sacrata, vt per glos. in c. accusatus. §. sanè. de hęret. in 6. & alijs modis, ac rebus ad mixtis de quibus per Gril. eod. trac. de sortileg. quæst. 3. num. 11. & ferè per tot.

29 Maleficæ artes, † impedimenta, & infirmitates, (exceptis factis cum aliquibus nodis, vel solutionibus, quæ reperta nodis confractis, aut combinatione materiæ soluta de facto destruuntur, & soluuntur;) scientia humana destrui non solent: nisi per eiusdem artis magistros, vel qui sint diabolicę professionis benè instructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipsa absque ministerio, & suffragio dæmonis, tàm rebus ipsis, quàm verbis communiter inferi non solent in corporibus, pariter, nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium phisicorum, & chirurgicorum ars tota cõmuniter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa, & remouendum dæmonis opera, sed solum per eosdem, qui sub eadem professione morãtur, & qui maleficia ipsa facere solent, arte, & instructione dæmonis destrui, ac tolli possunt. S. Thom. in 2. 2. q. 95. ar. 6. & tenet Gril. eod. tract. de sortileg. q. 2 nu. 2. & 3.

30 Maleficiati † enim difficiliùs curantur, quàm energumeni, & à dæmone obsessi. Mal. malef. Spreng. part. 2. quęst. 2. c. 6. vers. expedit

expedit lectorem. Omissis tamē diuersitatibus opinionum, an licitum sit, nec nè maleficia tollere per alia maleficia, & opera superstitiosa, quas recenset quāplura exempla deducendo Mal. malef. d. par. 2. q. 2. secundę pat.
31 princip. † Non est licitum, vt magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo, & ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine, nec permittendum maleficia maleficijs repelli, aut dispensandum quocunq; casu, vt talibus licitè quis vti possit: vt determinatum fuit per almam facultatem theologicam Parisien. anno Domini 1398. art. 5. 6. & 7. relat. per Peng. in direct. inquisit. com. 68. circ. fin.
32 Nec † sunt facienda mala, vt eueniant bona, vt inquit Apostolus; & contra dictos articulos profitentes, iudicio inquisitorum hæreticę prauitatis subijciuntur, vt per eund. Peng. ibi in
33 fin. † Sed ad Deum est recurrendum, qui omnia nouit, & cuius oculis omnia subijciuntur. cap. fundamenta. § proinde. de elect. in 6. & Nauar. in relect. c. nouit. de iud. not. 1. nu. 1. tom. 2. & omnia potest, in cuius nomine dæmonia eijciuntur. Marc. c. vlt. Et licitis orationibus maleficia curantur, vt d. c. 6. per tot.
34 & flagel. dæmon. per tot. † Vbi de modo Deo auctore effugandi dęmones à corporibus obsessis, & quomodò exorcista se debeat præparare satis diffusè habetur, ad quæ remisisse sufficiat.

DE CRIMINE HAERESIS. Cap. XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *HAEresis quid sit.*
2 *Hæresis crimen est merè ecclesiasticum.*
3 *Hæreticus quis dicatur.*
4 *Imagines baptizare, & alia huiusmodi grauia delicta, an faciant hominem hæreticum.*
5 *Dæmonum inuocatio ad sciendum futura est hæresis vera.*
6 *Hæreticus, vt quis sit, quæ requirantur.*
7 *Pertinax quis dicatur.*
8 *Hæreticus pluribus de caussis quis efficitur.*
9 *Sedi Apostolicæ obedire contemnens plura scelera cōmittit.*
10 *Hæretic. alia verba iocosè proferens pœnis hæreticorum non subijcitur, potest tamen puniri.*

Episco-

11 *Episcopus, & inquisitor pari modo causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere possunt.*
Ordinarius edicta super libris prohibitis publicare potest.
Ordinarius libros, quos collegerit suspectos ad inquisitorem deferri, curare debet.
12 *Processus contra hæreticos quomodo sit formandus.*
13 *Hæresis criminis grauitas quomodo consideretur.*
14 *Hæresis suspicio est triplex, leuis, vehemens, & maxima, seu violenta.*
15 *Suspicio leuis iuxta qualitatem personarum est attendenda.*
16 *Purgatio canonica, etiam ab ignobilibus est recipienda.*
17 *Purgatio canonica quid sit.*
18 *Purgatio suspicionis hæresis quomodo fieri debeat.*
19 *Episcopi suspecti, quomodo canonicè purgentur.*
20 *Sacerdotes cum septem socijs, & diaconi cum tribus eiusdem ordinis canonicè purgantur.*
21 *Papa Leo se purgauit, licèt pontifex se purgare non teneatur.*
22 *Regina Sophia se de stupro purgauit.*
23 *Purgatio fit etiam per venerabilis sacramenti Eucharistiæ sumptionem.*
24 *Papa Adrianus à rege Lothario purgationem per venerabilis sacramenti sumptionem sucepit.*
25 *Papa Gregorius septimus sacramento Eucharistiæ se purgauit.*
26 *Purgatio canonica episcopis, & presbyteris est etiam per missarum celebrationem permissa.*
27 *Purgatio vulgaris est probibita.*
28 *Purgatio à suspicione hæresis quomodo fieri debeat.*
29 *Suspicio vehemens, seu maxima de hæresi qua dicatur.*
30 *Suspectus vehementer de hæresi in pluribus casibus quis haberi potest.*
31 *Inquisitionis officium directè, vel indirectè scienter impediens in vehementem hæresis suspicionem incidit.*
32 *Inquisitoris officium impedientibus auxilium præstantes sunt vehementer suspecti.*
33 *Instruentes citatos in causa hæresis de celanda veritate sunt vehementer suspecti.*
34 *Hæreticos scienter receptans, visitãs, aut associans, in vehementẽ suspicionem incidit.*
35 *Sacramento confessionis abutens vehementem suspicionem hæresis incurrit.*
36 *Vxorem secundam ducens scienter, prima viuente, est de hæresi vehementer suspectus.*
37 *Inquisitionis officialis ministros, aut testes sancti officij offendentes, aut scripturas rapientes de hæresi sunt vehementer suspecti.*
38 *Suspicio violenta, seu maxima pluribus casibus oritur.*
39 *Suspectus violenter est, citatus ad respondendum de fide, qui non comparuit, & excommunicatio-*

nicationem per annum sustinuit.

40 *Suspecti violenter sunt, qui relabuntur in hæresim, quam in genere, vel in specie abiurarunt.*

41 *Suspecti violenter sunt, qui post abiuratam hæresim cum hæreticis communicant, & alia faciunt, &c.*

42 *Abiuratio est solemnis hæresum detestatio cum assertione catholicæ veritatis.*

43 *Abiurationis vsus; quare fuit institutus.*

44 *Abiuratio est quadruplex de leui, de vehementi, de violenta, & de formali.*

45 *Hæretici non relapsi resipiscentes, ad misericordiam, & abiurationem sunt admittendi.*

46 *Hæreticus ab episcopo, vel inquisitore sine speciali facultate absolui non potest.*

47 *Suspectos de hæresi episcopus, & eius vicarius generalis quando absoluere possint.*

48 *Hæretici recusantes redire ad agendam condignam pœnitentiam, qua pœna sint plectendi.*

49 *Sacerdotes in hæresim incidentes qua pœna plectantur.*

50 *Collatio beneficij facta clerico hæretico, est ipso iure nulla.*

51 *Hæresis exceptio obstat clerico beneficio spoliato, ne restituatur.*

52 *Hæreticorum beneficia ipso iure vacant.*

53 *Hæreticus beneficiatus post commissum delictum renunciare non potest.*

54 *Hæretici ad ecclesiam redeuntes recuperant bona.*

55 *Hæreticorum clericorum bona quomodo distribuantur.*

56 *Clericus post abiurationem qua pœna sit plectendus.*

57 *Degradatio est duplex, verbalis, & actualis.*

58 *Hæretici relapsi qua pœna puniantur.*

59 *Hæretici, & schismatici cum diabolo, & angelis eius æterni ignis incendio participabunt.*

60 *Hæreticus vltra pœnam mortis alias pœnas incurrit.*

61 *Opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent.*

62 *Hæreticorum mos est bona multa docere, vt falsa facilius persuadeant.*

63 *Hæreticorum libros legentes, habentesue, quam pœnam incurrant.*

64 *Hæreticorum memoria damnatur, eorumque filij plura patiuntur.*

1 Hæresis est infidelitatis species pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt. S. Tho. 2. 2. q. 11. art. 1. Turrecrem. in sum. de eccl. lib. 4. par. 2. c. 1. quem refert Peng. qui alias diffinitiones adducit. in 2. part. direct. comment. 26. vers. ac hæ-

ac hæresis, & Couar. var.resol. li.3.c.1.n.2. Et quia sortilegia, de quibus supra, pluries hęresim sapiunt, nunc de crimine hæresis, & hęreticorum pęnis est tractandum.

2 Hæresis † crimen est merè ecclesiasticum, super quo iudex secularis, nec contra laicum cognoscere potest, nisi in sententię executione à iudice ecclesiastico latæ. c. vt inquisitionis §. prohibemus. de hęret. in 6. & ibi gl. fin. in c. cum secūdum leges. abb. in c. ad abolendam nu. 7. & 12. eo. tit. & Bursat. cons. 43. n. 23. & cons. 90. nu. 16. vbi de communi testatur, vol. 1.

3 † Vt autem quis sit hæreticus, est necessariū vt quandoq; fidem catholicam sit professus, & deinde in ijs, quę sunt fidei errauerit, vel etiā determinationem ecclesiæ, in concernentibus fidem, falsam putauerit. c. hæc est 24. q. 1. & Graff. decis. aur. c. 8. nu. 1. par. 1. lib. 2. Quia factum sine errore nūquā facit hominem hæreticum, vt fornicator, aut mech*, licèt agat contra præceptum Dei, non mechaberis, ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur me chari esse licitum.

4 Primum † imagines baptizare, puerum rebaptizare, dæmonibus thurificare eosque adorare, & consulere, eorum responsa suscipere, & corpus CHRISTI in luto conculcare, licèt omnia huiusmodi sint horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, non faciunt hominem hæreticū. S. Antonin. in 3. par. sum. tit. 12. c. 4. in pri. & latius c. 5. post. Petr. de Palud. 4. sent. dist. 13. S. Tho. in 1. sent. dist. 33. art. 5. in corp. Graff. eo. c. 8. nu. 2. & c. 18. n. 12. ea. par. 1. lib. 4. Et ideò sacerdos sortilegus, vel dans pocula amatoria cum inuocatione dęmonū vel celebrans hostia non consecrata, non dicitur hæreticus, Oldrad. in cons. 210. incip. regulariis habetur. & Felin. in rub. de hæret. num. 5. dummodò inuocatio auxilij dęmonis sit ad prętrita, vel ad tentandas mulieres, in quo quis ea vtitur ad tentādum, quod est officium suum, licèt sit graue peccatum, grauique pęnitentia in foro pęnitentiali, & in foro contentioso grauissima pœna dignum, & non careat suspicione hæresis. Et dummodò inuocatio fiat imperatiuè, secus si deprecatiuè: quia hoc casu esset hęresis, vt per Oldrad. dicto cons. 210. nu. 3.

5 Sed inuocatio dęmonum † ad sciendum futura est hæresis vera, quia attribuitur creaturæ, quod est creatoris, iuxtà illud dicite mihi futura, & dicā quia dij estis, Esai. c. 41. Felin. eo. n. 5. & abb. in c. 1. num. 4. de sortil.

6 Vt autem † quis sit hęreticus non sufficit solùm error in intellectu, sed oportet, vt sit pertinax. Adeò quòd non omnis error est hæresis, sed qui cum errore habet

bet adiunctam pertinaciam, quoniam, vt inquit. August. qui in ecclesia dei morbidum aliquod, prauumque sapiunt, si correpti, vt sanum rectumq; sapiāt, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere pertinaciter persistunt, hæretici sunt. c. dixit. c. qui in ecclesia 24. q. 3. cle. vni. §. porrò. de sum. Trinit. glo. in c. inter nonnullos. in vers. pertinaciter. de verb. signif. in extrau. Io. xxij. & S. Tho. 2. 2. qu. 11. art. 2.

7 Pertinax est, † qui contra prohibitionem superioris quasi ex contemptu scienter, vel studiosè, talia affirmat, vel defendit, c. excellentissimus. 11. q. 3. c. fin. ex. de. pœn. c. 2. & c. fin. in fin.

8 de cler. excom. ministr. † Et hæreticus est primò qui animositate, vel ausu incorrigibili sententiam suam quamuis falsam atq; peruersam contra fidem asserit, & defendit, cap. dixit apostolus. iunct. glo. in vers. & secundum, 24. qu. 3.

Secundò, qui falsas opiniones contra CHRISTI fidem gignit, vel sequitur. S. August. relat. in c. hæreticus. ead. q. 3. & directr. inquisit. super. c. firmissimè, ver. item qui confingit, de hęret. par. 2.

Tertiò, qui errat in Eucharistiæ preciosissimo Sacramento, videlicet, in transubstātiatione, per quod anima christiani vnitur Deo, seu alijs substantialibus, vt c. ad abolendam. ext. de hæret. conc. Trid. decr. de transubsta. c. 4. sess. 13. & can. 2. cum alijs pluribus de sacr. Eucharist. eadem. sess. 13.

Quartò, errans tàm in fide, quàm circa Sacramenta ecclesię d. c. ad abolendam, & ibi abb. num. 2. & Felin. num. 1. de hęret. & conc. Trid. in decret. de sacr. sess. 7. & de sacr. matr. sess. 24. & Graff. decis. aur. cap. 18. num. 15. par. 1. lib. 4.

9 Quintò, qui animo superbiēti dispositionem sedis Apostolicæ seruare, & ei obedire contemnit; quia peccatum ariolandi est non obedire; & scelus idolatrię, nō acquiescere; vitium paganitatis, sedi Apostolicæ parere nolle. c. si qui sunt 81. dist. c. sciendū 8. qu. 1. & Host. in sum. de hęret.

10 nu. 1. † Qui autem iocose verba hæreticalia profert, hæreticus non est iudicandus; cum deficiat error in intellectu, & pertinacia in voluntate, quæ faciūt hęreticum; & factum iocosum pęnam non meretur. c. 1. de sen. excom. l. 1. §. diuus. ff. de sicar. l. obligationum substantia § fi. ff. de actio. & obligat. & l. sicut semel. C. de liber. cau. Quæ conclusio licèt regulariter sit vera, fallit tamen in crimine hæresis, in quo licèt verba hæreticalia iocose proferens, non sit dicendus hæreticus, puniri tamen potest, episcopi, aut inquisitoris arbi-

trio, ad quos etiam spectat, an iocose, vel serio sint dicta determinare. Card. in clem. 1. §. nos igitur. in fin. de sum. Trinit. & fid. cath. & Graff. eod. c. 8. nu. 6.

11 Episcopus † pari modò quo inquisitor causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere potest, quia ipse est inquisitor ordinarius, c. per hoc. & c. vt inquisitionis de hæret. in 6. Simanc. de cath. instit. tit. 25. n. 3. Peng. com. 50. qu. 1. in 3. par. direct. & Castr. de iust. hæret. punit. lib. 1. c. 5. Possuntq; communiter vel diuisim procedere, & est inter ipsos locus præuentioni in processu formando, ità quod eorum quilibet potest citare, arrestare, capi facere, ac tutè custodire, mácipare, ponédo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, si ei uisum fuerit expedire, clem. 1. §. propter quod, & ibi glo. in uer. contra eos. de hęret. Potest etiam ordinarius † eodé modò, quo inquisitor, publicare edicta contra hæreticos, & super libris prohibitis, super quibus ab inquisitore impediri non potest, quò minus illa publicare ualeat. Cathalogos quoque librorum, ac libros prohibitos recipere potest; quia factum cóc. Trid. de episcopis multum confidit, ut in decret. de edit. & usu sacr. librorum. sess. 4. & in Ind. lib. prohib. in reg. 4. 9. & 10. Collectos autem libros prohibitos ordinarius inquisitori † consignari facere tenetur, & ità in generali congreg. S. Romanæ, & uniuersalis inquisitionis sub die 13. Martij anni 1602. fuit Romæ decisum.

12 In processu † formando contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, & contra infamatos de hæresi, uel suspectos ordinarius uel inquisitor habita denunciatione, vel ex officio statim debet capere informationes, testès examinando, cum interuentu duarum personarum, quę sint personæ religiosæ, vel clerici, & in eorum defectu duo viri laici graues; adeò quod quinq; personæ interuenire debent, videlicet ordinarius, seu inquisitor, sancti offi cij secretarius, seu notarius, reus, & aliæ prædictæ duæ personæ, c. vt officium. §. 1. & §. verum. de hæret. in 6. archid. in c. accusatus. §. sanè. eod. tit. & lib. direct. inquisit. 3. par. c. de form. exa. test. & c. quot personæ, &c. & ibi Peng. com. 17. & com. 20. Vbi autem episcopus, vel inquisitor non possint commodè illas duas personas in toto examine testis vel delati habere, erit in fine examinis coram duobus testibus depositio rei legenda, & si persisterit in depositione, sufficiet scribere in actis quomodò in præsentia talium fuit sibi depositio lecta, & perseuerauit; & quòd deinde testes se subscribát vt per eundem Pengn. com. 19.

sub

sub rubr. quot per. es.debe. in fi. Sumptis informationibus, regulariter debet reus ad comparendum corā iudice informato ad certam diem citari mandari. Siman. de cath.instit.tit.44.nu.12. Pég.com.33.3 par.direct.n.131. Si verò latitat, & nō comparet, tunc expressa causa in citatione est citandus. Peng. vbi suprà com. 33. Si verò est contumax, vel abest per affixionem copiæ valuis ecclesiarum cathedralis, vel parochialis illius terræ, vel loci, in quibus communiter degebat, uel morabatur citari debet, Peng.ca.3. par.direct.com. 34.& 35. Sed si reus est de graui crimine hæresis, & de fuga suspectus, tunc omnibus citationibus omissis debet prius personaliter capi, & carcerari, Siman.tit.44.nu.12.& Peng.com. 17.in 3.par.direct.nu.73.& ibidem.com.3.nu.131.

13 Grauitas † criminis hæresis cōsideratur secundum qualitatem informationum,& errorem in intellectu,ac pertinaciam inquisiti: & propriè hæresis est circa ea,quę sunt fidei uel directè, & principaliter,ut sunt articuli: uel secundariò, ut sunt dogmata,quę opponuntur dogmatibus fidei. S.Thom.post.August.in 2. 2.q.11.art.2.& 24.q.1.c.1,& negantes articulos fidei,uel dogmata contraria tenētes sunt suspecti de uiolenta.

14 Suspicionum,autem † species hoc casu sunt tres: aut quis est suspectus de leui, aut de uehementi, uel de maxima, seu uiolenta.direct.inquisit.par.2.q.55. nu.8. Leuis suspicio ea est, quæ prouenit ex signis exterioribus operum, aut uerborum, ex quibus capitur coniectura, qua cōcludi potest,non quidē frequenter, sed rarò, seu casu,quòd talia faciens, uel dicens hæreticus sit: quod deducitur leui consequentia contra frequenter deierantem, uel blasphemantem, quasi non benè credat. arg. tex. in c.accusatus.in princ.de hęret. in 6.& Peng. in direct. inquisit. com.80.

15 In leui suspicione † maximè attendenda est qualitas personarum, quoniam ex leuibus suspicionibus probabilibus aduersus viles, & improbos procedi potest, vt intelligatur, quid sentiant de fide,sed contra probos, & honestos non ita de facili procedi debet, vt admonet Siman. de cath.instit.tit.50.n.28.& seq. quem sequitur Peng. in direct. inquisit.par.2. d.com.80.ver.& vbi quis. Et casu quo videatur contra probos, honestos, & nobiles procedendum, & sint de leui suspecti,ad abiurandum de leui non sunt condemnandi:sed purgatio canonica illis est iniungenda, vt c. inter solicitudines. c.cum dilectus.c.de testibus,& tot. tit. de purg. can. Et Eymer. in direct.inquisit. qu.46.num.9.

16 † quam purgationem etiam ab ignobilibus, honestis tamen personis, & personas vicinas, & honestas offerentibus puto esse recipiendam: cum hoc remedio purgationis nocens infamia, innocentia canonice detecta deleatur. Host. in sum. de purgat. canon. nu. 1. Pro leui tamen suspicione contra personas graues non ita de facili est procedendum, vt post Simanc. de catho. instit. tit. 50. nu. 28. & seq. admonet. Peng. super direct. inquisit. part. 2. com. 80. vers. quantum ad hunc.

17 Dicitur † autem canonica purgatio, quæ regulis ecclesiasticis iuris est consentanea, & est ostensio innocentiæ de crimine obiecto. Peng. in com. 14. super direct. inquisit. par. 2. quæ est duplex, vna per iusiurandum & altera per venerabilis sacramenti Eucharistiæ sumptionem. vt per Mart. del Rio. de malef. par. 1. lib. 4. c. 4. q. 3. in princ. quæ per iusiurandum fit pluribus de causis, etiam citrà crimen hæresis, aut illius suspicionem.

18 Primò, † pro purgatione suspicionis hęresis comparet personaliter ipse purgandus, cum suis compurgatoribus, & ponens manus super librum euangeliorum genibus flexis sic dicit. Ego iuro super ista quatuor Dei euangelia sacrosancta, quòd, talem, hæresim exprimendo, eam, de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo, negabitque cum iuramento illud, de quo est diffamatus. Quo facto, omnes compurgatores ponent manum super illum librum euangeliorum, & quilibet ita dicet, ego iuro super ista quatuor Dei euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse, vt per Peng. in com. 421 nu. 182. par. 3. direct.

19 Secundò, † episcopi canonica purgatione purgantur, si sunt diffamati de quocunq; crimine, & non conuicti, præstito iuramento super corpus alicuis sancti, vt c. habet c. mennam & c. quanto. 2. q. 4. vel supra sancta Dei euangelia, adhibitis etiam expurgatoribus, de quibus in c. quoties frater. ead. q. 4. Hodie tamen episcopi licèt non conuicti, pro grauibus delictis ad comparendum personaliter citantur, processantur, & puniuntur, ex dispositione sacr. concil. Tridentini capit. 6. de reformat. sess. 13.

20 Tertiò, † sacerdotes cum septem socijs, & diaconi cum tribus eiusdem ordinis, iuramento in sacrosancto euangelio coram posito præstito purgantur c. si legitima & c. presbyter. ead. q. 4. & ad præscriptam formam, de qua in c. omnibus vobis. circa fin. ead. q. 4.

21 Leo † enim papa, de quibusdam criminibus diffamatus se expurgando ita inquit, Auditu

est

est fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confixerūt, quam ob rem ego Leo pontifex ſanctę Romanæ eccleſiæ, purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & angelis eius: quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrare iuſſi: hoc autem faciens non legem præſcribo cæteris, qua id facere cogantur: Et licèt ſe purgauerit, non tamen tenebatur; nec alijs pontificibus id faciendi legem impoſuit c. auditum. & c. mandaſtis ead. q. 4. Non enim tenetur pontifex ſe purgare, quia à nemine, nec etiam ab vniuerſali concilio poteſt iudicari; præterquam in hęreſi, gloſ. penult. eod. c. mandaſtis. & c. ſi epiſcopo. in fin ead. q. 4.

22 Regina † etiam Sophia fertur ſe purgaſſe de ſtupro, ſuo & ſeptem honeſtarum; ac nobilium fęminarum præſtito iuramento, vt teſtatur Crome. lib. 9. hyſtor. Polon.

23 Purgatio, † quæ per venerabilis ſacramenti Euchariſtiæ ſumptionem in caſu furti, in monaſterio commiſſi fuerat permiſſa, vt fratres ſeipſa expurgarent, quod missa ab abbate, vel ab aliquo ex fratribus in aliorum præſentia celebrata, omnes in hæc verba communicarentur; corpus Domini ſit tibi hodie ad probationem; per text. in c. ſępe contigit. ead. q. 4. eſt reprobata, & d. c. ſępe. fuit derogatum, quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia. gloſ. in eod. capit. ſępe. vbi etiam Archid. 2. q. 4.

24 Hanc autem † purgationem exegit Adrianus papa, cùm enim Lotharius rex pactis cum Nicolao pontifice initis non ſtetiſſet, ſed adulteram iterum in thalami partem reduxiſſet, Romam profectus petijt à papa Adriano abſolui, dicens ſe promiſſis Nicolao factis ſtetiſſe. Pontifex autem pro comprobatione innocentiæ ad examinationem corporis, & ſanguinis Domini; tàm regem, quàm optimates regni inuitauit, qui nihil Deum vereri, corpus Domini noſtri temerę, & perperam acceperunt: Nam rex in itinere Placentiæ, ſtatim mortuus eſt: reliqui verò omnes intra annum perierunt, vt teſtatur Sigisbert. in chronic. ann. 870. quem refert, & ſequitur Martin. del Rio. d. par. 1. lib. 4. c. 4. q. 5.

25 Gregorius † verò ſeptimus pontifex abſoluto Henrico imperatore ab excommunicatione, miſſarum ſolemnia celebrauit, confectaq; ſacra oblatione regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine; ad altare euocauit, preferensq; manu corpus dominicum; Ego inquit iam pridem à te, tuiſq; fautoribus literas accepi, quibus me inſimulabas ſedem Apoſtolicam per ſimoniacam hereſim occupaſſe,

& alijs

& alijs quibusdam, tàm ante episcopatum, quàm post acceptum episcopatum, criminibus vitam maculasse: quæ mihi secundum scita canonum omnem ad sacros ordines accessum obstruxerunt. Et licèt multorum idoneorum certè testium adstipulatione crimē refellere queā, eorum scilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ętate institutionem integerrime nouerunt, & eorum, qui me ad episcopatum promotionis auctores fuerunt; Ego tamen ne humano potius, quàm diuino niti videar testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam; Ecce corpus dominicum, quod sumpturus ero, in experimentū mihi hodie fiat innocentiæ meæ: vt omnipotens Deus suo me hodie iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspicione, si innocēs sum, uel subitanea interimat morte, si reus. Quæ, & alia uerba terribilia præfatus, quibus Deum causæ suę æquissimum iudicem, & innocentiæ assertorem adesse præcabatur, partem dominici corporis accepit, & sumpsit: Quà libertime assumpta cum populus in laudem Dei innocētię eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandem impetrato silentio conuersus ad regem ita fuit affatus:

Fac ergo fili, † si placet, quod me facere vidisti. Prīcipes Theutonici regni suis indies accusationibus aures nostras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminum impingētes, pro quibus non modo ab omni rerum publicarum administratione, sed ab ecclesiastica etiam communione, & omnimoda vitæ secularis conuersatione, vsq; ad extremum spiritum te suspendi oportere existimant. Cum ergo tibi bene consultum cupiam, pro eo, quod in calamitatibus tuis supplex Apostolicæ sedis patrocinium expetisti, fac, quod moneo. Si te innocentem nosti, & existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti: libera compendiose, & ecclesiam Dei scandalo, & te ipsum longè concertationibus ambiguum: & sume hanc residuam partem Dominici corporis, vt comprobata, Deo teste, innocētia tua obstruatur omne os aduersum te iniqua garriētium, & me deinceps causę tuę aduocato, & innocentiæ tuæ vehementissimo assertore: Principes tibi reconcilientur, regnum tibi restituatur, & omnes, quibus iamdiù respublica diuexatur, bellorum ciuilium tempestates in perpetuum sopiantur. Quibus ille inopinata re, atonitus ęstuare, & tergiuersare cępit experimentum hoc innocentię suæ facere recusans; vt per Lambert. Schaffanaburg. hyst. ann. 1077. quem refert, &

sequitur Mart. del Rio. ead. q. 3.
26 Episcopo, † & presbytero, alio etiam modo videtur canonica purgatio permissa, si illi sit aliquod maleficium imputatũ, quod pro singulis imputationibus missam celebrare debeat, & communicare, & de singulis, imputatis se innocentem ostendere, quod si non fecerit, quinquennio à liminibus ecclesię extraneus habeatur, vt cap. si episcopos. ead. 2. quęst. 4. Alijs etiam exemplis comprobatur dicta purgatio per eundem Mar. del Rio. ead. q. 3. Sed hodie non est in vsu, quia iuxta qualitatem, & grauitatem criminum seruatis de iure seruandis diuersis pęnis plectuntur, de quibus super c. 35. à nu. 1. fere per tot.
27 Alia est † etiam purgatio vulgaris, vt quæ per duella proponuntur, quæ de iure communi est prohibita. Cur. Iun. cons. 173. nu. 1. par. 1. nec vnquam fuerunt permissa. cap. monomachiam. 2. q. 4. Sed sub grauibus pęnis fuerunt etiam duella à sacr. concil. Trid prohibita; vt in c. 19. de reform. sess. 25. post à Gregorio xiij. vt in Bull. Rom. c. 82. ac postremo à Clem. papa viij. vt in suis literis de mense Septembris anni 1592. expeditis, & impressis. † Per ferri candentis iudicium, vt si ex eodem cadenti ferro aliqua sequatur adustio, se expurgans ciuilem pœnam subire teneatur. vt c. fin. de purgat. vulg. & gl. in c. ex tuorũ de purg. canon. Per subiectionem gladij percussionis, vt factum fuit de fœmina septies icta, de quà in epist. D. Hieron. Quæ omnia sunt prohibita. vt tot. tit. de purg. vulg. quia alijs peccatis præpedientibus quandoq; condemnatur, qui de illo, de quo quæritur, esset absoluendus, vt c. 2. eod. tit. de purg. vulg.
28 Purgatio † autem in causa hęresis ut plurimum fit in hunc, qui sequitur, modum: episcopus aut inquisitor, & vicarius episcopi, ac assessores, seu consultores periti, in unum conueniunt: & excussis probationibus reum condemnant ad se purgandum septem, decem, viginti, uel triginta, plus, minusue testibus, & in locis plurimis, uel paucioribus, magis, uel minus insignibus, in quibus fuit diffamatus: qui testes sint suæ conditionis, seu ordinis, ut si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi: si clericus secularis, & illi clerici seculares: si miles: & illi milites: qui eum à crimine purgent, de quo est diffamatus. Compurgatores enim debent esse homines fide catholici, & uita probati, qui, & illius conuersationẽ, & uitam, non tàm moderno tẽpore, quàm antiquo notã habuerint: c. inter solicitudines. ex. de purgat. cano. Spreng. in mal. malef. q. 21. §. sic autem. part. 3. & Peng. in par. 3. direct. inquisit. com. 38. uers.

uers. in causa purgationis.

29 Vehemens, † seu maxima suspicio ea est, quæ prouenit ex signis exterioribus operum, uel uerborum, ex quibus accipitur argumentum concludens frequenter: & ut in pluribus, quòd talia agens, uel dicens est hæreticus, ut si quis negat explicitè, palàm, & publicè ea, quæ debet ex officio, scire plusquam alij, quamuis possit etiam talis negatio ex ignorantia prouenire, vel animi leuitate, non autem ex hęretica prauitate. Io. Geis. in tract. de potest. & cősiderat. 12. quem sequitur Peng. d. com. 80. uers. quare Ioannes, par. 2. & facit tex. in c. accusatus. in princ. de hæret. in 6. & plures sunt casus quibus quis vehementer de hæresi suspectus est habendus.

30 Primus, † est quando quis vocatus ad respondendum de fide subterfugit contumaciter se absentando, vel occultando, infrà terminum sibi assignatum non comparendo, c. cum contumacia, & ibi glo. in ver. vehementem. de hęret. in 6. & est excommunicatus; vnde si per annum in illa excommunicatione persistit, vehemens suspicio transit in violentam, qua vt hæreticus quis est condemnandus, vt per d. gl. & direct. inquis. q. 56. n. 5. in fin. par. 2.

31 Secundus, † cum quis directè uel indirectè scienter impedit inquisitoris officium. direct. inquisit. ead. qu. 56. nu. 2. per tex. in c. vt inquisitionis negocium. §. fin. de hæret. in 6.

32 Tertius † est eorum, qui scienter auxilium, consilium, uel fauorem præstant, impedientibus inquisitoris officium; quia isti tanquam iuris, & principalis iudicis mãdati, in causa fidei contumaces, sicut, & impedientes excommunicationis sententiam incurrunt. d. c. vt inquisitionis negocium. § fin.

33 Quartus † casus est eorum, qui instruunt citatos in causa hæresis de celanda veritate, vel dicenda falsitate, qui ab inquisitoribus possunt castigari. c. accusatus § fin. de hęret. in 6. & direct. inquisit. ead. quæst. 56. num. 4.

34 Quintus, † si quis eos, quos scit hæreticos scienter receptat, deducit, uisitat, siue associat, ac dona, seu munera eis. dat, seu mittit, seu aliàs fauorem eis impendit. dict. c. accusatus. § illud quoque.

35 Sextus, † si quis in sacramento confessionis ad venerem, uel ad quæque flagitia seu peccata prouocat confitentem; qui inquisitorum iudicio subijcitur. Peng. eod. com. 81. uer. illa quoque. Et mihi tunc uicario generali episcopatus Vercellę. super eodem casu priusquã scripta per præfatum Peng. uidissem, sacrã congregationem inquisitionis consulenti cardinalis. S. Seuerinæ

næ supremus inquisitor suis familiaribus literis dat. Romę. 28. Iunij. 1597. rescripsit, quòd à multo tempore citrà similes causæ fuerant in sancto officio inquisitionis discussæ, & ita obseruari in sancta vniuersali inquisitione Vrbis, omnibusque alijs inquisitionibus Italiæ, & Hispaniæ, ac vbiq; : quia similia tentantes malè de sacramento pœnitentiæ sentire videtur, & hoc fuisse institutum ad salutem peccatorum, vigore breuiũ fęl. rec. Pauli papæ iiij. Pij etiam iiij & Sixti Quinti.

36 Septimò, † eadem ratione est suspectus, qui prima vxore viuente, eo sciente, aliam in vxorẽ ducit. Albert. in tract. de agnosc. assert. qu. 23. Simanc. de cathol. instit. tit. 40. & Peng. eod. com. 81. vers. de eo qui.

37 Octauus † casus est eorum, qui quemuis ex inquisitoribus, aduocatis, procuratoribus, notarijs, alijsue ministris officij inquisitionis, uel episcoporum, id munus in eorum diœcesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denunciatorem, aut testem in causa fidei, quomodocunque productum, vel euocatum occiderint, verberauerint, deiecerint, seu perterre fecerit; quiue ecclesias, ædes, aliasuè res, siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnauerint, inuaserint, incenderint, expoliauerint; aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, registra, protocola, exempla, scripturas, aliàue instrumenta publica, siue priuata, vbicunque posita, combusserint, deripuerint, seu interuerterint; seu ex incendio, vel direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerint; quiue carcerem aut aliam custodiam publicam, seu priuatam effregerint; vinctum extraxerint, seu emiserint; capiendumq; prohibuerint, captumue eripuerint, receperint, occultauerint, seu facultatem effugiendi dederint, seu id fieri iusserint; siue aliàs auxilium, consilium, uel fauorem publicè, uel occultè, in quolibet prædictorum scienter præstiterint; licèt nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, uel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, incensum, direptumue, nullumque damnum re ipsa sit secutum; nihilominus ij anathemate sunt ligati, & lęsæ maiestatis rei in primo capite sunt dãnati, aliasq; pœnas incurrunt, de quibus in constit. Pij. V. si de protegendis, in Bull. Rom. cap. 83. & Peng. in Direct. inquisit. comment. 79. vers. sic tales. & plures alios casus vehementis suspicionis docet Direct. inquisit. ead. q. 56. & ibi Peng. com. 81.

38 Violenta, † autem, seu maxima suspicio est multimoda. Et primò illa, quæ dicitur iuris, & de iure, contra quam regulariter, &

ter; & directè non admittitur probatio. c. is qui fidem. de sponsal. Felin. in c. quanto. num. 3. de præsumpt. & Alciat. part. 2. nu. 4. & 5. eod. tit. Et pluribus casibus oritur violenta suspicio infidelitatis; Primò, contra transeuntes ad ritus iudęorum, se circuncidendo, uel ad ritus sarracenorum, aut aliorum quorumuis infidelium. c. contra christianos. de hæret. in 6.

39 Secundò, † est cum citatus ad respondendum de fide, vti suspectus in ea, qui non comparuit & excommunicationem per annum animo sustinuit indurato: quia anno elapso, veluti violenter suspectus, vti hęreticus damnatur. c. cum contumacia. de hęret. in 6. Et tunc non admittitur probatio in contrarium, quia pro conuicto habetur, arg. text. in c. rursus. & c. quicunque. 11. quæst. 3. & facit. glos. fin. in d. c. cum contumacia.

40 Qui enim relabitur in hæresim, quam abiurauerat in genere, uel in specie: ex relapsu præsumptione iuris, & de iure pertinax hæreticus est iudicandus. c. ad abolendam §. illos quoq;. ex. de hæret. c. super eo. & c. accusatus. §. cum uero. eod. tit. in 6.

41 Præterea † qui post abiuratā hæresim, de qua conuictus fuerat, uel postea conuincitur, cum hæreticis communicat, eos visitando, receptando, deducendo, associando, dona, vel munera eis donando, vel mittendo, dict. c. accusatus. §. ille quoque. & Peng. in direct. inquisit. com. 24. vers. qui post. part. 3. vbi plures alios casus ponit, per totum. Et generaliter signa, quibus hęretici, aut de fide suspecti detegun tur, sunt omnia opera, per quæ deuiant à communi vita, & con uersatione fidelium, aut ab ecclesia probatis ritibus, & consue tudinibus, aut à receptis patrum doctrinis, & præceptis, quæ com munes magis, quàm priuatos mores respiciunt; aut hæresim inducunt, aut hæresis suspicionem; sicut est circa aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dęmones consulere, eorum responsa suscipere: vel associant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vt faciant prædicta cum corpore, uel sanguine CHRISTI: uel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, uel his similia, de quib⁹ in c. igit. 26. q. 4. glos. in c. accusatus. §. sanè. in verb. saperent. de hæret. in 6. & Peng. in eod. com. 24. in fin. Et quocunque casu dictarum suspicionum, exceptis his, qui purgatione canonica aboleri possunt, ex supra deductis, sunt ad abiurandum condemnandi.

42 Abiuratio † enim est solemnis hęresum detestatio cum assertione catholicæ veritatis, & obligatione, iuramento, & pęna iniuncta permanendi in fide christia-

christiana. c. ego Berengarius. de consecr. dist. 2. cum alijs allegatis per Peng. in eod. Direct. inquisit. par. 3. com. 40. vers. est autem abiuratio.

43 Vsus † abiurationis salubriter fuit institutus ob continuas, frequentesq; hereticorum fraudes, & intercadentias; vt abiurationis rubore adacti, & quasi uinculo constricti & alligati cogerentur sub uinculo iuramenti, & formidine temporalis pœnæ, in catholicæ ecclesiæ unitate permanere; ne liberum eis esset, impunè quotiens uellent recedere, ac ecclesiam deludere; ut constituit Leo. I. epist. 48. ut refert Conrad. Brun. lib. 5. de heret. c. 6. & Peng. eo. com. 40. uers. fuit uerò olim.

44 Abiuratio † autem est quadruplex, de leui, quo ad eos, qui nolunt uel non possunt canonica purgatione leuem suspicionem abolere; de uehementi, quã facere tenentur, qui uehementer sunt suspecti; de uiolenta; quam uiolenter suspecti abiurare sunt condemnandi; & de formali, ad quam formales, & uerè heretici admittuntur. Peng. eod. com. 40. uers. abiurationem

45 hanc. † Omnes enim hæretici non relapsi, si resipiscant, & ab errore resiliant, ad misericordiam, & abiurationem sunt admittendi. c. ad abolẽdam. §. presenti. extr. de hæret. sed diuersis pœnitentijs, & pœnis plectun-

46 tur. † Quoniam, qui ut hereticus errorem suum agnoscit, spontè ad ecclesiam redeundo antequã sit accusatus, uel denunciatus poterit de iure communi ab episcopo uel inquisitore ab excommunicationis sententia, qua fuerat innodatus, absolui. c. vt officium. in princip. de hæret. in 6. direct. inquisit. 3. par. qu. 91. & conc. Trid. c. 6. de refor. sess. 24. Vbi non tamen vicarijs episcoporum est permissum, sed quòd nec episcopi occultos hæreticos in foro conscientiæ amplius uirtute concilij absoluere possint: nec inquisitores; imò quòd nullus præter Papam, & ità fuisse Romæ resolutum à Pio V. die decima Iunij 1568. refert congreg. sacr. conc. vt in decis. super c. 6. de refor. sess. 24. sub tit. Valentin. & tenet Nauar. in Manual. confess. c. 27. nu. 275. & clarius Peng. in eod. direct. inquisit. par. 3. vbi quòd in supremo pretorio sanctæ, & generalis Romanæ inquisitionis sæpè pronunciatum est non posse, nec debere episcopos amplius virtute concilij absoluere occultos hæreticos in foro conscientiæ, com. 141. circa fin. Obstat etiam bulla Cœnæ Domini quotannis legi solita, in qua absolutio hæreticorum soli papæ est reseruata, & cum sit decreto sacri concilij posterior, vltima derogant prioribus.

47 Suspectos † autem de hæresi

modò non sit relapsus, quia redeundo recuperat beneficium, & bona, secus autem si post sententiam, quia tunc non sine Apostolica dispensatione, vt post Dom. & Imol. tenet Franc. in c. vt commissi propè fin. de hæret. in 6. quem refert Peng. 3. par. direct. com. 113. vers. sed domini-
54 cus; † Redeuntes autem ad ecclesiam recuperant bona quasi iure postliminij, arg. text. in l. si quos fortè, & tot. tit. C. de postlim. reuers.
55 Tertia pœna, † quam clericus hæreticus patitur, est quòd bona eius publicantur, & si habet ecclesiam, eidem ecclesiæ, à qua stipendia receperat, applicantur, si enim clericus in pluribus ecclesijs diuersos redditus recepit, pro rata inter easdem sunt diuidenda. c. excommunicamus. primò. §. damnati verò. iuncta glo. in ver. stipendia. & ibi Butr. ext. de hæret. & Diaz. eo. c. 106. circ. med. Si autem nullam habet ecclesiam, puto, quòd in pios vsus sint applicanda per episcopum distribuenda. abb. in d. c. excommunicamus ante num. 1. quem sequitur Anna. col. 2. de hæret. & Diaz. d. cap. 106. vbi suprà. vers. & quia ille textus.
56 Quarta, † quòd post abiurationem est perpetuò carceri mancipandus, & cõstitutus in sacris degradandus. vt c. 1. de hæret. in 6. Et hoc casu solus episcopus, adhibitis tamen totidem abbatibus visum mitræ, & baculi, ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate, aut diœcesi reperiri, & cõmodè interesse possint, alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant, ad degradationem procedere potest, d. c. 1. & conc. Trid. c. 4. de reform. sess. 13.
57 Degradatio † autem est duplex, verbalis, & actualis, vt c. degradatio. de pœn. in 6. & Peng. eo. direct. comment. 45. vers. ex his colliges. par. 3. Verbalem depositionem facere potest, non solùm episcopus, sed etiam vicarius, qui potest contra clericũ sententiam promulgare, illum pluribus, grauibus de causis ordinum ministerio, siuè executione priuando, quæ est verbalis degradatio, aut potius depositio vocatur, vt animaduertit. Iul. Clar. in sua pract. crim q. 74. & declarat Peng. eo. com. 45. vers. ex his. & vers. actualis autem, & sentit Felin. in c. at si clerici circa fin. de iud. Propriè verò actualis degradatio in crimine hæresis locum habet, Clar. in pract. crimin. vbi sup. quia ordinatus tunc actualiter, & personaliter priuatur, exuitur, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis. Pengn. eod. vers. actualis autem. Et ex dispositione antiquorum canonum in degradatione episcopi, duodecim episcopi; in degradatione

Dom.vt per Graf.decis.au.par.1. lib.4.c.18.n.40.& in indice. lib. Clem. Papæ viij. reg. 10. vers. quod si quis; Quæ procedunt, etiamsi libri hæreticorum multa bona contineant, quoniam periculum est non leue, ne inter utilia hæreses latitent, cum hæ-
62 reticorum mos † sit bona multa docere, ut falsa facilius persuadeant. Host.in d. c.fraternitatis num.1. & Peng.in eod. Direct.inquisit.d. com.3. uers. rursus idem.

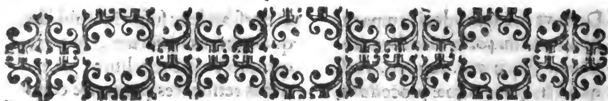
63 Scientes † autem animoque deliberato hæreticorum libros, uel cuiuslibet auctoris scripta propter hæresim, uel falsi dogmatis suspicionem damnata legentes, habentesue ipso iure in excommunicationis pœnam incidunt; eamque ob causam in eos tãquam de hæresi suspectos inquiri, & procedi licèt, ut in literis Pij iiij. in Bull. Rom.c.99. uers. si quis autem. Quæ suspicio est leuis uehemens, aut uiolenta secundum qualitatem personarum, & circunstantijs consideratis, de quibus per Pẽg.d.com. 3. uers. an hæc suspicio. ubi de qualitatibus librorum, & pœna, quã plecti debent, libros damnatos retinentes, per tot.& com. 52.ead.par.2.

64 Damnatur † etiam memoria hæreticorum, quia eorum filij usque ad secundam lineam paternam, & ad primam maternã sunt ipso iure inhabiles, ad beneficia, & officia obtinenda: nisi sic damnati ante mortem ecclesię fuerint incorporati. c. statutum. de hęret.in 6. Peng.in d. Direct.com.163.par.3.uers. rursus textus. Et filij per paternum crimen hæresis, paterna infamia afficiuntur. Peng.eod. Direct.d. com.163. uers.ob has rationes. Et an iustum sit filios ob parentum delicta puniri, tradit Alphons.Castr.de iust.hęret.punit. lib.2.cap.10.

Quibus autem bona hęreticorum applicentur, tradit Direct.inquisit.par.2.c.10. Pengn. in com.9. ead. par.2. ubi habetur, quomodo eorum filijs sit etiam misericorditer prouidendum.

DE

DE EXCOMMVNICATIONE. Cap. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatione nulla maior pena in ecclesia Dei reperitur.

2 Excommunicatio pluribus nominibus nuncupatur.

3 Anathema an differat à maiori excommunicatione, & quid significet.

4 Excommunicatio est duplex, maior, & minor, & quomodo inter se differant.

5 Excommunicatio est etiam triplex, iusta, nulla, & iniusta.

Excommunicatio quibus casibus sit nulla ibidem.

6 Excommunicatio, vt sit iusta, quatuor concurrere debent.

7 Excommunicationis sententiam iniustè proferens multipliciter punitur.

8 Dispensare possunt episcopi à pluribus irregularitatibus.

9 Excommunicatio minor à Deo, à se ipso, à sacerdote, & à canone infertur.

10 Excommunicatio in octo casibus à iure infertur.

11 Excommunicationis gladius est valdè salutaris, & magna circumspectione exercendus:

12 Excommunicatio in causis iudicialibus quomodo, & quando contra reos sit promulganda.

13 Magistratus seculares prohibere non possunt, ne quis excommunicetur, aut mandare, vt excommunicatio promulgata reuocetur.

14 Exequutor deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, quid seruare teneatur.

15 Exequutio contra duos in forma cameræ Apostolicæ obligatos, si alter non est soluendo, quomodo fieri possit.

16 Excommunicatio contra sumentes tempore paschali sanctissimũ Eucharistiæ sacramentum quãdo promulgari possit.

17 Excommunicationes, quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis auctoritate ordinaria promulgantur, ab inferioribus fulminari non possunt, excepto capitulo sede episcopali vacante.

18 Episcopus, & vicarius vnum, & idem tribunal repræsentant.

19 Excommunicationes ad finem reuelationis

pellationis ab his, qui nullius diœcesis existunt, à sede Apostolica sunt impetrandæ.

20 *Episcopi propalationum vigore literarum monitorialium factarum causas inferiorum iudicum cognoscere non possunt.*

21 *Monitoriales literæ pro quibus concedi possint.*

22 *Excommunicari nominatim vigore propalationum nemo potest, sed forma concilij Tridentini seruata procedi debet.*

23 *Monitorialium literarum cursus in pluribus casibus potest impediri.*

24 *Monitoriales literæ, tàm ante, quàm post litem concedi possunt.*

25 *Iuramentum litis decisiuum habet vim rei iudicatæ.*

26 *Transactionis exceptio impedit cursum literarum monitorialium.*

27 *Præscriptione legitima tutus, non tenetur vigore monitorialium denunciare.*

28 *Exceptio, tua non interest, contra literas monitoriales est legitima.*

29 *Iudæis, seu excommunicatis literæ monitoriales concedi non possunt.*

30 *Excommunicationes grauiores in bulla cœnę Domini continentur.*

31 *Excommunicationis sententiam in bulla cęnæ Domini contentam plura genera personarum incurrunt.*

32 *Credentes dicuntur, qui hæreticorum erroribus, & hæresibus credunt, & sunt excommunicati.*

33 *Schismatici sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani pontificis obedientia pertinaciter subtrahunt.*

34 *Schisma, ab hæresi distinguitur, quod hæresis opponitur fidei, schisma autem vnitati ecclesiæ charitatis.*

Schismatici qui dicantur.

35 *Appellatio, est prouocatio à minori, ad iudicem maiorem, & non valeret consuetudo, quòd à maiori ad minorem appelletur.*

36 *Piratæ, & latrunculi marini in bulla cęnæ Domini excommunicantur.*

37 *Nauigantes sunt quasi miserabiles personæ, & propterea ecclesia eos defendit.*

38 *Rapientes bona Christianorum naufragantium excommunicationis sententiam in bulla cęnæ Domini contentam incidunt.*

39 *Excommunicationis sententiam in bulla cęnæ Domini contentam, qui imponentes noua pedagia, & gabellas incidant.*

Dux Sabaudiæ in suo dominio habet iura imperij. ibidem.

40 *Falsificantes literas Apostolicas excommunicationis sententiam in bulla cęnæ Domini incurrunt.*

41 *Falsariorum nomine qui comprehendantur.*

42 *Arma, & alia vsui bellico ad infideles*

infideles deficientes excommunicationis sententiam incurrunt.

43 Victualia, & alia necessaria, ne ad Romanam curiam adducantur prohibentes, excommunicationis sententiam incurrunt.

44 Excommunicationis pœnam incurrunt vexantes in curia Romana commorantes, accedentesue ad eam, seu ab ea recedentes.

45 Curiales dicuntur, qui ratione curiæ pontificiæ Romæ commorantur.

46 Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem deuotionis, vel peregrinationis causa accedentes vexantes, excommunicationis pœnam incurrunt.

47 Priuilegium datum ad eundum, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum.

48 Excommunicationis aliasque graues pœnas incurrunt offendentes S. R. E. cardinales, & alios prælatos consiliumque, vel fauorem præstantes, &c.

49 Excommunicationis pœnam incurrunt percutientes personas ad Romanam curiam pro earum negotijs recurrentes aduocatosque, procuratores, & iudices.

50 Morantes in Romana curia causa litis, vel negotij, sunt sub protectione sedis Apostolicæ.

51 Appellantes à grauamine, vel futura executione literarum Apostolicarum, ad iudices seculares, & iudices executionem impedientes excommunicationis sententiam incurrunt.

52 Excommunicationis sententiam incurrunt iudices seculares causas beneficiales, & decimarũ, aliasque spirituales, & spiritualibus annexas à iudicibus ecclesiasticis auocantes.

53 Excommunicationis pœnam incurrunt iudices seculares, qui partes actrices compellunt ad reuocari faciendum inhibitiones, & ad faciendum à censuris, & pœnis absolui.

54 Statuta laicorum, quibus ecclesiasticæ personæ compelluntur, sunt nulla.

55 Statuta, & consuetudines contra ecclesiasticam libertatem introductas seruare facientes excommunicationis sententiam incurrunt.

56 Statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt abolenda, & de volumine statutorum cancellanda.

57 Verbum, in præmissis, in fine positum est relatiuum comprehendens omnia supra narrata.

58 Carcerantes iudices ecclesiasticos, aut alias sua auctoritate arrestantes excommunicationis sententiam incurrunt.

59 Excommunicationis pœnam incurrunt, qui laicali potestate in odium clericorum eorum consanguineos lædunt.

Metus.

60 Metus illatus consanguineis clerici, habetur pro illato ipso clerico, & violentas manus in consanguineum odio clerici iniiciens sententiam excommunicationis incurrit.
61 Taciti, & expressi eadem est virtus.
62 Consilium, & assensum præstantes in præiudicium libertatis ecclesiasticæ, quando, & qui excommunicationis sententiam incurrant.
63 Coniecturis non est opus, quando sumus in claris.
64 Excommunicati, donec publicè declarentur, regulariter non sunt vitandi.
65 Laici non possunt causas ad forum ecclesiasticum spectantes quouis prætextu ad eorum tribunal trahere.
66 Potestas ecclesiastica, & secularis duæ potestates supremæ sunt, ad inuicem quodammodo independentes.
67 Iudex ecclesiasticus est maior, & potest secularis negligentiam supplere, & illum corrigere.
68 Spirituales causæ plures sunt.
69 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere in pluribus casibus de criminibus laicorum.
70 Spiritualibus annexæ causæ quæ sint.
71 Connexorum idem est iudicium.
72 Excommunicatio an sit legitimè promulgata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat.
73 Iudices seculares, qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia trahunt, libertatem ecclesiasticam tollunt, aut deprimunt, in excommunicationis sententiam incidunt.
74 Excommunicationis sententiam incurrunt facientes, ordinantes, & publicantes statuta, & alia directè, vel indirectè contra libertatem ecclesiasticam.
75 Iudices laici cognoscere possunt causas feudales, de quibus clerici à domino temporali fuerunt inuestiti.
76 Fidelitatis iuramentum papæ præstare tenentur prælati, & alij pro feudis, quæ sunt de mensa ecclesiarum.
77 Clericus an coram iudice laico possit reconueniri.
78 Clericus, qui amisit priuilegium clericale, coram iudice seculari conueniri, & puniri potest.
79 Clericus degradatus de foro seculari efficitur.
80 Clericus succedens laico reo defuncto, cum quo lis erat cœpta, an coram iudice laico causam defendere teneatur.
81 Libertas ecclesiastica quæ dicatur.
82 Clerici priuilegium fori habent à Deo.
83 Statutum, vt sit contra libertatem ecclesiæ, quæ requirantur.
84 Decreta, ordinationes, seu constitutiones contra libertatem ecclesiasticam edentes excommunicationis pœnam incurrunt.

85 Excommunicationis sententiam incurrunt impedientes iudices ecclesiasticos ordinarios, ne eorum iurisdictione vtantur, & auctoritate iudicum secularium sententias eorum eludunt.
86 Excommunicationis sententiam incurrunt dantes in prædijs auxilium, consilium, patrocinium, vel fauorem.
87 Absolutionem à sententia excommunicationis vi, aut metu extorquentes, nouam excommunicationem incurrunt, & absolutio est nulla.
88 Clericus quando coram iudice seculari possit reconueniri.
89 Clerici habent priuilegium fori de iure diuino, canonico, & cæsareo.
90 Statuta omnia contra ecclesiasticam libertatem facta sunt cassa, & irrita.
91 Recursus in causis ecclesiasticis ad laicos est prohibitus.
92 Iudex ecclesiasticus est potestate maior seculari.
93 Iudex ecclesiasticus iudici secularis negligentiam supplere potest, & non econtrà.
94 Iudex laicus adiri non potest ad impedienda mandata iudicis ecclesiastici.
95 Iudex laicus est incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas & eorum causas non obstāte immemorabili cosuetudine.
96 Excommunicatus est incapax beneficiorum.
97 Recursus ad iudices seculares prohibet causam, vt immunitas ecclesiastica violetur.
98 Consuetudo contra immunitatem ecclesiasticam est improbata, & sacris canonibus inimica, & non attendenda.
99 Inhibitiones à iudicibus secularibus contra iudices ecclesiasticos obtineri non possunt.
100 Iudices seculares nec habitu habent iurisdictionem in clericos, cum illius sint penitus incapaces.
101 Interpretatio qualibet fit in odiū eorum, qui contra personas ecclesiasticas recurrunt ad iudices seculares.
102 Impediens auxilio potestatis secularis, quo minus quis citetur, habetur pro citato.
103 Excommunicationis sententiam incurrunt, vsurpantes iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus ad papam, sedem Apostolicam & quascunque ecclesiasticas personas, ratione beneficiorum ecclesiasticorum spectantes.
104 Fures & latrones pro furto ablatis non incidunt in sententiam excommunicationis in bulla cœnæ Domini.
105 Declaratoria sententia ferri non debet, nisi præuia monitione, vel citatione.
106 Monitio canonica quomodo fieri debeat, vt ad sententiam declaratoriam procedi possit.
107 Monitio generalis quando pro canonica sufficiat.

108 *Actore non probante reus absoluitur.*
109 *Confessione partis nulla maior probatio haberi potest.*
110 *Declaratoria excommunicationis, pro excessu notorio sine solemnitatibus iuris, & etiam sine citatione ferri potest.*
111 *Spolians est vsurpator, & antequam de dominio cognoscatur, restituere tenetur.*
112 *Spolium committens in bonis ecclesiasticis in bullam cœnæ Domini, vti vsurpator, incidit.*
113 *Libertas ecclesiastica læditur in impositione onerum directè, vel indirectè personis, aut bonis ecclesiasticis.*
114 *Excommunicationis sententiam incurrunt auxilium, vel fauorem onerum personis, & bonis ecclesiasticis impositioni præstantes.*
115 *Bullæ cœnæ Domini radix, & fundamentum quod sit.*
116 *Immunitas ecclesiastica est iuri naturali, & diuino conformis.*
117 *Clerici operas, & labores rei ecclesiasticæ impendunt, quapropter à solutione tributorũ fuerunt exempti.*
118 *Excommunicationis pœnam incurrunt, qui per se, vel alios directè, vel indirectè à clericis onera exigere præsumunt.*
119 *Excommunicationis pœnam incurrunt oncrantes colonos ecclesiasticorum bonorum pro laborerio, seu traffico eorundem bonorum, quia indirectè grauant ecclesiasticos.*
120 *Exemptio competens bonis ecclesiasticis est realis.*
121 *Coloni bonorum ecclesiasticorũ habent tantum detentionem.*
122 *Coloni bonorum ecclesiasticorum pro bonis, quæ proprio nomine possident, onera persoluere tenentur.*
123 *Onera, quæ respiciunt vtilitatem publicã, tàm clericorum, quàm laicorum, an à clericis persolui debeant.*
124 *Necessitas vrgens quæ dicatur.*
125 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
126 *Clerici quando ad reparationem fluminum, pontium, & viarum publicarum concurrere teneatur.*
127 *Clerus ad onera concurrere non tenetur, nisi principis, & subditorum bursa sit exhausta.*
128 *Consensus episcopi, capituli, & cleri requiritur ad imponẽdum onera super personis, & bonis ecclesiasticis.*
129 *Clerici à laicis ad soluendum onera cogi non possunt.*
130 *Clericos cogentes ad onerum solutionem excommunicationis pœnam incurrunt.*
131 *Iudex secularis defectum iudicis ecclesiastici supplere non potest.*
132 *Excommunicationis pœnam bullæ cœnæ Domini incurrunt auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, vt clerici oneribus grauentur.*

Excom-

monitione præmissa illas incurrisse declarari possunt.
161 Excommunicationes in bull. cœnæ Domini contenta sunt papæ reseruatæ.
163 Absolutio à censuris contentis in bull. cœnæ Domini in mortis articulo quomodo concedenda.
164 Absoluendi à casibus in bull. cœnæ Domini papa pluribus modis tribuit facultatem.
165 Excommunicatus in bull. cœnæ Domini & processatus, nisi iudici, & parti satisfacto, absolui non potest.
166 Absolutio non præsumitur, nisi probetur.
167 Creditur pœnitenti in foro conscientiæ, sed in foro contentioso secundum acta, & probata est indicandum.
168 Excommunicationis sententiam incurrunt absoluentes ab excommunicatione in bull. cœnæ Domini sine facultate.
169 Excommunicatio incursa propter absolutionem concessam sine facultate absoluendi ab excommunicatione, hodie est papæ reseruata.
170 Absolutus à casibus papæ, & ordinariis locorum reseruatis, excommunicationis sententiam, & alias pœnas incurrit, absolutione, & habilitatione papæ reseruata.
171 Casus reseruati qui, & decreti moderatio.
172 Clausula, motu proprio, quid operetur.
173 Clausula, quorum tenores, effectus.
174 Absolutiones à casibus reseruatis sine auctoritate, sunt nullæ.
175 Absolutus à casibus reseruatis, quæ habent annexam excommunicationem, in mortis articulo, si in columis euadat, superiorem adire tenetur, aliàs, &c.
176 Confessarij quomodo eorum conscientiæ consulere debeant.
177 Episcopi contra personas excommunicatas, & interdictas quomodo procedere teneantur.
178 Attestatio Nauarræ de impetratis absolutionibus à censuris, restitutione promissa parata, vel facta.
179 Forus secularis à foro pœnitentiali quomodo differat.

Omnes hæreses, de quibus proximè diximus, excommunicationem annexam habent, & quia inter alias pœnas nulla est maior in ecclesia Dei, quàm excommunicatio, ut ex corripiun 11. q. 3. & abb. in c. cum dilectus. num. 4. de his quæ ui met. causa fiunt. de ea mihi uerba facturo tractandum primo loco uidetur, de nominibus, quibus regulariter appellatur. Quandoq; enim dicitur censura ecclesiastica, ut in cap. irrefragabili de off. ord. c. quærenti. de verb. signif. extrauag. Io. 22. c. sancta Romana. in fin. de relig. dom. & in clem. 3.

clem. 3. de senten. excommun. Præter † nomen censura, & excommunicationis, vocatur etiá anathema, de qua per conc. Trid. pluribus in locis, præsertim in quibus tractat de sacramentis, in sess. 7. de Euchar. sacr. sessio. 13. de pœnit. sacr. sess. 14. de com. sub vtraq; spec. sess. 21. & de sacrif. miss. sess. 22. & etiam anathema maranatha, & pluribus alijs nominibus appellatur, vt mors, medicina, mucro, seu gladius, virga ferrea, & neruus ecclesiasticæ disciplinæ, de quibus nominibus, per Sayr. in The. cas. consc. c. 3. lib. 1.

3 Anathema, † prout capitur in iure, nihil differt á maiori excommunicatione, nisi in forma, vt per Graff. in decis. aur. c. 1. nu. mihi. 39. par. 1. lib. 4. sed maiori cum solemnitate anathematiza tur, vt in c. debent. cum seq. 11. q. 2. Et duo significat. Vnum, quòd est actus separandi christianum à christianorum communione, vt in c. nemo. 11. q. 3. Nihil enim aliud significat anathema, quàm à Deo separationé. c. certum. 24. q. 3. & c. engeltrudam. 3. qu. 4. Alterum significat ipsum christianum sic separatū, vt in dist. 30. ferè per tot. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema quædam figura quasi rotunda, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, vt per glo. in extrauag. com. c. 1. in ver. anathematizamus, de sent. excom. & Graff. d. decis. nu. 38. & 39. Anathema autem maranatha est verbum latæ sententiæ, & verbum maranatha importat vsque ad aduentum Domini sit excommunicatus, supple, nisi pœniteat, gl. in c. Gailisanus, in ver. maranatha. 24. q. 4. & Felin. in c. Rodulphus. nu. 31. de rescript.

4 Excommunicatio † est duplex maior, & minor. Maior excommunicatio est censura priuás participatione, tam actiua, quàm passiua sacramentorum, & hominum, abb. in rub. de sen. excom. & Nauar. in c. 27. nu. 1. tom. 3. & propterea eúdem operatur effectum, quē anathematizatio. Minor priuat participatione passiua sacramentorum tantùm. c. si celebrat. de cler. excommun. ministr. & Graff. decis. aur. c. 10. nu. mihi. 2. par. 1. lib. 4.

5 Triplex † est etiá excommunicatio scilicet, nulla, iniusta, & iusta. Nulla est, quæ ipso iure non tenet. vt lata post legitimá interpositam appellationem. Felin. in c. Rodulphus. nu. 43. de sent. excom. Paris. cons. 28. nu. 19. vol. 4. Put. decis. 177. nu 2. lib. 2. & Nauar. in c. cum contingat. 6. caus. nullitatum, rubri. 2. de rescript.

Secundò, est nulla quando deest legitima potestas excommunicandi in excommunicante, quia excommunicans caret iurisdictione Graff. decis. aur. c. 13. nu. 5. par. 1. lib. 4.

Tertiò,

Tertiò, si feratur à delegato contra delegantis intentionem, vt per glos. in c. præsenti. in ver. ad cautelam. vers. sexto cum. de sen. excom. in 6. & duodecim casus nullitatis excommunicationis ponit d. glo. in c. præsenti. & abb. in c. ab excommunicato, num. 5. de rescript. Et quando sententia excommunicationis est nulla, non requiritur absolutio. c. cui est. 11. q. 3. Nauar. in c. 27. num. 11. tom. 3. & Graff. c. 3. num. 13. eod. lib. 4.

Iniusta † tribus modis dicitur, ex causa, ex animo, & ex ordine. glo. in d. c. sacro. in verb. iusta; Et iniustè excommunicatus non est priuatus communionibus, & generalibus suffragijs ecclesiæ catholicæ. c. illud planè 11. qu. 3. & Couar. prior. par. relect. § septimus. num. 5. vers. secunda conclusio.

6 Iusta † excommunicatio vt sit, quatuor concurrere debent. Primum, vt proferens habeat iurisdictionem excommunicandi, vt per Graff. supra allegatum. Secũdum, quòd causa subsit vera, & rationabilis. c. 1. de sent. excom. in 6. Tertium quòd monitio competens præcedat ad formam dicti. cap. sacro in 6. Quartum, quòd proferatur causa expressa, & in scriptis d. c. 1. de sent. excom. eod. lib. 6.

7 Iniustam † sententiam excommunicationis proferẽs multipliciter punitur. Primò, quia tenetur excommunicato actione iniuriarum. c. temerarium. & c. illud. iunct. glos. 11. qu. 3. Secundò, tanquàm sacrilegus est puniendus. c. si quis. & c. nõ in perpetuum 24. qu. 3. Tertiò carere debet communione hominum; & interdici ab ĩgressu ecclesię; quantum superiori videbitur expedire. c. de illicita. ead. qu. 3. & Innoc. in c. sacro. num. 2. de sent. excom.

Quartò ob non seruatam formam. cap. 1. de sent. excom. in 6. pœnam interdicti ab ingressu ecclesię per mensem incurrit ipso iure, & suspensionis à diuinis, adeò quòd celebrando irregularitatem incurrit, à qua non nisi à solo Papa potest dispensari.

8 vt in d. c. 1. Sed † ex sacri conc. Trid. dispositione à dicta irregularitate, si erit occulta, poterit dispensari ab episcopis, qui per se ipsos, aut vicarios ad id specialiter deputatos in foro conscientiæ, in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum, cõtentiosum, cũ suis subditis dispẽsare põt. c 6. de refor. sess. 24.

Quintò, si sententia excommunicationis iniusta appareat, ad interesse excommunicati est condemnandus, vt per Hostien. & Io. And. in d. c. 1. Excusat tamen proferentem senteñam ab his pęnis causa probabilis, si lau-

 dabilis

dabilis opinionis existat, vt in d.c. sacro. §. cumque aduersus. de sent. excom.

9 Minor † excõmunicatio quatuor modis infertur, à Deo, à seipso, à sacerdote, & à canone. glos. in c. si inimicus. 11. q. 3. Et est cẽsura ecclesiastica priuans participatione passiua omnium sacramentorum. c. si celebrat. de cler. excom. ministr. & celebrans in minori excommunicatione mortaliter peccat. Syluest. in ver. excommunicatio. 4. & Caiet. in verb. excommunicatio minor. Diuina officia missamque audire: & cum alijs eisdem interesse, ac in choro recitare: & pacẽ, quæ in ea offertur, minori excõmunicatione excommunicatus sumere potest: Nauar. in c. 27.

10 num. 24. tom. 3. † Et minor excommunicatio per ius in octo casibus fertur de quibus per Innoc. in cap. 1. de sent. excom. & & Graff. d. c. 10. par. 1. lib. 4. vbi latè de excommunicatione minori per tot.

11 Quamuis † enim excommunicationis gladius neruus sit ecclesiasticæ disciplinæ, ac ad cõtinendos in officio populos valde salutaris: sobriè tamen, magnaq; circunspectione est exercendus: cum experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis cõtemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutẽ. conc. Trid. c. 3. in princ. de reform. sessio. 25. c. multi in princ. 2. q. 1. c. corripiantur. & ibi glo. in ver maior. 24. qu. 3. c. dilecto. §. & quoniam. de sent. excom. in 6.

12 Ideò † in causis iudicialibus quotiescunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate fieri potest, abstinendũ est à censuris ecclesiasticis; & procedi debet, primò ad executionem realem; si fieri potest, & deinde personalem. Et quando realis, nec personalis fieri valet, tunc etiam ad excommunicationis pœnã procedi potest; Et hoc procedit quoque in causis criminalibus vt d. c. 3. §. in causis verò. Et non sufficit, quòd extrà iudicialiter constet iudici executionem realem, vel personalem fieri non posse: sed necessarium est, quòd constet in actis per relationem nuncij. vt in decis. congreg. eiusdem sacr. conc. super. eod. c. 3. §. an si iudex. Et quamuis excommunicatio lata à iudice ecclesiastico antequam legitimè cõstet de impedimentis, vel perturbationibus, quibus prohibetur facere executionem realem, vel personalem, sustineatur: & secundum communem opinionem excommunicationis sententia sit valida, & excommunicatus egeat absolutione; iudex tamen malè facit: & debet seruare formam à concilio super hoc traditam, vt fuit ab eadem sacra congregatione declaratum.

in

in §. an excommunicatio. super
13 eod. c. 3. Nefas autem † est seculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet: aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, sub prætextu quòd supradicta seruata non sint. cōc. Trid eod. c. 3. de reform. sess. 25.
14 Executor verò † in partibus deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, postquàm sibi constiterit obligatum excommunicationis sententiam incurrisse, non tenetur seruare formam in dicto decreto concilij traditam, quia ante fulminationem sententiæ excommunicationis in curia Romana præsupponuntur huiusmodi diligentiæ factę, & tunc huiusmodi excommunicatio non intelligitur sub conditione in subsidiū executionis realis, vel personalis, congr. concil. super. eo. c. 3. §. executor in partibus.
15 Si autem duo † sint in forma cameræ Apostolicæ in solidum obligati pro eodem debito, si contra vnum tantùm possit deueniri ad executionem realem, vel personalem, contra ipsum insolidum est executio faciēda: quia cōtra alium, contra quem non potest fieri executio realis, uel personalis ad instātiam creditoris, censura relaxari non potest: vt per eandem. sacr. congr. super eo. c. 3. §. supposito quod Nisi facta executione personali carceratus non esset soluendo: quia in subsidium contra alium ad censurarum relaxationem, procedi posset.
16 Aduersus † eos, qui temporibus ab ecclesia statutis ad confessiones, & ecclesiæ sacramenta accedere negligunt, & pęnas c. omnis vtriusque sexus. de pœnit. contemnunt, licet episcopis ad excommunicationem procedere, nisi fortè de proprij sacerdotis consilio, & rationabili causa huiusmodi perceptio ad tempus dilata sit: & pro satisfactione eleemosinas pio loco assignādas pro huiusmodi excommunicatorum emendatione, iniungere potest. congr. cōc. super. d. c. 3. §. an aduersus
17 Excommunicationes † autē, quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis, vt aiunt, pro deperditis, seu subtractis rebus fulminari solent, de quibus per Bart. in const. ad reprimendum in verſ. denunciatio, & Neuiz. in Sylu. nupt. in verſ. monitorię. auctoritate ordinaria à nemine, præterquam ab episcopis decerni, & promulgari possunt, & non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaq; diligenter, ac magna maturitate per episcopum examinata, quæ eius animum moueat. vt in eo. c. 3. §. quapropter. sess. 25. Et appellatione episcopi hoc casu venit etiam vicarius generalis, qui potest concedere literas monitoriales, de

quibus in eod. c. 3. vt ibi fuit decisum ab eadem sacra congregatione sub tit. Senen. & sub tit. Elboren. Nec vicarius generales indiget speciali mandato episcopi, vt possit decernere huiusmodi literas, dummodò ipsemet vicarius causę cognitionē adhibeat, vt ibidem per eandem sacram congregationem §. ab episcopo. Et est ratio, quia † inter
18 episcopum, & vicarium repræsentatiur vnum, & idem tribunal, & consistorium c. 2. de consuet. in 6. c. romana de appel. eo. lib. & Rot. decis. 9. de off. vic. in antiq. Eademq; potestas cōpetit capitulo sede episcopali vacante, vt ibi per eand. congreg. §. an eadem potestas. quia capitulum sede vacante in iurisdictionibus de iure communi spectantibus episcopo succedit. abb. in c. verum. nu. 9. de for. comp. & Fel. in c. cum olim nu. 3. de maior. & obed.

Cæteri autem prælati etiam nullius diœcesis episcopis inferiores, qui ante concilium Trid. monitoria, & illarum vigore excōmunicationes concedebant iure proprio, aut ex priuilegio, vel ex immemorabili consuetudine literas monitoriales post conc. concedere non possunt,
19 Ideò, † qui sunt nullius diœcesis, nec alicui episcopo, sed immediatè sedi Apostolicæ subiecti, ipsam sedem pro his excommunicationibus in forma, significauit, obtinendis adire oportet, congreg. conc. in decis. super eo. c. 3. sub tit. Aquilan. Theatin. & in §. decernentur etiam.
20 Et quando † hoc casu literæ in forma, significauit, episcopis vicinioribus committuntur, causæ quæ earum literarum, & propalationum desuper factarum occasione oriuntur, sunt à proprijs iudicibus etiam inferioribus terminandæ. vt ab ead. congreg. fuit super eod. c. 3. decisum vt in decis. sub tit. Squilacen. & in §. sed facta relatione. Et ex his infertur, quòd episcopi, eorumve vicarij vigore propalationum in exonus conscientiæ à quibusuis præuia literarum monitorialium publicatione factarum, non possunt causas illas cognoscere, nisi inter subditos suæ ordinariæ iurisdictioni, quo verò ad alios subditos iurisdictioni inferiorum, aut laicali, suis iudicibus ordinarijs sunt cum propalationibus remittendi, vt contra ipsos via ordinaria, & seruatis seruandis, ad executionem realem, vel personalem, prout iuris fuerit, procedi possit, ex suprà allegatis: quia aliàs omnis causa, per hanc viam possiet deferri ad forum ecclesiasticum. vt post. Io. And. in c. nouit. de iud. animaduertit. Bart. in const. ad reprimendum in vers. denunciationem nu. 9. & Neuiz. syl. nupt. in vers. monitoria lib. 3. num. 5.

Con-

21 Concedi † autem possunt literæ monitoriales pro deperditis, seu subtractis bonis, & iuribus occultis tantùm, non autem pro vulgatibus: quia contra personam certam, quæ rem deperditam inuenit, aut aliàs iura detinet, in foro iudiciali via ordinaria est procedēdū. vt per Neuiz. ea. Syl. nupt. in ver. monitoriæ lib. 3. num. 48. Nec concedi possunt monitoriæ super capitibus criminosis, aut infamatorijs vt per eundem Neuiz. ibi n. 50. Et ità seruat curia Romana, quicquid cōtrarium afferat Zerol. in prax. epis. ver. excommunicatio. cau. mater. ad quartum. Quinimò apponitur clausula; quòd si ex propalationibus aliquid probari contingeret fauore fisci, quòd propalationes nullam fidem faciant, & Pius V. in ordinatione super modo expediendi literas in forma, significauit, ordinauit, vt concedantur ad eorum dumtaxat instātiam, quorum ciuiliter interest, vt in literis Romę in cancellaria Apostolica die 27. Iunij 1570. publicatis de quibus in Bull. Rom. cap. 183.

22 Quæritur; † an propalationum vigore possit quis nominatim excommunicari; Et si propalantibus repetitis in forma iudiciaria plenè probatur aliquem, rem pro qua monitoriales fuerunt concessæ, detinere; videtur, in contumaciam non resipiscētis, vt exeat de peccato, & quæ indebitè retinet retinet restituat, quòd possit nominatim excōmunicari; ex traditis per eundem Neuiz. in eod. ver. monitoriæ. num. 61. Sed hodie ex dispositione sacr. concil. Trid. nō debet quis nominatim excommunicari, nisi pręuia diligentia de exequendo realiter, vel personaliter seruata forma eiusdem conc. eod. cap. 3. §. in causis verò. Quæ procedunt in causis ad forum ecclesiasticum tantùm pertinētibus, vt ibidem in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum, &c. Et ideò in causis spectantibus ad forum secularem, non potest quispiam vigore literarum monitorialium nominatim excommunicari, sed pars actrix iudicem secularem cum propalationibus adire debet, qui, prout iuris fuerit, ad executionem realem vel personalem procedat: & non illis omissis procedere ad excommunicationis sententiam, cuius nulla maior pęna reperitur, vt per abb. in c. cum dilectus. num. 6. de his. quæ vi. metusve cau. cum alijs sup. prà. in princ. allegatis: Ad excommunicationem enim non nisi in subsidium procedi potest vt eod. cap. 3. §. quòd si executio. sess. 25.

23 Impeditur † etiam cursus dictarum monitorialium pluribus modis. Primò, quando quis comparet coram episcopo, vel eius vica-

vicario, allegans se partem formalem; tunc enim contra partem comparentem procedi non debet: quia si actor habet personam certam, via ordinaria procedere tenetur; & cessat remedium extraordinarium censurarum ex suprà allegatis. Et est ratio, quia actor non debet sumere informationes de domo rei, l. qui accusare. C. de eden. & glos. in c. G. perpetuus. in verb. instrumentorum. vers. sed si instrumenta. de fid. instrum. tunc enim excepta parte, & eius consilio ordinatur monitorium currere debere, quoad reliquas personas incertas.

24 Secundò, † licèt monitoriales concedi possint, tàm ante litem cæptam, quàm post, ex trad. per Neuiz. sub eod. verb. monitoriæ. col. 7. & abb. consil. 15. nu. 2. potest tamen opponi exceptio rei iudicatę: quia post sententiam latam, quæ transitum fecit in rem iudicatam non sunt concedendæ, vt l. si quis totum. §. planè, & §. ancillam. ff. de excep. rei iud. l. post rem. ff. de re iud. & Bar. in constit. ad reprimendum. in ver. denunciationem. nu. 15.

25 Tertiò; † obstat exceptio iuramenti litis decisiui, quo oblato, & præstito habet vim rei iudicatæ, & litis finitę. capit. & si CHRISTVS, de iureiur. l. 2. l. ad monendi. & l. iusiurandum. ff. eod. tit. & Bart. in ead. constit. ad reprim. in ver. denunciationem. nu. 16. qua stante, literę monitoriales publicari non debent.

26 Quartò, † potest opponi exceptio transactionis iuratæ, ex qua oritur exceptio, prout ex iureiurando, & ex sententia. glos. in ead. l. 2. ff. de iureiur. quam sequitur Bart. ibi nu. 2. & in casibus in quibus transigere licet, transactio impedit processum. Bart. post glos. in l. accusationis. nu. 3. C. quod met. cau.

27 Quintò, † legitima præscriptione quilibet est tutus in foro conscientiæ, ne teneatur denunciare, etiam si ea legitimè completa mala fides superueniat. vt post glos. & alios. abb. in c. vigilanti. nu. 6. & ibi Felin. post plures alios, quos citat num. 11. de præscript. Et forum conscientiæ à foro contentioso non differt, vbi canon disponit super certo, secus; vbi lex, vel canon procedit præsumendo in materia, quę verè sciri non potest; quia si veritas aliter se habet, illa sequenda est in foro conscientiæ, vt ibi per Felin. vers. & intellige.

28 Sextò, † potest opponi exceptio tua nō interest, si quis enim obtineret literas monitoriales cum capitulis concernentibus bona, in quibus de interesse capitulantis non ageretur, non essent publicandę, sicut nec in beneficialibus, si alter collitigantium literas monitoriales obtineret, & non haberet canonicum titulum, quia tunc pars non tenetur

propa-

propalare, sed posset comparere & cursum monitorialium impedire Nauar.in consil.mihi 7.n.1. de sent.excom. part. 2. Et quod solùm concedantur ad eorum instantiam, quorum interest, statuit Pius papa V. in literis suprà nu.21. citatis.

29 Monitoriales † hæ excommunicatis cōcedi non possunt.abb. in c.nouit.nu.32.in ver. additio. de iud. & Neuiz. in sylu. nupt. vbi suprà.num.47. vers. limita primo. Et eadem ratione iudæis non sunt concedendę,quia,cū in spiritualibus non ligentur lege canonica, & de eorum anima non curetur.c.gaudemus.de diuort.& Felin.in c.iudæi.il 2.de iud.frustrà auxilium legis canonicè implorat, qui in eam committit. l. auxilium. & ibi Bart. nu.1.ff.de minor.

30 Excommunicationes † grauiores cōtinentur in bulla quotannis dię cœnę Domini solemniter legi & publicari solita, quarum vnam, & viginti enumerat Nauar. in manual. c. 27. à nu.55.vsque ad nu.74. viginti autem Card. Tolet.in stit. sacer. lib.1.c.19. vsque ad.cap.30. & Greg.Sayr.in thes.cas.consci.lib. 5.à c. 4.usque ad c.25.tom.1.qui in eod. thes. super bull. Clem. pap. viij. optimè scripsit super qua,& ego de his,quæ frequentiùs in foro contentioso deducuntur,sum scripturus.

31 Primò, † enim dictam excōmunicationis sententiam incurrunt plura genera personarum, nempè omnes Caluinistæ, Vgonoti,Anabatistæ,Lutherani,Hussitæ,Zuingliani,Pomerani,Carolostadiani,ac alij omnes, & singuli hæretici quibuscunque nominibus nuncupentur, & cuiuscunque sectæ existant, & de quibus in l. arriani. & in auth. gazaros.C.de hæret. & manich. c.fin.24.q.3.illisq; credentes ad eorum fautores,& receptatores, ac schismatici. vt in ead. bull. Clem.pap.viij.nu.1. per Nauar. eod.manual.c.27.nu.55. Graff. decis.aur.par.1.lib.4.c.18.n.10. Card. Tolet. in instruct. sacerd. lib.1. c. 19. vers. tertium genus. & Sayr.in thes.cas. consc.cap. 5. lib.3.tom.1.

32 Credentes † autem dicuntur, qui credunt hęreticorum erroribus, & hęresibus, qui sunt etiā de iure communi excommunicati.vt c.excommunicamus.1.§. credentes. de hæret. & alij de quibus per Graff.in decis.par.1. lib.4.c.18. nu. 28. Fautores dicuntur non quicunque illis fauent, eos pecunia subleuant, aut eos recipiunt quocunq, modo,sed qui hęc illis præstāt,prout hęretici, aut schismatici sunt, vt c.accusatus.§.sacerdotes.de hęret.in 6. Sunt autem fautores in duplici differentia.Archid, in in c.quicunque.de hęret.in 6.& Palud.in 4.senten. dist.13.q.3. Quidam omissione, ut qui cum

ex offi-

ex officio teneantur, non tamen illos persequuntur, incarcerant, aut puniunt, vt c. ad absoluendam de hæret. Quidam vero commissione, ut qui verbis, literis, aut factis fauent, tanquam hæreticis. Receptatores dicuntur, non solùm qui frequenter, sed etiam qui semel recipiunt hereticos, scientes eos esse tales, atque occultant, ne ab inquisitoribus inueniantur, aut è manibus iustitiæ euadant. l. 1. & 2. ff. de recep. c. excommunicamus. §. credentes. de hæret. Et occultantes, seu facultatem effugiendi dantes preter anathematis; aliasq; pœnas, etiam læsæ maiestatis rei, dominijs, dignitatibus, honoribus, & feudis sunt priuati, alijsq; pœnis obnoxij, de quibus per constit. Pij V. si de protegendis. in Bull. Rom. c. 83.

33 Schismatici verò † sunt, qui in animarum suarum periculũ se à Romani pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, seu quomodolibet recedere præsumunt, ut per eund. Nauar. in eod. cap. 27. nu. 56. in fin.

34 Schisma † autem, & heresis distinguuntur secundum ea, quibus vtrunq; per se, & directè opponitur: hæresis enim per se opponitur fidei, schisma autem vnitati ecclesiæ charitatis: & ideo sicut fides, & charitas sunt diuersæ virtutes, (quamuis quicunque caret fide, careat charitate,) ita etiam schisma, & hæresis sunt diuersa vitia. S. Thom. 2. 2. q. 39. art. 1. ad 3. & S. Hier. in epist. ad Galatas, relatus in c. inter heresim. 24. q. 3. inter heresim inquit, & schisma, hoc esse arbitror; quod heresis peruersum dogma habeat, schisma propter episcopalem discessionem, ab ecclesia pariter separat: qui enim † ab episcopo suo discessit, nolens ei obedire in ijs, quę Dei sunt, imò contra eum contumacia rebellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur. Archid. in cap. inter schisma. num. 2. 24. q. 3. Et differunt, quia omnis hereticus est schismaticus, sed non econtrà; vt per glos. in eod. c. inter heresim. & Nauar. eod. c. 27. nu. 57. Comprehenduntur sub eadem excommunicatione; Primò quidem scienter legentes, aut tenentes, uel imprimentes libros hæreticorum, seu eos defendentes, ne ad inquisitorum manus deueniant. Secundò, se subtrahentes ab obedientia mandatorum Apostolicæ sedis, licèt schismatici non sint.

Secundò, in eandem excommunicationis sententiam incidunt omnes ad uniuersale futurum concilium appellantes: ijsq;, quorum auxilio, aut concilio, fuerit appellatum; per eandem bul. cœn. Dom. Clemen. pap. viij. num. 2.

35 Appellatio enim est prouocatio à

tio à minori ad maiorem iudicem, & non valeret consuetudo, quòd à maiori ad minorem appellaretur. glo. in c. non putamus, in ver. officiali. de consuet. in 6. & esset contra naturam appellationis. Felin. in rub. de appell. circ. prin. Et ideò videmus, quòd à sententia præfecti prætorio non appellatur l. 1. ff. de off. præf. præt. Nec etiam à principe vel senatu, vt l. 1. ff. à qui. appell. non lic. & cũ papa sit supra concilium ex alibi deductis, ad inferiorem appellari non potest.

36 Tertiò, † fertur dicta excommunicatio contra omnes pyratas, latrunculos marinos, & illos præcipuè, qui in mari à monte Argentario, vsque ad Terracinam discurrentes, eos, qui in illo nauigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebusvè, & bonis suis spoliant. Omnesq; receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel fauorem, vt per Nauar. d. c. 27. n. 59. Sayr. in The. cas. consc. lib. 3. c. 7. nu. 7. & d. bulla cœn. Dñi nu. 3.

37 Nauigãtes † enim sunt quasi miserabiles personæ, abb. in c. excommunicationi. num. 3. de raptor. & propterea ecclesia eos defendit, Graff. decis. aur. c. 18. num. 64. par. 1. lib. 4.

38 Quartò, † contra rapientes bona christianorum naufragantium. vt in ead. bull. cœnæ Domini. num. 4. Caiet. in c. 23. in vers. excommunicatio, & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 118. Et etiam de iure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, d. c. excommunicationi, & ibi glo. in vers. subiacere. de raptor. & etiam de iure ciuili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, vt in l. 1. & 3. ff. de incend. rui. & naufr.

39 Quintò, † imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes præterquàm in casibus sibi à iure, seu ex speciali sedis Apostolicæ licentia permissis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt; vt in eadem bull. num. 5. Nauar. d. c. 27. num. 61. Et à iure est permissum prædicta imponere, vel augere, papæ, conc. generali, imperatori in terris imperij, regibus in suis regnis, rebuspublicis in commun. dominijs. Graf. deci. aur. d. c. 18. num. 80. & Thes. cas. consc. c. 9. à nu. 14. vsque ad num. 19. lib. 3. tom. 1. Et ducibus habentibus merum, & mixtum imperium; & à quibus appellari non licet ad superiores, vt duci Sabaudiæ, qui in suo dominio habet iura imperij, & ab eo appellari non valet, ac omnia potest, quæ potest imperator in toto. Paul. de Castr. cons. 34. num. 2. lib. 2. Purpur. in l. legem. nu. 95. C. de pact. cum alijs, in c. 10. num. 29. par. 1. suprà allegatis.

Duces autem, marchiones, comites, barones, domini, & alij

huiusmodi, qui non habent merum imperium, sine sedis Apostolicę licentia, aut imperatoris, regum, vel ducum ad id facultatem habentium, pedagia noua, aut gabellas imponentes, augentes, aut imponi, vel augeri prohibita exigentes, censuras in bulla cęnæ Domini contentas incurrunt, vt per Card. Tol. in instruc. sacerd. lib. 1. c. 21. vers. quinta excommunicatio. & Thes. cas. consc. eod. c. 9. num. 20. nisi foueantur longa consuetudine, cuius hominum memoria in contrarium non existat, quæ habet vim priuilegij, glos. in cap. super. quibusdam. & ibi abb. num. 1. de verb. signif.

40 Sextò, † fertur dicta excommunicatio contra falsificãtes literas Apostolicas etiam in forma breuis, ac supplicationes gratiam, & iustitiam concernentes, & falsò fabricantes literas Apostolicas in eadem forma Breuis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu vicecancellarij, aut eorum vicesgerentium, vt in ead. bull. cœnæ Domini num. 6. Nauar. eod. c. 27. num. 62. Tolet. vbi suprà. c. 22. circ. princip. & Sayr. in Thes. cas. consc. eo. lib. 3.

41 c. 10. nu. 1. & 2. † Sub nomine autem falsariorum hoc casu cõprehenduntur, qui radunt veterem scripturam, qui aliquid noui scribunt in literis prædictis, qui secant, lauant, radunt aut conglutinant papirum ad falsificationem earum. qui bullam plumbeã de veris literis extrahunt, aut literis falsis illam affigunt; facientes bullas sub plumbo falsas. Artifices, seu fabri bullarum, qui illas alicui priuato donant, aut vendunt, ad faciendas literas falsas; Qui falsificant annulum piscatoris, omnesque similia facientes, aut quorum auctoritate fiunt. Sayr. eod. c. 10. num. 10. Non tamen incurrunt hanc censuram falsificantes literas congregationis cardinalium legatorum à latere, nunciorum Apostolicorum, seu literas pęnitentiariæ, aut episcoporum, Nauar. in eod. c. 27. num. 62. Graff. d. c. 18. num. 96. Tolet. eod. c. 22. vers. primùm est, & Sayr. eo. c. 10. num. 9. quia illæ non sunt literæ papæ, & ex diuersis non fit illatio. l. papinianus exuli. ff. de minor. graues tamen pœnas iuris incurrunt.

42 Septimò, † dictam excommunicationem incurrunt deferentes arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles, & hæreticos in damnum catholicæ religionis, & certiores illos facientes de rebus ad rempublicam christianam pertinentibus, vt per eandem. bull. num. 7. Nauar. d. cap. 27. num. 63. Quæ enim personæ in hanc censuram incurrant, & quæ ad infideles deferri prohibeantur plenè scripsit Card. Tolet. in eod. lib. instruct.

sacerd.

facer.c.23.lib.1.Et hæc prohibitio est antiqua de iure cęsareo, quo hæc committentes graues pęnas incurrunt.vt l.cotem.ff.de public.l.1.C. quæ res export. nõ deb.& l.fin.C.de pęn. Iure quoque canonico etiam ab antiquo fuerunt præmissa prohibita,vt in c.ità quotũdam.c.quod olim. c.ad liberandum.de iudæ. & c. multa mentis.in extrauag. com. eod.tit.Sed hæc excommunicatio antiqua, erat iuris, non autem bull.cęn.vt per Tol.vbi sup. cap. 24. versic. tertiò subministrantes.

43 Octauò, † in eandem excommunicationem incurrunt,impedientes eos, qui uictualia, & alia necessaria Romam conuehunt, uel ne ad Romanam Curiam adducantur, seu afferantur, prohibent, impediunt, aut perturbant.ut in ead. bull.cęnæ Domini num.8.Nauar.eo.c.27. num. 64.Et hoc est sacrilegium, quo offenditur sedes Apostolica in suis uictualibus, & in alijs ad usum curiæ Romanæ necessarijs,ut post Caiet.uer.excommunicatio,c.19.tenet Sayr.in Thes. cas.consc.lib.3.c.12.nu.2. tom.1. Et extenditur dicta excommunicatio ad omnes etiam,qui põtificali,uel regali dignitate, aut alia qualicunque ecclesiastica, uel seculari præfulgeant, ut inquit.Card.Tolet.eod.lib.1.c.25. uers.tertio eorum. Non tamen compræhendit eos,qui actiones suprà expressas faciunt, nisi id attentent animo impediendi, ne hæc ad Romanam curiam adducantur. Vnde si gubernator alicuius ciuitatis consulens patriæ utilitati,& abũdantię prohiberet, ne quis extraheret,de ciuitate, aut prouincia fruges; quamuis inde sequeretur, quòd ad curiam Romanam deferri non possent, uel tempore, quó pestis in curia grassaretur, inhiberet suis, ne quis iret ad curiã, huiusmodi periculo durante, domum reuersurus; expoliantes aliquos pecunijs tantùm,aut assassini officio utẽtes,uel ob particularem inimicitiam impetentes aliquem deferentem uictualia,merces, & similia alicui particulari personæ ad uendendũ, uel donandum, non incidunt in bullam cœnæ Domini, ut per Sayr.eod.c.12.num.4.

44. Nonò, † incurrunt uexantes in curia Romana morantes,aut uenientes ad eam, uel ab ea recedentes, seu eos aliorum opera interficientes,mutilantes,spoliantes,capientes, detinentes,ut per eand bull.num.9.& de quibus per Nauar.eod.c.27.nu.65. & nomine curiæ non intelligitur Roma, seu ciues Romani, sed sedes, & curia Apostolica; adeò ut oporteat,quòd personæ offensæ uadant ad sedem Apostolicam,aut ab illa recedant, seu in curia morentur,ratione, & intuitu negociorum in curia

agendorum, ut per Caiet. in uer. excommunicatio. c. 14. Nauar. eo. nu. 65. & Card. Tolet. in expositione eiusdem bul. §. 7. dub. 1. & ad incurrendam dictam pœnam requiritur, quòd offensa sequatur in personam accedentem, uel commorátem in curia, seu ab ea recedentem negociorum, & non alia de causa: nec incurrit, qui in rixa aliquem occidit, uel offendit ut per Nauar. ubi suprà, & Sayr. eod. lib. 3.
45 c. 13. nu. 3. † Appellatione enim morantium in curia, dicuntur curiales, qui ratione curiæ pontificiæ Romę sunt, uel alibi cum ipsa curia aliò migráte, siuè mediatè siuè immediatè, pontifici inseruiant, siuè sint cum cardinalibus, uel episcopis, qui adsunt curiæ. Vnde Romani ciues, & alij, qui alijs de causis Romæ sunt, non dicuntur morantes in curia, Cajet. in uerb. excommunicatio. & Tolet. eod. lib. 1. c. 25. uers. aliud dubium.
46 Decimò eandem † pœnam incurrunt uexantes Romipetas seu peregrinos ad urbem deuotionis, seu peregrinationis causa accedentes, & in ea morantes, uel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, uel fauorem, ut in ead. bull. cęn. Domini num. 9. Tolet. eod. c. 25. uer. excommunicatio decima, & Sayr. d. lib. 3. cap. 14. nu. 1. & 2. Et ad dictam excommunicationem incurrendam, requiritur, ut offensus sit Romipeta, uel peregrinus, & accedat ad Vrbem Romam, ad uisitandum limina Apostolorum, non autem causa curiositatis, licèt posteà incidenter Apostolorum limina uisitet: & quòd offendens probabiliter sciat offensum tendere Romam causa deuotionis, ut per Nauar. eod. c. 27. nu. 66. & Graff. decis. aur. c. 18. nu. 114. par. 1. lib. 4. Et eandem pęnam incurrunt offendentes, stantes, vel redeuntes.
47 Quia † priuilegium datum ad eundum, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum. c. quia diuersitatem in fin. ex. de concess. præb. c. statutum. §. proferendo. de rescrip. in 6. & Graff. eod. nu. 114. Fuerũt enim etiam ab antiquo Romipetæ priuilegiati, ita quòd illos offendentes excommunicationis sententia innodabantur, vt cap. si quis Romipetas. 24. quæst. 3.
48 Vndecimò, † offendentes sanctæ R.E. Cardinales, sedis Apostolicæ legatos, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, nuncios, aut eos à suis diœcesibus, territorijs, terris, seu dominijs eijcientes, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem, vt per d. bull. cœnæ Domini nu. 11. Nauar. eod. c. 27. num. 67. & Sayr. d. lib. 3. c. 15. num. 1. Et offendentes Cardinales graues etiam pœnas incurrunt,

nint, de quibus in c. fęlicis. de pęn.in 6. Quas Pius V. innouauit, statuens, vt quis etiam à nudo consilio, aut à simplici fauore, quempiam, aut horum administratorum, uel consciorum coniurationis, siue conspirationis, aut commissi, committendiue criminis in personam cardinalis illorumue fautorum, receptatorum, uel occultatorum non excusetur, sed excommunicationis laqueo innodatus, crimine lęsę maiestatis reus, infamiamq; ac omnes pœnas, de quibus in dicto c.fœlicis eo ipso incurrat. vt in constit. Pij V. in Bull. Rom. c.93. Et offendentes episcopos graues etiam pœnas incurrunt; de quibus in clem. si quis suadēte. de pœn. & qui dictas pœnas incurrant tradit Sayr. eod.c.15. per tot.

49 Duodecimò, † eandem excommunicationis sententiam incurrūt, qui per se, uel per alios personas ecclesiasticas, uel seculares quascunque ad Romanam curiam pro eorum negotijs, & causis recurrentes, ac illa in eadem curia prosequetes, aut procurantes, negotiorumue gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam auditores, uel iudices super dictis causis, vel negotijs deputatos percutiunt, bonis spoliant, seu qui per se, uel per alios directè, uel indirectè delicta huiusmodi committere, exequi, uel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, uel fauorem præstare non uerentur; cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint, vt in ead. bul. n.2. & per Nauar. d.c.27. nu.68.

50 Qui † enim ex causa litis, vel negotij in curia Romana morantur, sunt sub protectione sedis Apostolicæ. vt per Caiet. in ver. excommunicatio. c. 15. Sed ad incurrendam dictam excommunicationem, hoc casu requiritur, vt læsio fiat intuitu negotiorum, aut causarum in curia Romana pendentium; Alioquin, si ex ira, aut uoluntate furandi, vel contracta aliunde inimicitia, dictæ iniuriæ litigantibus, & alijs personis præfatis inferantur, in eandem excommunicationem non incurrunt, Caiet. in verb. excommunicatio. d.c. 15. Armil. in ver. excommunicatio. 6. & Graff. decis. aur. c.18. nu.118. par.1. lib.3. qui autem dictam excommunicationem incurrant, tradit Sayr. in d. lib.3. c.16. nu.2. Et limitatur generaliter omnes actiones, propter quas dicta excommunicatio fertur, quādo occasione, uel intuitu causarum, uel negotiorū fiunt. vt per Card. Tolet. d. lib.1. c.26. vers. limitatur tamen.

51 Decimo tertiò, † appellātes à grauamine, uel futura executione literarum Apostolicarum ad iudices seculares, quiuè iudices executionem earundem literarum impediunt, & prohibent; ac statuunt, ne habeatur recursus ad

sus ad sedem Apostolicam pro literis impetrandis, vel impetrata retinent, eandem excommunicationis pœnam incurrunt. vt in ead. bull. nu. 13. Nauar. eod. c.27.num.68.& Graff.d.cap.18. num. 119. Quæ autem personæ in dictam excommunicationis sententiam incurrant, & quando, diffusè ponit Sayr. in eodem lib. 3.c.17. Et nihil refert, an dicta impedimenta fiant auctoritate publica, vel priuata, siue ecclesiastica, siue seculari, vt per. Nauar.d.nu.68. vers. declaratio prima.& Sayr.d.c.17.in fin.

52 Decimo quartò,† omnes, qui per se, uel per alios auctoritate propria ac de facto quarumcunque exemptionum, uel aliarum gratiarum, & literarum Apostolicarum prętextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab auditoribus, & commissarijs Apostolicis, alijsq; iudicibus ecclesiasticis auocant, illarumque cursum impediunt; ac se ad illarum cognitionem tanquam iudices interponunt.

53 † Quiue partes actrices, quæ illas committi fecerunt, ac faciũt ad reuocandum, ac reuocari faciendum citationes, uel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, uel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutũ, vel aliàs compelluntur, &c. Et quia Nauar. hanc clausulam difficilem, & obscurã intactam, absq; aliqua expositione reliquit, ut inquit Viuald. in candel.aur. super explanatione eiusdem bull. cœn. Dom.cas.14.nu.99. Animaduertendum est, quòd pluribus modis iudices ecclesiastici à laicis ad reuocandas inhibitiones sententiasque censuras, & pœnas compelli dicuntur.

54 Primò, † per statuta, edicta, vel decreta laicalia, vt in bull. cœn. Dom.nu.14. ibi per statuta, uel aliàs compellunt. Et statuta huiusmodi sunt nulla de iure cæsareo auth.cassa, & ibi Bart. C.de sacrosanc. eccles. & de iure canonico, vt per abb. in c.aduersus.nu.2.7.& 11. de immun. eccles.

55 † Et facientes seruare statuta, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, nisi ea infrà duos mẽses fecerint amoueri, sententiã excommunicationis inccurrunt. vt c. nouerit. de sent. excom. & non sufficit eorum cassatio, sed debent aboleri, & cancellari de volumine, ut per Bar. in d. auth. cassa. in fi. Felin. post alios in c. ecclesia S. Mariæ. nu. 109. quem refert, & sequitur Card. Tolet. in lib. 1. instruct. sacerd. c. 37. vers. aduertę autem. & bull. cœn. Dom. per se patet sub num. 20. vers. decla-

56 rantes, † ibi, ac quoad eos, qui contra eccles. libertatem, ut pręmittitur, statuta fecerint, nisi prius sta-

us statuta ordinationes, constitutiones, prerogatiuas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint: & ex archiuijs, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari; ac nos de reuocatione huiusmodi, etiam certiores fecerint: absolutiones eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostrã, uel successorum nostrorum quãtocunq; tempore continuata, in præmissis omnibus, & singulis quibuscunq; iuribus sedis Apostolicæ, ac sanctæ Romanæ ecclesię vndecunque, & quandocunque quæsitis, & quærendis nullatenus præiudicare posse,

57 ac debere. † Et illa verba, in pręmissis omnibus, & singulis, in fine bullæ posita sunt relatiua, quæ comprehendunt omnia in bulla narrata, quibus quouismodo præiudicari non potest. l. asse toto. & ibi Bart. ff de hæred. inst. Ruin. cons. 131. num. 1. volum. 2. & Gabr. consil. 75. nu. 8. vol. 1.

58 Secundò, † iudices ecclesiasticos carcerando, vel quocunq; quæsito colore arrestando, vnde libertas ecclesiastica læditur, & deprimitur. cum hoc timore perterriti non audeant quandoq; iudices ecclesiasticam iurisdictionem liberè exercere, sed ipsa iurisdictio restringatur contra verba expressa bullæ. vt num. 15.

59 Tertiò, † qui non tantùm iudices, seu prælatos ecclesiasticos carcerant, arrestant, vel alijs pœnis afficiunt, sed etiam qui eadem de causa fratres, nepotes, aut alios consanguineos, uel affines prælatorum, & iudicum ecclesiasticorũ, eisdem, uel similibus pœnis, etiam priuationis bonorum, dignitatum, & officiorum, aut exilij afficiunt. Quemadmodum Henricus Angliæ rex, & magistratus illius sanctæ Thomæ Cantuariensis propinquos afficit, vt scripsit Ioannes Carnot. ep. in martyr. eiusdem S. Thomæ. Metus enim illatus consanguineis clerici, habetur pro il-

60 lato ipsi clerico, quoad intimidandum clericum. c. sciant cuncti, de elect. in 6. Felin. in c. ecclesia, sanctæ Mariæ. nu. 99. vers. nemo vnquam, de constit. & melius in c. literas. num. 20. vers. ex quo infert. de pręsumpt. & Bald. in. qu. de schismą. nu. 13. Quoniam iniuria facta consanguineo, mihi facta videtur. glos. in clem. 2. in verb. quomodolibet. de sent. excom. Felin. in c. petrus. in princ. de homicidio. & Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. nu. 18. §. de nou. oper. nunc. propt iniuria facta fratri alijs fratribus facta videtur. Decian. respons. 34. n. 60. uolum. 4. & iniuria facta vni de agnatione censetur facta omnibus. l.

bus. l. lex cornelia. & ibi Bart. in princ. ff. de iniur. & Alexan. cons. 24. nu. 19. lib. 2.

60 Nam † videmus etiam animalia irrationalia timere percussiones, quæ ipsorum causa alijs inferuntur; siquidem in ciuitate Florentiæ præter alias extraneas feras, leones custodiuntur, qui licèt omnium ferarum sint atrociores; mansuescunt tamen ac domuntur, dùm coram se vident canem aliquem uerberari, ut experientia docet. Ideo qui in odium prælatorum, seu iudicum ecclesiasticorum, consanguineos, uel affines eorundem aut aliorum clericorum carcerant, percutiunt, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus spoliant, seu aliàs iniustè persequuntur, & grauant, sunt ipso facto sententia excommunicationis innodati. d. c. sciant cuncti. & ibi glos. in uerb. consanguineos. de elect. clem. 2. iuncta glos. in uerb. quomodolibet. vbi etiam abb. nu. 8. de sent. excom. c. quoniam. iunct. glos. in uerb. propinquorum. de immunit. eccles. in 6. & c. quicunq;. vbi etiam gl. quæ tuetur quoq; familiares in uerb. suorum consanguineorū, & familiarium & ibi Dom. & Fran. de sent. excom. eod. lib. & Barb. in c. licet col. 15. de probat. Talia enim committentes, & committi mandantes tacitè, & indirectè lædunt, & deprimunt, ac restringuunt libertatem ecclesiasticam. Quia non omnes, quemadmodum sanctus Thomas Cantuaiensis. qui non respexit carnem, & sanguinem, pericula propinquorum non curant; sed quamplures, vt temporalia consanguineorum, seu affinium damna, hac de causa imminentia euitent, ecclesiasticam immunitatem non sustinent;

61 Et † qui sunt in causa, in eandem excommunicationem incidunt, vt in eadem bulla cœnæ Domini. nu. 15. & Nauar. in manual. c. 27. nu. 70. † Taciti enim, & expressi eadem est virtus. l. cum quid. ibi Bar. nu. 41. & Ias. nu. 5. ff. si cert. pet. Aut qui executionem literarum Apostolicarum, seu executorialium processum, & decretorum prædictorū

62 quomodolibet impediunt, † uel suum ad id consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, uel aliarum prętētionum, seu etiam donec ipsi ad papam informandū, vt aiunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint; nisi supplicationes huiusmodi coram sede Apostolica legitimè prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint presidentes cancellariarum, consiliorum, parlamentorum, cancellarij, vicecancellarij, consiliarij, ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque principum secularium, etiamsi imperiali, regali, ducali, uel alia quacunque præful-

præfulgeant dignitate, aut archiepiscopi, episcopi, abbates, commendatarij, seu vicarij fuerint, vt in eadem bulla cœnæ Domin. n. 14. & ibi Nauar. n. 69. Sayr. in thes. cas. consc. eod. lib. 3. c. 18. nu. 1. & Graff. etiam c. 18. eod. lib. 4. nu. 124.

63 Causas † in quibus iudices laici se ingerere non debent, & personas speciales, quę hoc capite continentur, plenè scripsit Sayr. eod. c. 18. nume. 2. Et cùm verba bullæ Clemen. papæ viij. nu. 14. satis sint clara, quæ nam personæ comprehendantur, non est opus recurrere ad argumenta, quia in claris non est opus coniecturis. l. continuus. §. cùm quis. ff. de verb. oblig. & Ias. in l. planè. §. si eadem. nume. 4. ff. de leg. 1.

64 Nec † obstat, si dicatur, quòd huiusmodi insequētes quandoque sint tolerati, & non euitentur; quia inde non sequitur eos non esse excommunicatos, vt per Nauar. in d. c. 27. nu. 35. vers. nota primò. & in consil. 15. nu. 2. de heret. par. 2. lib. 5. sed sunt excommunicati ex suprà deductis. Ad dictam enim pœnam incurrendam requiritur tamen, vt à iudicibus, & magistratibus prędicta auctoritatiue fiant. Nauar. eod. c. 27. num. 71. vers. declaratio prima. & eádem incurrunt prælati ecclesiastici auocantes causas à delegatis Apostolicis, vt per Sayr. dict. cap. 18. num. 5.

65 Et † nullo casu possunt laici causas ad forum ecclesiasticum spectantes, ad eorum tribunal trahere; cùm nec sub prætextu violentiæ prohibendæ; cui per supplicationem potest prouideri; vt per eundem Sayr. vbi suprà nu. 6. & nu. 9. Opinionem, quòd laici clericos ad forum seculare trahere, & in causis ecclesiasticis se intromittere possint, quam in pluribus Couar. lib. practic. quęst. qu. 35. & alij quos refert. Azor. in 1. par. instit. moral. lib. 5. c. 12. vers. quæri solet. sustinere conantur; intrepidè tenet idem Azor. subsistere non posse hoc potissimo, & valido fundamen-

66 to motus, † Quia potestas ecclesiastica, & secularis duæ potestates supremę sunt ad inuicem quodammodo independentes, (quamuis altera illarum in aliquo superior sit) spiritualis enim in pertinentibus ad fidem, & ad salutem animæ, ac in rebus, quæ ad bonum vniuersale ecclesiæ pertinent, de potestate seculari iudicare potest: cui cōsequens est, in huiusmodi causis ecclesiasticis potestatem laicam se nulla ratione interponere debere, aut posse. Et si concederetur, potestatem secularem de iure naturæ innocentem aliquem contra potestatem ecclesiasticam defendere posse, ex deductis per Couar. vbi suprà nu. 3. & alios per ipsum allegatos, illud tamen auctoritatiue nullo mo-

do valere, cùm non sit superior; sed solùm id poterit per viam supplicationis; quomodo inferior se ipsum, aut alterum contra superiorem, iura sua deducendo defendere potest: & aliter sine peccato defendere, quis non valet. Ac propterea contrafacientes à papa excommunicationis vinculo meritò, ac iustè feriuntur, vt per Sayr. ibidem. n.8. vers. primò quidem. & nu. 9. Et quod neque in casu neglectæ, uel denegatæ iustitiæ, nec timore violentiæ licitum sit clericos ad iudicium seculare vocare, probat text. in cap. qualiter, & quando. in fin. & ibi glos. final. Host. nu. 3. abb. antiq. & Io. And. nu. 1. abb. Panor. nu. 6. & nu. 8. & alij communiter de iud. colligentes differentiam inter iudicem secularem, & ecclesiasticũ,

67 & † quòd, cum iudex ecclesiasticus sit maior, & superior, possit secularis negligentiam supplere, & illum corrigere, vt c. ex transmissa. c. licet. & c. ex tenore. de form. comp. post plures alios quos citat, proat Azor dicta par. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 12. vers. sed dubitari, ibi, sed neque in casu.

68 Spirituales † causæ sunt, beneficiales; & decimarum, de quibus suprà, & matrimoniales. c. accedentibus. de excess. prælat. & conc. Trident. can. 12. de sacr. mat. sess. 24. Hæreticorum, & de hęresi suspectorum. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hęret. in 6. Sortilegorum, superstitiosorũ, astrologorum, & aliorum, de quibus in constit. Sixti. papæ V. in 2. par. Bul. c. 21. §. ac perpetuò. Censuratum ecclesiasticarum. conc. Trid. c. 3. §. nefas autem. sess. 25. de reformat. Causæ clericorum dict. c. si diligenti. de for. comp. & abb. in c. 1. nu. 1. eodem tit. Simoniacorum, vt per glos. fin. in c. cum sit generale, de for. cóp. Legitimitatis, an quis sit ex legitimo matrimonio natus. Ius sepulturæ, & aliæ. vt c. tuá. de ord. cogn. c. lator. c. causam. qui fil. sin. leg. & Azor in lib. 1. instit. moral. capit. 14. in princ. par. 1.

69 † Et regulariter iudex ecclesiasticus potest cognoscere de criminibus laicorum, quando crimina sunt adinuenta de iure canonico, seu habent originariam prohibitionem à canonibus, & non à legibus; vel vbi reperitur à canonibus imposita pœna etiã laicis, vt in c. contra idolorum. 26. q. 10. & abb. in dict. c. cum sit generale in fine. Et spiritualibus annexæ, sub pręsenti excommunicatione comprąehenduntur.

70 Sunt enim spiritualibus annexæ causæ iurispatronatus. Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 18. nu. 125. & quæ à iudicio censurarum dependent, vt sacrilegij, quod est crimen mixti fori. Feli. in c. cum sit generale. nu. 1. & 17. de for. comp. Si pro eodem crimine iudex ecclesiasticus promulgauit

mulgauit censuras, & laicus prętendit de eodem cognoscere. Aut si redditus, & prouentus ecclesiasticos laicus usurpauerit, & propterea fuerit declaratus sententiam excommunicationis incurrisse; iudex verò secularis prætendat causę cognitionem ad ipsum spectare. per c. si clericus laicum. de for. comp. nihilominus causæ cognitio ad eccle-
71 siasticū spectat. † quia de cōnexis idem est iudicium. c. translato. de constit. Et quod iudex ecclesiasticus debeat etiam cognoscere de connexis excommunicationi, in terminis Neuiz. in sylu. nup. de lit. monit. lib. 3. n. 59 facit text. in l. quę religiosis. ff. de rei vendi. Graff. d. c. 18. num. 125. & Azor ubi sup. vers. causa
72 quasi, † Et an excommunicatio legitimè, uel ne sit promulgata, aut publicata ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat. conc. Trid. cap. 3. §. nefas autem sess. 25.
73 Decimo quintò, † in eandem excommunicationem incidunt iudices seculares, qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel quomodolibet faciunt, vnde libertas ecclesiastica tollatur, seu in aliquo lædatur, uel deprimatur, aut aliàs quouis modo restringatur; siue sedis Apostolicæ, siue quarumcunque ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, uel indirectè tacitè, uel expressè prę iudicetur. Sayr. eod. lib. 3. capit. 19. num. 1.
74 † Et in hanc excommunicationem incidunt facientes, ordinantes, publicantes statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & alia quęuis decreta in genere, uel in specie, quibus libertas ecclesiastica tollitur, aut in aliquo lęditur, uel deprimitur, aut restringitur; vel Apostolicę sedis, aut quarumcunque ecclesiarum directè, uel indirectè iuribus præiudicatur. Et qui dictis statutis, & decretis factis, & ordinatis contra prędictam libertatem ecclesiæ vtuntur, ut per Sayr. vbi suprà nu. 3. Et non solùm iudices seculares dicta excommunicatione ligantur, sed etiam prælati ecclesiastici, qui instituuntur à regibus, & principibus ad causas huiusmodi: vt quando instituuntur pro reges, & gubernatores regni, uel prouincię, si ad forum laicale personas ecclesiasticas trahunt, vt in ead. bull. cęn. Dom. nu. 14. & idem Sayr. vbi supra nu. 4. Quinimò animaduertere debēt quoq; episcopi, alijq; ecclesiarum pręlati, & sacerdotes, qui regibus, & alijs principibus in uiolanda ecclesiastica libertate consentiunt, sibi imminere etiā alias accerrimas pœnas. vt inquit. Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. post med. & conc. Trident. c. 11. de reformat. sess. 22.

75 Excluduntur † tamen per illa verba, preter iuris canonici dispositionem, ab hac censura, qui laica potestate personas ecclesiasticas in casibus à iure permissis, ad sua tribunalia trahūt, & plures sūt casus à iure p̄missi.

Primò enim in causa feudali quando persona ecclesiastica fuit inuestita de feudo à domino seculari; quia tunc in causa feudi potest clericus per laicum trahi ad forum seculare. c. ex transmissa, & c. verum. & ibi abb. nu. 17. de for. comp. Ecclesiasticæ enim personę pro feudo quod tenent à sæcularibus, illis iuramentum fidelitatis prętare tenentur. ut c. vnic. §. verum. de

76 sta. reg. in 6. sed pro † feudis, quę sunt de mensa ecclesiarum, episcopi, & alij prælati, papę fidelitatis iuramentum, & de non alienan. prętare debent, vt in c. 2. de feud. cum supra in c. 10. deductis: & alij inferiores in manibus episcoporum, aut aliorum prelatorum, & coram illis causas agere, ut in eod. c. vnic. §. episcopis autem.

77 Secundò, † in causa reconuentionis, quia clericus agens contra laicum coram iudice seculari potest ibi roconueniri, in causis tamen ciuilibus tantùm, licèt & hec opinio apud me non careat difficultate ex allegatis per abb. in c. at si clerici, à num. 20. vsque ad nu. 26. de iud. & hanc dicit Felin. videri communem, opinionem, quam tamen non firmat in eod. c. at si clerici, nu. 10. & communem, ac ab ipsa consuetudine approbatam testatur Card. Tolet. in instruct. sacerd. c. 27. vers. tertius est. Quam opinionem puto veram, pro cōpensatione fienda vsque ad summam petitam, secus autem si clericus petat decem, & laicus reconueniat pro centum: & dicta opinio recipit etiam quatuor notabiles fallētias. Quarum prima est, si laicus procurasset in fraudē à clerico cōueniri: Secundo quando reconuentio tangeret causam spiritualem, vel illi annexam. Tertiò, in causa criminali. Quartò respectu districtionis personę: quia laicus in personā clerici manū apponere non potest. Et ita distinguit Fel. in eod. c. nu. 10. Quæ reconuentio in causis ciuilibus procedit, & habet locum, quando clericus agit nomine proprio, secus si ageret nomine ecclesiæ, & reconueniretur nomine proprio. quia, cum illa recouentio sit super diuerso facto, fieri non potest. vt post alios tenet idē Fel. eod. nu. 10. vers. & primo limita.

78 Tertiò, † si clericus amisit priuilegium fori, vt quando sacris minime est initiatus, & nullum obtinet beneficium, aut clericalem habitum, & tōsurā non defert, nec alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruit, seu in seminario clericorum, aut in aliqua

qua schola, uel uniuersitate de licentia episcopi, quasi in via ad maioris ordines suscipiendos non versatur; quo casu priuilegio fori non gaudet conc. Trid. in c. 6. de reform. sess. 23.

79 Quartò, † quando clericus propter aliquod flagitium graue degradatur, & traditur curię seculari, quia tanquàm exutus priuilegio clericali foro seculari per consequentiam applicatur, cum ab ecclesiastico fuerit proiectus, vt in c. cum non ab homine, de iud. c. nouimus. de verb. signif. & Tolet. eod. c. 27. vers. secundus quando.

80 Quintò, † si lis erat cępta cum defuncto laico, cui succedit clericus, quia tunc tenebitur clericus, se defendere coram iudice seculari, secundum Barb. c. quia v. n. 45. de iud. & Pau. de Castr. in l. hęres absens. num. 4. eo. tit. quamuis hãc opinionem falsam teneat glo. in c. clericum nullus. 11. qu. 1. quam glos. opinionem puto veriorem: quoniam hoc casu non procedit regula l. vbi cęptum. ff. de iudicijs. Quia cum clerico non fuit cœptum, & semper obstat, quòd clericus iudicio laici se submittere non potest. vt c. si diligenti, cum alijs suprà allegatis. Et in quibus clericus coram iudice seculari possit conueniri. trad. glo. 11. q. 1. in sum.

81 Libertas † autem ecclesiastica, quam violantes in dictam excommunicationem incurrũt, ea est, quam habet ecclesia vniuersalis, quatenus est talis in spiritualibus, & temporalibus, concessam à Deo, aut à papa, vel imperatore, alijsq; principibus, de qua per Innoc. in c. nouerit. n. 1. & 2. & ibi abb. num. 2. de sent. excom. Lap. alleg. 92. num. 1. & seq. Nauar. in cap. 27. num. 119. vers. quinta quod. S. Ant. in 3. par. tit. 25. c. 17. Bar. in auth. cassa. num. 3. & 5. C. de sacr. san. eccles. Card. Tol. post alios in lib. 1. instruct. sacerd. c. 37. vers. libertas autem, & Sayr. d. c. 19. nu. 91

82 vers. sic etiam; † Et clerici, vt aliàs superiùs dictum fuit, priuilegium fori habent à Deo. vt c. si imperator. 96. dist. & Innoc. in c. 2. nu. 1. de maior. & obed. Statuta igitur, quæ cadunt in derogationem dictorum priuilegiorum contra libertatem ecclesiasticam esse dicũtur, idque locum habet, etiam si indirectè fit contra dicta priuilegia. cap. quanto, & ibi abb. num. 2. de priuil. c. fin. de immu. eccles. in 6. & Tolet. loco proximè citato.

83 Statutum ad hoc vt sit † contra libertatem ecclesiæ, non requiritur, vt sit contra omnes ecclesias mundi, sed sufficit, quòd tendat in præiudicium particularis ecclesię, circa id, quod competit omnibus, quemadmodum lædere episcopum est facere cõtra libertatem ecclesiæ, licèt nõ lædat omnes, c. significasti. de elect. c. olim. de iniur. Lap. alleg.

92. num. 6. & Tolet. eod. cap. 37. vers. aduerte etiam: & quæ di-
84 cuntur de statuto † procedunt, & habent etiam locum in ordinationibus, constitutionibus, seu quibusuis decretis, vt in bull. cęn. Domini. num. 15. & Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 19. tom. 1.
85 Decimosextò, † in eandem excommunicationis sententiam incurrunt impedientes archiepiscopos, episcopos, & alios prę-latos, & ecclesiasticos iudices ordinarios, ne iurisdictione sua contra quoscunque vtantur, & recurrentes ad curias seculares, vel aliàs elidentes sententias iudicum ecclesiasticorum, tàm ordinariorum, quàm delegatorum, procurantesque à curijs secularibus prohibitiones, aut mandata etiam pęnalia contra sententias ordinariorum, aut delegatorum, decernentesque huiusmodi mandata, aut prohibitiones, & eà exequentes:
86 Ac † prætereà dantes auxiliũ consilium, patrocinium, & fauorem in prædictis, vt per eandem bull. cęn. Dñi. num. 6. Sayr. eod. lib. 3. cap. 20. & conc. Trid. sacros canones, concilia generalia, aliasque Apostolicas sanctiones in fauorem ecclesiasticarum personarum, & libertatis ecclesiasticæ, ac contra violatores editas innouauit, & ab omnibus exactè obseruari mandauit, vt in eod. cap. 20. §. decernit itaque. de refor. sess. 25.
87 Absolutionem † autem, vel reuocationem sententię excommunicationis, suspensionis, & interdicti vi aut metu consequẽtes absolutio est ipso iure nulla, & nouam excõmunicationem incurrunt. vt c. vlt. de his quæ vi. met. ve. cau. in 6. Nauar. in c. 27. num. 125. & Sayr. in Thes. cas. consc. eod. lib. 3. cap. 34. n. 11. & 12.
88 Si verò † iudex ecclesiasticus ad tribunal seculare pro decretorum suorum, aut sentẽtiarum confirmatione recurreret, tunc reo ecclesiasticum iudicem, seu partem coram eodem tribunali reconuenire, & iura sua tueri liceret, argu. cap. prudentiam. de mut. petit. & Sayr. eod. c. 20. nume. 4. versic. secundum est, & hoc casu procedere possunt deducta per Couar. in lib. pract. quæst. cap. 35. per totum.
89 Quia † aliàs allegata per ipsum in pluribus pugnant, cum iure diuino, à quo sacerdotes habent priuilegium fori, c. si imperator. 96. dist. quod etiam habẽt de iure canonico. c. at si clerici. de iud. cap. si diligenti de for. comp. & Couar. d. c. 35. num. 1. vers. primum etenim, & de iure ciuili. vt in authen. cassa, & ibi. Bar. C. de sacr. san. eccl. & Card. Baron. referens legẽ Honorij imper. in lib. ann. eccles. tom. 5. anno. 412. pag. 341.
90 Præcipuè † enim in pluribus pugnant

pugnant, allegata per Couar. in d.c.35.cum conc. Trid.c.20.de reform sess.25.& cum bull. cęn. Dom. in quam contrauenientes incidunt ex suprà deductis, absolutione papæ duntaxat reseruata, vt per Nauar. d.c. 27. nu.73. ver. cęterum. Leges regiæ nempè 5.tit. 1.ordinat.& lib.2. regalium Franciæ, & aliæ per Coua. allegatę in eod.c.35. vltrà quòd sunt leges particulares dictorũ regnorum, quæ non constituunt ius commune, sunt expresè cõtra dictam auth. cassa; quæ nõ solum habet locum per Italiam, vt videtur annuere text. Sed est generalis in toto mundo. vt post gl. ibi. in ver per totũ. Bart. nu.2. & sic sunt nullæ, & contra verba conc. Trid. & dictæ bull. in cęna Dom. vt optimè scripsit Azor. in pr. par. institut. moral. c.12. vers. sed dubitari. lib.5. Et licèt verba textus Bull. de quibus suprà num 83.& 84. sint satis clara, etiam tamen comprobantur, & declarantur decisionibus Rotæ in Candelabro aureo nuper impressis super explanatione eiusdem Bul. cas.16. numer. 249. & 250. tenoris sequentis.

Anno 1595. Lunæ 10. Apri-
91 lis. † Oscen pęnitentiariæ coram R. Blancheto, nunc S.R.E. Cardinali Domini dixerunt sententiam absolutoriam vltimo loco latam in tribunali criminali ad fauorem Pauli sustineri non posse. Nam de iure communi, & ex bulla in cœna Domini recursus in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus. c. nouerit. & c. graue. de sen. excom. & in d. bulla. §.16. & committitur sacrilegium. Caiet. in sum. in vers. excommunicatio c.30. & seq. nec excusari potest, ex traditis per Coua. pract. quæst. c.35. num.3.

92 Nam † etsi iudex ecclesiasticus malè procedat, non potest iudex secularis, cuius est minor potestas supplere negligentiam ecclesiastici, qui tùm potestate, tum auctoritate ipso est maior, vt declarant omnes doct. in c. qualiter, & quando. de iud. videlicèt Io. Andreas. & abb. antiqu. num. 1. Collect. in fin. Card. in fin. Anchar. nu.5. Butr. nu.8. abb. num.7. Imol. num.7. Barb. numero 23.

93 Sed † illius negligentiam ecclesiasticus supplet. c. ex transmissa. c. licet. cum sequ. de for. cõp. Superioritatem aũt iurisdictionis probant. c. solitæ. de maior. & obedien. c. deniq; .96. dist. & clem. Romani. de iureiur.

94 Quæ licèt † de plano procedant, multò magis applicantur proposito casui, in quo Paulus habuit recursum ad iudices laicos, non solùm semel, sed pluries ad effectum impediendi mandatum de manutenendo ad fauorem Hieronymi ritè, & rectè decretum, scilicèt 19. Octobris

bris 1587. & 18. Nouembris. & 11. Decembris. eodem anno, de mense Februarij 1589. etiam postquam se obtulerat paratum obedire mandatis Cęsaraustan. Archiepiscopi. Nec excusari potest Paulus à tali recursu, ex eo, quòd posteà voluerit prosequi grauaminis causam coram ecclesiastico, quia talis excusatio non habet locum, quando recurri potest ad ecclesiasticum, qui tale grauamen impediat, prout poterat Paulus adeundo metropolitanum, vel nuncium Apostolicum: & illum, ad istum effectũ non recurrisse euentus docuit, quia neutrum adiuit; & prouisiones regiæ multò magis hoc declarant, quia non solùm inhibetur iudici ecclesiastico, ne ad vlteriora procedat, sed illi mandat, vt quæ decreuerat, reuocet, & coram ipso iudice seculari compareat ad allegandas causas, ex quibus parere non teneatur.

95 Ex quibus † nihil aliud inferri potest, nisi quòd ipsi iudices volunt de causa ecclesiastica cognoscere, quòd est admodum absurdum, cum iudex laicus sit incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas, & eorum causas. Nec immemorabilis hoc casu sibi suffragatur. doct. in c. causam. de præscrip. Felin. in c. 1. de maior. & obed. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq. & Bisign. 2. eod. tit. præcipuè cum in dicta bulla cœnæ Domini, derogetur, consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Non obstant quæ allegantur de defectu iurisdictionis, & quod Rota non cognoscit de iustitia sententiarum, quæ sunt extra Rotam latæ, quando de illarum executione non agitur. Quia in casu proposito Hieronymus Pinos habet intentionẽ fundatam super recursibus, & claram iuris dispositionem, per

96 quàm Paulus † propter excommunicationis incursum redditur incapax beneficiorum, & cum ipse Paulus excipiat de absolutoria, quam transiuisse in rẽ iudicatam prętendit, licitum est Hieronymo replicare de illius notoria iniustitia præterita; & vltrà testes productos coram locumtenente criminali auditoris Cameræ, adsunt alij producti coram me reg. fo. 126. & 135. ex quibus ipsum incidisse in pęnas in bulla cęnæ Domini, contentas negari non potest.

Die Veneris prima Decembris, coram R. Pęnia, Oscen canonicatus. Vtraque parte informante super dubio dato, an Paulus

97 Sezanus † fuisset excommunicatus ob recursum ad tribunal seculare iustitię Aragonum, à quo illius procurator obtinuerat firmam iuris ad inhibendum iudici ecclesiastico, ne appellatione pendente aliquid innouaret, & Paulus dicta inhibitione fuerat

erat vsus, sub prætextu, quòd id sibi licebat iuxta dispositionem sacrorum canonum, vno tantùm ex dominis, Paulum excusari posse dicente; cęteri affirmatiuè responderunt, illum ipso iure incidisse in sententiam excommunicationis. Quia recurrendo ad iudices seculares causam præbuit, vt immunitas ecclesiastica violaretur. c. nouerit. & c. graue. de sent. excom. & §. 16. in bull. cęn. Domini. Vbi excommunicationis vinculo innodantur, qui ad cancellarias, & curias seculares recurrunt, pro obtinendis prohibitionibus, & mãdatis contra prælatos, & iudices ecclesiasticos.

98 Nec † Paulum tuebantur copiosa verba doctorum asserentium licitos esse quibusdam casibus istos recursus ad iudices seculares, quando sacrorum canonum auctoritas illis omnibus pręponderabat, per quam etiam excludebatur prætensa antiquissima consuetudo nonnullarum prouinciarum, de qua attestabantur Couar. in pract. quæst. c. 35. num. 3. Nauar. in Manual. c. 27. num. 70. Men. tract. de recup. possess. rem. 3. num. 356. & sequ. & Petrus de Auendano, tract. de exeq. mand. reg. lib. 1. c. 1. num. 32. Dicebatur enim talem consuetudinem tanquam improbam, & sacris canonibus inimicam, quæ clericos iurisdictioni laicorum quandoque supponit, non fuisse attendendam. c. qualiter, & quando vbi communiter doct. & abb. num. 7. de iud. Man. Soc. in cap. si quis clericus. num. 28. & in c. sanè. nu. 10. de for. comp. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq.

99 Neque decis. Rotales, Achil. 30. de appe. in impressis & R. D. Decani in illa Tarraconen. villa de Rem. die 4 Decẽbris 1562. & R. Blancheti in Salamantina canonicatus, die 24. Maij proximè præteriti suffragantur Paulo, quia licèt per illas decisiones cõcederetur facultas quandoq; recurrendi ad iudices laicos, & inuocandi eorum nudum auxilium ad defendẽdam propriam possessionem, qua quis de facto spoliatur; & quam quis propria auctoritate defendere potest: nunquam tamen dicitur in eis, quòd talis recursus fieri possit ad effectũ obtinendi inhibitiones; & mandata contra prælatos, & iudices ecclesiasticos, hoc enim nunquàm docuit

100 Rota, † quæ optimè nouit iudices laicos, nec habitu habere iurisdictionem in clericos; imò illius esse penitus incapaces. arg. c. causam. de rescript. & c. sacerdotibus. 11. q. 1. Et propterea cũ sint inferiores iudicibus ecclesiasticis c. deniq; 96. dist. & cle. Romani. de iure iur. Nec posse nec debere ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere. abb. in d. c.

quomodo, & quando. nu. 7. vnde Domini non recesserunt à decisione in hac causa coram R. D. meo Blancheto, die 10. Aprilis proximè præteriti facta.
101 Anno 1594. † 4 Nouembris, coram R. D. Decano Carthaginen. Portionis. Domini recesserunt à resolutione facta, & censuerunt satis constare de citatione validè exequuta: primò ex scripturis productis, quę habentur in summario nu. 1. constat de ablatione processus tàm originalis, quàm compulsati; & eius transportatione ad consilium, quæ præsumitur facta ad instantiam partis interesse habētis. ad not. per Bart. in l. fin. de quęst. quare in odium eorum, qui simili recursu vtuntur, fit omnis interpretatio ad fauorem alterius partis, ità vt etiam copiæ simplici soleat fides adhiberi. Bald. in l. publicatæ. q. 8. in fi. de testam Iasi. in auth. si quis in aliquo. in 7. fal. C. de edendo. Dec. cons. 36. col. 2. ver. non obstat, & extat Pereg. decis. 159. lib. 2. Et
102 facit, † quòd impediens, quo minus citetur auxilio consilij Regij vel aliter, habeatur pro citato. c. quoniam frequenter. §. porrò. vbi glo. in verbo, impedit, vt lit. non contest. Card. in clem. causam. q. 13. de elect. cum alijs. per Tiraq. de retract. Lign. § 1. glo. 10. num. 102. & §. 2. glos. 1. num. 9.

Non obstat, quòd in summario processus, quod exhibitum fuit, vbi adest exequutio citationis, † non reperiantur testes adhibiti, vt requiritur. c. quoniam. de prob. Specul. in tit. de citat. §. sequitur. n. 19. Put. decis. 1. lib. 3. Quia ex exhibitione processus vltimo loco facta apparet, quòd qui confecit summarium, solitus fuit omittere testes, qui nihilominus in dicto processu in pluribus actibus interfuisse leguntur.
103 Decimoseptimò, † qui iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad papam, & sedem Apostolicam, & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorũ pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Romani pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habētium expressa licentia sequestrant, vt in d. bull. cęn. Dom. num. 17. Appellatione enim iurisdictionum, fructuumq;, redditunm, & prouentuum, ad ecclesias, & beneficia pertinentium, comprehenduntur bona quęcunq; ecclesiastica, quæ eo ipso, quòd ecclesiæ sunt tradita, & oblata, sancta, & religiosa censentur. c. prædia c. nulli. 12. q. 2. cum alijs, de quibus infrà. Personæ autem principales primò sunt vsurpantes, secundò sequestrantes. Et ad dictam excõmunicationem incurrendam, requiritur, vt bona vsur-

vsurpentur, aut sequestrentur,
non qualitercunque, sed vt res,
prouentus, seu redditus ecclesię:
104 quia † fures, & latrones, qui
huiusmodi furantur non incidũt
in dictam excommunicationis
sententiam. Nauar. in eod. c. 27.
nu. 71. ver. sexta quòd, Graff. de-
cis. aur. c. 18. n. 144. par. 1. lib. 4. &
Sayr. eod. lib. 3. c. 21. num. 1. 2. &
4. Quæ opinio, quò ad fures, &
latrones indistinctè procedit,
sed quò ad aliàs personas, iuris-
dictiones, bona, fructus, reddi-
tus, & prouentus ecclesiasticos
vsurpantes, habet locum in foro
conscientiæ tantùm, in quo sta-
tur dicto pœnitentis; secus au-
tem in foro contentioso, in quo
secundum acta, & probata est
iudicandum. Felin. in c. pastora-
lis. num. 23. de off. deleg. & Go-
mes. in reg. de ann. possess. qu. 4.
num. 5. Et ideò allegando bona
non esse ecclesiæ, aut ignorasse
fuisse ecclesiastica, ab excommu-
nicatione non excusantur, si de
contrario constat, nisi essent bo-
na de recenti empta, vel eccle-
się donata, de quibus probabili-
ter ignorari posset. Cõtra vsurpã-
tes iurisdictiones, fructus, reddi-
tus, & prouentus ecclesiarũ, seu
105 bñficiorũ ecclesiasticorũ, † pro-
ceditur ad sententiam declara-
toriam, non tamẽ de facto, quia
debet præcedere monitorium,
seu citatio, quæ æquiparantur,
vt per Put. in decis. 271. num. 4.
lib. 3.

106 Monitio enim canonica † tri-
na præcedere debet, aut tribus
monitionibus distinctis, vel vni
ca pro trina, præfixo in monito-
rio termino trium, vel plurium
dierum, aut etiam plurium ho-
rarum in tribus terminis distin-
ctarum, vt fit, quando vna dies
pro primò, vna pro secundo, &
vltima pro 3°, vel si negociũ hoc
requirat, octo horæ pro p°, octo
pro 2°, & reliquæ octo pro ter-
tio, & peremptorio termino, ac
monitione canonica; hoc enim
casu unica pro trina monitione
sufficit, glos. in cap. statuimus. in
vers. monitionem, & c. consti-
tutionem, §. statuimus. de sent.
excom. in 6. Et debet fieri contra
107 certas personas, † si persona-
rum certitudo haberi potest, a-
lioquin sufficit monitio genera-
lis contra incertas personas, qui
talem vsurpationem fecerunt, vt
per glo. in eod. c. constitutionem
in ver. nominatim. c. fin. §. voca-
tionem & ibi Frãc. de elect. in 6.
Constare etiam debet iudici
de vsurpatione, testium deposi-
108 tione, aut aliàs legitimè. † Cum
enim actore non probante reus
absoluatur. l. qui accusare. C. de
eden. nisi constito de allegatis,
declaratio promulgari non po-
test: si verò reus compareat alle-
gando se bona, quæ possidebat
ecclesia, in suos usus conuertisse,
uti de iure sibi competentia, de
quibus iuribus se paratum edo-
cere proponat, cum res efficia-

tur dubia, an uerò laico de iure pertineat, & de possessione ecclesiæ constet illius confessione,
109 qua † nulla maior est probatio, ut inquit Ias. post alios in l. ij. nu. 28. ff. de uerb. oblig. Crauet. cons. 61. num. 3. & Menoch. cons. 23. nu. 14. ea ratione, quòd probatio per confessionem dicatur notorium, ut tradit Bar. in l. scriptus. num. 2. uers. idem dicitur, quod ff. de relig. & sumpt. fun. Innoc. in c. ex parte, il. 1. num. 5. de uerb. oblig. & abb. in c. cum specialis §. porrò nu. 7. uers. concludit. de appell. cum enim agatur de sententia excommunicationis à iure lata contra usurpantes bona ecclesiastica, de qua percipue Trid. c. 11. de ref. & bull. c. Dom.
110 de qua suprà, † pro excessu non requiri declaratione ferenda nulla solemnitas est adhibenda, sed etiam sine citatione potest quis excommunicatus declarari. Innoc. in d. c. ex parte. n. 5. abb. in c. peruenit. il. 1. nu. 7. de appell. & Felin. in c. Rodulphus. num. 4. uers. intellige secundo, de rescript. pro ut etiam quando sententia excommunicationis incurritur ipso facto per text. & glos. in c. reprehensibilis, ubi uer. ipso suo genere de appell. & ibi abb. num. 6. & 7.
111 Spolians † quouis modo iura usurpat: & ideò contra spoliantes omnia iura insurgunt, ità, quòd spoliatus, antequàm cogatur, sit cautus de dominio, in primis, & ante omnia est restituendus, Bar. in l. si quis ad se fundum. nu. 14. C. ad l. Iul. de ui pub. & Menoc. cons. 2. nu. 185. lib. 1. & restitutio datur ad iura, quibus quis fuit spoliatus, & sic ad ecclesiastica iura usurpata, siuè sint corporalia, siuè incorporalia: possessio enim acquisita est ius. l. peregrè. ff. de acquir. poss. Et, quòd appellatione iuris possessio includatur, probat Gomes. post alios per ipsum allegatos. in reg. de non toll. iur. quæst. q. 5. nu. 5. 6.
112 & seq. Quapropter † spoliator incidit in bullam cen. Do. à qua quis excusari non potest, excipiendo, de iuribus sibi competentibus: quia cum præsumptio sit contra spoliantem, etiã quòd, confiteatur qualificatè, potest illa confessio pro parte acceptari, & pro parte impugnari. Bar. in l. aurelius. §. idem quæsiit. nu. 2. ff. de liber. leg. & Crauet. cons. 501. num. 4. longè enim commodiùs est possidere, & aduersarium ad onera petitorij compellere, quàm alio possidente petere. l. is qui destinauit. ff. de rei uendi.
113 Decimo octauò, † eandem excommunicationis sententiam incurrunt imponentes decimas collectas, & alia onera personis ecclesiasticis, & offenditur libertas ecclesiastica in impositione onerum, directè, uel indirectè, à quibus, tàm personæ clericorum quàm

quàm eorum bona sunt immunia, vt per Caiet. in uer. excõmunicatio c. 40. & Azor. lib. 5. inst. moral. c. 15. ego sanè sub litera D, abb. in c. non minus. nu. 3. de immun. eccles. & c. quanquam de cons. in 6. Personæ enim principales, quæ in eandem censuram incurrunt, sunt imponentes decimas, collectas, taleas, præstantias, & alia onera similia, exigentes, recipientes, etiam à sponte dantibus, & soluentibus.

114 Accessoriæ † verò personæ sunt, qui prædicta facere, exequi, procurare, quiq; auxilium, consilium, vel fauorem præstare in prædictis non uerentur, per se, vel per alios, directè, uel indirectè, cuiuscunq; ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, vt in d. bull. cœnæ Dom. nu. 18. Personæ autem, & res, quibus dicta onera imponi prohibentur, de quibus eod. nu. 18. sunt clerici, prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ, ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bona etiã patrimonialia, nec non fructus, redditus, & prouentus eorundem, vt per Nauar. in c. 27. num. 7. uers. & qui collectas, Sayr. in eod. lib. 3. c. 22. nu. 1. & Cardin. Tolet. in terminis bonorum patrimonialium, in instruct. sacer. c. 29. §. aduerte non solum, lib. 1.

115 Bullæ cœnæ † Domini ratio, & fundamentum, hoc est, quod cum in omni republica, ad subleuandas communes necessitates, necessaria sint aliqua onera, tàm realia, quàm personalia, in quorum distributione, seruanda est ratio iustitiæ, tàm commutatiuè, quàm distributiuè. Commutatiuè quidem, vt non nisi ex causa vrgenti imponant. Distributiuè verò, ut inter ciues pro vniuscuiusq; uiribus, & facultate distribuantur.

116 Admodũ rationabile, † & cũ valdè conforme iuri naturali, & diuino fuit, ut ab huiusmodi oneribus personæ ecclesiasticæ, tàm in seipsis, quàm eorum bonis immunes essent, vt post Sot. 4. distinct. 25. quæst. 2. articul. 3. tenet Sayr. d. c. 22. nu. 4. & 5. In sepsis enim; quia sicut iure diuino ecclesiæ ministri sunt constituti; ita etiam eidem iuri conforme est, vt iudicib⁹ secularibus non sint subiecti. In bonis autem, quia cum tributa, & vectigalia regibus, & alijs principibus ad suam ipsorum, & reipublicæ sustentationem, exsol-

117 uantur, † & clerici non minores operas, & labores rei ecclesiasticæ impendant, æquum, & iuri naturali, ac diuino consonum fuit, ut à solutione tributorum exempti essent, vt legitur Genes. c. 47. & c. tributum 23. q. 8. Ideò Constantinus, & Constãs, imperatores ecclesiasticas personas priuilegio immunitatis gaudere voluerunt, scientes magis religionibus, quàm offi-

cijs, &c.

cijs,& labore corporis, uel sudore, imperialem rempublicam contineri c. in qualibet. 23. q. 8. Sayr. eod. c. 22. nu. 5. cum allegatis supra in c. 14. nu. 9. par. 1.

118 Hac † enim exemptione, & immunitate adeò plenè personę ecclesiasticę, & eorum, ac ecclesiarum bona, fructus, redditus, & prouentus gaudere debent; vt, q per se, vel alios directè, uel indirectè, ab eisdem onera imposita exigere præsumant, eandem excommunicationis pœnā incurrant, vt in bull. cœn. Dom. d. nu. 18. vers. nec non qui per

119 se. † Indirectè enim exigitur, colonos, seu mallarios occasione culturæ bonorum ecclesiasticorum, hospitatione militũ, uel aliorum grauaminum onerando, aut ab ipsis exigendo: quia, quæ à colonis pro laboreῖio, seu trafico bonorum ecclesiasticorum in totum, vel pro octaua, aut alia parte exigũtur, in præiudicium ecclesiasticarũ personarum percipiuntur: quia ratione oneris res minoris æstimationis efficitur, glos. fin. in l. generali. §. fin. ff. de vsufruct. leg. & Osasch. decis. 83. n. 9. Vnde ecclesiastici non ita de facili inueniunt rusticos, qui sua prædia colere velint, vt animaduertit Feder. de Sen. cons. 111. num. 10. in fin. quicquid contrarium teneat ibi, in principio, vt validioribus rationibus, & auctoritatibus infrà demonstrabitur. Quia, si coloni ad onerum solutionem, seu militum hospitationem, qua non paruum onus infertur, grauarentur; laici per indirectum exigerent collectas ex bonis ecclesiasticis, quæ sunt hoc casu etiam ex persona colonorum exempta, vt l. 1. & 2. C. de episc. & cler. c. ecclesiarum & ibi. glos. in verb. clericorum 12. q. 2. cum alijs suprà in c. 14. nu. 6. 31. 32. 33. & 35. par. 1. allegatis. Et exigentes excommunicationis sententiam in bull. cœn. Dom. contentam incurrunt, vt in ead. bull. eod. nu. 18. vers. nec non. & dict. c. 14. nu. 35.

120 Exemptio † enim competēs bonis ecclesiasticis est realis; & ideò comprehendit quoscunq; colonos. vt declarat glos. in clemen. 1. in ver. excolendas. circa fin. quam sequuntur Iac. & Imol. vbi etiam abb. nu. 10. Et illam dicit esse notandā ad similia. de decim. de abb. in c. ex parte. n. 4. eod. tit. Rot. decis. 14. num. 1. de priuil. in antiq. & in vna Caurien. coram Cantucio decis. 23. nu. 6. par. 2. Grat. consil. 130. cui subscripserunt Alciat. Salutiol. Beto. August. & Ianet. nu. 4. vbi pluribus fundamentis hæc conclusio comprobatur. abb. cons. 8. nu. 3. & latè Surd. cons. 301. vol. 3. & inquit Bald. quòd si coloni isti grauarentur, de facto grauarentur, & non de iure. in l. cum duobus. §. si in cocunda. ff. pro soc. & in l. 2. 3. not. C. de episc. & cler.

121 cler. † Coloni enim ecclesiarũ eorundem bonorum, nec possessionem habent, nec dominium; sed tantùm detentionem. auth. item nulla communitas, & l. de his. C. de episc. & cleric. Ideò, si grauarentur ratione fructuum, quos ex prædijs percipiunt; possent persoluta à dominis prędiorum repetere: vt tradit Alexãd. in consil. 35. nu. 12. lib. 4. & cons. 4. lib. 5. per tex. in l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufruc. Et sic per indirectum ab ecclesiasticis viris extorquent: quapropter in excommunicationis sententiam in bull. cœn. Dom. contẽtam incidunt. ex suprà allegatis.

122 Si enim † coloni vltra bona ecclesiastica, quę colunt, habent etiam bona propria eorum nomine allibrata, pro illis à solutione onerum non excusantur, vti coloni ecclesiasticarum personarum: sed pro rata eorum, quæ proprio nomine possident, onera persoluere tenentur; & ita distinguit Rebuff. in l. ij, penes quos, nu. 2. & 3. & Bar. nu. 1. C. de agric. & cens. lib. 11.

123 Quid autem, † si imponatur onus, quod publicam vtilitatem respiciat, tàm clericorum, quàm laicorum; vt ad reparationem murorum, fluminum, restaurationem viarum, pontium, vel populum à peste custodiendum? videtur, quòd ratione naturali, quæ limitat legem, clerici non sint exempti; sed concurrere teneantur. Duen. reg. 100. nu. 17. Did. Perez. l. 1. tit. 4. lib. 4. ord. Nauar. c. 27. nu. 115. ver. tertia quod. Et ita se habere communem usum Hispanię. ex l. 11. & 12. tit. 3. lib. 1. nouæ recompil. testatur Couar. loco suprà citato, & alij sustinentes dictam opinionem. Attamen etiam tributa ad reparationem mœnium, & fluminum, ac ad restaurationem uiarum, & pontium, uel custodiendum populum tempore belli, aut pestis, à laicis impunè exigi possunt: dummodo ad hoc fuerint plures causæ sufficientes necessarię, & non aliàs: quarum

124 Primà est, † quòd immineat maxima, & urgens necessitas, ut quando hostis cum exercitu stat in agro, obsidendo ciuitatem, quo tempore, nec ecclesiastici à murorum, seu ciuitatis custodia possunt excusari: ut cunctis uigilantibus melius ualeat ciuitas custodiri. c. peruenit. & ibi glos. in uer. modo & abb. nu. 1. 4. & 6. de immun. eccles. & in his terminis procedere possunt allegata per Osasc. in decis. seu potius consil. 68. alias 181. nu. 24. & 25. Sed cessante hac urgentissima belli causa, clerici non te-

125 nentur: † quia limitata causa limitatum producit effectum. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testam. delen. & Tiraq. in tract. cessan. cau. par. 1. nu. 142.

126 Secunda, † pro reparatione flumi-

fluminum, pontium, & uiarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum urget necessitas, & concurrit vtilitas: vt per abb. in c. non minus. nu. 18. & Bal. in l. ad instructiones. nu. 2. C. de sacrosanct. eccles. Dummodo laici non habeant particulares redditus vniuersitatis, ut pedagia, gabellas, molendina, furnos, pascua, portus, piscationes, & similia, quæ ad particularem uniuersitatis commodum, & utilitatem percipiant. Quia tunc, cum pedagia, gabellas, & passagia, sub quocunq; nomine, & titulo exigant ab aduenis, mulionibus, uectoribus, equitibus, bobus cum plaustris, & alijs animalibus trãseuntibus, põtes, portus, & vias, vt plurimum deuastãtibus, percipiãt, sumptibus communitatum ad huiusmodi refectiones, & reparationes tenentur. Cepol. de seru. uiar. nu. 47. & Azor. in d. lib. 5. instit. moral. capit. 13. uers. octauò quæritur. Contrafacientes uerò sententiam excommunicationis incurrunt, donec integrè satisfecerint: ut c. non minus. & c. aduersus. de immun. eccles. quæ per bull. cœ. Dom. fuerunt innouata. vt per Card. Tolet. in instruct. sacerd. lib. 1. c. 29. uers. aduerte præterea in fin. & Sayr. in d. c. 22. nu. 11.

127 Tertia, † ut clerus teneatur concurrere ad onera, quocunq; casu requiritur, quòd bursa principis, & subditorum laicorum sit adeò exhausta, quòd episcop⁹ & clerus, tantam necessitatem, & utilitatem uiderent, ut existiment ad subleuandas communes necessitates, & utilitates, ubi laicorum facultates non superant, subsidia per ecclesias esse conferenda, c. non minus. §. quo circa. c. aduersus. uer. uerũ si. de immunit. eccles. c. 1. extrauag. com. eod. tit. Bero. cons. 31. num. 13. uolum. 1. Cephal. consil. 154. num. 22. uol. 2. & Bursat. consil. 16. num. 66. volum. 1. Et quòd

128 † episcopi, capituli, ac totius clerici concensus accedat, Inno. in c. 2. de loc. & conduc. & abb. in d. c. non minus. num. 5. de immunit. eccles. nec eorum consensus sufficit, quia requiritur etiam sedis Apostolicæ auctoritas. c. clericis laicos. §. nos igitur. de immunit. eccles. in 6. c. aduersus. vers. propter imprudentiam. & ibi abb. nu. 1. & in extrauag. com. c. 1. §. cæterum. eod. tit. & bull. cœn. Dom. sub num. 18. Et

129 ideo † non subsistit opinio Olasc. in suo consi. incipien. cum anno 1554. impresso, in decis. Pedemont. post decis. 67. vel secũdũ ult. impress. post decis. 180. nu. 21. 23. 24. 25. & 30. & Balb. in cons. sequenti sub nu. 29. 30. & seq. Quibus in locis conantur sustinere clericos à laicis cogi posse ad concurrendum in solutione onerum auctoritate laicali impositorum. Nam dicta opinio est expressè contra text.

eius-

eiusdem bull.cœn.Dom.d. n.18. Sayr.lib.3.c.23.num.1.& 2. & ità procedit tex. in auth. statuimus; quę reformat iure antiqua. C.de episcopis,& clericis.Bal.in l.ad instructiones, num.2. & 3. eod.tit.& c. si diligenti.de for. comp.nisi tanta fuerit subita necessitas, quòd ad Rom. Pontif. commodè aditus non pateat: quia tunc sufficeret episcopi, & cleri consensus.c. generaliter. §. placet.iunct.glos.in verb.necessitatis. 16.q.1.gl.1. in c.tributū. 23.q.8.c.non minus.de immun. eccles. & Azor eod.c.13. versic. octauo quęritur.

130 Vnde, prædictis † non concurrentibus, cogentes clericos ad onerum solutionem,eosdem contra sacrorum canonum dispositionem ad libertatem ecclesiasticam grauant; Quapropter eandē excommunicationis sententiam bull. cœn. Dom. incurrunt.vt in ead.bull.eod. nu. 18. ibi, innouātes decreta super his per sacros canones, &c. Card. Tolet.loco suprà citato,& Sayr. vbi suprà. Nec subsistunt deducta per Balb.eod. cons.num.33. & seq. quem etiam sequitur Olafc.eo.nu.21.& 23.quia. cap. principes seculi.23.q.5. per ipsos allegatum nō probat assumptum, quòd deficiente superiore ecclesiastico,vel recusante efficere, ut pro bonis ecclesię fiat contributio, possit laicus negligentiam superioris ecclesiastici supplere. Quia ille tex.tātū probat,quòd principes seculares ad hoc sunt instituti, vt ecclesiam defendant, & reos criminum uiuere non permittāt; ut inquit. glo.ibi in uerb.principes. Et tex. est adeò clarus, ut cauillari non possit,in uer.cæterum,ibi, quòd intrà ecclesiam potestates necessariç nō essent;nisi,ut quòd non prævalent sacerdotes efficere per doctrinæ sermonem; potestas hoc imperet per disciplinæ terrorē.ut benè declarat archid. nempè; per disciplinam cruentarum ultionum, quas ecclesia non exercet. ut in eod.c. principes.& tex.in cap.in archiepiscopatu.in fi. de raptor.Secularium enim dignitatum administratoribus defendendarum ecclesiarum necessitas incumbit; quod si facere contempserint à communione sunt repellendi. per tex.in c.dicat aliquis. in fin. 23. qu. 5. Et quod necessariò fauore sacerdotum facere tenentur, in odium retorqueri non potest. Et his, ac similibus de causis magistratus seculares ecclesiasticis inuocantibus brachium seculare præstare tenentur. Ex alibi suprà allegatis. Nec quicquam facit.glos.2.in eo.c.principes.in contrarium citata; quia iura per eandem glos. allegata. & c.filijs cum glo.16. q.7.in argumentum adducta in diuersis terminis loquuntur, ut legenti patet ad sensum, & ex diuersis

nō fit illatio.l.papinianus exuli. ff. de minor. Sed bona ecclesiastica sunt immunia de iure diuino, ac priuilegio etiam Constantini, Constantis, Valentiniani, & Iustiniani imperatorum. ut in c.sancitum est. 23. q.8. tributum autem ecclesia non nisi spirituale, imperatoribus dare tenetur. ut per gl. in c.tributum. sub.uer.defensare. quam sequitur archid.ead.q.8.

131 Quòd † autem iudex secularis nō possit supplere defectum iudicis ecclesiastici, quo est longè minor: post communem aliorum doctorum ibi citatorum opinionem tenuit Rot. vt sup. num 92. quinimò iudices laicos nec habitu habere iurisdictionē in clericos: imò illius esse omninò incapaces fuit decisum in ead. Rota, coram Pengn. vt in decis. de qua suprà nu. 99. Ideò nec subsistunt deducta per Farinac. vbi, inquit, quòd iudice ecclesiastico negligente, possit iudex, & princeps laicus, illius negligentiam supplere, vt in sua prax.crim.c.8.nu.23. vers. limita tertio hanc nonam: quia eius opinio est contra tex. in c. solitæ. §.prætereà. vbi etiam gl. de maior. & obed. & reprobata à Rota in locis suprà allegatis, præcipuè num. 92. 93. & 100. & alijs per me suprà deductis.

132 Incurrunt † etiam dictæ excommunicationis sententiam, qui prędicta absq; Romani pótificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam, exquisitisque modis exigunt, & præmissa facere, vel procurare, aut in eisdem consilium, auxiliū uel fauorem præstare non verétur; cuiuscunque sint dignitatis, præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi imperiali, aut regali præfulgeant dignitate; seu principes, duces, comites, barones, & alij potentatus quicunq; etiam regnis, prouincijs, ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, & consiliarij, senatores, aut quauis etiam pontificali dignitate insigniti. vt in ea.bull.eod.num.18. & Sayr. eo. c.22.nu. 1. & 2. Hoc enim casu agentes, † consulentes, & fauorem præstantes pari pœna puniuntur. Et hæc æquiparátur atrocissimis delictis, in quibus consulentes pari pœna plectuntur, vt c. fœlicis. de pęn. in 6. clem. si quis suadente. eod. tit. & Felin. in c. sicut dignum. num. 8. de homicid. Consilium enim præstatur rogando, impellendo, instruendo, vel secuturam vtilitatem ostendēdo. s. Antonin. in 3. par. tit. 25. c. 2. & 3. & Sayr. eod. lib. 3. c. 15. num. 12.

133 Decimononò, † eadem excommunicationis sententia fertur contra omnes, & quoscunque magistratus, & iudices, notarios, scribas, executores, & subexecutores, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus,

libus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas illas procellando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali specifica, & expressa sanctæ sedis Apostolicæ licentia, etiam si talia committentes fuerint consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, aut alio quouis nomine nuncupati, ut in ead. bull. cœna Dom. num. 19. & Sayr. d. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2.

134 Antiquitùs † ciuitates, quæ populari statu regebātur ostrocismo, qui genus relegationis existebat, in consilio per calcula vtebātur; & qui quodam suffragiorū numero damnabantur ad decennium in Argiuam relegabantur; & eos qui excellere videbantur propter diuitias, uel amicos, aliamuè potentiam, extra ciuitatem ad dictum tempus relegare solebant; non ad criminis improbitatem castigandam, sed ad potentiam moderandam, Arist. lib. 3. politic.

135 Hic † ostrocismus mutato nomine, & discolatus dictus, etiā hodie in quadam ciuitate est vsu receptus, quæ diuturna temporis cōsuetudine eo abusa est; cum enim non complectatur, nec cōplecti possit alienos subditos in alienā messem falcem imponendo, magistratus eiusdē ciuitatis, penes quem totius imperij residet auctoritas, ecclesiasticas personas eodem discolatu iudicare conatur, eosque suffragijs cribrando, & ventilando factiosos nominat, ac exules etiā publico edicto renunciat, & fuit à me quæsitum, an magistratus 1 ille sententiam excommunicationis in bulla cęnæ Domini cōtentam incurrat; & quid si procedatur ad vota, & tamen non sufficiant ad condemnationem ac propterea condemnatio non sequatur.

Pro parte negatiua deducitur hūc magistratum discolatus ab antiquissimo tempore fuisse vsu receptum, & habere naturalem æquitatē pro bono regimine reipublicę: ne illius quies ab ecclesiasticis viris discolis priuilegio fori fretis turbetur;

136 † & quòd antiqua consuetudo legitimè præscripta concernens bonum regimen reipublicæ, & publicam vtilitatem ratione naturali potest addere, diminuere, & distinguere priuilegium; quapropter clerici exemptione gaudere non possint, vt c. vltimo, & ibi Innoc. & abb. de consuet. Et cùm hoc institutum sit antiquissimum habet vim legis, & pro lege seruari debet, Bar. in l. 1. §. denique num. 1. ff. de aqu. plu. arc.

2 Contrarium tamen quòd dictæ excommunicationis sententiam magistratus incurrat, probat expressè textus bull. ibi, quomodolibet se interponentes in

causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sentẽtias contra illas proferendo, vel exequẽ-
137 do. Et dicta † bulla est fundata non solùm super iure canonico, vt c. si diligenti, & c. at si clerici, de iud. sed etiam super iure cæsareo, ut habetur in constitut. Feder. imp. in tit. de stat. & consuet. cont. liber. eccles. §. item statuimus. in vs. feud. quæ est repetita in auth. statuimus. C. de episc. & cler. Et iure diuino quo clerici legibus ciuilibus principum sunt soluti, arg. Genes. c. 47
138 Esdræ. 1. c. 7. † licèt quàm plures theologi, alijq; doctores teneant clericos exemptos esse à ciuili laicorum potestate iure canonico, nõ autẽ diuino; & primò inter canonistas pro hac opinione allegetur Innoc. in c. 2. nu. 1. de maior. & obed. vbi, sed quæres quis exemit clericos de iure imperatoris cum prius ei sub essent? responde, quòd papa consentiente imperatore iuribus per ipsum ibi allegatis, Alciat. in c. cum non ab homine, col. 2. de iud. Couar. pract. quæst. cap. 31. num. 2. vers. contraria opiñio, & lib. 2. var. resol. c. 20. nu. 2. Quam opinionem secuti fuerunt, & tenuerũt quàmplures iuniores theologi nempè Medin. de rebi restit. q. 15. Vict. relect. 1. de potest. eccle. q. 6. propos. 2. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 2. conclus. 3. 4. & [illegible]

5. Ledes. in 4. par. 2. q. 20. art. 4. vers. hæc stabis. conclus. 2. & 3. Palac. in 4. dist. 25. conclu. 3. Solon. 2. 2. q. 67. art. 1. concl. 4. Ban. 2. 2. qu. 67. art. 1. & nouissimè Hier. de Cæual. pract. qu. com. cont. com. q. 550. in fin. Doctores enim supraçitati præcipuè fundant eorum opinionem in dicto Innoc. qui tamen loco suprà allegato magis contrariam opinionem firmat, ibi, vnde dicimus quòd exempti sunt à Deo allegãdo c. si imperator. 96. dist. vbi, iunct. gl. in verb. discuti, probatur clericos à Deo exemptos esse à laicorum iurisdictione, & sic iure diuino à legibus principum secularium fore solutos, & Innoc. sequitur abb. nu. 11. & 2. & in c. at si clerici. nu. 23. versic. considero. de iud. c. Syluester. ibi contra leges diuinas. 11. q. 1. glo. in c. quanquàm in ver. diuino. de cens. in 6. Felin. in c. ecclesia S. Mariæ. num. 6. de constit. Olbdrad. cons. 83. num. 1. vers. & de vita, & num. 4. facit Rom. sing. 414. incip. sed an potest papa. Didac. Perez. in l. 2. titu. 1. lib. 3. ordin. vers. quæro vtrum papa, Azaue. in l. 5. tit. 3. num. 6. lib. 1. recompil. Anto. Scap. de iur. non scrip. lib. 1. c. 2. num. 1. & Humad in l. 65. tit. 5. par. 1. glo. 8. num. 6. Et hanc opinionem sequitur, & tenet Rot. in decis. 10. num. 10. de consuet. in nou. quæ auctoritas canonistarum comprobata, & firmata à Rota Romana facit.

cit communem opiniónem, cùm
139 † stylus Romanæ curiæ propter dubietatem doctorum, faciat etiam ius, & pro iure habeatur. vt per eád. Rot. in decis. 1. de fil. presb. decis. 2. de appellat. in nou. & decis. 16. de consuet. in antiq. abb. in c. ex literis. num. 6. & ibi Felin. num. 4. de constitut. Quorum auctoritas præualet auctoritati præfatorum modernorum theologorum, & aliorum doctorum, vltra quod dicta auctoritas canonistarum antiquorum est fundata super auctoritate pontificum, & conciliorum generalium.
140 Quòd † autem hæc exemptio competat illis de iure diuino, probatur etiam per concil. generale Lateran. sub Innoc. iij. vt in c. nimis. & ibi abb. in fin. de iureiur. ita etiam tenuit concil. Lateranen. vltimo, sub Leone x. celebratum. sess. 9. in bull. reformat. vers. & cum à iure, vbi, & cum à iure tàm diuino, quàm humano, laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, conc. Colonien. par. 9. c. 20. & conc. Trid. in quo quam plures S. R. E. cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, & theologi in Spiritu sancto legitimè congregati interfuerunt, sanciuit personarum ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus fore constitutam, vt in c. 20. ante med. sess. 25. Auctoritas autem conciliorum generalium longè præualet opinioni prædictorum theologorum, & aliorum doctorum, qui pro contraria opinione scripserunt. Et hanc opinionem esse communem, tenet Albiat. in c. cùm non ab homine. nu. 2. & n. 47. de iud. quam esse cõmunẽ testatur etiã Nauar. in c. nouit. nu. 6. & 32. eo. tit. Flam. Paris. qui etiam de communi testatur. de resign. benef. lib. 8. q. 9. nu. 5. Eandem opinionem uti communem sequitur Clar. lib. 5. recept. sent. § fin. qu. 36. nu. 1. & Roland. à Val. qui etiam de communi testatur, in consil. 4. nu. 3. volum. 1. eamque pluribus auctoritatibus, tàm sacræ scripturæ, quàm conciliorum generalium, sanctorum patrum decretis, & sacrorum canonum dispositione, probat Bellarm. theologus, nunc S. R. E. cardin. de exempt. cler. c. 1. § his igitur. vsque in fin. & etiam pluribus auctoritatibus magis communem esse testatur Bursat. in cons. 42. nu. 1. & 2. lib. 1. Graff. in decis. aur. par. 1. lib. 2 c. 49. num. 3. Et etiam vti veriorem, & communi consensu canonici iuris interpretum receptam tenet, & sequitur Azor etiam theolog. qui ad contraria respondet, in lib. 5. institut. moral. par. 1. c. 12. vers. ego profectò.

Cõprobatur d. opinio ratione, quia † clerici sunt Deo dicati, & diuinis vsibus deputati, & propte-

propterea eo ipso sunt à ciuili laicorũ potestate exempti; cùm semel Deo dicatum, non sit ad vsus humanos vlteriùs trãsferendum. c. nulli. c. prędia. vna q. 2. & c. in legibus. 12. q. 3. c. quæ semel. 19. q. 3. c. semel. de reg. iur. in 6. Oldrad. d. cons. 83. nu. 4. & 5. l. 1. ff. de rer. diuis. & §. nullius. instit. eod. tit. Accedit quòd vasa, altaria, templa, vestes, calices, & alia Deo sacrata prædia diuinis vsibus tradita, castra, villæ, agri, decimæ, primitiæ, homines, animalia, & bona quæcunq; ecclesiastica, quia sunt Deo dicata, oblata, tradita, ac diuinis vsibus destinata, eo ipso sancta, & religiosa censentur, eod. c. prædia. & c. in legibus. 12. q. 2. & summa. de rer. diuis. §. nullius. instit. eod. tit. & Azor. d. c. 12. ver. ego latiè. & à prophano, ac ciuili usu separantur: & parimodo † clerici eo ipso, quòd Deo sacrati existunt, ab omni ciuili vsu, & laicali iurisdictione sunt remoti. Oldradi eod. cons. nu. 5. & plenè Azor eo. c. 12. vers. & in dictis capitibus. Et hęc est communis opinio fundata, & approbata auctoritate pontificum à concilijs generalibus, sacra Rota Rom. & grauioribus auctoritatibus, à qua recedere non est tutũ; quia in interpretatione legis diuinæ, & super decisionibus dubiorum, potiùs debemus stare diffinitionibus summorum pontificum, quàm dictis theologorum, etiam quòd sint sancti.

141 Potestas enim † interpretandi data est non sanctis, sed summis pontificibus. c. 1. & ibi glos. 20. dist. & c. per venerabilem. qui fil. sint leg. Imò peccant theologi tenentes contra constitutiones, & decisiones pontificum, vt post Ant. de Butr. tenet abb. in c. tua. nu. 4. de decim. Et multo magis laici legum doctores, qui audẽt interpretari Gen. c. 47. & Esdrę. c. 7. lib. 1. contra sensum communem theologorum, & canonistarum; imò contra decisionem conc. Lateranen. de qua in c. non minus. & c. aduersus. de immunit. eccles. & c. tributum. § quamuis etiam. 23. q. 8. cum legum ciuilium doctores careant auctoritate sacram scri-
142 pturam interpretandi. † Et ante quam esset Petrus, clerici non erant subiecti potestati laicali: vt Psalm. 104. vbi, nolite tangere Christos meos, hoc est vnctos meos, vt sunt clerici, qui Deo sacrantur. glo. penult. in capi. si imperator. 96. distinct. Rom. sing. 414. incipien. sed an potest. Alex. in cons. 8. num. 1. lib. 1. & Azor. vbi suprà. vers. primò ex di-

143 Nec † excusantur personæ illius magistratus iuramento, quo iurat obstricti, de eorum voto secreto, contra, uel in fauorẽ illius, quem factiosum, turbulentumq; in ciuitate existimant, explanandum. Quia iuramentum

ut sic

† vt sit licitum, tres comites habere debet, nempè, iudicium, iustitiam, & ueritatem, c. & iurabunt 22. q. 1. S. Raymon. in sum. lib. 1. de transgr. vot. §. tria exiguntur. & Nauar. in c. 1 2. nu. 3.
144 tom. 3. Est † enim contra iustitiam, quòd laicus iudicet clericũ. c. si diligenti. de for. comp. cum alijs supra allegatis; & vti contra iustitiam præstitum seruari non debet. c. est etiam. cum duob. seqq. 22. q. 4. & d. c. si diligenti. in fi. de for. comp. Et illud seruantes mortaliter peccant, pro quo peccato incidunt, in dictam excommunicationem bul. cœn. Dom. contra illam contrauenientes promulgatam: in eamque incidunt quicunq; magistratus, iudices, notarij, scribę, executores, subexecutores, consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas ecclesiasticas, iuridicè, uel auctoritatiuè. vt per Say. in thes. casu. consc. cap. 23. num. 2.
145 Multæ enim actiones † contra clericos hoc loco magistratibus secularibus sunt prohibitę. Prima est eorum, qui quomodolibet se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus; & illa vox, quomodolibet intelligenda est iuridicè, uel auctoritatiuè. Secunda actio, est illas processare, ut per eundem Sayr. in thes. cas. consc. tom. 1. lib. 3. c. 23. num. 2. & Graff. in decis. part. 1. lib. 4. c. 18. num. 149. Illa enim
146 dictio, † quomodolibet, est vniuersalis, quæ comprehendit processum quotcunq; modo factum, ut per glos. in clemen. 2. in uerb. quomodolibet. de sent. excommunic. Albert. de Ros. in dictionario, & verb. quomodolibet. Paris. cons. 58. num. 10. vol. 1. Et compręhendit omnes modos excogitabiles, nempè realem, personalem, directum, & indirectum, ut per glos. in d. clem. 2. & Hypol. de Marsil. in consil. 80. nu. 38. Et illa secreta datio votorum habet vim sententiæ, quę pręsupponat processum factum, eò modo, quo in similibus fieri solet. Et quamuis fiat sine scri-
147 ptura, † etiam sine scriptis processus fieri potest, & tamen dicitur processus, auth. nisi breuiores, & ibi Bart. & Bal. C. de sent. ex breui. recit. Et quando magistratus discolatus vnitur, & sedet pro suffragijs ventilandis; processus est iuxta consuetudinem formatus, & vti processantes omnes in censuris contentis in bull. cœn. Dom. incidũt, etiam quòd non sequatur condemnatio, & etiam qui votum fauorabilem clerico, quòd non sit factiosus, & pęna discolatus mulctandus, dederunt; nisi se declarauerint nolle contra clericum aliquo modo procedere. Quia
8 † cum aliàs quilib. et participet in pro-

in processu facto, omnes eandē pœnam incurrunt; cum enim per ipsos non steterit, quominus clericum condemnauerit, suffragijs ipsum cribrando; hoc casu ex solo processu ad calculū condemnationē non secuta, pœnæ dictę excommunicationis incurritur, prout in atrocioribus. l. si quis non dicam rapere, & ibi Bart. & Bal. C. de episc. & clerici c. 1. & ibi gl. 1. & abb. primo notā de presumpt. & Felin. in tractat. quan. con. puniat. nu. 14.

149 Nec se † tueri valent longa consuetudine; quia laici in consuetudinis nullum possunt habere in clericos potestatem, ut post Ioann. Andr. & Domi. tenet Fel. in c. 1. num. 3. de maior. & obed. Card. in consil. 68. Rot. d. decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. c. clerici. & ibi abb. num. 5. & 6. & Dec. num. 35. de iud. & plenè, ac bene Azor. eod. lib. 5. instit. moral. c. 12. sub vers. sed dubitari posse. Quæ conclusio procedit, & habet locum, tàm in causis criminalibus, super quibus dictum tribunal discolatus fuit erectum, quàm ciuilibus, vt cap. qualiter, & quando eod. tit. de iud. abb. post alios d. num. 6. & Azor. loco proximè citato, sub

150 litera B. Et dicta de cōsuetudine, quòd laicis contra clericos nullam possit tribuere iurisdictionem, procedunt etiam in prescriptione, quamuis tanti temporis cursu fuerit continuata, vt in contrarium initij memoria non existat, quia laicus est incapax iuris, & potestatis spiritualis, quam nullo tempore prescribere potest, cum illam ciuiliter non ualeat possidere. c. causamque, & ibi glos. fin. & abb. nu. 2. de prescript. Io. Andr. & alij in c. 2. de præb. in 6. & Azor. eod. c. 12. sub vers. quòd verò. Et

151 † cum bull. cœn. Dom. annis singulis in die Iouis maioris hebdomadæ, omnes eidem bullæ contrauenientes excommunicentur solemniter per papam anathemate horrendo, vt per S. Anton. in 2. par. 3. par. tit. 27. & 77. per ipsam interrumpuntur, & impediuntur omnes præscriptiones contra ecclesiasticam iurisdictionem, ut inquit Felin. in c. cum non liceat, nu. 12. vers. quinto cōsidera. & Azor. qui ad contraria respondet sub d. uers. quòd uerò, & uers. quæ ad muniendam. colum. 7. & pro hac sententia optimè faciunt plura allegata per Olach. in disputat. an princ. christ. fas sit. nu. 11.

152 Excipiuntur † tamen duo casus, in quibus clerici pro criminibus, per executores laicos capi, & carcerari possunt. Primus est quandocunque, & quacunq; de causa clericus fori priuilegio non gaudet, quo casu potest etiā processari, & puniri, ut qui non incedunt in habitu, & tonsura, nec sunt in sacris ordinibus constituti, aut beneficiati. cōc. Trid.

c. 6. de

cap.6.de reformat.sess.23. Talis enim quis præsumitur, qualis in habitu reperitur. c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Secus tamen si habent ordines sacros, aut beneficia ecclesiastica; quia tunc ob non delationem habitus priuilegium clericale non amittunt, sed ab ordinarijs pœnis iuris sunt plectendi. Secundus, si in fragranti delicto capitali compræhendatur. Tunc enim à ministris iustitiæ secularis, absque tamen iniuria violentaq; manus iniectione, & clericalis ordinis dedecore, capi poterit; non quidem (si gaudet priuilegio clericali;) vt per eos causa cognoscatur, sed, vt sic captus, cum primùm opportunè fieri poterit, ecclesiastico iudici præsentetur; & pro ratione delicti ab eodem puniatur, ut per abb. in c.cum non ab homine.nu.5. de iud. Nauar.c.27.nu.83. & Sayr. eod.lib.3.c.23.nu.4.

153 Vigesimò, † in eandem excommunicationis sententiam incidunt occupantes bona, aut terras ecclesiæ Romanæ, vel supremam iurisdictionem, quæ ad ecclesiam Romanam in illis spectat. Terræ verò, loca, & ciuitates, quæ sub dicto capite cõpræhenduntur, sunt alma Vrbs, regnum Siciliæ, insula Sardiniæ, insula Corsicæ, terræ citrà Pharum; patrimonium beati Petri in Thuscia, ducatus Spoletanus, comitatus Venusinus, comitatus Sabinensis, marchia Anconitana, Massa Trebariç, Romandiola, Campania, maritimæ prouinciæ, illarumq; terræ, & loca; terre specialis commissionis Arnulphorum: ciuitates, Bononia, Cesena, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auenio, ciuitas Castelli, Tudertum, Ferrariæ, Clomaclum, ac aliæ terrę, ciuitates, & loca Romanæ ecclesiæ, mediatè, uel immediatè subiecta; ac iura, & supremam iurisdictionem Romanæ ecclesię in prędictis ciuitatibus, terris, ac locis spectantem offendunt, ut in ea. bul.cœn.Dom.nu.20. Sayr.lib.3. cap.24.per totum; & de qua excommunicatione habetur apud S. Antonin.par.3.tit.25.cap.72. Caiet. in verb.excommunicatio. c.17.& Tolet.in instruct sacerd. lib 1.c.30.

154 Quęritur † an dicta bulla cœ. Dom. sit vbiq; vsu recepta, cum alicubi contrarium prætendatur, & inquit Azor. eod.lib.5. c.12.colum 8.& 9.sub vers.quęri solet. primum falsum omnino esse, quòd auctores contrarium tenentes asserunt, seculares magistratus, & iudices multas clericorum, & ecclesiarum causas iure cognoscere, & tractare, tacito Romanorum pontificum consensu, & tolerantia; & quia nullus iudex ecclesiasticus, habet vt excommunicatos, qui talia faciunt, imo nec ipse papa, nec ullus illos euitat. Quinimò summi

pontifices, vt notissimũ est, quotidie reclamant, conqueruntur, prohibent, pœnas constituunt, & sententias ferũt in laicos, talia facientes, vt patet manifestè ex actis iudicialibus auditorum cameræ: vbi quotidiæ expediuntur literæ pro habendis indicijs; & deinde monitoriales, vt personaliter compareant ij, qui ita conueniunt, atque consentiunt; contra quos pronunciantur sententiæ condemnatoriæ, lata etiam, & publicata sententia declaratoria excommunicationis. Id etiam constat ex pluribus decisionibus, & sententijs auditorũ Rotæ, in quibus omnino improbantur, & damnantur tales recursus; & ij, qui recurrũt declarantur excommunicati, vt supra dèduxi, sub uerb. Decimo sexto. nu. 87. cum pluribus seqq. quod semper seruatur apud sedem Apostolicam, quando de hac re notitia cum legitimis informationibus habetur. Imò quotannis in die cœnæ Domini Romani pontifices publicam, & solemnem excommunicationem ferunt in magistratus, iudices, & principes seculares, qui in suis tribunalibus causas clericorum, uel ecclesiarum tractant, & iudicant, uel ad sua prætoria reuocant: vel apud se diplomata pontificia, uel literas Apostolicas detinent, ne ad effectum deducantur: & in eos, qui ad laicos in prędictis causis confugiunt, & recurrunt. Quę omnia apertè ostendunt, & indicant longè ab esse ab his omnibus tacitum Romanorum pontificum consensũ, & presumptam, quàm uocant, patientiam.

155 Nec † valet, quod quidam opponunt non satis esse, si Romę publicentur excommunicationes contentæ in bull. cœnæ Domini. Quoniam verissima est sententia communi consensu theologorum, & iuris canonici doctorum, & summistarum recepta, † sufficere promulgationem Romę factam, nec requiri, vt in singulis prouincijs huiusmodi excommunicationes pronuncientur, & hęc Azor. ubi suprà. Et Nauar. loquens de excõmunicatione. 14. bull. cœn. Dom. sic ait. Video etiam pro re indubitata haberi in Hispania, & Gallia, posse regulariter reges defendere possidentes colorato titulo beneficia ecclesiastica, ne absq; iusta causę cognitione deturbentur, uel spolientur uirtute literarũ Apostolicarum, quod, ut ubiq; ferè in illis regnis obseruatur, ita multi iure munire conãtur. An uerò satis muniant, nec nè, Sanctiss. D. N. diffinitioni remitto. sic ille. in Man. c. 27. nu. 70. vers. secunda quod. Cui sequentibus verbis respõdet Azo. Sed profectò cũ sacri canones, & summi pontifices semper consuetudinem, quæ est contrà libertatem ecclesiasticam, & corrupte-

tupcelam improbent, & damnent: non est cur dubitemus, sit nec ne eorum improbanda, & reijcienda sentētia, quę est summorum pontificum decretis, & sacris canonibus cōtraria, nostrū est parere, & impetrata facere, non contra canones docere, aut docentes tueri. in eo.lib.3.c.12. sub eod. vers. quæri solet. in fin. Et quod iudices laici in dictis causis non sint competentes, probat Put.decis.361.in fin.lib.1.& post plures Rot. decisiones Gomes. in reg.de anna. possess.qu. 46.nu.2.& nuper Rota, coram Decano, Blancheto, & Pengn. vt in decis. de quibus suprà sub nu.91.& seqq. ex quibus reprobantur in contrarium, ab aliquibus deducta de manifesta tolerantia papæ, & vniuersalis ecclesię, quòd officiales laici faciant executiones contra personas ecclesiasticas super fructib⁹ beneficiorum occasione onerum ordinariorum, seu extraordina-
156 riorum: † quia illæ excutiones erunt semper in offensam ecclesiasticæ libertatis, & illas committentes, consulentes, exequentes, aut exequi mandantes excómunicationis sentētiam, in bull. cœn.Dom.non euadūnt; ex deductis suprà.n.130.131.& 132. Et est excōmunicatio ab ātiquo sedi Apostolicæ reseruata. vt in extrauag.com.Paul.2.c.si dominici de pœn.& remis.
157 Quòd autem publicatio facta Romæ, sufficiat post Ioann. Mo.Io.Andr.Innoc.& Paul.de Leaz.fuit decisum à Capel. Tolos.in decis.445. quam sequitur Gomes.in proęm. regul. cancell. quia Roma est caput omnium ecclesiarum orbis.nu.13.& Azo. eod.lib.5.c.3. vers. secunda opinio. Et vltra rationes per Azor. allegatas, quod non excusentur magistratus, licèt tolerentur, & non habeantur pro excommu-
158 nicatis; † multa per patientiā tolerātur, quę, si deducta forent in iudicium exigente iustitia nō debent tolerari: nec per talem patientiam sequitur dispensatio. cap. cum iam dudum. iunct.glos. fin.& ibi abb. nu.10. de præb. Et licet papa sciat, non voluntariè tolerat; & hoc casu illius scientia non excusat, vt post Ioann. de Lig. & alios per eum citatos, tenet abb. in c. clerici. in fin.de iud.
159 Vtrùm † autem excommunicationes in bull.cœn. Domin. contentę dicantur ab homine, uel à iure latę cum inter se differant; quia regulariter ab homine sententię excommunicationis latæ non subsistunt, nisi trina monitio canonica, uel vna pro tribus præcedat, ut c.constitutionem.§.statuimus, & glo. in verb. monitionem.de sent.excōmunic.in 6. A iure autem nulla monitione pręmissa valent, & tenent, & in pluribus alijs differunt, de quibus per Graff. de-

cis.aut par. 1. lib 4. c. 2. nu. 7. &
160 seq. † Sed alijs omissis sunt excommunicationes à iure; quia semper durant, de vna publicatione ad aliam, donec, & quousque alia fiat, & publicetur, vt in eadem bull. sub nu. 20. vers. volentes, Sayr. eod. lib. 3. c. 25. nu. 1. & 2. & in iure continetur, vt in extrauag. com. 3. & 5. vers. & generaliter de pœnit. & remiss. Et quod hodie sit excommunicatio, à iure lata, correcta antiqua contraria eius opinione, tenet: Nauar. in c. 27 num. 74. ver. ter-
161 tia quod. † Qui autem in excommunicationes à iure latas incidunt, possunt etiam in notorijs, nulla monitione præmissa, in eãdem excommunicationem incidisse declarari. Inno. in c. ex parte il 1. num. 5. de verb. oblig. Felin. in c. Rodulphus. num. 41. ver. intellige secundo, de rescrip. & Put. decis. 332. num. 6. lib. 1.
162 Sunt † enim prędictę excommunicationes papæ reseruatæ: ità quòd nemo ab illis præterquàm à papa, aut ab eo potestatem habentibus etiam virtute cuiusuis decreti, concilij, aut indultorum, vel priuilegiorum quorumcunque absolui potest, vt in ead. bull. eod. num. 20. ver. cęterum à prædictis. Nau. c. 27. num. 73. eod. vers. & num. 72. in fin. & Sayr. d. lib. 3. cap. 25. nu. 3.
163 & 4. † nisi in mortis articulo constituti: neq; etiam tunc, nisi de stando ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita; quæ cautio debet esse sufficiens cum pignore, vel fideiussore, si eam dare potest, sine minus dare debet eam, quam potest, saltem iuratoriam clem. 1. §. verum & ibi glo. fin. & abb. num. 25. de heret. Felin. in c. pastoralis. n. 12. de off. ord. Nauar. eod. cap. 27. nu. 48. & Card. Tolet. eo. lib. 1. cap. 30. vers. primò quidem. & vers. tertiò protestatur.
164 Papa † enim pluribus modis tribuit potestatem à casibus in bull. cœnæ Dom. contentis absoluendi: aut enim tribuit facultatem spiritualem ad supplicationem, vt quando tacito nomine facultates absoluẽdi per pœnitentiariam sub sigillo expediuntur, aut vigore priuilegiorum generalium, vel iubilei in genere. Et quocunque casu regulariter satisfactio, uel cautio modo, quo suprà, præstari debet.
165 Et † procedit pro casibus occultis, si verò casus in bull. cęnæ Dom. compræhensus fuerit deductum ad forum coutẽriosum; tũc, enim nec vigore iubilei, aut aliorum priuilegiorũ potest excommunicatus absolui; nisi primò iudici, & parti satisfacto; quia dictæ facultates sonant in foro conscientiæ duntaxat, quo casu in foro fori deducta sub dicta facultate non compræhenduntur; sed requiritur specialis ad absoluendum in vtroque foro, quæ fieri debet coram nota-

rio, & testibus, uel saltem coram
166 testibus, † ut absolutus possit probare suam absolutionẽ, quæ non præsumitur, nisi probetur, c. proposuit in fin. & ibi glo. penu. de cler. excom. minist. c. sicut nobis, & ibi glo. fin. & abb. num. 1. & 2. de sent. excom. & Nauar. in cap. 27. nume. 278. uers. septi-
167 mò quòd. † In foro enim cõsciẽtiæ creditur pœnitenti cotã confessario propria peccata confitenti; quia ibi tractatur de suo solo præiudicio, & de nemine præsumendum est, quòd sit immemor suæ salutis. c. sancimus. §. & licèt. 1. q. 7. gl. 1. in d. c. sicut nobis, & ibi abb. num. 4. de sent. excom. Secus autem in foro fori, in quo secundum acta, & probata est iudicandum. l. illicitas. §. ueritas. ff. de off. præfec. Felin. in c. pastoralis. num. 23. de off. deleg. & Gomes. in reg. de anna. possess. q. 4. num. 5.
168 Absoluentes † autem ab excommunicatione, & anathemate contra tenorem eiusdem bullæ excommunicationis sententiam incurrunt, vt in ead. bull. d. num. 20. vers. quod si fortè; sed dubitatur, an dicta excommunicatio sit papæ reseruata. Et sub-
169 lata opinionũ varietate, † quibus relatis, quòd dicta absolutio non sit papæ reseruata, sed ordinarij sic excommunicatos absoluere possint, tenet Nauar. eo. c. 27. num. 74. quem sequitur Tolet. eod. c. 30. vers. sextò fulminat, & Sayr. in eod. Thes. cas. cõsc. lib. 3. c. 25. n. 6. & 7. Hodie tamen dicta quæstio per vniuersam Italiam est sublata à sacra congregatione cardinalium, quæ de Clementis Papæ viij. speciali mandato, sacerdotibus omnibus, tàm secularibus, quàm regularibus per vniuersam Italiam extra Vrbem degentibus, ad confessiones audiendas probatis, quoruncunque ordinum, cõgregationum, aut societatum etiam Iesuitarum, iubet, & præcipit ne sub prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatũ generaliter, uel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, uel per communicationem à sede Apostolica, vel eius auctoritate corũ ordinibus, cõgregationibus, collegijs, uel societatibus, aut archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut aliàs quomodocunque, sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, ad cuiusuis etiam imperatoris, regum, aut aliorum principum instantiam concessarum, seu cõfirmatarum, audeat, vel præsumat de cætero, & in
170 perpetuum, aliquem † cuiuslibet status, gradus, & conditionis, aut dignitatis, tàm ecclesiasticæ, quàm secularis etiamsi regiæ, vel imperialis existat, ab vllo ex casibus clarè, vel dubiè in bulla die cœnæ Domini, legi solita cõtentis sedi Apostolicæ reserua-
tis,

tis, aut in futurum per sanctitatem suam, meiusuè successores pro tempore in eadem bulla, uel aliter reseruandis; Nec etiam à casibus quos ordinarij locorum hactenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum noua, & speciali sanctitatis suæ, aut successorum suorũ, vel ordinariorum, quò ad casus ab ipsis tantùm reseruatos respectiuè habita scripta licentia, ordinarijs locorum exhibẽda, absolutionis beneficium impẽdere, sed, cum opus fuerit, pęnitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere consulant, sub pœna contrafacientibus, tàm regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum; inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quæcunque officia, prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto absque vlla alia declaratione incurrenda, super quibus à nemine, nisi à Romano pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquàm in mortis articulo, possit impartiri, ut in decreto sub dat. die 13. Nouembris 1600. per uniuersam Italiam publicato.

Decretum præfatum fuit postea interpretatum, declaratum, & moderatum, nẽpè, quòd sub
171 dicta prohibitione † septem tantùm casus comprehendantur, videlicèt eorum, qui in bulla cœnæ Domini legi consueta continentur; Ac præterea uiolationis immunitatis ecclesiasticę in terminis cõstit. Greg. Papę xiiij. quę incipit, cum alias nonnulli; Violationis clausuræ monialium ad malum finem; Prouocantium, & pugnantium in duello iuxtà decretum sacri conc. Trident. & constitutionem Gregorij papæ xiij. incipientem, ad tollendum, Inijcientium violentas manus in clericos, iuxtà can. si quis suadente, &c. 17. q. 4. ac iuris dispositionem; Simonię realis scienter contracta; Confidentiæ beneficialis, Item omnes casus, quos ordinarij locorũ sibi reseruarunt, uel in posterum reseruabunt, in quibus omnibus sic enumeratis casibus dũtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones, eadem sacra congregatio de speciali mandato Clementis Papæ viij. viuæ vocis oraculo sibi facto mandauit præfatum decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere.

Declarando insuper, eos quidem sacerdotes tàm seculares, quàm regulares, qui aliquo ex priuilegijs indultis, & facultatibus in supradicto decreto expressis suffulti fuerint, posse iuxta eorum priuilegia, indulta, & facultates vsu ante idem decretum receptas, & quę sub alijs reuocatio-

uocationibus non compræhenduntur, tantùm, & non aliàs absoluere à casibus in præsenti declaratione non compræhensis, alijs sacerdotibus non priuilegiatis nihil penitus cõcedendo. Facultatem autem, & licentiam absoluendi a casibus reseruatis, quàm in scriptis tantùm concedi permittebatur, etiam sola viua voce concedi posse declarauit. Et ad tollendum omne dubium, an per primo dictum decretum fuerit sufficiẽter specialibus priuilegijs derogatum, idẽ Papa Clemens constitutionibus & ordinationibus Apostolicis omnibus in fauorem quorumcunque ordinum, seu institutorum regularium, aut sacerdotũ, tàm secularium, quàm regularium editis; nec non eorundem ordinum, seu institutorum, ac etiam ecclesiarum, & monasteriorum, & aliorum secularium, seu regularium locorum quorumcunq; etiam iuramento, cõfirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis etiam mari magno, seu bulla aurea, aut aliàs nuncupatis, eisdem ordinibus, seu institutis, ac etiam ecclesijs, & monasterijs, & secularibus, seu regularibus locis, aut personis, sub quibuscunq; tenoribus; & formis, ac cũ quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & alijs decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumq; totis tenoribus, & formis, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autẽ per clausulas generales idẽ importantes, mentio seu quæuis alia, expressio habenda, aut alia exquisita forma seruanda esset; tenores huiusmodi, ac si de verbo, ad verbũ nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent pro expressis habens, quò ad ea, quæ præmissis aduersantur, illis aliàs in suo robore permãsuris hac vice duntaxat, specialiter, & expresse derogauit, contrarijs quibuscunq; non obstantibus, vt in posteriori decreto Romæ sub die 26. Nouembris. 1602. edito impresso, & locis publicis affixo. Quo remouetur omnis difficultas an sufficienter fuerit derogatum, tum, quia motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine fuit dero-
172 gatum, & † clausula, motu proprio, hoc casu tollit subreptionem. c. si motu proprio. de præb.

preb. in 6. clem. si Romanus pontifex, & ibi glos. fin. & abb. nu. 2. de præb. Felin. in c. cęterum. n. 9. de rescript. Lap. alleg. 7. in fin. & Gabriel. com. conclus. de claus. lib. 6. conclus. 2. num. 1.

Derogatur enim omnibus priuilegijs, & literis in contrarium quomodolibet facientibus, cum
173 clausula; † quorum tenores, pro expressis haben. quæ clausula præcipuè in literis, motu proprio, concessis apposita operatur, vt totus tenor eorundem priuilegiorum, & literarum, quę pro expressis habita fuerunt, censeatur expressus, & specificatus. Butr. communiter receptus, in cons. 2. col. 1. vers. his tamen non obstantibus, Gomes. super regul. cancell. decis. 10. num. 2. & Gabriel. de claus. eod. lib. 6. conclus. 5. num. 1.

174 Absolutiones † verò contra formam bullę cęnæ Dom. & dicti decreti factę sunt etiam nullæ, nulliusque roboris, vel momenti, vt in eod. decreto. §. præterea, quia excommunicatus absolui non potest, nisi à potestatē habente; & est communis opinio, de qua per Tabien. in verb. excommunicatio. 7. nu. 13. excepto mortis articulo, de quo in ead. bull. cęnæ Dom. & decreto
175 proximè citato. † Sed tunc si casus reseruati habēt annexam excommunicationem, vel absoluitur quis ab ead. excommunicatione, & efficiatur, incolumis, tenetur pro absolutione superiorem adire, aliàs in eandem excommunicationem reincidit. c. eos qui. de sent. excom. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 1. c. 13. num. 90. & per se ipsum, vel procuratorem ad papam accedere tenetur. Nauar. in c. 27. nu. 113. & Graff. ead. par. 1. lib. 4. c. 23. num. 1. & 2.

176 Consulere † propterea eorum conscientiæ debent confessarij, qui parùm curant pro posse in præmissis animarum saluti consulēdo prouidere, & videāt. Nau. qui inquit, quartò demirari me quòd cum tot has censuras incurrant, tàm pauci tamen confessarij locorum, ubi hæc aguntur, eas pro dignitate æstiment, & eas incurrentibus absolutio-
177 nem denegent, † & tàm pauci episcopi, qui excommunicatas & interdictas personas, & terras, vbi hæc fiunt, fieriuè iubentur, & permittuntur, denunciēt; cum pręceptum eis sit à consilio Viennensi, vt sub pœna peccati mortalis id faciant, postquam de eo ipsis constiterit, quod tamen facilè constare potest, quāuis parte vocata, & iudicialiter id fieri debeat.

178 Quanquàm, † etiam testor, multos populos Italiæ, & gubernatores, ac exactores eorum annis, quibus ego sacrę penitentiariæ seruio, à summo pęnitentiario S.D.N. petijsse absolutionem à censuris ob hæc incursis, restitu-

restitutione promissa parata, vel facta, quos utinam aliorum regnorum populi, & rectores imitarētur, amen, vt in Manual. c.17.num.202.uers. quartò de
179 mirari. Quòd autem parte vocata, & iudicialiter de censurarum incursu constare debeat, procedit ad effectum iudicialiter declarandi aliquem in sententiam excommunicationis in bulla cœnæ Domini contentam incidisse, & incurrisse. Et in his terminis procedit prima opinio. Nauar. sed in foro poli, coram confessario gubernatores, magistratus, populi, exactores, & alij contrauenientes contentis in bulla cœnæ Dom. pro verè excommunicatis sunt habendi, & non absoluendi, ex proximè per eundem Nauar. dictis, & suprà num.136.& 144.allegatis, & de his, quæ frequentiùs in foro contentioso quæri solet. Hæc pauca mihi de excommunicationis sententia dixisse sufficiat: cùm in concernentibus forum cōscientiæ ferè omnes theologi, & ex recentioribus Nau. Card. Tol. Graf.& Sà. copiosè disseruerint, ad quos remisisse sufficiat.

DE SVSPENSIONE, ET INTERDICTO. Cap. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Censuræ ecclesiasticæ sunt tres.*
Suspensionis, & interdicti sententiam episcopi, archiepiscopi, & alij superiores non incurrunt, nisi de ipsis in constitutionibus expressa mentio habeatur. ibidem.
2 *Suspensio quid sit.*
3 *Suspensionis pœnam incurrit episcopus aliquem alienæ diœcesis ordinans sine literis dimissorijs.*
4 *Episcopus infantem, aut illiteratum, ad primam tonsuram promouens per annum à clericalis tonsuræ collatione est suspensus.*
5 *Infans qui dicatur.*
6 *Illiteratus qui dicatur.*
7 *Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans à collatione ordinis sacerdotalis est suspensus.*
8 *Episcopus solemniter pœnitentem, aut bigamum ordinans per annum à celebratione est suspensus.*
9 *Episcopus ordinans religiosos secularesuè in communi uiuentes non professos, sine legitimo patrimonij, aut beneficij titulo, per annum à collatione talium ordinum ipso iure est suspensus.*
10 *Episcopus non denun ians intra sex menses, quæ in concilio prouinciali*

uinciali facta fuerint, per duos mensses, est ab officio suspensus.

11 *Episcopus conferens duos sacros ordines vno die, vel duobus diebus continuato ieiunio suspensionis pęnam incurrit.*

12 *Ordinans in aliena diœcesi sine expressa ordinarij licentia ab exercitio pontificalium per annum est suspensus.*

13 *Episcopus in aliena diœcesi de ordinarij licentia ordinans, si alienos sine literis dimissorijs promouerit, suspensionis pœna innodatur.*

14 *Prælatus inferior licèt exemptus literas dimissorias concedere non potest.*

15 *Suspensionis pœnam incurrit episcopus consecrans in aliena diœcesi calices, & corporalia sine ordinarij licentia.*

16 *Episcopi, qui titulares vocantur, si quem ad ordines promoueant sine sui ordinarij licentia, sunt per annum suspensi.*

17 *Suffraganei quibus ecclesijs dādi.*

18 *Suffraganeus nullibi pontificalia exercere potest, nisi in ecclesia, cui est ascriptus.*

19 *Clemens papa viij. constitutionem Six. V. ad terminos sacrorum canonum reduxit.*

20 *Minorem legitima ætate, vel extra tempora, vel ad duos sacros, eadem die ordinans, suspensionis pęnam incurrit.*

21 *Episcopi promouentes ad sacros ordines, patrimonium, aut beneficium non habentes eisdem vitæ necessaria, donec illis de beneficio prouisum fuerit, suppeditare tenentur.*

22 *Episcopus quando non habentem patrimonium, nec beneficium ad duos primos ordines promouere possit.*

23 *Suspensionis pęnam incurrit, qui ante legitimam ętatem sacros ordines suscipit.*

24 *Minor promotus ad sacros ordines, si est doli capax, ad continentiæ votum obligatur.*

25 *Suspensionis pœnam incidit, qui ab alieno episcopo sine sui ordinarij licentia ordinatur, & nu. 12. in textu.*

26 *Episcopi titulares quando, & quibus ordines conferre possint.*

27 *Clerici minus idonei absque prænio examine promoti ab episcopis ad tempus suspendi, & interdici possunt.*

28 *Suspensus quando irregularis efficiatur.*

29 *Ordines furtim suscipiens excommunicationis pęnam incurrit.*

30 *Ordinatus prępostere in sacris ordinibus suspensionis pœnam incidit.*

31 *Ordinatus præpostere ordinum administratione quandiu sit interdicendus.*

32 *Ordinatus à simoniaco, vel simoniacè non recipit ordinis executionem.*

33 *Ordinatus sub ficto patrimonij titulo est ipso iure suspensus.*

34 *Ordinatus non potest patrimonij, beneficij, pensionisue titulum*

ad quem

ad quem fuit ordinatus, renunciare.
35 Ordinari nemo potest sine titulo.
36 Patrimonium alienari, extingui, vel remitti non potest, nisi post sufficientis beneficij adeptionem.
37 Ordinatus ab excommunicato, schismatico, hæretico, deposito, suspenso, vel interdicto, ab ordinum susceptorum executione est suspensus.
38 Ordinatus scienter ab huiusmodi non potest, nisi à solo papa dispensari.
39 Ordinatus ab eo, qui episcopatum renunciauit, est suspensus, & si scienter accessit, ab alio, quàm à papa dispensari nequit.
40 Illegitimus ordinibus sacris initiatus suspensionis pœna innodatur.
41 Bigamus ordines sine dispensatione suscipiens, ipso iure est suspensus.
42 Illiteratus ad ordines promotus est omnino suspensus.
43 Illiteratus est dignitatis incapax, & infanti, & furioso æquiparatur.
44 Literatura est de iure diuino.
45 Excommunicatus ordines suscipiens est deponendus.
46 Ordinatus extra tempora est ipso iure suspensus.
47 Ordinati sede episcopali vacante cum literis dimissorijs vicarij, seu capituli, sunt ad futuri præsulis beneplacitum suspendendi.
48 Capitulum literas dimissorias concedens interdicti pœnam incurrit.
49 Vicarius sede vacante dimissorias literas concedens, per annum est ab officio suspensus.
50 Vicarius, & capitulum, quando literas dimissorias, & ordinandi facultatem concedere possint
51 Beneficia in confidentiam obtinentes sunt ipso iure suspensi.
52 Episcopi, beneficia curata præsertim indignis, aut aliàs inhabilibus conferentes à collatione beneficiorum, ea vice sunt suspẽsi.
53 Episcopi, & alij superiores dignitatis, res, & bona ecclesiarum vacantium sibi vendicantes, suspensionis pœnam incurrunt.
54 Prælati, beneficiorum resignationes, aut permutationes contra constitutionis Pij V. formã fieri permittentes suspensionis sententiam incurrunt.
55 Prælati bona ecclesiarum Rom. pontif. inconsulto alienantes, suspensionis, aliasq; pœnas incidunt.
56 Episcopi, & alij superioris dignitatis prælati, limina Apostolorum statis temporibus ad formam constit. Sixti V. non visitantes, ipso iure sunt suspensi.
57 Conseruatores sedis Apostolicæ quando suspensionis pœnam incidant.
58 Conseruatoriæ vniuersitatum, collegiorum regularium, & similium non sunt sublatæ.
59 Iudices ecclesiastici excommunicationis sententiam non præmissa iuris monitione ferentes,

oratoria, & cemeteria, interdicta itelliguntur.

86 *Excommunicatio nō ciuitatibus, sed certis personis tantùm infligitur, ideò eius loco ponitur interdictum.*

87 *Interdicti tempore, quæ fieri à iure permittantur.*

88 *Interdicti tempore solemnibus tantùm diebus festis solemnis benedictio fieri potest.*

89 *Interdicti tempore solemnis missarum celebratio, quando fieri possit.*

90 *Interdicti tempore, defunctorum cadauera in cemeterijs sepelientes, excommunicationis sententiam incurrunt.*

91 *Clerici, & regulares interdicti tempore, (cum silentio tamen) possunt sepeliri.*

92 *Interdictum pro pecuniario debito minimè laxandum.*

93 *Pecuniæ appellatione, quicquid pecunia æstimatur, intelligendum.*

94 *Interdictum in Romana curia, pro pecuniario debito, ab auditore cameræ Apostolicæ laxari solet.*

95 *Obligantes se in forma cameræ Apostolicæ ad soluendum summam aliquam Romæ, vel alibi omnibus censuris se submittunt.*

96 *Consuetudine, aut legitima præscriptione, aut papę approbatione excommunicandi, & interdicendi, iurisdictio acquiritur.*

97 *Pecuniarij debiti causa, vt interdictum relaxetur, quæ requirantur.*

98 *Interdictum pro vlla pecuniæ quantitate laxari posse expressè prohibetur.*

99 *Iudices ecclesiastici interdictum pro debito pecuniario laxare non possunt.*

100 *Animas debitis suffragijs defraudantes ad restitutionem tenentur.*

101 *Acta, quæ contra leges fiunt, sunt nulla.*

102 *Auditor cameræ Apostolicæ non habet facultatem pro debito pecuniario interdictum promulgandi, nisi ei specialiter demandetur.*

Censuræ † ecclesiasticæ sunt tres, nempè, excōmunicatio, suspensio, & interdictum. Et quia proximo capitulo de excōmunicatione egimus, restat, vt de suspensione, & interdicto nonnulla disseramus.

Periculosum † quidem est episcopis, & alijs superioribus, archiepiscopis scilicet, patriarchis, & primatibus propter executionē pontificalis officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti, vel suspensionis sententiam ipso facto incurrant; Innocentius iiij. in concilio Lugdunen prouida delibe ratione duxit statuendum, ut episcopi, & alij superiores prędicti

dicti nullius constitutionis occasione, sententiæ siuè mandati prædictam incurrant sententiã, nullatenus ipso iure, nisi in ipsis de episcopis expressa mẽtio habeatur. c. quia periculosum, iuncta gloss. in uerb. superioribus. de sent. excom. in 6. & idem est de cardinalibus non episcopis. ut tenent ibi Dom. & Franc.

2 Suspensio † est censura, qua alicui personę ecclesiasticę prohibetur exercitiũ sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem à iudice, vel à lege inflicta. Nauar. de suspen. c. 27. num. 151. tom. 3. & Graff. in decis. par. 1. lib. 4. c. 25. nu. 1. quam Card. Tolet. breuiùs definiuit, inquit enim, quòd suspensio est ecclesiastica censura, priuans vsum ecclesiastici officij, aut beneficij. vt in instruct. sacerd. lib. 1. c. 42. in princ. Et pręcipuè cauere debent episcopi in ordinum collatione, quorũ causa in pluribus casibus contra ipsos suspensionis pœna est imposita:

3 Primò enim, † quantum ad ordines spectat, episcopi ordinantes clericos alienos, nisi per literas dimissorias eorum probitas, ac mores ordinariorum suorũ testimonio commendẽtur, ordinantes, à collatione ordinum per annum, † & ordinati à susceptorum executione, quandiu proprijs episcopis videbitur expedire, sunt suspensi. conc. Trid. cap. 8. de refor. sess. 23. c. 1. cum plur. seq. 9. q. 2. c. 1. 21. q. 2. c. 1. & tot. tit. de temp. ord. in 6.

4 Secundò infanti † seu illiterato clericalem tonsuram episcopus conferre non potest; & contrafaciens in eo, in quo deliquit punitur, quia à collatione clericalis tonsuræ duntaxat per annum est ipso iure suspensus, vt c. fin. eod. tit. in 6. Infans verò dicitur, † qui primum septennium nõdum expleuit, vt tenet Greg. Sayr. in Thes. casu. consc. lib. 4. c. 12. num. 18. tom. 1. per glos. in d. c. fin. in ver. infanti.

5

6 Et † illiteratus ad effectum suscipiendi primam tonsuram est, qui legere, & scribere nescit. conc. Trid. c. 4. de reform. sess. 23.

7 Tertiò, † episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans à collatione illius ordinis sacerdotalis est suspensus. c. si qui episcopi, & ibi, gl. in ver. illi. 1. q. 1.

8 Quartò † solemniter pęnitentem vel bigamum ordinans est per annũ à celebratione suspensus. c. nullas. 55. dist.

9 Quintò, † ordinans clericos, religiosos, siuè seculares, more religiosorum viuentes in communi, non professos sine legitimo titulo patrimonij, vel beneficij iuxtà dispositionem conc. Trid. c. 2. sess. 21. de reform. per annum à collatione talium ordinum, ipso iure est suspensus,

vt in constit. Pij V. in Bull. c. 74. §. nos igitur, & §. statuentes, ne taliter promoti ante professionem sine titulo patrimonij religionem exeuntes cogantur, mendicare contra mentem sacri conc. Trident. cap. 2. de reform. sess. 21.

10 Sextò, episcopus † qui infrà sex menses non denũciauit subditis, quæ in concilio prouinciali facta fuerint, ab officio per duos menses est suspensus. c. vlt. vbi glos. fin. 18. dist.

11 Septimò † conferens duos ordines sacros vno die, vel duobus diebus continuato ieiunio, à collatione eorundem ordinum est suspensus, donec à Sede Apostolica gratiam meruerit obtinere, c. literas, & c. dilectus. de temp. ordinat.

Octauò, in aliena diœcesi or-
12 dinans † sine expressa ordinarij loci licentia, ab exercitio pontificalium per annum, & ordinatus ab executione ordinum sic susceptorum arbitrio sui prælati est suspensus. conc. Trid. cap. 5.
13 sess. 6. de reform. † Et si de licentia ordinarij in aliena diœcesi ordinat, non potest personas eidem ordinario non subiectas ordinare, aliàs eandem suspensionis pœnam incurrit, vt c. 2. de reform. sess. 14. nisi clerici aliarum diœcesum suas literas dimissorias habeant. quia tunc non excluduntur, quo minus possint ab episcopis extraneis in aliena diœcesi de licentia ordinarij pótificalia exercentibus ordinari; vt fuit à sacra congregat. concilij decisum, vt in decis. super eo. c. 5. sub tit. Bisignanen. Quam li-
14 centiam non potest † prælatus inferior concedere etiam si sit exẽptus, sed ordinarius loci, videlicet, episcopus in cuius diœcesi locus est situs, vt ibidem super eod. c. sub tit. Lucan.

15 Nonò † episcopus in aliena diœcesi sine illius episcopi licentia calices, vel corporalia consecrans, aut benedicens, etiam bona fide eandem suspensionis pęnam ipso facto incurrit, ut per Nauar. de sent. excom. cons. 69. num. 1. par. 2.

16 Decimò † episcopi ecclesiarum quæ in partibus infidelium consistunt, qui titulares vocantur, in quocunque loco, etiam quantũcunq; exempto, & nullius diœcesis, si quem promoueant ad quemcunq; ordinem etiam primam tonsuram cuiusuis priuilegij etiam familiaritatis prætextu, sine licentia ipsius proprij ordinarij, sunt ab exercitio pontificalium per annum suspensi; conc. Trid. c. 2. de reform. sess. 14.

17 Et † Pius V. post publicationem conc. Trid. decreto suo cõsistoriali sanciuit, huiusmodi episcopos non esse creandos, neq; suffraganeos dandos, nisi ecclesijs Cardinalium, & illis quę solent habere; & cum certo stipendio

dio perpetuò ad minus ducentorum aureorum de camera super fructibus illius ecclesiæ, qui propria auctoritate ab ipso per-
18 cipi possint, † Et quòd nullibi possit pontificalia exercere, sine expressa licentia sedis Apostolicæ, nisi in illa diœcesi, cui datus est in suffraganeũ, cõgreg. conc. super. d. c. 2. sess. 14. Et Sixtus V. sua cõstitutione, quæ incipit; sanctum, & salutare. in 2. par. Bull. Rom. c. 29. diuersas alias pœnas & censuras ecclesiasticas contra episcopos, & alios prælatos in ordinum collatione peccantes; & similiter contra clericos, tam seculares, quàm regulares malè promotos constituit; absolutionem, & dispensationem
19 sedi Apostolicæ † reseruando; quam Clemens viij. ad terminos sacrorum canonum, ac constitutionis Pij papę ij. & dispositionem decretorũ sacri concilij in omnibus, exceptis contra simoniacè ordinantes, & ordinatos, per eundem Six. V. inflictis restrinxit, atque reduxit, vt in constitutione, & reductione, de qua per Greg. Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 4. cap. 17. in fin. vbi etiam tenet, quòd qui in pœnas prædictæ bull. Six. V. antequàm hæc Clementis viij. cõstitutio, edita, & promulgata fuit, inciderũt, à prædictis pęnis virtute posterioris Clemẽtis viij. constitut. non liberantur; sed earum absolutionem, & dispensationem à summo pontifice petere, & obtinere tenentur, ac si dicta const. Clem. viij. edita non fuisset, ut ibi post fin. const. ners. primum est.
20 Minores † legitima ætate, uel extra tempora, aut ad duos sacros ordines eadem die ordinantes ab ordinandi potestate sunt suspensi, donec à sede Apostolica absolutionis beneficium obtinuerint. c. literas. c. uel non, & c. dilectus. de temp. ord. & c. si qui episcopi. 1. q. 1. conc. Trid. in c. 13. de refor. sess. 23.
21 Ordinibus † autem sacris clericos patrimonium, aut beneficium, uel pensionem non habentes promouentes, illis uitæ necessaria ministrare tenẽtur, donec eisdem de beneficijs competenter fuerit prouisum. c. episcopis. c. tuis. de præb. & dign. c. si episcopus. eod. tit. in 6. & cõc. Trid.
22 c. 2. de reform. sess. 21. † Potest tamen episcopus ordinare subditos suos ad ordines subdiaconatus, ac diaconatus ad titulũ, & portionem ecclesiarum matricum, non obstañ. quòd non participẽt de fructibus illarum, nisi post susceptum presbyteratus ordinem, ut per sacr. congr. fuit decisum sub dicto c. 2. sub tit. Acernen. §. potest episcopus.
23 Susceptione † ordinum pluribus modis huiusmodi incurritur pœna. Primò cum ante legitimam ætatem sacris ordinib' quis promouetur, & licèt sit minor,

24 minor, † tamen recipit ordines, & dummodò sit doli capax, obligatur voto continẽtiæ ordini annexo. c. pueri, & ibi glos. 1. & 2. 1. q. 1. & c. unic. & ibi glo. in uer. discretionis de cler. per salt. promot. sed suspenditur ordinum executio. c. uel non est compos. & ibi abb. num. 3. de temp. ord. imò est ipso iure suspensa, & si huiusmodi suspensione durãte, in eisdem ordinibus quis ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatis pœnam incurrit, de qua in const. Pij ij. in Bull. Rom. cap. 6.

25 Secundò, † quando sine sui præsulis licentia ab alieno episcopo quis ordinatur. c. quòd trãslationem. eod. tit. cap. 1. & 2. 9. q. 2. c. 1. & 2. 21. q. 2. cap. 1. & 2. de temp. ord. in 6. Et tunc ab executione ordinum sic susceptorũ donec suo prælato uisum fuerit, taliter promoti sunt ipso iure suspensi ex dispositione sac. cõc.
26 Trid. ubi inquit, † Et quoniam nonnulli episcopi ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo christiano, cum ferè uagabundi sint, & permanentem sedem nõ habeant, non quę Iesv Christi, sed alienas oues inscio proprio pastore quærentes, dum per hãc sanctam synodum se pontificalia officia in alterius diœcesi, nisi de loci ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantùm, exercere prohibitos uident, in legis fraudem, & contemptum quasi episcopalem cathedrã in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, & quoscunq; ad se uenientes, etiamsi suorum episcoporũ, seu prælatorum literas commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiã presbyteratus ordines promouere præsumunt: quo plerunque fit, ut minus idonei, & rudes ac ignari, & qui à suo episcopo tanquàm inhabiles, & indigni reiecti fuerunt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta rectè ualeant ministrare; nemo episcoporum, qui titulares vocantur, etiamsi in loco nullius diœcesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij sibi de promouendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam prætextu familiaritatis continuę commẽsalitatis suæ, absque sui proprij prælati expresso consensu, aut literis dimissorijs ad aliquos sacros, aut minores ordines uel primam tonsuram promouere, seu ordinare valeat, contrafaciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter verò promoti ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sint suspẽsi. c. 2. de reform. sess. 14. & in su-

spensione celebrando irregularitatis pœnam incurrit. Pius ij. ead. const. 6.

27 Tertiò, † minus idonei absq; præcedenti examine, & commendatitijs promoti, à suscepto rum ordinum exercitio ad tempus, de quo episcopo ordinario videbitur, suspendi, & ne in altari, aut aliquo ordine ministrent interdici possunt. cap. 3. ead. sess.

28 † Et quando suspensio ipso iure incurritur, ministrans in ordine, aut celebrans efficitur irregularis, c. 1. §. fin. de sent. excom. in 6. abb. in c. si celebrat, num. 4. ver. suspensus maiori. de cler. excom. minist. & Felin. in c. Apostolicæ. num. 16. in fin. vers. & scias. de except.

29 Quartò, † qui se ingerit in multitudine ordinandorum, vt ab episcopo pluribus præoccupato sine examine ordinetur, ordines furtiuè suscipiendo. vt per glo. in c. 1. in verb. furtiuè. de eo qui furt. ord. suscip. & ibi abb. in rub. & in c. 1. num. 1. & c. Lugdunen. 9. q. 2. pœnam excommunicationis, quæ regulariter auctoritate ordinaria ante ordinationem intimatur, & promulgatur, incurrit. de qua in eod. cap. 1. & abb. num. 4.

30 Quintò, † cũ prępostere quis ordinatur, puta ad diaconatum priusquam esset subdiaconus; quia licèt character imprimatur c. vn. & ibi. glo. in ver. minist rare de cler. per salt. promot. † tamen est ei interdicenda administratio, donec ad priorem ordinem, quem non suscepit, promoueatur. c. solicitudo. 56 dist. Et taliter promotus, in pręposte rato ordine ministrans scienter, incidit in pęnam tituli de cler. non ord. ministr. & non potest cum eo, nisi per sedem Apostolicam, dispensari. Host. in sum. de cler. per salt. prom. §. vlt. in fi. & Nauar. in cap. 27. num. 242. tom. 3.

32 Sextò, † per promotionem à simoniaco, quo casu promotus licèt recipiat ordinem, non recipit tamẽ illius executionem Host. in summ. de temp. ord. §. & à quo. nu. 6. & nu. 7. vers. quid si ignorem. Et eandem pœnam incurrit, qui simoniacè ordinatur, vt est tex. in c. 2. §. 1. in fin. in extrauag. com. de simo. & Graff. decis. aur. c. 98. nu. 5. par. 1. lib 2. vbi per illam extrauag. post Nauar. c. 23. num. 111. vers. quarto, & quinto, lib. 3 tenent, quòd simoniacè promotus est excommunicatus.

33 Septimò, † qui cum patrimonium non haberet, fictè, non autem realiter, à parente, vel amico patrimonium sibi obtinuit assignari, vt ad subdiaconatus ordinem posset promoueri, & est ipso iure suspensus, nec ad superiores ascendere potest, nisi secum fuerit dispensatum, cap. per tuas. num. 5. Nemo enim potest ordinibus sacris promoueri, nisi benefi-

beneficium ecclesiasticum, aut patrimonium, vel pẽsionem habeat redditus competentis, & ex quibus fructibus commodè viuere possit, c. episcopus. c. tuis de præb. & dign. c. sanctorum. 70. dist. c. si episcopus de præb.
34 in 6. † & non potest taliter in sacris promotus beneficium resignare, pensionem extinguere, aut patrimonium alienare, donec aliud beneficium ecclesiasticum sufficiens ad eius sustentationem fuerit allequutus, aut aliundè habeat, vnde commodè viuere possit: cum non deceat eos, qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mẽdicare, aut sordidũ aliquem quæstum exercere: compertumque sit complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui varijs artibus ac fallacijs confingunt, se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere. Vnde statuit sancta syno-
35 dus, † ne quis deinceps clericus secularis, quamuis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueatur, nisi prius legitimè cõstet eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere: id uerò beneficium resignare nõ possit, non expresso, quòd ad illius beneficij titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quòd aliundè commodè viuere possit: & aliter facta resignatio nulla sit, patrimonium verò, vel pensiones obtinentes ordinari non possint, nisi illi, quos episcopus iudicauerit, assumendos pro necessitate, vel cõmoditate ecclesiarũ suarum:
36 eo quoq; prius perspecto, † patrimonium illud vel pensionem, aut beneficium verè ab eis obtineri, taliaque esse, quę eis ad vitam sustentãdam satis sint, atq; illa deinceps sine licentia episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint: donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliũdè habeant, vnde viuere possint, antiquorum canonum pœnas innouan. conc. Trid. c. 2. de reform. sess. 21.
37 Octauò, † promotus ab excõmunicato, schismatico, hæretico, deposito, suspenso, vel interdicto, recipit ordinem: quia tales conferunt sacramenta, & verum corpus conficiunt, dummodò in forma ecclesiæ gerant, quod agunt, c. secũdum. 19 dist. c. dominus. declarauit. §. memento. 1. q. 1. c. ostenditur. & c. quomodo. § cur hæretici de cõsecr. dist. 4. glo. in c. 1. de ord. ab episc. qui resig. episc. Sed est suspensa executio. c. si qui à simoniacis, & ibi. glo. in ver. si qui. 1. qu. 1. Host. in sum. de temp. ord. §. & à quo num. 6. abb. in d. c. 1. n. 1. & 3. de ord. ab ep. qui resig. episcop. & Innoc. in c. fraterni-

 tatis

38 tatis. nu. 4. de hæret. † Et si scienter à simoniaco, schismatico, heretico, vel suspecto sit promotus; solus papa; potest dispensare, si verò ignoranter, poterit episcopus, dummodo ipse non sit prędictis censuris illaqueatus, cùm super proprio defectu dispensare non possit. Ang. in summ. in verb. irregularitas. vers. 3. incipien. septimò quæritur.

39 Nonò, † qui fuit promotus ab eo, qui renunciauerat episcopatum, qui executionẽ ordinis non habebat. c. 1. de ord. ab epis. qui resig. episc. Et si scienter suscepit ordines ab eo, qui cum episcopatu dignitatem renunciauit, est suspensus: nec potest ab alio quàm à papa secum dispensari: si verò ignoranter, poterit ordinarius suus ipsum dispensare, vt in d. c. & ibi abb. nu. 6. Burg. de irreg. in rub. de ord. ab episc. qui renunt. episc. par. 6. nu. 6. & 7.

40 Decimò, † illegitimus, qui sacris ordinari prohibetur. c. 1. & 2. 56 dist. c. 1. de fil. presb. & ibi abb. nu. 1. & concil. Trid. c. 5. sess. 23. de reformat. quia est irregularis, Nauar. de irreg. c. 27. num. 201. tom. 3. Et ordinatus licet recipiat characterem, non tamen habet ordinis executionem vt c. fin. 56. dist. & Diaz. in pract. crim. c. 14. in fin.

41 Vndecimò, † bigamus, qui ad ordines promoueri non potest. c. curandum. & c. si quis. viduam. il 1. cum seq. 34. dist. & c. 1, 2. & 3. de big. quia bigamia inducit irregularitatem. Graff. decis. aur. c. 27. nu. 38. par. 1. lib. 4.

42 Duodecimò, † illiteratus. c. præcipimus. 34. dist. c. 1. & c. pœnitentes. 55. distinct. c. illiteratos 36. dist. c. fin. de temp. ord. in 6. & conc. Trid. c. 4. 11. & c. 13. ead. sess. 23. Et illiteratura adeò reddit promotũ indignum, ne possit beneficiũ obtinere. Quòd si papa, etiam ex certa scientia, alicui prouideret, committendo ordinario, aut alteri executionem literatum, non esset ei parendum, si esset illiteratus, abb. in c. si quando. nu. 3. de rescript. & ibi Felin. nu. 4. & in c. inquisitioni. nu. 4. de sent. excommuni.

43 † quia illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, & furiosus, & est irregularis. Naua. relect. c. si quando excep. 12. nu. 11. & excep. 13. nu. 2. tom. 2. de

44 rescript. † Quia literatura est de iure diuino. c. nisi. cum pridem. §. pro defectu. de renunc. & Felin. in d. c. inquisitioni. eodem nu. 4.

45 Decimotertiò, † excommunicatus ordinari non potest: & excommunicationis sententia innodatus ordinem suscipiens, ab illo ordine est deponendus, & à solo papa potest dispensari, c. cum illorum. & ibi abb. nu. 2. de sent. excommunic.

46 Decimoquartò, † ordinatus extra tempora, qui de iure communi erat suspendendus, donec

secum

secum foret dispensatum. c. cùm quidam. & c. literas. in fin. de temp. ord. Sed hodie est ipso iure suspensus, & celebrando efficitur irregularis, per dict. const. Pij. ij. in Bull. eod. c. 6.

47 Decimoquintò, † ordinati sede episcopali vacante, cũ literis dimissorijs capituli, seu vicarij eiusdem capituli; si pro iminoribus ordinibus fuerint constituti, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudere possunt: si verò in maioribus ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati sunt ipso

48 iure suspensi. † Et capitulum literas dimissorias concedens interdicti pęnam incurrit. Vica-

49 rius verò, † ab officio, & beneficio per annum est ipso iure suspensus. conc. Trid. in c. 10. de reform. sess. 7. & c. 10. de reform. sess. 23. Post annum sedis vacãtis, poterit capitulum, seu vicarius literas dimissorias, & facultatem ordinãdi concedere, etiã adhuc sede episcopali vacante. sacr. congr. conc. super eod. cap. 10. sess. 7. in decis. sub tit. Vsellen.

50 Decimo sextò, † duos sacros ordines eadẽ die nemo suscipere potest, priuilegijs, ac indultis quibusuis concessis non obstan. quibuscunq; concil. Trid. c. 13. de reform. sess. 23. Aliàs sic promoti sunt suspensi, donec fuerit illis suspensio relaxata. c. literas. in fin. de temp. ordinat. Et ratione executionis ordinis, etiam plures pęnæ incurruntur, de quibus suprà c. 35.

51 Beneficiorum † occasione insuper quàmplurimi suspensionis pœnam incurrunt. Et primò obtinentes beneficia in confidentiam: qui ab ingressu ecclesiæ sunt ipso iure suspensi, etiam episcopi, ac S.R.E. cardinales, per bull. Pij. iiij. de confid. in Bull. c. 109. & plures alias pęnas incurrunt, vt ibi, & in constitut. Pij V. in eod. bull. c. 87.

52 Secundò, † episcopi, & alij collatores beneficia præsertim curata personis indignis, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere non valent, conferentes, à collatione beneficiorum ea uice sunt suspensi, & collatio est irritanda. c. graue nimis. de præb. & concil. Trid. c. 3. de reform. sess. 7.

53 Tertiò, † episcopi, archiepiscopi, vel patriarchæ, abbates, alijuè regulares, vel seculares prælati, aut quæcunq; ecclesiasticæ personæ, quæ vacantibus, dignitatib⁹, personatibus, prioratibus, uel ecclesijs quibuscunq; sibi subiectis, vel ad collationem, ordinationem, aut præsentationem pertinentibus, eorundem bona morientibus eorum rectoribus, vel ministris in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia; quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari, occupare, aut

in vsus suos conuertere, quoquo modo præsumunt: episcopi, ab ingressu ecclesiæ; & cæteri, ab officio, & beneficio; tandiù sunt suspensi, donec competẽtem fecerint restitutionem. c. fin. de off. ord. in 6. & Nauar. in manual. c. 27. nu. 57. in princip.

54 Quartò, † resignationes, & permutationes beneficiorum fieri debent ex causis, ac modo, & forma, de quibus in constitut. Pij V. quæ incipit. Quanta ecclesię. & de qua in Bull. c. 48. & qui contrafecerint, vt in eo, in quo deliquerint, puniantur; à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout, cuique competierit, tandiù suspensi debent remanere, donec remissionem à Romano põtifice meruerint obtinere, & qui talia beneficia recipiunt, eisdem pęnis subiacent, & alias pœnas incurrunt, de quibus in ead. constit. §. qui verò.

55 Quintò, † prælati alienantes bona ecclesiarum, inconsulto Rom. põtifice suspensionis, aliasque censuras, & pęnas incurrũt, de quibus in extrauag. ambitiosæ. de reb. eccles. alien.

56 Sextò, † patriarchæ, primates, archiepiscopi, & episcopi, Itali videlicet, vel ex Italicis insulis, vnde in Italiam cõmodiùs traijci potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi, & alij adiacentium prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quę è regione ipsis Italię, & Sicilię oris sunt, tertio quoq; anno; Germani verò, Galli, Hispani, Belgæ, Bohemi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Iberni, & cæteri omnes qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium insularum maris Mediterranei, quarto anno: & qui intrà Europę fines sunt, his prouincijs remotiores, ac etiam Affricani littoribus nostris aduersi, ac insularum maris Oceani, Septentrionalis, & Occidentalis, Europę, & Africę citrà continentem noui orbis, quinto anno; Asiatici verò, & qui extrà Asiam, & alijs nouis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tàm in insulis, quàm in continentibus, & deniq; in quibuslibet mundi partibus, decimò quolibet anno, à tempore suscepti muneris cõsecrationis, vel pallij traditionis, SS. Apostolorum Petri & Pauli limina visitare tenentenentur; alioquin ab ingressu ecclesię, ac etiam, ab administratione, tàm spiritualium, quàm temporalium; nec non à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, à capitulis eorum omni exceptione, & mora cessante, interim exigendorum, & in opus fabricæ, seu ornamentorum ecclesię emptionem, prout maior necessitas exegerit, insumendorum, ipso facto tandiù sunt suspensi,

pensi, donec à contumacia resci-piscētes relaxationem suspensionis huiusmodi à sede Apostolica meruerint obtinere, vt in consti. Sixt. papæ V. de qua in 2. par. Bull. c. 17. §. ad hoc autem. & §. liberius pag. 47.

57 Iudices, † quoq; ecclesiastici pluribus de causis suspensionis pœnam incurrunt. Primò enim, iudices conseruatores sedis Apostolicæ: qui cum de manifestis iniurijs; & molestijs: tantùm possint cognoscere, iuxta concil. Trident. c. 5. de reform. sess. 14. scienter tamen in alijs non manifestis absq; sedis Apostolicæ speciali commissione se intromittunt, per annum ab officio sunt suspensi, vt in ea hac constitutione §. vt autem. de offic. de-leg. in 6. & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 157. vers. nona. Et Greg. xiij. omnibus regularibus concessit, vt in ciuitatibus Italiæ sibi conseruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, semelq; electos non mutarent: & eorum nomina intrà mensem locorum episcopis indicarent: alioquin coram ipsis ordinaris conueniri possent, vt in decis. concil. super eod. c. 5. sub tit. de iud. cō-

58 seruat. † Et conseruatoriæ vniuersitatum collegiorum regularium, & similium non sunt sublatę per conc. Trid. vt in decis. super eod. c. 5. sub tit. Mediolanen. Louanienś. Sed vniuersitatum; prosunt tantum doctoribus, & scholaribus in eisdem vniuersitatibus operam suam nauantibus, vt ibi sub tit. Oscen.

59 Secundò, † iudices ecclesiastici debita iuris monitione non premissa sententiam excommunicationis ferentes, ab ingressu ecclesiæ per mensem, sunt ipso iure suspensi, c. de illicita. 24. q. 3 c. sacro. & ibi glos. in ver. per mē sem. de sent. excomm. Nauar. in manual. d. c. 27. nume. 156. vers. quinta. Et hanc pœnam non incurrunt episcopi, cum eorum nō sit facta mentio speciali. c. quia periculosum. de sent. excomm. in 6.

60 Tertiò, † iudices sententiam excōmunicationis, suspensionis, aut interdicti, sine scriptis, vel sine causę expressione ferētes, vel requisiti copiam scripturę intrà mensem non tradentes, ab ingressu ecclesię, & diuinis officijs per mensem sunt suspensi; vt in c. cum medicinalis, de sent. excomm. in 6. & Nauar. d. nu. 156. vers. sexta.

61 Quartò, † visitatores, qui in visitatione aliquid accipiunt vltrà victualia; & quæ ex iuris dispositione in visitatione capere possunt, vt c. exigit. de cens. in 6. & conc. Trid. c. 3. de reformat. sess. 24. Et de pluribus suspensionibus à iure latis habetur per glos. in clem. cupientes. in verb. suspensi. de pen.

Pluribus etiam de causis per ordinum susceptionem clerici

suspensionis pœnam incurrunt, de quibus suprà in c. 1. part. 3.

62 Et clericum homicidam mirum est putare, post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare, imò suadere velle, vt tali præbeatur assensus; nemo tam demens, tamque peruersi sensus esse debet, qui post quantácunq; pœnitentiam tale quid concedendum præsumat; cum omnino canonicæ disciplinæ sit contrarium; & debeat sacerdotio priuatus lachrimarum fonte flagitium tàm immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus salutis possit inuenire suffragium, vt inquit text. in c. minor. 50. dist. etiam si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione tantùm conscius fuerit, c. si quis viduam. ea. 50. dist. & c. sicut dignum. §. clericos autem. de homicid.

63 Interdictum † papæ violans est ipso iure suspensus. c. fin. in fi. de excess. prælat. Conuersus de heresi, & apostata, cap. 2. & 3. 1.

64 quæst. 7. † Celebrans dimittēs missam imperfectam. c. nullus episcopus. de consecr. distinct. 1.

65 † Et qui sè sponte castrauit, etiā ut castè viueret, c. significauit. de cohabit. cler. & mul. & c. si quis pro ægritudine. 55. distinct. Qui eruit alteri oculum. c. fin. eadem

66 dist. † Ac publici fornicatores sunt etiam ab officio suspensi, vt in c. fin. iunct. glos. in verb. proposito. de cohabit. cleric. & mul. Et de pluribus suspensionibus à iure latis habetur per glo. in clem. cupientes. in verb. suspensi. de pen.

67 Ab homine † sunt suspendendi; Primò, qui ecclesiæ, & eius canonibus obedire recusant, c. hac consona. 25. q. 1. & c. nulli fas. in fin. 19. dist.

68 Secundò, † princeps prohibens synodi celebrationem; qui est à sacramentali communione suspendendus. c. quoniam quidem. §. hunc ergo, & ibi glos. in verb. communione. 18. dist.

69 Tertiò, † clericus non cessans à ludo, & ebrietati deseruiens: quia ebrietas est omnium vitiorum fomes, & nutrix. c. episcopus, & c. fin. 35. dist.

70 Quartò, † cum mulieribus suspectis impudenter habitantes. c. archidiaconum. 81. dist. & incorrigibiles nolentes à mulierū cohabitatione cessare. Quia incontinentes omni honore ecclesiastico sunt priuandi. c. proposuisti. 82. dist.

71 Quintò, † scribens literas sub nomine maioris partis capituli, licèt maior pars non interuenerit, ab officio, & beneficio debet denuntiari suspensus; donec mereatur à papa indulgentiam obtinere. c. tam literis. de test. & c. quanto. de his quę fi. à prælat. sin. cons. cap.

72 Sextò, † infamatus de simonia propter scandalum, donec constet de veritate, est à missarū celebra-

celebratione suspendus, c. accusatus, & ibi glos. & c. seq. de simon.

73 Septimò,† presbyter diffamatus, quòd cognouerit mulierem in ecclesia. c. significasti. in fin. de adult.

74 Octauò, † subtrahentes instrumenta proprietatis ecclesię, ex quibus ecclesia sua iura tueri potest. c. si quis. 12. q. 2.

75 Nonò,† occupantes res ecclesiæ, intuitu secularis potentiæ, c. qui res, de reb. eccl. non alien.

76 Decimò, † sacerdotes malè custodiétes Eucharistiam, si quid inde enorme sequatur: qui tribus mensibus ab officio sunt suspendédi. c. 1 de custod. Euch.

77 Vndecimò,† dignitatem, vel electionem de manu laici suscipiens. c. si quis deinceps. junct. glos. in verb. interdicimus. & c. seq. 16. q. 7. & c. quisquis. & ibi glos. in verb. fiat. de elect.

78 Duodecimò, † ecclesiasticæ personæ, quæ dum officia recitantur in choro silentium fugiétes intendunt exteriùs collocutionibus laicorum: & dum auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. c. dolentes. de celebr. miss.

79 Interdictum† verò est censura ecclesiastica, qua prohibentur diuina officia sacramenta, & sepulturæ actiuè, & passiuè, aliquibus exceptis. c. non est vobis. de sponsal. c. quod in te. de pœnit. & remiss. c. alma mater. de sent. excomm. in 6. Nauar. in manual. c. 27. nu. 164. in princip. tom. 3. & Craff. decis. aur. c. 26. nu. 1. lib. 4. par. 1. Et est duplex locale, & personale; & hoc interdictum locale, siue personale, est etiam duplex; speciale, & generale, de quibus per Graff. eod. c. 26. num. 2. & 3. & pluribus de causis interdictum generale apponitur.

80 Primò,† quando dominus regni, ciuitatis, aut alicuius loci impedit, ne legatus, vel nuntius Apostolicus exequi possit officiũ suum in suis locis: quia tunc eius regnum, ciuitas, & quælibet loca ei subiecta, tamdiù sunt eo ipso ecclesiastico supposita interdicto; quãdiù in huiusmodi contumacia dominus loci perstiterit, vt in extrauag. comun. super gentes de consuet.

81 Secundò,† qui quemuis episcopum iniuriosè, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniuerit; vel hęc mandauerit fieri, aut facta ab alijs rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, vel fauorem; seu scienter defensauerit eundem: propter eius culpam terra ipsius; dum tamen vltra vnam diœcesim non contineat, vsq; ad condignam satisfactionem eiusdem; locusque, aut loca in quibus captus episcopus detinebitur, quandiù detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico su-

ex subiacere debet interdicto. clem. 1. de pœn. & ipsius filij per masculinam lineam descendentes, vsque ad secundam generationem ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, & diœcesi, in quibus idē episcopus præsidet, obtinenda redduntur, vt in ea clem §. à feudis.

82 Tertiò, † quando aliquis dominus, rector, vel officialis ciuitatis, in qua moritur summus Pontifex, & in qua facienda est electio Romani Pontificis, vt in c. vbi periculum. de elect. in 6. non faciunt ea inuiolabiliter obseruari, absque vlla fraude, & dolo, quæ in d. c. vbi, sunt statuta: quia tunc ciuitas, & locus ipso facto est interdictus, ut in eo. c. vbi periculum § præterea. vers. ciuitas. Et de his ac pluribus alijs casibus, quibus incurritur, & fertur interdictum plenè, ac benè trad. Greg. Sayr. in Thes. cas. consc. c. 12. lib. 5. par. 1. Et licèt non debeat aliquis alterius culpa prægrauari. c. non de-

83 bet, de reg. iur. in 6. † nec filius excōmunicetur pro peccato patris, aut pro mariti peccato vxor, nec seruus pro domino, c. si habes. 24 q. 3. c. quæsiuit. in fin. de his, quæ fiu. à maio. par. cap. & Felin. in c. sanè. 2. num. 2. de off. deleg. Non tamē procedit dicta

84 † regula in interdicto: quia pro delicto principis potest patria subijci interdicto, d. c. nō est vobis, & ibi. glo. in ver. prouinciarum, & abb. n. 4. de spons. d. c. sanè, & ibi glo. in vers. specialiter. glos. in sum. 1. q. 4. & abb. in d. c.

85 sanè, nu. 6. & 7. Et † interdictis ecclesijs sunt etiam interdicta oratoria, capellæ, & cæmeteria; prout interdictis ciuitatib⁹, suburbia etiam interdicta censentur, c. si ciuitas. de sen. excom. in 6.

86 Ciuitates † autem, vniuersitates, terræ, collegia, & capitula excommunicari non possunt: quia excommunicatio non nisi contra personas certas ferri potest, sed hoc casu propter delictum domini, & alijs quibusdam casibus, eius loco apponitur interdictum. c. quanquàm. §. qui verò, & ibi gl. de cēs. in 6. c. romana. in fin. de sent. excom. vbi in 6. & Nauar. in cons. 20. nu. 2. par. 2. lib. 5. de sent. excom.

87 Casus † à iure permissi tempore interdicti suprà in diffinitione exceptuati sunt, octo; Primò Baptisma paruulorum, & etiam adultorum. c. quoniam & ibi gl. in ver. interdicti, de sen. excom. in 6. Secundò, Confirmatio, eo. c. quoniam. cum glos. in uer. in ver. quæ, Tertiò, confectio Chrismatis: cum concesso baptismate, & confirmatione per consequēs sit concessa chrismatis confectio, cum baptismus sine chrismate fieri non possit. d. c. quoniam. & abb. d. c. non est vobis. num 8. de spons. Quartò, confectio Corporis CHRISTI

semel

semel in septimana pro infirmis; & tūc submissa voce, ianuis clausis, non pulsatis campanis, excommunicatis & interdictis exclusis; pro quo conficiendo missa celebratur. c. permittimus. ext. de sent. excom. Quintò, matrimonij celebratio, quod valet, cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori excommunicatione, glo. in d. c. fin. in verb. sacramentis. de sent. ex-
88 com. in 6. † non tamen potest fieri solemnis benedictio nisi in festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, de quibus in eod. c. fi. vt per Franc. & Rauen. ibi. Sextò, Pœnitentiæ sacramentum, vt d. c. non est vobis. Septimò, Eucharistiæ sacramenti administratio pro viatico, quod decedentibus tempore interdicti non denegatur. c. quod in te. iuncta. glo. in verb. denegatur. de pœnit. & remiss. glo. in d. c. fin. in verb. sacramentis, & abb. in d. c. non est vobis.
89 nu. 8. de spons. † Et quamuis sit missarum solemnis celebratio, & campanarum pulsatio interdicta, nihilominus in festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis virginis gloriosæ campanæ pulsari, & ianuis apertis alta voce diuina officia solemniter celebrari possunt, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis, quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum, vt ipsi ad humilitatis gratiam, & recōciliationis affectum facilius inclinentur, præmissis diebus participatio diuinorum est permissa, prouiso tamen, quòd illi, propter quorum excessum interdictum est prolatum, altari nullatenus appropinquent, vt d. c. fin. §. in festiuitatibus. de sent. excom. in 6. & glos. in clem. 1. in verb. à iure de sepult.
90 † Nunquàm autem † interdicti tempore licèt defunctorum corpora in cœmeterijs sepelire, & contrafacientes ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt. d. clem. 1. exceptis tā-
91 men clericis, † qui seruauerunt interdictum, quibus cum silentio, & absque campanarum pulsatione, eò tempore est concessa sepultura. c. quòd in te. §. licèt autem, de pœnit. & remiss. & regularibus. vt in c. & priuilegia, de priuil. & alijs speciali priuile-
92 gio munitis. Pro † pecuniario debito, vel pecuniæ quantitate, quacunque occasione, vel causa, prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria sine sedis Apostolicæ speciali licentia interdici non potest; vt in extrauag. com. c. prouide. §. præsentis. de sen. excom. abb. in c. ex rescripto, num. 3. de iur. iur. & Felin. in d. c. sanè. 2. n. 3. de off. & po-
93 testate iud. deleg. † Et appellatione pecuniæ omnis res conti-

netur, cuius dignitas idest valor nummismatè mensuratur. l. pecuniæ verbum, & ibi Alciat. nu. 2. ff. de uerb. signif. l. receptitia. C. de const. pecu. & gl. in d. c. proinde. in uerb. pecuniæ appellatione, in extrauag. com.

94 Tamen † in curia Romana postquàm constat, quòd executio realis, vel personalis contra debitores fieri non potest. Interdictũ ab auditore cameræ Apostolicæ pro debito pecuniario contra terras, castra, & loca relaxatur; quia debitum contrahentes vltrà bona, etiam personaliter obligant se, suosque hęredes & successores in forma cameræ Apostolicæ, cuius obligationis

95 vigore contrahentes † obligando se ad solutionem impendendam Romæ, aut alibi; renunciát omnibus, & quibuscunque legibus, & legum auxilijs, exceptionibusque; & quibusuis censuris se submittunt; & ex consuetudine; quæ propter papæ præsentiam videtur approbata in dicta curia, ad interdictum pro debi-

96 to pecuniario proceditur, † quia consuetudine cum legitima pręscriptione, aut papæ approbatione, acquiritur iurisdictio excommunicandi, Nauar. d. c. 27. num. 7. tom. 3. Sed hoc casu, vt interdictum relaxetur, plura cõ-

97 currere debent; † Primò, quòd instrumentum sit rogatum in curia Romana, vel statu ecclesiastico sedi Apostolicæ subiecto, inter personas eidem, sedi in tẽporalibus subiectas; & quòd mandatum ad obligandum fuerit datum per capita domorum, eiusdem loci: quia aliàs, qui non dederunt mandatum, nisi sint hæredes, aut successores, ac propterea vi obligationis compræhensi, non tenentur interdictum promulgatum pro debito pecuniario seruare; cũ nec filius pro patre, maritus pro vxore, aut seruus pro domino censuris ecclesiasticis possit innodari, ut d. c. si habes. 24. qu. 3. cum alijs suprà allegatis.

98 Post † proximè, & alia suprà in prima parte. c. 11. num. 16. circa obligationem cameralem per me scripta, vidi constitutiones, de quibus infrà. vbi Bonif. papa viij. Quia tempore, inquit, interdicti diuina organa suspenduntur, & laudes Dei, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, ut solent; tolluntur mortuis, seu minuuntur suffragia, pręsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris; adolescentes, & paruuli percipiẽtes rariùs sacramenta, minus inflammantur, consolidantur in fide fidelium; tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicatur periculum animarum: præsentis constitutionis prouidemus edicto; ut prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, uel districtus, auctoritate ordinaria, vel delegata, pro pecuniario debito, uel

pro

pro cuiusuis monetæ, uel pecuniç quantitate interdicto ecclesiastico supponi minimè possint; & paulò post, si secus, irritum esse; & inane; & reuocandum decernimus. Non obstan. quibuscunq; contractibus, obligationibus, pactis, côuentionibus, compositionibus; submissionibus, fideiussionibus, cósensibus, processibus, & sententijs desuper habitis, uel habendis, iuramentorum, pœnarum spiritualium, & temporalium, seu mulctarum, vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi talis suppositio fiat de Apostolicæ sedis licentia speciali, & expressa, per ipsius sedis patentes literas apparente. vt in const. Bonif. viij. de qua in Bul. Rom. c. 1. pag. 35. quam Clem. papa vij. de anno 1539. cal. Iunij innouauit, illamque inuiolabiliter obseruari decreuit, & mandauit, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac obligationibus in forma cameræ, vt in const. eiusdem Clem. in eod. Bull. c. 35. pag. 339.

99 Ideò † animaduertere debēt iudices ecclesiastici, nè cuiusuis obligationis etiam in forma cameræ Apostolicę vigore, pro debito pecuniario prouincias, ciuitates, castra, uillas, loca territoria, vel districtus interdicto ecclesiastico supponant; quia essent causa omnium malorum, quæ Bonif. viij. & Clemens vij. pontifices suprà euitari uoluerunt. Et præsertim, quòd quamplura suffragia mortuis tollerentur.

Animæ † enim defunctorum ut plurimùm, soluuntur orationibus, & sacrificijs sacerdotum, Ideo pro anniuersarijs earundem, & pro festo, vel feria secundum temporum congruentiam missarum solemnia negligi non debent. c. cum creatura, & ibi glos. de celebrat. missa. Sunt autem animæ cunctis rebus, & corporibus preciosiores. c. cum infirmitas, in fin. de pœnit. & remiss. Et quatuor modis soluuntur, nempè, oblationibus sacerdotū, precibus sanctorum, charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum, ut inquit. Greg. relatus in c. animæ defunctorum. 13. qu. 2. & cum eorundem iudicum. Vnde cum fiat; ut interdicti tempore defunctorum animæ huiusmodi debitis suffragijs careāt,

100 † tenerentur iudices ipsi ad restitutioné; ex deductis per Graff. in decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 45. num. 19.

101 Nec † dicatur, quòd contraria consuetudine dictæ constitutiones fuerint sublatæ; quia acta, quæ fiunt contra leges, sunt nulla, c. in nomine domini. & ibi Felin. in princ. de testibus. c. uidentes. & ibi glos. 10. dist. & Bar. in l. non dubium. num. 2. & 3. C. de leg. & quod nullum est non habetur in consideratione. c. non

c. non præstat. & ibi glos. de reg. iuris in 6. Licèt enim auditor camere solus, vigore obligationum cameralium, facultatem habeat censuras ecclesiasticas promulgandi, vt in facultatibus, de quibus in Bull. Sixti Papæ V. cap. 28. pag. 153. §. præterea;
102 †nullam tamen habet specialem contra prouincias, communitates, & vniuersitates interdicta promulgandi, prout requiritur ex forma dictarum constitutionum, ibi; nisi talis suppositio fiat de Apostolicæ sedis licentia speciali, & expressa per ipsius sedis patentes literas apparente; quæ verba specialem formam important, & dictæ constitutiones habent decretum irritans, ibi, & si secus fiat, irritum, &c. quod decretum omnia in contrarium gesta annullat ipso iure, vt in c. si eo tempore i. de elect. in 6. cum alijs pluries alibi allegatis; & non admittit consuetudinem in contrarium.

DE IRREGVLARITATE.

Cap. XL.

SVMMARIVM.

1 *IRregularitas non est censura.*
2 *Irregularitas quid sit.*
3 *Irregularitas in quinque species diuiditur.*
4 *Irregularitas non incurritur, nisi in casibus in iure expressis.*
5 *Irregulares sunt bigami, ex defectu sacramenti.*
6 *Bigamia est impedimentum ordinum ob quatuor.*
7 *Irregularis pluribus modis quis efficitur.*
8 *Irregularitatem inducit quilibet defectus corporis, quo sine notabili horrore quis celebrare non potest.*
9 *Irregularitatem non inducit modica deformitas.*
10 *Deformitas, & defectus corporis, an inducant irregularitatem, arbitrium episcopi debet iudicare.*
11 *Irregularitatem inducit natalium defectus, etiam occultus.*
12 *Matri adulteræ, filius in sui præiudicium credere non tenetur.*
13 *Illegitimi, vt plurimùm, paternæ incontinentiæ imitatores, & malè morigerati esse solent.*
14 *Illegitimi per subsequens matrimonium, excepta cardinalatus dignitate, ad omnia habilitantur.*
15 *Irregularitatem inducit animæ defectus.*
16 *Irregularis est penitus illiteratus,*

stue, & inhabilis etiam ad primam tonsuram.

17 Irregularitas incurritur, ex defectu perfectæ lenitatis.

18 Ordines omnes referuntur ad Eucharistiæ sacramentum.

19 Sacerdos homicida, magis repræsētat interfectores Christi, quàm ipsum Christum.

20 Irregularitas īcurrit tā ob mēbri incisionē, quàm per homicidiū.

21 Inutile esse, & non esse paria videntur.

22 Similium idem iudicium est habendum.

23 Paria sunt ecclesiam prælatum, vxorem virum, & patrē filium non habere, seu illum habere inutilem.

24 Irregularitatem, regulariter debilitas membri non inducit.

25 Interpretatio in pœnis strictior est facienda.

26 Irregularitas contrahitur per quodcunque homicidium, & cuiuscunque personæ membri mutilationem.

27 Irregularitas contrahitur per fœtus animati occisionem.

28 Animari solet masculus intrà quadragesimum, & fœmina intrà octuagesimum diem.

29 Homicidium committens cum moderamine inculpatæ tutelæ an incurrat irregularitatem.

30 Præsumitur in dubio contra occisorem.

31 Dispensationes, & absolutiones, ab homicidio ordinarijs locorū sunt committendæ.

32 Irregularitatem incurrit homicida, & mutilans quocunq; casu, vim vi repellendo.

33 Decreta concilij Tridentini commentari non possunt, nec glosari.

34 Ecclesia potest semel à se concessa, quandoq; in totum, vel in partem commutare.

35 Dispensationes à papa impetrantur ab irregularitate propter quodcunq; homicidium.

36 Decreta sacri concilij recipiunt interpretationem à stylo Romanæ curiæ.

37 Statutum ecclesiasticum quomodo interpretetur.

38 Irregularem solum scandalum hominem facit.

39 Homicidium, quod probari non potest, ad defensionem commissum, ad forum exterius deductum, non facit hominem irregularem.

40 Homicidium ad defensionem commissum penitus occultum, non facit hominem irregularē.

41 Irregularitatem inducit homicidium iniustum, commissum etiā in personam infidelis.

42 Homicidium, quo irregularitas contrahitur est duplex, voluntarium, & casuale.

43 Irregularitas non incurritur pro homicidio casuali, dando operam rei licitæ, secus si illicitæ.

44 Irregularitatem, an incurrant clerici, & monachi chirurgiæ, vel medicæ arti operam dantes.

45 Chirurgiæ officium, in sacris constitutis

stitutis est prohibitum.

46 *Medico, vt non teneatur de morte infirmi, tria sunt necessaria.*

47 *Chirurgus clericus, in minoribus constitutus chirurgiæ operam dans, decedente infirmo, quando irregularitatem non incurrat.*

48 *Medici officium exercere, quãdo liceat clericis in sacris constitutis.*

49 *Beneficiatis, artẽ chirurgiæ exercere, est prohibitum.*

50 *Irregularitas tollitur baptismo, ingressu religionis, & dispensatione.*

51 *Bigamia ante baptismum contracta, per baptismum non tollitur.*

52 *Irregularitas proueniens ex defectu natalium, per baptismum non tollitur.*

53 *Irregularitas, per bigamiam contracta, & quę oritur ex homicidio iniusto, ingressu religionis professione secuta, non tollitur.*

54 *Dispensatione papæ, omnis irregularitas tolli potest.*

55 *Irregularitas, solo iure humano est introducta.*

56 *Papa, ius humanum declarare, immutare, eiq; derogare potest.*

57 *Episcopi, à quibus irregularitatibus possint dispensare.*

58 *Dispensatio, ab irregularitate, in foro conscientiæ, qua forma fieri debeat.*

IRregularitas, vt aliqui tenent, est censura ecclesiastica, quod tamen non est
1 verum; quia censuræ † tres tantùm sunt, vt in c. quęrenti. de verb. signif. de quibus in præcedenti capitulo, cui merito continuando, nunc de irregularitate est tractandum.

2 Irregularitas ideò, † est canonicum impedimentum ex facto, vel defectu proueniens, quo quis ad ecclesiasticos ordines promoueri, & iam promotus in ijsdem ministrare prohibetur. specul. de dispens. §. iuxta. in princ. Couar. in 3. par. relect. sub tit. de homicid. in princ. Nauar. in manual. c. 27. nu. 191. & Greg. Sayr. thesaur. cas. consc. lib. 6. c. 1. nu. 16.

3 Diuiditur † irregularitas in quinque species, omissis multis modis doctorum diuidendi, quæ oriuntur ex quinq; defectuum generibus, scilicet, sacramenti, corporis, animę, lenitatis perfectæ, & delicti; vt per Nauar. eo. manual. c. 27. num. 192. Et non
4 † incurritur, nisi in solis casibus in iure expressis. vt c. is. qui. de sent. excom. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 27. nu. 3.

5 Primò, † bigami ex defectu Sacramenti sunt irregulares, & ordinari non possunt. Bigamia enim est impedimentum ordi-
6 num † ob quatuor; quia bis coniugatus non potest aptè significare vnionem IESV CHRISTI cum ecclesia, vnica sua sponsa. c. debitum. & ibi glos. in ver. sacramentum. de bigam. id quod excel-

excellentia sacramenti ordinis meretur.c.vna.16.dist. & est signum incontinentiæ.c. proposuisti.82. dist: quodquè ad persuadendā castitatem,auctoritatem adimit. d.c. vna. & Nauar. in Manual.c.37. num.195. circ. princip. Et quotuplex sit bigamia,quisuè ab ea absoluere possit, suprà alio loco scripsi.

Secundò, defectus corporis pluribus modis efficit quem irregularem, vt abscissio, imbecillitas, uel deformitas cuiuslibet membri principalis, etiam occulti: velut si essent pudenda abscissa; siue ipse sua sponte id fecerit, siue alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit, aut quia dando operam rei illicitæ, id casu contigit; vel in pœnam alicuius delicti, à suis inimicis fuerit abscissum.c. si quis absciderit, cum seqq. 55.dist. Nauar. eod. c. 37. nu.198.& Graff.c.27.par.1.lib.4 num. 39. At si absque sua culpa quid tale euenerit, dummodò non sit factus inhabilis, nec deformis deformitate, quę scandalum pariat in populo, non inducit irregularitatem.c.ex parte.1. & 2.c.significauit.de corp.vitia. & c.lator.ead.dist.55.

8 Quilibet † etiam defectus, inhabilitas cuiuslibet membri, quæ inhabilem facit ad celebrandum saltem, sine notabili horrore, deformitate, aut scandalo, inducit irregularitatem; siue incurratur culpa sui, siue sine.eod.c. penul.& c.ult.de corp.uitiat.& Nauar.eod.c.27.num.200. uers. sextò dico. Et quòd quælibet deformitas notabilis sufficiat, ne quis debeat promoueri, tenet abb. in c.2. nu.2. de cler. ægrot. uel debil. Omnesq; monstruòsi; aut qui plura capita, plures manus, & plures pedes solito habent; uel qui excedunt debitum naturę, ut gigātes, uel pygmei, minores à demone obsessi, lymphatici, furiosi, hermaphroditi, serui, infames, & abstemij, sunt irregulares, ut per Nauar. eod.c.27.nu. 202.203. & 204. & Greg. Sayr. thesaur. cas. consc. par. 1.lib.6. c.8.nu.1.& 3.

9 Sed modica deformitas † non facit quem irregularem; nec impedit promouendum. d.c.fin. & ibi glos. in uerb. deformitatē.

10 Quis autem defectus, † aut deformitas talis sit, ut inducat irregularitatem arbitrium episcopi iudicabit. Innoc.in c.1. de corp.uitia. Nauar. eod.c.27. nu. 200. uers. quis autem. & Greg. Sayr.c.1.nu.6.in fin.eod.lib.

11 Natalium † defectus inducit irregularitatem quocunq; modo proueniens, etiam si sit occultus, qualessunt illi, quos coniugati ex adulterijs habuerunt; adeò ut sciant, uel credāt per dictum matris se tales esse; qui legitimationem secreto modo petere debēt, quam de facili obtinebunt:

12 quamuis matris adulterę, si nonolint credere; non tenentur.

Nauar. eod. c. 27. num. 201. Et omnes, qui extrà legitimum matrimonium procreantur, sunt illegitimi, & tã ad ordines, quàm ad beneficia irregulares. c cum in cunctis. c. innotuit. de elect. c. 1. & c. fin. de fil. presbyt. Et est ratio: quia tales, plusquàm alij,
13 vt plurimum, solent esse imitatores paternæ incontinentiæ, & malè morigerati: eo, quòd à parentibus non ita sollicitè, sicuti legitimè nati instruuntur. cap. si gens. 56. dist. & Gregor. Sayr. thes. cas. consc. par. 1. lib. 6. c. 10. num. 4.

14 Legitimati † autem per subsequens matrimonium, eo ipso, absq; vlla dispensatione possunt ad omnes ordines promoueri, & beneficia ecclesiastica, ac dignitates quascunque, etiam obtinere, glos. in c. tanta. in verb. legitimi. & in c. ex tenore. in verb. legitimum. & ibi abb. nu. 8. qui fil. sin. leg. excepta tamen cardinalatus dignitate, ad quam per subsequens matrimonium nullus legitimatur. vt in constitut. Sixti V. super cardinalium creãdorum numero, ordine, ętate, tempore, qualitate, & officio; de anno 1586. edita; in vltim. par. Bull. eiusdem Sixti. capit. 50. & post Henriq. lib. 11. de sacrament. matrim. c. 20. §. 2. tenet Gregor. Sayr. eod. c. 10. nu. 13. & 14. potest tamen papa dispensare.

15 Animæ † defectus, quo tertia species irregularitatis procedit, consistit in eo, qui non est baptizatus, qui est incapax ordinis. c. 1. & c. veniens. de presb. non baptiz. quamuis sit cathecumenus. Quia character ordinis pręsupponit characterem baptismi: neque hęreticus, aut fautor hæreticorum ordinatur, neque sarracenus, iudæus, aut paganus; neophitus, siue recẽter conuersus. Nauar. eod. c. 27. nume. 205. uers. tertiò dico. & Greg. Sayr. c. 19. nu. 1. lib. 6.

16 Illiteratus, † penitus ignarus literarum est irregularis, & inhabilis, etiam ad primam tonsuram, & quatuor minores ordines. concil. Trid. in c. 4. & c. 11. de reform. sess. 23. & faciunt tradita per Nauar. in c. si quando. excep. 13. nu. 2. & 3. de rescrip.

17 Irregularitas; † etiam incurritur, ex defectu perfectę lenitatis, quæ oritur ex occisione, vel mutilatione membri hominis in casu licito: ita vt quicũque iustè, & sine peccato, vel hominem occidit, uel membrum abscindit, aut occidere, vel abscindere facit, est irregularis, adeò, quòd, nec ordinari, nec in susceptis ordinibus ministrare permittatur. c. clericis. c. sententiam sanguinis. ne cle. uel mo. & Greg. Say. in
18 cap. 15. num. 1. lib. 6. Quia † ordines omnes referuntur ad Eucharistię sacramentũ, in quo repręsentatur passio CHRISTI, qui fuit mitissimus, & qui sanguinem suum pro hominibus fudit, & cum

& cum percutiebatur, non comminabatur; vnde ministri altaris CHRISTVM repraesentantes potiùs parati esse debent proprium sanguinem fundere, quàm
19 aliorum. Sacerdos † autem homicida magis repręsentat interfectores CHRISTI, quàm ipsum CHRISTVM; & propterea quaecunque occisio hominis, aut membri mutilatio, constituit facienté irregularem, ob defectum mãsuetudinis, quę reperiri debet in ministro CHRISTVM repręsẽtãte. S. Thom. 2. 2. q. 40. artic. 2. Nau. eod. c. 27. nu. 206. & Greg. Sayr. d. q. 15. nu. 2. Et regulariter ad irregularitatem incurrẽdam in hac specie requiritur, vt actu fiat hominis occisio, vel membri
20 mutilatio, seu abscissio; † quia in hac materia, quoad irregularitatem aequiparantur homicidium, & membri abscissio. glos. in c. fin. in verb. nota quòd. de homicid. in 6. & glos. in clem. vnic. in verb. mutilet. & ibi abb. nu. 4. & Sayr. vbi suprà. nu. 3.
21 An autem † per mutilationem intelligatur debilitas, ita quòd satis sit ad hãc irregularitatem incurrendam, membrum alterius debilitari ex vulnere, aut percussione, uel incisione neruorum, ita ut reddatur ineptum mẽbrum, ad usum ordinis; cùm
22 paria † videãtur non esse, & inutile esse, & de similibus idem iudicium sit habendum: c. 2. §. sicut ergo. de translat. episc.
23 Et † paria sint ecclesiam non habere praelatum, & habere inutilem. d. cap. 2. §. sed neque. Paria q; sint vxori nõ habere virum, & patri non habere filium, & inutilem habere, ut per glos. in l. fin. in uerb. orbitates. C. ad. l. flau. de plag. Et quod sufficiat ad irregularitatem incurrẽdam debilitare membrum alterius, tenet abb. in ca. pen. cum illorum. num. 8. de senten. excomm. & Graff. lib. 2. decis. c. 62. nume. 3. par. 1.
24 Verior tamen opinio, † est quòd ad irregularitatem incurrendam non sufficit debilitatio: quia per mutilationem in iure intelligi debet membri amputatio, cum membrum debilitatum non desinat esse membrum. cap. sicut vrgeri. 1. q. 1. Et mutilatio propriè, & strictè sumpta sit amputatio membri, ut per glos. in c. accusasti. in uerb. debilitatus. & ibi abb. in fin. de accus. idem abb. in c. 1. nu. 9. qui cler. uel uou. & Felin. in c. inter ceteras. nu. 8. de rescript. Et quòd per debilitationem membri, irregularitas non incurratur, consulit Aufr. ut in addit. ad decis. 8. Capell. Tolosa. Quia cum non reperiatur
25 iure cautum, quòd † debilitatio inducat irregularitatem, in poenis mitior interpretatio, & strictior est facienda. c. odia. de reg. iur. in 6. & abb. in d. c. 1. nume. 9. Nauar. in d. c. 27. nume. 107. Et hanc esse communem theolo-

gotum, & aliorum doctorum opinionem, probat Greg. Sayr. in d.c.15.num.6.

26 Hæc autem † irregularitas contrahitur per quodcunq; homicidiũ, & cuiuscunq; personæ membri mutilationem, etiam sarraceni, pagani, bãniti, vel excommunicati, ut c.clericum. 50. dist.c.penul. de homicid. & Na-
27 uar. d.c.27. n.210. † Et sufficit quòd quis occidat fœtum animatũ in vtero matris ad irregularitatem incurrendam, qui, si masculus est, intra quadragesi-
28 mum, & † si fęmina intra octogesimum diem solet animari: glo.fin.in c.1 dist. 5. Nauar. eod. c.27.nu.213. & Couar. in 3.par. 2.par.relect. §.tertius qui. incip. undecimo.num.1.circa med. & Greg. Sayr. in c.1. num.3.lib.6. par. 1. Et in dubio, an occiderit fœtum animatum, uel inanimatum, tutior pars est putare fœtũ fuisse animatum, & dispensationem ad cautelam obtinere. c.significasti.iunct.gl.in uer. ad cautelam. de homicid.

29 Qui † autem vim vi repellendo committit homicidium, cum moderamine tamen inculpatæ tutelę, non incurrit irregularitatem; per clem. vni. de homicid. & ibi Couar. in 3.par.sub tit.de homic.3.par.relect.§. vni. num.2.& 3.Nauar.in eod. c.27. num.211.& Greg.Sayr. qui hãc dicit communem omnium sententiam.in c.17.num.1.eo.lib.6. & ità fuit à sacra congreg.conc. decisum super. c.7.de refor.sess. 14. dummodò non sit in aliqua culpa. Qui ad sui defensionem homicidium committit, ut nõ incurrat irregularitatem, requiritur, quòd careat omni culpa, nõ daret operam rei illicite; & aliter mortem euitare nõ potuerit; quia inãgulatus erat, vel sic arctatus, quòd fugere non poterat, nec se iuuare clamore, uel aliter. Et in foro contentioso, si de hoc dubitaretur, non crederetur sibi, sed per circunstantias occurrentes hoc esset iudicandum, c.significasti.il.2. § quòd si discerni, de homic. licèt in foro pœnitentiali asserenti crederetur, ut per glo.in ead.clem vnic. in ver. non ualens. In quo procedit communis opinio relata per Sayr.in Thes.cas.consc. loco suprà citato.

30 Quinimò † pręsumitur in dubio cõtra occisorem. vt per abb. in ead. clem. vnic. de homicid. num.5.& Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsijt.nu.2 ff. de liberat. leg. Et quia tali casu quando homicidium non ex proposito, sed casu, uel uim ui repellendo, ut quis se à morte defenderet, narratur fuisse commissum, quamob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministeriũ,
31 † & beneficia quæcunq; ac dignitates iure quodammodo dispensatio debetur, committenda est ordinario, aut ex causa metro-

metropolitano, seu viciniori episcopo, qui non nisi causa cognitá, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter possit dispensare; ut per conc. Trid. c.7. de reform. sess. 14. Quo concilij decre-
32 to iure nouo uidetur, † etiam vim ui repellendo homicidam, uel mutilantem pœnam irregularitatis incurrere: quia decreta eiusdem sacri concilij fuerunt auctoritate Apostolica confirmata, & obseruari mandata; ac
33 vniuersis † inhibitum, nè commentarios, glosas, ullumuè omninò interpretationis genus super ipsius concilij decretis quocunque modo sub censuris, & pœnis edere præsumant, vt in bulla confirmationis eiusdē concilij dat. Romæ anno 1563. in fine concilij impressa. & dictis decretis, & legibus nouis derogantur antiqua contrarium di-
34 sponentia: quia † ecclesia semel à se concessa valet, vel pietatis, vel necessitatis intuitu in totum uel in partem commutare, c. postea quàm §. his ità. 25. quæst. 2. Et quòd dispositio sacri concilij procedat in quocunq; homicidio etiam vim vi repellendo commisso, contra clem. vnic. de homic. tenuit Simon. Mayol. Asten. qui fuit episcopus Vulturariensis, & decessit in Vrbe secretarius Apostolicus de ann. 1601. vir eminentis doctrinæ, ut plura eius opera testantur, pius, & timoratæ, consciētiæ adeò quòd cum posset, consanguineos ditare noluit, sed opulentum spolium cameræ Apostolicæ reliquit, in suo tractatu de irregularitate, lib. 1. c. 2. nu. 10. §. uigesima, & lib. 5. c. 48. nu. 10. & 11.

35 Comprobatur † dicta opinio ualidissimo argumento, nempè, quia ubicunque agitur de homicidio, seu mutilatione etiam ad necessariam defensam; clerici, aliæque ecclesiasticæ personæ timoratæ conscientiæ à sede Apostolica obtinent dispensationes, quæ ad formam d. c. 7. de reform. ordinarijs locorum committuntur. Et est ratio; quia ut quis cesset à diuinis, potiùs debet iudicari irregularis, quàm non: quia ubi maius periculum, ibi cautiùs est consulendum. c. ubi periculum, de elect. in 6. & in terminis Lambert. de iur. pat. par. 1. lib. 2. art. 4. q. 4. princ. n. 8.
36 † & stylus curiæ Romanæ facit ius. c. ex literis, & ibi Felin. nu. 4. de const. Rot. decis. 1. post med. de fil. presbyt. in nou. & Lap. alleg. 13. num. 4.

37 Pro † interpretatione autem statuti ecclesiastici recurritur, primò ad ius canonicum, & secundò ad stylum curiæ. abb. in eod. c. ex literis. & Felin. eo. n. 4. Et pro opinionibus reconciliandis tres casus sunt considerandi; Primus, si homicidium commissum sit publicum, ità quòd homicida se celare non possit, & cum scandalo fuit commis-

summo casu opinio Maiol. est vera, quòd propter scandalū publicum, in foro exteriori teneatur obtinere dispēsationem ab homicidio, & irregularitate à papa, quia committi solet ad formam eiusdē c. 7 sess. 14. † quia
38 solùm scandalum reddit hominem irregularem, ut in c. ex literis. l 1. vbi etiam gl. in verb. scandalum, & ibi Felin. num. 2. & melius in c. sicut dignum. §. illi etiam. num. 2. vers. tertiò solùm, de homic. Si verò ad necessariā defensam cum moderamine inculpatæ tutelæ, omnibus illicitis cessantibus: tunc non incurritur irregularitas ex allegatis suprà numer. 29. quia cessat etiam scandalum.

39 Secundus † si homicidium ad defensionem fuit cōmissum nocturno aut alio tempore, nullis præsentibus, vel taliter, quòd probari non possit, & homicida stat in negatiua: tūc ordinarius, si causa in iudicium deducatur, poterit ipsum diffinitiuè absoluere: quia in foro fori secundum acta, & probata est iudicandum gl. in c. 1. in ver. secūdum de off. ord. sed in foro conscientiæ dicta absolutio non habet vim dispensationis ab irregularitate, ut quis possit ad ordines promoueri, & beneficia ecclesiastica obtinere; sed à papa est dispensatio saltim per viam secretam in pœnitentiaria obtinenda.

40 Tertius † casus est, quando quis commisit homicidium ad sui defensionem, & homicidiū est penitus occultum, ità quòd ad forum pœnitentiale recurrit tantùm pro absolutione in foro interiori; & tunc creditur pœnitenti, & non est irregularis, vt distinguit etiam glo. in d. clem. vnic. in verb. non valens, de homicid. & Greg. Sayr. in d. c. 17. num. 10. lib. 6.

41 Homicidium † voluntarium iniustum irregularitatem inducit: quòd procedit, siuè committatur in personam Christiani, siuè cuiuscunque hominis, pagani, iudæi, excommunicati, siuè banniti, vt de pagano est tex. in c. clericum, & c. de his clericis. 50. distinct. & de excommunicato in c. excommunicatorum. 23. q. 5. & Greg. Say. in eo. Thes. cas. consc. lib. 7. c. 1. nu. 4. par. 1. cum alijs suprà. nu. 26. allegatis.

42 Iniustum † homicidium, ex quo irregularitas contrahitur, est duplex voluntarium, aut casuale, vt in diffinitione de qua per Nauar. d. c. 27. nu. 219. eandemque irregularitatem inducit homicidium casuale dando operam rei illicitæ perpetratam, Nauar. in eod. c. num. 222. vers. quintò infertur, per tex. in c. dilectus. & cap. ex literis. 1. de homic. à contrario sensu inductis & Greg. Sayr. eo. lib. 7. c. 5. nu. 5.
43 in fin. secus † tamen pro homicidio casuali rem necessariam, & vtilem agendo commisso, vt in c. ex

in etex literis. 2. §. quo circa, eo. -tiz tunc enim sequitur homicidium sine peccato mortali. Et irregularitas non incurritur, quę primò casu incurritur pro peccato mortali, vt per Nauar. d. c. 27. num. 252. versic. octauò, & Greg. Sayr. d. lib. 7. c. 5. nu. 5. vbi testatur hanc esse veriorem, & communiorem opinionem.

44 Irregularitatem † incurrunt etiam clerici, & monachi chirurgiæ, vel medicinæ operam dantes, si inde sequatur homi-

45 cidium: quia † clericis in sacris constitutis prohibitum est officium chirurgiæ cum adustione, vel incisione, c. sententiam sanguinis, ne cler. vel mon. quæ pœna extenditur etiam ad constitutos in minoribus ordinibus, si sunt beneficiati, & monachus. abb. in eod. cap. sententiam, num. 21.

46 Vt medicus † non teneatur de morte infirmi, tria præcipuè sunt necessaria; vnum, ut sit peritus in arte: alterum, vt adhibeat omnem diligentiam secundum artis præscripta: tertium, quòd admoneat infirmum, vt præcaueat ab ijs, quæ sibi sunt nocumento futura, cap. tua nos. & ibi abb. num. 3. de homicid. Couar. in clem. voic. par. 2. §. 4. num. 2. & Greg. Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 7. c. 6. num. 8. & ex his si laicus, aut clericus in minoribus constitutus chirurgus

47 esset, † & iuxtà artis peritiam chirurgiæ operam daret, atque ex aliqua incisione absque eius culpa ægrotus periret, non esset irregularis censendus, Card. in c. tua nos. Marian. Socin. in cap. ad audientiam num. 31. de homicid. & Couar. in d. §. 4. nu. 8. vers. hinc infertur.

48 Clericis † enim etiam in sacris constitutis ac monachis artis medicinæ peritis est dicitum medicare, dummodò, nec incisio, nec adustio, nec etiam probabile periculum mortis intercedat, & maximè erga miserabiles, & coniunctas personas, quibus pro huiusmodi personis est facultas postulandi, seu aduocandi permissa, vt cap. 1. & 2. de postul.

Vnde si monachus, vel clericus exercet medici artem, in qua est peritus, & absque eius culpa casu infirmus, & ægrotus moratur, non efficitur irregularis, vt tenet Card. in d. c. tua nos. col. 2. de homicid. quem sequitur Greg. Sayr. d. c. 6. num. 1. Sed vbi requiritur adustio, uel

49 incisio, † in sacris constitutis, & clericis beneficiatis artis chirurgiæ officium exercere est prohibitum & si chirurgiæ operam dat, & quis moriatur absque eius culpa, quia artem sibi interdictam exercet; si ex causa alicuius adustionis, uel incisionis, à chirurgo illatæ decedat, efficitur irregularis, abb. in c. sententiam sanguinis, n. 2. ne cler.

ne cler. uel mon. Paris. cons. 96. col. ult. lib. 4. & Couar. eod. §. 4. num. 3.

50 Tollitur † irregularitas tribus modis, uidelicet baptismo, ingressu religionis, & dispensatione, ut per Graf. decis. aur. par. 1. lib. 4. c. 27. num. 72. Baptismo autem deletur omnis macula, omne peccatum, & omnis irregularitas, glo. in c. deniq; in uer. inter peccata. dist. 26. c. si quis uiduam, in uer. post baptismum, dist. 50. Innoc. in c. presbyterum. de homicid. abb. in cap. gaudemus. num. 17. de diuort. & Nauar. in Manual. c. 27. num. 219.

51 uers. tertiò, † excepta tamen bigamia; quæ contracta ante baptismum perseuerat post baptismum, ità quòd bigamus ante, uel post baptismum non potest promoueri, nec corrupta uelari;

52 c. acutius. 26. dist. † Nec tollitur irregularitas proueniens ex defectu natalium, licèt tollatur procedens ex peccato qualitercunque proueniat. c. si quis uiduam. 50. dist. §. ecce. 51. dist. & Graff. d. cap 27. num. 72.

53 Religionis † ingressu professione secuta tollitur omnis irregularitas, excepta illa bigamiæ, & ea quæ oritur ex homicidio voluntario iniusto, vt c. scripturę. de vot. c. 1. de fil. presbyter. & post Sot. & Caiet. tenet Graff. eod. c. 27. nu. 73.

54 Dispensatione † papæ tollitur omnis irregularitas, quia ab omni irregularitate ex bigamia, aut alio quocunque defectu casu, vel delicto prouenienté, papa dispensare potest, c. lector. & ibi glos. 34. dist. glos. in c. proposuit. in verb. supra ius. de concession. præben. & Graff. eod. c. 27. n. 81.

55 † Quoniam irregularitas solo iure humano est introducta. Nauar. eod. c. 27. numer. 197.

56 Et † papa est suprà ius humanum, quod etiam declarare, immutare, ac illi derogare potest. clemen. ne romani in princ. de elect. & Innoc. in capit. 2. in fin. de bigam.

57 Episcopi † ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum possunt dispẽsare, conc. Trid. c. 6. de refor. sess. 24. Et de iure communi, ante conc. Trid. pluribus alijs casibus, episcopi dispensare non possunt, de quibus per glos. 1. in c. miror. 50 dist. Et in quibus possit, uel non possit episcopus dispensare, trad. Greg. Sayr in thes. cas. consc. c. 7. eod. lib. 7. & dispensatio ab irregularitate, auctoritate ordinaria hoc modo fieri

58 debet. † Auctoritate. N. in hac parte tibi concessa, & mihi commissa. Ego dispenso tecum super irregularitate, uel irregularitatibus, quam vel quas contraxisti, vel (si res esset dubia) si contraxisti, ex tali causa (quam confes-

cõfessarius exprimere debet,) & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

Eidem Trinitati laus sit sempiterna, & D. N. IESV CHRISTO salutis nostræ auctori gloria, cuius gratia, ac benignitate, Beatissimæq; eius genitricis auxilio, ab operis huius initio, vsq; in finem adiutus, & illuminatus me reduxi.

Æternus honor sit Quadraginta Laureatis Martyribus, in quorum laudem hæc quadraginta rerum Capita (quò numerus, qui honori semper fuit habitus, eidem numero responderet) illorum fauore, ac patrocinio, quod apud Deum assiduè imploro, fauente numine tandem compilata, & absoluta fuere.

Quæ tamen omnia cuiq; fideli melius sentienti, ac præcipuè censuræ, & correctioni Sacrosanctæ Romanæ, & Vniuersalis Ecclesiæ, in omnibus, & per omnia supposita, ac subiecta esse volo: in cuius gremio, ac vnione, dum viuam, permanere, ac pro ea, si opus esset, sanguinem ipsum fundere constituo, ac testor; cuius auctoritati, atq; iudicio inconcusso animo semper adhæreo, eiq; me ipsum toto corde committo. Laus iterata DEO.

Finis Tertiæ, & vltimæ Partis.

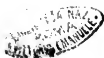

Librum, cuius titulus est, Thesaurus Fori Ecclesiastici, editum à Reuerendissimo Domino Ioanne Francisco Leone Ipporegiensi, Vicario Generali Archiepiscopatus Bononiensis, concedimus imprimi posse; cùm in eo nil inuentum sit, quod offendat iuxtà regulas noui Indicis librorum.

Fr. Petrus Martyr Vrceanus Inquisitor Bonon. Ord. Prædicatorum.

Totum hoc opus, quod, Ioannis Francisci Leonis Ipporegiensis Thesaurus, inscribitur, vt qui in latissimo, ac locupletissimo Fori Ecclesiastici campo maxima ipsius auctoris solertia, ac labore inuentus sit, singularią eius eruditione comparatus, ad verbum perlegi, & quicquid in eo contineatur exactissimè discussi, nihilą ex eo immutandum, sed ab omnibus, ijsą præsertim, qui in dicto Foro versantur, per omnia imitandum, ac suscipiendum censui. Ego Franciscus Odofredus Ecclesiæ Metrop. Bonon. Præpositus Sacræ Theologiæ, ac I.V.D. Collegiatus; In celeberrimo Patrio Gymnasio vespertinis horis, Iuris Pontificij Primarius, Ord. vtriusque Interpres, atque Congregationi Sanctæ Inquisitionis ascriptus.

Vniuersum Protonotarij Leonis Thesaurum diligentissimè vidi, ac omnia, & singula in eo contenta accuratissimè perpendi, & cum nihil omninò in eo, quod non sit omni laude, & commendatione, imitationeą dignissimum compererim, manum meam apposui. Ego Io. Maria Bellettus I.V.D. Bugellensis, & Illustrissimi, ac Reuerendissimi D. D. Alphonsi Paleoti Archiepiscopi Bononiensis, & Principis Auditor, ab eodemą Illustrissimo Domino meo Reuisor specialiter deputatus.

ERRATA. CORRIGITO.

ERRATA	CORRIGITO			
197. dist.	*97. dist.*	*pag. 30.*	*col. 2.*	*lin. 15.*
Taurinen.	*Gebenen.*	*pag 62.*	*col. 2.*	*lin. 3.*
inter se	*interesse*	*pag. 97.*	*col. 2.*	*lin. 24.*
nationibus	*nationalibus*	*pag. ead.*	*col 2.*	*lin. 15.*
imperfectioni	*in perfectiori*	*pag. 101.*	*col. 1.*	*lin. 31.*
633. d. st.	*63. d. st.*	*pag 135.*	*col. 2.*	*lin. 24.*
probanis	*prophanis*	*pag. 213.*	*col 1.*	*lin. 2.*
quasi	*quia si*	*pag. 214.*	*col. 1.*	*lin. 37.*
quemque	*quemquam*	*pag. 234.*	*col. 1.*	*lin. 32.*
c. 75.	*36.*	*pag. ead.*	*col. 2.*	*l. 33.*
Petrononi	*Petroni*	*pag 270.*	*col 2.*	*lin. 16.*
diuisum	*decisum*	*pag. 289.*	*col. 2.*	*lin. 6.*
styulm	*stylum*	*pag 352.*	*col. 1.*	*lin. 10.*
Borgn.	*Borga.*	*pag. 366.*	*col. 1.*	*lin. 2.*
probitę	*probibitę*	*pag. 385.*	*col. 1.*	*lin. 19.*
auth. aut	*auth. hoc*	*pag. 458.*	*col 2.*	*lin. 3.*
conseruationem	*conuersationem*	*pag. 509.*	*col. 2.*	*lin. 14.*
vel	*sed*	*pag. 512.*	*col 2.*	*lin. 26.*
defendendam	*deferendam*	*pag. 577.*	*col. 2.*	*lin. 313*
absoluendam	*abolendam*	*pag. 632.*	*col. 1.*	*lin. 3.*
§. de no.	*ff. de no.*	*pag 639.*	*col. 2.*	*lin. 35.*
16. dist.	*26. dist.*	*pag. 697.*	*col. 1.*	*lin. 2.*
vnde	*cum,*	*pag. 693.*	*col. 2.*	*lin. 23.*

eius loco auctoritate.

Pauca hæc nimia typographi celeritate admissa obiter aduotauimus. Reliqua diligens, & æquus lector facilè emendabit, ac boni consulet.

BONONIÆ,

Apud Ioannem Baptistam Bellagambam. M. D C. I V.

SVPERIORVM PERMISSV.